31
9 H
14

61 i5

H1 an.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRICII BONONIENSIS.

DE QVADRVPEDIBVS SOLIDIPEDIBVS VOLVMEN INTEGRVM

IOANNES CORNELIVS VTERVERIVS
in Gymnaſio Bononienſi Simplicium medicamentorum
profeſſor collegit, & recenſuit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA
in lucem reſtituit

EMINENTISS.^MO ET REV.^MO PRINCIPI
D. IVLIO SACCHETTI
S.R.E. PRESBYTERO CARDINALI
TIT. S. SVSANNAE.
FERRARIAE ANTEA NVNC VERO
BONONIAE
PONTIFICIO. DE LATERE
LEGATO.

Cum Indice copioſiſſimo.

SVPERIORVM PERMISSV.

Cum Priuilegio S. Cæs. Maiestatis.

Io Bapt. Coriolanus inu. incid.

BONONIAE, Apud Nicolaũ Tebaldinum. M.DCXXXIX.

EMINENTISSIMO D.

IVLIO SACCHETTO

S. R. E. CARD. AMPLISS.

Sanctiſs. D. N. in Bononienſi Ditione Legato à Latere, ac Principi Iuſtiſsimo, Clementiſsimo, Optimo.

PRODIT iterum quidem, ſed ſine priſtinis maculis, Quadrupedum ſolidipedum agmen; quos in vnius voluminis, velut amphitheatrum, Vlyſſis Aldrouandi liberaliſſima eruditio ſpectandos incluſit. Sed niſi tu Eminentiſsime IVLI, tamquam Cæſar huic Circo lubens præſideas, ne totus quidem Orbis illis ſufficit ad ſpectaculum. Immo in vna tuæ vocis approbantis ſyllaba, theatralium quorumuis plauſuum gloriam agnoſcent; in vno benignæ Maieſtatis tuæ ſupercilio, theatrum ingens. Intuere precor adducta coram te, vt quondam coram Adamo terræ animalia, nouum vt illis nomen impertias, ideſt Famam. Quid ſi à terreſtris Paradiſi amœnitate, per te nouæ animantes, vel animantium imagines migrent in Cælum? Habet nimirum vim tantam IVLIVM ſydus, vt feras ipſas ſydereo rationis lumine infuſo, velut in aſtra conuertat. Fuerit ſanè aliquorum Principum aula planè Circenſis; tua certè cæleſtis eſt, in qua nulli animanti viuere licet, quæ in hominem Cælo dignum, metamorphoſi tibi debita repente non tranſeat. Nemini puto mortalium tam belluina mens, quam ad humanitatem tuorum concentus morum non alliciat; nulli tam durum, aut tam agreſte ingenium, quod Genij tui temperies non ad ſe trahat, arcanane? an manifeſta potius virtutum, ac regiminis harmonia? Ad ſuum igitur Orpheum belluæ noſtræ accurrunt, transformatricis tuæ ſapientiæ qualecumque tandem

ſymbolum factæ. Illarum porrò agmen Elephas claudit; ſiue quia ſanguine, & purpura incitari ad prçlium ſolitus, tuæ purpuræ conſpectu multò nobilius ad gloriam accendi poteſt; ſiue quia turres ipſas machinis, & armatis refertas viris, qui ſuſtinere poſſit ex belluis ſolus eſt Elephas. Neque enim dorſo tam valido vnus, aut alter ſeſſor ſatis dignum eſt onus, non magis, quam te regimen vnius, aut alterius Ciuitatis. Bononienſis Legatio Ferrarienſi ſuccedens, & ſingulari licet exemplo, tibi vni ſuper impoſita, detinere te interim poteſt non continere. Rhenus quippe, & Eridanus, niſi in tributi conſortium Tyberis confluat, tam vaſti ſinus capacitatem nunquam implebunt. Deniq; quantacumque imperij moles tuæ mentis inuicto robore eſt minor, ſi Vaticano pondere minor eſt. Vtinam mihi hoc loco, meis indulgere votis tantiſper liceret; & de te illud vſurpare quòd de Traiano electo Panegyriſtes ipſius (NON ENIM QVÆRENDVS DIV QVI ELIGERETVR, SED ELIGENDVS STATIM QVI EMINEBAT.) Verùm enim vero, purpuratiſſimæ tuæ modeſtiæ, potius quam Eminentiæ tuorum meritorum, obtemperandum eſt. Proinde qui pro animalibus brutis locutus ſum hactenus, cum mutis animantibus obtumeſco. Tantùm precor, Orbi per te fortaſſe victuro viue longum, & vale.

Bononiæ die 10. Maij Anno ſalutis M. DC. XXXIX.

E. T.

Addictiſſimus Cliens

Marcus Antonius Bernia.

MAFFÆI CARD. BARBERINI

NVNC

VRBANI VIII. PONT. MAX.

EPIGRAMMA

In laudem Auctoris.

Οὐκ Αλδοβράνδε ποιέει ξεῖνε γνώριμον εἰκὼν
Σὸν μόνον, ἀλλὰ βίβλον καὶ δόμον ἔστιν ὁρᾷν
Ποικίλα ἐν ποθέεις ἴδμεν βλαστήματα γαίης,
Χερσαίων, πτηνῶν, νηχομένων τὸ γένος.
Βίβλον ἄνοιγε, βλέπεις κόσμου κειμήλια, λάμπει
Ανδρὸς ἐκεῖ σοφίη, μέτριος ὧδε βίος.
Ζηλωτὸς βίος, ἐν πενιχρῷ γὰρ πλούσιος οἴκῳ
Παγγενετείρας ἦν τῆς φύσεως ταμίας.

Eiuſdem in eumdem.

Multiplices rerum formas, quas pontus, & æther
Exhibet, & quicquid promit, & abdit humus,
Mens haurit, ſpectant oculi, dum cuncta ſagaci
Aldobrande tuus digerit arte liber:
Miratur proprios ſolers induſtria fœtus
Quamq; tulit moli ſe negat eſſe parem:
Obſtupet ipſa ſimul rerum fœcunda creatrix,
Et cupit eſſe ſuum, quod videt artis opus.

HOc opus Excellentiſſimi, & Celeberrimi Vlyſſis Aldrouandi Patritij Bononienſis de Quadrupedibus ſolidipedibus volumen integrum perlegi diligenter Ego Don Marcellus Baldaſſinus Clericus Reg. Congreg. S. Pauli, pro Archiepiſcop. Curia Bononienſi reuiſor deputatus, & quod nihil contra ſanctæ fidei dogmata, vel probatos mores, aut ſacri Indicis regulas contineret, vt typis mandaretur probaui.

Idem qui ſupra Don Marcellus Baldaſſinus.

EGo Fr. Hieronymus Onuphrius Romanus, ex Conuentu S. Mariæ Gratiarum Doctor Collegiatus, & Lector publicus, ac Sanctiſs. Inquiſitionis Conſultor, mira quadam animi oblectatione, atq; attentione totum hoc aureum opus, ac ſatis copioſum, inſcriptum de Quadrupedibus ſolidipedibus, & conſcriptũ ab Illuſtriſs. atq; Excellentiſs. Viro Vlyſſe Aldronando Patritio Bonon. perlegi; cumque in eo nihil repererim, quod aut pias piorum hominum aures offendat, aut ſit contra Eccleſiaſticas regulas, ac ſanctiones, quin potius multum vtilitatis inde toti homini emergere cognouerim, ideo in Dei gloriam, ac communem omnium vtilitatem typis excuſſum in lucem prodire cenſui.

Imprimatur igitur

Idem qui ſupra Fr. Hieronymus &c. nomine Reuerendiſs. P. Mag. Pauli de Garex. Inquiſit. Bonon.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONIEN. DE QVADRVPEDIBVS

LIB. I. CAP. I.

ORDINIS RATIO.

PEDES brutorum animantium, quibus Natura ſanguinem largita eſt; vel bini ſunt, vt auibus, vel quatuor, vt quæ quadrupeda Latini, Græci τετράποδα, Ariſtoteles etiam πεζὰ, nuncuparunt. Si quòd enim vel plures, vel pauciores acceperit, id in monſtris haberi, naturæq. erratum appellari debet. De auibus aliàs dictum à nobis eſt abundè: nunc quadrupedum tractationem præ manibus aſſumpſimus. Horum tria ſunt *Quadrupedũ diuiſio.*
C ſumma genera, vnum ἀσχιδὲς id eſt, non ſciſſum, integris nempè pedibus, ideoq. μονώνυχον ſiue μώνυχον. aut μονῶνυξ ſiue μώνυξ dictum, Euripidi etiam μονόχηλον, quaſi vna tantùm præditum vngula, ſeu ſimplices aut indiuiduas vngulas habens, Plinius ſolipedem, Theodorus Gaza ſolipedem vocat: alterum quorum pedes binis fiſſuris vtrimque, hoc eſt à parte priore, & poſteriore deducuntur, vnde biſulca Latini, διχηλὰ Græci vocauerunt, qualia chelas Ariſtoteles, ſiue forcipes pro vngulis habere dixit: tertium πολυσχιδὲς & πολυδάκτυλον, quaſi multifidum, & multipliciter digitatum; quandoquidem pedes manuum noſtrarum inſtar multifidos habent: digitata non incongruè dicentur, nam & Plinius aulam alias digitatas eſſe dixit, alias palmipedes. Omnibus quidem pedes ad ingreſſum *Pedũ vſus.* dati ſunt: ſed digitata prioribus præterea ad manuum officia vti nituntur, quod ſolipedes poſterioribus facere Ariſtoteles annotauit; ſed & biſulca id facere quotidie obſeruamus. Quæ anterioribus cibum ori admouent, Galenus ferè carniuora eſſe putat, & ex rapto viuere; cætera her- *Lib. 3. de* biuora: Cuniculus tamen, & lepus herbis victitant. Carniuora omnia digitata ſunt. Mouentur *vſu part. c.* in omnibus poſteriora (inquit Ariſtoteles) ad priora per diametrum. Poſt enim dextrum prius, *2.*
D ſiniſtrum mouetur poſterius; cauſa eſt, quoniam ſi priora ſimul & prius; diſtraheretur ſanè aut pro- *Motus.* cidua eſſet ambulatio, & quaſi tractis extenſione poſterioribus: præterea etiam non progreſſus huiuſmodi eſſet, ſed ſaltus: difficile autem eſt mutationem continuam facere ſallentem; huius autem rei ſignum, quòd citò laſſeſcunt equi illi, qui hoc mouentur modo, vt ij qui in pompis agitantur, ſeorſum quidem prioribus ob hoc non mouentur. Si autem vtriſque dextris primis; extra ſanè fulcrorum fierent ſuſtentacula, ruerentq. Pariunt alia viuum animal, alia ouum. Hæc ᾠοτόκα, id eſt *Partus.* ouipara, illa ζωοτόκα id eſt viuipara nominantur. Ouipara cortice teguntur, viuipara pilis, quan- *Tegumentum.* quam erinaceus & Iſtrix aculeos pro pilis habeant, nam aculei, vt Philoſophus ait, in his, quoddam pilorum genus putandum eſt, propterea quod pilorum, non pedum vicem, vt fit in echinis marinis, præſtent. Ouipara, etſi totidem habeant, quot viuipara ſenſus, ingenio tamen conſtat *Senſus.* eſſe hebetiore: quare pleraq. eorum in terræ hiatibus degere Natura voluit, vt lacertos, vel aqua abdi, vt crocodilum, vel alijs locis, longè ab humano conſortio remotis, vt terreſtrem teſtudinem:

ideoq. in vltimum hiſtoriæ noſtræ locum iſthæc reijciemus; à viuiparis ceu multò pręſtantioribus E
exorſuri, vtilioribuſque, inter quæ præcipuam nobis vtilitatem præbent, quæ à iuuando noſtras
Iumenta quæ. operas iumenta Latinis appellari meruere; Græci, quod equidem ſciam, ſimile vocabulum nō habent; nam κτῆνος latiorem habet ſignificationem, cùm ſit omne ipſis illud pecus, quod mactari, atq. immolari ſolet, aut in quo præcipuæ priſcorum ſitæ erant diuitiæ. Aeſchylus tria quadrupedum genera enumerabat, quæ noſtris quàm maximè laboribus ſubeunt, fœtus equorum, aſinorumque,
Aſinus. & boum genus. Aſino autem quantum præſtet equus, ſciunt omnes. Priſci autem præſente equo,
Lib. 3. Rhetor. tam vile, tam bardum ſtupidumq. brutum ne nomine quidem dignabantur. Et Simonidem poetam teſtatur Ariſtoteles, in mulorum certamine, cùm is qui vicerat, dixiſſet exile pretium pro carmine, recuſaſſe, indignantem nimirum aſinorum ſobolem ſuo celebrari carmine: verùm vbi victor dediſſet ſatis magnum pretium, carmen tale feciſſe: χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων, id eſt, *Salucte volucripedum ſoboles equarum*: ſiluiſſe enim, quòd ex aſinis etiam eſſent nati, & quod honeſtius erat, expreſſiſſe, equarum filios appellando. Bos verò ſuas etiam laudes habet, atq. nonnullas
Bos, & equus præcipua iumēta etiam quibus equum fortaſſis ſuperat, nam quod boue pluribus modis victum iuuet humanum, animal equidem nullum eſt: vnde apud Homerum negat Achilles ſe ſe Troianis moleſtum iniuriumq. fore, quoniam nunquam ei vel boues, vel equos, id eſt, bina omnium animantium vtiliſſima, ſubduxiſſent. Iuxta enim antiqui ſeculi ritum, cùm vita mortalium adhuc eſſet paſtoralis, prima belli mouendi cauſa fuere abacta pecora. F

Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους.
Non enim equos vnquam mihi ſubduxere boueſq.

Cæterùm ſi conferantur inter ſe vſus omnes, quos nobis equus, & bos præbent, equum, licet vno, & altero vincatur, pluribus ſemper vincere fatēdum erit, animal nempè, quod à Deo ipſo in oraculo laudatum Plato teſtatur, in Hippia maiore. Bos domi tātùm vtilis: equus domi foriſq. vtiliſſimus. Si arandum, boui minimè cedit, ſaltem in planitie: currui iunctus, boui præſtat, tardus enim huius greſſus eſt, equi celerrimus: ſi dorſo ferendum, ſolis cedit elephanto, & camelo: vbi bos planè inutilis: atque hinc puto eſt, quod plerią. veterum equum peculiariter, & quadam prærogatiua iumentum vocauerint, & diuinus poeta quadrupedem, quaſi non aliud ſit τὸ λοχαγέστερον, & præſtan-
Li. 2. Eleg. ad Cynthiā. tius: & Propertius equum ſumpſit pro re quapiam præ omnibus ex alijs exoptanda, ac deſideranda, inquiens.

Quod ſi vera mea comitarem caſtra puella,
Non mihi ſat magnus Caſtoris iret equus. G

Generoſum verò etiam quiddam, magnificumq. & ferocitate exultans in hoc in primis animali conſpicitur, fides item atq. amor erga dominum ſuū, facilitaſq. ad multiplices vſus & obſequia. In bello nullum animal aptius, ideoq. virilem, non fœminilem ſexum decens, quin fœminis legi-
Bello aptū eſſe. mus, non item viris naturæ quodam inſtinctu, equos timori eſſe: imbelle autem muliebre genus eſt. Apud Theocritum Gorgo, Eunoe & Praxinoe feſtum ſpectaturæ Adonidis, cum prodirent
In Syracuſis. equi regis, totæ pauidæ, animo conſternuntur, & vbi mox ſeſe nonnihil recepere, vna earum ait.

Ἵππον καὶ τὸν ψυχρὸν ὄφιν τὰ μάλιστα δεδοίκω,
Ἐκ παιδός. id eſt:
Equum enim & frigidum anguem ſemper timui,
Inde vſque à puero.

Mulieres animoſæ. Fuiſſe tamen etiam nobilioris animi mulieres certum eſt, quæ non ſolùm non timuere equos, ſed vti etiam potuere viriliter, vt Camilla, & Pentheſilea a Virgilio celebratæ, &, vt Amaſones taceam,
In Laconicis. Cyniſca Archidami regis filia, cuius ad Platancium, vt Pauſanias ſcribit, heroicū fuit monumentum, quòd prima fęminarum omnium equos alere inſtituiſſet, primaq. ludis Olympicis de quadri-
Cur bello aptus. gis palmam meruiſſet. In equo verò teſte Ariſtotele in libris Ethicorum ea præcipuè virtus lauda- H
tur, quòd ſit ad currendum, portandumq. hominem apprimè idoneus, & ad inuadendum, expectandumq. hoſtem minimè formidoloſus: ita & Galenus præualidum animal dixit & generoſum, cùm ἴσχυρον dicit, neq. ἄθυμον eſſe. Ægyptijq. animoſitatis typum equum fecēre. Et in ſacris literis legimus: *Equo virtutem dedit Deus, & ſoluit de ceruice eius formidinem, vt exultet in campo, & occurrens regibus irrideat, odoretur bellum, eminus excitetur ſono tubæ.* Inſuper Plutarchus tradit equum ſolum omnium animalium in partem certaminum, & coronarum venire: quandoquidem ſolus in prælio homini adſit. Quid mirum ergò ſi militare animal Plinius, ſi duellicam equorum prolem Lucretius appellārit. Gloriatur Demoſthenes ſe non lapidibus, non latere cocto vrbem muniuiſſe, ſed ſi meas
Equus inter vrbis munitiones recenſitus. (inquit) munitiones conſiderare velis, arma inuenies, equos, atq. ſocios, quaſi ſine equis vrbs tuta ſecuraq. eſſe nō queat: id quod & alios credidiſſe, nobis perſuadet Hippocrates in epiſtola ad Damagetum, inquiens: *Alij canes emunt, alij equos, alij multam regionem circumſcribentes, propriam ſibi inſcribunt, & multis imperare volentes, ne ſibi ipſis imperare poſſunt.* Equidem Ammonius equi perfe-

ctionem

A ctionem eſſe aſſerit, velocem eſſe, acrem, & bello idoneum. Atqui hinc etiam eſt, quòd in multis re- *Lex de*
gionibus lege cautum ſit, ne quis equum, militię tantoperè idoneum extra prouinciam emittat: ſed *equis ven-*
& vrbium curatoribus, quorum eſt omnia recenſere, quæ domi foriſq. neceſſariam functionem ha- *dendis.*
bent, equos quoq. recēſere præcipitur: hinc in Codice, equorum productio, ſiue vt Græci dicunt,
hipparchia. Apud Romanos in primis huius animātis ſemper fuit ſumma cura, adeo vt in emptio-
ne eius dena æris millia è publico perſoluta fuiſſe legamus: publicum enim equum miles habebat,
habebant & equeſtris ordinis viri, aureo à militibus, quibus ferreus erat, annulo diſtincti, quem *Equeſtris*
cū patricijs, & Senatoribus cōmunem habebant, quòd ex ipſis ſenatorius ordo ſuppleretur, quan- *ordo.*
quam ex plebeis etiam Senatores, quandoq. fierent: ſed hi annulum quidem retinebant Senato-
res facti, equum verò publicum minimè; vnde equum poſſidere pro ex equeſtri ordine eſſe poetæ
aiunt. Horatius.

Offenduntur enim quibus eſt equus, & pater, & res, *In arte*
Nec ſi quid fracti ciceris probat, & nucis emptor, *poetica.*
Aequis accipiunt animis. id eſt,

diuites & qui ex ordine ſunt patritio, & equeſtri, offenduntur (ſi quid obſcœnè dicatur) etſi popel-
B lus, qui fracto cicere, & nucibus viuit, probet. Publicus ille equus a cenſore aſſignabatur, vt notum
eſt ex hoc Liuij. *Senatus conſultum factum eſt, vt conſul cum tribunis plebis ageret, vt ad plebem primo*
quoque tempore ferrent, vt P. Ebutio emerita ſtipendia eſſent, ne inuitus militaret, neue cenſor ei equum pu- *Lib. 39.*
blicum aſſignaret. Quod ſi verò vel malè curarent, macilentumq. & ſtrigoſum habere depræhen- *Equus pu-*
derentur, ſiq. ipſi nimium pingues, atque adeo bello inutiles eſſent, vel ſi minus ſtrenuè ſe in bello *blicus.*
geſſiſſent, vel aliud quicquam commiſiſſent, equus eis cenſoria ſeueritate adimebatur: teſtis eſt *Equus qui*
idem Liuius: *Illis* (inquit) *equi adempti, qui publicum equum habebant.* Imò verò, & cenſoribus ipſis *bus adem-*
equos per ignominiam adeptos inuenio. In Arnienſi enim ſiue Narnienſi tribus cum Liuius cēſor *ptus.*
nomen ferret, à Claudio Nerone, cum quo cenſuram frequentē iurgijs egit, quòd non ſyncera fide *Lib. 24.*
ſecum redijſſet in gratiam, equum vendere iuſſus eſt, atq. ita illatæ ſibi prius ignominiæ talionem
reddidit; quippe Liuius citato nomine Claudij in Pollia tribu, ob veterem ſimultatem equū ven-
dere coegerat. Meminit quidem huius quoque rei Liuius, ſed aliter narrat. *Equitum* (inquit) *de-* *Lib. 29.*
inde cenſus agi cæptus, & ambo fortè cenſores equum publicum habebant: & Nero M. Liuium collegam cenſo-
rem, quia populi iudicio eſſet condemnatus, equum publicum vendere iuſſit. Equus idem publicus ho-
noris cauſa ob rem bene geſtam donabatur; quin & eorum parentibus, qui equo ſtipendia iuſta
C meruiſſent, prætextam conceſsā fuiſſe diſcimus ex Macrobio, etſi minus ex patritijs eſſent, cùm
alijs ea eſſet interdicta. Amiſſa verò mox repub. cùm omnia ab vno Imperatore & darentur & ex- *Lib. 1. Sa-*
pectarentur, quoniā magni æſtimabatur, quidquid beneficij muneriſuè loco ab illo acciperetur, vt *tur. cap. 6.*
opinor, acceptus equus publicus inter primos honores connumerari cœpit; quaſi Cęſaris de equi-
te Romano accipiente iudicium quoddam praeclarum beneuolentia plenum fieret, aut certè cen-
ſus ipſius teſtimonium. Extant equo publico donatorum ſexcentæ lapidum inſcriptiones, non ſo-
lùm magnorum hominum, verùm interdum eorum quoq., quos exiſtimes ex ijs verbis ab Impera-
tore in ordinē equeſtrem lectos; cùm aut equites antea nō fuiſſent, aut cenſi non eſſent, credaſque
equum publicum videri, quod reipub. tēporibus annulus fuit, quo donabantur, quicunq. in equi-
tum numerū recipiebantur. Moris verò ēt, fuit florente repub. vt equites, cùm conſtitutum legibus *Equus pu-*
tempus militaſſent, equos in forum ad cenſores adducerent, redderentq. & quoties, & quibus ſub *blicus red-*
ducibus meruiſſent, enarrarent, quocunq. tandem ex ordine eſſent, ſeu patritio, ſeu equeſtri, ſeu *ditus.*
plebeio; nam & Cn. Pompeium, qui fuit ex primarijs, legimus, cùm aliquando conſulatum gere-
ret equum ad cenſores, Gellium, ac Lentulum deduxiſſe, interrogatumq. pro more; Omneſnē obijſ-
ſet militias, reſpōdiſſe, omnes, & quidem ſub me ipſo imperatore. Catonem verò refert Plutarchus
D equum quo in expeditionibus vſus fuerat, ne reip. imputaret naulum, reliquiſſe in Hiſpania. Cō-
ſulis verò etiam aut cuiuſuis imperatoris præcipuum erat ornamentum equus phaleris pulcherri- *Equus pha*
mè exornatus, vt Dionyſius Halicarnaſſæus aſſerit, quā parte de L. Quinctio agit dictatore electo. *leris orna-*
Vt paulo propter (inquit) *erat, equos et phaleris decorè ornatos adduxerunt, & ſecures cum faſcibus, veſteſq.* *tus.*
purpureas, & alia inſignia quibus olim regium imperium decoratum erat, obtulerunt. Similiter cum eodem *Lib. 10. de*
ornatu, conſulari nempè per exercitum cuiuſque ducis, dummodo eum aliquando magiſtratum *antiq. Rom.*
geſſiſſet, tranſducebantur, ad dignitatis ſplendorem, vt habemus apud Plutarchum de Craſſi infe-
licis cum Parthis certaminis omine; ait enim, *Equus ex imperatorijs inſigniter ornatus, tracto per vim re-* *Lib. 15.*
ctore, in flumen ſubmerſus diſparuit. Tacitus de Cæſonio Pæto in eodem Parthos ducente: *Turbatus* *Dictator*
equus qui inſignia conſularia geſtabat, retroceſſit. Hoſce quoque phaleratos equos ex publico fuiſſe, *cur equo*
Lipſio facilè crediderim. Dictatori verò, cuius alioqui apud Romanos dignitas tam ſacroſancta *non vehe-*
erat, vetuſta quadam lege, nefas fuit, niſi cùm ad bellū proficiſceretur, equo vehi, ſiue quòd maio- *tur.*
res vires pedeſtribus copijs ineſſe arbitrarentur, ideoq. oporteret imperatorem in phalāge perma- *Plutarchus*

 nere, *in Fabio.*

nere,neq. locum deſerere, ſiue quòd eius principatus authoritas & magna eſſet,& quodammodo E
tyrannica in reliquarum omnium rerum adminiſtratione,voluerint tamen in hac dictatorem populo inferiorem videri. Fabio tamen Maximo dictatori deſignato poſt cladem ad Thraſymenum acceptam, primùm equus conceſſus in tãto rerum diſcrimine,quo principatus magnitudo, ac mores oſtenderetur, maiorisq́. apud omnes authoritatis haberetur. Aliàs lege Curiata, qua dictator creabatur, vt aſcendere equum liceret, ad populum nominatim ferendum erat, id quod Liuius etiam oſtendit, de M. Iunio dictatore agens. *Dictator M. Iunius* (inquit) *rebus diuinis perfectis, latoq́ (vt fieri ſolet) ad populum,vt equum aſcendere liceret;* Eſt enim equus animal ſuperbum,& equitare,magnificum iudicabant; quamobrem etiam in equis triumphabant à ſuperatis hoſtibus. Cùm verò omnium militarium artium peritiſſimi haberi vellent, equitandi quoque peritia alios quoſq́. vincere ſtuduerunt, à pueris huic arti ſerio ſeduloq́. omnem nauantes operam: quòd equitandi ſtudium tetigit Horatius, dum canit:

Fabio Maxim. dictatori equus conceſſus.
Lib. 3. dec. 3.
Equitandi ars Romanorum.
Lib. 1. Car. Od. 8.

Lydia dic per omnes
Te Deos oro, Sybarim cur properas amando
Perdere, cur apricum
Oderit campum patiens pulueris, atq́ ſolis
Cur neq; militares
Inter æquales equites, Gallica nec lupatis
Temperet ora frenis. F

Quin Vegetius author eſt iuniores apud Romanos in equis ligneis, ſeſe quoque exercuiſſe, atque adeò vt non ſolùm à dextris,ſed etiam à ſiniſtris partibus, & inſilire & deſilire ſcirent, euaginatos tamen gladios aut contos interim manibus tenerent. Cęterùm ſicuti in alijs omnibus equitãdi peritia laudi vertebatur,ita maior adhuc inde gloria accedebat reipub. regnorumq́. rectoribus. Neroni plurimum quidem ſemper ſermonem fuiſſe ſcribit Suetonius, de Circenſibus, quanquam vetaretur,ſed & equorum ſtudio vel ab ineunte ætate præcipuè exarſiſſe, laudandum innuens, quòd equitandi peritus eſſet,damnandum,quòd cùm de hominibus regendis, quod imperantis eſt, meditari debuiſset, de quadrigarijs regendis, quòd eſt aurigæ,cogitaret continuè. Iulius Cæſar, teſtante eodem, huius artis fuit peritiſſimus; Plutarchus verò equitandi vſum ita ei facilem fuiſſe affirmat, vt reflexis in tergum manibus,equum velociſſimis concitare curſibus poſſet. Ne verò quis apud Romanos tantùm militaris huius animantis, equitationiſq́. ſtudium excultum fuiſſe exiſtimet,de alijs etiam populis aliquid proferendum. De Græcia canebat Horatius:

Nero equitandi peritus.
Iulius Cæſar.
Lib. 2. epiſt.

Vt primùm poſitis nugari Græcia bellis
Cœpit & in vitium fortuna labier æqua.
Nunc in athletarum ſtudio, nunc arſit equorum. G

Audiſtin, inquit Plato, *Themiſtoclem filium ſuum Cleophantum in equeſtri facultate ſtrenuum effeciſſe, adeò vt equis rectus inſiſteret, rectuſq; ex equo iacularetur, cæteraq. permulta perficeret ſtupenda, in quibus ille diligenter erudiri curauit, ſapientemque in ſingulis quæ præceptores eruditi callebant, effecit.* Alexander Magnus adoleſcens adhuc,Bucephalum equum inſignẽ,à patre nuperrimè emptum,cùm à nullo ſubigi poſſet, vt equitem pateretur, primus indomitæ peruicaciæ domandæ rationem oſtendit: mox præter omnium opinionem quadrupedem aſcendit, & citrò vltroq́.effuſis aperto campo habenis ad laſſitudinem agitauit, vt ſuo pòſt loco ex Plutarcho oſtendemus. Hoc etiam nomine illuſtris fuit Alcibiades,vt eſt apud Thucydidem & eũdem etiam Plutarchũ:nec enim alium meliores equos aluiſſe aiunt, aut ſepties Olympijs cucurriſſe, viciſſeq́. *Aluit* (inquit Plutarchus) *equos cum ſplendore, & nomine, etiam ob multitudinem curruum. Huius ſtudij admiratione plurimum ei vel hoſtes detulerunt.* Gelo tyrannus, cùm aliquando lyra in conuiuio circumferretur, eamq́. conuiuæ ordine componerent, atque canerent, ipſe equum iuſſit adduci,& in eum facilè inſiluit,vt idem Plutarchus prodidit. Neſtor verò ἱππηλάτης cognominari meruit, quòd equorũ moderationem apprimè calleret. Mithridates rex Ponti, vt apud Iuſtinum, alioſq́. legimus, ſexiuges equos regere poterat. Perſæ referente Xenophonte filios ſuos tria potiſſimũ docebant, equitare, ſagittare & vera dicere Parthos verò H
etiam Iuſtinus tradit adeo equorum ſtudio teneri, vt equis omni tempore vectentur, illis bella, illis conuiuia, ac priuata peragere officia, ſuper equos ire, conſiſtere,mercari,colloqui conſueuiſſe. Apud Indos, vt Arrianus ait, regium erat elephanto vehi; proximus honor quaternis equis,tertius camelis: vno equo vile habebatur. Maſſyli, & Numidæ populi Libyæ, tantam habuere equitandi ſcientiam, vt equos non freno, ſed virga gubernarent, vt meminit Lucanus, inquiens:

In Menone.
Themiſtocles.
Alexander Magnus.
Alcibiades
Gelo tyrannus.
In apophthegmat.
Neſtor.
Mithridates.
Perſæ.
Parthi.
Indi.
Lib. de reb. Ind.
Maſſyli.
Numidæ.
Lib. 4.

Et gens quæ nudo reſidens Maſſylia dorſo
Ora leui flectit, frenorum neſcia, virga.

Vnde Virgilius infrenos vocat Numidas. Meminit eorundem etiam Silius:

Hic paſſim exultant Numidæ, gens inſcia freni,
Queis inter geminas per ludum mobilis aures
Quadrupedem flectit non cedens virga lupatis.

Procopius de agilitate Totilę,Gothorum regis,eo ipſo die,quo cum Græcis acie dimicaturus erat,

ſic

A ſic ait: Armis indutus proceſſerat auro abundè cælatis, & ex equo, vt ornatiſſimis phaleris, ità & *Lib. 3.*
pilo, & lancea noſcitabatur, purpureaq. & regia veſte, & ex prædicto equo præcipuè, quo miræ *Totila.*
magnitudinis vehebatur. In medio autem campo, vt bellicæ (equeſtris, Sigonius) artis peritus,
ac ludibundus proceſſerat, equum diuerſim calcaribus concitando in orbem frenis agiliter age-
re, obequitandoq. telum in auras ſurſum verſus aptè diuerberare, & ipſum id rurſum ad terram
delatum impigrè per manus translatum, gloriæ id artis plurimum ducere, ſupinandoq. ſe deſu-
per equum, inclinandoq. vtrimque ad terram, & viciſſim in latera, vt qui à puero fuiſſet deſul-
tandi, ac tripudiandi artem edoctus, & ludicra peragendi. Gothis autem iſtiuſmodi exercitatio- *Gothi.*
nes iam indè à prima iuuentute familiares tradit Olaus Magnus. Temporibus Romani III. Imp.
quendam fuiſſe ſcribit Cedrenus nomine Philoreum, qui iniecta veſte equo celerrimo, ei inſiſte- *Li. 8. c. 15.*
bat rectus, gladiū manibus geſtans, quem equo concitatiſſimè currēte rotans, euripum Circi per- *regni Sep-*
currebat, gladium ſurſum, deorſumq. verſans, & ne minimū quidem veſtigio ſuo elabens. Admi- *tent.*
randā quoq. equitandi ſcientiam in Galeacio Bardaſſimo equite quodam Siculo ſub Alphonſo
ſeniore Neapol. rege celebrat Fulgoſus, eum nempè armis tectum, ephippio inter coxas accepto,
ingentē equū crinibus apprehenſum ſaltu conſcendiſſe, ſtatimq. nullis firmato vinculis ephippio, *Lib. 3. c. 2.*
B equum ad curſum adegiſſe, coxarum, ac crurū firmitate pro cingulis vſum. Carolo V. Cæſari tan-
ta fuit, teſte Iouio, cum dignitate equitandi peritia, vt nullus eo armato, atq. equum incitante, & *Carolus V.*
in gyrum reflectente, vel pulchrior, vel viuidior, vel in ferendo armorū pondere patiētior eques *Lib. 27.*
reperiri poſſet. Quemadmodum itaque laudi vertitur equitandi ars, ita contrà ignominiæ eſt vi-
ro nobili, neſcire equitare. Refert Collenutius Ramirum, nothum Sanctij maioris, è Monacho *Equitandi*
Hiſpanorum regem factum, contra Saracenos ſuſcepta expeditione, cùm ſiniſtro brachio ſcutum, *imperitia*
dextro lanceam adaptaſſet, mox frena equi apprehenſare iuſſum, reſpondiſſe: qui poſſim, vtraque *quib. igno-*
manu occupata, niſi dentibus hæc retinenda quis porrigat? ideoq. irriſum à proceribus propter *minia.*
rerum imperitiam, regni & filiæ tutelam Alphonſo VII. Caſtulonenſi commiſiſſe, & ad monachos *Lib. 1. hiſt.*
rediiſſe. Sed vt ignominiam taceamus, non ſemel ex imperitia equitandi vitæ periculum ſubſe- *Neap.*
quitur, maximè ſi feroculus fuerit equus, vt magnorū virorum eſſe ferè ſolet, quare pulchrè dice-
bat Carneades, referente Plutarcho, diuitum & regum filios nihil rectiùs diſcere quàm equitare,
cùm preceptor inter literarū exercitationes ijs palpari poſſit, & antogoniſtæ in paleſtra ſe cōmit- *Equitatio*
tere, & vinci ſinere: equus verò ſitnè princeps an priuatus, diues an pauper ſeſſor, ignoret, indo- *regibus cur*
ctumq. moderatorem dorſo excutiat. Etſi enim equus ſua natura hominis amans ſit, tamen niſi *vtilis.*
C probè curetur, atq. tractetur, infenſus fit, & alienus, vt idem ille clariſſimus author aſſerit, in libro
de fraterno amore. Minus ergò mirum videri debet, ſi cùm regia planè ſit equitādi ſciētia, equus
fuerit in ſummo ſemper honore, & pretio. Verùm, vt fit in omni alia re, cū alijs pluris, alij minoris
æſtimentur pro bonitate ſingulorum, ſic ignominiæ dabatur viro ingenuo, ac nobili, ſi equos vi-
liores, paruiq. pretij aleret. Hinc Iſæus: *nunquam equum habuiſti pluris quàm trium minarum.* Romæ
talento generoſos equos emptos habemus apud Varronem Seſquiuliſſe his verbis: *nunc emunt*
Troſſuli nardo nitidi, vulgò Attico talento equum. Alicubi etiam equum publicum mille aſſariorum
eſſe ait. Theognis verò equos inter præcipuas opes recenſet, inquiens:

Ἶσον τι πλουτοῦσιν, ὅτῳ πολὺς ἄργυρός ἐστι
Καὶ χρυσὸς καὶ γῆς πυροφόρου πεδία,
Ἵπποι θ' ἡμίονοί τε. id eſt
Aequaliter diuites ſunt, is cui multum argentum eſt,
Et aurum, & terra farrifera arua,
Et equi, & muli.

Quamobrem etiam tùm ob pretium, tùm ob maximas quæ equis alendis inſumuntur, impenſas, *Alere e-*
D vt olim, ſic & hodie, qui eos alunt, diuites cenſentur, ac illuſtres. Caſſiodorus quendam tanta *quos, quò-*
patrimonij vbertate gloriatum eſſe ſcribit, vt inter reliqua bona equinis gregibus principes vin- *rum ſit.*
ceret, eoſq. cùm in Græcia, tùm in Italia nobiliſſimos habitos, quorum maiores alendis equis fa- *Lib. 1. Epiſ.*
mam quæſiſſent. Dolet Iulitta (inquit D. Baſilius) quia non eſt patricia, neq. ſeptem è maioribus
numerare poteſt, qui fortunas omnes alendis equis, aut gladiatoribus exhauſerint. Nec defuere
certè quos equorum ſtudium, & in eos impenſæ ad extremam vſque compulere miſeriam: idque
in primis fabula docet Glauci Potniæi, quem, cùm magnis ſumptibus equos aluiſſet, atq. in ex- *Glauci fa-*
tremam tandem egeſtatem eſſet redactus, fingunt ab equis ſuis laceratum, Virgilius: *bula, & Dio-*
Scilicet ante omnes furor eſt inſignis equarum, *medis.*
Et mentem Venus ipſa dedit, quo tempore Glauci *Lib. 3. Geor-*
Potniades malis membra abſumpſere quadrigæ. *gicor.*
Nec alio ſenſu equos Diomedis Thraciæ regis, quòd in eos omnes ſuas opes prodegiſſet, amici
ἀνθρωποφάγους appellarunt: indeq. etiā fabulis datū, quòd equos ſuos hoſpitū ſanguine ſaginaret,

cùm videlicet ſubditorum etiam opes exhauriret. Apud Spartanos igitur, inter ſęuiſſimas execrationes fuiſſe ἱπποτροφίαν, quam caballationem recentiores vocant, id eſt equorum enutritionem, E
ſcribit Alexander ab Alex. eò quòd magno ſtaret impendio, & homines ſuaui captu ad pernitiem
Lib. 23. ca. 22. duceret. Nam modus alendi equos (inquit ille) nō pauperes, vt aiunt, ſed arua frumentifera ſectatur. Certè rectè dixit etiam Ariſtoteles, equos alere proprium eſſe eorum, qui ampla patrimonia
Lib. 6. Polit. 7. habent. quamobrem & iuxta Græcam legem opulentioribus præcipi ſolere legimus, vt equos alerent, non tam ad ornamentum ciuitatis, quàm ad reip. commodum: ad quem ritum alludens Pindarus, Xenocratem, equitatum Græcorum more, curare cecinit. Solon, vt annotauit Suidas, populum
Atheniensium populorum diuiſio. Athenienſem in quatuor claſſes deſcripſit, pro ratione cenſus, & rei familiaris, quarum prima nomen habebat à D. medimnis, quòd nimirum tantum frugis è rure ſuo excolerent: hiq. diuites erāt: altera erat equitum, qui de CCCC. medimnorum reditu, ſi eſſet neceſſe, ſingulos equos poſſent alere. Horum ſacrificia θυσίαι ἱππάδες inde dicebantur, id eſt equeſtria, hiſq. licuit & honores petere, & comam alere. Tertia Zeugitarum, quorum bini vnum equum prębebant; Quarta mercenariorum, ſeu proletariorum, & capite cenſorū, quibus nullus magiſtratus conceſſus erat. Apud Plutarchum quoque in Chalcidenſium repub. ἱπποβόται dicuntur, qui opibus & gloria inter alios excellerent; quales ἱπποτροφοῦντες dicebant Athenienſes: ex quibus cùm eſſet pater Pole- F
Li. 1. ſat. 6. monis, Antigonus Cariſtius apud Laërtium, eū ex primarijs ciuitatis eſſe colligit. Ita & Horatius ſe neque diuitem eſſe, neq. nobilem ſignificare cupiens, ait:

Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rure caballo,
Sed quod eram, narro.

Et Ariſtippus apud eundem, vt Diogenis vilitatem damnet, inquit eſſe

Splendidius multò, equus vt me portet, alat rex.

Huc ſpectat illud Strepſiadæ de prodigo ſuo & hippicæ dedito filio, ἱππάζεται καὶ ξυνωρικεύεται, celere vehitur, & iam in animo ſuo perpendit, quomodo in Olympijs victoriā acquirat: vel equos educat, ceu heroes, & inſigniores equites, quorum animi ad Olympicam palmam aſpirant: nō animaduertens ſe Strepſiade filium eſſe. Antiſthenes philoſophus referente Laërtio, ſicubi ornatam vidiſſet mulierem, ad domum illius proficiſcens, iubebat virum equum proferre & arma, vt ſiquidem hęc illi eſſent, delicijs eam vacare ſineret, ſin aliàs, cultum amoueret: quaſi diuitis, ac nobilis viri potius ſit equum alere, quàm benè ornatam habere vxorem. Xenophontis æuo apud Perſas moris erat, vt nullus ex claris pedes incedere conſpiceretur: atq. ita nobiles à vulgò diſtingui. Et G
Iuſtinus tradit inter ſeruos, & liberos hoc diſcriminis eſſe apud Parthos, quòd illi pedibus, hi niſi equis incederēt. Circaſſos quoq. equos plebeis permittere hodieq. negant: & Cairi, teſte Bellonio, peregrino equiti ingredi non licet, niſi illuſtris ſit aut ſatrapas. Sub regibus primùm Romanorum, pòſt libera ciuitate, demum principibus, pręſertim florētiſsimis, quandoq. nullum equorum
Li. 9. Roma triumph. vſum fuiſſe in vrbibus, & in itinere, pręterquam apud nobiles, & patritios, ſcribit Blōdus, maximè ſi aliquando magiſtratum aliquem geſſiſſent: vt minus miremur, ſi in Menam Pompeij libertū, qui prius ſectus flagellis triumuiralibus prætoris ad faſtidium, mox ab Auguſto eques factus,

Arat Falerni mille fundi iugera,
Et Appiam mannis terit.

inuectus ſit Horatius. Pęna itidem abactorum ex legibus Valētiniani, & Valentis affectos eſſe an-
Lib. 37. ca. 5. notauit Pęt. Gregorius Toloſanus in ſuo Syntagmate iuris, qui equū, equamue præter ſenatores, honoratos, adminiſtratores prouinciarum, & decuriones conſcenderent. Claudius etiam Cæſar
Leges de equis. edicto vetuit, teſtante Suetonio, viatores, ne per Italię oppida, niſi pedibus, & ſella, aut lectica tranſirent: deniq. Iulius Capitòlinus affirmat, M. Antoninum Pium in ciuitatibus ſedere in equis,
In Pōpeio. aut vehiculis prohibuiſſe. In caſtris verò etiam equo vehi non licebat, authoremq. habeo Plutar- H
Tigranes. chum, neminem vnquam viſum qui in caſtris equitauerit, ideoq. Tigranem Armeniæ regem, cùm eques ad Pompei caſtra veniſſet, duos Pompeianos lictores equo deſcendere, peditemque ire
Equo deſcendere qui, & quādo cogebantur. ad Pompeium iuſſiſſe. Notum item à lictoribus dictatori, aut conſuli, aut prætori præeuntibus pro imperij maieſtate, obuium quemq. ſemita cedere, denudare caput, & maioris obſequij honoriſq. cauſa equo deſcendere iuſſos: Hinc enim illud Senecæ: *Si conſulem videro, aut prætorem, omnia quibus honor haberi ſolet, faciam, equo deſiliam, caput aperiam, ſemita cedam.* Apuleius quoque ritum hunc graphicè depinxit, inquiens: *Si quem conſpicantur ex principalibus viris, benè conſultū, benè cogni-*
Epiſt. 65. *tum quanquam oppido feſtinant, tamen honoris eius gratia cohibent curſum, releuant currum, retardant equum,*
Lib. 3. Florider. *& illicò in pedes deſiliunt: fruticem, quem verberando equo geſtant, eam virgam in læuam manum transferunt: itaq. expedita manu adeunt, ac ſalutant.* Tanti autem deſcenſum ex equo fecere, vt Dio teſtetur Seruilio Iſaurico, cum fortè obuius quidam equo non deſcendiſſet, re delata ad iudices, cauſam ſatis idoneam viſam hominis eius damnandi. Digniores tamen, conſpicuis virtute, & amicis

A eundem nonnunquam honorem reddidiſſe diſcimus ex hoc fragmenti Saluſtiani loco: *Quibus de cauſis Syllam in victoria dictatorem, equo deſcendere ſibi vni, aſſurgere de ſella, caput aperire ſolitum.* Loqui-
tur autem ipſe Pompeius: niſi dicamus id adulationis præcipuæ cauſa factum à Sylla; nam aliàs
nec patris ratio habebatur, vt conſtat Q. Fabij exemplo, qui Fabium Maximum patrem ad ſe ve-
nientem deſcendere ex equo per lictores iuſsit. Simile quid legimus de Iudæis. Erat enim Hiero- *Equorum*
ſolymis, vt notauit Chriſtianus Adrichomius, porta equorum nominata, uoqd ad illum vſq. lo- *porta.*
cum equitare homines poſſent, ſed inde dimiſſis equis, in templum pedites procederent. Perſeus *In Theatro*
Macedoniæ rex, magno prælio ad Pidnam victus à L. Aemilio, cum equitibus fugiens, vt cum *terra ſan-*
amicis colloqueretur, ex equo deſcendens, equum manibus traxit, quod officium nunquam antè *cta.*
ſibi ipſi præſtiterat. Author Plutarchus. Quare cùm magnificum haberetur, & magnorum tantum *Equitare*
virorum, in equo conſpicuum eſſe, non pauci ab equitatione ſibi omnino temperarunt. Seneca id *magnificũ*
oſtendit, de Catone Seniore: *O quantum erat* (inquit) *ſeculi decus, imperatorium, triumphalem, cenſo-* *eſſe.*
rium, quod ſupra omnia eſt, Catonem vno caballo contentum, & ne toto quidem: partem enim ſarcina ab vtro- *Cato ſenior*
que latere dependentes occupabant. Iuniorem verò Catonem tradunt peditem legationem per Aſiam *Cato iu-*
obiuiſſe, & in Demetrium Pompeij libertum turma equitum ſociatum incidiſſe. Platonem etiam, *nior.*
B cùm equũ aliquando conſcendiſſet, dixiſſe ferunt, vereri ſe ne [illegible] id eſt, equino faſtu con- *Plato.*
taminaretur: & Maſiniſſam teſtatur Cicero, cùm equo deſcendiſſet, vt iterum aſcenderet, addu- *Maſaniſſa.*
ci non potuiſſe: quin & ipſum Ciceronem Tyroni ſcripſiſſe legimus. *Equum & mulum Brunduſij tibi* *Lib. de ſe-*
reliqui. Superbum. n. animal equus eſt, & maximo faſtu tumidum, ideòq. humilibus ſubmiſſiſq; e & *nect.*
qui exemplari vitæ ſanctimonia conſpicui fuere, abominabile, imo & Deo ipſi, quia non pauci in
equis maiorem ſæpius, quàm in Deo ſpem fiduciamq. collocaſſe arguuntur: vnde in ſacris literis
legimus. *Hi in curribus & in equis, nos in nomine Domini inuocabimus:* ideo Iſraëlitarum regibus multi-
tudo equorum fuit interdicta, vt habetur in Deuteronomio, ne propter illorum ſtudium populus *Cap. 17.*
reduceretur in Ægyptum equorum feraciſſimam, & cum Ægyptijs conuerſaretur, qui nimirum
in his animantibus, & in armis potius quàm in Deo fidebant. Equidem D. Baſilius in hæc Pſalmi- *Homil. 33.*
ſtæ verba: *Fallax equus ad ſalutem: in multitudine autem virtutis ſuæ non ſeruabitur:* eiectus (inquit) eſt,
& excluſus ab vſu Sanctorum equus: ſed ne Iſrael in obeundis bellis quamuis proſperè ſe geſſerit, *Sanctis*
videtur vſus aliquando equeſtri potentatu: nec ſanctorum aliquis priuatim equo vti pulchrum *equus pro-*
exiſtimauit. Pharao, equeſtri vſus exercitu, & Sennacherib ſuperbus, equorum multitudine nar- *hibitus.*
rantur. Quamobrem Pharaonis equum, & aſcenſorem Deus deiecit in mare, & Sennacherib mili-
C tes dormitauerunt, qui aſcenderunt equos. Et lex per Moſem promulgata de regibus ſanxit. *Non*
multiplicabit ſibi equum. Idem Baſilius in hoc Eſaiæ: *Et repleta eſt terra, & non erat numerus curruum*
eorum. Nullo non loco (inquit) ſcripturæ obſeruauimus Sanctos deuitaſſe vſum equorum, quin *Sãctis equi*
etiam de his qui in procinctu inſtruuntur ad bellum, neque reliquis iſtius vitæ indigentijs accen- *tatio exoſa.*
ſetur numeroſitas equorum. Quia enim volebat Deus, vt toti penderent à ſuo præſidio, & ſuccur-
ſu, non item illi in medio conflictu conſiſtentes, ſpem ſuam reponerent in ſuo militari apparatu,
& ob hoc vetuerat fieri, dum dicit lex; *ne quando multiplicaueris tibi equum;* quin tandem reprehenſi
ſunt, quòd ſibi tantam comparaſſent equorum multitudinem, adeò vt numerum ſupergrederen-
tur. Vnde etiam eſt, quod in Salomone rege luxuriæ aſcribitur, quòd citra omnem bellicum vſum
tot millia equorum aleret, præſertim iugatorum. Qui verò à luxu, pompiſq., alijſq. huius ſeculi de-
licijs, honoribuſq. ſibi temperare, vetereſq. Sanctos æmulari ſtudent, hodie equos quoq. conſcẽ- *Equi con-*
dere reſpuunt, etiamſi duriora aſperioraq. facienda ſint itinera. Bonifacius Miſniæ inferioris Ar- *tempti.*
chiepiſcopus, vt teſtatur Marulus, cũ ad illas gentes euangelizaturus proficiſceretur, equitãtibus *Li. 3. c. 10.*
qui cum illo erant, ipſe medio brumæ tempore ſine equo nudis pedibus inceſſit: Cũ verò ad aſpe-
riora montium itinera perueniſſent, equum quidem conſcendit, ſed tamen calceamenta minimè
D induit, ita vt ſæuiente hyeme, & niue quæ pedibus inſederat, gelaſcente, plantas de ſtapede amo-
uere non potuerit, donec aqua feruẽte ſuperfuſa, glacies ſolueretur. Cauiſſe verò etiam Eccleſiæ
antiſtites, ne equi vſu à diuino cultu abſtraherentur, nemo neſcit. Britaunos ſcribit Beda, & præla-
tos Anglos circa annum ſexcenteſimum trigeſimum primum cæpiſſe equis ire, cùm prius (inquit)
pedites, & in neceſſitate non niſi ſuper equas veherẽtur. Et Pierius Valerianus perſeueraſſe ait in
noſtra vſq. tempora, vt primores antiſtites equo per vrbẽ vehi ſolemnibus præſertim diebus, con-
tra morem, & decorem haberetur, præterquàm vno maximè omnium feſto die, quo nouus Põtifex
Max. ad Lateranum (inquit) deducitur. Tunc .n. in albis equis omnes præſules conuehi moris eſſe.
Volaterranus tamen, & Polydorus teſtantur Innocentium Quartum circa annum M.CCLIV. pu-
blico decreto ſanxiſſe, vt Cardinales equis deinceps inſidentes rubro vterentur galero, quo maior *Cardinaliũ*
huic ordini accreſceret maieſtas, quæ nunc couſq. efferbuit, vt ducentis quandoq. antecedentibus *pompa.*
equis egrediantur, ipſi verò vehuntur mannis & Aſturconibus: Sed & abbates numeroſis equis vti
oſtendit D. Bernardus, inquiens: *Mentior ſi non vidi abbatem ſexaginta equos, & eo amplius in ſuo du-*
cere

cere comitatu. Dicas ſi videas eos tranſeuntes, non patres monaſteriorum, ſed dominos caſtellorum, non E
rectores animarum, ſed principes prouinciarum. Sublimes autem huius ſeculi honores per equum ſi-
gnificari etiam D. Auguſtinus teſtatur, hoc Dauidicum explicans: *Hi in curribus, & hi in equis:* Hi
(ait) volubili ſucceſſione temporalium bonorum trahuntur, & in ſuperbis præferũtur honoribus,
atq. in his exultant. Nec aliam ob cauſam equus ipſe apud poetas nobilis, cæſareus, μεγαλοπρε-
πὴς, ſiue magnificus, ſeu potiùs magnos decens, & potentes viros, & περίβλεπτος, conſpicuus, illu-
ſtris, & qui admirationi eſt, vocatur, & ἱπποβάμονα ῥήματα apud Ariſtophanem dicũtur grandia
verba, & quæ quaſi equo inuehuntur ſublimi, & magnifico. Quemadmodum ergò regium quid, &
ſublimioris animi viri habitum ſemper fuit equitare, eodem pariter modo equorũ curam gloriæ,
honoriq. vertebant non vulgares homines, adeo, vt Plutarchus teſtetur, eum qui equi gubernãdi
ignarus eſt, equitare dedecere, non aliter, ac muſicæ ignarum, canere fiſtula. Ipſi enim viri princi-
pes equilia ſedulò, ſerioq. curabant, vt generoſæ notę equos ad Circum, & bellũ haberẽt. Atheas
Scytharum rex, ipſe equum ſuum ſtrigili purgabat, vt idem Plutarchus meminit, & cùm Philippi
Macedoniæ regis legati ad eum veniſſent, rogauit, an hoc quoque rex eorum faceret. Idem rex
Ameiniam tibicinem præſtantiſſimum cùm aliquando cepiſſet, canere iuſſit quidẽ, ſed admirãti-
bus qui aderant, dicebat ſe maiori cum voluptate equos audire hinnientes. Alcibiades, referente F
eodẽ Plutarcho, equos, quibus in Olympia vteretur, tãta cura, & ſtudio ipſe enutriuit, vt ad quin-
quẽnalem ludorum celebritatem ſeptem quadrigas perduxerit, quod antea nemo (inquit) vel re-
gum, vel priuatorum hominum adhuc fecerat. Vnde equorum (quos eò duxerat) alacritate quar-
tum victor euaſit, vti indicãt verſus Euripidis, quos ibidem Donatus Acciaolus latinos fecit. Pin-
darus Hieronem Siracuſanorum regem ἱπποχάρμαν vocat, quaſi equis gaudentem, idq. duplici
ſenſu, gaudentem ſcilicet equis, quod celete in Olympijs viciſſet, & quòd ſũma equos cura aleret,
curaretq. Andromachen Hectoris coniugem tradit Homerus, ſuis ipſam manibus, fœnum, & aue-
nam, mariti ſui equis præbuiſſe, quòd delectari ijs eum ſciret, & in bellorũ vſum accuratiſſimè, &
indulgenter alere. Oenomaus Eleorum rex, narrante Plutarcho, omnium regum ſtudioſiſſimus
equorũ, hæc animantia, ita dilexit, vt multa, & dira execraretur in capite equorũ, qui ineunt Eli-
de equas. Iuba verò author eſt equum à Semiramide tam ardenter adamatum, vt ſe ei ſubmittere
poſſe exoptaret, quaſi animal eſſe, quod humanis nõ indignum eſſet amplexibus, indicatura. Non
minor erga hoc animãtis genus amor, ſeu potius inſania fuit Caij Caligulæ, qui equum ſuum no-
mine Incitatum ad cœnã adhibebat, eiq. in aureo vaſe hordeum apponebat, in poculis aureis vi-
num propinabat, ſalutem eiuſdem, & fortunã curabat, conſulẽ eum facturum ſe pollicitus, quod G
ſi vixiſſet, præſtitiſſet etiã, ſi Dioni credimus, & Suetonio, qui tamen paulò aliter iſthæc enarrat:
Incitato (inquit) *equo* (cuius cauſa pridie Circẽſes ne inquietaretur, viciniæ ſilentium indicere ſo-
lebat) *præter equile marmoreum, & præſepe eburneum, præterq; purpurea ornamenta, ac monile è gemmis,
domum etiam, & familiam, & ſupellectilem dedit, quod lautius nomine eius inuitati acciperentur: conſu-
latum quoq; traditur deſtinaſſe.* Addit inſuper idem Dio, eundem Caligulam cùm aliquando Deum
ageret, ipſeq. ſuijpſius ſacerdos eſſet, equum collegam aſſumpſiſſe. Cuſpinianus dicit Theophila-
ctum Lacapeni Imp. filium, Patriarcham Cõſtantinopolitanũ habuiſſe vltra duo millia equorum;
& in alendis fuiſſe perpetuò intentum, ſed neque fœnum propoſuiſſe edendum, neque hordeum;
ſed inter alios fructus, piſtachia, pineas, palmulas, & vuas paſſas, & caricas, eaq; omnia lectiſſima;
vino fragrãtiſſimo temperata, admixtis etiã croco, cinnamomo, alijsq. pretioſiſſimis aromatibus,
in hoc luxu Verum Imp. ſuperans, qui, vt ait Capitolinus, equo ſuo nomine Volucri vuas paſſas, &
nucleos inuicem hordei in præſepe ponebat. Fuit autem in Theophylacto minus id damnandum,
ſed quòd allato nũcio, quòd nobiliſſima equarũ peperiſſet, ſacrificans & iam preces recitans my-
ſteriorum præ nimio gaudio re ſacra necdum abſoluta ad ſtabulum accurreret, vt Cedrenus teſta-
tur, viſoq. pullo recens nato ſatiatus ſpectaculo, mox in templũ rediret, vt rem ſacram ad finẽ per- H
duceret, ferri æquo animo à pio homine non poteſt. Impium verò etiam, atque planè execrandum
in Genſerico Vandalorum principe, quòd cùm Carthaginẽ cepiſſet, omneſq. opes interfectis in-
colis in ſuum ius vertiſſet, adiecto ad Eccleſiarum ſpoliationem animo, equorũ ſuorũ eas ſtabu-
la fecerit, cuius rei teſtis Victor, & ex eo Rauiſius Textor. Iã & hoc quoque impium eſſe videtur,
quod equos multis in locis, honore ſepulchri, non apud barbaros tantùm, ſed apud Græcos etiã,
atque Romanos affecere. Cimon Miltiadis F. Athenienſis equabus ſuis, quibus tertiùm vicerat in
certamine Olympiaco, ſepulchrum propè ſuum monumentum, ſtatuendũ curauit, vt ex Plutarchi
Catone refert Pontanus, meminitq. etiam Herodotus. Agrigentini tanti ſuos faciebant equos, vt
poſt mortem non ſolùm ſepelirent, ſed tumulis etiam eorum pyramides erigerent, vt Plinius ait.
Solinus verò eorum populorum regionem, equorum ſepulchris frequẽtem eſſe tradit, idq. ſupre-
morũ meritis datum credi. Partheniã & Eripham equas fuiſſe Marmacis fuerunt vnius ex procis
Hippodamiæ, eaſq. ab Oenomao puellæ patre iugulatas, ſed poſtmodũ ſepeliri iuſſas. Pauſanias
etiam

Honores ſæculares per equum indicati.
Pſal. 19.
Equi magnifica epitheta.
In Ranis.
Lib. de Fortuna.
Equos curare non ignobile.
In Apophthegm.
Atheas rex
Alcibiades.
Hiero.
Andromache.
In quæſt. Græcis.
Oenomaus rex.
Semiramis
Caligula.
Theophilactus Patriarcha.
Verus Imp.
Genſericus rex.
Equi ſepulti.
Cimon.
Agrigentini.
Parthenia, & Eripha equæ.

A etiam de Tyndarei equo terræ commiſſo ſic loquitur. *Progreſsis paulò longiùs* (ab Achillis fano, quod à Sparta in Arcadiam rectà euntibus ſeſe offert) *eſt equi monumentum; quo in loco Tyndareus dicitur conuocatis Helenæ procis, ſuper exectis equi teſtibus iuſiurandum concepiſſe, cuicunque Helena deſponſaretur, armis ſe illius iniuriam, ſi à quopiam nuptiæ illæ violatæ fuiſſent, vindicaturum: cùm hoc illos iuramento adegiſſet, equum eo ipſo in loco defodit.* In Patrocli rogo comburebantur etiam equi apud Homerum. Bucephala, ſiue Bucephalia Indiæ vrbs fuit, iuxta Hydaſpen fluuium, ab Alexandro condita (inquit Strabo, & meminit etiam Plinius) ſic appellata à Bucephalo equo, quo vicit Porum, & eo ipſo in loco ſepultus eſt. Equum Auguſti à domino ſuo etiam ſepulturam meruiſſe Romana teſtatur hiſtoria: de quo Germanici Cæſaris carmen extitiſſe, Plinius tradit: quòd cùm interciderit, aliud de eodem recitabo ex Auſonio, quod tale eſt.

In Laconicis. *Tyndarei iuramentũ.* *Equi combuſti.* *Iliad. Ψ.* *Alexander.* *Auguſtus.* *In Epitaphÿs heroum.*

Phoſphore, clamoſi ſpatioſa per æquora Circi,
Septenas ſolitus victor abire vias.
Improperanter agens primos à carcere curſus,
Fortis progreſsis, vt potereris equis,
Promptum & veloces erat anticipare quadrigas:
Victores etiam vincere laus potior.
Hunc titulum vani ſolatia ſume ſepulchri,
Et gradere Elyſios præpes ad alipedes.
Pegaſus hinc dexter currat tibi, læuus Arion.
Funis & ad quartum det tibi Caſtor equum.

B Boriſthenes equus fuit Hadriani Imper. quo in venando propter alacritatem plerunq. vtebatur. Dio aſſerit, mortuo, ab Imperatore ſepulchrum factum, columnamq. erectam cum inciſo etiam epigrammate. Verus quoque Volucri ſuo aureum, vt Capitolinus teſtatur, ſimulachrum fecit, idque ſemper ſecum portauit, ac tandem ſepulchri honore cohoneſtari voluit, & quò grauius ſtomachemur (inquit Petrarcha) in Vaticano, tot inter ſacra oſſa ibi condita & condenda. Scythæ, authore Herodoto, cum rege defuncto, aliquam eius pellicum ſtrangulatam ſepeliunt, & eum qui vina miſcebat, & cocum, & hippocomum, & miniſtrum, & qui erat à nuncijs, necnõ equos, & alias res. Circumacto anno rurſum hoc agunt. E famulis regis, qui ingenui Scythæ ſunt, intimos ſumunt. Horum quinquaginta cùm ſtrãgularunt, ac totidem prǫſtantiſſimos equos, eductis inteſtinis, expurgatis paleis replẽt, ac conſuunt. Et vbi dimidium fornicis ſuper duo ligna reſupinatum ſtatuerint, alterumq. dimidium ſuper altera duo ligna, & item alia multa huiuſmodi defixerint, tum ſuper ea equos imponunt, craſſis tignis in longum ad ceruicem vſque traiectos, ita vt priores fornices ſuſtineant armos equorum, poſteriores verò iuxta femora ſuſcipiant vteros, vtriſque cruribus supernè pendentibus. Equos infrenant, eorumq. habenas ad palos extentas alligant. Dehinc deſuper eorum ſingulos quinquaginta iuuenum ſtrangulatorum, hunc in modum. Vnicuique eorum rectum

Boriſthenes equus. *Volucer equus.* *Dial. 31. de equis.* *Scythæ vt reges ſepeliãt.*

C ſtipitem per ſpinam ad ceruicem vſque transfigunt; quod inferius ſtipitis extat vltimum, infigunt tigno illi quo equus traiectus eſt. His equitibus ſepulchro circumpoſitis abeunt. Hunc in modum reges ſepeliunt. Huculque Herodotus. Maior verò etiam equis exhibetur à Moxijs Tartariæ populis honor, qui conſtituto, & ſolemni quotannis die equum poſt aliquot cæremonias corio exuunt, carneq. in mẽſa abſumpta, palea implent, & mox erectæ aræ impoſitum ceu propitium numen adorant, pelleſq. pretioſiores offerunt, vt Ioſaphat Barbarus in ſuo tradit itinerario. Apud Perſas quoque equi, vt apud Moloſſos, canes ſepulchra, & exequias meruerunt, vnde Statius.

Lib. 2. Sylu.

—— Gemit inter bella peremptum
Parthus equum, fidoſque canes fleuere Moloſſi,
Et volucres habuere rogum, ceruuſq. Maronis.

Eoſdem Perſas ſcribit Alexander ab Alex. detonſis coniugibus, lugubri vlulatu, corpora extuliſſe, & in funere etiam clarorum virorum ſeipſos, equoſq. atque alia iumenta totondiſſe. Herodotus autem de morte loquens Maſiſtij, quem Græci Macisium vocauere, Vbi in caſtra (inquit) rediere ingens luctus cùm omnem exercitum, tùm verò Mardonium honoratiſſimũ tam apud Perſas, quàm apud regem impleuit, ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaderet, ſeq. ipſos, & equos ton-

Lib. 3. c. 7. *Equi vbi tonſi.* *Lib. 9.*

D derent. Itaque & Plutarchus Alexandrum aſſerit in luctu mortui Hiphæſtionis equos muloſq. totondiſſe: cumq. moris etiam eſſet apud priſcos, detonſa, vel euulſa coma, funera eorum honeſtare, quibuſcum aliquam haberent neceſſitudinem, ita etiam Theſſali cum ſua coma equorum quoque iubas detondebant, vt Plutarchus meminit. Ne quis verò priſcam tantùm, non modernã iſtiuſmodi amentiam eſſe ſuſpicetur, redire ei ad memoriam iubet Petrarcha, nec lõgè, ſeu loco ſeu tempore requirendum. Adhuc enim (inquit) viuit, necdum ſenuit: & in terra Italica nobiſcum degit is, quem nominare non eſt neceſſe: fortunæ vtiq. vir ingentis, nec parui ingenij, conſilijq. vir, alioquin magni animi, nec inſulſi, vbi quid ſeriò agendum incidit, qui tamen ęgrotanti equo quẽ amabat, aureum puluinar, ac ſericum cubile ſubſtrauit. Cumq. ipſe interim podagra vinctus, atq. immobilis medicorum legibus regeretur, nihilominus tamen, aut ſeruorum vectus manibus, aut equo altero vix iniectus, & ſuos medicos ſecum ducens, equum ęgrum ſuum bis terq. quotidiè viſitabat, illi ſuſpirans, atque anxius aſſidebat, illum leniter manu tractans, blando murmure ſolabatur. Quid multa? Nullum medicinæ genus intentatum, nil languenti amico debitum prætermiſſum fuit.

In Pelopida. *Aureũ puluinar equo ſubſtratum.*

Fabulam

Fabulam fortaſſis poſteritas vocet: vera res, & magno in populo nota eſt. Sic vir fortis curam equi geſſit, vt propriam, ſic extinctum luxit, vt filium. Quidam ſanè apud Suidam ait, ſe alia ex alia regione fugere, ſæui domini metu, qui equos plus quàm homines curaret. Idem vero etiam amor ſtudiúq. ex ornatu cognoſcitur, quo vt olim, ita & noſtro tempore equos cohoneſtant. Tradit Ludouicus Romanus Narſingæ regis potentiſſimi equum tanti pretij eſſe credi, quanti eſt quæpiam ex noſtris vrbibus: propter incredibilem margaritarum, quibus oneratus eſt, copiam. Latinus rex apud Virgil. donat Aneæ legatis. E

Ornatus equorum.

Lib. 4. Nauigat. c. 11

Lib. 7. Aeneid.

Inſtratos oſtro alipedes, pictiſq; tapetis
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent
Tecti auro, fuluum mandunt ſub dentibus aurum.

Iſtiuſmodi monilia, ornatiſſima ceruicis equorum diuitias appellat Apuleis. Caij principis equus ornatum habebat ex purpura, & gemmis, & Verus Volucrem ſuum niſi ſagis fuco tinctis ad ſe adduci patiebatur: apparetq. vulgatiſſimum iſtiuſmodi fuiſſe ornatum, nam & Ouidius ait:

Lib. 6. Metamor.

Conſcendunt in equos, Tyrioque nitentia ſucco
Terga premunt, auro grauidis moderantur habenis.

Nunc Cardinales purpura equos, muloſq. inſternunt, quod primùm fieri voluit, teſtante Platina, Paulus Secundus, qui pontificio apparatu maiores omnes ſuperauit. Poppæa Neronis vxor cùm equis delectaretur delicatiſſimis, eorum ſoleas nō ferro, ſed puriſſimo auro fecit, vt Tacitus, & Suetonius prodiderunt. & Sigonius refert quendam Marchionem nomine Bonifacium circa annum 1057. cùm ad ſponſam ducendam proficiſceretur, equos omnes argenteis calceatos ſoleis habuiſſe. Hiſce modò quæ hucuſq. dicta ſunt, omnibus, multorum erga equos humanitas haud præter rationem addi poterit, vt maior adhuc equi dignitas, & erga eum ingenuorum virorum affectus declaretur: dignumq. ſcitu in primis, quod prodidit Pontanus de Ferdinando Aragonio, quia nempe equum ſuum, quo egregiè fuerat aduerſus inſidiantes vſus, freno liberauit, vacuumq. labore omni eſſe voluit, ſtabulario cuidam data paſcendi eius cura. Similiter Selimus Baiazetem patrem imperio ſpoliare conatus, victuſq. ab eo propè Bizantium, cum paucis incitato perniciſſimi equi curſu, ſeſe vtiq. fatis ſuis reſeruans, Varnam profugit: (inquit Iouius.) Erat is equus vnicolor abſoluta nigritie, cui Carabulo, id eſt, atræ nubi nomen fuit. Huic poſtea rerum mortuo patre potius, tā quam emerito vacationem dedit, ſic vt in honore habitus, ſine ſeſſore, ſola ex textili auro ſtragula tectus, ad Perſas vſq. & mox in Aegyptum deueheretur, eiq. demum mortuo ad Memphim, Alexādri Magni exemplum ſecutus ſepulchrum condidit, regio quidem animo, niſi necati ab eo fratres ſepulturæ honore caruiſſent. Alexander tantiſper dum in acie inſtruenda, vel dandis imperijs, vel monendo, vel inſpiciendo obequitabat, alio quam Bucephalo vehebatur equo, quoad Bucephalo velut emerito, & qui iam ætate grauis eſſet, parceret. Vbi verò prælium iniret, admouebatur ille, in quem cùm tranſiliſſet, illicò iubebat claſſicum canere, vt apud Plutarchum legimus. Mexicani verò, cùm pro rege ſuo, & pro libertate dimicantes contra Ferdinandum Corteſium, nulla magis re extimuiſſent, quàm equeſtris turmæ impetu, equitemq. integrum eſſe animal Centauri ſpecie putaſſent, poſtquam equi duo indicis confoſſi ſparis, mactatiq. clauarum ictibus concidiſſent, deprehēſo errore, detracta ſtatim equi ſcoria vſque adeo exactè tomento repleuerunt, vt viuorum effigiem repræſentarent, & in templo tanquam admirabilis rei ſpectaculo ſuſpenderunt, vt Iouius refert. Tanta verò etiam huius animantis inter alia præſtantiora eſt prærogatiua, vt nullum aliud gratius donum nobilioribus offerri queat, ideoq. Agamemnon iracundiam Achillis remiſſurus, duodecim pingues perniciſſimoſq. equos ei donat: ipſe verò etiam Aetham à Sycionio illo accipi, eumq. propterea immunem à militia reddit: Cuius exemplo poſtea Ageſilaus, cùm aliquando equis deſtitueretur, opulentis iniunxit, vt pro ſe quiſque equum, virumq. præberet, ipſe verò vacationem haberet. Ita etiam videmus reges à Romanis, & hos quoq. à regibus, equis phaleratis donatos fuiſſe. Latinus rex è trecentis, altis in præſepibus ſtātibus, centum electos legatis Aneæ donat apud Maronem, vt modò recitaui. Et vt de noſtri temporis principibus etiam aliquid dicamus. Pace ad Vercellas compoſita (inquit Iouius) cùm Mantuanus princeps Carolo VIII. Gallorum regi priuato nomine pacem congratularetur, certatumque vtrimq. eſſet muneribus, Mantuanus regiæ liberalitati minimè ceſſit; nam cùm duos eximiæ proceritatis equos quorum alter mille aureis venerat, dono accepiſſet, aliud ipſe nobiliſſimum equorum par regi dedit, quorū alter ſpadiceo erat colore, natus in Calabris, qui incredibili ad ſeſſoris nutū agilitate, & in gyros circumflexus, & curſu, & ſaltibus incitatus, ſtupentibus Gallis, regem magnopere delectauit. Idem Iouius teſtatur Galeacium II. Mediolanenſium Ducem Leonato Clarentio Britanniæ regis filio inter alia pluſquam regalia munera, ſeptuaginta equos inſignes argenteis, & ſericeis ephippijs ſtratos dono miſiſſe. Huc ſpectat facetum illud à Ludouico XI. factum donum, de quo Aegidius Corrozetus ſic ſcribit. Gallus quidā nobilis animaduertens regem illum pro rapo ſibi à ruſtico quodam donato, mille donaſſe aureos,

Poppæa. — *Lib. 8. de regno Ital.* — *Humanitas erga equos.* — *De liberal. cap. 36.* — *Ferdinandus rex.* — *Selimus Imperat.* — *Carabulus equus.* — *Lib. 34. Hiſtor.* — *Equi donati.* — *Lib. 13.* — *Donum facetum.* — *Lib. de dict. & fact. mem.*

Marginal letters: F (at "Nunc Cardinales"), G (at "ſepulturæ honore"), H (at "Ita etiam videmus").

A aureos, beneficium fœneraturus, generoſum equum regi dono dedit. Hilari cum animo rex ſuſcepit, & rapum ſyndoni inuolutum ex ærario depromptum homini dari iuſſit. Explicatoq. munere, cùm indignabundus nobilis ſe deluſum conquereretur. Quæ verò hæc ludificatio, inquit rex, mille emptum aureis rapum equo centum aureorum pretium vix æquanti oppoſuiſſe? Fiebant verò potiſſimùm munera ob egregiè domi, foriſque nauatam operam, & ne à patrum noſtrorum memoria recedamus, Benedictum Piſauricum, tradit Iouius, Magno Conſaluo Veneti Senatus nomine ob benè, feliciterq. præſtitam in oppugnanda Cephalenia operam, inter alia regia dona, decem Thracios equos dono obtuliſſe. Cn. Martius Coriolanus ob captum oppidum Volſcorum Coriolos, ex omnibus quæ illi oblata ſunt ab Imp. muneribus, nihil præter vnius captiui hoſpitis ſalutẽ, & equũ quo in acie vteretur, accepit, vt de eo teſtantur Liuius, & Plutarchus. Clœliæ puellæ Romanæ datus equus à Porſenna rege, referente eodem Plutarcho, ob fortitudinem, quòd obſes cum nouem alijs virginibus ipſi data fluuium equo traieciſſet, ſuoq. exemplo ad idipſum conandum inuitaſſet reliquas. Ouidius, quia aliquando ab Auguſto equum dono accepiſſet, ſeſe illi prius gratum, & amicum fuiſſe colligit, inquiens:

Conſaluus magnus. Coriolanus Clœlia. In Publicola.

At memini, vitamque meam, moreſque probabas,
Illo quem dederas prætereuntis equo.

B Dignum verò etiam memoratu eſt, quòd ſcribit Petrus Gregorius Toloſanus in Syntagmate iuris de Theophilo Orientis Imp. ducem nẽpè quendã dignitate ſpoliaſſe, & perpetuo inſuper damnauiſſe exilio, quòd militem ſtrenuũ equo, quo ſæpè ſe incolumẽ periculo extulerat, priuaſſet, & tãquã ſuum Imperatori donaſſet, eiuſq. equi inopia, miles fuſis ſuis poſtea interiſſet: iuſſiſſeq. viduæ militis reſtitui equum, & bona ei, liberoſq. eius adieciſſe. Cùm igitur reges terreni, atque mortales, ita ſibi deuotiſſimos (inquit D. Chryſoſtomus) remunerare conſueuerint; quanto magis omnipotens Deus, quia rex regum, & dominus dominantium eſt, Eliam ſuum tota ſe corporis, & animæ deuotione zelantem, poſt multorum laborum ſudores, poſt dirarum perſecutionum magnas illuſtreſq. victorias, opima de mundo, & diabolo ſpolia referẽtem, igneo curru, & flammantibus equis impoſitum triumphali gloria præfulgente ad ſua regna voluit peruenire? Ingens verò etiam honor, & pretium equi inde cognoſcitur, quòd nõ pauci vbiq. ferè terrarum militare hoc animal tributi nomine ſibi ſolui volunt. Pipinus Francorum rex victis Saxonibus eam dedit parendi legem, vt quotannis trecentos bellatores equos ad Francum perducerent. Eiſdem & Gotricus Danorum rex hanc quoque tributi legem edixit, teſtantibus Saxone, & Crantzio, vt eorum Duces, quoties

Lib. 36. ca. 37. Miles propter ablatũ equum punitus. Homil. de Aſcenſ. Eliæ. Elias. Equi pro tributo.

C apud Danos regni mutatio obueniſſet, centum equos niueos nouo regi penderent: Quòd ſi verò nouus Saxonibus Dux daretur, is quoque conſimili penſione ſubiectionis ſuæ ſolenne præberet indicium. Vladiſlaum Polonorum regem tradit Cromerus Valachis tributum centum equorum, quadringentarum purpurarum, totidem boum, ducentorũ curruum in ſingulos annos impoſuiſſe. Henricus verò Secundus Imp. Babenbergæ ſcribit Cuſpinianus, in honorẽ DD. Petri, & Pauli, ac martyris Georgij epiſcopatum erexiſſe, prædijs ditauiſſe, inſtituiſſeq. vt quotannis albus equus Romano præſuli tanquam eius ſedis defenſori ab epiſcopo mitteretur. Iam & hoc amplius eſt, pro nõ ſolutis equis vrbium excidia ſubſecuta inuenimus. Hercles Ilium cepit, deſtruxitq. cùm Laomedon Trois equos, quos pro filię ſalute fuerat pollicitus, nõ ſoluiſſet. Huc referri poteſt memoratu digna vindicta cuiuſdam equitis propter ereptũ ſibi equum, quam nobis in hæc ferè verba recitauit Sigonius: Ardouinus Lombardus ſpectatæ virtutis, atq. ingentis animi vir, à Duciiano Græci Imper. Catapano, grandi data pecunia Candidati honore affectus, & oppidis quibuſdam Apuliæ præpoſitus fuerat. Is cùm in Sicilienſi expeditione Saracenum quendam in Sicilia proſtrauiſſe, inſignem eius equum, quem ſibi pugnãs pepererat, à Maniaco Catapano, Duciiani præceſſore impetrare non potuit, verùm eo cum dedecore ſpoliatus eſt. Huius vlciſcendæ iniuriæ cupidus conſilium eripiẽ-

Ex equis non ſolutis damna. Lib. 8. reg. Ital. Vindicta propter ereptum equũ.

D dæ Græcis Apuliæ cæpit. Itaque ſimulato voti cauſa Romam itinere, Auerſam ad Ranulphum comitem genere Normannum, ſe contulit, atq; eius animum ad Apuliam inuadendam accendit; effœminatos appellans Græcos, terram opulentam, Normannos iam numero, armiſq. præſtantes, turpe eſſe exiguis parui atque obſcuri oppidi finibus eſſe contentos. Conſilio comprobato Ranulphus ſtrenuos ei duces duodecim cum trecentis militibus pactus, vt quæcunque occuparentur æqua inter omnes ſorte diuiderentur; quibus rebus ſacramento firmatis, repente omnes impetum in Apuliæ fines fecerunt, atque imparata omnia nacti Melphim totius Apuliæ clauſtrum, atque inde Venuſium, aliaq. oppida ceperunt. Huculq. ille. Præ cæteris verò, quæ hactenus recitauimus, maximè equorum gloriæ etiam aſcribi debet, quòd nõ ſolùm amiſſos, furtoq. ablatos in omni terrarum angulo non ſine vitæ periculo ſerio, ſeduloq. quærerent, ſed etiam ob repertos dijs immortalibus tẽpla erigerent, cuius rei de Vlyſſe teſtimonium præbet Pauſanias, inquiens: *Vlyſſes equos per totam Græciam quærens, tandem repertis, illicq. loci Dianæ templum erexit, quam Eurippen inde cognominauit, addito item equeſtris Neptuni ſigno.* Poſſim modò non paucas rationes alias adducere, cur primum in hac

Templa propter repertos equos erecta. In Arcadicis. Diana Eurippe.

in hac noſtra hiſtoria locum equo dederim,ſed quantum cæteris præſtet corporis,ac animi potiſ- E
ſimùm dotibus,robore nempè,curſu,agilitate, pernicitate,ingenio, docilitate, magnimitate, fide, amoreq. erga dominos,in proſequenti tractatu diligenter oſtendemus; nunc tamen hoc vnum ceu pro epilogo adijciemus,quòd,ac ſi equos continuò cogitarent,per ſolam pleriq. Hipponam equorum præſidem iurarent; id quod teſtatur Iuuenalis: *Iurat Solam Eponam, & facies olida ad præſepia pictas*. Quin & de ſuo etiam nonnulli nomine equorum greges appellabant, vt ad poſteros ſui memoriam, equorum propagatione tranſmitterent, vt Baſilius meminit.

Per equorũ Deam iurare.

SYNONIMA, ÆQVIVOCA.

Sus. Suſah. SVS, Hebræis, equus eſt, Suſah verò equa: & quemadmodum ἵππος apud Græcos in fœminino genere, tùm equam, tùm equitatum ſignificat, ita quoque Suſah nonnulli primo Canticorum, equitatum, vel multitudinem equorum exponunt. Sus autem nonnulli equum dici credunt quaſi à gaudio; alij verò, quod in bello ſit agilis,& non caput tantùm,ſed & corpus totum,& vocem attollat, à Nus,quam etymologiam improbat Pagninus. F Apud Hieremiam loquentem de auibus, quæ tempus ſuum norunt migrandi, & redeundi, Sus, vel Sis exponitur grus, Ionathan tamen reddidit equum: ſicuti etiam Aquila; D. Hieronymus alibi pro eadem voce Miluũ, alibi Hirundinis pullum: Septuaginta & Symmacho eſt χελιδὼν, id eſt hirundo. Mihi magis placet, vt ſit grus, quoniam apud Eſaiam, vbi dicitur: *Sicut grus, & hirundo, ſic garriebam, meditabar ſicut columba*, pro grue Hebraicè Sus legitur. Pro Sus Exodi nono Chaldaicè legitur Suſuatha. A Sus σουσας factum etiam videtur, quo nomine Syris equum vocari Varinus tradit. Rekeſch ſunt qui equum præſtantem, & qui annis minimè ſit confectus, exponunt, quidam etiam equum velociſſimum, cuius ſit vſus in bello: alij verò vertunt mulum, D. Hieronymus veredarium, ſed in Geneſi per rekeſch intelligit equitatum, per rekuſch verò poſſeſſionem. Idem Achaſtranim Eſther 8. vertit veredarios, alij mulos, alij camelos celeriter currentes. Dicuntur verò etiam equi per excellentiam, ſicuti & tauri, abirim, id eſt robuſti. Ramakin dicunt pro equo Chaldei, Arabes Ramaka, quo modo etiam Iſmaelitica lingua vocari equum inuenio. Syluaticus pro faras exponit equum, & hara faras ſtercus caballinum, & anteſcalteras coagulum caballinũ, & dheneb hachil, caudam equinam herbam, vt hachil equus ſit, nam dunab ſiue denab pro cauda apud alios quoq. repetitur. G Græci ἵππον dicunt, & vt Etymologus vult, παρὰ τὸ ἵεσθαι τοῖς ποσί. quòd pedibus mittatur: additq. π. duplicari ad differentiam τοῦ ἵπος, quæ vox laqueum ſignificat. Atticis tàm fœminino, quàm maſculino genere proferri, necnon & poetis Lexicographi paſſim tradunt; quæ tamen res non paucis cauſam præbuit, vt modò equum, modò equam redderent, prout ſcilicet Græcè prolatam eam vocem offenderent nec contenti etiam nõnulli dixiſſe τὴν ἵππον, addere θήλειαν volunt, non ſine eruditorum riſu. Icones verò addunt diſtinctionem, nam cùm τὴν ἵππον, τὴν ὄνον &c. dicunt, iſtiuſmodi animantium greges, ſiue armenta indicant. Oppianus equam ἵππαδα vocat. Iã verò quemadmodum equitem pro equo veteres quidam poſuerunt, vt Virgilius: *Atque equitem docuere ſub armis inſultare ſolo*, vt Ennius apud Nonium Marcellum: *At non quadrupedes equites, &c.* & equum pro equite, vt idem Virgilius.

Cap. 8. Cap. 38. Suſuatha. Rekeſch. Cap. 14. Achaſtranim. Abirim. Ramakim. Faras. Hachil. Eques pro equo, & equibus pro equite. Lib. 3. Geo. Lib. 8. Aeneid.

Vt belli ſignum Laurenti Turnus ab alto
Extulit, & rauco ſtrepuerunt cornua cantu
Vtq; acres concuſſit equos, vtq; impulit arma.

Sic & ἵπποι pro ipſis equitibus dicuntur apud Homerum in hoc verſu:

ὀτρύνον ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας, id eſt, H

Inſtigant tùm equites, tùm viros ſcutatos, hoc eſt pedites armatos: & equitare tam de equite, quam de equo ipſo dicitur, vt notat Nonius ex hoc Lucilij:

Equitare.

Quis hunc currere equum, non aquè equitare videbit?
His equitat, curritque oculis. Alij ſic citant ex Lucio:
Nempe hunc currere equum nos, atque equitare videmus.

Sic enim citat Macrobius. Ἵππος præterea alias habet ſignificationes: eſtq. in primis ſyderis nomen apud Proclum: de quo Cicero hos verſus recitat ex Arato.

Libro 2. de nat. Deo.

Hunc equus ille iubam quatiens fulgore micantis
Summum contingit caput aluo, ſtellaque iungens
Vna.

Pegaſus. Hunc equum Aratus, vt Higinus refert, & alij complures Pegaſum Neptuni & Meduſæ Gorgonis filium dixerunt; qui in Helicone Bœotiæ monte vngula ſaxum feriens, fontem aperuit, qui ex eius

nomine

A nomine Hippocrene eſt dictus: alij verò dicunt, quo tempore Bellerophontes ad Prœtum Abantis filium, Argiuorum regem deuenerit, Antiam regis vxorem hoſpitis amore inductam, petijſſe ab eo, vti ſibi copiam faceret, promittens ei coniugis regnum. Quæ cùm impetrare non potuiſſet, verita ne ſe ad regem criminaretur, occupat, eum ſibi vim afferre voluiſſe Prœto dicit: qui quòd eum dilexerat, noluit ipſe ſupplicium ſumere, ſed quòd equum eſſe ſciebat, mittit eum ad Iobatem Antiæ patrem, quam alij Sthenobœam dixerunt, vt ille filiæ pudicitiam defendens, Bellerophontem obijceret Chimæræ, quæ eo tempore Lyciorum agros flamma vaſtabat. Vnde *Chimer.* victor profugiens poſt fontis inuentionem cùm ad cælum contenderet euolare, neque longè iam abeſſet, deſpiciens ad terram, timore permotus decidit, ibique periſſe dicitur: equus autem ſubuolaſſe, & inter ſydera ab Ioue conſtitutus exiſtimatur. Alij non criminatum ab Antia, ſed ne ſępius audiret quod nollet, aut precibus eius moueretur, profugiſſe Argis dixerunt. Euripides au- *Hippen.* tem in Menalippa: Hippen Chironis Centauri filiam, Thean antè appellatam dicit, quæ cùm aleretur in monte Pelio, & ſtudium in venando maximum haberet, quodam tempore ab Aeolo Hellenis filio Iouis nepote perſuaſam, concepiſſe, cumque iam partus appropinquaret, profugiſſe in ſyluam, ne patri, cùm virginem ſperaret, nepotem procreaſſe videretur. Itaque cùm parens eam proſequeretur, dicitur illa periſſe à deorum poteſtate, ne pariens à parente conſpiceretur. Quæ

B deorum voluntate, poſtquam peperit, in equam conuerſa, inter aſtra eſt conſtituta. Nonnulli eam vatem dixerunt fuiſſe, ſed quòd deorum conſilia enunciaret, in equam eſſe conuerſam. Callimachus autem ait, quòd cùm deſijſſet venari & colere Dianam, in equam ab ea conuerſam eſſe. Hęc *Comm. in* dicitur etiam hac re non eſſe in conſpectu centauri, quem Chirona nonnulli eſſe dixerunt, dimi- *Sphæram* diamque apparere, quòd noluerit ſciri ſe fœminam eſſe. Hæc itaque omnia Higinus. Ptolemæus *Procli.* verò duos in cælo equos collocat, aut vt rectiùs dicam (inquit Ioan. Stœflerus) duas equorum *Equus* partes. Vnus dicitur prior equus, aut caput equi, cui Ptolemæus numerat quatuor ſtellas occul- *prior.* tas, ſuo tempore in Capricorno, noſtro in Aquario, de eo præter commemoratos, alij verbum *Equus ſecun-* non faciunt. Alter Arabicè Alpheraz, latinè equus ſecundus; aërius, volans, Pegaſus, equus *dus.* dimidius, cuius prior pars patens vſque ad vmbilicum. De ortu huius equi ſic cecinit Manilius. *Lib. 14.*

Piſcibus exortis cùm pars viceſima prima
Signatum terra lumen fulgebit & orbi,
Aëreus naſcetur equus, cæloque volabit,
Velocéſque dabit ſub tali tempore partus,
Omne per officium vigilantia membra ferentes,

C *Hic glomerabit equo gyros.* Et rurſus. *Lib. 5.*

Vilibus ille etiam ſanabit vulnera ſuccis
Quadrupedum, medicas artis in membra ferarum
Nouerit, humanos & quæ naſcentur ad vſus.

In vulgari Athenæi codice ἵππος legitur pro pullo gallinaceo, his verbis: ἦν γὰρ ὀρνίθων πλῆ- *Pullus gal-* θος τῶν ἀεὶ καὶ χηνῶν: ἔτι δὲ τῶν νεοσσῶν ὀρνίθων, οὓς ἵππους τινὲς καλοῦσι; id eſt, *erat & gallinarum & anſe-* *linaceus.* *rum ingens multitudo, tum etiam pullorum gallinaceorum, quos quidam equos vocant.* Sed hic Dalechampius pro ἵππους reſtituit πίππους, quo nomine appoſitè & ſignificanter dici poſſe putat pullo per onomatopœiam; pipiunt enim. Hermolaus tamen Athenæum arbitratur harum auium pullos ἵππους quaſi equulos dixiſſe: pulli enim propriè ſunt equorum, vt modò patebit. Et reuera κόττος non ſolùm etiam eſt gallinaceus, ſed idem quoque ἵππος teſte Heſychio dicitur, & non incongruè gallinaceus dicetur equus, cùm ſit æquè alacer, æquè animoſus, inſtabilis, & ſalax. *Hippos auis.* ἵππος quidem Ariſtoteli auis genus eſt, quam Gaza piponem reddidit, vt in Ornithologia *Pipo auis.* noſtra oſtendimus: & ἵπποι Heſychio, & Varino magnus eſt piſcis marinus: & Athenæus ci- *Hippos pi-* tat Numenij verſus & Antiphanis Colophonij, qui hippos inter piſces numerant; cæterùm *ſcis.*

D is dubitat, an hippi piſces ijdem ſint, quos Epicharmus ἱππίδια cum epitheto λεῖα vocat, id *Cãcer eque.* eſt, equuleos læues, nimirum ſine ſquamis: & ipſi etiam Hippidion genus piſcis eſſe docent. Nos verò ſuo loco cancros in Phœnice ἵππους vocari diximus, id eſt, equites, & ſic vocari ex *Oculi af-* Plinio oſtendimus, quòd tantæ ſint velocitatis, vt conſequi non ſit. Eſt verò ἵππος etiam *fectus equus* oculi affectus ab ipſo ortu proueniens, quo inſtabiles ſunt oculi ac ſemper mouentur, vtique *dictus.* motum ſuſtinentes in concuſſu & tremore aſſiduo conſiſtentem. Accidit oculum firmanti muſculo, qui viſorij inſtrumenti baſim complexus eſt. Meminit eius affectionis præter authorem *Comm. in* definitionum medicarum Galeno attributarum, ipſe quoque Galenus his verbis: *Stridere dentibus* *Prognoſt.* *ex natura, ſimile eſt affectui oculorum inſito quibuſdam, quem appellitant equum, cùm nullo tempere manere* *Hipp. 9.* *poſſunt requiete* (nimirum à motu illo ſurſum deorſumque facto, qualis equitantibus contingit) *ad* *in modum intremiſcentium ſubinde nictant.* Poſtremò ἵππος accipitur pro pudendo cum viri, tum mulieris, cuius ſignificationes fortaſſis ratio dari poteſt, quòd vterque in libidinem apprimè

Pulli Veneris. pronus eſt: nam & meretrices, item adoleſcentes, puellæq. & virgines πῶλοι, quaſi τῆς Ἀφροδίτης πῶλοι teſte Heſychio dicuntur, id eſt Veneris pulli. πῶλος autem propriè de equino pullo dicitur poëtis equus ſimpliciter, vnde πωλεύειν & πωλοδαμνεῖν eſt pullos equorum domare, vel domandos locare, & πωλεία apud Vlpianum in tractatu de ædilitio edicto armentum. Latini quidem
Pullus. etiam pullum dicunt de cuiuſq. animantis paruo fętu, ſiue id quadrupes ſit, ſiue auis, frequentiùs tamen iumentorum fœtus, vt equi, & aſini, pullos appellant; quin Hermolaus pullos propriè equorum eſſe aſſerit: & Scholia apud Ariſtophanem in Pace, vbi πώλων meminit, πῶλος addunt propriè dici fœtus equorum, & aliarum quadrupedum, quas [illegible] Græci nominant. Ἄλλα Caribus equum ſignificabat; hinc Allabando cuidam nomen, quòd in equeſtri prælio ſtrenuè nauaſſet
Alla.
De vrbibus operam, ab alla ſcilicet, id eſt equo & banda, id eſt, victoria, vt legitur apud Stephanum, qui ab eo Alabandam vrbem conditam fuiſſe addit. Κακκάβη olim vocabatur Carthago; quam quoque
Caccabe. vocem incolarum lingua caput equi ſignificare Stephanus tradit. Κάλπις Heſychio, & Varino ex-
Calpis. ponitur ἵππος βάδιστής καὶ εἶδος δρόμου, equus gradarius, & genus curſus: δάνος verò eiſdem ſecundum Ligures equus eſt, vti etiam ἴκκος Etymologo in ἱππόσυνον. Μωρίαι verò illis ſunt equi & bo-
Moriai ues ſecundum Arcades, & [illegible], πωλίον, φορβάς, [illegible] ἵππεια, id eſt equæ; Σκάλακες genus quod-
Polion. dam equorum, & talpæ ſignificantur eadem voce. Καβάλλης eidem Heſychio (nam Græci aliàs
Scalaces. καβάλλας ferè dicunt) eſt ἐργάτης ἵππος, id eſt operarius equus: in quo ſanè ſenſu accepiſſe etiam F
Lib. de non videtur Plutarchus, dum ait: [illegible] καβάλλῃ χρώμενος, non expectans videlicet *in-*
fænerando. ποδισμοὺς ἢ ὀχήματα ζευκτά. Similiter apud Latinos quoq. caballus vtilitatis ferè ſignificationem habet. Seneca de Catone: *O quantum erat ſæculi decus, imperatorium, triumphalem, cenſorium, & quod*
Caballus. *ſuper omnia Catonem, vno caballo eſſe contentum.* Lucilius.

Succuſſ tor tetri, tardiq. caballi. Horatius:

Aut Olitoris aget mercede caballum.

Idem elegantiſſima metaphora indicauit Auſonius, inquiens:

Cui ſubiugabo de molarum ambagibus,
Qui machinali ſaxa voluunt pondere
Tripedes caballos, terga ruptos verbere.

Hinc falli Cælium innoteſcit, qui caballos intelligi à Diuo Hieronymo putat maiores equos,
D.Hieronymus explicatus. ſicuti mannos (inquit) accipimus minores. Verba Hieronymi hæc ſunt. *Vt ſtatim cernamus tiaras galeis, caballos equis cedere.* nam horum verborum ſenſus eſt: ſicuti galea militare capitis velamentum validius eſt tiarà in pace apud Perſas & Medos geſtari ſolita: ſic equus quaſi per G
excellentiam de animoſo, & bellatore equo dictus, caballo præfertur, qui pacis tempore ad diuerſos labores ſeruit. Eſt tamen etiam quando caballus pro equo bellico accipitur. *In caſtris permanſi meo caballum reduxi ad cenſorem.* Apud Græcos paullò antiquiores caballi vocem non reperias, apparetque a Latinis accepiſſe, id quod etiam ex diuerſitate ſcribendi arguitur, nam modò λ. duplicant, modò etiam per ſimplex λ. efferunt: quemadmodum & in alijs plerisque Latinis ſcribendis Græci plurimùm variare ſolent. Suidas tamen à Græcis etymologiam petit; καβαλλίς (oxytonum, non proparoxytonum, vt Etymologus habet) ὁ ἀπὸ κά-
Caballus vnde dictus. πης ἅλις ἐσθίων. κλίνεται δὲ καβάλλις. σημαίνει δὲ ἡ κάπη, καὶ τὸ ἅλις. [illegible] γάρ ἐστι τῶν ἀπὸ κάπης ἐσθιόντων ἀλόγων. hoc eſt, vt vertit Geſnerus, Caballis, nomen compoſitum eſt à nomine κάπη, quod præſepe ſonat, & aduerbio ἅλις, quod eſt abundè. Ferè enim tanquam abundans aliquid in terram delabitur iumentis, quæ ex præſepibus paſcuntur. Latini aliam nominis rationem reddunt, alij caballum dictum dicentes, quod cauet terram vngula impreſ-
Li.12.Etymol.c.43. ſa. Sic enim Iſidorus: *Caballus a cauando dictus, propter quod gradiens vngula impreſſa terram concauat, quod reliqua animalia non habent.* Camerarius verò vocem ab antiquis fictam conijcit à ſo-
Hinnus. nitu, quem edunt pulſu vngularum. Ἴννος, hinnus, & γίννος ginnus ferè confunduntur & pro H
Ginnus. pumilo equo accipiuntur; ſed haud ſcio an bene. Vtramque enim vocem pro ſpecie ab equo diuerſa, in equino tamen genere accipi certo certiùs noui. Hinni patrem habent equum, aſinam verò matrem: ginni contrà matrem equam, patrem mulum. Vtraque aſſertio veterum teſtimonio authoritateque roboratur. *Muli & hinni* (inquit Marcus Varro) *bigeneri, atque inſiti, non ſuopte genere ab radicibus: ex equa enim & aſino fit mulus, contrà ex equo, & aſina hinnus, vterque eorum ad vſum vtiles, partu, fructu, ventri.* Et paulò pòſt: *Hinnus minor eſt quam mulus corpore, plerunque rubicundior, auribus vt equs, iubam & caudam ſimilem aſini habet.* Columella. *Qui ex equo & aſina concepti generantur, quamuis à patre nomen traxerint quod hinni vocantur, matri per omnia magis ſimiles ſunt.* Plinius: *Equo & aſina genitos mares, hinnulos antiqui vocabant: contraque mu-*
Ginni ortus. *los quos aſini, & equa generarent.* Alterius ſententiæ author eſt Ariſtoteles: *Mulus* (inquit) *cum equa coniunctus γίννον* procreauit, Gaza hinnum reddidit, Plinium fortaſſis ſecutus,
Lib.8.c.44 qui hoc ita tranſtulit: *In plurium Græcorum eſt monumentis, cum equa muli coitu hinnum,*

quem

A *quem vocauerint hinum, id eſt paruum mulum*. Vbi quoque hinum ſcribi per ſimplex n. Cæterùm omnes Ariſtotelis Græci codices γίννοι habent. Eſt verò etiam idem Ariſtoteli ginnus, pumilio equus, vel pumilio aſinus: *Ex equo, & aſino* (inquit alibi) *ginni proueniunt, cum conceptus in vtero ægrotauit*. Et rurſus: *Prodeunt quos ginnos vocant, ex equa, cùm in gerendo vtero ægrotauit, more pumilionum in ordine hominum, & porcorum, quos poſt humos vocant; & quidem vt pumilio, ſic ginnus modum ſuo genitali excedit*. Vnde Varino & Suidæ ἰννοὶ ſunt οἱ κολοβοὶ τῶν ἵππων, νάννοι verò οἱ κολοβοὶ τῶν ἀνθρώπων, id eſt pumili: In quo ſenſu etiam ἶννος ſcribitur apud eundem Varinum, nec non Heſychium, ἶννος, πῶλος ὁ ἐν τῇ γαστρὶ νοσήσας πρὶν γεννηθῆναι, id eſt pullus in ventre ægrotus, antequam prodit. Quia verò ſic natus pullus, ſemper pumilio erat neque ad ſolitam magnitudidem excreſcebat, factum puto, vt poſtmodum pumiliones equi omnes ginni dicerentur, atque hinni, quia hinnos à ginnis neſcirent diſtinguere, & haud ſcio, nunquid etiam Heſychius, & Varinus formata inde voce ἶννοι exponunt ἱδὲ καβάλλοι ἵπποι. Notandum verò omnes hinnum vocari dicere, quaſi de mare tantùm intelligant. Nonius tamen, vt & Hermolaus obſeruauit, capite de cornu cerui apud Dioſcoridem, ſi fæmella ſit ex aſina concepta, equi coitu, hinnas appellauit. Alibi etiam Ariſtoteles ἶννον à ginno maniteſtiſſimè diſtinguit, quæ ſunt iumenta docens: *Generis (inquit) quadrupedum quæ animal gignunt, plures quidem ſpecies intelliguntur, ſed nullis ferè notatæ nominibus: Singulorum enim nomina habentur, vt hominis, leonis, equi, cerui, canis, reliquorumque ad hunc modum. Nullis ferè inquam, quoniam genus vnum, vel ſuper ijs omnibus, quæ iumenta nominamus, vt equo, aſino, mulo, ginno, hinno, & mulis, quas terra Syria fert, &c.* Hinnulus idem quod hinnus, ſed præter ex equo, & aſina genitum Plinio authore, eſt etiam fœtura capreolorum, caprarum, damarum, leporum, ſimiliumque, vt errauerit (inquit Hermolaus) qui diſtinctionis ſtudio confixit, hinnulos ceruini generis eſſe pullos, equini verò inulos vocari: quin ſi mutare oportet, verius ſit inulos per ſimplex n, & ſine flatu ceruinos pullos accipi: hinnos autem & hinnulos per duplex n, & cum aſpiratione ex aſina conceptos equi coitu. Heſychius ἶνις præterea exponit παῖδας, item ἰνίω κόρλω μικρὰν καὶ τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, ſignificans dici de puella paruula, item de pupilla oculi: quibus addi iubet Henricus Stephanus ἶνι, quod vocabulum idem Heſychius exponit υἱὸς νέος παῖς βρέφος ἀπόγονος τέκνον. Ἦνις verò ei eſt βοῦς ἡ ἐνιαυσιαῖα, bos annicula, ἤνιος τελέιωσιν. Κέλης non ſimpliciter equus eſt, ſed qui ab vno ſeſſore agitatur, & regitur, & vt Euſtathius, & Varinus aiunt, ὁ ἄζυγος. ſiue ἄζυξ, ὁ ἀπλῶς μόνος ἐλαυνόμενος, ὅ ἐστι σημεῖ ἐπικαθῆται, ὁ μονάμπυξ, καὶ δρομικὸς, ὁ νῦν σελλάριος λεγόμενος καὶ γύμνος. hoc eſt, equus ſingularis non iunctus ad currum, idoneus ad currendum, qui nunc ſellaris, ſeu ſellarius dicitur, & nudus. Ariſtophanis interpres celetem

C ait eſſe equum generoſum, quem ad certamen alerent equites, quo ipſi ſigillatim vterentur, quique ad bigas, aut currus non ſubmittitur. Sunt qui deſultorium equum Latinè interpretentur, deſolutorios autem aiunt eſſe ephippiatis equis contrarios, hoc eſt, ſine ephippijs, quales ſcilicet ἀμφίππους Græci dicunt, ſed deſultorij potiùs ſunt, qui cùm bini, vel plures etiam ab equite trahuntur, alternatim inſidentur, prout hic vel ille inſidentis, aut curſu, aut onere laſſus eſt, vt ſuo loco fuſiùs oſtendetur, celes verò vnicus tantùm ſemper intelligitur, quaſi μόνιππος, præterea deſultorij ἀμφίπποι erant, cum celes tam de ſtrato, quàm non ſtrato intelligatur. Homerum tamen celetes pro deſultorijs dixiſſe certum eſt, & ab multis annotatum. Κέλητες verò etiam dicuntur ipſi equitantes, qui non bigis, aut quadrigis, ſed vno tantùm equo certabant. Hinc equites Romanos, qui poſtea Troſſuli dicti ſunt ab oppidi nomine, quod ſua ipſi opera ſine peditatu expugnaſſent, prius Celeres dictos eſſe Iulius Cæſar Scaliger dicit. Dictus autem κέλης videtur, vel à verbo κελεύειν, quod exponitur iubere, hortari, & excitare voce, vel à verbo κέλλειν, quod eſt τρέχειν ſiue βαδίζειν, id eſt currere, vel quòd διασκελισμένοι, id eſt diuaricatis cruribus inſidere mos ſit. Quia verò celete equo vnus tantùm ſeſſor vehitur, nauigium paruum, quod vnicum ferè tantùm ferre poteſt, κέλητα etiam, & κελήτιον vocauerunt. Bayfius ait nauigium

D eſſe actuarium, quod vno remo, non binis, aut ternis per ſedilia agebatur, cùm tamen plures (ait) remiges haberet. Celocem Latini interpretantur authore Gellio. Heſychio item nauigij pars eſt. Χρυσάμπυξ epitheton potius eſt, quàm ſynonimum equi verum, ſiquidem ſic dicitur propterea, quòd ἄμπυξ teſte Euſtathio dicitur σειρὰ κατὰ χρύσος τὰς περὶ τὸ μέτωπον τρίχας τῶν ἵππων συνδέουσα, id eſt, catena, ſeu funiculus auratus, quo comæ in equorum frontibus ſparſæ colligantur: cæterùm non ſolùm equis tribuitur hæc ἄμπυξ, ſed & mulieribus, vt idem Euſtathius indicat, dicens ἄμπυγα fuiſſe mulierum διάδημα τι πρὸς ἀναδέσιν τριχῶν, ἃς πολλοῖς ἐλλόγοις οἱ παλαιοὶ ὁ ὅπου τοῦτον ἦγον, nam his verbis indicat ampyga nominatum fuiſſe, & vinculum illud quo conſtringuntur fluxi crines, & verò etiam vittam, quæ comis iam colligatis ſuperinducebatur. Nūc Latina proſequemur. Sunt qui hoc animal equum Latinis vocari volunt ab æqualitate, ſiue paritate, eò quòd pares antiquitùs iungebantur, ſed Iſidorus dictos ait equos eò, quòd quādo quadrigæ iungebātur, æquabantur, pareſq. forma & ſimiles curſu copulabantur. Ab equo fit equulus ſiue equuleus, vt ab

Li.6.de gener.anima. *Lib.6.Hiſt. 24.* *Porci poſthumi.* *Hynnus.* *Ninnus.* *Hinna.* *Lib.1.Hiſt. cap.6.* *Iumenta.* *Hinnulus.* *Inulus.* *Hinis.* *Celes.* *Sellaris equus.* *Equus deſultorius.* *Iliad.O.* *Lib.1.poet. cap.22.* *Lib.de re naual.* *Celetiū nauigium.* *Celox.* *Chryſampyx.* *Equus vnde dictus.* *Lib.12.ca.43.*

ἵππος, ἱππάριον, ἱππίδιον, ἱππίσκος, quibus nominibus equus nouellus, aut pullus equinus intelli- E
Equulus. gitur: ἱππίδιον tamen Varino, & Heſychio piſcis nomen eſt. Cicero aliquando equuleũ, vt dum ait:
Equuleus. *Vt fama debilitetur equuleorum nimis effrenata vis:* &, *vt iniecto equulei freno repentè exagitatur nouo:* aliquando equulum, dixit: *vt Equulos argenteos nobiles, qui Q. Maximi fuerunt, aufert.* Et: *Omnia in perfectis, & maturis decet eſſe meliora, vt in equo quàm in equulo, in cane quàm in catulo, in viro quam in puero.* Liuius equuleum dixit, *Bos equuleum peperit:* Varro equulum. *Sunt qui dicunt poſt an-*
Equula. *num, & ſex menſes equulum domari poſſe.* Hic & equulam; Hermolaus equilam legit: & reuera eiuſ-
Equila. dem Varronis verba citantur apud Nonium ex lege Menia, hoc modo: *Nemo eſt tam negligens,*
Equi vis. *quin ſumma diligentia eligat aſinum qui ſuam ſa tat equilam.* Equi vis pro ipſo equo apud poetas loquendi modus vſitatus vtriuſque linguæ. Hinc apud Ciceronem in Arato, vbi habetur:

Serius hac obitus terrai iuſsit equinis.

Lib. 8. Aduerſ. ca. 17. Hadrianus Turnebus legit equi vis. Iam verò equus apud Horatium accipitur pro ipſo coitu, & amplexu, vbi ait:

L. 2. ſat. 7. *Equus pro coitu.*

Te coniunx aliena capit, meretricula Dauum,
Peccat vter noſtrum cruce dignius? acris vbi me
Natura incendit; ſub clara nuda lucerna
Quacunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus, aut agitauit equum laſciua ſupinum,

Nec non apud Martialem:

Lib. 11. Epigram.

Maſturbabantur Phrygij poſt oſtia ſerui,
Hectoreo quoties ſederat vxor equo. F

Pro labore. Et quia equus animal eſt nulli non operi faciendo aptum accipitur etiam pro ipſo ſudore, ac labore Propertius.

Li. 4. Eleg.

Sacra dieſq́; canam, & cognomina priſca locorum,
Has meus ad metas ſudet oportet equus.

L. 7. c. 36. Plinius tradit equum fuiſſe vocatam muralem eam machinam, quæ ſuo tempore aries appellaba-
Pro machina murali. tur, eamq́. ab Epeo ad Troiam inuentam. Arietem à Carthaginenſibus excogitatum Vitruuius, & Tertullianus quidem memorãt, Higinius tamen Troianum equum, machinam oppugnatoriam
Equuleus quale tormentum. fuiſſe ſcribit. Sed plura de equo Troiano, ſiue Durio inter prouerbia dicentur. Equuleus verò etiam tormenti genus, vt meminit Cicero: *Nec ſi ille ſapiens* (inquit) *ad tortoris equuleum à tyranno ire cogatur, ſimilem habeat vultum, & ſi ampullam perdidiſſet:* Et rurſus: *Hac etiam in equuleum inij-*
Lib. 4. de finibus. *ciuntur, quo vita non aſpirat beata.* Seneca. *Sæuitia commenta eſt equuleos, cruces, vncum, & tunicam illam alimentis ignium illitam, & intextam.* Quale autem tormenti genus eſſet alij aliter tra-
Lib. 5. Tuſcul. dunt. Sunt qui machinam ligneam fuiſſe dicunt, & Sozomeno ξύλον βασανιστήριον appellari his verbis: καὶ δημοσίᾳ προσαγαγὼν πρὸς τὸ βασανιστήριον ξύλον αἰωρεῖσθαι προσέταξεν. ex quibus tamen
Lib. 5. verbis de forma tormenti nihil expiſcari poteſt; βασανιστήριον tamen ſiue exploratorium lignum nõ G
malè vocari potuit, ſi verum eſt, quod eſſet ſtipes, cui velut equo rei imponebantur, ac variè torquebantur, & cruciebantur, & diſtendebantur, ſicuti ex Prudentio oſtendit Turnebus, qui cùm in D. Romani martyrio ſcripſiſſet: *Iuſſerat*

Euiſcerandum corpus equuleo eminus
Pendere & vncis vinculiſq́; creſcere: Subijcit:
Iubet amoueri noxialem ſtipitem.

Li 2 Epiſt. 14. Seneca verò ſtipitem longè aliud tormenti genus facit: *Cogita* (inquit) *hoc loco carcerem, & cruces & equuleos, & vncum & adactum per medium hominem qui per os emergat, ſtipitem.* Brodæus verò
Lib. 2. Miſcell. cap. 9. equuleum putauit, cùm vinctis ſupernè alicui rei manibus, vtrique pedi grauiſſima pondera appẽduntur. Apparet autem id colligi poſſe ex Ammiani Marcellini his verbis: *Intenduntur equulei, expediuntur pondera plumbea.* Sed non eſt neceſſe: duorum enim tormentorum meminiſſe ſic poteſt: præterea pondera non ſemper pedibus, imo & manibus appendebantur: Plautus *Nudus vinctus centum pondo es, quando pendes per pedes.* Habeo ego inter rariores picturas cocleatum tormen-
In Aſinaria. tum binis fultum cochleatis ſtipitibus, in quo homo manibus, pedibuſque alligatus hinc inde latiſſimè quadratim diſtenſus à terra ſuſpẽditur: hoc autem veterum equuleum eſſe mihi perſuadent H
hæc Nonij verba: *Et vbi inſilui in cochleatum equuleum, vbi tolutim tortor.* De hoc etiam tormento loqui apparet Prudentium in vita Sancti Laurentij martyris. *Vinctum retortis brachijs ſurſum, ac deorſum extendite; Compago donec oſsium Diuulſa membratim crepet.* Item Plautus in Milite: *Ducite illum ſi non ſequitur, rapite ſublimem foras, Facite inter terram, atque cælum, vt medius ſit, diſcindite.* Cur verò equuleus dicatur iſtiuſmodi tormentum, non video, niſi quòd eius quatuor alligatus equis, in totidem artus diſcerpitur, ſimilitudinem gerat. Sunt tamen qui eculeum malunt ſcribere. Calepinus eſſe ſcribit, qui ardentem laminam eſſe tradunt, qua homines cruciabiliter torqueantur. Ab iſtiuſmodi modò tormentis, quæ recenſui, differt omnino illud equi planè figura ex ære,
In Parall. quod his verbis recenſet Plutarchus: In Aegeſta ciuitate Siciliæ Aemilius Cenſorinus crudelis tyrannus dona conferebat in illo, qui noua tormentorum genera fabricaſſent. Cùm autem Aruntius Paterculus equũ ęreum à ſe conflatum ei dono dediſſet, vt ſontes includeret, tyrãnus tum primùm

iuſtus,

A inſtus, muneris authorem primum iniecit, vt quod alijs excogitaſſet tormentum, ipſe experiretur.
Similem hiſtoriam de vacca aut boue Perilli ſuo loco recitabimus. An modò Plutarchus ſcribens *In Lucullo*
ſœnore præſſos à publicanis coactos pati χοινίους, κιγκλίδας καὶ ἵππους, iſtiuſmodi æneos equos in-
telligat, aut equuleos, arduum omnino iudicatu eſt. Geſnerus conſiderans, quòd κέντρων Varino ſit
fur manifeſtarius, quoniam per tormenta aculei, ſiue ſtimuli eis admouebantur, ἵππου. Plutarcho
nihil aliud eſſe conijcit quàm iſtiuſmodi aculeos, vt vna litera mutata aliqui eculeos dixerint, alij
equuleos, id quod non animaduertentes Græci ἵππους potius quam κέντρα transtulerint: niſi quis
(inquit) inde potius hippos, & eculeos dictos putet, quòd homines ei ſtimularentur, vt equi ſti- *Eniochus.*
mulis, & calcaribus. Sed vt ad ſynonima reuertamur. Apud Firmicum Eniochus legitur pro
equus, vt notat Scaliger filius. Canterius, ſiue (vt alij efferunt) cantherius, quamuis propriè ſit *Canterius.*
equus ſpado Vegetio dictus, cui ſcilicet adempti ſunt teſticuli, tamen ſimpliciter pro equo accipi-
tur, vt conſtat in primis ex veteri prouerbio, *Minimè ſis canterium in foſſa?* Arnobius cantherios *Lib. 7.*
vbiq. vocat equos currentes in Circo. Ab alijs ferè pro viliori potius equo accipitur. Seneca:
M. Cato Cenſorius cantherio vtebatur. Plautus: *Tum piſcatores, qui præbent populo piſces fœtidos, Qui adue-* *In Captiuis*
huntur quadrupedanti, cruciante cantherio. Vbi cruciantem interpretantur ſuccuſſatorem. Et rurſus:
B *Ego faxim muli pretio qui ſuperant equos, ſint viliores Gallicis canterijs.* Hieronymus tamen canterios
Gallicos tanquam probioris notæ equos dixiſſe videtur: *Illi gaudeant* (inquit) *Gallicis canterijs, nos*
ſolutus vinculis aſellus Zachariæ delectet. Nonius etiam cantheria dixit: *Præſepia, non tantum quibus,*
aut cantheria, aut iumenta cætera, aut vetera animalia pabulantur: ſed & omnia loca clauſa, & tuta dicta præ- *Cantheriũ.*
ſepia. Apud Varronem Aboriginum citante eodem Nonio legitur cantherus his verbis: *Sed neque*
vetulus cantherus, quàm nouellus melior, nec canitudini comes virtus. quo loco Geſnerus legendum *Cantherus.*
conijcit cantherius. Cælius canterios à multis intelligi tradit mulos, quos ad vellaturam paſce- *Canterius*
re moris eſt, atque hordeum inde cantericium (canterinum potius) dici, ſed vt hordeum can- *qui multis.*
terinum, vt Ruellius etiam ſentit, potius ſic dictum videtur, quòd folliculo caſtratum enaſcatur, *Hordeum*
ita ego canterium pro mulo non reperio, dici tamen poſſe, non nego. Canterium autem ab eo, *canterinũ.*
quòd caſtratus eſt dici quaſi carenterium, quòd ſemine careat, author eſt M. Varro, inquiens: *Canterius*
In vijs habere malunt placidos: propter quod diſcrimen maximè inſtitutum, vt caſtrentur equi. Demptis enim *vnde di-*
teſticulis fiunt quietiores: & ideo, quòd ſemine carent, ij canterij appellati, in ſuibus maiales, in gallis gallina- *ctus.*
ceis capi. Quia verò cauterium ijs inuri ſolet, nonnulli vocem inde trahi opinati ſunt per vnius
duntaxat elementi demutationem. Iam verò canterium non de equis tantùm, ſeu equino gene-
C re, ſed de alijs etiam animantibus dici, Turnebus colligit, ex Pomponio, qui canterium de ho- *Li. 17. Ad-*
mine dixiſſe videtur his verbis: *Magnus manducus, Camillus canterius:* quanquam hic (inquit) in *uerſa. c. 23.*
quibuſdam libris camelus etiam ſcriptum reperio. Cælius & in vitibus canterium eſſe docet ex
Columella, iugum ſimplex, cum depoſitis hoſtilibus (vt hic ſcribit) adnectuntur ſingulæ per tranſ-
uerſum perticæ in vnam ordinis partem. Id ferè Plinius quoque prodit. Pedamentum etiam
canterium vocant, vnde apud eundem Columellam canteriolus in cepinis, id eſt, ceparum lo-
cis, munimentum ſcilicet ceparum, ne thalli earum ventis proſternantur: ſicuti in rapinis etiam
cantherios dicit, cùm operiuntur rapæ, vt à pruinis ſemina defendantur. Vitruuius denique
cantherios in architecturæ ratione nominat; nec non Columella his verbis: *Et cantherij prominen-*
tes ad extremam ſuggrundationem, ſuper cantherios templa. Deinde quæ pedaminibus adnixæ ſingulis iugis *Lib. 5.*
imponuntur, eas ruſtici cantheriatas appellant. Cælius Vitruuij locum explicans ait vulgo craſſiores, & *Lib. 5.*
robuſtiores ramos canterios appellari, nil deluxato admodum verbo. Veredus qui, & quare *Veredus.*
dicatur equus, alij aliter intelligunt. Feſtus & Iſidorus rhedarios eſſe volunt, quod enim vehe- *Lib. 18. c. 1*
rent, id eſt ducerent rhedas, veredos ab antiquis dictos atteſtantur, addit præterea Iſidorus, vel
quòd vias publicas currant, per quas etiam rhedas ire ſolitum erat. Turnebus cùm prius commu-
D nem eam opinionem, qua à rhedis ratio vocis deducitur, à præceptoribus acceptam ſecutus fuiſ-
ſet, tandem re diligentiùs inueſtigata veredum credidit equum eſſe, qui neque rhedam, neque
ciſium trahit, ſed vice tamen rhedæ eſt, idque adeo ex Martiale, & Auſonio conijci licere: ille
enim inquit:

Parcius vtaris moneo rapiente veredo
Priſce, nec in lepores tam violentus eas.

Non enim vt opinor (inquit ille) qui venabatur, rheda vectabatur: ſed & equum eſſe non rhedam,
ſequens verſus indicat:

Decidit excuſſus, nec rediturus equo.

Auſonius autem apertiſſimè id etiam indicat his verbis:

Non ciſium, aut pigrum cautus conſcende veredum
Non tibi ſit rheda, non amor acris equi.

Iterum. *Vel celerem mannum, vel ruptum terga veredum.*

Vbi in equis viatorijs numeratur veredus. Sed & in antiquo Lexico exponitur πῶλος. Hæc ille, E
quibus & hoc quoq. Martialis addo:

Stragula ſuccinctis venator ſume veredi,
Nam ſolet à nudo ſurgere ficus equo.

Procopio verò equus eſt curſus publici, & veredarius, qui celeriter, aut celeri equo inuectus regũ
Mannus. literas, aut mandata prouehit. Manni quoq. frequens apud veteres mentio. Acron & Porphy-
rio apud Horatium mannos exponunt paruos equos aiuntq. dici, quòd manſuetudine manuum
familiariùs ſequantur. Vſus eorum quandoq. iunctorum, quandoq. ſolutorum, vt indicat hoc Pli-
In Epiſt. nij: *Habebat puer mannulos multos, & iunctos & ſolutos.* Solutos puto tollutares cognominat Seneca:
Epiſt. 88. aliàs tamen mannos à tolutaribus equis diſtinguens, inquit: *Iſa non omnibus obeſis mannis, & Aſtur-*
Lib. 3. *conibus & tolutarijs præferres vnicum illum equum ab ipſo Catone defrictum?* Frequentior, vt conijcio,
iunctorum fuit vſus, Martialis: *Nuſquam mulio, mannuli tacebunt.* Horatius: *Et Appiam mannis te-
rit.* Lucretius: *Currit agens mannos ad villam.* Propertius:

Hæc mea detonſis auecta eſt Cynthia mannis.

Burdo. Iſtiuſmodi puſillos equos aliàs burdones, & burichos vocari, ſiue burdos aut buridos ſcribũt Por-
Burichus. phyrio, & Acron: & Cælius à iuriſconſulto quoq. burdones dici videri annotauit: ſed & apud Ve-
Digeſt. 32. gerium minores equos buricos vocari legimus. Geſnerus burdum dictum conijcit ἀπὸ τῶν φορτῶν, F
& 3. de leg. lib. 4. c. 2. id eſt oneribus: nam & Græcè (inquit) apud quoſdam recentiores ὁ φόρτων legitur, vel quòd bar-
dum, id eſt, ſtupidum, & fatuum ſit animal, aut fortè ab Hebraica voce pered, quæ mulum ſigni-
ficat: cæterùm mannos fuiſſe in delicijs, & pueris potentum, atq. diuitum paratos conſtat, & ob
Lib. 12. paruitatem ferendis oneribus parum vtiles: & ſtupiditas equi naturæ parum conuenit. Iſidorus
Gygenius. mannum interpretatus breuiorem equum, vulgò brunitum, vel brunitium vocari tradit. Strabo
equos puſillos gygenios appellat, ſed hos Hermolaus Ariſtotelis ginnus eſſe vult, qui matris, &
vteri vitio breuiores quàm deberent, procreantur: ſed & idem Hermolaus hinnulum, qui ex aſi-
na, & equo ortum habet, aliquibus bardones vocari aſſerit. Quærendum an mannis idem eſt
Muſimon. muſimon, cuius mentio apud Lucilium: *Pretium emit, qui vendit equum muſimonem:* & apud Cato-
nem: *Aſinum, aut muſimonem, aut arietem:* nam Nonius: *Muſimon* (inquit) *aſinus, mulus, aut equus breuis.*
dicti autẽ forſitan fuerint equi muſimones, quòd iiſdem ex locis haberentur, vnde muſimones, ſeu
potius muſmones oues, nempè ex Hiſpania, quam inter alios etiã paruos miſiſſe equos notum eſt,
quales Aſtures, & Aſturcones nominabant. Iam verò quadrupes, etſi pro equo paſſim ſumatur,
Quadrupes. vti etiam ſonipes, & cornipes, epitheta tamen potius ſunt, quàm ſynonima: Quintilianus enim
quadrupedem in proſa de equo dici negat. Nobis Italis equus vulgò etiamnum cauallo quaſi ca- G
Sonipes. ballus nominatur, Arioſto tamen etiam equo hoc verſu: *Ricchi di gente, & quei d'equino gregge.* Aliàs
Synonima aliarũ gentium. apud poëtas deſtriero ferè dicitur, quaſi dextrarius, vt Hermolaus credidit; Dignum eſt (inquit)
notatu dextratio verbum apud Solinum (de curſu equorum quadriiugum) vnde modò equos ma-
ximè bigarios, Hetruria dextrarios appellat. Mihi poetis inſigniores celeres ſic potiſſimum appel-
lari certum eſt. Palafreno interpretantur mannum, vnde palafreniro ſeruus qui equitantem do-
minum comitatur: Acchinea Aſturconem, mannus tamen vulgò etiam roncino dici poteſt, quan-
Runcina. quam Hermolaus iſtiuſmodi equuleos ab agreſti vulgo runcinos dici putet, idque à runcinis, quæ
Plinio ſunt maiores ſerræ, quibus fabri materiarij ſecant arborum moles, ſubiectis canterijs. Ca-
uallino verò equi pullus eſt. Galli quoq. mutuato à Latinis nomine equum Cheual dicunt; Pau-
Marca. ſaniæ tempore Marcam dicebant, vnde Marcomannis nomen factum exiſtimatur: hinc & Italo-
rum marchiare, id eſt migrare, quod tamen militum profectioni deſtinatum verbũ eſt: noſtro qui-
dem tempore Germani ſuperiores Mar ſiue Mer, de equo, de equa Meri etiam dicunt, Angli mare,
Illyrij mrcha, alioqui apud Germanos equus frequentiùs Roſs vocatur, exiguo, vt ait Ioan. Goro-
In Saxonicis. pius, ſoni quadrati in rotundum deflexu, à ras, quòd eſt celer: à quo etiam fit (inquit) rus, vento-
rum vehementi & procelloſo impetu ſpirantium proprium: nonnullis etiam hors, nonnullis guil, H
& gaul. Apud Saxones hodie equus caſtratus appellatur Vuallachus, quod ex ea regione (Vualla-
chia) quæ olim Dacia erat, habeantur. Belgæ ſi mas eſt Peert, item heiuſt dicunt, ſi fœmina,
Merri, ſi caſtratus ruyn, ſi admiſſarius, ſprinckheiuſt. Indi pacos dicunt, Vandali & Illyrij etiam
Kobyla, Angli horſe, Bohemi Kum, Poloni Koni, Hiſpani Italos ſecuti cauallo. Vandali eum,
qui merces portat, Saumar, fortè à ſummarijs aſinis.

A

A

G E N V S. D I F F E R E N T I Æ.

Deſcriptio.

EQVORVM duo genera apud veteres, & recentiores quoſdam reperio, domeſticum vnum, ad quod hiſtoria ferè tota pertinet, alterum ſylueſtre, & ferum, quod ἱππάγριον propterea Oppianus, Plinius equiferum nuncupauit, alicubi tamen etiam equum ferum, vt dum ait: *Septentrio fert & equorum greges ferorum*. Sed alij alijs etiam in regionibus reperiri tradunt. Eraſmus Stella quidem Plinio ſubſcribens, hodieq. in Bruſſia equos ſylueſtres eſſe ſcribit, neq. à Græcis, neq. à Latinis deſcriptos, penitus equis ſimiles, niſi quòd dorſa ſatis mollia habent, & ad inſidendum inepta: neque temerè cicurarī vnquam. Eſſe autem edendo, nec eſſe eorum carnes palato inſipidas. Et Olaus teſtatur apud Moſcouitas agreſtes equos eſſe. Et Herodotus apud Hypanim Scythiæ fluuium equos ait eſſe ſylueſtres colore candido. Giordanus Imp. inter alias feras rariores, equos ſylueſtres triginta in ſua enutrijſſe ſylua ſcribitur; vt meminit Pontanus cap. 14. *Hippagrus.* *Equiferus.* *Li. de Bruſſ. ortu, origin.* *In Melpomene.*

B de magnificentia. Strabo verò alpes dum dicit equos agreſtes habere, in omnibus alpibus reperiri indicare videtur, quod tamen alij non credunt, nec verum eſſe putem. Idem Hiſpaniam ſylueſtribus equis abūdare teſtatur, quòd & Varro affirmat in citerioris Hiſpaniæ regionibus dari eos tradens. Ariſtoteles Syriam eoſdem ferre ait, famamq. eſſe, iunioribus qui ad fœminas acceſſerint, teſticulos mordicus abſcindere, curſu perſequentes, & capite per poſteriora crura immiſſo. Quem locum Plinius non viderit, de equiferis Græcos ſcripſiſſe negans, quoniam illæ terræ non gignebant. Et reuera multa in libris de mirabilibus legūtur, quibus fides haberi nō poteſt. Equos tamen feros dari Ariſtoteles meminit in problematibus. Hos colore cinereo eſſe, per dorſum linea fuſca è capite ad caudam porrecta ſcribit Albertus. Feris quoque annumerandi ſunt, de quibus ſic meminit Herodotus: *Trans Iſtrum plagam vaſtam, atque ignotam ſolos audio habitare homines Sigynas veſte Medica vtentes, eorumque equos toto corpore hirſutos eſſe ad quinque digitos altitudine pilorum, eoſdemque puſillos ac ſimos, inualidoſque ad viros geſtandos, ſed curribus iunctos eſſe perniciſsimos; atque his curribus indigenas vehi.* Cardanus etiam equos feros apud Scotos, & Orcades aſinis maiores eſſe negat. Inuenio & apud Pſyllos vocatos populos Indiæ hircorum eſſe magnitudine: Herodotus Indiæ equos Medicis minores eſſe ſcribens, de domeſticis intelligit, miratur verò paruitatem, cùm cæteræ qua- *In Mirabilibus.* *Lib. 5.* *De variet. rer.*

C drupedes, atq; volucres multò quàm in cæteris locis grandiores ibi eſſe ſoleant. Haud ſcio ferinè an potiùs domeſtici fuerint illi quos Frāciſcus Aluarez, qui diù apud Preciannē legatione Chriſtiana functus eſt, ſcribit ei principi ex Aegypto miſſos triginta numero, elephantorum magnitudine. In domeſticis quidem magnitudo nulla certa ſtatui poteſt: ad quos, cùm Plinius domeſticos ſimpliciter equos vocari debere indicet his verbis: *De equiferis non ſcripſerunt Græci, quoniam terra illa non gignebant: Veruntamen fortiora omnia eadem quàm in equis intelligi debent*, quæ deinceps dicentur, omnia referri volo. Columella totum hoc equinum pecus tripartito diuidit. *Eſt enim* (inquit) *generoſa materies, quæ circo ſacriſque certaminibus equos præbet. Eſt mularis quæ pretio fœtus ſui comparatur generoſo: eſt & vulgaris, quæ mediocres fœminas mareſque progenerat: vt quæque eſt præſtantior, ita vberiore campo paſcitur.* Varro verò etiam alios ait idoneos ad rem millitarem, alios ad vecturam: itaque peritum belli alios eligere atque alere, ac docere; aliter quadrigarium, ac deſultorem; & aliter rurſum qui vectarios facere vult. Sed ad animum iſthæc referenda, nam ad belli, & circorum vſum generoſam, animoſamq; ſobolem requiri ſuis locis oſtendetur. Differunt verò etiam gradiendi modo: Alijs enim greſſus, atque inceſſus mollis, & quietus, alijs durus, & inquietus, qui ſuccuſſatim, & ſubſultim moleſtè ingredientes equitantem quàm maximè inquietant, caput offen- *Lib. 3.* *Ca. 117. ſui itinerary.* *Differentia ab vſu.* *A greſſu.*

D dentes, collumq; dorſum, & nates, quales equos Germania frequentes producit; ſuccenſiores, ſuccuſſones ſuė, & ſuccuſſatores proprerea dicti, cùm ſuccuſſare authore Marcello ſit ſurſum frequenter excutere. Quare & greſſum ipſum quoque ſuccuſſaturam vocant nonnulli. Nonius eoſdem vel ſaltem conſimiles tortores vocauit, vulgus nunc teſte Hermolao trotones, (video & trottonarios vocari Vegetio & trepidarios) Auſonius cruciantes. Qui verò molliter incedunt, & ſine ſuccuſſatura geſtant, Simon, quem ſæpenumero Xenophon citat, εὔδρομον & εὐθύδρομον nominabat, Latini gradarios dicunt, quare Ciceronem Seneca per metaphoram vocauit gradariū, quòd oratio eius lentè incederet & molliter. Vt verò ſuccuſſatores improbabantur, vt oſtendit Lucilius: *Succuſſator.* *Tortores.* *Lib. 1. c. 56* *Gradarius.* *Epiſt. 40.*

Succuſſatores, tetri, tardiq; caballi. Et alibi:

Campanus ſonipes ſuccuſſor nullus ſequatur.

ita gradarij erant in pretio; Hinc idem poeta.

Ipſe equus non formoſus, gradarius optimus victor.

Plautus.

Tollutaris. Plautus: *Demam Hercule iam de hordeo tollutim ut badizas.* E
A gradario tolutarem nihil, vel parum ſaltem differre putem, ſiue tolutarium: nam Varro, *Qui te*
gradu (inquit) *tollutim* (aliàs tolutili) *meliùs quam tatè molliter vectus, citò relinquas.* A pedum volubi-
Thieldones litate vocari docet Nonius, *tolutim quaſi volutim, hoc eſt volubiliter dictum* aſſerens. Plinius thieldo-
Aſturcones nes, ſiue (vt Hermolaus legit) Thieldones, & Aſturcones vocare videtur, his verbis: *In Hiſpania*
Gallica gent, & Aſturica equini generis, quos thieldones vocamus, minori forma Aſturcones gignunt: quibus
non vulgaris in curſu gradus, ſed mollis, alterno crurum explicatu glomeratio: vnde equis tolutim carpere in-
Manni. *curſus traditur arte.* Seneca in epiſtolis mannos etiam tollutares vocat, & alicubi etiam tolutarium
Epiſt.40. à mannis & Aſturconibus diſtinguit, inquiens: *Ita non omnibus obeſis mannis, & Aſturconibus, & to-*
lutarijs præferres vnicum illum equum ab ipſo Catone defrictum? tolutarios fortè hoc loco eum tieldo-
nibus eoſdem faciens, vt tolutares ſint manni, Aſturcones & Tieldones. Ad Tieldonum vocem
accedere videtur Belgis à numerandis greſſibus vulgò tellenaer, Germanis zeltner dictus equus,
(quem Iunius Aſturconem interpretatur,) nam quod tollutim incedere Varro, & Plinius tollu-
tim carpere inceſſus dixit, id Martialis de Aſturcone ad numerum colligere vngulas, hoc verſu:
Hic breuis ad numerum rapidos, qui colligit vngues, Virgilius greſſus glomerare vocat. Sunt qui vul-
gò exponunt andar à lambro, vel ad agio, vel etiam il tracco. Memini autem etiam alicubi me
legiſſe ἱπποκρίζειν de molli ingreſſu equi gradarij, & tollutaris, qui cùm ad numerum ferè factus F
eſſe videatur, quidam in Lexico Græco Latino ἱπποκρίζειν exponit reſonare, placidè pulſare fides
in concinnanda ad numeros cithara, ex interprete ſcilicet Pindari. Inuenio & in Lexico Græco,
ſed ſine authoritate ἱπποφορεῖν: pro gradarius. Hermolaus verò pro tieldones apud Plinium,
Tyddones. aliquando ſcribendum putauit Tyddones, à Tydda oppido citerioris Hiſpaniæ, Græcorum ori-
ginis iuxta Gallecos; ſed nec diſcerno id (inquit) magnoperè, nec refello. Arlunnus equum,
Chinea. mannum, thieldonem & Aſturconem, Italicè exponit vbino, & chinea, malim acchinea, vt ſit Ger-
manicæ originis, aut Gallicę quaſi hacquenè aut hackeneij à ſono nimirum, quem alternatim ele-
uatis pedibus ſimilem edit illi qui auditur, cùm olera, aut aliquid quippiam geminis cultris minu-
tatim ſuper abaco ligneo inciditur, quod Germani hacken dicunt, Galli hacquer. Ratio huius il-
Differentia liuſque inceſſus aliàs reddetur. Inuenio & in partibus quibuſdam differentiam nam præterquam,
à partibus. quòd multę his grandes, illis paruæ ſunt, puta caput, oculi aures, iuba, cauda, pes, vngulæ, Ab-
ſyrtus tanquam præcipuam differentiam ponit, quòd τὰ ῥάχει ἄτομοι καὶ κοῖλοι, id eſt, indiuidua, &
Spina. caua ſpina ſint equi Argolici & Iſtrij; Hiſpani verò ἐντομοι. Vngula verò etiam alijs mollior, alijs
Vngula. durior, vt mox fuſiùs oſtendetur inter probioris equi notas, quibuſdam etiam tam dura, atq; ſoli-
da, vt ſoleis ferratis non egeant, vt Paulus Venetus teſtatur his verbis: Balaſciæ (Galaſſiam alij vo- G
Li.1.c.34. cant) prouincia, cuius reges ab Alexandro Magno originem duxiſſe feruntur, equos habet multos
& optimos, magnos & veloces, qui tam duras, ac fortes in pedibus habent plantas & vngulas, vt
ferramento opus non habeant, etiam quantumlibet per ſaxa & montes currant. Hos itaque ſi co-
gnouiſſent poetæ, priuatim χαλκόποδας ſiue æripedes appoſitiſſimè nominaſſent, & cornipedes,
quamuis alioqui hęc epitheta non ſolùm qui firmis, validiſque ſunt vngulis conueniant, ſed etiam
qui pedibus reſonant, vt ſonipes etiam apud alios. Equum deſcribere ſuperuacaneum duxi, electio-
ris qualis hic exprimitur, pro cæteris ſpectatiſſimus, quòd cùm frons illi ſit alba, ſtellam in ea,
habeat vndecim radiorum cæſij coloris, cuius & totum corpus eſt, præter iubam quæ fuluescit.)
poſtmodum notas traditurus, cùm ſit notiſſimum animal: partes tantùm quaſdam enumerabo, à
pedibus ſumpto exordio. Eſt autem equino generi vngula indiuiſa, vnde μώνυχες ἵπποι dici o-
Monychus ſtendimus, vnde centaurus quidam Iuuenali monychus nominatur. Eleganter id oſtendit Ouidius
Sat.1. in Ocyroe Chironis filia in equam immutata:

Tum digiti coeunt, & quinos alligat vngues
Perpetua cornu leuis vngula.

Ὁπλὴ quidem etiam pro cuiuſuis quadrupedis vngula accipitur; nam & apud Heſiodum de boue, H
apud Xenophontem de ſue, apud Ariſtophanem de agno dici legitur, tamen ſignificátiùs priuatim
de vngula dicetur equina; Varinus enim ὁπλὰς dictas eſſe ait ἁπλᾶς, id eſt ſimplices, quòd nec bi-
fidæ, nec multifidæ ſint, vt in alijs quadrupedibus. Concauitatem vngularum χελιδόνα hoc eſt hi-
Hirundo. rundinem vocant, à nido hirundinis, vt ait Abſyrtus interprete Ruellio; *In aſino* (inquit) *admiſſa-*
Cap.14. *rio requiritur vngula dura, ſubter concaua, interiore ſinu paruo, quam à nido hirundinis chelidona vocant,*
vbi Græcè ſic legitur: παχὺ τὸν ὄνυχα καὶ κάτωθεν κοῖλον τῇ ὁπλῇ, καὶ χελιδόνα μικρὰν ἔχοντα. Qui
Cap.8. in canibus etiam dici volunt, authorem puto nullum habent. Idem Abſyrtus de hordeatione,
Rana. ſcribens, partem quandam vnguis, aut vngui proximam βάτραχον, id eſt ranam vocat, *Fricato* (in-
quit) *ſecundum pilos ad imas partes ſpectes: ſi quidem per pedes huiuſce morbi impetus erumpere creditur;*
quapropter pecus vngulas abijcit: in quibus partes illa, quas batrachos, id eſt, ranas vocant, tenera
fiunt, & ſanguinem emittunt, quas inferius ſcarifare, & circumcidere oportet. Ruellius hoc in loco
aliter

A

B

C aliter vertit,& ranas incrementa linguæ (vt in homine accipi ſolent) interpretatur,abſurdo ſenſu,
inquit Geſnerus, quod enim vngulæ pars ſit, oſtendit ex Geoponicis Græcis, vbi pulli eligendi Lib.16.c.1.
ſigna ex Abſyrto traduntur, & inter cætera laudantur ὁπλὴ εὐπερίγραφος καὶ πάντοθεν ὁμαλῶς συμ- Lib.1.c.56
πεπηγυῖα, βάτραχος μικρὸς, ὄνυξ στερεός. Vegetius etiam vngulæ partem, vel ſaltem proximam m-
fecit, inquiens: *Oportet ferramento conciſorio ſoleas ranulaſq́ purgari*, vbi tamen in vulgaribus codici-
bus ramulas legitur, ſine vllo ſenſu. Arbitratur itaque Geſnerus batrachon ſiue ranam eam-
partem eſſe, quæ clauis ſæpè ſolearum malè adactis læditur; teneritas (inquit) quædam oſſium-
eſt referens formam vngulæ, quam nutrit etiam, eiusq́. radices in ſe continet. Ruſſius & alij bar- *Tuellum.*
bari ſcriptores tuellum vocant, Germani indigite voce Kernen quaſi nucleum, nimirum quòd mol-
lior intra duriorem tanquam nucleus in teſta ſua contineatur, niſi quis à carne nomen deductum
malit, quòd carnis ſubſtantia conſtet. Andreas Lacuna batrachon eſcharam ſingulis cruribus
adnatam tranſtulit. A batrachos apud Abſyrtum verbum legitur βατραχίζειν, quod Ruellius ran-
quam ſibi ignotum præterit nonnunquam, aliàs etiam vertit, diſtrahi, vt innatantes ranas imite- *Cap.26.*
tur, vt hoc loco: *Deterit autem vngulam tractim ingrediens* ὁ λιθῶσαν, καὶ πταίων διασυρῇ, καὶ ὀλίγωσι, βα-
D τραχνοῖ, vertit ille, *cùm curſitans lapſatur, & ita caducus diſtrahitur, vt innatantes ranas imitetur*, id βα-
τραχίζειν *Græca conſuetudine non ignari*; cùm ipſi vertendum fuiſſet; ad ranulam ſic dictam pedis par-
tem offendere. Si vngulæ pleniores fuerint, carnoſæq́. citra cauitatem, Xenephon teſtante Cæ-
lio χαμηλὰς vocat. Cōmiſſuram vngulæ cum pede, vel vngulæ exortum, Græci στεφάνην, id eſt co-
ronam dicunt. Hippocrates etiam τῆς ὄνυχος ἁρμονίαν. quo loco περιστεφανίδος quoque meminit, in- *Cap.117.*
quiens, αἷμα λαμβάνειν ἀπὸ τῆς περιστεφανίδος, Ruellius vertit, *à parte coronam cingente*: ſed fortaſſis
vena quædam eò loci ſic vocetur. Sunt & κύνεια Heſychio, & Varino vngularum in equis pars: alij *Cynes.*
verò non vngularum partem, ſed vicinam eis eſſe volunt, ideóq. etiã κυνόπλεα appellari. Geſnerus *Cynoplon.*
à Laur.Ruſſio putat appellari falcē, dicit enim (inquit) locum eſſe delicatum & neruoſum, parumq́. *Falx.*
carnoſum, ſed hæc forſan potiùs fuerit μεσοκύνιον, cynoplon verò idē quod corona, id quod & ip- *Meſcyniū.*
ſe quoq́. Geſnerus crediſſe prius videtur ex his Abſyrti verbis: Στρέμματος γινομένου ἐν τῷ μεσοκυνίῳ κινεῖν: ... ἀφαιρεῖν αἷμα ἐκ τοῦ μεσοκυνίου τὸ δὲ κυνόπλεον ὁ στεφάνην λέγουσιν ... Hinc
περὶ κυνόπλῳ λεγομένῳ ...

[library stamp]

Hinc (inquit) apparet coronam etiam cynoplon dici, meſocynion verò proximam (ſuperiùs nimirum paulò) partem, & ipſam quandoq. propter vicinitatem eodem nomine venire. Ruellius in harum vocum tranſlatione admodum variat. Eſt enim vbi meſocynia calces reddidit, vt hoc loco: E

Calces. *Aſinus admiſſarius habeat τὰ μεσοκύνια μὴ λίαν ὑψηλὰ, μηδὲ ταπεινὰ, μηδὲ κυνοβάτης ἔστω: calces neq. prater modum altos, neque nimium depreſſos, ſed neque nixus talis ingrediatur*, quaſi κύνες tali ſint, quos tamen alicubi etiam tranſtulit pro μεσοκύνια, vt hoc loco: Ἐπὶ κριθιάσεως διακόπτεται ἐν τοῖς μεσοκυνίοις τοῖς ἐμπροσθίοις φλέβας, ἐκ τοῦ ἐντὸς μέρους ἢ τοῦ ἐκτός. *In hordeatione* (vertit) *morbo vena ſub anterioribus talis interna, vel externa parte feriantur*. In capite verò de domitura pulli, vbi Abſyrtus habet, καὶ ὅπως τὰ μεσοκύνια χθαμαλὰ γίνηται, Latinè habet, *id quod pedis articulos, ac ſuffragines infirmat*. Et mox in ſequenti capite, στρέμματος γινομένου ἐν τῷ μεσοκυνίῳ ἢ κυνόποδι, habet, *ſi os luxetur in articulo pedis, aut corona*: & ibidem ἐκ τοῦ μεσοκυνίου *ab articulo ſuffraginis*. Rurſus alicubi ἐν τοῖς μεσοκυνίοις, *in ſuffraginum articulo*, & mox, *& vngulas ad internam calcium partem, ſeu malleolos potius vocare placet*, vbi Græcè legitur κυνόποδας ἢ σφυρὰ λεγόμενα. Alicubi etiam apud eundem Abſyrtum μετακύνιον legitur, vbi articulum reddidit, Geſnerus vocem corruptam eſſe ait pro μεσοκύνιον, conijcitque κύνας & inde deriuatis nominibus has partes appellari, à colligando quod Græci (inquit) κυνοῦσθαι dicunt: ſiue quoniam vngula illic adnata ſit carni, vt κυνόδεσμον, vbi præputium glandi alligatur: ſiue quoniam ea in parte numellis, & vinculis aſtringi ſolent equi. Leoniceno tamen alia etymologia placet, quòd calli illic tanquam in caninis pedibus ſubſint. Vertens enim hoc Xenophontis, τὰ ἀνωτέρω μὲν τῶν ὁπλῶν, κατωτέρω δὲ κυνηπόδων ὀστᾶ, vertit, *Oſſa quæ ſunt ſupra vngulam infra talos, qua parte, vt in caninis pedibus, callus ſubeſt, κυνήποδας dixere*. Et Pollux etiam inter nomina à cane deriuata equos κυνήποδας recenſet. Iſtiuſmodi autem oſſa Geſnerus, vel totam hanc partem μεσοκύνιον appellari arbitratur. Talos verò an habeat equus dubitandum, Xenophon quidem eos ei tribuit, vt Pollux teſtatur, cæterùm Ariſtoteles ſolipedum nulli aſtragulum, ſiue talum eſſe dicit, & ne aſino quidem, præterquam Indico, cui cornu à fronte eminet. F

Lib.5.c.11

Equi cynepodæ.

Tali.

Suffrago. Suffrago verò id eſt in poſterioribus pedibus quadrupedum, quod in prioribus genu, vel eſt nodus, aut articulus ſub crure, quo pedis verſura conſtat, tibiæq. ita annectitur pes, vt verti poſſit, id quod ſpectamus in bobus, equis, & alijs armentis. Dictæ ſuffragines, quòd ſuffringantur, hoc eſt in altum frangantur, vel quòd ad greſſum ſuffragentur. Conſtat ſanè genua animalium, quæ animal generant, ante ſe flecti, ſuffraginum verò artus in aduerſum. Quemadmodum igitur poplites dicti ſunt, quòd poſt plicentur: ita ſuffragines quòd ſubter frangantur. Barbari ſuffraginem garrectum nominant. Ruellius in hoc loco Abſyrti εἰς τὸ ἐντὸς μέρος τῆς ἀγκύλης ἐν τῇ ἰγνύϊ tranſtulit, *interno poplitis ſinu, aut interiore crure*. Vegetius oſſa quædam ſub tibijs, baſes vocat, calcaneos fortaſſis intelligens. Περόνην in equo, quidam pedis commiſſuram vertunt, in qua ſignificatione ego hanc vocem non reperio, Galeno eſt alterum tibiæ os, exterius & tenuius, aitq. interdum ſic appellari oſſis huius epiphyſim, interdum & eius protuberantiam, quæ non ſit aliud quàm malleolus: vnde etiam Geſnerus in equo os tibiæ eſſe putat, quod radium vocant, vt in homine etiam, & ſic alibi quoque Ruellius apud Abſyrtum tranſtulit: alij ſimiliter fibulam vertunt. Cirros pedum nominat Vegetius his verbis: *In equis non ſolùm vtilitas, verùm etiam decoris ratio ſeruanda eſt. Nunquam enim niſi neceſsitas paſsionis exigit, de articulis reſecandi ſunt cirri. Naturale enim ornamentum pedum natura in illis conſtituit.* Eſt vbi ſubcirros etiam vocat. Idem Vegetius crura equi, aliorumq. iumentorum gambas vocat, quaſi campas (inquit Hermolaus) Nam & Ariſtoteles campen nominat in pedibus, qua ſuffragines poplitesque habentur. Hippiatri Græci βραχίονα & χήλην vocare videntur, etſi tamen interdum diſtinguat Ruellius, vt dixi, pro μεσοκύνια ἐν βραχίοσι vertit, ſuffragines in cruribus, & alibi etiam pro βραχίοσι crura repoſuit, Vegetius etiam Latinè brachiola in equis dixit. Coxendices maximas, & validiſſimas habet, ijsq. plurimùm valet, indeq. fieri putat Ambroſius Nolanus, quòd ſeſſorem ephippiumuè iuxta humeros amet, contrà ac aſini, & muli qui ob earundem partium debilitatem ea libentiùs admittũt in lumbis. Sed verba eius adſcribam. Quærens itaque cur equi ſuper humeris equitem ſedere amant, & ob eam rem ephippium ad equi ſpatulas accommodatur: muli & aſini ſuper lumbis libentiùs tolerant: an quia tum equus (inquit) valet vel eundo, vel ſaltando, vel currendo, quum poſteriores pedes ſub prioribus ſubmiſerit; vbi enim id facilè poterit facere, tum valebit cæterum corpus etiam cum equite perquam vegete promouere: quandoquidem plurimum à coxendicibus valet equus. Signum, nam coxendices maximas, & validiſſimas habet, quin etiam ſaltus, & curſus eius, qui ferè è ſaltibus plurimis continuatis conſtat, indicant magnam potentiam poſteriorum partium. Harum.n ſolarum opera omnis ſit, ſicuti etiam in leonibus, canibus, leporibus, ceruis, capreolis, damis videre licet, quorum coxendices magnæ, ac valentes habentur. Si igitur equi ſuper lumbis ſeſſorem pondusuè aliquod haberent, veluti impediti, & non potentes prioribus ſubplantare poſteriora, tardarentur. In mulis verò qui ſemiaſini ſunt, vt aiunt Grræci, atq. aſinis coxendrices longè minores, & exanclatiores ſunt; G H

Poplites.

Garrectus.

Baſes.

Perone.

Cirrus.

Subcirrus.

Gamba.

Campe.

Brachiola.

Coxendix.

Probl.131

Cor ephippiũ iuxta humeros amet.

quam-

A quamobrem multò debiliùs ea parte valent, vel currendo, vel ſaltando, atque cùm coxas depreſſiores quàm dorſum medium lumboſué habeant, videntur lumbi ſuper quatuor pedibus, perinde ac ſuper quatuor fulcris ſubſiſtere. Quocirca tàm muli, quàm aſini laudantur, vt in parte longè valentiore. Nam citerius, vel vlterius poſita tanquam debilioribus membris, eiſq́ quæ à nullis alijs adiuuentur, addita eſſent, impedimento magno ſunt, ac ineptius abſportantur. Eſſe quin imo aſini, & muli videntur veluti ſcamna quæ in medio quàm in extremitatibus meliùs pondera ſuſcipiunt: atq. idcirco ſuper lumbis mulorum, & aſinorum aptiùs, in equis liberiùs ad humeros ſedetur. Huc vſque ille. Ea autem dorſi pars, qua inſidetur, Xenephonti ἕδρα nominatur his verbis: *Curator ſpinæ pilos ne attingito, niſi in eum, qua illos premas, & mulceas, ſequens ſitum eorum. ſic enim quaſi ſedili in equo minimè nocuerit,* ἧκιστα γὰρ ἂν λυμαίνοιτο τὴν ἕδραν τοῦ ἵππου: alioqui ἕδρα idem etiam ſella, eſt & ſedes, alijs etiam ſedes quæ alicui honoris gratia ponitur, & ἕδρα medicis eſt meatus inferior continendis, tranſmittendiſque excrementis deſtinatus; cui ſcilicet homo inſidet, vt hinc fortè eam dorſi partem ita nominauerit Xenephon, quanquam vtraque ab eodem verbo ἕζω quod eſt ſedeo, rectè deducatur, cùm vtrique inſideat homo. Plinius in ſedem recipere cùm dicit de Bucephalo, ſedem procedra, ea ſcilicet, quam dixi, dorſi parte accipere potuit, niſi quis de ſella potiùs accipiat. *Coccyx.*

B Κόκκυγα vocant veterinarij partem quandam inter armos, ſiue ſcapulas, Ruellius lumbos reddidit *Lumbi.* Latinè, rectiùs Græcam vocem relicturus. nam præter quàm quòd lumbos ὀσφῦν dicunt, mouere ipſum debuiſſet Abſyrtus, qui expreſsè ſcribit coccygem eſſe συνωμίαν, id eſt interſalpio, vt Geſnerus ait, ſiue medio ſcapularum, aut armorum loco. Et pertinet ſanè ad humeros συνωμία, vertitur *Cap. 14 Synomia.* enim ab ipſo etiam Ruellio compages humerorum, vel armorum, qua humeri committuntur, & ab alis etiam dicitur   e ſcapularum cõtractio, qua ſcapularum diſcrimen contunditur, & ἀκρωμία eſt humerorum ſummi   . Abſyrtus alio in loco coccygem videtur appellare κόκκον his verbis: Quoſdam (equos) aëtogenes vocant a genitiua quadam nota ἐν τοῖς ὤμοις καὶ τῷ κόκκῳ, quos ceu bonos *Cap. 114.* Sarmatæ commendãt, Ruellius hic imprudenter reddidit, in armis, & clunibus, cùm tamen mox *Aetogenes* ſubſequatur, Sarmatas quidem in armis, & cocco hanc notam probare, in poſteriore autem parte *equi.* circa coxas, & caudam improbare. Geſnerus coccon ſiue coccyga conijcit eſſe partem in medio dorſo, iuxta ſpinam eminentem, quod mihi quoque perſuadet vinariorum valorum operculi vernacula apud nos ſignificatio, coccon enim dicitur, & vaſa in medio dorſo meatum habent, per *Armus.* quem vinum infunditur. Armus idem quod humerus, ſed hic de homine, ille de quadrupedibus ſignificantiùs dicitur. Græci in vtriſque ὤμους dicunt. Dorſum in equo hippiatri barbari, vt Ruffius, *Garreſus.*

C garreſum, vel garreſe appellãt. Μασχάλαι & μασχάλαι ſunt equi axillæ. Mammas tam mares in hoc ge- *Axillæ.* nere quàm fœminæ habent, fœminę quidẽ omnes, omues verò mares non item, ſed illi tantùm qui *Mammæ.* matri ſimiles prodiere, vt Ariſtoteles teſtatur. Fœminæ binas habent inter fœmora, quibus Hora- *Lib. 4. de* tius mammas anus cuiuſdam aſſimilat, admirantis ſe tàm frigidè ab eo amari, & non aduertentis ſe *Part. c. 10* ob portentoſam deformitatem faſtidiri, inter cuius notas, mammas etiam recenſet, inquiens: *Od. 8 Epod*

Sed incitat me pectus & mammæ putres,
Equina quales vbera.

Caudam habet bouillæ contrariam; tenorem videlicet breuem, pilos prolixos, contrà boues pilos *Cauda.* breues, prolixum tenorem, quem Plinius caulem appellat. Vegetius equi caudam muſcarium vocabat, à muſcarij flabelli, quo muſcæ abiguntur, ſimilitudine. Pili caudæ ſetæ dicuntur, vt Plinius oſtendit, inquiens: *Cauda animalibus prælongis ſetoſa vt equis*, & turſus: *Caulis cauda longior aſinis* *Muſcariũ.* *quàm equis, ſetoſus veterinis.* Cicero quoque ſetam equinam dixit; *In hoc medio apparatu fulgentem* *Seta.* *gladium è lacunari ſeta equina appenſum demitti iuſſit, vt impenderet illius beati ceruicibus.* Et alibi de equo *Li. 5. Tuſc.* ſimul & leone: *Oculos autem natura nobis, vt equo & leoni ſetas, caudam, aures ad motum. Animum ruminandos dedit.* Hippuriam herbam dictam quaſi caudam equinam, quidam etiam equiſetum *Lib. 3. 1 Orat.*

D dicunt. Setæ tamen priuatim de ſuibus potiùs dicuntur   Longiores iſtos caudæ equinæ pilos, quibus equi muſcas fugant, οὐραίας vocant Græci. item & muſcarium, ſiue flebellum quo muſcæ pelluntur. Apud Hippiatros exponitur etiam galea ex pilis equinis, de qua ſuo loco. Notauit *L. de ſolert.* Plutarchus iſtiuſmodi caudæ pilos in equis quàm in equabus durioresſſe, rationemque reddit, *animal.* quod equarum caudæ vrinæ madefactæ ſetas habeant inualidas. Idem Plutarchus memoratu di- *In Sertorio.* gna omnino hiſtoria docet in hiſce ſetis equinis euenire, quòd omnibus etiam alijs pilis ſolet, nempe quòd ſigillatim facilè & ſine vllo labore euelluntur, plures verò ſimul copulatos impoſſibile quaſi eſt euellere. Sertonius (inquit) cùm ſuis copijs ex barbara turba conflatis, rationibus perſuadere non poſſet, in re militari plus habere momenti conſilium quàm temerarias vires, poſteaquam *Conſilium* illi parum feliciter pugnaſſent, duos proponit equos alterum macilentum atque inualidum; alte- *viribus præ-* rum vegetum, cauda piloſa, atque inualido; illi iuuenem adhibet prægrandi corpore, & admi- *ſtare.* randis viribus; contrà vegeto illi puſillum & imbecillum admouet homunciorem. Hic ſingulos pilos paulatim vellens, breui ſpatio totam depilauit caudam, iuuenis verò e diuerſo caudam o m-

nem

nem ſimul manibus vtriſque compræhenſem, vi atque impetu conatur reuellere: Qui cùm fruſtrà E
ſudaret, riſui fuit circumſtantibus. Sub hæc aſſurgens Sertorius, cuius conſilio nutuque hæc fuerant acta; videtis (inquit) commilitores quanto plus poſſit ingenium quàm vires. Hinc caudæ equinæ pilos paulatim vellere prouerbialiter dicebantur, qui quod viribus atque impetu fieri nequit, id tempore atque aſſiduitate conficit. Meminit eius Horatius in epiſtolis:

Vtor permiſſo, caudæque pilos vt equinæ
Paulatim vello, demo vnum, demo etiam vnum
Dum cadat eluſus ratione ruentis aceruì,
Qui redit ad faſtus, & virtutem æſtimat annis.

Iuba. Qui ex collo pendent crines, latini iubas dicunt, non tantùm in equo, ſed & in leone: Plinius:
L. 8. c. 16. *leonis præcipua generoſitas tunc, cum colla armoſque veſtiunt iubæ.* Aliàs tamen inquit: *Pili equis in iuba largi, in armis leoni.* Iubam Xenophon χαίτην vocat; (quæ vox vſurpatur etiam de frondibus vitis apud Athenæum ex Archeſtrato; & Theocritus χαίτας, appellauit cinaræ ſpinoſæ ſtirpis pappos:
Criſta. aliàs propriè equi iuba eſt, vnde etiam Apollonio χαιτάεις cognominatur:) Ariſtoteles λοφιὰν id eſt, vt Gaza vertit, criſtam; hinc teſte Varino ζῶα λόφουρα dicuntur τὰ ἀπὸ τοῦ λόφου ἕως ἀπορὰ τὰ μέσης. Ab hoc eodem Varino λοφιὰ exponitur χαίτη, id eſt iuba. Nos, ſicuti & Galli crines dicimus, Germani ſuperiores Krantz quaſi corollas, inferiores de mane, quo nomine aliàs intelligunt lunam. Sunt & aliæ iubæ in frontem deuexæ, quas latini capronas vocant, quaſi à capite F
Caprona. pronas, vt Nonius exponit: de quibus Lucilius in ſatyris apud eundem:

Aptari caput, atque comæ ſ. vrta. e capronas
Altas, frontibus immiſſas, vt mos fuit illis.

Græci προκόμιον dicunt, Xenophontis interpres iubam verticalem tranſtulit. Apud Vegetium
Procomiũ. protocomium legitur. Pili ſunt, qui à vertice equi iuxta oculos & tempora propendent. Gena ſeu
L. 2. c. 11. palpebra inferior pilis caret, propterea (inquit Aelianus) Apelli Epheſio, quòd equo ibi pilos appinxiſſet, reprehenſionem attuliſſe ferunt. Alij non Apelli hoc accidiſſe, ſed Niconi aiunt, cùm tamen ſcientiſſimè cæteras equi partes pinxiſſet: hanc partem illi vitio verſam fuiſſe. Hierocles
Palpebra. cum pictorem Miconem (Μίκωνα) vocare videtur inquiens: *Vetus ille Micon arbitrabatur equum in*
Equum caneſcere. *inferiore gena pilos edere, quos phlebarides Græci vocant. Taxat igitur iure Simo Miconem, at ignorantia ſimulat.* Alij quoque Polygnoſtum eum pictorem vocant, vt Tzetzes annotauit. Plinius ſoli equo præter hominem pilos caneſcere tradit, & apud Ariſtotelem habemus, equi pilos manifeſtè in ſenectute caneſcere, & huius canitiei alicubi etiam rationem aſſignat his verbis: *Equus maximè omnium quæ nouerimus animalium canities innoteſcit, quod os in quo cerebrum, tenuius quàm* G
cætera pro magnitudine habeant: argumentum eſt, quòd ictus eo in loco periculoſus eſt, vnde illud Homeri:

Et quia ſeta hærent capiti, lethaleque vulnus
Præcipuè fit equis.

Lib. 1. de morb. cutis cap. 6. Quam philoſophi ſententiã Mercurialis conatus eſt explodere, arbitrans canitiem fieri ab animantis temperamento frigido, & ratione frigiditatis facilè putreſcere humores in ipſo equo, quanquam ſi veritas (inquit) non eſt omnino celanda, debemus dicere, non eſſe canitiem pilorum veram, ſed potius albedinem. Atqui ſi propter communem hanc cauſam, diminutum ſcilicet calorem tantùm caneſceret equus, cur non & alijs quadrupedibus canities communis? occultior itaque cauſa erat tradenda: alioqui pilos equorum albeſcere ob caloris inopiam manifeſtè nos do-
Sect. 10. ceret idem Ariſtoteles in problematibus. Quærens enim cur equis, & aſinis pili è cicatrice promere
Probl. 29. ſe poſſint, hominibus autem non poſſint: *An quod cæteris* (ait) *animantibus tergus, per ſe pars corporis*
Pili in cicatricibus renaſcuntur in equis. *eſt: hominis autem cutis, velut affectus carnis exultat, quippe quæ ſumma illius forma refrigerente, ſolitariſcula exiſtere videatur, quemadmodum cruſtæ in pulte ſuperducuntur, quas vetulas appellamus. Cum itaque illa non niſi farina elixa ſint, hominis quoque cutis nominata, non niſi caro putanda eſt. Vbi igitur* H
hæc vel vulnus acceperit vel attrita fuerit, incidit, vt hominis quidem caro condenſetur: quamobrem ſumma corporis parte immutata, vulnus non eandem compagem capit, quæ corpus tam inde ab ortu naturæ extitit: cùm itaque hæc immutata ſit, nihil profectò abſurdum fuerit, ſi ex ea non idem præterea proficiſcatur. Sicut in aretis quoque appellatis licet percipere, nam illas etiam corporis ſummi corru-
Cutis humana & equina aſſeritur. *ptionem, immutationemque eſſe nouimus: At iumentis attritis, vbi ad ſanitatem redierunt partes vitiata, corporibus denuo eiſdem replentur, quanquam debilioribus, quàm principio fuerint. Sed cùm etiam cutis eorum pars ſit, conſiſte pili prouenireque poſſunt: cute namque pilos enaſci certum eſt: ſed candidi propterea exoriuntur, quoniam vt ſecunda hæc cutis imbecillior quàm prima eſt, ſic pilus candidus ille imbecillimus exit.* Hiſce itaque verbis Ariſtoteles pilos indicat ſub ephippijs in cicatrice ſemper albos prouenire, propterea quòd cùm ſit debilis ea pars, nutrimentum non vt antea digeritur, ſed quodammodò fit quædam corruptio, ex qua pili quidem, ſed digeſtionis debilitatem indicantis

coloris,

A coloris, albi ſcilicet producuntur. Sed quod ad ortum attinet iſtiuſmodi pilorum in cicatricibus, illius aliam omnino rationẽ quàm philoſophus reddit Alexander Aphrodiſienſis, videlicet quòd cùm cutis hominum ſpiſſior ſit, quàm equi, foramina in ipſa cicatrice, quæ longè quam cutis ſpiſſior eſt, omninò excæcantur, quod in equis (inquit) fieri non poteſt, quia cutem habent laxiorem. Cutem autem humanam ſpiſſiorem eſſe oſtendit inditio pilorum, qui molles ſunt ac tenues, equinis comparati, qui ſunt duri & craſſi, & ex laxiori cute exeuntes. Quare cum ſubiecta, collectaque excrementa per meatus tenues qui relicti ſunt, exeunt & concreſcant, pilos (inquit) gignunt, & augent. Reddit itidem rationem, cur hordeum toſtum redactumque in pulverem cicatricibus equorum conſperſum faciat, vt pili non albi, ſed cæteris vnicolores oriantur: quoniam nimirum vim diſcutiendi purgandique obtinens, detergit atque abſumit excrementa pituitæ, atque materiam omnem vitioſam, quam vulnus per membri infirmitatem collegerat. Sed vt ad canitiem reuertamur, eam equo ſoli præter hominem euenire non putem, nam & canes caneſcunt, & fortè multa etiam alia animantia, quod Scaliger aſſerit in quintum Theophraſti de cauſis plantarum: *Color* (inquit) *equi mutatur per ætatem bis: Alius color pullo per menſes aliquot; alius poſt adcanitiem vſque: qui affectus multis communis animantibus:* . Colorum in hiſce

Lib. I. Problem 146.

Vt pili in cicatricibus vnicolores naſcantur.

Color pili mutatur ætate.

B animantibus tanta varietas, vt vix vllum ſit reperire, qui in equis non reperiatur; albos tamen naſci nullos volunt ſed canos, qui tandem progreſſu temporis dealbeſcant. Sed de coloribus mox in electione optimi equi. Vbi oſtendetur qui colores probentur, quique improbentur, lectoriſque omnino ſatisfiet deſiderio. Dentes vtraque oris parte habere continuos tradit Plinius, & Ariſtoteles inter ἀνταλλακτα etiam recenſet, id eſt, dentium continuam ſeriem habentia animalia: idem numero quadraginta eſſe dicit, quos Vegetius ſic diſtinxit; molares viginti quatuor, caninos quatuor, (vulgus Scaliones vocat aut faſciolos) rapaces duodecim: ſimiliterque Abſyrtus, inquiens habere in anteriori parte ſuperiores octo, & totidem inferiores, cum caninis: & molares in maxilla ſuperiore ſenos ac inferiores totidem, & in altero latere ſimiliter. Itaque præter agnatos (ἐκτὸς τῶν προσφυῶν) quadraginta dentes equus poſſidet. Agnatos puto vocat, quos Germani teſte Geſnero lupinos aut ſylueſtres; poſtrema parte maxillæ adnaſcuntur, pullis præſertim; ante cæteros dentes parui, magnitudine fabæ, in cibo capiendo impediunt, vnde iumentum ſtrigoſius euadit, quamobrem extrahendi ſunt. Ariſtoteles maribus plures quàm fœminis dentes eſſe annotauit. Eos pro ætatis ratione equus mutat, vt & alia veterina, non ſolùm quæ ſolidas vngulas habent, vt Abſyrtus ait, ſed cor-

Color.

Dentes.

Dentes agnati.

2. Hiſt. c. 5.

C nuta ſiue biſulca etiam, vt Varro teſtatur; Dentes anteriores, qui primùm mutantur, Græci ἐμπροσθίους & τομεῖς vocant, quaſi ſectores aut inciſores, latini medios, Vegetius lactantes, fortè lactentes: Plinius pullinos, ni fallor, appellauit. Hos facilè principes & maiores eſſe Abſyrtus tradit. Sunt autem numero duodecim, ſex nempe in ſuperiori, totidem in inferiori maxilla. Xenophon γνώμονας, vt & alij etiam Græci nominarunt, quaſi indices, quòd ætas ex iis indicetur equi: quod ferè fit in hunc modum; Cùm pullus triginta menſium eſt (inquit Abſyrtus) primùm dentes medios, quos ſectores appellant, amittit, duos ſuperiores & totidem inferiores. Vbi quartum annum agere cœperit, ſemeſtri ſpatio proximos abiicit: nec multò poſt in eodem quadrimatu ſuperiorem vnum, & inferiorem alterum vtrinque proiicit, quo tempore caninos edit, eoſque ſecutis duodecim menſibus complet: intra ſextum deinde annum molares ſuperiores cadunt. Sexto anno quos primùm mutauit, adæquat: a ſeptimo ad octauum omnes explet æqualiter. Sic ille, in eo ab aliis varians, quòd ſecunda vice binos tantùm abiicere ſcribit, cùm quatuor abiici cæteri ſcribant. *Primores quatuor* (inquit Ariſtoteles) *dentes menſe triceſimo mutantur, bini vtrinque, ſupra dico, & ſubter: tum vbi præterea annum*

Ætas equi vt cognoſcatur.

D *complementum, quatuor item modo eodem mittuntur, duo ſuperius, totidem inferius: rurſuſque anno altero peracto, ſimili modo, quatuor alij mutantur: quibus iam præteritis quatuor annis & menſibus ſex, nullus præterea mittitur, quanquam euenisse in aliquo certum eſt, vt cùm primis omnes amitterentur: atque etiam in alio, vt cum vltimis omnes, ſed hoc rarò.* Similiter Varro, *equus* (inquit) *triginta menſium, primùm dentes medios dicitur amittere, duos ſuperiores & totidem inferiores. Incipientes quartum agere annum, totidem eijciunt &, totidem, proximos eorum quos amiſerunt, incipiunt naſci quos vocant columellares. Quinto anno incipiente item eodem modo amittit binos, quos tunc habent, tum renaſcentes eis, ſexto anno implet. Septimo omnes habere ſolent renatos, & completos.* Sic etiam Plinius: *Amittit equus triceſimo menſe primores vtrinque duos, ſequenti anno totidem proximos, cum ſubeunt dicti columellares. Quinto anno incipiente binos amittit, qui ſexto anno renaſcuntur; ſeptimo omnes habet, & renatos & immutabiles.* Idem Abſyrtus cùm paulò pòſt rurſus dixiſſet, eſſe qui editis primis dentibus interiecto octimeſtri ſpatio ſecundos proferant, & eminentes vltimos pari mora dentitionem interpellant, *cæterum prima* (inquit)

Columellares.

Canini.

(inquit) *tempora* (triginta menſes ſcilicet, quo tempore primi dentes mutantur) *nullus eorum qui primores appellantur dentes, pertranſit, neque linquitur. In reliquis verò non omnes ſors eadem manet, nec ſimile tempus obſeruatur; ſed ſecundi primos aſſequuntur* (hoc eſt, eodem tempore mutantur) *vltimique ſecundos. Exploratum autem habemus eos qui primorum iacturam faciunt, eodem tempore columellares (γομφίους) anterius, vnum ſuperiorem & inferiorem alterum emittere & ab vtroque latere primos ex eis cum agnatis ipſorum mutare. A complemento cùm reliquum trimatum agunt, dens rumpitur & rotundatur, & in triãgularem figuram exit: quo tempore præcipuè deſluxio in os a equorum decumbit.* E
Creſcentienſis dentes qui primi mutantur, primos morſus vocari tradit; equum verò eos mutantem, pullum primi morſus, quod quidem dicit fieri ſecundo anno, & poſtea mutare alios quatuor proximos, qui (inquit) vocãtur quadrati, id eſt tertius morſus. Fiunt nõnunquam à ſeptimo anno prominuli, quos προβολάδας Abſyrtus, Varro brochos vocauit his verbis: *Septimo* (anno) *omnes habere ſolent renatos & completos. His maiores qui ſunt, intelligi negant poſſe, præterquam cùm dentes ſunt facti brochi & ſupercilia caua, & ſub ea lacuna* (id eſt partes ſubiectæ ſupercilijs cauæ, vt Abſyrtus habet, qui & oculos cauos eſſe ait,) *ex altero naſu dicunt eum equum habere*
Morſus. *annos ſedecim*. Columella quoque & Palladius ſeptimo anno omnes expleri æqualiter aſſerunt,
Dentes quadrati. & ex eo cauatos gerere, poſtea verò quot annorum ſit, manifeſtò comprehendi non poſſe: deci- F
mo tamen anno tempora cauari & ſupercilia caneſcere & dentes prominere. Addit inſuper Ve-
Dentes brochi. getius, duodecimo anno nigredinem in medietate dentium apparere. Ariſtoteles verò cùm cæteris animantibus in ſenectute dentes nigreſcant, equo contra candidiores reddi teſtatur. Plinius pro nigreſcunt, habet rubeſcunt: apud quem etiam inuenio, equo caſtrato prius non decidere dentes. Varro Ariſtoteli atteſtatur, niteſcere in ſenecta, equorum dentes inquiens. Porrò Ariſtoteles poſt enatos vltimos dẽtes ætatem difficulter diſtingui etiam docuit, & quomodo differant, his verbis. *Viget & equus & mulus à dentium ortu, cumque prodierint omnes, non facilè ætatem di-*
Dentium pro ætate varietas. *gnoueris; quamobrem dici ſolet, certa ſub ortu, incerta ab ortu: denique poſt dentium ortum, eo maximè declaratur ætas, quem caninum vocamus: breuior enim hic ſeptennibus eſt, propter freni attritum, quod ad eum injicitur; non ſeptennibus maior quidem, ſed non vertice extans adactiore. Iunioribus acutior & procerior eſt.* Et Varro poſt ſeptimum annum fallacia eſſe omnia ætatis indicia aſſerit, & Xenephon denique malè emi equum, poſtquam iſtiuſmodi dentes indices excidiſſe compertum ſit: ſed præter dentes alia quoq. inſpicienda eſſe breuiter mox ſuo loco docebimus. Λιθογνώμων Heſychio & Varino equus dicitur adultus & ſeneſcens, nullum ex dentibus reliquum ætatis habens indicium, vt quos amiſerit omnes. Idem & πρεσβυτογνώμων & ἀγνώμων dicitur: contra G
ἐκβολάς ſiue ἀβόλητος, qui eos dentes nondum amiſit, δευτεροβόλος, qui ſecundùm eos dentes proijcit, πρωτοβόλος qui primùm. Petrus Creſcentienſis authoritate viri cuiuſdam prudentis & experti, præter indices iſtos dentes, habere inſuper ſcaliones & molares, fierique poſſe, vt nonnulli plures habeant, ſed tunc dentes eſſe duplices: item fieri etiam poſſe, vt equus eijciat ex
Cur ſemper firmi ad ſenectutem vſque. his aliquos qui non renaſcantur, quod quidem equo (inquit) obeſt ad paſtum. Paſcitur enim per dentes anteriores. Quamobrem minoris erit pretij. Mandit per dentes molares. Iam verò Cardanus in aphoriſmis Hippocratis dentibus ob id equos & canes vſque ad ſenectutem firmis vti certum eſſe ſcribit, quamuis duriſſimis veſcantur cibis, quòd à calidis cibis abſtineant: ideoque qui dentes ſimiliter ad extremam vſque ſenectam validos conſeruare cupiunt, calida omnia
Morſus pro ore. fugienda eſſe: à frigido enim membra quæ exanguia vocãtur, cogi, roborariq;. M. Aurelium Claudium Gothicum tam robuſtis fuiſſe digitis inuenio, vt equo dẽtes pugni ictu excuteret. Morſum
Lib. 3. c. 33 pro ore dixit Vegetius his verbis: *ſi os fractum fuerit, vt morſum claudere non poſſit*: ſed clariùs ad-
Li. 3. c. 13. huc Nonius: *Poſtomis dicitur ferrum, quod ad cohibendam equorum tenaciam naribus vel morſui imponitur*. Sumitur & ῥύγχος, ideſt roſtrum de equis: Eſt enim vbi ἀλφόρυγχος equos vocat Abſyrtus, qui tardiùs ſeneſcere creduntur. Ruellius in hippiatricis χελύνια tranſtulit labra, idq. probè, H
Labra. nam & Varinus χελὺς & χελύνιον interpretatur χεῖλος, id eſt labrum: labra autem in equo Xene-
Maxilla. phon quoq. λαγόνα dixit. Γνάθος quidem & in homine maxillam denotat, dicitur tamen de equis potiſſimũ, quanquam Homerus γνάθον ἵππου in carmine ad figulos dixerit. Hippiatri eandem
Pſalium. vel ſaltẽ proximã partem ψάλιον videntur appellare in exordio capitis vigeſimi octaui, συμβάντα πάθος ἐν τῷ ψαλίῳ Ruellius vertit, ſi vitium freni iniuria creauit, ſed ſine ſenſu, nam etſi ψάλιον vulgò frenum ſit, monuiſſe ipſum debebat capitis titulus, πρὸς σηπεδόνας τὰς ἐν τῇ γνάθῳ, id eſt ad putrefactiones in maxilla. Galenus equi ſimiliumq. animalium maxillas ait maximas eſſe, & à maximis moueri muſculis, quia prona erant ſumptura cibum. Equi totius anatomen diligẽtiſſimè explicauit, pluribuſq. iconibus illuſtrauit nuperrimè Carolus Ruinus Senat. Bon. & Iulius
Fel. Caſſerius Placentinus priuatim partes equi internas oſtendit voci faciendæ famulantes, quos qui exactè omnia volet, lector adire poterit, nobis autẽ integrum non eſt, hæc fuſiùs proſequi de corde tamen & felle omnino aliquid dicẽdum, quòd in harum partiũ traditione euarient authores,

Veteres

A Veteres enim in equino corde os reperiri tradunt, Ruinus id negat, non negaturus forſitan ſi Li.2.c.12.
multa corda diſſecuiſſet; nam non de omnibus veteres, ſed de quibuſdam tantùm id tradunt. Pli-
nius: *In equorum corde & boum, oſſa reperiuntur aliquando.* Ariſtoteles: *Equorum cor, ſicut & boum* Lib.2.Hiſt.
quorundam, ſuo in corde oſsiculum continere aiunt. Quo loco Theodorus in ſua verſione de boue 15.
tantùm id reddidit, de equis omiſit, cùm tamen Græcè legatur ſic: ἔχει δὲ καὶ ἡ τῶν ἵππων καρ-
δία ὀστοῦν. Idem Ariſtoteles alicubi, *Cor* (inquit) *ſine oſſe eſt omnium quæ nos nouerimus, præter-* Lib. 3. de
quam equi, & generis boum cuiuſdam. Denique ex Hippiatris Hierocles in equorum & mulo- part.4.
rum quorundam corde os inuentum eſſe teſtatur. Iam verò quidam fel habere, quidam etiam
carere dicunt. Ex negantibus eſt Ariſtoteles. *Equus* (inquit) *fel non habet*; Et rurſus; *Equus* Fel.
omnino & omnia ſolipeda felle carent. Ariſtoteli aſtipulatur. Plinius, *equos, mulos, aſinos fel habere*
negans: & Abſyrtus, equum dicit non habere fellis veſicam in hepate, ſed quendam inhærere
ſolutiorem neruulum, in quem ſe genus hoc humoris inſinuet. Cui hippiatro ceu calculum ad- Lib.3.ca.2.
dens Ruinus, iſtiuſmodi bilis receptaculum à dextris ait eſſe hepatis in ipſa cauitate, plurimiſq; in
ipſius visceris ſubſtantijs ramulis inſeri, atq; adeò facillimè ob omni bilioſo onere iecur exonera-
re; deponere verò etiam in duodenum inteſtinum: additque etiam naturam in hoc animante,
B folliculo, vt in homine & alijs animantibus, recludi bilem noluiſſe, propterea quòd cùm animum
habeat ſemper in patinis, voracitatiſque modum nullum, ventrem quoque exonerare multò
quàm alia cogatur frequentiùs, ideoque bilis ſtimulus in promptu ſemper adeſſe debeat. Apud
Ariſtotelem itaque & Plinium pro felle folliculus intelligi debet. Nam aliàs idem Plinius, non Li.28 c 9.
ſolùm fel equo attribuit, ſed & inter venena etiam collocat, inquiens: *Damnabitur fel equinum*
tantum inter venena, ideò flamini ſacrorum equum tangere non licet, cùm Romæ publicis ſacris equus
etiam immoletur. Vulua equo durior, ideoque tardiùs parit, vt ſuo loco ex Ariſtotele dicetur. In Vulua.
figura huius animantis obſeruādum, quod tradit idem Ariſtoteles, pullos paulò ſuis parentibus
ſubmiſſiores eſſe inquiens, atque adultos poſteriore crure caput attingere non poſſe, quod no- Pullus qua
uelli facilè attingunt: quaſi diceret, poſterior pulli pars altior eſt anteriore, ſed accedente incre- parte ab a-
mento ætatis, anterior ſublimior fit. Pulli iamiam in lucem editi partem eſſe hippomanem ex dultis diffe-
multis notum eſt ſcriptoribus, ſed alij vt tradit Aelianus, carunculam eſſe dicunt in fronte pulli, rat.
alij ad lumbos, alij ad genitalia adhæreſcere; ſed hic pullium confun it cum hippomane, quod Hippoma-
rurſus duplex eſt, vnum quod pulli fronti adnaſci tradunt: alterũ quod ex genitali equæ manat. nes.
De priori ſic Ariſtoteles; *Cum equa peperit, ſtatim ſecundas deuorat, atque etiam quod pulli naſcen-* Pullium.
C *tis fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitudine minus carica parua, ſpecie latiuſculum, orbicu-* Lib.6.Hiſt.
latum, nigrum (nigrum etiam Plinius dicit, Solinus fuluum, fortè legendum fuſcum,) Et alibi: 22.
Quod hippomanes vocant, hæret quidem fronti naſcentis pulli, vt narratur; ſed equæ perlambentes
abſtergenteſque id abrodunt. Scholiaſtes Theocriti carunculam quoque eſſe ſcribit in fronte pul-
lorum ſtrigmentoſam, carica minorem quam abedant & ablambant ſtatim equæ; idq; ſi faciant,
naturali amore perſequi partum: ſin minus, odio proſequi, nec ad vbera admittere, id quod Pli-
nius quoque tradit his verbis: *Traditur equis amoris innaſci veneficium, hippomanes appellatum, in*
fronte, caricæ magnitudine, colore nigro, quod ſtatim edito partu deuorat fœta, aut partum ad vbera
non admittit: olfactu (nempe huius carunculæ) *in rabiem id genus agitur.* Alterius hippomanis
meminit etiam Ariſtoteles in deſcriptione immoderatæ equarum libidinis, tum aliquid emittere Lib.6.Hiſt.
dicens quod hippomanes appellatur, *eodem* (inquit) *quo illud quod naſcitur, nomine.* Tale hoc cap.19.
eſſe, quale ſuis illud quod κάπρια (apria, Gaza) vocatur. Heſiodo hippomanes, vt Seruius teſta- Apria.
tur, nomen herbæ eſt, item Theocrito in Pharmaceutria, quam edentes equi in furorem agan- Hippoma-
tur; nes herba,
& quæ.

D
> Ἱππομανὲς φυτόν ἐστι παρ' Ἀρκάσι, τῷ δ' ἔπι πᾶσαι
> Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν' ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι, id eſt,
> *Hippomanes planta eſt apud Arcades, qua concitati omnes*
> *Et equulei inſaniunt in montibus, & celeres equæ.*

Sed hæc quæ ſit nemo hactenus, quod equidem ſciam, tradidit. Hippomanes idem (inquit
Geſnerus) quod apocynum, quod & Hermolaus obſeruauit: eſt & inter nomenclaturas cappa-
ris apud Dioſcoridem. Interpres Theocriti ſecundum Crateiam plantam eſſe dicit fructu cucu-
meris ſylueſtris, folio nigriore, tanquam papaueris, ſpinoſo: alij legunt ſpinoſum & ad fructum
referunt ſpinas. Quod ſi autem ad fructum eſſent referendæ, conijcerem hoc poſtremum hippo-
manes eam eſſe quæ nunc ſtramonia, aut eam quæ datura dicitur. Fuit autem hippomanes om- Stramonia.
ne olim in amoribus admodum famoſum. De primo ſic Ariſtoteles: *Hoc ſi quis prærepto odorem* Lib.6.Hiſt.
moueat, equa excitatur, furitque agnito eo odore: quapropter id à veneficis petitur & perripitur mulier- 19.
culis. De eodem Virgilius.

> *Quæritur & naſcentis equi de fronte reuulſus,* Aeneid. 4.

Non tu utri præruptus amor. E

Sic & Scholiaſtes Theocriti, cùm naturali quadam vi ad ειλογοργιαν conferat, à paſtoribus præ-
ripi veneficiſque vtile eſſe ad philtra paranda ſcribit, ex Aeliano, ni fallor, qui ſuper hac re fu-
ſiùs ſcribens inquit: Carunculam vnà cùm pullo enatam, nuncupatam hippomanes, primùm
vt ex ſe qua peperit, continuo deuorat, & Dei benignitate miſericordi in equinam ſtirpem
ccculsat, ne ſi, vt ferunt, idipſum vſque ad extremum vitæ diem pullus ſemper inſitum in ſe
perſeueraret habere, ad effrenationem impotentis veneris, tam mas quàm fœmina rueret, &
libidinis rabie equinum genus funditus periret. Quod quidem ipſum penitus cognitum paſtores
habent, ac ſi quando ad moliendas alicui amotorias inſidias egeant, vt ipſum ad cupidinem ve-
neris inflamment, diligenter obſeruant, quando equa ventrem ferens pariat, atq; ſtatim à partu
pullium (hoc aliud eſſe iam diximus) à pullo abſcindunt, & in quæ vngulam inijciunt: (nam
in hanc abditum & conditum optime ſeruatur) ſimul & pullum quòd ipſum poſtea non lactaret
mater illa, inſigni & propria beneuolentiæ nota carentem exorienti Soli immolant: nam ideo
pullum vehementer amare ingreditur, quòd illam deuorarit carunculam. Iam quicumque
per inſidias carnem illam guſtauerit, proiecta & præcipite amatoria libidine conſtrictus tenetur,
furit & perbacchatur & vociferatur, atque effrenatus ad omnem muliebris ſexum ætatem, F
cupiditatis adijcit oculos, ac morbum teſtans obuijs omnibus quemadmodum conflagret amo-
ris flamma, exponit. I um ex illo illius corpus diffluit & extabeſcit, quòd veneris inſania ani-
mus exagitetur. Hæc itaque Aelianus, & aliàs rurſus: Hi autem (inquit) qui præſtigias &
captiones mulieribus illudere ſolent, vim aiunt quandam alliciendi ad libidinem atque amato-
riam flammam excitandi habere. eamque ob rem equa furens inuidia, non homini has præſti-
gias permittit aſſequi. De altero modò hippomane Ariſtoteles ſcribens, hoc præcipuè ad amo-
ris veneficia peti tradit. Plinius qui hoc vocat equarum virus à coitu, tantas ait habere vires in
Hippomanes equo incluſum. veneficijs, vt affuſum æris miſturæ in effigiem equæ Olympiæ admotos mares equos ad rabiem
coitus agat. Olympiæ Phormis Arcas (vt Gillius ex Pauſania vertit) ex ære equum poſuit, in-
eundemque, quemadmodum in ſermonem Elienſium venit, hippomanes incluſit: in hunc
etſi abſciſſa cauda turpior eſt, equi tamen ruptis vinculis libidinis furore feruntur, ac ſi de ma-
nibus ductorum effugerint, in eum ipſum ardentiùs multò, quàm in pulcherrimam equam, &
viuam & ſe iniri ſuſtinentem, inſiliunt: neque enim quod vngulæ cùm ad æream ſtatuam ad-
hæreſcere cupiunt lubrico lapſu eludantur, idcirco coitum deſperant, imò verò magis magiſ-
que ore hiante atque imminente adhinniunt, & violentiùs inuadunt: neque priuſquam flagris G
& magno robore equiſonis abſtrahantur, ab æreo ſimulacro abſtrahi poſſunt. Eadem Aelianus
ſcribens, Abſtruſa quædam (inquit) artificis machinatione hippomenes reconditum intra æream
ſtatuam equos allic.ebat; neq; enim erat tam accurata fabrica, vt ex ea equi eatenus fallerentur
Georg. 3. & inducerentur, vt tantoperè ad illius conſpectum in venerem ſtimulari deberent. Virgilius hoc
quoque hippomanes a veneficijs experti teſtatur.

Hinc demum hippomanes vero quod nomine dicunt
Paſtores, lentum diſtillat ab inguine virus.
Hippomanes, quod ſæpe malæ legere nouercæ
Miſcueruntque herbas & non innoxia verba.

Lib. 2. Eleg. 4. Tibullus inter alia philtra ſiue pharmaca amatoria recenſet:

Quicquid habes Circe, quicquid Medea venens,
Quicquid & herbarum Theſſala terra gerit.
Et quod vbi indomitis gregibus venus afflat amores,
Hippomanes cupidæ ſtillat ab inguine equæ.

Lib 4. Similiter Propertius. H

Conſotnitq; ſtryges noſtro de ſanguine, & in me
Hippomanes fœta ſemina legit equa.

Iam vero Ariſtoteles de primo hippomane loquens, negat ei tale venenum ineſſe, fabuloſum-
que eſſe tradit: quæ autem de hoc fabulantur, (inquit) figmenta muliercularum & profeſſo-
rum carminis incantamentorum eſſe credẽdum potius eſt. Caium tamen Caligulam à Cæſonia
Caligula. vxore amatorio medicamento potionatum fuiſſe aiunt, adeo vt valetudinem neque animi ne-
que corporis integram habuiſſe dicatur. Satyricus hoc etiam poculum ex hippomane primo ap-
paratum fuiſſe ait:

— Si non
Et furere incipias, vt auunculus ille Neronis
Cui totam tremuli frontem Cæſonia pulli
Infudit.

Aelianus,

A Aelianus, vt iam præmonui confudit cum hippomane pullium ſeu pulium, vt Gaza vocat, apud Ariſtotelem, cui eſt πώλιον; Plinius teſte Hermolao duobus locis non polion, ſed poleam vocat, *Polea.* quo tamen nomine alicubi intelligit pulli aſinini fimum, quod primum edidit, cùm polion ſiue pulium ſit Ariſtoteli, quod prius quàm pullum emittit. *Emitti etiam* (inquit) *ab equa prius quàm pullum, quod pulium dicitur, certum eſt.*

E L E C T I O.

ETSI M. Varro equorum alios dicat idoneos eſſe ad rem militarem, alios ad vectutã, alios ad prædam: itaque diuerſos quoque eſſe in electione equorum ſcopos, ego tamen quas allaturus ſum probioris eligendique equi notas, de bellico & qui ad ephippium pompamq; à nobilibus alitur, præcipuè intelligi volo. Super hac re admirabilem librum ſcripſit Simon
B Athenienſis teſte Suida. In generoſis igitur equis, quatuor ſpectari voluere veteres, formam, *Nota quot.* pulchritudinem, meritum, colorem: quibus ego locum natalem, & claritatem generis, aliaq; nonnulla addam: Vergilius optimi equi ſigna à præcipuis corporis partibus, à colore, ac potiſſimum à moribus, ab ingreſſu ſcilicet & audacia accipiendas docet. Omnium abſolutiſſimus dici debet equus, in quo omnia probitatis ſigna reperiuntur, ſed talem vel nunquam, vel rariſſimè dari puto: quare vti non improbo, in quo nonnulla deſiderantur, ita eum probo maximè, qui pluribus exornatus eſt. Qui omnibus numeris abſolutum dari credit: audiat obſecro Syneſium Cyrenæum Vranio amico ſuo ſcribentem: *Mitto tibi donum equum generoſiſsimum in omni virtute equo conuenienti, quo viteris quidem in curſuum certaminibus; viteris autem & cùm in venationem exiueris, & in certaminibus bellicis, & cum reduxeris ob Lybicum trophæum pompam victorialem. Non enim noui quòd potius eſt venatoriuſnè an deſultorius in decertando, aut ad pompam, aut ad bellũ aptior. Si equis Niſſæis aſpectu minus ſpecioſus eſt, vtpote caluaria tuberoſior, & lumbis minus carnoſus: fortaſsis quidem neque equis, quemadmodum neque hominibus omnia ſimul dat Deus.* Cùm formam examino, *Epiſt. 40.* *Equum generoſum nõ poſſe habere omnia bonitatis ſigna.* integrum contemplor equum, cùm pulchritudinem, partes omnes, cùm meritum, animi acciden-
C tia, quibus minus ſemper quàm formæ ignoſcendum eſſe puto: addita tamen etiam diſtinctione, vt in equo domito magis mores, in pullo & indomito corpus potius examinemus. Dicebat enim Xenophon equi nondum domiti corpus diligenter explorandũ eſſe, propterea quòd animi haud ſatis claras ſignificationes dare ſoleat equus, qui nondum conſcenditur. Virgilius equi optimi ſigna enarraturus, eas in pullo deſcribit. Palladius itaque in pullo corpus probat magnum, longũ, *Magnitudo* muſculoſum & argutum. Varro quidem corpus multum, membra non confuſa: ſed *forma* (inquit) *oportet eſſe magnitudine modica, nec tamen vaſti & minuti ſint.* Palladio ſubſcribit Columella, Xenophon item & Oppianus, & apud Homerum equi Rhæſi etiam ob magnitudinem celebrantur, μεγίστως enim dicit. Statius de equo Domitiani: *Lib. 1. Syl.*

Hunc neque diſceſsis cepiſſent Pergama muris
Nec grege permixto pueri, innuptaque puella,
Ipſe nec Aeneas, nec magnus duceret Hector.

Probanda itaque magnitudo, dummodo robur altitudini reſpondeat, & corpus omne muſculorum denſitate ſit nodoſum, vt ait Palladius. Plato ſtatum corporis vult rectum eſſe & articulatum: altumque honorem in equo celebrat Nemeſianus. Corporis habitudinem Creſcentienſis *Habitudo.* & ex hoc Lau. Ruſſius probant mediocrem, hoc eſt inter obeſam & macilentam mediam: nam ſi
D modum (inquiunt) excedit, multos illa & prauos humores morbis fomentà ſuppeditat, hæc vires imminuit, & corpus aſpectu turpe reddit: meliùs tamen pulchritudinem in macilento apparere quàm in pingui, quoniam pinguitudo vitia quædam ſæpe occludit. Iſtiuſmodi macilentum *Strigoſus qui.* equum ſtrigoſum dicunt quaſi ſtringoſum, quòd corpora eorum reſtricta ſint fame aut alia vitij cauſa; Hermolaus Ariſtoteli, Theophraſto, Pauſaniæ σφηκώδη & λαγαρὸν appellari ſcribit: cæterùm λαγαρὸν propriè dicitur animal, quod circa λαγόνας id eſt ilia & partem qua cingimur, gracilius eſt, quem habitum in puellis plerique laudare ſolent, & quoniam σφῆκες, id eſt veſpæ, qua thorax cum ventre inferiore conſeritur, gracili filo cohærent, idem σφηκώδη appellatur: at ſtrigoſus habitus totius corporis eſt, pleno & nitido carnoſoque contrarius, λεπτὸς, ἰσχνὸς, λεπτόσαρκος, ſiccus & veluti ſtrijs (ſeu ſtrigis) quibuſdam aſperior, ſqualidus aſpectu, & ſemper vitioſus: λαγαρὸν verò in nonnullis corporis partibus commendamus vt in equi ceruice, qua capite iungitur apud Xenophontem. Poſt totius corporis contemplationem partes ſingulas examinabimus à calcibus ad verticem potiùs quàm à vertice ad calcem; cùm ſit pedum præcipua

Pedum præcipuam habendam eſſe rationem. habenda ratio. Nam vti fruſtra elegantiam ſpectaueris ſuperioris ædificij, ſi fundamentum ſit ruinoſum: ita equi neque militi neq; agricolæ, neque viatori vſui eſſe poterunt, qui pedum ſanitate deſtituuntur. Horum poſitus primùm, mox partes explorandæ. Si ſuper omnes in principio, præcipuè anteriores diu & æqualiter coniunctos inſiſtat, ita vt vnum pedem antè, alterum *Equi poſitus Sani indicia Vngula.* non extendat aut eleuet, aut vno quàm altero lentiùs ac debiliùs terræ innitatur, membra inferiora ſe bene habere & firma declarat. Pedum partes multæ, vngulæ infimæ & conſiderationis maximæ, ſpiſſæ longè præſtant tenuibus, noſcendumque, vt ait Xenophon, vtrum ſint arduæ, ac tam priori parte quàm poſteriore depreſſæ ſiue humiles. Nam arduæ chelidôna ſiue hirundinem altiùs à ſolo eleuatam habent: at depreſſæ ſic gradiuntur, pedis vt molliores & duriores partes æquabiliter fulciant inceſſum, vt fit in hominibus quoque qui planci vel plauti dicuntur, quòd pedibus planis ſint. Probantur deinde duræ, improbantur teneræ in tantum, vt breuiorem etiam vitam viuere dicantur. *Ab complemento* (inquit Abſyrtus) *viribus pollet equus annos octo qui molli conſtitit pede, ſed qui duriore nititur decem; quoniam ſi vehementiore motu concitaueris, poſt hoc tempus malè valebit, impatiens itinerum, nec par erit labori. Nam in prioribus pedibus corona & meſocynia à malleolis dimittuntur, nec ingredi poſtea, nec pedibus inſiſtere valet, ſeque ipſe proycit. A primo lucis fundamento ad ſenium ſolido pede fultus, octo & viginti annos, vel vndetriginta viuit, nec* F *facilè trigeſimum implet: porro molli pede præditus, quatuor & viginti annos degit.* Facilè eiſdem *Sfortia præceptũ filio datum.* quoque ferrum excutitur; ſeſſoreſque ſæpe de vita periclitantur, vnde magnus ille Sfortia Mediolanenſium Dux Franciſco filio in bellum ſe accingenti, inter alia præcepta, hoc ceu primum referente Iouio dedit, vt nunquam indomiti oris equum aſcenderet, nunquam eo vteretur, qui ab vngula molliore facilè ſoleam excutere conſueuiſſet, quòd ſe ab equo alioqui longè optimo, *Draco equus.* ſed in frenum contumaci, cui draconi ob id nomen erat, cum ſuborto ex inſidijs Bracciano hoſte, irriſa habenarum contentione abreptum ſe & in Anerſæ foſſam præcipitatum memoraret. In *Pica.* Vmbris autem tumultuaria in pugna cùm ex equo cui à colore auis, picæ nomen erat, depugna- *Lib. 1. Ser.* ret, eo inter colluctationes omnibus ſoleis diſcalciato, vix ipſe pedibus eo relicto è manibus hoſtium effugiſſet. Improbat eandem mollitiem Horatius:

Regibus hic mos eſt, vbi equos mercantur, apertos
Inſpiciunt, ne ſi facies vt ſæpe decora
Molli fulta pede eſt, emptorem inducat hiantem.

Cardanus tamen qui vngulam teneram habent, ſi alioquin ſint prǽſtantes, leues eſſe & agiles aſſerit, argumento quòd ob teneritatem non multum premunt terram, ſed dorſo & lacertis innixi, G agiles & prompti & leues fiant. Sed propter teneritatem vngularum cæteris agiliores eſſe non putem; apparere tamen, maximè ſi per glareoſa loca & aſperiora iter eſt. Durities ſonitu deprehenditur, maximè ſi caua fuerit vngula, tunc enim non ſecus ac cymbalum reſonat,

Virgilius: *Et ſolido grauiter ſonat vngula cornu.*
Ennius: *Conſequitur, ſummo ſonitu quatit vngula terram.*
Idem: *It eques & plauſu caua concutit vngula terram.*
Horatius: *Et vrbem Eques ſonante verberabit vngula.*
Hinc cornipedem & ſonipedem latini poetæ dixere, quin & vngulam pro ipſo equo vſurpauere.
Virgilius: ——— *& agmine facto*
Quadrupedante putrem ſonitu quatit vngula campum.

Vngula pro equo. Quin ipſa vngula pro ipſo equo accipitur, eodemq; velociter currente, vt apud Horatium lib. 1. Serm. *Vt cùm carceribus miſſos rapit vngula currus.* Similiter puto Græci χαλκόποδας ἵππους dicunt, Homerus etiam ἐριγδούπους & ὑψηχέας id eſt altè reſonantes, quamuis de magnis præcipuè equis hæc epitheta dici non negauerim. Dicuntur & εὔποδες: qui pedibus & vngulis bene cõſtituti ſunt: & tota pedum laudata conſtitutio εὐποδία. Abſyrtus στερρόποδας appellat qui pedibus valẽt, H contrà μαλακόποδας; quibus molles ſunt vngues. Improbantur verò etiam Xenophõti pleni & carnoſi, quoniam facilè tales equi claudicant. Prǽter modò altitudinem, concauitatem, duritiamq; requiritur etiam rotunditas: Palladius enim in admiſſario & matrice pulchritudinis partem eſſe *Corona.* ait; rurſus duris, altis, concauis, rotundiſque coronas mediocres ſuperponi volunt Varro & Columella: Abſyrtus denique ranam laudat exiguam. & hirundinem longam damnat, & qui tales habent, improbos eſſe ait, & molles pedes habere. Oſſa ſupra vngulam, neque procera, vt caprarum, quæ ſuccuſſatione ſeſſorem affligere ſolent, & crura huiuſmodi facilè inflantur; neque depreſſa nimis, ne ſalebroſis locis exulcerentur. Meminêre horum oſſium Xenophon & Abſyrthus, *Cynepodes equi.* ſed nonnihil euariãt. Xenophon interprete Omnibono Leoniceno, *Oſſa quæ ſunt ſupra* (inquit) *vngulas infra talos, qua parte vt in caninis pedibus callus ſubeſt, κυνόποδας dixere, neque erunt procera* *Elaphopodes.* (ὀρθὰ id eſt, recta, videtur tamen pro ὑψηλὰ accipi, cùm ταπεινὰ eis opponantur, id eſt humilia) *vt caprarum,* (ceruorum Abſyrtus, qui inde elaphopodes dici ait) *hæc enim cum ſuccuſſatione equitem*

A *tem affligunt, tum ipſa facilè crura huiuſmodi inflammantur; neque verò depreſſa: ſic enim deglubi iſti & exulcerari calli ſolent, ſeu per glebas, ſeu per lapides agatur equus.* Apud Abſyrtum hæc legũtur ſic, ex verſione Ruellij: *Qui ſuffraginum articulo* (ἐν τοῖς μεσοκυνίοις) *recta* (procera potius,) *oſſa continent, ij peſſimo greſſu nituntur, vectoremque contundendo fatigant* (σείοντες συγκόπτουσι, concutiunt, nimirum vt equi ſuccuſſatores) *ij quòd ceruino pede conſtant, Elaphopodes nominantur. At qui eiſdem in locis breuia condunt oſſa & humilia, ob idque cynobatæ dicuntur, ij vngulas ad internam calcium partem, ſeu malleolos potiùs vocare placet* (κυνοπόδων ἢ σφυρῶν λεγομένων) *adferunt, ac pedes tractim agunt, in eiſque claudicant. Sunt ex ijs qui facilè vngulis aberrent.* Crura Varro & Columella volunt eſſe æqualia atque alta, rectaque. Pullus enim, cuius à primo ſtatim ortu altiores tibiæ fuerint, cum maximum futurum dicunt; & reuera tibiæ quorumcunque quadrupedum proceſſu temporis parum creſcunt, & ſecundum has conſentiente magnitudine corpus reliquum augetur. Sint item tibiæ citra venarum ac carnium obeſitatem aut tumorem aliquem. Nam ſi carne & venis obeſæ ſint, ea duris itineribus facilè inflantur & claudicationi occaſionem præbent, ſicuti Xenophon teſtatur his verbis: Tibiarum oſſa ſint ſpiſſa, vtpote totius corporis ſtabilimẽta: ſed ſpiſſitudo non erit venarum neque carnium: nam hoc pacto cùm per aſpera agitur equus, impleri hæc ſanguine neceſſe eſt & exiſtere κιρσοὺς (nodos vertit interpres, malim varices) inflariq; crura & cutem reſcindi, qua laxata ſæpè commiſſuræ diſcedunt & equus claudicat. Idem Xenophon crura probat mollia & flexilia, aſſerens quoque ſi pullus lubrico ingrediatur flexu, coniecturam ex hoc fieri poſſe, in equitatione ſimiliter crura lubricum motum habitura: quamquã enim mollities illa flectendi procedente tempore maior fit, meritò tamen in pullis laudari. Abſyrtus quoque tales equos minus cæteri deerrare ſcribit, minuſque offendere, aut ceſpitare, nec ſeſſori periculum afferre, minus item fatigatos in obeundis operibus claſſeſcere, quàm qui duris genibus non ſecus ac ſi vallis & palis niterentur: quales illi ſunt quos ὀρθοσκέλεις & ῥισσάλας nũcupat. Xenophon autem cum hac crurum mollitudine cõiunctam eſſe erigendi facultatem, quæ in pompico requiritur, falſum eſſe aſſerit. Si crura eorumque iuncturæ numeroſis longiſque pilis veſtiuntur, partes ex quidem validas Ruffius habere tradit, ſed equum ipſum plerumque non eſſe celerem. Idem de pulchritudine agens admiſſarij equi, crura deſiderat ampla, piloſa & ſicca, eorumque iuncturas craſſas, minimè tamen carnoſas, propinquas vngulis ad ſimilitudinem boum: talemque equum cenſeri robuſtum aſſerit. Varro tamen & Columella parua genua probant, rotundaque, & quæ introrſum non ſpectẽt. Abſyrtus quoſdam equos ἑτεροσκελεῖς & ἑτερόποδας vocat, quos claudicare ait & infirmos habere lumbos. Ruellius, vertit quibus crura vel pedes diſcoloribus maculis euariant, præter authoris puto mentem, nam licet & ἑτεροθαλὴς de planta quoque vel alia quauis re dicitur, quæ altera tantùm parte viret, de coloris tamen Abſyrtus loqui nõ poteſt varietate, quandoquidem Oppianus στικτόποδας, id eſt quorum pedes maculis diſtinguuntur, in venatu ceruorum, vbi celeritate laboreque curſus opus eſt, adhibet: quare ἑτεροσκελεῖς & ἑτερόποδας interpretor, qui in alteram partem vergunt ſeu inclinant, quaſi ἑτερορρεπεῖς, aut ἑτεροβαρεῖς, aut ἀνωμάλους, quemadmodum & ἑτερογνάθους equos Xenophon vocat, quorum maxillæ diſſimiles ſunt, Phocilides verò σταθμὸν ἑτεροζυγον trutinam in alteram partem propendentem. Tales enim vt claudicent, neceſſe eſt. Inuenio item introrſum ſpectantia crura maximoperè damnari. item quæ rigida ſunt. Coxas latas & carnoſas eſſe oportet, vt ſint conſentaneæ cum pectore & lateribus; author eſt Xenophon, & femur ſub armis ſi craſſum ſit, habere vt in virili corpore, non ſolùm robur, ſed venuſtatem inſuper. Oppianus μηρούς, id eſt femora laudat εὐπαγεῖς, hoc eſt bene cõpactos, & μυώδεις id eſt muſculoſos, Camerarius pro μυώδεις legit μυοειδεῖς propter carmen, Geſnerus ex Polluce ἰνώδεις, id eſt neruoſos, quoniam neruoſum ſolidius eſt muſculoſo. Varro tamen etiam & Columella toroſa & numeroſa femina requirunt. Xenophon tradit, ſi femina ſub cauda, latioris interualli linea diſtinxerit, crura poſteriora ſpatioſiùs attrahi, ideoq; & progreſſionem ac equitationem terribiliorem & firmiorem eſſe. Commendantur item ſi multum diſtent, quod in aſino admiſſario quoque probat Abſyrtus. Armorum verò in primis ratio haud mediocris haberi debet. Columella grandes & rectos, Varro latos deſiderat. Abſyrtus præſtatiores haberi aſſerit equos, qui armorum originem ſublimiorem prætendunt: nõ enim ſeſſoribus tutos modò, ſed firmioribus etiam armis ſtabiliri putari. Καταμος vocatur, cui humiliores exiſtunt, καταμιστὴς verò Heſychio & Varino, ὁ ἀπὸ τῶν ὤμων ῥίπτων ἐπὶ τὴν γῆν, qui ex armis ſeſſorem in terram excutit. Qualem fortè indicauit nobis Maro:

Margin notes: Cap. 112. — Cynobatæ equi. — Crura. — Tibiæ. — Genua. — Heteroſceles & heteropodes equi. — Coxa. — Femora. — Armi. — Lib. 10. Aeneid.

B (beside "pleri hæc ſanguine…"); C (beside "quos claudicare ait…"); D (beside "mina ſub cauda…")

> —— *Effuſumque equitem ſuper ipſe ſecutus*
> *Implicat, eiectoque incumbit cernuus armo.*

Quintilianus decentiorem equum eſſe ait, cuius aſtricta ſint ilia, ſi idem velocior. Sed Abſyrtus qui ſubſtrictis & paruis ſunt ilijs, etſi magni ſint Cyrenaici, δρομικοὺς tamen eſſe aſſerit, id eſt, ad curſule certamen aptos, pedum velocitate præſtantes, inter equitandum longiore animæ ductu: Lib. 8 Inſt. Ilia.

contra

contrà qui magnis turgent, eos imbecillioribus viribus, deformioreſque intelligi. Latera Xeno E
Latera. phonti probantur demiſſiora, oblonga, & ſupra ventrem turgidiuſcula, quoniam tum aptiorem
ad reſidendum, tum robuſtiorem meliorisq; de paſtu ſucci equum inducent. Talia immodica di-
xit Nemeſianus, inflexa Columella: Palladius in admiſſario longiſſimum latus expetit. Pectore
Pectus. Varro vult eſſe lato (Palladius quoque pectus latè patens in admiſſario & matrice deſiderat) ple-
no & muſculorũ toris numeroſo. Hoc eſt quod in pullo generoſo dicebat Maro: *Luxuriatq; toris*
animoſum pectus. Latitudo autem præcipuè commendatur, proptetea quod Xenephonte teſtante
Costa. idoneum eſt & ad formam, & ad robur, & ad longiores greſſus, vbi non implicentur crura, quod
aliàs fit, cùm breuiori interuallo diſtant. De coſtis apud veteres nihil inuenio, Ruſſius groſſas cõ-
Venter. mendat, & qui tales habet, patientem eſſe ait, & laboribus ſufficientem. Venter ab Abſyrto lau-
datur ἴσογκος, id eſt, moderatus; Andræas à Lacuna ineptè vertit amplum; cùm tamen Varro
modicum, Columella ſubſtrictum laudet, necnon & Xenophon. Sed fefellit forſitan Lacunam
idem Varro, qui in matrice latos ventres probat, & Ruſſius amplo ventre & deorſum pendente
Forioli equi. præditum equum, labori ſufficientem patientemque iudicari ſcribit. Inuenio qui ſoluto ſunt vẽ-
tre, foriolos nuncupari. Dorſum quod non ſubſidet penitus, equos indicare Cardanus ait valdè
Dorſum. robuſtos, & qui in laboribus non facilè deficiunt: at ſi etiam id aſcendente equite contrahunt, hoc F
roboris & tolerantiæ ſignum eſſe. Ruſſius curtum & quaſi planum laudat, & inter alia pulchritu-
dinis ſigna reponit. Nemeſianus hanc planitiem æquor videtur appellaſſe, vbi de generoſa Cap-
padocum propagine loquens, inquit:

Illis ampla ſatis leuis ſunt æquora dorſo.

Lib. 2. Virgilius etiam *duplici demali dorſo* dum dicit, dorſum intelligit craſſum & latum; eodemq; ſenſu
duplicem ſpinam dixit: quo loco Seruius; ſpina (inquit) duplex, aut reuera duplex, aut lata, vt
Spina. alibi: *duplicem gemmis auroque coronam.* Columellæ quoque in equo duplex ſpina probatur; nec
non etiam Varroni, ſin minus, non extenta: hoc eſt vt Geſnerus exponit, gibboſa, vel promi-
nens, Græci (inquit) κυρτὴν dicunt, quæ cauæ opponitur. Leguntur autem eadem verba apud
Abſyrtum in Geoponicis Græcè hoc modo, ῥάχιν μάλιστα μὴ διπλῆν, εἰ δὲ μὴ, κυρτὴν: contra-
rio ſenſu, quem & Ruellius in Hippiatricis hoc caput exponeus (quanquam Græcus codex im-
preſſus non habeat) ineptè imitatur: ſed negationem addendam ad κυρτὴν, tum ex Varrone
clarũ eſt, tum ex Hippiatricorum Abſyrti cap. 103. vbi in equo ad iugum idoneo ῥάχιν μὴ κυρ-
τὴν requirit. Hæc ille. Xenophon tamen ſpinam equi ſupra armos paulò elatiorem, prębere equiti
opportunius ſedile tradit, & armos ad reliquum corpus firmius compingi, ſi illa duplex fuerit: tũ G
Lumbi. etiam & equitem reſidere mollius, & formam delectabiliorem eſſe. Quamobrem & duplices lum-
bos laudat, maximè illam partem cui inſidetur. Quo enim latiores (inquit) erunt & breuiores,
hoc faciliùs attollet priores pedes & poſterioribus ſubſequentur: ita etiam ilia eſſe minima vide-
buntur, quæ vaſtitate ſua partim deformant, partim etiam debilitant & grauant equos. Latitu-
do itaque ſpinæ omnino probanda, tenuis tamen & exilis toleratur, ſi cætera equus habeat. Gra-
tius in Aetneis equis hanc celebrat, vt ſuo loco citabitur. Columella lumbis quoque ſit latis cupit
Clunes. & ſubſidentibus, Varro deorſum verſus preſſis. Cui lumbi ſunt molles & ſuccincti & robuſti, is po-
terit ſpatioſè prioribus cruribus ſubijcere poſteriora, quòd in põpico equo deſideratur maximè,
vt ex Xenophonte conſtat. Paruas ingentibus aluos Nemeſianus celebrat: & Maro etiam in gene-
roſo pullo. Varro & Columella rotundas clunes, Xenophon ſolidas lataſque: latas etiam Varro
in equa matrice: Palladius maximas & rotundas non tam in matrice, quàm in admiſſario. Si au-
tem amplæ & carnoſæ fuerint, ita vt pectori lateribuſque reſpondeant, & coxas femoraque ha-
beat lata, ita vt poſterioribus parum diuaricari videatur, greſſum aiunt firmiorem prębere. Te-
Teſtes. ſtes habeat pares & exiguos, vt Columella monet, atque Palladius, item Xenophon, vnde apud
Abſyrtum pro μακροὺς reſtitui debet μικρούς. In pullo tamen hoc notari nõ poſſe, idem Xenophon H
aſſerit. Qui vnico teſte conſtant, ad admiſſariam aſciſcere non oportet; cùm ex maxima parte in-
fœcundi reputentur, aut pullos ſuæ ſtirpi motilę ſimiles progenerent, inquit Abſyrtus. Quibus
Collum. varices in teſticulis prominent, ſeminandæ ſoboli non ſunt idonei, hos κιρσοκήλας id eſt, vari-
coſos vocant. Admiſſarium enim corpore eſſe integro, & omni vacare culpa oportet. Collum eſto
In Phædro mediocre, nec longum nimis, nec nimis breue, βραχυτράχηλον ſeu collo anguſto equum Plato
improbat. Hippiatris autem colli breuitas ſemper commendatur, prolixitas verò inſtar gruis mi-
rum in modum vituperatur. Abſyrtus collum vult eſſe ἁπαλὸν, Lacuna vertit tenue, malim mol-
le, vt Columella quoque habet. Ceruicem etiam Varro optat mollem, latamque, longam impro-
bat. Hanc de pectore non oriri volunt, tanquam porci, vel vt alij, hirci, pronam, ſed vt eminens
pertineat ad verticem, vt gallinacei ardua & ad flexibilitatem idonea: Ita enim futurum, vt collũ
ſit ante equitem, oculi autem ſpectent ante pedes. Aiunt etiam iſtiuſmodi equum, vtcunq; ani-
moſum, minimè violentum eſſe poſſe. Violentia enim vt equum, non cùm extendit, ſed cùm

inh-

A inflectit collum. Pollux verò etiam ex Xenophonte à ceruice alta & erecta commendari equum ſcribit, qui ad oſtentationem, & formæ merito alitur, propterea quòd hoc animal cum fœminæ quam deſiderat, viſendum ſe præbet ceruice erecta ſuperbit, & curſu fertur procaci: præcipuè itaque elegantem eſſe: ſi ceruicem natura tollat, & extendat, quod Nemeſianus ſic expreſſit:

—— Capiteque decoro

Plurima ſe validos ceruix reſupinat in armos.

Cardanus, ſi erecta ceruice habenas molles relinquãt, hos non ex actione tales factos eſſe putat, ſed ex actione ſignum præbere generoſi animi & robuſtæ ceruicis. Platoni ὑψαύχην is equus dicitur, Homero ἐριαύχην, eiuſque proprium eſt ὑψαυχεῖν id eſt ceruicem attollere; vnde arduus quoque & ſublimis epitheta equi, de ceruicis & capitis habitu potiſſimum intelliguntur. Ardua ceruix Virgilio & Horatio commendatur. Huc ſpectat illud Lucani *—— Totumq; per agmen Sublimi ——— equo.* Quoniam hoc ad caput ſolummodo quoque referri queat, cum præ cæteris laudentur quoque equi qui erectum habent caput, concinno quodam decentique ſitu. Beliſarius alta idcirco voluit eſſe capita, vt ſi quando equũ ceſpitare cõtingat, ſubleuari faciliùs, quo minus corruat, freno poſſit. Ceruicem præterea laudant craſſiuſculam, & vt talem acquirat, ar- *Caput.*
B mos frequenter aqua calida ablui iubent, & iubam ſubinde manibus digeri. Capite eſto (inquit Varro) exiguo, non magno. Tale argutum dixit Maro, Seruius exponit breue. Xenophon oſſeum dum vult, macilentum ni fallor intelligit, nam grande & propter carneam molem graue, pigri & hebetis indicium eſſe reperio. Pollux etiam in admiſſario & matrice caput exiguum & ſiccum, pelle propemodum ſolis adhærente oſſibus, pulchritudinis ſignum eſſe annotauit: maximè ſi vertex fuerit maiuſculus, quem nempe magnum quoq; commendauit Xenophon. Os Oppiano lau- *Os.* datur ἄρκιον, Geſnerus exponit mediocre aut moderatum, ſed Beliſarius Aquiuiuus (inquit) Oppianum ſecutus in libro de venatione non os mediocre vertit; ſed largiſſimo, ait, ſint ore, longoque, ne freno inobientes eſſe iudicentur. Ruſſius quidem etiam equum ore magno, ſciſſo, ſeu valde diducto facilem fræno ſe præbere ait, taleque os etiam requirit in admiſſario. Nec aliud puto intellexit Oppianus ἄρκιον cupiens, id eſt, adiuuans, nimirum frenantem, amplitudine oris ſui: Xenophon conſiderari iubet & hoc, vtrum buccæ ſint teneræ, an aſperæ, an verò etiam inæquales. Nam imparitas (inquit) harum facit plerumque, duri & contumacis vt oris equi reddan- *Bucca.* tur; Heterognathos vocat. Caput turpiter prætendunt, & in alterum latus vt & maxillam vt plu- *Heterogna-* rimum vertunt, & ne freno quidem facilè in contrarium flectuntur, in vnum duntaxat latus flecti *thi equi.*
C volentes. Iidem ab eodem Xenophonte dicuntur quoq; ἄδικον τὴν γνάθον ἔχοντες, teſte Budæo, quaſi improbam aut iniuriam habentes maxillam. Eſt autem ἑτερόγναθος, qui habet μὴ ὁμοίας τὰς *Maxillæ.* γνάθους, id eſt diſſimiles maxillas, diſpares nempe; cùm earum altera durior & aſperior, altera mollior & tenerior eſt. Sint itaque æquales; Xenophon præterea paruas vult; Ruſſius graciles & ſiccas ad pulchritudinem præter cætera commendat in admiſſario: craſſas verò, ſat commodè frenari negat. Cùm frena mandunt, os humidum maximè probatur, ſiccum improbatur. Vnde poetæ de generoſis equis loquentes, ſpumanti ore eos delineare ſolent. Claudianus. *Lib. 6.*

Parte alia ſpumis fumantem ſerica frena

Purpureo primæ ſignatus flore iuuenta

Eucherius flectebat equum.

Hoc etiam generoſitatis & magnanimitatis ſignum Apelles in Alexandri equo expreſſit, ſummopere ea de re ſolicitus. Cæterùm memoriæ proditum eſt, cùm eam repræſentare conaretur, tam malè rem ei ſucceſſiſſe, vt de ea omnino deſperaret, ideoq; ſpongiam, in quam abſtergebat penicilli ſui colores, in illam imaginem impegiſſe, ſpongiam autem, quum equum attigiſſet, ſpumæ *Promuſcis.* ſimilitudinem expreſſiſſe. Promuſcis ſit breuis. Plato præſtãtiorem equum ἐπίγρυπον fingit, quaſi *Roſtrum.*
D acuto aut aquilino roſtro, σιμοπροσώπῳ id eſt aſpectu ſimo contrarium. In Hippiatricis inue- *Dentes.* nio, quæcumque in veterino genere ſic naſcuntur, vt habeant λαγωδόντα aut ἐξόδοντα, id eſt, vt *Nares.* Ruellius vertit, eam notam quam Leporinum dentem vocant, ſubrumari non oportere. Difficile etiam eſt, equum probum os habere, niſi ſcalliones dicti extrahantur. Naribus (inquit) Varro, ſit apertis, non anguſtis. Patulæ enim multò quàm conniuentes, & apertiores meatus habent animæ & ad ſpirandum accommodatiores, & faciunt videri equum (inquit Xenophon) γοργότερον viuaciorem aut terribiliorem. Nam & iraſcens equus equo & inter agitandum ferociens, deducere vehementiùs nares conſueuit. Athletas autem legimus ob aſtrictiores & anguſtiores nares in certaminibus ſuffocatos, quibus videlicet ſpiritales viæ per nares eſſent anguſtiores: cuius rei cõſcij veterinarij ſuis equis nares diuidunt, ne in curſu inopia frigidioris ſpiritus extinguantur. Ariſtoteles eadem de cauſa vrinatores & ſpongiarios ſolitos ſibi diſcindere nares teſtatur: efficitque item naturalis aut parata arte narium amplitudo, vt ne tam celeriter ſuffocentur ægri. Palladius nares huiuſmodi patulas, in equo admiſſario partem eſſe ait & in matrice pulchritudinis. Ruſſius

verò qui naribus eſt inflatis, natura vt plurimùm audacem eſſe aſſerit. Σιμὰς dicunt qui naribus E
ſunt preſſis. Qui oculis ſunt prominentibus, exophthalmos vocant, qui concauis εἰλophthalmos.
Oculi. Illi laudantur tanquã vigilantes & alacres: hi damnantur, & Ruffio, lenti, remiſſi & molles dicuntur. Albertus magnos celebrat, & quaſi ante caput ſitos. Et Ruffius, qui magnis eſt oculis, non concauis, natura vt plurimum audacem eſſe dicit. Palladius ſignum pulchritudinis. De colore
Lib.11.ca. 37. dicemus poſtea. Aures teſte Plinio in equis & omnium iumentorum genere indicia animi præferunt; feſſis nimirum marcidæ, micantes pauidis, ſubrectæ furentibus, reſolutæ ægris. Et alibi:
Aures. *Equorum* (inquit) *animi indices aures, ſicut leonum cauda: namque & has notas generoſiſsimo cuique natura tribuit.* Eas Varro breues vult & arrectas, necnon & applicatas, Xenophon breues & minutas. Palladius breues & argutas, partem in admiſſario & matrice pulchram eſſe ait, & Pollux quoque ſi minores quàm pro capitis modo fuerint. Albertus non ſolùm breues commendat, ſed quæ ſimul etiam acutæ ſunt & quaſi antrorſum porrectæ. Qui pendulas habet, eum Ruffius lentum, remiſſum & mollem eſſe aſſerit: quare Nemeſianus agiles probat, hoc eſt quæ perpetuò pe-
Cent.7. Aphor.79. nè mouentur. Qui verò aures retrò proijcit, eum Antonius Mizaldus ex Simoneta Cardinale plerumque ſurdum eſſe autumat. Improbantur item hirſutæ Platoni, ὠτὰ λάσια. Imo verò, non dicente Platone (inquit Syneſius Cyrenæus) neceſſe eſt ſurdum eſſe eum, qui hac parte F
hirſutus eſt qua audimus. Illiq; etiam canes ſapientiſſimi ſunt, quorum aures & ventres nudi ſunt: hirſuti verò ſtolidi ſunt & temerarij, præſtatque illos à venatione abeſſe. Cui verò pellis inter aures, vbi iuba deſinit, cranio tenaciùs hæret, Ruffio laudatur, tãquam præſtans ad bellicum vſum. Atque de partibus hactenus, venio ad pilos, caudæ potiſſimum, capronæ ſiue procomij & iubæ. Cùm non vtilitatis tantùm ſed & decoris ornamentiq; etiam gratia, eos natura equis donauerit. Nam prǽterquam quod cauda muſcas abigit, procomium ſiue capronæ oculos tuentur, ne quid
Iuba. moleſti incidat, nihil interim impedito pilorum prolixitate viſu, iuba conſcenſori adminiculum
Cauda. præſtat, eoque magis, quo fuerit prolixior ipſi etiam equi iuba ipſa ſuperbiunt & quaſi gloriantur, quamobrem prorigæ, qui aſinos equabus admittunt ad mulorum procreationem, cùm aſinos ab equabus deſpici & iniurijs inſuper affici, morſu ac calce lædi, animaduertunt, iubis detonſis ad fontes tanquam ſpecula ducunt, in quibus turpitudinem ſuam & ademptum comæ decus contemplatæ, ignobiles illos admiſſorios non amplius dedignantur. Recte itaque pulchrè comatam iubam laudat Xenophon, βαθεῖαν, id eſt promiſſam Abſyrtus, Varro denſam, non anguſtam, crebram, ſubcriſpam, tenuibus ſetis implicatam. Palladius comam & caudam profuſiorem, partem pulchritudinis in admiſſario & matrice celebrat: & Homerus equos Neptuni καλλίθριχας propterea nuncupat. Sunt qui iubam per ſiniſtram profundi volunt, Varro per dextram: ſic & Maro: G

Denſa iuba, & dextro iactata recumbit in armo.

Et Propertius: *Cur Tatius dextra collocas ipſe iubas.*
Li.4.Eleg. 4. Quo loco Turnebus ex quibuſdam codicibus legit dextras. Et Ouidius de Ocyroe Chironis filia in equam conuerſa:
Lib.8.ca.1

—— Vtque vagi crines per colla iacebant
In dextras abiere iubas.

Idem Ouidius tanti iubas in equo fecit, vt ſit ipſi

Turpis equus, niſi colla iubæ flauentia velent.

Cauda. Similiter cauda prolixa & pilis denſa, precipuum equi ornamentum eſt, ſed præter prolixitatem ſit quoque ſetoſa & criſpa. Ruffius ex cauda virium robur quomodò cognoſci poſſit, docet: Cùm per caudam (inquit) trahitur, quò firmius preſſiuſque eam ad ſe trahit, tanto præſtantior, & ad bellicum vſum laudatior. Hęc autem opinio adeò firmiter omnium animo infixa hæret, vt vix equum quiſpiam emat, niſi eo modo ex cauda de robore periculũ faciat, fallax tamen, vt audio, H
indiciũ eſt in equis, ex itinere laboreq; aliouè incõmodo languidis. Alicubi idem Ruffius, equus (inquit) truncum caudæ ſtrictum ad ſe tenens & fortiter, magna ex parte fortis & patiens eſt, ſed non eſt celer. Germani verò equis ſolent gaudere quibus cauda omnino eſſet truncata: refertque Iouius equis eorum qui Maximilianum II. Rom. Imp. in Italiam contra Florentinos pro Piſanis euntem comitati ſunt, omnibus caudas penitus abſciſſas fuiſſe, Italis quidem ridendo, ſed veteri probatoque Germanorum Belgarumque more, quòd ob id equi certa contractioris alimenti ra-
Pili partes corporis. tione pinguiores, & ſpinæ robore fortiores euadere exiſtimentur. Cæterùm præter caudam & iubam cæteri quoque pili negligi minimè debent, cùm non vt in homine, qui nullam eorum habet neceſſitatem, excrementa ſint in equo ſed partes officiales adeo atq; vtiles & neceſſariæ, vt oſtendit doctiſſimus Scaliger in Ariſtotelis attributis libris de plantis. Camerarius eſſe ſcribit, qui pilorum firmitatem probant. Inuenio autem ſplendorem & tenuitatem pilorum, præſtantiores mores declarare: craſſitiem & duritiem, maius robur: Cùm autem dico mores, intelligo quòd

A ſint dociles ac generoſi, quodque vitijs careant; cùm corporis robur, etiam laboris tolerantiam. Iam de ſignis quæ à moribus indoleque equi deſumuntur, dicendum eſſet, niſi quædam prius enumerandæ eſſent partes quæ ex alijs animantibus in equo deſiderantur ab equiſonibus quibuſdam. Teutones teſte Camerario in generoſo equo oculos requirunt, ceruicemque validam lupi; (alij verò etiam vulpis.) aures vulpis breues, pectus & comam mulieris, iubam denſam Leonis; caudam longam vulpis, alij ſimiliter etiam piloſam: Sunt qui pectus Leoninum probant, clunes mulieris, coxas pedeſque aſini, & eiuſdem imprimis vngulas; oculorum aciem ac gyros ſerpentis. Ruſſius coſtas, & ilia vt bouina, pulchra putat. Idem poſteriorem partem corporis, ſi altior ſit, vt ſit in ceruo, anteriore, inter pulchritudinis quoque notas in admiſſario recenſet. Quod modò ad mores & indolem attinet: ex his aliter ſæpe bonitatis notas examinamus in adultis, quā in pullis. *Cum natus eſt pullus* (inquit Columella) *confeſtim licet indolem æſtimare, ſi hilaris, ſi intrepidus: ſi neque conſpectu, nouaque rei auditu terretur, ſi ante gregem procurrit, ſi laſciuia & alacritate interdum & curſu certans æquales exuperat: ſi foſſam ſine contractatione tranſilit, pontem flumenq́; tranſcendit. Hæc erunt honeſti animi documenta.* Similiter Varro: *Equi boni futuri ſigna ſunt, ſi cum gregalibus in pabulo contendit, in currendo aliave quare quoq́; potior ſit: ſi cùm flumen traijciendum eſt*

Partes aliorum animātium in equo deſiderata.

Indolis proba ſigna in pullo

B *gregi in primis prægreditur, nec reſpectat alios.* Et ex his Virgilius;

Continuo pecoris generoſi pullus in arnis
Altiùs ingreditur & mollia crura reponit.
Primus & ire viam, & fluuios tentare minaces
Audet, & ignoto ſeſe committere ponti;
Nec vanos horret ſtrepitus. —— Et mox
—— *Tum ſi qua ſonum procul arma dedere,*
Stare loco neſcit: micat auribus, & tremit artus,
Collectumque premens voluit ſub naribus ignem.

Pelagonius quoque hippiater probæ indolis argumentum eſſe ſcribit, ſi ſtans moram non patiatur, ſed pede pulſans ſolum, curſitare cupiat. Nemeſianus.

Nec pes officium ſtandi tenet, vngula terram
Crebra ferit, virtuſque artus animoſa fatigat.

Ab hoc pedum pulſu animoſiores ſelectioreſq. equos puluereos poëtæ dicunt. Xenophon, equum ad pompam idoneum ſi quis (inquit) requirit, qui ſe ſe erigere & præclarus videri ſolet, is ſciat,

C non cuiuſuis equi hæc eſſe opera, ſed eorū qui ſint animis ingētibus & validis corporibus prçditi. Mores Columella laudari in pullis tradit, qui ſunt ex placido (videtur addendum, conciti, vt Pelagonius quoque habet, qui de admiſſario eligendo hoc ſcribit) & ex concitato mitiſſimi: hoc eſt, vt exponit Palladius, qui ex ſumma quiete facilè concitantur, & ex incitata feſtinatione non difficilè tenentur: hos enim & ad obſequia reperiri habiles, & ad certamina laborum patientiſſimos. Quo quis acrior fuerit ſpeiq. maioris, eò profundiùs dicitur Solino nares merſitare in bibendo. Hoc & apud Plinium, alioſque legimus. Frequentiùs idem quoque hinnit, ſuper quare callidum legimus Antiſthenis in Platonem dicteriū: cùm enim hic vehementer laudaret equum in pompa quadam equeſtri, hinnitu crebro ferociaque excelſos ſpiritus præ ſe ferentem, Antiſthenes qui hominis iactantiam libenter inceſſebat: & tu (inquit) videris bonus equus euaſurus. Ouidius autem hinnitus frequentiam ferocis generoſique animi in equo typum eſſe indicaturus, eos Solis equis, qui velociſſimi finguntur, tribuit:

Mores.

Hinnitus.

Lib. 2. Metam.

Interea volucres Pyrois, Eous & Aethon
Solis equi, quartuſque Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibuſque repagula pulſant.

D Eleganter autem hinnitus vocat flammiferos, non tam quia Solem vehunt, quàm quòd calidi è naribus fumi eiuſdem animi ſigna ſint. Nemeſianus:

Fumant humentes calida de nare vapores.

Cælius, equus (inquit) Tiberij videbantur flammas ore euomere, indicio magnæ alacritatis; imò verò quaſi terrorem naribus oſtendens. Plato equum meliorem, honoris quoq. cupidum eſſe ſcribit, temperantiæ pudoriſque participem, ac veræ opinionis amicum, nullis indigere ſtimulis, ſed ſola cohortatione & ratione gubernari. Vnde illud Satyrici: —— *Nempe volucrem*

Lib. 8. c. 26

In Phædro.

Honoris cupiditas.

Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
Feruet, & exultat rauco victoria circo.
Nobilis hic quocunque venit de gramine, cuius
Clara fuga ante alios & primus in æquore puluis.

Nam, vt Ferretrius quoque teſtatur, in curſu & armis (bellicus nempe) ſe lætum offert, ſono lætatur & gaudet, ſtrepitum tubarum & tympanorum non exhorreſcit, ſed illis lætatur. Iubet itaque

Fortitudo animi.

que

Lib. 3. de que Plato, vt de pulli indole periculum facturi, ad ſtrepitus eum & tumultus adducant. Sunt qui E
repub. tintinabulis periclitabantur, quos κωδωνοφαλαρο... inde dictos fuiſſe inuenio. Nonnulli vt
Arduas Xenophon, volunt, vt equum empturus in cliuos ſurſum & per decliuia & in obliquum agitet: ſic
vias tentā- enim deprehendi & animi fortitudinem & corporis ſanitatem. Haud tamen, ſi quis fortè non in-
das eſſe. omnibus iſtis ſatisfaciat, ideo omnino repudiari debere: multos enim, quia inexercitati ſunt, non
quia parum valent, in illis deficere; ſed ſi quis inſtituat & exerceat, eadem præſtare, dummodo
Suſpicaces ſano ſint corpore, animique non degeneris. Animi autem preclari, hoc certum argumentum eſſe,
malos eſſe. ſi poſt exhauſtum laborem non recuſent laborare. Qui ſuſpicaces ſunt, eos omnino relinquendos
eſſe, quoniam formidoloſi non ſinunt à ſe malum dari hoſtibus; quin etiam equitem ſæpè fruſtra-
ti in maximas difficultates conijciunt. Eoſdem Abſyrtus quoque optimum eſſe ait non poſſidere,
cùm nos non fugiat (inquit) plerumque ſarcinas & onera quæ ſubuectant, pernitioſè deturbare:
quod minori vitio vertetur, niſi rectorem excutientes, malo ſæpius afficerent. Suſpicacibus ac-
Dyſgarga- cenſeri debent, qui dyſgargales Xenophonti dicuntur, δυσγαργαλοι, difficiles, qui ne tactum
les qui. quidem aut titillationem pati poſſunt, γαργαλιοι Græci dicunt. Sæuitiam equi noſci quoque
Sæuitiam vult idem Xenophon, ſi qua ſit illius vel erga homines, vel alios equos: quoniam tales non mi-
noxiā eſſe. nus quàm titillationi obnoxij, ſunt improbandi. Sūt qui frenationem & conſcenſionem detractāt, F
quorum vitium qui experiri volet, detractis poſt labores frenis, rurſus eos frenabit, nā cùm prius
ea admiſerint, ſecundùm ſæpè laborem veriti, admittere recuſant. Sunt item quibus vt frenen-
tur & conſcendantur, multis blandimentis aliaque cura opus eſt. Hos quoque bello inutiles cen-
ſet; primùm enim equitis manibus aſſiduum negotium faciunt, deinde in periculis animum per-
turbant. Nonnulli ita feroces ſunt & ſeſſoris impatientes, vt toto ſemper conamine eum proſter-
Sternaces nere tentent, quos ſternāces Politianus nuncupat. Plato improbum equum eſſe ait intortum,
qui. multiplicem, temerè ſe contorquentem, ceruicoſum; pertinacem, vix flagello ſtimuliſque ob-
Improbi temperantem; ſæpe nec habenis nec verberibus coerceri poteſt, ſed inter equitandum calcitrat,
equi ſigna. ac domitis frenis regi nequit; quò fit, vt quando hoſtibus obuiam eundum eſt, neceſſe ſit equi-
tem aut poſtremum in agmine conſequi, aut eorum malignitate inutilem reddi. Xenophon iſtiuſ-
modi immorigerum equum non inutilem tantummodò, ſed ſæpenumerò proditoris vicem obti-
nere ait. Pollux probi & improbi equi ceu epitheta ab indole moribuſque ſic collegit. Ab indole
(inquit) laudare licet equum, ſi facilis ſit ad portandum, furibundus, aptus, facilis, decorus, man-
ſuetus, magnanimus, ſuperbus, elatus, ſuperbiens, venerabilis, liber, liber ad opera, equitabilis,
ſplendidus, circumſpectus, arrogans, generoſus, cordatus, magnanimus, ſublimis, faſtuoſus, venu- G
ſtus, audax, temerarius, celer, truculentus, bellicoſus, mitis, obediens, facilis ductu, habenis ob-
temperans, manſuetus, benignus, equitis amans, beneuolus eidem, ad tubam exiliens, exurgens,
acer, velox, volipes, humanus, equorum amans, indies roboratus, hoſtes agnoſcens, verſatilis, fa-
cilis ad vertendum, morigerus, ordinē obſeruans, facilis, correctis genis, iuſtus in maxillis, æqua-
les habens maxillas, inſtitutus, facilè proruens, facilè exurgens, flagelli non indignus, neque ſti-
muli, curſu facilis, citus, ventos curſu æquans, non ſuſpectus, intimidus, fortis, ſtudioſus aſcen-
Equi non dendi accliuia & decurrendi prona, & murum ſuperare, foſſam ſuperſilire, torrentem tranſilire,
emendi no- fluuium tranare, de tumulo decurrere, in tumulum ſubſilire & de tumulo deſilire. Ex contrario
mina. verò tardus, ſegnis, hebes, otioſus delicatus, ſimplex, piger, malis pedibus preditus, malè ſpi-
rans, cunctator, timidus, trepidus, tremens ſuſpectus, hæſitabundus, timens, tardus, mollis vn-
gulas, duri oris, impares maxillas habens, vnam tantùm maxillam habens, grauis capite, deſpi-
ciens, aſininus, vorax, difficilis incitatu, immorigerus, habenas negligens, difficilis ductu, impu-
dens, imbellis, ſtupidus, humilis, puſillanimis, deformis, indecens, facilis captu: qui neque tur-
bam tolerarat, nec militarem clamorem ſuſtinet, equorum oſor, mordax, calcitrator, indomi-
tus, malè inſtitutus, non promptus, rudis, incompoſitus, ſæuus, difficilis ad portandum, effre- H
nis, impudentibus maxillis, refrenans, decutiens, incurioſus equitis excuſſor, freni impatiens,
Signa ex ſubtimidus, deficiens. Idem priuatim de vultu equino, equi vultum (inquit) laudans vocabis
vultu. trucem, temerarium, impudentem, fumidum, ignitum, audacem, acrem, furibundum, ira-
cundum, hinnibilem; ſpiritum quoque vocabis audaciorem, furioſum & temerarium. Vitupera-
bis autem pigrum appellans, hebetem, frigidum, ira carentem; puſillanimem, ignauum, non-
Animātiū equinum, cui contrarium eſt ἱππῶδες. His denique addendum quod ex aliorum animantium
mores qui moribus in equo deſiderant nonnulli. Teutones (inquit Camerarius) cùm bonum & generoſum
in equo re- equum depingunt, diuerſorum animantium concinnatis virtutibus, vt Homerus fingit de dijs A-
quirantur. gamemnonē ſuum, à lupo tria & à vulpe tria & à muliere tria ἰσοπαλ... ſeu ὅμοια aſſumunt:
lupi oculos, voracitatem, validam ceruicem; vulpis aures breues, caudam longam, greſſum len-
tum, Mulieris pectus, ſuperbiam, comam. Alij magis pudendo intellectu inter muliebres in equo
virtutes poſuere, conſcenſionis patientiam. Item, ut alij hæc ita expoſuere, generoſo equo vt at-
tribue

A tribuerent duas Leporis, velocitatem, & agilitatem: duas vulpis, bonorum oculorum & piloſæ
caudæ: Lupi duas, lenitatem greſſus & voracitatem; duas aſini, coxas valentes & firmitatem pi-
lorum, vel vt quibuſdam placet, bonas vngulas: mulieris duas ſuperbiam & ſubiectionem. Atque
etiam alij aliter hoc modo: de lupo (Lucium intelligit) piſce adeſſe debere equo voracitatem &
exilindi facultatem: anguilla agilitatem & (vt meminiſſe videor) celeritate, de ſerpente oculo-
rum aciem & gyros: de Leone amplum pectus & denſam iubam. De fœmina qui diximus; de fele
nitorem & lenitatem gradus. Accedo ad colores, de quibus Oppianus nihil, at Xenophon, *Equi boni*
Maro, Palladius & Columella bonitatis inde quoque trahunt argumenta. Equidem & Ferretrius *ſigna ex co-*
hippiater pilum bonorum equorum non curari ait, cùm certum ſit in omni pilo aliquos bonos & *loribus.*
aliquos malos reperiri, & mangonum artibus quocumque placuerit colore concipi pullos atq; na-
ſci. Etenim equienti equa admiſſarium bellè ornatum & pulchris pictum coloribus ei oſtendunt, *Pulli's colo-*
& in conſpectu eius aliquandiu retinent, vt deſideratam illa ſpeciem diutius imaginetur, & oculis *rem quem-*
animoque hauriat imprimatque: demum admittunt, vnde pullus ſimilis patri concipitur. Geſne- *libet conci-*
rus in hippocomicis libris Germanicè editis, nigrum colorem albis equorum pilis induci ſe repe- *liari.*
riſſe profitetur, ſi abluantur filicis radicum & ſaluiæ in lixiuia decocto; dealbari verò pilos qui il-
liti ſunt pinguedine collecta ex decocto talpæ: vel ſic: pilis euulſis locus illinatur melle crudo cum
B adipe melis: alios denique aliter idem moliri. Attamen elegantiæ delectus atque virtutis quoque
in colore equorum plerumque inquiritur, imo verò nonnullos inuenio qui huius vel illius coloris
equos à ſe feliciùs agitari putarunt. Colores in optimo admiſſario Palladius enumerat badium, *Colores op-*
aureum, albineum, ruſſeum, myrteum, ceruinum, gilbum, ſcutulatum, album, guttatum, candidiſ- *timi.*
ſimum, nigrum, preſſum. Cardanus colores magis notos ſeptem facit; album, ſaurum (rubeum *Lib. 7. de*
interpretatur) leucoteum, quam vocant (inquit) griſeum, ſaggenatum, griſeo obſcuriorem & pu- *vari. rer.*
rum, fuſcum, vocant (inquit) morellum; & caſtaneæ cortici ſimilem, vocant baium obſcurum, *cap. 33.*
nam roſeus (inquit) & ipſe baius dicitur: & generaliter ſaurus medius eſt inter baium, & fuſcum,
maximè ſaurus maurus: liardus autem, albus eſt cum maculis fuſcis prægrandibus. Nos in recen-
ſendis ex coloribus equi probioris ſignis, colores diuidemus in ſimplices, & in mixtos, eoſdem- *Colores*
que examinabimus vel in toto corpore aut in peculiaribus partibus. Cardanus colores ſinceros *ſynceri.*
omnes damnandos in equis arbitratur, quòd vnum tantùm humorem, vnamque qualitatem de-
monſtrent, hanc .n. qualiſcunque ſit, in animali docili non probari: aut enim immodicè iracun-
dos, aut ſegnes, aut contumaces eſſe, aut alio vitio animi laborare: indeque quibus nullus can-
dor eſt neque in fronte, neque in pedibus, ancipitis animi atque dubij eſſe. Si itaque equus fue-
C rit totus albus, talem ait timidum eſſe, ſegnem & mollem, quia à pituita is color procedit: ſi ni-
ger, melancholicum, grauem, vilem, contumacem, eſſe & fuſcos tales plerumque ſi à nigra bile
is color procedat: ſed ſi ab aduſta bile, tunc aduſtionis notas adeſſe in ilijs, hæc enim eſſe rubicun-
diora: tales autem plerumque eſſe fortes, ingenio præditos, furibundos, ſed magna ex parte fal-
laces, malorumque morum. Qui natura ſunt ſanguinea, plerumque baios eſſe, coloremque
eum ad roſeum declinare, lætos, agiles, bonorumque morum: ſed tamen nihil ſyncerum proba-
ri. Optimos ergo colores ac temperatos eſſe qui corticis caſtaneæ colorum referunt, & quos vo-
cant liardos maculis vndique conſperſos; & ſaggenatos præcipuè, qui nigram zonam quaſi tráſ-
uerſam in fronte & collo habent ſeu ſimplicem, ſeu multiplicem; & ſauros metallinos, quos Hiſ-
pani vocant abazan toſtado, hos enim robuſtiores, nobiliores, moribuſque præſtantioribus eſſe.
In vniuerſum autem, maculoſos, maximè nigris maculis & zonis diſtinctos, ſeu per crura exteriùs,
ſeu per dorſum ſeu in collo, nobiliſſimos haberi, eoq. fore præſtantiores, quo in his ordinem na- *Equi ma-*
tura quendam ſeruaſſe videbitur, ſeu numeri ſeu paritatis ac loci, ſeu rectitudinis: poſt hos eſſe qui *culati.*
maculas aut zonas habent rubras aut rubiginoſas. Cauſam omnium horum, eſſe naturæ vim, &
robur, permixtionemque decentem atque humorem exuſtum, ſine quo non ſolùm in equis, ſed
D etiam hominibus nihil egregium fieri poſſe, multis (inquit) perſuaſum eſt. Se verò inter cætera
ignauiæ ſigna; hoc habuiſſe, vt nullius exuſtionis, niſi in cute notas præferret, ſed quia in nobis
pituita & ſanguis naturaliſq. nigra bilis dominatur, ex inſtitutione potius, aut cælo, aut aliqua alia
virtute ſcientiam, & cognitionem rerum pendere arbitratur. Fortitudinis verò & celeritatis &
promptitudinis, in actionibus atq; efficaciæ vim, à bile exuſta pendere, ſe non negare: ergò has
maculas & zonas, inſignem animum acremque ac nobilem in equis referre, à quo corpus quod
regitur, præſtantius (inquit) reddi ſolet, ſpecie potiùs quàm re. Cæterùm eſſe maculas, quæ
actionum ſunt potiùs ſigna quàm temperamenti; veluti quæ in ilijs fiunt. Has enim inde proue-
nire, quòd equus natus menſibus quibus ſol peragrat Leonem, paruus tunc, & imbecillis,
ilia ore attingere nequeat, nec poſſit ſe à multitudine crabronum tueri: inde enim fieri, vt cu-
tis ſauciata, in ilijs maculas albas, præferat: tales igitur inualidos eſſe, triplicem ob cauſam:

D prima,

ptima, quòd eo tempore à crabronibus ſauciati, moleſtiamque intolerabilem ſentientes, viribus & corpore deſtituantur, ac manci euadant. Inde etiam ſucceſſu temporis, equas, deficiente herba, lac paucum & prauum generare, vnde pullus nutriri nequeat. Cùm verò hyems ſuperuenit, nondum tantum virium contraxiſſe, vt ab iniuria frigoris ſe protegere poſſint. Hos igitur equos, in ilijs aut humeris albas in toto habere maculas & paruas, ob contractam cicatricem, ex validis & frequentibus crabronum ictibus. Maculas verò albas in toto corpore & exiguas probari, nigrumque colorem in extremis partibus, pedibus, ſcilicet, cauda & auribus: quæ omnia ſi nigricent, generoſitatis argumentum eſſe: Eodem tradente Cardano equorum inſigne eſt, vt ex fronte & pedibus (ſunt autem quinque loci) exiguo candore fulgeant, aut linea quapiam ſeu zona potiùs in fronte, quæ neque os neque ſupercilia tangat. Sunt & qui probant frontem candida ſtella inſignem, ſeu nullus pes, ſeu vnus aut plures candidi ſint, ſi enim poſteriores pedes ac ſiniſtri, dicunt optimum, quod ignobilioribus locis ſit inſignis. Si omnes, adiecta frontis ſtellula, ſuperiora vincunt. Optimi igitur ſunt qui ſtellulam in fronte albam habent & præter id zonam, quæ nec os, nec ſupercilia tangit. Quod ſi pedes poſteriores etiam candidi ſint, nihil poteſt addi. Atque eò magis inſpectare ſemper oportet, vt parua pars ſit candida & pes poſterior magis, quàm anterior & pedes poſteriores præſtant anterioribus. Omiſſo igitur ſigno quod in fronte eſſe ſolet, tum zona, quæ ſemper equum præſtantiorem eſſe docent, poſt eum qui pedes poſteriores ſolos habet album, conſtituamus eum qui pedem poſteriorem ſiniſtrum ſolum habet album: is enim audax & leuis eſt. Poſt hunc collocatur, qui ambos pedes poſteriores habet albos, ſiniſtrumque anteriorem; inde qui ambos pedes poſteriores habet albos & dextrũ anteriorem: inde qui habet quatuor pedes albos, is enim animi vitio carebit, licet non adeò validus ſit ac robuſtus: poſt hunc ille eſt qui pedem dextrum anteriorem album ſolum habet, is enim docilis erit, ſed ſiniſtri euentus. Septimo loco eſt qui pedem ſiniſtrum anteriorem album habet: qui verò pedem dextrum poſteriorem album habet, ſpecie quidem fortis & acer eſt, ſed tamen ſuperbus & infelix eſt, animoque improbo. Poſt hunc eſt is qui albos ambos anteriores habet, alterumque poſteriorum; ſed horum præſtantior, qui ſiniſtrum. Vilior & vndecimo loco qui ſolùm anteriores pedes habuerit albos. Peſſimi ſunt, quos vocant trabeatos, ſcilicet dextros ambos aut ſiniſtros pedes habentes albos, quorum qui dextra albi ſunt, deteriores habentur his qui ſiniſtra. Omnium deteriores ſunt, quos tranſtrabeatos, id eſt alternatim pedes habentes candidos, ſeu dextrum anteriorem cum ſiniſtro poſteriore aut viciſſim poſteriorem dextrum, anteriorem autem ſiniſtrum: quorum etiam deterior eſt is qui ſiniſtrum anteriorem, dextrum verò poſteriorem album habet. Huc vſque Cardanus, iſthæc omnia a generationis origine cauſiſque initium ducere docens, eſſe autem rationem vnam in omnibus, vnumque modum. Primùm igitur oportere hæc principia ſupponere, candorem in equis à pituita procedere; vt verò hæc moderatior fuerit, modeſtum & patientem facere: ſi abundet, pigrum, timidum, ſegnem: ſi nulla ſit, præferocem, ſtolidum & indomitum: robuſtam verò naturam & rectè agentem quæcumque non neceſſaria ſunt, ad viliora loca protrudere: ſunt autem viliora ſiniſtra dextris, poſteriora anterioribus, infima ſupremis. Quartum principium eſt, quæcumque ſimilia ſunt, connaſci: quæ verò connata ſunt, facilè etiam temporis ſucceſſu in idem tranſire. Sextum, naturam vti cerebri diſpoſitione ad animi qualitates fabricandas, & vt totum toti, ita pars, cùm totius rationem ſubit, partes habet comparatione dignas: veluti caput totum equum refert, oculi autem & os veluti cor & iecur, in toto. His ſuppoſitis linea vel zona alba in fronte, moderatam cerebri qualitatem ſignificat, nec præferocem, nec contumacem, nec iracundum, nec doloſum, nec ancipitis animi aut dubij. Neque poteſt corporis vitia ſignificare, cùm à cerebro pendeant hæc: neque natura abſque ratione protrudit has maculas, cùm nec ſupercilia nec os attigerit: quod ſi fecit, timidioris animi & inconſtantis nota eſt. Cùm verò ad pedes hæ maculæ protruduntur, temperamentum ſignificant, maximè ſi (vt dixi) paruæ & ad ſiniſtros & ad poſteriores propulſæ ſint. Trabeatorum cauſa eſt, quoniam pedes iuncti in vtero matris erant, ob id ſimul contraxere maculam, quod etiam in tranſtrabeatis contingit: allidentur igitur ambulando & ſæpè in periculum caſus incident, & maximè cùm ex aduerſo pedes implicant vnius: atq. hæc conſtans eſt ratio equorum quos vocant materna lingua balſanos, vt etiã Federicus Griſonius patritius Neapolitanus diſertè docuit in ſuis libris de equitandi arte. Quod verò de pedum candore dictum eſt etiam caudæ ſummitati aſcribetur merito, niſi forte quadam magis illi pili ob longitudinem albeſcere quàm natura videntur, nihilominus & hoc ſignum eſt egregij equi. Atq. hæc ſigna à generationis ratione ſumpta ſunt. Nunc his veterũ ſuper coloribus equorum, placita recenſeamus. Abſyrtus improbos eſſe ait præ cæteris vt plurimum qui album aliquid in pedibus aut cruribus habent & qui alba frõte ſunt aut roſtro albo, præcipuè verò ſi phœnicei coloris equi tale quid habuerint. Palladius in admiſſarijs præcipuè legi iubet, clari & vnius coloris equos, cæteros deſpiciẽdos putat, niſi magnitudo meritorũ, culpam coloris excuſet.

Candidos

Equi ordinibus & fronte albis. *Trabeati qui.* *Transtrabeati.* *Candor unde.* *Linea alba in fronte quid notet.* *Trabeati unde.* *Balsani equi.* *Caudæ pili albeſcentes in iumento.* *...colores.*

A Candidos Plato in tantum probauit, quaſi huiuſmodi coloris faſtigia (inquit Pelagonius) laudari velit, cùm tamen in alijs colorum generibus bonos etiam inueniri ſæpe contingat. Sed magis eos laudat Plato, ſi oculos contingat habere nigros. Noſtro etiam tempore commendatur plurimum albus color, maximè in Britannicis tellonibus, quos in delicijs haberi videmus, quò ſunt candidiores. Pius ſecundus Peruſiam referente Ioanne Campano in eius vita ingreſſus eſt equo vectus candidiſſimo, duodecim eodem candore præcedentibus ſtratis purpura ſine ſeſſoribus, & qui per frenos aureos manu agerentur. Similiter etiam Romani quondam equis candidis triumphantes vrbem ingrediebantur, vt inter alios quoque Claudianus oſtendit de Stilicone ſuo.

Ipſe albis vehiretur equis, currumque ſecutus
Laurigerum, feſto tremuiſſet carmine miles.

Nec alijs quàm albis equis Nero Domitius Neapolim intrauit, vt apud Suetonium legimus. Quin vbi quempiam aliqua in re alijs ſuperiorem eſſe ſignificamus longoq. anteire interuallo, cum albis equis præcedere dicimus. Suntque etiamnum apud Tartarorum regem teſte Paulo Veneto, in magno pretio, quanquam ab initio cuiuſque anni interdum ad centum millia ei donentur. Cyllarum Caſtoris equum præ cæteris longè excellentiſſimum, huius quoque coloris fuiſſe non obſcurè *Theb. 6.*
B indicat Statius, dum canit:

——Tua furto lapſa propago
Cyllare, dum Scythici diuerſus ad oſtia ponti
Caſtor, Amyclæas remo permutat habenas,
Ipſe habitu niueus, niuei dant colla iugales
Concolor eſt albis & caſsis & infula, criſtis.

Eſſe autem veloces iſtiuſmodi coloris equos diſcimus in primis ex Homero, apud quem Rheſi Thraciæ regis equi ſunt.

Λευκότεροι χιόνος, θείειν δ᾽ ἀνέμοισιν ὁμοῖοι,
Ventis æquales curſu, niue candidiores.

Quod Claudianus ſic expreſſit:

Graiaque retulerit, captos ad caſtra iugales, *Equos albos celeres eſſe.*
Quorum, ſi qua fides, augentibus omnia Muſis,
Impetus exceſsit Zephyros, candorq; ruinas.

Candidiſſimi apud eundem Homerum ſunt perniciſſimi equi Dardani & Aenææ, quos Diomedes
C victor lætus abducit. Nec aliam ob cauſam Plautus albas quadrigas dixit, quàm quòd equos albos celeriores arbitraretur. Virgilius tamen hos præ cæteris improbauit, inquiens *In Aſinaria*

——Color deterrimus albis,

Et giluo. Hæc cùm perpenderet Seruius, colorem album è candido diſtingui aſſerit: cùm enim aliàs poeta de Turni laudatiſſimis equis dicat imitatione Homerica:

Qui candore niues anteirent, curſibus auras, *Candor & albor vt differant.*

Aliud (inquit) eſt candidum, id eſt, quadam nitenti luce perfuſum; aliud album quod pallori conſtat eſſe vicinum. Inuenio tamen album colorem à latinis poetis celebrari: Horatius:

Baros vt equis præcurreret albis.

Palladius album æquè ac candidum in admiſſario commendat, & Sylla referente Plutarcho equum habuit album, qui & animoſus erat, & velociſſimus. Fuêre autem, vti tradit idem Seruius, *Serm. 1. ſat. 7.* qui legerent, deterrimus albis & giluo, quaſi non vel album & giluum, ſed albogiluum vituperare crederet, ego de equo gilui coloris nihil apud veteres reperio, præterquam apud Palladium, *Equus giluus.* qui inter admiſſarios bonos eum quoque nominat, vt meminimus: Author quidem de natura rerum, dum dicit in coloribus equorum nigrum eſſe optimum, rufumque & glaucum, album etiam
D plerumque bonum, cæteros verò deteriores indicari, giluum colorem improbare videbitur. Cæterùm quis ſit color ille giluus, ſiue vt habet gilbus, non ſatis clarum eſt. Seruius interpretatur *Giluus color qui.* melinum, quem vulgò (inquit) fuluum vocant: ſed melinus color mali cydonij pallorem imitatur, (alioqui melinus Plinio albus eſt & candidus à Melo inſula nomen habens, cui hic peculiaris eſt) à quo fuluus diuerſus eſt, ruffo ſcilicet obſcurior: ſunt qui giluum, buxeum eſſe volunt, alij flauum qui ex viridi, ruffo, & albo concretus eſt: Gellius vult eſſe medium inter nigrum & album: ſunt qui ex Palladio cinereum accipiunt: Plutarcho alijſque pro candido accipitur. Iunius in ſuo nomenclatore giluum Virgilio vult eſſe qui Varroni heluus appellatur, aitque medium eſſe inter *Albis equis cor caſij oculi.* album & ruſſum, qualis eſt lateri ſemicocto. Sed ne albi equi ex manibus elabantur, notandum ex Ariſtotele, tales cæſios habere oculos, quemadmodum & homines: reddit autem philoſophus rationem quòd cùm oculi triplici ratione diſtinguantur, nigro, caprino, & cæſio, corporis *Lib. 10. Probl. 13.* totius colorem, oculi quoque color conſequatur. Nigricantes equos nonnulli laudibus efferunt, maximè ſi in fronte vel aſteriſcum vel lineam albicantem, vel denique altero pede candoris *Nigri equi*

 aliquid

aliquid habeant: & αἴθωνας apud Homerum nonnulli interpretantur nigros, & quaſi igne exuſtos E ideoque agiles, & feruidos curſu, ardentes flagranteſque, qui cum ardore feruntur, vel ardente impetu: ſed & apud eundem αἴθων σίδηρος exponitur ferrum ſplendidum aut nigrum: Pro acribus verò & audacibus inuenio etiam dici de hominibus, & apud Sophoclem οἵαν ἐδήλωσας ἀνδρὸς αἴθωνος ἀγγελίαν, interpres vertit ignei ardentis in prælijs. *In Aiace.* Αἴθων Heſychio eſt λαμπρὸν, πυῤῥὸν μέλαν, ſplendidum, rufum, nigrum. Αἴθωνας & φυσιλαμπίδας equos in aprorum venatione commendat Oppianus. Πηγοὺς equos aliqui quoque teſte Varino ſolidos interpretantur & firmos; veteres verò (inquit) interpretabantur nigros, tanquam illi optimi ſint. Exponitur tamen etiam de colore albo ſeu niueo, qualis eſt glaciei, Heſychius pecus πηγεσίμαλλον verti teſtatur, cui ſolidior & denſior eſt lana ſiue alba ſiue nigra. Vtcunque eſt niger color in equis minimè improbatur. Gratius;

Venanti melius pugnat color, optima nigri.

Lib. 7. de Var. rer. c. 33. Mirum verò quod de nigris equis ſcribit Cardanus, nempè fortiùs manum ductam ſuper eorum collum, noctu ſcintillas ſpargere, interdiu tamen minimè. Heſiodus Arionem κυανοχαίτην vocat, interpres vertit nigricantibus pilis veſtitum, cùm ſit tamen κύανος color cæruleus, Id quod eiuſdem nominis auis, lapis & flos quoque nos admonent. *In Scuto Herculis.* *Caruleus.* Sed cùm color iſte teſte Platone mixtus ſit ex ſplendido & albo, plurima nigredine addita, quid mirum ſi pro fuſco & nigro etiam accipiatur. F Oppianus quidem diuerſos ab æthonis facit, & ceruis agitandis vtiles eſſe dicit. *In Timæo.* Virgilio honeſti deſcribuntur equi ſpadices glaucique, ſed quos ſpadices vocet, alij aliter ſentiunt. *Spadices equi.* Hermolaus apud Dioſcoridem in capite de palma, color baius (inquit) vulgò idem qui ſpadiceus & phœniceus, hoc eſt, palmeus, quia ipſos palmæ termites cum ſuo fructu baia & ſpadices Græci, Dores præſertim appellant: alioqui phœniceus propriè is eſt qui vermiculus & puniceus vocatur ab Euſebio ſiue Hieronymo in Chronicis, nomen habens à Phœnice illo qui literas inuenit. Reperio & parium & balium colores equis attributos, ſed pro vario apud Euripidem eſt balius. Scio & Achillis equum Baliam vocatum, & equos balias pro celeribus quoque acceptos à poëtis. *Balia equus* Alciatus quoque cum ſpadicibus eoſdem putat, qui iuriſperito palmati dicuntur: *Palmati equi.* putat tamen palmatos equos dici poſſe, quibus vtebantur aurigæ in circo, à palma, vt Hermogeniani etiam in ſimili (inquit) ſignificatu capiuntur ab Hermogine aliquo auriga ſeu agitatore alicuius factionis. Sanè tunicæ palmatæ ſunt, quibus conſules aut alicuius magiſtratus viri vtebantur. Innominatus verò legum interpres qui tempore Iuſtiniani aut certè paulò pòſt Græcè ſcripſit equos palmatios vocari putat; fuiſſe enim Palmatium equorum diuitem, cuius bona per tyrannidem proſcripta ſint, cuius in hunc propemodum meminit: *Illuſtris Eſichius philoſophus Mileſius Chronicarum diuiſionum lib. 5.* G *Palmatius.* *Tempore Valeriani in Cæſarea Cappadociæ Palmatius habitabat, ſupra regiam præfectus, equorum indomitorum & etiam diuitiarum acquiſitor, factionis plebeiæ princeps & petulans vt quiuis alius:* Cæterùm poteſt etiam legere Palladios equos. Caſſiodorus hiſtoriar. lib. 14. ait; *Theodoſius quendam virum, animi habitu corporiſque fortiſſimum, qui tanta velocitate veredos agebat, vt tribus diebus perueniret ad terminos Romanorum atque Perſarum, & rurſus totidem remearet ad Conſtantinopolim.* Is enim Romani imperij terminos velociter tranſibat, de quo quidam eloquentiſſimus ſic ait: Iſte vir cùm ſit lata Romanorum reſpub. eam paruulam ſua velocitate demonſtrat. Erat autem illi nomen Palladius. Non tamen à veteri ſcriptura recedendum. Eiuſdem opinionis quoque eſt Scaliger his verbis: *Exerc. 325 13.* Meliorem colorem in equis Græci vocant balium. Vnde Valus equus Beliſarij In quo ſi fulgeat nitor ſpadiceus, ab eo quaſi ardore, baliardum vulgus vocat. *Valus equus.* *Baliardus.* Spadix verò ille eſt in equis commendatus, penè ſanguineus fulgor, à colore palmei ſurculi, qui dictus ita fuit ab antiquis. Sic & Gellius, apud quem C. Baſius equum Seianum colore ait fuiſſe exuberantiſſimo, quem colorem (inquit ille) nos puniceum, Græci partim φοίνικα, alij σπάδικα appellant, quoniam palmæ termes ex arbore cum fructu auulſus, ſpadix dicitur. *Lib. 3. ca. 9.* Nicolaus Erythræus ſpadiceum colorem quoque palmeum interpretatur, quoniam palmarum termites cum H ſuo fructu ſpadices & baia Græcia nuncupat, vnde & nunc baius equus (inquit) qui badius Varroni, vt eſt apud Feſtum & balius Caſſio medico nominari videtur, nam is in problematis generoſos ait equos eſſe balios. Color hic aliàs lionato dicitur. Hæc ille. Hos ſpadices ſiue albos equos Volaterranus Græcè etiam βαῖο. vocari ait. Seruius ſpadices phœniciatos vocari ſcribit & proteſſos myrteos interpretatur. Alijs puniceus color lætius rubere creditur, non ſiue ſua nigredine tamen qualis in roſarum quodam genere apparet, tanquam purpura ſaturata & nigricante, qualis forſitan apud Phœnices populos, à quibus & oſtrum Tyrium dictum, tingebatur, vt inde potius ei nomen ſit, quàm ab arbore: ſpadix verò idem qui caſtaneus, ſed obſcurior paulo, qualem colorem hodieque imprimis commendamus, Germani Belgæq. caſtanienbruijn dicunt quaſi atrocaſtaneum aut fuſcocaſtaneum. *Spadices vt poeta probarit.* Iam verò nunquid ob hunc colorem abſolutè equos probari poëta dubitat Adrianus Turnebus, quin ei videtur hoc Maro dixiſſe ex illorum locorum

ſeminio,

A ſeminio, in quibus illius coloris præſtantiſſimi equi naſcebantur, vt Mycænis & Pellæ. Vt enim ad Clytumnum boues eximiæ formæ, hique candidi naſcebantur: ita Mycænis equi glauci naſcebantur egregiæ dignitatis & Pellæ ſpadices inſignis formæ: atque illorum equorum ſpecies iactantior & formoſior, & vt Maro dicit honeſtior quàm fortior & animoſior, laborumque tolerantior erat. Vt ita Maronis verba accipi debere (inquit) putem, mihi Gratius qui Maronis ferè æqualis fuit, perſuaſit. Nam & de equis ita ſcribit:

Conſule Penee qualis perfunditur amne
Theſſalus aut patria quem conſpexere Mycena.
Glaucum, nempe ingens, nempe ardua tollet in auras
Crura, quis Eleas potior luſtrabit arenas?
Ne tamen hoc attingat opus, iactantior illi
Virtus, quàm ſyluas durumque laceſſere Martem.

Et iterum:

Spadices vix Pellei potuere Ceraunci
Et tibi deuota magnum pecuaria Cyrrha
B *Phœbe decus noſtras agere in ſacraria thenſas.*

His itaque ex Gratij locis Turnebus equos ad ſpeciem & põpam potiùs, ſacraque curricula, quàm ad bellicum opus aut venatorium munus à Marone deſcriptos intelligit, vel potiùs ſignatos. Veruntamen cùm huius coloris fuiſſe conſtet Seianum equum, quid vetat ſi & bellicos eſſe poeta intellexerit. Infelix quidem ille equus fuit, in bello tamen laudatiſſimus. Ioannes Goropius Becanus equos ſpadices & glaucos à poeta laudari putat, quia albedinẽ nigredini ſic habẽt admiſtam, vt nigredo ſuperet, illos verò ad vſum quia faciliùs domari queant: ſed ad generoſum animum & freni impatientem ſignificandum, nigrum colorem præferendum eſſe. A nigro autem, Inquit, glaucus non multum differt: nam mare aliàs cæruleum, alias glaucum, alias nigrum vocatur. Theocritus: *In Saxonicis.* *Glaucus qui.*

Τὸν γλαυκὰν δὲ θάλασσαν ἔα ποτὶ χέρσον ὀρεχθεῖν,
Interea glauci ferant ſine litora fluctus.

Horatius: *Aequoris nigri fremitum & trementes*
Verbere ripas. Homerus:

—— Τοῖσδ' ἐπὶ θινὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον
C Ταύρους παμμέλανας ἐνοσίχθονι κυανοχαίτῃ. id eſt.
—— *Sacrificant tauros in litore nigros,*
Quaſſanti terram Neptuno cyanochætæ.

Cyanochætæ autem Didymus interpretatur, μελανοχρῶας: addens propter nigrum maris colorem qui de profunditate exiſtit, tauros nigros Neptuno immolari. Vicinus igitur glaucus eſt cyaneo & cyaneus nigro, cùm iratum mare glaucum, cyaneum & nigrum vocari videamus. Niger igitur longiſſimè ab albo cùm abſit, proximo gradu cyaneus, tertios glaucus. Pauſanias in Atticis ob eã cauſam Palladi glaucos oculos tribui ait, vt Neptuno a quo genita eſt è Tritonide palude, ſimiles habeat: & Cicero cæſios Mineruæ, Neptuno cæruleos tribuit, vt hinc colligatur, proximos hos colores eſſe, atq. ad nigrum accedere, alterum tamen altero propriore interuallo abeſſe. Aethiopes Calaber cyaneos vocat. *Tauri nigri.* *Palladis oculi.*

Μέμνων κυανέοισι μετ' Αἰθιόπεσσιν ἀνάσσων,
Memnon Aethiopium regnator cæruleorum. *Lib. 2. Paralip.*

Eodem modo in carmine Sybillino apud Politianum αἶγας κυανώπας, id eſt, capras ceruleas pro nigris poni videmus. Pindarus Palladem κυαναίγιδα παρθένον vocat, id eſt, virginem ægida ceru- *Miſcell. ca. 29.*
D leam habentem, ad oculos, vt videtur, alludens. Virgilius igitur glauco colore videtur proximos etiam comprehendiſſe, nec equos ceruleos & nigros excluſiſſe, quos ſcimus omnium eſſe bellicoſiſſimos, atque idcirco hunc colorem Neptuno placuiſſe, qui cum equa Erichthonij rem habiturus, ſe equo cerulei coloris ſimilem fecit. Quo quid aliud poeta voluit, quàm hunc colorem ita Neptuno, equorum domino & datori, arridere, vt ſi ſe ipſe in equum admiſſarium mutare vellet ad generoſam ſobolem excitandam eum potiſſimum ſibi aſſumeret. Sed vt certiùs, quòd de diſcrimine dixi, conſtet, conſulendus Ariſtoteles libro de generatione, ſi rectè memini quinto, vbi oculos nigros eorum eſſe dicit, quibus in ijs multus & profundus eſt humor cæſius, quibus parum humoris, perinde atque in mari, quantum eius perſpicitur, cæſium, quantum minus perſpicitur, aquinum; quantum præ alto gurgite, quaſi in obſcuro delitelcit, nigrum. Principium igitur nigredinis ex albo cæſium ſuccedit, inde aquilum, ſequitur nigrum. Niſi memoria me fallit, Michael Angelus D. Pauli conuerſionem ad Chriſtianiſmum in Vaticano ſic depinxit, vt equum eius glaucum ſiue cæſium fecerit, ad Virgilium, ni fallor, alludens.

Cærulei equi celeres. Hactenus Goropius, qui mox Homeri etiam hoc teſtimonio equos huius vel ſimilis coloris pernices eſſe oſtendit. E

> Δάρδανος αὖ τέκεθ' υἱὸν Ἐριχθόνιον βασιλῆα,
> Ὃς δὴ ἀφνειότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων,
> Τοῦ τρισχίλιαι ἵπποι ἕλος κάτα βουκολέοντο,
> Θήλειαι πώλοισιν ἀγαλλόμεναι ἀταλῇσι,
> Τάων καὶ Βορέης ἠράσσατο βοσκομενάων,
> Ἵππῳ δ' εἰσάμενος παρελέξατο κυανοχαίτῃ.
> Αἱ δ' ὑποκυσσάμεναι ἔτεκον δυοκαίδεκα πώλους,
> Αἱ δ' ὅτε μὲν σκιρτῷεν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν,
> Ἄκρον ἐπὶ ἀνθερίκων καρπὸν θέον, οὐδὲ κατέκλων.
> Ἀλλ' ὅτε δὴ σκιρτῷεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης,
> Ἄκρον ἐπὶ ῥηγμῖνος ἁλὸς πολιοῖο θέεσκον, id eſt,
> *Hinc & Erichthonion regem ſibi Dardanus edit,*
> *Quo non mortalis fuit vnquam ditior alter.*
> *Paſcebantur equæ cui ter mille humida prata,*
> *Gaudentes teneris pullis, quas arbiter axis*
> *Arcto: Boreas adamans & corpus equinum*
> *Cæruleum ſimulans inijt, quo ſemine fœtæ*
> *Biſſenos pullos diis peperere patrono;*
> *Quæ per agros celeres ſaltus ſiquando tuliſſent,*
> *Per ſummas culmi curſu pendente volabant*
> *Fructus, nec pedibus confringebantur ariſta:*
> *Quod ſi ſaltarent per dorſa immania ponti,*
> *Radebat ſummos cani ſalis vngula fluctus.* F

Glaucum dici de oculis. Alij glaucum colorem in equis de oculis dici putant, vt Nicolaus Perottus, qui glaucos equos interpretatur felineis oculis, aitque vulgò glauciolos nuncupari, vt Vincentius Bellunenſis (ex Iſidoro) qui glaucus (eſt inquit) velut oculos pictos habens, & quodam colore perfuſos: Et Cælius Rhodiginus grammaticos noſtros ait, Seruium intelligens, glaucos dici equos interpretari, felineis oculis, id eſt, (inquit) quodam ſplendore perfuſis. Et in Geoponicis laudatur equus γλαυκὸς, & paulò pòſt τὴν χροιὰν κατακόρως μέλας: vnde apparet glaucum colorem de oculis tantùm illic accipi, nigrum verò de reliquo corpore: & Oppianus equos κυανῶπας (Gillius cæſios reddit) id eſt cæruleis oculis contra ceruos probat. Atqui glaucum colorem non tam de oculorum, quàm de totius corporis colore vſurpari certum eſt, & de inanimatis quoque rebus dici. Virgilius enim glaucas ſalices dixit & oliuas & vluam: quod admixtum habeant viridi colori alborem quendam. G

Lib. 2. Gellius viridem colorem videtur exiſtimare, inquit. n. *Sed ne viridis quidem color pluribus, quàm à nobis vocabulis dicitur. Neq; non potuit Virgilius colorem equi ſignificare viridem volens, cæruleum magis dicere equum, quàm glaucum, ſed maluit verbo vti notiore Græco quàm inuſitato latino.* Quæ expoſitio philoſopho planè videtur aduerſari, qui in animalium pilis, puniceum, purpureum, & porraceum colores nunquam extare ſcribit. Porraceus enim viridis eſt. Quod verò eundem colorem cæruleum vocari poſſe arbitratus ſit, hoc magis ferendum eſt, quanquam vt oſtenſum eſt, nonnihil varient. Oppianus equos glaucos in venatione vrſorum commendat. De his quoque hoc Gratij intelligi volunt.

Lib. de color. circa ſinem.

> *Et quorum ſeſſas imitantur terga fauillas.*

Alij cinereos vel canos exponunt. His proximi ſunt quos Oppianus in aureis ſuis verſibus de venatione χαροποὺς vocat & ad Leones venandos celebrat. χαροπὸς autem Heſychio eſt περιχαρὴς id eſt admodum lætus, vel oculis lætitiam afferens, id eſt εὐόφθαλμος. Sed cùm pro colore, vt hìc accipitur, creditur cæſius eſſe ſiue cæruleus, & glauco proximus, intenſior ſcilicet, & in confinio fului poſitus, cùm glaucus ſit dilutior, ad album potius vergens; vnde etiam eſt quòd propter affinitatem confunduntur inuicem. Scholiaſtes Apollonij γλαυκὸν & χαροπὸν ſynonimos accipi ſcribit, idque ex Theocrito patet, dicente, ὄμματα χαροπώτερα πολλὸν Ἀθηνᾶς, nam vt is Mineruam dicit habere ὄμματα χαροπά, ita Homerus eam vocat γλαυκῶπιν: & quemadmodum τὸ γλαυκὸν ὄμμα in Minerua γλαυκώπιδι putatur eſſe animoſitatis & virilitatis ſignum, ſic & Ariſtoteles inter alia virilis corporis ſigna poſuit ὄμμα χαροπόν: & Homerus χαροποὺς λέοντας appellauit, quod animal ſcimus eſſe robuſtiſſimum. Eſſe tamen aliquid diſcriminis inter γλαυκὸς & χαροπὸς patet ex Ariſtotele, qui cùm dixiſſet hominum oculos eſſe πολυχρόους, ſubiungit probationis loco, καὶ γὰρ γλαυκοὶ καὶ χαροποί, καὶ μέλανες ὀφθαλμοὶ τινῶν εἰσι, οἱ δὲ αἰγωποί. Præterea χαροπὸς nonnunquam pro cæruleo accipitur, vt apud Epigrammatarios χαροπὸν κῦμα, id H

Lib. 5. de Generat. animal.

eſt

A eſt cæruleus fluctus, & χαροπῷ πελάγει. Eſt enim, vt antea etiam monuimus, iraſcentis maris color glaucus, & cæruleus. Atque vt Plutarchus Germanorum oculos eſſe ait χαροπούς, ita Tacitus *In Mario.*
ipſis truces ac cæruleos oculos eſſe ſcribit. Recteque ij colores χαροποὶ nominari queunt, glau- *Germano-*
ci nimirum cæruleiúe, quoniam oculis grati ſunt & lætitia quadam voluptateq. eos afficiunt. Sunt *rum oculi.*
porrò qui χαροπὸν accipiunt etiam pro fuluo & rauo: quos inter colores non vſque adeo magnum
eſt diſcrimen, nam Porphyrius apud Horatium rauum exponit fuluum: & Feſtus raui coloris eſſe *Fuluus.*
dicit, qui ſunt inter flauos & cęſios, quos rauiſtellos vocat Plautus: Ac quod ad fuluos attinet, con- *Rauus.*
uenire id queat, in quo dicit ὑφαι δ᾽ἐν χαροπὴ ὑπολάμπετον ὄσσε, cùm Scholiaſtes quoque ibi tradat
γλαυκὸν & χαρίεσσαν poni ἐπὶ τῆς λαμπρᾶς: talem autem eſſe colorem fuluum: Quòd verò ad rauus, nec
id teſtimonio deſtituitur: legimus enim in Geoponicis arietes oportere eſſe χαροποὺς τοῖς ὄμμασι
δασυμαλλοὺς; pro his Varronis: *In primis videndum vt arietes ſint rauis oculis, lana operti.* Iam verò equos χαροποὺς vocans Oppianus, de totóne corpore, an priuatim de oculis intelligi debeat,
dubitari video, Camerarius de oculis accepit, vertitque flammantibus oculis ac renidentibus,
qui nunc (ait) vitrei vocantur: contrà Geſnerus rectiùs ad totius corporis, non oculorum duntaxat colorem referri debere contendit, & reuera poeta per venationum genera equorum colo-
B res diſtinguens, de totius corporis coloribus loqui potius videtur, quanquam & Hercules fuerit χαροπὸς cognominatus, cui in toto corpore talis color eſſe non potuit. Idem Oppianus equis
δαφοινοῖς contra apros vti iubet, interpres vertit fuluis, rectiùs fortè interpretaturus rubicundis, vel ſanguineo colore, ſaſinatum puto hodie quaſi ſaginarium equiſones vocant; & haud
ſcio an Ariſtoteli πάρωος ſit, vbi ſcribit bonaſum iubam habere τὸ χρῶμα μέσον τι τεφροῦ καὶ πυῤῥοῦ, *Saſinatus*
οὐχ οἷον αἱ παρῶαι ἵπποι καλοῦνται, id eſt *colore*, vt Gaza vertit, *inter cinereum & ruffum, non qualis equo-* *equus.*
rum quos partos (ſic in omnibus impreſſis codicibus legitur, ſed puto ſcribendum eſſe paroos, vt *Li.9. Hiſt.*
Græcam vocem reliquerit) *vocant, eſt*: interpres verò vetus reddidit, inter nigrum & rufum: & *cap.45.*
ſunt certè τέφραι lignorum, aliorumque rerum vſtarum reliquiæ, quæ non tam de cineribus quàm *Bonaſus.*
de carbonibus intelligi poſſunt Ariſtoteles autem in ſequentibus bonaſos neq. nigros admodum, *Parous e-*
neque rufos inueniri tradit. Mirari etiam ſubit, cur Gaza hoc loco Græcam vocem reliquerit, cùm *quus.*
vbique ferè, etiamſi deſint, latina fingere ſoleat. Geſnerus quòd videret ab Heſychio & Varino
παρωὰς equos exponi τὸ χρῶμα πυῤῥὰς, id eſt colore rufo, conijcit paroos dici qui inter rufum &
cinereum eſt, vt οὐκ negatio abundet; Ego veterem interpretationem magis probauerim, cui & ipſum etiam mox paucis interpoſitis adhærere apparet. Nunc de maculatis dicamus, quos vocat *Equi ma-*
C Oppianus ὠρίγγας, quamquam eis nomen inditum putet, vel à montibus, vel à libidine, hiſce *culati.*
verſibus:

> Ἢ ὅτι καλλικόμοισιν ἐν οὔρεσιν ἀλδήσκουσιν,
> Ἢ ὅτι πάγχυ θέλουσ᾽ ἐπὶ θηλυτέρων ὀρέειν. id eſt,
> *Siue quod innati ipſis montibus eſſe ferantur,*
> *Vel quod amore ruant in equas, Venerisq́. furores.*

Addit enim alios eorum maculis ſiue tænijs oblongis frequentibus ornari, quales tigridum ſpectantur: hos puto Palladius ſcutulatos dicit, vulgus liardos & pomaceos ſiue pomelatos, alios rotundis, vt pantheræ, atq. has maculas cauterio adhuc pullis adhibito fieri. Palladio, ni fallor, guttati dicuntur, Græcis στικτοί: quales meo iudicio fuerint Solis equi illi quos Plautianus Seuero imperante omnium Romanorum potentiſſimus, tigribus ſimillimos ex inſulis maris rubri, miſſis cen- *In Seuero*
turioribus furatus eſt teſte Xiphilino: Ceterùm iſtiuſmodi guttatorum equorum alij maculas ha- *li.6. Theb.*
bent albas, alij verò nigras, vt equa Admeti, de qua ſic Statius:

> *Quin & Theſſalicis felix Admetus ab oris*
> *Vix ſteriles compeſcit equas, centaurica dicunt*
> D *Semina, (credo) adeo ſexum indignantur, & omnis*
> *In vires adducta Venus, noctemque diemque*
> *Aſsimilant maculis internigrantibus albæ.*

Virgilius albas videtur prætuliſſe inquiens,

> *Improuiſus adeſt, maculis quem Thracius albis* *Li.9. Aen.*
> *Portat equus.*

Atqui aliàs albus & niger maculatus commendatur, vt placet Xenophonti citante Ferretrio Hippiatro. Ego maculatos equos omnes fortes & robuſtos eſſe reperio; vnde etiam ψὰρ & ψᾶρες (ψᾶρες enim iſtiuſmodi equi maculati vocantur, ab aue eiuſdem nominis, quam nos Sturnum eſſe ſuo loco indicauimus) pro veloce quibuſdam exponitur, nimirum παρὰ τὸ ψαίρειν id eſt, vt exponit Suidas, accelerare, properare, feſtinare. Et ψαυκροπόδης epitheton equi Arionis à celeritate factum eſt. Dicuntur eidem equi etiam ποικιλοδέρμονες, quaſi variegati, niſi potiùs hos eoſdem putemus cum ijs quos picas nonnulli vocant, quòd picæ inſtar nigro & albo varient, qui penè ab
omni-

omnibus reijciuntur, maximè ſi albedo nigredinem exuperet. Hermolaus Barbarus colorem pſaron, cùm murino à mure dicto eundem eſſe ſcripſit, quem ſequitur Iunius in ſuo nomenclatore, qui color cireneus eſt & leucophęus quoque dicitur, qui teſtante Columella vulgaris eſt in aſinis, quod non probo, ſicuti nec eos qui apud Homerum αἰολοπώλους putant, qui vario ſunt colore, cùm ex Porphyrij ſententia ſint potius celeres. Cæterùm non corpora tãtùm equorum colore variant, ſed & oculi; quam varietatem ipſis ſolis homine excepto conuenire Ariſtoteles atteſtatur: prouenire enim ijs aliquando cæſios: & alicubi etiam aliquos altero oculo cæſios naſci ſcribit. Sunt qui ἑτεροφθάλμους Græcis dici volunt, quos quibuſdam Parthos puto intelligit.) Pelagonius medicus veterinarius καλλίστους, id eſt pulcherrimos niſi mauis, nobiles aut primæ claſſis vocat, argumento quòd talem fuiſſe Alexandri bucephalum commemorent, modò linguam habeant tenuem & longam, faciem ſubſimam, erectam ceruicem, ventrem compreſſum, mediocrem magnitudinem, prominentes in corpore toto venarum toros, nigrum colorem ſaturatum. Interpres vertit, *qui oculorum varietate nobiles &c.* Nunquid verò hæc oculorum varietas de colore, vel aliter exponi debeat, ſummoperè addubito. Ruellius de coloris varietate quidem in oculis dici arbitratur, ſed non (vt ex Ariſtotele diximus,) interpretatur, hoc eſt in quibus oculorum alter alterius coloris, ſed quorum oculi maculis variegati ſunt. *Heterophthalmi* (inquit) *qui varietate oculorum notantur equi, non eandem* (Abſyrti hæc verba ſunt) *rem oculis cernunt. Nam quemadmodum* ἑτεροσκελὴς & ἑτερόπους *claudicare ſolet & labori itineris cedere; ſic etiam illos hac diuerſitate variegatos viſus deficit. Quin & ob hanc oculorum varietatem & improbi & rerum eis occurrentium verentes, necnon ad ſpeciem rerum oculis obiectarum conſternabiles ſunt. Hos tamen Parthi magno in pretio habent & pro generoſiſsimis aſſumunt: apud quos primùm procreatos fuiſſe conſtat.* Nos qui heteroſceles & heteropodes ſint dicendi, iam antè indicauimus, cur verò iſthæc vocabula (ἑτερόφθαλμος, ἑτερόσκελης, & ἑτερόπους) de colorum varietate & maculis dici crederet Ruellius, eiuſdem puto Abſyrti impulerunt hæc verba, καὶ ἴσοι δὲ ποικίλοι τῷ χρώματί εἰσι, καὶ οὗτοι δὲ παρ' ἐκείνοις πρῶτοι γεγόνασι. Nam cùm hæc ſtatim poſt heterophthalmiæ vitium eodem in capite ſubijciantur, Parthicos ſcilicet equos appellatos à veteribus, qui varij colore eſſent, illam de coloris oculorum varietate intellexit, cùm Abſyrthus nihil circa colorem eis commune, ſed nomen tantum à gente, apud quam vtrique nati primùm celebrentur, inſinuet. Proinde improbandum, quod vertit Ruellius: *qui verò diſcolores notas in tergore referunt &c.* quaſi verò etiam heterophthalmi ſimiles, id eſt, diſcolores notas in oculis referrent. Aliam igitur quandam varietatem, & diuerſitatem heterophthalmos equos habere neceſſe eſt, vnius ſcilicet oculi ad alterum collati, ſiue ea in colore ſit, ſiue alio quodam affectu. Mihi inclinat animus, vt ſint heterophthalmi, quorum oculi aut non ęquè magni ſunt, vel alter altero humilior, quales in hominibus quandoq. etiam obſeruamus: nam quemadmodum heteroſceles oſtenſum eſt claudicare, ita hos puto res obiectas non rectè diſtinguere, id quod in bucephalo etiam non tacuit Plutarchus, dum vel ſola vmbra terrefactum tradit. Parthi autem ideo fortaſſis huiuſmodi equos præferebant, quòd pauidi eſſent & fugæ apti, cùm ipſi fugiendo pugnarent, nec vellent cominus hoſtem aggredi. Andreas à Lacuna verò toto etiam cęlo errat, dum heterophthalmos equos reddit monoculos. Inter optimos (inquit) monoculos à quibuſdam cenſeri Pelagonius ait, ſi à natura talem orbitatem contraxerint, nam ſi à caſu, abſurdum eſſet id dicere. Reprehenditque alios, quòd heterophthalmos interpretentur, ab alterius oculi varietate ſic dictos. Videntur autem Lacunæ impoſuiſſe verba Ammonij, qui in libro de vocabulorum differentijs heterophthalmon exponit, qui ab altero oculo κατὰ περίπτωσιν (id eſt, caſu aliquo, ſiuè fortuitò ſiuè per verbum, vt doctiores accipiunt, quanquam Varinus ſcribat κατὰ τύχην,) orbatus ſit: monophthalmum verò qui vnicum duntaxat oculum habeat, vt cyclops, etſi Varinus non ita accipere videri poteſt. Itaq. monophthalmus niſi monſtrum aliquod fortaſſis, nemo fuerit; heterophthalmi verò Ammonio dicti quicunque altero oculo cæci, altero tantùm vident, ſiue ita nati ſint, ſiue caſu poſtea ſuperueniente; ſed huiuſmodi equi qua ratione laudari debeãt, aut etiam poſſint, non video. Sed vt ad oculorum varietatem reuertamur, quam equo & homini propriam eſſe ex Ariſtotele diximus, hanc duplicem eſſe ex Ruſſij diſcimus, his verbis: Pilorum in colore varietas, itemque oculorum (vt ſi vnus oculus albi coloris fuerit, alter nigri, vel vnus albus & alter varius) mutari non poteſt, quia contingunt in ipſa generatione. Hinc enim colligitur oculorum colorem quandoque caſu in alium conuerti: præterea apparet innuere etiam eam varietatem ſiue fortuita ſit, ſiue ab ipſo ortu, vitio dandam eſſe. Si equus leucoma (inquit Abſyrtus) id eſt albuginem aut albicantem notam in oculis oſtendat, non ictu contractam ſed genitiuam (vt Ruellius vertit; Græcè legitur αὐτοματωμένον, id eſt ſponte natam, nulla ſcilicet externa ſed interna & latente cauſa,) ad ſeminandam prolem repudiatur: namque editum hoc parente pecus cùm ad eandem deuenerit ætatem, ſimili modo cæcitate afficietur: equam verò tali genitore procreatam, propter aduerſariam purgationem, id malum non manet, ſed mas quem ea peperit

Margin notes: *Oculi varij.* — *Hierophthalmi equi.* — *Opinio propria.* — *Parthi cur heterophthalmos equos præferrent.* — *Oculorum varietas duplex.* — *Albuginē in oculis habēs cur improbetur.*

Section letters in right margin: E, F, G, H

A perit mater, auitum referet vitium. Color verò naturalis oculorum in equis Platoni, Varroni & Columellæ laudatur niger. Pollux igneos vult & quaſi ſanguineos ὕφαιμον βλέποντας, quos & Oppiano probari reperio, ſed Plato equum deteriorem & immorigerum γλαυκόμματον & ὕφαιμον, id eſt glauco & ſubcruento aſpectu facit. Idem Pollux laudandi equi aſpectum ſiue oculos his ornat epithetis, βλέμμα γοργὸν vocans, id eſt viſum agilem, facilè mobilem, verſatilem, ἰταμὸν, quaſi præcipitem ad aliquid agendum, aut audacem, aut inuerecundum, ἀναιδὲς, impudentem, ὑπόθερμον, ſubcalidum, ἔκπυρον, ardentem, θρασὺ, audacem, πικρὸν, paruum, θυμικὸν, animoſum, ὀργίλον, iracundum, κρεμαστικὸν penſilem. Nemeſianus quos igneos Pollux, dixiſſe videtur *vago ſplendore micantes*. Creſcentienſis minoris ait eſſe pretij, cuius oculi fuerint albi, quià ductus ad niuem vel locũ alium frigidum, non cernit, contrà in loco lucido & tempore calido videt optimè. Iam reuertor ad maculatos. Abſyrtus quoſdam equos ἀετογενεῖς vocari ſcribit à genitiua quadam macula quam in armis & cocco referunt, quos Sarmatæ ſibi vt probos aſciſcunt, apud quos cum reliquis de pernicitate certant: quare ijs ad bellicas excurſiones vtuntur. At verò qui aquilinam notam (hæc eadem eſt cum ſuperiore, vnde eis nomen, ἀετὸς enim aquila eſt) ponè ferunt, circa coxas & caudam, ij ab ipſis improbantur. Quin & obſeruatum eſſe apud ſe tradunt, ne ex eis prælientur: quippe aut equitem facilè ijs inſidentem perire, aut in quippiam moleſtiæ incurrere.

In Phædro. Color oculorum qui laudetur.

Equi aetogenes.

B Sunt & ἀλφόρυγχοι eidem dicti, qui tardiùs ſeneſcere creduntur, vt & ἀλφοπρόσωποι illos albo roſtro, hos alba facie præditos dicemus. Equus rufus cum albo in fronte ſigno rotundo, ſimilitudine lunæ apud Homerum, in curuli certamine cæteros pernicitate vincit. Magis verò præterea laudatur equus, ſi in priori pede ſimilis candoris macula fuerit. Virgilius: *Quem Thracius albis*

Alphorynchi equi.

> *Portat equus bicolor maculis, veſtigia primi*
> *Alba pedis, frontemque oſtentans arduus albam.*

Macula alba in pede. Lib. 5. Aen.

Statius de Panchate: *— Sed proximus ibat*

> *Aſtur Panchates, patrium frons albà nitebat*
> *Inſigne & patrio ſpes omnis concolor albo.*

Quibus albæ ſunt vngulæ, eos quoque ceu celeres probari reperio, vt apud Sophoclis ſcholiaſtem in hunc locum in Electra: ἢ καὶ χαλαργοῖς ἐν ἁμίλλαις ἔτος ὡς κεῖνο δυστήνῳ τμητοῖς ὁλκοῖς ἐγκύρσαι. χαλαργοὺς ἁμίλλας vocari ait τὰς ἱππικὰς ἁμίλλας, & exponit λευκόποσι & ταῖς ταχείαις ἐν ταῖς χηλαῖς: Sed & Heſychius χαλαργοὺς quoque affert pro ποδάργους ſeu ταχύποδας: Et Pauſanias de Neptuni loquens ſtatuis, Tritonum & Amphitrites: Quæ intus (inquit) ſunt, dedicauit ætate noſtra Herodes Athenienſis, equos quatuor inauratos, præter vngulas tamen quæ ex ebore ſunt. Ruſſius verò qui vngulas omnes albas habent, nunquam aut vix ſaltem fortes eſſe aſſerit. Iubam corpori concolorem probarunt veteres, nunc tamen (inquit Camerarius) in fuluis laudantur albicantis comæ quaſi canities, & ij equi magni fiunt & velatuli appellantur. Veteres autem concolorem probaſſe indicat Pollux his verbis: ἀρίστη δὲ ἡ ὁμόχρους χαίτη, καὶ εὔθριξ id est: optima aut pulcherrima vnicolor iuba, & bene comata. In Arione tamen celeberrimo Neptuni equo iuba commendatur rutila. Atque hactenus de colore: nunc cætera merita proſequamur, inter quæ patriæ generiſque claritatem iure reponi poſſe non dubitamus, quanquam poeta Iuuenalis eos tantùm equos cæteris præſtare dicat, qui curſu præcellunt, nulla vel patrij ſoli, parentumque ratione habita.

Vngula alba.

In Corynthiacis.

C

Iubæ quæ laudentur.

Velatuli equi.

> *Dic mihi Teucrorum proles, animalia muta*
> *Quis generoſa putet niſi fortia? nempe volucrem*
> *Sic laudamus equum, facili cui plurima palma*
> *Feruet & exultat rauco victoria circo.*
> *Nobilis hic quocumque venit de gramine, cuius*
> D *Clara fuga ante alios & primus in æquore puluis,*
> *Sed venale pecus Corithæ poſteritas &*
> *Hirpini, ſi rara iugo victoria ſedit,*
> *Nil ibi maiorum reſpectus, gratia nulla*
> *Vmbrarum, dominos pretijs mutare iubentur*
> *Exigui, tritoque trahunt epirrhedia collo*
> *Segnipedes, dignique molam verſare Nepotis.*

Hippiatri tamen parentes bonos & pulchros eligi volunt, tum corpore tum moribus, vt pulli etiam ſimiles generentur, idque vt plurimùm ſuccedere feliciſſimè, & vt contrarium accidat, neceſſe eſſe, vt grauis quædam alia cauſa ſuperueniat. Etenim, vt Horatius ait:

Lib. 4. Car. Od. 4.

> *Fortes creantur fortibus & bonis*
> *Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum*
> *Virtus, nec imbellem feroces*

Pro-

Lib: 5. Syl. *Prouenerant aquilæ columbam.* E

Quanti verò referat, vt ex generoſo admiſſario proles quæratur, pulchrè, vt omnia, oſtendit Statius:

——Romulei qualis per iugera circi
Cùm pulcher viſu, titulis generoſus auitis
Expectatur equus, cuius de ſtemmate longo
Felix demeritos habet admiſſura parentes:
Illum omnes acuunt plauſus, illum ipſe volantem
Puluis, & incurua gaudent agnoſcere metæ.

Sic & Virgilius cùm ætatis rationem in primis habendam eſſe docuiſſet, in admiſſarijs nempe, ſubdit: *—— Ergò animos æuumq; notabis*
Præcipuè: hinc alias artes, prolemque parentum.

Lib. 16. Similiter Silius:

Vnus erat leuis vt Zephyri noua flamina, campis
Vectonum eductum genetrix eduxerat Harpe
Nobilis; hunc Durius ſtimulabat in æquore currum.
Caraphaſus antiquo fidebat Atlante magiſtro F
Ipſum Aetola vago Diomedi conatta Tyde
Miſerat, exceptum Troiana ab origine equorum
Credebant, quos Aenea Simoentis ad vndas
Victor Tydides magnis abduxerat auſis.

Et mox:

Attonitus tum ſpe tanta genitore Pelore
Te Zephyro eductum nunc nunc oſtendere tempus
Diſcant, qui pecudum ducunt ab origine nomen
Quantum diuini præcellit ſeminis ortus.

Maiori verò laude digni, ſi non animo tantùm, ſed & pulchritudine, maculiſque parentes referant: vt ſuprà ex eodem docuimus: Quin tanti honeſtiorum equorum proſapiam fecere veteres,
Iliad 5. vt inſcijs dominis clam furtimq. matrices eis ſupponerent. Homericus Diomedes ſic Sthelenum Capanei regis filium alloquitur. Si Pallas mihi palmam de amborum cæde conceſſerit, nulla in
Aeneæ equi re mora fuerit, quin inſiliens in Aeneæ equos à curru frena corripias & bigam ad noſtra tentoria adducas. Sunt enim ex genere equorum, quos Iupiter pro adempto Ganymede filio Troi ſoluit, G
præſtantiſſimos inter omnes qui ſub ſole ſunt ac ſub aurora; ex quibus princeps Anchiſes furtim Laomedonte inſcio ſuppoſitis equabus, quatuor ſuſtulit pullos, apudq. ſe maiore cum cura educauit. Ex ijs duos (vt ceteros) feroces Aeneæ filio ad belli præſidium contulit, atq. tribuit; quos ſi ceperimus, & prædam & egregiam ſanè laudem retulerimus. Virgilius quoq. Circen Solis filiam eodem modo furtim ex patris ſui equis pullos ſuſcepiſſe canit:

Abſenti Aeneæ currum, geminoſque iugales
Semine ab æthereo, ſpirantes naribus ignem,
Illorum de gente, patri quos dædala Circe
Suppoſita de matre, nothos furata creauit.

Nothi qui. Ne quis verò degeneres ac illaudatos intelligi à poëta cogitet, quia nothos vocat: is ſciat nothos vocare iſtiuſmodi pullos, quia matrem habuerant mortalem, patrem verò diuinum; propriè enim nothi dicuntur, quos nobilior pater ex ignobili matre procreauit. Ecquid verò aliud indicare voluit idem poëta. cùm Turni præſtantiſſimos equos ex Orithia natos ſcribit, & alibi duodecim pullos in armento Dardani patre Borea genitos, niſi vt patrum, ex quibus ſuſcepti eſſent, pernicitatem indicaret? Huc ſpectat & hoc Statij: H

Li. 6. Thе. *Oebalios ſublimis agit, ſpes proxima palmæ,*
Amphiaraus equos, tua furto lapſa propago
Cyllare, dum Scythici diuerſus ad oſtia ponti
Caſtor Amyclæos remo permutat habenas.

Eodem quoq. modo patrium natiuumque ſolum inſpiciendum eſt: Eleganter Cyrus apud Xeno-
Lib. 2. Pædia. phontem, quemadmodum equos (inquit) quæritis, non qui patrij ſint, ſed qui optimi, ſic etiam homines quæritote, innuens non ſemper domi haberi viros rerum gubernaculo idoneos, quem-
Patriam conſiderandam eſſe. admodum nec equos ſæpè, quos aliundè petimus. Varro autem in primis loci in quo natus eſt pullus, curam rationemque habendam oſtendit his verbis: *De ſtirpe magni intereſt qua ſint, quod genera ſunt multa. Itaque ab hoc nobiles a regionibus dicuntur.* Sic Nemeſianus ait:

Cornipedes igitur lectos det Græcia nobis: Et mox:

Cappo-

A *Cappadocumque notas referat generoſa propago.*

Claudianus eodem ſenſu: —— *Delectus equorum* De la. Serena.

Quos Phrygia matres, Argæaque gramina pâſta,
Semine Cappadocum ſacris præſepibus edunt.

Idem de equo Honorij:

O felix ſonipes tanti cui frœna mereri
Numinis & ſacris licuit ſeruire lupatis.
Seu tua per campos vento iuba luſit Iberos
Seu te Cappadocum gelida ſub valle natantem
Argea lauere niues, ſeu læta ſolebat
Theſſalia rapido perſtringere paſcua ſaltu.

Harum autem regionum equos præ ceteris in pretio fuiſſe mox ſuo loco palam fiet. Quare cùm ſint equorum genera, quot hominum nationes diſcretæ, vt Oppianus teſtatur, in permutandis vel diſtrahendis vendendiſuè equis maximam fraudem patriæ ſolet afferre mendacium. Volentes enim cariùs vendere, generoſiſſimos fingunt. Quæ res compulit nos (inquit Vegetius) qui per tam di-
B uerſas & longinquas peregrinationes equorum genera vniuerſa cognoſcimus, & in noſtris ſtabulis ſæpè nutriuimus, vniuſcuiuſq; nationis explicare ſigna & merita. Quibus omnibus addi etiam poteſt tempus partus: nam cùm auaritia noſtra ſingulis annis cupiat equas fœtâs eſſe, tamen longè præſtantiores haberi pullos aiunt, ſi alternis tantùm ſubmittantur, perfectiores ſcilicet ac firmiores: Præterea Hierocles author eſt, quod ſi contingat equas maturiùs, hoc eſt menſibus (inquit) nouem & viginti diebus partum edere, pullum quidem educari & ad iuſtam magnitudinem adoleſcere conſueuiſſe: cum tamen ab armento abigi debere, quoniam ad obſequium præſtandum ſit futurus iners. Hiſce ætatem addemus, motum, & vocem. Aetatis enim omnium primò ratio habenda, quæ vt ſit cognoſcenda, mox ſuo loco docebitur: & partim etiam docuimus. Motum potiſſimùm in pullo experiri licebit. Hic enim ſi genua lubrico flexu moueat ingrediẽs, coniecturam ex eo facere poſſis, in equitatione crura ſimiliter lubricum motum habitura eſſe: quanquam enim mollities illa flectendi procedente tempore maior fit, meritò tamen in pullis ſtatim animaduerſa laudatur. Sunt qui lenem greſſum, qualis vulpis eſt, in generoſo equo deſiderant, vt Teutones teſte Camerario: alij lupi greſſum probant, & à Lucio piſce exiliendi facilitatem, ab anguilla agilitatem deſiderant. De voce vt inde de generoſitate quid poſſit indicari, his verbis oſtendit
C Cardanus. Habet præterea equus quinq; voces, affectus eius ſignificantes; hinnitum alacrem, quo alacritatem declarat; longus eſt, non tamen multùm, & in fine vox exaltatur, calcitrat ſed innoxiè: cùm verò innit, longa voce quam in fine remittit, deſiderat & vocat ſocium, aut equam, cum qua concubuit, in hoc non calcitrat. In dolore nullam vocem: ſed ſi multum premat, gemitum emittit, ſubmiſſa voce. Hinnitus breuiſſimus iræ ſignum eſt: tuncque aures dimittere ſolet, ſicut vox rauca quam naribus ſolùm emittere videtur, eſtq; ſimilis rugitui leonis, timorem declarat: atque in his duobus affectibus, calcitrat & ferit equus, ſi generoſus eſt: cæterùm vt in ira aures ad collum demittit, ita in timore erigit, atq; in anteriora tendit. Habes igitur voces principaliorum affectuum, lætitiæ, deſiderij, iræ, doloris & timoris: nec fallit in his: alias non habet. Hæc ille. Quia vero frequens hinnitus animi indicat generoſitatem, poëtæ generoſos equos frementes nuncuparunt. Virgilius de Scyphio Neptuni equo: —— *Cui prima frementem*

Vox. Libr. 7. de rer. variet. cap. 32.

Fudit equum magno tellus percuſſa tridente. Horatius:
Et frementem mittere equum medios per ignes. Rurſus: Georg. li. 1. Lib. 4. car. Od. 14. Od. 9.

Ad hunc frementes verterunt bis mille equos Galli canentes Cæſarem. Iam verò quamuis quæ hactenus ſunt dicta, etiam de admiſſario & matrice intelligi & poſſint & debeant, placet tamen quædam de
D ijs priuatim tradere: cùm maximè interſit admiſſarium egregium eſſe, vt tota ab eo progenita ſoboles, laudabilis habeatur. Admiſſarium itaq; in primis integro corpore eſſe volunt, omnique vocare culpa, nec hoc quoq; ſatis eſſe aiunt ad ſeminandam prolem, niſi etiam inſiliendis equabus impiger ſit. Pigritia autem vel à natura eſt, vel ſenio acquiritur. Qui natura pigri ſunt, vtpote cùm operi cedant, Abſyrtus ſegregari vult & tanquam inutiles haberi: ætate verò affecti, pullos teſte Aeliano cum cæteris in rebus debiles, tum pedibus infirmos generare ſolent. Virgilius: Admiſſarius qualis eſſe debeat.

Hunc quoque vbi aut morbo grauis, aut iam ſegnior annis
Deficit, abde domo; nec turpi ignoſce ſenectæ (id eſt, & ſenectæ non turpi ignoſce)
Frigidus in Venerem ſenior, fruſtraque laborem
Ingratum trahit: & ſi quando ad prælia ventum eſt:
Vt quondam in ſtipulis magnus ſine viribus ignis,
In caſſum furit.

Ruffius eligi vult parentes pulchros & bonos, vt pulli etiam ſimiles generentur, tum corpore tum moribus;

moribus: idque ſi tales ſint parentes, vt plurimùm fieri aſſerit: nam vt contrarium accidat, alia quædam cauſa ſuperueniat, oportere. Ipſe autem ad equi pulchritudinem præter cætera, maxillas graciles, & ſiccas commendat, os magnum & laceratum, garcſe (ſpinam ni fallor) verò acutum & quaſi tenſum & rectum: dorſum curtum & quaſi planum: coſtas & ilia, vt bouina: anchas longas & tenſas, coxas intus foriſque laxas & carnoſas; garetta (ſuffragines) ampla & ſicca & tenſa: falces curuas & amplas, ceruinis ſimiles: erura ampla piloſa & ſicca; iuncturas crurium groſſas & non carnoſas, propinquas vngulis, ad ſimilitudinem boum. Poſterior pars corporis altior ſit anteriore, vt in ceruo. Hactenus ille, Palladius in admiſſarijs quatuor ſpectanda eſſe ſcribit, formam, colorem, meritum, pulchritudinem. In forma hoc ſequendum: vaſtum corpus & ſolidum, robori conueniens altitudo, latus longiſſimum, maximi & rotundi clunes, pectus latè patens, & corpus omne muſculorum denſitate nodoſum, pes ſiccus & ſolidus & cornu concauo altiùs calciatus. Pulchritudinis partes has eſſe: vt ſit exiguum caput & ſiccum, pelle propemodum ſolis oſſibus adhærente: aures breues & argutæ, oculi magni, nares patulæ, coma & cauda profuſior, vngularum ſolida & fixa rotunditas. Eadem in equabus quoq. vult conſiderari, ſed præcipuè vt ſint longi & magni ventris & corporis. Similiter Varro: *Equos ad admiſſuram* (inquit) *quos velis habere legere oportet, amplo corpore, formoſos, nulla parte corporis inter ſe non congruente.* Et rurſus: *Forma eſſe oportet magnitudine media, quod nec vaſtos nec minutos decet eſſe. Equas clunibus & ventribus latis.* Abſyrtus verò etiam equas, ex quibus propagare ſtudemus, oportere ait eſſe bene compactas, magnitudine q. decenti, viſu præterea ſplendidas & ſpectabiles, ventre & ilibus magnis: ætate non minores quàm trium, nec maiores quàm decem annorum, ſed hoc ad generationem pertinet. Hoc tamen hic recitabo quòd de admiſſarij ſemine examinando tradit Pelagonius: Si vtilem (inquit) admiſſarium & ad creandam prolem idoneum libeat experiri, digitis duobus comprehenſum genitale ſemen laneis lacinijs diſtrahes: ſi reſiliat in ſe, ac ſeſe cohibeat, ita vt non diſcindi patiatur, vtilem admiſſarium oſtendit: hoc Hipparchus aſſeuerat: ſin protinus iactu diſtractum diffindatur, nec viſci more glutinarum lenteſcat, ſeminaudis filijs vt inutile repudiatur: talis equus ad ineundas matrices non eſt adſciſcendus. E F

Forma. *Pulchritudo.* *Equæ matrices quales eſſe debeant.* *Semen admiſſarij quale eſſe debeat.*

L O C V S.

LOCVM paſcendis equis idoneum ἱπποφόρβιον vocant, vt vult Homeri Scholiaſtes. Paludibus, & riguis pratis gaudere hoc genus animalium teſtis eſt Ariſtoteles. Gaudere autem planitie ex veteri quoq. prouerbio diſcimus: *In planitiem equum*; quo de ſuo loco. Idem eleganter apud Homerum docet Telemachus, equos à Menelao ſibi oblatos aſpernatus, quoniã Ithaca propter loci montiumq. aſperitatem alendis equis minus eſſet idonea. Mõres alioqui, modò rigui ſint non aſpernatur, quin Columella, *equorum gregibus* (inquit) *ſpatioſa & paluſtria, nec non montana paſcua eligenda ſunt; rigua nec vnquam ſiccanea, vacuave magis quam ſtirpibus impedita, frequenter mollibus potius quam proceris herbis abundantia.* Vulgaribus equis paſſim maribus ac fæminis paſci permittitur. Sed pompicus & bellicus equus ſtabulo ferè continetur; id equile dicunt; Varro etiam equariam his verbis: *Quod & ipſe pecuarias habui grandes, in Apulia ouarias, & Reatino equarias:* Grapaldus propriè ait dici præſepe. Græcis dicitur ἱππών, necnon ἱπποστάσιον (nam & equum ab armento, ſeu equitio ſiue vt vulgò vocant, mandra ſequeſtratum iam & ſtabulo ac præſepi applicitum, Græci eleganter φάτνῃ dicunt annotante Cælio,) ἱπποστάσεις, σταθμός, φάτνη. vt Pollux annotauit. Heſychius & Varinus apud Lacones ἱππακία dici tradunt, & ijſdem σταθμοὶ, ſunt οἰκήματα ἵππων, ὅπου ἵστανται ἵπποι καὶ βόες, domus, aut caſæ, vbi ſtabulantur equi & boues. Xenophon in libro de re equeſtri ſtabulum equorum ea domus parte ædificatum haberi vult, vt quàm frequentiſſimè ob oculos domini verſetur; ipſiuſq. equi veluti conclaue ita conſtrui ait optimum, vt non magis pabulum de præſepi quàm cibus domini de penu furto ſubduci poſſit. Eum verò qui in hoc negligens eſt, ſeipſum opinatur negligere: cùm ſit clariſſimum, equum in periculis, corpus domini accipere tanquam depoſitum. Neq. illum locum ideò ſolùm muniendum eſſe, ne furto pabulum diminuatur: ſed quia etiam, ſi fortè effundatur ab equo, ità cognoſcitur. Columellæ ſtabulum eſt integrum equile; præſepia verò ad quæ religantur iumenta. Vult enim vt in ſtabulo ampla ſint præſepia, ſuper quæ tranſuerſi aſſeres in modum iugeri, à terra ſeptem pedibus elati, configantur, ad quod religari poſſint iuuenci. Cæterùm Grapaldus huiuſmodi lignum, ad quod equos cæteraque iumenta capiſtris (ita enim ipſa lora dicuntur) religare ſolemus, non aliter quàm ad anſulam vel vncinum, Vacerram nominari aſſerit: præſepe verò ipſum propriè ſtabulum eſſe. Idem Xenophon vt pedum in primis præcipuam fieri debere rationem G H

Loca plana amare. *4. Odyſ.* *Equile.* *Equaria.* *Præſepe.* *Stabulum vbi ædificandum.* [illegible]

tionem

A tionem indicaret, partem ſtabuli exteriorem rotundis lapidibus palmari magnitudine ſternendā eſſe monet, vt inſiſtentis vel incedentis per eos equi chelidon ſiue hirundo ſolidior reddatur.

LOCA EQVIS CELEBRIA.

REGIONES quarum equi vel celebrantur, vel improbātur, lubet ordine receſere alphabetico, vt omnis euitetur confuſio. Abydum Homerus equis alendis aptum celebrat Iliados quarto:

Ille nothum Priami transfixit Democoontem
Pernices qui nuper equas paſcebat Abydi.

Eſt autem Abydus Ptolomæo, Straboni, alijſque Aegypti vrbs Memnonis olim regia. Sed Stephano & Suidæ Macedoniæ quoque regio eſt circa Axium fluuium: de hac regione Homerum hîc loqui volunt expoſitores. Acarnanum & Aetolorum ſolitudinem paſcendis equis eſſe accommodatam non minus quàm Theſſaliam, habemus apud Strabonem. Acarnania quidem Epiro proxima eſt, & equi inde Acarnanici dicti dicuntur fuiſſe maximi, ceſſereque in prouerbium de *Acarnanici.*
B re quapiam maxima, vt ſuo loco dicetur. Achaios, ſiue Achiuos Oppianus ad bellum ait eſſe idoneos. Aegyptus equorū feraciſſima fuit. Eapropter dominus interdixit Iſraelitarum regibus, ne multis equis vterentur, ne populum ad conuerſandum cum Aegyptijs propter equos inducerent. Ex Aegypto certè Salomoni regi adducebātur ſinguli centum quinquaginta argenteis, vt legimus in ſacris biblijs. Aethiopia pennatos equos ferre & cornibus ornatos ferunt. Nos de feris *Reg 3. cap.* eius equis antea quid diximus. Vulgares equi à calore ibi malè habentur, vt annotauit Scaliger. *10.* Africa, vt teſtatur Vegetius equos ad vſum ſellæ præſtat velociſſimos. Ait autem Hiſpani ſan- *Aethyopici* guinis eſſe: ſed de his mox plura, vbi de Libycis dicetur & Mauris. Alanicos quoque velociſſimos eſſe putem, ac robuſtiſſimos. Probi enim imperatoris Alanicus equus, & in bello contra Ala- *Alanici.* nos captus, tanta celeritate fuiſſe perhibetur, vt diurnis ſpatijs centum obiret miliaria, vel in decimum diem haud interpellato labore: non erat tamen decorus, aut ſtaturoſus. Dionyſius poeta Alanos vocat [illegible]. Agrigentinos equos præ cæteris extollit Pindarus inquiens eos ad a- *Agrigētini.* gones Græciæ olim miſſos, victoreſque receſſiſſe, vt meminit Seruius enarrans illud Virgilij lib. 3. Aeneid. *Magnanimum quondam generator equorum.* Celebrantur & à Gratio:

Poſſent Aetnæas vtinam ſe ferre per artes, *Qui ludus Siculis, quid tum ſi turpia colla*
C *Et tenuis dorſo curuatur ſpina? per illos* *Cantatus Graijs Acragas.*

Legimus etiam illud, cùm in Cappadocia greges equorum periſſent, Delphici Apollonis reſpōſo adduxiſſe greges de Agrigento & reparaſſe meliores. Vrbs eſt Siciliæ. In Anglia referente Polydoro Virgilio armenta equorum, boum & ouium greges interdiu noctuque paſſim errare per mōtes *Li. 1. Hiſt. Angl.* & valles, per agros compaſcuos ad paſcēdum cōmuniter relictos videre eſt, aut per fundos quos poſt collectos fructus conſuetudine quadam peruetuſta viciuis quiſq; communes habet, ad alendum pecus: Idcirco autem equis teſticuli amputantur. Idem aſſerit bonam partem equorum non ſuccuſſare, & nos obiter Britannicos tellones mannoſq; maximè ſi candidi ſint, hodieque in pretio eſſe apud magnates diximus. In Apamia Syriæ regione vbere vt (inquit Strabo) milites recenſebantur & equi alebantur & regis equæ, numero ſupra triginta millia: & earum emiſſarij trecenti. Hic erant equorum domitores, hic bellici ludi magiſtri conducebantur & quicumq; rei mi- *Lib. 16.* litaris erāt periti. Apulos equos laudat Varro, & Volaterranus bello eos aptiſſimos facit, & Scho- *Georg. Apuli.* liaſtes Horatij in declaratione huius verſus —*Non ego circum Me Satureiano vectari rure caballo.* *Lib. 6.*
In apulia (inquit) temporibus Horatij, fundi Satureiani fuiſſe dicuntur ſatis ampli ac nobiles, per quos Apulum equum ſignificat. Apulum aut equum pro optimo vtique accipere debemus. Cæte-
D rùm Iacobo Cruquio, videntur hæc potiùs commentitia quàm vera, & hoc item quod Seruius de Satureio oppido apud Tarentum dicit: eius enim nulla (inquit) eſt mentio apud eos qui ex profeſſo totam nobis Italiam delinearunt: apud Strabonē autem inuenire licet Vrieum vrbem ad extremum circumflexum Gargani promontorij: ager iſte (inquit) omnis generis fructus, tum verò copioſiſſimos producit, equis & ouibus aptiſſimus, lana quam Tarentina longè mollior, minus verò candida; regio ipſa propter camporū conualles, trāquilla. Hinc itaque arbitratur Horatium (vt fuit in componendis & vſurpandis vocibus mirabiliter audax) concinnaſſe hanc vocem Satureianum propter vbertatem ſoli equis alendis aptiſſimum. Plinius hanc vrbem in Apulia vocat Vriā. Arabes quorum principem Zambeium appellant, equabus vehuntur tantæ celeritatis, vt per diem *Li. 3 c. 11.* noctemq; circiter cētena milia itineris conficiant, vt Vartomarus tradit, volare potiùs quam equi- *Arabes.* tare videntur ephyppijs vulgus non vtitur, ſed proceres tantū n: qui etiam ſoli veſtiuntur, reliqui induſijs contenti ſunt. Arabes qui in Africa ſedem poſuere, equos ſuos emptum aut venditum nō ſolùm Lanteræ, inquit Scaliger pernicitate probāt, ſed etiam ſi Struthiocamelū curſu aſſequātur.

Et Aloyſius Cadamuſtus Arabes ait equos habere pernices, vocarique barbaros. Caret equis quæ E
Arcadici. felix cognominatur. In Arcadia fuiſſe fertilia pecori paſcua, præſertim equis atq; aſinis admiſſarijs ad mulos procreandos, equorumque genus Arcadicum excellere habemus apud Strabonem. Ex Arcadia autem ad vicinam Epirũ mox deinde ſtirps equorum trãſlata videtur, eò quòd Virgilius ei hanc laudem aſcripſerit. Ἀρείας πώλους Heſychius & Varinus exponunt Τοξικαῖς, legendum
Argolici. περσικαῖς, Nam Aria regio Stephano eſt Perſica Idẽ Strabo mox Argolicos celebrat: hinc Argos Homero ἱππόβοτον, id eſt equorum alumna vocata eſt, vel ab equorum qui ibi alebantur copia, vel potiùs quòd alendis equis apprimè aptus eſſet locus, vt Horatius teſtatur, inquiens:

Aptum dicet equis Argos, diteſque Mycenas.

Quãquam priuatim ob Agenoris equo Argos hippotrophon dictum eſſe Etymologus ſcribat: alij etiã ab Hippe Danai filia. Argolicos iſtos equos Abſyrtus probis eſſe pedibus & capite, clunibus non item, aſſerit: indiuidua ſpina, grandi ſed curta, vt Ruellius vertit, (Græcè legitur, οὐ μὴν ἄτομος, κοῖλος, ἰσχυρὴ δέ. βραχεῖς: duo poſteriora ad totum equi corpus potius referri debere credit Geſnerus. Fuit autem Argos vetus eademque nobilis Achaiæ in Argolide vrbs; item alia in Peleponneſo & ipſa ſimiliter Hippium dicta: necnon & alia in Apulia à Diomede condita, & primùm à nomine relictæ patriæ Argo hippium quoque nuncupata. Varinus Homerum de Argo F
Peloponnêſiaco loqui tradit, ab Argo illo oculatiſſimo ſic dicto; hippoboton autem dixiſſe, quod multos & præſtantes equos ferret, vt hiſtoria (inquit) teſtatur. Heſychius verò ἱππόβοτον exponit equorum paſcuis idoneum, vel μεγαλόβοτον & μέγιστον, vt hippos hic nihil quàm augeat. Equos verò iſtos è Cappadocia originem traxiſſe docet Claudianus, dum canit:

—— Delectus equorum
Quos Phrygia matres Argeaque gramina paſta
Semine Cappadocum ſacris præſepibus edunt.

Et rurſus:

—— Iam paſcua fumant
Cappadocum volucrumque parens Argeus equorum.

Armenij. Armenios ad belli vſum aptos ait Opianus: præſtareque Siculis, cùm tamen prius dixiſſet Siculos qui ad Ætnam degunt, cæteros omnes celeritate vincere. Horum equorum mox fiet mentio inter equos Niſæos. Satrapes hujus regionis teſtante Strabone quotannis per ſe viginti millia pullorũ ex Mithracina mittebat. Abſyrtus hos vocat βαρυκεφάλους. A Parthis genus ducere inuenio, capite tantùm grauiores eſſe. Aſturio in Hiſpania gens inclyta equorum genere, quos Aſtures & G
Aſtures. Aſturcones vocant, quibus forma minori præditis, mollis eſt alterno crurum explicatu glomera-
Li. 14. Epi. tio, vt ſuo loco obiter tetigimus, & meminit etiam Martialis:

Hic breuis ad numerum rapidos qui colligit vngues
Venit ab auriferis gentibus Aſtur equus.

Et Silius Italicus de his loquens populis:

Hic paruus ſonipes, nec Marti natus, at idem
Aut inconcuſſo glomerat veſtigia dorſo
Aut molli pacata celer trahit eſſeda collo.

Aſtures fuiſſe in pretio. Fuiſſe autem olim in pretio atque honore, haud obſcurè nos docet Seneca; etenim cùm Catonem vno caballo contentum fuiſſe dixiſſet, addit; *ita non omnibus obeſis mannis & Aſturconibus & tolutaribus præferes illum vnicum equum.* Clarius Cicero ad Herennium: *Aut Aſturconi locus ante oſtium detur.* Clariſſimè Plinius. *Volcatium nobilem Aſturcone è ſuburbano redeuntem, canis è graſſatore defendit.* Piſis in antiquiſſimo marmore inſcriptio quædam Aſtyrum mentionem facit, vt
Lib. 2. Var. annot. c. 31 refert Fran. Robertellus: qui Aſtyres putat intelligi equites, qui equis Hiſpanis, ab Aſturia regione vterentur: ni fortaſſe malis (inquit) ab Aſtura oppido Latij vocatos Aſturas. Virgilius opi- H
nor ad hos equites alludens nomen illud ita protulit, cùm ait: *Aſtur equo fidens:* etſi ille Latinus non erat. Hæc ille. Sed cùm inſcriptio illa ſic habeat: *Præfectus cohortis ſecundæ Aſtyrum,* Aſtures verò, vt e præcedentibus conſtat, bellis apti non ſint, Robertelli coniectura placere non poteſt.
Attici. Atticam Chorus apud Sophoclem equis fœcundam eſſe ait, & mox cùm ab olearum copia eam cõmendaſſet, addit: Laus alia adhuc memoranda reſtat, qua vel maximè hæc lucida tollitur vrbs ad ſydera. Hoc magni inſigne Dei munus, quòd equis excellat præſtantibus. Barbaros vulgò vocamus equos quoſdam celerrimos, quorum in curulibus certaminibus vſus eſt. Hi ex Tuni Afri-
Barbari. cæ ac Maſſylia, Numidiaque habentur. Hoc genus equorum Ioan. Stradanus, qui plurimarum regionum equos ſculpſit, & edidit, ita pinxit, vt apud nos ferè in curuli certamine, perniciſſimo curſu fuerunt; Picturæ additi hi verſus:

Hic eclar ante alios valido quatit impete campos
Ocior aut iaculo, aut ventos æquante ſagitta,

Plerumq;

A *Plerumque & varijs maculis diſtinctus, anhelo*
Eſt comites reliquos aſſuetus vincere curſu.

Babylonię regi erant teſte Herodoto peculiares equi pręter bello deſtinatos, admiſſarij octingen- *Lib. 1.*
ti, cum equarum, ad quas admittebantur, ſexdecim milibus: nam ſinguli à vicenis admitteban-
tur. Qui nauigationes ſuas in nouum orbem ſcriptis mandarunt, in Bengala aiunt maximam eſſe
equorum copiam. Balaſciæ prouincia, vt tradit Paulus Venetus, Mahumeti addicta, equos habet
multos & optimos & magnos & veloces, qui tam duros & fortes pedes & vngulas habent, vt fer-
reis ſoleis non indigeant, vtcumque per ſaxa & montes currant. Bibilim Celtiberiæ Hiſpaniæ vr- *Lib. 1.*
bem celebrat Martialis:

Videbis altam Liciane Bibilim, Equis & Armis nobilem.

In Biſinagar vrbe, cui Narſingæ rex moderatur, equum non minoris quàm quadringentis aut
quingentis pardais (ij ſunt aurei numi) vendi tradit Ludouicus Romanus lib. 4. ſuæ nauigatio-
nis cap. 10. vſu autem quandoque euenire, vt octingentis aureis quis equum emerit. Pretij hanc
immanitatem efficere, quòd aliunde aduehantur, ibiq; nulla ſint equarum armenta, prohibentibus
regibus, qui portus aſſeruari iubent maritimos, ne importentur equę. Habere tamen regem ſupra
B quadringenta equitum millia in armis ſemper excubātia. Britones nos vulgò vocamus equos cri- *Brito.*
nibus & auribus mutilos: ſed huius tamen nomine populi (Galli ſunt) aures non amputant: ſi
modò Stradanus in ſua pictura diligenter aduertit: quæ iubam quidem detonſam, ſed integras
aures oſtentat. Adiecti ſunt hi verſus:

Britonijs euectus agris hic gaudet amœnis
Vallibus, & pratis & apertis gramine campis:
Crinibus & mutilis per iter feſtinat anhela
Terga ſequi, properos gaudens coniungere greſſus.

Burgundiones poſt Huniſcos commendat Vegetius, vt iniuriæ tolerantes. De Bruſſiæ ſylueſtri-
bus equis dictum eſt antea. Burici equi à Buris vrbe Achaiæ, vbi erant laudatiſſimi. Calpe mons
eſt Hiſpaniæ, Abylæ Africæ monti oppoſitus, quæ duæ dicuntur columnæ Herculis. Eius equos
fuiſſe celeberrimos indicat nobis præ cæteris Nemeſianus:

Quin etiam gens ampla iacet trans ardua Calpes
Culmina cornipedum latè fœcunda proborum.
Namque valent longos pratis intendere curſus:
C *Nec minor eſt illis, Grato quàm in corpore forma;*
Necnon terribiles ſpirabile numen anhela
Prouoluunt flatus, & lumina viuida torquent,
Hinnituſque cient tremuli, frenisque repugnant,
Nec ſegnes mulcent aures, nec crure quieſcunt.

Iuſtinus lib. 44. natum putat, quòd in Hiſpania ex vento concipi credantur. Sunt & Callaici Hi- *Callaici.*
ſpaniæ populi, qui & Callæci & Gallæci dicuntur, vt Xilander annotauit, Hodie Galitiam regio- *Lib. 16.*
nem incolunt. Illorum quoq; equos celebrat Silius Italicus, de certamine curuli Scipionis loquēs:

Euolat ante omnes, rapidoque per aera curſu
Callaicus Lampo, fugit, atque ingentia tranat
Exultans ſpatia, & ventos poſt terga relinquit.

De Calabriæ equis hæc prodidit Bernardus Saccus Ticinenſis: Calabria aere puriore fruitur *Li. 1. Hiſt.*
quàm Apulia pabuloque ac omnium fructuſi genere feraciſſima eſt, ſuaſque laudes in pecoribus, *cap. 5.*
equitioq; armento non inferiores habet quam Apulia, niſi quòd ſtaturæ magnitudine Apuli Ca- *Calabri.*
labris ſupereminent, ſed itineri faciendo Calabri aptiſſimi ſunt. Expreſſit hunc quoq; Stradanus,
D hoc addito encomio:

Fortis & armipotens Calabris pregnatus in oris,
Eſt equus, argutumque cui caput, & breuis aluus,
Tergaque obeſa, feris voluens ſub naribus ignem,
Sæpius & ſolido tellurem concauat vngue.

Cappadociam ante alias terras, equorum altricem eſſe ſcribit Solinus, & prouentui equino ac- *Cappado-*
commodatiſſimam. Et Strabo teſtatur Cappadoces Perſis præter argentum mille & quingentos *ces.*
equos quotannis ſoluiſſe. Celebrantur autem hi equi tāquam omnium ferè optimi. Nemeſianus:

Cappadocumque notas referat generoſa propago
Armata, & palmas nuper grex omnis auorum.

Oppianus inclytos celeres eoſdē cognominat; additq; dum ætate minores ſunt, pullinis adhuc dē-
tibus & lacteo corpore, imbecilles haberi ſieri verò eo velociores, quò maiores natu fuerint: ani-
moſos audaceſq; eſſe, bellis pariter & venationibus aptos, propterea quòd nec arma, nec comi-

nus cum feris congredi metuant. In prouincia Caraian, referente Paulo Veneto, equi optimi ſunt, E
Nodi in cauda adēpti & cur. qui à mercatoribus in Indiam ducuntur. Incolæ verò ſolent illis equis auferre (inquit) de oſſe caudæ nodos duos vel tres, ne equus currens ſeſſorem cauda feriat, neúe caudam in latera ſubinde flectat, quod turpe exiſtimant. Celtiberorum Hiſpaniæ populorum equos Strabo ὑποψαρεῖς eſſe
Lib. 3. ſcribit, interpres ſubalbos reddidit: quod ſi in exteriorem traducantur Hiſpaniam, colorem per-
Celtiberi. mutare: eſſe autem Parthicorum ſimiles: nam & agilitate & currēdi dexteritate reliquos anteire.
Lib. 15. Idem tradit Carmaniæ incolas equarum inopia laborare, aſinis verò in bello vti. Chalambrij equi
Carmani. à loco quodam Libyæ nominantur, vt Heſychius & Varinus annotarunt. Chaonij equi commen-
Chalambri dantur à Gratio, de Siculis equis dicente his verbis:

— — Quis Chaonias contendere contra
Auſit, vix merita quas ſignat Achaia palma.

Chaonij. Vbi ſuſpicandum eſt legēdum eſſe Chaonios, & quos: de equis enim loquitur, niſi equas malue-
rit, quam equos dicere Græcorum more. Eſt autem Chaonia pars Epiri alpeſtris, licet quandoque ſumatur pro tota Epiro. Inter Chinę inſulas vnam eſſe aiunt quæ ab equis nomē habet: cęte-
Cilices. rum nominis rationem non reperio. Cilicia equorum feraciſſima. Eapropter Dario Perſarū regi annuatim trecenti ſexaginta albi equi & argenti quinquaginta talenta pendebantur, quorū centena & quadragena erogabantur in eam Ciliciæ regionem quę equos producebat. Hoc autē me- F
Colophonij. mini me legiſſe apud Herodotum. Colophonij in alendis equis plurimum operæ impēderunt: habitant enim Colophonij in planitie, vt apud Græcum quendam authorem legiſſe ſe memorat adagiorū author. Strabo ſcribit Colophonios olim cùm naualibus copijs abundaſſe, tum eque-
Lib. 14. ſtribus vſque adeò præcelluiſſe, vt vbicumque gentium bellum gereretur, quod confici non poſſet, Colophoniorum equitum auxilio profligaretur; atque inde vulgò natum prouerbium, Colophonem addidit. Corſicos & Sardinios breues admodum eſſe aiunt, ſed animo generoſo & au-
Corſici. daci ingreſſu. Procopius lib. 3. tradit paulò ſupra oues eſſe magnitudine, eorumque armenta vagari paſſim. Equum Corſum, niſi clauſis obequitetur oculis, ſeſſorem excutere ait, quiſquis ille eſt, qui Stradani equis verſus adiecit:

Lumine Corſus atrox viſo furit, atque nitentes
Et auro reycit phaleras & ephippia dorſo,
Lumine nec viſo ſeſſorem admittit & hoc eſt
Quod teneant oculos bubulo velamine tectos.

Lib. 8. de legib. In Creta (vt teſtatur Plato) equorum vſus nequaquam eſt frequens: idcirco neceſſe eſſe ait hiſce G
in locis minora eſſe ſtudia nutriendorum equorum & equeſtrium certaminum. Cretenſes (κρῆτας)
Cretenſes. tamen equos celebrat laudatque Oppianus, & alicubi ἀπλὰ τὰ κρηταῖα φῦλα vocat, tanquam ge-
Cyrenaici. nus eſſet equorum elatioris animi, qui acceſſum ægrè ferrent. Cyrenaici magnitudine pollent, vt tradit Abſyrtus, ilibus ſubſtrictis & paruis, ideo ad curule certamen idonei, pedum bonitate pręſtantes, inter equitandum longiore animæ ductu: Dacia quam nunc Vvallachiam dicimus, equos
Dacus. mittit perniciſſimos, & quorum iuba ab armis ad terram vſq; propēdet, & cauda prę cęteris denſa ac prolixa eſt: caput paruū dūmodo bene expreſſit Stradanus, nā de eo in adiectis verſibus nihil:

Hic ad bella ferox Valachus, iuba cuius ad imos
Pendet criſpa pedes, celeres prætervolat Euros
Curſibus: ex facili ſeſſorem deycit: atque
Sæpius ingentes quatit atris calcibus viros.

Specioſus quoque eſt Danus, vt ex icone ab eodem Strabo edita diſcimus, & viribus in primis
Danus. etiam commendari, adiecti verſus atteſtantur.

Saltu Danus atrox, faſtoſus pectore celſo H
Iungere cum celſa greſſus grauitate ſuperbos
Gaudet, & inſigni curſu conſcendere colles,
Ruraque depreſsis necnon proſcindere aratris.

De Dalmatis equis mox fiet mentio inter Epirotas. In Darana propter ſoli vbertatem quàm ali-
Dorcades. bi grandiores eſſe tradit Petrus Martyr. Dorcades Libyæ quanquam mirabili ſunt velocitate, tamen inferiores ſunt currendo equis Libycis, ſi Aeliano credimus. Elandiam Gothici maris inſulam, plurimos greges equorum paruorum ſed validiſſimorum habere ſcribit Olaus Ma-
Lib. 2. c. 13 gnus, vt putà qui fortitudine & agilitate multis eximij corporis equis præualent, quoſque domeſtici & exotici negociatores pro voluptate emunt, atque in terras remotas veluti naturæ miracula venales exportant. Eſſe enim totius orbis minimos, ſed perdociles. Elidis rex Oenomaus celerrimos legitur habuiſſe equos, quibus omnes in curuli certamine ſuperaret. Fuitque
Elei. haud ſegnis horum populorum in equis propagandis cura, quippe qui equas finibus ſuis eductas iniri faciebant, quod eſſet experimento cognitum, miræ felicitatis prolem inde prouenire:
quare

A quare & in magno erant honore ac pretio. Antinous vnus ex procis Penelopes apud Homerum gloriatur ſe in Elide equas habere duodecim. Et Neſtor iactat ſe ex Elide centum & quinquaginta flauas equas cum ſuis quaſque pullis abduxiſſe. Virgilius ceu præſtantiſſimas quoq. celebrat. *Lib. 1.*

—— Eliadum palmas Epirus equarum.

Propertius inde ditem factam fuiſſe Elidem oſtendit, inquiens.

Et quas Elis opes antè pararat equis.

Commendabantur autem potiſſimùm à pernicitate, quod oſtendit Lucanus de Cęſare loquens:

In bellum prono tantum tamen addidit ira Accenditque ducem, quantum clamore iuuatur
Eleus ſonipes, quamuis iam carcere clauſo Immineat foribus pronuſque repagula laxet.

Strabo omnem eam regionem quæ inter Meſſeniam & Achaiam media iacet ad mare vſq., Elęam vocat. Equos Elæos Oppianus Epeos dicit; nam Epeorum agri Elæorum ſunt, eidemque populi, vt alicubi idem Strabo docet. Sunt autem Epei Achaiæ populi, & Achaici etiam equi ab eodem Oppiano celebrantur. Idem Strabo libro poſtremùm citato equos Epidaureos excellere aſſerit, & Virgilio quoque vocatur *domitrix Epidaurus equorum*. Aliàs tamen Strabo Theſſalicos Epidaurijs præfert. Xenophon elegantiæ ſtudioſus (inquit Aelianus) equum habuit Epi- *Lib. 4. Epei. Lib. 8. Epidaurij.*

B dauricum. Epiroticos in Olympicis certaminibus haud in poſtremo loco fuiſſe ex Virgilio diſcimus, vbi ait: *—— Eliadum palmas Epirus equarum.* Vbi Seruius, Epirus (inquit) creat equas optimas, quæ apud Elidem palmas merentur in Iouis Olympici curuli certamine. Et rurſus in hoc eiuſdem poëtæ: *L. 1. Georg. Epirotici.*

Quamuis ſæpe fuga verſos ille egerit hoſtes Et patriam Epirum referat: *Li. 3. Geor.*

Quia (inquit) in Epiro ſunt equæ optimæ, quibus exercetur curule certamen Iouis Olympici. Abſyrtus equos Epiroticos, mordaces vocat & peruerſos. Apud Vegetium, vbi ait: *Epirotas, Sarmaticos ac Dalmatas licet contumaces ad frena ac viles, armis ac bellis aſſeuerant cruribus*, Geſnerus legit, licet contumaces ad frena, ac viles armis, at bellis, &c. Et in hoc eiuſdem Vegetij loco, *Epirotas ac ſiculos non deſpexeris ſi mores ac pulchritudo non deſerat*, copulam nouiſſimam ac abundare exiſtimat. Nunc Albanos vocant: Pinxit & hoc equorum genus Ioan. Stradanus: picturæ hi additi verſus:

Herbida fundit equos, bellis fortalibus aptos
Epirus calidis voluentes naribus ignes
Qui vel ad Elei metas vel maxima campi
C *Sudabunt ſpatia, & ſpumas flant ore cruentas.*

Erembi equi nominantur ab Oppiano. Dat & Flandria nobiles equos, de quibus ille qui Stradani equos verſibus illuſtrauit: *Erembi. Frigiſci.*

Fortes fundit equos, fruticanti Flandria gleba
Diues & attrito Cereales vomere ſulcos,
Et doctos grauibus terram proſcindere raſtris
Necnon & phaleras redamant, & ephippia dorſo.

Vegetius Frigiſcos non minus velocitate, quàm continuatione curſus inuictos commendat. Quærendum nunquid Friſiorum equos intelligat, quorum ſcilicet equi celebrãtur, & ipſe ſubinde poſt Huniſcos & Burgundiones eos nominat. De Friſijs mox, vbi de Hollandicis. Gallicos equos haud magni fuiſſe pretij, multoque viliores Gallicos canterios ait Dionyſius Lambinus explicans illud Plautinum: *Gallici.*

Ego faxim muli pretio qui ſuperant equos Sient viliores Gallicis canterys. *In Auſul.*

L. Apuleius tamen iumenta Gallicana commendauit: quibus (inquit) generoſa ſoboles perhibet generoſam dignitatem: necnon D. Hieronymus: *Ille gaudeans Gallicis canterys, non ſolutus vinculis* *Lib. 1. Car.*
D *ſellus Zacharia delectet*. Inuenio etiam à Gallis magnum Romanis equitatum fuiſſe ſuppeditatum: ideoque equitatum eorum ſemper in pretio fuiſſe. Horatio equi Gallici ora Gallica nominantur, vt oſtendit Turnebus: *Gallica nec Lupatis temperat ora frenis*. Gallia autem hominum paradiſus, ſed equorum infernum vulgato dicto appellatur: Viatores enim lautè, equos peſſimè tractant. Γέλανοι Heſychius & Varinus exponunt genus equorum ignobilium & ad bellum ineptorum. Quod nomen, nunquid à regione aliqua factum ſit, aut qua nam alia re, incertum eſt. Gelas quidẽ Siciliæ fluuius eſt, ſed equi Siculi in magna ſunt exiſtimatione. Sunt verò & Geloni Scythiæ populi, qui in equis fugiendo pugnabant, de quibus Lucanus. *Lib. 11. Aduerſ. c. 27. Gelanij.*

Maſſageres quo fugit equo, fortesque Geloni: Et Virgilius:
Biſalta quo more ſolent, acerque Gelonus, Cùm fugit in Rhodopen, aut in deſerta Getarum,
Et lac concretum cum ſanguine potat equino. Geldrici ijdem cum Menapijs. Germanorum equos nec forma, nec velocitate conſpicuos eſſe aſſeuerat Tacitus. Cæſar eoſdem etiam improbat his verbis: *Iumentis importatis Germani non vtuntur, ſed quæ ſunt apud eos nata praua atque deformia* *Germani. Li. 4. de bel. Gal.*

 hæc

Lib.9. *hac quotidiana exercitatione ſummi vt ſint laboris, efficiunt.* Et rurſus: *Eorum (Germanorum) a...* E *ucntu quòd minus idoneis equis vtantur, à tribunis militum reliquiſque equitibus Romanis atque euocatis equos ſumit; Germaniſque diſtribuit.* Nos paulò antea grauiores eſſe diximus, & ſuccuſſatios, ſubſultimque moleſtè ingredi. Qui verò nunc à Ioan. Stradano pictore delineatus proſtat, nequaquam ſuccuſſator eſt, nec vt veteres illi aiunt, deformis & piger, ſed vt ipſius ſubſcriptum eſt eiconi:

Ipſe carens cauda, ſeſſorem tergore duro
Germanus per prata gerit, hinnitibus auras
Implet & arrectis volat auribus, ocyor Euro:
Nec vanos horret ſtrepitus, Martiſque furores.

Getici equi authore Aeliano celerrimè feruntur: Tranſyluanos hodiè vocant, docilitate ab alijs *Getici.* vinci inuenio, curſu verò iugi & longo nullis cedere. Ricardus Bertolinus Iazyges equos vocat, *Tranſyluani.* quamuis Iazyges inferioris Pannoniæ populi ſint, Tranſyluanis contigui, vnde optimi ad curſum ætate noſtra equi aduehuntur:

Iazyges.
Lib.12.Auſtriad.

Quin & Pannonio properans de vertice Lynceus
Iapyge præſtat equo & curſus regit ille volantes.

Getuli. Getuliam aut potius Gætuliam præſtantes quoque equos habere, non obſcurè indicat Statius, inquiens: F

Getulo ſic pulcher equo, Troianaque quaſſans
Telo, nouercales ibat venator in agros
Aſcanius.

Huius regionis reges plurimùm equorum gregibus ſtudere tradit Strabo, vt ad centena pullorum millia quotannis recenſeantur. Equos verò ipſos μακροχειλότερους eſſe noſtris, id eſt longioribus *Graecanici.* labris, interpres ineptè vngulis vertit. Græcanici, ἑλλαδικοὶ in ſummo quoque fuere pretio. Nemeſianus.

Cornipedes igitur lectos det Græcia nobis.

Abſyrtus ait pedibus bonis fultos eſſe, vaſto corpore, capite venuſto, ardua antica parte ſtatura (ὀρθοὶ τὴν προτομήν, id eſt capite recto) concinnoque corpore, ſed clunium compage incommoda nec reſpondente: pernices & animoſos. *Heluetij.* Heluetios equos bellis quoque idoneos eſſe ait Camerarius & præcipuè Algoicos, qui durare (inquit) diutiſſimè putantur. *Hetruſci.* Habent & Hetruſci equos præſtantiſſimos arguto capite, qood maximè probatur, & denſa iuba, vt cùm ex Stradani pictura, tum ex aſcriptis ei verſibus conſtat, qui tales ſunt: G

Tuſcus acer medijs cùm ſe ſe vallibus effert,
Effert argutum caput, auribus eminet, armo
Denſa iuba in dextro ſemper iactata recumbit,
Concutiens ſolido paſsim frondentia cornu.

Hippobota. Hippolaitę ſeu Hippobotę, populus Chalcidenſis, cuius meminit Plutarchus in vita Periclis, olim opibus gloriaque cum primis clarus. Nam ipſum nomen ab agrorum fertilitate inditum eſt quaſi dicas equorum altores: quorum regionem pulſis ijs & deducta colonia occuparuot Athenienſes. Huius rei mentionem facit Herodotus in Terpſicbore. *Hirpini.* Hirpini in pugna præſtantiſſimi & potentiſſimi habebantur, vt ſcribit Iulius Pomponius in hoc Virgilij: *Hinc bellator equus:* inde Apuli, poſtea Lucanici, nam præter vires, ipſa corporis magnitudine cæteros præcellunt equos. *Hiſpani.* Hiſpani ſimiliter teſte Abſyrto magno ſunt corporis habitu, concinno & erecto, eleganti capite, compage corporis luculẽter diuidua: ſed aſtrictis clunibus, itineribus obeundis pares & robuſti, corpore nec gracili, nec ad maciem oportuno: cæterùm ad curſuram inbabiles (ἄδρομοι, legendum apparet εὔδρομοι, nam curſu valere ex ſequentibus conſtabit.) in equitatione calcaribus non incitantur. Quin & ab ortu ad integram vſque ætatem morati & obſequentes: deinde improbi & mordaces H fiunt. Strabo ait ſimiles eſſe equis Spartarum, reliquos omnes mira celeritate ſuperantes. Volaterranus equos in Hiſpania quoque leuitate atque elegantia conſpicuos eſſe tradit, Camerarius celeritatis & agilitatis opinione à magnatibus expeti. Vegetius, *Cappadocum* (inquit) *glorioſa nobilitas: Hiſpanorum par vel proxima in circo creditur palma:* *L.4. Ep.6.* Hinc apud Symmachum legimus: *Euectionem impetrans, amicos in Hiſpaniam miſi ob curulium equorum coemptionem.* Sed & in bello vtiliſſimi ſunt, quin Rodericus Santius par. 1. hiſt. Hiſp. c. 2. tantam eorum fidem dici eſſe ait, vt cùm ſe percuſſos in bello ſentiunt, ſeſſores ſuos incolumes inter hoſtes mira probitate extra prælių exponant. Claudianus in laudibus Serenæ reginæ Hiſpaniam inter alia laudat, quia eſt

Diues equis, frugum facilis, pretioſa metallis.

Iſtiuſmodi equos vulgò Ianettos vocant, Hiſpani (vt inuenio) genetos à genibus vt quidam conijcit: quòd cùm celeberrimum hoc genus equorum ſit, vectorem genibus ad ſellam & latera equi inniti

A inniti oporteat, vt tutiùs vehatur. De Aſturconibus & Callaicis ſiue Gallaicis dictum eſt. Vtroſque autem Hiſpanici generis eſt Plinius teſtatur: *In Hiſpania (inquit) Gallaica gens & Aſturica equini generis, quos thieldones vocamus; minores forma appellatos Aſturcones gignunt: quibus non vulgaris in curſu gradus ſed mollis, alterno crurum explicatu glomeratio: vnde equis tolutim carpere incurſus traditur arte.* In Hiſpaniolam noui orbis inſulam equi ex Hiſpania illati multiplicem de ſe ſobolem dedere. Iberi an ijdem ſint Hiſpanicis dicam ſubinde. Equos generoſos, præſtantes, toroſos, idoneoſque ferendæ panopliæ, ſed ſuccuſſatores pleroſque ea pars Hollandiæ producit, quæ Ciſrhenana Friſia dicitur & Canneſatum regio, fœcundior equarum nobilium, quæ ducendis matronarum pilentis in Italia expetuntur ad luxus oſtentationem; auſtralior regionis pars lacertoſos quoque & optimos profert. Ingentem equorum nobilium vim exportari docent pagi aliquot mercatu equorum frequentiſſimo celebres, vt ſcribit Adrianus Iunius in ſua Batauia. Expreſſit hoc quoque equorum genus Ioan. Stradanus, additis his verſibus: *Hollandici.*

Tardior eſt Thryſſys equus educatus in aruis,
Curribus aptus, & attrito ſed vomere valens,
Dentalis plagis doctas conuellere glebas:
B *Denſa cui dextro iubæ ſemper pendet ab armo.*

Hunnuſcorum longè prima (inquit Vegetius) docetur vtilitas patientiæ laboris, frigoris, famis. *Hunisci.* Eſt autem eis, vt mox addit, grande & aduncum caput, extantes oculi, anguſtæ nares, latæ maxillæ, robuſta ceruix & rigida, iubæ vltra genua pendentes, maiores coſtæ, incurua ſpina, cauda ſyluoſa, validiſſimæ tibiæ, paruæ baſes, plenæ & diffuſæ vngulæ, ilia cauata, totumque corpus anguloſum, nulla in clunibus aruina, nulli in muſculis tori, in longitudine magis quàm in altitudine ſtatura, propenſior venter exhauſtus, oſſa grandia, macies grata, & quibus pulchritudinem præſtet ipſa deformitas, animus moderatus & prudens & vulnerum patiens. Alias Hunnicos vocat: nos Vngaros aut Vngaricos, ni fallor, dicimus. Nec de alijs puto equis loquitur his verbis D. Hieronymus ad Oceanum. *Hunnorum examina peruicibus equis huc illucque volitantia, cædis pariter ac terroris cuncta complebant.* Scribit Camciarius equos Pannonios (Pannonia eadem quæ Vngaria) multos reperiri caſtratos in tenera ætate, atque ijs dentes cadere negari: ad bellum idoneos eſſe, ſed pleroſque mordaces & calcitrones, & ab eis prouerbium malignitatis ortum, non ferè niſi irritatos aut opinione aut metu offenſæ ferocire. Audio in Polonia magno in honore eſſe. *Hungarici*
Iberi (Ἴβηρες) equi Oppiano authore Parthis ſunt præſtantiores: celeritate enim tantum præſtant *Iberi.*
C inter equos, quantum aquila ac circus accipiter in aëre, & in mari Delphinus, ſed exigui ſunt & viribus paruis & animo imbelli, & curſus celeritatem pauca emenſi ſtadia amittũt, corpore venuſto, ſed vngulam habent parum ſolidam. Diſputant expoſitores, an Iberi Oppiano ijdem ſint cum Hiſpanis: qui id affirmant Strabonis teſtimonio nituntur, qui ſimiliter ac Oppianus Parthorum *Li.3.Geog.* equos cum Iberis comparat, eo ſcilicet libro, in quo de Hiſpania tractat. Negantibus verò eoſdem eſſe fauet Abſyrtus, qui equos Hiſpanos magno corporis habitu eſſe ſcribit. Eſt autē & alia regio hoc nomine iuxta Pontum inter Colchida & Armeniam, à qua vt Varro ſcribit, profecti dicuntur, qui in Hiſpania habitauerunt, quanquam Dionyſius tradat Iberos populos à Pyrænæis montibus profectos, in Aſia ſedes poſuiſſe: vt minus miremur, ſi de Iberis ſimul cum Hiſpanis loquatur Strabo, fierique poteſt, vt locivatione corporis magnitudine differant. In India animan- *Indi.* tes multò ſunt grandiores quàm cæteris in locis, præterquam equi: nam Indici equi vincuntur à Medicis qui Niſæi vocantur, vt author eſt Herodotus. Sed de natura, indoleq. equi Indici & vt ad pugnam quæ fit ex curru, inſtituatur ſic loquitur Aelianus: *Indicum equum exultantem & immoderatiùs excurrentem continere & coercere, habenas adducere vel remittere non eſt cuiuſuis, ſed hominum qui à primis temporibus ætatis ad rerum equeſtrium ſcientiam inſtituti ſunt: Si freno ipſos ſuſtinere conſue-*
D *uerunt, ſimul & refractariam lupatis reſtringere, quos quidem equinæ tractationis benè periti, ex inconſulta effrenatione in exiguum gyrum compellunt: Veruntamen ad hunc gyrum agendum, atque ad conficiendum orbem manuum robore opus eſt, & ſumma rei equeſtris ſcientia. Qui huius diſciplinæ ſunt experientiſſimi & callidiſſimi agitatores, currum verſare in orbem planè norunt: cuius certamen non eſt contemnendum, præſertim cum duos milites pugnantes ferre queat.* De equo Indico vnicorni dicam in monocerote. *Iones.*
Iones equos ceu præſtantes memorat Oppianus. Claudianus eximiam eis præ cæteris aſcribit *Lib.2 L.* curſus agilitatem, dum canit:

Vobis Ionia virides Neptunus in alga
Nutrit equos, qui ſumma freti per cærula poſſint
Ferre viam, ſegetemq́; ſeui percurrere motu,
Neſciat vt ſpumas, nec proterat vngula culmos.

Lectiſſimos equos quoque præbet Inſubria, ardua præ cæteris ceruice, micantibuſq́. oculis, vt ſcribit ille qui Stradani equis verſus appendit:

Corni-

Inſuber. *Cornipedes lectos diues Inſubria præbet* E
Immodicum quibus eſt latus, & quibus ardua ceruix,
Altus honos, oculique vago ſplendore micantes,
Continuè calidos qui ſumant nare vapores.

Iſtrij. Iſtrij teſte Abſyrto, pedibus valent, per quam proceri ſunt, indiuidua ſpina canaque, ſed cur-
Italici. ſu pernici. Italicos qui vernaculi dicebantur, in circo probatiſſimos fuiſſe legimus apud Pli-
Lib. vlt. ca. nium. Ithacam patriam ſuam Telemachum Vlyſſis filium ſcimus ob aſperitatem equis vtendis in-
vlt. eptam iudicaſſe, equoſq. propterea à Menelao donatos ceu inutiles recuſaſſe, quoniam ea regio
eſſet potiùs

Αἰγίβοτος καὶ μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποβότοιο, id eſt:
Capris alendis idonea, & gratior quàm ſi equis alendis eſſet accommoda. Meminit huius doni
Lib. 1. Epi. Horatius ad Mecænatem ſcribens:

Haud male Telemachus proles patientis Vlyſſei;
Non eſt aptus equis Ithaca locus; vt neque planis
Porrectus ſpatijs, nec multæ prodigus herbæ;
Atride magis apta tibi tua dona relinque.

Lacertoſus admodum, ideoq. robore præſtans eſt Iuliacus, vt ex imagine à Stradano exhibita F
conſtat: cui hi additi ſunt verſus:

Aera Iuliacus tremulis hinnitibus implet,
Auribus arrectis inſignis, cui iuba collo
Dependet rigido atq. armi vibrantur in orbes,
Seſſorem duri qui lædit verbere dorſo.

Iuxta Lampſacon in Aſia equos magnanimos eſſe docet Strabo. Lapithis genti Theſſaliæ, cùm
fuerint teſte Virgilio frenorum inuentores & equitationis periti, equos quoq. præſtantes poſſe-
Lib. 13. diſſe ratio perſuadet. Lappones equos non habent, ſed eorum loco feram domant, quam Reen di-
Libyci. cunt, de quo ſuo loco. Libyes ſiue Lybicos Oppianus Mauris ſubiungit propter formæ ſimilitudi-
nem, communemq. durabilem celeritatem: niſi quod (inquit) robuſti Libyes maiores ſunt, cor-
pore oblongo, coſtis & lateribus craſſioribus & ampliore ad rectum impetum pectore. Vtrique
ſolis æſtum & ſitim meridianam facilè tolerant. De Libycis equis (inquit Aelianus) hæc ex ho-
minibus eiuſdem gentis audiui, equorum velociſſimos eſſe, nullo laboris ſenſu affici, ex habitus
gracilitate, & tenuitate macilentos eſſe, totoſque ex ſe aptos exiſtere ad fortiſſimè ſuſtinendam
dominorum negligentiam: pabulum enim dominos eis nec largiri, nec eos cum laborauerint, ſtri- G
gile perfricare, nec eis cubilia ſubſternere, nec vngulas expurgare, ſed ſimulatque iter inſtitutum
confecerunt, ex equis deſilientes, hos ad paſtiones dimittere, atque ita homines Libycos grandi
macie confectos & ſqualore ſordidos huiuſmodi equis vehi. In Liguria teſte Strabone equi na-
Lib. 4. ſcuntur quos gegenios (γίγηννους) vocant. Lituania referente Ioan. Botero in ſuis relationibus ſe-
Lydi. ptuaginta millia equorum dat. Sed Polonis deteriores ſunt. Lydi in Aſia Cræſi tempore fortes, &
ſtrenui, & ex equis pugnabant, & haſtas prælongas geſtabant, vt apud Herodotum licet legere.
Luſitani. Luſitanos equos tantæ pernicitatis eſſe ait Iuſtinus, vt ex vento concepti eſſe vulgò dicantur, qua
Lib. 44. de re poſtmodum. Hos ex Arcadia originem trahere putat Goropius Becanus. Magnetes populi
quod in alendis equis eſſent ſtudioſi & pugnæ inſuper equeſtris apprimè periti, paſſim à veteribus
Lib. 6. celebrantur. Lucanus:

Et Magnes equis, Mynia gens cognita remis.

Mantuani. Eſt autem Magneſia Macedoniæ regio Theſſaliæ annexa, item vrbs & regio Aſiæ ad Mæandrum.
Lib. 9. Oppianus eoſdem quoque equos celebrat. Noſtra ætate apud Mantuanos (inquit Goropius in
Veneticis, & Hyperboricis) generoſa equorum proles magna cura educatur, qui cùm loca colant
paluſtria & paludibus plena, non multùm à Venetorum (de quibus mox) natura & priſca conſue- H
tudine recedunt. Geographus enim Venetiæ eam naturam quaſi propriam facit, vt tota ſit palu-
dibus & fluminibus plena, quæ ei cum Mantuanorum agro prorſus eſt communis. Videtur itaq.
hæc vrbs in lacu ſita & generoſiſſima equorum ſobole nobiliſſima, vetuſtam hanc Venetorum in
Lib. 3. Hiſt. equis alendis laudem vindicaſſe. Iouius verò neminem quidem totius Europæ regum Mantuano
principe omnis generis militares equos vel plures vel nobiliores aluiſſe aſſerit, ſed magno ſumptu
ad propagandam ſobolem, ex omni tranſmarina prouincia conquiſitis equabus admiſſarijs, domi
miro feliciqué prouentu inſtituiſſe, id quod cæteros poſtmodum duces etiam feciſſe certum eſt.
Maſſyli. Maſſyli Libyæ populi optimos dicuntur habere equos, eoſque non freno, ſed virga regere: Mar-
tialis lib. 9. *Et Maſſyleum virga gubernat equum.* Proximi ſunt Maſſælylis, qui & ipſi ſola virgula
Mauri. ſuos equos gubernant. Hos equis vti paruis & celerrimis diſcimus ex Strabone. Mauros Oppianus
Lib. 17. Libycis præfert, inquiens eſſe præſtantiſſimos, tùm in longis curſibus, tùm duris laboribus feren-
dis.

A dis. Hos quoque paruos eſſe aiunt, celeeres tamen, & obtemperantes, adeò vt freno non ſit opus, ſed virga ſufficiat ad regendum. Pugnant frequentiùs ex equo haſtati; equi aut collaria habẽt ex ligno aut pilo confecta, è quibus habena dependet. Antonius Auguſtinus numum oſtendit Hadriani, in quo mulier militaribus induta armis, ferocem equum dextra ducit, ſiniſtra virgam tenet. Numi inſcriptio MAVRITANIA. Hunc ita pinxit Stradanus, vt in curculi certamine à ſeſſore ad curſum impelli ſolet; quidam hos addidit verſus:

Maurus acer curſu reliquos ſuperemmet omnes,
Ocior aut aura, aut ventos æquante ſagitta,
Emicat, & ſummam celeri pede libat arenam,
Poſſe putes ſicco freta cærula radere curſu.

Cum Mauris eidem ſunt Straboni Maurusij, quorum quoque equos celebrat Nemeſianus, cuius iam iã verſus recitabo inter equos Mazaces. Forma ſimiles ſint Libycis, vt diximus ex Oppiano, qui item horum equorum ἀιόλα φῦλα dicit, id eſt genera agilia & velocia, non varia. Idem Oppianus Mazaces equos (ſed apud eum Μαζίκας pro Μάζυκας legitur) celebrat, necnon Nemeſianus, qui fuſiùs eos delineat. *Mazaces.*

B

Sit tibi præterea ſonipes, Mauruſia tellus
Quem mittit, modò ſit gentili ſanguine firmus.
Quemque coloratus Mazax deſerta per arua
Pauit, & aſſiduos docuit tolerare labores.
Ne pigeat quod turpe caput, deformis & aluus
Eſt ollis, quodque infrenes, quòd liber vterque,
Quodque iubis pronos ceruix diuerberet armos.
Paret in obſequium lenta moderamine virga.
Verbera ſunt præcepta fugæ, ſunt verbera freni,
Quin & promiſſi ſpatioſa per æquora campi,
Curſibus acquirunt commoto ſanguine vires,
Paulatimque auidos comites poſt terga relinquunt.
Haud ſecus effuſis Nerei per cærula ventis,
Cùm ſe Threicius Boreas ſuperextulit antro &c.
Horum tarda venit longi fiducia curſus:

C

His etiam emerito vigor eſt iuuenilis in æuo
Nam quæcumque ſuis virtus bene floruit annis
Non prius eſt animo quàm corpore paſſa ruinam.

Sed obſeruandũ duos loco diſtinctos populos Mazacas appellari. Plinius enim eos inter populos qui Tanaim accolunt, recenſet. Et Mazaca (neutrum plurale) vt Euſebius in Chronicis meminit, ciuitas eſt Cappadociæ ſub monte Argæo, quæ nunc (inquit) Cæſarea dicitur. Contrà Strabo & Ptolomæus Mazaces in Africa locauerunt. De hac autem loqui Nemeſianum non dubito: Mauruſijs enim eos coniungit, & Mazacem coloratum appellat, quòd Cappadociæ non conuenit. Oppianus etiam Mazaces equos à Cappadocibus diſtinguit: fierique poteſt, quod hoc cum Cappadocibus commune habeant, quòd in ſimili ætate celeres adhuc ſint, animoque vigeant. Media, vt & Armenia, eximiè equis paſcendis apta eſt, vt inquit Strabo: Pratum quoddam hippoboton vocatur, per quod iter faciunt, qui ex Perſia & Babylone in Caſpias portas proficiſcuntur: in eo paſci dicuntur equorum quinquaginta millia, quæ armenta regia ſunt. Herbam quæ præcipuè equos nutrit, eò quòd ibi abundet, propriè Medicam vocamus. Artauaſdes rex M. Antonio præter alios equos cataphractorum inſtructorum ſeptem millia oſtendit, cum in Mediam cum eo ingreſſus eſt. Idem Strabo Perſis Medos ait quotannis equos ter mille pendiſſe. Aelianus quoque Medos homines ſcribit corporis habitu optimo eſſe, & luxu more equorum ſuorum diffluentes adeò niteſcere ſe audiuiſſe, equoſque more dominorum & magnitudine corporis & pulchritudine, atque adeò lauto extra corpus cultu delectari, vt magnitudinem & pulchritudinem ſuam ſentire videantur. Eximia autem corporis magnitudine eſſe huius regionis equos notum quoque eſt ex Abſyrto. Herodotus Medicos vocat. Menapios olim dictos, nunc Geldricos dicunt. Hos Germanicorum equorum ſolos, vt bellatores in pretio eſſe ſcribit Camerarius, Cæſarique Gallicos vocari & Rugos. Eoſdem & Sicambros dici volunt. Iconem huius equorum generis exactiſſime expreſſit Stradanus, naturam verò expreſſit, qui icones eius verſibus explicauit:

Lib. 6. — *Medici.* — *Lib. 11. & 12.* — *Menapij. Geldrij.*

D

Hic pugilem gaudet dorſo geſtare ſuperbum,
Fulgentes phaleras, nec ephippia dura recuſat:
Atque cataphractus media inter prælia gaudet
Vincentum lituos, ſonituſque audire tubarum.

Moſki

Moſci. Moſci referente Sigiſmundo Barone, haben: equos paruos, caſtratos, ſoleis carentes, leuiſſima frena, tum ephippia in eum vſum accommodata, vt ſe in omnes partes nullo negocio vertere arcumque intendere queant: pedibus vſq. adeo attractis inſidentes equis, vt nullum haſtæ aut teli paullo vehementiorem ictum ſuſtinere queant. Calcaribus pauciſſimi, flagello plerique vtuntur, quod ſemper minimo digito dextræ inhæret, vt id quoties opus ſit, apprehendant & vtantur, rurſus ſi ad arma deuentum fuerit, proiectum è manu pendeat. Gratius Murcibiorum equorum meminit, qui, vt canit, *vix ora tenacia ferro concedunt*. Mycænas tanquam præſtantiſſimorum equorum patriam Virgilius prædicat, ſimulque cum Epiro nominat, inquiens: E

Murcibij.

Li. 3. Geor.

Quamuis ſæpe fuga verſos ille egerit hoſtes
Et patriam Epirum referat, fortesque Mycænas.

Horatius quoque Mycænas equis dites vocat:

Lib. 1. Car. Od. 7.

—— Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicet equis Argos, ditesque Mycenas.

Gratius verò equum deſcripturus, aptum venationi, his verſibus vtitur:

Conſule, Penei qualis perfunditur amne
Theſſalus, aut patria quem conſpexere Mycenæ
Glaucum, nempe ingens, nempe ardua fundit in auras
Crura, quis Eleas potior luſtrauit arenas?
Ne tamen hoc contingat opus, iactantior illi
Virtus, quàm ſyluas durumque laceſſere Martem. F

Miſi. *Lib. 17.* *Nabatai.* *Naſamones* *Neapolitani.*

Per Mycænas totum Peleponneſum intelligi docti volunt. Myſos vt bellatores in pretio fuiſſe Camerarius aſſerit. Nabatæi teſte Strabone equos non habent, ſed cameli implent eorum officiũ. Naſamones equi nominantur apud Gratium, ſed locus non eſt integer. Sunt autem Naſamones populi Libyæ nauium Syrtibus inuolutarum ſpoliatores. Neapolis equos in primis ſubminiſtrat, quos ceu præ cæteris electiſſimos, totius Europę principes in ſummo honore habent, animoſos nimirum, ſpecioſos & robuſtos. De his ita canit, qui verſibus equos Stradani illuſtrauit:

Inclyta Parthenope & ſimiles Campania felix
Fundit equos, bellis aptos, & fortibus armos,
Nec non & raſtris glebas perfringere inertes,
Et perferre grauis gaudentes pondus aratri.

Nigritæ. *Cap. 32.* Nigritæ ob iniquitatem ſoli equos non habent, nam ob æſtus penè perpetuos vix ibi creſcit herba qua alantur, vt refert Aloyſius Cadamuſtus his verbis: In regno Senegæ Nigritarum equos maximi pendunt, quandoquidem difficulter eò ducuntur, nec facilè ibi aluntur propter aridam terram. Nam torrida eſt plaga, quæ pabula non producit; facitque æſtus nimius vt equorum inguina intumeſcant, vt vix meiere poſſint, crepant propterea ſtranguria huiuſmodi labefactati. Pro fœno vtuntur faſeolorum laceramentis (ſeu caulibus diſſectis, poſteaquam ſiliquas dempſerunt) ſole exsiccatis. Loco auenæ ſuccedit milium, quo mirum in modum pingueſcunt. Pro equo inſtrato phaleris & reliquo ornatu dant mancipia nouem, ad ſummum quatuordecim, prout equi & forma elegans & agilitas per ſuaſerit dandum. Cùm autem emerint equos, mox accerſunt faſcinatores equorum, huncque ritum ſeruant: Rogum accendunt ſarmentis & herbis quibuſdam ſuaptè natura fumum exhalantibus & equo per lorum apprehenſo, ſiſtunt ipſum ſupra fumantem rogum, ac verbis nonnullis prolatis, vnguento tenuiſſimo equum illinunt, & in domum adducunt, vbi ad quindecim vel viginti dies delitescit, nec à quoquam videtur. Interea etiam appendunt collo equorum effaſcinationes quaſdam corio rubeo inuolutas: & hæc agunt affirmantes ſtrenuiores tutioreſque bello futuros equos. Hæc ille. Niſæos equos à magnitudine commendat Herodotus, in India inquiens animantia multo eſſe grandiora quàm cæteris in locis, præterquam equos; hos enim vinci a Medicis qui Niſæi appellantur. Et rurſus in deſcriptione exercitus Perſarum: *poſt haſtatos* (inquit) *incedebant equi decem quàm pulcherrime ornati, qui Niſæi dicuntur, ideo ſic dicti, quòd eſt ingens Medicæ regionis campus nomine Niſæus, qui grandes fert equos. Hos ſequebantur Iouis currus quem octo equi albi trahebant. Poſt quem ipſe Xerxes vehebatur, curru equorum Niſæorum.* Ex quibus verbis etiam conſtat equos Niſæos Medos ſiue Medicos eſſe, id quod Stephanus quoque teſtatur, necnon & Ammianus Marcellinus, qui Neſeos equos vocant: *Sunt apud Medos* (inquit hic) *fœtas equorum nobilium, quibus (vt ſcriptores antiqui docent, vosque vidimus,) ineuntes prælia viri ſumma vi vehi exultantes ſolent, quos Neſeos appellant.* Vbi fortè Neſæos ſcribendum, nam & Stephanus ita vocat & campum Mediæ, a quo ſic vocantur πεδίον νισαῖον. Varrinus verò Niſæos equos dictos ait à Niſæa (nimirum regione ſiue Armeniæ, ſiue Mediæ) eſſeque qui Niſæum locum Perſidis faciunt, vbi Niſęi equi celerrimi naſcantur: aliquos Niſæum interpretari ξανθὸν id eſt flauum, eò quod Niſa equos omnes huius coloris habeat. Sui- G H

Niſæi. *Li. 3. & 7.*

das

A das inter Suſianam & Bactrianam locum eſſe ſcribit, qui lingua Græca νίσος vocatur, in quo equi eximij procreantur. Aliàs etiam ait, eſſe qui à mari rubro haberi hos equos putant, & omnes colore flauo eſſe. Herodotum Niſæum Mediæ locum facere, Orpheum in Dictye Niſam locum in mari rubro ſitum eſſe ſcribere. Sed Euſtathius in Dionyſium; campum Niſæum illum celebrem alicubi iuxta Medicam regionem fuiſſe arbitratur, qui magnos illos Niſæos vocatos equos producit. Corpore autem magno fuiſſe non obſcurè quoque innuit Philoſtratus his verbis: *Quantum equo Niſæo maior eſt Libycus elephas, tanto Libycis elephantis maiores ſunt Indici.* Oppianus, cui Niſſæi vocantur, omnium equorum pulcherrimos eſſe aſſerit, ijs reges vehi, eleganti forma, greſſu molli & freno faciles, capite paruo, iuba multa & longa, comis vtrinque demiſſis, ſubflauis. Hierocles in proœmio Hippiatricorũ Nyſæos equos (ſic ſcribit, niſi librariorum error ſit) à Perſarum regibus in pretio haberi aſſeuerat. Strabo verò tradit alios credere, Medorum ſolebem eſſe, alios ex Armenia genus habere velle: habere autem propriam quandam formam, quemadmodum (inquit) Parthici nunc dicti præ Græcis & alijs qui apud nos ſunt. Alicubi hiſce equis reges vti ſcribit. Ingentem autem fuiſſe eorum copiam alibi quoque ait, ſcribens viginti eorum millia quotannis mitti ſolere ad regem Perſarũ τοῖς Μιθρακίνοις vel Μιθραϊκοῖς, hoc eſt, ſub illud tem-

B pus quo feſtum Mithræ Perſarum Deo ſacrum celebrabatur. Huius equi mentio eſt apud Plutarchum; ait enim *Pyrrho ſpeciem oblatam velut Niſæo equo inſcenſo, ducem ſe illi præſtares Alexander Magnus;* id quod non percipiens interpres tranſiluit. Cælius Rhodoginus repræhendit quendam qui pro equis Neſæis verterit inſulares. Sic quidem tranſtulit interpres Platonis in legibus. In ſacris certaminibus maximam fuiſſe eorum exiſtimationem annotauit Alexander ab Alexandro. Noruegici equi ſtatura ſunt mediocri, ſed admirandæ fortitudinis & perniciratis in montibus & ſaxoſis vijs penetrandis. Numidia qua parte ſyluestris eſt, feras educat, (inquit Solinus) qua iugis ardua, equos alit. Equos hîc facilè inediam tolerare dicunt, neque hordea neque triticea guſtare; gramine verò ſolo & fœno contentos eſſe. Iouius author eſt, totius Numidarum patrimonij cenſum eſſe in equo pernici, quem ſeminudi egentiſſimique homines immenſo (inquit) parant pretio, nec mirum quando vita & vigilia eorum omnis ſi bellum deſit, in latrocinijs venationibusq; conſiſtat. Aſſerit item vxores eorum tam humiliter viris ancillari, vt equos curent, & inſternant. Hoſce equos ad ſacra Iouis certamina expetitos fuiſſe diſcimus ex hoc licet corrupto Gratij loco.

Lib. 5. c. 8. Noruegici. Cap. 39. Numidæ.

*Fingit equos Piſis Numida ſoluer **
C *Audax & patiens operum genus: ille vigebit*
*Centum actus ſpatijs, atque eluctabitur iram **
Nec magni cultus ſteriles quodcumque remiſit
Terra ſui, tenuesque ſitis produceret riui.

Virgilius hos populos infrenes vocat. Hinc & Siluius Italicus cecinit:

Hic paſſim exultant Numidæ, gens inſcia freni,
Quis inter geminant per ludum nobilis aures
Quadrupedem flectit non cedens virga lupatis.

Quamobrem Numidæ Maſſylis & Maſſeſulis multis eidem eſſe creduntur. Odriſios equos Marti tribuit Claudianus dum ait: *In Gigantomachia. Odriſij.*

Primus terrificum Mauors non ſegnis in agmen
Odriſios impellit equos.

Vrbs eſt Traciæ: Thraciæ equi autem erant in pretio. Oebalios celebrat Statius: *Oebalij.*

Oebalios ſublimis agit, ſpes proxima palmæ *Lib. 6. Thebaid.*
Amphiarai equos, tua furto lapſa propago
D *Cyllare, dum Scythici diuerſus ad oſtia Ponti*
Caſtor, Amycleas remo permutat habenas.

Oebalia Peloponneſi regio, pars autem Laconiæ. Ex Ormuz vrbe nunc celeberrima equi multi transferuntur in Indiam, vt ſcribunt nauigationũ authores in eam plagam. Parthi teſte Abſyrtho magno & amplo ſunt corpore, animoſi, ſpecie generoſa, ac pedibus eximiè valent. Oppianus βαθυπλοκάμους vocat, id eſt comam geſtantes denſis cincinnis nexam, & Siculis, (quos dixerat, omnium quos terra dat, celerrimos eſſe) velociores eſſe aſſerit, Parthos rurſus ſuperari celeritate ab Iberis: Horatius itaque Parthos equis animoſos cecinit. Equi autem celebrantur quoque à Gratio, ſed aſperis in locis parum idoneos eſſe ait propter vngularum teneritatem: *Parthi. Lib. 1. Car. Od. 19.*

Scilicet & Parthis inter ſua mollia rura
Manſit honor: veniat Caudini ſaxa Taburni,
Garganumque trucem, aut Ligurinas deſuper alpes,
Ante opus excuſſis cadet vngula, ſed tamen illis

Eſt

E

Eſt animus, fingetque meas ſi iuſſus in artes;
Sed iuxta vitium poſuit Deus.

De heterophthalmis apud Parthos commendatis equis, iiſque qui vario colore diſtinguuntur, qui ab eiſdem originem duxere, ſuperius dixi ex Abſyrto. Qui ſint Pellæi equi celebrati his verſibus ab eodem Gratio, non ſatis clarum eſſe puto: *Pellæi.*

Spadices vix Pellæi valuere Ceraunij,
Et tibi deuotæ magnum pecuaria Cyrræ
Phœbe decus, noſtras agere in ſacraria tenſas.

Ceraunij montes ſunt Epiri; Cyrrha Phocidis oppidum in radicibus Parnaſſi montis, vbi colebatur Apollo Cyrrhęus. Pella Macedonum metropolis eſt, Philippi & Alexandri patria: quo in loco recenſebantur milites, & equi alebantur & regis equæ teſtante Strabone, numero ſupra triginta millia, quorum trecenti erant emiſſarij, erantque ibidem equorum domitores, & bellicorum ludorum magiſtri conducebantur. Nihilominus iſtiuſmodi Pellæos equos à Gratio celebratos, doctiores dictos exiſtimant à Pella Theſſaliæ, quoniam huius regionis equi, vt ſubinde patebit, præ cæteris laudarentur. Perſicos cæteris præfert Vegerius his verbis. *Perſis prouincijs omnibus præſtat equos patrimoniorum cenſibus æſtimatos, tam ad vehendum molles & pios inceſſibus, nobilitate pretioſos.* F Et paulò pôſt. *Perſis & ſtatura & poſitione à cæteris equorum generibus non plurimùm aiffert, ſed ſolius ambulaturæ quadam gratia diſcernuntur à cæteris: gradus eſt minutus & creber & qui ſedentem delectet & erigat, nec arte doceatur, ſed natura veluti iure præſtetur. Inter colatorios* (Geſnerus legendum cenſet tolutares) *enim & eos quos totonarios vulgus appellat, ambulatura eorum media eſt, & cum neutri ſint ſimiles, habere aliquid creduntur ab vtriſque commune, ſicut probatum eſt. In breui amplius gratiæ, in prolixo itinere ſauior patientia, animus ſuperbus & niſi labore ſubiugatus, aſsiduè aduerſum equitem contumax, tumens, prudens: & quod mirum eſt, in tanto feruore cautiſsimè decoris eſt obſeruator: incuruata in arcum ceruix, vt recumbere videatur in pectore.* Peruuiæ & nouo orbi equos penitus fuiſſe incognitos, & ob id incolis terrori maximo, lego apud illos qui ſuas in eã plagam nauigationes prælo expreſſerunt. Campos Pharſalicos equis quoque nobiles fuiſſe non vnus tradit veterum: hincq; bucephalum Magni Alexandri originem trahere inuenio: Hic equam fuiſſe aſſerit Ariſtoteles nomine iuſtam quæ pullos pareret omnes admiſſarijs equis ſimiles, vnde fortè ei nomen factum, cùm ſit iuſti ſuum tribuere cuique. Pharſalus Theſſaliæ vrbs eſt. Phaſianos equos à Phaſide Scythiæ vrbe horum iumentorum ferace dictos diſcimus ex Suida. Rhodoginus verò Cęlius ita dictos ſe inueniſſe teſtatur, vel ab eiuſdẽ nominis auis inuſtę inſigni, vel quoniam ad Phaſin equi habeantur pulchritudine præſtantes: id quod aſſerũt ſcholia in Nubes Ariſtophanis. G Equas Pheretiadas à pedum velocitate celebrat Homerus, auibus eas aſſimilans. In deſcriptione celeberrimæ illius pompæ, quam duxit Antiochus, erant teſte Athenæo, ἱππεῖς Πισαῖοι μὲν χίλιοι, πολιτικοὶ δὲ τρισχίλιοι: ὧν οἱ μὲν πλείους ἦσαν χρυσοφάλαροι καὶ χρυσοστέφανοι, id eſt vt vertit Dalechampius equites Piſæi mille, vrbani ter mille, & horum complures cum aureis phaleris & aureis coronis. Sed Athenæus ἱππεῖς intelligit equos cum ſuis ſeſſoribus, ſicut arguunt ſequentia duo vocabula, χρυσοφάλαροι & χρυσοστέφανοι nam hoc viris, illud equis conuenit. Iſaacus Cauſabonus Polybium, ex quo hęc Athenęum ſcripſiſſe autumat, ἱππεῖς Νισαῖοι, quoniam equi Niſæi (inquit) in Media nati, in vſum regum Perſidis ſeruabantur, aut ad reges alios mittebantur, vt ſuo nos loco quoque demonſtrauimus. Cæterùm cùm Piſæ vrbs ſit in Elide Peleponneſi regione, iuxta Alpheum fluuium, circa quam quinto quoque anno celebrabantur certamina Ioui ſacra quæ Olympia dicebantur, quam totam regionem optimorum equorum alumnam eſſe certum eſt, ego nihil mutarem. Poloni equi, vt ſcribit Martinus Cromerus partim ob pernicitatem & laboris incommodorumque tolerantiam, partim propter molliorem inceſſum à remotioribus etiam populis expetuntur. Apud Pſyllos Indiæ populos (alij enim Pſylli ſunt in Africa) H equos ſcribit Aelianus arietibus non maiores eſſe Pygmæorum equi vt & ipſi minimi feruntur, aliqui eos perdicibus vehi aiũt. Ctesias arietes haud ſuperare aſſerit. Roſeanos à Roſeo dictos (cãpus eſt in agro Reatino, in quo arua rore humida ſemper ſeruantur,) Varro tradit: Volaterranus eoſdem bellò aptiſſimos eſſe ſcribit. De Rugis mentio fuit inter Menapios. Sacarum (Scythiæ Aſiaticæ populi fuere) equi ſi qui ſeſſorem excuſſerint, ſubitò conſiſtunt, vt rurſum aſcẽdere poſſit, vt refert Aelianus in Varijs. Qui ſint equi Saphareni, quos ſimul cum Armenis nominat Vegetius, poſtquam laudaſſet Perſas, apud neminem reperio. Idem Vegetius etiam Samaricos celebrat his verbis: *Epirotas, Samaricos ac Dalmatas, licet contumaces ad frena ac viles armis ac bellis aſſeuerari cruribus.* quem locum ſupra ex Geſnero reſtituimus; nunc cuius regionis Samarici ſint, nemo etiam tradit. Sardi laudatiſſimi quoque equi ſunt, cauda procera atque lata, iuba breui, vngulis alinis; lacerto ſo corpore, arrectis maximè auribus, ſi modo rectè expreſſit Stradanus. Sarmatę magna equorum armenta habent, Pauſanias rationem reddit, quoniam eorum terra non in

Perſici. *Pharſalici.* *Lib. 2. Pol. cap. 3.* *Iuſta equa.* *Phaſiani.* *Piſæi.* *Poloni.* *Pſylli.* *Roſeani.* *Sacæ.* *Sapbareni.* *Lib. 4. c. 6.* *Samarici.* *Sarmatici.*

pattes

A partes deſcriptà, priuatorum vſui ſeruit, aut quicquam præter agreſtem ſyluam fert, & totà regio eſt compaſcua, & incolæ Nomadæ, id eſt, paſtores appellantur. Equi feroces ſunt, & haud facilè magiſtro obedientes, vt oſtendit Silius Italicus de Suſana Hiſpaniæ vrbe loquens, quæ ex Sarmatis & Scythiæ populis orta eſt. *Lib. 3.*

At non Sarmaticos attollens Suſana muros
Tam leuibus perſultat equis, hinc venit in arma
Haud aut fragilis ſonipes, crudoque vigore
Aſper frena pati aut iuſsis parere magiſtri.

Camerarius bellis dicit eſſe aptos, multoſque eorum reperiri caſtratos in tenerà ætate, atque ijs dentes credi numquam cadere. Strabo Scythicæ & Sarmaticæ quidem gentis proprium eſſe ait, equos caſtrare, vt manſuetiores ad parendum fiant, ſed de dentibus nihil. Ait verò paruos eſſe ac celeres, acres, atque rebelles. Ammianus Marcellinus tradit hoſce populos necnon & Quados ideo caſtratis vti, ne aut fœminarum viſu exagitati raptentur, aut ſubſidijs ferocientes prodant hinniu denſiore vectores: Genus tamen equorum eſt teſte Abſyrto non inelegans, & in ſuo genere concinnum, ad curſum idoneum; ſimplex, grandi corporis habitu, valido capite, cer-
B uice decora. Ipſi verò Sarmatæ equos ſibi eos vt probos aſciſcunt, quos à genitiua quadam macula quam in armis & cocco referunt, actogenes vocari ex eodem Abſyrto annotauimus, & apud eos cum reliquis de pernicitate certare, ideoque ijs ad bellicas excurſiones vti. At verò qui aquilinam notam ponè ferunt contra clunem & caudam, eos improbant. Quin & obſeruatum apud ſe eſſe tradunt, ne ex eis prælientur: quippe aut equitem ijs inſidentem facilè perire, aut in quippiam moleſtiæ incurrere. Plinius eoſdem hoſce populos cùm longinqua acturi ſunt itinera, inedia pridie præparare equos ſuos ait, exiguum tantùm potum impartientes, atque ita per centena millia & quinquaginta continuo curſu euntibus inſidere. Pauſanias ſcribit Sauromatas plurimos equos alere, & non tantùm ab bellum vti, ſed etiam dijs immolare & cibo adhibere: vn- *In Atticis.*
gulas etiam colligere, purgare, & diuidere ad ſimilitudinem ſquamarum in draconibus, aut inciſionum in viridi fructu piceæ: deinde perforare ac neruis equorum boumque conſuere ad vſum thoracum, qui quidem Græcanicis (inquit) nec inelegantiores, neque infirmiores ſunt; facilè enim ictus tum cominus inflictos, tum telorum eminus ſuſtinere. At lineos thoraces non æquè vtiles eſſe in bello, cùm ferrum violenter adactum tranſmittant; venantibus verò conuenire. Scenitæ, vt Euagrius ait, equos habent tantæ pernicitatis, vt propter velocitatem eorum vinci ne- *Scenitici.*
C queant. Populi ſunt qui Perſas contra Mauritium ſequebantur. Apud Scotos Angloſque refe- *Li. 5. Hiſt.*
rente Iouio præcipuum robur eſt in pedite, & ſi qui adſunt in bello equites, magna pars ſagittarij *Eccl. c. 20.*
ſunt, pauci verò cataphracti, quòd eorum equi, quanquam acres, ad iuſtam magnitudinem non *Scotici.*
excreſcant, vt Friſij, Bætici atque Apuli, & propterea ſtatariæ pugnæ minus idonei exiſtimen- *Li. 11. Hiſt.*
tur. In Scythia (author eſt Herodotus) equi ingentem & diuturnam vim hyemis perferunt, mu- *Scythici.*
li aſinique ne incipientem quidem ferunt, cum tamen alibi ſtantes (inquit) in gelido equi labefiant, aſini verò & muli durent. In locis verò circa Tanaim (vt ſcribit Dionyſius Afer) & Caucaſum Borealem tantum eſt frigus hybernum, vt præ illo non ſolùm muli, ſed & pecora & equi moriantur. Quales autem eorum equi ſint, & cur eunuchos faciant, iam dictum eſt. Siculi Oppia- *Siculi.*
no probantur & celerrimi habentur, cedunt tamen Partis & Armenijs. Interpres reddidit Sicanos. Sicania enim Siciliæ pars eſt in finibus Agrigentinis, quorum equi præ cæteris laudabantur, vt dictum eſt.

Inter equos porrò quos tellus educat, omnes
Antevolant celeres rapida leuitate Sicani
Qui depaſcuntur Lilybæum gramine mollem,
D *Trinacriamque onus Enceladi populantur anheli,*
Qua Aetna flammiuomis eructat faucibus ignes.

Sed in Græco codice pro Λιλυβηῖον legitur λιβύιον per diæreſim fortè. Lilybæum autem promontorium Siciliæ eſt Libyam verſus. Pro Trinacria poeta habet τρίκαρηνον ὄρος, id eſt mons triceps. Trinacria autem Sicilia dicta eſt à tribus promontorijs, Pachino, Lilybæo & Peloro. Geſnerus tricipitem montem intelligi ait Aetnam, vt quæ ignem eructet, & ſuppoſitum Enceladi gigantis cadauer tegat, quod hic de hoc monte Oppianus, alij de Aetna nominatim ſcribunt. Sed & Gratius equos Siculos elegantiſſimis celebrat verſibus.

Sic (vt Libycis) *& Strymonio facilis tutela Biſaltæ*
Poſſent Ætnæas vtinam ſe ferre per artes,
Qui ludis Siculis: quid tum ſi turpia colla,
Aut tenuis dorſo curuatur ſpinæ? per illos

Cantatus Graijs Agragas, victaque fragoſum E
Nebrodem liquere feræ. O quantus in armis
Ille meis, cuius dociles pecuaria fœtus
Sufficit vt, qui Chaonias contendere contra
Auſit vix merita quas ſignat Achaia palma.

Vide etiam ſuprà proprijs locis. Laudabantur autem priuatim in certamine curuli. Vegetius: *Nec*
Lib.14.c.6 *inferiores Hiſpanis equos propè Sicilia exhibet Circo.* Et rurſus eoſdem à moribus laudans, *Nec Epi-*
rotas Siculoſque deſpexeris, ſi mores ac (hæc copula abundat) *pulchritudo non deſerat.* Iſidorus Sici-
liam ſcribit equorum magnorum generatorem habere Alpheum fluuium, ſed fortè in omni Sicilia
magni fuerint, nam & Heſychius ex Sophocle αἰθαίαν πῶλον exponit, ἡ Σικελικῶ ἢ μεγάλην. Sye-
Syene. nes equos ſæuos vocat Gratius:

Nec ſæuos miratur equos terrena Syene.

Geſnerus intelligi vult de Aegyptijs. Eſt verò Syene vrbs in confinibus Aethiopiæ & Aegypti,
non procul à Nilo, ſupra Alexandriam verſus Meridiem quinque millibus ſtadiorum, ſub tropico
cancri directè, ſita, vnde ſole exiſtente in cancro, medio ſolſtitij die ſupra verticem ciuitatis nullam
Syri. prorſus in ea vmbram iaci inuenio. In Syria & Cappadocia equos excellere tradit Albertus. Ego F
de Syriæ equis nihil inuenio. Ariſtoteles ſeu author ille librorum de mirabilibus Ariſtoteli aſcri-
Sueti & ptorum in ea regione equiferos dari aſſerit, vti ſuprà recitauimus. Sed eam partem quæ Apamia
Gothi. dicitur, equis alendis aptam eſſe, etiam ſuo loco oſtendimus. Suethia & Gothia, vt aſſerit Olaus
Li.17.c.16 Magnus, equos magnos & ad cataphractorum prælia aptiſſimos producit, qui tamen regio edicto
Tarentini. extra regnum educi prohibentur. At minores magno numero quotannis à Germanis exportantur
Lib.6. propter tolerantiam laborum, famis, frigoris, tenebrarum laudatiſſimi. Tarentinus ager Strabo-
Li.4.Theb. ni celebratur equis alendis aptiſſimus. Statius Tænarios equos tanquam excellos prædicat, & à
Tænarij. Cyllaro præſtantiſſimo illo Caſtoris equo originem ducere oſtendit:

Tænarijs hic celſus equis; quàm diſpare cœtu
Cyllarus, ignaro generarat Caſtore prolem.

Tænaron promontorium eſt Laconicæ regionis, circa medium meridionalis lateris Peloponneſi,
quàm longiſſimè à mari procumbens. Equos Tartarorum pleroſque albos eſſe inuenio. Scribit au-
tem Paulus Venetus magnum Cham illorum regem habere armenta equorum alborum, equa-
Tartari. rumque eiuſdem coloris, quæ putantur excedere numerum decem millium. Matthias à Michou
Li.1.c.65. dicit tantæ velocitatis hoſce equos eſſe, vt vno die viginti miliaria magna Germanica equitent: G
Lib.1.ca.6. Idem etiam teſtatur eoſdem equos pedibus aquam & pabulum ſub niuibus quærere. Sunt autem
depreſſa ceruice, puſillique vt Sigiſmundus Baro annotauit, ſed fortes, qui æquè inediam labo-
remque ferre poſſunt. His ad laborem aſſuetactis, commodiſſimè (inquit) vtuntur, aiuntque Moſ-
Thebe. ci perniciores ſub Tartaris quàm ſub alijs eſſe. Ne dorſa eorum atterantur, gramine ſellas ſeu ar-
Theſſalici. borum folijs fulciunt. Theben Moſchus ἱπποτρόφοι quaſi equorum alumnam cognominauit. Si-
Lib.8. militer Euripides Theſſaliam πωλοτρόφον. Theſſaliam autem paſcendis equis commodiſſimam,
teſtis eſt Strabo, addens hos equos Arcadicis & Epidauricis præſtantiores eſſe. Varro etiam præ-
ſtantiſſimos putat, valereque Theſſaliam equorum optimorum gloria vetus indicat adagium, ἐκ-
κρινεῖται ἵππος Θεσσαλική, id eſt *decernetur equa Theſſalica.* De hiſce eiſdem equis hoc quoque
prouerbiale aut potius oraculum Delphicum intelligi volunt Theodoritus, Tzetzes, Sophocles,
Athenæus, Herodotus, & Euſtathius.

Ἵπποι Θρηΐκιαι, Λακεδαιμόνιαι δὲ γυναῖκες.

Sed in hoc differunt, quòd aliqui cenſent legendum, ἵπποι Θεσσαλικαί, λακεδαιμόνιαι δὲ γυναῖ-
κες: Tzetzes Θετταλὰς ἵππους in hiſtorico nominatim appellat. Euſebius verò in libro de præpara-
tione Euangelica Thraces appellat iſtiuſmodi equos: Vtcumque eſt, Theſſalis palma datur. Hinc H
autem eſt quod Neptunum tradunt in campis Petreis qui ſunt in Theſſalia, impulſu tridentis e-
quos è terra excuſſiſſe, Scyphium & Arionem, & ex his poſtmodum equos cæteros eius regionis
Lib.6. procreatos eſſe. Ipſi verò etiam populi equorum fuere perquam ſtudioſi, equitationiſque inuen-
tores, vt oſtendetur ſuo loco. Equos autem Theſſalos in curuli certamine vtiliſſimos celebrat
Theocritus, inquiens:

Ἢ κάπῳ κυπάρισσος, ἢ ἅρματι Θεσσάλος ἵππος, id eſt, Vt in horto cupreſſus aut in curru
equus Theſſalus. Inuenio tamen apud Herodotum in eo curuli certamine quod exhibuit Xer-
Lib.7. xes in Theſſalia, equas Theſſalicas ſuis (Perſis) inferiores fuiſſe: exhibuiſſe autem id certamen,
quòd illic totius Græciæ equas optimas eſſe audiuiſſet. Atqui Homerus cùm vellet oſtende-
re, qui inter duces certaturi præſtarent virtute & equorum ſtrenuitate, excellentiæ laudem
ita Eumelo tribuit, vt Achillem Theſſalum excipiat, tum ipſum, tum ipſius equos, in qui-
bus omnia quod ad præſtantiam, incomparabilia eſſent; certè Theſſalicis equis primas tribuit.
Quarè

A Quarè, cum in fine Iliadis vellet Diomedem in funebri certamine victorem declarare, implorat Mineruæ auxilium, vt victoriæ reſiſteret: itaque iugo fracto ipſe ex curru excutitur, & vix tandem poſt alios omnes ad metam peruenit.

Ἕλκων ἅρματα καλὰ ἐλαύνειν προσσόθεν ἵππυς.

Iſtius verò regionis equis notam bouilli capitis inuri ſolere inuenio, vt bucephali appellarentur eoque nomine ibi vocatos ita ſignatos equos: falli autem qui putant bucephalos vocari à bouillo capite, vel à cornibus quibus Alexandri equum ſimiliter bucephalum nuncupatum, præditum fuiſſe ineptè nonnulli ſomniant. Nam quòd equi quidam apud Theſſalos bucephali dicerentur, oſtendit manifeſtè Ariſtophanes ἀναγύρῳ. Gratij verſus de equis Theſſalis ſuprà recitaui in Mycenis. Apparet equos fuiſſe & corporis & animi robore præſtantiſſimos. Cæſarem enim dictatorem teſtatur Rauiſius textor, equorum Theſſalicorum in tauros dimicantium eoſque necantium ſpectaculum Romanis ferri dediſſe. Thraces Abſyrtus turpes eſſe ſcribit, deformi ſpecie, rigido corpore, prægrandibus armis (κάτωμοι, Grammatici κατωμιστὴν exponunt equum quo ſeſſor ab humeris in terram excutitur,) gibbere vel curua ſpina; varos atque ideo ingreſſu vacillante curſuque: cæterùm oraculum Delphicum illud quod paullo antè citabamus Thracias (Θρηΐκιας) *Bucephali* *Thraces.*

B equas præ cæteris extollit. Et Heſiodus Thraciam πωλοτρόφον nuncupat, & Procopius teſtatur ſolitos eſſe Imperatores in Thracia equorum alere ſobolem. Et Virgilius præſtantiſſimos hic fuiſſe equos indicat in Turno rege, *maculis quem Thracius albis portat equus.* Nec rectè à criticis reprehenditur poeta quòd pòſt de eiuſdem equis dicat. *Lib. 9.* *Lib. 12.*

Pilumno quos ipſa decus dedit Orithyia
Qui candore niues anteirent, curſibus auras.

quaſi veritati parum ſit conſonum probabileque Pilumno Italo notam fuiſſe Orithyiam puellam Atticam, quam videlicet Apollo in Thracia rapuit: nam hic potiùs laudandus quàm reprehendendus Maro eſt. Cum enim Pilumnus deus fingatur, dea Orithyia, quid ni alter alteri notus eſſe potuerit? Non enim vt de mortalibus ſed vt de deis poetam loqui (inquit Turnebus) cenſendũ eſt, etſi & in ijs reuera nihil diuinitatis fuerit. Celebrat eoſdem Statius de equis loquens Hippodami. *Li.23. Aduerſ. c.18.*

Vt Siculas ſi quando rates tenet æſtus & ingens
Auſter agit, medio ſtant vela tumentia ponto:
Tunc ipſum fracto curru deturbat, & iſſet
Antè Chromis, ſed Thraces equi vt videre iacentem
C *Hippodamum, rediit illa fames, iam tamque frementes*
Oblitus palmæ, retrò Tirinthius heros
Torſiſſet, victorque & collaudatus abiſſet.

Thracia erat etiam olim celeberrima propter Diomedis equorum ſtabulum, quod fuiſſe ait Solinus non longè à ſtagno Biſtonio, oppidum autem fuiſſe nomine Tyrida: cæterùm ceſſiſſe æuo, ſolùmque turris veſtigium ſuo tempore duraſſe. In regno Timochiam, regno Perſiæ octauo & in finibus eiuſdem, equos eſſe magnos & pulchros ſcribit Paulus Venetus, & à negotiatoribus venales duci ad ciuitates Chiſem & Charmoſam in litore maris ſitas, ac inde in Indiam mitti. Toringos commendat Vegetius tanquam iniuriæ tolerantes, ita vt proximum poſt Hinniſcos, quos omnium primos facit, locum obtineant. Populi ſunt Heſſis vicini, qui Plinio, vt Volaterranus conijcit, Cimbri mediterranei vocantur. Turcorum equi perniciſſimi, teſticulis vt plurimum ſunt ademptis: quod meminit quoque qui equorum effigiebus à Stradano editis verſus ſubiecit: Inquit enim: *Diomedis equorũ ſtabulum vbi.* *Li.1.c.19.* *Toringi.* *Turcici.*

Turcus acer campis, paruis contentus, obeſus
Tergore, per latos celeri pede fertur agellos
D *Sed plerumque ſuis (vt fertur) teſtibus orbus*
Atque tuba tinctus fulgenti & murice cauda eſt.

Laudantur quàm maximè noſtra tempeſtate in vſu bellico. Tyrrhenos Oppianus ſimiliter tanquam bello aptos probat. Volaterranus ex Tyrrheni maris inſulis præſertim Corſica & Sardinia breues admodum ſed animo generoſo atque audaci, eſſe ait, & ingreſſu irrequieto. Venetos Paphlagoniæ populos qui poſt bellum Troianum Antenore duce, eam Italiæ partem, quæ nunc Venetia dicitur, occuparunt, celebres olim fecit equos alendi ſtudium, id quod Strabo his verbis aſſerit. *Venetos aliqui putant deſcendere à Venetis Paphlagoniæ populis, qui poſt bellum Troianum ad hæc loca peruenerint: & huius coniecturæ argumentum faciunt, induſtriam ipſorum in alendis equis: quæ hoc omnino tempore defecit: antea tamen in ſumma apud illos cura fuit. Dionyſius quoquè Siciliæ Tyrannus hinc alendorum ſemen equorum conſtituit, quos ad equeſtre certamen toleebat: adeo vt per Græcos equinæ prolis Venetæ nobilitas maneret, & ad longum tempus propago ipſa famam vendicaret.* Ἐνετοὶ ἴωνοι, nominantur quoque à Stephano in Enetis, *Tyrrheni.* *Veneti.* *Lib. 5.*

Lycoſpades Lycophori. vicinis, vt ait, Paphlagoniæ populis. Pro ἐνετίδες apud Heſychium & Varinum alicubi legitur corruptè ἐνδίες. his verbis: ἐνδίες ἵπποι, ἐν τῇ Ἀδρίᾳ ἵπποι, καὶ λυκοσπαδεῖς (lego λυκοσπάδες καὶ λυκοφόρα, (ego Lycoſpades equos à Lycophoris ſuo loco diſtinguam,) nam aliàs habent: ἐνετίδας πώλους στεφανηφόρους, ἀπὸ τῆς περὶ τὸν Ἀδρίαν ἐνετίδος. Vnde conſtat Venetos equos in ſacris certaminibus ſæpè nobilitatos fuiſſe, & ſæpe palmas & coronas retuliſſe. E

NATVRA. MORES. SOMNVS.
Munditıes.

Cur duce careant. EQVORVM ducem (inquit Ariſtoteles) vt boum nullum conſtituunt, quod eorum natura non ſtabilis ſed mobilis procaxque eſt. Sunt tamen etiam gregales, aut armentales ſiue armentitij, vt ex ijs quæ dicta ſunt, partim conſtat, & ex deinceps dicendis conſtabit: Virgilius autem equam inde armentalem vocauit: F

Armentalis equa mammis & lacte ferino
Nutribat.

Cælius gregales Græcis φορβάδες dici tradit, domeſticos verò, hoc eſt quos domi alimus τροφίας:
Iliad. O. ſed & ἀγελαίους illos dicere licet. Eſſe præterea equum animal philolutron aut philydron id eſt balneorum & aquæ amans, idem author probat Ariſtoteles, idque prius etiam notauit Homerus:

Εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο, id eſt,
Lib. 5. *Aſſuetus lauari pellucido flumine.*

Bibendi modus. Similiter volutari gaudet. Bibunt ſorbendo: Tradit autem Athenæus Parmenonem Byzantium prodidiſſe, nos qui vno hauſtu multum bibit, vaccæ potiùs quàm equo comparare, cùm tamen
Lib. 8. Hiſt. cap 6. bouem ſorbendo quoque bibere videamus, idque non prætérijt Ariſtoteles. Quod verò equi bibentes os profundiùs aquæ immergant, aſini verò & muli, vix aquam labris attingant, calidiori equi naturæ, ideoque animantis ipſius audaciæ, illorum contrà frigiditati timiditatique aſcri-
Voracitas. bendum eſſe iudicarunt eruditiores. In edendo quoque auidiſſimi exiſtunt equi, & cùm celeriter propria deuorarunt, partem mox conſortis eum eadem inuadunt auiditate, vnde conſortem ſuum G
Inediam ferre. macreſcere non ſemel contingit. A pabulo vix vnquam ceſſant, animum verò ſimul & os interdiù noctuque habent in patinis: Inediam tamen magis quàm ſitim ferre, hinc clarum eſt, quòd Sarmatæ longinqua obituri itinera, cibum adimunt, inedia eos præparantes atque ita per centena & quinquaginta millia continuo curſu euntibus inſident. Turci quoque iter facientes interdiu equos non paſcunt, niſi fortè æſtate ad ſolis æſtum fugiendum, manè & veſperi iter faciant, ipſi verò equis inſidentes edunt quæ circumferunt, equos vbicumq. aquam inueniunt, potare ſinunt: quam ob cauſam fontes ſecundum regias vias deriuandos magna diligentia curant: quemadmodum ſcribit Petrus Bellonius Cenomanus in ſingularibus ſuis obſeruationibus per Orientem. Iam ve-
Menſtrua purgationes. rò inani ventre velociores belloque vtiliores eſſe inuenio. Refert Saxo Valdemarum nocte quam belli inſecutus eſt dies, quo Suenonum III. Danorum regem & vita & regno exuit, frenatos ſtare equos paſtuque penitus arceri præcipiſſe, ne ſacietate graues, curſu hebetes forent. Equas, vt & vaccas crebriùs mingere Ariſtoteles annotauit: nos in ipſo curſu eas veſicam exonerare poſtea dicemus, ideoque in belli vſum à Scythis deſiderari. De menſtrua earumdem purgatione hæc ferè prodidit. Equæ purgantur menſtruis, modo quidem ampliore quàm oues & capræ, ſed multò minus proportione. Rurſus. Equabus menſes fiunt & vaccis, ſed his minus. Et rurſus. Equa vacat H
admodum purgamentis in partu, minimumque emittit profluuium ſanguinis, videlicet pro corporis magnitudine. Item alibi: Conceptus indicium maxime in vaccis equabuſque cùm menſes
Sect. 10. ceſſarunt ſpatio temporis bimeſtri, trimeſtri, quadrimeſtri, ſemeſtri: ſed id percipere difficile eſt,
Probl. 38. niſi quis iam dudum ſecutus, aſſuetuſque admodum ſit: quamobrem non deſunt, qui menſes in
Stercorum cur ſicca. his animalibus negent. Cùm peperit, ſtatim ſecundas deuorat, vt idem annotauit philoſophus. Et alicubi docet, cur plus excrementi ſicci quam humidi, equi egerant, contrà ac hominum genus:
Cur & quando ſpumeſcant. rationem afferens quòd hæc animantia ſicco pabulo largiori vtantur, cùm homo humidis magis quam ſiccis veſci ſoleat. Spumeſcit eorum os, maxime ſi curſu aut labore defatigentur, de cuius ſpumæ cauſa, quæ nobis reliquit Galenus, licet verboſiùs, minimè prætéribo. Is itaque explica-
Lib. 2. Aphoriſ. 43. turus hunc diuini Hippocratis aphoriſmum: *Qui ſuffocantur & à vita deficiunt, nondum tamen mortui ſunt, non referuntur ad vitam, quibus ſpuma circa os apparet.*

Omnis

A Omnis ſpumæ (inquit) generatio ex duarum ſubſtantiarum mixtione conficitur, altera ſpirituoſa, altera humida. Fit autem earum mixtio, ambabus in multa perfractis & multis mutuo complexu paruis ampullis ab ipſis effectis. Cùm verò tenacem habet is qui confringitur humor conſiſtentiam: (quo ſpiritum complectente, ampullas contingit generari) non facilè diſſolubilis, ſed ſtabilis ſpuma conficitur; qualis maximè currentibus equis, vel ira percitis apris, circa os aggregatur. Ambarum verò ſubſtantiarum confractum ac mixtionem facit nõnunquam motus violentus vel vtriuſque vel alterius tantùm: nonnunquam verò & fortis calor, niſi & hunc dixerit quiſpiam ſpumam per motum operari. Verùm homini ea quæ manifeſta videntur conſectanti, tutius eſt dicere ſpumæ generationem: ventis quidem vehementioribus mare occupantibus, propter ictum fortiorem: in lebetibus autem, caloris ratione. Sic itaque in corporibus animalium, cùm adſunt ex morbo comitiali conuulſiones vehementia motuum ſolet ſpumam generare: in apris verò calor: in curſibus autem equorum, vtraque cauſa vigorem habet. Nam dum continuò per reſpirationes intrò & extrà fertur, ſaliua per ipſas extenuatur, & aliquid etiam ex pulmone inſtar vaporis effertur, quod ſaliuæ miſcetur ac circumplicatur ſpumæ quæ generatur, ſubſtantiam vnà adaugens. Qui verò opinantur hanc ſpumam ex ventre prouenire, decerrant. Neque enim
B fieri poteſt, vt affatim & cumulatè inde proueniat, cùm neque eo tempore animal euomat, neque nauſeam vllam patiatur; citrà quæ ſymptomata, nihil è ventre poteſt efferri; tantum abeſt, vt vapor quiſpiam expirationi ſimilis attolli inde poſſit: cùm nulla huiuſmodi ſubſtantia è ventre efferatur, qualem pulmo expirat. Hæc & alia Galenus: cur verò ſpuma ea alba reddatur, cauſam eſſe volunt calorem & motum æquis ferè portionibus concurrentes: ita n. & in mari accidere, cùm à ventis commouetur: ita fieri in ollis quibus ignis ſubijcitur, ita & in aere, agitatum à ventis humorem hyberno tempore, colore albo reddi, & poſtquam albuit, ob frigus quod eſt in aere, congelari in niuem: *Cur ſpuma fit alba.* Somniare etiam hæc animantia palam eſt, quod & Ariſtoteles & Plinius quoque prodiderunt: Somniant autem de ijs maximè quibus aſſueuere, vt in nobis ferè euenire quoq; ſolet: Lucretius. *Somniare.* *Lib. 4.*

Vſque adeò magni refert ſtudium, atque voluntas,
Et quibus in rebus conſuerunt eſſe operati
Non homines ſolùm, ſed verò animalia cuncta
Quippe videbis equos fortes, cum membra iacebunt
In ſomnis ſudare tamen, ſpirareque ſæpe
C *Et quaſi de palma ſummas contendere vires.*

Dormiunt autem plerumque ſtantes, tamen canterij, vt aiunt, magis, qui quòd caſtrati ſint, mitiores & placidiores, ſomniculoſique ac dormitantes, magis ob torporem videntur. Hinc iocus ex ambiguo apud Plautum: *Vt dormiât*

Certe hæc mulier canterino ritu aſtans hic ſomniat.

Nam & ſomniare, ſomnia eſt videre inter dormiendum, ſomniare etiam delirare, nugaſque & deliramenta effutire valet, vt apud eundem: *Quos ſumanos ſomnias.* Id eſt nugaris & blateras. Cùm iraſcuntur, canum modo dentes denudant, mordentque etiam, apparet autem ridere, & vulgò riſum equinum id nuncupamus. Blanditiarum maximè ſunt amantes, contrà verbera abhorrent, vt ex Xenophonte dicemus ſuo loco: *Ira.* *Gaudere palpis.* Equæ pullos ſuos amant ardentiſſimè, cuius rei (inquit Ariſtoteles) indicium eſt quòd ſæpius ſteriles auferunt pullos à matribus, quos ipſæ amore proſequentes tuentur, ſed quoniam lacte carent, deprauant eos quos diligunt. Celebratur verò amor iſte, maximè ab Aeliano his verbis: Equa mater optima, ſumma charitate & fide pullum ſuum amat, cuius ſanè modi amoris Darius ætate inferior non imperitus, equas à partu recentes relictis *Amor erga pullos.*
D domi pullis ad pugnãs euehebat. Pulli ſic alieno lacte a matribus orbi, quemadmodum homines parentibus amiſſis aluntur. Darius cùm inclinata iam acie in eo prælio quod ad Iſſum (Iſſum potius) commiſerat, Perſarum res premi cœpiſſent, eumq; victus fuga ſalutem adipiſci neceſſe haberet, in equam aſcendit, qua quòd relicti memoriam pulli recordaretur, quanto maximo potuit ſtudio & celeritate eum ipſum prędicatur ex periculis eripuiſſe. Simile quid recenſet quoque Paulus Venetus de Tartaris: Circa extremum (inquit) Septentrionem regio quædam eſt, in qua multo per annum tempore ſol non apparet, ita vt non ſolùm noctu tenebræ ſint, ſed etiã interdiu aer in modum crepuſculi caliginoſus. Hanc regionem confines Tartari prædę gratia ingreſſuri, ne propter ſubitò ingreſſuram noctem periclitentur, hoc modo cauent. Equas cum pullis accipiunt, & pullos in primo ingreſſu cuſtodibus committunt, vt ſe illic redituros expectẽt. Sic equæ nocturno itinere diligentiùs obſeruato, rectà ad pullos ſuos in reditu contendunt, idque celerrime: Laxant enim eis ſeſſores habenas, & liberè quò ſuo inſtinctu feruntur, ire permittunt. Similiter pullus ipſe matrem ſequitur quocunque euntem. Vult itaque M. Varro, vt pullus cùm firmior iam factus, in eadẽ paſcua, in quibus mater eſt, dimittatur, ne deſiderio partus ſui laboret equa: nã *Lib. 3. c. 49* *Tartarorũ prædandi modus.*

id præcipuè genus pecudis (inquit) amore natorum, niſi fiat poteſtas, noxiam trahit. Amoris iſtius cauſam eſſe volunt hippomanes, quod ſtatim à fronte fœta ædito partu dicitur deuorare, vt ſuprà abundè indicauimus. Cæterùm alienos quoque pullos orphanos ſæpè nutrire viſa eſt vt proprios, id quod teſtatur Ariſtoteles. Equas ſocietate coniunctas, ſi altera fortè perierit, alteram pullum parente orbatum enutrire dicens, cuius amoris meminit ſic Tzetzes: E

Αἱ ἵπποι κατοικτείρουσαι τε, ὀρφανικὰ τῶν ἄλλων
Θηλάζουσι τὰ τρέφουσι ταῦτα σὺν τοῖς ἰδίοις.

Ipſa verò conſpecta ſua ipſius imagine non aliter ac Narciſſus, ſibi ipſi placet, & ad libidinem incitatur: de quo amore hæc prodidit Theomneſtus: Rarior quidem ſed hæc eſt equarum nota rabies, vt cùm in aqua ſuam viderint imaginem, amore inani capiantur & per hunc oblitæ pabuli tabe cupidinis intereant. Eius veſaniæ ſigna ſunt, cùm per paſcua velut extimulatæ concurſitant, ſubinde conſpicientes, vt aliquid deſiderare vel requirere videantur. Mentis error diſcutitur, ſi deducas ad aquam detonſa iuba: tum demum ſpeculatæ deformitatem, priſtinæ imaginis aboletur memoria. Similiter etiam vt aſinorum in coitu patiantur humilitatem, iubas tondere præcipiunt, quoniam comatæ pulchritudine atque gloria ſuperbiant: id quod meminit in primis Plutarchus in Amatorio. Qui vxorem (inquit) in arctum cogit & comprimit veluti annulum digito ob gracilitatem alias delapſurum, ſimilis eſt eorũ qui equas tondent & deinde ad fluuium vel lacum adducunt: nam ſuam formam conſpicientes fœdatam, ferociã dicuntur amittere & pati porrò ab aſinis ſe conſcendi. Iam verò Lycoſpades dictos equos maximè ſtudere ſcribit Ælianus vt formoſi videantur ſuis aurigis, idque ipſum cùm natant oſtendere, tum enim in aquam bene penitus procedere, vt & nitidum os efficiant, & ne ſordidum quippiam ex præſepi aut de via illitum deformet ſpecioſum nitorem: ac odorati vnguenti ſuauitatem, Homeri & Simonidis teſtimonio in amore & delicijs habere exiſtimari. Sed hoc idem aliàs equis in genere attribuit, his verbis: Ex ijs qui equinæ tractationis periti ſunt, audiui equum delectari lauatione & vnguentis. F

Seipſam amat equa.

Munditiis.

INGENIVM. DOCILITAS.

Memoria.

DOCILITATIS mirique huius quadrupedis ingenij, infinita penè dixerim argumenta proferam. Homerus non tantùm intelligentiam quandam vulgarem ſed diuinam, G
atq; etiam orationem attribuit, nam Hectoris equos deos appellat, quam alias nominis prærogatiuam magnis tantùm viris dare ſolet: Xantum Achillis equum fingit, non loqui modò, ſed & acerba voce dominum increpare, non ſecus ac Balanum fecit aſinus in ſacris literis. Idem
Iud. ca. 22. Homerus citante Platone Aeneæ equos commendans, noſſe ait Κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα διωκέμεν ἠδὲ φέβεσθαι, rapidè hinc atque illinc pugnare vagarique, quaſi quando vrgendum &
Militandi peritia. quando fugiendum ſit, non ignorent, vnde etiam eundem celebrat Aenæam. Multa de equi ingenio Solinus de Cappadocia ſcribens. Terra illa ante alias (inquit) altrix equorum & prouentui equino accommodatiſſima eſt: quorum hoc in loco ingenium reor perſequendum. Nam equus in-
Cap. 57. eſſe iudicium, documentis plurimis patefactum eſt, cùm iam aliquot inuenti ſint, qui non uiſi pri-
Iudicium. mos dominos agnoſcerent, obliti manſuetudinis, ſi quando mutaſſent conſueta ſeruitia. Inimicos partis ſuæ norunt, adeò vt inter prælia hoſtes morſu petant. Sed illud maius eſt, quòd rectoribus perditis quos diligebant, accerſunt fame mortem. Verùm hi mores in genere equorum præſtantiſſimo reperiuntur. Nam qui infrà nobilitatem ſunt lati, nulla documenta ſui præbuerunt. Sed H
ne quid videamur dicendi licentia contra fidem arrogaſſe, exemplum frequens dabimus, Alexã-
Bucephalus vnde dictus. dri Magni equus bucephalus dictus, ſiue de aſpectus toruitate, ſeu ab inſigni, quod taurinum caput armo inuſtum gerebat, vel quòd de fronte eius quædã extantium corniculorum minę protuberabant, cùm ab equario ſuo aliàs etiam molliter ſederetur, accepto regio ſtratu neminem vnquam alium præter dominum vehere dignatus eſt. Documenta eius in prælijs plurima ſunt, quibus Alexandrum è duriſſimis certaminibus ſoſpitem opera ſua extulit, quo merito effectum vt defuncto in India exequias rex duceret & ſupremum ſepulchrum daret, vrbem etiam conderet, quàm in nominis memoriam Bucephalam nominauit. Idem de Bucephalo ferè in hæc verba tradidit Au-
Li. 5. ca. 2. lus Gellius. Equus Alexandri regis & capite & nomine Bucephalus fuit. Emptum Cares ſcripſit talentis tredecim & regi Philippo donatum. Super hoc equo dignum memoria viſum, quòd vbi ornatus erat, armatuſque ad prælium haud vnquam inſcendi ſeſe ab alio quàm à rege paſſus ſit. Id etiam de iſto equo memoratum eſt, quòd cùm in eo inſidens Alexander bello Indico & facinora

faciens

A faciens fortia, in hoſtium cuneum, non ſatis ſibi prouidens, immiſiſſet, coniectiſque vndique in Alexandrum telis, vulneribus altis in ceruice atque latere equus perfoſſus eſt: moribundus tamen ac propè iam exanguis è medijs hoſtibus regem viuaciſſimo curſu retulit; atque vbi eum extra tela extulerat, ilico concidit, & domini iam ſuperſtitis ſecurus quaſi cum ſenſus humani ſolatio expirauit. Tum rex Alexander, parta eius belli victoria oppidum in iiſdem locis condidit, atque ob equi honores Bucephalon appellauit. Sed de equorum amore fideque erga dominos ſuos mox plura. De ingenio verò eiuſdem Bucephali meminit Q. Curtius, ſcribitque Alexandrum non eodem quo cæteras pecudes, animo eum equum æſtimaſſe: quòd in dorſo ſuo inſidere non pateretur alium; ſe verò, cùm vellet aſcendere ſponte ſua genua ſubmittens exciperet, credereturque ſentire quem veheret. Nos quoque Sacarum equos, ſi ſeſſorem excuſſerint, ſubito conſiſtere, vt rurſum aſcendere poſſit, ex Aeliano diximus. Inuenio denique hunc Alexandri equum cùm in propriam ſtatuam ab Apelle ſculptam incidiſſet, hinnitu clamoreque edito, exactiſſimè atque omnibus numeris abſolutiſſimam iudicaſſe, ideoque Apellem illius iudicium iudicio Alexandri qui ſuam præferebat, prætuliſſe. Similis planè intellectus in equo Neoptelemo immolando meminit Heliodorus his verbis: Dixiſſes & equum, intelligere formam domini & quòd pulcher ipſe pulcherrimum geſtaret ſeſſorem ſentire: ita collum circum mouens & arrectis auribus caput attollens & trux ſupercilium ſupra oculos verſans, ferebat & ferebatur exultans & ſuperbiēs & laxato freno alacriter progrediens, ac in vtrumque latus alternis ſeſe librans, extremaque vngula terram leuiter pulſans, commotionem cum inceſſus trāquillitate temperabat. Equum C. Cæſaris nullum præter Cæſarem dorſo recepiſſe idem Solinus, Suetonius, atque alij etiam teſtantur: Sed & Suetonius addit, ante Cæſarem nullum admiſiſſe alium. Nos quoque vidimus (inquit Gaudentius Merula) equum Pannonici cuiuſdam medici, qui pro foribus ſolutus donec ab ægris rediret, expectabat, etſi diem integrum abfuiſſet. Nullum alium admittebat aſſeſſorem. Aduentanti medico velut gratulabūdus occurrebat, dorſo mox illo ſuſcepto tanquam triumphans glomerabat in gyrum, aut eum ſubſequebatur, ſi is vel frigoris vel ſanitatis gratia pedibus ibat. Sed de amore in dominos mox plura. Cęterùm vt minus fortaſſis mirandum eſt quòd heros ſuos noſcunt, qui nempe ipſis benefici ſunt, ita multò admirabilius eſt, quod populos interſtinguere noſſe credantur. Scribit enim Aelianus, equos Lycoſpades dictos Græcorum hominum ſtudioſos eſſe dici, eorumque mirificam notionem habere, vt naturali quodam ſenſu ad eos amandos afficiantur, neque enim palpitantibus ſe offendi, neque reſilire, ſed tanquam conſtrictos teneri, totum diem cum ijs traducere, atque ſomnum prope eoſdem capere. Sin ad ipſos barbarus accedat, quemadmodum ex veſtigijs ſagaciter odorantes canes feras percipiunt, ſic eos ab equis illis cognoſci, elatoq; clamore tanquam ſanè feram beſtiam extimeſcentes, in fugam ſeſe dare. Maius adhuc intellectu iudicium equo tribuit Chryſantas apud Xenophontem, dum non intelligere tantùm, ſed multa etiam homini auribus indicare noſſe ait. Vt enim peritum equitandi hippocentauris præſtantiorem eſſe oſtenderet, inter alias rationes, hanc ceu præcipuam adducit, quòd hippocentautus duobus tantùm proſpiceret oculis, duabuſque auribus audiret, cùm ego (inquit) equitans quatuor proſpiciam oculis, quatuorque auribus præſentiam. Aiunt enim equum manifeſtare hominibus quæ oculis proſpicit, ac multa ſignificare auribus, quæ antea auditu percepit. Nouit optimè diſcernitque ſi qui vel regit, vel inſidet, equitandi aurigandique peritus eſt, vt imperiti naucleri exemplo docet Ouidius, dum canit:

Alexander ab equo ſeruatus.

B

Græcos à barbaris diſtinguunt.

C

Auribus indicat quæ audiuit.

Li. 4. de pædia Cyri. 3

Equitationis peritū agnoſcit.

Li. 1 Triſt. Eleg.

Nauita confeſſus gelidum pauore timorem
Iam ſequitur victus, iam regit arte ratem;
Vtque parum validus non proficientia rector
Ceruicis rigida frena remittit equo,
D *Sic non quo voluit, ſed quo rapit impetus vndæ*
Aurigam video vela dediſſe rati.

Aegrè verò etiam imperitum aurigam ferre ſe equa ipſa apud Theognidem teſtatur, inquiens:

Ἵππος ἐγὼ καλὴ καὶ ἀεθλίη, ἀλλὰ κάκιστον
Ἄνδρα φέρω, καί μοι τοῦτ' ἀνιηρότατον.
Πολλάκι δὴ μέλλησα διαρρήξασα χαλινὸν
Φεύγειν, ὠσαμένη τὸν κακὸν ἡνίοχον. id eſt:

Equa ſum pulchra & certatrix, ſed peſſimum
Virum fero, & mihi id moleſtiſſimum.
Sæpe profectò cogitaui effringens frenum
Fugere, excutiens malum aurigam.

Quod ſi verò probum equitem nactus fuerit equus, eius operam maximè ſi ſagittarius fuerit, in bello, dorſi ſui niſu adiuuat, naturæ quodam inſtinctu, vt annotauit Plinius his verbis: *Ingenia eorum*

Iaculantē vt iuuet.

eorum (equorum) *inenarrabilia, iaculantes obſequio experiuntur: difficiles conatus corpore ipſo, nixu-* E
Plinius correctus. *que iuuantium*. Sic enim apud Plinium ſcribendum eſſe, non *inuitantium* docet Baptiſta Pius Bononienſis noſter in explicatione verſus iſtius Flacci:

Lib.6. ——— *Intentaque adiutum miſsile planta*
Dirigit. Adiutum (inquit) dixit, quia quando volumus mittere telum, pedem intendimus, ac alterum crus explicamus, & mox iaculamur, quo corporis niſu miſſilia iuuantur. Quàm docile modo animal ſit equus eleganter docet Gryllus apud Plutarchum, brutorum ingenia cum humanis *Docilitas.* conferens: Quæ homines (inquit) ludentes aut luxuriantes diſcunt ac meditantur, hæc noſtra intelligentia etiam contra corporis naturam aſſequitur, freta vi percipiendi innata atque copioſiſſima. Non dicam de catulis feras indagantibus, aut pullis equorum ad certum numerum gradi diſcentibus, ſed & corui loqui & canes per aduerſos ſaltare orbes diſcunt, & equi & boues in theatris mirabiles addiſcunt motus, ſeſſiones, inſtitutiones, choreas, itaque meminerunt artis, eamque exercent, hominum maximè ſtudio atque induſtria: quæ ipſa docilitatis ſunt documentum, *Tripudiāt.* nullam aliam ad rem proſunt. Quomodo autem ad certum numerum gradi diſcant, dicemus infrà, qui verò id naturæ ductu præſtent, diximus iam antè. Choreas tripudiaque edoceri Sybaritarum exemplo notiſſimum, qui cùm eò deueniſſent dementiæ, vt in ſympoſijs equos ad tibiā tri- F pudiare docuiſſent, ad internecionem vſque deleti ſunt, vt meminit Ariſtoteles de eorum agens *Sybarita vt victi.* repub. Crotoniatæ enim hoſtes, hoc deliciarum ſtudio intellecto, ſaltandi concinnitatem illis pararunt, tibicines, vt equos ita inſtitutos, vt audito tibiæ cantu, ſeſe ſtatim attollerent arrectos, pedibuſque prioribus vice manuum geſtus motuſque quoſdam chironomiæ ederent ad numerum *Ath.li.12. c.6. ex Ariſt.* ſaltatorios, militibus ſuis permiſcentes, quorum melodiam cùm audiuiſſent non ſolum dicuntur exilijſſe, verùm etiam excuſſis ſeſſoribus ad Crotoniatas hoſtes transfugiſſe. Idem ſcribit Charon Lampſacenus Biſaltas contra Cardianos deſignaſſe. Onarim enim Biſaltarum ducem, tibicinam Cardianam in arte erudire feciſſe; vbi ergò pugna fuit cœpta, tibias inflare moduloſque canere *Li.12.c.23* iuſſiſſe conſuetos, equos autem ijs auditis in poſteriores pedes erectos, in tripudiū eſſe conuerſos: & cùm Cardianorum vis in equitatu poſita eſſet, victos facileque ſuperatos fuiſſe. Olaus Magnus *Elandiæ inſulæ equorum mira docilitas.* equos in Elandia inſula Gotici maris ingenioſiſſimos eſſe teſtatur, vt ſaltibus & choreis buccinæ vel tympani ſono per eos adaptari poſſint, quarum exercitium eſt, huiuſmodi ſpectaculis acquirere queſtum: Item inſtrui vt circulos ferreos aut ligneos non admodum amplos, more canum, tranſiliant, ſaltuatimque viuaciſſima pernicitate ſeſe gyrando reuoluant. Proprio etiam nomine monitos magis vel minus id facere, iuxta arbitrium imperantis. Huius autem inſulæ equos exiguo G corpore eſſe ſuprà dixi: quare talem fuiſſe conijcio, de cuius mira docilitate hæc nobis prodidit *Exer.209.* Scaliger. Equum puſillum deformem circumducebat agyrta quidam, cuius iuſſu atque etiam ſolo interdum nutu ille omnia faceret; ambulare, ſuccuſſim properare, currere, ſaltare, vel quadrupes vel bipes. Vinum bibere vidimus: (Olaus illius inſulæ equos cereuiſia & vino vſque ad ebrietatem potari aſſerit; & Cardanus in appendice librorū de varietate rerum, quia zithum ſiue cereuiſiam & vinum bibunt, magis dociles reddi, idq; cum alijs animantibus commune habere iſtiuſmodi equos, maximè cum auibus author eſt,) in clunibus ſedentem; anteriores pedes ad pateram ferri: peluim ſiue malluuium cruribus ſuſtinere, quaſi à tonſore lauaretur; qualem pictum videmus aſinum cucullatum: humo ſeſternere, proiectum atque porrectum iacere: ciliorum compreſ- *Canis mira actio.* ſione annuere: caput ad heri nutum attollere; in terga vertere: ſupinus oſtendere quo corporis ſitu mulier ineuntem admittat virum. Poſtremò nullum (inquit) canem vnquam vidimus doctiorem aut dociliorem, niſi vnus excipiatur, qui ſuper anterioribus pedibus erectus ac bipes ambulans, elatis clunibus, illuſtriſſimæ hominum coronæ miraculo fuit. Hæc ille. Solinus iſtiuſmodi docilitatem, diſcendique promptitudinem, voluptatem vocat, inquiens. *Voluptatem equis ineſſe Circi ſpectacula prodiderunt: Quidam enim equorum cantibus tibiarum, quidam ſaltationibus,* H *Stabulum agnoſcunt.* *quidam colorum varietate, nonnulli etiam accenſis facibus ad curſus prouocantur*. Hiſce diſcendi facultatibus addendum, quòd ſua ſponte domum reuerti viſus ſit. Accepimus enim Galbam Imp. cùm de equi cuiuſdam poſſeſſione diſputaretur, velatum præcepiſſe duci ad flumen, & vbi bibiſſet, linteum amoueri oculis, illiuſque adiudicaſſe equum, ad cuius ille equile iam liber factus abiret, cùm ſcilicet equus ſolitum ſit adire diuerſorium, ſic & Horatius vltra id multos agi docet, *Li.1.Epiſt.* dum canit:

Mutandus locus eſt & diuerſoria nota
Præter agendus equus: quo tendis? non mihi Cumas
Eſt iter aut Baias, læua ſtomachoſus habena
Dicet eques, ſed equi frenato eſt auris in ore.

Quaſi dicat, eques à conſuetis diuerſorijs equum cogit auelli, & ad aliam viam ingrediendam freno incaſsùm impellit. Quamuis verò freno habeniſque communiter regatur, inſtitutus tamē neutro in

tro in

A tro indiget. Deuxippi enim equus, vt annotauit Suidas in [illegible], ita erat edoctus, vt & ſine *Vbi frenis*
habenis ocyſſimè ferretur, & illo pedetentim procedente, placidiſſimè ſtaret, & declinante, vt *non egeăt.*
circuiret, atque in gyrum cùm duceret, agiliter conuerteretur. Et apud Strabonem legimus Ni-
gritarum equos abſque freno & fune aliaúe re dominos ſponte ſequi, nec alia beneuolentia do- *Lib. 17.*
minos ſequi quàm canes ſolent. Docentur & in ventrem cubare, ne corporis altitudine venantes
heros prodant, vt Herodotus prodidit, Thyſſagetis inquiens vicinos Iurcas & ipſos victitare hunc *In vĕtrem*
in modum: Conſcenſis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes ſunt, inſidiantur. Sin- *cubant.*
gulis adeſt canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus humiliùs, ſubſidendi gratia: Vbi quis *Lib. 4.*
ab arbore feram viderit, ſagittaque percuſſerit, conſenſo equo illam perſequitur, comitante cane.
Denique illud præ cæteris equum omnis diſciplinæ capacem eſſe oſtendit, quòd homines adorare
viſus ſit. Neruæ enim, ſimul ac Parthorum & Armeniorum fines ingreſſus eſt, teſtatur Dion, re- *Homines*
gionis ſatrapas, ipſoſque mox reges cum muneribus occurriſſe, equumque duxiſſe ita edoctum, vt *adorant.*
regem adoraret. Nam pedes anteriores, in modum ſupplicantis flexiſſe, caputque pedibus eius
qui proximus eſſet, ſubieciſſe. Quæ res ne fabuloſa ridiculaque videatur, adducam & Textoris fi-
dem, qui ceu teſtis oculatus ſcribit: cùm in aduentum & gratulationem Mariæ puellæ Britannicæ
B (quæ Ludouico duodecimo Gallorum Regi nupſerat) ſpectacula illa quę torneamenta nũcupan-
tur, Lutetiæ frequenti rerum omnium apparatu ederentur; viſum fuiſſe ſibi equum, qui ſeſſore
hortante Reginam inclinatis plerumque genibus ſalutabat, moxque conſurgens volucri ſaltu in
aëra ſeſe efferebat. Quod verò Solinus ait hoſtes noſſe, eoſdemque mordicùs petere, id quoque *Hoſtes a-*
legimus apud Herodotum de Artybij Perſarum ducis equo: edoctum nempe fuiſſe, vt ſe in arma- *gnoſcunt.*
tum erigeret, pedibuſque ſimul atque ore eum, in quem agebatur, inſiliret: ſed artem arte illuſam.
Oneſilum enim Cypriorum ducem, cùm in ipſum Artybius cum equo eſſet inuectus, inuadentem
vulneraſſe, ſatellitem verò (vt conuenerat cum eo Oneſilus) ſublatos equi pedes, in Oneſili ſcu- *Equus pro*
tum eos iactantis, falce abſcidiſſe. Ob tantas itaque ingenij vires, ipſum ingenium equum vocari *ingenio.*
notum eſt. Ouidius: *Li. 2. Faſt.*

Adde peregrinis cauſas mea muſa Latinas,
Inque tua noſter puluere currat equus.

Et rurſus:

Quæ decuit primis ſine crimine luſimus annis, *Lib. 4.*
Nunc teritur noſtris area maior equis.

C Quod ſi verò quis equo iſthæc quæ recenſuimus, conuenire minimè velit, immo animal potiùs eſſe
ſtupidum, cùm in ſacris litteris legamus, *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus:*
Hunc ego admonitum volo, hæc Pſalmiſtæ verba de ferocia potiùs ac ſuperbia, quàm de ingenij *Pſal. 31.*
hebetudine intelligi. Sic enim ad eum locum D. Auguſtinus: *Equus*, inquit, *& mulus erigunt cer-*
uicem aliquam & ſua ferocitate excutiunt a ſe ſeſſorem ſuum. Alij de libidine etiam eundem locum
intelligunt. Seſſore autem excuſſo vel amiſſo, incerto curſu, incertoque ordine huc atque illuc
fertur, vt in mari nauis amiſſo gubernatore, vtq; in acie miles. Claudianus de exercitu, qui du- *Lib. 10.*
cem amiſit:

Non peditem præcedit eques, non commoda caſtris
Eligitur regio, vicibus cuſtodia nullo
Aduigilat vallo, nam explorantur eundo
Vitandaque via, nullo ſe cornua flectunt
Ordine, confuſi paſſim per opaca vagantur
Luſtra, per ignotas anguſto tramite valles;
Sic orbi rectoris equi, ſic orba magiſtro
D *Fertur in abruptum caſu, non pondere puppis.*

Sed de ſuperbia equi mox. Nunc memoria quoque valere eſt oſtendendum. Id imprimis tubæ
ſonus indicat, quo nimirum audito aures arrigit, nares inflat, hinnit, frena cum ſtrepitu rodit, pe- *Memoria*
dibus terram quatit, loco manere difficulter poteſt, pugnandum eſſe ex aſſueto aliàs ſono recor- *vt valeat.*
datus. Ariſtoteles verò tantum in equo memoriæ vigorem agnoſcit, vt in poſterum vocem agno-
ſcat equorum quibuſcum pugnauit prius. Et Gryllus apud Plutarchum artis quam didicerit,
optimè meminiſſe aſſerit, quin Aelianus ait rerum quas perceperunt, memoriam à nulla deleri
obliuione. Memoriæ autem vim Tzetzes exemplo nobis oſtendit paraſiti, qui cùm equo veheretur
curuli, prandio, quod captabat, fruſtratus eſt. Equus enim incidens fortè in quandam columnam
metæ forma, & putans Circum eſſe eum locum, vſque ad veſperam circum eam ſe flectebat cum *Lib. 19. re-*
impetu, vt in Circo aſſueuerat, ſemper currens. Sigonius verò elegantem recenſet hiſtoriam, ex *gni Occid.*
qua equi cognoſcitur cum memoria inſignis vixque credibilis ingenij iudicijque vis. Ea autem ta- *De equo mi-*
lis eſt. Ioannes Pontifex Romanus a Theodorico Oſtrogotho ad Iuſtinum Imp. legatus miſſus, *ra hiſtoria.*
cùm

cùm Corinthum adijſſet ac terra inde pergere vellet, manſuetum equum quærens, vnum à nobi- E
li quodam viro accepit ea conditione, vt poſtquam ad certum locum veniſſet, eum remitteret:
Quod cùm is præſtitiſſet, res incidit ad admirationem inſignis, quippe equus qui ſanctum ponti-
ficem detulit, poſtea nunquam dorſo ſuo inſidentem mulierem paſſus eſt. Qua re animaduerſa,
ille equum remiſit, orans vt poſſideret, quem ſuum ſecundò feciſſet. Huius Hiſtoriæ S. Gregorius
Lib. 13. de eſt author. Similis huic ſed contrarij euentus hiſtoria à Pet. Gregorio Toloſano recenſetur his
repub. c. 13 verbis: Nobilis quidam frater Epiſcopi cuiuſdam, abuſus religione, vt equum Epiſcopi extor-
4. queret ſtrenuum & ſibi valdè idoneum, quo ſolo tamen epiſcopus equitaret, & ideò facilè ei non
Militis cu- fuiſſet daturus: is enim, vt ſcribit liber qui dicitur Scala cæli, titulo ſeu capite de oratinne, ſuper
iuſdã aſtus. prædictum equum clam frater ſolitus erat equitare, dumque calcaribus vrgebat, dicere, Deus in
adiutorium meum intende, quibus validè infixis equus ſaltu crebro ſe extollebat cum impetu, ea-
que tam diu conſuetudine vſus, donec equus quoties audiret, Deus in adiutorium meum intende,
metuens ſibi a calcaribus, ſaltibus crebris ſe extolleret: Voluit autem in eo equitare epiſcopus,
quia optimus erat, & vbi iam viam ingreſſus cœpiſſet cum capellano matutinas, & pronunciare,
Deus in adiutorium meum intende, metuens ſibi à calcaribus, tam valido ſaltu extulit, vt ſeſſo-
rem epiſcopum excuteret, & in lutum proijceret, vnde miles frater, qui equo inhiabat, occaſionẽ F
captans, perſuaſit illi, ne vnquam in poſterum eum equum conſcenderet, qui potiùs requireret
militem quàm epiſcopum, atque ita facilè equo potitus eſt. Hæc itaque ille. Meminit verò equus
Equi ſom- non ſolùm vigilans, verùm etiam in ſomno vt in nobis accidit, circa ea occupatur, quæ interdiũ
nia. acta ſunt, vt circenſis equi exemplo oſtendit Claudianus in præfatione in ſextum Honorij Augu-
ſti conſulatum:

Omnia quæ ſenſu voluuntur vota diurno,
Pectore ſopito reddit amica quies.
Venator defenſa toro cùm membra reponit
Mens tamen ad ſyluas & ſua luſtra redit.
Iudicibus lites, auriga ſomnia currus,
Vanaque nocturnis meta cauetur equis.

AMOR. GRATITVDO. ET FIDES erga Dominum. G

QVAMVIS ſolum aquatilium Delphinum amare hominem, vt homo eſt, tradat Plu-
Li. de ſoler. animal. tarchus, ex terreſtribus verò nullum eſſe, quod ita hominem amet, nam manſuetiſſima
vtilitatis tantùm gratia amare eos, à quibus aluntur, & cum quibus conſueuerunt, vt
Animãlia canis, equus, elephas, incredibilis tamen in equo ſiue is ollaris ſit, ſiue ſyncerus à plu-
quæ homi- ribus prædicatur authoribus, & ni fallor, purus ac ſyncerus, ſed & idem Plutarchus in eodem
nẽ ament. libro equum teſtatur hominum amans animal eſſe, ſed niſi probè curetur, infenſum fieri & alienũ.
Lib. 5. Oſtendit autem id eleganter Pandarus Homericus in Iliade; inuitatus enim ab Ænea, currũ ſuum
aſcendere, periculoſum ait, ne domini ſui voci equi aſſuefacti, ſibi præliaturo, quia eos nunquã
Gratitudo. curaſſet, quòd eorum dominus non eſſet, inutiles ſint ac damno futuri. Dicebat itaque Aelianus,
ſi accuratè & liberaliter tractetur equus, cum beneuolentia erga eum qui ſibi benefecit, cumque
amicitia acceptum beneficium compenſare. Philarchus, vt citat Plinius, refert Centeretrium è
Galatis (Aelianus interprete Gyllio eandem hiſtoriam narrans, hominem hunc natione Gallum, H
Occiſos do- nomine Centoaratum fuiſſe ait) in prçlio occiſo Autiochn potitum equo eius, conſcendiſſe ouan-
minos vin- tem: at illum indignatione incenſum domitis frenis, ne regi poſſet, præcipitem in abrupta iſſe,
dicant. exanimatumque vnà. Occiſo Scytharum, qui equitatus & equorum gloria ſtrepunt, regulo ex
prouocatione dimicante, hoſtem cùm victor ad ſpoliandum veniſſet, ab equo eius ictibus morſuq;
confectum, idem Plinius atteſtatur, vt minus miremur, ſi Mithridates rex Ponti ſomnum capiens
Mithrida- corporis ſui cuſtodiam non modò ſatellitibus, ſed & tauro & equo & ceruo mãſuefactis commit-
tis cuſtodia teret: Author enim eſt Aelianus iſthæc animantia ad dormientis eius regis cuſtodiam aduigilaſſe,
corporis. & ſi quis accederet, illius ſenſum ex ipſa reſpiratione quam mox percipiebant, taurus mugitu,
Li. 7. c. 46. equus hinnitu, ceruus ſua etiam propria voce, eum à ſomno excitaſſe. Idem quoque Plinius Dio-
Equus Dio nyſij equum refert ex Philiſto, cùm ab eo in cœno hçrens eſſet relictus, vt ſeſe exuiſſet, ſecutum
nyſij domi- veſtigia domini, etſi apum examen tergo hæreret, in hoc ſanè domino qui reliquerat eum, multo
no gratior. gratior, multoque plus humanitatis, amoriſque quàm ipſe homo, oſtendens. Sed longe ac hæc

maio-

A maiorem amoris erga heos ſuos affectum in equis agnoſcit Homerus, dum occiſo Patroclo à lachrymis minimè temperate ſibi queant, imo hunc *Equi ſi ſuos domi- nos.*

— Ἑσταότες πενθεῖτον, οὔδεϊ δὲ σφιν
Χαῖται ἐρηρίδαται τῶ δ᾽ ἕσταλον ἀχνυμένω κῆρ.
— *Stantes lugent & ad terram ipſis*
Iubæ profuſæ ſunt: hi autem ſtant triſtes corde.

Et rurſus:

— Δάκρυα δέ σφιν
Θερμὰ κατὰ βλεφάρων χαμάδις ῥέε μυρομένοισιν
Ἡνιόχοιο πόθῳ. *Lachrymæ autem ipſis*
Calidæ ex palpebris in terram fluebant plorantibus
Aurigæ deſiderio.

Quem eundem affectum Virgilius in Pallantis occiſi equo imitatus eſt.

Poſt bellator equus poſitis inſignibus Aethon
It lacrymans, guttiſque humectat grandibus ora.

B Propertius verò in Arione quem Adraſto Neptunus donaſſe fingitur.

Qualis & Adraſti fuerit vocalis Arion
Triſtis ad Archemori funera victor equus.

Quamuis autem ſuperlationis poeticę nonnulli eſſe velint, & extra varietatē longo ſpatio tractuq; excurrentis, iumentis lacrymas tribuere, ſaltem concedendum erit, amoris pręcipui ac beneuolentiæ equorum indicari documentum hoc figmento, ſi ita dicendum fuerit, quod tamen vix admitto, cùm & Suetonius hiſtoricus veridicus, id quoque de Cæſaris equis ſcriptum reliquerit his verbis: *Equorum greges, quos in flumine Rubicone trajiciendo Marti conſecrarat, ac vagos ſine cuſtode dimiſerat, comperit pertinaciſsimè pabulo abſtinere, vbertimque flere.* Et Accurſius legum interpres refert, vt citat Rauiſius Textor, eundem Cæſarem triduo antiquam moriretur, aſturconem ſuum flentem inueniſſe, futuræ quidem mortis indicium. Idem de Caligulæ mortis præſagio dicemus ex Nipho inter prodigia. Ad lacrymas verò quod attinet, teſtatur & Cardanus Aſturconem ſuum fleuiſſe ſæpius vbertim, ſed ſe cauſam fletus ignoraſſe, fleuiſſeque palam maximè æſtate, ſed cùm nihil eueniret aduerſi, credere ſe vel naturaliter flere, vel à morbo aliquo impelli. Vtcumque eſt, Plinius quoque tradidit eo affectu pleroſque equorum in dominos eſſe, vt interemptos
C lugeant, lachrymaſque interdum deſiderio fundant. Et Silius Italicus ad Virgilij Homeriquè imitationem, haud minori affectu dicendique facilitate, alterius cuiuſpiam equi amorem erga ſuum dominum his verſibus expreſſit:

Agnouit ſonipes, arrectiſque auribus acrem
Hinnitum effundens ſternit tellure Vageſum,
Quem tunc captiuo portabat in agmina dorſo,
Hinc rapidum glomerans curſum per lubrica pinguis
Stante cruore ſoli, & mutilata cadauera cæde
Euolat, ac domini conſiſtit in ora iacentis:
Inde inclinatus collum ſubmiſſus & armos,
De more inflexis præbebat ſcandere terga
Cruribus, ac proprio quodam trepidabat amore.

Viſus præterea equus eſt mortuo domino, non voluiſſe vlterius viuere, ſed pertinaci inedia mortem ſibi procuraſſe, ſicuti de Nicomedis Bithyniæ regis equo teſtatur Plinius his verbis: *Interfecto Nicomede rege, equus eius inedia vitam finiuit.* Teſtatur verò etiam Dio exque eo Xiphilinus, *Mortuo domino ſuperuiuere noluit*
D cùm Seuerus prætorianis militibus qui Pertinacem occiderant, equos & arma adimiſſet, illique diſpergerentur, vnum fuiſſe ex ijs, qui quòd equus eum nollet deſerere, ſequereturque hinniens, ſe ipſumque equum interficeret, equum autem ſpectatoribus libenter domini ſui manibus mori viſum. Iam verò eò in quibuſdam equis amorem erga altores proceſſiſſe legimus, vt laſciuioris Venereæ libidinis nota nunnunè caruerit. Socles enim formæ pulchritudine egregius Athenienſis, cū equum emiſſet pulchrum & tam vehementi in ſe amore incenſum, vt cùm adeſſe ſentiret dominum, exultaret & geſtiret; cùm aſcendere pararet, ſe ad conſcenſum præſtaret obedientem; cùm ante oculos conſiſteret, ille ſuauiter & amatoriè in eum intueretur. Quæ omnia eatenus amatoria & iucunda viſa ſunt, quoad petulantiam in adoleſcente attentare (inquit Aelianus) conatus eſt, ſimul & fama turpitudinis de ambobus diſſipata extitit: Tum eam infamiam Socles ſibi conflari non paſſus, vt in amatorem flagitioſum & petulantem odio intenſus equum vendidit. Is non ferens ab adamato ſuo ſe diſtractum abeſſe, acerrima inedia voluntariam ſibi conſciuit mortem. *Amor equi laſciuus.* *Lib. 6. c. 43.*

PVDICITIA. E

Li.6. Hiſt. 22.
Lib. 10. Metam.

QVAMVIS teſtante Ariſtotele, equi & matres & filias ſuperueniant aliorum animantium more, vt Ouidius cecinit:

—— Cocunt animantia nullo
Cætera delectu, nec habetur turpe iuuencæ
Ferre patrem tergo, fit equo ſua filia coniux.

Cognationum tamen intellectum equis ineſſe, inſignia exempla teſtantur, quæ non ſolùm filios à matrum, matrumque à filiorum congreſſu ſibi temperaſſe nos admonent, ſed ad tam illicitum & ferinum coitum impulſos de impulſoribus debitas pœnas exegiſſe. Scytharum regem (inquit Aelianus) equam habuiſſe audio omni virtute quæ ab equo præſtari queat ornatam, tum huius quoque habuiſſe pullum, cæteris equis virtute præſtantem. Cùm igitur equum aliquem non reperiret dignum qui ipſi equæ admitteretur, ſed neque equam tam generoſo pullo conuenientem, ambos in eundem locum coegiſſe. Veruntamen eos cæteris quidem in rebus inter ſe amanter geſſiſſe & libenter verſatos ſimul fuiſſe, non tamen ad coitum perueniſſe; quoad per inſidias admiſſarij veſtimentis adumbrati fuiſſent, tum inceſtum ſtuprum admiſiſſe, quod quidem factum primùm vt ambo intellexerunt tam impium flagitium morte diſſoluere conati ſunt: ſeſe enim præcipites agentes, mortem ſibi conſciuerunt. Recenſet eandem hiſtoriam Ariſtoteles, cæterùm paulo aliter, Ferunt (inquit) regem Scytharum habuiſſe equam egregiam, ex qua mares generoſi omnes gignerentur; quorum vnum qui præſtantior haberetur, cùm vt matre procrearet, placeret, admiſſum omnino recuſaſſe: opertam deinde latuiſſe matrem, vt imprudens ſuperueniret, verùm vbi à concubitu faciem matris detectam agnouerat, fugam properaſſe, atque ſeipſum actum præcipitem interemiſſe. Alij rurſus ferunt regem Scytharum hoc fieri voluiſſe, cùm reliquus præſtantium equorum grex periſſet; & ne ex odore inuicem noſcentes coitum detractarent, vtroſque à proriga alijs pellibus obtectos & oleo odorato inunctos fuiſſe: poſtea verò cùm remotis operimentis inceſtum cognoſcerent, vinculis abruptis magno cum hinnitu procurriſſe, & capita tandem petris illiſa confregiſſe: ſic enim rem narrat Oppianus. Quod verò de fallente proriga pœnas ſumpſerint, authorem habemus M. Varronem his ferè verbis: *Tametſi incredibile quod vſu venit, memoria mandandum. Cùm equus matrem vt ſaliret, adduci non poſſet & cum capite obuoluto proriga adduxiſſet, & coegiſſet matrem inire, cùm deſcendenti velum dempſiſſet ab oculis, ille impetum fecit in eum, ac mordicans interfecit.* Vtramque hiſtoriam breuiter atque ſuccinctè attigit Plinius. *Alium (inquit) equum ferunt detracto oculorum operimento, & cognito cum matre coitu, petiiſſe prærupta atque exanimatum. Equam eadem ex cauſa in Reatino agro, laceratumque pariter aurigam inuenimus. Namque & cognationum intellectus in ijs eſt: itaque in grege prioris anni ſororem, libentius etiam quàm matre, equa comitatur.* Ex noſtris quoque Ioannes Lupus in tractatu de matrimonio & legitimatione aliam ſed omnino huic loco inſerendam hiſtoriam recitat de pullo, qui agnita matre poſt coitum de ſe ipſo pœnas ſumpſit. Inquit enim, in prouincia Vandaliæ id contigiſſe, quòd cùm equus matrem adopertam compreſſiſſet, (nam haud tectam prius recuſarat) ea confeſtim detecta & à filio agnita, is capite reclinato ſibi genitalia amputauit: exque eo & ipſe Lupus naturæ aſſignat, quòd legibus prohibitum eſt, matrimonium inter parentes & liberos. Iam verò pullos Zelotypia matrum teneri aduerſus cuſtodes compertum eſſe, annotauit ex Eudemo Aelianus. Is enim equam adoleſcentem ac armenti præſtantiſſimam, tanquam omnium formoſiſſimam puellam ab equiſone adamatam fuiſſe tradidit: primũq; ſui amoris hunc flagrãtiæ moderatum fuiſſe, deinde libidine inflammatum, vſque eò proceſſiſſe cum equa, vt venereo complexu H iungeretur, remque tandem perficeret turpem. Vbi verò equæ pullus & ipſe formoſus inceſto ſtupro matrem contaminari perſpexiſſet, eam ſic a domino tyrannicè tractari acerrimè tuliſſe: itaq; impetu facto virum interemiſſe: atque cùm obſeruaſſet, vbi humaretur, eò profectum refodiſſe, omnibuſque ſupplicijs cadauer iam nullum ſenſum ex mœrore percipiens affl ixiſſe.

Equus poſt initam matrem ſe occidit. (F)

Equus cur prorigam occiderit. (G)

Pullus cur ſe ipſum caſtrarit.

Pulli Zelotypia.

MAGNA-

A

MAGNANIMITAS. VICTORIÆ Cupiditas.

ADAMANTIVS phyſiognomon μεγαλοψυχίαν & φιλοτιμίαν, id eſt ſuperbiam ſiue ma- *Superbia &*
gnanimitatem & gloriæ ſtudium equi ingenio attribuit. Græci verò etiã ſermonem liga- *magnani-*
tum & numeroſum, ἱππικὸν dicunt, hoc eſt ſublimem & quaſi equo inuectum, vt ſolutum *mitas equo*
πεζὸν id eſt pedeſtrem & humilem: Eſt enim equus authore Galeno velox, ſuperbum, & genero- *aſcripta.*
ſum animal; & huic naturæ aptũ corpus habet, vngulis nempe robuſtis, & iuba inſtructum. Equidem
cùm feſtinat ad alios equos, ſed ad equas maximè, tum & attollit ceruicem quàm altiſſimè &
caput maximè proclinat truci cum ſpecie, tum criniũ mollitudinem fert ſublimem & caudam ſurſum
intendit, vt ex Xenophonte diſcimus, vnde etiam Adamantius hominem qui humeris ſubcõ-
B mouetur, rectus autem eſt & altæ ceruicis, contumacem eſſe ait & contumelioſum, quoniam ita *Lib. 2. Phyſiogn.*
graditur equus. Superbire etiam equas iubæ pulchritudine aiunt, & niſi detonſa aſinum ineuntem
ſe admittere. Teſtatur id Plinius; *Equarum* (inquit) *iubas tondere præcipiunt, vt aſinorum in coitu patian-* *Equa quando aſinum admittit.*
tur humilitatem: comantes enim gloria ſuperbire. Sed disertè, vt omnia Aelianus, inter cæteras animantes
(inquit) equos magno elatoque animo eſt. Enimuerò magnitudo & celeritas ipſa, ceruicisque
eminentia, & crurum facilis contractio, faciliſque porrectio & vngularum crepitus inducunt,
cùm vt audaciùs is exultet & geſtiat, inſolentiuſque efferatur, tùm maximè comata equa
mollitie & inſolentia diffluens ſuperbiat, eamque ob rem ab aſinis ſe initi digniſſimè ferat, vt
maximo viciſſim gaudio compleatur, cùm equo tanquam nuptijs ſociata ſit, ob idque ipſum ſe
plurimi eſſe arbitretur: cuiuſmodi affectus gnari, qui ſibi mulos gigni volunt, equæ iubam temerè
& ſine artificio tondent, poſteaque aſinos admittunt: ea verò tum mariti ignobilitatem, cuius
prius pudebat, & contra quem antea reſiſtebat, facillimè patitur: atque eius rei Sophocles meminiſſe
videtur. Hæc itaque ille. Cæterùm etſi proprijs ornamentis ſuperbiat equus, accreſcit tamen
augeturque mirum in modum ſuperbia, animique elati vigor, ſi aliena acceſſerint, eoque *Equus ornatus ſuperbior.*
magis ſuperbire videtur quo venuſtiora ac pretioſiora fuerint ornamenta. Multa memoranda de
C Bucephalo Alexandri paulò ante diximus, cuius ingenio indicioque hoc magnanimitatis ſignum
adijciendum nunc exiſtit, quod his verbis nobis proditum memoriæ reliquit Plutarchus: Bucephalus
quamdiſper nudus erat, conſcendendum ſe etiam equiſoni dabat: ornatus verò regijs iam *Lib. Verum animal.*
aulæi collaribuſque, neminem admittebat, Alexandro tantùm excepto: cæteris periculum tacturis
aut alioqui propius accedentibus, ingenti hinnitu occurrere, inſultareque; ac niſi cederent,
fugaque ſibi conſulerent, proterere ſolitus. Quod verò flexuoſa & quaſi ſinuata *In inceſſu ſuperbit.*
agitatione etiam delectantur equi, id quoque magnanimitatis eſt indicium, cùm niſi generoſi
ita ingrediantur, vt non directè ſed in latera euagantes viciſſim pergant, vt illa apud
Euripidem mulier πολλὰ πολλάκις ἴχνος εἰς ὀρθὸν ὄμμασι σκοπουμένη. Eandem quoque ſuperbiam
frequenti indicat fremitu, vnde frementem, pro ſuperbiente dixit Statius hoc
verſu: *Li. 3. Theb.*

— Et media quamuis in cæde frementes
Hos abſiſtere equos.

Et Horatius: *Lib. 4. Car.*

Vexare turmas & frementem
D *Mittere equum medios per ignes.*

φρυάττεσθαι Græci id dicunt. Quare cùm Antiſthenes philoſophus equum vidiſſet φρυακτιῶ id
eſt frementem in quadam pompa, hoc eſt fremitu turgidum, Platonem, in quem libentiſſimè
omne genus ſcommata iaciebat, veluti quadam ἵππου τυφίᾳ ſiue equina ſuperbia ſu- *Plato equus*
perbientem taxans, inquit, *tu mihi videris etiam bonus equus*, ſed interpres Diogenis Laer- *cur dictus.*
tij φρυακτικὸν reddidit preclarum, cùm ſermo ſit de equa ſuperbiente, quo ſenſu etiam Plutarcho
equi dicuntur φρυαττόμενοι πρὸς τοὺς ἀγῶνας, quaſi ſuperbia aliqua ducti ad agones ſiue
equeſtria certamina. Transferturque vocabulum metaphoricè ad hominem, vt apud
Athenæum de Demea filio Demadis: ἐν φρυαττόμενον ποτὲ ἐπὶ τοῦ βήματος ἐπιστομίσαι νεα- *In Lycurgo*
νίσκε, εἰπών, Οὐ σιωπήσῃ μειράκιον μεῖζον τῆς μητρὸς ἔχον τὸ φύσημα, hoc eſt quem in
ſubſellijs frementem ac inſoleſcentem velut ore clauſo coercuit Hyperides, ſic allocutus:
num tacebis adoleſcentule, maiorem flatum habes quàm mater. In quibus Athenæi verbis an-

notant docti, quod cùm φριάττομαι coniunctum ſit φυσημα, quandoquidem φύσημα & φρύαγμα E
priuatim equorum ferociam atque ſuperbiam denotant, id quod conſtat in primis ex hoc Xenophontis in libro de equeſtri arte: ἐθρόον δὲ τὸ φρύαγμα καὶ τὸ φύσημα τῶν ἵππων συμπαρέσπετο. Eleganter autem Torquatus Taſſus equi liberi,& libertate gaudentis & inceſſum & hinnitum frequentiam nobis deſcripſit:

Come deſtrier, che da le regie ſtalle,
Oue à l'vſo de l'arme ſi riſerba
Fugge, & libero al fin per largo calle
Và tra gli armenti,ò al fiume vſato à l'herba,
Scherzan ſu'l collo i crin, e ſu le ſpalle
Si ſcuote la ceruice alta, e ſuperba,
Suonano i piè nel corſo, e par ch'auampi
Di ſonori nitridi empiendo i campi.

Libertatē amat. Libertatis autem amicum eſſe equum, equæ necdum initum paſſæ exemplo oſtendit Horatius,

Quæ velut latis equa trima campis Ludit exultim, metuitque tangi
Li.3.Od.2. *Nuptiarum expers & adhuc proterue, Cruda marito.* F

Faſtus muliebris equæ cōparatus. Apparet Horatium æmulatum fuiſſe hoc verſu Teium Anacreontem qui ſimiliter muliebrem faſtum, arrogantemque animum vt iocosè inceſſeret, puellam quandam equino comparauit pullo, in quem nemo adhuc inſcendiſſet, atque ita aſſultim nullo cohibita fræno temerè vagaretur, cuius verſus ſic Latinos fecit Pierius Valerianus: *Pulle Thracia ecquid, à me Torue luminibus petitum Impiè fugis? Videris nil quidem ſapere, at perita Pulchrè erit tibi ſi lupatos Illigauero, maxque habenas ſumpſero atque circumuertero, Metæ in ambitum atque finem. At tu amœna prata paſcis, Molle ſed laſciuienti, Non erit magiſter vſquam ſeſſor, inſultare qui te, In modum probè inſtruat.* Similiter Lucilius equam Theſſalicam eleganti traductione animoſam vocat, ferocem, acrem & ſuperbam ac propè indomitam. Illius verba ſunt. *Au equam te acrem atque animoſam, Theſſalam, vt indomitam ſi ceris ſubigam antè domumque?* Animoſus enim equus conſimilibus epithetis ornatur ab alijs quoque poetis. Ouidis animoſum dixit, necnon magnanimum, fortem Lucretius & Virgilius, intrepidum Statius, Virgilius item acrem & ardentem, ferocem Lucanus & Ouidius, qui item terribilem dixit, Silius autem & minantem, alij aliter. Animoſitatem autem aut generoſitatem equo conuenire notat Sidonius, inquiens: *Emicatque vt equi potentis animoſitas.* Signum animoſitatis, quòd naturæ ductu abhorret ab operibus quæ ſeruilia ſunt, quod acutè indicat Simonides poeta exemplo mulieris, quæ equam matrem habuerit, hanc enim neque molam contingere, nec cribrum leuare, nec domum verrere, nec iuxta furnum verſari, ſed bis terue quotidiè comare ſe atque vngere. Sed & ipſe Simonides pullus equinus dicebatur, quod eſſe natura videretur timidus, matris tamen (equæ) veſtigia pulchrè ſequeretur. Eò modò etiam maior in equo generoſitas laudari debet, quòd cum in ſenili ætate vires quidem remittuntur, vt notum eſt ex hoc Tibulli: G

Animoſitas. *Abhorret à ſeruilibus.* *Simonides pullus equinus dictus.*

Li.1.Eleg.4. *Quam iacet infirmæ venere vbi fata ſenectæ Qui prior Elæo eſt carcere miſſus equus.*

generoſitatem ac magnanimitatem animi nunquam remittit, vt eleganter oſtendit Sophocles.

In Oreſt. *Animoſitas ſenio non perditur.*

Ὥσπερ γὰρ ἵππος εὐγενὴς κἂν ᾖ γέρων
Ἐν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν
Ἀλλ' ὀρθὸν οὖς ἵστησιν, ὡσαύτως δὲ σὺ
Ἡμᾶς τ' ὀτρύνεις καὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπῃ. id eſt,

Generoſus vt equus, conſenuerit tam licet,
Animum tamen nunquam in periculis abijcit,
Sed auribus rectis ſtat: itidem tu quoque H
Et excitas me & ipſe cum primis ades.

Verba ſunt Oreſtis ad pædagogum ſenem, cuius conſilio & auxilio occidit Clytemneſtram & Ægyſtum. Iſtiuſmodi animoſitatem, vel, ſi placet vocare animum intrepidum nullibi magis quàm vbi maiora imminent pericula, oſtendit: authoremq. in primis habemus Ariſtotelem, equum non ſolùm non prohorreſcere hoſtium impreſſiones, ſed eodem etiam animo in eos ferri. Eundem animum infractum in hoc quadrupede agnouit D. Iobus, apud quem hæc leguntur: *Aut tu circumdediſti virtutem equo? induiſti autem collo eius metum? Impoſuiſti autem ei omnem armaturam, gloria autem pectoris eius audacia. Effodiens pede ſuperbit. Progreditur autem in campum in fortitudine, occurrens autem ſagittæ irridet, nec auertitur à ferro. Super ipſum autem gloriatur arcus & gladius & iracundia euertet terram. Et non credet, quouſq. ſignum dederit tuba: ſignum autem dante tuba, dicet, Euge; Procul autem odoratur bellum ſaltu & clamore.* Quo loco, audit (inquit Chryſoſtomus) tubæ

Animoſitas in periculis *Cap.39.* *Tubæ ſigno gaudet.*

A tubæ vocem ac pugnæ committendæ ſignum nouit, atque è longinquo clamore ad pugnam incitatur. Ibidem etiam Olympiodorus, quandiu non fuerit (inquit) pugnandi ſignum datum, hoc quidem animal totum commouetur, haud tamen ſaltu ſe proripit. Huc enim pertinet illud, *Non credit*, ab ijs ſumpta translatione, qui ob nimiã cupiditatem non credunt. Buccina verò terribiliùs perſonante, inſtare prælium ſentit, datoque ſigno lætatur. Id enim ſignificat illud, *Dicit euge*, necnon exercitus clamore excitatus exilit, atq. in medios hoſtes irruit. Quodſi quiſpiam dicat, haud iſthæc in natura ineſſe equi, verùm in hominis diſciplina, hic ipſe intelligat haud iſta homines docere potuiſſe, niſi ad percipiendam diſciplinam huius animantis eſſet ingenium accommodatum; quando nec ipſi qui homines ſumus, haurire ab alijs doctrinæ rationem poſſumus, niſi ad rem idonei aptiq. fuerimus. Non cuiuſuis tamen hæc equi eſſe ſed generoſi tantummodo diſcimus ex Virgilio, qui nimirum inter præſtantioris equi notas eſſe ait: *Equi dociles qui.*

—— Tum ſi qua ſonum procul arma dedere,
Stare loco neſcit, micat auribus, & tremit artus,
Collectumq́ premens voluit ſub naribus ignem.

Quod ſi verò quis ſibiipſi aduerſari velit poëtam ſcientiſſimum, vt puta qui aliàs Eliſæ equum,
B quem tamen ferociæ epitheto cohoneſtat, ſtare facit, dum ait: *Didonis equus cur ſtare dicatur.*

—— Oſtroque inſignis & auro
Stat ſonipes & frena ferox ſpumantia mandit.

Eum ego admonitum volo, id data opera ab eo factum, vt maiorem ferociam in eo indicaret, non tamen pedibus, ſic enim reginæ fortaſſis timori fuiſſet, ſed ore, à quo minimè ei erat timendum cum id ſit conſcenſuris frenatum. Quamobrem doctiſſimum hunc poëtæ locum, myſterioque plenum toto quidem conamine imitari ſtuduit Silius Italicus, ſed multorum doctiſſimorum virorum iudicio ſuccubuit. Sic enim hic de equo Flamminij Conſulis Romani:

Stat Sonipes, vexatque ferox humentia frena
Caucaſiam inſtratus virgato corpore tigrim.

Sonitu autem tubarum audito equos militares commoueri, corporiſq́ motu & fremitu quandam lætitiam & deſiderium cum ſeſſoribus in hoſtem præ ſe ferre, mille alij atteſtantur. Hucq. ſpectat hoc Statij: *Lib. 11.*

Et ad lituos hilarem, intrepidumque tubarum
Proſpiciebat equum. Item hoc Ouidij.
C *Vt fremit acer equus cum bellicus ore canoro*
Signa dedit tubicen.

Nullum modò animal eſt, quod magis victoriæ afficitur gloria atque honore, id quod in circenſibus potiſſimum declarant certaminibus, cùm nimirum carceribus clauſi, vix intus cohiberi queũt, ſed vt ait Sidonius: *Amat victoriam.*

Illi ad clauſtra fremunt, repagulíſque
Incumbunt ſimul & per obſeratas
Transfumant tabulas & ante curſum
Campus flatibus occupatur abſens,
Ardeſcunt, ſaliunt, timent, timentur,
Nec greſſum cohibent, ſed inquieto
Durato pede ſtipitem flagellant.

Torquatus Taſſus qui opus ſuum heroicum de libertati reſtituta Hieroſolyma varijs cohoneſtauit floſculis, quos tanquam dædala quædam apicula in floridiſſimis veteru m viridarijs collegit, noluit etiam hanc equi gloriæ honoriſq. cupiditatem prætcrire. Alicubi enim ſic cecinit:

D Qual feroce deſtrier, ch'al faticoſo
Honor dell' arme vincitor ſia tolto
E laſciuo marito in vil ripoſo
Fra gl'armenti, e ne' paſchi erri diſciolto,
Se'l deſta ò ſuon di tromba, ò luminoſo
Acciar, cola toſto annitrendo è volto,
Già già brama l'aringo, e l'huom ſu'l dorſo
Portando, vrtato riurtar nel corſo.

Videre autem eſt in eiſdem certaminibus non minus ineſſe equis laudis victoriæque ſtudium, quàm à quibus agitantur, aurigis, æquè enim vtriſque dum adhuc carceribus retinentur, inter ſpem & metum fluctuat animus, æquè laxatis repagulis præcipiti feruntur curſu: nulla tum mora aurigarum, nulla equorum: illi verberibus à tergo imminent & prona habenas laxant; hi rapidiſſimo curſu currum promouent. Videas ibi ſuſtolli immenſum ex humo puluerem;

videas ora equorum ſpumis humeſcere: videas flatus ignitos, & feruidos è naribus emitti anhelitus. Tantus vtriſque eſt amor laudis & gloriæ, tanta victoriæ cupiditas. Virgilius itaq. cùm dixiſſet ſenio confectum equum admiſſuræ ineptum eſſe, addit: E

——— Erga animos æuumq. notabis
Præcipuè: hinc alias artes prolemque parentum,
Et quis cuiq. dolor victo, quæ gloria palmæ.
Nonne vides, cùm præcipiti certamine campum
Corripuere, ruuntq. effuſi carcere currus?
Cum ſpes arrectæ iuuenum, exultantiaq. haurit
Corda pauor pulſans: illi inſtant verbere torto
Et proni dant lora, volat vi feruidus axis,
Iamq. humiles, iamq. elati ſublime videntur
Aera per vacuum ferri, atque aſſurgere in auras,
Nec mora nec requies: at fulua nimbus arenæ Tollitur.

Tranſtulit autem hæc Virgilius ex Homero certamen equeſtre heroum Græcorum in Iliade deſcribente, cuius verſus Græcos quod ad manum non ſit textus præteribo. Quid ergò intereſt (inquit Lactantius) vtrum ſcientiam ſummum bonum putemus, an illa ipſa quæ ſcientia ex ſe parit, id eſt victum, gloriam, voluptatem? quæ non ſunt homini propria & ideo ne ſumma quidem bona. Nam voluptatis & victus appetentia non homini ſolùm ſed & mutis ineſt. Quid cupiditas gloriæ? nonnè in equis deprehenditur, cùm victores exultant, victi dolent? F

Lib.3.c.8. Scientia nõ eſt ſummũ bonum.

Tantus amor laudum, tanta eſt victoriæ cura.

Nec immeritò ſummus poeta experiendum eſſe ait:

Et quis cuiq. dolor victo, quæ gloria palmæ.

Nec in diuerſum eſt illud *——— Exultantiaque haurit*
Corda pauor pulſans, laudumque arrecta cupido.

Vſus carminis erit, cùm quempiam victoriæ cuiuſcumq. perſtudioſum aut eſſe aut fuiſſe ſignificabimus: Eleganter etiam Sidonius in Narbone eundem laudis amorem & vincendi deſiderium, & ne vincantur timorem agitatoribus & agitatis communes facit:

Inſtabant alij manu atque voce
Paſsim & deciduis in arua guttis,
Rectorum alipedumque ſudor ibat: G
Raucus corda ferit fragor fauentum
Atque ipſis pariter viris equiſq.
Fit curſu calor, & timore frigus.

Lib.6. Feliciſſimè verò præ cæteris poetis, doctiſſimeque & aurigas & equos victoriæ cupidos oſtendit Statius:

Terrarum decora ampla viri, decora ampla iugales
Spesque audaxque metus, vnà & fiducia pallens
Concurrit ſummas animoſum frigus in artus:
Ora ſonant morſu, ſpumiſque & ſanguine ferrum
Clauſtraque compreſſæ transfumat anhelitus iræ:
Ante fugam, abſentemq. ferit grauis vngula campum.
Expediunt, firmantque animos & plurima monſtrant.
Exiliere loco: Quæ tantum carbaſa ponto
Amnibus hybernis minor eſt, minor impetus igni,
Diuum vtrumque genus, ſtant vno margine clauſi
Nil fixum cordi, pugnant exire pauentque,
Qui dominis, idem ardor equis, face lumina ſurgunt:
Vritur: impulſi nequeunt obſiſtere poſtes,
Stare adeò miſerum eſt: pereunt veſtigia mille
Circumſtant fidei nexuſque & torta iubarum
Inſonuit contrà Tyrrhenum murmur, & omnes
Quæ bello ſic tela volant? quæ nubila cælo?
Tardiùs aſtra cadunt, glomerantur tardius imbres.
Tardius è ſummo decurrunt flumina monte. H

Currendo ſuperare alios cupit. Sed de curſus celeritate poſtea: currendi verò, velocitateque ſuperandi alios promptitudinem atque voluntatem breuiter quidem, cæterùm acutiſſimè ſic demonſtrauit Virgilius:

Vt cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ
Addunt ſe in ſpatia, & fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

Doctè etiam Albinouanus dicebat de fortuna.

Quaque ruit, furibunda ruit, totumque per orbem
Fulminat & cæcis cæca triumphat equis.

Li.3. Triſt. Ouidius verò laudandi quidem neſcio quem præcipuam ſibi eſſe voluntatem, vt equorum eſt carceribus recluſorum currendi curſuq. certandi, ſed ſe, eorum more prohiberi ait:

Vtque fores nondum reſerati carceris acer
Nunc pede nunc ipſa fronte laceſſit equus;

Sic

A *Sic mea lege data vincta atque incluſa Thalia*
Per titulum vetiti nominis ire cupit.

Vt modò ad victoriæ ſtudium amoremque reuertamur, Ouidius quoque non vno loco, ſed in Halieuticis maximè eum deſcribit elegantiſſimè, dum canit:

Hic generoſus honos & gloria maior equorum:
Nam capiunt animis palmam, gaudentque triumpho,
Seu ſeptem ſpatijs Circo meruere coronam,
Nonne vides, victor quanto ſublimius altum
Attollat caput, & vulgi ſe venditat auræ.
Celſaue cum cæſo decoratur terga leone,
Quàm tumidus, quantoque venit ſpectabilis actu,
Compeſcitque ſolum generoſo concita pulſu
Vngula ſub ſpolijs grauiter redeuntis opimis.

Iam verò nullum ſtimulum àcriùs currentem vrgere certum eſt, quàm ſi æmulus riualiſque nobis obijciatur, qui cum nobile illud ad famam, ad gloriam, ad æternitatem certamen ſuſcipiatur. Friget enim neſcio quomodo omnis generoſa actio, quæ citra contentionem propoſita eſt. Sanè equi qui ad metam excurſitant, non tanto impetu ferrentur, ni certamen contentionemque ſibi oblatam intelligerent. Tetigit breuiter hanc æmulationem Taſſus: *Aemulatio quid præſtet.* B *Cant. V.*

Sapendo ben ch al fin s'inuecchia amore
Senza queſt'arti, e diuien pigro, e lento;
Quaſi de ſtrier, che men veloce corra
Se non hà che lui ſegua, ò ch'il precorra.

Plutarchus innuit hinc factum eſſe, vt equi ſimul iungerentur. Vt enim perniciùs (inquit) equi ad currus iuncti, quam ſeorſim currunt acti; non quia maiore vi admiſſi aera impellant numeroſiores atque perrumpant, verùm quòd inflammet mutua hæc contentio & concertatio feruorem animi: haud aliter fortes viros æmulatione inter ſe egregiorum factorum ad connitendum in communem actum Gorgias æſtimabat vtiliſſimos eſſe expeditiſſimoſque. Plinius quidem inquiens: *In circo ad currus iunctis non dubiè intellectum adhortationis & gloriæ fatentur*, id quoque duabus aſtruit hiſtorijs, inquiens: *Claudij Cæſaris ſæcularibus circenſibus, excuſſo in carceribus auriga, albatos equos palmam occupaſſe oppoſita effundentes omnia, quæ contra æmulos debuiſſent perito auriga inſiſtente facientes: cùm puderet hominum artes ab equis vinci, & peracto demum legitimo curſu ad metam ſtetiſſe,* brauium ſcilicet expectantes, moxque ſubiungit: *Maius augurium apud priſcos, plebeis circenſibus excuſſo auriga, ita vt ſtaret in Capitolium, cucurriſſe equos, ſedemque ter luſtraſſe: maximum verò, eodem perueniſſe ab Veijs cum palma & coronis, effuſo Ratumena, qui ibi vicerat; vnde poſtea nomen portæ eſt.* Idem etiam intellectus, idem vincendi ſtudium in ſingulariter currentibus equis eſt, vt partim ex ijs quæ paulò antè dicta ſunt, conſtat, partim ex hac Pauſaniæ quoque hiſtoriola innoteſcit: Phidotæ Corinthij equa (inquit) prætereunda non eſt, cui Auræ nomen fuiſſe memorant Corynthij. Hæc ab ipſis ſtatim carceribus ſeſſore ſuo collapſo, & curſum priſtinum æquè ac ſi rectorem haberet, retinuit, & circa metam ſe conuertit: audito verò tubæ ſono ad curſum concitata eſt vehementiùs, cumque ad ludorum præfectos anteuertiſſet, iam victoriæ ſe quaſi compotem intelligens, conſtitit. Elei Phidola victore renunciato, ei vt & æque ſimulacrum dedicaret, conceſſerunt. Quin & ætate noſtra in equorum decurſionibus, viſi ſunt qui decuſſis adoleſcentulis, palmam occupauerunt, alijs alios equos fruſtra agentibus & calcaribus & flagello; quin ſæpenumerò aliorum æmulatione ſine vllo ſeſſore curſum occipiunt, ſeſſoris officio fungentibus quæ ex tergore hinc inde pendent plumbatis pillulis. Tanta eſt ſcilicet æmulationis vis, tantuſque victoriæ amor, qui eo vſque procedit quandoque, vt ſi pigriores nacti fuerint rectores, obedire dedignentur, & nouo quodammodò egeant domitore. Sic enim accipio hanc Ciceronis metaphoram. *Vt equos propter crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere ſolent, vt ijs facilioribus poſſint vti, ſic homines ſecundis rebus effrenatos ſibique præſidentes tanquam in gyrum rationis & doctrinæ duci oportet, vt perſpiciant rerum humanarum imbecillitatem varietatemque fortunæ.* Cæterùm licet ſuapte natura honoris laudiſque cupiditate ad certamen promptiſſimus ſit, ſeſſoris tamen aurigæque adhortatione quàm maximè afficitur, incitaturque, id quod eleganter in primis docet Ouidius, dum ait:

In Pelopida. *Sine auriga per ſe vincit certamen.* C *In Eliacis.* *Phidotæ equa.* D *Rectorem imperitum negligunt.* *Li. 1. Offic.* *Adhortatione gaudent.*

Acer & ad palmæ per ſe curſurus honores,
Si tamen horteris fortius ibit equus.

Silius non tam aurigæ monitu, quàm circumſtantium clamoribus incitari ait: *Lib. 6.*

Tollitur in cælum furiali turbine clamor,
Pronoque ac ſimiles certantibus erigi quuntur,

Quiſque ſuos currus, magnaque volantibus ijdem E
Voce loquuntur equis.

Quin carceribus adhuc incluſi, populi clamore ad certamen accenduntur. Lucanus:

—— Quantum clamore iuuatur
Eleus ſonipes, quamuis iam carcere clauſo
Immineat foribus, pronuſque repagula laxet.

Huc ſpectat illud D. Hieronymi: *Ipſi equi veniebant ad partes, & clamoribus indecebantur.* Sed hoc parum eſſet, niſi etiam partium fauorem intelligerent, nam & hoc maximè delectantur, & vt fauentibus ſatisfiat, alacriùs currunt, id quod idem quoque Hieronymus meminit his verbis: *Fauore gaudent.* *Equorum curſus fauore pernicior fit; pugilum fortitudo clamoribus incitatur.* Atque hinc puto eſt quod Caligula pridie viciniæ ſilentium per milites indiceret, ne inquietaretur equus ſuus: quanquam Suetonius id feciſſe Cæſarem velit, vt equus quietus, paratior agiliorque ad curſum eſſet. Sed vt quiete robur acquiritur, ita animi vigor promptitudoque langueſcit. Iam verò etſi vulgatum apud equiſones ſit dicterium, buono & malo cauallo vuol ſproni, id eſt, quilibet equus, ſiue generoſus ſiue degener, eget calcaribus, & aurigæ in agonibus certaturi, exhortationes comitarentur verberibus, vt ſuprà obiter ex Virgilio oſtendimus, atque eleganter etiam docet Heſiodus F
Adhortatio cũ verberibus. in ſcuto Herculis, vbi Iolaus Herculis auriga:

Σμερδαλίον θ' ἵπποισιν ἐκέκλετο. Τοὶ δ' ὑπ' ὀμοκλῆς
Ρῖμφ' ἔφερον θοὸν ἅρμα κονίοντες πεδίοιο: id eſt,
Horrendum increpuit equos, illi autem à cominatione
Leuiter ferebant celerem currum, feſtinantes campo.

Ouidius de Circenſibus:

Hoc mihi contingat, ſacro de carcere miſsis,
Inſiſtam forti mente vehendus equis,
Et modo lora dabo, modò verbere terga notabo.

Nihilominus qui verè ſunt magnanimi, ac generoſi, non ſolùm non egent verberibus, ſed ne minis etiam, aut adhortationibus, vt Arionis exemplo eleganter indicauit Statius:

Tunc rector genero Polynici indulget agendum
Multa monens, vbi feruor equo, quæ ſuetus ab arte
Mulceri, nec ſæua manus, nec liber habenis
Impetus, Vrge alios, inquit, ſtimuliſque miniſque G
Ille ibit, minus ſe ipſe voles.

Qui verò vel in ipſo curſu, vel ante curſum verberatur equus (non enim omnes Ariones ſunt aut Scyphij aut Cyllari:) cur verberetur, probè intelligit, vt perquam doctè docet Auſonius in ludo ſeptem ſapientum.

Poſsim ego cenſuram lectoris ferre ſeueri,
Et poſſum modica laude placere mihi:
Nouit equus plauſæ ſonitum ceruicis amare,
Nouit & intrepidus verbera lenta pati.

Et licet animal ſit tantæ ferocitatis, quantæ dictum eſt, vt inde per excellentiam ferus ſimpliciter
Quò generoſior, eò domatu facilior. intelligatur equus, apud Ouidium: —— *Medioque è vulnere ſaxi Proſiluiſſe ferum*, id eſt equum: & apud Virgilium de equo Troiano:

In latus inque feri curuam compagibus haſtam
Contorſit.

Nihilominus ſi blandè, & vt decet tractentur, quo ſunt generoſiores, ferocioreſque, eò faciliùs
Epiſt. 24. obediunt, iugumque accipiunt; vt meminit idem Auſonius: H

Hoc tam mite iugum docili ceruice ſubirent
Martis equi, ſtabuloque feri Diomedis abacti,
Et qui mutatis ignoti ſolis habenis
Fulmineum Phaethonta Pado merſere iugales.

A

CELERITAS. AGILITAS.

CELERITATE, curſuſque pernicitate gaudere equum, Xenophon hoc ſatis argumenti eſſe arbitratur, quia liberatus, hoc eſt ſolutus vinculis pedetentim nullus abit, ſed omnes auſugiunt. Hanc enim reuera eſſe huius quadrupedis voluptatem, niſi fortaſſe ad curſuram importuniùs fuerit incitatum. Homo authore Cicerone ad duas res natus eſt quaſi immortalis, intelligendum & agendum; inter bruta canis ad indagandum, ad arandum bos, ad curſum equus: quamobrem ἵππον Grammatici equum Græcis dici volunt ab ἵπτασθαι & ποῦς, quaſi pedibus ſit volucribus: vnde Homerus ὠκύποδας, ἀερσίποδας, αἰολόποδας, ταχύποδας, ἐλαφρόποδας: Latini alipeds cognominarunt. Ἀερσίποδες autem apud eundem dicuntur, qui pedes non ſolùm perniciter, ſed & altiùs eleuant, nam ἀείρειν eleuare eſt. Aliàs à celeritate etiam ὠκέας vocat & ἀΐσσοντας: Virgilius modò curſibus acres, modò acres ſimpliciter, citos, cupidos curſus & veloces Ouidius, *Celeritate gaudet.* *Lib. 2. de finibus.* *Etymologia* *Epitheta à celeritate.*

B celeres Tibullus, pernices Silius, præcipites Flaccus, volucres Statius, Claudianus & Flaccus: rapidos Silius, & alatos, & alites, quo epitheto vſus quoque èſt Ouidius, qui pariter eodem ſenſu fugaces nominauit, ſicuti & Propertius. Quod autem apud Lucretium legitur, fortis equi vis, Marcellus exponit celeris, eoque ſpectare volunt illud Virgilianum: *Quidnam egregium ſi fœmina forti Fidis equo?* Ibi enim Arruns Camillam equi pernicitate fretam, non virtute ſua ſtrenuam incuſat. Equos αἰολοπώλους, celeres Homero potius quàm varios intelligi Cælius annotauit ex Porphyrij ſententia: Homerus verò ita equites, non equos nuncupat, quòd vt annotant Scholia in Ariſtophanem celeres equos haberẽt, vel quòd varijs equitandi modis vterentur. Alicubi aliàs apud Homerum πόδας αἰόλας ἵππους legitur, & αἰόλος ἵππος apud Calabrum Homeri ſimiam. Dicuntur verò etiam εὐσκαρθμοι & πολυσκάρθμοι, quod notum etiam doctis ex catalogo Homeri, vbi ait in Ilienſi campo tumultum quendam eſſe, quem homines Baticam vocant, dij verò σῆμα πολυσκάρθμοιο Μυρίνης. Tradunt enim (inquit Strabo) Myrinam vnam fuiſſe ex Amazonibus, coniecturam ex adiectiuo capientes: equi enim propter celeritatem εὐσκαρθμοι dicuntur; vnde & illam ab equorum celeritate πολυσκάρθμον dictam, & Myrinam ciuitatem ex ea nominatam eſſe: & σκαρθμοὺς ab Heſychio & Varino exponitur ἡ κίνησις, & τὸ σκαίρειν τὸ κινεῖσθαι; equi autem

C à velocitate Græcis quoque ἀελλίποδες dicuntur: cæterùm ταχὺς proprium equorum epitheton eſſe aiunt, vt νωθὴς aſini: In epigrammate Archiæ pro equo omnium perniciſſimo αἰετὸς ἵππος legitur, quaſi aquila, cúm ſit hæc auis omnium velociſſima; & Oppianus loquens de equis Iberis, tantæ eos ſcribit eſſe celeritatis, vt ſolæ cum eis aquilæ aut Circi dicti Accipitres certare poſſint. Homerus verò equorum Erichthonij filij Dardani indicaturus perniciſſimum curſum, ex aquilone conceptos fingit vento, cui ab eiuſdem auis vehementiſſimo volatu nomen eſt. Fingit etiam Balium & Xanthum præſtantiſſimos Achillis equos Podargen matrem equarum rapidiſſimam, dum per florea prata paſceretur, ad Oceanum ex Zephyro genuiſſe. Podarge verò etiam à pedum velocitate dicta eſt. Varinus Podargen Harpyiam eſſe ait, & ex hac equos illos procreatos, οἳ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, id eſt qui æquali cum ventis pernicitate volabant. Eodemque modo Harpe equa Pelorum equum ex Zephyro conceptum produxiſſe legimus apud Silium Italicum. Quamobrem cùm volatus, ſiue hic ſit auium perniciſſimarum, ſiue ventorum, ſummam ſemper indicet celeritatem, quod nos volare, Græci ἵπτασθαι dixerunt, & à biga quæ δίππον eſt διιπτάσθαι quod eſt peruolare, ἱππεῖς verò etiam, id eſt equites in genere cancrorum, tantæ velocitatis vt conſequi non ſit, vnde hoc idem cancri genus Heſychio δρόμων, id eſt curſor, *Equus aquila cur. dictus.* *Achillis equi.* *Podarge equa.* *Harpe equa* *Pelorus equus.*

D & Aeliano ſimiliter δρομίας nuncupatur. Neſtor Homero, Heſiodo Perſeus ἱππότας à celeritate mirabili dicitur. Catullus appoſitè pinnipedem vertit, ad eãdem Perſei fabulam alludens, nam acceptis à Mercurio talaribus aera ſulcabat, vt oſtendit Ouidius:

—— Pennis ligat ille reſumptis
Parte ab vtraque pedes, teloque accingitur vnco,
Et liquidum motis talaribus aera findit.

Inuenias etiam apud eundem Heſiodum ἱπποθόην nympham, quam pariter interpretes ob velocitatem ſic dictam volunt, vim quippe aquarum eam intelligentes, qua nauigia curſu celerrimo rapiuntur: quique Neptuno appinguntur equi, ſymbolum pernicis eiuſdem curſus habentur, qui maritima ſit nauigatione: iam & prouerbium à Cicerone vſurpatum ſuper celeritate, *tum equis, tum velis*, ad Quintum fratrem: *ſic ego te ſæpe excitante curſu corrigam tardidatem tuam tum equis tum velis*: De omni verò conatu adhibito officijs: *Cum his velis equiſque decertandum eſt*. Vnde eſt quod πτερὰ id eſt alas metaphoricè quoq; dicant de nauium remis quaſi quod ijs naues ceu *Tũ equis, tum velis.*

volare

Pegaſus cur alatus dicatur. volare videantur. Pegaſum alatum, hoc eſt velociſſimum equum faciunt poetæ, quique in Hadriani & L. Papyrij Curſoris numis conſpicitur, famæ, qua nihil eſt celerius, typus eſt ſecundum multos. Bellerophontis autem Pegaſum, cum quo perfecit tot trophæa, triremim fuiſſe ait Tzet- E
Chil. 12. zes, quæ alatis velis per aquas curreret: quod cùm venti vehementioris vi contingat, ipſius quoque impetum, ſiue vim impellentem, equitationem quodammodo nominauit Horatius, Euro
Li. 4. Car. Od. 4. vento equitandi verbum attribuens dum ait: *Per Siculas equitauit vndas.* Audacem aiunt eſſe poetæ metaphoram, quæ tamen veterum authoritate ſtabilitur, nam & apud Euripidem inuenio in Phœniſsis, *Ζεφύρου πνοαῖς ἐπιππεύσαντος ἐν οὐρανῷ*, Ideſt *Zephyri equitantis flatibus per aera.* Aequalem itaque non abſurdè dicemus pernicitatem eſſe equorum, ventorum & auium. Poetæ itaque celeritatem equorum delineaturi non potuere id facere aptius quàm ſi vel auium volatui, aut ventorum pernicitati, eam aſſimilarent. Apud Maronem ——*Volat ecce per hoſtes*

Lib. 11. *Vectus equo ſpumante Sages.*

Lib. 6. Arionem Neptuni equum apud Statium: ——*Stupuere relicta*

Nubila, certantes Eurique Notique ſequuntur.

Eleganter etiam Claudianus de perniciſſimo curſu:

Lib. 15. *Iam ſimul emiſsis rapido velocior Euro* F
Fertur equis, ſtridunt Zephyri curſuque rotarum
Sancta diuiduis clareſcunt nubila ſulcis.

Sæpe etiam in deſcribenda hac velocitate nulla vel ventorum vel auium facta mentione, elaborantes, perniciſſima quæque ſibi propoſuere, poſſimque plurimas poetarum authoritates recenſere, niſi vererer lectori me tædio fore, quare duas tantum recitabo, Claudiani vnam, Statij alteram, quæ talis eſt:

——*Sic orſus aperto*
L. 3. Theb. *Flagrantes immiſit equos, non ocyus alto*
In terras cadit ira Iouis, ſi quando nivali m
Othryn & Arctoa gelidum caput intulit Oſſa
Armantique in nube manum, volat ignea moles
Sana dei mandata ferens.

Claudianus verò de equis Plutonis:

——*Et longa ſolitos caligine paſci*
Terruit orbis equos, preſsis hæſere lupatis G
Attoniti meliore polo, rurſuſque verendum
In Chaos obliquo pugnant temone reuerti.
Mox vbi pulſato ſenſerunt verbera tergo
Et ſolem didicere pati, torrentiùs amne
Hyberno, tortaque ruunt pernicius haſta,
Quantum non iaculum Parthi, non impetus Auſtri
Non leue ſoluta mentis diſcurrit acumen.

Virgilij mira induſtria. In Virgilio verò hoc admiratione dignum doctiores obſeruant, quòd, cùm diuerſa ratio ſit velocitatis Romanorum equorum, qui magis robur quàm ſummam velocitatem quærebant, ab Parthis & Numidis, qui diuerſo equorum generi inſidentes, magis eludere noſtros aut fugare volebant, de Romanis loquens inquiat:

Ille volat, ſimul arua fuga, ſimul æquora verrens,

De illis verò loquens, addat:

Atque leuem ſtipulam crepantibus vrere flammis.

Nam vt hoc magis properat quàm illud, ita ex leuioribus vocabulis (inquiunt) eſt conflatum. Ad H
tantam modò pernicitatem, accedit, pedum corporiſque agilitas. Magno enim licet ſit corpore,
Agilitas equi. ſua tamen natura leuis agiliſq. equus eſt, imò verò Plutarchus equo nihil velocius, nihilque agilius eſſe teſtatur, ſed hominibus currere: Lucianus, laudator (inquit) ea plerumque dicere ſolet,
Lib. de fortuna. quibus natura præditus qui laudari debet, bonis tametſi non admodum magna ſint, & maiora cumulatioraque eſſe oſtendit. Nec dubitaret dicere, equum laudare volens, natura leuem (vt ea
Li. de imagine. icimus eſſe animantia) & curſu volantem: Apparet autem ad Homericam de equorum Erichthonij mira leuitate & agilitate ſuperlationem ſiue hyperbolam alludere: Homeri verſus Goropius ſic Latinos fecit:

Hinc & Erichthonium regem ſibi Dardanus edit,
Quo non mortalis fuit vnquam ditior alter:
Paſcebantur equæ cui ter mille humida prata
Gaudentes teneris pulis, quas arbiter axis

A *Arctoi Boreas adamans, & corpus equinum*
Cæruleum ſimilans inijt, quo ſemine fœtæ
Biſſenos pullos diti peperere patrono;
Quæ per agros celeres ſaltus ſi quando tuliſſent,
Per ſummos culmi curſu pendente volabant
Fructus, nec pedibus confringebantur ariſtæ:
Quod ſi ſaltarent per dorſa immania ponti,
Radebat ſummos cani ſalis vngula fluctus.

Quam curſus agilitatem, leuitatemque Virgilius depinxit eleganter in ſua Camilla:

Illa vel intactæ ſegetis per ſumma volaret
Gramina, nec teneras curſu læſiſſet ariſtas,
Vel mare per medium fluctu ſuſpenſa tumenti
Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

Seneca de ſumma celeritate, quæque nullius alterius tardioris collatione celeritas ſit, ſed per ſe ſumma, hæc eadem carmina citat, ſed ex quo authore, ſubticet: Goropius de Atalanta ſcripta fuiſſe exiſtimat, cuius videlicet mira velocitas à poetis celebratur. Ouidius quidem de eadem & Hippomane eius marito curſu certantibus locum Homeri etiam imitatus ſic canit: *In Epiſt. 12.86.*

B

Signa tubæ dederant, cùm carcere pronus vterque
Emicat, & ſummam celeri pede radit arenam:
Poſſe putes illos ſicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canæ ſtantis percurrere ariſtas.

Virgilius etiam alicubi dixit: *Vix ſumma veſtigia ponit arena*, ciuſq. imitatione Torquatus Taſſus:

Egli ſe'n và ſoura vn deſtrier, ch'à pena *Cant. 18.*
Segna nel corſo la più molle arena.

Et apud Varinum & Etymologum ψαυκρόποδης Arionis epitheton eſt à ſimili celeritate, nimirum παρὰ τὸ ψαύειν ἄκροις τοῖς ποσὶ τῆς γῆς κατὰ δρόμον, id eſt quòd ſummis pedibus terram in curſu non attingeret. Homerum verò etiam elegantiſſimè imitatus eſt Claudianus, dum canit:

Vobis Ionia virides Neptunus in alga
Nutrit equos, qui ſumma freti per cærula poſsint *Lib. 11.*
Ferre viam, ſegetemque leui percurrere motu,
C *Neſciat vt ſpumas, nec proterat vngula culmos.*

Quid mirum ergo ſi Maſſagetæ, vt Herodotus teſtatur, equum omnium quadrupedum perniciſſimum exiſtimarint, ideoque Soli, vtpote deorum perniciſſimo immolarint. Sed quid dices, nónne ceruus inter cæteras quadrupedes à velocitate potiùs celebratur. Celerrimus ſanè eſt ceruus, nec minus celer lepus, ſed vterque ad fugiendum, non ad pugnandum ſua celeritate vtitur, alia tamen Claudianus: *Equus omnium perniciſsimus creditus.*

——Ceruique fugacior ibat, *Cerui velocitas.*
Sudanti tremebundus equo.

Vlyſſes ne ad bellum cogeretur ſtultitiam ſimulaturus, duo animantia, natura diſſimillima, ambo tamen aratro idonea, equum nempè velociſſimum, & bouem greſſus tardiſſimi, eidem copulabat iugo. Phocylides, vel quiſquis ille eſt huius ſententiæ Phocylidæ aſcriptæ author, mulierem ſcribit ex quatuor animalibus ortum habere, cane, ape, ſue & equa: ex hac quæ naſcitur, velocem eſſe, diſcurrentemque & pulchritudine præſtare, quæ ex ſue, neq. bonam eſſe, neque etiam malam; ex cane moleſtam & feram: ex apicula autem bene adminiſtrare rem familiarem, laboriſq. peritia prçditam; huius autem ſolius nuptias expetendas eſſe. Chryſaneas verò apud Xenophontem equi perniciratem indicaturus, ſcientiam equitandi laudat in tantum, vt exiſtimet ſe futurum *Lib. 4. Pædiæ Cyri.*

D hominem volaticum, vbi bonus factus fuerit eques: & ex hoc aſſerit ſe maximè adamare Hippocentauros, ſi modò fuerunt, in quibus fuiſſet & hominis prudentia, & equi velocitas & robur. Cæterùm ſicuti ei maxima, vt oſtēſum eſt, in currendo eſt pernicitas, ita admirabilior eſt eiuſdem in velocitate curſus perſeuerantia. Sarmatæ, vt præmonuimus, longinqua facturi itinera, etiamſi nihil offerant pabuli, per centena & quinquaginta millia continuo curſu inſident. Et in Arabia equas tantæ pernicitatis eſſe Ludouicus Berthena refert, vt citatiſſimo curſu diem ac noctē integram nunquam ceſſent. Dictum quoq. eſt in Alanico bello à Probo principe captum equum pernicitatis tantæ, vt dici vnius tantùm ſpatio cētum obiret milliaria vel in decimum diem haud interpellato labore. Hunc tamen Probum tradunt hiſtorici ſibi oblatum reſpuiſſe, quaſi fugaci magis quàm forti ac ſtrenuo congrueret militi. Rectè itaque equus inter aſtra Delphinum qui & ipſe meritò velocitatis ſummæ ſymbolum exiſtit, ita tamen vt nunquam quoque delaſſetur, equus inſequitur, vt Manilius meminit, dum canit. *Hippocentauri cur laudati.* *Curſus perſeuerantia.* *Equus delphinū cur ſequatur.*

Cum quoque de Ponto ſurgit Delphinus ad aſtra *Lib. 1.*

E

Oceani caliq́. decus, per vtrumque ſacratus:
Quem rapido conatus equus comprendere curſu
Feſtinat, pectus fulgenti ſidere clarus.

Iuuentus equo vt aſſimilata. Theognis verò etiam ſubtiliter adoleſcentiam citiſſimo pede tranſire ſignificaturus, velociſſimorum equorum curſui aſſimilat, inquiens:

Αἶψα γὰρ ὥστε νόημα, παρέρχεται ἀγλαὸς ἥβη
Οὐδ᾽ ἵππων ὁρμὴ γίγνεται ὠκυτέρη. id eſt,
Statim enim tanquam cogitatio, præterit ſplendida pubertas
Neq́. equorum impetus eſt velocior.

Equis præcurrere quid. Sed & eleganter equis præcurrere dicimus eum qui alios ingenij velocitate vincit. Horatius prouerbialis iſtius parœmiæ ſic meminit:

Siſennas, Barros vt equis præcurreret albis.

Lib. 1. Ser. Sat. 7. albos equos dicens, quia barri ſiue elephantes nigri ſunt & tardi. Summa nempe hominis celeritas meritò illius iumenti figura notatur, cuius ope homo celerrimè fertur. Nec aliam ob cauſam Virgilianus Aeneas equum pulcherrimum pulcherrimis phaleris adornatum præmium proponit ei, qui pedum curſu primus metam contingeret. Et in multis quoque numiſmatibus nunc equus F currens, nunc ipſe Pegaſus alis adiectis excuſus ſumma rem velocitate geſtam indicat. Et Sacę ſeſe Achilli ſimiles non fugaci alicui homini monſtrarunt, cùm equum pingerent, celeritatem ſimul & generoſum in bellis animum eadem nota ſignificantes: Homerus verò nullo epitheto Achillem libentiùs ornat quàm eo quo celeritas pedum explicatur, non illa quidem certaminа, ſed tali quali generoſus equus ad bella natus excellit. Inquit autem alicubi eum tanta pernicitate ad Troiana prouolaſſe mœnia:

Achilles equo comparatus. Iliad. χ.

Σεύαμενος ὥσθ᾽ ἵππος ἀεθλοφόρος σὺν ὄχεσφιν
Ος ῥά τε ῥεῖα θέησι τιταινόμενος πεδίοιο, id eſt,
Ruens velut equus victor, cum curribus
Qui facilè currit extenſus per campum.

Moxq́. Hectoris fugientis & eiuſdem Achillis inſequentis curſum ait tantæ fuiſſe velocitatis.

Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἀεθλοφόροι περὶ τέρματα μώνυχες ἵπποι
Ῥίμφα μάλα τρωχῶσι, τὸ δὲ μέγα κεῖται ἄεθλον: hoc eſt,
Veluti autem certatores ad metam vnungulі equi,
Leuiter valdè currunt, & magnum propoſitum eſt præmium. G

Equi iuncti celerius currunt. Odyſſ. N. Ex quibus Homeri locis etiam diſcimus equos curſui iunctos celeriori curſu ferri, quàm ſi ſoluti currerent; quamobrem pernicitatem quoq́. expreſſurus nauis Vlyſſis qua vnius tantùm diei ſpatio ex Phęacia Ithacam peruenit, aſſimilat eam quadriiugum equorum curſui, & Circi accipitrum perniciſſimi volatui.

Ἡ δ᾽ ὥς τ᾽ ἐν πεδίῳ τετρήοροι (aliàs τετράοροι) ἄρσενες ἵπποι,
Πάντες ἅμ᾽ ὁρμηθέντες ὑπὸ πληγῇσιν ἱμάσθλης
Ὑψόσ᾽ ἀειρόμενοι, ῥίμφα πρήσσουσι κέλευθον:
Ὣς ἄρα τῆς πρύμνη μὲν ἀείρετο, κῦμα δ᾽ ὄπισθε
Πορφύρεον μέγα θῦε πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Ἡ δὲ μάλ᾽ ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον οὐδέ κεν ἴρηξ
Κίρκος ὁμαρτήσειεν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν,
Ὣς ἡ ῥίμφα θέουσα θαλάσσης κύματ᾽ ἔταμνεν. id eſt,
Illa autem ſicut in campo quadriiuges maſculі equi
Omnes ſimul incitati à verberibus ſcutica
Altè eleuati celeriter emetiuntur viam. H
Sic quidem huius puppis tollebatur, vnda autem ponè
Nigra magna ruebat perſonantis maris
Et valdè tutè currebat firmiter, neque accipiter
Circus ſecutus fuiſſet citiſſimus volucrum:
Sic illa celeriter currens maris vndas incidebat.

Hoc enim loco Euſtathius poetam duplici ait vti comparatione, ob duplicem finem. Altera (inquit) ab equis quadriiugis ſumpta eſt πρὸς τὸ πλάστερον, id eſt, vt ſignificetur quàm firmiter & ſolidè nauis illa curſum ſequeretur, quod in ijs fieri ſolet, quæ cùm impetu & violentia quadam feruntur: altera verò ab accipitre, πρὸς τὸ ἰσοταχὲς πτῆσιν, ad celeritatem exprimendam quæ tanta fuit, vt nauis potiùs volare, quàm currere videretur. Virgilius quoque ſignificaturus quanto gloriæ ſtudio deſiderioq. & vincẽdi cupidine, nauali certantes certamine naues impellerent, *Aeneid. 5.* harum ex carceribus erumpentium vim & deinde pernicitatem, equis biiugis curſu certantibus,

non

A non ſolutis maluit aſſimilare, dum canit:

Non tam præcipites biiugo certamine campum
Corripuere, ruuntque effuſi carcere currus,
Nec ſic immiſsis auriga vndantia lora
Concuſſere iugis, pronique in verbera pendent.

Et rurſus alicubi ſimili planè comparatione vtitur à ludis circenſibus ducta. *Georg. 1.*

Vt cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ,
Addunt ſe in ſpatia & fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Theoclymenus etiam apud Euripidem inſequiturus raptores Helenæ non celetes equos deſultorioſque ſed reſeratis clauſtris, apertiſque regijs ſtabulis expediri iubet currus, quaſi hoc modo faciliùs ſit aſſequi. *In Helena.* Hucque pertinet illud Pindaricum περὶ τῆς ἰσθυμίας. ὑφ' ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύνει ταχίστα δελφίς. κάπρῳ δὲ βουλευόντι φόνον, κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν, id eſt, *Equus in quadrigis, in aratro bos, nauem ocyſsimè præuertitur Delphinus: apro cædem molienti inueniendus eſt canis laborum patiens*. Significat poëta lepidiſſimus vnumquemq; adhibendum ad id quo

B maximè valet. Cæterùm equuſne an equa in curſu celerior ac pernicior ſit, haud præter rem, & noſtrum inſtitutum fuerit ex antiquis inquirere. *Equane an equus celerior.* Homerus certè velocitatis palmam tribuit equabus Pheretiadis quas Eumelus ad bellum Troianum duxit.

Τίς τ' ἄρ τῶν ὄχ' ἄριστος ἔην, σύ μοι ἔννεπε Μοῦσα
Αὐτῶν ἠδ' ἵππων, οἳ ἅμ' ἀτρείδῃσιν ἕποντο.
Ἵπποι μὲν μέγ' ἄρισται ἔσαν φηρητιάδαο,
Τὰς Εὔμηλος ἔλαυνε ποδώκεας ὄρνιθας ὥς, id eſt:

Quis horum optimus erat, tu mihi dic muſa
Ipſorum & equorum qui ſimul ſequebantur,
Equæ quidem multò optimæ erant Pheretiadæ,
Quas Eumelus ductabat, veloces pedibus tanquam aues.

Antiochus verò equos ſuos ad currendum velociter exhortans, non curo (inquit) ſi ab equis Diomedis, quibus nunc Minerua velocitatem addidit, ſuperemini, ſed pudebit mei & veſtri, ſi à Menelai Aetha quæ fœmina eſt, ſuperemur. Sophocles cùm dixiſſet. *In Electra.* Κἀκεῖνος ἐν τούτοισι Θεσσαλὰς ἔχων ἵππους ὁ πέμπτος. mox ſubiungit, δεξιὸν δ' ἀνεὶς σειραῖον ἵππον, εἶργε τὸν προσκείμενον. ſic cum antea

C equas dixiſſet, mox dextrum funalem ſubiunxit, quaſi innuens equas curſui, equos pompæ aptiores eſſe. Horatius quoque equam maluit quàm equum dicere, quadrigis aptam: *Te greges centum, Siculæq; circum Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum Apta quadrigis equa.* *Lib. 2. Car. Od. 16.* Atque huc ſpectat illud Virgilij: *Eliadum Palmas, Epirus equarum.* Quo loco Seruius, equas dicit, quia velociores ſunt quàm equi, quia (vt ait Plinius) inter currendum emittunt vrinam. *Equa cur velocior equo.* Pomponius tamen equas genere fœminino dixiſſe poetam ait, quia in omni grege & armento fœminæ optimæ ſunt eligendæ. Et Probus, quare equarum potius quàm æquorum (inquit) dicat, ipſe rationem ſuam explicat, cùm ait:

Seu quis Olympiacæ miratus præmia palmæ *Georg. 3.*
Paſcit equos, ſeu quis fortes ad aratra iuuencos,
Corpora præcipuè matrum legat.

Mihi hoc dicere poeta videtur, vt qui equos alere volunt agonibus aptos, eos eligant ex celerrimis matribus, quales nimirum habebat Epirus, & qui boues quærunt ad arationem, eos etiam ex matribus potius quæ arare conſueuere, accipiant, quàm ex ijs quę ad mulctram tantùm enutriuntur, quarum iuuenculos minus robuſtos eſſe vero non eſt abſimile. *Boues qui aratro aptiores.* Equarum autem admiranda

D celeritas ex multis Olympicis certaminibus prædicata eſt. Equa Craudixæ octaua Olympiade omnes vicit deſultorios Iolaus equabus ab Hercule mutuatis cæteros in Olympico certamine anteiuit & coronatus eſt, vt Pauſanias teſtatur, & octaua ſecunda Olympiade qui toto corpore certaret (pancratiaſtem vocant) & deſultorius equus in curriculum rediere. *Equæ in certaminibus celebratæ.* Anteuertit omnes Creuſidæ equa Crannonia. Hecratites Theſſalus equa prægnante Olympia vicit; Plinius hunc Echecratidem vocat, cùm de equarum prægnantium natura loquens inquit: *Viciſſe Olympiæ prægnantem Echecratidis Theſſalia inuenimus.* *L. 10. c. 63* Idem & Scythis tradit vſum fuiſſe equabus præliari, quod veſicam curſu leuarent; ſed tum ob hoc, tum quòd maribus ſint velociores: optimum enim pugnæ genus cenſebant, ſi cedere loco & rurſus inſtare poſſent. Zambei regis equos diem ac noctem perpetuo curſu indefeſſos exigere, nec vſquam quieſcere & edere legimus, verùm id in equabus præcipuum eſſe. Contrà Oppianus mares ad venationis vſum præſtare tradit, fœminaſq; minus celeres eſſe ad longiores per nemora curſus. Vtcumque eſt, hoc ſaltem animal ſua natura velox eſſe & leue certiſſimum eſt, ideoq; quadrupedem citum per excellentiam Maroni nuncupari hoc verſu: *Aen. 11.*

Quadru-

Quadrupedemque citum ferrata calce fatigat. E

Equi curſu victi ab homine.

Celeritate tamen equos ab hominibus ſuperatos fuiſſe inuenio. Saxo enim author eſt Haraldum Hybernum Noruegiæ regem apud Helſyngam oppidum pignore cum Erico III. Danorum Rege poſito cum lectiſſimis eius equis curſu contendiſſe & duobus in certamen admiſſis, vtroque metam priorem tenuiſſe: geminis ſiquidem bacillis inter currendum innixum, crebris corpus ſaltibus concitaſſe. Sæpe etiam inter nauigandum è puppi exilientem, in proram per exerta remorum capita decurriſſe, indeque curſu in aliud nauigij latus reflexo per reliquos remorum ordines, locum quo exceſſerat, repetiſſe. Cæterùm antequam velocitati equorum calcem imponamus, ſcire refert, quid ſit equus admiſſus M. Tullio his verbis: *Num etiam cùm P. Decius ſe deuoueret, & equo admiſſo in mediam aciem Latinorum irrueret &c.* Gulielmus Budæus homo doctus & diligens in ſuis annotationibus quibus Pandectarum libros illuſtrauit, equum admittere idem eſſe arbitratus eſt quod conſcendere, ſed pro concitato & celeri accipi debere ſatis demonſtrat (inquit Hieronymus Magius) Valerius Maximus, ſic vocem interpretatus de eodem P Decio ſcribens: *Caput ſuum pro reip. ſalute deuouit ac protinus concitato equo in hoſtium agmen, patriæ ſalutem, ſibi mortem quærens, irrupit:* Concitato equo, vt vides dixit, pro eo quod Cicero habet admiſſo. Quin ipſemet Cicero rem totam aperuit, dum tertio de natura Deorum loquitur in hæc verba: *Rebatur enim fore vt exercitus Imperatorem equo incitato ſe in hoſtem immittentem perſequeretur, id quod euenit &c.* F Idem primo de diuinat. de P. Decio: *Poſt triennium autem cùm conſul eſſet, deuouit ſe, & in aciem Latinorum irrupit armatus: quo eius facto ſuperati ſunt & deleti Latini.* Vbi vides verbum irrupit, equi concitationem admittere. Cæſar quoque eodem ſignificatu verbo ipſo, de quo agitur, vtitur: *Conſidius,* inquit, *equo admiſſo ad eum accurrit, dicit montem quem à Labieno occupari voluerit, ab hoſtibus teneri, &c.* Penelope apud Ouidium:

Equus admiſſus quid Ciceroni. Lib. 2. de finib. honor. Lib. 1. Miſcell. ca. 7. Lib. 5. c. 7. Lib. 1. de bell. Gall.

Hic lacer admiſſos terruit Hector equos.

Li. 36. Epi.

Magno Franciſci Philoſophi errore qui amiſſos legit, qui alios etiam, neque infimi ordinis ſcriptores aſſeclas habet, præter Egnatium non obſcuræ hominem famæ qui in obſeruationibus in Ouidij heroidas admiſſos in eodem verſu legendum eſſe contendit. Prædictis Ouidij eiuſdem luculentius teſtimonium accedat ex primo Metamorph. vbi ſic ait:

—— *Vtque monebat*
Ipſe amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.

Veſpæ cur ex equo naſcantur. Ociũ equo inimicum.

Admiſſum paſſum pro celeri, quaſi ſeipſum Apollo ad curſum acrius concitaſſet, dictum eſſe perſpicis. Hæc itaque ille. Silentio etiam inuolui non poteſt, quod ex equi putreſcentis medulla euolent veſpæ, nimirum volucris progenies, vt ait Aelianus, ex equo animali volaciſſimo. G Cæterùm tanta equi pernicitas agilitaſq. magna ex parte diminuitur, ac penitus ſæpe perditur, cùm ocio ſinitur domi marceſcere, vt eleganter oſtendit Ouidius:

Lib. 5. de Triſt. Eleg. 13.

Tempore qui longo ſteterit, malè curret, & inter
Carceribus miſſos vltimus ibit equus.

Antigoni aſtus.

Adhæc ocium ſanitati officit, ſcabieque inficit creberrimè. Quamobrem Antigonus rex obſeſſus cum ſuo equitatu, cùm exercere equos propter loci anguſtiã non poſſet, eorũ capita loro ſubſtrinxit altiùs quàm vt prioribus pedibus planè terram poſſent attingere: deinde cogebat ipſum equitatum poſterioribus exultare & calces emittere: qui motus non minus ſudorem excutiebat quàm ſi curſu terræ ſpatium decurrerent: ij poſt exeuntes caſtris ita agiles fuere, ac ſi nunquam fuiſſent obſeſſi.

LIBIDO. SALACITAS. H

Li. 2. Hiſt. ca. 26. Cap. 5. Hom. 12. in cap. 2. Geneſ. Homines cur equi dicti. Lib. 5.

SALACISSIMVM animal omnium tum fæminarum, tum marium equum eſſe memoriæ prodidit Ariſtoteles, vno homine excepto. Et Plato equum vocauit cupiditatis petulantem atque inſolentem, poſteaquam legiſſet Hieremiam dicentem: *Facti eſtis mihi equi furentes in fæminas.* Ad quem ni fallor locum alludens D. Chryſoſtomus: Diuina ſcriptura (inquit) homines interdum ob libidinem equos vocat Nam vt equi in fæminam inſanientes: Vnuſquiſque vxori proximi ſui adhinniebat. Et D. Hieronymus: *Equi amatores in fæminas & emiſſarij facti ſunt, vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat.* Ita quoque interpretantur illud Pſalmiſtæ: *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus.* Hinnitu autem libidinis titillationem hoc genus animalium indicare atteſtatur Lucretius, dum canit:

Denique non hinnitus item differre videtur
Inter equas vbi equus florente ætate iuuencus

Pinnigeri

A *Pinnigeri ſæuit calcaribus ictus amoris,*
Et fremitum patulis ſub naribus edit ad arma?
Et cùm ſic aliàs concuſſis artubus hinnit?

Eleganter etiam & appoſitè Prudentius de Saturno: *Lib. 1. contra Symmachum.*

Aduena quos profugus gignens & equina libido
Intulit Italiæ, Thuſcis namque ille puellis
Primus adhinniuit ſimulato numine mœchus.

Cicero verò translatè: *Sic tuos ſenſus voluptuarios omnes incitauit; ſic ad illius hanc orationem adhinniuit.*
Idem etiam notum eſt ex Herodoto, qui Darium ſcribit Oebaris equiſonis aſtu regnum Perſarum *Lib. 2.*
equi libidine prurientis atque hinnientis ope adeptum eſſe hoc modo: Cùm interfectis Magis *Darius vt*
qui imperium inuaſerant, Perſarum proceres inter ſe eo pacto conueniſſent, vt is cuius equus *regnum a-*
prius hinniret, regno potiretur, Oebaris manum vuluæ equinæ prius admotam, naribus equi *deptus.*
præbuit olfaciendam, quo odore incitatus equus, primus dedit hinnitum. Hinc Oppianus in
electione equorum ad venationem, libidinis hinnitumque maximam rationem habuit, equas
equis in venationibus permiſceri propterea nolens, quòd equi frequentioribus hinnitibus ſeipſos *Equos equa-*
B feris prodant. Cæterùm ab equina libidine, hominem qui ſit Veneri plus æquo addictus, mere- *bus permi-*
tricioque amore debacchetur, ἱπποθόρον dicimus, atque ἱπποτό[illegible]ον, cùm extremam alicuius li- *ſtos inuti-*
bidinem ſummamque cuiuſpiam nequitiam & immoderatam laſciuiam exprobramus. Ἱππο[illegible] *les eſſe in*
& ἵππιος etſi aliàs equorum indicent ſtudioſum aut amatorem, accipiuntur tamen etiam ſæpe- *venationi-*
numerò in malam partem pro ἱππομανία, vt apud Ariſtophanem hoc loco: ἀλλ' ἵππερόν μου κατέχεε *bus.*
τῶν χρημάτων, id eſt, ἱππικὸν ἔρωτα, vt Scholiaſtes exponit. Ἱππομανία autem amoris eſt inſania, & *In Nebulis*
ἱππομανεῖν dicimus, qui more equini generis furijs aguntur ad coitus rabiem, quando aliàs *Hippoma-*
ἱππομανεῖν etiam de ijs dicatur, qui inſano equorum ſtudio ducuntur. Cùm autem pro libidine *nia.*
ſtimulari accipitur, de equabus potiſſimùm ſumitur, vt apud Ariſtotelem: αἱ μὲν οὖν αἱ ἵπποι θήλειαι
ἱππομανοῦσιν: id eſt, *igitur equæ furiunt in equas*, Latini equire dicunt: & haud ſcio, num ab hac libi- *Lib. 1. Hiſt.*
dine pudenda ſeu membra libidinis tam virile quam fœmininum ἵππος id eſt æquus vocetur: cer- *cap. 6.*
tè ἱπποκλειδὰς dicitur cunnus a claudendo equo, vt ſcribit Heſychius ex Ariſtophane. Suntque *Equire-*
qui huc pertinere putant illud Horatij: *quia.*

Clunibus aut agitauit equum laſciua ſupinum. Item illud Martialis: *Hectoreo quoties ſederat vxor equo.*
Apud Plautum Stalino: *Pery* (inquit) *herculè ego miſer dirumpi cantando hymenæum, licet illo morbo* *In Caſina.*
C *quo dirumpi cupio, non eſt copia:* Reſpondet Olympio: *Næ tu ſi eſſes equus, eſſes indomabilis.* Stal. *Quo*
argumento? Olymp. *Nimis tenax es.* Quo loco Dionyſius Lambinus legendum cenſet, nimis ten- *Equus ten-*
dax es, quia tendax equus eſt qui nimia & nimis crebra tentigine affectus, frænum (inquit) mor- *dax qui.*
det & calcari non paret, a tendendo ſic appellatus, quemadmodum & tentigo. Hunc igitur ſe-
nem Olympio cum equo tendaci comparat, propter immodicam eius tentiginem qua incitatus
ac diſtentus ardet tetra libidine & in Venerem totus ruit. Quòd autem quidam legi volunt ſter-
nax, in quibus eſt Pius Bononienſis, non placet, nihil enim habet commune equus ſternax, cuius
eſt equitem ac ſeſſorem ſuum excutere & ſternere, cum viro tentigine affecto & libidine *Equus ſter-*
inflammato. Vulgata autem lectio quam & libri manuſcripti retinent, nihilo minus placet: nam *nax.*
tenax equus ſignificat potius eum equum qui propter aliam quamlibet cauſam neque freno ne- *Equus te-*
que calcari regi poteſt quam propter tentiginem. At debet hic talis equus ſignificari & comme- *nax.*
morari, vt ſimilitudo & comparatio quadret. Virgilius autem tanto libidinis furore rabieque ac-
cendi equos ſcribit, vt vel ſolo equarum odore percepto à congreſſu Venereo nulla vi, nulloque
obſtaculo cohiberi queant:

Nonne vides, vt tota tremor pertentet equorum
D *Corpora, ſi tantùm notas odor attulit auras?*
Ac neque eos iam fræna virum, nec verbera ſæua,
Non ſcopuli rupeſq; cauæ, atque obiecta retardant
Flumina, correptos vnda torquentia montes.

Andræas Peruſinus (referente Fulgoſo lib. 9. cap. 4.) qui poſtea à cognomine familiæ Brachius fuit nuncupatus, cùm a Camerte vrbe, depulſis Caroli Malateſtæ copijs, ipſe cum parte tantùm copiarum ſequeretur, reliquo pecorum præda captiuiſque atque alijs rebus impedito exercitu, & in eo hoſtes benè gerendæ rei occaſionem viderent, ſi ipſi Apennini iuga priores occupaſſent: cùm laſſos iam equos vltrà vel calcaribus vel alia vrgere vi non poſſet, ex captiuo pecore aliquot equas delegit atque eas agmen præcedere iuſſit: quarum cupido equis adeò acres adegit ſtimulos, vt qui antea nullis calcaribus ſatis impelli poterant, tunc frenis vix cohiberi ac retineri poſſent. Obſeruari itaque Geoponici diligenter volunt, vt tam equis quam equabus, cum pruriunt, coëundi fiat poteſtas, quoniam hoc præcipuè armentum, ſi prohibeas, libidinis

omnino excitetur furijs. Mas (inquit Ariſt.) omnibus temporibus init, nec ceſſat, quàm diu viuit, E
fæmina etiam quàm diu viuit, initur, nec tempus vllum certum libidinem aufert: ſed ingenium hominum arcet aut vinculo aut aliquo huiuſmodi impedimento; Equum apud Opunta fuiſſe accepimus, qui annos quadraginta natus poſſet coire: ſed adiumentum quoad ſui pedes priores attollerentur, deſiderabat. Plin. hoc poſtremum de quolibet admiſſario ſcribit, in hæc verba: *Generat mas ad annos triginta tres, vtpote cùm à circo poſt viceſimum annum mittantur ad ſobolem reparandam; & ad quadraginta duraſſe tradunt, adiutum modo in attollenda priore parte corporis.* *Quamdiu generent.* Eodem authore equæ gignunt annis omnibus ad quadrageſimum: ſed Ariſtoteles coire mares ad annos triginta tres, fæminas ad quadraginta tradit, ita vt per totam ferè vitam coitum equis (inquit) ſeruari eueniat. Quot autem fæminis vnus mas ſufficiat, mox examinabitur; nunc ex eodem Ariſtotele dixiſſe ſatisfuerit, ad libidinem & in libidine vires indicandas, tricenas fæminas vel paulò plures, maribus ſingulis dari: *Zelotypia equorum.* Mares autem fæminas ſocietate coniunctas dignoſcunt olfactu, etſi paucis admodum diebus vnà fuerint: quòd ſi fæminæ diuerſæ permiſceantur, mares alienas morſu expellunt, ſuaſque ſingulos ſeorſum habentes paſcuntur: quoties mas acceſſerit aliquis, confeſtim in eum maritus conuertitur, & currens gyro aggreditur pugna, & fæminam ſi quà ſe mouerit, morſu reuocat. Hactenus Ariſtoteles, & alibi equos ſcribit tempore libidinis mordere equum, ſternere equites F
atque inſequi. *Equarum ſalacitas.* Cæterùm equarum quàm equorum famoſior eſſe videtur ſalacitas. Nam vel eodem etiam Ariſtotele prodente ex omnibus fæminis equæ potiſſimùm libidine accenduntur. *Cupido inter equas natus.* Quamobrem poetæ Cupidinem inter equarum armenta natum fingunt, vt meminit Propertius hoc tetraſtico:

Li. 2. Eleg. 1.

Ipſe quoque inter agros, interque armenta Cupido
Natus & indomitas dicitur in equas;
Illic indocto primùm ſe exercuit arcu,
Hei mihi quàm doctas nunc habet ille manus.

Ipſæ autem equæ aliquot regionibus tanto flagrant ardore coeundi (inquit Columella,) vt etiam ſi marem non habeant, aſſidua & nimia cupiditate figurantes ſibi ipſæ Venerem (cohortalium more auium) vento concipiant: ſed de hac re poſtea: nunc de libidine equarum audiamus Virgilium: *Georg. 3.*

Scilicet ante omnes furor eſt inſignis equarum;
Et mentem Venus ipſa dedit, quo tempore Glauci
Potniades malis membra abſumpſere quadrigæ, G
Illas ducit amor trans Gargara, tranſq; ſonantem
Aſcanium: ſuperant montes & flumina tranant.

Quorum poetæ verborum intellectus eſt hic: ab eo tempore quo iuxta Potnas, in agro Bœotiæ, equæ Glaucum decerpſerunt, propterea quòd eas admiſſura equorum prohibuiſſet: ipſa Venus amoris ſtimulum equabus indidiſſe mihi videtur. Ouidius oſtenſurus amorem debere eſſe reciprocum, inter alia etiam hoc adducit pentametrum:

Fæmina cornipedi ſemper adhinnit equo.

Li 4. de gener. anim. cap. 5. Ariſtoteles teſtatur equam & mulierem ſolas omnium animalium, grauidas coitum pati: equam quidem ſoliditate ſuæ naturæ, & quod aliquid ſpatij in vtero ſuperſit, amplius quidem, quam vt ab vno occupetur, ſed arctius quàm vt alterum perfectè poſſit ſuperfœtari. *Mulier cur equa dicatur.* Libidinoſam itaque natura eſſe equam ob eundem effectum quo ſolida omnia Veneris ſunt appetentiora: illa enim ita (inquit) ſe habent, quia carent purgatione, quæ perinde eſt fæminis, vt coitus maribus: equa enim menſtrua minimè emittit. *Equa grauida an coitum admittat.* E contrario abſyrtus equam tradit, vbi ſe concepiſſe nouit, marem vlteriùs non admittere. Abſyrto fauent qui equas domi ſuæ enutriunt, non ſolùm aſſerentes poſt conceptum non admittere admiſſarium, ſed calcitrando etiam repellere. Vtcumque eſt, H
ab hoc vno animante, equa inquam, ἱππομανεῖν Græci, quod latini equire, dicunt teſte Ariſtotele, conuitio; ſiue vt hic ait, ἐπὶ τὴν βλασφημίαν, in mulieres quæ circa Venerem intemperantiores ſunt: atque hinc eſt quod hodieque iſtiuſmodi libidine prurientes mulierculas caballas id eſt equas nuncupemus, veterum imitatione. Sic enim apud Plautum legimus:

Adhinnire equulam poſsim ego hanc, ſi detur ſola ſoli,
Nam ita muſtulentus æſtus nares attigit.

Videtur & Aeſchylus ſcienter hoc expreſſiſſe in Toxotidibus, his ad virgines verbis Latio redditis:

Ego nuptiales caſtis virginibus canam
Æſtus, oculorumque inſidias micantium,
Non vlla experta virgo nos feſellerit;
Verum ſe prodit ipſa oculis flagrantibus,

Hac

A *Hac arte gnarus ipſe equas domabo.*

Diomedis verò filiæ, illius inquam Thraciæ regis inſaniſſimi, libidinis furore famoſiſſimæ, equis *Diomedis*
quæ aduentantes deuorarent, comparantur à poetis. Vnde ortum tradunt authores Græci, Διο- *filiæ equæ*
μήδειος ἀνάγκη, id eſt, *Diomeæ neceſsitas*: atque hoc ſanè ſenſu Ariſtophanis enarrator interpre- *dictæ.*
tatur hunc verſum in concionatoribus, Καὶ ταῦτ' ἀνάγκη μοι 'στι διομηδείᾳ. Quærit adoleſcens, num qua ſit neceſſitas ſibi ſectari anum: reſpondet illa, eſſe & quidem Diomedeam. Dicebantur autem aduentantes deuorare, quia Diomedes rex cogebat hoſpites cum ea rem habere, & quicquid *Meretrices*
auri haberent, pro coitu extorquebat: quanquam interimi ab eo ſolitos intelligere maluerit Eu- *equæ di-*
ſtathius, & equis ſuis in pabulum appoſitos, fabulam ſcilicet ſecutus, quam à poetis fictam vno *ctæ.*
omnium conſenſu repererat. Cæterùm meretrices πώλους id eſt pullos vocari, etiam annotauit Heſychius, atque ita dici, quaſi τῆς Ἀφροδίτης πώλους, id eſt, pullos Veneris. Atqui in quæſtio- *Homone*
nem trahi queat, ſalaciuſne ſit genus humanum, an equinum. Gryllus quidem apud Plutarchum *an equus*
hominum libidinem & maiorem & nefariorem & magis execrandam oſtendit his ferè verbis. Ve- *ſalacior.*
ſtras libidines natura quanquam legis auxilio fulta, tamen intra ſuos non poteſt coercere fines: quin eæ inſtar fluuij exundantes atrocem fœditatem, tumultum, confuſionemque naturæ

B gignunt in re venerea. Nam & capras, porcas, equas, inierunt viri, & fœminæ inſano maſcularum beſtiarum amore exarſerunt: ex huiuſmodi enim coitibus vobis ſunt minotauri, ſyluani ſiue ægipanes, atque (vt mea fert ſententia) etiam Sphinges & centauri nati. Ad coitum nullus vnquam eſt homo à beſtia ſolicitatus. Refert autem idem Plutarchus in paralellis Stellum quendam animo fuiſſe à mulieribus ita alieno, vt cum equa rem haberet, quæ ſuo tempore filiam ediderit perpulchram, Eponæq; nomen indidiſſe: atque hanc deam eſſe quæ equorum procurationem gerit. Hæc ille Ageſilaum citans authorem in tertio Italicarum. Sed vt equam ex homine concipere poſſe non eſt veriſimile propter membri breuitatem, ita quod à beſtijs homines ad coitum ſolicitari negant, haud vſque adeo verum etiam eſt, inuenio enim apud Dionem Chryſoſtomum *Orat. 32.*
Athenis locum fuiſſe qui equi & virginis inacceſſus dicebantur, propterea quod pater cum equo *ad Alexād.*
cùm incluſiſſet puellam, hæc ita diſperierit: ſed rem clariùs narrat Suidas, locum ibi fuiſſe inquiens qui diceretur ad equum & ad puellam, quod quidam Codridarum Hippomanes nomine, qui & poſtremus imperauit, filiam in loco quodam cum equo furibundo incluſit, eoquod clandeſtino concubitu virginitatem ſuam læſiſſet, & equus puellæ vim intulit; ex quo παρ' ἵππον καὶ κόρην locum illum dixerunt.

C

COITVS. GENERATIO.
Partus.

EQVVM qui ad prolem diligenter ſeruatur, ſæpius admiſſarium nuncupauimus. Idem & *Equus e-*
emiſſarius nominatur, quanquam & ita vocetur qui in ſolitudinem eſt emiſſus. Legitur hæc *miſſarius.*
vox non ſemel in veteris teſtamenti D. Hieronymi translatione. Dicitur autem admiſſarius quod ad æquas, aliaſq; animantes (nam & ad alias quadrupedes hæc vox extenditur) admitti ſoleat. Græcis pleriſque ὀχεῖον neutro genere, Abſyrto ὀχευτὴς appellatur, ὀχεία ipſum opus, quod Latini admiſſum dicunt, admiſſionem, ſæpiùs verò admiſſuram. Eſt & κήλων in Hippiatricis idem *Admiſſu-*
qui ὀχευτής. Ἀναβάτης nomen admiſſarijs, vt equo, aſino, arieti &c. commune, ἱπποβάτης pro- *ra.*
D prium aſino qui equam ſalit. Fœminæ ipſæ ſubmitti dicuntur. Proriga vocatur ille qui admittit: eo enim adiuuante equa alligata celeriùs admittitur, neque equi (inquit Varro) fruſtrà cupiditate impulſi ſemen eijciunt. Quo fit, vt apud Plinium capite de equis, Cælius rectiùs prori- *Plinius*
gam legendum arbitretur quàm aurigam, quem ab equa laceratum ſcribit, vt antè recitauimus: *correctus.*
quanquam apud Varronem hiſtoriæ eiuſdem relatione auriga etiam circumfertur. Quidam prurigas ſcribunt & equitiarios quoque vocari inquiunt. Equimentum Varroni eſt merces quæ pro admiſſura equi perſoluitur, vt Nonius citat, cuius hæc verba: *An ſi equam emiſſes quadrupedem, vt* *Aequimē-*
meo aſino Reatino admitteres, (fortè ſubmitteres,) *quantum popoſciſſem, dediſſes æquimenti*, ſic ſcri- *tum quid.*
bit, non per e, vt in dictionarijs ſuis recentiores, ab equo deriuari exiſtimantes, cùm potiùs ab æquitate deriuetur, proinde parem vicem exponit Nonius, ſcilicet mercedem pro eo quod admiſſum eſt. Heſychio fortè eſt ἱππώνια, niſi ſit merces quæ pro locatis ſoluitur. Coitus *Coitus.*
autem equis non tam laborioſus eſt quàm bobus, vt Ariſtoteles ſcribit: qui itidem de æqui æta- *Aetas equi*
te qua procreationi aptus eſt, hæc diuerſis locis ferè prodidit: Equus coire incipit bimus, *generatio-*
tam mas quàm fœmina: ſed hoc in paucis fit, pullique eorum ipſorum minores imbecillioreſq; ſunt. *ni apta.*

Quod autem plurimùm trimatu, tam mares quàm fœminæ incipiunt & proficiunt ſubide ad pro- E
lis præſtantiam, in viceſimum vſque annum. Alicubi hæc eadem repetit. Et alicubi rurſus: Coire itaque incipit equus vel triceſimo menſe: ſed quoad dignè procreare poſſit, tunc tempus eſt, cùm dentibus mittendis ceſſauit, verùm iam nonnullos etiam cùm mutant, implere potuiſſe aiunt: idque fieri ita confirmant, niſi natura ſteriles ſint. Et rurſus: Fit itaq. vt equis ferè tempus idoneum maximè ſit ad procreandum, cùm annum quartum & ſex menſes complerit: ſeniores equi profectò fœcundiores ſunt, tam fœminæ quàm mares. Alibi etiam tum in equorum, tum in boum genere turgere ait prius ad coitum minores natu, quàm maiores. Deniq; iuniorum equorum coitum præter ætatem contingere aſſerit pabuli bonitate & copia: Plinius verò equas poſt tertium annum, aut poſt vnum ab enixu vtiliter admitti putari ait, cogique inuitas: domitas autem ſexaginta diebus equire, antequam gregales dici. Petrus Martyr de Hiſpaniola inſula loquens equas decimo poſtquam natę ſunt menſe concipere & geminos ſæpè vnico partu excludere vulgò ferri teſtatur, diutiuſq. quàm ſub noſtro Cælo viuere. Columella equum marem minorem trimo non eſſe idoneum admiſſuræ nonnullos putare tradit: poſſe verò vſque ad viceſimum annum procreare: fœminam verò bimam poſſe rectè concipere: vt poſt tertium annum enixa fœtum educet: eamque poſt decennium non eſſe vtilem, quòd ex annoſa matre tarda fit atque iners proles. Anatolius vult, vt ſit admiſſarius cùm admiſſuræ deſtinatur, quinquennis, decimum verò quartum agens annum à ſuperuentu conquieſcat. Equarum prurientium ſigna collegit Ariſtoteles: coitus tempore eas inquiens colligere ſeſe & ſocietate magis quàm antea gaudere: iactare caudam crebriùs, vocem immutare, humorem emittere ſuis genitalibus ſimilem genituræ, ſed multò tenuiorem quàm mares, quem hippomanes nonnulli appellant, non quod pullis naſcentibus adhæret: accipi cum humorem difficile eſſe dici, quod paulatim admodum labitur: Mingere etiam pluries, atque inter ſe ludere, cùm equiunt. Mas eodem teſtante non certo dierum numero implet, ſed aliquando vno, aut duobus tribuſve; aliquando pluribus; ſerius certè quàm aſinus, equam ſuperueniens implet. Et alibi: equæ (inquit) interpoſito tempore admittuntur, quoniam ferre continuò nequeant. Quod verò interpoſitum tempus vocet, aliàs oſtendit, inquiens: Non ſtatim à partu equa impletur, ſed intermiſſo tempore & melius quarto aut quinto anno interpoſito procreat. Omnino ſi nihil plus detur, vnum tamen interponere annum & quaſi nouale facere neceſſe eſt. Sed Columella vulgari equæ ſolenne eſſe ait, vt omnibus annis pariat, generoſam verò conuenire alternis continere, quo firmior pullus lacte materno laboribus certaminum præparetur. Ita & Varro, alternis qui admittunt, diuturniores equos & meliores pullos fieri dici aſſerit. Necnon Palladius generoſas equas & quæ maſculos enutriunt, alternis (inquit) annis ſubmittere debebimus, vt pullis puri & copioſi lactis robur infundant: cæteræ paſſim replendæ. Diligentiores tradunt, vt annotauit Plinius, equos & canes & ſues initum matutinum appetere, fęminas autem poſt meridiem blandiri. Varro & Abſyrtus die, mane & veſperi admittere oportere inquiunt, cùm tempus anni venerit; de quo nunc. Ariſtoteles initium coeundi in vere eſſe ait. Et alibi, Admiſſarios (inquit) non vt equæ, ſic aſinæ æquinoctio admouent, ſed æſtiuo ſolſtitio, vt tempore calido pulli naſcantur. Ita etiam Varro, *Fœturæ initium* (inquit) *admiſsionis facere oportet, ab equinoctio verno ad ſolſtitium, vt partus idoneo tempore fiat.* Columella admiſſuræ certa tempora in vulgaribus equis ſeruari negat: generoſis verò matribus circa vernum æquinoctium mares iungi oportere, vt eodem tempore quo conceperint, iam lætis & herbidis campis poſt anni meſſem paruo cum labore fœtum educent. Nam menſe duodecimo partum æduut, inquit, maximeque curandum eſt prædicto tempore anni, vt tam fœminis quàm admiſſarijs deſiderantibus coeundi fiat poteſtas: quoniam ſi prohibeas, libidinis extimulantur furijs, vt modò dictum eſt. Abſyrtus etiam cur hoc tempore coitus ſit concedendus, aut potiùs procurandus, rationem reddit: Tempus congreſſui aptiſſimum exiſtere inquiens ab æquinoctio verno, hoc eſt à vigeſima ſecunda Martij, vſq. ad vigeſimam ſecundam Iunij, vt partus videlicet fiat circa temperatiſſimum herbeſcentemq. anni conſtitutionem. Equa ſiquidem vtero gerit vndecim menſium decemq. dierum curriculo. Etenim quæ concipiuntur poſt æſtiuum ſolſtitium, ea ſanè infeliciter educantur, prorſuſq. inutilia ſunt. Ruſſius cùm & ipſe commodum videri dixiſſet, vt equi locis calidis menſe Aprili, frigidioribus autem Maio admittantur, quia nimirum, vt dictum eſt, circumuoluto anno pulli eodem tempore nati, & aerem temperatum & copioſum inueniunt nutrimentum, ſubiungit, autumnus etiam eaſdem ob cauſas non incōmodus eſt naſcentibus in eo pullis. Elei equas finibus ſuis eductas iniri faciebant, quòd ſexcentis experimentis cognitum haberent, miræ fælicitatis prolem ſic prouenire: cuius rei Plutarchus cauſam reddit Oenomai regis execrationem. Equabus (inquit) equiētibus extra fines abactis admiſſuram dant Elei, quòd regum omnium Oenomaus equorum ſtudioſiſſimus qui hoc animal dilexit plurimū, multa & dira execratus eſſet in capita equorum, qui ineunt Elide equas, cuius metu deuotionis auerſantur eas. Quid ſi verò moderatum illum ex itinere laborem, quo pituito-

Margin notes: *Aetas coitui apta que.* — *Dec. 7. cap. 9.* — *Mas quando impleat* — *Pulli vt naſcantur generoſiores.* — *Coeundi tempus.* — *Partus tēpus.* — *Tempus coitui aptum.* — *Elei cur extra fines ſuos admitterent.* — *In Quaeſt. Græcis.*

Right margin section letters: E, F, G, H

A tuitoſus veternoſuſque humor, quo dominante pigri procreantur pulli, & ad agonalia inepti, diſſipatur, potius cauſam fuiſſe dicamus? Equi (inquit Ruffius) ad generandum admittendi, copioſè paſci debent, & ſine labore, non prorſus tamen ocio relinquendi, ne iners & pituitoſus humor augeatur, ſed moderatis exercitijs recreandi magis quàm fatigandi ſunt. Abſyrtus quoque admiſſarium equum ab operibus relaxari oportere aſſerit: alioqui etiam eo tempore quo vocatur ad ineundas equas, non tantùm vt Veneri ſupereſſe queat, verùm quia etiam quò fortior ineat, eò firmiora ſemina præbeat futuræ ſtirpi, Columella roborari iubet largo cibo, & iam appropinquante vere, ordeo eruoque ſaginari: ſuper qua re audiamus Virgilium: *Admiſſariorum victus.*

His animaduerſis, inſtant ſub tempus, & omnes
Impendunt curas denſo diſtendere pingui,
Quem legere ducem, & pecori duxere maritum:
Florenteſq; ſecant herbas, fluuioſque miniſtrant,
Farraque: ne blando nequeant ſupereſſe labori,
Inualidique patrum referant ieiunia nati:
Ipſa autem macie tenuant armenta volentes:
B *Atque vbi concubitus primos iam nota voluptas*
Sollicitat, frondeſque negant, & fontibus arcent:
Sæpe etiam curſu quatiunt, & ſole fatigant
Cùm grauiter tunſis gemit area frugibus; & cùm
Surgentem ad Zephyrum paleæ iactantur inanes.
Hoc faciunt, nimio ne luxu obtuſior vſus
Sit genitali aruo, & ſulcos oblimet inertes,
Sed rapiat ſitiens Venerem, interiuſque recondat.

Anatolius cùm admiſſuræ tempus ab æquinoctio verno vſque ad ſolſtitium æſtiuum ſtatui dixiſſet, addit hoc pecus vbertate verni pabuli laſciuire: cæterùm non eſſe permittendum, vt ſtrigoſa equa & ſorde obſita ſaliatur, quippe cùm talium cupiditate celeriùs equum ſollicitari conſtet, perinde quaſi ſtimulatus hac colluuione gaudeat. Quamuis modo ſalaciſſimum hoc pecus ſit, & libidini impenſiùs addictum, fit tamen, vt ſalacitatem promouere cogamur. Abſyrtus, vt admiſſarius in Venerem proruat, hoc præſcribit remedium. Vſtam cerui caudam cum vino terito: teſtes & genitale linito. Sic hebes, ait, equus voluptate ſolicitatur ad Venerem. Sunt qui cicer *Salacitas vt augeatur.*
C exhibent, quòd hoc legumen potiſſimum Venerem incitet & ſemen generare credatur. Quomodo autem efficiatur, vt armentitiæ concipiant, legimus in Hippiatricis Græcis. Si gregalem (inquit Hippocrates) equam concipere velis, vrticam in os equi pellito. Ocimum (inquit Plinius) Venerem ſtimulat, ideo etiam equis aſiniſque admiſſuræ tempore ingeritur. Idem ſatyrij genus erythraicon arietibus quoque & hircis ad Venerem ſegnioribus in potu dari ait, & à Sarmatis, equis ob aſſiduum laborem pigrioribus in coitu, hocque vitium proſedanum appellari. Coitum etiam in equo iuuat puluis teſticulorum equi in potu datus, vt Aggregator ait citans Plinium. Quod ſi admiſſarius iners in Venerem eſt, Columella, odore vult perfricari deterſis ſpongia fæminæ locis & admota naribus equi. Idem ſcribit Abſyrtus, vt in Geoponicis legimus. Si faſtidium ſaliendi eſt, Varro iubet, ſcillæ modicum conteri cum aqua ad mellis craſſitudinem, deinde ea re naturam equæ, cùm menſes ferunt, tangi: contrà, ab locis equæ nares equi tangi. Similiter ſi equa recuſat, elicitur cupiditas, odore genitalium admoto naribus, vt Columella tradit: ſi verò marem non patitur, detrita ſcilla naturalia eius lini ait: atque ita accendi libidinem. Macer in fæminis iumentorum vrticam coitum incitare teſtatur, ſi folijs eius vulua perfricetur. Anatolius gallinaceo fimo cum reſina terebinthina trito eaſdem partes oblinit, magis tamen libi- *Cap.14.*
D dinem prouocari putat, ſi ſcilla affricetur. Ruffius ſæpe etiam contingere aſſerit, vt equa ſalientem quidem equum admittat, coitum tamen detrectet: quod ex defectu (inquit) caloris circa naturalia contingit: quamobrem vrtica aut ſcilla perfricari debent. Porro ſterilis equa concipiet authore Hippocrate, ſi faſcem porrorum in pilo tuſum vini cyatho perfundes & cantharides verſicolores numero duodecim, ex aqua biduum oriculario clyſtere in vuluam ingeres: poſtero die equum ad ineundam fæminam emittes: poſtquam deſiliuit, bis genitales locos clues. Aliud: Nitrum, paſſeris fimum, reſina terebinthina ſimul teruntur & in vnum coacta naturalibus inſeruntur. Non defuere etiam qui darent operam, vt annotauit Anatolius, quo magis equarum amore flagrent admiſſarij, vt iubæ ſuorumque capillorum venuſtate, necnon ceteris elegantibus honeſtamentis exornenrur, & ad hoc ſi quæ pollent aliæ cupidinis illecebræ: quin eam quoque equo tanquam curſu certantem proponerent. His autem lenocinijs credere equũ ad amorem inuitari. Nonnunquã tamen ignobilis quoq; vulgaris equas elicit cupidinem coëundi, authore Columella: nam vbi admotus tentauit obſequiũ, fæmina abducitur, & iam patientiori generoſior equus imponitur. *Equa ſterilis vt concipiat.* *Ornatus amat admiſſarius.*

L.12.c.44. Aelianus Lybicas equas vſque adeo tibiæ cantu oblectari aſſerit, vt huius blandimentis ad homi- E
Equæ cantum quæ ament. nes manſueſcant, & inſultare ac lædere deſinant, & quocumq; eas cantiuncularum blanditiæ innitauerint, eo paſtorem conſequantur, cùm ille inſiſtit, has etiam à progrediendo ait ſe ſuſtinere: ac ſi cantum contentiorem ad tibiam canat, ex eo tanta voluptate affici, vt lachrymas tenere non poſſint: Earum autem paſtores ex rhododaphne arbore paſtoritiam fiſtulam excauare, eiuſq. ſonoro inflatu armentum antegradientes demulcere. Euripides dicit paſtores ad tibiam canentes, ad Venerem equas incitare, atque etiam equos ad ineundas fæminas incendere. Ad hunc igitur modum equinas nuptias initiari, vt nuptiale carmen præcinant. Meminit huius rei etiam Plutarchus
3.Sym q.5. his verbis: Videtur autem Ariſtoteles etiam non iuſtam adferre cauſam, cur ſolæ delectationes ſpectaculorum & auditionum intemperantiæ culpa vacent: quia ſcilicet hominis ea ſint propriæ: reliquæ etiam à brutis percipiantur. Video enim multa horum quoque muſica demulceri, vt ceruos fiſtulis, & equabus cum ineuntur cantio occinitur, quam ἱππόθορον nuncupant. Pollux ve-
Hippoborbum quid. rò hippophorbum genus ait eſſe tibiæ quod Libyes Scenitæ, inquit, inuenerunt; hac ad equorum paſcua vti: materiam eſſe laurum detracto cortice; nam exempta medulla acutum reddere ſonum & equorum celeritati conuenientem. Præterea quod Aelianus de Lybicis equis ſcribit, inuenio etiam de equis Myſiæ, apud eundem ipſum Aelianum. Apud Myſos, ait, cùm equinum genus F
coit, quidam velut hymeneum quendam nuptijs præcinunt, & cantus ſuauitate permulſæ equæ grauidæ fiunt, & formæ pulchritudine, eximios pullos ex ſeſe pariunt. Iam verò è contrario libidinem aliquoties in ſalaciſſimo hoc animante inhibere cogimur; nam alioqui robur corporis ab-
Libido vt frenetur & extinguatur. ſumitur; vt oſtendit diuinus poeta, dum canit:

Sed non vlla magis vires induſtria firmat,
Quàm Venerem, & cæci ſtimulos auertere amoris
Siue boum, ſiue eſt cui gratior vſus equorum.

Tolli autem hoc faſtidium Varro & Columella docent, ſi ad equarum naturalia mares naribus admoueantur. Adhæc aliquot regionibus, vt ex Columella diximus, tanto coeundi ardore fæminæ flagrant, vt etiam ſi mas deſit, aſſidua & nimia cupiditate figurantes ſibi ipſæ Venerem vento concipiant. Quæ poeta (inquit idem Columella) licentius dicit:

Continuoque auidis vbi ſubdita flamma medullis
Vere magis (quia vere calor redit oſsibus) illæ
Ore omnes verſæ in Zephyrum ſtant rupibus altis G
Exceptantque leues auras; & ſæpe ſine vllis
Coniugijs vento grauidæ (mirabile dictu)
Saxa per & ſcopulos, & depreſſas conualles
Diffugiunt, non Eure tuos; neque Solis ad ortus:
In Boream, Caurumque, aut vnde nigerrimus Auſter
Naſcitur, & pluuio contriſtat frigore cælum.

Cùm ſit notiſſimum etiam in ſacro monte Hiſpaniæ, qui procurrit in Occidentem iuxta Oceanum, frequenter equas ſine coitu ventrem pertuliſſe, fœtumque educaſſe, qui tamen inutilis eſt, quod triennio priuſquam adoleſcat, morte abſumitur: quare, vt dixi, dabimus operam, ne circa æqui-
An ex vento cõcipiãt. noctium vernum equæ deſiderijs naturalibus angantur: Hactenus Columella: ſed verumne an falſum ſit, ita vento concipere, alij aſtruunt, alij negant; Ex affirmantibus eſt M. Varro: *In fœtura* (inquit) *res incredibilis eſt in Hiſpania, ſed eſt vera, quod in Luſitania ad Oceanum in ea regione, vbi eſt oppidum Olyſsipo monte Tagro, quædam è vento concipiunt equæ, vt hic gallinæ quoque ſolent, quarum oua hypenemia appellant: ſed ex his equis qui nati pulli, non plus triennium viuunt.* Vbi pro Tagro legi debet ſacro, vt ex allatis Columellæ verbis optimè reſtituit Scaliger iunior in ſuis notis. Affirmat etiam Plinius & Solinus, conſtare dicentes in Luſitania circa Olyſſiponem oppidum & Tagrum am- H
nem, equas Fauonio flante obuerſas animalem concipere ſpiritum idque partum fieri, & gigni perniciſſimum ita, ſed triennium vitæ non excedere. Albertus quoque ex Auicenna, cũ equæ proprium eſſe dixiſſet, pede aut coxa aliquantulum recalcitrare, cum deſiderat coitum; addit, & hoc modo aperit vterum, hauritque eo meridionalem aut ſeptentrionalem ventum, quo plurimum delectatur. Scribit etiam Auicenna ſenem quendam fide dignum, natum in inſula cui Arabicum nomen Dealtuſa, ſibi narraſſe, quod equa Arabica illic concepto vento nõ ceſſarit currere per deſiderium coitus, donec octo leucas emenſa fines inſulæ attigit. Homerus itidem hoc non impoſſibile exiſtimans neque incredibile hominibus, viſum eſſe ait equorum ſubuentaneorum genus. Ait enim Boream adamaſſe Troicas quaſdam equas, eaſque impleuiſſe ſemine, genuſque equorum
Lib.3. inde procreatum celerrimum, vt ſuprà ex eo recitauimus. Et Silius Italicus:

Hic adeo cùm ver placidum, flatuſque tepeſcit
Concubitus ſeruans tantos grex proſtat equarum

Et

A *Et Venerem occultam genitali concipit aura:*
Sed non multa dies generi, properaque ſenectus
Septimaque bis ſtabulis longiſsima ducitur ætas.

Diuus Auguſtinus idem & in Cappadocia ſcribit contingere. Sed & Ariſtoteles equas ſcribit ἐξανεμοῦσθαι, cùm innuit ex vento concipere, Gaza vertit euentari: Equæ, inquit, itaq. equiunt: vnde vocabulum id ab hoc vno animali trahitur, maledicto in mulieres libidinoſas. Necnon euentari per id tempus dicũtur: quapropter in Creta inſula equos admiſſarios minimè à fęminis ſemouendos cenſent. Cùm verò ita affectæ fuerint, currunt relicta ſocietate: ſimile hoc vitium eſt, quod ſubare in ſuibus dicitur. Currunt non in Orientem aut Occidentem verſus, ſed ex aduerſo Aquilonis aut Auſtri, nec appropinquare quenquam patiuntur, donec vel defatigatæ deſiſtant, vel ad marem deueniant, tum aliquid emittunt, quod hippomanes appellatur. Hinc Virgilium accepiſſe, quæ ſuprà citauimus, oſtendit Petrus Victorius. Eos verò qui per os in ventum obuerſum apud poetam, equarum naturalia intelligunt, eos errare putat Pontanus. Rabicanum celerrimũ equum ſimiliter Lud. Ariostus abſq. patris opera conceptum fingit, ſed ex igne & vento: *Euentari quid.* *Lib. 7. Var Lect. ca. 6*

Queſto è il deſtrier, che fù de l Argalia,
B Che di fiamma, e di vento era concetto,
Et ſenza fieno, & biada ſi nutria
Da l aria pura, e Rabican fù detto.

E contrario equas ita in Luſitanis Fauonio ſpirante concipere falsò à compluribus proditũ exiſtimat Iuſtinus, fabulaſq. vocat, quæ ex equarum Luſitaniæ natæ ſint fæcunditate, pedumque & curſus pernicitate. Equidem & Ariſtoteles alicubi equum ijs animantibus annumerat, quæ niſi per coitum generant. Quam obcauſam (inquit) animantium alia non ſolùm coitu, ſed etiam ſponte naturæ procreantur; alia coitu duntaxat proueniunt, vt homo, vt equus. An quòd etſi non aliam ob cauſam, tamen quod alijs gignendi tempus breue ſtatutum eſt, itaq. fieri non poteſt vt tempus quod vim obtinet generandi, amplificetur prorogeturq., ſed temporum viciſſitudine commutationeq. vt procreentur, contingit: Alijs multò generatio ampliari ſolet: Etenim vel anno vel decem menſium ſpatio confici aſſolet: Quapropter vel nullo pacto vel ex coitu procreentur illa neceſſe eſt. Fit etiam in equorum genere; vt habemus apud eundem Ariſtotelem, vt aliæ omnino ſteriles ſint; aliæ concipiant quidem, ſed edere nequeant: cuius rei indicium aiunt, quòd fœtus circum renes alia quædam ſpecie propemodum renum, ita continet, vt reſciſſus qua- *Lib. 44.* *Li. 10. Probl. 64.* *Equæ non omnes generant.*

C tuor renes habere videatur. Vt autem in ſterili equa conceptio promoueatur, paulò antè ex Hippocrate recenſui. Quidam præcipiunt (quod etiam dictum eſt) admiſſarium ſaginari, vt hac ſagina hilaris plurimis fœminis ſufficiat, veruntamen ex Columellæ præcepto nec minus quàm quindecim, nec rurſus plures quam viginti vnus debet implere. Palladius æqualem omnibus numerum adhiberi poſſe negat, ſed æſtimatis viribus vniuſcuiuſq. admiſſarij, ſubmitti vult pauca vel numeroſa coniugia. hæc.n. rem efficere vt admiſſarijs non parua ætate durare poſſint. Iuueni tamen equo & viribus formaq. conſtanti non amplius quàm duodecim vel quindecim debere admitti, cæteris pro qualitate virium ſuarum Lucienus quoq. apud Varronem tradit: *Ego quoque aduenìens aperiam* (inquit) *carceres & equos emittere incipiam, nec ſolum mares, quos admiſſarios habeo, vt Atticus ſingulos in fœminas denas è queis fœmina Commodius Equiculus vir fortiſsimus etiam patre militari iuxta ac mares habere ſolebat*. Ariſtoteles tamen, vt antea recitauimus, tricenas fæminas & paulò etiam plures, ſingulis maribus dari aſſerit. Cui conceptus indicium eſt, cùm menſes ceſſarunt, ſpatio temporis bimeſtri, trimeſtri, quadrimeſtri, ſemeſtri: ſed id (inquit) percipere difficile eſt, niſi quis iamdudum ſecutus, aſſuetuſque admodum ſit. Abſyrtus an conceperit equa, hoc periculo conſtare aſſerit: ſi ſemel ſubacta marem poſtea reſpuerit, poſt dies denos rurſus conci- *Quot equæ vni equo ſufficiant.* *Conceptus ſigna.*

D lientur: quòd ſi nec tunc quidem equum exceperit, ſecernenda erit ceu iam grauida. Varro etiam quoad ſatis ſit admitti, ipſas ſignificare ait, quòd ſe defendant. Plinius annotauit, equas cùm concepere, colorem ilicò mutare rubriore pilo, vel quicunq. ſit pleniore: hocq. argumento deſinere admittere etiam volentes. Idem teſtatur equas ſolas animalium à coitu currere ex aduerſo Aquilonum Auſtrorumúe, provt marem aut fæminam concepere. Africanus verò ſi quiſpiam marem naſci velit, equam obijci iubet, cùm Aquilonius inſpiret ventus: ſi fæminam ſingi ſit in animo, cùm Auſter perflat. Vbi admiſſarius equam ſuperuenerit, (inquit idem) certis ſignis comprehendere licet, quem ſexum generauerit: quoniam ſi parte dextra deſiliuit, marem ſemina ſie manifeſtum eſt, ſi læua, fæminam. Democritus verò etiam noſtri arbitrij eſſe æſtimat, vt vel fæmina vel maſculus concipiatur: præcipit enim, vt cùm progenerari marem velimus, ſiniſtrum teſticulum admiſſarij lineo funiculo, aliove quolibet obligemus, cum fæminam dextrum: idemq. in omnibus penè pecudibus (inquit Columella) faciendum cenſet. Inuenio marem editum iam equam ſi ſubmittatur tertio ante plenilunium die; fæminam ſi tertio poſt plenilunium. Sunt *Vt mas concipiatur, & vt fæm na*

etiam

Vt color pro arbitrio acquiratur. etiam inquit Abſyrtus, qui rerum perpulchrarum ſtudioſiores, aſinum, equum aut alium quemuis E admiſſarium huius coloris veſtimento contegunt, quem futuram pullationem referre velint. Siquidem qualem veſtitu colorem ij mentientur, in talem enata progenies degenerabit. Simile quid alibi etiam ex Oppiano ſcripſimus, nōnullaq. coſmetica addidimus, quibus color pro arbitrio noſtro inducitur. Si admiſſarijs ſimiles omnino fœtus edat, iuſtam dicere licebit: nam Ariſtoteles *Iuſta equa.* lib. 2. Politicorum cap. 3. & 7. Hiſt. cap. 6. ita vocatā fuiſſe ſcribit in Pharſalia quæ ſemper ſimilem equo cui coniuncta fuerat, partum reddebat. A coitu ad curſum mox adigenda eſt equa, ne genitalem vrinam profundat. Cùm conceperit, Varro videndum eſſe ait, ne aut laboret pluſculum, aut ne frigidis locis habeatur, algorem enim maximè prægnantibus obeſſe. Itaq. in ſtabulis fugienda *In prægnātibus quæ obſeruanda* eſſe humida, amandam ſiccitatem, clauſa habenda oſtia & feneſtras, & inter ſingulas à præſepibus interijci debere longurios, qui eas diſcernant, ne inter ſe pugnare poſſint. Adhæc neq. impleri cibo vult, neq. eſurire etiam. Columella verò largo paſtu firmari cupit, & ſi frigore hyemis herbę defecerint, tecto contineri, nullo aut opere aut curſu exrerceri, neq. frigori committi, nec in anguſto clauſoue, ne aliæ aliarum conceptus elidant: quòd hæc omnia incommoda fœtum abigere queant. Vult ſimiliter Virgilius:

Non illas grauibus quiſquam iuga ducere plauſtris F
Non ſaltu ſuperare viam ſit paſſus: & acri
Carpere prata fuga, fluuioſque innare rapaces.
Saltibus in vacuis paſcant: & plena ſecundum
Flumina; muſcus vbi, & viridiſsima gramine ripa:
Speluncaque tegant: & ſaxea procubet vmbra.

Ruffius verò grauidas à maribus ſeparari, mox ita curari præcipit, vt neque macilentæ nimis, nec *Labores in grauidis nō obeſſe.* obeſæ euadant, ſed inter vtrumq. habitum mediocres. Vterq. enim ſi immodicus (inquit) fuerit, vt vel abortus fiat, aut infirmior, aut minor fœtus, in cauſa eſt. Cæterùm vt quidem iſtiuſmodi præcepta ſummoperè laudo, ita contrà inuenio nonnullis equabus grauidis labores etiam maximos nihil obfuiſſe, id quod etiam annotauit Plinius his verbis: *Nec impedit quaſdam ob opere, falluntque grauidæ. Vicisse Olympia prægnantem equam Echecratidis Theſſali inuenimus.* Sed conceptionis tempus diſtingui etiam poteſt, ita vt vbi recens eſt, regulæ iſtæ ſint diligenter obſeruandæ, mox verò firmiter hærente fœtu, non item. Nam & Scythæ referente Ariſtotele equabus grauibus equitant, cùm primùm ſe mouerit fœtus & nimirum eam proficere (inquit) ad partus facilitatem arbitrantur. Anatolius rerum peregrinarum obiectu abortum facilè contrahi ſcribit, ideoque G cauendum ne pabuli mutatione tententur, neque infeſtentur aquarum inſuetarum nouitate. Abortus autem non vna cauſa eſt. Ariſtoteles tradit, & multi ex eo, abortire equam odore fungi fumigantis lucernæ extinctæ, id quod mulieribus quibuſdam contigiſſe etiam certum eſt. Si cum equa ex equo prægnante coierit aſinus, fœtus iam conceptus corrumpitur teſtante eodem. Plinius cōceptum ex equo ſi ſequatur aſini coitus, abortu perimere ſcribit: non item ex aſino equi. *Abortus cauſa.* Ariſtoteles cauſam reijcit in aſinini ſeminis frigiditatem: & aliàs, equi genituram (inquit) corrumpit aſinus: ſed equus aſini minimè, cùm equa iam aſini initu conceperit. Ait etiam, cùm equus cum aſina, vel aſinus cum equa coierit, multò magis abortum conſequi, quàm ſi vnigenæ inter ſe iungantur: verbi gratia equa cum equo, aut aſina cum aſino. Vtraq́ equa ſcilicet & aſi- *Quamdiu vterum ferant.* na annum vterum ferunt, & idem Ariſtoteles prodidit, idque Varro etiam, Columella, Plinius alijq. aſſerunt. Duodecimo menſe die decimo aiunt naſci, inquit idem Varro, quæ poſt id tempus naſcuntur, ferè vitioſa atq. inutilia exiſtunt. Abſyrtus tamen equam ſcribit vterum gerere vndecim menſium decemque dierum curriculo. Mares citiùs in vtero quàm fœminæ perficiuntur, notante Ariſtotele, quare etiam pariendi tempus determinatum eſſe nequit. Facillimè au- *Equæ partus facilis.* tem omnium quadrupedum equam parere teſtatur, & cùm cæteræ quadrupedes iacentes parere ſoleant, hanc cùm tempus pariendi appropinquauerit, erigere ſe, ſtantemque emittere partum, (hoc & Plinius notauit) parere autem magna ex parte ſingulos, ſed gemellos quoque aliquando: vacare admodum à purgamentis in partu: minimumq́. emittere profluuium ſanguinis, H *Libr. 10. Prob.* videlicet pro corporis magnitudine: cùm peperit, ſtatim ſecundas deuorare, atq́. etiam quod pulli naſcentis fronti adhæret, hippomanes dictum, de quo ſuprà. Eumelus author eſt cùm tardiùs *Cur tardiùs quam mulier pariat.* pullitium enititur, continuò egerituram ſi comprehenſas leniter nares conſtrinxeris. Cur verò tardiùs quàm homo pariat, alibi Ariſtoteles cauſam eſſe ait vteri duritiā, quo modo enim ſitiens ager haud citò ſuas ſtirpes enutrit: ſic durior vulua equarum in formando nutricandoq́. ſuo fœtu moratur. Sed hac de re antea etiam ſcriptum eſt. Quærit etiam cur monſtra paruæ quadrupedes *Cur magna animātia raro mōſtra pariāt.* pariant; homo autem grandeſq́. animantes omnes minus, vt equi & aſini? An quod paruæ (inquit) vt canes, ſues, capræ, oues, longè ſunt fœcundiores quàm grandes: illarum enim aliæ omnino ſingulos pariunt, alia magna ex parte. Monſtra autem tum confici ſolent, cùm plura ſemina inter

A inter ſe cohæreſcunt, confunduntur que, vel cùm prodeunt ex mare, vel cùm ſe in fœmina permiſcent, vnde aues etiam monſtra edere poſſunt. Oua namque vitello pariunt geminato. Monſtrum autem ex geminatis illis conſiſtit, quorum vitelli nulla intericcta membrana diſtinguuntur. Hæc ille. Cæterùm cùm in monſtrorum mentionem inciderimus, hoc potiùs quàm alio loco licet obiter meminiſſe, reperiri in equino quoque vt in hominum genere, in quibus vtriuſque ſexus membra ſunt conſpicua. De Nerone legimus equas habuiſſe hermaphroditas ex agro Treuerico quas *Equi hermaphroditi.* carpento ſuo ſubiuges oſtentabat, ceu planè viſenda res eſſet, inquit Plinius, principem terrarum *Lib. 11. ca. 49.* inſidere portentis. Teſtatur & Cardanus equum ſe vidiſſe androginum. Is erat (inquit) Principalli Vicecomitis: Vnum habebat tantùm teſtem proprio loco, cum mammis tumidis, vt equæ habent, inde vuluam proprio loco, & ex vulua penis emittebatur. Hinniebat ad equas, & forma maſculina erat, promptus & erectus capite, craſſiore autem corpore, colore griſeo, (vt vocant,) caput magnum; penis non maior palmo, cùm illum exereret. Emptus aureis triginta ſex. *Li. 7. de var. rer. ca. 33.* Certum erat, cùm auerſo eſſet pene, coire illum non poſſe.

B

V O X.

De equi voce Latini hinnire, & adhinnire dicunt; ipſam verò vocem hinnitum: Græci χρεμετίζειν, ἐπιχρεμετίζειν, & χρεμετισμὸν, vt ſcribit Iulius Pollux agens de vocibus animalium: *Hinnire. Hennitus.* addens quibuſdam equorum vocem dici quoq. φρυμαγμὸν, eoſq. φρυμάττεσθαι, omnes verò dicere equos φρυάττεσθαι. Interpres Rodulphus Gualterus Tigurinus φρυμαγμὸν vertit fremitum, *Fremere.* φρυμάττεσθαι fremere, φρυάττεσθαι frendere. Fremere quidem de equis Latini dicunt, frendere quod *Fremitus.* ſciam nunquam. *Ex fremitu equorum* (inquit Cæſar) *illata ſuſpicione*. Virgilius:

—— Equorum ardeſcit fremitus, & alibi.

Poſcit equos, gaudetque tuens ante ora frementes.

φρυμάττεσθαι aliàs apud Pollucem ſcribitur per iota, vbi equinæ vocis ſynonima recenſet: ἵππος φρυάττεται, χρεμετίζει. χρεμετισμός, φρύαγμα, φριμαγμός: ἆσθμα, πνεῦμα, φύσημα, καὶ γαυρίαμα καὶ αὔχημα, φριμάττεσθαι φυσᾶν, ἀσθμαίνειν, ἰχανᾶν, γαυριᾶν, καὶ τὰ ὅμοια. Atque ita potiùs ſcribendum eſſe Suidas & Heſychius oſtendunt. Pollux verò mox φριμαγμὸν & φριμάττεσθαι magis proprium

C caprarum eſſe dicit, & Ammonius de differentijs vocum φρυάττεσθαι equi eſſe ſcribit, φριμάττεσθαι hirci & φριμαγμὸν dici quaſi φρυμαγμὸν, innuens non ſcribi quidem per ypſilon, videri tamen à φρυάττεσθαι deduci abundante ſcilicet μῦ, vt & apud Etymologum videre licet. Oppianus equos vocat χρεμίθοντες pro χρεμετίζοντες: quanquam & χρέμω & χρεμέθω inueniantur. Heſychius & Varinus χρεματίσαι exponunt κρᾶξαι, vt (inquiunt) equus, χρεμετισμὸν verò equorum vocem. Sed apud eoſdem alia itidem vocabula pro χρεμετισμῷ id eſt equi voce leguntur, vt βράχαλος, μιμιγμός, quod poſtremum per onomatopeiam factum apparet: De mutatione verò vocis hæc legimus apud *Vocis mutatio.* Ariſtotelem: Equorum etiam voces (inquit) differre palam eſt, fœminæ enim ſimul ac natæ ſunt, vocem exiguam mittunt ac tenuem: mares exiguam quidem & ipſi, ſed pleniorem tamen & grauiorem quàm fœminæ & indies maiorem reddunt. Bimus cùm eſt, atque inire incipit, vocem magnam grauemq. mas mittit: fœmina maiorem quàm antè & clariorem vſque ad vigeſimum ætatis annum magna ex parte: ſed ab hoc tempore imbecilliorem tam mares quàm fœminæ reddunt. Qui nunquam in aliorum equorum turba hinnit, hunc mutum eſſe ſcribit Mizaldus ex Cardinale Simoneta. Inuenio apud Hippocratem vel quicunq. ille eſt in libro de ſacro morbo, ſi quis acu-

D tiorem aut concitatiorem vocem emitteret, equo fuiſſe aſſimilatos, & Neptunum vbi ægrè haberent, cauſam morbi eſſe credidiſſe.

Æ T A S.

Eqvi authore Plinio viuunt annis quinquagenis, equæ minori ſpatio: Ariſtoteles verò mari- *Quot annos viuāt.* bus propter coitum vitam breuiorem attribuit in hæc verba. Vita equorū plurimis ad decimumoctauum atq. etiam viceſimum annum, ſed nōnulli etiam quinq. & viginti atq. triginta egerunt, & ſi cura diligenter adhibeatur, vel ad quinquaginta protrahitur ætas. Longiſſima *Maſne an fœmina diutius viuat.* tamen vita in pluribus ad trigeſimum annum, quod magna ex parte fieri nouimus. Fœmina magna quidem ex parte quinque & viginti annos viuere poteſt, ſed iam nonnullæ etiam quadraginta vixere. Minus temporis mares viuunt quàm fœminæ propter coitum, & qui domi aluntur

minus

minus quàm gregarij. Hæc ille, & rurſus: Coëunt mares ad annos tricenos ternos: fœminæ ad quadragenos: ita vt per totam ferè vitam coitum equis ſeruari eueniat. Viuit enim magna ex parte mas annos circiter quinque & triginta, fœmina pluſquàm quadraginta. Iam & quinque & ſexaginta (ſeptuaginta, Athenæus & Plinius) annis equum vixiſſe proditum eſt. Hæc eadem verba leguntur etiam apud Athenæum, citata tamen ex epiſtola Epicuri. Albertus quoque refert, ſe à quodam audiuiſſe milite, quod equum habuiſſet, qui ſexageſimum annum exceſſiſſet, ſemper tamen belli vſui aptus fuiſſet. Et Auguſt. Niphus teſtatur ſe ex equiſonibus Ferdinandi primi intellexiſſe, fuiſſe in regio ſtabulo ſeptuaginarium equum. Plinio aſſipulatur Solinus: *In huiuſce* (inquit) *animalis genere ætas longior maribus: legimus hinc equum aduſque annos ſeptuaginta vixiſſe. Iam illud non venit in ambiguum quod in annum tertium & triceſimum generat, vtpote qui etiam poſt viceſimum mittantur ad ſobolem reparandam. Notatum etiam aduertimus Opuntem nomine equum ad gregariam Venerem duraſſe in annos quadraginta.* Hactenus Solinus: cæterùm Opus oppidum eſt Euboiæ, à quo Opuntius ſinus dictus eſt. Habet autem iſta ex Ariſtotele, qui equum (vt ſuprà diximus) apud Opuntem annos quadraginta natum coire potuiſſe ſcribit, ſi priores pedes attollerentur. Quare ſic videtur legendum in Solino: *Notatum etiam apud Opuntem nomine, equum ad gregariam Venerem &c.* Ruſſius verò tradit, equum ſi diligenter curetur, & mediocriter equitetur, ita vt non nimio labore exhauriatur, vt plurimùm ad vigeſimum vſque annum in vigore ſuo permanere. Differt autem ætatis tempus pro regionis diuerſitate: authorem enim habemus Vegetium ætatem longæuam eſſe Perſis, Hunnicis, Epirotis ac Siculis: breuiorem Hiſpanis ac Numidis. De equis in Luſitania ex vento conceptis, quorum vita triennium non excedit, ſuprà dictum. Ætatem autem non tantùm ex dentibus, ſed alijs etiam ſignis oportere agnoſci monet idem Vegetius, ne velamentis imperitiæ ſubeamus (inquit) incommodum, vel curantes ægrotantis ignoremus ætatem: quia ſicut hominibus, ita & equis, aliud conuenit cùm iumenta ſunt feruida, aliud cùm ſenectute iam frigida. Quomodo ex dentibus ætas dignoſcatur, & nunquid tutum inde accipiatur inditium, ſuprà in dentium mentione, aperuimus. Hîc alias notas adferemus: nam non ab illis ſolùm peti debent, vt & Anatolius atteſtatur: qui nonnullos ait à maxillis annos explorare: ipſe verò hanc notam ponit: Si cutis à corpore reliquo non ægrè diducta, trahentemq. manum ſequens, perquam facilè ſuam in ſedem reſilit, equi iuuentam denunciabit. Si verò leuata cutis ſeipſam carni tardiùs agglutinat, ſenectutem reſtabitur. Vegetius pleroſq. ait aſſerere domitis & freno aſſuetis animalibus rugas quæ in labris ſunt ſuperioribus, computandas, ita vt ab angulo, vbi cœperit morſus, incipientes vſq. ad extremum labrum perueniamus: quia annorum numerum, rugarum (numerus) inquit, oſtendit. Poſtremò rugarum multitudine, triſtitia frontis, deiectione ceruicis, pigritia totius corporis, ſtupore oculorum palpebrarumq. caluitie ſenectus ipſa ſe prodit. Ariſtoteles etiam in libro de coloribus, animalia quæ in ſenectute albeſcunt, vt equi & canes, omnia ex natiuo colore in album mutari aſſeuerat διὰ τὴν ἀτροφίαν, id eſt propter ablatam nutritionem, vbi in vulgaribus codicibus legitur perperam διὰ τὴν ἀτροφίαν. Eſt & hoc à veteribus vt annoſitatis indicium proditum citante Camerario, ſi contracta armorum pellis lentè explicetur: ſed hoc de pelle maxillarum (inquit) ſcripſit Ariſtoteles: Dixit equidem philoſophus ætatem quadrupedum cognoſci, ſi cutis prætenta maxillis detracta, mox relaxata illico in ſuum redeat locum, idque indicium eſſe iunioris, contrà ſi rugata maneat, veteris. Inuenio & ex tota cute tracta ætatem ſciri: in iuuenibus ad ſuum ſtatim locum redire extendique: in ſenibus autem non item. Palladius prouectioribus tempora cauari, ſupercilia caneſcere, denteſq. prominere ait. Sunt deniq. qui ex iuncturis caudæ iudicent, vbi ætas non amplius ex dentibus innoteſcit. E

Solinus correctus. F

Aetatis diuerſitas pro loci diuerſitate.

Aetatis equorum ſigna. G

Quandiu creſcant.

Equæ teſte Plinio quinquennio finem creſcendi capiunt, mares anno addito. Addit Ariſtoteles pòſt annis ſequentibus totidem creſcere in corpulentiam, & ad viginti vſque annos pergere proficiendo: verùm celeriùs fœminas quàm mares perfici: quanquam in vtero mares quàm fœminæ citiùs, quemadmodum etiam homines: idemque vel in cæteris animalibus quæ pariunt plura, fieri ſolere. Qui ætate minores ſunt, vt labores ſuſtinere non poſſint, Homerus ἀταλὰς πώλους vocat, adultos & laboribus aptos πολυέτεας & τελείους, vt citat Varinus. Idem Homerus equas Eumeli colore, ætate & magnitudine, figuraq. dorſi per omnia ſimiles deſcribit hoc verſu: H

Iliad. β.

Equæ Eumeli.

Ὄτριχας, οἰέτεας, σταφύλῃ ἐπὶ νῶτον ἐΐσας id eſt,

Similes pilo, coæuas, velut ad perpendiculum tergo æquales.

Lucretius equos ſcribit tertio ferè ætatis anno florentiſſimos eſſe, hocq. potiſſimùm argumẽto probat Centauros neutiquam ex equis fuiſſe cõceptos, quòd Centaurus etiamnum puer ſit, & vix materna vbera relinquat, cùm iam equus florem ætatis amiſit.

Centauros non eſſe equorũ prolem.

Principio circum tribus actis impiger annis
Floret equus; puer haudquaquam: quin ſæpe etiamnum
Vbera mammarum in ſomnis lactantia quæret.

Poſt

A

Poſt ubi equum valida vires ætate ſenecta
Membraque deficiunt fugienti languida vita:
Tum demum pueris æuo florente iuuentas
Occipit, & molli veſtit lanugine malas:
Ne fortè ex homine & veterino ſemine equorum
Confieri credas Centauros poſſe, nec eſſe.

G R E S S V S.

DE inceſſus equorum differentijs ſuprà dictum eſt, nec aliud apud veteres reperio, niſi quòd cùm incedunt equi, ſonitum edunt, pedibus videlicet terram pulſantes; vnde ſonipedes Latinis, Homero ὑψήχεες quaſi altiſoni, aut altum clarumque ſonum edentes, & in eodem ſenſu ὑψαύχενες dicuntur, vt oſtendit Euſtathius. Cardanus cauſam quærit, atque etiam B reddit, cur homines cadant facillimè & frequenter deſcendendo, aſcendendo minimè: equi pari fermè periculo in vtroque verſentur. Cùm homo (inquit) deſcendit, nititur in inferius, ſi labatur pondus corporis, cum nixu iungitur, ideoque homo maximo impetu præceps agitur in interna: at aſcendendo cùm nixus ſit ad ſuperiora, etiamſi labatur, corporis pondus à nixu & viribus continetur, atque adeò non facilè ruit: equi tamen quoniam poplites non adeò flectere poſſunt, aſcendendo longè magis fatigantur quàm deſcendendo, ideoq; laſſi & faciliùs labuntur, & lapſi maiore cum impetu ruunt, deſcendendo autem magis obnituntur contra pondus, quòd quatuor habeant crura ideò faciliùs homine labuntur, dum aſcendunt, rariùs verò illo dum deſcendunt. Boues tutiùs equis per montes incedunt, quod pede ſint latiore & vngula humiliore atque diuiſa & lentiùs eant: ſic vt bos pedem vt B. Hieronymus teſtatur, poſteriorem non prius eleuet, quàm priorem fixerit.

Cur dicantur ſonipedes. *Lib. 13. de Var. rer. c. 63.* *Equi cur & aſcendendo & deſcendendo facilè cadant.* *Boues cur facilè per montes incedant.*

C I B V S. P O T V S.

C

QVIBVS cordi eſt (inquit Columella) educatio generis equini, maximè conuenit prouidere authorem induſtrium & pabuli copiam: quæ vtraque vel mediocria poſſunt alijs pecoribus adhiberi: ſummam ſedulitatem & largam ſatietatem deſiderat equinum pecus. Equidem pabuli cura neglecta ſit, vt generoſiſſimus equus pereat ac corrumpatur, & mediocris prorſus inutilis fiat: contra futiles exiguique admodum pretij ſæpenumerò illa ipſa cura exquiſita & aſſiduo reſpectu, ad non ſpernendum vſum, mediocres autem ad præſtantiam quoque nonnunquam perducantur. Quod & ipſum poetas veteres indicaſſe arbitratur Camerarius, cùm Neptuni progeniem Arionem vel neſcio quem alium, fecere naſci de Cerere. Quo quis non videt ſignificare illos voluiſſe de bono paſtu equos ad diuinitatem propemodum quandam euadere ſolere. *Equus* (inquit Plinius) *quos frugibus victitat inter animalia ſapientiſſima cenſetur.* Frugibus tamen ſolis non veſcitur, ſed & herbis etiam, vt teſtatur Ariſtoteles, & nulli non notum eſt. Hippocrates boum & equorum cibos ex terra naſcentia vocat his verbis: Quin vt rem altiùs expendamus, neque ipſam ſanorum diætam ac alimoniam qua nunc vtuntur, inuentam fuiſſe cenſeo, ſi ſuffeciſſet homini idem cibus ac potus qui boui ac equo, veluti ſunt ex terra naſcentia, fructuſque (ſecundum ne fruges ſcribendum ſit, ſed & fructibus equi boueſque veſcuntur,) ac herbæ & fœnum: D Ex his enim nutriuntur & augeſcunt & illæſi degunt, non indigentes alia diæta: quanquam ego ſanè ab initio hominem tali victu vſum eſſe putem. Fruges aliæ ſpicatæ, ſiue vt Auſonius loquitur, ſpiceæ ſunt, vt frumenta, vt triticum, zea, hordeum, auena, aliæ paniculatæ, vt panicum, milium, quales equis exhiberi non ſolent, licet apud Indos ex eſu mahiz plurimum adipis corpori adijciant. Herba item vel recens, vel arida, quæ tunc fœnum dici ſolet: & ex frugibus ſtipulæ collectæ in eundem vſum conſeruantur. In herbarum quibus equi aluntur, enumeratione primò occurrit gramen, quoniam non ſolùm certam herbam quam ἄγρωστιν Græci vocant, denotat, ſed alias etiam ex quibus fœnum cogitur, id quod in primis oſtendit Ouidius, dum ait:

Li. 7. c. 27. *Equi educatione qua neceſſaria.* *L. 22 c. 25.* *Lib. de vet. med.* *Frugum diſtinctio.* *Gramen quid.* *Lib. 5. de Triſt. eleg. 13.*

Fertilis aſſiduo ſi non renouetur aratro,
Nil niſi cum ſpinis gramen habebit ager.

Et Virgilius: —— *Nullam neque amnem*
Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.

Egloga 5.

Idem

Iliad.22. Idem & hoc Homeri de dracone:

Ὡ'ς δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένῃσι
Βεβρωκὼς κάκα φάρμακα, reddidit ſic:
Qualis vbi in lucem coluber mala gramina paſtus, &c.

Lib.2.de Finib. Cicero: *Num igitur vtiliorem tibi hunc Triarium putas eſſe poſſe quàm ſi tua ſint Puteolis gramina.* Gramen
autem ſiue herbam, natiuum equorum cibum eſſe poetæ innuunt paſſim: Ouidius de equis Dio-
Gramen natiuus equorum cibus. medis regis, qui humanis carnibus eos alebat:

Vt qui terribiles pro gramen habentibus herbis,
Impius humano viſcere pauit equos.

Seneca Tragœdus de iiſdem:

In Ibin. *Egit Treicium gregem,* | *Quem non Strimonij gramine fluminis*
In Agamemn. *Hebrique ripis pauit Tyrannus* | *Hoſpitum dirus, ſtabulis cruorem*
Præbuit ſæuis &c.

Item Claudianus in præfatione libri ſecundi de raptu Proſerpinæ.

Sed poſtquam Inachijs Alcides miſſus ab Argis
Thracia pacifero contigit arua pede.
Diraque ſanguinei vertit præſepia regis
Et Diomedæos gramine pauit equos,
Tum patriæ feſto lætatus tempore vates,
Deſueta repetit fila canora lyræ.

Eſt vbi ita ſe gramine implet equus, vt præ nimia repletione, modum ſibi præſcribere ignarus
pereat: quod non ineleganter ſic expreſſit Andreas patritius & academicus Florentinus:

Præcipites timui ſaltus rupeſque pereſas
Aut miſerum triſti poſſe perire fame.
Pabula non timui pingui lætiſsima campo
Quæ rupto cauſam ventre dedere necis.

Lotus. Inter herbas modò pratenſes quibus equi potiſſimum delectantur, præcipua eſt quæ lotus nuncu-
patur, officinæ melilotum dicunt, in Italia alicubi trifolium caballinum. Telemachus Menelao
Odyſſ.δ. quos ſibi donauerat, equos relinquit apud Homerum, quod cùm aſpera eſſet Ithaca equiſq; alen-
Cur cyperũ loto coniũxerit Homerus. dis inidonea, Menelaus verò latis imperitaret agris, in quo copia eſſet loti; Addit autem poeta
& cyperi, vt riguos eos agros fuiſſe indicaret, quibus hoc genus animalis quam maximè delecta- G
tur: *Equorum gregibus* (inquit Columella) *ſpatioſa & paluſtria, necnon montana paſcua eligenda ſunt ri-
gua, nec vnquam ſiccanea, vacuaue magis quàm ſtirpibus impedita frequenter mollibus potiùs quàm proceris
herbis abundantia. Vulgaribus equis paſsim maribus & fœminis paſci permittitur.* Addidit item triticum,
zeam & album hordeum, vt nihil quoad cibum apud Menelaum deeſſe indicaret. Achilles ve-
rò qui omnia medicinæ præcepta a Chirone præceptore didicerat, equis ſuis in ocio degentibus,
atque ideo pedum & articulorum doloribus obnoxios lotum præbet & apium, quòd huic affectui
egregiè opitulatur. Eandem laudem in nutriendis equis habet quæ vocatur à Media regione
medica. Medica herba (inquit Strabo) quæ præcipuè equos nutrit, in Media abundat. Cæte-
rùm in hac obſeruandum quòd teſte Ariſtotele prima falx vitio datur, & cùm fœtida aqua riga-
Medica. tur, incommoda eſt. Quater autem rectè, interdum ſexies, vt tradit Columella demetitur per
annum. Ad maciem equorum nulla res tantum, quantum illa prodeſt. Quæ ſit vera medica, &
nunquid illa ſit quæ apud Hiſpanos alfalſa vocatur, & ſumma diligentia propter pecora colitur,
diligenter examinabo in plantarum hiſtoria: nunc hoc dixiſſe ſuffecerit, Hiſpanicam vocem pro-
Alfaſaſat. ximè accedere ad Arabicam alfaſaſat, ſic enim nominatur ab Auicenna in capite de Cot: pro
Alaſelet. qua voce etiam legitur alaſelet, & aliſtiſcat: Bellunenſis alesfeſt & faſfaſa eandem eſſe ſcribit: faſ- H
Alesfeſt. faga autem eſt trifolium quod datur equis ſaginandis, ſimile ſulæ, vt vetus Auicennæ gloſſogra-
Faſſaga. phus interpretatur: Sullam verò Syluaticus arthriticam, vel ſecundum quoſdam herbam ait eſſe
Sulla. dulciſſimam & gratam equis, qua Calabri equos ſaginent, Alasfeſt authore Ebenbitar eſt vox
Perſica, idemque ſignificat quod faſfaſa, quæ eſt (inquit Andreas Bellunenſis) ſpecies trifolij,
quod datur equis ſaginandis & in Syria eſt pabulum omnium pecorum: ſiccum appellant cot, re-
Cot. cens alrathbe. De cytiſo hæc ferè Plinius: *Vtilitas quæ eruo ſed ocyor ſatietas, perquam modico pingue-
Alrathbe. ſcente quadrupede, ita vt iumenta hordea ſpernant:* Et mox: *Datur animalibus poſt biduum ſemper, hye-
Cytiſus. me vero quod inaruit, madidum. Satiant equos denæ libræ, & portione minora animalia.* Columellæ
L.13.c.24. equo abundè eſſe ait cytiſi viridis pondo xv. Sed antequam vlterius procedamus, in equino cibo
obſeruabimus, animantis præſtantiam, locum in quo degit, anni tempus, ætatem, corporis ha-
Quæ in cibo obſeruãda. bitum, ſexum. Locus duplex, prata nimirum, & ſtabulum. In pratis eas amat quas diximus, ab
alijs tamen minime abſtinet. Domi paſcetur arido fœno, vel etiam ſtramento, Equus (inquit Ruf-

fius,

A ſius) edat fænum, paleas, herbas, hordeum, auenam, quæ ſunt naturales & proprij ſemper equorum cibi. Si tamen equus ſit iuuenis herbis & fœno cum hordeo vel alio ſimili vel ſine hordeo paſcatur ſufficienter: quoniam herbæ & fænum ventrem dilatant & corpus, & humiditate ſua alunt augentque. Nam cùm omne animal natura humidum ſit, equus in omni ætate reficiendus eſt humidioribus herbis. Vbi iam adultus & labori idoneus fuerit, ſiccioribus alimentis mediocriter vtatur, vt paleis & hordeo & ſimilibus. Paleæ quidem cùm ſicciores ſint, equum non facilè obeſum reddunt, ſed in habitu mediocri conſeruant, & robur addunt. Nam dura cùm diſſoluantur ægrius, vires diutius fouent; tenera & mollia non item. Nemeſianus quoque paleis tantùm & hordeo alendos indicat, inquiens: *Cibus proprius.* *Palea.*

Inde vbi pubentes calamos durauerit æſtas,
Lactenteſque vrens herbas ſiccauerit omnem
Menſibus humorem, culmiſque armarit ariſtas,
Hordea tum paleaſque leues præbere memento.

Quantoperè autem hordei eſu delectentur, indicat Plautinus ille, qui ferenti ſe minatus, his verbis: *Hordeo ut delectentur* *In Aſinaria*

B *Demam iam tibi de hordeo, tolutim ni badiſſas.*

Menelaus autem apud Homerum ſolutis Telemachi equis, iam vix ad præſepe ligatis & ſudore adhuc madentibus album hordeum & Zeam apponi iubet. Idem & Achilles præſtantiſſimum ſuis equis obijciebat, vnde poſtpodum Achilleum id nuncupari meruit cùm apud Hippocratem, tum apud Ariſtophanem, necnon apud Theophraſtum, atque alios. Albertus Magnus hordeum & ſiliginem ideo probat, quòd minus quàm auena aut triticum inflet aut etiam ſpelta. Vtraque tamen Germania equos ſuos multò magis auena quàm hordeo enutrit; multoque plus ſemper abſumit auenæ ad iumentorum eſum quàm ad propriũ. Alberto aſtipulatur Camerarius, Germaniæque morem illum improbat. Pabulum auenæ, ait, apud nos dari ſolet; etſi nonnunquam hordeum apponunt, idque exiſtimo ſi fieret crebriùs, futurum cum equorum bono: nam alit magis hordeum, & eſt minus, crudum id eſt, ἄπεπτον: & ſanguinem gignit tenuiorem. Cum autem hordeo equus connutritur, ἀκοστᾶν pronunciatur, vt notum eſt ex hoc Homeri: *Auena.*

Ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ,
Δεσμὸν ἀπορρήξας θείῃ πεδίοιο κροαίνων id eſt.
Veluti cùm aliquis qui diu ſtetit equus hordeo paſtus ad præſepe, *Iliad. ζ.*
Vinculo rupto currit per campum terram feriens.

Gloſſematarij rationem reddunt, quòd hordeum Nicandro vocetur acoſte: quanquã apud Theſ-
C ſalos cibaria omnia eo quoque vocarent nomine. At triticum modò quod attinet, Serapio citans Galenum equos cum edunt frumentum, nunquam ſine detrimento id facere ſcribit. Galenus certè, vbi Hector apud Homerum ita equos ſuos affatur: *Acoſte.* *Triticum.*

Ὑμῖν γὰρ προτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν. *Li. 1. de Aliment. facult. c. 13.*
Vobis prioribus ſuaue triticum appoſuit.

De typhæ ſemine dicit intelligi, hanc enim equis paruum eſſe triticum, hancque abſque noxa mandere, triticum autem non item. Cæterùm hic obſeruandum eſt ſtudium & cura Andromachæ, de equis ſui coniugis, eos chariſſimè alentis, atque adeo cum potiore & maiore diligentia quàm proprium coniugem, quod ideo factum ab ea conijciunt docti, quia in ijs poſitam eſſe Hectoris ſalutem aut gloriam militarem ſiue in euitandis, ſiue in perſequendis hoſtibus intelligeret. Sic ergò eos aluiſſe, vt cùm ad pugnam deuenirent, robur & generoſitas eos non deficeret, quę non parum incrementi ex optimis alimentis accipit: ideoque & vinum bibendum dediſſe, vt mox patebit. Hoc itaque nunc ab ijs exigere Hectorem, cùm dicit, Νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίνετον, id eſt, *nunc mihi pabulum rependite*, quod propriè eſt de hominibus, nam parentibus debentur & perſoluuntur alimenta quæ ab ijs accepimus, & hoc dici Τὰ τροφεῖα ἀποδιδόναι. Nonnulli etiam πυρὸν non triticum ſed panem interpretantur, id quod improbari non poteſt, nam & vbique terrarum noſtra ætate multi equis partim vt reficiant, partim vt in labore perdurent, panem vel ſimpliciter, vel immenſum vino offerunt, & apud eundem poëtam equi Diomedis electum panem comedunt. Et in quibuſdam Angliæ locis panes tradunt ex leguminibus, vt fabis & piſis confici in hunc vſum: in Belgio ſecalitios potiſſimum in itinere præbent. Quin ex eodem Homeri loco diſcimus diuerſam eſſe & fuiſſe militarium equorum rationem & eorum qui vt in ſpatijs ſolis currant, aluntur, cùm hi præſcriptis quibuſdam pabulis vtantur, vt leuiores fiant, in illis armatum hominem vecturis, magis robur quàm ſummam pernicitatem quæramus. Iam verò hordeum ſimiliaque grana ſicca offerri ſolent, quod quidem laudo in ijs qui exercentur, ſed otioſis improbo. Eumenes enim rex equis ſuis obſeſſis, & exerceri commodè vel quantum neceſſarium fuiſſet, non potentibus hordeum obijciebat *Typhe.* *Andromacha ſtudiũ in alendis equis.* D *Panis.* *Vt hordeũ præbẽdum.*

elixum, vt refert Plutarchus in eius vita, vt & conficeretur id citiùs & concoquerent melius. E
Madefacere pabulum (inquit Camerarius) quamuis plerique improbent, ratione tamen vt interdum hoc fiat, carere non videtur: ſicut neque hoc improbandum, vt fruſtum panis præbeatur nonnunquam cum ſale. Nam eſt pabuli magna ariditas, de qua vt equus ſiccitate laboret, facilè acciderit. Sed faſtidioſos hæc equos reddere putant. Id quod, ſi verò modo & hæc & alia omnia adminiſtrentur, non videtur pertimeſcendum. Multis in locis vicia manipulatim collecta equis præbetur, quod pabulum haud improbari reperio. Damaſci referente Bellonio equos & camelos alunt eruilia & eruo. Quodſi modò cogat neceſſitas, equis præter enumerata pabula, alia quoq; dari poſſunt. Equi Cæſaris referente Hirtio à Scipionis exercitu in Africa obſeſſi, cùm pabuli inopia quàm maximè premerentur, alga è littore collecta & aqua dulci elota nutriebantur: Pompeiani verò ad Dyrramchiam obſeſſi propter eandem inopiam folijs ex arboribus ſtrictis & teneris arundinum radicibus equos ſuos alebant. In regno Senegæ ob aridam tellurem quæ pabula non producit, pro fœno vtuntur phaſiolorum laceramentis, vt ſcridit Aloyſius Cadamuſtus, & loco auenæ ſuccedit Milium, quo mirum in modum (inquit) pingueſcunt. Thraces verò equos tribuli folijs ſaginant, illi ſcilicet qui ad Strymona amnem habitant, vt Dioſcorides & Plinius tradunt: Hic & Parthorum equos ſcribit hippice herba paſtos famem ſitimque multos F
dies perferre. Tartarorum equi, vt Sigiſmundus Baro notauit ramis & corticibus arborum herbarumque radicibus, vngulis è terra excuſſis euulſiſque aluntur. Matthias à Michou eoſdem equos teſtatur pedibus aquam & pabulum ſub niuibus ſibi quærere. Paulus Venetus ait in prouincia Aden equos, boues, camelos & oues veſci piſcibus, quorum ingens (inquit) illic copia, & libentiùs ſiccis quàm recentibus: nam propter immenſum calorem herbis & frugibus carent. Dulcinda Perſiæ prouincia litoralis eſt, quæ ſuis quoque equis referente Scaligero ſiccatos piſces in cibum dat. Idemque de alijs populis prodidit Ælianus in hæc verba. Herodotas & Gedruſios fama eſt tanquam fœnum piſces equis edendos obijcere: Celtas audio boues & equos piſcibus alere: & nonnulli quoque teſtantur, Macedones & Lydos piſcibus equos ſuos paſcere. Et apud Herodotum legimus apud Pæonas qui Praſiadem paludem habitant (vnde breuis admodum in Macedoniam via eſt) iuxta montem Orbelum, equis & ſubiugalibus piſces pro pabulo præbere. Arabes qui in Africa ſedes poſuêre, equos ſuos celerrimos vel ad venatum vel ad excurſiones non fœno alunt, ſed (vt Scaliger teſtatur) camelino lacte bis in die. Vêre tantùm tenellas herbas depaſci ſinunt. Nunc ad conſueta noſtri cæli pabula reuertamur, quæ potiſſimum ſunt paleæ & hordeum, cuius vicem apud nos & in plerisque etiam Italiæ locis Zea ſiue ſpelta ſupplet, in Germania, vt dictum eſt, auena: ſed qui equum & ſanitate & robore validiorem habere cupit, ei ex Ruſij præcepto paleas & hordeum toto anno præbebit, & ne herbas aut farraginem tempore verno det, cauebit: cæterùm autumno herbas roſcidas dabit è pratis & nihilominus adijciet annonam hordei pro nocte. Sic equus & ſanior & laborum tolerantior & à morbis tutior ac viuacior erit, nec nimium pinguis. Qui ſunt principum equiſones, generoſiores equos & ad curſum præſertim paratos quos Barbaricos dicimus, ita alere ſolere Grapaldus tradit. Mercatores verò vt pulchriores appareant equi, vt pingues ſint, ſtudent: quos itaque hoc latere nolim, quod Albertus ſcribit, tortucas id eſt, teſtudines cùm pabulo molli decoqui ab ijs qui citò obeſos efficere equos deſiderant, equos enim grandem quidem inde ſed falſam corpulentiam acquirere: Sed & ſecale inuenio falſam corpulentiæ ſpeciem in equis vendendis repræſentare, ſi elixum cum pabulo detur. Quod modo ad potum attinet, equi, vt & cameli (inquit Ariſtoteles) aquam turbulentam & craſſam ſuauiùs bibunt, quippe qui ne ex fluuio quidem prius hauriant, quàm pede inturbent: poſſunt vel ad quatuor dies tolerare ſine potu, mox bibunt quàm multùm. Et alibi: Bibunt equi aquas libentiùs turbidas, quod ſi clara eſt, inturbant vngulis ſuis, & cùm biberint, lauant ſe totos, lymphiſque potiuntur: balneum enim omnino hoc animal adamat & aquæ deditum eſt: quamobrem natura etiam equi fluuiatilis ita conſtat, vt viuere niſi in humore poſſit. Bos contra quàm equus, niſi aqua ſit clara, frigida atque lympida, bibere nolit. Author etiam quidam obſcurus obſeruari iubet, ne aqua bibenda equis ſit nimium lenta aut mollis, ſed duriuſcula, turbida & leniter fluens. Hæc enim craſſiore ſua ſubſtantia melius (inquit) nutrit: cæterùm quo frigidior aqua eſt velociùs fluit, eò minus alit: conceditur tamen per æſtatem cùm nimium calorem temperari res poſtulat. Non parum etiam conſuetudini dandum eſt, quæ licet mala fuerit, ſubito tamen mutari non debet, ſed paulatim. Et quoniam equus niſi affatim bibat, non ſatis proficit, os ei interdum ſale (qui vino nonunquam recenti conſpertus ſit) perfricandum eſt: ſic enim bibendi ſimul edendique auiditas acuetur. Potum omnino procurandum eſſe innuit Ariſtoteles, cùm potu maximè pingueſcere ſcribit: id quod Auicenna quoque teſtatur, & quod de turbida aqua diximus, etiam aſſerit: aſſeruntque ex eodem multi alij. Cæterùm Vege-

tius

Equi varijs modis aluntur. *Milium.* *Cap. 32.* *Tribulus.* *Hippice.* *Arborum rami.* *Piſces.* *Exer. 206. 5.* *Li. 14. cap. 25.* *Camelinum lac.* *Vt equus ſanus & robuſtus conſeruetur.* G *Vt pulchriores & pinguiores appareant.* *Aquā qualem deſiderent.* H *Bos aquam clarā amat.* *Vt bibat multum.*

A tius aqua vt ſit in potu equis limpida vult & frigida, etiam perennis ac profluens. Nam quic-
quid importuniùs (inquit) fluit, virus non admittit. Camerarius quoque aquam cùm dixiſ- *Aquam debere eſſe claram.*
ſet nunquam offerendam eſſe equo, quæ in vaſe aliquantiſper retenta ſitum duxerit, aut in
quam illo aperto aliquid decidiſſe incubuiſſeve pulueris ſeu quiſquiliarum poſſit, ſed ſemper in
ſtabulum importari debere, quandocumque hoc fieri oportebit, & offerendam eſſe equo recen-
tem: etſi non deſunt (inquit) qui ſtagna turbida optimas & ſaluberrimas aquationes ſuppedita-
re exiſtimarent; cuius rationem ipſi reddiderint: hoc certè videmus pleroſque equos faſtidire tales
aquas, nec velle bibere quamuis ſitientes. Etſi vir peritiſſimus Ariſtoteles ſcribit camelos &
equos craſſiore & turbidiore potu gaudere: neque de flumine niſi prius pedibus turbato bibere.
Hæc Camerarius. Petrus Creſcentienſis mediocritatem ſeruandam eſſe innuit, dum iubet, vt *Lib.9.c.5.*
aqua ſit leniter currens, vel parum turbida; tales enim aquæ calidæ (inquit) ſunt & craſſiuſculæ
(miſcet autem parum etiam ſalis, quod & Ruſius facit) & magis nutriunt; frigidæ verò & velo-
ces in motu, perparum. Addit tamen Ruſius temporibus valdè calidis dulces aquas conuenire
videri: ſed habendam eſſe conſuetudinis rationem. Et Andreas Baccius aquas paluſtres ait ad- *Aquæ paluſtres.*
modum reficere iumenta in potu, & equos earum vſu impinguari: nullaque vbi ex labore aut
B citato incaluerint itinere, dolorum pericula incurrere, vt ſi frigidas crudaſque bibiſſent. Vi- *Lib. 5. de ther. cap. 2.*
num quoque apud Homerum potus eſt equorum, quod ſuis miſceri ſolitam ait Andromachen
Hector diligentiùs quidem & accuratiùs, quàm ſibi qui ipſius eſſet maritus: ſic enim *Vinum bibunt.*
Hector equos ſuos alloquitur poſt recitatum à nobis verſum de pane ab eadem Andromache
exhibito. *Iliad. θ.*

Οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν, ὅτε θυμὸς ἀνώγοι, id eſt.
Vinumque immiſcens ad bibendum quando animus iuberet.

Ad quem locum commentans Ioan. Spondanus, ait variè hunc de pane & vino poetæ locum fuiſ-
ſe multos interpretatos. Quoſdam enim, cùm abſurdum exiſtimarent, & inuſitatum, vt triti-
cum & vinum equis porrigeretur, mirabilem & ſubtilem nimium conſtructionem horum voca-
bulorum confingebant: id quoniam inutile eſt, & Homeri ſententiæ potius (inquit) obeſt, apa-
ge. Alij tolerabilius verba ipſa ſimpliciter, vt à poeta diſpoſita ſunt, ſequuntur, nouumque non
eſſe contendunt equos σιτοφαγεῖν vel πυροφαγεῖν, præcipuè ſi ad ea aſſueſiant, quod non mirum,
ſi equi Diomedis illius Thracij humanis carnibus veſcebantur. Ipſe autem Spondanus ſic ſtatuit, *Cur panis*
his Andromachen alimentis equos animoſiores reddere voluiſſe: tritico enim (inquit) ſiue pane *& vinum*
pingueſcebant, vino alacriores & generoſiores reddebantur. Equidem & ego ſic intelligendum *equis porri-*
C poetam exiſtimo, quando veriſimile eſt Andromachen tunc tantùm mariti ſui equos curaſſe & ci- *gantur.*
bum potumque ſubminiſtraſſe, cùm ad bellum ipſi eundem eſſet. Equos etiam nonullos vini
potu delectari quotidiè obſeruamus, adeo vt etiam ſit credibile, paulatim ſubtracta aqua, id con- *Vinum quibus proſit.*
tinuò vſui pare pro potu poſſe: apparetque inde etiam pingues euadere. Authorem enim habe-
mus Columellam, qui equis ſanis ſed macilentis, vini potionem dari iubet. Vidi etiam qui vinum
nollent attingere, cogerenturque aurigæ per os infundere, vt animoſiores laboriſque toleratiores
euaderent, & Camerarius tradit ſe audiuiſſe de quodam, qui cùm delectaretur ferociſſimis &
acerrimis equis, quoties vellet etiam eorum augere animos, tum ſoleret adductis loco altiùs ca-
pitibus & diſcluſo ore imbrice, infundere illis vini quantum quidem viſum eſſet, quo hauſto cum
incaluiſſent ſub agitatore illo veſano, ipſi planè furerent. In illis autem locis, vbi vini inopia eſt,
cereuiſiam equis præbent, quod & veteres forſan fecerint, nam interprete Varino βόρταχος eſt *Bortachus*
rana, auena, & ſecundum alios frumentacea equorum potio: Heſychius verò alios ait exponere *quid.*
equorum potionem, alios frumentaceam, quaſi frumentacea ab equorum potione ſit diuerſa, vt
D eſt reuera, ſed & equi eadem delectantur.

CVRATORIS OFFICIVM.

CVRATOREM voco qui equorum curæ præfectus eſt, quem equarium Solinus, Varro
equiſonem, Græci hippocomum nuncuparunt: quanquam æquè equi cura ad ipſum do- *Lib. de inſtit. liber.*
minum quoq; ſpectet. Scitè enim ab equiſone dictum eſſe ait Plutarchus, nihil perinde ſa-
ginare equum quàm regis oculum: quod ipſum M. Cato in agrum trãſtulit. Ariſtoteles hoc quo- *Domini oculus.*
que dictum laudat, & aliud addit, Egregia ſunt (inquit) illa Perſæ cuiuſdam & Lybios dicta. Nã
alter interrogatus, quæ res potiſſimùm ſaginaret equum, reſpõdit, Oculus domini: alter, quod ſter- *L.1.Oecon-*

cus eſſet optimam, domini veſtigia, inquit. Huc pertinet illud quod refertur à Gellio, quod cum E
quidam corpulentus ac nitidus equum haberet macilentum, rogatus alius quiſpiam, quid eſſet
in cauſa reſpondit, mirum non debere videri, ſi equo eſſet habitior, quandoquidem ipſe ſe pa-
ſceret, equum curaret ſeruus. Tritum etiam apud veteris agriculturæ ſtudioſos prouerbium: om-
nium optimum eſſe fimum qui ex frequenti veſtigio domini (non ſeruorum) in agrum cadit, &
ſicuti equum, ita quoque & agrum impinguare domini oculum. Rectè ergò dominus ipſe ſæpè
reſpicit ad equum ſuum, cùm vt ſciat qua ſedulitate curetur, tum vt equo non ſit ignotus. Id enim
ſi fecerit, ex eo non paruam voluptatem capiet, & ſi fortè equum contigerit, inter alios quos poſ-
ſidet, habere ſtrenuum & obſequioſum, eum & amabit, charum habebit & ſolus potiri cupiet,

Equi & vxores quæ in re ſimiles.

Teutonum exemplo, qui dicere ſolent eos qui amant vxores ſuas, rectiſſimè facere, ſi non domi ſi-
tant ad externos cœtus conuiuiorum & feſtiuitatum, quòd ſemper reuertantur cum moribus apt
opinionibus nouis: itidemque qui equos quales maximè vellent, nacti ſint, ſi vtendos eos dent
alijs, hoc ſcire debere, illos leuiùs quidem aut vehementiùs ſed omnino mutatos reuerſuros eſſe.
Sed & dominus vt cogitet oportet, præclarum & ſalutare ad domeſticam diſciplinam hoc Cato-

Frons occipitio prior.

nis præceptum, *Frons occipitio prior*; ſic enim fiet, vt curatori eiuſque miniſterijs ita confidat, vt
& ipſe quoque aſpicere crebrò ad operas illorum velit: ſæpe cùm pabulum dabitur, cùm aqua- F
buntur, diſtringentur, inſtruentur, ipſe adeſſe cupiat. Cura enim horum animantium ab affectu
quodam proficiſci debet. Facilè autem hoc diligentia & obſequium (inquit Camerarius, ex cu-

Cura diligens quid præſtet.

ius hippocomo hæc deſumpſimus) effecerit, non ſolùm equus vt amet, ſed vt requirat etiam at-
que deſideret curatorem ſuum. Contrà ſi minus ſedulò curentur, non modo quod ad pabulum
attinet, ſed in tota tractatione reliqua, fiunt ſtrigoſi & deformes, nam attenuantur & macreſcunt,
& coxæ eminent & depyges fiunt, non aliter quàm vel manifeſto in morbo, vel occulto interdum
languore. Rufius aſt ſi diligenter curetur, & mediocriter equitetur, ita vt non nimio labore ex-
hauriatur, vt plurimum ad vigeſimum annum in vigore ſuo permanſurum. Maximi in primis
refert ad equi ſanitatem, & præſtantiam cùm acquirendam tum conſeruandam ipſum ſtabulum,
ſiue vt Varro & Cato vocat, equile: quod vt tale ſit quale requiritur, ad equi dominum pertinet.
In hoc & loci ipſius ſitus, & moſ fabrica conſiderari examinarique debet. Eo loci ſtabulum
(inquit Xenophon) ædificatum habere conuenit, vt quàm frequentiſſimè ob oculos domini equus
verſetur. Ipſius equi veluti conclaue ita conſtrui optimum, vt non magis pabulum de præſepi,
quàm cibus domini de penu ſubduci poſſit. Palladius vult, vt meridianas quidem plagas reſpi-

Pedum ratio.

ciat, non tamen egeat ſeptentrionis luminibus, quæ per hyemem clauſa minimè noceant, per æ-
ſtatem patefacta refrigerent. Idem Xenophon ſtabulum (ἱξοσταθμον) exteriore ſui parte ita rectiſ-
ſimè ſe habebit, (inquit) & pedes equi ampliabit, ſi rotunda ſaxa palmari magnitudine, pon- G
dere libræ, quammulta, quot quatuor aut quinque plauſtra vehere poſſint, effusè deijciantur &

Pauimenta ſtabuli qualia eſſe debeant.

ferro includantur, ne à ſe diſcedant. Ac ſuper hæc inductus equus quaſi in lapidoſa via ſingulis
diebus aliquantiſper gradiatur. Nam ſiue diſtringatur, ſeu à muſcis pungatur, vti vngulis illum,
non ſecus ac ſi vadat, neceſſe eſt. Etiam teſtudinem (chelidona) pedis hoc modo effuſi lapides
ſolidant. Hac puto authoritate Camerarius in ſtabulo à pleriſque reprobari ait pauimentum
ligneum aſſerum ſeu trabium atque axium. Columella tamen, cùm dixiſſet, curandum eſſe vt
ſtabulentur loco ſicco, ne humore madeſcant vngulæ, id facilè nos euitare poſſe ſcribit, ſi aut
ſtabula roboreis axibus conſtrata, aut diligenter ſubinde emundata fuerit humus, & paleæ ſuper-

Lib. 1 c. 56

iectæ. Et vetus quidam, neſcio an Vegetius: plancæ (inquit) roboreæ ſupponantur ſtationibus

Lib. 2. c. 58

equorum cum ſtramine, vt iacentibus molle ſit, ſtantibus durum. Sed & Vegetius fuſiùs de ſta-
bulis qualia eſſe oporteat, his verbis diſſerit: *Diligens dominus ſtabulum frequenter intrabit, & pri-
mum dabit operam vt ſtratus pontilis,* (hunc etiam inferiùs in hoc capite ſimiliter nominat: & ali-
cubi rurſus: *iumenta mundiſsimè ſtabulentur & roboreis pontibus conſternantur,*) *emineat: ipſumque* H
*ſit non ex mollibus lignis, ſicut frequenter per imperitiam vel negligentiam euenit, ſed roboris vinacis
duritia & ſoliditate compactum. Nam hoc genus ligni equorum vngulas ad ſaxorum ſimilitudinem obdurat. Foſ-
ſa præterea quæ lotium recipiat, deductorium debet habere cuniculum, ne pedes iumentorum reaundans
vrina contingat. Patena quæ appellatur* (Geſnerus hanc vocem conijcit factam eſſe à Græcorum φάτ-
νη, id eſt præſepe) *hoc eſt alueus ad hordeum miniſtrandum ſit munda ſemper ne ſordes aliquæ cibarijs*

Equorum voracitas.

*admiſceantur & noceant. Loculi præterea vel marmore vel lapide vel ligno facti diſtinguendi ſunt,
vt ſingula iumenta hordeum ſuum ex integro nullo præripiente conſumant. Nam ſunt animalia
ad edendum auidiſsima, quæ cùm celeriter ſua deuorarunt, partem conſortis inuadunt. Alia vero natu-
rali faſtidio tardius comedunt, & niſi ſeparatim acceperint, vicinis rapientibus macreſcunt. Cra-
tes quæ racca vocatur à vulgò, pro equorum ſtatura nec nimis alta ſit, ne cum inſurta guttur ex-
tendatur, nec nimis humilis, ne oculos contingat aut caput. Luminis plurimum ſtabulo infundi
oportet,*

A *oportet, ne tenebris aſſueta, cùm producuntur ad ſolem, vel caligent, vel aciem viſus imminuant. Aeſtate in apertis locis tam noctibus quàm diebus iumentis libera aura præſtanda eſt. Hyeme verò tepere debent ſtabula potius quàm calere: nam nimius calor licet cuſtodiat pinguedinem & reficere videatur, tamen indigeſtionem facit & vehementius nocet naturæ. Propter quod diuerſa genera morborum ex vapore ipſo animalibus generantur; & ſi producuntur ad frigus inſolitum, ſtatim ægritudinem ex frigoris nouitate percipiunt.* Huc uſque Vegetius. Cæterùm, noſtro æuo ſtabula procerum cratibus ferè carent, & pauimenta ex lapidibus fiunt, vel quòd meliora ſalubrioraque eſſe credantur, vel quòd Vegetij præcepta non viderint. Ego lapidea pro equabus laudauerim, pro equis verò non item, quod lotio eorum calx facilè liqueſcat ac corrumpatur. Laudo autem ſi ſtabulum ita extructum ſit, vt cellæ vinariæ eſſe debent, hyeme vt tepidum, æſtate gelidum vt ſit, Equus enim non minus calore offenditur quàm frigore. Præſepia nunc quidam lapidea exſtruunt, quod antiquitatem quoque ſapit. Inuenio enim apud Pauſaniam in Atticis, ſupra lacum Maratonis lapidea præſepia Artaphernis equorum fuiſſe & in ſaxo tabernaculi veſtigia. Improbari hæc nec poſſunt, nec debent. Nam multi reperiuntur ita petulantes equi, vt quicquid attingere poſſunt, arrodant, & deglutiant. Vicinum ſit ſtabulum loco arido, ſtercore vel paleis mollibus adoperto, in quo ante

B potum animalia volutentur: hoc enim ad ſanitatem conducere mox indicabimus. Præſepia alta vult Anatolius, vt ſurſum verſus ſpectantes cibum capiant: qua de re infrà in pulli educatione rurſus fiet mentio. Pertinet præterea ad dominum equis de pabulo abundè proſpicere, quoties que & quantum exhiberi cupiat, hippocomo præſcribere. Curabit autem, vt ſiue fœnum ſiue paleæ, vel quodcumque aliud pabulum pro regionum vſu aut copia præberi ſolet, ſint incorrupta, beneque olentia & munda. De hordeo quoque non erit ſollicitudo diſſimilis, ne aut puluerulentum ſit, aut lapidoſum, aut mucidum aut vetuſtate corruptum. Curabit inſuper dominus ne pabuli inopia laboret equus, neque etiam nimium offeratur. Vegetius monet, vt hordeum (idem de auena, Zea, ſimilibuſque pabulis alijs intelligendum,) non ſemel aut bis, ſed pluribus portionibus præbeatur: quicquid enim paulatim (inquit) acceperint, legitima digeſtione conficiunt: quod verò ſemel & enormiter ſumpſerint, cum ſi no indigeſtum integrumque tranſmittunt. De tempore & quantitate menſuraque exhibendi differit Camerarius in hæc verba. Manè fœnum obijci non oportebit, ſed poſt datum & conſumptum pabulum hora tertia manipulus vnus fœni obijcietur, quod equus vbi confecerit, aquabitur. Id tempus incidet in horam circiter nonam. Tum iterum manipulus fœni obijcietur, & poſt horas tres, id eſt circa duodecimam (id eſt meridiem,) pabulum præbebitur meridianum ſimile matutino. Poſtea hora ſecunda aut tertia manipulus fœni obijciatur, & mox deinde bibendi copia fiat equo. Tandem veſpertinum apponatur *Quãdo & quãtum ex bibendum.*

C pabulum paulò copioſius, præſertim hyeme, & vnà obijciatur manipulus vnus aut alter fœni. Priuſquam autem pabulum proferri ſentitat equus, afferatur aqua pura & admoueatur equo, ſi forte ſitiat & potum deſideret. Veteres, id quod Xenophon innuere videtur, bis tantùm paſcere equos ſuos. Hæc ille: & rurſus: Manè hora ſexta (hæc quarta eſt à media nocte,) in ſtabulo equo pabulum præbebitur, niſi altera res & vſus, equi ſuaſerit accelerare paſtum. Nam multa poſſunt incidere, quæ ordinem turbent. Menſura auenæ aut hordei non poteſt certò præfiniri: nam æqualem non omnes expetunt: communis tamen videtur quatuor chœnicum, ſiue ſemodij id eſt quantum fermè ſexies cauis ambabus manibus comprehendi poterit. Tantum quidem ferè apponere ſolent, ſed largiùs parciuſue hos vel illos equos paſcere oportebit. Qui quidem non multum defatigantur & quieſcunt, aut raró agitantur, illis plenum pabulum nequaquam dabitur, neque merum: ſed cum minuetur, tũ miſcebitur paleis, aut quod magis laudatur, confecta culmis frugum. Summo manè autem alendos eſſe equos diſcimus quoque ex Euripide, apud quem auriga *Hordei mẽſura.* *In Rheſo. Act. 5.*

D ſeu equi curator ſic loquitur:

Κἀγὼ μιλυσῃ καρδίᾳ λήξας ὕπνου
Πώλοισι χόρτον προσδιδοὺς ἑωθινὸν
Ζεύξειν πρὸς αἰκλεῖ ἀφθόνῳ μετρῶ χερὶ
Λεύσσω δὲ φῶτε περὶ πολοῦνθ᾽ ἡμῶν στρατὸν
Πυκνῆς δι᾽ ὄρφνης, id eſt.
Nam ego corde ſollicito, ſomno excitus
Dum equis proſpicio de matutino pabulo,
Quo largiter expletos ad certamen inſtruerem
Video duos viros obambulantes exercitum
Denſa ſub nocte.

Suppeditabit item curatori ſuo dominus tegumenta, vnum lineum quo ſe æſtiuo tempore à muſcis defendat, equus, laneum alterum quo frigus repellat. Ac denique procurabit ne quid deſit quo equi ſtatus integer conſeruari queat. *Tegumenta.*

In curatore quid requiratur.

In curatore præcipuè requiritur, vt ſit fidelis & equo non ſolùm nihil de pabulo ſubtrahat, verùm etiam conſuetis temporibus omnia conſueta officia atque obſequia præſtet; vt ſit ſtudioſus munditiei, vt ſit diligens, laboriſque patiens ac iracundiæ ferè expers. Cauendum enim præcipuè eſt, id quod à pleriſque fieri videmus, ne in equum quacumque de cauſa in ſtabulo & ad præſepe ſæuiatur. Hoc enim vt taceam quòd metu & fugæ cupiditate ad illas lintras præſepium adiguntur, quibus inflictos armos ſæpenumerò rumpunt, & fiunt inutiles equiti; ſed vt tam detrimentoſum non ſit, hoc certè incommodi & mali affert, quòd equum aut trepiditate & formidine aut immanitate & furore complet. Itaque animaduertas quoſdam palpitantibus membris in metu ſine euidenti cauſa ad præſepe quaſi plagas vitaturos non poſſe conſiſtere: alios omni vi atque impetu efferri atque irritari, tanquam à ſe depulſuros contraria & violenta: ideo autẽ fit quia ſenſere ad ſe aliquem accedere, & expectant ſcilicet malum, quod ſæpe pertulerunt. Tales itaque moroſi atq; iracundi curatores fugiendi ſunt, cùm ea ſit equorum natura, vt demulcendo plus quàm pabulo pingueſcant: Gaudent autem earum potiſſimum partium contrectatione & demulſione, quæ maximè ſunt hirtæ, & à quibus ſi quid moleſtum inciderit, repellere minimè valent. Nemeſianus tanti fecit hanc curæ partem quæ demulcendo fit, vt non rectè omnino cibum confici poſſe crediderit, niſi ea continuè equo præſtetur: canit enim: E F

Equi demulcendo pingueſcunt.

> *Cura ſit atque toros manibus percurrere equorum*
> *Gaudeat, vt planſu ſonipes, lætumque relaxet*
> *Corpus, & altores rapiat per viſcera ſuccos:*
> *Id curent famuli, comitumque animoſa iuuentus.*

Diligentia curatoris.

Diligentia curatoris plus ſatis laudari non poteſt, nam quemadmodum ex eiuſdem negligentia macreſcunt & ſæpe etiam morboſi fiunt, ita ex illa proficiunt maximè, præſertim cùm ſtrigile atque etiam manu ſola bene & diligenter curantur. Incredibile enim eſt quantum & valetudini & venuſtati equorum conferat hæc cura. Itaque cùm in languore extenuarentur equi, in primis fricatione veteres vſos legimus. Columella enim teſtatur ſæpè plus prodeſſe preſſa manu ſubegiſſe terga, quàm ſi largiſſimè cibum præbeas. Nitidos etiam equos reddere ſolet, ſi mox curator manipulo ſtramenti puri & aridi equum detergeat, ita vt manus ſequatur pili ſitum. Cùm autẽ diſtringetur & detergebitur equus, optimum fuerit (inquit Camerarius) extra ſtabulum educi, & alligari laxiori habena, vt quaſi ſolutus & liber aſtet: inſiſtere autem ſaxis teretibus, atque ita placidè & fricari & ſordes repurgari, atque etiam flabello excuti conueniet, tum iubam & pilos verticis atque caudæ humectari & pectine diſponi Ipſum curatorem tum iubere ſtercora & madida ſtramenta efferri. Quod ſi quotidie factum fuerit, & equo prodeſt, & miniſtrorum laborem diſpartitum minuit. Fuit veteribus in vſu, vt ligneo gladiolo perpurgarent cutem equorum, & de pilis ſordes atque pulnerem excuterent: itemque texta quædam de corticibus palmę vt inducerent manibus, quibus pili deterſi complanarentur & ſplendeſcerent. Quomodo autem diſtringendus ſit equus docet etiam Xenophon, ordiendum eſſe inquiens à capite & iuba, quandoquidem fruſtra inferiora nitemur perpurgare, ſi ſuperiora immunda fuerint. Atque ita deinceps per totum corpus, cunctis ijs quæ ad repurgãdos equos comparata ſunt, ad pilos erigendos & expellendum puluerem, vtendum: ſpinæ verò pilos attingi non vult niſi manu, qua illos (inquit) premat & mulceat, ſequens ſitum eorum quo enati ſunt. Docet item quo ſitu detergeri debeat equus, & vt ad eum accedere curatór debeat. Si quis (inquit) equum detergere velit tali ſitu, vt oculos habeat verſos in eam partem, in quam ſpectat equus, in periculo verſabitur, ne in faciem ſibi equi tum genu tum vngula incutiatur. Sin contra equum propter crus exterius iuxta ſcapulam procumbens defricauerit, neque ipſe affligi & ſic cauum pedis vngula explicata repurgare poterit. Atque ſimiliter & poſteriora crura repurgantur. Hoc meminerit equi curator, & hæc & alia quibus opus factù, nequaquam ita fieri debere, vt vel contra faciem, vel contra caudam equi accedatur, ideo quòd equus, ſi vim facere conetur, vtraque illarum partium ſui homines vincit. Ad latera verò adiens maximè & ſibi cauerit, & equum prolixè tractare poterit. Poſt deſtrictionem vtraque iuba & cauda diligenter depectitur, & caput aqua eluitur; nam cùm ſit oſſeum, ſi ferro aut ligno perſtringat, moleſtiam attulerit. Cardanus aſſerit caput pulli ſi ſæpius frigida lauetur, extenuari & maceſcere: contrà ſi collum calida, craſſeſcere, iubamque pulchriorem euadere. Iubam verticalem (procomion) & ipſam humectare debet. Crura verò lauari Xenophonti non placet, quoniam cùm nullam (inquit) vtilitatem habeat, damnoſa interim eſt vngulis quotidiana humectatio. Crura autem manibus deſtringi ſatis eſſe putat. Patroclus, vt apud Homerum ait Achilles, iubas equorum poſtquam abluiſſet, inungebat oleo. G H

Fricatio.

Vt diſtringendus.

Vt ad equum accedendum.

Oleo vngelantur.

> —— Ὅς σφῶιν μάλα πολλάκις ὑγρὸν ἔλαιον
> Χαιτάων κατέχευε λοέσσας ὕδατι λευκῷ, id eſt,
> —— *Qui ipſis admodum ſæpè humidum oleum*

Iubis

A *Iubis ſuperfudit, cùm lauiſſet alba aqua.*

Nonnulli veſperi crura equorum perluunt aqua calida è coquina, qua abluta ſunt vaſa eſcaria: aut vino collectitio, quod obiter cùm vina depromimus, aut aliàs è dolijs defluit: dorſum verò recenti aqua frigida cum ſale. Vinum autem neruis prodeſſe exiſtimant, ſed Vegetius vngulas corroborari tradit, ſi articuli vel ſuffragines poſt iter calido foueantur vino. Ex re equi fuerit, vt extra ſtabulum in loco patente, vt atria & veſtibula, deſtringatur: ita enim & excuti pulueres & ſordes eximi, & omnia quæ aſſolent, ritè geri poſſunt: ſed famulorum ignauia plerumque laborem fugit, & ſuper ſtramenta equum aſtantem ad præſepe, deſtringit, deterget, fricat, pectit: ſi tamen hoc ab illis fit, ac non potius magna ex parte, ſiue etiam totum negligitur, quo admodum equi vitiantur; eſt tamen & modus quidam his in rebus ſeruandus: nam Xenophon aluum & tenuioris pili aut glabra loca ſæpe emundari non putat bonum eſſe: cuius quidem rationi & nos (inquit Camerarius) aſſentimur; ſic tamen, ne penis quaſi vticulus quem Græci vocarunt χόρυκον & θυλάκιον, negligatur: quem repurgari ſedulò oportet: nam illo ſordibus referto, accidit plerumque difficulter vt mingat equus. Vult autem Xenophon inferius aluum minus repurgari equum, quod & in primis hoc ſit moleſtum equo; & quò fuerit illa pars mundior, eò plura quæ moleſtiam

Vngulæ vt corroborentur.

Quæ partes rariùs purgandæ.

B ſtiam exhibeant equo, ipſa colligat. Sciendum etiam eſt, (inquit idem Xenophon) nunquam eſſe loti eius, quo ad præſepe alligatur equus, aſtringendum nodum, ea parte capitis, in quam verticale freni applicatur. Cùm enim crebrò ad præſepe caput equus moueat, niſi fuerit circa aures verticale innoxium, ſæpenumerò vlceris cauſa exiſtit: his igitur exulceratis, & deſtrictioni & frenationi equus refragabitur. Sciet etiam curator accommodare equo capiſtrum, quoties vel ad deſtrictionem vel volutabrum educere volet. Denique quocumque ſine freno ducendus erit, capiſtrum inducetur. Nam hoc reſpirationem non impedit & morſibus tamen obſtat, atque ſubitas inuaſiones equorum coercet. Alligari equum à capite ſupernè rectum eſt: quicquid enim os illius offendit, declinare ſolet elato capite equus. Id cùm facit ita alligatus, magis laxantur quàm rumpuntur vincula. Atque hæc de deſtrictione. Cùm verò hoc animal, vt ex Ariſtotele diximus, aquę admodum ſit deditum, ad balnea fluuiorum nonnunquam à curatore deduci debet. ἱπποκυλίστρας Græci dicunt locum vbi lauantur equi: nos aquare & mergere equos pro lauare vel abluere per æſtatem in præterfluente dixerimus. Apparet autem rapidiora fluenta balneandis equis incommoda eſſe. Homerus enim Paridem equo comparat, qui diu ad præſepe hordeo paſtus, rupto vinculo per campum fertur:

Capiſtri vtilitas.

Ad balnea duci debet.

Εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο, id eſt,

Conſuetus lauari leniſluo flumine.

C Nunc quotidie bis aquatum (inquit Camerarius) equi agi ſolent, vt ipſis crurà & venter humectetur: quorum Xenophon neutrum probat: madefactionem etiam crurum nocere dicit vngulis. Sed hoc contra tam receptam conſuetudinem & vſurpationem omnium aſſerere nimiæ audaciæ fuerit, præſertim cùm & veteres eluiſſe ſordes tam crurum quàm ventris ſolitos fuiſſe, & hoc aliquoties præcepiſſe reperiatur. Et rurſus. Ego (inquit) in ea ſum opinione, in hyeme crebrò mergi non oportere: omnino autem numquam adhuc æſtuantes & ſudantes. Aquari quidem non debent prorſus in ſuſpicione vitij morbiúe, neque cùm medicari illos voluerimus, ſiue pharmacis, ſiue manu. Monent quidam ne macilenti equi ſupra ventrem in aquam adigantur quod ventre eis refrigerato alimentum non ſentiant: pinguiores verò ſæpius atque altius in aquam agendos: ſic enim ne nimium pingueſcant & corpus ſanum ac integrum conſeruent. Equus (inquit Petrus Creſcentienſis) ad aquam potaturus ducatur paruo paſſu & tam manè quam veſperi retineatur vſque ad genua vel paulò ſupra ſpatio trium horarum in aqua dulci frigida vel marina: nam aquæ naturaliter equis conueniunt, dulcis quidem frigiditate, marina verò ſiccitate ſua conſtringendo hu-

D mores qui ad crura deſcendunt & morborum cauſæ ſunt. Inde rediens equus ſtabulum non ingrediatur, donec crura eius deterſa & ſiccata ſunt: nam ſtabuli vapores in cruribus humidis facile excitant gallas & prauos humores. Iam verò volutatio teſte Vegetio ſanitati proficit & ægritudinis vitium commonſtrat: nam quoties animal aut non ſolito more ſe tranſuoluit, aut omnino detractat accumbere, ſcias (inquit) illud ex tœdio laborare, & ideo ſeparari debere, atque curari. Abſyrtus quoque optimum eſſe ſcribit, vt interdum ad volutabra ducantur quæ ſolidas gerunt vngulas; locum autem ad id eligendum eſſe ſolidum, terrenum, æquabilem, non lapidoſum, nec ſalebroſum, quo ſere poſſint ſine noxa ſaburrare: improbari latos tractus, βαθύγεια, graminoſos, ſtercoratos, quòd expeditum non reddant equum, nec corporis agilitate præſtantem: porrò durum ſolum & ſolidum, non eſſe eis alienum. Nos è contrario ex Vegetio diximus ſtabulum vicinum eſſe debere loco arido, ſtercore vel paleis mollibus adoperto, in quo ante potum animalia volutentur. Noſtri curatores in excuſſo ex nugibus acere, vel alicubi etiam in pratis, ſi foris fuerint, domi verò nunquam, volutare equos ſiuunt. Græci Hippiatri volutare κυλίειν dicunt, & ῥαίζειν

Volutatio.

etiam

Ruellij erroris. etiam, volutabrum verò ſiue locum in quo ſe volutant veterina κυλίστραν: ſed Ruellius, vbi in E
Hippiatricis legimus; τὸν ἵππον ἄγειν ἐπὶ τὸ κύλισμα (codex impreſſus non rectè habet κλύσμα) καὶ ῥοιζεῖν: ineptè tranſtulit ad aquationes & lauacra: Et alibi æquè ineptè κυλιέσθω & ῥοιζείσθω vertit proluatur & ad curſum leniter incitetur, cùm ipſi vertendum fuiſſet, volutetur, & ad volutabrum deducatur, cùm ſit ῥοῖα, vt videre licet apud Varinum & Heſychium, idem quod κύλισμα ſiue κυλίστρα; exponunt enim locum iuxta fluuium & arenam, in quo equi volutantur. *Mũditiam ſeruandam eſſe.* Ad diligentiam modò curatoris præcipuè etiam pertinet munditia, vt non ſolùm, quicquid equo in ſtabulis vel vbicunque offerendum eſt, à puluere vindicet, vt hordei exemplo monuit Nemeſianus, dum canit:

Puluere quin etiam puras ſecernere fruges
Cura ſit.

Verùm etiam vt nihil in ipſis ſit ſtabulis, quod vel aduĕtantem dominum, vel ipſum etiam equum offendere poſſit. Quoticſcumque (inquit Camerarius) intra ſtabulum & ad præſepe equus curabitur, ſtramenta etiam furcillis cùm excutientur, tùm componentur, & immunda omnia auerrētur: hoc enim non ſolùm aſpectu eſt iucundum & curatorum diligentiam ſtudiumque mundiciæ commendat, ſed etiam valetudinem equorum bonam conſeruat atque auget, propter fœtoris & F
ſitus remotionem, quibus cùm anhelitus equorum facilè vitiatur, tùm ſqualida omnia aërem inficiunt, vt maius etiam malum metuendum ſit. Quare qui diligenter & accuratè tractari equos ſtudent, hoc vident non minus vt equilia niteant, neque ſecus vt ſuo quidque loco repoſitum, omniaque verſa & præterſa ſint, quàm in conclauibus & triclinijs ſuis, ne quis fortè cùm ingreſſus ſit *Inſtrumenta vt ſeruanda.* abſentibus equis, non equos ibi curari, ſed ſues paſci exiſtimet. Ornatum & ſupellectilem equeſtrem omnem & totum ſtabuli inſtrumentum aptè atque ordine collocato; vniuerſa quidem ab equis longiuſculè. Nam multi reperiuntur ita petulantes equi, & bona cùm natura tùm etiā luxuriantes, vt quicquid attingere fortè potuere, id arrodant, & fruſta interdum pannoſa aut lorea deglutiant. Quod illis, ſi fecerint, nequaquam ſcilicet ſalutare fuerit. Quare ſerie quadam omnia erunt diſpoſita, neque panni deterioris aut ſtrigiles aut pecten, in præſepi abijcientur, neq; prope etiam appendent neque ſtrata temere quocumque infligentur, vt obliqua pronave iaceant, nihil laboret miniſter. Aliqui etiam poſt abſumptum pabulum, ſtramenta carpunt, ne ſordida quidem reſpuentes, quod putatur anhelitum lædere: quamuis quibuſdam hoc non nocere, quibuſdam etiam proceſſe videatur: quod mihi quidem nemo facilè perſuaſerit, quo minus temerè hoc *Fœnum vt exhibendum.* referentibus aſſentiendum ſit. Itaque qui ſtramenta carpent, ijs capiſtrum inducetur poſt pabuli comeſtionem, hoc animam non impediet, & ſtramenti paſtum prohibebit. Præſepe etiam diligenter extergendum, & niſi repurgatum optimè pabulum inferendum: itidemque fœnum nunquam G
obijcietur equo ita, vt de fœnili eſt detractū, ſed prius intra manus verſabitur, vt pulueres & immundicia excidant, atque ita purum dabitur equis. In quo autem loco ſues ſtabulabunt, eodem *Suilla equo inimica.* equos nequaquam deducemus, neque propè conſiſtere patiemur. Inimica enim omnia ſuilla equino generi, grunnitus, fœtor, halitus, diſcernente hac etiam in parte natura ipſa generoſiſſimam ab ignauiſſima beſtiam. Remouebuntur & aues domeſticæ atque altiles à præſepibus equorum, quæ propter reliquias pabuli ſectari ea ſolēt, & tum in his non ſolùm pinnulas excutiunt, ſed etiam ſtercora deijciunt: illæ enim cum gutturis, hæ cum alui periculo degluttiuntur. Hæc itaque *Equus vt noctu tractandus.* diuerſis locis Camerarius, quę ad tractationem equi diurnam ferè pertinent: ſed & nocturnę non omittendæ, quæ vt cautæ fiant, hortamur, illatis ſcilicet luminibus, quod diligentiores nuchoreſque curatores obſeruare videmus, lumine in laternis recluſo. Stramen enim & fœnū flammam celeriter concipit & auget: quare maximè laudantur ſtabula lapidea & concamerata. Hoc autem modo vbi omnia quæ equo debentur, adminiſtrauerit, cubile ei parabit è palea vel craſſiore fœno, vſque ad genua, vt præcipit Creſcentienſis. Camerarius vult vt huiuſmodi ſtramenta hyeme H
quam æſtate pleniora ſuggerantur, propterea quod & noctu recubat diutiſſimè equus, & non minus calore offenditur atque læditur, quàm frigore. Quod ſi verò equi ſtramenta diſſipent (ſunt enim qui id facere ſolent anterioribus pedibus) ſæpiuſculè ijs componi debēt. Curabit verò etiam *Quietis quæ ratio habenda.* ſi poſtero die magnum quid inſtabit equo agendum, vt præcedente nocte quieſcat ſecurius: ita n. paratior agiliorque fiet. Quies enim nocturna auget vires & alacritatem ſuggerit, ſicut inequitatio ſubneruat & vexat. De Caligula itaque legimus apud Suetonium pridie quam Circenſes fierent, vicinię ſilentium per milites indixiſſe, ne equus ſuus Incitatus inquietaretur. Cum iter faciendum eſt, meminerit, per quæ loca ſiet eundum, nam ſi per montes vel quæuis aſperiora loca fuerit agitandus, loco octo clauorum, quatuordecim inuenio affigendos, quod plurimum inibi atterantur etiam. Creſcentienſis monet vt ſoleæ ſint leues, rotundæ, & ſtrictæ, ita vt vngulis in circuitu bene adhæreant. Nam leuitas (inquit) ferri reddit equum agilem ad leuandum pedes & ſtrictura eius vngulas maiores & fortiores facit. Cum autem nouæ ſoleæ inducuntur, aut veteres

nouis

A nouis clauis firmatæ, aliquantiſper equũ quieſcere patiemur, ne poſt recentem moleſtiam alia mox ei obijciatur. Camerarius ſcribit priſcos ſoleas vngulis affigere non conſueuiſſe: Catullum tamen fereę ſoleæ meminiſſe, cùm de mula loquitur & quendam optat in luto veternum & ſupinum animum relinquere: *Soleis calcantur equi.*

Ferream vt ſoleam tenaci in voragine mula.

Poppęa verò etiam argenteas ſoleas equo induxit: Turcarum ferreæ ſoleæ, vt refert Petrus Bellonius Cenomanus, vix dimidium Europeæ ſoleæ pendent, neque eorum binæ ſoleæ plus materiæ requirunt, quàm vna externarum gentium. Soleas ferreas magnas & paruas iam complanatas, nondum tamen pertuſas, emere (inquit) ſolent, quas deinde equorum pedibus accommodant, ſedentes noſtratium ſartorum modo, hoc eſt, cruribus decuſſatim compoſitis: malleo autem ſupra incudem accommodant, deinde chalybeo ſtylo benè temperato perforant, alioq; quadrato bonæque aciei pugione foramina pro arbitrio augent. Hæ ſoleæ vncos non habent, quoniã ſuos equos exercendo ad plenum curſum alternis nec impellunt, nec ſiſtunt, præterea claui quibus ſoleas adfigere ſolent, oblonga craſſaque habent capita inſtar columbacei cordis. Cùm autem equi gradatim incedere ſoleant, per ſemeſtre integrum calceandi non ſunt: quæ conſuetudo cum *Lib. 3. Obſeruat. c. 45.* *Turcicorum equorum ſoleæ, & habena.*

B admodum laudabilis ſit, de Turcarum in bello gerendo commoditate agentes, eam minimè pręterire debuimus. Cum equi pedem ad ferream ſoleam applicandam repurgant, eum in fornicem non excauant noſtro more ferramenti conciſorij aciem protrudendo, ſed eum complanãt, ferreo inſtrumento palmum lato, cuius acies verſus manubrium obuerſa eſt, attrahendo. Eorum item habenæ exiguo admodum fræno prædítæ ſunt: ſtrigiles verò eiſi dentatæ ſint vt noſtræ, manubrio tamen carent. Hactenus Bellonius. Nunc ad equum itineri aut labori accinctum reuertimur. Hic quotieſcunq; reductus à labore fuerit in ſtabulum & inductus in ſuam cellulam, tum curator detergeat, totum quidem corpus ſtramento arido, diligentiſſimè verò pedes & aluum. Vngulas interius quoque repurgabit, & vtrum rectè atque commodè præferratæ ſint, conſiderabit, & vt Vegetius admonet, ne quid luti vel ſordium in articulis baſique permaneat. Sed & alijs temporibus maximè verò veſperi vngulæ emundabuntur, ad quem vſum diligentiores ferreum vncinum habent, quo ſub ſolea abditas arenas & lutum proruunt. Tum deinde fimus, bubulus maximè, aut ſi hic deſit, equi, in cauam vngulam inculcabitur, applicato ſtramento quò minus citò excidat. Placet hoc quibuſdam fieri maximè alternis diebus, quidam non dubitant ſingulis iubere, quidam malunt pluribus intermitti. Nec deſunt qui hanc curam, vt ſuperuacaneam aut etiam inutilem planè negligant: qui tamen conſenſu penè omnium redarguuntur. Contrà aliqui non ſolùm probant & obſeruant, ſed inſuper etiam ſeuo aut aruina illas crebrò perungi volunt. Deter- *Equus vt poſt laborem curandus.*

C gebit autem ſudores atque humiditatem omnem cum magna cura. Strata ſudantibus & defatigatis non ſtatim auferet, ſed ſub illis patietur refrigerari & recipere vires equos. De magno autem calore & labore graui, vt paulatim refrigeretur equus, optimum. Nam celeriter vtrumque fieri, equo non ſolùm pernicioſum ſed ſæpè etiam exitiale. Quamobrem ſi ephippium aufertur, ſtrato operietur, vti & rhedarij noſtri longiori itinere laſſi: ſed omnem equum aiunt itinere defeſſum, adeo vt nulli omnino labori ampliùs par videatur, recreari ac veluti recentem effici, ſi ſella aut clitellis ablatis, in domo vel ſtabulo aliquo, ſi occurrat, aut ipſa etiam via, liberè volutari pro arbitrio ſinas, vt muli ferè & aſini facere conſueuere. Cauendum tamen eſſe, ne talis ſit aeris conſtitutio, vt pluuia aut vento lædi poſſit. Gaudent verò etiam poſt laſſitudines aquari: id quod Statius etiam meminit, aliquando etiam ociãdum eſſe docens, cùm ſit, vt ait, maior poſt ocia virtus: Canit autem: *Volutationis vtilitas.* *Aliquando ociandum eſſe.*

Et ſonipes operit pharetras, arcumque retendit
D *Parthus, & Eleis auriga laboribus actos*
Alpheo permulcet equos, & noſtra fatiſcit
Laxaturque Chelys.

Procuratio laſſi & æſtuantis veterini hæc legitur lib. 2. veterin. medicinæ: Laſſo & æſtuanti veterino adeps in fauces demittitur, merumque in os ſuffunditur & operimenta adhibentur, quò poſſit à frigore vindicari: caputque & ſpina tepenti adipe vel lino linuntur. Nec minus quotidiè corpora iumentorum quàm hominum defricanda ſunt, ac ſæpe plus prodeſt preſſa manu ſubegiſſe terga, quàm ſi largiſſimè cibos præbeas. Multum quoque refert robur corporis ſeruare. Quod vtcunque cuſtodiemus, ſi idoneis temporibus ad præſepia, ad aquam, ad exercitationem duxerimus. Cæterùm cum iugalia diſiunguntur ab opere, ſubſtrictà prius curator conſtricet, manibuſq; comprimat dorſum, & pellem reuellat, nec patiatur adhærere. Collum ſubigat, merumque faucibus, ſi æſtuauerint, infundat. Sed antè ad præſepia religari non expedit, quam ſudare atque anhelare deſierint. Cùm deinde tempeſtiue potuerint veſci, non multum nec vniuerſum cibum, ſed partibus & paulatim præbere conuenit: quem cùm aſſumpſerint, ad aquam duci oportet, ſi- *Vt vires cõſeruentur.* *A labore vt curandi.*

biloq;

biloque allectari, quò libentius bibant: tum demum reducta largiori pabulo ſatiari. Abſyrtus E
eiſdem equis, qui labore viæ aut curſu fatigati ſunt, ait commodum eſſe vti hoc remedio: Polen-
ta tenuis miſta cum vino odorato formatur in offas, quæ comprehenſa lingua demittuntur in fau-
Laſsitudi- ces. Sed inſequentes (inquit) notæ laſſitudinem præſagiunt. Primum equus inſiſtere non po-
nis ſigna. teſt, ſed intremiſcens perſtat, demiſſum habens caput, & flaccidas aures: Oculi ſunt concaui, cer-
uix intenta riget. Si ipſum ſtimulo laceſſas, caput erigit, ſed confeſtim demittit. Itaque primum
curæ fuerit, vt ſtabulentur loco non duro ſed molli, cui lætamen ſuperiectum ſit: dein vinum ex
oleo tepefactum conuenit inſpirare, poſtea defricare, poſtremò calida aqua liberaliùs eluere, ma-
nu terga ſubigere, vngere, fricare, veſtimentis obuelare, ſub tecta continere. Enimuerò qui ex
itinere aut curſu ſpiritu diſtenduntur, ijs vitium tollunt vinum & aqua, cùm pares portiones ha-
bent, commiſtaque binas implent heminas: ſed quotidiè ſeptem dierum ſpatio per os infundere
conuenit. Hierocles verò equo, ſi itinere aut curſu æſtuauerit aut membra nimis ferueant, adipis
ſuillæ veteris offas vino vetere odorato madefactæ, faucibus infundi iubet. Vegetius poſt ſudo-
rem ſi tum quoque æſtus ſit, poſca os abluit, ſi hyems, muria. Vinum quoque & oleum faucibus
infundi vult, æſtate frigidum, hyeme tepefactum, ita vt hyeme meri ſextario olei vnciæ tres, æ-
ſtate autem duæ tantùm miſceantur. Solent verò etiam periti agaſones equum antequam ad præ- F
ſepe ducunt, leni deambulatione laſſitudinem mulcere: cuius rei meminit Apuleius, elegãter &
Lib. de Aſi- ſuccinctè quid agaſoni laſſo equo ex itinere faciendum ſit, his verbis docens: *Poſtquam ardua mon-*
no aureo. *tium & lubrica vallium & roſcida ceſpitum & gleboſa camporum emerſi, me equo indigena peralbo ve-*
hens, iam eo quoque admodum feſſo, vt etiam fatigationem ſedentariam, inceſſus vegetatione diſcute-
rem, in pedes deſilio, equi ſudorem & frontem curioſè extrico, aures remulceo, frenos detraho, in
gradum lenem ſenſim proueho, quo ad laſsitudinis incommodum, alui ſolitum ac naturale præſidium
Vrinandi *eliquatur. Ac dum is ientaculum ambulatorium prataq; præterit ore in latus detorto pronus adlectat.*
ratio habẽ- Præcauendum verò etiam, vt monet Vegetius, vt in longiore vectatione vel itineribus, iumen-
da. tis vrinæ copia non negetur: quandoquidem hæc res non ſine periculo ſæpè differtur. Curan-
dum itaque vt in itinere equus tempeſtiuè ſemper vrinam reddat, ſemel ſaltem intra ſex, ſeptem
vel octo miliaria. Aiunt autem equum quo magis vacuus eſt, eò magis extendi ad meiendum:
ſed cauendum omnino ne poſt talem extentionem ad curſum incitetur, ne quis neruus conuel-
latur aut aliter lædatur, priuſquam partes paulatim in priſtinum ſtatum reducantur. Si equus, vt
Vt meiat e- contingit aliquando, meiere nequeat, Cardinalis Simoneta hoc nos docuit remedium, quòd
quus, ſecre- vbiq; in promptu eſt, Foliatis ſambuli ramis vndique illius corpus diu ac blandè verbera, & tum
tum. demum folia ipſa collo & capiti, necnon vniuerſo corpori coapta: nam iumentorum impedimen-
tis (inquit) arbuſcula hæc maximè confert. In æſtate ſub caudam ſubrepere ſolent muſcæ, item- G
Muſcæ e- que ſub ventrem ad inguina, quas maximè veſperi, ſed interdiu quoque curator eximet, vt re-
quum inſe- quieſcere equus poſſit. Sunt & aliæ muſcæ circa equorum capita obuolantes & faſti dientes, quas
ſtant. ex eorumdem fimo naſci tradunt, quare etiam monetur curator, vt æſtiuo tempore fimum iuxtà
ſtabulum remorari, tantoque minus in ipſo ſtabulo ſinat. Si verò iter fiat hyeme, cum viæ niue
horrent, curabit omnino curator, ne nix inter ſoleas & vngulas adhæreſcat: noxam enim affert
ſæpenumerò: quod ne fiat, quidam hoc pacto cauent: faſcias ex marginibus pannorum præci-
puè ſectas, nouem ferè digitos longas, aqua ardente madidas ferreo inſtrumento inter ſoleas &
L. 11. c. 39 vngulas manè equitaturi infarciunt: atque ita ſecuri iter faciunt. Refert Olaus Magnus apud Sep-
tentrionales, flante Auſtro niuem ſub equorum pedibus conglobatam præſens exitium in confli-
ctu ſeſſoribus afferre: ſolere itaque ferre eas eis ſoleas adimere, ne illis nix adhæreſcere poſſit. Mi-
rum verò quod ſcribit Cardanus eoſdem Boreales populos adalligare corbes ex viminibus ac vir-
Lib. 13. de gultis equorum pedibus, ſicque tutos ambulare per niues. Niuem enim ſuſtinere: cùm aqua etiam
Var. reſ. ca. lata pondera ſuſtineat. Senſim autem equos & homines aſſueſcere ſportulis: ferre autem haſtulas, H
69. vt ſi in niue mergantur, adhuc poſſint extrahi. Quod etſi huc non pertineat, in ſeptentrionalium
Equi vt p tamen mentione referre libuit. Apud Suidam lego in ἱππόδειν, equis & iumentis, cùm per ni-
niuem ince ues ducuntur, ſaccos pedibus eſſe circumligandos. Dorſi etiam ratio in ijs potiſſimum equis quo-
dant. rum ad ſellas vſus eſt, non exigua haberi à curatore debet: nam vt id laboris plurimum ſentit, ita
Dorſi ratio teſtante Vegetio diligentiùs eſt curandum: laudabiliorque induſtria eſt, quæ incolumitatem
habenda. tuetur, quàm quæ cupit læſa curari. Nam diligentia (inquit ille) defendit à vitio, ſi centones vel
ſaga primum ſufficientia, deinde mollia imponantur & lota atq; ad tempus diligenter excuſſa, ne
aliquid ſordiùm aut aſperitatis inhæreat, quòd ſub pondere inulceret pellem: tunc ſagmarum &
ſellarum menſura conueniens & apta qualitas debet adhiberi. Si enim iſta vel minora fuerint vel
maiora, anguſtiora vel vltra modum lata, vel quæ non congruunt, grauiter nocent. Hinc enim
colliſiones, ſuppurationes, apoſtemataque naſcuntur, cùm nimis locis inæqualibus premitur pon-
dere, vel diſcentes tracturam, mercurius aut ſpina deteritur. Ipſorum quoque pondere, etiam ſi in
ſtratis

A ſtratis nulla ſit culpa, enormitas nocet, & ideo temperanda eſt menſura, ne inferat vulnus. Ha-
ctenus de equo ad curſum, onuſque ferendum vtili, nunc quomodo tractandus à curatore ſit pul-
lus, pullique mater quædam afferemus. Si partus proſperè ceſſit (inquit Columella) minimè ma- *Pullus vt*
nu contingendus pullus erit. Nam læditur etiam leuiſſimo contactu. Tantùm cura adhibebitur, *tractandus*
vt & amplo & cali do loco cum matre verſetur, ne aut frigus adhuc infirmo noceat, aut mater in
anguſtijs eum obterat. Paulatim deinde producendus erit, prouidendumque ne ſtercore vngu-
las adurat: mox cùm firmior fuerit, in eadem paſcua, in quibus mater eſt, dimittendus, ne deſi-
derio partus ſui laboret equa. Sed de amore equæ erga pullos ſuos ſuprà dictum eſt. Varro ait in
decem diebus ſecundum partum (vtor autem eius verbis,) cum matribus in pabulis prodigen-
dum. Teſtatur Ariſtoteles vulgò dici mulum lactare ſemeſtre temporis ſpatium, equo autem plus *Quam diu*
temporis tribui. Anatolius equos & aſinos ad biennium lactare iubet. Varro qninquem eſtribus *lactet.*
factis, cùm redacti ſunt in ſtabulum, obijci vult farinam hordeaceam molitam cum furfuribus, &
ſi quid aliud terra natum libenter edunt: anniculis iam factis dari hordeum & furfures, vſq; quo-
ad erunt lactentes: neque prius biennio à lacte remouendum. Quod ſi quis prius ablactari velit,
inuenio id commodiſſimè fieri hoc modo: Separetur à matre triduo ante plenilunium & per ho-
B ras vigintiquatuor ab ea excluſus, rutſus manè ad eam admittatur, & vbi lac copioſè ſuxerit, adeo *Vt ablacte-*
vt venter turgeat, remoueatur, nec admittatur amplius: ſicque deinceps habitiorem manere & *tur.*
elegantiorem fieri. Præſepia quidem omnibus iumentis altiora eſſe oportere Anatolius tradidit,
ad quæ capiſtrentur, vt ſurſum verſus ſpectantia cibum capiant, id verò maximè in pullis obſer- *Præſepia*
uandum eſſe: ſic enim erecta ceruice niti conſueſcere, quæ res (inquit) equino pecori maximam *qualia eſſe*
venuſtatem adijcit. Vult iam vt equa poſt alterum aut tertium poſt editum partum, menſem exer- *debeant.*
citationibus longè magis credatur, ita enim lac in ea præſtantius gigni; & ſequens equuleus
etiam curſibus committatur: Et ſi pulli molles gerant vngulas, aſperis locis eos citatiùs agamus,
calculos pedibus ſubſternentes: ſic enim vngulas durari: & ſi parum adhuc ſolidatæ molleſcant,
hanc curationem debere adhiberi: Adeps ſuilla vetus & hircina, ſulphur ignem non expertum,
& aliorum ſpicæ miſcentur: ijs vngulæ & earum caua perunguntur. Ruſius ad firmitatem vngu- *Vngulæ vt*
lis comparandam, vtile eſſe ait, vt pullus locis naſcatur ſaxoſis & montanis, vt duris & aſperis lo- *dureſcant.*
cis & aere frigido dureſcant. Cõducere autem montana loca duplici nomine: primùm quia pedes
in ijs validiores, aptiores, craſſiores ac duriores reddunt: deinde quoniam ſubinde per inæqualia
loca deſcenſu aſcenſuque exercitati, laboribus ſuſtinendis præparantur roboranturque. Abſyr-
tus vngulas difficilè duras reddi poſſe ſcribit, id vitium natiua conditione eſt inſitum, quandoqui-
dem in agendo itinere damnum è diurno detritu maius eſt, quàm vt per noctis quietem tantum
C renaſci poſſit, quantum die ſubteritur. Solere tamen mangonizari quo vitium occultetur, & ve-
nuſtior ad vſus placeat. Nã cupreſſi fruticibus in aqua decoctis pedes foueri aut ſimiliter rubi coli-
culis: decoctum abſynthium eundem præbere effectum: acidaquoque muria perfundi prodeſſe:
vngulas per hyemen oleo perungendas: ſub æſtate axungia foueri melius eſſe. Mangones ſuis
fucis vngulæ detrimenta moliri. De ratione vrendi multa multos memoriæ prodidiſſe; longè ta-
men omnium optimum eſſe, ſuccendere bitumen & eius pingue facibus inſtillare. Cæterùm ſi *Ad vngu-*
eius qui firmo ſtabilitur pede, ſubtrita ſit vngula, ſanguinem è ſuffraginibus mittendum, ne ſenſu *lam detri-*
inflammationis corrupta corona dehiſcat. Et Piloſella quouis modo equis adminiſtrata, hoc illis *tam.*
adferre præſidij aiunt, ne lædi poſſint, dum ferreas ſoleas à fabro recipiunt: vnde à nonnullis cla-
uorum herba nominatur. Curabit etiam hippocomus vt ſatis mollia ſint pulli labra, quò faciliùs
aptiori tempore frenum ſentiat. Molliuntur autem fricatione manuum leui & aquæ tepidæ fotu, *Labra vt*
& oleo interdum iniuncta. Frenum autem faciliùs admittent, quorum molliuſcula ſunt labra, vt *molliantur.*
D teſtatur Xenophon citante Camerario. Difficile verò eſt, imò ferè impoſſibile, vt probum os ha- *Dentes ſca-*
biturus ſit equus, niſi extrahantur ei dentes ſcaliones dicti & plani. Calefactus enim ſi hos dentes *liones cur*
habuerit, ægrè per ſeſſorem retineri poſſe periti aiunt; & morſum freni plurimum auerſari quam- *extrahãtur*
obrem iam dictos dentes quatuor, priuſquam annorum trium cum dimidio ætatem exegerint, ra-
dicitùs extrahi debent de maxilla inferiore, bini vtrinque, ferramentis ad id aptis. Pulchritudi-
nem pulli natiuam conſeruabit atque ſi opus eſt, augebit: nam in equis non ſolùm vtilitas (inquit
Vegetius) verùm etiam decoris ratio ſeruanda eſt. De iuba quomodo tondeatur, & quod cirri
crurum non ſint tondendi, ipſe in hæc verba diſſerit. Nunquam itaque niſi neceſſitas paſſionis
exegerit, de articulis reſecandi ſunt cirrhi. Naturale enim ornamentum pedum natura in illis con-
ſtituit. Ceruicem etiam ipſam diligens debet ornare tonſura. Multi enim ſicut curulibus, ita & *Tonſura.*
ſellaribus iumentis preſſiùs colla radunt. Quæ res licet præſtare creditur augmeutum, tamen ſub
honeſto ſeſſore deformis eſt. Alij ita tondent, vt arcum videantur imitari. Nonnulli Armenio-
rum more crines aliquos in tonſura ipſa per ordinem derelinquunt. Sed grati ra ſunt, quæ tranſ-
lata de Perſis poſterior vſus inuexit. Nam media iuba ad omnem accurationem ex ſiniſtra parte
tonde-

tondetur, à dextra verò omnino inſecta ſeruatur. Et neſcio quo pacto plurimum deceat, quia il- E
lud quod naturaliter laudatur, Virgilius imitatur:

Denſa iuba & dextro iactata recumbit in armo.

Quod ſi bicomis fuerit, vt vulgus appellat, mediæ ceruicis ſetas æqualiter oportet attonderi, ita
vt tam dextri quàm ſiniſtri limitis continuata ſerie iubæ relinquantur intactæ: quod nihilominus
in uentum conſtat à Parthis. Hucuſque Vegetius. Miratur verò Camerarius illorum rationem
qui elegantiſſimos interdum equos verticis iuba præciſa & truncata cauda reddunt aſpectu fœdos
quaſi infamiæ quibuſdam notis: etſi videntur (inquit) non ſine cauſa maiores hoc noſtri factitaſ-
ſe: (nos ſuprà Germanorum equos qui in Piſanorum auxilium contra Florentinos Maximiliano
Imp. ducente in Italiam venerant, omnes cauda mutilata fuiſſe ex Iouio diximus,) itaque illi po-
ſtea alligata quaſi phenace pilorum, ſtuduerunt ademptum mutilatione decorem reparare. Quid
autem vt naturalem non retinerent, ac defenderent potius cauſæ fuiſſe ſuſpicabimur? Equidem
exiſtimo primum hoc factum fuiſſe ab aliquo, cuius equum ſtrenuum & bonum, vitiata ſcabioſa
impetigine cauda deturparet: poſtea in quouis pilorum defluuio id vſurpari cœptum, in ignora-
tione ſcilicet remediorum huius mali: dum nouitate, vt fit, res commendari & placere inſolentia
ſua cœpit. Iam verò etiam audiui (inquit) quod haud ſcio an falſum ſit, animoſiores reddi mu- F
tilatione equos. Sed omnino barbarum hoc & corrigendum videtur, præſertim cùm eripiatur hæc
contra muſcas neceſſaria illis flabelli defenſio, præciſo caudę verbere, Græci ϭοβὴν vocarunt. Iã
etiam aliqui verticis iubam implectunt, vt in fronte tanquam virgunculæ crinis, filo diſcolore im-
plicata dependeat: quo ſi putant equum ſpecioſiorem reddi, admodum falluntur: ſin conſuli pro-
ſpectui, redarguuntur à Xenophonte, qui hos pilos viſui nihil officere, vt diximus, demonſtrat.

Cur cauda quibuſdam præciditur.

Videmus etiam nonnullos generoſos equos à nonnullis in pretio haberi, quibus vtraque mutilata
auris eſt, (bertones vocant) ſed etſi meo iudicio propterea maioris fieri non debent, cùm ex ea
parte animátis indoles ac generoſitatis vigor præcipuè innoteſcat, vt ſuo loco oſtendimus. Quam-
obrem diligens hippocomus harum in primis partium curam habebit in pullis, ne mox malè cura-
tas in adultis mutilare dominus cogatur. Procera autem & lata cauda fiet, ſi pectine diſtringatur,
& ſepiuſculè etiam à ſordibus detergatur, & frigida humectetur, vel etiam ſero liquidiore: hoc
enim præſentem habere efficaciam quidam citante Camerario aſſerunt. Inuenio etiam, licet in
obſcuro quodam authore pilum elegãtiorem cùm aliàs tùm colore naſciturum, ſi menſe Maio te-
neras fagi frondes equis in cibum dederis. Et Albertus aſſerit equi caput macreſcere & ſiccari, ſi
antequam ſeptem annos habeat, ſæpè aqua frigida abluatur & fricetur: collum autem craſſeſce-
re, & crines meliùs creſcere, ſi aqua calida ſæpe ac diligenter iuxta ſcapulas humectetur & crines
digitis ſcalpantur & propè caput, ſed frigida, non calida aqua, quia caput (inquit) debet eſſe gra- G
cile. Fit etiam vt quibuſdam in corporis partibus hunc vel illum in equo colorem deſideramus. Id
quoque commodius fiet in pullo quàm in annoſo equo. Quod ſi itaque album pilum nigreſcere
cupiemus, Vegetius atramenti ſutorij ſcrupulos ſeptem, rhododaphnes ſucci ſcrupulos quatuor,
ſepi caprini quod ſufficit, pariter temprari iubet & vti. Si è diuerſo albos pilos facere voluerimus,
cucumeris ſylueſtris radicum libram vnam: nitri ſcrupulos duodecim in pulueres cogi, heminam
mellis adijci, hiſque permixtis vti.

Equi truncatis auribus.

Vt cauda fiat lata.

Vt caput macreſcat.

Colorẽ pro arbitrio induci.

CASTRANDI RATIO & modus.

H

CASTRATIONEM Apuleius eleganti vocabulo deteſtationem nuncupat, ſimulque
cauſam caſtrationis inſinuat his verbis: *Multos ego ſcio non modo aſinos inertes, verùm etiam
ferociſſimos equos nimio libidinis calore laborantes, atque ob id truces veſanoſque, adhibita
tali deteſtatione, manſuetos & manſues exindè factos.* Vbi execti ſunt canterios vocari inter ſynoni-
ma dictum eſt, idque Varro in primis teſtatur, eandem caſtrationis neceſſitatem docens: *In-
ijs* (inquit) *malunt habere placidos; propter quod diſcrimen maximè inſtitutum, vt caſtrentur equi.
Demptis enim teſticulis fiunt quietiores, & ideo quòd ſemine carent, ij canterij appellati, &c.* Quam-
obrem Scythis & Sarmatis peculiare eſt equos præferoces eunuchos facere, quò mollitis ani-
mis mitiores fiant, vt ſuo loco dicetur. Animi enim vigorem fortitudinemque non parum, vbi
execti ſunt, perdunt, corporis tamen robur conſeruant: contumelioſi verò vbi exciduntur, à
morſu & contumelia ceſſant; nihilo tamen minus ſunt bellicoſi. Ab his itaque ſumpto argu-
mento Cyrus teſte Xenophonte ſpadones corporis robore minimè carere iudicabat. Non pla-
cent

Lib. 3. Metam.

Deteſtatio.

Cãterij qui

Caſtrationis vtilitas

Lib. 3. Pædia.

A cent autem qui ita degeneres atq. languidos inde reddi volunt, & canterium in foſſa hinc etiam dici, cùm quis laceſſitus ad pugnam, mox linquitur animo, vt cominus congredi non audeat; prouerbij enim vſus eſt, quoties quis ad id negocij trahitur, in quo nequaquam valet, vel vbi res vehementer erit impedita: nam vt plurimùm valet equus in planitie, ita minimè in foſſa. Iam verò Albertus aliam omnino caſtrandi equos cauſam refert, ne indureſcant equis nerui ex calore curſus; loquitur autem de equis celeribus & ad curſum vtilibus, quos curriles haud ſatis peritè nuncupat. Quibus modo temporibus & quonam pacto caſtrare equos deceat, ſic ferè Abſyrtus docuit. Caſtrationis in hoc animali duo tempora ſeruantur, veris & autumni: æſtate tamen quibuſdam virilitatem dempſimus, nec vlla prorſus affecimus iniuria. (Palladius menſe Martio omnia quadrupedia, maximè equos caſtrari debere tradit.) Adminiſtrandæ caſtrationis ratio ita ſe habet. Oportet deiectum equum pedibus comprendere, exceptoſq. teſtes ſtricta pelle claudi, aut duabus anguſtis ligneis veluti forficibus vinctos teneri: folliculum ſolum, ambientemq. cuticulam non latiùs reſcindi, quàm vt per impreſſum vulnus exprimantur teſticuli. Cùm virile partem ferro reſectam detraxeris, binas vtrimq. fibulas lineas aut canabinas adhibuiſſe ſatis eſt. Tum mediam quaſi tunicam quæ interuenit duobus membris genitalibus expreſſam reſcindito. Te-

B ſtium neruos, quos Græci cremaſteras ab eo appellant, quòd ex illis genitales partes dependent, quà parte teſticulis adhærebant, ferramento candente reſecato, admouens à poſteriori parte, non per anteriorem. Sed maximè ferrum ignibus incandeſcat vt vno, ſin minus altero detraxeris.. Namq ſi plures ardentis ferri acies imprimantur, inflammationem mouebunt, Linamenta, lanarumúe flocci, oleo & pice imbuti vulneribus induntur, fibulæ colligantur. Verùm linamenta tertio die reſoluenda, vlceraq. pennis, oleo & pice intinctis quotidiè linenda, quouſque cicatricem ducant. Abſtinendus quo die caſtratus fuerit omni cibo: poſtero ad liberaliorem potum ſenſim inuitandus, ciboq. in dies largiùs obiecto alendus: Horis quæ nonnihil refrigerationis præſtant, paulùlum agatur: per æſtum in equili manere melius eſt. Hac ratione curabis eum qui intra præſepe continetur. Quod ſi in armentis equum caſtraueris, candente ferramento, vti ſuprà dictum eſt, excides. Pice & oleo vulnus inunges & ad paſcua religabis. Sed id tempore verno tantùm gregalibus fieri debet. Si ei qui præſepio recipitur, vulnus per inflammationem intumeſcat, Cimoliam cretam ex aceto linere conueniet. Qui vno teſte præditi ſunt, non oportet reliquo dempto canterios facere. Namq. facilè iniurijs patent, & caſtratione periclitantur. Cùm autem ſtatim à diſſectu conſurgens equus hinnitum ediderit, non facilè ſoſpes

C euadit. Fama eſt eum qui ſecundos dentes eijcit, caſtratum reliquos nõn mutare, neque caninos emittere grandes. Horum qui pullinam adhuc ætatem agunt, teſticuli nobis vix conſpici poſſunt. Non eſt tamen ignorandum caſtratos maxima ex parte malidis lue non implicari, neque deſtillationi quæ ad crura decumbant, facilè torqueri: addiderim neq. ſtrumas in ijs erumpere. Hæc omnia Abſyrtus. Hierocles etiam de equo actum eſſe aſſerit, ſi amputatis teſtibus erigens ſeſe confeſtim hinniuerit. Cum caſtratus eſt equus, à coitu omnino non abſtinet. Turcarum itaq. imperatorem ferunt, quòd vidiſſet caſtratum equum inire equam, eunuchis ſuis etiam penem detruncari iuſſiſſe: indeq. natum quod eunuchos facturi pueros, penem ſimul cum teſtibus auferant.

Canterium in foſſa cur dicatur.

Caſtrari quando & quomodo debeant.

Victus caſtrati.

Quos caſtrare non oporteat.

Pulli teſtes

Hinnitus poſt caſtratione quid indicet.

Coit poſt caſtrationem.

DOMITVRA.

Inſtitutio.

D

EQVVS indomitus, quamuis natura bene compoſitus ſit, (verba ſunt Ciceronis) idoneus non poteſt eſſe ad eas vtilitates, & aptus ad ea, quæ deſiderantur ab equo: ſicuti etiam homo indoctus quamuis ingenioſus, ad virtutem non poteſt peruenire. Et Ariſtippus teſte Laertio dicebat ſic differre doctos ab indoctis, vt differunt equi domiti ab indomitis. Domiti enim parere ſciunt, indomiti neſciunt, Ouidius:

Fert tamen vt debet caſus patienter amaros:
More nec indomiti frena recuſat equi.

Vt verò pueris adiungitur neceſſario pudor & laudis ſtudium, vt dicebat Lycon Troadenſis referente eodem Laertio, ita equis additur calcar & frenum. Elegans quoque Plutarchi dictum: Sicut equos qui rectè inſtituunt, eos docent freno facilè parere; ita qui pueros ad audiendum promptos faciunt, docent audire multa, loqui pauca. Siue autem ad vecturam ſiue ad currum trahendum & ſeſſorem vehendum aſſuefaciendus ſit, magiſtro erit tradendus,

Lib. 4. ad Heren.

Domituræ neceſsitas.

Doctus vt differat ab indocto.

quibuſcumque ex locis, quoûe ſemine ortum ducat, ſed quo ætatis ſuæ tempore id fieri debeat, nunc videndum. Horatius ætatem probauit teneram: E

Lib. 1 Epiſt. Qua ætate domandus.

Fingit equum tenera docilem ceruice magiſter
Ire viam qua monſtrat eques.

Palladius ait pullos domari, vbi tempus bimæ ætatis exceſſerint. Columella diſtinguit, pro vſus ad quem domandus eſt, diuerſitate; *Equus bimus ad vſum* (inquit) *domeſticum rectè domatur, certaminibus autem expleto triennio; ſic tamen, vt poſt quartum demum annum labori committatur.* Similiter Plinius: *Diuerſa* (inquit) *circo ratio quæritur: itaq; cùm bimi in alio ſubigantur imperio; non ante quinquennes ibi certamen accipit.* Abſyrtus cùm annum & ſex mẽſes impleuit equulus, manibus vult vt ſit tractandus, capiſtrum circum ponendum, frena præſepibus ſuſpendenda, vt tangere conſueſcat, ne è motu audiens exterreatur: trimum verò rectè domari, à quo tempore ſcilicet farrago dari ſolet. Idem & Varro ſcripſit: atq. inſuper addit, cùm iam ad manus accedere conſueuerit, interdum imponere ei puerum bis aut ter pronum in ventrem, poſtea iam ſedentem: hæc facere cum ſit trimus, tum enim maximè creſcere & lacertoſum fieri. Idem & Virgilius tradit, qui item domandos ſatiari cibo prohibet, domatis farraginem (la biada) apponi cupit:

At tribus exactis, vbi quarta acceſſerit ætas, F
Carpere mox gyrum incipiat, gradibuſque ſonare
Compoſitis, ſinuetque alterna volumina crurum,
Sitque laboranti ſimilis: tum curſibus auras
Prouocet, ac per aperta volens ceu liber habenis
Aequora, vix ſumma veſtigia ponit arena:
Hic vel ad Elæi metas & maxima campi
Sudabit ſpatia, & ſpumas aget ore cruentas:
Belgica vel molli melius feret eſſeda collo.
Tum demum craſſa magnum farragine corpus
Creſcere iam domitis ſinito: namque ante domandum
Ingentes tollunt animos, prenſique negabunt
Verbera lenta pati, & duris parere lupatis.

Sit itaq. ætas idonea: nam quemadmodum infans aut puer docilitatis non eſt capax, multò minus pullus, id quod meminit Lucret. vbi oſtendit animas mortuorum nõ in aliorum migrare corpora.

Lib. 3

Sin animas hominum dicent in corpora ſemper G
Ire humana: tamen quæram cur è ſapienti
Stulta queant fieri, nec prudens ſit puer vllus
Nec tam doctus equæ pullus quàm fortis equi vis,
Si non certa ſuo quia ſemine ſeminioque
Vis animi pariter creſcit cum corpore toto.

Annoſum tamen qui domandus inſtituenduſq. eſt equus, eſſe minimè decet, quia tales diſciplinam omnem aſpernantur & refractarij ſunt, oſtendit Plutarchus de liberorum educatione agens: Qui verò equi (inquit) à prima ætate rectè domiti non parent ſeſſoribus? qui maturè non ſubacti duri ceruices & feroces non extiterunt? Iſidorus in octauo pullum tradit, paſſum cui iuuenis aſſueſcit, ſiue is ſuauis ſit, ſiue durus, vix iam prouecta ætate relinquere poſſe. In pullo autem inſtituendo non decet (inquit Xenophon) ipſum equitem occupari, ſed potiùs domitori tradet, & quomodo inſtitui ab eo velit, præſcribit. Domari Martio menſe dum dicit Palladius, non ità accipi velim, quaſi tam breui tempore domari poſſit, nam vt ait Ouidius:

Annoſi cur non domentur.

Lib. 1. de Art.

Tempore paret equus lentis animoſus habenis
Et placido duros accipit ore lupos. H

Sed vt id tempus domituræ aptiſſimum eſſe indicaret. Locus vbi domatur, & docetur ſpatioſus eſto: talem fuiſſe olim haud obſcurè innuit Virgilius, inquiens:

Aeneid. 3.

Filius ardentes haud ſecus æquore campi
Exercebat equos,

Non finitur tamen iri quo ipſi pulli volunt, ſed frenis coërcentur. Varius de morte ita ſcribit de Hippodamis agens cum renitentibus pullis quos domandos ſuſcepere, certantibus:

Quem non ille ſinit lentæ moderator habenæ
Qua velit ire, ſed anguſto prius ore coercens
Inſultare docet campis, fingitque morando.

Author eſt Cicero in Hortenſio citante Nonio, domitores equorum non verbera ſolùm adhibent ad domandum, ſed cibum etiam ſæpè ſubtrahunt, vt fame delibitetur equuleorum nimis effrenata vis, Cibum autẽ domandis pullis ſubtrahi etiam ex Virgilio diximus. Cũ verò tota equitandi ſciẽ-

tia

A tia in eo conſiſtat maximè, vt equus ſeſſori frenum moderanti obediat,& quamcunque in partem velit, ille ſequatur, quod declarat locus Cæſaris, qui eſt de eſſedarijs Britannicis: *Ac tantum vſu quotidiano & exercitatione efficiunt, vt decliui ac præcipiti loco incitatos equos ſuſtinere & breui moderari & flectere & per temonem percurrere & in iugo inſiſtere & inde ſe in currus recipere citiſsimè poſsint*: Sed & Propertius dicebat: *Equitandi ſcientia in quo conſiſtat.* *Lib. 4 de bello Gall.*

—— Seu frena ſonantia flectes
Seruiet aſper equus.

Indeque equos flectere, pro noſtro arbitrio vti poetæ vſurpant; Horatius:

Quamuis non alius flectere equum ſciens *Lib. 3. Car.*
Aeque conſpicitur gramine Martio. *Od. 3.*

Virgilius de Neptuno: *—— Cæloque euectus aperto* *Ae. 1. & 9.*
Flectit equos. Rurſus:
Venatu inuigilant pueri, ſyluaſque fatigant;
Flectere ludus equos, & ſpicula tendere cornu.

Nihilominus qui effrenes equorum pullos edomandos accipiunt, non ſtatim initio freno ori iniecto natiuam eorum ferociam (inquit D. Baſilius) frangunt aut inhibent aut ſiſtunt. Ad eum enim modum refractarij redduntur & retrogradi ac diſcunt dorſo ſuo excutere ſeſſores, ſed primùm nõ nihil obſecundant & indulgent illorũ ferocienti naturæ. Dein vbi viderint è proprio impetu feritatem iræ abſumptam, tunc acceptos aliqua iam ex parte edomitos, arte moderatiores reddunt & quouis ſequaces. Totam autem domandi artem in eo conſiſtere, vt equus ſe manſuetum præſtet atque obſequentem, ex Theopompi Spartanorum regis parœmia notum eſt, qui, cúm quiſpiam diceret eò ſeruari Spartam quòd reges imperare didiciſſent, quin propterea potius (inquit ille citans quam diximus domandi artem) quod ciues imperio parent: non enim parere illis patiuntur, qui neſciunt imperare, ſed ſubiectorũ obedientia diſciplina eſt principis; nam qui rectè ducit, vt rectè ſequatur, efficit. Quemadmodum itaque prudentis principis eſt blandè atque amicè cum ſubditis ſuis agere, ita etiã in re equeſtri eſt, vtiliſſima doctrina atque inſtitutio, ne iracundè tractetur equus: nam ira, vt inquit Xenophon, nihil prouidet: ſed ea deſignat plerumque, quorum pœnitentia neceſſario comes eſt. Virgilius cum de equo ad bellicũ vſum aut certamina equeſtria inſtituendo, dixiſſet: B *Homil. in Iulittam martyrem.* *Theopompi regis dictũ.* *Blãdè tractandũ eſſe equum.*

Sin ad bella magis ſtudium, turmaſque feroces *Georg. 3.*
C *Aut Alphæa rotis prælabi flumina Piſæ,*
Et Iouis in luco currus agitare volantes:
Primus equi labor eſt, animos atque arma videre
Bellantum, lituoſque pati tractuque gementem
Ferre rotam, & ſtabulo frenos audire ſonantes:

Addit blandè mox à domitore tractandum eſſe;

Tum magis atque magis blandis audire magiſtri
Laudibus & plauſæ ſonitum ceruicis amare.
Atque hæc iam primo depulſus ab vbere matris
Audiat: inque vicem dat mollibus ora capiſtris
Inualidus, etiamque tremens, etiam inſcius æui

Inſtitutionem equi à blandimentis, mollique ac placida tractatione olim inchoaſſe, breuiter inſinuat nobis Statius, de Arione loquens: *L. 6. Theb.*

Tunc rector genero Polynicei indulget agendum
Multa monens, vbi feruor equo qua ſuetus ab arte
D *Mulceri: nec ſæua manus, nec liber habenis*
Impetus: vrge alios inquit ſtimuliſque miniſq;
Ille ibit minus ipſe voles.

Gaudet enim equus iſtiuſmodi demulſionibus, quæ manu fiunt, etiam cum edoctus eſt, & in ipſo curſu, vt oſtendit Ouidius: *Gaudet mulceri.*

Quadrupedes inter rapidi certamina curſus
Depexaque iubæ, plauſaque colla iuuant. Necnon iam ad currendum parati: Virgilius:
Circumſtant properi aurigæ, manibuſq; laceſſunt *Pectora plauſa cauis, & colla comantia pectunt.*

Cæterùm ſi aliàs, tùm verò maximè equo blandiendum eſt, cùm quis conſcendere eum cupit. Qui equum (inquit Camerarius) inſcendere volet, niſi ipſe fortè ducet, accedito placidè, & illi ablanditor verbis, & ſono oris conueniente, aut etiam palpis: ita gaudebit conſcenſione equus & libèter conſiſtet, admittetq; equitem. Hoc efficitur atq; obtinetur in ſumma interdum ferocia equorum, conſcenſionem vt neque reformident, neque detractent. Itaque hoc de Alexandro Magno pro- *Vt inſcendendus.*

Alexandri equitandi peritia. ditum memoriæ eſt (à Plutarcho in eius vita, vt ſuperiùs etiam meminimus) cùm ad Philippum E adductus fuiſſet celebris ille equus Bucephalus nomine, à Theſſalo Philonice, & indicatus immani pretio, regem exciuit, vt prodiret cum ſuis in campum, equi periculum vbi fieret. Ibi ille ferocire & neminem admittere velle, ac ſi inclamaretur, concitari & reſilere, denique videri nulli vſui & planè ferus. Tum rex iratus iubet abduci equum inſolentis atque indomitæ feritatis. At Alexander, qui & ipſe fortè aderat, querebatur equum eximium & admirabilis bonitatis amitti atque perdi inſcitia atque formidine eorum, qui illum tractare neſcirent. Ad hæc primum tacere Philippus & diſſimulare. Cùm verò eadem Alexander repeteret ſæpius, Tune igitur inquit, melius poſſe tractare te equos ſperas quàm hos ſenes, qui reprehenduntur increpatione tua? Hunc quidem certè, inquit Alexander, melius ego tractauero, quàm quiſquam alius. Sin verò minus, inquit Philippus, quam pœnam vis ſuſtinere procacitatis tuæ? Egone inquit Alexander, pretium equi ipſe tum ſoluam. Hic riſu ſuborto, argentique perſolutione præfinita, accedit Alexander ad equum, prehenſumque loro contra ſolem conuertit, quòd conijceret illum vmbram appropinquantium aſpicientem perturbari motu & ſpecie huius. Atque ita parumper circumiens placido greſſu & equum manu demulcens, cùm intelligeret de ſpiritu animoſitatem equi maximam eſſe, atque hanc illum quaſi colligere, ponit chlamidem, ac ſe in illum ſublatum ritè collocat, frenorumque habenas ſic prehendit, vt equi os minimè læderet aut laceraret. Tum equum F nonnihil remiſiſſe de ira & commotione animi ſentiens, atque geſtire excurrere, laxatis habenis incitat voce quoque vehementius & calcibus ferit latera. Quæ res Philippum primum & alios perterruit, ſed mox vbi vidêre quòd & Alexander reflexiſſet & ageret ita, vt par eſſet equum cum exultatione & lætitia: ibi acclamare vniuerſi; Philippo verò etiam lachrymæ cadere præ gaudio, neque poſſe ille ſibi temperare quin filium complecteretur atque exoſcularetur. Quare ſic ſe res habet quemadmodum diximus, vtilem maximè eſſe placiditatem & moderationem in conſcenſionibus, & cautionem hanc, ne qua res aut ſpecies tum obijciatur equo, quæ illum percellat & perturbet, aut etiam perterreat. Quod ſi hoc etiam obtentum ſit, equus ſeſſorem ſuum vt cognoſcat & illo gaudeat, nihil ad commoditatem conſcenſionis iam poterit deeſſe. Idem Camerarius *Ingrata equis sũt remouenda.* ea quæ contraria ſunt equis & ingrata, remouere ab illis omni tempore iubet, & in primis caueri, ne quid tale de improuiſo & inopinato illis obijciatur, præſertim ſi animoſiores fuerint, quia ſic perturbantur, & ad inſaniam quodammodo adiguntur: Cardanus corrigi quinque modis equum *Lib. 7. de Variet. rer. cap. 33.* tradit, voce quam (inquit) maximè timet, virga, freno, cruribus, maximè calcaribus additis & labore: blandiri nos ijs manu ſcalpentes crinium locum, palpanteſque leniter & voce ſubmiſſa, G tum etiam cibo, maximè pane & vino, quibus eos nobis (inquit) conciliamus. Similiter etiam *Vt corrigatur.* Xenophon docet, ſi cui fortè oblatus ſit ferocior aut ignauior equus, quo pacto vtroque rectè vti queat, edocet. Primùm ſciendum eſſe monens ferociam in equo ſimilem eſſe iracundiæ hominum. *Si equus fuerit ferox aut ignauus quid faciẽdum.* Vt igitur non incitantur facilè quibus nihil dicitur, neque fit, quo offendantur; ita & ferociorem equum minimè commouerit is, qui (inquit) non læſerit. Quapropter ſtatim in conſcendendo prouidendum, ne conſcenſor moleſtus ſit equo. Cùm autem in equo conſeſſum fuerit, acquieſcendum pluſculum temporis, vel quamdiu licuerit, atque ita agitandus equus quàm blandiſſimo imperio: ac mox lentiſſimis à gradibus initio facto, ad celeritatem adigetur: inter quæ vix ſentiet ille agitationem. Imperio autem repentino equus ferocior, itidem vt homo perturbatur animo, ſiue quid tum aſpexit ſubitò, ſeu audiuit, ſeu etiam patitur: Quare hoc non ignorabimus, *Vt incitatus retinẽdus.* repentina omnia in equis perturbationes efficere. Verùm ſi incitatum ad celeritatem cõtineri ferociorem in curſu volueris, non attrahes de repentè, ſed placidè adduces frenum, vt inuites, non cogas ad conſiſtendum. Placantur etiam equi longioribus ſpatijs magis, quàm ſi crebrò conuertantur: atque lenta diu equitationis ſpatia & placidos præſtant, neque ferociam equorum ſuſcitant. Quod ſi quis ſperat, ſi diu & celeriter agitet equum, fore defatigatum, deinde manſuetiorem, H *Ex labore non manſueſieri.* diuerſum ſentit atque accidere conſueuit. Nam hæc inter feroces magis violentiam vſurpare, inque ira, quemadmodum homines iracundi, ſæpe & ſe & ſeſſorem indignis modis tractare ſolent. Proinde ad celeritatem ſummam equos feroces nõ facilè incitabimus. Nequaquam autem adigemus ad alios equos, nam fermè improbiſſimi quique ferociſſimi ſunt. His aptiores freni quoque *Improbi qui equi.* lenes quàm aſperi. Si quando tamen aſperos indiderimus, laxando vt lenes videantur, efficiemus. Prodeſt etiam vt ſeſſor aſſueſciat ſeſe ad talem in equo potiſſimùm feroce collocationem, qua & ipſe minimè commoueatur, & nulla ferè alia parte equum contingat, quàm vbi ſeſſionis firmæ cauſa contingi illum neceſſe fuerit. Nec hoc ignorandũ, præcipi poppyſmo (id eſt cum labris compreſſis acutior quidam ſonus oris editur,) equos mitigari; κλωγμὸν verò (qui ſonitus fuerit palati *Poppyſmus quid.* & gutturis) incitari. Atſi quis initio equo offerat grato cum clogmo, contraria autem cum poppyſmo, citò ille didicerit, poppyſmo iam incitari, mitigari verò clogmo. Atq; ſimiliter inter clamores ac tubas cauendum, ne equo formido aliqua noſtra appareat, neúe illi hoc tempore turbulentum:

aliquid

A aliquid obijciatur: ſed quantum fieri poterit, quietem tum conciliare equo ſtudebimus, & (ſi fieri poterit) matutina aut veſpertina pabula præbebimus. Hoc autem conſilium optimum fuerit, ne quis ſibi equum ferocem ad bellum parare velit. Verùm de ignauis tantùm ſcripſiſſe ſatis fuerit, in his omnia contraria exercenda, quam de ferocibus dicta ſunt. Hactenus Xenophon. Qui autem equitare primum diſcit, volunt nonnulli, vt generoſum eligat equum, nam ſi hunc ſibi (inquiunt) reddiderit obedientem, eò minus negotij facesſent alij. Socrates itaque recitante Laërtio aſperioris ingenij vxori ita congrediendum monebat, vt equis animoſis equites. Nam ſicut illi (ait) cùm eos ſemel ſubegerint, reliquis facilè vtuntur, ita & mihi poſt Xantippes vſum, reliquorum mortalium facilis toleratio obuenerit. Cæterùm calcaria nõ niſi cùm opus fuerit, ſubdi equis Camerarius iubet: ad reliqua vocem & virgulam ſufficere dicit. Acres enim equos ad feritatem incitari; & placidos ad patientiam quandam ignauam, illorum crebritatem adigere, & veluti aſinos ad plagas perferendas aſsiduitate durari: & mox ex laboribus aſperiores potius, & ferociores quam mitiores & placidiores reddi Xenophontis teſtimonio probabimus. Quare rectè dixit Cardanus, corriguntur, non inſtituuntur, & mox vitia quæ corrigenda ſunt, enumerat; & maxima eſſe ait, ſi cadat, ſi ſe proſternat, ſi erigat ſe, ac ſi contumax ſit. Erectionem vt omnium pericu-

Calcaribus quando vrgendus.

Vitia equorũ peſsima.

B loſiſſimam virga corrigi, anteriora crura dum ſe erigit, verberando, nec vllum eſſe præſtantius auxilium: ſi enim adhibeatur cura, breui emendari vitium. Si ſe proſternat, voce, oculis & baculo deterreri: contumaces baculis inter aures verberando, clauo poſt ephippias pungendo, igne denique corrigi. Qui ſæpe cadunt, cùm vitio naturæ, non ſponte, cadant, nulla cura emendari. Sunt ſæpe & alia vitia equorum, quæ niſi corrigantur, inutilem planè equum reddunt, id quod Socrates oſtendit ad quendam equitum magiſtrum futurum ſcribens, vt memorat Xenophon his verbis: *quod ſi equites (inquit) equos tibi adduxerint tam vitiatis pedibus et tibijs: quoſdam verò ita debiles ac ſtrigoſos vt ſequi non poſſint: & quoſdam ita malè educatos, vt non maneant quocumque eos loco ordinaueris: quoſdam verò tam calcitroſos, vt non ſit poſsibile de vno in alium acies locum transferre, quæ tibi vtilitas erit equitatus?* Equos his vitijs præditos Xenophon Græcè vocat κακόποδας, καὶ χωλούς, ἀσθενεῖς, ἀτρόφους, ἀναγώγους, λακτιστάς. Calcitroſi autem equi, id eſt λακτισταὶ, quos Latinè etiam calcitrones dicimus, ſunt qui calcibus impetunt pertinaciùs. Corrigi aiunt vitium à diligenti curatore, ſi quoties animaduertit calcitraturum, baculo pedes percutiat. Alij malunt, compedibus pedes poſteriores ſtringi, quo vſque calcitrare deſierit. Neque verendum eſt inde noxam aliquam inferri equo, quum apud Xenophontem legitur, vt Suidas citat Perſarum equos

Lib. 3. de dict. & fact. Socrat.

Calcitroſi qui & vt corrigãtur.

C plerumque ligatos pedes habere, ne fugiant, ſi ſoluti fuerint: indeque Xenophon malum eſſe noctu dicebat exercitum Perſarum, quoniam equi eorum ligati eſſent. Inuenio verò etiam à multis inter ſecreta annotatum calcitroſum equum patienter ſe futurum curari in ſtabulo, & ferreis apud fabrum calceari ſoleis, ſi exiguum & rotundum ſilicem alterutri aurium immiſeris & apprehenſam auriculam manibus perſtrinxeris ac retinueris. Sic enim fore immobilem, & quantumuis etiam ferox ſit, quieturum: ſi verò in vtramque aurem ſingulos immiſerimus ſilices, tam mitem fore, quam eſt ouis. Antonius Mizaldus ſe hoc ſecretum expertum accepiſſe teſtatur à quodam equiſone regis Nauarræ. Cardanus hoc eodem remedio proſpici ait, ſi vel ſeſſorem reſpuat, vel nauem ingredi nolit, vel timeat rotas, ſimiliaque alia: lapillum autem è filo ſuſpenſum in aurem indi. Et ſi hoc non prodeſt, vult præterea equi ſenſum perturbari, oculos vitta vinciri: hoc enim ſæpe protuliſſe. Virga etiam ſi cædantur crura quæ retrò agere aut eleuare ſolet: ignem quoque caudæ ſubmitti, tum inſtrumentum ferreum, quod dum retrocedit, illum pungit & lauciat: optimum enim hoc eſſe, ita ſi in humum procumbat, infra ventrem ſint aculei. Sunt qui Latinis effrenes, & infrenes dicuntur, Græcis ἄστομοι, & σκληρόστομοι: quibus durum os eſt. Hi difficulter flectuntur, & quamuis permittas eis frenum, minimè apprehendunt: contra qui molli ſunt ore

Perſarum exercitum cur Xenophon improbarit.

Lib. 3. de Var. rer. ca. 32.

Effrenes qui.

D (μαλακόστομοι dicunt Græci) facillimè. Morigerum autem iudicabimus, ſi laxatum frenum contracturo tibi facilè paret, & ſi dato ad curſum ſigno, alacri ſtatim impetu procurrit, & rurſus à curſu audito ſubſiſtendi ſigno etiam difficilibus in locis mox ſubſiſtat. Quidam autem tanta ſunt oris duritia, vt ait Xenophon, vt cùm frenos quemadmodum dicitur, momorderint, fruſtrà in continendo ſeſſor laboret: quos omnino ipſe repudiat. Cum morſu frenum apprehendere, inclinato capite extra iter inſtitutum violenter feruntur, & ceruice obliqua crebroque concuſſa, vim facere & excutere conantur, & in dorſum elatis ſcilicet cruribus prioribus, tergiuerſando reclinant: ſed quam periculoſus ſit horum equorum vſus, etiam indicauit Ouidius, cùm canit:

L. 2 Amor.

Vt rapit in præceps dominum ſpumantia fruſtra
Ora retentantem durior oris equus.

Et quomodo proſpiciendum eſt, etiam docet, inquiens,

Li. 1. Eleg.

Aſper equus duris contunditur ora lupatis.

Aliquibus verò ora ſunt neq; dura neq; mollia, magis tamẽ dura quàm mollia: ideoq; ſi initio cùm

incitaris & adegeris ad curſum aut gyrum, habenas attrahas, non obſequuntur. Faciendum igitur eſſe aiunt, vt talibus latiſſimè remittatur primùm; ita enim regere & pro voluntate quemque ſua moderari facilè poſſe. De effræni equo locus Luciani legitur dignus qui recitetur: *Idem verò vobis vſu venit, quod contigiſſe cuidam ferunt, qui equum conſcenderat furibundum: abreptum enim illum equus ferebat: nec vlla deſcendendi equo currente facultas erat. Cùm autem obuius quidam interrogaret, quonam pergeret: reſpondit, quò illi videtur, demonſtrans equum. Hic à vobis ſi quis quærat quò pergatis, ſi verum fateri volueritis, quocunque libuerit affectibus, dicetis.* Equos qui ſic aufugiunt, vmbratos dici in ſchedis meis annotatum reperio. Mordacem qui morſu aduenas offendit, Græci δήκτην vocant: ἀποκρυστικὸν verò quem nos ſternacem dicimus, qui facilè ſternit ſedentem. Mordacitatem remittit, ſi morſurus vapulet, deinde placidè tractetur, & quo delectatur, offeratur aliquid. Similiter puto ſternax tractari poterit. Aiunt ſoleas equorum ex ferro quo aliquis occiſus fuit, agiles equos reddere, & ſi ex eodem morſus concinnentur, tractabiles & obſequioſos fieri, etiamſi rebelles eſſent, moroſiue ac mordaces: vt citat Mizaldus ex Raſi videlicet & Alberto. Sunt & ſuſpicaces qui accedere aliquopiam ſæpè nolunt. His Xenophon demonſtrari vult, quod ea quæ auerſantur, fugienda non ſint: hoc quidem planè equis animoſis: ſi erunt timidiores, contractemus vt id, quod eis horribile apparet, & leniter eodem ipſos adducamus. Qui verò verberibus adigunt, plus timoris incutere equis inquit. Nàm quia tum malè mulctantur, huius etiam ea quæ ſuſpicione ſua refugiunt, cauſam eſſe arbitrantur. Camerarius quoque in auerſationibus & tergiuerſationibus, calcaria ſi ſubdantur, magis equum perturbare ait, & terrorem & peruerſitatem augere: itaque tum placandos maximè & confirmandos, vt feritatem intelligant, & ſentiant non eſſe exhorreſcenda illa quæ refugerint: ita enim horribilia etiam tandem extimeſcere deſinere. Idem rurſus: ſi quid per iram (inquit) in equum tergiuerſantem cõmittatur, vehementiùs ille perturbatur, & poſtea faciliùs terretur, quia illa obiecta alieniora exhorreſcit, propter quæ afflictum ſe recordatur. Solent autem plerumque à foſſis alijſque cauis ſibi ferè timere, niſi ritè ad eas tranſiliendas edocti ſint, quod inter cæteros indicauit Statius:

In Cynico — *Equus vmbratus.* — *Mordax.* — *Sternax.* — *Quæ timere ſoleant.* — *Lib. 10.*

Soluitur interea vallum, primæque recuſant
Stare moræ, iam ſe peditum iunxere catervæ
Mœnibus at patulas ſaltu tranſmittere foſſas
Horror equis, hærent trepidi atque immane pauentes
Abruptum mirantur equi, nunc impetus iræ
Margine ab extremo, nunc ſponte in fræna recedunt.

Qui itaque tranſiliendis foſſis inſtituti ſunt atque aſſuefacti, quique ex altis & præruptis ſe demittere & librare didicere & per decliuia celeriter vectari, hi tantò præſtant inexercitatis & horum imperitis, quantum aërea & pennigera animantia agilitate terreſtribus; rurſus qui pedibus ſunt exercitatis, tantum eis antecellunt qui ſunt ad aſperitates viarum inexercitati, quantum claudis integri. Quamobrem Xenophon bellicum equum primùm ita edocendum eſſe voluit, vt in cliuos ſurſum & per decliuia & in obliquum agitari poſſit, foſſas tranſilire ſciat, vallumque ſuperare, in collem erumpere, & de colle deſilire. Quomodo autem inſtituendus ſit, ipſe in hæc ferè verba tradit. Qui nactus eſt equum omnino imperitum ſaltuum, is vacuum illum prehenſo loro ductorio tranſgreſſus foſſam prior attrahito ad ſaltum: quod ille ſi renitatur, à tergo aliquis flagrum aut virgam ſummis viribus incutiat, ita tranſiliet non ſolùm illud ſpatium, ſed longius etiam quàm debuiſſet, & in poſterum non expectabit verbera, ſed vbi ſenſerit modò ponè accedere aliquem, ſtatim ſaliet. Cùm vacuum aſſuefeceris, ita etiam agitabis conſcenſum, primum quidem tranſminores foſſas, mox etiam latiores. In conatu autem ſaliendi ſubdes calcaria, itidemque cùm tranſilire equum & cùm deſilire volueris, calcaria ſubdito: toto enim corpore in omnibus his annitens equus, faciet ille ita, magis vt cum ipſe, tum eques in tuto ſint, quàm ſi poſteriore parte ſui quaſi deficeret, vel in tranſiliendo, vel in erumpendo ſurſum, vel in deſiliendo. Cæterùm ad decliuia primum leuiori in ſolo equos aſſueſieri conuenit. Ita tandem aſſuefacti libentiùs per decliuia, quàm recto curſu ferentur. Nam quod quidam verentur, ne ſi per decliuia incitentur equi, armos rumpant, neminem debet terrere, qui cognouerit & Perſas & vniuerſos Odryſſas curſu per decliuia certantes, nihilo minus habere ſanos equos, quàm Græcos. Porrò ſeſſor ad hæc omnia accommodum ſe præbere debet. Itaque ad primum ille equi impetum proclinator, ita minimè equus tergiuerſabitur, aut eques ſuccutietur: ſtatimque reprimens equum, reſupinator, ita minimè ipſe iactabitur: In traiectu foſſæ & cliui aſcenſu, non fuerit incongruum iubam tenere, ne ſimul & loro & freno grauetur equus. Sin per decliue agetur, & reſupinator eques & equum ſuſtineto freno, ne præceps vterque deorſum feratur. Hæc ille. Aliàs omnino dandam ait eſſe operam, vt alijs atque alijs in locis, itemque modo longæ, modo breues equitationes vt fiant: minus enim

Bellici equi inſtitutio.

hæc

A hæc equo odioſa eſſe quàm ſi ſemper iiſdem locis & eodem, modo agere tur. Pollux primò agi-
tari vult per plana & læuia loca, non rectà autem aut repentè ex contrario locorum ſitu in contra-
rium agi, ſed obligati, nunc longam, nunc breuem, nunc remiſſam, nunc concitatam equitatio-
nem per vices inſtitui. Ne verò armorum fremitum & gladiorum ad clypeos reſonantium crepi-
tum equi extimeſcant, eos (inquit Ælianus) ad ſtrepitum ac ſonitum aſſueſcere cogunt, arma-
táque cadauerum ſimulacra ſub ipſum fœnum ſubijciunt, vt cæſorum conſpectum in bello terre
conſueſcant, vt ne rerum terribilium metu affecti, ad rem militarem inutiles ſint. Quod quidem
ipſum Homerus haud ſanè ignorauit, cùm Diomedem quidem in Iliade ſcripſit Thraces iugulare:
Vlyſſem verò interfectos pedibus ſubtrahere, ne in cadauera incurrentes Thraces equi formidi-
ne perterrerentur: atque ad hæc ipſa inſueti, vt per formidoloſa quædam ingredientes præcipiti ef-
frenatione efferrentur: Inuenio etiam quod qui meticuloſos equos docent, id noctu libenter fa-
cere ſolent, quoniam cùm eo tempore pauores ſint maiores, ſi eos ſuperent, facile ſpes eſt, quod
etiam quoſcunque non æquè magnos contemnere diſcent. Alij παρωπια oculis obdunt, ſic vo-
cantur coria quæ equorum formidoloſorum oculis apponuntur, alio nomine ἀνθήλια ſiue ἀνθή-
λια dicta, eò quod à ſole oculos tuentur. Iam ſi lubeat idoneo bellis equo vti ad agitationem ma-
B gnificam & ſpecioſam, omnino ab eo, quod plerique faciunt in opinione præclaræ equitationis,
abſtinendum (inquit Xenophon) os vt frenis laceremus; itemque calcaria vt ſubdamus & incu-
tiamus ſcuticas. Nam ita diuerſa omnia accidenr ab ijs quæ expetuntur, cùm & figuram quandam
arduam equi habenis arreptis efficientes, qui debuerat proſpicere, cum excæcant, & calcaribus
atque flagris equum territant, vt non ſine periculo perturbetur. Hæc autem ſunt quæ faciunt hi
equi quibus agitatio moleſta eſt maximè, atque in turpitudine quidem, non cum honeſtate. Sed
equus ſi didicerit agitari frenis laxioribus, & ceruicem attollere, eandemque à capite recuruare,
ita facilè præſtabit ea quibus etiam ipſe potiſſimùm delectatur & ſibi placet. Hæc autem eſſe quæ
diximus, vel hoc argumento intelligi poterit, quòd equus quoties feſtinat ad alios equos, ſed ad
equas in primis, tùm & attollit ceruicem quam altiſſimè & caput maximè proclinat, truci cũ ſpe-
cie, tum crurum mollitudinem fert ſublimem & caudam ſurſum intendit. Qui igitur ad talem for-
mam compoſuerit equum, qualem ipſe effingit, quoties pulcherrimus videri cupit, is hoc conſe-
quetur, vt & de agitatione voluptatem equus capiat, & magnificus atque terribilis ac ſpectabilis
ſit. Quæ quidem qua ratione obtineri poſſe credamus, nunc deinceps conabimur exponere. Pri-
ma igitur frenorum cura eſt, quæ non pauciora duobus parabimus: quorum vnum, leuius orbes
C habeat grandiores: alterum eoſdem cùm graues, tum depreſſos. Echini autem id eſt clauſuræ,
erunt acutiores, vt cùm iſtud prehenderit, offenſus equus aſperitate mox dimittat: cum autem
lenius illi inditum fuerit, tum gaudens huius quidem lenitate, alia nihilominus, ad quæ aſperio-
re freno inſtructus fuerat, ſub leni quoque exequatur: ſin lenitate contempta in hoc penitus in-
cumbere volet, cogent ſcilicet illum hanc ob cauſam ſubiecti grandiores orbes, os pandere, atque
ita admittere lupos. Poterit autem aſperius frenum variari cum implicatione quadam, tum exten-
ſione: cæterum cuiuſcunque modi fuerint frena, ſunto mollia omnia. Nam rigidum quauis parte
ſui prehenſum retinet equus totum inter maxillas, perinde ac veru vbilibet prehendas, totum
ſuſtuleris. Alterum verò non aliter quàm catena, ea parte tantummodò, qua tenetur, non fle-
ctitur, aliæ pendent; quas elabentes dum captat equus, lupos interea amittit de maxillis. Hanc
ob cauſam & inferuntur medijs axibus annuli, vt hos lingua atque dentibus prenſans, omit-
tat correptionem inter maxillas freni. Frenum molle eſt, cùm axes commiſſuras habent læ-
ues atque latas: itemque omnia quæ axibus accommodantur, cùm ſunt ampla & minus den-
ſa; mollius frenum exiſtimandum. In quo verò omnes particulæ freni grauiter diſcurrunt
atque colliduntur, illud frenum rigidum erit. Sed qualecumque contigerit frenum cum hoc
D cuncta ea quæ ſubijcientur, præſtabit is, qui voluerit formam equi efficere eam, quam ſu-
prà diximus. Os igitur equi concutiendum, neque ita vehementer equus vt refugiat, ne-
que ita placidè, vt perſentiſcat. Atque iam poſt concuſſionem vbi equus ceruicem attollet, ſta-
tim freno indulgendum: itemque alia oportebit (id quod monere non ceſſamus) dum ſcite ob-
ſecundarit, viciſſim illi gratificari. Cumque animaduerſum fuerit delectari equum elatione cer-
uicis & habenarum laxitate, tũ cauebitur ne quid illo tempore huic moleſtiæ obijciatur, quaſi ad
laborem equũ adigere velimus, ſed blandimentis tum eum demerebimur, vt ſperet requietem:
ita enim magis prompto animo ad celeritatem agitationis deueniet. Iam verò celeritate etiam
gaudere equos, ſatis argumenti eſt, quod liberatus pedetentim nullus abit, ſed aufugit: hæc e-
nim certè eſt voluptas equorum, niſi fortè ad curſuram importunius fuerint incitati. Sed cùm in-
ter agitandum equus exultabit, ſcilicet edoctus iam priore agitatione de flexibus ad celerita-
tem incitari; quod cùm facere ſciuerit, ſi quis tum illum adductis habenis retineat, & ſignum
aliquod det concitationum, coercitus hic frenis, imperio concitationis mouetur & pectus erigit,
& iratus

Ne ſtrepitus armorũ timeant.

Vt bellico equo vtamur pro pompico.

Frena quot & qualia eſſe debeãt.

Frenum molle & aſperum vt differant.

Equi celeritate gaudent.

& iratus protollit crura altiùs, non mollia tamen hæc: quippe in offenſis iam non magis mollibus E cruribus vtuntur equi. Sic igitur exardeſcende equo, ſi frænis indulgeas, ibi præ gaudio, quod in laxitate ſe fręno liberatum putet, exultabundo habitu mollibuſque cruribus elatè ſeſe interet, planè repræſentans pulchritudinē qua componere ſe equi ſolent feſtinantes ad alios equos. Quique hoc cernunt, talem equum appellant liberalem & voluntarium & equitatorem & ferocem & *Equus optimus.* ſuperbum, ſimulque & iucundum & terribilem aſpectu. Idem autem Xenophon erigendi facultatem quæ in iſtiuſmodi pompico equo requiritur, cum crurum mollitudine coniunctam eſſe cùm negaſſet, ſed cui lumbi molles ſunt & ſuccincti atque robuſti, eum poſſe ſpatioſè prioribus cruribus ſubijcere poſteriora: hoc (inquit) dum facit, tum ſi quis freno concutiat os equi, fit vt poſteriores in talos ille reflectatur atque ſubſidat; erigat autem ſuperiores corporis partes, ſic aſpicientibus contrà aluus & inguen vt appareat. *Equus vi ſe erigat.* Ibi igitur frenis indulgendum, vti equus quod pulcherrimum eſt in hoc genere, faciat libens, & ita ſpectatoribus hoc facere videatur. Sunt qui ad hoc etiam erudiant equos, quorum hi virga talos pulſant: illi baculo iubent accurrere qui coxas verberet. Nobis verò hæc videtur inſtitutio optima, ſi id quod ſemper dicimus, non omittatur vnquam, equo vt quies contingat, poſtquam voluntati agitatoris obtemperauerit. Proinde certis ſignis excitatum equum ſponte pulcherrimos & ſplendidiſſimos geſtus exhibere oportet. Quod ſi F poſt equitationē & copioſum ſudorem, necnon cùm ſe ſcitè erexerit, ſtatim ſeſſore ac frenis releuetur equus: non dubitandum quin ſua volontate poſtea ad erectiones peruenturus ſit. Super huiuſmodi iam quidem agitationi idoneis equis reſidentes, & dij pinguntur & heroes; hominesque in vſu horum decente, magnifici videntur. Vſque adeo verò equus qui ſeſe erigit, vel pulcra vel admirabilis, vel etiam expetenda res eſt, vt omnium oculos ſpectantium in ſe conuerſos teneat, tam iuuenum quàm ſeniorum. *Vt in gyros flecti diſcat.* Maximè ſanè laudatur talis equus qui corpus & altiſſimè & frequentiſſimè erigit & lentè interim procedit. Iam verò & in gyrum flecti equos docebant Romani, vt ex hoc Virgilij notum eſt: *Carpere mox gyrum incipiat*: eratque hoc præcipuum Romanæ iuuentutis exercitium, vt ex Horatio in exordio oſtendebamus, & clariſſimè meminit etiam Ouidius lib. 1. de arte:

Hos ignaua iocos tribuit natura puellis,
Materia ludunt vberiore viri.
Sunt illis celereſque pilæ, iaculumque trochique
Armaque & in gyros ire coactus equus.

Iſtiuſmodi gyrorum apud Græcos quoque exquiſitam rationem & magnam artem fuiſſe facilè po- G teſt vel ex eodem Xenophonte perſpici. Hæc nunc eſt mutata prorſus, vſque adeo (inquit Camerarius) vt quod ille laudatiſſimum eſſe ſcripſit, in læuam circumagi equos, nunc planè reprobetur. Etſi enim in vtramque partem gyrari equum rectum eſt, idque niſi contumacia oris impedimento ſit, paris facultatis eſſe conuenit: tamen in oſtentatione gyri nunc in dextram partem dari ſolent, & qui in læuam eduntur, eos vocant auerſos. Ad iſtiuſmodi circumactiones: in vtrumque latus & in gyros, itemque conuerſionem celerem directi curſus, eſt id quidem non vulgaris induſtriæ equum inſtituere; ſed niſi ſit valdè nihili pecus, aſſiduitas & diligentia etiam hæc celeriter aſſequitur. Loquor autem de equo integro & cuius vires nulla iniuria morbi debilitauerit. *Equus qui gyris idoneus & qui non.* Nam talium labant crura, neque tutò pedetentim per plana etiam loca ingredientibus his vehare, nedū illos ad curſū cōcites & in gyros torqueas aut agas per ſalebras, qualia in hac inſtitutione requiri oſtendit Xenophon: In flexibus (inquit) bſtendi ſunt equi: neque enim facilè eſt, neque periculo caret, equum concitatum ſtatim circumagere, præſertim loco ſalebroſo aut lubrico. Cùm equus (inter flectendum) freno attracto pauliſper retinebitur, curandum vt ſitu corporis interim quàm minimè obliquo ſit & ſeſſor ipſe ſimiliter. Sin aliter fecerit, ſciat leuiſſima de cauſa fieri poſſe, vt vnà cum equo corruat. Verùm vbi iam poſt flexum directè proſpiciet equus, ibi ad celerita- H tem inſtigandus erit. Nam obſcurum non eſt, in prælijs quoque flexus vſurpari, cum inſequendi hoſtem, tum ſe recipiendi gratia: quare expedit ad celeritatem poſt flexus aſſuefacere equos. Iam verò poſteaquam ſatis eſſe exercitij videbitur, profuerit tamen & poſt quietem repentè incitare equum, cùm auerſum ab alijs equis, tum ad illos conuerſum: itemque de celeritate ſtatim reprimere, necnon conſiſtere eum pati, & mox flectere ac incitare: non. n. dubium, quin venturum tempus ſit, quo ambobus illis opus ſit. *Vt ex equo deſcendendum.* Cùm deſcendendum erit cauebitur, ne hoc fiat vel inter equos, vel in hominum cœtu, vel extra agitationis ſpatia, ſed quo in loco defatigari cogitur, eo ſcilicet in loco & requies equo contingat. Vocatur autem rectus curſus ὀρθοδρομεῖν, & qui reflectitur ἀνακάμπτειν. *Vt tolutim ingredi diſcant.* Iam verò apud Romanos ſummæ erat curæ, vt pretioſiores ac generoſiores equi molliter & tolutim crura attolerent Aſturconum modo, ſiue vt Martialis ait, ad numerum colligerent; de quo greſſu ſuprà egi, nunc dixiſſe ſuffecerit, in tanto honore fuiſſe eum inceſſum, vt iidem minoris pretij equos cum docerent, vt Varro teſtatur his verbis: *Vt equus qui ad vehendum*

A *dum eſt natus, tamen traditur magiſtro, vt equiſo doceat tolutim.* Modum docendi refert Cardanus *Lib.7.de*
his verbis: cum equus trifariam moueatur, vel extremam pedis iuncturam flectendo, vel ge- *Var.rer.ca.*
nu: Itali, ligatis binis & binis pedibus dextris inuicem; atq. ſiniſtris inuicem, cogunt eos bi- *32.*
nos ſimul mouere, ſpatula etiam mota, ſed genu præcipuè agitato atq. flexo: Galli, vltimam pe-
dis iuncturam arcto vinculo omnium pedum deuinciunt: ita fit, vt cogatur equus genua mouere.
Atq. ita patet ad Aſturconis diſciplinam pertinere, vt genua flectat. Nam ſi iuncturam ſolam in-
feriorem moueat, etiamſi ambas dextras ſimulatq. ſiniſtras, non perfici gradarium greſſum con-
ſtat. Sunt igitur duo genera gradarij inceſſus equorum: Gallicus, cùm genua ſimul mouentur, *Gradarij ſi-*
ſpatula vix: cùm verò genua & ſpatulæ, Italicus. Mollior eſt inceſſus quicunq. fit altiore iunctu- *ue tolutarij*
ra, quoniam modico interuallo mochlij multum ſpatij ſuperatur. Mulæ tum molliter incedunt, *inceſſus duo*
mota inferiore iunctura, vocaturq. inceſſus ille Traina: cùm autem genu aſturconius concutit, *genera.*
magis genu flexum quàm pes, quod altius cadat, quàm figitur. Hæc itaque Cardanus. Cæte-
rùm *Parthis*, vt author eſt Vegetius, *conſuetudo erat equorum greſſus ad delicias dominorum hac arte* *Li.1.c.56.*
mollire; non enim circulis atque ponderibus prægrauant, vt ſoluti ambulare condiſcant; ſed ipſos equos vulgò *Parthi vt*
trepidarios, militari verbo tottonarios vocant, ita edomant ad leuitatem & quadam blandimenta vecturæ, vt *equorum*
B *Aſturconibus ſimiles videantur. In ſicco itaque æqualique ſolo quinquaginta paſſus in longum, & quinque* *greſſus e-*
in latum plenis cophinis digeritur per ordines Creta, ad ſimilitudinem ſtadij, quod aulicibus (ſilicibus vi- *molliant.*
detur legendum eſſe,) *aſperius ſit, tum difficultate coronam velocitatis optantibus ingerit, in quo ſpatio cum*
equus frequentiſſimè exerceri cœperit, in illos aulices neceſſario offendit, & priores, & poſteriores vngulas im-
pingit, & aliquando vel cadit, vel ſic offendit, vt cadere videatur: poſt quod admonitus iniuriæ, tollit altiùs
crura, & inflexione geniculorum atque gambarum molliter vehit. Præterea minutos greſſus imitatur, vt in-
ter aulices vngulas ponat, nam ſi extendere voluerit, offendit in cumulum. Minutim autem equus ambulans
commodiùs vehit, & dulcius videtur incedere. Hactenus Vegetius, ſed quos trepidarios equos vo-
cet, non ſatis conſtat: Geſnerus vocabulum vel ad Germanicam ſuccuſſatorum nomenclaturam
traber alludere ait, vel ad τρίποδον Græcum, quod apud Abſyrtum legimus, à calpe id diſtinguen- *Equi trepi-*
tem his verbis: καὶ ἀναβάτῃ ἐπιπλαδίως πάλιν, δρομεῦ τῷ διὰ χίλης γυμνάζει, ἤτοι τῷ λεγομένῳ τρι- *darij.*
πόδῳ. Ego trepidarios Vegetio ſuccuſſatores potius, vel propter imperitiam quodámodo trepi-
dantes intelligi putem quam quod ad τρίποδον alludere credi poſſit. Apparet enim τρίποδον idem *Pede & tri*
eſſe quod πέδη, hoc ſcilicet, ni fallor, equitationis genus, de quo ſermo eſt, greſſus (inquam) *podon quid*
gradarius ſiue tolutarius, cùm ſit propriè πέδη vinculum & pedica. Solent enim vinciri, vel pon-
C deribus aggrauari pedes equorum qui ad hoc inſtituuntur, vt gradarijs & Aſturconibus ſimiles
fiant. Hanc agitationem Xenophon in primis probat, quoniam ambas buccas ad conuerſionem
aſſuefacit: Eſſe vero etiam bonum aſſerit, agitationem mutare, vt equi buccæ in vtriſq. exequen-
tur: ſeq. etiam extentiorem illam catenam agitationis gyratæ præferre: quandoquidem in hac
libentiùs & conuerti ſe equus ſatur iam procurſionis, & ſimul ad directum curſum, ſimul ad fle-
xus aſſuefieri patitur. Nunc alia quædam præcepta adferamus quæ ad equitantem & equitare
diſcentem magis quàm ad indoctum equum pertinere videntur. Etſi enim optimè edoctus fue-
rit equus, niſi etiam ſeſſor equitandi fuerit gnarus, ſepenumerò non ſine magno periculo excuti-
tur, vt in principio ex Plutarcho expoſuimus. Sed & Ouidius id eleganter Phaëtontis exemplo
docuit, dum canit:

Sed leue pondus erat, nec quòd cognoſcere poſſent
Solis equi, ſolitumque iugum grauitate carebat,
Vtq. labant curuæ iuſto ſine pondere naues
Perque mare inſtabiles nimia leuitate feruntur
Sic onere inſueto vacuos dat in aere ſaltus
D *Succutiturque altè ſimiliſque eſt currus inani,*
Quod ſimul ac ſenſere, ruunt, tritumque relinquunt
Quadriiuges ſpatium, nec quo prius ordine currunt, &c.

Inter iſtiuſmodi præcepta primò occurrit, vt equus aptè infrænetur, etſi hoc curatoris ſit, non do- *Vt equus in*
mini. Vt autem rectè infrænetur, Xenophon vult, vt accedat curator primùm ad læuum equi la- *frænetur.*
tus, deinde habenas ob caput in ſummis armis deponat, verticale autem attollens in dextra te-
neat, ac lupos ſiniſtra admoueat, quos ſi equus admiſerit, applicet freni lora. Sin equus os non *Vt equus*
aperiat, tenens frenum propinquum dentibus, maximum digitum manus inſerat maxillis, quo- *frenum ad-*
niam hoc pacto pleriq. os pandunt: ſed ne ſic quidem ſi frenum receperit equus, tum labrum *frenum ad-*
ille vrgeat ante dentem qui caninus appellatur, quod cum fit, pauciſſimos non admittere frenum *mittat, &*
aſſerit. Vult item vt curatori præcipiatur, primùm ne vnquam habenis attrahat equum, ſiquidem *quæ in fre-*
ita heterognathus redditur: deinde vt à buccis conueniente ſpatio diſtet frenum. Nam cùm illas *no obſeruan-*
premit, callum (inquit) ſolet obducere, ita ſenſus retunditur. Cùm autem longiùs dependet vſq. *dum.*
ad ſum-

ad ſummum os, poteſtas tamen ſit equo, ſi frenum momorderit, minus parendi domino. In his E
acrem eſſe curatorem non minus quàm vlla alia in re elaborare conuenit. Tantum enim momenti in hoc eſt ſitum, libenter vt equus ferrum admittat, vt ſi quis omnino reijciat, is nulli vſui eſſe cenſendus ſit. Quod ſi curator non ſolùm cùm ad laborem equus, ſed etiam cum ad pabulum ducetur, & de agitatione domum ſeducetur, frenum illi induerit, nimirum iam vltrò appetet ſtatim, vbi hoc offerri ſibi viderit. Probat hanc infrænandi rationem Camerarius & alia inſuper præcepta addit, cum frenandus (inquit) & inſternendus erit equus, tum deterſus eſto & nitidus atque pexus: frenetur autem ſic vt minimè offendatur (aliàs etiam quoſdam equos facilè offendi dixerat inter frenandum, ſiue ipſi reſpuunt ferrum, aut lorum indui vertici moleſtè ferunt, ſiue duriùs
Frena cur ſale cõſpergantur. & immitiùs inuaduntur:) ita libentiùs frenos admittet, quos vidi qui initio ſale conſpergerent, quod cùm lingeret equus & ſimul manderet, frena illa pati aſſuefieret. Quidam comprimentibus equis dentes, neque recipere frena intra os volentibus, ferro labra & gingiuas vrgent: quod etſi in præſentia, niſi ſint ferociores, facit, vt admittant frenum, odium tamen illius perpetuum excitat. Quare melior eſt ratio Xenophontis, digitis premere labrum: non enim in hoc tantus ſenſus doloris, vel dolor potiùs nullus omnino ineſt. Frenantur autem hoc modo: Habenæ, quibus equus regitur, obducuntur ob equi verticem & deponuntur ad imam iubam ſeu ſcapulas, vel (ſi F
quis hoc mauult) ad armos aut ſpinam. Tum ſiniſtra teneat ferrum freni ſiue lupos, & dextra ſubter collum equi ſenſim circumacta verticale lorum vnà cum reliquo frenorum loreo quaſi reticulo applicet atque circundet capiti, & quæ nectenda fuerint, connectito, & catenulam qua nunc maxillæ reuinciuntur, infibulato; atque ita inſtructus equus ductorio loro, ſi conſiſtere ad præſepe diutius debeat, religator supernè de furcillis ſeu clatris, in quas equis fænum noſtris moribus obijcitur, vt fœniles dicere poſſe videamur. Sed melius fuerit extra ſuam cellam productum equum in loco aperto & libero, vbi atterere latera nequeat, neque etiam attingere, quod ore impetat, reuincire, vt ibi conſiſtat tantiſper, dum conſcendatur. Atque hæc erit frenationis ferè ratio & adminiſtratio. Dentes ſcaliones & plani vulgò dicti, equis extrahi ſolent vt frenum commodiùs admittant, vt antea ſcripſimus. Quæ frena cuiuſque ori maximè conueniant, diligenter (inquit idem Camerarius) exquirendum; conuenientia autem non facilè mutanda ſunt: ea ſic indentur, ne aut augeantur buccæ, aut illa in buccis voluantur; quorum alterum callos in malis creat, alterum obſtat moderationi: nam ſic facilè morſu freni arripiuntur ab equis, quo facto illi ſe regi non patiuntur.
Frenorum duo genera. tur. Frænorum duo genera ex Xenophonte diximus, vnum leue, alterum aſperum, ſed vtrumque rurſus vel leuitate vel aſperitate differt. Sunt enim quædam valde leuia, quædam minus: alia G
aſperrima & duriſſima, alia minus; quædam media inter prædicta, pro mollitie ſcilicet & duritia equi qui infrænandus eſt. Formas eorum ſcribere omitto, quia nota apud frænorum artifices, nec poſſunt tam aptè deſcribi, quemadmodum poſſunt oculata fide videri. Aſperiores, lupati
Lupata qualia frena. ferè dicuntur à lupinis dentibus qui inæquales ſunt, vt Seruius & Iſidorus ſcribunt; necnon lupi. Ouidius:

Tempore paret equus lentis animoſus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.

Virgilius:

—— *Prenſique negabunt*
Verbera lenta pati, & duris parere lupatis.

Et alicubi.

Aſper equus duris contunditur ora lupatis.

Accipitur tamen lupatum ſiue lupus ſæpenumero ſimpliciter pro freno, vt apud Statium:

—— *Non aſpera prabet*
Ora lupis. Et Silium: *Quadrupedem flectit non cedens virga lupatis.* H

Lupatus. Solinus maſculino genere dixit: *Iſque adeo ſprenit lupatos, vt de induſtria incuruatus, ruina & ſe & equitem affligeret.* Sed & lupata frena dixit Horatius adiectiuè ſumens: *Lupatis temperat ora fre-*
2. Sympoſ. *nis.* Plutarchus λυκοσπάδας πώλους vocat, qui lupatis aſſueti ſunt, contrà ἀστόμους qui durioris ſunt oris, vel frenis non aſſueuerunt. Græci frenum χαλινὸν dicunt: eſt tamen χάλινον ea propriè pars freni quæ ori inſeritur; inde verba χαλινοῦν, & χαλιναγωγεῖν. & Callimachus χαλινοδάγκα στόματα
Echinus. ἵππων dixit. Pars freni quædam vocatur echinus: ſicut quod circa mentum eſt, pſellium: quod
Pſellium. ori inſeritur, chalinus; cuius medium eſt hemium; poſt in ambitu dactylij, echini, quos man-
Chalinus. dit equus, vt annotauit Cælius ex Polluce, qui ſic habet, Freni pars quæ ori inſeritur χαλινός, οὗ
Henium. τὸ μὲν μέσον ἥνιον, τὸ δὲ περὶ αὐτὸ, δακτύλιοι, ἐχῖνοι, τρίβολοι, ὥσπερ μασσᾶται ὁ ἵππος. Idem
Dactylij. Pollux equum ſingularem inſtruens deſiderat κημός, φιμὸς, ψάλλια, χαλινός. φιμὸν autem & κημὸν
Lib. 12. ca. Græci vocāt illud vinculum quo toto oris equi ambitu quaſi fibula quadam colligato rictu mor-
18. ſus arcetur, auditurque illud quotidiè in pſalmo, *in camo & freno mexillas eorum conſtringe.* Hinc

φιμοῦν,

A ϛιμῶν, idem quod ἐπιϛομίζειν, quod ἀναλαμβάνειν aut ὑπολαμβάνειν. Paſtomis (aliàs poſtomis, quod minus placet,) dicitur ferrum, quod ad cohibendam equorum tenaciam naribus vel morſui imponitur, Græcè ἀπὸ τοῦ ϛόματος, vt citat Nonius in hoc Lucilij: *Paſtomides huic ingentes ne naribus pendent*. Habenæ lora ſunt frenis annexa, quæ manu tenentur, vnde & retinacula nuncupantur. Græci ἡνίας vel ἡνία dicunt ἀπὸ τοῦ ἀνιέναι τε λύειν, aut ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι καὶ ἐνδιδόναι τοὺς ἵππους: non ſolùm enim de celere equo id eſt ſingulari ἡνία dicuntur, ſed etiam de iunctis curru aut biga, vt Varinus docet: Hinc ἡνιοχεῖν eſt manu tenendo habenas equum regere. Xenophon habenas laudat æquales, non infirmas, nec lubricas, neque craſſas; vt etiam haſta illa manu, ſi opus ſit, comprehendi queat. Harum maiorem apparet eſſe neceſſitatem quàm frenorum cùm multi planè frenis non vtantur, vt de Maſſylis & Numidis dictum, quos infrenes inde dixit poeta qui ſola virga equos regebant; & Strabo author eſt Maurorum equos collaria (τραχήλια) habere è ligno aut pilo confecta, vnde habena dependet: Nunc & in vilioribus equis ſimilia vſurpantur collaria, ſed his cùm ad currus onuſtos eorum tantum vſus ſit, nulla etiam habenarum ratione, lora affiguntur, quibus currus potrahuntur. Inſolens verò etiam fuit olim Indorum frenandi equos modus, de quo ſic Arrianus. *Equi eorum non ſunt ephippijs inſtructi, ſed ne-*

Habenæ.

Habenarum neceſſitas.

B *que frenis itaut Græci aut Celtici: nam ſummum equi os corio bibulo crudo ambitur: quod conſutum eſt & annexum: continet autem ſtimulos ex ære aut ferro introrſum conuerſos: ditiores eburneos parant. Cæterum ori ferreum inditur inſtrumentum obeli figura, (hoc eſt rectum & oblongum,) à quo habenæ dependent. Habenis attractis, obelus equum coercet, & ſtimuli ab eo pendentes pungendo habenis parere cogunt.* Hæc ille, habenas ῥυτῆρας nuncupans, ſed & ῥυτὰ dicuntur, quanquam pleriſque χαλινὰ interpretentur. Ῥυτῆρας dici Varinus ait ὅτι ἀνθέλκοντες τοὺς ἵππους ἐλαύνουσι. Ab ἡνία apud Lacones ἡνιοχαρέτας dicebatur, qui iuuenes in re equeſtri inſtituebat, vt idem Varinus annotauit: ἀφηνιάζειν autem dicuntur equi contumaces & præferoces, cum rebelles ſunt habenis, & frenum morſu corripiunt, vel aliter per vim ſeſſorem in via inſtituta auferunt. Herodianus eleganti metaphora vſurpat pro imperium detrectare, ac ſubditum eſſe nolle. Cæterùm rarior puto equorum quibus ſola frena & habenæ addita erant, vſus erat, niſi ſimul inſternerentur, quamuis nudos iſtos deſultorios dici velint, nam & talium vſum in venationibus Martialis improbat, dum canit:

Li. 8. de geſtis Alex. Indi vt equos frenent.

Stragula ſuccincti venator ſume veredi,
Nam ſolet à nudo ſurgere ficus equo.

Nudorum equorũ rariorẽ fuiſſe vſum.

Stragulum autem idem & ſtratum dicebatur: Seneca apud Lucilium: *Stultus eſt qui equum empturus non ipſum inſpicit, ſed ſtratum eius & frenos.* Liuius: *malis ſtrata detrahi iubet*: vnde equos

C ſtratos & inſtratos dicimus, qui eis ornati ſunt. Liuius: *Armatos deinde inſtratiſque equis ſignum expectare.* Eoſdem & ephippiatos vocamus ab ephippio, quod, vt Varro ait, tegmen eſt equi ad molliorem vecturam paratum. Sed Varro equos non eodem modo parari ad ephippium ait, vt ad prædam, quaſi in venationibus equi non inſternerentur, id quod allato etiam loco Martialis inſinuare videtur. Ephippium vulgus ſellam nuncupat, non inepto vocabulo, nam licet Budæus ephippium de equo dici inquiat, ſellam non item: Iſidorus tamen ſellam à ſedendo dici ait, & inter equi inſtrumenta enumerat: eodemque vocabulo vtitur Vegetius, dum ait: *Africa quos velociſſimos præſtat ad vſum ſellæ.* Et rurſus: *Equorum mulorumque genus ſub ſellis aut ſagmis ſolo tergo præſtat officium.* Græcè ἐφίππειον rectè ſcribitur, nam ἐφίππιον equorum potiùs currentium certamen eſt. Ἐπίσαγμα idem quod ephippium, item σάγη & σάγμα, ſed σάγμα de vilioribus equis & iumentis alijs potius dicitur, vulgo il baſto, vnde equum & caballum ſagmarium dicimus, quo vilior adhuc clitellarius, qui mulorum aſinorumque more clitella onera in dorſo fert & ſarcinas, vnde & ſarcinarius & dorſuarius quoque vocari ſolet. Cingula vocatur cannabinum illud lorum latum, quo venter equi cingitur, ne diffluat ephippium, antilenæ verò coriaceum illud quo

Lib. 14.

Ephippium quid.

Sella.

Equus ſagmarius.

Cingula.

Antilena.

D cingitur pectus; poſtilena quod ſub cauda poni ſolet. Sed & cingulas laterales legimus, quas Geſnerus eas interpretatur, quæ à lateribus cingunt quaſi de iugalibus & currui iunctis tantùm dicantur, ſed & cingulæ coriaceę ex ephippijs è lateribus ornatus gratia equitantibus proceribus dependent, quas puto rectiùs ſic vocabimus. Perſas teſtatur Athenæus lib. 12. 4. plura ſtrata in equis habere, magis molliter ſedere, quàm rectè equitare cupidos. Quid modo circa cingulas & ephippij inſtrationem fieri a curatore debeat, docet Camerarius. Bene quidem (inquit) cingula (mallem cingulas, cingulum enim teſte Iſidoro hominum eſt, cingula animalium. Ouidius: *Vt noua velocem cingula læſit equum.* Apud Apuleium, vbi Lucius ait; *ſi ephippia fucata ſingula armata ſint*, lege *cingula*, ex Ioan. Baptiſta Pio Bonon.) ſtrati adduci cùm ad alia prodeſt, tùm minus reddit moleſtum & graue pondus ſeſſoris, cùm ſtrata non quaſi volutantur ſuper equi tergo. Strata autem placidè apponentur ita, vt curator ad latus ſiniſtrum accedat, & ſtratum ſine impetu & tumultuatione, quàm moliter poterit fieri, ſuper dorſo equi deponat, vt illius veluti capulus ſupra ſpinam, quæ à parte ceruix exoritur, ſiſtatur: omnia autem quæ expedita eſſe debent, ca-

Poſtilena.

In cingulis quid obſeruandum.

Amor. 4.

Cap. 194.

Strata vt imponẽda.

ucbit,

uebit, ne ſuper ſtratum dorſo equi impingantur, vt ſunt cingula & illa ſeſſionis adminicula, & lorum pectoris ſiue armorum, necnon reticula illa lumborum, ſi annexa fortè ſibi ſtratum habeat. E
Tum deinde primum omnium annectitur lorum pectoris & per illa reticula, ſi adſint, cauda exeretur, vt fieri conſueuit, atq. ita ſtrati diligenter compoſiti vinculum adducemus, & infibilabimus
Qui benè equitent. cautè. Nam benè equitant, qui benè cingunt. Idq. vt antè dixi, equo prodeſt: neglectum verò eques vt leui impulſu delabatur, in cauſa eſſe poterit. Hoc cingulum debet crati pectoris ſubligari, non aluo atq. ilibus. Inſtrati vel inditis vel nondum inditis frenis, minus laxè reuincientur, ne fortè procumbant, id quod neq. equo bonum, & ſtratis nocet. Educi autem optimum de cella tum equos in aperta & libera loca, & alligare loro prolixiore: ibi vt quaſi arbitrio ſuo aliquãtulum verſentur; quo generoſos admodum delectari putant. Etiam ad eas partes; quas cingulum obit, ſæpius reſpiciendum, ne fortè illo peruſta cute vulneratæ ſint: quod malum citò curari debet, & facilè poterit intertriginum communibus & notis omnibus remedijs. Pompicum equum conſcenſurus eques calcaribus non indiget, niſi ignauus ille ſit & parum alacris. Animoſi enim
Calcaribus qui egeat & qui non. indignantur, & ictu læſi tanquam accepta iniuria in curſum præ iracundia aguntur, & impetu, qui periculoſus eſt domino, propter iram feruntur: Quod ſi quis equitandi artis imperitus fuerit, parumq. firmè inſederit, illum étiam excutiunt, & ab inſtituta via auferunt, & in poſteriores pedes F
Calcarium vſum fuiſſe in bello. erecti tergiuerſantur. In bello verò calcarium vſum fuiſſe nulli dubium eſſe debet. Virgilius enim id oſtendit:

Aeneid.6. *Seu ſpumantis equi foderet calcaribus armos.*

Et Silius:

Lib.7.bell. Punic. *——Ferrato calce atque effuſa largus habena*
Cunctantem impellebat equum.

Scutica. In itinere calcarium vice ferè flagello vtitur, è ſummis arborum partibus, id eſt virgis lentis & flexilibus, è loris, è neruo taurino, atq. è corio, quod propriè ſcutica dicitur, nam σκῦτος Græcis corium eſt. Poetæ etiam virgam dicunt. Martialis:

Et Maſſylaum virga gubernat equum.

Silius:

Quadrupedem flectit, non cedens virga lupatis.

Maſtix. Μαστιξ pro quouis flagello accipi poteſt, vnde Μαστίζειν flagellare, vt ἀπὸ τοῦ κέντρου id eſt calcari κεντρίζειν, id eſt ſtimulare ſiue calcar addere, pro quo & μυωπίζειν paſſim legimus, nam & μύωψ calcar eſt. Πλῆκτρον verò tam de flagello quàm de calcari dicitur. In conſcenſione maximè vtilis G
Plectrum. eſt placiditas & moderatio, cautioq. ne qua res aut ſpecies tum obijciatur equo, quæ illum per-
Conſcenſionis præcepta. cellat & perturbet, aut etiam perterreat. Quod ſi hoc etiam obtentum ſit, (inquit Camerarius) equus ſeſſorem ſuum vt agnoſcat & illo gaudeat, nihil ad commoditatem conſcenſionis iam poterit deeſſe. Ipſe qui conſcendere volet, habenas teneto medias, & capulum ſtrati ſiniſtra, dextra autem librato corpus, quò reſidat expeditiùs, neúe mole corporis quaſi inflicta equum lædat. Iaponenſes equos aſcendunt à dextro latere, vt refert Boterus. Ad inſcenſionem tam inſtratum quàm nudum equum aſſuefieri rectum fuerit, vt placidè conſiſtat propter adminiculum ſiue hoc ſaxi ſiue etiam ſoli editioris ſit. Quod ſi accedere aut ſtare nolit, aut vehementiùs quoq. renitatur, tum blandimentis atq. affabilitate potiùs etiam mitigabitur, quàm nimis, & increpatione ac plagis compelletur. Si enim tum vapulet, aut inclametur, nunquam inſcenſio grata huic futura eſt, à qua dum abhorrebit, ſemper trepidabit, ac tumultuabitur, ad conſpectum conſcenſoris. Inter conſcendendum cauebitur, ne habenæ quibus equus regitur, attrahantur in alteram partem. Dominis conſcendentibus famuli adeſſe debent, & ſolent, cum non deſides ſunt neq. ignaui. Hos ab altera parte baſim dimidiati orbiculi ferrei, quæ ſunt ſeſſionis adminicula, retinere probatur
Stapha. nobis, ita enim mollius inſcendet eques, & erit inſcenſio equo minus moleſta: attrahi autem ab il- H
Subſellares lis habenas non oportet, ſed omnino liberum relinqui os equi. Iſtiuſmodi equitantium adminicula quibus ſeſſoris pedes inſeruntur, ſtaphas nuncupat inſcium vulgus, Auicennæ interpres primo Canonis ſubſellares, quod ſub ſella propendeant. Monet autem ibi Auicenna, non oportere
Stapedes. ſubſellares aut pedum integumenta eſſe iuſto arctiora, quoniam eius membri motus longè faciliùs arcere valeat frigus. Grapaldus eleganter & Latialiter ſtapedes dici ſcribit, quia in ijs ſeſſores dum terga (inquit) premunt equorum, pedes habere conſueuerunt. Veterum equos neq. legi-
Veteres ſtapedibus carebant. mus, neq. ex monumentis eorum aſpicimus, huiuſcemodi pedum ſuſtentacula habuiſſe: vnde non ſine labore ac moleſtia, præſertim qui viribus non valebant, in equos conſcendiſſe ait Petrus Victorius, ideoq qui vias militares ſternebant, vt laborem illum minuerent, in lateribus via-
L.37.Var. lect.ca.15. rum collocaſſe altiores quoſdam lapides & tanquam quædam puſilla ſugeſta excitaſſe, ex quibus paruo negocio quilibet, tenui etiam corporis firmitate, poterat ſe conijcere in dorſum equi: βῆμα autem hoc, quod (inquit) dixi, valere apertum eſt: Hinc βεβημασαι apud Polybium. Mani-

nife-

A nifeſtiſſimè verò id oſtendit Plutarchus in Caio Graccho: qui cùm omni ratione conſuleret com- *Li.3. Hiſt.*
modis multitudinis: ſtuderetque cunctorum Italiæ populorũ animum ſibi conciliare, in alijs etiam *Antiqui vt*
plures vias ſtrauit, & cùm ipſas commodas valdè feciſſet atq; ornaſſet, curauit etiam vt lapidibus *in equos in*
certa menſura poſitis & columellis quibuſdam notarentur milia paſſuum, & alijs itidem propin- *ſcenderent.*
quioribus lapidibus effecit, vt qui equo veherentur, poſſent in illum facilè aſcendere ſine inſtru-
mento illo, quo huic rei facto, vtebantur, cùm imponi in equũ vellent & ἀναβολεῖα ipſum vocabãt.
Cæterùm iſtiuſmodi lapides in vijs erectos fuiſſe putem equitationis imperitis. Suprà enim ex Ve-
getio oſtendi apud antiquos moris fuiſſe, vt equi lignei hyeme ſub tecto, æſtate in campo ponerẽ- *Lib. 1. de*
tur, ſuper quos iuniores primùm inermes conſuetudine proficerent, demum armati aſcendere co- *re mil.*
gerentur: tãta quidem cura, vt non à dextris modò, ſed à ſiniſtris partibus & inſilire & deſilire di-
ſcerent, euaginatos etiã gladios, aut quid ſimile manu tenentes. Noſtri equites plerunq; ex iſtiuſ-
modi ſugeſtis in equos aſcendunt, id quod in ijs maximè laudandum qui equitationis minus gna-
ri ſunt, quãdoquidẽ neq; ſe ipſos inter conſcendendum oſtendunt, neq; ponderis ſui impetu equo
moleſti ſunt. Bonum & hoc (inquit Xenophon,) tenere curatorẽ imponendi in equũ ſeſſoris Per-
ſicum morem, vt cum ipſe dominus in morbo & ſenecta habeat, à quo in equum facilè imponatur,
B tum alteri cui gratificari voluerit, copiam illius facere poſſit. Volaterranus Perſicum hũc morem in *Haſtato mi*
epitome ſua in Xenophontem, fuiſſe ait, vt dorſo domini pedes ſuſtineret, id eſt, vt dominus ex *liti vt con-*
tergo mancipij ſui tanquam ex lapideo ſugeſto in equum conſcenderet. Cõmodum etiã eſſe ſcri- *ſcendẽdum*
bit Xenophon, ſi equus etiam edoctus fuerit ſe ſubmittere. Fit autẽ hoc, vt annotauit Pollux, cùm
cruribus diuaricatis humiliorẽ ſe præſtat equus, & veluti ſubſidit, quo facilior ſit conſcenſio. Quo
modo militi haſtato ſit conſcendendũ docuit idem Xenophon his verbis: Cõſcenſurus equũ pri-
mùm de freni parte inferiori ſeu etiam de annulo bullave huius religatũ lorum ductorium, (ῥυτα-
γωγεὺς vno verbo Græcis eſt) aptè ſiniſtra manu prehẽdet, ex laxitate, vt neq; ſit inſurgens, piliſq;
auribus vicinis inhærens, neq; ſi de haſta ſaltu conſcenſurus eſt, conuellat equũ. Dextra capiet ha-
benas depoſitas in ſummis armis vnà cũ iuba, ne ſcilicet vllo pacto cõuellat habenis os equi. Poſt-
quam ſe alleuarit ad conſcenſionem, tum igitur ſiniſtra quidem librato corpus, dextra verò intẽſa
ſubleuet ſe ipſe. Huiuſmodi conſcenſio etiam a tergo omnem deformitatis aſpectum excluſerit.
Conſcendet autem crure incuruato, neq; genu dorſo equi impinget, ſed in latus dextrum tibiam
traijciet. Vbi verò iam circumactum pedem applicuerit, tum deinde & natibus reſideat ſuper
equo. Quod ſi fortè eques ſiniſtra manu ducet equum cùm geſtet dextra haſtam, equidem cenſeo
C vtile eſſe, vſum ſibi ille vt paret etiam a dextro latere conſcendendi. Neque vlla alia ad hoc ſcien-
tia opus, quàm quæ dextra paulò ante exequebatur, ea vt ſiniſtra agat: & contra, quæ ſiniſtra, vt
tum dextra. Hæc ideo laudatur à nobis conſcendendi ratio. Nam ſimul ac conſcenderit eques, pa-
ratus mox eſt ad omnia, ſi quod fortè ingruat ſubitum certamen hoſtibus ingruentibus. Vbi iam
reſederit eques (inquit idem Xenophon,) ſiue ſuper nudo equo, ſeu iam in ephippio, non lauda-
tur quaſi curulis ſeſſio, ſed vt cruribus diuaricatis maximè rectitudo cuſtodiatur: ſic enim & femi- *Seſsio qua-*
nibus firmiùs adhæſerit equo, ac erectus validiùs & coniecerit iaculum, & ictum ſi res poſcat, intu- *lis eſſe de-*
lerit ab equo. Hoc etiam ſtudendum, tibiæ vna cum pedibus vt remiſſæ ſub genibus dependeant. *beat.*
In rigiditate enim ſi crus aliquopiam impegerit, periculũ fuerit ne frãgatur: fluxa verò tibia faci-
lè ceſſerit offendentibus, neq; femur tamen demutauerit. Curabit & hoc eques, vt quoq; truncus
id eſt ea corporis pars quæ eſt ſuprà coxas, quaſi ad fluxum quendam agilitatis compoſita ſit: hoc
enim modo & efficacior fuerit, & minus, ſi quis detrahere aut impellere conetur, ſubſultarit. Cùm
iam reſederit, vt tum conſiſtat placidè equus inſtitutus eſſe debet, dum attrahet eques, ſi quid
fortè oportet, & habenas coæquet & haſtam adaptet. Tum deinde brachium læuum lateri adpo- *Habenæ*
D nito, qui habitus equitis eſt elegantiſſimus & robur manui addit. Habenæ laudantur æquales non *quæ lauden*
fragiles neque lubricæ, neq; craſſæ: etiam haſta illa manu, ſi opus ſit, comprehendi vt queat. Pol- *tur.*
lux itidem ſeſſionis præcepta iſthæc tradidit, vt inſidens equo femina non admodum premantur, *Seſsionis*
ſed pedes molliuſculè ſuſpendãtur, ita vt ſtãti ſimilis appareat equitaturus. Validior enim (inquit) *præcepta.*
qui ſtat quàm qui ſedet. Vult etiam curari, ne quam corporis equi partem laborantem attingat
eques, vt pedes aut latera: quoniam has præcipuè partes in perpetuo motu eſſe oporteat: quin &
equum faciliùs portare, ritè inſidentem. Nõnulli in equis iacent veriùs quàm ſedent, ſed hi equos
non ſolùm pondere ſed pigritia ſua grauãt & debilitant, vt ſub illis ingrediantur difficiliùs & ce-
leriùs defatigentur. Atq; talibus equitibus tamen, niſi ſtrata ſint penè plumis, vt nunc multis in lo-
cis fit, efferta, femina facile aduruntur, itemq; nates: Quod ſi accidiſſet, veteres remedio eſſe prodi- *Aduſtio-*
dere, vt illinatur ſpuma equi collecta de ore & inguinibus. Vult modo Camerarius, vt eques cùm *num vt cu*
ſe collocarit in ſtrato, tum adductis habenis quàm erigat caput equi: nam ita (inquit) pergendum *randæ.*
eſſe equus intelliget; vultq; vt tum inſeſſor paululum remittat habenas, ſic tamen ſemper, vt teneat
arduiores, neq; has vna cum manu defluere patiatur, quoniam hoc equos ſegniores reddit in de-

fatigatione: cōtra diligens & attenta habenarū prehenſio, vegetos efficit. Cæterū cū aliquibus ora E
ſint neq; dura neq; mollia, magis tamen dura (vt videtur) quàm mollia: ideoq; ſi initio cū incitatur,
& adigitur ad curſum aut gyrū, ita poſtea regere & pro voluntate quenq; ſua moderari facilè poſ-
ſe aſſerit. Equum tamen natura generoſum, etiam laxato ei freno, erecta ceruice pergere; igno-

Equitationis initiū quale . eſſe debeat.

bilem freno cogendum. Præterea monet, vt initia agitationis ſemper ſint lenta & placida, ſenſim-
que progreſſiones maiores fiant, dum ad curſum, ſi videatur, & hunc ipſum intenſiorem perue-
niatur: itemq́; ne ſubito attractis habenis incitatos retineamus, nam lentè deſinere agitationem,
ita vt cæperat, æquum eſſe. Eſſe autem ait quoſdam equos ad hoc etiam aſſuefactos, vt de incitatiſ-
ſimo curſu repentè conſiſtere & ſubito omni vi excurrere ſciat: ſed hoc ſingulare eſſe, neq́; in præ-
cepta referri poſſe. Habemus poſtremò etiam Xenophontis præcepta de progreſſu & elegantiori

Præcepta progreſsionis.

in progrediendo equi forma. Signo dato (inquit) vt equus progrediatur, fiat hoc initio pedeten-
tim; ita minimè turbabitur. Habenæ, ſi flexibilior fuerit equus, attollantur manibus paulò altiùs:
ſin caput protendet, premātur. Sic enim forma reddetur venuſtiſſima Poſt hæc ſi ſuo proprio greſ-
ſu pergat, abſq; minima moleſtia corpus quaſi lenteſcet & equus libentiſſimè ad curſuram conuer-
tetur atq; incitabitur. Hic cùm opinio ſit à læua parte initium facere pulchrius eſſe, ita hinc potiſ-
ſimum incipietur, ſi greſſum poſt conſenſionem dextrum mouente equo, tūnc ſignum datur ad F
curſarum: ita enim ille ſublaturus læuum, ab eo principium fecerit curſus: cumq́; ad ſiniſtram con-
uertetur, ſic etiam flexuram incipiet. Fit enim vt equus ſi conuertatur in dextram, dextris etiam

Equitatio noſtri temporis.

partibus procedat, in ſiniſtram verò leuis. Sic ille. Iam verò ſunt quædam horum temporum à ve-
terum more diuerſa, ac pleraq́; omnia barbara & immania, letaturq́; audacia & temeritas noſtro-
rum hominum ſimilibus beſtijs. Quippe qui maiora pericula ludere in equis ſoleant, quā vnquam
in vllo circo ædita comperiantur. Nam incitatis videas equis in medio quoſdam & contentiſſimo
curſu ſic inſidere, vt remiſſis habenis ambas manus ſurſum & in latera iactitent: quod tamen factū
ſcio, (inquit Camerarius,) cui mortem & exitium attulerit, cùm ita, vt diximus, inſtigatus equus
ad ſaxum offendiſſet, & obruiſſet impetu illatus ſeſſorem. Aliqui de arduiſſimis cliuis atque etiam
montibus præcipitijſque ad curſum equis adactis deferri, in laude & oſtentatione ponūt. Quid il-
le? qui per ſcalarum plurimos gradus vix & difficili molitione attractum equum conſcendit, & de
editiore eo loco deſilire ſecum, verberibus, calcaribus atque voce coegit? Quid verò alter? qui in
roboreum lacum, cuiuſmodi in oppidis ferè adductæ aquę excipiuntur & continentur, cum inſti-
gato equo inſilijt. Taceo totam illam in venationibus agitandi temeritatem, vbi omnia inſequen-
tibus conſpectas feras eſſe plana oportet; quæ & Teutonico prouerbio notatur, quo dicit ſolet, de G
manibus & pedibus tum actum videri, ſcilicet quòd inter hāc vita ſi conſeruetur, felix eques fuiſ-
ſe videatur. Verùm ſi ratio & diſciplina accederet, nunc quidem, vt ego iudico, res equeſtris ad
quandam admirabilem perfectionem perduci facilè poſſet: Ita eſt inſtructio equorum præclara &
commoda & omni à parte tam equis quàm viris apta atq́; oportuna. Sed hæc de domitura atque
inſtitutione equi atq́; equitationis ſtudioſis hactenus dicta ſunt, quibus ſi addidero, qui primùm

Qui primū equitationē inuenerint.

hanc artem inuenerunt, nemo puto vitio vertet. Enarrator itaque Apollonij ſcribit referente Na-
tali de Comitibus Seſonchoſem Aegypti regem primum inueniſſe equum aſcendere. Plinius verò
Bellerophontem Glauci regis filium omnium primum equo vehi docuiſſe author eſt: Pegaſum vi-

Lib 2. Mithol. c. 8.

delicet, alatum equū cùm in Chimeram iret, aſcendiſſe: Et Pindarus eundem Bellerophontē tra-
dit frenum aureum dono à Pallade per ſomnium accepiſſe inuectum Pegaſo, indeq́; poſtmodum

Seſonchoſes Aegypti rex Pegaſus.

infrenandorum equorum vſum ad poſteros emanaſſe; cuius rei memoriam Corinthios aiunt nu-
miſmate expreſſiſſe, in quo Pegaſus eſſet cuſus, eumque ab Eubulo Anchiſe τῆς Παλλάδος πῶλον
fuiſſe appellatum. Inuenio verò Lyſiam rhetorem memoriæ prodidiſſe, Amazonas primas fuiſſe

Amazones

hominum quę equos aſcendere fuere auſæ atque hoc ſuo inuento fretas, plurimas regiones inua-
ſiſſe. Iam & Aelianus commemorat, antiquiſſimum in Italia virum fuiſſe nomine Marem vulgò di- H

Lib.9.var. hiſt.

ci, cuius anterior facies hominis, poſterior equo ſimilis fuerit, id quod Gręcis ſonat Hippomiges.
Fabulæ anſam dediſſe quòd primus Mares equos domare docuerit. Quod idem de Centauris (in-

Mares eiuſque figura.

quit) quidam putant: ſed putant etiam nonnulli Marem fuiſſe Theſſalum, & Virgilius hanc in-
uentionem Theſſalis aſcribit:

Hippomiges.

Frena Pelethronij Lapithæ, gyroſq́ dedere
Impoſiti dorſo, atq́ equitem docuere ſub armis
Inſultare ſolo & greſſus glomerare ſuperbos.

Centauri. Georg. 3.

Ita etiam Lucanus:

Lib. 6.

Primus ab æquorea percuſsis cuſpide ſaxis
Theſſalicus ſonipes, bellis feralibus omen
Exilijt, primus calybem frenoſq́ momordit
Spumauitq́ nouis Lapithæ domitoris habenis.

Item Plinius: *Pugnare ex equo Theſſalos inueniſſe tradunt, qui Centauri appellati ſunt, habitantes ſe-*

Hippocentaurus qd Plutarcho.

cundum Pelium montem. Hinc apud Plutarchum hippocentaurus (qui idem eſt cum Centauro) di-
ci videtur pro equitatore præſtantiſſimo & inexſuperabili. Ipſe (inquit) ſe ait perniciter currere,
illum autem volare, ſe commodè in equo vehere, ἀλλὰ τί πρὸς ἱπποκένταυρον νικῶν; quod eſt,
vt vertit,

A vt vertit Cælius, ſed quid ad hippocentaurum hunc? Non deſunt denique qui equitandi arte in Libya compertam primò tradunt: Qua ex cauſa nuncuparit Pindarus in Pythijs Κυρὰ νιν ἱπποκῶν: etiamſi ad id referunt alij, quòd ab Neptuno edocti ſint Libyes currus iungere; quin & Palladæ equeſtrem in Libya genitam. Neptunus autem etiam equitandi artem inueniſſe dicitur, vt infra dicetur. [*Cyrene equeſtris dicta.*]

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

OCCVLTAM quandam gallinacei generis amicitiam eſſe cum equo alijſque iumentis, adeo vt vix natus pullus ea nihil reformidet, oſtendimus in noſtra Ornithologia. [*Amicitia cum gallinis.*] Amatur & ab Otide equus, vt Ariſtoteles teſtatur, & Aelianus. otis (inquit) ex omnibus auis equorum ſtudioſiſſima cenſetur: nam cùm cætera animalia in paſcuis oberrantia aſpernetur, equum vt aſpexerit, magno ſtatim cum gaudio ad ipſum aduolans, appropinquare pergit. [*Cum Otide.*] Vnde
B qui Otides venântur equinam pellem induunt. Apud Orum vbi ſcribit Aegyptios ſignificaturos hominem viribus infirmum, qui fortiorem fugiat, otidem & equum pinxiſſe, legendum fortaſſis anthos (florus) hæc enim auicula teſte Ariſtotele equum odio habet. [*Orus emendatus.*] Pellitur (inquit) ab equo pabulo herbæ qua veſcitur: nubeculans hic, nec valens acie oculorum eſt, quippe qui equi quidem vocem imitetur, atque aduolans equum fuget: ſed interdum excipiatur occidaturque ab equo. [*Inimicitia cum floro aue.*] Aliàs Orus aliorum ſcriptis aduerſatur. Cum ſtruthiocamelo non benè etiam conuenit equo, nam equum aiunt hanc auem refugere, nec intueri audere, vt Cardanus annotauit. Sed fortaſſis camelum dicere voluit. Hic enim equis naturali quodam odio aduerſatur, vt Ariſtoteles & Plinius aſſerunt. [*Cum Struthiocamelo.*] Quantoperè autem equus camelum reformidet, Cyrum & Cræſum agnouiſſe aiunt, inquit Aelianus. Equidem Cyrus pugnaturus aduerſus Cræſum, camelos contra equitatum inſtruxit hac ratione, quòd camelum equus reformidet adeò quidem, inquit Herodotus, vt nec ſpeciem eius intueri, nec odorem ſentire ſuſtineat. [*Cũ camelo.*] Id ideo commentus eſt, vt equitatum Cræſi, quo ille ſe præualiturum conſiderabat, inutilem redderet. [*Cyri aſtus.*] Simul atque in pugnam itum eſt, equi olfactis protinus conſpectiſque camelis retrò ſe auerterunt, vnde ſpes Cræſi perijt. Aliàs idem Heſiodus de Xerxe loquens, eiuſdem odij meminit: Camelis Arabes loco equorum vtuntur perniciſſimis. Cùm
C Xerxes contra Græcos exercitum duceret, equitum habuit octoginta millia. Arabes in vltimo locauit, ne equitatus conſterneretur; Equi enim camelos aſpicere non ſuſtinẽt. Hæc ille. Tradit itaq; Aelianus Perſas poſt Cyri pugnam in Lydia camelos ſimul cum equis alere, equorum metum ex camelis conuictu conantes expellere. Elephantorum aſpectum etiam non ferunt; vt ex Romana hiſtoria paſſim notum eſt. [*Cum elephantis.*] Iulius Florus de bello Tarentino ſcribens, in quo Pyrrhus pro Tarentinis pugnauit, huius diſſidij meminit in hæc ferè verba. *Apud Heraclaam & Campaniæ fluuiũ Strim, Leuino Conſule prima pugna, quæ tam atrox fuit, vt Ferentanæ turmæ præfectus Obſidius, inuectus in regem, turbarit coegeritq́; proiectis inſignibus prælio excedere. Actum erat, niſi elephanti conuerſi in ſpectaculum belli procurriſſent, quorum tum magnitudine, tum deformitate & nouo colore ſimul ac ſtridore conſternati equi, cùm incognitas ſibi belluas ampliùs quàm erant ſuſpicarentur, fugam ſtragemq́; latè dederunt.* [*Lib. 1. c. 18 Romanorũ cũ Pyrrho rege pugna.*] In Apulia dein apud Aſculum meliùs dimicatum Fabritio Aemilioque conſulibus. Iam quippè belluarum terror exoleuerat, & C. Minutius quartę legionis haſtatus vnius proboſcide abſciſſa mori poſſe belluas oſtenderat. In Perſarũ quoq; exercitu aduerſus Iulianum, elephantorum formidandam ſpeciem & truculentos hiatus vix pauidæ mentes perferebant, vt ſcribit Ammianus Marcellinus, & ad eorum ſtriderem odoremq; & inſuetum aſpectum magis equi terrebantur. Itaq;
D Cæſarem tradit Hirtius bellaturum in Africa, equos ſuorum militum priuſquã Roma diſcederet, ad elephantorum quos in Italiam deferri curauerat, aſpectum aſſueſeciſſe, ſtridoremq; & odorem. [*Cæſaris aſtus.*] Idem Cæſar referente Polyæno cùm in Britannia ingentem fluuium traijcere conaretur, rex verò Britannorum Caſſouellaunus cum multis equitibus & eſſedis tranſitũ arceret, aſſenſo maximo qui ipſum ſequebatur, elephante, Britãnos terruit, equoſq; eorum fugauit, & cum ſuis ſine vllo periculo flumen tranſmiſit. [*Lib. 8.*] Cæterùm magis mirandum fuerit, quòd ne tympana ferre poſſint equi, ſi ex pellibus vel elephãti, vel cameli vel lupi facta fuerint: Hiſce enim auditis aufugere Baptiſta Porta aſſerit. [*Tympana quæ horreant.*] Lupum autem prę cęteris animantibus reformidant, in tantũ, vt rumpi eos traditũ ſit teſte Plinio, qui veſtigia Luporũ ſub equite ſequuntur. Alicubi idẽ Plinius ſcribit veſtigia lupi calcata, equis afferre torporẽ, in cruribus videlicet, vt Pãphilus ait in libro rerum naturaliũ, vt citãt Geoponica, necnon & Ælianus, qui prætereà addit, ſi lupi calcaneum equi quadrigã trahentes conculcẽt, ſiſti, tanquã cum quadriga conglaciati eſſent. [*Li. 20. Magia nat. c. 7. Cum Lupo.*] Ægyptij itaq; ſignificaturi mulierem quæ paſſa eſſet abortum, pingebant teſte Oro, quæ lupum preſſerit. *Equa enim* (inquit) *abortit, non modo ſi lupum* [*Abortus typus.*]

calcauerit, ſed etiam ſi ipſius veſtigia attigerit. Cùm inteſtinis verò lupi præcipuam aiunt eſſe an- E
Lib.11. tipathiam. Scribit enim Pierius Valerianus nunquàm tranſituros equos, vbi lupi inteſtina ſunt defoſſa. Dentes verò luporum maximos Plinius aſſerit infatigabilem curſum præſtare equis dici, ſi eis alligentur, & Zoroaſtres in Geoponicis tradit equũ à lupo ſauciatum, bonum euadere ac velocem. *Lycoſpades equi qui.* Hinc fortaſſis Lycoſpades tales equi dicti fuerint, de quibus cùm multa memoratu digna legantur, hic potiùs quàm alijs noſtræ hiſtoriæ locis dicendum fuerit. Cælius in primis equi cur dicantur Lycoſpades, etymum duplex ſe competiſſe putat, quorum alterum eſt de freni genere, *Lupata quæ.* quòd Lycon vocant, noſtri lupata, ſicut Georgicorum tertio, *duris parere lupatis:* Quo in loco Seruius & qui ab eo mutuati ſunt plures, eſſe lupata tradunt frena aſperrima, ſic de lupinorum dentium ſimilitudine nuncupata, quos eſſe inęquales conſtet: vnde & morſus infigatur ſummi nocumenti. Hoc verò frenorum genus equis adhiberi perferuidis, ſæpeque in obſitam animoſitatem rebellibus, vt retundatur impetus hebeſcatque generoſitas nimia, moris eſſe, nemo non nouit. Sunt qui malunt Lycoſpades inde dici, quòd qui pullina ætate in lupos inciderint, ſi periculum euadant, inſigniter bonitate proficiant ac pernicitate. Cæterùm propenſione dignum cur nam eiuſmodi caſum conſequatur euentus hic, niſi dicamus, ideo credi vehementiores effici equos ab ea impoſtura, quòd ſi fuiſſent natura tales, haudquaquam dilabi valuiſſent: neque enim pru- F
dentem euaſiſſe Vlyſſem dictitamus Cyclope declinato; ſed ideo declinaſſe, quia foret prudens. Hæc Cælius: Tranſtulit autem ex Aeliano, (vel Plutarchi ſympoſiacis,) ex quo rurſus eadem repetere interprete Gillio, vt clariora fiant, nihil prohibet. Lycoſpadas igitur (inquit ille) alij ideo *Cur pulli à Lupis morſi, tn alacres & generoſos euadant.* dicunt à frenis lupatis appellari, quòd his effrenationem pręcipitem ſeſſores moderentur. Plutarchus ex parentis ſui ſententia exiſtimat hos optimos & velociſſimos eſſe, qui à lupo appetiti, ex eius faucibus euaſerint: quod ipſum dubitationem habet, cur ij quos Lupus mordicus preſſerit, acriter animoſi efficiantur, cùm feræ beſtiæ morſus terrorem potiùs quàm animum facere videatur: & timidi effecti quemadmodum feræ tendiculis attentatæ, magis inſidiarum metuentes ſunt: ita hi à currendi celeritate ſeſe ſuſtinent. (τοὺς ὁρμαῖς ὀξυτέρους καὶ ταχυτέρους ἴσχειν. Plutarchus: accipit autem ἴσχειν pro ἔχειν, inquit Geſnerus, non pro ſuſtinere & morari, vt Gillius ineptè vertit.) Quamobrem dicimus huiuſmodi equos non ex eo magis ad currendũ pręſtare, quod cùm pulli eſſent, ex lupis euaſerunt, ſed quia animoſi & veloces natura eſſent, propterea effugiſſe. Eiuſdem rei (cur inquam equi ex rictu luporum ſeruati, alaciores, θυμοειδεῖς, eſſe dicantur) cauſam *Lib.2.q.8.* inquirit idem Plutarchus in ſympoſiacis, ex cuius verbis vel Aelianum erraſſe qui ex Plutarcho tranſcripſit, vel interpretem potiùs (nam Græcum exemplar non vidi) facilè apparet. Ipſa G
quidem Plutarchi verba ſic verterim: cùm pater meus equorum pullos, qui lupi morſum effugiſſent, bonos & celeres euadere diceret, & multi qui aderant idem affirmarent, quæſtionem propoſuit, cur hic euentus θυμοειδεστέρους καὶ ποδωκεστέρους (animoſiores & velociores: nam & paulò pòſt ſubdit, θυμικοὶ καὶ ταχεῖς) reddat equos. Et cùm pleriſque videretur, hoc caſu equos non animoſos, ſed potiùs timidos fieri: itaq; iam prorſus pauidos vel leuem ob cauſam ſtatim ad curſum & velocitatem excitari, ſimiliter vt feræ illæ quæ ſimul irretitæ fuerint. Ego verò conſiderandum duxi, ne contrà potiùs res ſe habeat quàm pleriſque videatur, nempe vt non quia lupos effugere, veloclores fiant equi, ſed quia natura veloces erant, iccirco effugerint. Hæc de Lycoſpadibus *Lycophori equi.* equis Geſnerus, cùm quibus an ijdem Lycophori ſint, haud (inquit) ſcio. Heſychius quidem & Varinus in vocibus λυκίδες & λύκοι, eoſdem facere videntur. Vtriq; etiam à celeritate commendantur. Sed differre videri poſſunt, quia aliam rationem cur dicti ſint Lycophori, quàm de Lyco- *Lib.5.* ſpadibus ſupra retulerim) affert Strabo his verbis: Fama eſt inter Venetos celebrem admodum fuiſſe quempiam qui in faciendis vadimonijs ſtudio non mediocri teneretur, qua ex re & hominum iocis carperetur. Is igitur in venatores fertur incidiſſe, qui irretitum haberent lupum & illis per iocum rogitantibus, velletne pro lupo vadem conſtituere? vt illata ab eo damna perſolueret? H
ſic è retibus belluam dimiſſuros. Fide iubere ſe confeſſus eſt: Emiſſum deinde lupum, magnum equarum armentum agitantem nullo notatum cauterio ad fideiuſſoris ſtabulum adduxiſſe. Eum recepta gratia, equabus lupi notam inuſſiſſe, & inde Lupiferas (λυκοφόρους) nominaſſe, velocitate magis, quàm pulchritudine præſtantes. Cuius ſucceſſores & ſignum & nomen, equarum generi ſeruaſſe, vtque ſolis eis ſtirps ipſa legitimè perduraret, fœminam nullam alienare conſueſſe.
Lib.20. Equinam hinc præcipuæ celeritatis progeniem extitiſſe. Hac verò tempeſtate, vt diximus, om- *Mag.nat. cap.3.* nis huiuſmodi rei defecit exercitatio. Huculque Strabo. Nunc ad alia animantia cum quibus equo antipathia eſt accedimus. *Equi cum vrſo antipathia.* De vrſo & equo ſic ſcribit Porta: Equo animali obſequijs hominum nato, capitale diſſidium eſt cum vrſo, homini noxia beſtia: agnoſcit hoſtem nunquam viſum ac protinus ſe parat ad pugnam, in qua arte potius quam viribus vtitur; & audiuimus vrſos in ſolitudine fugatos tympani ſonitu, cùm ex equina pelle confici ſolitum ſit. Si calcet equus veſtigia Lupi, obtorpeſcere ſupra dictum eſt, idem Rafis & Albertus de Leone

quoque

A quoque tradunt. Auicenna verò dextrarios ſiue equos, non caſtratos & fortes, aſſerit ex audacia *Cum Leone*
adoriri & impugnare Leonem (ſed Oppianus hoc priuatim equis charopis tribuit, cætero s verò
omnes Leonum aſpectum ſuſtinere negat,) caſtratos autem adeo timere, vt nec calcaribus nec fla-
gris adigi poſſint, vt propius ad Leonem accedant. Inimica item omnia ſuilla equino generi eſſe *Cum sue.*
antè dixi, grunitum, fœtorem, halitum: ideoque in quo loco ſues ſtabulant, eodem equos nequa-
quam deducendos. Contrà in equino genere aliquid eſt quod ouibus inimicum eſt. Scribit enim
Columella Oues ſi vtantur ſtabulo, in quo mulæ aut equi aut aſini ſteterunt, facilè incidere in *Cũ ouibus.*
ſcabiem. Quamuis verò vbique fermè terrarum equi ruditus aſinorum facilè ferant, nihilominus
naturaliter eum odio habere, vel inde conſtare poterit, quòd in Scythia, vbi neque aſinus neque *Cum aſino.*
mulus gignitur, ac ne vllus quidem viſitur propter frigora, rudentes aſini qui erant cũ Dario Per-
ſarum rege in expeditione illa memoranda, equos Scytharum perturbarunt, & cùm hi Perſas ſæ-
pius adoriri ſolerent, eorum equi exaudita aſinorum voce conſternati auertebantur, arrectis auri-
bus ſtupefacti, vtpote inſolentia tum vocis, tum formæ quam nuſquam inſpexiſſent: ſuper qua re
conſulendus eſt Herodotus. Serpentes quoq; exhorreſcit equus, vt oſtendit Silius Italicus, vbi de *Cum serpē-*
Lybico illo ſerpente agit quo cum bellum tam atrox fuit Atilio Regulo, inquit enim, *tibus.*

B *—— Subitoque propinquus in ora* *Lib.4.*
Lato diſtantum ſpatio venit omnis anhelans *Lib.6.*
Attonitus ſerpentis equus, frenoque teneri
Impatiens crebros expirat naribus ignes.

Cur aut ſibi timeant à ſerpentibus equi, ratio eſt quod noxam ſæpe ab ijs accipiant; nam & in Ge-
neſi legimus: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius* *Cap.49.*
retrò. Eſt & in trachuro piſce neſcio quid equabus infeſtum, dummodò verùm eſt quod Aelianus *Cũ trachu-*
ſcribit, ſi poſteaquam illius piſcis caudam abſcideris, ipſumq; in mare liberum emiſeris, eam equę *ro piſce.*
ventrem ferenti appendas, non multò certè poſt abortum pariet. Iam & phocæ aſpectum ferre
nequeunt equi. Fabulantur ſiquidem Theſeum Phædræ vxoris precibus commotum à Neptuno *Cum phoca*
patre impetrauiſſe, vt Hippolytum filium necaret, quem falsò Phædra accuſarat tentatæ pudicitię, *Hippolytus*
quia nouercæ libidini noluiſſet aſſentiri. Neptunus phocas Hippolyto iuxtà littus vecto in curru *cur ab e-*
immiſit, quibus viſis tanta trepidatio equis iniecta eſt, vt in fugam verſi è curru delapſum diſcer *quis diſcer*
pſerint. Meminit fabulæ Virgilius, ſed phocas monſtra marina vocat: *ptus.*

C *At Triuia Hippolytum ſecretis alma recondit* *Aeneid. 3.*
Sedibus, & nympha Aegeriæ, nemorique relegat:
Solus vbi in ſyluis Italis, ignobilis æuum
Exigeret, verſoque vbi nomine Virbius eſſet:
Vnde etiam Triuiæ templo, lucisque ſacratis
Cornipedes arcentur equi, quod littore currum
Et iuuenem monſtris pauidi effudere marinis.

Sunt item plantæ aliquot, in quibus occultum aliquod virus ineſt, quo equi vexantur: illudque *Cum plãtis*
imprimis memoratu dignum, quod Plutarchus ſcribit, animo linqui equos & aſinos, qui aut mala *vt pomis &*
aut ficus dorſuarij comportarint: ſed maiore dignum miraculo remedium, quo ipſis & homini- *ficubus.*
bus quoque ſuccurritur. Exanimata ferè iumenta extinctoſque penè deliquio virium homines pa- *Sympoſ. 6.*
nis obiectus reuocat: namque ſi pauxillum huius vorarint animantes, eæ protinus cibo ſeſe re- *qu.8.*
colligentes roborantur, firmatæque priſtinum iter proſequuntur, nec ſecus in hominibus eueniſ-
ſe prodidit. Credidit autem probabile eſſe aliquid ex his fructibus exhalare, quo iumentorũ iſto-
rum attenuetur calor, & in partes minimas diſſipetur. Ἱπποφόβας id eſt equis terrorem incu- *Hippopho-*
D tiens: Herbæ nomen Democrito apud Plinium, quæ alio nomine achemenidon: eandem (inquit) *bas herba.*
hippophouada appellat, quoniam equæ præcipuè caueant eam. Quærendum an ſit hæc hellebo- *L.24.c.17*
rus niger; quo, vt idem Plinius annotauit, equi, boues & ſues necantur: itaque cauent id (inquit) *Li.25.c.5.*
cùm candido veſcãtur. Circa Abderam & limitem qui Diomedis appellatur, naſcentibus illic her-
bis paſti equi, inflammantur rabie, circa Potnias verò aſini, vt ipſe quoq; ait. Circa Scytharum &
Medorum dictam Thracię regionem locus eſt viginti ferè ſtadiorum ſpatio, qui hordeum produ-
cit, quo quidem homines veſcuntur, equi verò & boues abſtinent; vt refertur in libris de Mirabi- *Cũ hordeo*
libus Ariſtoteli aſcriptis. Cardanus certum eſſe ſcribit, equos in rabiem agi, ſi laſere nares illinan- *quodam.*
tur, ſed noſtrum laſer imbecillum eſſe aut allud à laſere veterum, quod (inquit) olim erat herba. *Lib. 16. de*
Ferrum equinum ſiue ſoleam equinam à ſiliquarum figura nominatam, ab Italis ferro di cauallo, *Var. re. cap.*
à quibuſdam Sferra cauallo vulgò dici volunt ab effectu, quòd equi ſi hanc herbam calcaue- *90.*
rint, ferreis ſoleis exuantur. Chimici inter Lunarias recenſent, Matthiolus ſecuridicam mon- *Ferrum e-*
tanam vocat quod non paruam videatur habere cognationem cum minore ſicuridica tum figura *quinum.*
tum viribus. Eſt & in gentiana aliquid equabus prægnantibus noxium; Etenim Geſnerus *Cum gen-*

 ſcribit *tiana.*

ſcribit ſe ex ſene quodam audiuiſſe, hanc herbam, cuius alioqui virtutes tantoperè celebrantur, E abortus cauſam eſſe equabus. E contra erucas herbis innoxias futuras aiunt, ſi palo imponantur in hortis oſſa capitis ex equino genere, fœminæ duntaxat. Semina item horti vel agri malis omnibus ac monſtris ſucco ſylueſtris cucumeris tuta ſeruari Geoponici Græci tradunt; item equæ vel aſinæ caluaria, ſuaq; fœcundari præſentia quæ ſpectant, ego eadem apud Plinium reperio: Cardanus tradit, ſi quis ſucco foliorum cucurbitæ pilos equorum & aliorum animalium æſtate media intinxerit & madefecerit, non paruo rei miraculo muſcarum tædijs ac moleſtia, immunes fore. Stygis aqua cùm vaſa omnia, lapidea, è cryſtallo & murrhina, oſſea & ex quouis metallo conflata penetret, & perrumpat, teſtante Pauſania, ſolam equi vngulam illæſam contineri hic idem aſſerit: an verò etiam Alexander Magnus huius aquæ veneno vitam finierit, dicere certè (inquit) non poſſum, famam verò eſſe ſcio. Iuſtinus quidem ſeu Trogus de equi vngula id etiam tradit; alij verò de aſini, alij de mulæ vngula, ſicuti his verbis oſtendit Cælius: Stygis aqua ex petris profluens inſigni frigiditate eſt, diſſilientibus vaſis omnibus; aſini modò vngula excepta aut mulæ ſicuti alij prodidere, niſi mendoſa ſunt Græcorum exemplaria. Certè in libro de primo frigido Plutarchus de aſini vngula intellexit, quod facit in hiſtorijs item Ioannes Monachus in Alexandri mentione. At Plinius mularum vngulis contineri modo ſtygis aquam prodit, facilis lapſus, nam F Græcè ὄνος aſinus eſt; mulus autem vel mula, ἡμίονος. Aut vtrumque eſt, aut forſan labitur Plinius. Nam in Alexandro Plutarchus ὄνου χηλὴν dicit: quanquam interpres equi vngulam reddidit. Hęc Cęlius. Ego de toto equino genere id intellexerim. Nam & Curtius; dum iumenti ait, æquè equo, quàm aſino aut mulo id attribuit. Cæterùm Ælianus non vngulis ſed cornibus aſinorum Scythicorum contineri ſcribit. Si equi ex Sybari fluuio biberint, ſternutamentis exagitari conſtat authore Strabone, ideoque ab eius potu armenta arceantur. Efferari verò & in rabiem agi apud Aelianum legimus, equos, inflammatoſque tabe, ſi ex Coſſinite Thraciæ flumine, quod defluit in agrum Abderitarum, biberint: quo loco etiã ſcribit, idem accidere equis qui de Phontine biberint, qui non longè abeſt à Thebis. Haud procul à Potnijs Bœotiæ vrbe puteum fuiſſe referunt, ex quo ſi aqua hauſta fuiſſet ab indigenis equis, furore etiam agitabantur. Vnde appellatæ deæ Potniades quæ furorem facerent, hoc eſt μανιοποιοί. In Marathone vico, vt teſtatur Pauſanias, tota nocte equos hinnientes & viros pugnantes audire eſt. Hos quidem propius ſpectare voluiſſe data opera, nemini (inquit) profuit: ſi quis verò rei ignarus, imprudens & fortuitò inciderit, nullam dæmonum iracundiam mouet. Sed hoc huc non pertinet. Colore verò aterrimo torpeſcere equi etiam videntur, quod Silius Italicus oſtendit exemplo equi Catonis qui in Maurum aterrimum aterrimis indutum armis, &c. calcaribus adactus, ſeſe inferre recuſabat, ſed verſus adſcribam, ſunt enim perquam venuſti. G

Eruca ne herbis ſint noxia. — *Equi ne à muſcis infeſtentur.* — *Cum ſtygis aqua.* — *In Arcadicis.* — *Lib. 17.* — *Lib. 30.* — *Lib. 10.* — *Cum alijs fluminibus* — *Lib. 11.* — *L. 15. c. 25* — *In Atticis.* — *Cũ atro colore.* — *Lib. 3.*

Iamque in palantes ac verſos terga feroces
Pugnabant Itali, ſubitus cum mole pauenda
Terrificus nigris perrumpit Maurus in armis
Nigra viro membra & fului iuga celſa trahebant,
Cornipedes, totuſque noua formidinis arte
Concolor æquabat liuentia currus equorum
Terga, nec erectis ſimiles imponere criſtis
Ceſſarat pennas aterque tegebat amictus;
Ceu quondam aterna regnator noctis ad imos
Cùm fugeret thalamos Aetnæa virgine rapta
Egit nigrantem ſtygia caligine currum:
At Cato tum prima ſparſus lanugine malas
Quod peperere decus circeo Tuſcula dorſo H
Mænia Laertæ quondam regnata nepoti
Quanquam tardatos turbata fronte Latinos
Collegiſſe gradum videt imperterritus ipſe
Ferrato calce atque effuſa largus habena
Cunctantem impellebat equum, negat obuius ire
Et trepida: craſſa ſonipes exterritus vmbra.

Cum cadaueribus. Expaueſcunt verò etiam equi & tumultuãtur viſis cadaueribus, vnde eſt quod Vlyſſes quem vbique prudentiſſimum Homerus depingit, & hic quoq; πολύμητιν appellat, cæſorum in caſtris Rheſi cadauera extra viam proijcit, ne equi Rheſi pauore affecti, vtroſque proderent.

OMINA.

A

OMINA. SOMNIA. OSTENTA. Prodigia.

AVSPICIA quamuis propriè ad aues pertineant, ſæpè tamen ad alia quoque diuinandi genera referuntur, quin author eſt Feſtus, pedeſtrium anſpicia nominari, quæ dabantur à vulpe, lupo, ſerpente, equo, cæteriſque animalibus quadrupedibus. Equos autem vel feliciter quid, vel infeliciter portendiſſe inuenio, hinnitu, fremitu, caſu, inopinato viſu, inſuetis facinoribus, animi paſſionibus. Dionyſio factum eſt omen futuri regni, cùm equum exaudiſſet hinniẽtem, qui ſubmerſus voraginibus extrahi non potuit. Dario quoque hinniens equus regnum Perſiæ peperit, ſed hinnitus arte procurauerat, vt meminit Herodotus, & Valerius Maximus quoque his verbis: *Sordina Magorum dominatione Perſide oppreſſa, Darius rex adiutoribus eiuſdem* B *dignitatis aſſumptis, pactum cum præclari operis cenſortibus fecit, vt equis inſidentes, ſolis ortu, curſum in quendam locum dirigerent, iſq; regno potiretur, cuius equus in eo primus hinniſſet, cæterùm maximæ mercedis competitoribus fortunæ beneficium expectantibus ſolus acumine equiſonis ſui Oebaris proſperum fortunæ optatæ rei effectum aſſecutus eſt, qui in equæ genitalem partem demiſſam manum, cùm ad eum locum ventum eſſet, naribus equi admouit, quo odore irritatus ante omnes hinnitum edidit, auditoque eo ſex reliqui ſummæ poteſtatis continuò equis dilapſi candidati, vt mos eſt Perſarum, humi proſtratis corporibus Darium regem ſalutarunt: Quantum imperium, quàm paruo interceptum eſt vaframento?* Hactenus Valerius. Saxones verò etiam ex equorum hinnitu ſua potiſſimum auguria olim ſumebant, vt legimus apud Ioannem Bohemum, qui ſic ſcribit: *Saxones olim equos deorum miniſtros & diuinorum conſiliorum conſcios credebant. Candidi publicè alebantur & nulla mortali opera contacti, vt eorum præſagia & monitus experirentur. Hos preſſos ſacro curru ſacerdos vel rex princepſue ciuitatis comitabatur, atque hinnitus & fremitus obſeruabat, nec vlli auſpicio maior fides adhibebatur non ſolum apud plebem, ſed apud proceres etiam atque ſacerdotes.* Eſt autem & hoc valde memorabile, quod refert Plutarchus in Parallelis ex libris de fluminibus: Pyrechmes Euboenſium rex bellum in Boeotos geſſit. Hunc Hercules vicit, & equis alligatum in duas partes diſcerpſit, & inſepultum abiecit. Locus pulli Pyrechmæ dicitur. Situs eſt ad flumen Herculeum & equis bibentibus hinnitum edit. Ioannes Roſinus etiam nunc militibus perſuaſum eſſe ſcribit equos hinnitu C alacriore & ferociore fremitu victoriam ominari prælia inituris. Turnus apud Virgilium, cùm produci equos iuſſiſſet, eoſque frementes conſpiceret, lætitia exultat.

Auſpicia de quibus animantibus dicantur.
Ex hinnitu.
Dionyſij augurium.
Lib. 7.
Darius vt regno Perſiæ potius.
Lib. 3.
Lib. 3. c. 2. ant. Rom.
Lib. 12.

Hæc vbi dicta dedit, rapiduſque in tecta receſſit,
Poſcit equos, gaudetque tuens ante ora frementes.

Contrà triſtitia equorum mali ominis fuit. Auguſtinus Niphus ante mortem Caligulæ equorum armenta ſcribit comperta eſſe pabulo abſtinere, vbertimque flere. Ego in Caligulæ hiſtoria non reperio. Accurſius legum interpres, refert Cæſarem triduo antequam moriretur, aſturconem ſuum flentem inueniſſe, futuræ mortis inditium: quod fidem non caperet (inquit Textor,) niſi Tranquillus in eiuſdem vita ſimile quid teſtaretur. *Proximis diebus* (inquit) *equorum greges, quos in trayciendo Rubicone Marti conſacrauerat, ac ſine cuſtodibus vagos dimiſerat, comperit pabulo pertinaciſſimè abſtinere, vbertimque flere.* Huius augurij ſiue prodigij meminiſſe Virgilium ſunt qui certò affirmant:

Ex triſtitia equorũ.
Equorum fletus.
Eglog. 5.

—— Nulla neque amnem
D *Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.*

Cæſonius Pætus Romanorum dux contra Vologeſim Parthorum regem bellaturus Armeniam intrauit narrante Tacito triſti omine. Nam in tranſgreſſu Euphratis, quem ponte tranſmittebat, nulla palam cauſa turbatus equus qui conſularia inſignia geſtabat, retrò euaſit, oſtiaque quæ muniebantur hibernaculis, aſſiſtens, ſemifacta opera fuga perrupit, ſeque vallo extulit, &c. Simile ferè omen euenit Craſſo in eoſdem Parthos ducenti, vt notum eſt ex Plutarcho: Equus enim ex imperatorijs egregiè adornatus, tracto per vim rectore in flumen, ſubmerſus diſparuit. Flamminius Conſul, vir ferox indignè ferens per mediam Italiam vagari Hannibalem, atque obſiſtente nullo cędibus & incendijs omnia vaſtantem ad ipſa Romana mœnia proficiſci oppugnanda, ſigna ocyus cùm conuelli iuſſiſſet, quàm primùm in equum inſilijt, equus repente corruit, conſulemq; lapſum ſupra caput effudit; inauſpicati nimirum incœpti ſignum, quo paulò pòſt ipſe cum exercitu cecidit, fœdiſſima ad Traſymenum clade ſuperatus. Huc facit facetum Sulpitij Galbæ in equum ſuum inopinatum lepſum ſcomma. Is itaque cùm in prouinciam exiens, ad portam ipſam equum

Cæſonij Pæti triſt. om.
Lib. 15. Annal.
Craſſi interitus omẽ.
In Craſſo.
Flaminij omen.
Sulpitij Galbæ facetum in equum ſuũ ſcomma.

Pertinax vt imperiũ nactus. equum ſuum animaduertiſſet cecidiſſe, *video* (inquit) *canterie te iam lapſum eſſe, cùm tam longum iter iturus, vix id ſis ingreſſus.* Quomodo autem equus Pertinaci imperium peperit, ſic relatum reperio. Equus ea qua natus eſt hora, pullus in tegulas aſcendit, atque ibi breui temporis ſpatio commoratus, ſimul & decidit & exſpirauit. Quod quidem huic in villa Martis genito & ad bellica negocia nato futuræ ſublimitatis quamuis breui duraturæ augurium fuit. Dion Caſſius verò ſeu potius Xiphilinus ex eo de Pertinacis augurio ſic ſcribit. Cùm autem adhuc eſſet in Britannia Pertinax poſt illam magnam ſeditionem quam ſedauit, atq; eius rei laude dignus ab omnibus iudicaretur; Romæ equus nomine Pertinax fuit, cuius equi Praſinæ factionis Commodus ſtudioſus erat, cumq; viciſſet, ſtatim conclamatum eſt ab ijs qui erant earundem partium; En Pertinax eſt: quo audito ij qui erant alterius factionis, irati ſcilicet Commodo; vtinam quidem eſſet, inquiunt: quæ verba ad hominem, non ad equum referebant. Præterea eundem equum, cum non curreret amplius, eſſetq; ruri confectus ſenectute, Commodus accerſiri iuſſerat, adductumque introduxerat in circum inauratis vngulis ac ſuper aurea pelle ornatum, qui dum primum de improuiſo cõparuit, rurſum conclamatum eſt ab omnibus: Ecce Pertinax adeſt. Id per ſe dictum portendebat futura, præſertim cùm illo anno contigerit poſtremis ludis circenſibus: ſtatim enim imperium ad Pertinacem peruenit. Eſt verò equus futuri belli omen potiſſimum, vnde Lucanus equum vocat *bellis feralibus omen.* Virgilianus Anchiſes id latius explicat in Aeneæ ſocijs, cùm primùm Italiam viderent, & læto Italiam clamore ſalutarent:

Equus belli omen.

Quattuor hic, primum omen, equos in gramine vidi
Tondentes campos latè, candore niuali:
Et pater Anchiſes: Bellum o terra hoſpita portas
Bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur.

Pacis cur etiam omen.

Sed tamen ijdem olim curru ſuccedere ſueti
Quadrupedes, & frena iugo concordia ferre
Spes eſt pacis ait.

Tyrij Carthaginem ædificaturi cùm bouillum caput adinueniſſent, augurio territi, aliò vrbis mœnia tranſtuliſſe feruntur, quandoquidem id oſtentum nil niſi laborẽ & anxietatem minitari videretur, caput ſcilicet animantis quod terræ laboribus exercendis deſtinatum eſt, γαῖον inde appellatum, donec mox equi adinueto capite, belli ſignum excepere. Verùm vt augurium hoc facilius intelligatur, non erit ab re Seruij commentationem adſcribere; cuius hæc ſunt verba. Hiſtoria hoc habet, quam more ſuo Virgilius per tranſitum tangit. Dido cùm tranſiret per quandam inſulam, Iunonis illic accepit oraculum, & ſacerdotem eius ſecum abſtulit, cùm ei parum crederet promittenti Carthaginis ſedes: quò cùm veniſſet, ſacerdos elegit locum faciendæ vrbis: quo effoſſo inuentum eſt caput bouis, quod cùm diſplicuiſſet, quia bos ſemper ſubiugatus eſt, alio loco effoſſo caput equi inuentum placuit, quia hoc animal licet ſubiugetur, bellicoſum tamen eſt & vincit, & plerumque iugum ſubiens concordat. Hæc ille. Virgilij verſus ſunt:

Carthaginis exædificatio.

Li. 1. Aen.

Lucus in vrbe fuit media lætiſſimus vmbra
Quo primùm iactati vndis & turbine Pœni
Effodere loco ſignum, quod regia Iuno
Monſtrarat, caput acris equi: ſic nam fore bello
Egregiam & facilem victu per ſæcula gentem.

Seruius itaque hunc nouiſſimum verſum de bouillo capite intelligendum putauit, quidam nõ poſtremi interpretes *facilem victu* interpretari malunt, ad victum comparandum, Pierius verò de ipſo eodem equo intelligi exiſtimat, vt ſcilicet facilem victu per ſæcula gentem, facilem quæ tandem vinceretur, exponamus. Hoc enim magis (inquit) ad Virgilianam ſententiam accedit; quamuis in tauri commentario Seruianum intellectum illuſtrare conati ſimus: cæterùm Pontanus hanc Pierij interpretationem omnino à poetæ ſententia recedere arbitratur: quoniam ſi bello egregia ſit, ne tandem (inquit) vincetur, ſed inuicta erit magis. Præterea cùm illud caput Iuno tutelaris monſtrauerit, vtrum illi animos facere, an deſperationem inijcere debuit? Rem itaque Seruius tetigit: Rhodoginus Virgilium putat alluſiſſe ad vetus Carthaginis nomen, Stephanus enim ait prius dictam fuiſſe Caccaben (κακκάβην) quod illarum gentium lingua equinum indicat caput: Cæterùm Seruij interpretationi fauet interpretatio illa Anchiſis, quam paulò antè recitaui. Meminit eiuſdem augurij Silius Italicus, ſed quod aliquãdo iugum ſubitura eſſet Carthago, ſubiicit:

Virgilius explicatus.

Lib. 3. Hieroglyph.

L. 18. c. 38.

Caccabe dicta Carthago.

Lib. 2.

Condebat prima Dido Carthaginis arces
Inſtabatque operi ſubducta claſſe iuuentus:
Molibus hi claudunt portus, his tecta domuſque
Partitis iuſta Bitia venerande ſenecta
Oſtentant caput effoſſa tellure repertum

Bella-

A *Bellatoris equi, atque omen clamore ſalutant.*

Tarquinio alterum in Hetruria contra Romanos bellum mouente, magnum oſtentum factum traditur, referente Plutarcho. Cùm regnaret adhuc Romæ Tarquinius, templumque Iouis Capitolini iam ferè abſoluiſſet, quadrigas fictiles, quas in culmine eius ponere ſiue augurio aliquo ſiue conſilio ſuo adductus ſtatuiſſet, Veientibus (ſunt autem hi in Hetruria) fabris faciendos locauerat: paulò pòſt ipſe regno excidit. Fabri quadrigas cùm effinxiſſent, & in fornacem poſuiſſent, non id accidit quod ſolet luto, vt in igne poſitum humore abſumpto denſetur atque in ſe coeat, ſed intumuerunt, ſeq; extulerunt, & cum robore ac duritie tantam molem adeptæ ſunt, vt ægrè, ablato fornaci culmine & deſtructis parietibus, eximi indè potuerint. Quod ſignum cùm eſsent interpretati aruſpices, felicitatem potentiamque ijs portendere, apud quos eſſet: repoſcentibus eas Romanis Veienſes decreuere non reddere, reſponderuntque Tarquinij eas eſſe, non eorum qui Tarquinium expuliſſent. Paucis interiectis diebus, equorum certamina Veijs ſunt edita: & cætera quidem ſolito ſtudio ſpectata ſunt. Verùm is qui quadrigis vicerat, currum victorem coronatus ipſe paulatim è circo agebat: equi autem conſternati, nulla eius rei apparente cauſa, ſiue diuinitùs acti, ſiue id fortuitò accidit, auriga abrepto ſumma celeritate Romam verſus contenderunt: B qui cum nihil neque contendendo habenas, neque adhortando equos proficeret, impetui eorum concedens, vſque ad Capitolium ab illis eſt raptatus: ibique abiectus apud portam, cui nunc Ratumenæ nomen eſt. Huius rei miraculo metuque compulſi Veienſes, fabris vt quadrigas traderent Romanis, mandauerunt. Fuit autem equus Troiæ ſemper exitialis. Ob Laomedontis equos primum vrbs capta eſt ab Hercule & exciſa: dein lignea equi effigie pari euentu in hoſtium venit poteſtatem: poſtremò Charidemi ductu, cùm equus ferro confoſsus concidiſſet, fuit iacens Ilienſibus, quo minus fores irruentibus obijceretur hoſtibus impedimento, vt ſcribit Sabellicus ex Plutarchi Sertorio. Horatius quoque equos atque ipſos etiam Troianos ob Helenæ raptum ſudare canit præ timore inde imminentis cladis:

In Poplicola.

Romanorũ cum Veienſibus cõtentio de curribus fictilibus.

Heu heu quantus equis, quantus adeſt viris
Sudor? Quanta moues funera Dardanæ
Genti?

Similiter equus, qui à poſſeſſore ſuo Seianus dicebatur, & ipſi & qui poſtmodum poſſederunt, prodigioſus fataliſque fuit adeo vt in prouerbium ceſſerit: qua de re A. Gellius hæc ferè prodidit. Caius Baſsus in commentarijs ſuis: item Iulius Modeſtus in II. quæſtionum confuſarum, hiſto-C riam de equo Seiano tradunt, dignam memoria atque admiratione. Caium Seium quempiam ſcribunt fuiſſe, eumque habuiſſe equum natum Argis in terra Græcia, de quo fama conſtans eſſet, tanquam de genere equorum progenitus foret, qui Diomedis Thracis fuiſſent, quos Hercules Diomede occiſo, è Thracia Argos perduxiſſet. Eum equum fuiſſe dicunt magnitudine inuſitata, ceruice ardua, colore phœniceo, flaua & comanti iuba, omnibuſque alijs equorum laudibus quoque longè præſtitiſse: Sed eundem equum tali fuiſſe fato, ſiue fortuna ferunt, vt quiſquis haberet eum poſſideretque, is cum omni domo, familia fortuniſque omnibus ſuis internecionem deperiret. Itaque primum illum Cn. Seium dominum eius, à M Antonio qui poſtea triumuir reip. conſtituendæ fuit, capitis damnatum, miſerando ſupplicio affectum eſſe. Eodem tempore Cor. Dolabellam Conſulem in Syriam proficiſcentem, fama iſtius equi adductum Argos diuertiſſe, cupidumque habendi eius exarſiſſe, emiſſeque eum H. S. centum millibus: ſed ipſum quoque Dolabellam in Syria bello ciuili obſeſſum atque interfectum eſſe. Mox eundem equum qui Dolabellæ fuerat, C. Caſſium qui Dolabellam obſederat, adduxiſſe: Quem Caſſium poſtea ſatis notum eſt, victis Parthis fuſoque exercitu miſeram mortem oppetijſſe. Dein Antonium, poſt in-D teritum Caſſij, parta victoria, equum illum nobilem Caſſij requiſiuiſſe; & cum eo potitus eſſet, ipſum quoque poſtea victum atque deſertum deteſtabili exitio interiſſe. Hinc prouerbium de hominibus calamitoſis ortum, dicique ſolitum. Ille homo habet equum Seianum. Hactenus Gellius de equo generoſo, ſed infelicitatis ſymbolo. E contrario, vt magnum quid fuit, ita etiam futuræ felicitatis indicium in Alexandro Macedone, tam ferum equum (bucephalum) qui à nullo ſubigi poterat, vt equitem ſeſſoremve pateretur, tam ſubita vi ab adoleſcente adhuc eo, frenari potuiſſe. Aiunt enim indomitæ peruicaciæ primùm domandæ rationem oſtendiſſe; moxq; præter omnium opinionem quadrupedem aſcendiſſe, cùm multi fruſtrà eam Philippo regi operam nauare conati eſſent: ſed præſagium fuit illud, vt dicebam, non exemplum bellicæ virtutis. Nam & Philippus in filio indolem vigoremque exoſculatus, dixiſſe fertur: aliud tibi regnum quæras fili; nam te Macedonia non capit. Plinius cum de hoc equo ſcripſiſſet, ſubdit: *Nec Cæſaris dictatoris quenquam alium recepiſſe dorſo equus traditur, idemque humanis ſimiles pedes priores habuiſſe, hac effigie locatus ante Veneris genetricis ædem.* Quibus verbis monſtroſum potiùs quàm ominoſum equum Plinius deſcribit; cæterùm futurum perpetuum dictatorem portendebat, nam præterquàm quod Dion-

Equum Seianum habere quid.

Alexandri fortunam bucephalus præſagit.

Philippi de filio dictũ.

Cæſaris equus imperium præſagit.

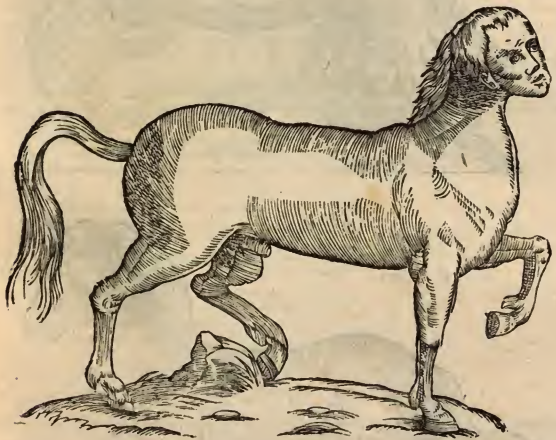
kii-

ſcribit, immodica ipſum deinde cœpiſſe ſibi polliceri, adeo vt triumphum quem prius ambiebat, E vltra omiſerit, aruſpices imperium ipſum pollicebantur, vt Tranquillus teſtatur his verbis: *Caius Iulius Cæſar vtebatur equo inſigni pedibus prope humanis, & in modum digitorum vngulis fiſsis; quem natum apud ſe, cùm aruſpices imperium orbis terræ ſignificare domino pronunciaſſent, magna cura aluit: nec patientem ſeſſoris alterius, primus aſcendit: cuius etiam inſtar pro æde Veneris genetricis poſtea dedicauit.* Huius prodigioſi equi icon ex chronico prodigiorum & oſtentorum Con. Lycoſtenis hîc

A exprimitur, cui & aliorum equorum ſiue prodigioſorum ſiue monſtroſorum effigies alias ex eodem in curioſi lectoris gratiam adieci. Prior pulli eſt præcedenti non abſimilis, niſi altero pede deſtitueretur, & aures haberet pendulas & roſtrum deforme. In villa Pomeraniæ Rekouu vicina Rugio ad oſtium Viadri natus eſt, vt ſcribit Iobus Fincelius in libro de miraculis, capite horrẽdo, in quo loco oculorum maculę erant ſubruffæ, aures pendulæ, quales ſunt canum ſagacium, infimis auriculis cuti accretis. Os quoque erat monſtroſum, labris inflexis, quemadmodum duæ tudiculæ compoſitæ, vt lactari non poſſet. Collum erat tortum & ſinuoſum diſtinctis coloribus variatum. Iuba erat impexa, plena phlegmatibus. Quando hinniebat, putabatur hinnire ingens caballus, ac ſi qui fortè ex nobilibus accederet, toto corpore mouebatur, terramque pulſabat, tanquam in rabiem verſus, & quaſi impetum in ipſos facturus. Erectus ſtabat, hinnitu terribilis. Ciues & colores ferre poterat, quibus acceſſum liberum permittebat. Cutis erat aſperior & veſtis villoſa. Loco caudæ alta criſta erigebatur, etiam mortuo pullo. Pes imus anterior, vnus erat humanus, alter nullus erat, ſed tantùm tibia manca. Pedes poſteriores erant equini. Triduum viuebat, deinde extinctus in triuio ſepeliebatur. Natus eſt anno 1554. Anno autem 1254. Veronæ *Pullus auribus pendulis.*

D equa pullum equinum peperit, cætera quidem equum, ſed humana planè facie. Paulò pòſt inter Tuſcos & Piſanos bellum exarſit, quo vniuerſa ferè Italia conflagrauit. Eius monſtri effigiem ex Ambroſij Parei libro de monſtris & prodigijs hic quoque appingere placuit. Lycoſthenes addit, ad huius prodigioſi equi murmur, vagitum & confuſum humanæ vocis ſonitum, accurrentem ruris illius accolam & nouo attonitum ſpectaculo, execto ingenti gladio monſtrum occidiſſe quam ob cauſam cùm ad iudicium tractus & de monſtruoſi partus origine & de occidendi cauſa ſa interrogaretur, horrore atque abominatione rei tantùm ſe feciſſe, reſpondiſſe, eoque audito ſuſpicionem omnem ademiſſe. Idem verò Iobus Fincelius teſtatur in Marchia non procul à Rhegiomonte ſubſequentẽ monſtroſum equum natum eſſe anno 1555. vndiq; lacerata cute, caligis dependentibus & thorace ſciſſis indutum. Poſtremus equuleus quinque pedibus Reate natus eſt anno mundi 3963. Alius Exquilijs anno 3824. Alius Bernæ Heluetiorum viſus anno 1555. Et antea temporibus Alexandri Magni noui generis beſtia maior elephante comparuit, tribus armata in fronte cornibus, equo ſimile habens caput, atri coloris. Hanc Indi appellant Odonta. Hęc pota aqua intuens caſtra ſubito in milites impetum dedit, ne ignis quidẽ oppoſiti tardabatur ardoribus.

Pullus facie humana.

Equus lacerata cute.

Odonta.

doribus. Ad quam ſupprimendum triginta ſex milites fuerunt occiſi, atque tres & quinquaginta

falcati

A ſalcati inutiles facti, vixque tandem defixa venabulis occubuit. Marem aiunt temporibus Iani Italiæ accolam fuiſſe, magnique nominis ſi animum inſpicias, virum, ſi corpus verò monſtroſiſſimum, puberenus ſcilicet hominem, reliqua verò equum referentem. Hunc ſcribunt 120. annos vixiſſe, ac ter à morte reuixiſſe, vt author eſt Aelianus, & Volaterranus. Similes planè in Scythia Aſiæ regione populos eſſe aiunt Hippopodes dictos, humana nimirum forma, ſed equinis pedibus. Cum Xerxes cum exercitu Helleſpontum tranſiſſet, ingens prodigium oblatum fuiſſe Herodotus, & Valerius tradiderunt: ſiquidem equa leporem peperit, quod facilè (inquit Herodotus) erat interpretari, fortè vt Xerxes, qui exercitum aduerſus Græciam maximo ſtrepitu, & ambitioſiſſimè ducebat, rurſus pro ſeipſo ſolicitus ad eundem locum fuga recurreret. Sed ne quis fabuloſum omnino arbitretur, ex equa leporem natum, is M. Antonium Bauclum audiat Reuerendiſs. Nicenſis Epiſcopi à ſecretis, qui tam prodigioſum equæ partum oculatus teſtis proprijs oculis vidit, vt ſcribit in Epiſtola ad Petrum Toletanum medicum, & phyſicum, ſed ſi recenſere (inquit) voluero, cachinnum alicui ſum excuſſurus, cum humanam fidem planè ſuperet. Ipſe certè dum partum intuerer; ſomniaſſe potiùs mihi videbar, quàm mirandæ huic rei interfuiſſe, quin imò

Li. 9. c. 16.
Li. 17. Antropologiæ.
Xerxis fuga ex Græcia omen.
Equa leporem parit.

B hærebam ſæpius, ac mecum animo reuoluebam, aſinumne in Apuleianum verſus eſſem magicis incantationibus, an verò ille is M. Antonius, qui pridem fueram eſſe denuo. Equa trimeſtri tantùm prægnans leporem peperit. Lepus editus continuo humana voce locutus eſt, & matrē dentibus ſuffocauit. Adhæc dum ſanguinem maternum pro lacte lugeret, viſæ ſunt per palā eius tergo plumæ longiuſculæ innaſci in alarum morem, quibus innatis, altiori quàm ſoleant homines voce hæc protulit. Fundite iam lachrymas, & ſuſpiria miſeri mortales, ego hinc abeo; his dictis ſtatim euolauit. O rem nulli credendam, ſed vero ipſo veriorem. Tabelliones publici ſeptem numero huic oſtento affuerunt, qui documenta ſumpſere, teſtibus idoneis euocatis. Hactenus ille. Homericus Xanthus præſtantiſſimus Achillis equus etiam loquitur, & domino ſuo breui moriendum eſſe prædicit. Apud Phlegontem Trallianum Publius Imperator inſania correptus Romanis hoc augurium minatus eſt.

Lepus ex equa natus loquitur.

Niſea quando frenis, auroque ſuperba
Egredietur equa, proprijs de ſedibus alba,
(Arte Siracuſij quas in locupletibus olim
C *Dædalus Ection iucunda nobile pignus*
Fecit amicitiæ præſepis ad area ſtantes,
Aureaque inter ſe connectunt vincula cunctas:
Quis ſuper inſignis radijs, oculoſque coruſcans
Iuuchitur famoſi Hyberniensis inclyta proles)
Tum grauium te Roma attinget ſumma malorum.
Nam magnus veniens exercitus omnia perdet,
Ciuibus orbabit fora, & vrbes igne cremabit,
Sanguineque implebit riuos, & ſanguine manes
Seruitioque premet ſpe libertatis adempta.
Nulla virum è bello reducem tum fœmina diro
Excipiet: Pluto nigro, ſed triſtis amictu
Sub terras rapiet natas, matreſque, patreſque,
Marſque peregrinis coget ſeruire relictos.

D P. Callimachus Experientis in Attila, de eo talo narrat portentum: Signa mortis præceſſerant, quod reuertenti ab Italica expeditione, in tranſitu Liciamnis, qui Rhetos diu dit à Vindelicis, mulier fanatica in equum inuecta, clamauit ter, retrò: equuſq; quem propè in delicijs habebat, ipſo nuptiarum die, nullo ægritudinis ſigno præcedente, ſubitò interijt, & nouæ nuptæ cubiculum intrantis pes dexter ſic limini impactus eſt, vt præ dolore aliquantiſper aſſederit, auditaque eſt eius vox dicentis: Si tempus eſt, veniam, quibus verbis mortem in dolore compellaſſe credidere. Cræſo bellum gerente cum Cyro, cùm minimè crederet vnquam fore, vt Cyrus Sardis copias admoueret, Herodotus ſcribit omnia ſuburbana colubris impleta fuiſſe, quos, vt exiſtimabant, equi, cùm ad paſcua irent, comedebant. Id Cræſo (inquit) cernente, viſum eſt, vt erat, portentum eſſe: ideoque mittendum ad coniectores Telmiſſes. Qui miſſi ſunt ad eos conſulendos vbi accepere reſponſum, didicereq; quid ſibi vellet, ſignificaretq; portentū, non contigit, vt Cræſo renunciarent. Nā priuſquā rurſus Sardis reueheretur, Cræſus erat captus. Telmiſſes ita cognouerāt, exercitū externū Cræſo illic affuturū, qui cum affore, indigenas ſubigeret, quod dicerent colubrum terræ filium eſſe, equū hoſtem, & aduenā. Hæc Telmiſſes Cræſo ſunt interpretati, ſed iā capto, nōdum tñ gnari eorū quæ Sardib. & Cræſo cōtigerāt. Caſtor & Pollux bello Latino apud lacū Iuturnę viſi ſunt equorū ſudorē abluēntes, cū ędes eorū quæ iūcta fonti erat, ſponte patuiſſet.

De Attila portentum.
Lib. 3
Colubri ab equis deuorati.
De Caſtore, & Polluce omen.

Lib. 2. de orig. erroris cap. 8.

Iidem bello Macedonico equis albis inſidentes P. Vatinio Romam noctc venienti, ſe obtuliſſe E dicuntur, inquit Lactantius Firmianus, nunciantes eodem die regem Perſen victum, atq; captum, quod paucis poſt diebus literæ Pauli verum fuiſſe docuerunt. Valerius Maximus addit Vatinium à Senatu propterea in carcerem coniectum fuiſſe, tanquam maieſtatis eius, & amplitudinis vano ſermone contemptorem, ſed poſtquam Pauli literis illo die Perſen captum apparuit, & cuſtodia liberatum, & inſuper agro, & vacatione donatum eſſe. Nunc de ſomnijs aliquid dicamus. Nigros equos videre in ſomno inſelix quicquam potius portendere, albos contrà ſemper bonum dicimus ex his ſenarijs, qui leguntur apud Suidam:

Equos nigros in ſomno videre quid portendat.

Ἵππους μελαίνας κακὸν παντα βλέπειν,
Ἵππους δὲ λευκὼν, ὄψις, ἀγγέλων φάσεις.

Equi caput habere in ſomne.

Coniectores eos, qui ſe caput equinum, vel caninum, vel aſininum habere ſomniarunt, in ſeruitutem, vel id genus ærumnas dedendos eſſe ſuſpicātur. Sūt enim tria hæc animalia ſeruituti mirum in modum obnoxia. Aiunt etiam equum in ſomnis viſum, qui ſe portet, polliceri, vt amica amantis imperio facilè ſit ſubijcienda, morigeraque in poſterum futura. Quod verò Nero Aſturconem quo maximè delectabatur, poſteriore corporis parte in ſimiæ ſpeciem abijſſe per quietem videre F viſus, ac tantum capite integro hinnitus edere canoros, oſtento fuit, quòd illa equi ferocitas in ſimiæ ludibrium eſſet abitura. Suetonius exitium Neronis portendiſſe teſtatur. Euripides aurigæ Rhæſi inſomnium, quod ea habuit nocte, qua prȩſtātiſſimos regis equos Vlyſſes, & Diomedes abduxerunt, recitat, quod tale eſt Per ſomnū autem huiuſmodi quædā opinio mihi obijcitur: equarum enim, quas ego nutriui, & parere docui iugo, Lupi robuſta videbantur terga premere, atque verberantes cauda pellis equinæ ſetas agitare; ipſe verò roncbum ex repagulis emittere, irā ſpirantes, & metu turbidæ renitentes.

Nero equū poſteriore parte ſpecie Simiæ vidit.

Pelopidæ ſomnium, de immolanda virgine.

Pelopidæ verò ſomnium minimè prætereundum fuerit, de virgine immolanda, pro qua equa immolata fuit, vt Plutarchus recitat his verbis. Poſtquam pugnare decretum eſt, & apud Leuctra Lacedæmonijs caſtra ſunt oppoſita, ſomnium Pelopidam non mediocriter perturbauit. Sepulchra filiarum Scedaſi in campo Leuctrico ſunt, quæ inde Leuctrides appellantur: ibi enim vim hoſpitum Spartanorum paſſæ humatæ ſunt. Eius tam atrocis, & nefarij facinoris vindictam pater à Lacedæmonijs cùm non impetraſſet, execrationibus in eos peractis ſeipſum ad ſepulchra filiarum iugulauit. Sortes autem, & oracula ſubinde monebant Lacedæmonios, cauerent ſibi à Leuctrico piaculo: neque id vulgò ſatis intelligebatur, ambiguitate lo- G ci fallente: nam & in Laconica maritimū eſt oppidū, & locus apud Megalopolim Arcadiæ, Leuctro vtrique nomen. Cæterum is caſus multis ante Leuctricam pugnam euenerat temporibus. At Pelopidas vidit per quietem puellas iſtas circum ſepulchra lamentātes, & Lacedæmonijs diras imprecantes, ipſum autem Scedaſum ſibi præcipere, vt ſi victoriam de hoſtibus expeteret, fuluam virginem filiabus ſuis immolaret. Atrox hoc, & nefarium mandatum ratus, vt ſurrexit, rem cum aruſpicibus, & magiſtratibus communicauit. Erant qui nequaquam negligendum detrectādumq; id eſſe cenſerent, collectis exemplis de vetuſtis Menœceo Creontis filio, & Macaria Herculis: de poſterioribus Pherecydem philoſophum à Lacedæmonijs necatum, pellemq; eius à regibus oraculis monitu aſſeruari: Leonidam quoq; vaticinium ſecutum, victimam quodammodo ſe pro Græciæ obtuliſſe: tum homines Baccho crudiuoro immolatos a Themiſtocle ante naualem pugnam Salaminam: atque his omnibus rem feliciter geſtam, teſtimonio fuiſſe. Contra Ageſilaum cùm contra eoſdem, quos Agamemnon, hoſtes ab eodem loco copias duceret, Aulide vidiſſe deam poſtulantem, vt ſibi filiam mactarer, eumque quod id mollitie victus non perfeciſſet, re H infecta turpiter expeditionem eam diſſoluiſſe. Alij verò id ſacrificium ita barbarum, ac impium fieri prohibebant, nulli eorum qui præſtantioris humana naturæ eſſent placiturum. Non enim Typhones iſtos ait Gigantes, ſed Deum hominumque patrem regnare; ſtultum porrò eſſe, numina putare, quædam, quæ cæde & ſanguine hominum delectentur: & profectò ſi ſint aliqui, nihil eos poſſe, contemnendoſque eſſe: abſurdas enim has eorum, & immanes cupiditates ab impotentia, & malitia animi proficiſci. Hæc primioribus ita diſceptātib. & Pelopida cùm primis animi dubio, equa nullum adhuc coitum experta, vt à grege aufugerat, per caſtra diſcurrit, eoque conſtitit loco, vbi conſultabatur: cuius cū coma fuluo colore rutilans, ceruix erecta, & laſciuiens, hinnituſque ferox alijs ſpectaculum præbet: Theocritus vates re animaduerſa, Pelopidā alta voce compellat, adeſſe ei victimam, neque aliam victimam expectandam, hac quam Deus obtuliſſet vtendum. Proinde equam ad ſepulchra virginum redimitam coronis adducunt, factiſque votis læto animo immolant, de ſomnio Pelopidæ, ſacrificioque per caſtra vulgato rumore. Hæc itaque de Pelopidæ ſomnio Plutarchus.

Equa pro virgine mactata.

HISTO-

A

HISTORICA.

QVANDOQVE in equis quædam ceu humani ſenſus veſtigia comperta eſſe alicubi oſtendimus. Cæterùm quod de Clodouei Francorum Regis equo hiſtorici tradunt non ei equo ſed D. Martino aſcribi debet. Ferunt itaque hunc regem, ad Chriſtianam fidem conuerſum, conſentientibus proceribus bellum Veſtgothis intuliſſe, non ſolùm quia terras Francorum occupauerant, ſed quia Arrianæ perfidiæ aſſertores erant. Cùm in eo prælio ab hoſtibus vrgeretur, S. Martino equum cui inſidebat vouiſſe, ſi victor euaderet: voti verò compos cùm eſſet factus, equum pretio centum aureorum redimere voluiſſe, ſed cùm equus loco non moueretur, ducentos impendiſſe, & confeſtim ducentem ſecutum eſſe. Tum regem iocosè dixiſſe: Martinus quantum video, auxiliator eſt facilis, ſed mercator difficilis. Simillimum ei quod Clodoueo accidit, contigit poſtea ſub Pipino Gallorum Rege. Nam quidam nomine Vvillimarus, graui infirmitate depreſſus voto promiſit oblaturum ſe equum Eccleſiæ B. Galli confeſſoris. Incolumitate recepta, voti immemor non perſoluit: verùm fortè fortuna, cùm Birthlonem virum nobilem comitaretur eques, ad B. Galli Eccleſiam peruenêre: recedentibus omnibus equus Vvillimari ſubſtitit, neque à foribus Eccleſiæ vllis conatibus auelli potuit. Pudore tandem ductus Vvillimarus, dilatæque voti ſatisfactionis compunctus aſtantibus omnibus rem aperuit, atque ita equum Eccleſiæ obtulit. Id narrat Vvalfridus Strabus in vita S. Galli apud Surium. Egit igitur equus quoddam quaſi prophetantis officium, ſicut Balaam aſina, conſcientiam domini mortuam miraculo excitauit, & quod nemine loquente dederit, acta peregit haud dubiè, ſic diuina diſpoſitione operante. Iam verò equi ſanctis hominibus ita obtemperarunt vt nullo domitore fuerit opus; quando ſedentis ſanctitas id expoſtulauit, Sanctus enim Malachias Epiſcopus cùm aliquando Eboracum perueniſſet, comitumque ſuorum cauſa plurima vrgeret equorum neceſſitas, oblatus eſt ei indomitus equus, duriſſimè quemlibet ſeſſorem ferens. Malachias oblatum perbenignè accipiens ſibi ſternendum mandat, quo adeò commodè eſt vſus, vt peritè domitum mox conuerſus inuenerit, eoque ad nouennium, id eſt, reliqua tota vita ſit vſus, vt memorat ſanctus Bernardus Abbas Clareuallenſis in S. Malachiæ vita. Præterea ſi quando ſtudioſiùs quàm par eſt, clerici equis alendis & domitandis ſe dedunt, diuinis rebus poſtpoſitis, vltionem diuinam breui aliquando perdidicere. Nam Theophilactus Conſtantinopolitanus patriarcha adoleſcens adhuc electus cùm contrà decorem & officium equas plurimas aleret, vnam verò inſigniorem præcipuè, vt in prohœmio dictum eſt, amaret, vt ante abſolutum quod inchoarat, ſacrum, partum videndi cauſa eccleſia excederet, equitatione qua maximè afficiebatur, perijt, alliſo corpore, nam cùm inde ſanguinem per os reijceret, & in aquam inter cutem incidiſſet, diem tandem extremum clauſit. Sæpè verò id ita contingit effrenatis hominibus equis abutentibus; nam vt narrat B. Petrus Damianus ad Deſiderium Abbatem, de quibuſdam miraculis, Deus per equos hominum vitia vlciſcitur. Clerico enim cuidam Burgũdo indiſciplinato ac mundanis rebus proſus dedito equa erat inſignis, cui plurimùm ob curſum confideret, armatorum collecta manu, diuinis contemptis verbis, factioni ſtudebat & æmulationi: dimicaturus igitur cum aduerſario audaciorem ſe exhibuit. Caſu autem, immo Deo diſponente contigerat, vt præcedente nocte equa ſoluta egreſſa ſtabulum per domum erraret, aceruumque ſalis inueniens ex eo plurimum comederet, atque ideo ſiti plurima affligeretur. Dum inſidens clericus obuium æmulum in agro aggreditur, equa proximum præſentiens riuum extortis de manu ſeſſoris habænis, ad quas accurrit, vbi tum hoſtili manu occiditur, tum aquis demergitur occiſus. Memoratur præterea à Zonara in Conſtantino Leonis philoſophi filio, quomodo equus eius exultans exercitui pernitiem attulit. Cùm Conſtantinus ille, ac eius mater Zoes, imperarent Conſtantinopoli ac Simeonem Bulgarum induſtria Phocæ legionum domeſtici inſigni victoria ſuperaſſet, ob defatigationem, & ſudorem Phocas equo deſcendens ad fontem quendam ſe recreauit. Interea equus miniſtri manibus elapſus in planitie caſtrorum ſine ſeſſore exultabat; qui cùm inſignis eſſet, tantum terrorem incuſſit exercitibus, Phocam cecidiſſe ratis, vt & pugna & perſecutione hoſtium abſtinerent; quod cum Bulgarus hoſtis è ſpecula quadam vidiſſet, ſuos cohortatus contra Romanos ducit, ſubitoq; in perturbatos impreſſione facta, vniuerſos in fugam conuertit, in qua alios Bulgaros aſſecuti occiderunt, alij inuicẽ conculcati perierunt. Romaricus miles referente Vincentio, cõſanguineo ſuo equum tradidit, vt ſe mortuo venderet, & pauperibus daret: ſed ille equam vendidit, & ſibi pecuniã retinuit. Poſt dies autẽ triginta anima eius reuerſa, inquit: triginta diebus fui in pœnis tartari: ſed tu qui nõ pauperibus quod iuſſerã dediſti, hodie eo venies, me in paradisũ tranſlato. Eodẽ die

Clodouei regis votum.

B *Equus a foribus eccleſiæ auelli nolens.*

Equi ſanctis obtẽperant.

C *Clerici equis alẽdis nimis ſtudioſi puniti*

Per equos homines puniti.

D *Conſtantinus à Bulgaris victus.*

Li. 24. c. 8.

Equus pauperibus relictus.

dæmones illum rapuerunt & in altiſſimo monte poſt duodecim dies cadauer illius eſt repertum. E

Maledicentia punita. Daphidas Telmiſſenſis Grammaticus adeo maledicus in omnes fuit, vt legimus apud Suidam, vt nec ipſis dijs parceret: is itaque Delphos profectus deridendi cauſa rogauit Deum: num equum ſuum reperturus eſſet? cumque reſponſum fuiſſet: celeriter eſſe reperturum, ad vanitatem oraculi coarguendam, paſſim iactabat, equum ſe nec amiſiſſe, nec habuiſſe. In reditu autem ab Attalo Pergami rege, quem maledictis lacerauerat, comprehenſus & è rupe, cui equi nomen erat, præcipitatus, interitu ſuo veritatem oraculi comprobauit. Eſt autem & illud valdè memorabile quod accidiſſe memorant inſignes authores apud Conſtantinopolim ante ſacellum Deiparę Virginis. *Equus pictus hinnit* Media enim nocte, cùm nullus ibi equus adeſſet, pictus tantummodò, ille omnium terrore magno bis hinnire auditus eſt, vti iam idem acciderat ante annos plus minus quinquaginta. Id *Lib. 8.* autem accidit Clemente V. Pontefice, vt narrat Nicephorus Gregor & Genebrardus in Clemente V. Strodenſes Angli quomodò impietatis temeritatiſque ſuæ pœnas D. Thomæ Cantuarienſi *L. 13. Hiſt. Angl.* Archiepiſcopo dederint, breuiter ſic narrauit Polydorus: Irridentes (inquit) Archiepiſcopum caudam equi cui inſidebat, amputarunt. At poſtea nutu de ita accidit, vt omnes ex eo hominum *Angli qui caudati.* genere quid id facinus feciſſent, nati ſint inſtar brutorum caudati. Refert Vincentius in ſuo ſpeculo naturali & Gulielmus Malmsburienſis monachus in ſua hiſtoria, tempore Petri Damiani F *L. 3. c. 103* fuiſſe duas vetulas in via publica qua Romam itur: quales D. Auguſtinus appellat ſtabularias, id *Lib. 18. de ciuit. dei cap. 18.* eſt tranſeuntes ad hoſpitia pro mercede ſuſcipientes (nam ſtabulum propriè hoſpitium venale & publicum dicitur,) quæ in vno commorantes tigurio, vna quoque arte malefica imbutæ, hoſpitem quandoque ſolum aduenientem, in equum, vel ſuem, vel aſinum mutabant & certo pretio *Hoſpites in quadrupeda immutati* mercatoribus diuendebant. Quodam die iuuenem hiſtrionicis geſticulationibus victum exigentem, hoſpitio exceperunt & in aſinum verterunt, multum eo lucri facientes, qui geſtuum miraculo deſtineret tranſeuntes, nam ad anus mandatum nutumque quocunque modo mouebatur: non enim illi intellectus perierat, ſed loquela. Ingentem inde quęſtum fecerant vetulæ. Quo cognito vicinus carè aſinum redemit. Cautio tamen hæc à mulierculis adhibita eſt, vt cuſtodiretur ne in aquam deſcenderet. Seruatus diu ab aqua & tandem in cautiorem nactus cuſtodem, in lacum proximum ſe coniecit: ibi ſe aliquandiu volutans, proprię reſtituitur formæ. Cumque ab eodem obuius ſciſcitaretur eius cuſtos, num aſinum vidiſſet? ille ſe eſſe reſpondit. Famulus ad herum retulit. herus ad Leonem Pont. ſanctiſſimum Conuictæ anus idem fatentur. Dubitantem Papam confirmauit Petrus Damianus, vir eruditiſſimus, probato exemplo de Simone mago qui ſuam Fauſtiniano imaginem impreſſerat. Quidam nomine Præſtantius (inquit D. Auguſtinus loco paulò G antè citato,) patri ſuo contigiſſe indicabat, vt venenum illud per caſeum in domo ſua à ſtabularijs illis mulierculis exhibitum ſumeret, et iaceret in lecto quaſi dormiens, qui tamen nullo modo poterat excitari. Poſt aliquot autem dies eum velut euigilaſſe dicebat, & quaſi ſomnia enarraſſe quæ paſſus eſſet, caballum ſe ſcilicet factum, annonam inter alia iumenta baiulaſſe militibus, quæ *Lib. 18.* dicitur retica quoniam ad retia deportatur. Quod ita vt narrauit, factum fuiſſe, compertum eſt, quę tamen ei ſua ſomnia videbantur. Vincentius item ſcribit Pudicam feminam, in quam veſano amore exarſerat Ægyptius à maleficio in equam verſam & à D. Macario Aegyptio eremita reſtitutam. Otho autem Epiſcopus Friſingenſis ſcribit D. Macarium, cùm ad eum adduceretur iſta pu- *li. 1. Chron.* ella, quam amici in equam à maleficis mutatam dicebant, dixiſſe, puellam ſe videre non equam: amicis inquam equam viſam fuiſſe, ſed viro ſancto puellam: itaque ad deum fuſis precibus, tam puellam quam amicos eius à præſtigijs dæmonum liberaſſe.

AB EQVIS OCCISI.

H

Hippolyti interitus. HIPPOLYTVM Theſei & Hippolytes Amazonum reginæ filium, cùm currus iuxta mare agitaret, (patris furorem fugiens, quòd falsò accuſatus eſſet de ſtupro Phedræ nouercæ intentato,) apparentibus phocis equi exterriti rupto curru diſcerpſerunt, vt ſuprà indicauimus: qui exitus nomini tanquàm omini infelici reſpondit. *Hippolytus martyr.* Idem nominis omen in Hippolyto noſtræ religionis euentum habuit. Is enim Oſtijs Tyberinis martyr ſub Decio Cæſare & Valeriano præfecto ab equis dilaceratus eſt. Cuius mortem deſcribens Prudentius, de iudice Romano hos verſus reliquit:

Ille ſupinata reſidens ceruice, quis inquit
Dicitur? affirmant dicier Hippolytum.
Ergo ſit Hippolytus, quatiat turbetque iugales
Intereatque feris dilaceratus equis.

Licinus

A Licinius imperator, cùm filiã Chriſtianæ religionis cultricem ab equis diſcerpi vellet: ipſe à ſuo- *Licinij*
rum vno morſu interfectus eſt, vt Textor memorat. Plutarchus recitante eodem, in Parallelis *mors.*
(minoribus) ponit Comminium quendam, Comminij ex Aegeria filium, qui à Gidia nouerca
(cuius votis parere noluerat) ſtupri inſtar Theſidæ accuſatus fugiens, ab equis ſit dilaniatus. *Præchmen*
Præchmen Eubœæ rex bellum Bœotis inferens ab Hercule pullis equinis alligatus eſt, vt in duas *Rex*
partes diſcerperetur, vt legitur apud eundem Plutarchum. Bœtis Perſa, vrbi Gazæ præfectus, *Bœtis Per-*
capta vrbe equis raptatus eſt ab Alexandro Magno, vt author eſt Sabellicus. Nota eſt hiſtoria *ſa.*
Metij Suffetij apud Liuium, quem cùm Albanorum eſſet dictator, ob proditionem & defectio- *Metius*
nem, Tullus Hoſtilius Romanor. Rex victoria contra Veientes potitus, nudatum regijs orna- *Suffetius.*
mentis alligari quadrigis in diuerſa nitentibus præcepit: cuius corpus agentibus lictoribus & vi
equorum trahentium, vtroque ſpectante exercitu, in partes plures diſcerptum eſt. Hippodorum
quendam Codridarum vnum narrat Aelianus, filiam eò quod apud mœchum deprehendiſſet,
currui alligari & diſcerpi iuſſiſſe. Carolus Magnus ſuperatis hinc inde bello Saracenis Ganalo- *Adulteriũ*
num ad Marſurium & Belingandum adhuc debellandos in Hiſpanias mittit his conditionibus, *punitum.*
vt Chriſti fidem & pacem acciperent aut certum auri & argenti ſibi pondus tributi nomine pen-

B derent. Ganalonus mandatum quidem perfecit: cæterùm auro corruptus, proditor exercitus Ca-
roli factus, conſilium tale hoſtibus dedit, quod ſecuti illi, Rolandum ducem cum flore totius Gal-
lici exercitus ceciderc. Carolus tam atroci nuncio perculſus, debellatis hoſtibus, Ganalonum
proditionis conuictum, ferociſſimis quadrigis diſtractum fœdè laniauit. Brunechildis Athana- *Brunechil-*
gildi Viſigothorum Regis F. vxor Sigeberti Francorum Regis, vno pede & brachio multata, ad *dis Regina.*
caudam equæ indomitæ religata, ex Lotharij Regis & procerum ſententia, ob inaudita ſcelera
& decem res extinctos extincta eſt, vt Auentinus memorat, alijque paſſim. Saxo tradit Iar- *Lib.3.*
mericum Danorum Regem, comites, duces, principes Teutonicæ gentis captos, traiectis fune *Lib.7.*
tibijs, equis in diuerſa raptantibus præbuiſſe lacerandos. Sub Hunnorum in Europam aduentum
anno Domini 373. quædam mulier, quæ in viri nece deprehenſa fuerat, capitis acceſſitur, inquit
Bonfinius; homicidij conuicta pariter & adulterij, vſque adeò Regis Gothorum Hermanarici *L.2.dec.1.*
iram facinoris indignitate ſuccendit, vt quatuor equorum diſcerptu mulctaretur. Brixiani Henri-
co VII. imperatori Theobaldo Bruſlato auctore rebellantes, tandem obſidione longa, fame, *Theobal-*
ferro, flammaque perdomiti ſunt. Theobaldus ante illud Spiræ à Cæſare militari parazonio do- *dus Bruſ-*
natus fuit, eiuſque beneficio ab exilio in patriam receptus. Is referente Cuſpiniano cum paucis *ſatus.*

C militibus in monte qui Brixiæ imminet, capitur & ad Cæſarem perducitur: quem acerbiſſimis
verbis, vt proditorem inceſſit diligentiſſimeque curatum (vulnus enim lethale habuit) equo al-
ligatum per exercitum raptari, in quatuor dein partes diſſecari iuſſit. Hector Boëthius teſtatur
Gualiam totam ab Eduardo Anglorum Rege I. ſubactam eſſe, principem in bello cæſum ac fra-
trem pedibus ad caudam equi religatis ad locum ſupplicij tractum, in quatuor partes diſcerptum
caſque in diuerſas Angliæ ciuitates miſſas, ad defectiones cohibendas. Anno ſalutis 1536. vitam
finijt Galliæ Regis filius natu maximus Franciſcus, (vt refert Sleidanus,) octodecim annorum
adoleſcens, veneno perijſſe fama fuit, & Italus quidam Sebaſtianus Moncucullanus in ſuſpicio-
nem vocatus habita quæſtione, diuerſis equis Lugduni fuit diſtractus: & rex datis poſtea literis ad
Germaniæ principes, inter alia grauem ea de re querimoniam habuit, in Antonium Læuam &
Ferrandum Gonzagam, Cæſaris adminiſtros, omnem inuidiam facti conferens. Sed de ijs qui *Ab equis*
vel iuſtè vel iniuſtè equis diſtracti ſunt hæc ſufficiant. Sunt item quos vel deuoratos vel demorſos *demorſi &*
ab equis interijſſe legimus; Notiſſima eſt in poëtarum libris ſiue hiſtoria ſiue fabula Diomedis *deuorati.*
Thraciæ Regis, qui dum equos ſuos humana carne aleret, ab Hercule illic iter faciente equis ip- *Diomedis*
ſis datus eſt in pabulum, vt breuiter inter alios meminit Ouidius in Ibin: *fabula.*

D *Vt qui Threicij quondam præſagia regis Fecerunt dapibus ſanguinolenta ſuis.* *Glaucus Si-*

Aegidius Maſertus in Argonautica Flacci commentans, Abderum ſcribit vnum fuiſſe eorum, qui *ſyphi filius.*
ab equis Diomedis interfecti ſunt & deuorati. Glaucus filius Siſyphi (qui apud Potniam regna- *Adulteriũ*
uit) cùm equos & ipſe ſuos humana carne aleret, ab eiſdem tandem etiam deuoratus eſt, vt alicubi *punitum.*
ex Virgilio demonſtrauimus. Hippomenem Athenienſium principem fuiſſe referũt, qui Limonem *In Themi-*
filiam in adulterio deprehenſam vnà cum equo feroci concluſit, nec huic, nec illi cibum præbens. *ſtocle.*
Equum igitur fame in rabiem actum, puellam deuoraſſe. Hinc ortum adagium à Diogeniano po- *4.Reg.c.9.*
ſitum: *Magis impius Hippomane*. Inuenio etiam apud Plutarch. Neoclem Themiſtoclis filium, equi *Ieſabel*
morſu interijſſe: ſed & in ſacris literis legimus Iehu, occupato regno Iſraëlitarum, Ieſabelem im- *impia.*
piam, quæ fuerat multorũ cauſa malorum, iuſſiſſe præcipitari deorſum: itaq; equorũ vngulis con- *L.16.c.21*
culcatã eſſe, ſic, vt ſola caluaria capitis ad ſepeliẽdũ inueniretur: canes verò eius linxiſſe ſanguinẽ. *Theodorici*
Theodoric. Gothorũ rex, vt teſtatur Nicephorus, cũ indomitũ equũ aſcenderet, haſtã erecta (quæ *regis e-*
ante tabernaculũ regiũ more gentis ſuæ erecta erat) concuſſit: illa obliquè in eum illata, latus eius *xitus.*

Carolomani mors. vulnerauit, quo vulnere etiam obijt. Sic & Carolomanum teſtatur Æmilius, in equo ludibundum E
dum refugientem domum puellam inſequeretur, impetu equi intra humile oſtium illatum, cor-
Lib.3. poris compagem ſoluiſſe. Sed & Corſum Donatum Florentinum ſcribunt Fulgoſus & Sabellicus,
Li.6.c.11. cùm ad proſperum rerum ſuarum ſucceſſum eius exiſtimatio nimium creſceret, ideoque populo in
Lib.3.c.8. ſuſpicionem veniret tanquam in vrbe tyrannidem affectaret, furente populo, & ædes ipſius, Li-
bertatis accepto vexillo, oppugnante, clam in equum conſcendiſſe; & cùm milites quidam eum
inſequerentur, ab equo delapſum, ſtapedi adhæſiſſe atque adeò ab equo conculcatum fuiſſe. No-
Fabij Pepuli mors. ſtris denique temporibus Fabius Pepulus, comes illuſtriſſimus, & heros inuictiſſimus, vrbe egreſ-
ſurus vnà cum liberis, cùm equi conſternati nullo modò ab auriga cohiberi poſſent, ipſe ſibi libe-
riſque conſulturus, ſingulos quàm fieri licuit ſine læſione rheda exponebat, ſed deſiliturus, adhæ-
ſit implicitus, atque ita alliſo ſaxis capite perijt, Hippolyti in morem.

EQVITATIONIS COMMODA, & incommoda. F

Li.2.de ſani.tu.31. MOTVVM qui exercitij cauſa aſſumuntur (inquit Galenus) alij per nos fiunt, vt ambu-
latio; alij extrinſecus, vt nauigatio & geſtatio quælibet: nonnulli miſti planè ſunt, vt
equitatio: non enim vt in vehiculis præſertim in quibus ſtatim quieſcas, ita etiam cum
equo inſideas, accidit, vt a geſtante tantùm agiteris, ipſe nihil agas; quin ſpinam erectam ſuſtine-
re, tum vtriſque feminibus equi coſtis firmiter hærere & crura extendere oportet, etiam ante pro-
ſpicere: in quo non modo viſus, ſed etiã collum laborat. Præcipuè tamen viſcera hoc genere agi-
Cap. 5. de ratione victus ſalub. tantur. Plato in Timæo ſtatim à gymnaſtica exercitatione reponit vectionem facilem ſiue equo,
ſiue nauigio, ſiue vehiculo fiat alio. Atqne harum vectionum alia tamen alia eſt laborioſior: Equi-
tatio autem concitatior, & per inæqualem locum facta ex Ficini iudicio harum exercitationum
robuſtiſſima cenſeri poſſit. Iſtiuſmodi in primis equitatio minimè laudanda eſt, nam ſępe aliquam
Lib. de parua pilæ luſu. circa renes partem vel Galeno teſtante rupernnt aut circa pectus læſerunt, quandoque etiam ſe-
minarios meatus. Imperatrix Irene, vxor Ioannis Ducæ, cùm Theodorum peperiſſet, accidir, vt
ſpectandæ venationis cauſa, per longum ſpatium ab eo traheretur, vnde læſa matrice parere de- G
ſijt, vt ſcribit Gregoras lib. 2. Sed de equitationis facultatibus diligentiſſimè ſcripſit Mercurialis,
Li.6 de arte gymnaſt. cap.8. tam in medicorum quàm equitum gratiam. Eſt (inquit) non parua differentia, an equus (ſic ap-
pello equum, mulum & aliud quoduis portandis hominibus accommodatum animal,) lentè cele-
riterve gradiatur, àn ſuccuſſet, an aſturco ſit ac toſutarius, an curtat. De tacita ac lenta agitatione
ſcriptũ inuenitur ab Antyllo atque Aëtio, ſi placidè equus gradiatur, nihil magis quàm laſſitudi-
Oribas lib. 6. cap. 24. nem & præſertim inguinibus afferre: de hac inquam verba faciens Hippocrates memoriæ prodi-
dit, continuam equitationem laſſitudinem magnam parere, homineſque infœcundos & coeundi
Aetius lib. 3. cap. 7. impotentes reddere, necnon dolores diuturnos & claudicationes generare: neque iccirco ſenten-
tia Hippocratis damnanda videtur, quod Ariſtoteles contrario planè ſenſu ſcriptum reliquerit,
Li. De aere, locis & aqua. equitantes aſſiduè libidinoſiores euadere, quoniam genitalia continua attrectatione, motioneque
incaleſcentia ſpiritum conſpiciunt, ſicque coeundi cupiditas inducitur: ſiquidem Hippocrates de
placida & nimis frequenti loquitur, vtpote quæ leni motu non ita calefaciat & pendentes coxas
Hippocrates et Ariſt. conciliati. atque pedes oblectat: Ariſtoteles verò de ea quæ equo celeriter gradiente & interdum ſuccuſſan-
te, ſed non admodum frequenter exercetur, verba facit. Hæc etenim equitando facta exercita-
tio, vt Antyllus & Aetius crediderunt, totum corpus laborioſè concutit, & magis adhuc omni- H
bus alijs exercitationibus. Vnde ab Alexandro Tralliano in dolore capitis, quem cauſa frigida gi-
Li.27.c.7. gnit, adhibetur, ſicut in epilepſia, in ſurditate, præſertim verò ſtomachum firmat: vt non imme-
L.11.c.30. ritò ſcriptum ſit à Plinio, equitationem ſtomacho & coxis vtiliſſimam reputatam fuiſſe: qua item
Lib.9.c.3. ratione in ſingultu curando ab Aetio vſurpatur, ſenſuum inſtrumenta ſubinde purgat, eaque red-
dit acutiora, hydropicos (vt ſentit Trallianus) ſi quid aliud maximè iuuat, ſolutam aluum &
In Caligula. fluentem, dicente Celſo, coercet, crura quoque tenuia craſſefacit, quòd Germanici exemplo te-
ſtatur Suetonius. (Suetonius ſcribit Germanicum crurum gracilitatem aſſidua equi vectatione
poſt cibum repleuiſſe) alioqui equitatio à cibo teſte Auicenna noxia eſt, quod periculum ſit, ne
cibus in ventriculo putreſcat, cæterum thoraci maximè aduerſatur, necnon veſicæ malè affectæ,
in cuius vlceribus curandis ante cætera huiuſmodi exercitationẽ vitari placuit Archigeni illi, præ-
ſtantiſſimo Hadriani Imp. Archiatro: coxis etiam obeſſe ſcripſit Hippocrates; quanquam in hac
re varias auctorum poſteriorum exſtare ſententias reperio. Themiſon Methodicorum princeps in

coxendi-

A coxendicum dolore, ἰσχιάδος nomine à Græcis appellato equitare imperabat ægrotantes, quo ma-
gis ob vehementiam motus partium faceret vexationem: poſt ipſum idem confirmauit Theodo- *Cæl.li. 5.c.*
rus Priſcianus quem modo citaui, Plinius. Ex altera parte iam diximus Hippocratem coxis equi- *1.*
tationem inimicam, earumque dolorum parentem reputaſſe, quem ſecutus Cælius Aurelianus *L. 2. ad Ti-*
Themiſonis placita inſectatus eſt tanquam veram iſchiadicorum curationem deſtruentia. Ego, *mo.cap.21.*
cùm animaduerto in hac exercitatione vehementer coxas incaleſcere, ac ex motu debilitari, ita
ſentio humores defluentes faciliter ibi decumbere, atq; inde dolorificas affectiones excitari, tan-
to magis affectus iam excitatos, quaſique inueteratos acerbiores & indiſſolubiores fieri reor: qui-
bus item rationibus equitationem à Celſo podagricis iure damnatam fuiſſe puto. Equitatio per- *Li.4.c.vlt.*
acta ſuccuſſante equo prædictis duabus proculdubio deterior eſt, nimirum quę vniuerſum corpus *Cicero 2.*
moleſtè quaſſet & dolores excitet augeatque: ſicut in Niptris ille ſapientiſſimus Græciæ ſau- *Tuſ.*
cius intelligebat, vbi diceret: *Pedetentim ite & ſedato niſu, ne ſuccuſſu arripiat maior dolor.* Quod *Non. Mar-*
item Lucilius poëta antiquiſſimus innuit, dum equum ſuccuſſantem, tetrum nuncupauit hoc *c.ll.*
verſu:

Succuſſatoris tetri, tardique caballi.

B Adhæc ſuccuſſationem vehementer caput offendere, collum & dorſum & nates, experiuntur illi *Succuſſa-*
qui aliquando in hunc modum equitare coguntur. Denique ſi vlla eſt equitatio, quæ viſcera præ- *tionis no-*
cipuè (id enim fatetur Galenus) agitare apta ſit, proculdubio nunc propoſita talis eſt, à qua non *xa.*
ſolùm interiora omnia concuti, verùm etiam ſuſpendi quaſique arripi videntur. Illud vnum habe- *2. de ſa. tu.*
re iuuamen poteſt, vt cibis atque crudis humoribus concoquendis, aluoque ciendæ ac vrinæ pro- *c.11.*
liciendæ, necnon à renum (quod Auicennæ placuit) loco lapillis atque arenulis ad inferiora de- *Lib. 3. fen.*
ducendis adiuuare queat. Sed, quoniam maioribus damnis commoda hæc compenſantur, omnes *19 tr. 1. ca.*
ab exercitatione ſimili abſtineant conſulo. In aſturconibus equitatio (eam ſic appello quam vul- *vlt.*
gari nomine portantum aut trainam vocant Itali) & de qua ita Martialis: *Traina e-*

Hic breuis ad numerum rapidos qui colligit vngues, *iuſque vti-*
Venit ab auriferis gentibus Aſtur equus. *litates.*

Quemadmodum magis corpus & membra gradarij equi vectione exercet, ita minorem moleſtiam
parit, ſiquidem mollis ita alternorum crurum explicatu glomeratio minimum fatigat, peculiari-
terque aluum citare vſu probatur. De equitatione currentibus equis facta licet apud Ariſtotelem
legatur, ita equitantes quod magis caueant, minus cadere, tamen eam improbare videtur Gale- *Equitatio*
C nus hac ratione, quia ſæpè contingit equitantes in terram decidere & nonnunquam ex caſu emo- *equis cur-*
ri: ſed præter hanc multæ exiſtant cauſæ aliæ, ob quas à ſanitatis ſtudioſis huiuſmodi equitatio *rentibus.*
omni diligentia euitari debet: nam corpus (vt ſcribit Hippocrates,) nimium calefacit, exſiccat, *Lib. de lu-*
atque extenuat, ob id ad minuendam carnis multitudinem à Cælio Aureliano probata, caput ma- *do par. pila.*
lè afficit, ſenſus hebetat, oculos non parum offendit: quandoquidem Ariſtoteles cauſam inda- *2. Diæta. li.*
gans, cur, qui equo vehuntur, quò longius equus decurrerit, eò magis emittere lachrymas ſo- *5. ca. 8.*
lent, ſignificat illud ideo euenire, vel quoniam motus calefaciens valdè humores oculorum eli- *Sect. 5.*
quat, & lachrymas inde ciet, vel quia ſicuti venti aduerſi oculos perturbant, ſic aër occurſans tan- *prob. 13.*
tò magis ferire poteſt, quanto equus velocius agitatur. Lædit propterea hæc equitatio tam thora-
cem & pulmonem quàm viſcera vniuerſa. Quod etiam renes maximo detrimento afficiātur, fidem
facere poſſunt multi, quorum alij vrinæ ardore; alij lapillis, alij vlceribus modò renum, modò
veſicæ, modò peritonei vſque adeo ob hanc exercitationem ſollicitati fuerunt, vt ferè ijs affe-
ctionibus mortem obierint; ne dicam quot luxationes, quot oſſium fracturæ, quot membrorum
diſtorſiones ſæpenumerò inde naſcantur, dum brachia, dorſum, coxæ & crura ſupra modum la-
borant. Videant igitur quos currentibus atque mutatis equis itinera ſua obire delectat, quot ijſq;
D grauiſſimis periculis, nedum valetudinem, verum etiam ſalutem ipſam ſubijciant, quomodoque
non ingenuorum aut ſanitatem curātium ac vitam ſed potius perditorum hominum, athletarum,
nihilque vitam qua nobis carius ac optatius nihil reperitur, æſtimantium opus exerceant. Hacte-
nus de equitationis ſpeciebus, quarum nullam ægrotantibus conferre ſcripſerunt Antyllus atque
Aetius; quaſque nec ijs qui medicinam ſcripſerunt, vllo pacto congruere memoriæ tradidit Sora-
nus Epheſius, neque illis qui renum morbis officiuntur, vel earum inflammatione laborant, con-
uenire cenſuit Galenus. Sunt qui in equo ſedentes geſtari delectentur, quæ exercitatio parum
malè valentibus vſui eſſe mea ſententia poteſt: nam, vt molliſſimè veharis, tamen laſſitudo ingui- *6. Epi. com.*
num lumborumque & dura ſuſpenſio explicatioque percipitur, quando ſubpedaneis corpus ſu- *3. aph. 1.*
ſtentare, perarduum eſt, ne dicam impoſſibile: accedit & mala ac dolorifica illa concuſſio, ſi quo *Seſſio in e-*
modo incitatius feraris. Valentibus magis conferre eadem poteſt, corpus, animum & ſtomachum *quis quid*
firmando, ſenſus expurgando, acuendoque, ſed pectus atque pedes debilitat. Huculque Mer- *praſtet.*
curialis. Quærit Ambroſius Nolanus, cur qui longa & frequenti equitatione vtuntur, ij vt ſicci

ventris

Multum equitantes cur ſicco ventre, contrà lotium faciunt plurimum.

ventris ſunt; ita lotium multum faciunt. An quia (inquit) equitantium lumbi nimium laborant; E atque ob id calefiunt; quorum caliditatem renes etiam ſentiunt: renibus calefactis omnis ferè humor, qui in hepate, corpore ac ventre eſt, exugitur, quod lotium ipſum eſt; exucto verò humore cætera ſicciora deſcendunt in ſedem, ac ventrem ſiccant: ſiquidem cùm lotium plurimum fit, tum excrementa ſiccantur. An quoniam equitantium ſedes ob concuſſum & hippiam, cui aſſiduè hæret, calet, ac premitur & arctatur, quibus affectibus omnia excrementa, quæ ad ſedem fuerint calendo & premendo ſiccantur & obdureſcunt: hæc ſiccata etiam ſuperiora deſiccant. Natura autem cùm alteram excrementorum viam impeditam ſentit, altera intentiùs vtitur: atque ſi non poteſt craſſas excrementorum partes in viam lotij conuertere, ſubtiliores & humidiores committit: vnde lotium plurimum fluit in veſicam, iam ventre ſicco remanente. An quia in equitantibus decurſus de ſuperiore corporis parte ad inferiorē fit: in eo verò decurſu faciliùs citiuſque humor deiectus deſcendit, quàm durior ſubſtantia: illius enim vt nihil mollitudinem impedit; etiam per anguſta penetrantis; ita duro corpori vnum quoque obex eſſe facilè poteſt; quo fit, vt vbi prius faciliuſque humor deſcendit, reliqua ſicciora remaneant in equitantibus, neceſſe ſit eorum vt lotium fit multum, ita venter ſiccior euadat. Hæc itaq; ille.

F

GESTATIO IN VEHICVLIS.
& lectica.

L. 6. de arte gymnaſt. cap. 10. VEHICVLORVM multa fuere apud maiores noſtros genera, (inquit Mercurialis,) quorum luxuria vſque adeo interdum Romæ creuit, vt referente Plinio, aurea ac argentea facere non ſint veriti: ſed hoc præter inſtitutum noſtrum eſt. Nam, quæ pro ſanis
L. 34. c. 39. aut ægris in vſu habita ſunt à medicis vehicula, alia ab animalibus, mulis aut equis agebantur,
Geſtatio per vehiculum. alia ab hominibus, & vtraque vel tardiuſculè vel celeriter. Geſtationem vehiculo factam quamuis cæteris actiorem eſſe dixerit Celſus, ea nihilominus ſecundum Galeni ſententiam, inter debiles
Li. 2. c. 15. exercitationes recenſeri meretur: quo fit, vt ſanis, niſi aliter exerceri impediantur, minimè om-
Li. 2. de tu. val. c. 11. nium conueniat. Valetudinarijs atque ſenibus magis: quemadmodum Antiochum exercuiſſe ſeſe & Cæcilium Plinium accepimus; maximè verò ægrotantibus, de quibus ſermonem faciens An- G
Lib. 5. de tu. val. thyllus, dixit geſtationem in vehiculo factam vim quandam amoliendi commouendique morbos ſtabiles & permanentes habere. Quapropter Seneca ad bilem faucibus infixam diſcutiendam &
Epiſt. 56. ad ſpiritus denſitatem extenuendam ſibi mirificè profuiſſe ſcribit, qui quod anhelandi difficultate, ſiue ſuſpirio, vt ipſe vocat, non rarò vſque ad exſpirationi periculum exerceretur, huiuſmodi
Lib. 3. c. 6. exercitatione aduerſus morbum vtebatur. Hæc inquam exercitatio duplex ab Aetio traditur, altera mitior, altera vehementior. De mitiori ſcriptum reliquit, ea in capitis affectionibus, & his
Lib. 1. c. 1. quibus inteſtina fluxione laborant, vtendum eſſe. Vnde ſapienter Cælius Aurelianus iudicanit capitis dolore vexatos per longam viam geſtari debere, ne frequenti verſione ægrotanti vertigo induceretur, velut etiā non ſine ratione in furore, atque paralyſi curandis vehiculi manibus acti geſtationem adhibendam eſſe voluit, quanquam eandem poſtea in epilepſiæ curatione improbauerit, quod motus rotarum vertiginem caliginemque faciat ægrotanti, quæ paſſionis imaginem ferat. Licet enim Galenus Trallianus & Aetius in vertiginoſis, epilepticis, graui ophthalmia, aut aurium dolore, ſurditate ve capitis necnon in hemicranicis ſimilem exercitationem prorſus auerſari non videantur: attamen Aetius ſic affectos leniter moueri & auerſos ab itinere retrorſum deſidere in curru mandauit: multos ſubiungens ſe nouiſſe hoc modo curatos, qui nullo alio auxilio H
Vectatio retrouerſa. indiguerunt. Aetium ſecutus deinde Auicenna addidit huiuſmodi vectationem retrouerſa facie peractam viſus debilitati eiuſque obfuſcationi magnum iuuamentum conferre. Hanc mitiorem in aluo fluente commendauit Celſus, quam valetudinarijs quoque & ſenibus Auſonium Gallum poetam & Auſonij medici à Marcello citati filium probaſſe puto, quando is amico cuidam ſeni & a morbo reſurgenti ſcribens, monet ciſio & veredo, quæ erant vehiculorum genera, tardè vehatur, rhedas, petorita & equorum veloces motus fugiat, his verſibus:

Pelle ſoporiferi ſenium, nubemque veterni
Atque alacri mediam carpe vigore viam:
Sed ciſium aut pigrum cautus conſcende veredum,
Non tibi ſit rheda, non amor acris equi.
Canterij moneo malè nota petorrita vites,
Nec celeres mulas ipſe mouendo agas.

Porrò

Geſtatio per vehiculum vehementior Li. 4. c. vlt. Geſtatio in lectica. Curtius. Lectica noxa.

A Porrò vehiculi geſtationem vehementiorem tanquam calefaciente attenuanteque vi præditam in ſupprimenda carnis multitudine à Coelio commendatam iouenio, quam item ab ipſo pro atrophiæ curatione & ab Aetio in affectionibus pectoris, & ſtomachi, in tumoribus laxis, in hydropicis, ac ſtupore attonito perculſis veluti optimum præſidium vſurpatam fuiſſe conſtat. In lectica geſtatio facta, vt prædicta aliquanto remiſſior atque blandior exiſtit, ſic quoque plures vſus apud medicos in exercendis ægris habuiſſe legitur: quod enim in ſanis quandoque eam adhibitam reperiamus, id factum credo, non vt ſimili exercitatione vlla valetudini accederet vtilitas, ſed potiùs quia à ſenectute ſiue alia cauſa (veluti Alexander ob cruris vulnus in militari expeditione lecticæ vſus traditur,) cogebantur vel vt à puluere, ſole, ventorum flatibus, pluuia, grandine ac hyemis rigoribus defenderentur: quocirca niſi aliqua ex prædictis cauſis homines ſani vrgeantur, vt à lectica abſtineant, conſulo, quoniam præter agitationem illam quæ plurimorum capita vexare conſueuit, generat & in corporibus quendam torporem, dum omnia ferè membra à motu feriantur, vt mox difficilè reddatur, ea maioribus ac vtilioribus exercitationibus aſſueſacere. Verum enimuerò hac particulari commoditate nõ mihi videtur priuãda lecticæ geſtatio, quod ſani viri ea poſſunt vti poſt cibos, non ad exercenda corpora, ſed ad obeunda negocia neceſſaria, citra motus B damnum, aut ſolatij & exhilerandi animi gratia, quemadmodum factitaſſe Auguſtum, quando ſe à cœna in lecticulam lucubratoriam recipiebat, auctor eſt Suetonius. Quantum autem ad exercitanda languentium corpora ſpectat, duplex fuit illius apud medicos gymnaſtas vſus, aut geſtatis ſedentibus aut decumbentibus. Decumbentes in lectica geſtantur, vt Antyllus, Aetius & Auicenna memoriæ mãdarunt, qui lethargica febri, aut ſemitertiana aut quotidiana ac phlegmatica vexantur, hydropici ſecundum Tralliani ſententiam, apoplectici, reſoluti, nephritici ac podagrici: ſiquidem hæc commotio per lecticam habita (vt ait Arabum medicorum princeps,) materiam expulſioni aptam efficit: prodeſt ſubinde talis geſtatio ijs qui diuturna imbecillitate laborant, qui helleborum ſumpſerunt: itemque vigilantibus aut ſegnitie & pigritia quadam oppreſſis, necnon ijs, quibus caninum in modum appetitus intentus eſt, nimirum cum intentio illa ſedetur. Cæterùm ſedentes in lectica, ſecundum Aetium, portari debent, qui in integra febrium declinatione conſiſtunt; eadem ratione & illi qui alias exercitationes obire nequeunt, qui diuturno aliquo & leui morbo impliciti ſunt, qui cùm adhuc imbecilles ſint, vires reficere cupiunt, qui tardè alimenta conficiunt. Ex quo prudenter ſatis Cor. Celſus vbi phtiſici nauigare nequeunt, lectica eorum corpora dimouenda conſuluit; quemadmodum Alex. Trallianus, ſi quid aliud, huiuC ſcemodi geſtationes & naui & lectica factas, hydropicos iuuare ſcripſit.

TEMPERAMENTVM.

Cur temperatus eſſe dicatur equus Calidum eſſe. Tẽperamẽto variare. Equi ſanguinei.

LAVRENTIVS Ruſſius equum temperatum exiſtimari aſſerit, quoniam docilis eſt, & in dominum vel nutricium ſuum ſeu curatorem facilis placiduſque. Ad caliditatem tamen vergere arbitratur, idque arguit ex leuitate, audacia & vitæ longitudine, qua pleraque animantia ſuperat. Cæterùm ſicut in nobis vſu euenit, equorum nonnulli ſanguinei, alij bilioſi, alij pituitoſi, alij melancholici; Quomodo autem inuicem dignoſcantur, docet Petrus Montis philoſophus G. Ayora Cordubenſi interprete, à ſanguinea complexione exordio ſumpto: Cùm ſanguinea (inquit) complexione proportionantur, citi quocunque in curriculo ſunt, præſertim ſi id parumper accliuum eſt: cæteris delicatiores ſunt, & freni obedientiam ſupra cunctos poſſident: D breuem anhelitum habent, quamobrem in longo curſu præſtare non queunt: in breui tamen citò eunt, & cum pulchritudine tranſeunt: tum quia minutim & iunctim currunt. Ex ijs ferè nullus alta vel longa veſtigia facit, ſed omnes penè crura anteriora in curſu implicant. Ad iaculandum ex eis nimium præſtant, & in gyris huc atque illuc faciendis mirum in modum excellunt. Has habitudines tenent: pedes paruos & non crebrò multà duritie præditos poſſident breues iuncturas articuloſve (ſi dicere cupis) gracilia crura & media longitudine ſita tenent. Fœmora habent craſſa, quæ crura breuiora videri quàm ſunt, faciunt: multam etenim carnis copiam in natibus habent, & ea nimium deorſum deſcendit, neque aliter ea quæ à ſcapulis pendet, toros anteriorum crurum induit. Carne & ſuper clunes & circum ilia abundant: craſſi in poſteriori parte ſunt, in anteriori verò ſubtilitate hilarantur. Tergum & eius partem aduerſam rectè conditam habent. Clunes atque nates rectè conditæ & optimæ diſtributæ ſunt, quibus cruces apta æquitate reſpondent. Collum breue, craſſumque tenent. Quæ res ſimul cum copioſa conditione poſteriori ipſos bello parere efficiunt. Eorum capita parua atque breuia ſunt, quæ inter corpulentiam & maciem medium ſortiuntur. Minores huiuſcemodi complexionis equi, quàm ex cæteris ſunt. Cholerici neque ce-

Equi bilioſi

leri-

leritatem neque tarditatem habent, quamuis eorum plurimi tantam ſuperbiam teneant in exitu, vt ſiniſtrum iter perſæpe capiant, neque id tamen in alterum magis quàm in alterum latus fieri dicimus, nimium currunt, præſertim in longo curſu; anhelitus quidem patientiores cæteris ſunt; cùm currunt, plurimùm ſe attollunt. Longis quoque paſſibus & nimium apertis incedunt; eorum plurimi infreni ſunt. Equi nimium veloces iſtius complexionis à ſanguine ſubſecuti naſcuntur, qui eos celeriores, freno obedientiores, pulchriores & pretioſiores reddit. In iſtis namque duabus complexionibus huiuſmodi animantes nimiam oſtentationem apitudinemque cum vigore poſſident. Quocumque in terræ ſitu currunt, maximè vbi viribus opus ſit. At ſi phlegma pro ſanguine ſequitur, animalia tardiora & anhelitus patientiora & infreniora fieri ſolent; quæ melancholiæ aduentu ſemper dureſcunt. Has aut ſimiles habitudines poſſident. Mediocres pedes & ſatis ab vngula vegetos habent, quæ inter duritiem & temperiem medium poſſidere experitur. Iuncturæ curtæ atque fortes ſubſiſtunt. Eorum cruta tam anteriora quàm poſteriora mediocrem tum longitudinem tum groſſedinem habent: ea tamen nimio oſſe exuperant, quod vndique maximum eſſe omnia membra demonſtrant. Femora tantum ſeorſum eriguntur, vt reliqua longitudine excedere videantur. Nates cum clunibus eorum ſtrictæ & ſiccæ potius quàm vel latæ vel carne vberes dicendæ ſunt, præſertim in ſummitate, illic etenim in pectoris volucrum modum deducuntur colliguntur que. At oſſa clunium nimio interuallo diſtant, groppam longam habent, quæ in parte F
poſteriori contrahitur, quæ res eorum tergum breue efficit. Ilia adeo ſurſum eriguntur, vt pars illa in qua clunes nateſque conſiſtere diximus, altiorem videri quàm ſit, faciant. At cruces inferiores habent. Supina pars prælonga eſt, quanquam magna ex parte, etſi longum pectus, breuiſſimum ventrem teneant (quem Hiſpani Hamelgum dicunt) pectora lata atque aperta poſſident; quamuis ob acuitatem quam in fronte tenent, accipitres imitentur, & minorem latitudinem habere videantur, quæ equidem res animalium velocitatem præ cæteris indicat. Neque vllum adhuc pernicitate præſtare, ni id apertè decurrat, compertum habemus. Non ſunt graues ſed in anteriori parte nimium oſſis & poſſident & oſtendunt. Crurum altitudine & corporis breuitate præſtant; quod quidem ſignum ſingula animalia vt pernicitate excellant, habere debent, quamuis minus, ob id, pondus tolerent. Curſus etenim crurium expeditionem appetit. Huiuſcemodi equi quos cholericos dicimus, colla ſatis longa atque gracilia ſortiuntur. Quapropter & poſteriorem leuitatem & currendi impetum freno inobedientes ſunt. Capita mediocria ſiccaque tenent, quæ inter longitudinem & medium conſtituuntur; maiuſcula etiam cholericis quàm ſanguineis inſunt, quod in hominibus ob capillaturam nequaquam oſtenditur: capillis tamen ſubſciſſis non minus G
in nobis quàm in equis vtieſt, oſtendi ſolet. Iſtiuſmodi demum equi multum ſentiunt atq; elaborant, ſed ſuperbiſſimi ſunt. Melancholici citi vti cholerici ſunt, quamuis & duri & intemperati conſiſtant, & multum celeritatis illis vt cholericos æquipareut, deeſt. Eorum etenim nullus cum ſufficientia currere experitur, immo & tam rotundè atque implicitè in curſum eunt, vt inter eorum currendi atque rotandi modum nullum ferè diſcrimen (quanquam non cadant) iudicetur. Magis ſaliendo quàm curſu valent, quam quidem affectionem vniuerſim à melancholicis animalibus obſeruari videmus. Os durum poſſident: multum tamen in longum fugere nequaquam ſolent ſi eos frena coercent; cruribus quippe vti non magnoperè cupiunt. Ingentes labores perferunt; in iiſq; tolerandis præſtant præſertim cùm ſarcinas deportare expedit. Omnes denique equi qui pedes atque crura arcuata ſortiuntur, & intemperati & pauciſſimi laboris ſunt, debiles quoque pro ſui corporis magnitudine experiuntur, verùm quia melancholici ſunt, fortes eſſe oſtenduntur, & magnos ictus, vbi tangunt, dare videntur. Pedum cornua benè condita atque fortia quamuis non temperata ſortiuntur; Crura craſſa, curua, atque breuia poſſident. Coxæ atque clunes rotundæ ſunt: Tergus media longitudine coextenditur, quod ſæpe curuum eſt (quem quidem defectum pandum Hiſpani vocant,) quam quidem ob rem & quia libenter ſtant, ad rotationes ſuperipſos H
peragendas optimi ſunt. Pectus latum, apertum & tabulatum (ob ſimilem adequationem dictum) tenent. Collum curtum craſſumque illis tributum eſt, cui diuerſum caput minimè ſed ſimillimum annectitur, quod magno oſſe conſtare vſque quaque conſpicitur. In iuſta pugna valent. At cùm choleram huic complexioni anteire natura vult, longè præſtant. Canes quoque huiuſmodi complexionis fortes ſunt & tenaciſſimè mordent qui pollices magnos atque aduncos in ſuffraginibus magna ex parte habent, (quamobrem peſugnados ipſos Hiſpani appellant.) Simi etiam eſſe conſueuerunt; quæ res & in equis & in canibus dignoſcendis commune inditium eſt. Phlegmatici lenti in principio ſunt, neque vlla tamen in totius curſus parte laxitudinem deſerunt, quanquam & in medio & in fine minorem lentorem retineant; præſertim ſi currendi ſpatium acclium eſt, & nimium dilatatur, & aliorum complexionum defectionem exiſtimes. Neque eos ob id vnquam leues eſſe, ſed vno ferè modò in longum pergere dicimus, quam rem ij qui iunctum atque celeriter vim immittunt, agere non poſſunt. Parum ſaliunt & ſpatioſe voluuntur. Non citò à curſu

Equi melãcholici.

Canes melancholici.

Equi pituitoſi.

A à curſu conſiſtunt, quamuis, & molli ore ſint, & multum fugere nequaquam aſſueſcant. Laborum patientiores experiri, quàm videri conſueuerunt. Ex iſtis, vel cũ melancholico humore commixto multi reſides eunt. Verùm cum melancholia præcedit, phlegmaque ſubſequitur, iter pertinacius refutare, & vlterius nolle progredi pugnant. Horum pedes magnitudine ſpargũtur, quorum cornua mollia ſunt: articuli immò artus longi, crura verò, atque femora longa exiſtunt: at ſua femina (interiores coxarum partes intelligas) nimium carnoſa, & quoquo modo ſummiſſa iacent. Tergum atque ilia longa porriguntur, venter propenſus atque longus eſt. Pectora curta, non lata ſed nimia carne inducta poſſident: colla craſſa longaque exiſtunt, & plurima induuntur carne: quibus capita conformitate proculdubiò correſpõdent. Latiùs in iſtis equorum complexionibus ſcribi poterat, debueratque: plura etenim alia tum publica, tum quouis modo tecta ſortiuntur. Verùm cùm hæc vniuerſalia cognoſcantur, cætera quæ reſtant, facilè comprehendi poterunt: Magnitudinis atq; colorum diſcrimina pro aliquali cognationis parte; non autem pro vniuerſa infallibiliue norma inſeruntur. Singulæ quippè iſtiuſmodi differentiæ in quauis complexione, & locum inueniunt, & ineſſe experiuntur. Sanguinei minores cæteris ſunt, qui vel album vel caſtaneum colorem (ob fructuum ſimilitudinem à nobis dictum) ſortiri aſſueſcunt. Cholerici inter mediam, & proceram magnitudinem conſiſtunt: at colorem ex cinereo atque albo cum medio vtriuſq; coloris permixtis confectum habere ſolent (qui color rutio ob rotarum diſcretionem ab Hiſpanis dicitur) quamuis ex equis iſtis non pauci caſtanei ſint, nomen iam deſuper expoſitum. Melancholici mediocres, & nigri ſunt. Phlegmatici magni, albi atq; caſtanei eſſe aſſueuerunt. At in ſingulis prouincijs equorum complexiones illis quæ hominibus inſunt, conformari ſunt ſolitę. tunc præſertim cùm non delecti vel externi emiſſarij equas comprimerent, ſed cùm tumultuatim ac permixtim ex ijs vti ex hominibus generatio fieret, id (quod retulimus) longè certius obſeruaretur. Hæc itaque Petrus Montis, quæ fortaſſis aptius ijs quæ ex Cardano de electione equorum ſcripſimus coniũgi poſſint; ſed & hic non malè quadant, cùm deinceps quæ vel ad equi præſeruationem à morbis, vel ad curationem eorundem pertinent; ſit dicendum. Temperamentum enim ægri in primis cognoſcendum eſt medico.

B

Equi ſanguinei.

Cholerici.

Melancholici.

Pituitoſi.

C MORBI, EORVMQVE Cura.

ARISTOTELES author eſt, homines vſu peritos aſſerere, totidem ferè morbis equũ atq; etiã ouem infeſtari, quot homo ſolet. Ego verò de ſingulis accuratè tradere non inſtitui, ſed de ijs tantùm in quos frequẽtius incurrere ſolent. Nonnullos autem cognoſcere difficile eſt, vt tradit Pelagonius, propterea quòd eadẽ ſæpè ſigna diuerſis in morbis appareãt: Verbi gratia, non ſolũ febriens capite in terram demiſſo anhelitum ducit frequentiorem, ſed cùm alij etiam dolores vrgent. Rurſus opiſthotonicorum notæ traduntur, quæ etiam proueniunt ijs animantibus, quæ longior inſolatio aut diuturnus labor ab imbecillitatem perduxit. Ea non poſſunt inſiſtere, ſed commiſſis in vnum pedibus concidunt. Non ergò putabis ipſe dolorem eſſe ventris aut tormina, neque ab ijs medendi rationem trahes, ſed conueniens morbo remedium adhibebis. Multa igitur germanarum ægrotationum ſigna ſimilitudine confunduntur: multa quoque prorſus diſſidentium indicia facilè deprehendes, ſi diligentius animaduertas. Aegrè autem habere equum non difficile eſt cognoſcere, nam triſtior eſt ſolito aut pigrior, vt ait Vegetius, ſomno non vtitur conſueto, nec ſolito ſe more tranſuoluit, nec requiem vt aſſumat, accumbit, nec deputatum cibum aſſumit ex integro: & potum aut intemperantius accipit, aut omninò faſtidit, ſtupentibus oculis, auribus flaccidis, erecto viſu, turpi pilo, exhauſta ſunt ilia, fit ſpina rigidior, anhelitus crebrior aut grauior; inceſſus ipſe, quò maximè notatur ſegnis, ac nutans. Cùm huiuſmodi ſigna in iumento vnum vel plura conſpexeris, ſtatim illud (inquit) ſeparabis à cæteris, vt contagionem non inferat proximis, & faciliùs in ſolo iã cauſa morbi poſſit agnoſci. Si diligenter habitum, poſt vnam, ſecundam vel tertiam diem ob illa mœſtitia fuerit abſolutum, nihilque reſederit in corpore ipſius quòd putetur ambiguum, ſcito ex leuioribus cauſis illam veniſſe triſtitia, & animal conſuetudini priſtinæ eſſe reddendum. Nec explorandi omittatur intentio, nam frequentius inſpici debet, & cautiùs, quod ſemel cœpit eſſe ſuſpectum. Hucuſque Vegetius. Idem tradit equos in nonnullis morbis cadere, vt in eo qui inde caducus vocant, & eo quem Frenes vocant, & mali de humida, & morbo acuto ex pabulo contracto (appa[illegible] crithiaſin hoc eſt vt G[illegible]æa vertit, hordeationem intelligere; nam in hac quoque cadunt, & erigi recuſant.) In podagra etiam

D

Morbos multos cognoſci cur difficile.

Aegrotantis ſigna.

In quibus morbis cadant.

etiam ferè ſtare, & ambulare neſciunt:ſi coguntur, claudicant: ſæpè ſe proijciunt, vt indigeſto ex E hordeo animalia quæ propter dolorem non coquunt cibum. Plerumq; autem morbos concipiunt *Morborum cauſa.* laſſitudine, & æſtu, nonnunquam, & frigore, & cum ſuo tempore vrinam non reddunt: vel ſi ſudant, & à concitatione confeſtim bibunt, vel ſi cùm diù ſteterint, ſubitò ad curſum extimulatur. Quantoperè autem frigus noceat equis, ſupra in curatoris munere iudicauimus. Labor quoque per nimium calorem eos ſclamatos, id eſt emaciatos facit. Iam verò plenitudo, & obeſitas quamuis morbus nō dicatur, æquè tamen lædit, & medicationem requirit. *Frigus vt equis noxiū* Morbi acutiſſimi tres authore Hierocle, equis, & alijs, quorum ſolidæ ſunt vngulæ, accidunt, veſica, conuerſio inteſtinorum quæ ileos (inquit) vocatur, & cardiacus: cæteri verò ad dies aliquod differuntur. *Morbi acutiſsimi.* Addit tamen ſolere etiam chrithiaſim, & ſuffocationem, & ventris dolorem illicò perimere, niſi præſens remedium auxilietur. Ceterum recentiores frænes vulgò vocant morbum quendam, qui vel infra duas horas aliquando occidit. Sunt, & pariſthmia periculoſa. *Franes morbus qui.* Hernia equi ex calcitratu alterius ad inguen orta, tertiò ferè die occidit. *Morbi toti corpori cōmunes.* Morborum qui toti corpori communes ſunt, præcipui ſunt macies ſiue extenuatio, febris, peſtis, ſcabies. Particularium alij etiam interni, alij externi. Interni ſunt dolores capitis, ventris, & inteſtinorum, neruorum læſio, oculus cruore ſuffuſus, oculus per- F cuſſus, inflammatio, lachrymæ, lippitudo, caligo vnguis, & albugo, dolor dentium, palatina vulgò dicta, barbulæ ſub lingua, tonſillæ, hæmorrhagia, ſtrumæ, Tuſſis, ſtrangulio, aſthma, dolor *Particulariū diuiſio.* cordis, bulimus, cruditas, dolor ex flatibus, Lumbrici, nephritis, franes, vrinæ difficultas, dolor ex retentione vrinæ, ſtranguria, mictio ſanguinis, tumor teſtium, vuluæ procidentia, langium in cauda, ita vocat Ruſius malum quoddam, à quo velut à cancro pili ac oſſa caudæ corrumpuntur, defluuium pilorum caudæ, attritis, podagra, ſuperoſsum pedis luxatio, vngularum vitia, vulnera, vlceraque multarum partium, & morſus. Hi ſunt ferè præcipui equorum affectus, de equorum curatione, vel ideò nō pertractabo, quòd ea peculiare idq; grandiſſimū volumen requirat; quamobrem authores, qui de ſingulis agunt tantummodo indicabo, mox remedia quædam allaturus, quibus in pleriſque affectibus veterinarij vtuntur. De equis itaque emacitatis, Hippiat. cap. 62. De extenuatis, & ſtrigoſis incertam ob cauſam, ibidem cap. 68 Si extenuatus ſit equus, Geoponica 16. 3. ex Abſyrto, De equo qui cùm abundè edat, non proficit, Ruſius, 156. *Equi emaciati.* Ad cutis ſiccitatem & maciem, Pelagonius cap. 128. De macerata fruge quam ſtrigoſis equis Capadoces exhibent Hippiat. 129 De nimis pingui equo, vt macreſcet, Ruſius 153 De febri equi. Hippiant. 1 Geo- G ponica, 16.4. Vegetius 1.31. *Febris.* De febribus internis, idem ibidem, & per ſequentia quinque capita. *Peſtis,* De peſte Hippiatica 4. Virgilius in Georgicis ſic canit:

Labitur infelix ſtudiorum atq; immemor herbæ
Victor equus, fonteſq; auertitur, & pede terram
Crebra ferit, demiſſæ aures, incertus ibidem
Sudor; & ille quidem morituris frigidus: aret
Pellis, & ad tactum tractanti dura reſiſtit:
Hæc ante exitium primis dant ſigna diebus
Sin in proceſſu cœpit crudeſcere morbus:
Tum verò ardentes oculi: atq; attractus ab alto
Spiritus interdum gemitu grauis: imaq; longo
Ilia ſingultu tendunt: it naribus ater
Sanguis, & obſeſſas fauces premit aſpera lingua.
Profuit inſerto latices infundere cornu H
Lenæos, ea viſa ſalus morientibus vna.
Mox erat hoc ipſum exitio; furijſq; refecti
Ardebant; ipſiq; ſuos, iam morte ſub ægra
(Dij meliora pijs, erroremq; hoſtibus illum)
Diſciſſos nudis laniabant dentibus artus.

Malis. De febri equorum epidemia, Rurſus 166. De melide (quo quidem vocabulo peſtilentia appellatur, ſed habet plures ſpecies, vt docet Vegetius 1. & 2. & deinceps; quanquam ipſe nō malidem, ſed malleum vocet.) Hippiat. 1. 2. Molis Theomneſto duplex, alia ſicca quæ latet, alia humida *Alienatus.* in qua ſanies pituitoſa per narem albicās effluit. Vegetio etiam alienatus vocatur, & orabus. *Orabus.* De cauſis, & curis generalibus malidis Vegetius 1. 17. Suffimenta contra eam. Idem 1. 19. & 20. De malide humida (eſt autem duplex, recens vna, & ſine odore, alia inueterata, & fœtida.) Hippiat. 2. Morbi humidi ſigna. Veget. 1.3. cura 1.10. De malide ſicca, Hippiat. 2. Morbi aridi ſigna. *Morbus articularis.* Veget. 1.4. cura, ibidem 11. Morbi ſubtercutanei ſigna, & cura. Ibidem 5. & 12. Malis intercus, Hippiat. 2. Morbi articularis ſigna, & cura Vegetius 1.5. & 12. Malis articularia, Hippiat. 2. Ad *Scabies.* articularios dolores, Ibidem 129. De ſcabie, Vegetius 3.71. Ruſius 72. Theomneſtus in Geoponicis

A nicis 16.17. Hippiatri cap. 6.32. Si ſcabies latius prurit, Ibidem 69. De ſcabie & eius cura, Albertus lib. vigeſimo ſecundo. Hæc authore Columella huic quadrupedi mortifera eſt, niſi celeriter ſuccurritur. Si leuis eſt (inquit) inter initia cadenti ſub ſole vel cedria vel oleo lentiſci linitur, vel vrticæ ſemine & oleo detritis, vel vnguine ceti, vel quod in lancibus ſalitus thynnus remittit. Præcipuè tamen huic noxæ ſalutaris eſt adeps marini vituli, ſed ſi iam inueterauerit vehementioribus opus eſt remedijs, propter quod bitumen & ſulphur & veratrum pici liquidę, axungiæque veteri commiſta pari pondere incoquuntur, atque ea compoſitione curantur, ita vt prius ſcabies ferro eraſa, perluatur vrina. Sæpè etiam ſcalpello vſque ad viuum reſecare & amputare ſcabiem profuit, atque ita factis vlceribus mederi liquida pice atque oleo quæ expurgant & replent vulnera æquè: quæ cùm expleta ſunt, vt celeriùs cicatricem & pilum ducant maximè proderit fuligo ex aheno vlceri infricata. Hęc ille, & aliàs. Impetigines & quicquid ſcabiet (inquit) occupat, aceto & alumine defricantur. Nonnunquam ſi hæc permanent, paribus ponderibus permiſtis nitro & ſciſſo alumine, cum aceto linuntur. Papulę feruentiſſimo ſole vſque eò ſtrigile raduntur, quo ad eliciatur ſanguis: tum ex æquo miſcentur, radices agreſtis herbæ, ſulphurque & pix liquida cum alumine: & eo medicamine prædicta vitia curantur. Pli-

B nius & Auicenna tradũt equorum ſcabiem ranis decoctis in aqua extenuari, donec illini poſſit, dicique ita curatos non repeti poſtea. Nonnulli perſonatiæ ſiue arctij radicem tritam miſcent, cum lacte vaccino & equorum ſcabiem illinunt. Sunt qui vnguentum parent veteri axungia, oleo laurino, helleboro albo & argento viuo permixtis, ita vt ad libram axungiæ ſextam olei laurini partem, hellebori octauam; argenti viui verò quantum ſatis videbitur pro ſcabiei modo, non nimium tamen. Simile ferè vnguentum deſcribit Ruſius 32. Plinius diuerſis locis ad ſcabiem & pruritum quadrupedum celebrat haleces ſale infuſas per noctem; aquam maris: amurcam olei coctam cum lupinis: aſphaltum; aſphodelum illitam & priuatim in equis: butyrum cum reſina: chamæleontis ſuccum: helleborum nigrum cum thure & cera, aro & pice, vel cum pſyllio: Fimum bouis vel bubali: glutinum taurinum in aceto liquefactum addita calce, oleum lentiſci: paſtinacæ piſcis iecur coctum in oleo, (quo medicamento efficaciſſimè curari ſcabiem aſſerit,) picem; ſalem chalaſtræum, hyſſopum cum oleo. De ſcabie & pruritu colli & caudæ equi Ruſius 72. Et de ſcabie in genere, ibidem. Dolorem capitis (inquit) Columella, indicant lachrymæ quæ profluunt, aureſque flaccidæ, & ceruix cum capiti aggrauata, & in terram ſummiſſa. Tum reſcinditur vena quæ ſub oculo eſt & ſcalda fouetur, ciboque abſti- *Dolor capitis.*

C netur primo die. In poſtero autem potio ieiuno tepidæ aquæ præbetur, ac viride gramen, tum vetus fœnum & molle ſtramentum ſubſternitur, crepuſculoque aqua iterum datur, parumque hordei cum viciæ libris duabus & ſemis, vt perexigua portione cibi ad iuſta perducatur. Ad capitis dolorem, Vegetius 2.8. Capitis & caluariæ, Hippiatrica 104. Appioſus, id eſt, hemicranicus equus, vnde & mens hebetatur & viſus: & quia vna pars prægrauatur, tanquam ad molam vadit in gyrum, vt ait Vegetius, qui omnes capitis valetudines, præcipuè veteres & periculoſos cyclo curandas eſſe tradit, de quo in purgatione ex eodem dicemus. Irremediabile malum eſt teſte Ariſtotele, ſi cordis dolore vexatur equus: cuius indicium, vt latera ſubſidant & ilia perſtringantur. De cordis dolore, Hippiatrica 29. Si equus doleat ex flatibus & ilia tumeant, & ferè totum corpus plus ſolito, Petrus Creſcentius 9.18. De dolore ex flatibus qui ſubeunt meatus corporis concalefacti, vnde ilia ſudant, & corpus quandoque valdè tumeſcit, & equus valdè affligitur, Ruſius 149. Emphragma, id eſt tortura & extentio ventris doloque cum magno periculo, Vegetius 1.40. De Emphragmate, idem 1.47. Curatur extractis è longanone excrementis manu oleo inuncta, vel clyſtere iniecto. Vide etiam Hippiatros 43. De dolore ventris, Vegetius 1.49. Hippiatri 31. & 33. De dolore inteſtinorum. Ibidem 36. Colu- *Appioſus equus.* *Dolor cordis.* *Dolor ex flatibus.*

D mella author eſt, nec non & Vegetius boues & equinum genus à dolore ventris & inteſtinorum liberari, ſi cùm doleant, aues viderint natantes ac præcipuè anatem. De ſtropho id eſt, torminibus Hippiatrica 45. De cauſis eiuſdem & cura, Vegetius prim. 43. Equus (inquit tert. 53.) volutatur, patitur torſiones, ilia ſibi reſpicit, ſtercus durum aſſellat, terram pedibus tundit dolore cogente, intermiſſis horis refrigerationem ſentit & requiem. De Coli dolore, Vegetius prim. 41. & prim. 50. & 3.52. Coli cruciatus Hippiatric. 31. Ad colicos compoſitio, Vegetius 4.27. Colicis vnde ſanguis trahendus, idem 1.27. Capiuntur equi, vt Ariſtoteles quoque annotauit, etiam rigore neruorum, cuius (inquit) indicium, venæ vt omnes neruique intendantur, & caput ceruiceſque immobiliter rigeant, rectiſque cruribus gradiantur. De neruorum læſione Abſyrtus in Geopon. decim. ſext. ſept. De ſanguine qui apparet in oculis equorum. Ruſius, 57. De oculis cruore ſuffuſis Hippiatrica 11. Ad oculum percuſſum, Vegetius quart. 27. Ruſius 59. Ad dolores oculorum Hippiat. 11. Columella aſſerit omnem dolorem oculorũ inũ- *Strophus.* *Dolor colicus.* *Neruorum rigor.* *Oculorum morbi.*

ctione ſucci plantaginis cum melle Attico, vel ſi id non eſt, vtique thymino celeriter leuari. E
De inflammationibus oculorum, procidentijs, defluxionibus, Hippiatrica 12. De lachrymis
oculorum Ruſius, 53. Contra ruborem & dolorem oculorum, idem 61. De lippitudine Hip-
piatrica 11. Abſyrtus in Geoponicis 16. 5. Frequenter autem oculi caligine & nebulis lædun-
tur: claritatem reſtituere putant medullam de cruribus caprinis exemptam recentibus & in-
coctis cum rhodoſtagmate; Oculos etiam equi claros reddet hoc medicamentum: Ad vn-
ciam mellis puri, Zinziberis drachmas duas admiſce, & ſtillatitij liquoris rutæ vnciam ſe-
mis: hoc oculis inditum & iumentis & homini prodeſt. Contra maculam in oculo equorum,
Ruſius 58. Pterygia id eſt vngues oculorum, Hippiatrica vndecimo. De vngula oculorum,
Ruſius 56. Eſt autem (inquit) cartilago, quæ frequenter medium oculorum occupat. Col-
lyria ad oculorum albugines Hippiatrica, duodecimo. Geoponica Græca decimo ſexto. Ad
oculorum album vel glaucomata, Vegetius quart. vigeſim. ſeptim. Ad album ex humore vel
percuſſura natum, Vegetius ſecund. vigeſim. ſecund. Collyria diuerſa ad album in oculis.
Os vlcera- Idem 4. vigeſim. ſeptim. Suffuſio vel album quomodo per nares curetur. Idem 2. vigeſim prim.
rum. Ad os vlceratum, Hippiatrica 60. Si gingiuæ vel dentes doluerint, Vegetius 2. 32. Si ve-
Palatina. na in palato inciſa claudi non poteſt, Idem 2. 35. De Palatina, Ruſius 65. Sunt autem ſul- F
ci quidam in palato equi, caui vel profundi, ex pabulo acuto & ariſtis pleno pungente pala-
tum, aut ex phlegmate orti: De barbulis ſub lingua, Idem 69. Harum meminit etiam Al-
Barbulæ bertus, Barbulæ quædam (inquit) fiunt in palato equi, ſiccæ, in modum conorum mamil-
ſub lingua. larium alicuius beſtiolæ, quæ cum creſcendo longiores paruo grano fuerint, equum ab
Tonſillæ. edendo impediunt. Ad tonſillas, Hippiatrica 18. & vigeſim. De ſanguine per nares fluente,
Hæmorrha- Hippiatrica 42. Vegetius 1. 54. Columella reprimi ſcribit infuſo naribus viridis coriandri
gia. ſucco Ad ſtrumas rumpendas, Hippiatrica vigeſim. Vegetius ſecund. vigeſim. tert. Pulmona-
Struma. tij & vulci, Hippiatrica tertio. Ad tuſſim equorum, Hierocles in Geoponic. 16. 11. Hippia
Pulmonarij trica 22. Vegetius 3. 67. Ad tuſſim ſiccam, Idem 3. 68. Ruſius 165. Ad tuſſim ſi quid fau-
Tuſsis. cibus inhæſerit, Vegetius tert. 62. Ex faucibus, idem tert. 66. Ex aſperato gutture, Ibidem.
Si ex vulneribus faucium tuſſis vrgebit. Idem tert. 70. Si ab internis tuſſierit, Ibidem. Ad
tuſſim ex perfrictione. Idem tert. 63. In hac caput deorſum demittunt tuſſiendo vſque ad ter-
ram, bibentibus aqua per nares currit: Eſt & tuſſis à colibus, cùm coles iniuriæ pleni ſunt,
tumentque dum bibunt, ſic affecti continuè ruminant. Idem tert. 64. Eſt denique (inquit
idem tert. 65.) ab interioribus, grauior & penè inſanabilis: hæc nares iumenti præcludit, vt G
ſpiritum reddere non poſſit. Si ilia ſpiſſis pulſibus ducit, ſignum eſt prouenire à iecore vel
pulmone, vel præcordijs: ſin lentis pulſibus ilia duxerit & ventrem, indicat tuſſim de his
locis, in quibus inteſtina ligantur, quorum tenſione & iniuria compelluntur tuſſire. Nam ſi
curſu nimio vel ſatiore ſaltu conuexata ilia fuerint, hæc naſcitur cauſa. Ex nimio quoque
æſtu vel intolerabili frigore interiora vitiantur, & faciunt ruſſicos. Vnde vulſi appellantur.
Tuſsis. Hæc ille. Ad tuſſim & vulſos, idem tert. 69. & 70. & quart. 9. Caſtaneam equinam ſic di-
ctam ait Gulielm. Quacelbenus in epiſt. ad Matthiolum, quòd ternæ aut quaternæ deuora-
tæ, pectoralium equorum morbis, tuſſi præcipuè & anhelitus difficultati opitulentur. Re-
cens tuſſis (inquit Columella) celeriter ſanatur, pinſita lente & à valuulis ſeparata, minute-
que molita. Quæ cùm ita facta ſunt, ſextarius aquæ calidæ in eandem menſuram lentis mi-
ſcetur, & faucibus infunditur, ſimiliſque medicina triduo adhibetur, ac viridibus herbis, ca-
cuminibuſque arborum recreatur ægrotum pecus. Vetus autem tuſſis diſcutitur porri ſucco
trium cyathorum cum olei hemina faucibus infuſo. Plinius affirmat, verbaſci cuius flos eſt au-
reus, tantam vim eſſe, vt iumentis etiam non tuſſientibus modò, ſed ilia quoque trahenti-
bus, auxilietur potu. Iſtiuſmodi vulſos equos in Hippiatricis Græcis βυλοὺς vocari legimus, H
quo modo etiamnum nos vulgò eos vocamus, quicumque ſcilicet grauiter tuſſiunt, & Ve-
Vulſare getius tert. 42. vulſare poſuit pro valdè tuſſire. Barbari quidam recentiores, pro vulſis vul-
quid. ſiuos & pulſiuos equos dicunt. Petrus Creſcentius pulcinam dicere videtur ipſum morbum.
9. vigeſim. Morbus (inquit) fit ex calore liquefaciente pinguedinem, qua obſtruit pulmonis
arterias, ita vt equus vix reſpirare poſſit: Signa ſunt, narium magna ſpiratio & ilium (circa
coxas) crebra pulſatio (hinc fortè aliquis pulſiuum equum dici coniiciet, non tanquam vul-
ſum: ſed cùm res vna ſit, de vocabulis non contendimus,) Incurabilis ferè eſt: tentantur ta-
men remedia quædam &c. Autumni tempore cibetur equus vuis maturis, vel dulci muſto po-
tetur. Mangones quidam impoſtoreſque ad viridia pabula ducunt, vt fallant emptores. Ru-
ſius ſi vuas vel racemos abundè ederit, liberari ait, nec ſimile huic remedium reperiri. Cæ-
Li. 3. Ep. 9. lius Calcagninus vir alioqui doctiſſimus, haud ſatis peritè hunc affectum peripneumoni-

A vocat his verbis: Chamæleuce ea eſt quam olitores & agreſtium vulgus vngulam equinam
vocat: ex antiquis nonnulli tuſſilaginem vocauerunt, quod arcendæ tuſſi ſit accommodata. Ex
eo factum puto, vt veterinarij, ad diſcutiendam equorum peripneumoniam, illa vtantur. Ea
eſt vehemens pulmonis inflammatio, ex deſtillatione plerumque proficiſcens, quam grauis
anhelitus ſubſequitur: hinc equos pneumonicos appellant medici, quos Latinè pulmonarios
rectè nuncupaueris, à grauitate reſpirationis, & ab ilibus quæ difficulter admodum trahunt. Mu-
lo medicorum imperitia hoc tempore vulſos vocitauit. De vulſis Vegetius tertio. 66. De equo
pulſiuo, Ruſius 142. In hoc morbo (inquit) narium continua & magna ſuffocatio contingit.
Dantur pro remedio carnes & decoctio ſerpentum, &c. Ad vulſos & ruptos (grauiter tuſſien-
tes,) Vegetius tertio, ſeptuageſimo. De equis ſpiritu diſtentis, Hippiat. 62. Aduerſus ſtran-
gulatum prouenientem cum equus ſatur cibo ad curſum agitur, Hippiat. 111. De ſtrangulione *Strangula-*
Pet. Creſcentius, 9. 16. Morbus idem cum tonſillis videtur, de quibus Hippiatri Græci agunt. *tus.*
18. & 20. Glandulæ aliquot (inquit ille) circa caput equi ſunt & earum quædam ſub guttur,
quæ interdum augentur propter humores equi refrigerati à capite deſcendentes, vnde totum
guttur inflatur & meatus reſpirandi comprimuntur. Niſi autẽ tonſillæ ſint, viuulæ fuerint à qui-
B buſdam dictæ, eodem ſcilicet in loco glandulæ quædam, ſimiliter ab influxu capitis auctæ & ar-
teriam eodem modo conſtringẽtes, vt animalia ſuffocentur, niſi in tempore ſuccuratur, per cau-
terium aut inciſionem. Exciduntur autem etiam ſtrangulionis glandulæ, & apud Græcos Hip-
piatros tonſillis cauterium adhibetur. Strangulinam vocant (inquit Albertus) cùm omnes mea-
tus gutturis equi, per quos anhelitus ad nares meat, cum tuſſis grauedine conſtringuntur. Fit ex
putrida eſca & aqua nimis craſſa & ex phlegmate collecto propter otium equi: vel ſicca eſca cum
puluere commiſta, vel potu nimis frigido, vel cum tempore frigido nimis biberit equus, & po-
ſtea ſine coopertorio in frigido loco ſteterit, præcipuè ſi antea laſſus fuerit & ieiunus. Si per octo
dies equus laborauerit, deſperatur. Frequenter infra duodecim dies euadit, vel in moruellam
tranſit & periclitatur. Ruſius ait ita affectos equos cap. 63. cum gurgulatione quadam ſpirare &
vix tranſglutire. Apud alios ſtrangulina vel ſtrangulio eſt catarrhus & pituita narium ex refri-
geratione, cum anhelitus difficultate, multa per nares humore effluente, qui niſi ſponte fluat,
ſuffimentis aut errhinis prouocatur. Inter alia remedia cauterium adhibetur ſub mento, & ca-
put ita ligatur, vt deorſum ſpectet, quò liberius effluant humores. Sunt & vuluæ recentiori-
bus dictæ glandulæ quædam inter collum & caput equi, quæ auctæ deglutitionem & reſpiratio-
C nem impediunt. Ex his laborantes equi, aures ſubinde concutiunt, ſitiunt, lambunt quod ap-
ponitur, Vide Ruſium capit. 63. Creſcentius 9. 17. glandulas ait eſſe circa maxillas: vulgus vt
inuenio viuas appellat. Ruſius etiam iunulas appellat, niſi corrupta vox ſit. Equus (inquit)
habens iunulas, ſi ſubito vniuerſus in ſudorem ſoluitur, & membra ipſius ſingula contremiſ-
cunt, ac ipſe continuò ſcorditiones patitur, non videtur poſſe euadere. Scribit Geſnerus ſe au-
diuiſſe, ſic affectis equis venas ſub lingua aliquãdo aperiri, vel poſt auriculas, vel in medio vtri-
uſq; auris: eſſe etiam apud ſuos, equarios qui equi aurem dextram deorſum ad maxillam iuxta
collum extendunt & qua poſtrema parte auriculæ cutis attingitur, illam reſcindunt & vermicu-
los, vel grana, vel glandulas peſtiferas eximunt. De ſtrangulione, Ruſius 63. De ſtrangu-
lione & cymorrha, item de viuulis Petrus Creſcentius 9. 17. Tormentillam datam in potu vel
paſtu Albertus vtiliſſimam ait eſſe bobus & equis pulmonarijs ob defluxionem a capite cũ aſth- 8. *Hiſt. a-*
mate, auribus flaccidis & faſtidio cibi. De aſthmate id eſt ſuſpirio. Vegetius tertio 68. De aſth- *nim. c. 13.*
mate & orthopnœa, Hippiat. 27. In orthopnœa (inquit Pelagonius) ſi cætera remedia non *Aſtma.*
ſuccedant, curabitur equus inſerta pectori radicula, quàm veterinarij conſiliginem vocant, aut
D narium aut auricularum radicibus impacta: ſiquidem has in partes omnis vis morbi noxium-
que virus elicitur. Sunt qui aſthmaticum ſanandum promittant, ſi triduo furfures ari-
dos ederit. Aliqui helleborum nigrum inſerunt inter cutem & carnem foramine transfixo ſu- *Orthopnæa.*
bula. De orthopnœa, Hippiat. 27. In orthopnœa (inquit Vegetius tert. 46. ſiue plagio rigido
equus etiamſi trahatur, ambulare detrectat, anhelat grauiter, frequenter ſuſpirat, ronchos du-
cit, ilia ſuſpendit; dum manducat, tuſſit: difficilè liberabitur, licet diu viuat. De dolore cor-
dis Hippiat. 29. Cardiacus morbus, ibidem. Vegetius 2. 4. De bulimo, id eſt intenſa fame, *Dolor cor-*
Hippiat. 67. Vegetius tert. 35. De bulimo ex fame vel laſſitudine, idem tert. 35. Ad faſtidia cibi *dis.*
& nauſeam, Hippiat centeſimo vigeſimo nono: Inter præcipua remedia recenſetur id genus *Bulimus.*
ſeminis quod git appellatur: cuius duo cyathi triti adiunguntur olei cyathis tribus & vini ſex- *Ad cibi fa-*
tario, atque ita faucibus intruduntur. Et nauſea diſcutitur etiam ſi caput allij tritum cum *ſtidia.*
vini hemina ſæpius potandum præbeas. Si abundè non edat equus, Abſyrtus in Geoponicis
26. 13. Si hordeo malo aut nimio lędatur animal. Vegetius tert. ſeptuag. tert. De dolore

Plethora. ex nimia ingeſtione hordei vel ſimilis indigeſti, Ruſius centeſimo quinquageſimo: Vegetius E
phlethoram ex hordeo fieri tradit, ſi equi dum ſudant, hordeum comederint; vel ipſum hor-
deum nouum fuerit, quia vehementius calet; vel copioſius quàm oportet ocioſa paſcuntur.
Sudant, ligati ſunt armi, ambulant incertum. Hierocles & Abſyrtus equum ſcribunt, cùm ex iti-
nere aut curſu adhuc anhelabundus hordeum deuorarit, cruditate vexari, quæ ſubter tergus ir-
repens, per totum corpus euagatur; itaque conuelli equum, vt nec pedibus inſiſtere, nec articu-
los inflectere valeat. Magna cum vi lotium egerere: ſudorem femoribus & coſtis erumpere. Ci-
bum inter ſuſpiria datum, raptim cum halitu trahi. Caducum recuſare exurgere, ſed decum-
Hordeatio. bentem pabulo veſci. An ſit morbus iſte hyperæmoſis aut potius crithiaſis id eſt hordeatio, in-
quirendum. Ariſtoteles hordeationis indicium eſſe ait, ſi palatum moleſtet & feruentius ſpi-
Repletio & cruditas. ret equus quàm ex conſueto. Nullum hujus mali remedium eſſe, niſi ſponte naturæ emendetur.
Oppletio & cruditas, morbus acutus, Hippiat. 99. Ad cruditatem, Eadem 228. Si equus ab
ex indigeſtione febriat, Vegetius 1. 35. Si animal fœno malo lædatur, Idem 3. 72. Hippiat. 31.
Aluus obſtructa. Si equus doleat ex nimia indigeſtione hordei vel alterius ſimilis tumefacti in ventre aut ſtoma-
cho, quod noſcitur ſi venter ſit durus & ilia tumeant, Pet. Creſcent. 9. 18. Ad aluum obſtru-
Ad procidentiam ſedis. ctam, Hippiat. 129 De alui profluuio, Abſyrtus in Geopon. 16. 8. Vegetius 3. 16. Hippiat. 62. F
Ad procidentiam ſedis, Hippiat. 129. Teredines vel lumbrici, Hippiat. 41. Vermes in ventribus
equorum, Albertus, & Ruſius 167. De clyſterijs ad curam lumbricorum & tinearum, Vege-
Lumbrici. tius 1. 45. De ventris dolore ob vermes, Hippiat. 31. De coſſis & lumbricis, qua cura tollan-
tur ad manum, Vegetius 1. 45. 52. De lumbricis, coſſis & tineis, idem 1. 44. Ad coſſas, vermes,
vel tineas, idem 4. 10. Vermium in inteſtinis ſigna eſſe Columella ſcribit, ſi iumenta cum dolo-
re crebrò volutantur, ſi admouent caput vtero, ſi caudam ſæpius iactant: præſentem eſſe medi-
cinam, ita vt ſupra ſcriptum eſt, inſerere manum, & fimum eximere: deinde aluum marina
aqua vel muria dura lauare, poſtea radicem capparis tritam cum ſeſtario aceti faucibus iufunde-
re: nam hoc modo (inquit) prædicta intereunt animalia. Camerarius vermes iſtos non vnius ge-
neris ait eſſe, alios enim grandiores in aluo naſci, atque his liberari equos difficilè, alios albidos
in ano adhæreſcere videri: hos (inquit) eximes & inſperges cinerem de foco. Sed ad vermes
generalis medicina, infundere chalcanthi boni non rubicundi cochleare vnum in decocto ab-
ſynthij: aliqui abſynthite vtuntur. Prodeſt & cæparum aut lumbricorum terreſtrium pondus
denarij vnius tritorum in aceti hemina, quæ infundatur naribus equi. Aliqui gentianam mino-
rem radice alba & ſemper perforata aduerſus equorum lumbricos vtuntur, alij bryoniæ. Geſne- G
rus eſſe ait qui hoc medicamentum celebrent ori infundendum. Ex teſtis ouorum, pipere vſto
& rubigine ferri, puluis aridus fit, inijciendus aceto tempore vſus: aliquos & ſalem addere. Hu-
Subrenalis morbus. ius potionis vi lumbricos omnes ex ventre & inteſtinis exigi polliceri: alios vinum infundere, in
quo anagallis conciſa ebullierit. Subrenalis morbi ſigna, Vegetius 1. 8. cura 1. 15. Vnde ſan-
guis tollendus in eo ſit. Idem 1. 27. De dolore renum, idem 3. 7. & 3. 4. parte ſecunda eius
Vrinæ difficultas. libri. In Hippiatricis legimus nephriticum equum poſteriore parte tractim progredi & vacillan-
tem inter incedendum parietes ambire. De calculoſis iumentis, Vegetius 1. 46. De vrinæ diffi-
cultate, idem 1. 61. Hippiat. 33. Abſyrtus in Geopon. 16. 3. Theomneſtus ibidem 13. Non ma-
lis equis (inquit Camerarius) frequenter morbus diſuriæ infeſtus eſſe conſueuit. Succurritur his,
ſi aut ea in loca deducantur, quæ madent adhuc aliorum equorum recenti vrina; aut in cœnum
dimittantur; aut etiam penis molliter fricetur, aut viua muſca in illius canaliculum immittatur:
nam inuitari ad mictum hos ſibulis aut ſonis quibuſdam oris, notum eſt. Sed ſi hæc non profue-
rint, ſuadent (Vegetius 3. 15.) vngulæ ramenta teri, & in vino infundi equo: aut intectum
equum à ceruice vſque ad coxam ſuffire iuniperi baccis, aut croco aut caſtorio. Contra hoc ma-
lum, ne accidat, prouidendum, ne, hyeme præſertim, in frigidam demittatur equus, maximè H
de itinere feſſus, priuſquam vrinam fecerit. Hoc quidem paulò nugacius à Græcis traditur, ſi
difficulter meiere, vrinamve quaſi guttatim exprimere ſoleat equus, tum cimicem imponendum,
in aurem, dextram quidem fœminæ; læuam autem maris, futurumque vt malum ceſſet. Vege-
tius cimices tritos ab aliquibus in nares animalis mitti ſcribit, & alium ſuper naturam qua min-
gunt, confricare: certiſſimo auxilio. Si doleat equus ex retentione vrinæ veſicam inflantis: quod
ex aliquo loci tumore cognoſcitur & iactatione frequenti in terram, Petr. Creſcent. 9. 18. De
dolore ex retentione vrinæ, vel de veſicæ inflatione & torſionibus, ſtranguria, iſchuria, Ru-
ſius centeſimo cinquanteſimo primo. Si vrinam non faciat (inquit Columella) eadem fere
remedia ſunt, (quæ proximè antè ad laſſitudinem præſcripſerat:) nam oleum immiſtum vi-
no ſuper ilia & renes infunditur: & ſi hoc parum profuit, melle decocto & ſale collyrium te-
nue inditur foramini, quo meat vrina: vel muſca viua, vel thuris mica vel de bitumine

collyrium

A collyrium inſeritur naturalibus. Hæc eadem remedia adhibentur, ſi vrina genitalia exuſſerit. Nonnulli vinum in quo auena bullierit, refrigeratum equo infundunt, vrinã ita ſtatim ciendam ſperantes. Si equus doleat ex retentione vrinæ veſicam inflantis, equus cum aliqua equa per ſtabulum liberè permittatur abire, ſicque neceſſario prouocabitur ad vrinam (inquit Creſcent.) Et nota quod hoc remedium ad omnes dolores vtile reperitur; quia voluntas coitus valdè naturam corroborat. De ſtranguria vel ſtillicidio vrinæ, Hippiat. 33. Vegetius 3.15. Ruſius 151. Ad ſanguinis mictum, Vegetius 9.10. Theomneſtus in Geopon. 16. 14. Ad ſanguinis mictum, tum ex plethora in ocio, tum aliás in labore nimio, onere vel aſcenſu, Vegetius 3 12. De teſtium tumore Veget. 3.64. de inflatione teſticulorum, Ruſius 97. De teſtium inflammatione, Hippiat. 70. Item 49. De Enterocele, Eadem 50. De vuluæ procidentia Hippiat. 15. Ad matricis dolorem, Vegetius 1.45. De langio in caudæ equi, Ruſius 162. Eſt autem hoc malum (inquit) inſtar cancri, vnde carnes corroduntur, & pili ac oſſa caudæ corrumpuntur. De defluuio pilorum caudæ, Hippiat. 55. Ruſius 151. In caudæ flagello ſæpè furfures (inquit Camerarius) pilos excedunt: tum elui locum oportebit vrina pueri & vino calido foueri, mox decoctum maluæ cum ſucco radicis althææ miſcebimus vino dulci & oleo, atque locum vitiatum perungemus. Idem ſcribit, *Sanguinis mictus.* *Vteri vitia* *Defluuium pilorum.*

B ex Hippiatricis videlicet Græcis, althæam radicem præſens eſſe remedium contra defluuia & tenuitatem pilorum, tam in hominibus quàm in brutis. Contra omnem dolorem & tumorem & indignationem neruorum, Ruſius 176. De neruo contracto. Idem 174. Ad dolores ſpondylorum & ſpaſmos, Hippiat. 26. Articularem morbum Vegetius inter ſpecies malidis ponit libr. 1. De malide articularia, Hippiat. 2. De ſuperoſſibus equi, Ruſius 108 Pet. Creſcent. 9.39. Fiunt autem calloſa iſta tubera non in cruribus tantùm, ſed alijs etiam partibus equorum, non tam noxia quàm viſu turpia. Si ſuperos in iunctura ſit, quomodo tolli debeat, docet Albertus. De omnibus coronæ duritijs quæ tofacei calli nominantur, Hippiat. 113 De marmore, id eſt turberculo iuxtà coronam, id eſt, vngulæ exortum, Hippiat. 53. Græci μάρμαρον nuncupant. De podagra iumentorum, Hippiat. 54. Vegetius 2.53. Equus podagricus (inquit Abſyrtus,) humi procumbit, non aliter quam crithiaſi id eſt hordeatione affectus. Ariſtoteles author eſt equos gregales morbis immunes eſſe, excepta podagra: hoc enim vno morbo laborare, & plerumque ob id vngues amittere: ſed amiſſis alios ſtatim enaſci: fieri enim vt altero ſubnaſcente vngue, alter amittatur. Indicium morbi eſſe, vt alter teſtium dexter palpitet, vel vt paulo citra nares cauum quiddam rugoſumque gignatur. Nunc exteriores affectus tantùm proſequemur, ab vnguium *Neruorum dolor.* *Superoſſa.* *Duritia coronæ.* *Podagra.* *Affectus externi.*

C morbis exorſi. Græci malacopodes equos nominant, quorum molliores ſunt vngulæ, & medicamentis indurant. Vide Hippiat. 105. De ſubtritis pedibus, Eadem ibidem. De ijs qui cornua calcando proterunt. Eadem 100. De pedibus ſiue vngulis attritis aut mollibus, Vegetius 2.58. Si exungulauerit iumentum, idem 2.57. De diſſolaturis vngularum, Ruſius 130. Pet. Creſcent. 9.53. De mutationibus vngularum, Ruſius 131. Creſcent. 9.54. Ad vngulas obliquas, Ruſius 121. Cùm clauis malè adactis læduntur vngulæ. De inclauaturis diuerſis Pet. Creſcent. 9.55. Ruſius 143. De ſecunda ſpecie inclauaturæ, idem 124. De tertia 125. De inclauatura quę rumpitur, id eſt, pus emittit in corona pedis, idem 126. Matthæolus author eſt, verbaſci folia recens contuſa inter duos lapides & inclauaturis equorum inſerta, ſtatim ſanare. In hoc malo ſoleas ex ferro refigunt, & thus ex aqua imponunt vulneri. Alij milium bene coctum cum axungia calidum imponunt: alij clauum tantùm extrahunt, & ſuper ignitio ſilice aquam aut vinum effundunt, curantque vt vapor quam calidiſſimus ad locum læſum perueniat. De ſubiactura, Ruſius 128. Cùm equus (inquit) ſine ferreis ſoleis per loca aſpera diu ducitur, vngula ita atteritur, vt tuellus intrinſecus defendi non poſſit: itaque inter tuellum & ſoleam fit congre- *Malacopedes equi.* *Pedum vitia.*

D gatio ſanguinis cum dolore & humores confluunt. Accidit quandoque quod pes læditur: ex qua læſione cum vngula non circunciditur circunquaque, vt debet, naſcitur ſuper tuello quædam carnis ſuperfluitas, quæ ſuperat ſoleæ ſuperficiem, & vulgò ficus nominatur. Qua de re vide Creſcent. 9. 58. & Ruſium 127. Ad incrementum vngulæ promouendum, Hippiat. 105. De vngulæ productione molienda, Hippiat. 123. De grappis in iuncturis crurum circa pedes quæ rumpunt carnem per longum vel tranſuerſum, Ruſius 111. Creſcentienſis 9. 44. garpas vocat, atque rimas eſſe & fiſſuras in pedibus & cruribus. Vnguentum ad eas, Ruſius 114. Aduerſus hanc noxam aliqui vnguentum parant (inquit Geſnerus) albo liquore oui, excremento alui hominis ſulphure & axungia mixtis, loco calido aut in ſole illinendum. Alij fel porci cum tribus ouorum vitellis miſcent, & illinunt, malum ſic vna nocte depellendum promittentes. Alij deuſtis candela pilis loci affecti vt glaber fiat, ſulphur axungia exceptum inungunt & eodem modo curari promittunt. De clauis, Hippiat. 26. De ficu qui naſcitur alibi quàm in pedis ſolea equi. Ruſius 140. Ad omnia equi vulnera, Ruſius 119. Ad vulnera, vel vlcera, Vegetius 2. 62. Ceratum ad vlcera, Idem 4. 27. Aduerſus vetuſta & recentia vlcera, Hippiat. centeſimo vigeſimo nono: *Ficus.* *Grappa in iuncturis.* *Claui.* *Ficus.* *Vulnera.*

N 3 Chlora

Chlora & tetrapharmacum ad omnia vulnera elimpidanda vel ſine difficultate claudenda, Veget. 4. 27. Traumaticum: idem 4. 26. Traumatica medicamenta duo, idem 4. 19. Vulnerarium emplaſtrum, Hippiat. 129. Aliud ad cruenta vulnera, ibidem. De dorſo læſo à ſella, Ruſius 76. Si compreſſo equi dorſo in itinere tamen pergendum eſt, Creſcentienſis 9. 28. pannum ſellæ quo pili continentur, aperiri iubet & pilos exemptos deduci digitis, vt molliores fiant, iterumq; claudi, ita ne vlla durities aut aſperitas inde equum lædat, & ſimul medicamenta apponi. Eſſe qui tritum piper loco læſo inſpergant, & interim in itinere pergant. Eſſe quando dorſum læſum inflatur & carnes putrefactas producit, ex compreſſione ſellæ vel oneris. Inflationem hanc inueteratam putreſcere & putrilaginem iuxta oſſa effici, aliquando coagulationem prauæ carnis, vnde ſanies aquoſa aſſiduè deſtillet, & hunc morbum dici vulgò læſionem pulmonis. Vocant autẽ pulmonem non viſcus, ſed abſceſſum à forma. De pulmone ſeu pulmoncello, Ruſius 82. Vegetius pulmunculum appellat, & difficulter medicamẽtorum appoſitione ſiccari aſſerit. De læſione dorſi Ruſius 75. De dorſo & armis læſis, dolentibus, attritis, ſuppuratis, vulneratis, diuerſas ob cauſas Hippiat. 26. De cura dorſi læſi, Vegetius 1. 63. & 2. 60. Pet. Creſcent. 9. 30. De inflatione dorſi ratione ſellæ, Ruſius 77. De veſicis paruis in dorſo equi, Creſcent. 9. 30. Ruſius 87. Si equus inter cingula ex eo, quod omnis cinctus diu pergit, lædatur; aut fortè in vena lateris pungatur, & propter ſtricturam ſanguis emanare non poteſt, vnde forſan inflatur, oportet (inquit Albertus) poſt quinque dies cùm pus maturuit, aperto corio pus extrahi, ita vt digitorum compreſſione noxius humor expellatur. Cephalicum ad omnia vulnera difficilia claudenda & ſupplenda, Vegetius 4. 29. Stypticum ad omnia vulnera humecta, & fungos exiccandos Idem 2. 27. De vulnere in cauis partibus, Hippiat. 71. Aiunt vlcera equorum à nonnullis hunc in modum curari: Sambuci folia in vino coquuntur cum pauco ſale: eo vlcera abluuntur: mox ſuccus foliorum ſambuci inſtillatur: deinde gallinaceus fimus aridus & cribratus inſpergitur: debet autem ſambuci ſuccus manè inſtillari, puluis è fimo veſperi inſpergi, & ſic viciſſim pergendum eſt. Alij aluminis & chalcanthi partes æquales cum aqua coquunt in olla noua, & aquam inde vlceribus inſpergunt. Plurimum in vlceribus proſunt ariſtolochia & radix caua vulgò vocata. De ſuppuratione, Hippiat. 26. Hæc authore Columella melius ignea lamina quàm frigido ferramento reſeratur, & expreſſa poſtea linamentis curatur. Ad tumores malagma, Vegetius 4. 27. Ad tumores ſiue ad duritiam quamlibet fomentum. Ibidem. Ad tumores duros & veteres malagma. Idem 4. 15. Cõtra tumorem omnem, præſertim qui igneo feruore non flagret, Hippiat. 129. De abſceſſibus factis ex nimio motu, caſu, vel ictu, Ibid. 79. Caro mortua in vulnere vt curetur, docet Albertus lib. 22. Si caro in vlcere vel exuberet, vel pu reſcat, nonnulli vitriolum tritum frequenter inſpergunt, & abluunt vino, in quo decoctum ſit vrticæ ſemen. De fiſtulis Hippiat. 128. Ruſius 172. Fiunt (inquit) ex antiquo vulnere non curato, vel ex cancro. De fiſtula vbiuis corporis, Veget. 2. 27. Collytium fiſtulare, quod fiſtulis immittitur vulnerũ, quæ ab initio curata fuerint negligẽter, idem 4. 16. Emplaſtrum ad omnia cacoëthe vlcera, phagedænas vlcerum diuturnas & abſceſſus ano præſertim erumpentes, Hippiat. 129. De glandulis & ſcrophulis inter pellem & carnem, Pet. Creſcent. 12. De glandulis, teſtudinibus & ſcrophulis, Ruſius 139. Omnes hi tumores fiunt ex materia corrupta in vno loco ſe condenſante inter corium & carnem. Glycium ad ſordida & cancroſa vulnera, Vegetius 4. 27. à quo diuerſa medicamentorum genera, (quorum ſcilicet frequẽs apud mulomedicos vſus eſt,) deſcribuntur 4. 27. Potio æſtiua 1. 57. & 4. 27 hyemalis 1. 58. 4. 27. autumno & vere 1. 59. omni tempore 60. Potio diapente 1. 64. Aduerſum omnia morborum genera confectio 4. 11. Puluis quadrigarius 4. 13. Eruſdem apud hippiatros Græcos capite penultimo diuerſis locis variæ traduntur compoſitiones: Malagmata plurima & hippacopa quædam præſcribuntur in hippiatricis Græcis capite vltimo. Sunt & apud Vegetium quædam malagmata 4. cap. 17. 20. 31. 33. Sed non inſtitui ſingulas compoſitiones recenſere, nunc verò ſimplicia nonnulla enumerabo, quibus ſæpenumero hippiatri vtuntur, qualis eſt radix hibiſci vt meminit Tragus, ſanguis draconis fictitius ex bolo non Armenia, ſorbis contuſis & caprino ſanguine alijſque diuerſis rebus. Sulphuris genus nigricans paſſim pharmacopolæ vendunt quod caballinum vocant, non aliam puto ob cauſam quàm quod in equorum remedijs præcipuum locum habeat. Aliqui non ſolùm ſi grauior ſit anhelitus, ſed ad omnes viſcerum & interaneorum morbos prodeſſe volunt, ſulphuris viui pulueres cum paſſo. Qui etiam acrius reddunt hoc medicamẽtum liquefacto ſulphure ad ignem & ita poſtea trito & admiſto pabulo, pondere denarium triũ aut quatuor. Sed hoc vt egregie curari omnia equorum latentia mala affirmant in ſucceſſu, ita contrarium fortunam equo eſſe ſtatim lethalem aiunt: quare niſi neceſſitate vrgente, ab hoc ſcilicet abſtinebimus, inquit Camerarius, qui hederam terreſtrem ad omnes morbos & languores equorum præſens remedium haberi aſſerit, quæ non ſolùm ab illis mandatur, ſed etiam trita inſeratur naribus, ſternutatio prouocetur. Piloſellam quouis modo adminiſtratam hoc equis

Dorſum læſum à ſella. *Pulmo.* *Vlcera.* *Suppuratio* *Tumores.* *Fiſtula.* *Glandula.* *Simplicia quorum frequens apud hippiatros vſus.* *Sulphur caballinum.* *Hedera terreſtris.*

E F G H

A præſidij adferre aiunt, ne lędi poſſint, dum ferreas ſoleas à fabro recipiunt; hinc à nonnullis clauorum herba nominatur: Verbaſci fœminæ folia quoque inter lapides contuſa, ſi equi claudicantis ex clauorum noxa, vngulæ prius excauatæ imponantur, mirum dictu quàm breui tempore is liber euadit. Conſiliginis herbæ radix, vel ſi ea deſit, veratri nigri multiplicem apud hippiatros vſum habet, diapyron Græcè vocant. Vtuntur autem ea etiam in hydrope & contra omnes contagioſos morbos. Sunt qui præſentiſſimum aduerſus oculorum albuginem remedium putent, aurem ſubula tranſuere, factoque foramine veratrum inſerere. Stercus humanum impoſitum linguæ equi, reuocaſſe & erexiſſe aiunt iacentem iam humi, efficacius autem ſi etiam naribus inſeres. Iacobus Dondus ad morbos quadrupedum ex Plinio commendat capram ſolidam cum corio & ranam rubram diſſectas: cytiſum, rutam per nares cum vino; ſemina perfuſa amurca olei: ſideritim præcipuè ad anginam quadrupedum. Sunt qui radicem carlinam vulgò dictam equo in itinere alligari iuxta os iubent in freno vel lupatis, ſic & vires ſuas conſeruaturum, & nullo ſubito morbo correptum iri aſſerunt. Sudor prouocatur in non paucis: farciminoſi ad ſudorem vſque ambulare coguntur: hydropici bene operti mediocriter exercentur ad ſudorem; multum equitantur etiam tetanici, & qui diſuria laborant. Podagrici ambulando minutatim exercentur loco ſicco donec ſudent.

Conſilige. *Stercus humanum.* *Carlina.* *Sudoris prouocatio.*

B In Græcis hippiatricis opertos ad ſudorem vſq; paulatim agitari legimus: [ambulatio & lenis curſus conuenit equo ex vrinæ difficultate laboranti, vt Vegetius docet. Abſyrtus equum ſtropho id eſt, torminibus ventris laborantem, poſt alia remedia quæ ad aluum ciendam pertinent, ad curſum agit, ſed nec diuturnum, nec citatum; deinde vacuato ventre rurſus ad ſudorem vſque agitat.

Ambulatio.

PVRGATIO.

VTILE eſt equum (inquit Ruſius) ſemel in anno purgari, vt & firmior valetudo & ipſe viuacior ſit. Quamobrem aliquos hîc purgandi modos aperiam. Purgatur autem equus farragine, vt Romæ & locis vicinis fieri ſolet. Paſcuntur enim equi herbis, quas farraginis nomine vocant, diebus quindecim, quo tempore abunde purgantur: deinde verò eodem pabulo etiam pingueſcunt.

Cur quotãnis purgandus. *Vt purgetur.*

C Herbæ genus in Apulia trifolium vocant, quod ſemel ſatum triennio durat. Quotannis autem viridem & teneram herbam producit, quæ per totam æſtatem veſca manet. Huius paſtu non minus quàm farragine purgantur: ſimul & habitiores fiunt. Porrò in locis frigidioribus, quales ſunt Gallia, Germania, Anglia & ſimiles, quoniam paſcua humidiora, magiſque viridia & tenera ſunt, equi pratenſibus herbis mirificè purgantur & pingueſcunt. In quibus verò regionibus melones vel pepones abundant, hos fructus minutatim conciſos equis exhibent: purgant enim mirabiliter, præcipuè per vrinam & pinguiores deinde reddunt equos. Eſt & alia ratio eaque melior, huiuſmodi: Annona per dies quindecim præbetur, ita purgati, habitiores mox fiunt. Huic etiam præferunt quę vuis ſiue racemis abundè exhibitis purgatio fit, quæ vulſos etiam (morbum pulſiuum) iuuat, & vnicè præ omnibus remedijs curat. Similis huic modus eſt, quod ad purgationem equorum, ficus affatim edendos obieciſſe. Sunt & aliæ quædam purgandi rationes, quæ tamen corpus non augent, minuſque tutò adhibentur, vtpote magis medicinales: ex quibus vnum & alterũ ſolùm proponam, reliquos induſtriæ peritorum huius artis relinquo. Tincæ vel barbi piſcium interanea omnia ſiue de vno ſiue etiam ſi opus ſit de pluribus piſcibus minutatim inciſa cum optimo vino albo miſce & per cornu in gulam equi infunde: purgabit mirum in

Alij purgãdi modi.

D modum. Aliqui ſiliginem (ſecalem puto intelligit, quam hoc nomine accipiebant ſuperioris ſęculi homines indocti,) in aqua fluuiali diu coquunt, ſed præſtat non coqui, ita vt non rumpatur cortex & minus faſtidiatur ab equo: deinde ſiccatam equo annonæ loco in cibo præbent: mirabiliter purgat, & lumbricos etiam expellit. Hoc remedium vtile quidem eſt, modò equi admittant: ſæpe enim diebus aliquot aſpernantur & abſtinent. Curandum eſt autem, vt equus qui herbis purgatur, contineatur ſub tecto & operimento aliquo laneo tegatur. Hæc itaque Ruſius. Sed redeo ad farraginem: Græci graſtin vocant, Galli teſte Ruellio dragetam. Veteres vere ea equos purgabant, vnde Nemeſianus:

Farrago.

Paſce igitur ſub vere nouo farragine molli
Cornipedes.

A trimatu (inquit Varro) *dari ſolet. Hæc enim purgatio maximè neceſſaria equino pecori, quod diebus decem facere oportet, nec pati alium vllum cibum guſtare. Ab vndecimo die vſque ad quartum decimum dandum hordeum, quotidiè adijciendo minutatim. Quod quarto die feceris, in eodem diebus proximis manendum, ab eo tempore mediocriter exercendum, & cum ſudauit, oleo perungendum.*

dum. Si frigus erit, in equili faciendus ignis. Hippiatri Abſyrtus, Hierocles, Theomneſtus interprete Ruellio, vbi equum priuatim locauerimus, vêre circa idus Aprilis, farraginem dari iubent maximè probari triticeam, ſin deſit, hordeaceam, dandam autem per dies quinque, inde iam diebus decem obijciendam. Longè melius cedere, ſi iuxta mare ſata farrago fuerit. (Ventrem enim faciliùs ſoluit, humoremque deducit, vt Vegetius etiam tradit,) ea ſi deſit, præſente vtendum: indies ſextarium vnum hordei priori modo adiecisse ſatis eſſe. (Apparet vertendum eſſe, præſente vtendum cum hordeo, vt legatur non καὶ ſed μετὰ κριθῶν, vt etiam paulò poſt,) quoad ventum erit ad conſtitutum modum, in quo morabimur, viride fœnum quàm diu ſuppetit, ſine intercesſione dantes. A primis quinque diebus equum ad aquas produci, totumque ſic vndis prolui, vt natandi detur poteſtas: dein omni deſtrićta cutis illuuie, oleum & vinum debere inſpirare, & manibus preſſis tergo, ſecundo pilo ſubigere, dum inſidens humor prorſus abſtergatur, reliquis diebus hordeum vnà cum farragine dandum eſſe. Sed neceſſarium eſſe dum (Ruellius non rectè tranſtulit antequam) farraginem præbemus, ſanguinem mitti, ſectis in pectore venis, ſauciatiq; palati toris, vt qui præfuerat ſanguis vnà cum ſanie à ſolidis ſuffundatur, nouuſque inanitas repleat venas, & in palatum feratur. Hac ratione viuendi firmatum equum, non facilè aduerſis valetudinibus patere, & obeundis parem futurum laboribus. Cæterùm equo qui ita viridi paſcitur herba, ſalem (ſuper tabella aliqua vel diſco, vt facilè ſumat quantum voluerit) præberi per quam vtile eſſe, ne os manantibus vlcuſculis, quæ veterinarij ſigriaſes (συſγίασις in excuſo,) nonnulli aphthas vocant, obſideatur. Non eſſe omittendum, vt equus qui malide implicatur, in hac per farraginem curatione, ſub dio paſcat. Nam facilè luem hanc tergus ſubtercurrere & ſcabiem creare, ex qua flagrante ſolis æſtu furor & inſania concipitur. Oportere ergo clauſum intra tecta contineri & ita cibum obijci. Porrò longè optimum fore antè alui deiectionem moliri, dato cucumere (nimirum ſyluestri,) & nitro, quam viridi ſegete genus equinum exhilaretur. Cùm viridis pabuli tempus adpetit, (inquit Hierocles) dabis operam vno die ſylueſtri fœno (gramine) veſcantur: poſtridie in nares medicamentum inſpirabis quod cocco gnidio, radice, iride, folio, coſto & pipere componitur; confeſtimque ad paſcua diebus binis aut ternis emittas, vt rapto naribus medicamine caput humi deflectentes omnem ei inſidentem humorem excutiant. Theomneſtus eundem puluerem aliter deſcribit his verbis: Radicis cocci gnidij, piperis, pulegij, origani ſingulorum vncia: folij, coſti, iridis, radicis cucumeris erratici quàm leuiſſimè triti, ſingulorum ſemuncia: omnia tuſa & cribro tenui farinario creta, per arundinem in nares inſpirantur. Caput ſemiſſem horæ ſuſpenſum extollitur: in ſequentique triduo (vel biduo) paſtioni veterinum indulgere ſinitur vt omnis pituitoſus humor, qui frigoribus hyemis in cerebro coierat, capitis depreſſu cum incumbit paſtui, diſtillans ruat. Ea res omnem pituitam per nares elicit & pecudem expurgat: ita enim neque malides, neque tonſillæ, neque ſtrumæ ijs animantibus enaſcentur. Dein in equilia reducàs & ſylueſtre fœnum quatuor aut quinque diebus repræſentes. Quinetiam farraginem, in primis triticeam, ſi deſideretur, hordeaceam, quinque diebus miniſtrabis. Deinde ſanguinem detrahes, & cum eo qui profluxit, nitrum & acetum oleo miſcebis, ac totum animal oblines & tantiſper in ſole continebis, dum omnis illitio reſiccetur. Poſtea remittes in ſtabulum & rurſum alijs quinque diebus farraginem obijcies, in quibus ſtrigiles non adhibebis: Sexto, ſtabulo educens, equum lauabis & aſperis ſtragulis deterges, vt omnis exhauriatur humor, & ſordes radantur: dein vbi in equile ſe receperit, farraginem obijcies, complurimum diebus quatuordecim, vel ſaltem non paucioribus quam ſeptem vel nouem, quo præpinguis & obeſus euadeat. Camerarius cùm ad Germaniæ regiones hanc curandi equos & à morbis præſeruandi rationem reuocare vellet, in Hippocomo ſuo ſic ſcribit: Vere cibi proderunt, nequaquam aridi ſed molles atque teneri: Hanc ob cauſam videtur ad valetudinem tuendam optimum eſſe, vt equus in prata boni & ſuccidi graminis deducatur, atque ibi paſcatur pro voluntate ſua. Nam ſatiari vel etiam repleri illum non oberit. Si aliquid impedimento forte ſit, quò minus in prata deduci equus rectè poſſit, afferri gramina deſecta, qualia diximus, curabuntur, & ante illum humi in corbe ampliuſcula apponentur, & hic cibus præbebitur, ſi ita videatur (nam tempus non auſim præfinire) à Calendis Maij, vſque in Nonas, atque præbebitur ſolus interdiu. Veſperi autem auenæ vel hordei non multum dabitur, vt verbi cauſa conſueti pabuli pars quinta, atq; huic ſal inſpergent, vel proponetur hoc equo vt lingat. Interea ſæpius ſternutationum fremitus excitabimus indito naribus puluiſculo quem veteres præſcripſerunt, vt ſint pondera æqualia piperis, pulegij, origani, amaraci, coſti, ireos, malabathri, radicis, cocci gnidij. Per calamum autem inflari iuſſerunt. Nos illa exotica, ſi vti puluiſculo velimus, vel omittere vel mutare, vt opinor, rore marino, nardo, ſaluia, rectè poterimus, de quo cuiuſque ſuum eſto iudicium. Poſtea alios dies ſex paſcatur gramine deſecto, neque viridi neque arido adhuc, ſed fœno quodam vireſcente: & ſuum pabulum integrum apponetur. His peractis ſanguis minuetur & quidem largius, atque ita reſumetur

vſitata

A vſitata cura atque tractatio. Hoc, vt ratio mea fert, & vigorem equi augebit, & corpus reddet plenius atque nitidius, non quadam exuberantia, ſed robore carnis: idemque ſanitatem præſtabit tutam atque defenſam neque patietur leui momento affligi. Sed quamdiu in gramine detinebitur equus, accuratè oportebit à frigore defendi: ideoque niſi ſereno cælo in prata nō educetur, & noctu ſtragulis atque tegetibus operietur. Hucuſque Camerarius. Abſyrtus de infuſionibus deiectorijs ita ſcribit: Catulum lactentem iugulatum deglubunt, viſceribus & extis exenteratum eluunt, dein ollæ mandant, vt aquæ tantiſper incoquatur, dum corpus oſſa relinquat: cuius iuris, adiecto melle per triduum heminas binas quotidiè ſatis eſt infudiſſe. Decocto ſuillæ itidem præſtant, aut candidi gallinacei iure: ea maioribus noſtris memoriæ tradita ſunt. Nos ij vſi fuimus infuſionibus, tenuem tithymallum incoquentes in aqua aut peucedanum, aut abſynthium, aut minus centaurium aut ariſtolochiæ radicem eodem modo decoctam, aut ſylueſtris cucumeris radicem ex nitro vt prius ſcriptum eſt: aut colocynthidis Aegyptiæ ſemen cum culpa cruda reſiccatum: ſit aquæ modus ſextarius, quotidieq́; ſeptem dierum ſpatio per os infundatur. Optimum fuerit ſylueſtrem cucumerem ex nitro defudiſſe. Hæc ille, & rurſus; Tuſam (inquit) in tenues particulas ſylueſtris cucumeris radicem inſolamus, dum flaccescens inareſcat, rurſumque vt in tenuiſſima læuigetur contundimus, adiecto tunſi nitri pari modo, ſalique permiſcentes vorandum obijcimus. Porrò grauidis & ventrem ferentibus iumentis abſtinemus: lactarijs tamen interdum damus. Siquidem & ipſi qui matribus ſubrumantur equuli, hac ratione purgabuntur. Salem huius gratia permiſcemus, vt animal hoc illectum condimento, deiectorium medicamen non aſpernetur. Melius cedet ſi ſalis furfuroſa ſordes adijciatur, ſic vt à decimoquinto rem auſpicati, quinto quoque die, quod eſt ter in eo temporis ſpatio, ad calendas vſque bræbeamus. Quod ſi fuerit ita factum, nec pſora nec ſcabies inuadent, cæteræque valetudines arcebuntur. Porro qua ratione cyclo curentur animalia, docet Vegetius his verbis: Memineris autem omnes valetudines capitis, præcipuè veteres & periculoſas, cyclo oportere curari. Cui hæc obſeruantia & ordo eſt adhibendus. Triduo ab hordeo abſtinebitur animal, temperabitur etiam mollibus cibis poſt diem tertiam de dextra ac ſiniſtra, prout ætas aut vires vel valetudo permiſerint, de matrice (ſic dicta vena) ſanguis auferetur. Quo facto per triduum viridi cauliculorum ac lactucarum ſuſtentabitur cibo. Primo vno die à cibo cum ſuſtinebis & aqua: nono autem die offas caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas non minus viginti digeras, cui nihilominus lactucam dabis in cibo ter in die. Pòſt potionem bibere ſemper incipiat. Si verò venter vehementer ſolui incœperit, C caulium offas dare deſiſtes, ſed dabis paleas & furfures, ita vt ſequenti die penitus nihil manducet, ſed ſolam aquam percipiat ad bibendum, ac poſtero die inducatur ad cellam balnei calidam & ſudet. Opus eſt autem diligentia, vt reducatur celeriter de calore, ne intercluſo ſpiritu pereat: tunc extergetur diligenter vinoq́; & oleo largiter perfricatus, accipiet cum nitri puluere folia raphani conſperſa, quantum commodum eſt. Poſtmodum cum radicibus cucumeris aſinini viridis minutatim conciſis oleum optimū miſces, & in vaſe nouo ita decoques, vt tertiam perdat: ex quo ſingulas heminas per capita animalium per triduum dabis, vt potio ventrem reſoluat: Sed ſi vltra modum fluere cœperit, lenticulam & hordeum pari menſura friges & de his ſingulas bilibres per dies ſingulos cum furfure, & paleis dabis. Quinque itaque diebus operam refectionis eius impendes & leuiter exercebis, vt intelligas quantum vires corporis ſanitaſque profecerit. Poſt hęc eum pro arbitrio deſpumabis. Sequenti die caput eius purgabis exorica (vox corrupta videtur) vel radice dianaria, quam artemiſiam dicimus: ſi hæc non fuerint, ex liquamine optimo cum oleo miſto: cuius caput pedeſque connectis, cum bene purgatum agnoueris, ſoluito: butyrum ex oleo roſeo ſolutum infundes in nares, vt illo purgationis mitigetur aſperitas, ita vt ſingulæ cotylæ ſingulis naribus infundantur. Si ſupradictæ potiones non ſoluerint ventrem, mellis, D hellebori albi pondus vnius denarij cum hemina dulcis vini bene tritum in potione recipiat, vel certè ſcammonię pondus duorum denariorum diligēter tritę cum dulcis vini hemina ſimili ratione diffundes in fauces. Quod ſi venter vltra modum diſſolutus diſcrimen importat, anagallim cum ſucco ptiſanæ ad reſtrictionem ipſius dabis, lenticulamque & hordeum frixum, ſingulas bilibres cum paleis & furfure præbebis in cibo. Ad vltimum, partes quæ in cauſa ſunt, ſinapizabis diligenter: ſinapizatum cautère ferreo, vel quod tutius creditur cuprino combures, vſta curaturus ex more. Potionem quoque ex polychreſto per dies plurimos dabis & exercebis leuiter & ad cibaria ipſius aliquid per partes ſemper adiunges, donec ad priſtinam conſuetudinem reuocetur. Inſanabiles valetudines cyclo affirmantur poſſe curari, id eſt inſani corroborari. Caduci cyclo curati vruntur in capite: morbidi verò, dyſenterici, coriaginoſi, orthopnoici, ſtrophoſi, cyclo curentur in renibus. Hæc omnia Vegetius.

Infuſiones deiectoria.

Vt purgentur cyclo.
Lib. 2. c. 6.

PHLE-

E

PHLEBOTOMIA.

In ſãguinis miſsione obſeruaſse.

PLVRIBVS membris ac morbis (inquit idem Vegetius) generale remedium diligenter oportet exponi, quòd præcipuè in ſanguinis miſſione conſiſtit, ſi rationabiliter pro tempore & viribus animalium & pro æquitate perfecti moli medici adhibeatur induſtria. Qui ſi ignarus fuerit huius rationis, non ſolùm per detractionem ſanguinis non curabit, verùm etiam periculum iumentis frequentiſſimè generabit, cùm vita vtriuſque animantium conſiſtat in ſanguine. Rurſus tempeſtiuè detractus ſanguis corpori præſtare aſſolet ſanitatem. Et rurſus aliàs.

Li. 20. c. 4. Conuenit de ceruicis curatione dicturo, obſeruationem indicare phlebotomiæ, quia circa ea loca frequenter operatur. Detracturus ſanguinem animal à cibo abſtinebis & potu, æquali loco conſtitues, tunc locum ſupra ceruicem alius teneat & aſtringat ad normam, vt vena faciliùs appareat. Deinde ſupra laqueum ſiniſtræ manus pollice venam deprimas, ne ludat, tum ſagitta (ſic vocat phlebotomum hoc eſt ferreum inſtrumentum quo vena inciditur,) tangas. Duæ autem venæ à capite ſummo deſcendunt & cõueniunt ſe ſub maxillis vſq; ad gulam, inde à geminis venis inferius quatuor digitis, ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & iumentum occidas. Statim ſagittam duobus digitis tenebis, nec plus ferri imprimas, quàm extra digitos eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manum tuam moderando ſuſpende, vt ſit leuior, ne vehementius imprimas quàm oportet: quia non plus debet quàm mucro deſcendere. Si parùm aptè profluat ſanguis, iumento fœnum dabis aut aliquid quod manducet. Agitatione F

Li. 1. c. 22. maxillarum plus ſanguinis de vena profluet. Plerique véris tempore (inquit idem) quotannis de ceruice iumentis ſanguinem demere & ſic in herbam mittere neceſſarium putant, ne veteri corruptoque ſanguis nouus admixtus natura caleſcens, debilitatẽ valetudiniſve periculum faciat. Veteres autem prudentioreſque authores abſque neceſſitate depleri animalia vetuerunt, ne conſuetudo minuendi, ſi tempore aliquo facta non fuerit, ſtatim intra corpus morbum ac valetudinem generet. Rectius ergò eſt minoris ætatis animalibus & benè valentibus ex nulla parte corporis

Li. 1. c. 56. ſanguinem detrahi abſque (pro niſi) palato: de quo aſſiduè tam minoribus quàm maturis detrahendus eſt humor, vt caput, oculi, cerebrumque reueletur: (ſic etiam alicubi de palatis ſingulis menſibus minuente luna ſanguinem detrahi iubet, inde ſi qua eſt capitis paſſio, releuari & ciborum faſtidium tolli.) Maturis verò animalibus non incommodum eſt pulſare venam cùm mittũtur in paſcua. Illa tamen in omnibus qui deplendi ſunt, conſeruanda eſt conſuetudo, vt pridiè quàm venâ pulſetur, ſuſtententur leuioribus & parcioribus cibis, vt per diaſtema cõpoſito corpore ſint, non turbato per indigeſtionem. In ſolo autem æquali ſtatues iumentum, ceruicemque illius loro cinges, quo ſtrictiùs ſuper ſcapulas tangatur, vt vena poſſit ab aliquo clariùs intueri. Tunc ſpongia cum aqua venam ipſam lauabis & ſæpe deterges, vt altiùs emineat. Pollicem quoque ſiniſtræ manus interius deprimes, vt non ludat, ſed tumidior atque inflatior vena reddatur. Conſequenter iuxta præceptum artis, vel animalis ipſius poſitionem, ſagittam dari calibus (forte chalybis, id eſt ex chalybe) exiges, cotibus bene acutam obſeruabis quoque ne altiùs imprimas manum, & gulam atque gurgulionem rumpas & arteriam præcidas. Hoc enim vitæ conſueuit inferre periculum. Percuſſa vena fœnum vel farraginẽm ad edendum apponas animali, quatenus agitatione maxillarum per venã meliùs rumpat ſanguinis impetus. Cum autem niger vel corruptus humor egeratur, vel cœperit manare purior, ſtatim iumentum tolles à cibo & impoſita fiſtula venæ plagam aſtringes. In plaga verò pittacium imponas, vt diligentiùs claudat, licet quidam vtantur & creta. Deinde in tenebroſo loco & calido ſtatues iumentum & farraginem, ſi tempus eſt, vel fœnum molliſſimum dabis ſeptem diebus ac noctibus. Aquam etiam offeres, vt ſi voluerit, bibat. Pulſata etiam quocumque loco vena, omnem ſanguinem diligenter excipies, & aceto oleoque permiſtum vel alijs medicaminibus quæ ratio depoſcit, animalis ipſius corpus perunges, præcipueq; illum locum, ex quo detractus eſt ſanguis & qui eſſe putatur in cauſa. Conſtat enim naturali quadam ratione atque beneficio (vt quidam aiunt) ipſum ſanguinem, cùm ſuperfuſus eſt languentibus membris præſtare medicinam, vitiumque ſiccare. Quem curationis ſolertiam non oportet omitti. Præterea interpoſitis diebus poſt phlebotomum animalia reducuntur ad ſolem & ſanguis detrahitur eis de palato. Deſpumantur etiam tertio gradu à dentibus caninis, quos oportet ſuſpendi altiùs propter ſanguinis fluxum, ita vt ea die molliſſimis cibarijs vtantur & furfure. Sequentibus autem diebus non ex integro hordeum conſequantur, ſed à vilibus incipiant & ad conſuetudinem per ſingulorum dierum augmenta perueniant. Conſequẽter tepido die ducantur ad mare vel fluuium, diligenterque loti tergantur. Vino quoque & oleo in Sole perungendi ſunt

G

H

di ſunt

A di ſunt diligenter & confricandi, vt corpora eorum calefacta aut repellant aut perferant perfricationis iniuriam. Quibus perfectis equi nobiles tunc demum ad labores curſuſque itineris reuocētur. Aliàs etiam ſanguinem initio vel fine morbi potiùs, quàm in medio mitti oportere ſcribit: Admiſſarijs eo anno quo admiſſum (vtor eius verbis) faciunt, venam laxandam non eſſe, ne generationi intentum corpus cura geminæ neceſſitatis exhauriat: item ſciendum eſſe caſtrata animalia nunquàm depleri debere cauſa herbæ, quæ iam partem virium cum teſtibus amiſerint & ſi depleta fuerint, vehementiùs eneruantur. Alibi etiam admiſſarios ait equos phlebotomare non eſſe opus, propterea quod partem virium & ſanguinis in coitu natura digerit. Si tamen ab admiſſura ceſſauerint, niſi annis omnibus, herbarum tempore depleantur, incidere in cæcitatem: quia id quod coitu digerere conſueuerant, declinat in oculos. In quibus autem paſſionibus & ex quibus locis ſanguis emitti debeat, docet his verbis: Morbidis & quibuſcumque totum corpus in cauſa eſt, ſicut febrientibus, de matrice detrahendus eſt ſanguis. Cephalalgicis autem, arpioſis (appioſis fortè vt 2.10.) inſanis, cardiacis, caducis, phreneticis, biſtrutitijs, ſicarditijs, rabioſis quoquo modo præcipitur de auriculis ſanguinem demere. Veruntamen melius eſt de temporibus, quæ in dextra ac ſiniſtra ſunt parte, detrahatur, id eſt ſub cauatura temporum tribus digitis ab oculo in-

Sãguis quãdo mittendus.

Caſtratis cur ſanguis mitti nõ debeat.

Admiſſarij non ſunt phlebotomandi.

Li.1.c.25.

B terpoſitis inferius vena perquiritur & ex vtraque emittitur ſanguis. Eis verò quibus ſuffuſio contingit oculorum vel cætera vitia quæ oculis nocent, inferiores venæ ſub oculis poſitæ quę deſcendunt ſub angulis oculorum inferioribus, quatuor digitis inferius, quàm oculi ſunt, inciduntur. Quibus quidem faſtidium inhæret, vel arteriarum vel faucium tumor, vel prægrauatio capitis, de palato auferendus eſt ſanguis. Quibus autem pulmo eſt in cauſa, vel iecur, vel cætera quæ his vicina ſunt membris, de pectore minuendus eſt ex venis quæ poſitæ ſunt in dextra ac ſiniſtra, vbi brachiola coniunguntur, & flexura fit, cum armus plicatur. Quibus autem armus eſt in cauſa, de brachiolis ſanguis minuatur: quæ venæ poſitæ ſunt interius, vbi centuriæ, id eſt, muſculi brachiolares ſunt, ſex digitis ſuperius quàm genu, tribus vel duobus digitis inferius quàm centuriæ. Hæ venæ ſagitta percutiantur, ſed cautè modeſteq; tangantur, propter debilitatem animalis, quia hę commixtæ ſunt neruis. Quibus autem articuli in cauſa erunt, vel ſi articulus inſertus vel intortus fuerit, vel aut aquatilia habuerit, vel quiduis ſimile in articulis cōtigerit, de ſubcitto ſanguis ſubtrahi debet: quæ venæ poſitæ ſunt inferiùs quàm articuli tribus digitis ſub coronam: quæ venæ cum ſumma cautela tangendæ ſunt, quia articulorum coniunctæ ſunt neruis. Creciaco vel ſi baſim mouerit, de coronis rectis tollitur ſanguis. Huc vſque Vegetius. Quibus autem iumentis vel

Sãguis vnde educendus.

C ſuffuſionis vitio vel per volſitatem excrutiata vngula fuerit, vel quibus remorata baſis longi temporis claudiginem fecerit, his quomodo incidenda vena & reliqua cura adhibēda docet cap. 26. eiuſdem libri. Et mox cap. 27. quibus in morbis & quomodo incidenda ſit vena ſub cauda, quatuor digitis ab ano vbi pilos non habet, in media caudæ diuiſura, loco prius caſo tabula aliqua non ponderoſa, quouſque ſe vena demonſtret: erigendam eſſe autem & reſupinandam caudam ad lumbos. Albertus quoque de ſectione venarum in equo præcepta quædam vtiliſſima memoratuque digniſſima reliquit in hæc ferè verba: Venæ in equo interdum ſcinduntur per tranſuerſum, ita vt lignum ſerra ſecatur: ex quo ne ſanguis vel fluxus ad partes debiliores, vt oculos, pedes, aut alias decumbat, inciſio hunc in modum adminiſtranda eſt. Pellis equi, vbi inciſio fieri debet, primùm calida foueri & à pilis radi, deinde manibus diu fricari debet, ita vt aperiatur (eleuetur,) aliquantulum: & ſic altiore paulò circum iacente pelle, findatur ſecundum longitudinem venæ quę findenda eſt; tùm vena à carne ſeparetur & findatur: quod ſi craſſa & plena fuerit, detrahatur ab ea ſanguis quantum ſatis eſt: Mox eleuetur cum bacillo ex ligno molli ad ſpatium duorum digitorum, & ſic filo molli vtrinque ligetur. Facta præciſione capita venarum ex vtraque parte aliquantulum adurantur, & tam filum quàm capita venarum extra vulnus dependeant, vt à vena

Vena ſub cauda vt ĩcidenda.

D quæ inter ligaturas eſt putrefacta leuiter abſtrahi poſſint, tum fila tum partes abſciſſæ venæ. Quod ſi ſanguis in aliqua parte & præcipuè in pede collectus fuerit, antequam educatur, debet vena ex inferiori parte ligari, & non ex ea quæ ad cor dirigitur; & ita detrahendus eſt ſanguis. Ruſius quoque agit cap. 45. de ſerratione & laqueatione venarum. Cæterùm hanc omnino vitari vult: quia nunquam erunt (inquit) equi tàm validi & robuſti quàm antea fuerunt, nec aliter inde proficiunt quàm quod pulchriores apparent. Cauendum autem etiam eſſe ait, ne ſetones aut laquei vnquam ponantur in pectore, niſi cauſa omnino neceſſaria poſtulet; quòd grauis inde fiat equus & pectoris grauitati obnoxius. Idem Ruſius, ſi ſanguis nimium abundet in equo, de vena quæ eſt in medio collo, pro fortitudine & ætate equi ſanguinem mitti iubet, vſque ad pondus trium aut quatuor librarum: ſin debilis eſt & pullus, ad pondus vnius & dimidiæ vel duarum librarum tantùm. Quod ſi negligatur venæ ſectio, ſcabiei & vlceribus obnoxium fore equum. Loquitur autem de venæ ſectione quæ vere fieri aſſolet, de qua etiam Nemeſianus:

Serratio venarum cur non facienda.

Sãguis extrahendi pondus.

Paſce igitur ſub vere nouo farragine molli

Cir-

 E

Cornipedes, venamque fert, vetereſque labores
Efflueré exſpecta nigri cum labe cruoris.

Sribit Camerarius quibuſdam equis ſua ſponte venas rumpi & exudare humorem ſuperfluum: ijs incidi illas non debere: alijs ſanis quoque ſed nimium plenis; quod vel de corpulentia, vel de attritus cupiditate, rictuq; dentium (inquit) & capitis iactatione animaduerti ſolet. His ergo ſanguinem detrahendum iuxta veterum placita, de palato potiſſimum: ſed de collo etiam minui nihil nocere poſſe, præſertim in conſuetudine. Venas autem dici hora ſecunda verno autumnalique maximè tempore incidi debere, ſed & brumali & alio quodlibet, modò non nimis calido neque æſtuante.

CAVTERIVM.

Li. 1. c. 28. IN animalium curis & medicinis (inquit Vegetius) duplex remedium authores eſſe voluerũt: minutionem ſanguinis, per quam conſtricta laxantur, & vſtionem cauterij, per quod laxata F firmantur. Sed cùm phlebotomi ratio euidentet videatur expoſita, cauterij quoque, licet nouiſſima cura ſit, aperienda videtur vtilitas. Nam aduſtio laxata conſtringit, inflata attenuat,

Cauterij vtilitas. humectata reſiccat, coagulata ſoluit, farcinomata (vox videtur corrupta) præcidit, veteres dolores emendat, alienatas corporis partes ex qualibet cauſa ad ſtatum ſuum reuocat: ſuper naturam excreſcentia, ſublata & aduſta creſcere non patitur. Nam cùm cadente ferro ruperis cutim, vitium omne concoquitur atque maturatur, & beneficio ignis diſſolutum, per foramina quæ facta ſunt, effluit cum humore: atque ita ſanatur paſſio, & tollitur dolor. Poſt quæ cicatricibus clauſis, conſtrictior & robuſtior redditur locus, ac propè inſolubilis cutis. Sciendum verò cuprina cauteria plus effectus ad curandũ habere quàm ferrea. Præterea ſi in capite morbus

Cauteria quæ meliora. eſt, inuritur ceruix, ſi ſubrenalis eſt, lumbis ignis adhibetur. Interdum autem puncta infiguntur, interdum ad ſimilitudinem lineæ candens deducitur ferrum, aliquando velut palmulæ fiunt. In hoc enim laudatur mulomedici ingenium, ſi ita animal cauterio curauerit, ne deformet. Pro locis autem, in quibus eſt paſſio & pro pellis æſtimatione, cauteria vehementius imprimuntur aut leuius. Memoria autem retinendum eſt, quaſſaturas (aliàs fracturas) emota vel extorta, aut eiecta de locis ſuis, vri penitus non debere: nam perpetua debilitas conſequitur: ſed melius eſt cum G locis ſuis repoſita fuerint & ligaturis diligentiùs commonita atque ita naturæ induſtriæq; beneficio corroborata, & chalaſticis vnctionibus & malagmis, poſtremum cauſticis eadem percurare ad ſpem perpetuæ ſanitatis. Quod ſpecialiter admonendum eſt, ne mulomedici feſtinantes, dum foco curare capiunt, animalia debilitent, aut deforment, cùm phlebotomis, potionibus, vnguentis, ſyringis, medicaminibuſque diuerſis antè ſit tentanda curatio: & ſi nihil profecerint, ad extremum ignis adhibetur. Ruſius ſi diuturnam equi ſanitatem deſideras, ita quod gallæ, ſuperoſſa, ſpinellæ, ierdæ, ſpauani, curbæ & furinæ (affectus ſunt quos equi præ nimio labore incurrere ſolent,) nunquam ipſum infeſtent, & maiore fiducia eum fatigare auſis, curari vult, vt à perito eius artis homine equus decoquatur (aduratur) in locis, vbi vitia iſta oriri ſolent. Si coquantur equi (inquit) cum ſunt bimi vel trimi, vel antequam ſeparentur de armentis, ſtatim cum iumentis per paſcua liberè dimitti debent, non adhibitis alij medicamentis: ſic melius curabuntur, & pulchriores apparebunt cocturæ: (vſtiones) Ros enim igneum, admiſtionem & pruritum mirabiliter remouere & cocturas curare poteſt. Sciendum eſt etiam quod cauterium eodem in ſtatu, in

Cauterij vtilitas. quo inueterit equum conſeruat: quamobrem ſi equus alicui ex prædictis vitijs obnoxius ſit, non H debet ignis remediũ adhiberi quouſq; dolor ceſſauerit. Abſyrtus tradit felicius adhiberi cauteria vere vel æſtatu, Ruſius addit etiam luna decreſcente potiùs quam creſſente. Idem equum timidum & pigrum vri iubet in flanco in modum rotæ, fierique cruces & punctos in eis: ſimiliter & in tenibus & quatuor pulſibus, & pabicum edendum obijci & in loco calido diligenter cuſtodiri. Conſuluntautẽ hippiatri cauteria in diuerſis morbis, comitiali, ſtropho, dyſenteria, orthopnœa, hydrope, abſceſſibus morbi farciminoſi, malandrijs, id eſt, vulneribus ceruicis, coriagine & radio fracto. Tandem tumentibus teſticulis ſi alia remedia & ſanguinis miſſio non iuuant, Hierocles adhiberi tradit; ſed curandum eſſe, ne teſtes attingantur cauterio. De cauterijs adhibendis in febri, opiſthotono, nephritide & ijs quæ paraprilmata vocant iuxtà poplites, &c. & de cauteriorum vſtionibus ſanandis conſulenda hippiatrica cap. 97. vbi etiam particulares aliquot compoſitiones medicaminum cauſticorum ex calce, chalcitide &c. præſcribuntur, vt & apud Veget. lib. 4. cap. 14. Apud quem capite vltimo etiam inuenies medicamentum cauſticum ad dolores neruorum.

COGNO-

A

COGNOMINATA.

Denominata.

Cur Græcis nomina propria ab equis. GRÆCI (inquit Geſnerus) compoſitis deductiſque ab equo nominibus propria hominum nomina formare plurimùm delectati ſunt, & plurimùm hac in parte luxuriati. Exiſtimabant enim neſcio quid dignitatis equeſtris nobilitatiſque equi vocabulo conferri. Hinc eſt quòd in Ariſtophanis Nebulis legimus, Strepſiadem cum vxore de nomine filio imponendo contendiſſe: & cùm illa Xantippum aut Charippidem vocari vellet: Strepſiades verò aui ſui nomine Pheidonidem, conuuniſſe tandem, vt veluti coniunctis nominibus Pheidippides nominaretur. *Pheidippides cur dictus.* Iſtiuſmodi autem ab equo compoſita vocabula ſunt præter virorum & mulierum, propria etiam populorum & locorum, quorum omnium hiſtorias ſi hîc adijcerem, nimius ſanè & intempeſtiuus labor foret: quamobrem ipſa ſolum modò nomina recenſebo, vt inde etiam clarum euadat, quod dicebamus in operis exordio, equum præ ceteris omnibus quadrupedibus in honore fuiſſe apud priſcos Græcos. Suam autem ab equo denominationem cognominationemq́; iſtiuſmodi nomina accepêre vel in principio, vel in medio: Enumerabo primùm ea quorum initium eſt ἵππος, vel equus, mox quadrupeda annexurus, aueſque & piſces, inſecta, cruſtata, plantas & artificialia, quæ ſimiliter hinc denominata ſunt. *Hippalcus.* Hippalcus (Ἵππαλκος) filius Pepolis, ſic dictus, vt conijcio, quaſi equo malum propellens, vel alicui opem ferens, vel equorum medicus, niſi deriuare malimus ἀπὸ τῆς ἁλὸς, quaſi ἱππαλικόν, id eſt equum marinum dicamus, quo modo alius quiſpiam apud Q. Calabrum vocatur Hippalmus (ἱππάλμος) ἀπὸ τῆς ἅλμης, id eſt à ſalſugine. *Hipparchus.* Hipparchus, ἵππαρχος, quo nomine plures apud Suidam recenſentur, quaſi equitum magiſter: eiuſdem ferè ſignificationis Hipparchides. Ἱππάρχης aliàs exponitur ab Heſychio & Suida, ὁ τῶν νέων ἐπιμελητὴς παρὰ Λάκωσι. Id eſt, iuuenum curam habens ſecundum Lacones. *Hipparchi tabula*: quoniam apud Syracuſanos Hipparchi ſcripta in tabulis nomina illorum qui aliquid deliquiſſent, notabant, vt apud Suidam legimus: ex quo etiam mancus Heſychij

C locus reſtitui poteſt. Vſus prouerbij erit, (inquit adagiorum author) quoties haud impune futurum, ſi quid peccetur, ſignificabimus, ſed non bene ἱππάρχων in plurali numero ſcribit, & hipparchorum tabulam vertit, cùm Suidas & Heſychius in genitiuo ſingulari habeant, & imprudenter ἀτακτοῦντας transfert, qui ordinem deſeruiſſent, quaſi λειποτάκτας [illegible] legiſſet, mox tamen ex Heſychio reddit optimè, qui indecorè aliquid feciſſent: Sed & Heſychio falsò attribuit, Lacedæmoniorũ hipparchum delinquentium nomina in tabula ſcribere ſolitum: nihil aliud enim de Laconum hipparcho Heſychius ſcribit, quam quod iuuenibus præfectus fuerit. Locus eius mutilus; ἱππάρχου, πίναξ ἐκεῖ ἱππάρχαι ἐν πίνακι. ex Suida ſic reſtituendus: Ἱππάρχου πίναξ. ἐπεὶ παρὰ Συρακουσίοις οἱ ἱππάρχαι ἐν πίνακι. Hinc ἱππαρχία præfectura & quaſi magiſterium equitum, vnde & verbum ἱππαρχῶ hoc magiſtratu fungi, & verbale ἱππαρχικὸς qui hipparchi munere bene fungitur. Hippaſus, quaſi equitans, nam & ἱππασία eſt equitatio, ipſa equitandi actio. Hippias; cuius nominis plures enumerat Suidas, quaſi equeſtris. Hippocles quaſi celebrator equorum, niſi malimus interpretari laudatorem ſiue encomiaſten magnum. Hippiothon (ἱπποθόων) qui equorum curam habet, vel contrà. Fuiſſe enim aiunt Cercyonis filium, ex Neptuno conceptum, & clam expoſitum, & ab equa enutritum. Hippon, quaſi equilis præſes, nam ἱππὼν equile eſt. Hippos, id eſt equus, cognomen Hermogenis Lycij nobiliſſimi curſoris apud Pauſaniam in Eliacis. Hippobotus, ab equis enutritus. Hippocoon. Hippocrates, equis imperans, vel equis vincens, vel fortè victor magnus & ſtrenuus. Hippodamus, equorum domitor equorum domandorum peritus, vnde quidam huius nominis (fuêre enim plures) ab Homero πλήξιππος cognominatur, hoc eſt equeſtris & bellicoſus. Hippodorus, equos donans, vt & Hippodores. Hippodromus, qui equo curſitat. Hippolytus, ab equo ſolutus. Hippolochus, quaſi ex equeſtri turma, vel fortè equis inſidias ſtruens, Hippomachus, ex equo pugnans. Hippomedon equis imperans. Hippomenes, apud equos manens. Hic filiam ſuam vitiatam, equo famelico dedit deuorandam, vt inter alios annotauit Ouidius his verbis:

Hippaſus. Hippias. Hippocles. Hippon. Hippos. Hippobotus. Hippocrates. Hippodamus. Hippodorus. Hippodromus. Hippolytus. Hippolochus. Hippomachus. Hippomenes. In Ibin. Hipponax. Hipponicus. Hipponus.

> *Solaque Limone pœnam ne ſenſeris illam,*
> *Et tua dente fero viſcera carpat equus.*

Hipponax, ἱππῶναξ, equis dominans. Hipponicus equos vel equis vincens. Hipponus, ἱππό-

Hippoſtra- tus, magnanimus vt ἱππογνώμων. Hippophaatus, equos celebris. Hippoſtratus equo militans. E
tus. Hippotades Hippotis filius. Hippothoon, ἱππόθοων, equo velox: cum quo eiuſdem puto ſigni-
Hipparchia ficationis, Hipporhous. Hipparchia mulier equorum magiſtra. Hippe, quaſi equa, nomen me-
Hippe. retricis, apud Athenæum, quæ Theodotum quendam fœno præfectum regis Ptolomæi amato-
Lib. 13. rem habuit: & cùm in comeſſatione aliquando apud regem vinum copioſiùs, infundi peteret, ve-
hementer enim ſitire ſe: meritò, inquit rex: plurimum enim fœni deuoraſti: Argutè quidem, cùm & ipſa Hippe id eſt, equa vocaretur, & Theodoti, cui commiſſum erat fœnum, opes con-
ſumpſiſſet. Fuere & aliæ eiuſdem nominis mulieres. Hippia, equeſtris. Hippo quædam ex Ful-
Hippia. uio quodam & equa nata. Eſt & dea eiuſdem nominis quam & Hipponam, ἱππώνην, dictam fuiſ-
Hippo. ſe memorabimus, ita fortaſſis ab emendis equis nuncupata. Hippodamia, Vide Hippodamus,
Hippa. Hippolyte, Hippolytus. Hippa vrbs à Roboam Salamonis filio condita, vt Ioſephus ſcribit, ea-
Li. 8. c. 10. dem fortè cum Hippo Paleſtinæ vrbe: ita dicta fortè quod in ea potiſſimùm equi regij alerentur; maximum enim equorum numerum alebat Salamon, vt in operis exordio dictum eſt. Hippare-
Hippare- num ſimiliter dictum videtur, oppidum Meſopotamiæ, & ibi enim equorum eſt copia. Perrhæ-
nus. biæ verò vrbs hippia quaſi equeſtris dicta videtur, quòd optimos præberet equites, vel equos, quo
Hippades. modo & Argos teſte Varrone ἵππιον cognominatum eſt, vt ſuo loco etiam dictum eſt. Hippa-
Hipparis. des portæ quædam dicebantur Athenis, fortè quòd per eas equi ingrederentur. Hipparis fluuius
Hippus. per mediam Camerinam fluens, cuius aquæ vna pars dulcis, altera ſalſa, item & Hippus Moſco- F
rum fluuius à celeritate, ni fallor, dicti. Cur verò generoſus quidam ager in Cò inſula Hippus dicatur, vnde hippocoum vinum, non ſatis capio, cùm agri ab equis expediti, vino generoſo producendo ſint inepti: ſed ab equorum vel copia, vel paſcuo hippum montem Bithyniæ vocatum rectiùs conijciemus, ſicuti & Hippum Siciliæ vrbem, & Eretriæ inſulam, & Hippuacram, id eſt, equi promontorium, Libyæ vrbem apud Stephanum. Hippucome vicus Lyciæ, ſic dictus teſte Stephano, ab equo viatorum quorundam illic mortuo. De loco Athenis dicto ἵππου καὶ κόρης dictum eſt aliàs: vti & de Colono hippio, cum quo ἱππιολόφος, quod nudum nomen apud Sui-
Hippo. dam legitur, idem videtur, cùm λόφος & κολωνός ſynonima videantur; apparet enim nihil aliud ſignificare quam Atticum illum collem. Hippo vel Hippon, ἱππών, duplex eſt in Africa, vnus
Hippobotus regius cognominatus: alter diarrhytus, quòd paluſtri ſolo madeat. Vtrumque à Græcis equitibus conditum fuiſſe Solinus author eſt. Sunt & aliæ vrbes eiuſdem nominis. Regio quæ ſub Caſpijs portis in humili & concauo ſolo iacet, & Armenia, eximiè hippoboti id eſt equis paſcendis aptæ ſunt: vocatur autem & pratum quoddam (inquit Strabo) hippoboton, per quod iter fa- G
ciunt, qui ex Perſia & Babylone in Caſpias portas proficiſcuntur. Argos Achaicum ſimiliter
Hippocrene hippobotum dictum fuiſſe ſuprà monuimus. Hippocrene, ἵππου κρήνη, fons in Helicone à Pegaſo equo dictus, qui ſitiens vngula terram percuſſit, vnde fons emicuit. Cùm Bellerophon Argis ſitijſſet (inquit Varinus) terra icta pede Pegaſi, fontem emiſit, qui inde fons equi vel Pega-
Fons cabal- ſeus dictus eſt (Πηγασία κρήνη.) Perſius eum fontem caballinum dixit, ex quo qui hauſiſſent,
linus. protinus furore afflati, poetæ fieri credebantur. Fuit in Piræo forum nomine Hippodamia, ab
Hippodro- Hippodamo Mileſio qui Piræum ſtruxit, dictum. Hippodromus locus Alexandriæ vrbis, vt in e-
mus. ius deſcriptione Strabo refert: ſignificat autem quemuis locum, equorum ſpectaculis & curſibus
Lib. 17. aptum, vt dicetur ſuo loco: vt & de Hippomolgis, & hippophagis. Hippopodes Scythiæ quo-
Hippopodes que in Aſia populi ſupra Tauricam Cherſoneſum iuxta Alanos. Solinus in Oceano Scythico habitare ſcribit, & humanam vſque ad veſtigium formam obtinere, ſed in equinos pedes deſi ere, & Plinius in eiuſdem maris inſulis. Nunc de proprijs nominibus dicemus, quæ denominatio-
Agrippa. nem ſuam habent ab equo (ἵππου in fine fere vocabuli. Inter quæ Agrippa quibuſdam numerandus videri queat: ſed ab ægro partu dictus eſt. Alcippus idem videtur ſignificare,
Alcippus. quod Hippalcus, Anaxippus, quod Hipponax, cum ſit ἄναξ & ὦναξ idem, nimirum rex, H
dominus. Anthippus, Flos equorum, quaſi florem equorum, ſiue eximios equos nutriens. Archippus, princeps equorum. Argyrippus equos habens argenteos: Callippus, equos pulchros: Charippus, equis gaudens: Chryſippus, cui equi ſunt aurei: Cirrhippus ab equis &
Cronippus. cirrho giluoue colore dictus, vt Cælius credit. Crarippus, victor equorum: Cronippus Geſnero videtur nomen proprium, ſed Suidas & Varinus exponunt μέγαν λῆρον, id eſt magnas nugas, vt & Cælius; ego verò (inquit) potius magnum nugatorem dixerim. Hippos in compoſitione auget (vt mox in enumerandis herbis patebit,) Cronia verò id eſt Saturnia, obſoleta & nugalia dicuntur: hinc & compoſita vox inuerſa ἱπποκρόνια. Ego ſic rectè vocari poſſe putem, qui, vt ſenes deliri ferè ſolent, obſoleta & antiquas nugas nugatur. Damaſippus idem cum Hippodamo, equorum domitor. Dioxippus, διώξιππος, equos vrgens, videlicet ad curſum, eſt & Martis epithetou. Ephippus, equo inſidens, qui equo vehitur, Xenophonti eſt miles eques, & à Syneſio opponitur τῷ πεζῷ, id eſt, pedeſtri. Eurippus bonos

A bonos ſeu præſtantes equos habens. Glaucippus equos habens cæſios. Gylippus fortè qui equos habet fortes, magnanimoſve, nam γύλιος, vt Erymologus annotauit, atque etiam Heſychius, ſignificat etiam leonem, atque adeo ipſum Herculem. Hermippus, equos habens Mercurij, vel à Mercurio acceptos, niſi malimus interpretari, qui equos habet hermaphroditos, quales Neronem habuiſſe diximus. Lahippus optimos aut pulcherrimos equos habens: λᾶ enim licet per ſe nihil ſignificet, in compoſitione tamen, vehementiorem ſignificationem reddit, eorum quibus eſt præfixum. Leucippus, cui equi albi ſunt: vt Melanippus cui nigri, Lyſippus cui ſoluti. Menippus cui ſunt ad pugnam proni, animoſi, cum ſit μένος Ariſtoteli in Ethicis idem quod θυμός, niſi deducamus à verbo μένω, quod eſt maneo, vt Menippus ſit, qui ſic equorum ſit ſtudioſus, vt in ſtabulis ferè maneat, vt de hippomene diximus: Idem .n. videtur. Nothippus qui equos habet ſpurios. Nicippus, equos habens victores, ſeu qui equis vincit. Phænippus, qui equos habet ſplendidos. Philippus equorum amans, equorum ſtudioſus, vel qui agitandis equis delectatur, item qui ſtudioſus eſt curulis certaminis: interdum etiam φίλιππος eſt bellicoſus, vt φίλιππος λαὸς apud Euripidem. Sic Thraces à tragicis appellari φιλίππους tradit Euſtathius. Scribit enim Thracas ab Homero dici ἱπποπόλους, tanquam ἱππικούς & μαχίμους id eſt equeſtres & pugnaces *Hermippus.* *Lahippus.* *Menippus.* *Philippus.*

B ſiue bellicoſos; eoſque in tragœdia φιλίππους vocari. Accipitur tamen etiam in malam partem, nam Heſychius Philippos etiam mœchos interpretatur. Philippides & Philippion, idem ferè ſonant, quod Philippus. Philippicum equeſtris pugnæ ſtudioſum interpretari liceat. Poſidippus, ποσειδίππος, quaſi equos habens Neptuni, aut à Neptuno acceptos. Samippus, forte cui equi ſunt Samij. Stratippus, equos habens militares, pugnaces, vel fortè ex equo militiam exercens. Teleſippus fortè vltimos equos habens, per antiphraſin, quaſi primos. Zeuxippus, equos habens iunctos. Xantippus, equos poſſidens flauos ſiue rufos: Aenippe cui equi ſunt horribiles, ni fallor, niſi deriuandum nomen ab αἶνος ſiue αἶνη, id eſt laus, quaſi equos habens laudabiles. Alcippe eiuſdem originis cum Alcippo: de quo ſuprà, vt Archippe cum Archippo, Ariſtippe cum Ariſtippo, Chryſippe cum Chryſippo. Cydippe à κῦδος fortè id eſt gloria, quaſi gloria dignos habens equos, cùm ſit κύδος conuitium. Euexippe cuius equi ſunt bene habiti, id eſt pingues, & minimè ſtrigoſi. Euripe forte quaſi velociſſimos habens equos, velociſſimus enim eurus. Leucippe, vide Leucippus, Lyſippe in Lyſippo, Xantippe in Xantippo, Zeuxippe in Zeuxippo. Aganippe Bœotiæ fons ſic dictus videtur à placidis & manſuetis equis. Argippæi Scythiæ populi, quos ſcribit Herodotus ab ipſo natali caluos eſſe, mares pariter & fœminas, ſacroſque dici eſſe & arma nulla poſ- *Poſeidippus.* *Cydippe.* *Aganippe.*

C ſidere, an huc pertineant, exploratum non habeo. Argyrippa ciuitas in Apulia, olim Argyrippus dicta, à qua Argyrippeni dicuntur, Vide Stephanum, qui & hippion Argos à Diomede cognominatum tradit, vnde ab equis ei nomen eſſe conſtat, & non probãdi ſunt, qui per π. ſimplex ſcribunt; neque qui ſecundam per ióta, vt apud Plinium legitur. Dauniorum (inquit) oppidum Harpi, aliquando Argos Hippium Diomede condente, mox Argirippa dictum. Centhippe, Κενθίππη, locus Argiuæ regionis, dictus quod Bellerophontes in eo primùm ſtimularit equum Pegaſum, vt tradit Varinus. Φιλιππήσιοι, forte Philippenſes ad quos D. Pauli extat epiſtola, in prima Macedoniæ parte, Colonia oriunda ab vrbe Philippis, dicta à Philippo conditore, vt nonnullis placet, quæ ciuitas eſt Thraciæ à Philippo Macedonum rege quoque ſtructa, vt Stephanus ait. Euripe vicus Lariæ, ab equorum fortè velocitate dictus. Πάριππον locus eſt Athenis, vt Varinus & Suidas annotant; ſic dictus quaſi παρ' ἵππων, id eſt ad equos. Locus erat, in quo virgo equo deuoranda data eſt, vt aliàs annotatum eſt. Atque hæc breuiter de proprijs hominum locorumq; nominibus, quibus quædam addemus cognomina, priuſquam de cæteris quæ ſuper ſunt, denominatis agamus. C. Tiberius qui Auguſto ſucceſſit, per iocum dicebatur Callippides, quem curſitare, ac ne cubiti quidem menſura progredi, prouerbialiter à Græcis ſcriptum eſt. Nam & Tiberius, etſi *Argyrippa.* *Euripe.* *Callipides.*

D prouincias & exercitum reuiſurum ſe ſæpe diceret, & propè quotannis profectionem pararet, vehiculis comprehenſis, commeatibus per municipia & colonias diſpoſitis, ad extremum vota pro itu & reditu ſuſcipi paſſus, in vrbe tamen ſe continebat, vt Suetonius aſſerit. Dicebantur autem olim (inquit author adagiorum) prouerbio Callippides, qui in moliendis negocijs, cùm multa ſe facturum minaretur, nihil tamen conficeret; aut quemadmodum ait Terentius, qui ſedulò mouens, ſeſe nihil promoueret. M. Tullius: *Varro mihi denunciauerat magnam ſanè & grauem προσφώνησιν. Biennium præterijt, cùm ille Callipides aſſiduo curſu nullum cubitum progreſſerit.* Ariſtophanes Thiſamenophænippos cognominat homines improbioris vitæ & libidine turpes, quoniam Phænippus quidam fuerit turpis & libidinoſæ vitæ homo, Tiſamenus verò peregrinus & maſtigias. Glaucus Taraxippus quaſi equos terrens, in Iſthmo habitauit, & ab equis interremptus fuit. Et eodem ſiue nomine, ſiue cognomine nuncupatur heroum Myrtilo à Pelope ſtructũ, in quo & rem diuinã illi obierat, vt perpetratæ cædis irã leniret. Nominis ratio eſt, quòd in eo loco Myrtili arte iniectus ſit Oenomai equis terror. Quidam inibi infoſſa aliqua a Pelope, ſibi ab Amphione *Lib. 13. ad Attic.* *In Acharnens.* *Tiſamenophænippi.* *Taraxippus.*

tradita Thebano, occulta ſuiſſe aiunt; quibus non Oenomai modò exterriti ſint, verùm exterreantur omnes illac tranſeuntes equi. Fuiſſe verò magicæ peritum Amphiona putant Ægyptij: propterea petras illi in Thebarum mœnibus ſuſtruendis viſas obtemperare, ſicuti Orpheo ratione eadem feræ obediuerunt: ſed de hoc Taraxippo aliàs etiam ex Pauſania diximus. Augeas dicit duodecimam boum ſuorum partem eſſe ταραξίπποιο παρ' ὅρον. Cleon in Equitibus Ariſtophanis ταραξιππόστρατος cognominatur, quòd ordinem equeſtrem perturbaret. Hermogenis Lycij nobiliſſimi curſoris Hippos cognominati mentio fit in ſecundo Eliacorum Pauſaniæ. Vicit octies in tribus Olympiadibus. Apparet autem equi cognomento cohoneſtatum fuiſſe propter curſus pernicitatem. Caſtor quòd domitor celebraretur equorum, Horatio quoque equus vocatur: E

Muſa dedit fidibus diuos puerosque deorum,
Et pugilem victorem & equum certamine primum
Et iuuenum curas & libera vina referre.

Hippocrenides Muſæ cur dicantur, paullò antè dictum eſt. Hippodamia (ἱπποδάμεια) cognomen etiam eſt Veneris, vt Heſychius monet, Heurippa verò Dianæ, vt Cælius. Pelops ab Homero πλήξιππος, id eſt equos verberans, aut bellicoſus cognominatur, quòd occiſo Myrtylo auriga ſuo, ipſe currum regere cæperit. Hectorem verò ſæpenumero ἱππόδαμον, id eſt equorum domitorem vocat, Agamemnonem item & alios: & Neſtor ἱππηλάτης ei vocatur, vt equorum moderationem apprimè calluiſſe indicaret eum. Scholiaſtes Homeri in ſecundum Iliados hippoten Neſtorem exponit exulem, & hanc hiſtoriam affert. Hercules cùm occiſo Iphito expiari à Neleo non impetraſſet, Pylum obſedit; & propter Nelei filiorum imprudentiam magnis ſubinde malis vrbem afficiebat. Quæ quidem quam diu viueret Periclymenus, Nelei filius, difficilis expugnatu erat: quòd is amphibius (vitæ mutabilis) eſſet. Sed tandem in apiculam mutatus, cùm Herculis currui inſideret, prodente Minerua, ab Hercule interemptus eſt. Tunc igitur Pylo vaſtata, & vndecim eius fratribus occiſis, Neſtor qui in Gerenis alebatur, ſolus remanſit, Gerenius inde cognominatus. Amazones vocat Orpheus δαμασίππους, quaſi ἱππόδαμους. Ἱππομανὴς qui inſano equorum amore flagrat, qui ad inſaniam vſque equis delectatur, vel qui ſupra modum equis ſtudet. Scholiaſtes Sophoclis ad hæc verba, μεγάλοι θόρυβοι κατέχουσ' ἡμᾶς ἐπὶ δυσκλείᾳ, σὲ τὸν ἱππομανῆ λειμῶν' ἐπιβάντ' ὀλέσαι Δαναῶν βοτά, quidam (inquit) ἱππομανῆ retulerunt ad Aiacem, vt ſit μεγάλως μαινόμενος. Alij verò ſcribunt chorum non credidiſſe Aiacem furere, ideoque expoſuiſſe τὸν ἵππους μαινόμενος. Quod improbantes alij (quippe qui dicerent inſulares non ἱππομανεῖν, nec inſulas ἱππηλάτους εἶναι,) ad pratum retulerunt, vt ἱππομανὴς λειμὼν hic intelligatur ὁ εὐανθής, ἐφ' ᾧ οἱ ἵπποι μαίνονται: vel ὁ ἄγαν μεμηνὼς καὶ ἀνθῶν καὶ ἐνυβρίζων τῇ χλόῃ. Hæc ille. Mihi placeret, vt referatur ad Aiacem, cùm ſit etiam ἱππομανὴς, qui equino more libidinis extimulatur furijs: non quòd ita extimulatus fuerit Aiax, ſed vt maximus eius furor indicetur. Patroclus Homero vocatur ἱππόκελευθος, id eſt, vt Euſtathius exponit, equeſter; alijs eſt equis viam faciens, quod magis placet, apparet enim indicare velle poëtam hoc ſiue epitheto, ſiue cognomine Patrocli currum equoſque Troianis terrori fuiſſe, venientique viam ab ijs factam. Locupletiores apud Chalcidentes vocabantur ἱπποβόται, quales Athenienſibus ferè dicebantur ἱπποτρόφοι, quaſi equorum altores: ijdem à Plutarcho vocantur ἱπποβόται: ἱππόβοτος verò etiam eſt, equos alens, ſed ad loca potius equis alendis apta, quam ad homines vſurpatur. Sic Argos ἱππόβοτον vocari Homero non ſemel dictum, ab equorum qui ibi alebantur copia. Eidem Ithaca magis probatur αἰγίβοτος, id eſt capris paſcendis apta, quàm ſi eſſet ἱππόβοτος. Ἱπποβουκόλος autem idem cùm ἱπποβότης, nimirum equorum paſtor, quanquàm impropriè hic βουκόλος accipitur, ſicut etiam quum βουκολεῖν ἵππους aliquis dicitur pro ſimpliciter paſcere equos, cùm ſit βουκολεῖν propriè boues paſcere. Henricus Stephanus ἱπποβουκόλος generaliùs exponi poſſe putat armentarios, qui & equos & boues paſcerent. Ἱππόνομος idem qui ἱπποβότης. Idem Homerus galeam cognominat ἱπποδάσειαν, κόρυθος λάβεν ἱπποδασείης, interpres vertit, de galea apprehendit equina. Criſta enim galeæ fiebat ex equinis ſetis, vt ſuo loco oſtendetur: vnde eidem equites eleganter etiam ἱπποκορυσταὶ nuncupantur: noui tamen Euſtathio hanc expoſitionem improbari; & ἱπποκορυστὰς exponere bellatores equeſtres, vt ἱπποκορυστὴς ſit idem quod ἱππιοχάρμης, qui armato equo pugnam init: vel qui equis gaudet, cæterùm hoc non prohibet, quo minus apud poëtam ἱπποκορυσταὶ dici poſſint, qui ſetis equinis galeam habent exornatam, nam qui tali ſe induerint, bellicoſos ſe equites eſſe profitentur; quamobrem talem tribuit belliciſſimis. Hinc apud eundem ἱππόκομοι πήληκες, ἱππόκομοι κόρυθες, ἱππόκομοι τρυφάλειαι, necnon ἵππουρις τρυφάλεια, ἵππουρις κόρυν, & λόφος ἱππιοχαίτης, id eſt galeæ ex equinis conſtantes ſetis; vel galea ſiue potius criſta equina; Qui verò equis ad pugnam vtitur, ſiue bellicoſus eſt: Item qui circa equos verſatur, & qui eos alit, ἱπποπόλος quoque voca-

Marginalia: *Pelops.* (beside "men etiam eſt Veneris") F (beside "mero πλήξιππος") *Iliad. β.* *Hector.* *Neſtor.* *Hippomanes.* *In Aiace.* G (beside "poſuiſſe τὸν ἵππους") *Patroclus.* *Iliad. π.* *Hippobatæ.* H (beside "λεῖν propriè boues paſcere") *Iliad. γ.*

A vocatur. Apud Homerum ἱπποπόλων Θρῃκῶν reddunt equeſtrium aut bellicoſarum. Ἱππομανὴς,
idem quidem quod φίλιππος, id eſt equorum amator, aut ſtudioſus, ſed plerumque in malam par-
tem accipitur pro ἱππομανής: vt & ἵππερος pro ἱππομανία. Ariſtophanes hoc vitium ad icte-
rum corporis morbum tranſtulit: ἀλλ᾽ ἐπέβαλεν ἵππερον μου κατὰ τῶν χρημάτων, Strepſiades conque-
rens de filio ſumptuoſo circa equos. Alludit autem ad naturam icteri etiam in verbo κατέχει. nam
ictericorum oculi bile perfunduntur, vt Scholia monent, quæ ἵππερον, ἱππικὸν ἔρωτα καὶ νόσον
ἱππικὴν interpretantur. Apud Heſychium & Varinum deprauatè pro ἵππερος legitur ἵπαρος, ἵπ-
παρος, ἱππέρος. In Suidæ lexico ἵππερος etiam adiectiuè exponitur ὁ περὶ τοὺς ἵππους τὸν ἔρωτα
ἔχων. Ἱππασὺς quidem idem eſt quod ἱππηλάτης, eques, equitator, qui equo vehitur, ſed di-
citur interdum etiam de equo, vt oſtendit Xenophon in libro de re equeſtri his verbis: καὶ οἱ θέλο-
μενοι τὸν ἵππον τοιοῦτον, ἀποκαλοῦσιν ἐλευθέριόν τε καὶ ἐθελουργὸν καὶ ἱππαστὴν, καὶ θυμοειδῆ, καὶ
γαῦρον, talem equum appellant liberalem & voluntarium & equitatorem & ferocem & ſu-
perbum. Ita & pro ἱππάζω ſiue ἱππάζομαι, quod eſt equito, equo feror, ipſe quoque equus
aliquando dicitur ἱππάζεσθαι, paſſiuè pro agitari. Sunt qui ἱππάζεσθαι exponunt, ἐφ᾽ ἑνὸς ἵπ-
που ὀχεῖσθαι, id eſt, ἐπὶ κέλητος, id eſt vehi vnico equo & ſingulari ad differentiam ἁμίππων. Hinc
B & ἱππαστής, id eſt; equitandi artem edoctus. Eſt & ἱππεὺς eques, & ἱππεύω eques ſum, ſiue
equito, ſed & hoc quoque verbum de equo dicitur, vt & equito ad Latinos: à quo ἱππεία,
equitatio, iter quod ab equite conficitur, & ἱππευσις, & ἱππεία, equitatio, iter quod ab equite
conficitur, & ἵππευσις, & ἱππεία, equitatio. Eſt verò ἱππεὺς etiam exul. Ab ἱππεύω com-
poſita ſunt ἀντιππεύω, ἀφιππεύω, ἐφιππεύω, καθιππεύω, παριππεύω, προσιππεύω. Ἀντιπ-
πεύω id eſt aduerſus equito, nimirum aliquem, nam ἀντιππεύοντες ἀλλήλοις dicuntur à Xenophon-
te duo equites inter ſe contendentes, vt Budæus annotauit. Ἀφιππεύω, ab equito, equitans re-
cedo vel fugio, ex vno loco in alium me recipio equitando, vel equo me proripio. Ἀφιππία tamen
quanquam hinc oriatur, eſt equitandi imperitia, vt idem Budæus ait; ſed Henricus Stephanus
tunc ſcribendum arbitratur ἀφιππίαν. Ἐφιππεύω eſt inequito. καθιππεύω perequito, equitando
decurro, παριππεύω obequito, præterequito. προσιππεύω, adequito, iuxta equito. Ἱππήλατος,
per quem equi agitantur aut agitari poſſunt. Vtitur hac voce Homerus, poſtquam dixiſſet Itha- *Odyſſ. δ.*
cam eſſe αἰγίβοτον καὶ μᾶλλον ἐπήρατον ἱπποβότοιο. ſubiungit, οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ᾽ εὐλείμων,
nec enim vlla inſula calcatur ab equis, ſiue nec enim per vllam inſulam agitantur equi, id
eſt, nulli aut rari in inſulis equi ſunt. Idem eſt ἱππηλάσιος, ſed ἱππηλασία agitatio equorum, paſſi-
C uæ ſignificationis. ἱπποβάτης, equeſter. Αἴθριππος velox eſt Suidæ. Ἅμιππος diuerſas & ferè con-
trarias habet ſignificationes. Eſt enim in primis, qui ſimul cum equis eſt, ſiue equis adiunctus, vt
ἅμιππος Βορέας apud Sophoclem. Item ἅμιπποι apud Thucidinem vocantur pedites equitibus ad- *Lib. 5.*
iuncti, vbi tamen in quibuſdam codicibus ἅνιπποι ſcribitur. Ἅμιπποι, vt Euſtathius ex Pauſania *Hamippi*
tradit, dicuntur etiam ipſi equi copulati ſine rheda. ἵπποι ἐζευγμένοι χωρὶς δίφρου: ita nominati (ſi- *qui.*
cut ibidem ex Pauſania addit) quoniam ἐπὶ δύο κέλητας ἀναβάντες, ὁ μὲν ἡνίοχον, ὁ δὲ ἀποβάτης. ἀπὸ
τούτου τοῦ ἅμα ἀμφοτέροις καθίζεσθαι ἢ καὶ ἰδίᾳ ἑκατέροις, ἅμιπποι οἱ τοιοῦτοι ἐλέγοντο. Vbi tamen
ἅμιππος poſterius ad ipſos equites refertur, atque ἅμιπποι dicuntur ad differentiam τῶν κελητιζόν-
των, μονίππων, equites deſultores: de quibus Homerus dicit, θρώσκων ἄλλοτ᾽ ἐπ᾽ ἄλλον, qui ex
binis equis, quos agitant alternatim ex altero in alterũ inſiliebant. Si verò de ipſis equis dicatur,
ἅμιπποι ſunt deſultorij equi. Philochorus ἁμίππους etiam & προδρόμους; at Iſæus τοὺς σὺν ἵπποις συν-
τεταγμένους vocauit. Nos plura de hac voce, ſicuti & de κατάφρακτος dicemus aliàs, vbi de pugnandi ex
equo diuerſitate agemus. Ἄνιππος equo carens, vel equo non inſidens: Herodotus de Maſſage is: *Anippus.*
ἱπποταί εἰσι, καὶ ἄνιπποι, quaſi dicat, interdum præliantur ex equis, interdum verò abſq; equis, *Lib. 1.*
vel equis carent in prælio: quamobrem in Polluce, vbi ἄνιπποι ijdem ſunt qui ἅμιπποι, pro *Aphippus.*
D ἄνιπποι legendum ἅμιπποι. Ἄφιππος equitandi imperitus, aut artis equeſtris. Notandum autem in
hac voce præpoſitionem ἀπὸ priuandi vim habere; quare ἄφιππος etiam exponitur, qui equis ca-
ret. Dicitur verò etiam de loco qui equis vel potius equitatui ineptus eſt, vt ἄφιππος χώρα, ἄφιπ-
πος καὶ τραχεῖα ὁδὸς, id eſt regio equitatui non apta: via aſpera & equis in idonea. Hinc ἀφιππία
equitandi aut equeſtris artis imperitia. Εὔιππος bonus ſeu præſtantes equos habens, vt in proprijs
dictum eſt. Dicitur verò etiam de alijs rebus, vt εὔιππος χώρα. Interdumque εὔιππος eſt, qui equi- *In Publi-*
tandi bene peritus eſt, vel equitatu præſtat. Ἔφιππος qui equo inſidet: priuatim tamen eſt eques *cola.*
miles Xenophonti, vt dictum eſt antè. Dicitur verò & ἀνδριὰς ἔφιππος à Plutarcho ſtatua equeſtris, *In Fabio.*
& alicubi, εἰκὼν ἔφιππος, à Philone βίος ἔφιππος, à Platone δρόμος. Scribitur & ἐφίππιος per ei. At
ἐφίππιον ſubſtantiuè Suidæ eſt certamen equeſtre, ἀγώνισμα ἐφ᾽ ἵππων τρεχόντων: niſi fortè (inquit
Henricus Stephanus,) ἀγώνισμα eum ἐφίππιον iungi debet. Aliàs ἐφίππιον idem eſt quod ephip-
pium Latinis, nimirum ſtratum ſiue ſella equi. Scribitur verò & ἐφίππειον cum ει, habeturq; vtraq;
ſcriptura apud Xenophontem libro de arte equeſtri, vt idem Henricus citat, ſed fortaſſis mēdoſe,

nam ἐφίππειον quidem ſella eſt equi, ἱππεῖον verò equitum certamen. Μονίπποι, qui vnico E
equo vtitur, qui vnico equo curſu contendit, ὁ ἐφ' ἑνὸς ἵππῳ ἀγωνιζόμενος δρόμῳ, vt ex Pauſania
tradit Euſtathius, dicens ſimilem eſſe κέλητι. Dicitur autem ad differentiam τῶν ἁρματ-
των. Sed hoc modo μονίπποι etiam ſunt equi ſinguli: qui iuncti non ſunt, vt conſtat ex hoc Xe-
Lib.6.Pæd. nophontis: καὶ τοὺς μὲν μονίππους παραμηριδίους, τοὺς δὲ ἐπὶ τοῖς ἅρμασι παραπλευριδίοις ἐξοπλίζων,
id eſt, vt Budæus interpretatur, equos equitum ad differentiam eorum qui currui iuncti ſunt.
Παρίππος affectans equum, affectator equi, vt ex Cretenſibus canibus, teſte Polluce, alij ſunt
διάπονοι, alij παρίπποι, qui videlicet vnà cum equis currunt, ita vt nec eos præcedant, nec
Hippardiũ. ab ijs a tergo relinquantur. Fera quæ ab equo (ἵππου) Hippardium nominata eſt, χαίτην (Theo-
dorus capronas vertit, malim iubam) gerit in ſummis armis: differt (inquit Ariſtoteles) ab hip-
pelapho, quòd barbam vt ille non habet. Hæc ſimiliter, vt Hippelaphus, tenuiſſimo iubæ ordi-
ne à capite ad ſummos armos crineſcit. Gerit etiam cornua vtrumque genus, excepta fœmina
Hippelaphus. equiceruini generis: & pedes habet biſulcos. Eſt & ab equi & cerui ſimilitudine hippelapus di-
ctum quadrupedes, quod num idem cum tragelapho ſit, vt Volaterranus retur, ſuo loco exami-
Hippotigris. nabimus. Hippothelas vocatur pullus aſinæ qui recens equæ ſubijcitur, ac ſi equimulgum dica-
mus. Hippotigris, quod animal in Antonio Caracalla celebrari ex Dionis Nicæi hiſtoria Cælius F
tradit, ab equo & tigri nomen, puto, accepit: vt & hippocamelus, cuius mentio eſt apud Auſo-
Hippocamelus. nium. Hippopotamus, id eſt, equus fluuiatilis, id nominis accepiſſe videtur, quia caput & vo-
cem equi habet. Sciurus vocatur & campſiurus, & hippurus, vt Varinus & Heſychius annota-
Hippopotamus. runt, à caudæ, vt videtur, magnitudine & latitudine: aliàs hippurus apud Ariſtotelem piſcis eſt,
quem Gaza equiſelem vertit: quo nomine Plinius hippurin herbam vocat. Vocatur hic piſcis ab
Hippurus. Hiceſio ἵππουρος, Dorioni coryphæna. Numenius eius eſſe tradit naturæ, frequenter vt exiliat;
quam ob cauſam etiam ἀρνευτὴς nominatur. Hinc fortaſſis & nomen ſortitus eſt, quòd equi in-
ſtar ſubinde exiliat, ἀπὸ τοῦ ὄρνυσθαι καὶ ὁρμᾶν ἵππου δίκην, non à cauda equina. De hippo piſce
Aues. dixi inter æquiuoca. Ἵππος auis genus Ariſtoteli, pipo, vt Gaza vertit: alibi apud eundem ἵπ-
Pipo. πα legitur, & ſimiliter à Gaza redditur pipo: ἵππα ab Heſychio exponitur, ὁ δρυμοκόλαψ, le-
go δρυοκόλαψ, id eſt, picus Martius: Πιπώ, Scholijs Lycophronis auis quædam eſt marina, pul-
chra & elegans: ſed plura de his vocibus conſule lector noſtram ornithologiam. Ἱππακάμηλος ab
eodem Heſychio, nec non à Varino exponitur auicula quædam: ego huius nominis auem nullam
Hipparion. reperio: hippocampus quidem animalculum eſt marinum, vt modò patebit. Eſt & ἱππάριον eiſ-
dem auis quædam vulpanſeri ſimilis. Hippalectryonem, vt in ſcholijs Ariſtophanis, & apud Va- G
Hippalectryon. rinum & Heſychium legimus, aliqui magnum gallinaceum interpretantur, vt gallinaceo ſimile
genus Perſicum ſit: alij gallinaceum in velis ſiue tapetibus Perſicis pingi ſolitum, alij deniq; ma-
rinum animal; & licet philoſophi hippalectryonem in rerum natura eſſe negarint, meo tamen tẽ-
pore (inquit Scholiaſtes) quidam in tale animal fortuitò è mari prodiens incidit, & à ſe occiſum
cùm paſſim oſtentaſſet, in ſigillo ſuo & clypeo depingi curauit. Æſchylus in ſuis tragœdijs hippa-
Hippogypus. lectryonem finxit, non animal, ſed inſigne nauis, vt ipſe exponit in Ranis Ariſtophanis. Ἱππο-
γυποι etiam auis non eſt, ſed ita vocantur, qui magnis vulturibus inuehuntur, ἐπὶ γυπῶν μεγάλων
ὀχούμενοι, vt Lucianus in vera hiſtoria tradit, populos eſſe quoſdam ſcribens. Ibidem fingun-
tur etiam οἱ ἱππογέρανοι qui magnis gruibus inuehuntur, & ἱππομύρμηκες qui magnis formi-
Formicæ equites. cis: Sunt tamen formicæ quædam ἱππομύρμηκες dictæ, quas Gaza formicas equites vertit, ma-
lim maximas reddi, vt philoſophus à magnitudine ſic appellarit. Scio tamen ab Heſychio etiam
Li.8.Hiſt. anim.c.28. ſcriptum eſſe: λέγονται καὶ μύρμηκες ἱππεῖς, id eſt, vocantur & formicæ equites. Muſcæ quædam
circa equorum capita obuolare ſolent, & fimo (vt vulgò creditur) equino natæ a Germanis
equipetæ vocatur: à quibus haud dubiè differunt, quas Gillius ex Aeliano equiſeles (forte Græ-
Equiſeles muſcæ. cè legitur hippuros,) vocat, & ſic de ijs ſcribit: *In fluuio nomine Aſtræo, qui inter Berœam & Theſ-* H
ſalonicam fluit, peculiare genus muſcarum eſt, apibus ſimile tum magnitudine, tum bombi ſtrepitu, veſparum
colore, equiſeles appellant incolæ: eæ ad ſummam aquam verſantes à piſcibus corripiuntur. A Coſentinis,
Equus lunæ. vt Thyleſius tradit, non inuenuſtè equus lunæ vocatur ſcarabei genus viride, dorſum habens
nota quadam aureola ſic illuſtre, vt Lunæ ſpeciem exiguæ ſuſtinere videatur. Campas equos
marinos (nos quoque marinos caballos dicimus) Græci (inquit Varro) à flexu poſteriorum
partium hippocampos appellant. Conſule opus noſtrum de exanguibus, vti & de cancris, quos
Li.25.c.9. Plinius hippos vocari ait. De Hippice herba, cuius apud Plinium mentio eſt, quid ſentia-
L.21.c.15. mus, aliàs aperuimus, vbi de caſeo agebamus equino. Hermolaus Barbarus, in hoc eiuſdem Pli-
Hippochæris. nij loco de hypochæri ſeu potiùs hypochœride, quoniam rectus oxytonus, eſt etiam Hippochœ-
rin legit: *Vulgarium in cibo apud Aegyptios herbarum nomina, condrylla, hypochæris, & caucalis, &c.*
Sed & apud Theophraſtum hypochœris legitur, vbi à Gaza vertitur porcellio. Multi enim etiam
hippogloſſon ſcribunt pro hypogloſſon, cùm tamen neque magnitudo (ἵππος enim auget, vt mo-
dò pa-

A dò patebit, & ex ſuperioribus etiam patet,) neque aliud ad eum pertinens tribuatur: cumque ſi *Hypogloſ-*
ὑπογλωσσον ſcribimus, Galenus nos nominis rationem doceat, dictum ſic inquiens, quoniam ſum- *ſon.*
mis corymbis ſubnaſcantur quædam lingulis ſimilia. In Hippophæſto & hippophaë, vtro potiùs *Lib.8.ſinp.*
modo ſcribendum ſit, non ſatis conſtat. Apud Dioſcoridem quidem hippophaës alijs nominibus *Hippophæ-*
hippophyes, hippophanes & hippion vocari legimus, quæ omnia ab equo ducta ſunt vocabula. *ſtum.*
Hippophæſtum quoque alij hippophaës vocari ſcribit, & Plinius de vtroque loquens; *Debent* *Hippo-*
(inquit) *accommodata eſſe equorum naturæ, neque alijs ex cauſis nomen accepiſſe: quippe quadam ani-* *phaes.*
malium remedijs naſcuntur, &c. Veruntamen Marcellus Virgilius: nihil nos mouet (inquit) au-
thoritas Plinij: nihil enim conſtituit dicens: *Debent equorum accommodata eſſe naturæ, &c.* Nos ni-
hil aliud hippon in his vocibus compoſitis, quàm magnitudinem, & in eo genere grandius ſigni-
ficari credimus. Hæc ille. Atqui hippophaës non grandem eſſe herbam, ſed ἐπίγειον & χαμαί-
ζηλον Theophraſtus docet, inquit Geſnerus. Hippogloſſon verò Dioſcoridi idem, quod an- *Hippogloſ-*
tirrhinon. Eſt & lauri Alexandrinæ idem cognomentum. Hippomanes quæ ſit, ſupra indicaui- *ſon.*
mus, cùm de pullio loqueremur, eſt item hippomanes idem quod apocynum apud Dioſcoridem, *Hippori-*
& inter capparis nomenclaturas apud eundem. Hipporizon in Hippiatricis Græcis nominatum *zon.*
B miſcetur alijs quibuſdam ad clyſterem vteri equæ, promouendæ conceptionis cauſa, Geſnerus *Cap.15.*
verbenacam alteram eſſe conijcit, duplici motus coniectura, cùm quòd apud Dioſcoridem, niſi
mendum eſt, inter verbenacæ altèrius nomenclaturas legitur, tum quòd equis, quibus dorſum *Hippuris.*
vlceratum eſt, ſalubris eſt. Hippurim herbam à caudæ vel ſetæ equinæ ſimilitudine dictam Pli-
nius quoque aſſerit, *Equiſetum* (inquit) *hippuris à Græcis dicta pilus eſt terræ, equinæ ſetæ ſimilis, comis*
iunceis multis nigris, vt eſt equorum cauda: Et aliàs: *Inuiſa in pratis & equiſelis eſt, à ſimilitudine equi-*
næ ſetæ. Eſt verò etiam Hippuris Pomponio, Hippariſcus Stephano, inſula maris mediter-
ranei iuxta Cariam, cuius etiam Plinius meminit ab hippuri vel piſce, vel frutice, vt Hermo- *Li.4.c.12.*
laus conijcit, appellata. *Tradunt* (inquit Plinius) *iuxta arbores naſci, & ſcandentem eas dependere*
comis iunceis multis nigris. Hinc facilè apparet cur ephedron & anabaſis vocetur, quibus nomini-
bus Plinius verba iam citata, tanquam originis expoſitionem ſtatim adiungit, vt ſuperuacua ſit
Hermolai coniectura, ephydron legi poſſe, quoniam in aquoſis naſcatur. Nec ſimilitudinem
tantùm ad equi caudam hippuris habet, vnde potiſſimùm dicta videtur; ſed etiam cum vino trita
infuſaque in potu (vt in Hippiatricis Græcis legimus) equorum vrinam promouet, & dyſuriam
eliminat, vt vel ludendo quis dicat hippurin appellatam διὰ τὸ ἄγειν τοὺς ἵππους. Plinius Caſto- *Cap.118.*
C ri quoque potamogeton tradit appellari: *Potamogeton* (inquit) *ſimilis betæ folijs &c. Caſtor hanc* *Potamoge-*
aliter nouerat, tenui folio, velut equinis ſetis, thyrſo longo & leui, in aquoſis naſcentem. In Hippiatricis, *ton.*
vbi Hierocles ad ortophnœam equi habet: συμφυτον, ὁ καλοῦσι ἵππουρον, θλάσας ἐκπίασον τὸ
χύλον εἰς κοτύλας β. Ruellius ſiue aliam lectionem ſecutus, ſiue corruptum hunc, vt apparet lo-
cum ſuſpicatus, ita tranſtulit. Hali, quod ſymphytum appellant, & equiſeti ſuccus expreſſus, qui
heminas duas implet. Geſnerus verò legendum putat, σύμφυτον, ὃ καλοῦσι πετραῖον &c. hoc enim
ad thoracis & pulmonis vitia efficax eſſe conſtat; hippurim verò ſiue equiſetum non item. Hy-
popeſton legebatur alicubi apud Plinium, Hermolaus hypophæſtum legendum monet: po-
teſt & ab equo (inquit) appellari hyppophæſton: vtroque modo rectè ſcribitur à Græcis. Hæc il- *Lib.27.ca.*
le. Ego (inquit Geſnerus) hippophæſton malim, cùm & Plinius ab equo deriuet, & apud Dio- *10.*
ſcoridem, vt iam retuli paullò ſuperius, plures ab equo nomenclaturæ ei tribuantur; & hippo- *Hipophæ-*
phaës etiam cognata ei herba ſimiliter ab equo cõpoſita voce ſcribatur apud probatos authores, *ſtum.*
vt Dioſcoridem & Hippocratem. Nam Galenus in gloſſis Hippocratis, quas ordine literarum tra-
ctat, in elemento ióta, ἱπποφέω herbam exponit, quæ non hippophaës tantùm nominetur, ſed
D etiam ἱππόφεως & σύφιν ab Hippocrate: legendum eſt autem, non συφον, ſed σοίβη, vt interius ab
eo ſcribitur in Sigma, vbi per ypſilon aduerſante literarum ordine ſcribi non poteſt. Diuerſa ta- *Lib.21.ca.*
men ab hac fuerit Dioſcoridis ſtœbe. Similiter vbi hypophes legebatur apud Plinium, Hermo- *15.*
laus hypophyes, aut etiam hippophyes reponit, ex Dioſcoride, (vt inquit) Galeno & Theo-
phraſto. Ego apud illos aliter quàm hippophyes voce ab equo compoſita legere non memini. *Li.9.Hiſt.*
Nam Theophraſtus, *Ex lactaria* (inquit interprete Gaza) *hippophaës, ſed optime apud Tegeam*, quod *plant.c.15.*
& Plinius ex eo repetijt. Intelligo autem hic hippophais nomine, non ſui generis herbam, ſed ſuc-
cum ſiue liquorem ex lactaria collectum, cui ſimilis purgandi vis inſit: nam & hippophais propriè
dicti radix lacteo ſucco turget, qui inde eximitur, perinde vt ex thapſia, & ad purgationes ac- *Agloopho-*
commodatur, Dioſcoride teſte. Hæc itaque Geſnerus. Democritus aglaophotin herbam (in- *tis.*
quit Plinius) in marmoribus naſcentem, vocat etiam hippophouada, quoniam equæ præcipuè *Lapathum*
caueant eam. Idem Plinius lapathum ſylueſtre, alijs oxalida, alijs etiam cantherinum vocari aſ- *ſylueſtre.*
ſerit, ſed cur ita vocetur, non explicat. Eſt autem quoddam lapathi genus ſatiuo maius, *Li.3.ſimp.*
candidiuſque ac ſpiſſius, vt eiuſdem Plinij verbis vtar, hippolapathum a magnitudine dictum: *Hippol a-* *thum.*

quod

Hippomarathrum. quod tamen cantherinum ei vocari non puto. Fœniculum ſylueſtre aliqui teſte eodemmet Plinio hippomarathrum vocant. Dioſcorides hoc nomine fœniculum cæteris grandiorem eſſe ait. Et Strabo in Mauritania hippomarathri ſcapum duodecim cubitos longum & quatuor palmos craſſum eſſe ſcribit. Galenus author eſt ita dici ab inſigni magnitudine. Sed & hippoſelinum quod equapium tranſtulit Gaza, eodem modo à magnitudine nūcupari videtur, aſtipulãte Dioſcoride: E
Trifolium caballinū. quanquam Nicandri ſcholiaſtes aliam etiam rationem addat, quod equorum ſtranguriæ medeatur: Theophraſtus (inquit) hippoſelinum in petroſis prouenire locis dicit, à magnitudine ſic nuncupatum, vel propter equorum ſtranguriam. Quod autem ſtranguriæ ſiue dyſuriæ equorum medeatur, clarum eſt ex Hierocle Hippiatro, qui eo in hoc affectu vtitur. Trifolium caballinum in pleriſque Italiæ locis vocatur lotus pratenſis, quod huius paſcuis, vt Matthiolus tradit, equi delectentur. Tuſſilago verò vngula caballina dicta eſt à ſimilitudine. Germani teſte Geſnero mentaſtrum mentam equinam, oxyn Plinij, ſiue trifolium acetoſum, oxalidem equinam dicunt, ma-
Li. 2. c. 25. luam ſylueſtrem maiorem maluam equinam: Cometæ genus, quod iubas equinas, vt inquit Pli-
Lib. 9. nius, imitatur, celerrimi motus, atque in orbem circa ſe euntes ἱππεύς vocatur. Pollux ludum quendam deſcribit, qui ἐν κοτύλῃ, & ἵππας & κυβησίνδα dicatur. Is talis eſt: Puerorum aliquis manibus in tergum reductis conſertiſque pectinatim digitis, alterum genu innitentem manibuſq; F
oculos eius obnubentem circumfert. Accipitur ſanè cotyla pro cauitate, vt hic volam, id eſt, cauum manus, vel quæ coniunctis mutuò digitis inter vtramque manum interius fit cauitatem ſignificet. Ἱππάδα verò hunc ludum dici apparet, quòd qui circumfertur inequitare (quod ἱππαςὶ καθίζειν Græci dicunt ac ſi dicas equitabundè inſidere, quia diuaricatis cruribus alterius humeris aut dorſo inſideat) videatur (aliter apud nos vapulant pueri, nam ex tergo alterius ſuſpenduntur, tuncque equum pati dicuntur à pædagogo,) Κυβησίνδαν denique quaſi κυβιςίνδαν (niſi forte ita legendum ſit (quòd cùm is qui geſtat præ pondere inclinato ſit dorſo & capite, eiuſque corporis habitum, qui geſtatur etiam imitari cogatur, τῶν κυβιςώντων, id eſt, vrinantium, vel aliter in caput ſe deuoluentium geſtum exprimat. Eſt & ἱππάς equitum cenſus, vnde ἱππάδα τελοῦντες
In Solone. apud Plutarchum, qui cenſum equeſtrem ſoluunt: & in republ. Athenienſium ἱππάς pars vna erat ex quatuor illis, in quas à Solone populum fuiſſe diſtrubutum alicubi diximus: & ἱππάδες θυσίαι, ſacrificia, quæ pro equeſtri illo ordine peragebantur, αἱ περὶ τῶν ἱππέων ἐπιτελούμεναι, vt Heſychius tradit, vel ἃς αὐτοὶ ἐπέραττον ταῖς πομπαῖς, vt Suidas. Bos quoque ipſa quæ ſacrificio illi deſtinabatur, ἱππάς vocabatur, vt idem Heſychius tradit. Varino denique ἱππάδες
Hippiades ſtatuæ. portæ quædam ſunt Athenis: fortè quòd per eas victima intraret. Ἱππιάδες verò ſtatuæ ſunt equeſtres mulierum, quales Amazonum. Ἱππώδης quod equo decorum eſt & conueniens, vt G
βλέμμα ἱππῶδες apud Pollucem. Ἱππίοχος Heſychio & Varino eſt epithema capitis, aut ornamentum muliebre. Idem ornamentum etiam ἱππώ vocari inuenio apud Ariſtophanem in Equitibus. Ἱππαπαὶ vox fictitia, vt admonent Scholia ad imitationem vocis ῥυππαπαὶ, quæ acclamatio nautica eſt: mentio enim illic de equis fit & hominibus hippagines naues ingreſſis. Has
Hippago. naues Feſtus ſcribit ἱππάγας, ſed fortè legendum ἱππηγοὺς vel ἱππαγωγούς. Grapaldus in numero plurali hippagones dixit, vt agaſones, quod doctiores improbant. Sunt autem hippagines naues, vel vt Liuius loquitur, hippagogæ tranſuehendis equis deſtinatæ. Sic enim Suidas, Ἱππαγωγοὺς τὰς ἵππους καὶ ἄνδρας ἀγούσας ναῦς. Hippagogas dici naues equis ſubuectandis deſtinatas, (inquit Cælius) apud Herodotum hiſtoria ſexta duobus locis obſeruauimus: Et aliàs: Apud Pollucem libro primo inter equitum ſpecies recenſentur, hippotoxotæ, ſceuophori, hippogogi & anippi, videtur autem legendum amphippi vel hamippi, vt pluribus ipſe Cælius probat eodem in
L. 21. c. 30. loco. Idem & Stratiotides naues Thucididi nuncupari tradit, quarum vna eſt functio, vti pugnaturos ſubuectent pedites, verùm quia & equites, inde hippagogos nuncupari quoque eaſdem.
Hippagogi milites. Alexander ab Alexandro hippagogos milites interpretatur: Græcis (inquit) diſſimiles fuere equitum ſpecies: nam quidam hippotoxotæ dicti, alij ſceuophori, &c. nonnulli hippagogi; multi am- H
Li. 6. c. 22. phippi, qui equis duobus merebant. Ego tantummodò de nauibus dici video. Plinius hippagum
Hippagus. nominat, ſiue ſubaudiendo nauigium, ſiue ſubſtantiuè. Hippagum (inquit) Salaminij inuene-
Li. 7. c. 56. runt; loquitur autem de inuentis nauticis: quo loco Hermolaus in ſuis caſtigationibus Græcos ait non hippagum ſed hypagum appellare. Scoppa Grammaticus hippagium genere neutro Italicè
Hippophorbus. interpretatur lo pontone. Sunt autem pontones naues, quibus in traijciendis amnibus loco pontium vtimur: Cæſar tertio belli ciuilis genus nauium Gallicarum eſſe ſcribit. Hippophorbus genus eſt tibiæ, quam Libyes Scenitæ inuenerunt: hac ad equorum paſcua vtuntur: materia eſt laurus detracto cortice: nam exempta medulla acutum reddit ſonum, & equorum celeritati con-
Hippobinus. uenientem, vt apud Pollucem legimus. Hippobinum Scholiaſtes in Ranis Ariſtophanis à laſciuia & coitu dictum ſcribit, quoniam in magnis rebus Græci ἵππον, vt ſæpe dictum eſt, accipiant, ſicut ἱππόπορνος, magnus ſcortator & nimio in mulieres amore inſanus. Ἱπποτυφία, minius faſtus:

A ſtus: ἐπίκτητα ῥήματα, ſublimia & affectata vocabula, quia Græci aliàs ἀμαξιαῖα vocant, Horatius ampullas & ſeſquipedalia verba. Hippocronia, nugæ, quaſi dicas nimium antiqua & obſoleta, qualia ſub Saturni regno fuerunt; auilia nempe & quæ à ſene nugatore proferuntur, vt ſuprà indicaui. Hippoperas verò non tanquam magnas peras, ſed tanquam equeſtres, hoc eſt, quas equitantes nobiſcum ferre ſolemus, ex ephippijs ferè ſuſpendentes, vocarunt veteres: Mentio earum eſt apud Senecam: *M. Cato Cenſorius cantherio vehebatur, & hippoperis quidem impoſitis, vt ſecum vtilia portaret; vno caballo contentus, & ne toto quidem, cũ partem ſarcina ab vtroque latere dependentes occuparent.* Pompeius bulgas vocat, quod nomen apud Gallos & Germanos perſeuerauit. Sunt autem ſacculi ſcortei ad ferenda, quibus in itinere egere ſolemus. A πῶλος deriuata ſunt πωλοδαμνεῖν, id eſt pullos domo: Sophocli etiam idem eſt quod παιδαγωγεῖν, id eſt erudio, vtiturque in homine αὐτὸν ἐν νόμοις πατρὸς δεῖ πωλοδαμνεῖν, id eſt ipſum moribus oportet paternis erudire; hinc πωλοδάμνης qui equos ſiue pullos domat & docet, pro quo apud Suidam etiam legitur πωλοδαμαστής. Sic & πωλεύω quamuis propriè eſt pullos equinos domo, accipitur ſimiliter pro παιδεύω, id eſt pueros erudio, vnde πωλεία & πώλευσις domitio equorum, cura domandi & erudiendi pullitiem equinam, aut etiam cura formandi, (vt Virgilius dixit formare

Hippocronia. *Hippoperæ.* *Epiſt. 88.* *In Aiace.*

B vitulos,) & πωλευτικὸς qui ad domandos erudiendoſque equuleos aptus eſt: ἀπώλευτος vero ad ipſos pertinet pullos, qui indomiti ſunt, & necdum eruditi. Ab Vlpiano autem de ædilitio edicto πωλείαν vſurpari aiunt pro armento pullorum ſeu equuleorum, vt Varro equariam etiam accipit pro armento ſeu grege equorum; Eſt & πωλεία fimum pulli aſinini quod primùm edidit. Sic enim Plinius: *Aſinini pulli fimum quod primum edidit (polean vocant Syri) datur in aceto mulſo.* Suidæ denique πωλεία exponitur χαίτη, id eſt iuba, niſi potius (inquit Henricus Stephanus) apud hunc ſcribendum ſit πωλεία χαίτη, pullina ſeta ſeu coma. Theſſalia quòd laudatiſſimos præberet equos modò ἱπποτρόφος, modò πωλοτρόφος vocata eſt: dicitur ſimiliter de homine, qui equos alit: αἰολόπωλος qui equos habet varios. Apud Homerum ἀνέρας αἰολοπώλους Scholiaſtes exponit non ſolùm ποικίλους ἱππαζομένους, ſed etiam ταχεῖς ἵππους ἔχοντας, id eſt celeres equos habentes. Heſychius ſimiliter & ποικιλοπώλους id eſt varios habentes equos, & ταχυπώλους, ex eo quod αἰολεῖν, ſignificet κινεῖν, quod eſt velox eſſe. Dicuntur igitur αἰολόπωλοι qui varios & maculoſos pullos habent, vel varijs modis domitos & exercitatos, ideoque agiles & pernices. Εὔπωλος idem quod εὔιππος, qui pulchros habet vel fert equuleos. Homerus Ἴλιον εὔπωλον reſolutione Ionica & poetica vocat, id eſt, vt Scholiaſtes exponit, καλοῖς ἵπποις χρώμενον, quaſi

Poleia. *Equaria.* *L. 28. c. 13.* *Iliad. γ.*

C pulchris vtens equis. Ἐχέπωλος, pullos habens equinos. Heſychio etiam eſt ἱππικός, id eſt equeſtris, & ἱπποτρόφος qui equos alit. Qui ſit ἑξάπωλος ſuo loco dicetur. Κλυτόπωλος, pullis equorum inclytus, celebris equorum pullitie, Scholiaſtes Homeri κλυτοπώλῳ exponit ἐνδόξους ἵππους ἔχοντι, id eſt celebres aut glorioſos equos habenti: & Heſychio κλυτόπωλος eſt ἐνδοξόπωλος & ἱππεὺς ἀγαθός, id eſt, equorum pullis celebris, aut equorum pullitie, & bonus eques ſiue equitator. Λευκόπωλος, candidos pullos habens, ſeu qui albis equis vehitur: epitheton eſt Solis, item diei ſeu lucis, quibus albi equi tribuuntur, vt ſuo loco oſtenditur. Ταχύπωλος pernices equuleos habens, qui velocibus equorum pullis vtitur, vel ipſis equis, nam Homerus Græcos, & Myrmidones ταχυπώλους nominat: Exponitur & ἱππικός, id eſt, rei equeſtris peritus. Apud Latinos vix vnum aut alterum ſimile verbũ reperio, qualia ſunt apud Varronem de re ruſtica Equitius & Equiculus ſiue vt apud Virgilium ſcribitur, equicolus. Commodius Equiculus vis fortiſſimus & patre militari natus Varroni dicitur. Equeſtris & Rauriaca Coloniæ Plinio inter Galliæ populos numerantur. Ptolomæus Equeſtrem Sequanorũ in Gallia Belgica ciuitatem facit. Equeſtres, vt Antoninus in Itinerario apertè ſcribit, ſunt citra Iuram iuxta lacum Lemannum, à quo

Odyſ. ξ. *Iliad. υ.* *Equitius.* *Aeneid. 9.* *Lib. 4. c. 17.* *Equeſtris vrbs.*

D diſtant viginti millia paſſuum: quare conijcitur eſſe Neuidunum, ſicut & liber prouinciarum meminit Neuiduni Equeſtrium, quæ ciuitas hodie vocatur Neuis, vulgo Neau. Sed cum Antoninus Equeſtres prius commemorat, ac deinde lacum Lauſunum (qui idem eſt Lemanno) videtur hæc vrbs citra lacum fuiſſe, vt fortè ſit illa quæ hodiè Dunoy vocatur, quæ vox nomini Neuiduni non malè reſpondet, &c. Hæc Sebaſt. Munſterus in caſtigationibus circa finem operis de Rhætia alpina. Conijcit autem Geſnerus Neuidunum duplex fuiſſe, vt alterum differentiæ cauſa Neuidunum equeſtrium dictum ſit. De equo monte, & ſaxo euſdem nominis, alias, ſi bene memini, dictum eſt. Καβαλλάριος teſte Varino dicitur communiter, qui Græcis ἱππεύς. Caballarij quidem nomen apud Gallos, non equitis ſimpliciter, ſed dignitatis nomen eſt: apud nos verò qui principum aut magiſtratuum mandata equites obeunt.

Caballarius.

MYSTICA.

Hom. 5. in … Cap. 3. … Cap. 19.

EQVI nomen myſticè modò in bonam, modò in malam partem accipitur. D. Auguſtinus exponens hæc beati Ioannis verba: *Et ecce equus albus & qui ſedebat ſuper eum, habebat arcum & data eſt ei corona, & exijt vincens*: Equus albus (inquit) eccleſia eſt, ſeſſor Chriſtus. Iſte equus Domini cum arcu bellico per Zachariam hoc modo antè promiſſus eſt, *Viſitauit Dominus Deus gregem ſuum domum Iſrael, & diſpoſuit eum ſicut equum ſpecioſum in bello, & ex eo diſpoſuit, & ex eo arcus in ira & ex eo exijt omnis inſequens.* Equum enim album intelligimus prophetas & appoſtolos: Equitem coronatum habentem arcum, cognoſcimus nō ſolùm Chriſtum, ſed etiam Spiritum Sanctum: cuius verbo prædicatores tanquam ſagittæ ad cor hominum pertingerent & vincerent incredulitatem, Coronæ ſuper caput, promiſſa per Spiritum Sanctum intelligenda ſunt. Beda in eandem ſententiam: Eccleſiæ (inquit) quæ ſuper niuem dealbata eſt, Dominus præſidet & ſpiritalis doctrinæ contra impios arma ferens, victor in ſuis coronam percipit: Et rurſus: Equus albus eccleſia, eques qui illi inſidebat, dominus eſt, qui habebat arcum, quia contra poteſtates aereas & bella veniebat, dataque eſt ei corona quia regnum mortis moriendo ſubuertit. D. Ambroſius verò in ſuis F
ad apocalypſin cōmentarijs per albos iſtos equos iuſtos deſignari aſſerit, qui erant ante diluuium, quoniam hi propter innocentiam albi dicuntur: ſeſſorem equi ait eſſe dominum qui in ſanctis ſuis æternaliter præſidet. Et D. Gregorius exponēs illud Iobi: *Deridet equum & aſcenſorem*: cum equum dixiſſet eſſe vnicuique ſanctæ animæ corpus ſuū, quod videlicet nouit & ab illicitis continentiæ freno reſtringere & rurſum charitatis impulſu in exercitatione boni operis relaxare: equitis ergò nomine, animam ſancti viri exprimi quæ iumentum corporis bene ſubditum regit. Hinc & Ioannem apoſtolum ait in Apocalypſi dominum contemplatum dicere: *Et exercitus qui ſunt in cælo ſequebantur eum in equis albis.* Multitudinem quippe ſanctorum, quæ in hoc martyrij bello ſudauerat, rectè exercitum vocare: qui idcirco in equis albis (inquit) ſedere referuntur, quia nimirum eorum corpora & luce iuſtitiæ & caſtimoniæ candore claruerunt. At verò D. Hieronymus declarans illud Abacuc: *Qui aſcendens ſuper equos ſuos, & quadriga tua ſaluatio*; equos ſanctorum animas interpretatur his verbis: Quæro equos, ſuper quos aſcendit dominus, & puto non eſſe alios, niſi ſanctorum animas, ſuper quas aſcendit ſermo diuinus, vt & ipſas ſaluet & alios per eas. Ponamus equorū exempla. Sponſus loquitur in Cantica Canticorum; *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſsimilaui te proxima mea.* Non quod Chriſtus eccleſiam, vel ſermo Dei animam quam ſponſam ſuam vocat, quadrigis comparet Pharaonis, ſed quod omnis anima, quamuis ſancta ſit atque perfecta, ad Deum comparata, quaſi currus Pharaonis ſit & iumentum. Vnde & Moyſes loquitur ad dominum: *Ego ſum ἄλογος*, id eſt irrationalis: Et Dauid: *Vt iumentum factus ſum apud te*: non quòd abſolutè iumentum ſit, ſed quod apud Deum iumentum ſit. His equis illi contrarij ſunt, quod habet Pharao, de quibus & dicitur. *Equum & aſcenſorem proiecit in mare.* Huiuſmodi equitatio non ſalus eſt, ſed perditio. Quæramus & alios equos, quibus aſcendit dominus: In quarto regorum libro legimus ſurrexiſſe manè miniſtrum Heliſei & egreſſum vidiſſe exercitum ambientem ciuitatis muros & equos & currus: Et poſtquam ad preces prophetæ aperti ſunt oculi eius, aſpexit (inquit) & ecce mons plenus equis & quadrigæ igneę in circuitu Heliſei. Diligenter attende quòd equi videātur & currus, & tamen in tantis millibus equorum & curruum nullus aſcenſor. Horum equorum ille erat auriga & ille rector, de quo Pſalmiſta canit: *Qui ſedes ſuper Cherubin, oſtendere.* Talibus equis, talique curru, & Elias raptus ad cælum eſt. Vidit & Ioannes equos candidos & ſeſſores eorum, è quibus corpora in gloria reſurgentium puto eſſe equos candidos, ſeſſores autē ſanctorum animas. Si quis H
vero peccator eſt, & mei ſimilis, ſedebit in equo nigro, & dicitur de eo: *Dormitauerunt omnes qui aſcenderunt equos.* De talibus equis ſcriptum eſt: *Fallax equus ad ſalutem. Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum & ſapientia eius inimica eſt Deo.* Hoc dictum ſit de his, qui corpora diligunt, & in nigris ſedent equis. Nos autem animas noſtras in equos & in currus domini præparemus, qui aſcendit in Paulo, aſcendit in Petro & in huiuſcemodi curribus equitans. D. Gregorius equi nomine ſanctum quemque prædicatorem accipi ait, propheta atteſtante qui ait: *Miſiſti in mare equos tuos, turbantes aquas multas*: Quietæ quippe aquæ iacuerunt, quia humanæ mentes dum ſub vitiorum ſuorum torpore ſopitæ ſunt. Sed equis Dei mare turbatum eſt, quia miſſis ſanctis prędicatoribus, omne cor quod peſtifera ſecuritate torpuit, impulſu ſalutiferi timoris expauit. Hoc itaque loco equi nomine ſanctus prædicator accipitur, cum beato Iob dicitur: *Nunquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum?* Verus quiſque prædicator ante fortitudinem & poſt hinnitum,

Cap. 39. Cap. 19. Cap. 3. Exod. 4. Corpora è

A nitum, id eſt vocem prædicationis accipit, quia cùm in ſe prius vitia extinxerit, tunc pro erudiendis alijs ad vocem prædicationis venit. Equus iſte habet fortitudinem, quia aduerſa conſtanter tolerat, habet & hinnitum, quia ad ſuperna blandiens vocat. Et notandum quare hinnitus qui interius nimirum per guttur ducitur, equi collo circumdari, id eſt quaſi per gyrum trahi exterius dicatur, quia videlicet prædicationis vox de internis emanat, ſed extrà circundat. Nam quo alios ad bene viuendum ſuſcitat, eò ad bene agendum & opera prædicantis ligat, ne extra ſermonem actio tranſeat, ne voci vita contradicat. Similiter D. Ambroſius declarans hoc Apocal. *Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis paratis in prælium*, ſæpe per equos ait ſancti prædicatores deſignantur; ſicut Abacuc propheta in cantico ſuo loquitur dicens: *Viam feciſti Domine in mari equis tuis in luto aquarum multarum*, quando initio fidei pacem mundo largitus eſt: vt apoſtoli Domini per vniuerſas gentes quæ per mare & lutum deſignatæ ſunt, poſſent diſcurrere & ſemina fidei ſpargere. Equi ergò Dei ad prælium armabantur, vt genus humanum de poteſtate Diaboli eruerent. Locuſtæ verò ſimiles equis paratis in prælium eſſe dicuntur, quia ſicuti prædicatores ſancti tota virtute laborant, vt quoſcunque poſſunt de laqueis diaboli eripiant, ita & hæretici ad hoc ſemper armantur, vt quoſcunque poſſint decipere, in baratrum ſuæ damnationis inuoluant. *Cap. 9.*

B Apud eundem Ambroſium equi duodecaiuges ſunt apoſtoli, Chriſtus eorum auriga. Habet (inquit) equos ſuos Chriſtus, de quibus dicit propheta: *Immiſiſti in mare equos tuos turbantes aquas multas*, eò quod gentium populos qui mouentur, vt aquæ multæ & excitantur vt fluctus aquarum multarum, euangelizando commouerint apoſtoli, vt aſſurgentes à terrenis idolorum ceremonijs in Chriſtum crederent. Et ſuprà ait: *Aſcendiſti in equos tuos; equitatus tuus ſanitas*. O bonorum equorum duodecaiugum mirabile, quibus fræna pacis, habenæ ſunt charitatis, conſtricti inter ſe concordiæ vinculis & iugo fidei ſubiecti, quatuor rotis euangelij myſterium totius orbis finibus inuehentes bonum aurigam portantes Dei verbum, cuius flagello fugatæ ſunt illecebræ ſeculares, exterminatus mundi iſtius princeps, iuſtorum curſus impletus eſt. O rationabilium equorum grande certamen, ô mirandum myſterium: rota intra rotam currebat & non impediebatur. In quatuor partes ibant rotæ & non conuertebantur retrorſum, quia ſpiritus vitæ erat in ijs, qui currebant in quatuor partes totius mundi & ſine offenſione currebant, quia bona equorum via quadrabat. Currebant igitur equi, quia non dormiebant, qui aſcendebant equos. Animarum igitur noſtrarum auriga Ieſus, qui nos quoque vult aſcendere equos noſtros, id eſt, noſtra corpora & vigilare ſemper, ne dicatur nobis: *Dormitauerunt qui aſcenderunt equos*. Tranſeundum eſt hoc *Apoſtoli. Pſal. 118. Abacuc. 3.*

C mare impigrè, vix tranſitur à vigilantibus. Si quis autem dormierit, tranſire non poterit, ſed demergitur, vt Ægyptius cuius & anima & corpus interijt. Equum enim & aſcenſorem proiecit in mare, qui non ſequebantur legem, ſed proſequebantur. Hæc ille. Sed & D. Hieronymus explicans hoc Eſaiæ, *Et annunciabunt gloriam meam in gentibus & adducent omnes fratres veſtros de cunctis gentibus donum domino: in equis & in quadrigis & in lecticis & in mulis & in carrucis, ad montem ſanctum meum*: Equos ſcribit & quadrigas & lecticas & mulos atque carrucas & diuerſi generis vehicula, angelica poſſe intelligi miniſteria, de quibus alibi ad Deum dicitur: *Aſcende ſuper equos tuos, & equitatio tua ſalus*. His equis, curribus & quadrigis Elias raptus ad cælum eſt, & Heliſeus circundari ſe atque ſeruari, neſcienti puero demonſtrauit. Et Zacharias vidit in nocte: *Ecce vir aſcendit ſuper equum rufum, & iſte ſtabat in medio duorum montium vmbroſorum & poſt eum equi rufi & ſturnini & varij & albi, & dixi, inquit: Quid ſunt iſti domine? Et ait ad me angelus qui loquebatur in me. Ego oſtendam tibi, quid ſint iſti. Et reſpondit vir qui ſtabat in medio montium & ait ad me. Iſti ſunt quos miſit dominus, vt perambulent omnem terram.* Ioannes quoque in Apocalypſi hæc ſe vidiſſe teſtatur: *Vidi cælum apertum, & ecce equus albus & qui ſedebat ſuper eum vocabatur fidelis & verus & cum iuſtitia iudicans & bellator: Oculi autem eius quaſi flamma ignis, & ſuper caput* *Lib. 18. in Eſaiā c. 66. Angelica miniſteria.*

D *eius diademata plurima: habens nomen ſcriptum, quod nemo nouit niſi ipſe: & amictus erat veſte aſperſa ſanguine, & vocabatur nomen eius verbum Dei: & exercitus in cælo ſequebatur eum in equis albis, veſtitus byſſo albo atque mundiſſimo; & de ore eius egrediebatur gladius acutus, vt in ipſo percuteret gentes.* Equo rufo ſedebat dominus atque ſaluator, humanum corpus aſſumens: cui dicitur: *Quare rubra ſunt veſtimenta tua?* Et, *Quis eſt iſte qui aſcendit in Edom, fulua veſtimenta eius in Boſra?* Et ſequebantur eum variorum colorum equi, vel in martyrio rubri, vel ſturnini in volatu, vel varij in virtutibus, vel candidi in virginitate. Equo autem ſedebat albo, quando poſt reſurrectionem, immortale & incorruptum corpus aſſumpſit. Et, quicumque eum ſequebantur, candidis vtebantur equis, incorruptis videlicet immortalibuſque corporibus. Diuus quoque Ambroſius per equum rufum qui aureo colori parumper appropinquat, velut ſi aureo purpureum adſceas, non incongruè viros ſanctos, qui ante legem fuerunt, poſſe intelligi exiſtimat, eò quod & ſapientia claruerint, quæ per aurum figuratur, & in perſecutionibus & aduerſis conſtantes fuerint, quæ per ſanguinem figuratur. Per equos nigros, doctores legum poſſe intelligi: Nigredo *Equus rufus viros ſanctos denotat.*

enim

enim equi (inquit) ſiue obſcuritatem legis quam docuerunt, ſiue duritiam. Nam & Moyſes velamen habebat ſuper faciem ſuam, eoquod ſplendor vultus eius, id eſt ſpiritalis intelligentia in lege, à lippientibus oculis non poſſet videri. Quæ de quarto equite dicuntur, ad Antichriſtũ pertinere; ſed quia ſuperiores tres equites in bonam partem (inquit) interpretati ſumus, vt conuenirent cum apertioribus trium ſigillorum, ordinis rectitudo cogit, vt & iſtum in bonam partem F

Equus pallidus prophetas denotat.

intelligamus, quatenus concordet cum apertione quarti ſigilli, quam ad prophetas pertinere demonſtrauimus. Equus igitur pallidus prophetas ſignificat. Pallor verò diuerſis modis accidit hominibus. Aliquando namque pauore, aliquando languore, aliquando morte totum corpus occupante, multiſque modis alijs palleſcunt homines. Prophetæ ergò qui populo peccanti prædicabant, quod in rapinam & gladium & perditionem darentur, non inconuenientèr colorem pallidum habuiſſe dicũtur. Seſſor huius equi etiam dominus eſt, qui in prophetis ſuis inhabitauit. Sed valdè durum videtur, quod nomen mortis habuiſſe dicitur. Ipſe .n. vita eſt omnium electorum ſuorum, ſicut ipſe dicit: *Ego ſum vita*. Sed ſi diligenter ſcripturas inſpexerimus, inueniemus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum etiam mortem vocari. Nam ſicut vita eſt omnium electorum quibus quotidiè vitam æternam elargitur, ita & mors dici poteſt, reproborum quos pro ſceleribus ſuis quotidiè morti tradit perpetuæ. Ipſe enim habet poteſtatem animam & corpus perdere in Gehennam. Nomen ergò mortis habuiſſe dicitur, quia Iſraëlitico populo peccanti mortem intulit, ſicut in cantico Deuteronomij, ipſe manifeſte demonſtrat, cùm dicit: *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo & ardebit vſque ad inferni nouiſſima: deuorabitque terram cum germine ſuo & montium fundamenta comburet &c.* Hunc equitem infernus ſequebatur, quia omnes qui comminationes prophetarum, quas ex ore Domini ad populum protulerant, contempſerunt, infernus abſorbuit. Apud Zachariam dicentem: *Vidi per noctem & ecce vir aſcendens ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat inter myrteta, quæ erant in profundo, & poſt eum equi rufi, varij & albi &c.* D. Hieronymus equum hunc rufum, Hebræis Michaëlem Archangelum putari ſcribit, qui vltor iniquitatum & peccatorum ſit Iſraël: & quid ſteterit inter myrteta, quæ erant in profundo: myrtos intelligi velle prophetas & ſanctos, qui in medio captiui populi verſabantur, & erant in profundo: Virum autem id eſt Michaëlem equi rufi (inquit) & varij & albi ſequebantur, ordine vt exiſtimant, commutato: vt albi Medos, Perſaſque ſignificent, quia ſub ipſis dimiſſa captiuitas & templum inſtauratum eſt. Varij Macedonas, quorum nonnulli amici, alij perſecutores fuerunt. Pleniſſimè ſuper hoc Danielis vltima viſio loquitur. Rufum verò regnum cruentum & ſanguinarium quod populum interfecerit, templumque ſubuerterit. Alij verò ordinem, qui ſcriptus eſt, conſeruantes, virum qui G aſcenderit ſuper equum rufum & equos rufos & varios & albos quatuor (inquit) regna interpretantur: primum & ſecundum ſanguinarium, Aſſyrios & Chaldæos, quorum primi decem tribus ſub Salmanaſar duxere captiuas: ſecũdum Iudam & Beniamin incenſa Hieruſalem ciuitate temploque ſubuerſo. Tertios & quartos varios & albos, Medos ſignificari putant & Perſas, quorum alij clementes fuerunt, vt Cyrus & Darius filius Hyſtaſpis & Aſſuerus, quem Græci artaxercem vocant: ſub quo Heſter impletur hiſtoria: alij crudeles, vt Cambyſes & cæteri. Vidente ergo propheta virum aſcendentem ſuper equum rufum & poſt eum equos rufos, varios & albos & ignorante quod viderat, viſioniſque ſuæ cupiente ſcire rationem atque dicente. *Quid ſunt iſti Domine mi?* Angelus qui loquebatur in eo, promittit ſe eſſe dicturum: & illo reticente, vir qui ſtabat inter myrteta commemorat. Iſta ſunt regna quibus præcepit dominus vt perambularent terram & ſuæ eam ſubijcerent poteſtati. Denique angeli qui regnis & nationibus præſidebant, non ad alium veniunt, ſed ad ipſum virum & angelum domini qui ſtabat inter myrteta & dicunt. *Perambulauimus terram & ecce omnis terra habitatur & quieſcit.* Et eſt ſenſus: Omnia ſub nobis regna tuta ſunt & pacata, nec aliqua premuntur anguſtia. Ex qua reſponſione angelus qui interpellabat pro Iſraël, occaſionem accipit pro populo deprecandi, & dicit ad Dominum: Cùm omnis orbis quie- H tus ſit & pacatus, quare domine non miſereris Hieruſalem & vrbium Iuda: maximè cum ſecundum promiſſa tua captiuitatis tempus expletum ſit? Reſponditque dominus angelo qui loquebatur in propheta verba bona, verba conſolatoria: bona de futurorum promiſſione, conſolatoria de præſentium neceſſitate. Hæc iuxta literam, ne videremur cælare noſtros quæ à peregrinæ linguæ magiſtris didicimus: Cæterùm eccleſiarum magiſtri, noctem, in qua cernitur viſio, obſcuritatem myſticæ viſionis intelligunt. Poſuit enim Deus tenebras latibulum ſuum. Et iuxta ſeptuaginta interpretes de eo dicitur: *Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius.* Vir autem qui aſcendebat ſuper equum rufum, dominus ac ſaluator eſt, qui diſpenſationem noſtræ carnis aſſumens, audit in Eſaia: *Quare rubra ſunt veſtimenta tua?* Hic qui nunc captiuo populo rufus oſtenditur, in Apocalypſi Ioannis in candidis veſtibus & in candido equo ſedere deſcribitur. D. Auguſtinus atque etiam Beda poſt explicatum eum Apocalypſios de equo albo locum, ſequentem viſionem explicantes de equo rufo: (*Et cum aperuiſſet ſigillum ſecundum, audiui ſecundum animal dicens, Veni & vide:*

Ioan. 14. *Christus mors dictus.* *Deut. 32.* *Cap. 1.* *Michael Archangelus equus rufus.* *Medi & Persæ equi albi.* *Macedones equi varij.* *Cap. 8.* *Quatuor regna per equos indicata.*

A *viæ: Et exijt alius equus rufus, & ſedenti ſuper eum datum eſt tollere pacem de terra, & vt inuicem ne cæde-rent. & datus eſt ei gladius magnus)* equum hunc rufum interpretantur populum ſiniſtrum, & valum, ex ſeſſore ſuo diabolo ſanguinolentum, qui contra victricem vincentem Eccleſiam exijt: quamuis legamus (inquit Auguſtinus) ſecundum Zachariam equum domini rufum: ſed ille ſuo ſanguine erat, hic alieno. Cui datus eſt gladius magnus vt tolleret pacem de terra, ſcilicet ſuam pacem, hoc eſt mundanam: nam Eccleſia æternam pacem, quam ſibi Chriſtus reliquit, habet. Sicut ergò ſupradictum eſt, equum album Eccleſia n dicit, ſeſſorem eius Chriſtum per Spiritum Sanctum. Arcus quem tenebat in manu, præcepta eius ſunt, quæ per totum mundum, velut ſagittæ acutæ potentes ad interficienda peccata, & excitanda fidelium corda directæ ſunt. Corona in capite eius, promiſſio vitæ æternæ eſt. Equum rufum, malum populum, ſeſſorem eius diabolum. Quem ideò dixit rufum, eò quod multorum ſanguine eſſet rubicundus. Quòd autem, datus eſt ei gladius acutus, & tollere pacem de terra, hoc eſt, quod Diabolo ſuadente homines mali iugiter inter ſe lites, & diſcordias vſque ad mortem excitate non ceſſant. Et in equo nigro intelligitur populus ſiniſter Diabolo conſentiens. Quod

Populus ſiniſtr. & malus, equus rufus.

Equus Domini vt rufus dictus.

B autem ſtateram habebat in manu, hoc ideò eſt, quia dum ſe fingunt mali iuſtitiæ libram tenere, ſic plerumque decipiunt. Quod dixit, vinum, & oleum ne læſeris, in vino ſanguis Chriſti, in oleo vnctio chriſmatis intelligitur. In tritico, & hordeo: tota Eccleſia ſiue in magnis, ſiue in minimis, aut certè in præpoſitis, & in populis. Et in equo palido homines intelliguntur mali, qui perſecutiones excitare non deſinunt. Iſti tres equi vnum ſunt qui exierunt poſt album, & contra album, & ſeſsorem habent Diabolum, qui eſt mors. Tres ergò equi, fames, & bella, & peſtis intelliguntur: quòd etiam Dominus in Euangelio ſuo prædixit, quæ etiam fiunt, & imminente die iudicij amplius futura ſunt, &c. Iam verò equi nomen ſimpliciter vſurpatum, plerumque in malam partem accipitur, Diuus Gregorius aliquando lubricam prauorum vitam ſignare ſcribit: ſcriptum enim eſt: *Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus:* & per alium Prophetam dicitur: *Equi amatores, & emiſſarij facti ſunt, vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat.* Similiter Diuus Hieronymus exponens illud Micheæ: *Auferam equos tuos de medio tui*, ſic ſcribit: Auferam id eſt, interficiam equos tuos de medio tui, id eſt de principali cordis tui laſciuientes impetus, & equorum more ruptis vinculis proruentes, & cur-

Equus niger populus diabolo conſentiens.

Equus pallidus.

Fames, bella, & peſtis.

Li. 31. Moral. c. 18.

Lubrica malorum vita.

C rus tuos, quibus tibi in vitijs tuis placebas, & peccata peccatis conſocians, quaſi triumphans, in quadrigis ferebaris. Et declarans illud Amos. *Et auferetur factio laſciuientium*; pro quo LXX. habent: *Auferetur hinnitus equorum ex Ephraim*, hoc pactò ſcribit: Allegoricè principes hæreticorum, qui propter delicias ſuas, meum populum deuorarunt, & nihil patiebantur ſuper contritione Ioſeph, primi ducentur ad pœnas, & auferetur hinnitus equorum ex Ephraim. Qui in ſcripturis Sanctis dupliciter accipitur, aut in ſuperbiam malorumque conſenſum, vt ibi: *Hi in curribus, & hi in equis:* & ibi *Fallax equus ad ſalutem.* Et regibus Iſrael præcipitur, ne ſibi multiplicent equos. Et in libro Iob: *vox equi clangori tubæ comparatur.* In libidinis verò magnitudinem, & effrenatum cordis deſiderium, vt in Hieremia, qui luxurioſos adulteroſque deſcribens, intulit: *Vnuſquiſque ſuper vxorem proximi ſui hinniebat.* Et exponens illud Pſalmiſtæ. *Non in fortitudine equi voluntatem habebit.* Ego (inquit) puto equos, homines eſſe peccatores, & equites Dæmones, qui equitant in eis. Si quando ergò viderimus aliquem fratrem perſequentem, & inimicum eſſe, ſciamus, quia ille equus eſt. Cæterùm eques Diabolus eſt. Qui ſua lancea nos percutit. Iſte currit, & ille percutit: ſed, & ipſe equus calcaribus ducitur, contoditur, &

Principes hæreticorũ.

Hinnitus equorum dupliciter accipitur.

Libido per hinnitũ indicata.

Equi homines peccatores.

D inuitus inſanit. Origines quoque homilia decimaquinta, ſuper Ieſum Naue, declarans illa verba *Equos eorum ſubneruabis, & currus eorum exures igni*, in hæc verba ſcribit: Nos ſcripturam ſanctam ſibimetipſi conferentes, & ſpiritalibus ſpiritalia comparantes, requiramus quid eſt quòd de aſinis quidem non eſt ſcriptum, quia ſubneruati ſunt, nec Madianitarum ſpolia, vel animalia interempta dicantur, ſed profuiſſe Iſraeliticis vſibus. De iſtis autem, qui non habent aſinos, ſed equos, præcepit ipſe Dominus, & dixit: *Equos eorum ſubneruabitis.* Quod, & Ieſus, ſicut a Domino mandatur, expleuit. Putamus hęc accidiſſe fortuitu, vt equi hoſtiles interimerentur, & aſini ſeruarentur, & in præceptis Dei fortuita aliqua arbitramur incidere? An dignius videtur vt parte mas magis in his ſcripturis myſticum aliquid indicari? Deniq;, & filij Iſrael nunquam equis vſi eſſe referuntur, & lex nihil de equis, ſed de aſinis mandat, vtpotè de animalibus, quæ ad humanos labores iuuandos, & ad onera eorum portanda videntur exiſtere, equi verò magis ad hominum perditionem. Hoc enim eſt, quod per eos in prælijs geritur. Laſciui motus animal, & ſuperbæ ceruicis accipitur. Sunt ergò aſini frequẽter à ſcriptura in typo gentium poſiti, ſicut & ſaluator oſtenditur ſupra aſinum ſedens, nunquam autem equo ſedens refertur, ſed, & cũ diſcipulos mittit ad ſoluendam aſinam, & pullum aſinæ, dicit eis: *ſi quis vos interrogauerit, dicite quia Dominus eſt qui eis opus habet,*

Diabolus eques.

Aſini ad onera, equi ad noſtram perditionẽ.

& ſedens ſuper eum, ingreditur Hieruſalem, nunquam equo ſedens, ingreſſus eſſe dicitur. Sed, E & propheta de ipſo ita pronunciauerat, quod ſedens aſino veniret ad Hieruſalem, dicens: *Ecce rex tuus manſuetus, ſedens ſuper ſubiugalem, & pullum aſinæ nouellum. Et exterminabit currus Effrem, & equum ex Hieruſalem.* Vides ergò quomodo ſecundum prophetæ ſententiam, qui ſuper aſinum ſedet, exterminabit currus Effrem, & equum de Hieruſalem. Et ideò videntur mihi aſini quidem (vt diximus) figuram ſeruare eorum, qui ex gentibus credunt, ſuper quibus ſediſſe dicitur dominus: equi verò qui exterminantur, & currus, figuram tenere eorum qui in cæleſtibus poſiti, per laſciuiam, & ſuperbiam deciderunt, quando vel ad filias hominum concupiſcendas ſemetipſos inceſtatores præbuerunt, vel ſecuti ſunt illum, qui dixit: *Ponam ſuper nubem ſedem meam, & ero ſimilis altiſsimo.* Inde fortaſſis eſt, quod propheta dicit: *Falſus equus ad ſalutem.* Et iterum dicit de his, qui in dæmonibus confidebant: *Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine domini noſtri magnificabimur.* Neque enim currus, & equos Deo contuliſſet, quantum ad inuocandum ſpectat: ſed vtique hoc oſtendit, quia ſicut nos inuocamus Deum verum, ita illi inuocant currus, & equos id eſt dæmones, quos inuocabant gentes illæ, quæ aduerſus Iſrael bellum gerebant. Sed, & Aegyptiorum equos commemorat ſcriptura, F & iſtos ipſos, quos nunc interimi iubet. Vnde hoc intelligatur, quod in typo quidem aſinorum gentes, quæ ad credulitatem veniunt, merito, reſeruantur: in typo verò equorum, & curruum dæmones, qui humanæ ſaluti aduerſarij ſunt: & inimici, merito perimuntur. Sed, & ſi paſſiones corporis, id eſt, libidinem, laſciuiam, vel ſuperbiam ac leuitatem, quibus infelix anima velut equitans vectatur, & fertur ad præcipitia, equos nunc dici, & currus intelligamus, & ipſos eſſe, qui ex præcepto Dei ſubneruari iubentur, non erit rationi noſtræ contraria intelligentia. Subneruatur quippe equus quando ieiunijs, & vigilijs, & omni abſtinentiæ afflictione corpus humiliatur. Et currus igni exuruntur, cùm in nobis completur ſermo domini dicentis. *Ignem veni mittere in terram, & quam volo vt accendatur?* Quo igne ſe iam illi ardere confeſſi ſunt, qui dicebant. Nonne cor noſtrum ardens erat intra nos, cùm adaperiret nobis ſcripturas? Ideò ergò, & falſus equus dicitur ad ſalutem, ſi motus corporis noſtri ferri permittamus infrænes, nec abſtinentiæ iugo laſciuiam carnis, & ſuperba colla ſubdamus. Sed nunc ſi quis fortè ex his quæ dicimus, Dei verbis ſtimulatur, atque compungitur, & is qui heſterno die pronus, & feruidus tanquam equus, in libidinem ferebatur, hodie ſi his auditis, pœnitet, conuertitur, ac ſecundum prophetam à Dei timore confixus: refrænat ſe, & reuocat à peccato, & pudicam dehinc, caſtamque diligit vitam, videbimur etiam nos gladio Dei euaginato ſubneruaſſe equos, & magis per hoc dignè impletur præceptum Dei, quam ſi animalia quis equini generis de ſpolijs hoſtium capta ſubneruet. Quorum autem equi ſubneruantur? *Equos* (inquit) *Iabin ſubneruandos.* Iabin autem prudentia interpretatur vel ſenſus. Quæ eſt iſta prudentia vel quis ſenſus cuius ſubneruandus eſt currus? Illius nimirum, de qua dicit Apoſtol. *Quia prudentia carnis, inimica eſt Deo.* Et ille ſenſus, de quo dicit *Inflati ſenſu carnis ſuæ.* Iabin verò rex Aſor. Aſor autem aula interpretatur. Hæc eſt Aſor, quæ omnium horum regnorum obtinere dicitur principatum, qui intelligitur princeps huius mundi, regnans in aula, id eſt ſuper terram, vel quod maius eſt in vitijs carnis. Sed, & omnium illorum regum, quorum vim ſecundum nominum ſuorum interpretationem, iam antè expoſuimus, equi ab Ieſu dicuntur interfici. Quorum nos ſi rectè ſub Ieſu duce militamus, debemus in nobiſmetipſis abſcindere vitia, & accepto ſpiritali gladio ſubneruare nomen iſtum equitatum peſſimorum vitiorum. Sed, & currus debemus incendere, id eſt, omnem à nobis arrogantiæ, & elationis ſpiritum reſecare, vt vltrà non in equis neque armis, ſed H in nomine domini Dei noſtri inuocemus. Et Homilia ſexta ſuper Exodum, exponens illud: *Equum, & aſcenſorem proiecit in mare:* Homines (inquit) qui nos inſequuntur, equi ſunt, vt ita dicam, omnes qui in carne nati ſunt, figuraliter equi ſunt. Sed hi habent aſcenſores ſuos. Sunt equi, quos dominus aſcendit, & circumeunt omnem terram, de quibus dicitur: *Et equitatus tuus ſalus.* Suum autem equi aſcenſorem habent diabolum, & angelos eius. Iudas equus erat, ſed donec aſcenſorem habuit dominum, de equitatu fuit ſalutis. Cum cæteris enim Apoſtolis miſſus, ægrotis ſalutem, & ſanitatem languentibus præſtabat. Sed vbi ſe diabolo ſubſtrauit (poſt buccelam enim introiuit in illum Sathanas) & aſcenſor illius factus eſt Sathanas, & illius habens ductus, aduerſus Dominum, & ſaluatorem noſtrum cœpit æquitare. Omnes ergo qui perſequuntur ſanctos, equi ſunt hinnientes, ſed habent aſcenſores, quibus aguntur, angelos malos, & ideo feroces ſunt. Si ergò videris aliquando perſecutorem tuum nimis ſæuientem, ſcito quòd ab aſcenſore ſuo dæmone perurgetur, & ideo ſæuus, ideo truculentus eſt. Et Homilia prima in Iob, exponens illud iuxta LXX. *Equites fecerunt ſibi tria cornua:* Qui fuerunt (inquit) equites qui tria cornua ſibi fecerunt, hoc eſt, triplici modo ſe armauerunt, qui tri-

Aſini quos ſignificent, quid equi.

Equos ſubneruare quid.

Equi quia à Ieſu dicantur interfici.

Homines qui equi dicti.

Iudas equus factus.

Perſecutores ſanctorum equi ſunt.

Equites tria cornua habentes qui

A qui triplici prælio circundederunt camelos? Illi fuerunt ſpirituales equites, id eſt, aërei ſpiritus, qui terram peragrant, qui pelagus tranſeunt, qui aërem peruolant, qui omni vento & aqua, atque omnibus tempeſtiuis procellis vehementiores ſunt atque velociores in aëre ſua iniquitate. Vnde etiam equites dignè appellantur. Qui ſuper omnes luxurioſos atque impudicos ſedent, tanquam ſuper equos, & iuxta nequitiam ſuam exagitant illos & ad ſuæ iniquitatis atque impudicitiæ perfectionem omnes inſectantur illos, de quibus dicitur. *Adulter ſicut admiſſarius ſub omni ſeſſore hinnit.* Et, *Nolite fieri ſicut equus, & mulus, in quibus non eſt intellectus.* Et adhuc. *Equi admiſſarij facti ſunt, vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat.* Iſti ergò tales ſunt equi diaboli, iſti ſunt equi maligni. Iſti, & omnes qui eiuſdem ſeruiunt iniquitati. Iſti quorum pedes iniquitatibus currunt. Huiuſmodi namque equorum pedes veloces ſunt ad effundendum ſanguinem. Equites ſunt nequiſſimi dæmones atque aërei ſpiritus. Talis enim equus fuit olim Nabuchodonoſor, ſed non iugiter, ſed ſeptem annis tantùm, quibus à nequiſſimis equitibus, id eſt, dæmonibus imparcenter eſt exagitatus. Talis equus fuit & ille qui in Euangelijs à legione ſimiliter per deſerta, & per montes vrgebatur, donec veniens dominus illos quidem malos equites, id eſt, dæmonas effugauit, & illum miſe-

Nabuchodonoſor equus factus.

B rum liberauit. Alijque innumeri à ſæculo, alij apertè, alij verò occultè, diuerſè, ac variè dæmonum equi effecti ſunt, quibus vniuerſis, cùm eſſent immundi, atque execrabiles, in malis vſi ſunt eis nequiſſimi dæmones. Alijs ſanè ad velocitatem homicidij, & ſanguinis, deuaſtationis quoque, atque nequiſſimi liuoris, & omnium quæ voluntas diaboli atque opus exigebat. De iſtis ergò equitibus dicit iſte: *Equites fecerunt tria cornua & circundederunt camelos.* Tria cornua fecerunt, hoc eſt, finxerunt, conſimulauerunt, armauerunt, vtpote equites equis ſedentes, atque vniuerſam armaturam habentes, timorem oſtendentes, atque fortitudinem demonſtrantes. O quàm multiplicem inquiſitionem atque diſputationem habet hic ſermo. Tria cornua fecerunt, pro peculij conſumptione & filiorum perditione atque corporis plaga, ſuperare eum nitentes. Tria cornua fecerunt, quia & cum eo tertiò congreſſi ſunt: Semel ſanè, cùm omne peculium atque filios ſubitò interfecerunt. Secundò, quando totum corpus eius putredine ac vermibus repleuerunt. Tertiò, quando per vxorem ſeduxerunt & amici culpauerunt. Adhuc autem tria cornua fecerunt, tanquam tria præcipua ac ſingularia, id eſt, fidem, ſpem, charitatem, prædari eum conantes. Fidem quam in Dei culturam habuit, ſpem æternæ liberationis ac cæleſtis refrigerij, charitatem circa Deum,

Tria cornua facere quid.

C qua nihil eſt maius neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Pro his ergo omnibus fecerunt tria cornua nequiſſimi dæmones, &c. Beda quoque in explicatione huius ſententiæ Iobi: *Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit, deridet equum & aſcenſorem eius*, equum interpretatur diabolum: equitem diaboli miniſtrum. Et mox ad hæc eiuſdem: *Nunquid præbebis equo fortitudinem & circundabis collo eius?* Hunc equum (inquit) aduerſariam poteſtatem arbitror intelligendum, qui ſit pallidus, vt in Apocalypſi ſcribitur, quem ſequitur mors & infernus: Et qui in Zacharia propheta ruffus dicitur, mortibus ſcilicet hominum & cruore reſperſus. D. Hieronymus verò in hæc Nahum prophetæ verba: *Vox flagelli & vox impetus rotæ & equi frementis & quadrigæ feruentis & equitis aſcendentis & micantis gladij & fulgurantis haſtæ & multitudinis interfectæ & grauis ruinæ, nec eſt finis cadauerum.* Habet autem Niniue (inquit) & equum perſequentem, cuius hinnitus & vngula terram fodiens & pectus æſtuans ſemper bella deſiderat: loquente domino contra diabolum: *De longè odoratur bellum:* Cum ſaltu & clamore non parcit fugientibus, nec ſinit abire terga vertentes, ſed perſequitur, vt proſternat, interficiat, conculcet, illudat. Eſt quoque in Niniue & vox quadrigæ feruentis, quales puto habuiſſe Pharaonem quæ à Domino ſubmerſæ ſunt. Ad hanc quadrigam quatuor iunguntur equi, quatuor ſcilicet per-

Aduerſaria poteſtas equus dicta.

Equus Niniue.

Quatuor equi quatuor perturbationes.

D turbationes, de quibus & philoſophi diſputant & Maro non tacet, dicens: *Hi cupiunt, metuuntque, dolent, gaudentque:* His equis & hac quadriga, Niniue cuncta perturbat. Sed & equitis aſcendentis vox in ea perſonat, qui arte quadam & gyro præparatus ad bellum non abſque periculo contra ſe pugnantis incedit. Habet hic eques ſermonis gladium exacutum cotæ dialecticæ & Rhetoricæ artis oleo læuigatum, habet arma fulgentia, transfigurante ſe Sathana in angelum lucis, quæ arma apoſtolicæ armaturæ contraria ſunt. Idem explicans hoc Zachariæ: *Ecce rex tuus veniet tibi, iuſtus & ſaluator: ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam & ſuper pullum filium aſinæ, & diſperdam quadrigam ex Ephraim & equum de Hieruſalem:* aſinam ſubiugalem, & pullum nouum interpretatur vtrumque populum, circumciſionis & præputij, quorum prior grauiſſimum legis portauerat iugum, ſicut in actis Apoſtolorum ſcriptum eſt: *Nec nos nec patres noſtri portare graue legis iugum.* Vnde & Paulus ſcribit ad Galatas, qui circumcidi volebant: *State, & nolite iterum iugo ſeruitutis contineri.* Pullus autem nouus,

Aſina ſubiugalis quæ populũ indicet.

 gentilium

gentilium multitudo frena non habens legis; nec rectus ab aliquo, ſed ſemper in præcipitijs, & E
in voraginibus idolatriæ eliſus atque contractus, domini ſeſſione didicit ambulare, & rectam viam ingredi. *Et diſperdam* (inquit) *quadrigam ex Ephraim*. Adhuc ex Dei patris perſona dicitur: quod quadriga, ſiue currus ex Ephraim pereat & equus de Hieruſalem. Et interim ſecundum literam hæc loquitur. *Non erunt prælia: omnibus Chriſti aduentu, & natiuitate pacatis.* Porrò ſecundum altiorem intelligentiam, Ephraim refertur ad hæreſium multitudinem quæ interpretatur καρποφορία, hoc eſt vbertas & frugum abundantia, de quibus ſcriptum in Pſalmo 77.

Ephraim quid.

Filij Ephraim intendentes, & mittentes arcum, conuerſi ſunt in die belli. De his quadrigis, & curribus legimus. *Hi in curribus & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus: ipſi obligati ſunt, & ceciderunt, nos autem ſurreximus & erecti ſumus.* Equus qui diſperditur de Hieruſalem, ille eſt de quo legimus. *Fallax equus in ſalutem.* Et in Hieremia: *Qui luxuriæ vocabant, & libidini, audiunt: Equi inſanientes in fœminas facti ſunt mihi: vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat.* Vnde reuocantur ad pœnitendum, dicente Pſalmographo: *Nolite fieri ſicut equus, & mulus in quibus non eſt intellectus.* Cumque diſperderit Deus currus Ephraim, & equum de Hieruſalem: qui de iſtiuſmodi equis & curribus fuerint liberati, transferentur in Domini ſeruitutem, & efficientur Cherubim, & de ipſis dicetur: *Currus Dei decem millium multiplex, millia lætantium.* F
Et, *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te proxima mea.* Et, *Aſcendes ſuper equos, & equitatio tua ſalus.*. Ioannes Arboreus in hunc locum Salomonis: *Flagellum equo, & chamus aſino, & virga in dorſo imprudentium.* Non minus (inquit) indigent imprudentes, & peruerſi flagellis, & ſtimulis quàm equus indomitus, & piger aſinus: & licet flagris cæſi non reſipiſcant nec emendentur, eorum tamen ſupplicia alijs terrorem incutiunt, quibus à lapſu præcauebunt, & à multis vitijs reuocabuntur.

Imprudentes, & peruerſi, equi dicti.

Poſſunt equo & aſino ſignificari ſuperbi, & luxurioſi, qui cùm acriter à Domino caſtigantur, nonnunquam reſipiſcentiam agunt, & vitium in melius commutant. Hinc illud Pſalmographi: *In chamo, & freno maxillas eorum conſtringe, qui approximant ad te.* Secundum verò etiam D. Ambroſium equus peccati naturam exprimit aptiſſimè.

Superbi, & luxurioſi.

Lib. de Abrahã ca.8.

Peccati natura p equũ expreſſa.

Equus enim (inquit) ſtare neſcit, velox ad impetum, ceruicem exaltans ſuam, hinniens ad libidinem. Quid tam ſimile peccati? Feruet enim primò culpæ impetu, & omnem regi cogitationem præuenit, motuq. immaturo exilit, vt eam difficilè ratio reuocare poſſit. Fertur in præceps & aſcenſorem eius proijcit in mare iſtud huius ſæculi, ceruice tumida recuſans iugum correctionis. Et ſpecialis quædam forma libidinis quæ vocem mutet hominis, verba amantis corrumpat, ſuiſq. ſe prodat ſermonibus. Denique ad Iudam per Hieremiam dicit Dominus Deus: *Nunc videbitur ignominia tua, & adulterium tuum,* G

Cap.13.

& hinnitus, & alienatio fornicationis tuæ ſupra colles. Hunc iuſtus reuocauit equitatum, mores quoque declinantis conuertit, & ad ſe vocauit, vt imitatores ſui fierent, qui deflexerant, quia ſenſus noſtri ad diſciplinam mentis recurrunt, &c. Idem in hoc Apocalypſeos:

Cap. 14.

Paſtores eccleſiæ falſi, equi dicti.

Et exijt ſanguis de lacu vſque ad frænos equorum per ſtadia mille ſexcenta: Per equos (inquit) falſi paſtores Eccleſiæ deſignantur, qui officium regiminis non pro amore Dei, ſed pro amore ſæculi ſuſcipiunt. Per frænos quibus equi reguntur, eorum falſa doctrina deſignatur. Habent quidem falſi paſtores doctrinam in ore, ne ab officio funditus alieni videantur, ſed Phariſæorum exemplum ſequentes, dicunt, & non faciunt. Et quia aliud non poſſunt docere, niſi quod euangelium loquitur, & in prædicatione ſua annunciant peccatoribus quas pœnas patientur, niſi corrigantur, vſq; ad equorum frenos ſanguis peruenit, quia pœnas quas peccatoribus minati ſunt, niſi corrigerentur, ipſi quia vitia ſua deſerere noluerunt, experirentur. Idem & in hoc Apocalypſios: *Et ita vidi equos in viſione,*

Cap.10.

Populus inſanus.

Principes terræ.

& qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & ſulphureas. In hoc loco inſanos populos intelligi ait; per ſeſſores autem equorum principes terræ deſignari: per loricas autem, quæ ictus gladiorum à ſe repellunt, duritiam cordium reproborum, quæ ad corda eorum gladium ſpiritus quod eſt verbum Dei, accedere non ſinit. Dein durato corde per equum deſignato ſic diſſerit H

Cor induratum per equum deſignatum.

Ludouicus Viues meditatione prima in Pſal. pœnit. Emeritum fuerunt equũ militia lunga, in lætiſſima immiſſum prata, opera vacuum, vt pro laborioſa iuuenta, quiete frueretur ſenectutis: illum cùm clamoribus ac ſtrepitu abigere conarentur viatores quidam iuſto curioſiores: nihil enim ad eos in illis pratis equus paſcebat, nihilque mouebatur; adueniens fortè dominus miles veteranus. An non (inquit) vos inepti eſtis, qui militari tumultui aſſuefactum equum voculis veſtris à paſtu conamini deterrere? Sic & ego in medijs flagitiorum, voluptatibus aure duriſſima, qui iuniorum ardentes ſæpe audieram expoſtulationes, & querelas huiuſmodi, nihil erat, quod mouerere illis, & niſi ſpes hæc tui tam me iuuiſſet in duritie mea, velut marmor obriguiſſem, periſſemque. Pullus verò equinus adhuc per ætatem inſolens frenorum ac tyro exagitatur, concutiturque ſolo tactu freni. Sic homo dolore exagitatur ex dolendi inſolentia; vbi verò aſſueuit ærumnis, obtorpet, facitque quod equus iam edomitus qui frenum mordet, & ſeruitio hominis

Homo pullo equino aſſimilatus.

A hominis aſſueſcit, & domitutam facilè fert, & ab obſequiũ habilis repęritur, vt docet Cicero. Voluntate igitur, & iudicio ſuſcipi ægritudinem confirendum eſt: idque indicatur eorum patientia, qui cùm multa ſint ſæpè perpeſſi, faciliùs ferunt quicquid accidit: obruiſſeque contra fortunam arbitrantur: Vt ille apud Euripidem: *Si mihi nunc triſtis primùm illuxiſſet dies: Nec tam ærumnoſo nauigaſſem ſalo, eſſet dolendi cauſa, vt iniecto equuleis fræno repentè tactu exagitantur nouo, ſed iam ſubactus miſerijs obtorpui.* Poteſt & per equum ſiue pullum indomitum intemperantia, ac laſciuia indicari, vt conſtat Themiſtoclis exemplo, qui cùm mutatos eius mores ex procaciſſimo in maximè temperantem pleri que admirarentur; an non (inquit ille) aſperi, & indomiti pulli ſolent euadere in optimos? Non imprudenter itaque Prudentius elationem animi deſcribens ait.

Lib. 3. Tuſcul.

Intemperãtia, & laſciuia per equum indomitum: indicata.

Fortè per effuſas inflata ſuperbia turbas
Effrenis volitabat equo.

Et vt D. Auguſtinus ait in enarratione Pſal. 146. potentatus equi eſt ſuperbia. Videtur enim equus (inquit) veluti ad ſuggeſtum hominis accommodatus, vt altior incedat. Et reuera eſt in eo ceruix indicans quandam ſuperbiam. Non ſe extollant homines in ſuis dignitatibus, non ſe ſublimes putent honoribus, caueant ne in equo indomito præcipitentur. Pierius Valerianus equum

Superbia.

Immoderatus, & rõne carens impetus.

B pro immoderato, & rationis experte impetu poni apud legiſlatorem Moſem ex eo manifeſtum eſſe ait, quòd non deſignari principem equorum educatorem dicit: quod ita capiendum (inquit) eſt ex Philonis ſententia, vt ineptum eum ad principatum exiſtimemus qui voluptatibus cupiditatibusque, & nequitiæ deditus ſtare loco neſciat, & fræna ferox ſpumantia mandat. Lex ipſa eſt Deuter. cap. 17. *Quique rex fuerit conſtitutus, non multiplicabit ſibi equos nec reducet populum in Aegyptum, equitatus numero ſubleuatus*, præſertim cum Dominus præceperit vobis, vt nequaquam per eandem viam reuertamini, nam qui talia mente concipit, effræno illi, & feroci equo ſimilis eſt, de quo vulgatum adagium: *Secede equinis à pedibus procul*, ab equo inquam illo, qui ſemper Aegyptum, hoc eſt voluptatum, & illecebrarum planitiem appetit inſultare, quocirca frænis cæteriſque compeſcendus, niſi velimus in pernitiem rapi, & noſmetipſos vnà cum fortunis dare præcipites. Nam vt optimè ait Euripides: ἀχαλίνων στομάτων ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τὸ τέλος δυστυχία, id eſt, *Infrænis oris exlegiſque dementiæ finis infortunium.* Sæpè autem in diuinis literis equus aberrantem, & vagum hominem indicat, qui ſine ratione vlla feratur; vt, *Fallax equus ad ſalutem.* Et, *Nolite fieri ſicut equus, & mulus quibus non eſt intellectus.* Teius Anacreon in muliebrem faſtum arrogantiamque inuectus,

Homo aberrans, & vagus per equum indicatus.

C puellam quandam equino comparat pullo, in quem nondum quiſpiam inſcenderit, atque nullo cohibitus fræno huc illuc euagetur. Iracundus item rectè equo aſſimilatur inſano, vt oſtendit Lucianus in Cynico his verbis: *Ac ſimiliter vobiſcum agitur* (ò iracundi,) *vt cum quodam qui equum inſanum aſcenderat. Equus igitur virum corripiens abſtulit: hic verò amplius iam deſilire equo currente non poterat. Quidam verò cum occurriſſet, eum rogauit, quonam tenderet: hic reſpondit, quocunque huic videbitur, equum demonſtrans. Quod ſi vos quiſpiam roget, quò feramini ſi verum vultis dicere, dicetis in vniuerſum quidem quocunque videatur affectibus.* Equitem ab inſeſſore multum differre arbitrandum eſt, (inquit Philo Iudæus) non ſolùm hominem vectatum animali hinnibili ab alio ſimiliter vectato homine, ſed etiam rationem à ratione. Ergò qui ſine equeſtri arte aſcendit, dici debet inſeſſor qui ſe commiſit iumento laſciuo, à quo abripiatur quocunque ipſum detulerit impetus, & non præcauendo voraginoſos terræ hiatus, aut foſſam aliquam profundiorem, violento curſu vnà cum equo præcipitetur, ſubmergaturque. E diuerſo eques ante omnia frænum in os indit, deinde in tergum inſilit, & quamuis ferri videatur, reuera tamen circumagit eum à quo geſtatur tanquam gubernator. Nam & ille videtur ferri à naue quam gubernat: ſed ſi verè pronun-

Puella equino pullo aſſimilata.

Iracundus.

Lib. de agricult.

Eques vt ab inſeſſore differat.

D cies, ipſi deducet eam ad portus optatos. Cæterùm quando ſonipes bene iter carpit, habenis obtemperans, palpum, & laudem refert ab equite: Quando autem fertur iuſto concitatiùs, cohibetur quo minus properet. Quòd ſi pergat contumaciùs, reducto fræno cogitur ceruicem reflectere, & gradum ſiſtere. Scuticis quoque, ac calcaribus continetur in officio, ne ſubſultet laſciuiens, & alijs modis quibus domitores vtuntur, contra ferociam. Nec mirum videri debet. Aſcendente enim equite ſimul ars equeſtris aſcendit, vt iam duo periti inſideant, atque ita vnum ſubiectum imperitum animal moderentur facilè. Iam omiſſo hinnitore vectoreque, tuam ſilibet animam conſidera. Inuenies enim inter partes eius, & equos, & aurigam aſcenſorem, ſicut & extra te. Equi ſunt furor, & concupiſcentia, ille mas, hæc fæmina: ideoque ille vt mas geſtit elata ceruice libertatem appetens: hæc verò ſeruilior, & callidior dominum depaſcit, & deuorat, vt fæmina. Inſeſſor autem, & auriga vnus eſt, nempe intellectus: ſed auriga tunc quando aſcendit cum prudentia, inſeſſor eſt. Imprudens igitur præ imperitia non poteſt habenas retinere, ſed patitur elabi è manibus. At iumenta habenis libera temerè diſcurrunt

Furor, & concupiſcentia equi.

Imperitus ſeſſor. nullo ordine. Seſſor verò præ imbecillitate ſuſtinere ſe non valens decidit,& laceris genibus,manibus, facieque malè mulctatus miſer deflet ſuum infortunium. Nonnunquam autem pedibus in curru hærens raptatur ſupinus,& tractum in orbita caput, ceruicem humeroſque ambos conſauciatur: deinde huc illucque diſtractus & illiſus omnibus paſſim obiacentibus, miſerrimo genere mortis extinguitur. Et huic quidem talis exitus obuenit. Currus autem iam leuior: & violenter quaſſatus, vbi in ſolum inæquale incideret, facilè frangitur, vt inſtaurari non poſſit & compingi denuo, iumenta autem omni retinaculo liberata concitantur & efferantur,nec prius deſinunt currere, quam collabantur, aut in aliquam rupem delata, ipſa quoque intereant: atque ita currus animæ vnà cum vectore totus perit per aurigæ inſcitiam. Tales igitur equos vectoreſque arte carentes tolli præſtat,vt virtus maneat incolumis.Cadente enim imprudentia,ſtare prudentiam neceſſum eſt. Ideo Moſes inter præcepta tradit: *Si egreſſus fueris in bellum contra inimicos tuos, & videris equum inſeſſoremque & maiorem multitudinem hoſtium, noli timere quia dominus Deus tecum eſt*. Furorem enim & concupiſcentiam, & in vniuerſum affectiones omnes atque etiam cogitationes quæ his ſingulis tanquam equis inſident, etiamſi videantur fretæ inexpugnabili robore, contemni oportere ab his, qui proteguntur magni regis potentia, ſemper & vbique pro ipſis decertante: exercitus autem Dei virtutes ſunt,propugnatrices piarum animarum: quas vbi viderint deuictum aduerſarium,conuenit pulcherrimum decentiſſimumque hymnum canere datori victoriæ Deo: Hymnus epodon mirabilem habens, quem decantari bonum eſt, ſic ſe habet. *Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt: equum & inſcenſorem proiecit in mare*. Meliorem enim perfectioremque victoriam inuenire non licet, quàm qua vincitur petulantium quadrupedũ ceruicoſorumque agmen validum, hoc eſt vitiorum & affectuum. Sunt enim vitia genere quatuor & affectus totidem, cum quibus & inſcenſor eorum intellectus, virtutis oſor & amans affectuum, collapſus interit, qui prius voluptatibus,iniurijs,vaframent is,rapinis, fraudibus,ſimilibuſque iumentis delectabatur. Pulcherrimè igitur legiſlator inter præcepta docet, *ne princeps eligatur equorum altor*, parum idoneum ratus ad principatum quiſquis in voluptates & concupiſcentias & amores impotentes inſaniens, tanquam infrænis ac contumax equus œſtro ſuo agitur. Dicit enim ſic: *Non poterit conſtituere ſupra te hominem exterum, quia frater tuus non eſt, propterea non multiplicabit ſibi ipſi equitatum, nec auertet in Aegyptum populum*. Itaque nemo altor equorum natus eſt, ſi ſacro Moſi credimus. Atqui dicat aliquis magnam eſſe potentiam regis in equitatu, non minorem quàm in pedeſtribus copijs & naualibus: nonunquam verò vtiliorem etiam, præſertim vbi ſine dilatione, celeritate, expedita opus eſt, temporibus moram non ferentibus, ſed ipſum momentum occaſionis vrgentibus: vt cunctatio non damnum ſolùm, ſed & cladem illatura videatur, occaſione tanquam nube præteruolante. Huic reſpondebimus, nullum, bone vir, præſidium legiſlator noſter à principe ſubmouet, neque copias eius parte aliqua mutilat, imo quantum fieri poteſt, augere conatur, vt robore multitudineque freti ſocij facilè profligent aduerſam aciem. Quis enim alius ſic vel inſidias collocare,vel aciem ſtruere,vel legiones diſtribuere, eaſque tribunis centurionibuſque aſſignare,vt res poſtulat,nunc pluribus,nunc paucioribus nouit:ad hæc præcepta rei militaris tradere præmõſtrareque, vt hic noſter confirmata longa vſu peritia? Sed nunc non facit verba de iſto equitatu,qualem principes ſolent colligere ad infeſtandos hoſtes tuendoſque ſocios neceſſarium, ſed de eo qui animæ ineſt, bruto, immoderato inobedienteque impetu, quem refrænare vtilius fuerit, ne quando populum ſuum vniuerſum in Aegyp um corporis regionem auertat & voluptatum affectuumque magis quàm virtutum deique amatorem reddat; quandoquidem neceſſum eſt, vt qui equitatu pollet, eumque auget, viam quæ in Aegyptum fert, vt vates inquit, ingrediatur. Cùm enim animam tanquam nauem ab vtroque latere, intellectu ſenſuque violẽtæ procellæ affectuum iniquitatumque reluctantem inundant elatæ: altiùs tunc credibile eſt fore, vt intellectus obrutus ſubſidat mergaturque, profundum autem, in quod mergitur, corpus eſt quod cum Aegypto confertur.Caue igitur ne vnquam eiuſmodi equis alendis ſtudeas: nam & qui diuerſum genus tractant, ipſi quoque vituperandi ſunt: & quid ni? apud quos bruta iumenta honorantur, quorum ex ædibus equorum greges ſemper ſaturi procedunt, hominum verò eos deducentium nemini vel ſportula ſuccurrit inopiæ ſolamen vel leue aliquod munuſculum, & tamen hi minus peccant. Cui feres enim equos alendo, aiunt ſe ſacra certamina & quæ paſſim aguntur celebritates ornare & voluptati ornamentoque eſſe ſpectatoribus atque etiã multis præbere exercendi ſe materiam. Nam qui cupiditatem vincendi animalibus indunt, propter honoris amorem & æmulationem virtutis,in deſinenti adhortatione alacritateque vſi labores libenter ſufferunt, nec prius deſiſtunt ab officio, quam ad finem optatum perueniat. Verum iſti prætextus quærunt: alteri ne defenſionem quidem vllam habent, qua peccatum ſuum tueantur, qui vectari iubent in ſeſſorem intellectum imperitum artis equeſtris, committentes eum vitio & affectui quadrupedi.Quod ſi aurigandi artem ediſcas melius,mediteriſque,vt iam tibi videaris ad regendos

E F G H

A dos equos idoneus, tum demum aſcende & habenas atripe. Sic enim nec illis ſalientibus excuſ-
ſus cum laceratione corporis mouebis riſum ſpectatoribus alieno malo gaudentibus, nec incurſu
obuiorum inſequentiumuè inimicorum capieris: hos celeritate longè à tergo relinquens, illos ve-
rò ſecurè vitant per ſcientiam. Meritò igitur Moſes victoriale carmen canens ob inſeſſorum inte-
ritum, ſalutem nihilominus precatur equitibus. Nam hi poſſunt iniecto brutis potentijs freno, *Natura no-*
cohibere nimium curſus eorum impetum. Hucuſque Philo. Plato in Phædro naturam noſtram *ſtra currui*
currui ſimilem eſſe oſtendit, ab auriga moderato: aurigam proponens ceu mentem in nobis *ſimilis.*
bene conſtitutam, equos binos, refractarium vnum; alterum ſequacem & morigerum: per refra-
ctarium appetitum quo præcipites rapimur & malum nobis accerſimus, intelligens, per morige-
rum, rationem dicto audientem & ſalutaria recto iudicio inquirentem: eſſeque perpetuò ſubinde *Li.3.de re-*
bellum, quo modò ratio, modò appetitus victor euadit. Idem Plato pullo equino adoleſcentiam *pub.*
comparans: Qui periculum (inquit) facere volunt, an pulli ſint pauidi ad ſtrepitus, & tumultus ad- *Adoleſcen-*
ducunt: ita & iuniores per formidines quaſdã & rerum terribilium obiecta traducẽdi, & volupta- *tia pullo ſi-*
tes quædam oſtetendæ, quibus meliùs quàm aurum in igne explorentur, vt periculum fiat, an ali- *milis.*
quis eorum extet qui ad ſolidam quandam modeſtiam compoſitus, errorum incantationibus mi-
B nimè irretiatur. Eleganter etiam Plutarchus in libro de audiendis poëtis ab equis aduerſus in-
continentes, atque iracundos ſimilitudinem ſumens inquit: *Sicut enim equos non in curſu, ſed ante*
curſum frenant: ſic eos qui difficulter continentur in dignitate rerum obiectarum & iracundos, ratione occupa- *Li.31.Mo-*
re, & temperare, atque ita demum ad certamina adducere conuenit. Equi nomine, vt ſcribit D. Gregorius, *ral.cap.18.*
etiam dignitas temporalis accipitur, Salomone atteſtante qui ait: *Vidi ſeruos in equis & principes am-* *Dignitas*
bulantes quaſi ſeruos ſuper terram. Omnis quippe qui peccat, ſeruus eſt peccati, & ſerui in equis ſunt, *temporalis.*
cùm peccatores præſentis vitæ dignitatibus efferuntur: Principes verò quaſi ſerui ambulant, cùm
multos dignitate virtutum plenos nullus honor erigit, ſed ſumma hic aduerſitas velut indignos,
deorſum premit. Hinc rurſum dicitur: *Dormitauerunt, qui aſcenderunt equos*, id eſt, in morte animæ,
mentis oculos à veritatis luce clauſerunt, qui in præſentis vitæ honore confiſi ſunt. Eodem aſſeren-
te equus hoc ipſum præſens ſæculum deſignat, ſicut Iacob voce dicitur: *Fiat Dan coluber in via, cera-*
ſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retrò. Quo in teſtimonio quid equus ſigni- *Præſens ſæ-*
ficet, melius (inquit) oſtendimus, ſi & ea quæ circumſtant, paulò ſubtilius exponamur. Non- *culum.*
nulli enim de tribu Dan venire Antichriſtum ferunt, pro eo quod hoc loco Dan & coluber aſſeri-
tur & mordens. Vnde & non immeritò dum Iſraëliticus populus terras in partitionem caſtrorum
C ſuſciperet, primus Dan ad aquilonem caſtrametatus eſt, illum ſcilicet ſignans, qui in corde ſuo di-
xerat: *Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium; ſimilis ero*
altiſſimo. De quo & per Prophetam dicitur: *A Dan auditus eſt & fremitus equorum eius.* Qui non
ſolùm coluber, ſed etiam ceraſtes vocatur. Ceraſtes enim Græcè cornua dicuntur, ſerpenſque *Ceraſtes.*
hic cornutus eſſe perhibetur, per quem dignè Antechriſti aduentus aſſeritur, quia contra vitam fi-
delium, cum morſu peſtiferæ prædicationis, armatur etiam cornibus poteſtatis. Quis autem ne- *Antechriſti*
ſciat ſemitam anguſtiorem eſſe quàm viam? Fit ergò Dan coluber in via, quia in præſentis vitæ *aduentus.*
latitudine eos ambulare prouocat, quibus quaſi placendo blanditur, ſed in via mordet, quia eos,
quibus libertatem tribuit, erroris ſui veneno conſumit. Fit ceraſtes in ſemita, quia quos fideles re-
perit & ſeſe ad præcepti cæleſtis anguſta itinera conſtringentes, non ſolum nequitia callidæ per-
ſuaſionis impetit, ſed etiam terrore poteſtatis premit, & in perſecutionis languore poſt beneficia
fictæ dulcedinis, exercet cornua poteſtatis. Quo in loco hunc equus mundum inſinuat, qui per
elationem ſuam in curſum labentium temporum ſpumat. Et quia Antichriſtus extrema mundi
apprehendere nititur. Ceraſtes iſte equi vngulas mordere perhibetur. Vngulas quippe equi mor- *Equi vn-*
dere, eſt extrema ſæculi feriendo contingere, vt cadat aſcenſor eius retrò. Aſcenſor equi eſt, *gulas mor-*
D quiſquis extollitur in dignitatibus mundi. Qui retrò cadere dicitur, non in faciem, ſicut Saulus *dere quid.*
cecidiſſe memoratur. In faciem enim cadere, eſt in hac vita ſuas vnumquemque culpas agnoſce- *In faciẽ ca-*
re, & pœnitendo deflere. Retrò verò quo non videtur, cadere, eſt ex hac vita repentè decede- *dere quid.*
re, & ad quæ ſupplicia ducatur, ignorare. Improbi quoque equi ſunt, nam vt Iacobus de Vi- *Improbi, e-*
triaco Cardinalis ait, habet etiam equos ſuos miles iſte infernalis, homines ſcilicet reprobos, quos *qui dicti.*
ipſe fræno erroris poſito (inquit) in maxillis eorum ducit ad libitum ſuum. Propterea Propheta *Exod. 15.*
ait: *Equum & aſcenſorem proiecit in mare*, id eſt amaritudine pœnæ æternæ. Et Hieremias: *Velociores*
aquilis equi illius. Reprobi enim homines plerumq; velocius currunt ad malum quàm aquilæ, id
eſt boni, & ſpirituales volent ad bonum. Et iterum ait: *Omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum ſicut*
equus, impetu vadens ad prælium. Et in Apocalypſi dicitur: *Poteſtas equorum in ore eorum, & in cau-*
dis eorum: In ore, mala perſuadendo; in cauda, occultè decipiendo.

HIERO-

 E

HIEROGLYPHICA. SYMBOLICA.

Veſparum typus. EQVI cadauer (inquit Orus Apollo) pingebant priſci, cùm vellent ſignificare veſpas. Ex
huiuſmodi enim cadauere plurimùm naſcuntur veſpæ. Pierius diligentes ait rerum natura-
lium obſeruatores ex bouillo occipitis cerebro apes gigni tradere, ex aſini cerebro crabro-
nes; ex equo veſpas, ex humano cadauere ſerpentes: citatq; peruulgatam apud omnes verſum:

Ἵπποι μὲν σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν.

Sed non probo quod vertit:

Nam culices ab equi, ſed apes ab origine tauri.

Quid enim culicibus cum veſpis Quod verò ad hieroglyphicum ſenſum attinet, rectè hîc non
ſimpliciter veſpas à priſcis intelligi exiſtimat, ſed quod per veſpam idĕtidem ſoliti eſſent ſignifi-
Pugnacitas care: per cuius (inquit) hieroglyphicum pugnacitatem & infeſtum aduerſus hoſtes ingenium
Celeritas. oſtendebant. Hoc autem vnum hieroglyphicum Orus memorat. Pierius verò celeritatis in pri- F
mis typum poni poſſe haud inelegãtibus oſtendit rationibus, quas nos ferè antè partim recenſui-
mus, partim etiam recenſebimus, ideoq; in numiſmatis nunc equum currentem, nunc ipſum Pega-
ſum alis adiectis curſum, vt ſumma rem alacritate geſtam oſtenderet. Non ſum vero neſcius (in-
Pegaſus qd quit) authores eſſe, qui Pegaſum, qualem quippe paſſim in Hadriani, & L. Papyrij Curſoris, &
indicet. aliorum quorundam nummis aſpicimus, famæ potius quàm celeritatis indicium eſſe contendant.
Fama, & Naſcituris ex Meduſæ cedæ: ſiquidem virtus cùm terrorem amputauerit, famam generat. Terro-
eius ortus. ris & admirationis hieroglyphicum eſſe Meduſæ caput, oſtendimus in ſerpente, cum de Domitia-
ni geſtamine loqueremur. Fama autem vbi primùm genita per hominum ora primùm incipit
volitare, Muſarum excitat fontem in Parnaſſo, quippe quod illuſtriũ virorum præclara facinora
vatibus ſcribendi ſuggerunt argumentum. Quòd verò in Papyrio de re ipſa etiam cognomento
Curſoris honeſtato, ex Pegaſo alacritatem & feſtinantiam hominis ſignificari dixeramus, capreæ
inſuper fugacis ſpolium & fulmen & ſagitta, quæ in eodem ſpectantur nummo, ad noſtram faciunt
Centaurus. intellectum. Quod verò & centauri pubetenus humana forma, reliquum equina fingantur, mul-
quid ſigni- ti eodem teſtante vitę noſtrę terminum pernici curſu occupari, ſignificare putant, propterea quòd
ficet. mira lapſi lubricitate incauti ſemper arripimur. Vulgatiſſimum verò illud ait eſſe argumentum, G
hominem feroci inuictoque animo, imperio tamen, & rationi obſequentem, hieroglyphicè
Equus fræ- per frænatum equum ſignificari. Hinc Panatium dicere apud Ciceronem, Africanum ſolitum
natus quid dicere, equos propter crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus trade-
indicet. re ſole, vt his facilioribus vti poſſint, ſic homines ſecundis rebus effrænatos, ſibiq; præſidentes,
tanquam in gyrum rationis, & doctrinæ duci oportere. Animal nimirum ferox atque magnani-
mum, quod leges tamen ſubijt, nec frenum depulit ore, vt ait Horatius, de equo qui hominis opem
implorauit, ſeq; frenari ſit paſſus: & Maro:

Sed tamen ijdem olim curru ſuccedere ſueti
Quadrupedes, & fræna iugo concordia ferre.

In huiuſmodi ſententiam eſſe Scipionis dictum non incelebre. Cùm Romani contra Antiochum
iam in Aſiam traieciſſent, isq; legatos demum de pace miſiſſet ad Scipionem, reſpondit. *Id prius
factum oportuit non poſt quam & frænum, & ſeſſorem accepiſſet.* Frenum autem, & camum cuiuſque
rei coercitionem cùm ſacris tùm humanis literis indicat. Non ingratum etiam fore hieroglyphi-
cum putat, quo deſperatio, aut rei quam quiſpiam aggreſſus fuerit; inauſpicatus ingreſſus ſigni-
Equus ceſpitans. ficetur, vbi quis equum ceſpitantẽ aut prioribus prolapſum pedibus adpingeret, cùm ipſa pręſer- H
tim res & prouerbio & augurijs confirmetur. Augurium intelligit Flamminij Conſulis Roman.
quod ſuo loco recitaui. Sed quod ad prouerbium attinet, quod fertur, Rideo, inquit Galba, can-
terie, Siſinnius Capito ita interpretatur, qui principio rei alicuius inchoatæ deficiũt animo. Nam
cum Sulpitius Galba in prouinciam exiens, ad portam ipſam canterium ſuum animaduertiſſet ce-
cidiſſe, *Rideo*, inquit, *canterie te tam laſſum eſſe, cùm tam longum iter iturus, vix id ſis ingreſſus.*
Equus in foſſam prolapſus. Nec indecenter item inter picturas huiuſmodi referri poſſe ait idem Pierius, equum in foſſam pro-
lapſum, aut in voraginem aliquam demerſum, vbi luti tenacitate pertinaciſſimè detineatur, neque
ſeſe valeat expedire, ſi negocij alicuius difficultatem, aut incommodum exprimere voluerimus:
quippe quòd plurimum ita eſt canteriorum natura, quos oneribus comportandis addicimus, vt ſi
aliquam in voraginem deciderint, tam ob onus quo grauantur, quàm ob liuidæ paludis cœnum, in
quo recumbant ſupra modum implicentur, vnde ægrè attolli queant. Tandem ab Aegyptijs Sa-
cerdotibus, animal hoc alioqui tam generoſum, tam vtile, tam domeſticum, repudiatum fuiſſe
aſſerit,

A aſſerit, ac per hieroglyphicum eius profanum intelligi decreuiſſe: cuius rei cauſam fuiſſe ſuſpicatur, quæ maiores etiã noſtros in Italia ab eo abſtinere tam religioſè iuſſerit, vt à ſacrorum flamine minimè tangeretur, propterea quod damnatum inter venena fel habere proditum eſt. Alios rem ſimplicius interpretantes, dicere inde factum, ne ſi longiùs digrederentur, fraus interdum ex negligentia fieret ſacris. Ea enim de cauſa ſacerdotum etiam noſtrorum familijs data ocia, ne profanis occupationibus aut curis diſtraherentur; ſed in precibus tantum Deo allegandis occupati eſſent, & laudes illi ſepties in die dicerent. Poteſt modò etiam equus primùm præclarè, mox ineptè pictus, inepti vulgi iudicij hieroglyphicum indicium eſſe. Aiunt enim referente Dione Chryſoſtomo, pictorem quendam iocoſum, cùm picturam quandam equi in publico propoſuiſſet admirabilem atque accuratè factam, puero præcepiſſe, obſeruaret ſpectantes ſi quid reprehenderent, aut laudarent, idque retentum memoria ſibi renunciaret: Spectantium autem alium aliud dixiſſe de pictura, atque reprehendiſſe hunc quidem, vt opinatur, caput, illum autem coxas, alium verò crura, vt ſi talia facta eſſent, multò pulchriùs haberent. Pictorem autem his de puero auditis, aliam feciſſe picturam iuxta vulgi opinionem atque conſilium, iuſſiſſeque collocari eam iuxta priorem. Fuiſſe autem magnam inter illas differentiam. Illam enim accuratiſſimè factam in omnibus: hanc B autem turpiſſimè, ridiculoſiſſimèque atque omnibus potius quàm equo fuiſſe ſimilem. Manifeſtum igitur (inquit) quod ſi valdè quis opus habeat vulgi laude, credibiliorem exiſtimans illius laudem aut vituperium quàm ſuam ſententiam, ita ſingula facturus ſit atque conaturus ſe talem exhibere, qualem volet vulgus: certumque eſt, quod ſimilis futurus ſit, pro illo priore equo doctè atque ex vnius arte facto, admirabili alteri atq; multorum opificum artificio neque ipſis illis placenti artificibus, tametſi ex omnium conſilio atque arte compoſito. Quemadmodum fabula ait Pandoram non ab vno deorum formatam, ſed communiter ab omnibus alio aliud donante, & apponente: opuſque neque ſapiens, neque bonum factum, ſed omnigenum variumque accipientibus eueniſſe malum. Hæc Dio Chryſoſtomus. Si egregio cordatoque ac prudenti militiæ duci, qui ſuo Marte totum belli pondus ſuſtinuiſſet, & confeciſſet, propria virtute concitatus (quod plerique noſtræ tempeſtatis etiam præſtitere) ſymbolum appoſitum eſſet excogitandum, tres aut quatuor (inquit Claudius Paradinus) quorum vnus eorum ſolus præ cæteris omnibus à ſeſſoribus ſuis concitatus primus ad premij locum deſtinatum perueneri, currentes equos depingi cuperem, cum his verbis: SOLVS PROMERITVS: imitatus in hoc veterum Romanorum conſuetudinem, qui olim ſeſe in circis ad curſum exercebant, &c.

Profani typus.

Ineptum iudicium.

Orat. 78.

Dux militiæ cordatus, & prudens.

C

MITHOLOGICA. QVIBVS DIIS SACRI.
Quibus immolati equi.

EQVVS non paucis quidem dijs, cæterùm Neptuno potiſſimum ſacer putatus fuit. Hic enim hippius (ἵππιος, vel, vt alij ſcribunt, Ἵππειος,) id eſt equeſtris cognominatus eſt; cuius cognominis ratio diuerſimodè traditur. Pauſanias cùm, cur ita appellatus ſit, alias cauſas ab alijs fuiſſe exiſtimatas dicit (eas autem non recenſet) ipſe ſe putare ait ita cognominatum, quòd τῆς ἱππικῆς, id eſt equitationis inuentor fuerit: Nam & Homerus in equorum certamine Menelao ab dei huius appellatione adhibuit iuramentum, quod equis conueniret,

Neptunus hippius cur dictus.

In Achaicis.

Ἵππων ἁψάμενος, γαιήοχον ἐννοσίγαιον
Ὄμνυθι, μηδ' ἑκὼν τὸ ἐμὸν δόλῳ ἅρμα πεδῆσαι. id eſt

D

Equos tangens, terram ambientem Neptunum
Iurato: an non volens meum dolo currum impedineris.

Pamphos (Πάμφως) verò qui Athenienſibus antiquiſſimos ludos fecit, eſſe dixit Neptunum, ἵππων δωτῆρα, id eſt equorum datorem, non aliunde niſi ad equeſtris appellationem deflectens. Diodorus Siculus de Cretenſibus agens: Addunt (inquit) etiam Neptunum equos primum domuiſſe, artemque equitandi ab illo traditam, ex quo hippius ſit appellatus. Val. Probus in commento ſuper ea Virgilij in Georgicis verba: *Tuque ò, cui prima frementem Fudit equum magno tellus percuſſa tridente Neptune.* Campi (inquit) in Theſſalia ſunt petræi, in quibus locus Petra nomine, percuſſus tridente Neptuni, equum qui Scyphius vocatus eſt, edidit: Romani autem Neptunum equeſtrem vocant, Græci ἵππιον Ποσειδῶνα, quòd exiſtimetur princeps originis equorum. Feſtus quoque ita. *Hippius id eſt, equeſter dictus eſt, vel quod Pegaſus ex eo, & Pegaſide natus ſit: vel quod equuleus, vt putant, loco eius ſuppoſitus Saturno fuerit, quem pro Neptuno deuorarit: vel quod tridentis ictu terræ equum excierit, cui ob hoc in Illyrico quaternos equos iaciebant nono quoque anno in mare.* At verò

Scyphius equus.

Iſidorus

Iſidorus de Circenſibus ludis agens; itaq; (inquit) Caſtori & Polluci deputantur hæ ſpecies, qui- E
bus equos à Mercurio diſtributos hiſtoriæ docent: ſed & Neptunus equeſtribus ludis præeſt, quem
Græci hippion appellãt: ſed & Marti, & Ioui in ludis equeſtres ſunt cõſacrati, & ipſi quadrigis præ-
ſunt. Porrò & Phurnutus inter cetera, & hoc ait, quod ideo hippius dictus eſt Neptunus à velocitate
nauigationis maritimæ, quodq; naues in mari quaſi equi videntur eſſe. Hippij Neptuni meminit
& Artemidorus in primo Onirocriticωn. Hæc omnia de Hippo Neptuno collegit Gyraldus: qui
Neptuni Petræi fabula. item Petræi Neptuni fabulam à quibuſdam hunc in modum tradit ait: quòd ſcilicet Neptunus ali-
quando dormiens in petra quadam, per ſomnum Venere pollutus ſit: quod effuſum ſemen terra
ſuſcipiens, equum primum exhibuit vocatum Scyphion. Ab alijs verò dici, diſpoſitum fuiſſe cer-
tamen Petræo Neptuno, in eo loco, vbi primus equus egreſſus eſt, propter quod & Hippius Ne-
ptunus ſit dictus. Lactantius Grammaticus etiam terram in Theſſalia tridente percuſſam ſcribit à
Neptuno, ex quo (mirum dictu) proſiluerint equi duo, Scyphios, & Arion, inde nata Theſſalico-
Ariõ equus rum equorum præſtantia. Alij Arionem equum ex Neptuni in equum conuerſi cum Cerere in
equam conuerſa concubitu natum fingunt, & hãc ob cauſam Thelpuſios dixiſſe, Neptunum apud
ſe primum inter Arcadas hippium eſſe dictum. Seruius Grammaticus, in contentione cum Mi-
nerua de Athenarum nomine, ab Neptuno litore percuſſo, equum ſcribit productum animal bel- F
lis aptum: Mineruam iacta haſta oleam creauiſſe, quæ res (inquit) eſt melior comprobata, & pacis
Li. 21. cap. 24. inſigne: cæterum Seruius à noſtris (inquit Cælius) coarguitur. Neptuni Petræi fabulam tetigit
Lucanus:

Lib. 6. *Primus ab æquorea percuſsis cuſpide ſaxis*
Theſſalicus ſonipes, bellis feralibus omen Exiliit.

Minerua hippia. Fuit & Minerua hippia ſiue equeſtris dicta, vt Phurnutus ait; item Pauſanias in Atticis, nec quidẽ
ſemel; item Arpocration, & Suidas in ἱππία Ἀθηνᾶ, ſic verò nuncupata, quod currum inſtruxe-
rit prima: hanc Iſæus rethor, & Mnaſeas, vt Gyraldus, & Cælius annotarunt, Neptuni filiam fuiſſe
tradiderunt ac Polyphes Oceanitidis. Δαμάτειραν etiam vocatam ſcribit Phurnutus, quaſi dicas
equi domitricem. Etimologus & Varinus, Mineruam dicunt hippiam eſſe vocatam, quod è ca-
pite Iouis cum equis proſilierit, vt ſcriptus in eam hymnus indicat. Vel quod Coryphe (Poly-
phe fortè, vt Suidas, & alij habent) Oceani filia ex Neptuno cum vnà cum curru pepererit. Vel
quod Adraſtus Thebis fugiens, cùm equos in Colono ſiſteret, Neptunum & Mineruam ἱππίους
appellarit. Huius Mineruæ hippæ, & Neptuni hippij aras fuiſſe in Hippio dicto Colono Atticæ
Colonus hippius. colle ſcribit Pauſanias. Colonum autem Hippium fuiſſe prope Academiam. Author argumen- G
ti in Sophoclis Oedipum in Colono ait Furiarum fuiſſe ibi templum, loco autem id eſſe nominis,
quoniam etiam in eo eſſet Neptuni hippij, & Promethei, & Oreoconios, id eſt qui mulorum cu-
ram habent, in eo etiam habitaſſe. Iam verò Pindarus in Pythijs Cyrenea ἱπποτᾶν cognominat,
propterea quod Libyes à Neptuno edocti eſſe dicantur currus iungere. Mineruam autem hip-
piam in Libya genitam aiunt. Græci, vt inuenio, Palladi nomen ab equo domito inditum
tradunt, & apud Pindarum legas frenum Corynthi ab ea inuentum, & Pelopi datum dono, &
in Ilij captura inſtar montis equum Græci Palladi dedicarunt. Hæc verò ſignificare aiunt fe-
rocitatem omnem doctrina molliri atque cicurari: quod luculenter Horatius ſic expreſſit: *Nemo
adeo ferus eſt, vt non miteſcere poſſit; Si modò culturæ patientem accommodet aurem.* Coluerunt
etiam Neptunum equeſtrem Romani, & in eius dei tutelam dicebant eſſe menſem Februarium,
quando ſol gelidum, & vdum occupat aquarium, quem prodigum vrnæ dicit poeta. Dionyſius
Lib. 1. ant. Rom. ait Neptuno equeſtri templum ab Euandro in Latio erectum, diemq; feſtum ſtatutum, quem Ar-
cades hippocratia, Romani Conſualia vocant. Hunc enim Neptunum Conſum ijdem dicunt.
Conſualia. Conſualia autem erant ludi equeſtres, qui mox Circenſes, & magni, & Romani dicti ſunt. Plu-
tarchus cùm alibi; tum maximè in Romulo, Romulum tradit cuiuſdam dei aram conditam ſub ter- H
Cõſus deus. ra in Circo inueniſſe, eique deo indidiſſe nomen Conſo, ſiue à conſilio, quòd cõſiliarius foret, ſiue
Neptuni equeſtris: aramq; ipſam reliquum tempus latere: in equeſtribus verò certaminibus ape-
riri. Hoc autem die, vt idem Plutarchus, & Dionyſius, alijq; tradunt, apud eoſdem Romanos ex
conſuetudine ceſſabant ab operibus, equi, muli, atq; aſini, propterea quod inſtituta nauigatione
Li. 5 c. 26. inquit Alexander ab Alexandro, cùm omnium rerum merces nauibus aduehantur, ocium quo-
dam modò iumentis, & remiſſio data ſit, vel quod equos primum Neptunus domuerat, & equitan-
di artem inuenerat, quare hippius dicebatur, Plutarchus cauſam reddere videtur maris tranquil-
litatem, in quæſtionibus Romanis quærens, *cur in Conſualibus feſtis equos, & aſinos coronant, & ociari
ſinunt? An quia Neptuno* (inquit) *equeſtri feſtum hoc peragunt, & aſinus cum equo libertate communi
fruitur? Aut quies illa iumentis conceſſa eſt, quod mare tranquillum, & nauigationi commodum
ſe præbuiſſe.* Goropius quod Neptuno tribuunt equum, hieroglyphicum ſignum eſſe ait om-
nis humanæ vecturæ. Cum enim in omni vehendi portandique diuerſitate longiſſimè naualis

con-

A commoditas antecellat,atq; ea ſit,inquit,hominum induſtria iuuĉta,placuit animal eius notationem habere,quod ad hominem portandum ſit procreatum. Philoſtratus autem binas depingens inſulas, quibus forum erat commune,in quo ex vna ea deferebantur,quæ in agris eius colligebãtur,ex altera quę in mari deprędebantur,ait ſtatuam ibi fuiſſe erectam Neptuno vna cum aratro, & curru,ſed ne terræ cultorum tantùm expreſſiſſe viderentur, aratrum nauis proram addiderant. Quamobrem Catullus Græcorum exemplo nauim currum vocauit in libello de Pelei,& Thetidos nuptijs inquiens:

Diua quibus retinens in ſummis vrbibus arces,
Ipſa leui fecit volitantem flumine currum.

Si quidem apud Aeſchylum Prometheus in illa longa enumeratione artium, quas à ſe in vſum mortalium excogitatas, & inuentas gloriatur, ait inuentum ſuum eſſe currus illos nautarum qui lineis alis vagantur per mare: Θαλασσόπλαγκτα δ' οὔτις ἄλλος ἀντ' ἐμοῦ λινόπτερ' εὗρε ναυτίλων ὀχήματα. Sed & Euripidem eadem figura vſum memini,apud quem nuncius, qui Medeam admonet, vt ſe mandet fugę,prę cipit ei,neq; vt id vehiculum ſpernat,quod nauigandi,neq; id quod terreſtris

B itineris conficiendi cauſa comparatum eſt.

Ὦ δεινὸν ἔργον παρανόμως εἰργασμένη
Μήδεια, φεῦγε, φεῦγε, μήτε ναΐαν
Λιποῦσ' ἀπήνην, μήτ' ὄχον πεδοστιβῆ. id eſt,
O quæ patraſti facinus atrox, impium
Medæa, fuge, fuge, ſiue natico
Subuecta curru, ſiue terreſtri, fuge.

Sed hoc quoq;,vt totum propè veteris eloquẽtiæ choragium ab Homero eſt,qui primus aurigam nauis pro gubernatore dixerat.

Φθέγξατο δ' ἡνίοχος νηὸς κυανοπρῴροιο, id eſt
Nauis ceruleæ ſic eſt auriga locutus.

& naues equos maris nominauerat.

Νηῶν ὠκυπόρων ἐπιβαινέμεν, αἵθ' ἁλὸς ἵπποι
Ἀνδράσι γίγνονται, id eſt,

C *Scandere veloces naues quæ per mare nobis*
Sunt velut inſtar equi.

Sunt & aliæ apud Latinos authoritates, Plauti in primis. *Nempè equo ligneo per vndas ceruleas eſtis vecta.* Varro Marcipone: *Quam nauticis equiſones per viam conducerent.* Sic M. S. apud Nonium vulgati quà ducerent loco. Horatius: *Eurum per Siculas vndas equitare dixit.* Et Seneca *frænare ratem,* pro ſapienter nauigare. Frænare enim ad equos propriè pertinet:Plutarchus eleganter libello de audiendis poetis,vt equus, inquit,fræno,& nauis clauo, mores oratione flectuntur. Duplex itaq; Neptuni erat munus, & nauigantium curam habere videlicet, & equorum,vt in hymnis Homerus ſcriptum reliquit his verſibus:

Auriga nauis.

Naues Maris d

In Rudetis

In Meduſa

Neptuni munus duplex.

Διχθά τοι ἐννοσίγαιε θεοὶ τιμὴν ἐδάσαντο,
Ἵππων τε δμητῆρ' ἔμεναι, σωτῆρά τε νηῶν, id eſt,
Bina tibi ſuperi Neptuno munera donant;
Fl[illegible]tere equos, regere & naues quæ marmora ſulcant.

Pamphos quoq; antiquiſſimus Gymnographus Neptunum equorum, roſtratarumque, & turritarum nauium largitorem appellauit. Ac Sophocles videtur apud Athenienſes, vbi erecta poſtea

D fuit Academia, Neptunum primum iunxiſſe equos putaſſe, vt patet in his ex Oedipode in Colono:

Δῶρον μεγάλου δαίμονος εἰπεῖν αὔχημα μέγιστον, Εὔιππον, εὔπωλον, εὐθάλασσον. Ὦ παῖ Κρόνου, σὺ γάρ νιν εἰς τόδ' εἷσας αὔχημ', ἄναξ Ποσειδάν, Ἵπποισι τὸν ἀκεστῆρα χαλινόν, id eſt. *Munus magni dæmonis dicere, Gloriam maximam, equis, pullis, mari benè impertiantem. O fili Saturni, tu enim ipſum in hanc ducis gloriam, Rex Neptune equis moderans frænos.* Apollonij verò enarrator Seſonchoſem Ægypti Regem, qui poſt Orum Iſidis, ac Oſiridis filium regnauit, quem nonnulli Seſoſtin vocarunt, primum inueniſſe equum aſcendere ſcribit, quod affirmauit, & Dicæarchus in lib. 2. rerum Ægyptiacarum: quod tamen quidam Oro acceptum ferunt. Alij etiam, vt ex Virgilio, Lucanoq; oſtendimus Lapithis hanc gloriam tribuunt, Theſſaliæ populis, quos eam artem à Neptuno accepiſſe non obſcurè innuit idem Virgilius, cùm optimos equos à Neptuno originem accepiſſe ait, *Neptuniq; ipſa deducat origine gentem.* De Neptuno autem artis equeſtris inuentore Papinius Statius canit.

Equitationis inuẽtio.

—Neptunus equo (ſi certa priorum
Fama patet) primus teneris luſiſſe lupatis

Lib.6.Thebaid.

Ora,

Ora, & litore domitaſſe in litore fertur,
Verberibus parcens.

E

Fuit autem etiam Thebis, vt annotauit Cælius, Neptuni hippodromij, ſiue equorum domitoris templum, idq; Chryſippum ex carmine ſignificare Pindarico ex Iſthmijs. Gyraldus verò eum Neptunum, qui videlicet Thebis celebratur, hippocromium cognominatum fuiſſe ait, idq; eundem Pindarum in Iſthmijs, itemq; in Nemeis manifeſtare, legi & Hippocurium Heptunum alicubi nuncupatum. Hippocronium autem dictum volunt à Saturno, quem Græci Cronon dicunt, quod ſcilicet equum pro eo deuorarit. Rhea enim Neptunum enixa inter gregem agnorum iuxta Arnen fontem ab agnis appellatum occultauit, vt eſt in fabulis, Saturno autem equum ſe peperiſſe dixit, & pullum equinum ei deuorandum dedit. Sunt qui hippocromia interpretantur nugas, quaſi dicas nimium antiqua, & obſoleta, qualia ſub Saturni regno fuerunt. Sed hæc ferè πάρεργα. Eum aliquando veniſſe in contentionem de artificio cum Minerua, & Vulcano ſcripſit Lucianus in Hermotimo: quo tempore Minerua domum excogitauit, hominem fecit Vulcanus, Neptunus Taurum, atque ea de cauſa crediderunt, inquit, poſteri eum primum equos domuiſſe. Quod autem in orbis diuiſione maris imperium ei contigit, ipſe gloriatur apud poetam. Alij interpretantur eum vniuerſi liquoris, hoc eſt ſeminis animalium deum exiſtimari, equorum eò magis, quòd planities eis conueniens ſit, quæ aquis accidit. Neptunus itaque deus habebatur maris, velox & mobilis inſtar equorum, vnde eſt etiam quod celerrimos ei aſcribant equos. Virgil. —— *Flectit equos curruq; volans dat lora ſecundo.* Item. *Iungit equos curru genitor ſpumantia addit, Frana feris, manibuſq; omnes effundit habenas Caruleo per ſumma leuis volat aquora curru.*

Neptunus hippocromius.

F

Lib. 4. Vnde & Apollonius: —— Εὖτ' ἀνδίτοι Ἀμφιτρίτη
Ἅρμα Ποσειδάωνος εὔτροχον ἀντίκα λύσῃ, id eſt:
Quam mobilis Amphitrite
Neptuni celerem currum apto tempore ſoluet.

Lib. 3. Orpheus in hymnis currum hunc à quatuor equis trahi ſolitum ſcribit, vt eſt in eo verſu:
Κυμοθαλής, χαριτῶπα τετράορον ἅρμα διώκων.
Quadriugum impellens currum, ſummo æquore labens.
necnon & Apollonius loca recenſens, quibus præeſſet Neptunus.

Loca quib. Neptunus præeſt.

Οἷος δ' Ἴσθμιον εἶσι Ποσειδάων ἐς ἀγῶνα
Ἅρμασιν ἐμβεβαώς, ἤ ταίναρον, ἢ ὅγε λέρνης
Ὕδωρ, ἠὲ κατ' ἄλσος ὑάντιον ὀγχηστοῖο,
Καί τε Καλαύρειαν μετὰ δὴ δ' ἅμα νίσσεται ἵπποις
Πέτρην θ' αἱμονίην, ἢ δενδρήεντα γεραιστόν. id eſt
Ad ludos properat qualis Neptunus in Iſthmum,
Quadrigis inuectus adit cum flumina lerna,
Tenariumq; ſolum, vel Hyantia rura, Geraſtum
Syluoſum, Aemoniamuè petram, fumantia colla
Cùm premit alipedum, Calabra idem vt rura reuiſit.

G

Neptunus Taraxippus.

Quod autem Neptuno dedicati ſint equi ex eo etiam cõſtat, quod de Taraxippi ara ſcribit Pauſanias in Eliacis in Olympicorum ludorum deſcriptione, ſi quidem recitatis de eo aliorũ ſententijs, ait veriſimilius eſſe Taraxippum equeſtris Neptuni cognomentum eſſe, propterea quòd prima equorum origo ei debetur. Sed verba eius adfero. Alterum curriculi latus aliquantò longiùs excurrit. In eo ad ipſum aggeris exitum ara eſt figura rotunda. Ad eam deus colitur, quem Taraxippum (ab incutiendo equis pauore) nuncupant. Solent enim iniecto terrore, circa aram (hanc) equi tam vehementer conſternari, vt incertum vnde coorta trepidatione, ſæpe illiſis curribus affligantur aurigæ. Quò igitur æquo & propitio vtantur Taraxippo, ad eam arã aurigæ vota nuncupant. Variat de Taraxippo Græcorum ſententia. Sunt qui indigenæ hominis ſepulchrũ illud eſſe dicant, præſtantis equos regendi ſcientia: Olenium nomen produnt, à quo ſit in Eleorũ finibus Olenium ſaxum appellatum; Alij Dameonem fuiſſe, Philuntis filium, qui in Augeum expeditionis Herculis ſocius, à Cteato Actoris filio vna cum equo, quo vehebatur, ſit interfectus: ab Eleis eo in loco, & ipſi & equo, inanis habitum ſepulchri honorem. Non deſunt, qui hoc inane monimentum heroicum illud ipſum eſſe autument, quòd Myrtilo Pelops poſuerit, cum à ſe perempto parentaret, quo eius iram placaret; Taraxippum verò vocaſſe, quod Myrtili dolo Oenomani equæ cõſternatæ fuerint. Multi etiam Oenomanum illum eſſe dictitant, qui in curuli certamine equos, & aurigas illo exagitet pauore. Audiui etiam, qui Porthaonis filium Alcathoum eſſe dicerent, qui cũ inter procos Hippodamię ab Oenomao fuiſſet occiſus, & eo ipſo in loco humatus iniuriæ ſuæ, quam in ipſo curriculo paſſus eſſet, atrox & infeſtus vindex obequitantibus exoriatur. At Aegyptius quidam Pelopem aiebat acceptum neſcio quid ab Amphione Thebano,

H

Taraxippus deus quis.

Olenium ſaxum.

A no, eo in loco defodiſſe, cuius arcana vi tunc conterriti fuerint Oenomai equi,& omnes deinde equi eodem afficiantur modo. Et cenſebat ille quidem Amphionem & Orpheum (etſi Thrax diceretur) Ægyptios fuiſſe: propterea verò alteri feras allicere, alteri verò ſaxa ad muros extruendos mouere attributum, quòd vterque magorum ſcientia excelleret. Mea verò ſententia eorum eſt maximè probabilis oratio, qui Taraxippum cognomen eſſe dicunt Neptuni equeſtris. Eſt etiam in Iſthmo Taraxippus, qui Glaucus fuit Siſyphi filius ab equabus diſcerptus ludis funebribus, quos patri ſuo fecit Acaſtus. In Argiuorũ Nemea nullus omnino eſt herois genius, qui equis pauorem immittat: ſaxum tantùm eminet ſuper curriculi flexum, colore rutilo: cuius fulgore concitantur equi, haud aliter multò, quàm ſi immiſſis ignibus iniecta eſſet trepidatio. Sed qui ab Olympico exiſtit Taraxippo, longè eſt acerrimus terror. Hactenus Pauſanias. Iuno etiam duos à Neptuno accepiſſe equos dicitur, quos illa poſtea donauerit Caſtori & Polluci, quibus ſimiliter ac Neptuno equorum domitura aſcribitur, quandoquidem ſidera ſunt velociſſima & nauigationi præeſſe etiam credita. Dij enim maris etiam habebantur. Pollux tamen pugillatu potius, quàm equorum domitura nobilior, vt notum eſt ex hoc Horatij: *Saxũ equis timorem incutiens.* *Iunonis equi Pollux & Caſtor equorũ domitores.*

Dicam & Alciden, pueroſque Ledæ *Li. 1. carm. Od. 12.*
B *Hunc equis, illum ſuperare pugnis*
Nobilem. *Lib. 1.*

Necnon ex hoc Arnobij, deos gentilium præ Chriſto deridentis: *Tyndaridæ Caſtores, equos vnus domitare conſuetus, alter pugillator bonus & crudo inexſuperabilis cæſtu, ignes & fulgores marini, & suorum progenies dij.* Vnde ſunt qui Virgilium hoc verſu:

Talis Amyclæi domitus Pollucis habenis
Cyllarus.

Pollucem qui pugil erat, pro Caſtore equorum domitore dixiſſe exiſtimant: ſed ineptè. Haud enim dicendum ſic pugillatus ſtudioſum fuiſſe Pollucem, vt nunquam in equo ſederet. Cyllarus equidem alternis Polluci & Caſtori ſeruijt. Papinius: *Cyllarus equus Caſtoris & Pollucis.*

Et pauet aſpiciens Ledæus ab æde propinqua
Cyllarus: hic domini nunquam mutabit habenas *Li. 1. Sylu.*
Perpetuis frenis, atque vni ſeruiet aſtro.

Nam equum Domitiani vni ſeruiturum aſtro dicit, non duobus, vt Cyllarum. Et apud Propertium lib. 3. legimus: *Potaque Pollucis lympha ſalubris equo.* Sed reuertor ad Neptunum: de cuius C equis nunc aliquid dicendum. Fingitur à Platone in Critia eos fuiſſe alatos, eorumque habenas manu tenentem cum curru inuehi. Ad quod ſine controuerſia Maronem alluſiſſe dicunt, cum leuibus rotis ſummas ipſum vndas perlabi dixit & hic multò apertiùs: *Neptuni equi quales.*

Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora poſtquam
Proſpiciens genitor, cæloque inuectus aperto
Flectit equos, curruque volans dat lora ſecundo.

In quinto item vbi Veneris precibus annuens, nauigaturo Aeneæ mare ſedatum ac tutum reddere introducitur, pari ratione currum iungere & per vndas inuehi agitatas, inquam, ac tumentes dicitur; phantaſia poetica ſcilicet, vt Seruius conſueuit vocare:

Iungit equos curru genitor, ſpumantiaque addit
Frena feris, manibuſque omnes effundit habenas,
Cæruleo per ſumma leuis volat æquore curru.

Silius lib. 3. fingit Neptuni currum trahi ab equis marinis:

Non aliter quotiens perlabitur æquora curru, Extremamque petit Phœbæa cubilia Tethyn
Frenatis Neptunus equis.

D In Romanis inſpectionibus eorum pars poſterior deſinit in piſcem. Cernitur autem Neptunus aurigans, concha ſedens, equis iſtiuſmodi vectus ceruice ardua, iubata ac pedibus (anterioribus nempe) elatis. Numus quoque etiamnum extat Galieni cum equo in piſcem deſinente & his literis NEPTVNO CONS. AVG. Neptuni equos (inquit Turnebus) intelligo Hippocampos, qui priores pedes habeant, poſterioribus careant, ſed pontum legant & natent, quo teſtimonio optimi poetæ Papinij, comprobauimus: *Hippocampi.* *Li. 26 c. 23 Aduerſ.*

—— Et triplici telo iubet ire iugales, *Lib. 1. Achill.*
Illi ſpumiferos glomerant à pectore fluctus,
Ponè natant, delentque pedum veſtigia cauda. *Lib. 2. Thebaid.*

Addo ego alium eiuſdem Papinij locum non minus elegantem, in quo Tænaron deſcribit, vbi Diris creditur eſſe ianua:

Interiore ſinu frangentia litora curuat
Tænarus, expoſitos non audens ſcandere fluctus.

Illic Aegæo Neptunus gurgite feſſos
In portum deducit equos, prior haurit habenas (arenas potius)
Vngula, poſtremi ſoluuntur in æquora piſces.

Lib. 2. Argonaut.

Addo & hoc Val. Flacci:

—— Non Africus alto
Tantus ouat, patriiſq́; manus cùm plenus habenis
Orion bipedum flatu mare tollit equorum.

In cuius loci explicatione Pius Bononienſis, vidi (inquit) dum Romæ princeps academiæ in vrbe domina docerem, antiquum lapidem, in quo Neptunus in ſolio ſedens fuſcinamque tenens mare ſulcabat, dextra moderans equos duos, qui ab vmbilico ad extremum piſces erant, caudis intortis, capite vſq; ad medium corporis lupino, ita acuto roſtro, vt lupum potius quàm equum referrent, quamobrem Flaccus alicubi lupos hos equos nuncupat, inquiens:

Neptuni equi lupi dicti, & ſemiferi.

Celſaq́; ſemiferum contorquens frena luporum.

Semiferos autem eos vocat, quandoquidem qua parte piſces referunt, ſunt domeſtici & affines Neptuno, vt Deo maris: qua verò parte equi, feri ſunt, & auerſati Deum: & ita in priſca inſpectione viſuntur elata ceruice ac ſuperba, indignantique ſimili ac propè imperium detrectante. F

Lib. 2. Argonaut. Orionis equi.

Orion Neptuni ex Euriale Minois filia filius, equos ſimiliter, vt ille, habet bipedes, cætera piſces, vt modò recitabamus: Et Triton & ipſe deus marinus habitus equis vehitur apud Claudianum.

Lib. 8.

Palladiaque comas innexus arundine Triton
Edomitis veheretur equis.

Soli & Lunæ cur equi aſcripti.

De nominibus equorum Neptuni poſtea. Si verò velocitatis cauſa equi tribuuntur Neptuno, recta etiam ratione debebuntur Soli & Lunæ, quorum curſus omnem velocitatem ſuperat: quare Soli quoque alatum equum attributum fuiſſe reperio. Nam in eiuſdem Galieni numis equus eſt cum inſcriptione SOLI CONS. AVG. Aliàs quadriga vehitur quatuor moderata equis. Manilius:

Quadriiugis vt Phœbus equis, & Delia binis.

Lib. de ſpectaculis.

Lunæ enim biga datur. Tertulianus: *De iugo verò, quadrigas ſoli, bigas Lunæ ſanxerunt.* Papinius:

Rorifero gelidum tenuauit aëra biga.

Seneca in Hercule Oetæo: G

Cuius ad primos Hecate vapores
Laſſa nocturna leuat ora biga.

Lib. 3. Var. Quadriga cur Soli attributa, cur biga Lunæ. Triga cur inferis data. Seiuga currus Iouis.

Caſſiodorus epiſtola ad Fauſtum de Circenſibus bigam quaſi Lunæ, quadrigam Solis imitatione repertam eſſe ſcribit. Trigas verò inferis, ſeiugas Ioui, deſultores Lucifero & Heſpero conſecrarunt, inquit Iſidorus. Quadrigas autem ideo Soli iungunt, quia per quatuor tempora annus vertitur, ver & æſtatem, autumnum & hyemem: bigas Lunæ, quoniam gemino curſu cum ſole conſcendit, ſiue quia & nocte videtur & die. Iungunt enim vnum equum nigrum, alterum candidum: trigas diis inferis, quia hi per tres ætates homines ad ſe rapiunt, id eſt, per infantiam, iuuentutem atque ſenectutem. Seiuga maximus currus currit Ioui, propter quod maximum deorum eum eſſe credunt. Hæc ille, cæterùm in numo Heliogabali qui Solis erat ſacerdos equi quoque ſex excuſi ſunt, quanquam ſextus non appareat. Totam curruum Solis & Lunæ fabulam paucis ſic complectitur Fulgentius:

Soluerat igniuomos, mundi regione peracta
Quadrupedes, gelidumq́; roſis tepefecerat orbem H
Rector & auratis collum ſpoliabat habenis.
Iam Phœbus disiungit equos, iam Cynthia iungit,
Quaſq́; ſoror liquit, frater pede temperat vndas:
Tum nox ſtellato cælum circumlita peplo
Cærula rorigenis pigreſſere iuſſerat alis
Aſtrigeroque nitens diademate luna bicornis
Bullarum biiugis conſcenderat æquora tauris.

Equorum Solis color. Sol λευκόπωλος.

Secundum autem diuerſam Solis diſpoſitionem dies diuerſam immutationem recipit: nam primò ruber, mox lucet, feruet in meridiè, veſperi pallet. Vnde equorũ eius primus dicitur eſſe erychteus id eſt rubens, ſecundus aritheus, hoc eſt ſplendens, tertius lampas, videlicet ardens, quartus philogeus, quaſi amans terram, vt dicit Beda. Inuenio tamen etiam Solem λευκόπωλον vocatum fuiſſe, quòd candidis vehatur equis: & Ouidius Solis equos niueos vocat, dum canit:

Lib. 2. Amor. eleg. 1

Carmina ſanguineæ deducunt cornua Lunæ,

Et reuo-

A *Et reuocant niueos Solis euntis equos.*

Pallet enim, vt dictum eſt, ſol à nobis diſceſſurus. Sed & nubuloſo cælo pallere dicuntur. Hoc docet Tibullus lib. 2. Eleg. 5. *In Herc. furen.*

Ipſum etiam ſolem defectum lumine vidit
Iungere pallentes nubilus annus equos.

Acceſſuris verò ad nos equos appoſitè Seneca vocat cæruleos, non à colore pilorum, ſed ab aſpergine maris, hoc eſt, cum velut è mari ſummo manè erumpunt, ſuntq; lucis exorientis nuncij.

Iam rara micant ſidera prono
Languida mundo, nox victa vagos
Contrahit ignes, luce renata
Cogit nitidum Phoſphoros agmen
Signum celſi glaciale poli,
Septem ſtellis Arcades vrſæ
Lucem verſo temone vocant.
Iam cæruleis euectus equis Titan ſummam proſpicit Oetam.

B Aurei aliàs plerumque Solis equi definiuntur, etſi ſinguli proprio diſtinguerentur, Pyrois rubente, Eous candicante, coruſcante Aeton, Phlegon nigricante. De coloribus equorum dijs conſecratorum hæc prodidit Iſidorus: *Circa cauſas elementorum gentiles etiam colores equorum iunxerunt, roſeos ſoli, id eſt, igni, albos aeri, praſinos terræ, venetos mari aſsimilantes: item roſeos æſtati currere voluerunt, quod ignei coloris ſint, & cuncta tunc flaueſcant: albos hyemi quòd ſit glacialis & frigoribus vniuerſa caneſcant, vere praſinos viridi colore, quia tunc pampinus denſatur: Item roſeos currere Marti conſecrauerunt, à quo Romani exoriuntur, & quia vexilla Romanorum cocco decorantur: ſiue quòd Mars gaudeat ſanguine: albos Zephyris & ſerenis tēpeſtatibus, praſinos flori & terræ, venetos aquis & aeri, quia cæruleo ſunt colore: luteos id eſt croceos igni & ſoli: purpureos igni ſacrauerunt, quem arcum dicimus, quòd iris plurimos colores habeat.* Hæc ille. Sed reuertor ad equos Solis: Hos Ouidius ambroſia paſci fingit, tanquam immortales immortalium deorum cibo: *Colores equorū dijs tributorum* *Lib. 18. Orig. 31.* *Metam. 2.* *Equorum Solis cibus.*

Iungere equos Titan velocibus imperat horis
Iuſſa deæ celeres peragunt, ignemque vomentes
Ambroſiæ ſucco ſaturos præſepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntq; ſonantia fræna.

C Sed præter ambroſiam immortalem etiam quandam herbam eis in cibum cedere inuenio. Athenęus enim teſtatur Alexandrum Aetolum narrare de Glauco in libro quem piſcatorem inſcripſit, in mare demerſum fuiſſe cùm herbam guſtaſſet, quàm ardente ſole in fortunatorum inſulis pura vêre gignit terra. Eam ſuis equis gratam in cænam à Sole exhiberi, ſyluarum incolam, curſum vt abſoluant indefeſsè: ac ne medio curſu interueniat quædam moleſtia: Quæ verò hæc immortalis herba ſit Alexander Aetolus tacuit. Athenæus alicubi eam ἀείζωον, id eſt ſemperuiuum vocatam fuiſſe aſſerit: atqui ſemperuiuum, cuius plurimæ ſunt ſpecies, loca aperta, ſolique expoſita potiùs quàm ſyluas amat. Simulachrum Solis ſic exprimebant, vt puerum imberbem in curru ponentes equos eidem quaſi curſu cælum petentes ſubiungerent. Pueri autem ei aptant imaginem, quia ſol velut quotidiè nouo ortu natus in nullum planè ſenium incidit. Erant & Iudæi huius ſuperſtitioſæ idololatriæ mancipati, credebantque ſolem Deum eſſe, quamobrem ſimulacro eius, quod fecerant, currus equoſque ſubdiderunt, & hoc in atrijs templi Domini: vt in ſacris biblijs legimus: *Ioſias rex aboleuit equos quod dederant reges Iuda Soli, in introitu templi Domini, iuxta cameram Nethanmelech eunuchi, qui princeps erat in ſuburbijs: & quadrigas Solis combuſsit igne. Adoraturi enim ſolem inſidebant equis illis, equitabantque ab ingreſſu templi vſque ad cameram Nethanmelech.* *L. 17. c. 13.* *Herba immortalis qua Solis equi paſcuntur.* *Lib. 15.* *Solis ſimulacrum vt expreſſum.* *Iudæi Solē Deum eſſe crediderūt.* *Reg. 1. 3.*

D Quod autem Soli currus & equos tribuant de miraculo eſt ſumptum Eliæ prophetæ, qui à curru igneo & equis igneis eſt raptus in cælum, vt Ioannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus æſtimat. Quia enim Græcè ἥλιος dicitur Sol, ſicut & Sedulius cùm de Eliæ aſcenſu caneret, oſtendit: *Solis currus & equos tribuere vnde natum.*

Quàm bene fulminei prælucens ſemita cæli
Conuenit Eliæ, meritoque & nomine fulgens:
Hac ope dignus erat, quoniam ſermonis Achiui
Vna per accentum mutetur litera, Sol eſt.

Audientes Gręci ab Iſraelitis quos diuinas habere literas fama prodebat, prędicari quòd Elias curru igneo & equis ſit igneis ad cæleſtia tranſlatus, vel certè hoc ipſum inter alia depictum in pariete videntes, crediderunt (vicinia decepti nominis Solis) hic tranſitum per cælos eſſe deſignatum, & miraculum diuinitus factum Dei, mutarunt in argumentum erroris, humana ſtultitia cōmentatum. Quæ opinio eſt Angelomi monachi, ordinis S. Benedicti, authoris vetuſti & in abſtruſis ſcriptura- *Elias igneis equis in cælum raptus.*

Q 2

rarum locis eruendis explicandiſque ingenij acerrimi viuaciſſimique in Stromatibus in libros Regum. Bigas vt dixi, Lunæ, binoſque equos tribuebant. Lucanus:

Lib. 1.

Lunæ equi & bigæ.

——Sic cum compage ſoluta
Sæcula tot mundi ſuprema coegeret hora,
Antiquum repetens iterum chaos, omnia mixtis
Sidera ſideribus concurrent, ignea pontum
Aſtra petent, tellus extendere litora nolet,
Excutietque fretum, fratri contraria Phœbe
Ibit & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſcet ſibi, totaque diſcors
Machina diuulſi turbabit fœdera mundi.

Virgilius in Culice:

Iam quatit & biiugis oriens herebo cit equos nox.

Cerui Lunæ aſcripti

Cùm verò Lunæ equi aſcribantur propter curſus celeritatem, alicubi eidem tribuit ceruos, quibus in ſola pedum velocitate ſpes fugæ eſt:

Dixit & extemplo frondoſa fertur ab Alpe
Trans pelagus, cerui currum ſubire iugales.

Fulgentius hanc deam modò ab equis, modò à tauris vehi ſignificauit. Equos ttibuunt Homerus in hymnis deorum, Manilius, Ouidius & Tibullus: Auſonius iuuencas hoc carmine:

Iam ſuccedentes quatiebat Luna iuuencas
Vinceret vt tenebras, radijs velut æmula fratris.

Prudentius de eadem: *Iam biiugas frenare boues*. At Auienus & Claudianus iuuencos tribuunt ſeu boues mares, ad ſterilitatem Lunæ ſpectantes, vt & illi faciunt, qui mulas currui eius iunxere. Equorum alterum album fingunt, alterum nigrum, quoniam non ſolùm noctu ſplendet, ſed interdiu etiam apparet. Ad hunc verò locum Propertij:

Boues mares cur Lunæ aſcripti.

Equorum Lunæ color

Quamuis labentes premeret mihi ſomnus ocellos
Et medijo cælo Luna ruberet equis.

Lib. 1. ad Gall.

Luna vt dicatur rubere.

Dianæ εὑρίππας.

Antonius Muretus arbitratur Lunam dici rubere, quia multi è veteribus ignea eſſe credebant corpora cæleſtia, eamque opinionem poetæ ferè ſequuntur: ruber autem eſt ignitorum color. Volſci autem opinionem improbat, qui rubeſcere ait Lunã, cùm appropinquat dies, cùm (inquit) palleſcere potius videatur. Iam verò Diana apud Arcades εὑρίππα dicta fuit, quòd equas inueniſſet, quas amiſerat Vlyſſes, vt ſcribit Pauſanias in Atticis Hippolytum ab equis diſtractum, vi quarundam herbarum & amore Dianæ ad vitam reuocatum ferunt ab Aeſculapio, quem Iuppiter indignatus quod talem inueniſſet medicinã, qua mortui vitæ redderentur, fulmine ad inferos præcipitauit. Vt verò canit Virgilius:

Aeneid. 7.

At Triuia Hippolytum ſecretis alma recondit
Sedibus: & nymphæ Aegeriæ nemoriq; relegat:
Solus vbi in ſyluis Italis, ignobilis æuum
Exigeret, verſoque vbi nomine Virbius eſſet.
Vnde etiam Triuiæ templo, lucijq; ſacratis
Cornipedes arcentur equi: quòd littore currum
Et iuuenem monſtris pauidi effudere quadrigis.

Hecate tergemina.

Luna.

Hecate etiam ad Dianam ſiue Lunam pertinet: fingitur autem τρικέφαλος, tergemina Auſonio: quòd caput eius dextrum ſit equi, ſiniſtrum canis, medium hominis agreſtis. Lunam quoq; φιλιππον vocat Orpheus. Auroræ equi aſcribuntur rubri & roſei. Ouidius:

Aurora equi.

Proxima cum veniet terras viſura patentes
Memnonis in roſeis lutea mater equis.

Et rurſus: —— *Nigri non illa parentem*
Memnonis in roſeis ſobria vidit equis.

Amor. 1.

Lib. 3.

Propertius: *Felix Eois lex funeris vna maritis*
Quos aurora ſuis rubra colorat equis.

Tribuuntur autem & auroræ bigæ: Virgilius:

Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis.

L. 2. Theb.

Eleganter erumpentem delineauit Papinius:

Et iam Mygdonijs elata cubilibus alto
Impulerat cælo gelidas aurora tenebras,
Rorantes excuſſa comis, multumque ſequenti
Sole rubens: illi roſeu per nubila ſeras

Aduertit

A *Aduertit flammas, alienumque æthera tardo*
Lucifer exit equo, donec pater igneus orbem
Implicat, atque ipſi radios vetet eſſe ſorori.

Deſultorios equos Lucifero & Heſpero conſecrarunt. De Lucifero, ex Papinio & Luctatio id *Luciferi & Heſperi equi*
alijs obſeruatum, ſolitum manè & veſperi, equo vti mutato: addunt colores, matutinum, album,
veſpertinum, atrum: quod tamen de Luna Iſidorus ſcribit, addita ratione, quòd nocte & die ſit
conſpicua. Ouidius fuſcum Heſpero tribuit, at in promptu non eſt authoritas, Lucifero album: *2. Triſt. Eleg. 5.*

Hoc vtinam nitidi Solis prænuncius ortus
Afferat admiſſo Lucifer albus equo.

Claudianus rorantem cognominat hunc equum, *De Raptu Proſerp.*

Dum matutinis præjudat Solibus aer,
Dum meus humectat flauentes Lucifer agros
Rorantis prouectus equo.

Caſſiodorus author eſt, equos deſultorios, per quos Circenſium miniſtri miſſus denunciant exitu- *Lib. 3. Var.*
ros, Luciferi præcurſorias velocitates imitari. Fingitur item nox ſuo curru & fuſcis equis per cæ- *Noctis equi.*
B lum vectari, & eadem mater ſiderum ſolet vocari, quòd ea velut parere videatur: non enim niſi
nocturnis temporibus aſpiciuntur & prodeunt: quare feſtiuiſſimè Tibullus:

Ludite: iam nox iungit equos currumque ſequuntur *Lib. 2.*
Matris laſciuo ſidera fulua choro.

Quo loco impreſſi codices habent ferè Martis, ſed matris abſque controuerſia ſcriptura ſyncerior
vt Muretus reſtituit. Nigros dici noctis equos indicat Propertius: *Lib. Var. Lec. 5. c. 2.*

Terra prius falſo partu deluaet arantes
Et citiùs nigros Sol agitabit equos.

Clariſſimè Silius: *Lib. 15.*

Donec nox atro circundata corpus amictu,
Nigrantes inuexit equos, ſuaſitque quietem.

Claudianus noctis equos humentes dixit, fortè à noctis natura: *Lib. 3. in Rufin.*

Humentes iam noctis equos, Lethæaque Somnus
Fræna regens.

Nigri item perhibentur equi Plutonis. Propertius:

C *Solis & atratis luxerit orbis equis.*

Hic etiam eiuſdem poetæ diſtichon iam de noctis equis recitatum referri poteſt. Cæruleos eos di-
xit Ouidius de raptu Proſerpinæ loquens: *Plutonis equi.*

Hanc videt & viſam patruus velociter aufert,
Regnaque cæruleis in ſua portat equis.

Necnon & Claudianus: lucem non ferre inquiens: *Faſtor 4.*

Lethæo vehi ur curru, lucemque timentes
Inſolitam mirantur equi, trepidoque volatu *Lib. de Gigantomachia.*
Spiſſas cæruleis tenebras è naribus efflant.

Idemque Ouidius, niſi me fallit memoria:

Panditur interea Ditis via, namque diurnum
Lumen in aſſueti non patiuntur equi.

Vnde & apud Virgilium Anchiſes ſe cum filio non diutius quàm par eſt moraturum conqueritur
cum dicit:

Et ſe ſæuus equis Oriens afflauit anhelis.

D Pluto autem ab Homero qninto Iliad. κλυτόπωλος cognominatur. Scholia exponunt equeſtrem,
egregios equos habentem. Et rurſus Iliad. λ. vbi Scholia: Fortaſſis autem inſignes equi ei attri-
buuntur, quia mortem nemo effugere poteſt. Proſerpinam Pindarus in in Olympijs λεύκιππον no-
minat, ſiue quia mos eſt poetis (vt ait Scholiaſtes) huiuſmodi epithetis Deos ornare: ſiue quòd
cùm eam à Plutone raptam Ceres mater quæreret, albo currui inſidentem inuenerit. Venus hip- *Proſerpina*
podamia (ἱπποδάμεια) nominata apud Heſychium. Eademque ἵππιος id eſt equeſtris, hoc *Venus hippodamia.*
eſt equo inſidens ab antiquis effingebatur, vt annotauit Gyraldus: nam Veneris filius Aeneas,
cùm occaſum verſus nauigaſſet, equum mox conſcendit, & hac ſtatua matrem honorauit, vt Sui- *In Aſinaria.*
das ſcribit in Ἀφροδίτη. Veneris, currum intelligit Plautus his verbis:

Nam ſi huic occaſioni tempus ſe ſubduxerit,
Nunquam pol indipiſcet quadrigis albis poſtea.

Nam quadrigas albas vocat equos Veneris qui & albi erant & citi, vt ſit ſenſus: Etiamſi cur- *Veneris equi.*
rum Veneris ab alitibus vectum & per hoc ſummæ celeritatis conſcenderet & ſequi vellet iam

amiſſam occaſionem, nunquam eam cõſequeretur. Martis equos biiugos vocat, Virgilius, Homeri imitatione, cui διζυγες appellantur Martis hippij, id eſt, equeſtris ara in hippodromo Olympico fuit, vt meminit Cælius. Gyraldus verò tradit & Iunonem quoque hippiam cognominatam fuiſſe, & Heſychius Hippam interpretatur Iunonem & Picum auem. Pauſanius tradit Herculem hippodotem fuiſſe cognominatum, eique Bœotios templum conſtruxiſſe, propterea quòd cum Orchomenij aliquando ad eum locum perueniſſent, Hercules noctu equos, qui ad eorum currus erant, colligaſſet. Ad Iouis currum cenſebant equos niuali candore iunctos eſſe: Suetonius. *Atque etiam ſe ſequenti nocte ſtatim videre viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorem cum fulmine & ſceptro, exuuijſque Iouis Opt. Max. ac radiata corona ſuper laureatum currum, biſſenis equis eximio candore trahentibus. Inuidioſus itaque Camillus fuit, quod in triumpho curru equis albis iuncto, vrbem inuectus eſſet, quod humano faſtigio ampliorem vindicare honorem paremque ſupremo Ioui videretur.* E

Iouis equi.

In Auguſto

Lib. 1. Car. Od. 14. Iouis equos tonantes vocat Horatius: Vulgus putat ferratis currus eius rotis tonitru excitari:

—— Namque Dieſpiter
Igni coruſco nubila diuidens
Plerumque per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum. F

Multa de Iouis curru atque equis Dion Chryſoſtomus in oratione xxxvj. Boryſthenica his verbis: Alius autem ſermo in reconditis myſterijs ab hominibus Magis canitur admirãdus, qui Deum hunc (Iouem) laudibus celebrant, vt perfectum & primum aurigam perfectiſſimi currus. Solis enim currum recentiorem aiunt eſſe, cum illo comparatum, vt qui appareat & vulgò, vtpote curſum faciens manifeſtum. Vnde etiam communem famam (vt videtur) conſecutus eſt à primis ferè poëtis, orientem & occidentem ſemper dicentibus, & iuxtà hæc omnibus enarrantibus, & coniugatos equos & ſolem ipſum currui inſiſtentem. Fortem autem & perfectum Iouis currum nemo laudibus extulit dignè hoc modo, neque Homerus, neque Heſiodus, ſed Zoroaſtres, Magorumque diſcipuli canunt ab illis docti, quem Perſæ dicunt amore ſapientiæ iuſtitiæque ſeceſſiſſe ab alijs ſeorsũ & in monte quodam vixiſſe: deinde relicto monte, igne supernè multo immiſſo implicatum aſſiduo arſiſſe. Regem igitur eum Perſarum præſtantiſſimis propè acceſſiſſe, volentem Deo ſupplicare, & virum ex igne egreſſum illæſum, apparuiſſeque illis propitium, confidere iubens & victimas offerre quaſdam, tanquam veniente eum in locum Deo. Conuerſatum autem eſſe poſthac nõ cum omnibus, ſed cum iis qui belliſſimè ad veritatem eſſent natura idonei, deumque poſſent intelligere, quos Perſæ Magos vocarunt, Dei culturam ſcientes: non, vt Græci, nominis ignoratione ſic nominant, pro veneficijs habentes. Illi verò & alia iuxtà ſacros ſermones faciunt, atque etiam Ioui alunt currum Neſæenſium equorum. Hi autem ſunt magni pulcherrimique, qui ſunt in Aſia. Soli verò vnum equum. Interpretantur autem omnia ſermone, non quemadmodum Muſarum apud nos prophetæ, ſingula magna cum perſuaſione dicunt, ſed ex ſe valdè contumaciter. Eſſe enim dicunt vniuerſitatis rerum vnam vectionem & aurigationem è ſumma quæ fiat experientia & robore ſemper, eamque inceſſabilem in inceſſabilibus ſeculi circuitibus. Solis autem & Lunæ curſus veluti equorum, motus eſſe partium; vnde & ab ipſis clarius videri. Vniuerſi autem motum atque curſum haud multos intelligere, ſed illius certaminis ignorare magnitudinem. Quæ poſt hæc ſequuntur, erubeſco dicere de equis, deque aurigatione, quomodo interpretentur: non admodum curantes, vt ſibi vſquequaque imago ſimilis fiat. Fortaſſis etiam videar abſurdè præter Græcanica & venuſta cantica, barbaricorum canticum puerorum recitare: tamen audendum eſt. Aiunt equorum illum primum supernè, infinita differre pulchritudine & magnitudine, velocitateque ab alijs, exteriora circumcurrentem: & longiſſimum illum curſum eſſe, Iouis templum. Eſſe autem alatum & colore ſplendidum, puriſſimi ſplendoris. Solis autem in ipſo & Lunæ ſigna perſpicua videri: quemadmodum puto in noſtris equis ſigna aliqua, partim Lunari figura, partim alia. Hæc autem à nobis videri contorta, ſicuti in claro flammæ ſplendore ſcintillæ fortes diſcurrunt. Proprium autem motum per ſe & alia habere aſtra, per illum apparentia, quæ vniuerſa ſint illius partes: & partim quidem circumferri cum illo, vnum hunc habentia motum: partim autem alios peragere curſus. Sortita autem eſſe apud homines partim quidem proprium quodque nomen, partim verò multitudine conſtipata, diſtributa eſſe in figuras & formas quaſdam. Splendidiſſimus ergo equus, maximeque varius, ipſique Ioui acceptiſſimus, in hunc modum ab illis celebratur, victimaſque & honores, vtpote primus, meritò primus ſortitus eſt. Secundus autem ab illo, qui illum attingit, illique proximus eſt, Iunonis cognominatus, habenis paret & mollis eſt: multò autem inferior robore & velocitate. Color verò illi natura quidem niger eſt: expolitur autem ea ſemper eius pars, quæ ſolis ſplendore illuſtratur: quæ autem vmbra tegitur, in circumferentia ſuam ipſius aſſumit coloris ſpeciem. Tertius eſt Neptuno ſacer, ſecundo tardior. Huius autem ſimulacrum fabulantur poetæ apud homines fuiſſe, quem

Iouis currus antiquitas.

Equi Niſæi

G

Iouis motus vt a motu Solis & lunæ differat.

Iouis equus.

H

Equus Iunonis.

Neptuni equus.

(vt mihi

A (vt mihi videtur) nominant Pegaſum, aiuntq; cum aperuiſſe fontem Corynthi vngulæ ſcalptu. Quartus autem omnium abſurdiſſimus eſt ſi quis eius ſimilitudinem dicat, ſolidus & immobilis, tantum abeſt, vt alatus ſit, cognominatus Veſtæ. Non tamen auerſantur eius imaginem, ſed coniugatum & hunc currui eſſe dicunt: manere autem in loco, freno adamantino mordente: Inniti autem vndiq; illi ſuis partibus duos proximos ſimiliterq; ad illum ſe inclinare incidentes & propellentes; extremos autem ſemper circa hunc ſtantem, ad metam ferri: Plurimum igitur in pace & amicitia degunt, ſe mutuò reuerentes. Iam olim autem in temporis longitudine & multis circuitibus fortis anhelitus primi supernè allatus, vt potè ferocis, calefecit alios, vehementiùs autem poſtremum: atq; iubam illi qua maximè exultabat, combuſſit, omnemq; ornatum. Huius autem facti ſemel Græcos mentionem facere aiunt, & Phaetonti applicare cùm non poſſent Iouis aurigationem reprehendere, Soliſq; curſus nollent vituperare. Quare dicunt iuniorem aurigam Solis filium, concupiuiſſe difficilem inutilemq; omnibus mortalibus eruditionem, cumque à patre impetraſſet, inſcendiſſe currum: cùmq; ferretur inordinatè, omnia exuſſiſſe animalia & plãtas & tandem ipſum diſperijſſe, percuſſum ab igne ſuperiori. Rurſum quoq; cum in plurimis annis Nympharum & Neptuni ſacer pullus, præter ſolitum certans & turbatus aſſurrexiſſet, multo
B ſudore eundem ipſum inundauit, vtpotè eiuſdem iugi. Expertus igitur eſt contrariam priori corruptionem, aqua multa obrutus. Et hanc quoq; tempeſtatem enarrare Græcos, ob iuuentutem infirmamq; memoriam: Deucalionemq; dicunt tum regnantem, ipſis opem tuliſſe, ne omnino diſperirent. Hæc autem cùm raro accidant, videntur quidem hominibus propter ſuam ipſorum pernitiem fieri; non iuxtà rationem vniuerſi: fingere autem eos, rectè fieri & iuxtà ſententiam ſaluantis & gubernantis vniuerſum. Eſſe enim ſimile, vt cùm currus auriga equorum vnum puniat, freno trahens aut ſtimulo tangens, is verò ſubſiliat & turbetur, confeſtim in recentem conſtitutus ſtatum. Vnam igitur hanc fortè meſſe aurigationem, non corrupto toto vniuerſo. Rurſus autem aliam, quatuor inter ſe equorum motus & mutationis, cùm alter in alterum mutatur, alterantq; ſpecies, donec in vnam omnia conueniant naturam, victa à melioribus. Attamen & hunc motum aurigationi aſſimilare auderent, curruſq; impulſui, abſurdiore ſimilitudine: vt ſi quis præſtigiator factis è cera equis, deinde detrahat & circumradat ab vnoquoque, apponatq; alibi alteri: demum verò in vnum illorum quatuor compingens, vnam formam ex tota materia operetur. Eſſe enim huiuſmodi quiddam, quemadmodum ſi inanimis figmentis extrinſecus opifex addat, & transferat materiam. Illorum autem eam paſſionem fieri, tanquam ſi in magno veroq; certa-
C mine de victoria contenderent. Cedere autem victoria & coronam: neceſſariò primo & optimo velocitateq; & fortitudine omniq; virtute, quem diximus in orationis principio Iouis eſſe peculiarem. Hunc enim vtpote omnium robuſtiſſimum & natura ignitum, citò conſumere alios, quemadmodum reuera cereos, haud longo in tempore, nobis autem viſo infinito, ad noſtram ipſorum ratiocinationem, & omnium omnem eſſentiam in ſe recipere, qui longè melior ſplendidiorq; viſus ſit prius quando à nemine mortalium neq; immortalium, ſed ipſe à ſe victoriam maximi certaminis conſecutus eſt. Eum autem ſtare excelſum & ſuperbum, victoria gaudentem, lociq; plurimum occupare, tuncq; maiore indiguiſſe loco, ob robur animumque. Quum verò hunc ad modum narrent de rebus, verecundantur ipſam animalis nominare naturã. Eſſe enim eam aliquando ſimpliciter quidem aurigæ atq; heri animam magis: autem id quod ſapit, animæq; præeſt. Hęc itaq; omnia Dion Chryſoſtomus. Iam verò Hipponã ceu deã equorum & ſtabuli potiſſimum venerati ſunt Antiqui, vt Bubonã boum. Huius deę meminit Plutarchus in Parallelis, & Apuleius in tertio de aſino aureo, & Tertullianus in Apologetico, & Fulgentius ad Chalcidiũ. Eam enim inter deos Semones qui vocantur (quos nec cælo dignos putabant, ob meriti videlicet paupertatem, vt Fulgentius loquitur) commemorat. Iuuenalis quoq; eandem intellexiſſe à pleriſq; putatur, in-
D quiens —— *Iurat ſolam Hippo, & facies olida ad præſepia pictas:* vt ſcilicet Hippo pro Hipponam dicat, quomodo nempè Dido & Manto pro Didonem & Mantonem dicimus. Nam & Apuleius huius deæ ſimulacra in ſtabulis ſeu icones habitas fuiſſe teſtatur his verbis. *Reſpicio pila medio, quæ ſtabuli trabes ſuſtinebat. In ipſo verò meditullio Hippona deæ ſimulacrum reſidens ædicula, quod accurate corollis roſeis quidem recentibus fuerat ornatum.* Plutarchus ex Ageſilao tertio Italicorum filiam eſſe Fuluij Stelli ſcribit in Parallelis, qui à mulieribus alieno animo ex equa eam genuerit. Ipſe verò haud rectè Eponam vocat.

Veſta equus.

Phaetontis incendium

Deucalionis diluuiũ

Hippona dea.

Metam. 2.

 E

EQVORVM DIIS, PRINCIPIBVSQ. attributorum propria nomina.

Cyllarus. *Georg. 3.* CYLLARVM equum non tam Caſtoris, quàm Pollucis fuiſſe in præcedenti rubrica oſtendimus, in huiuſce poetæ verſus explicatione:

Tales Amyclæis domitus Pollucis habenis.

Cyllarus. Grammatici à velocitate dictum volunt, nimirum παρὰ τὸ κέλλειν. Steſichorus enim (inquit Etymologus) ait Mercurium dediſſe Dioſcuris equos Φλόγεον καὶ Ἅρπαγον, ὠκέα τέκνα Ποδάργης, Ἥρα δ' ἐξάλιθον καὶ Κύλλαρον. *Arion.* Ariona equũ Varinus filiũ ait eſſe Neptuni & vnius ex *In Arcadicis.* Furijs. Thelpuſij quidẽ Cererem teſte Pauſania Erinnyn vocant. Cererem autẽ aiunt mutatam in equam, ex Neptuno in equũ mutato filiam perperiſſe, cuius nomen non initiatis cælandum ſit, & equũ Arionẽ, & hanc ob cauſam dicunt (inquit) Thelpuſij, Neptunum apud ſe primum in Arcades F Hippium eſſe dictũ, & hoc probãt carminibus ex Iliade & Thebaide citatis: ex Iliade quidẽ hiſce:

Οὐδ' εἴ κεν μετόπισθεν Ἀρίονα δῖον ἐλαύνοι,
Ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν, id eſt
Non etiam ſi à tergo agitans, vel Ariona diuum
Adraſti moderetur equum, diuinitùs ortum.

Ex Thebaide verò, vbi de Adraſti fuga agitur:

Εἵματα λυγρὰ φέρων σὺν Ἀρίονι κυανοχαίτῃ, id eſt
Cum pullo ornatu, glaucus quem vexit Arion.

His nempe carminibus innui putant, Neptunum patrem eſſe Arionis: & ſi Antimachus è terra genitum Ariona hiſce verſibus cecinit: *Ariõ ex terra genitus.*

Ἄδρηστος Ταλαοῦ υἱὸς Κρηθηϊάδαο
Πρώτιστος Δαναῶν παρ' ἐπαινετὸν ἤλασεν ἵππον,
Καιρόν τε κραιπνὸν, καὶ Ἀρίονα Θελπουσαῖον,
Τόν ῥά ποτ' Ἀπόλλωνος σχεδὸν ἄλσεος Ὀγκαίοιο
Αὐτὴ γαῖ' ἀνέδωκε, σέβας θνητοῖσιν ἰδέσθαι, id eſt G
Adraſtus Talao Crethide natus, Achiuum
Primus duxit equos inſigni laude ſuperbos
Et Carum pernicem, & Ariona Thelpuſæum,
Quem iuxta Oncæi Phœbi nemus edidit ipſa
Terra parens, cunctorum oculis mirabile monſtrum.

Sed fieri poteſt, vt quanquam è terra prognatus, originem ex deo ducat, & ideo pilorum color cæruleum referat: (nam & κυανοχαίτης Neptuni epitheton eſt). Lactantius Grammaticus terram in Theſſalia tridente percuſſam à Neptuno ſcribit, vnde proſiluerint equi duo Scyphios & Arion. Sunt qui & hanc hiſtoriam referant (inquit ibidem Pauſanias:) Herculem cùm bellum aduerſus Eleos gereret, ab Onco petijſſe equum, & Arione in prælijs inuectum, Elim obtinuiſſe, poſtea verò Adraſto equum donaſſe, vnde Antimachus: Ὅς ῥα τρίτατος Ἀδρήστῳ τρίτατος γ' ἐδάμη θ' ὑπ' ἄνακτι. Alij Cygnum Martis filium ab Hercule equeſtri certamine victum ſcribunt, adiuto equo Arione, Neptunumq; dediſſe Capreo Hiliarti regi, qui eundem Herculi donarit, Hercules rurſus Adraſto: cuius hic auxilio apud Thebas euaſerit, cùm reliqui duces ferè omnes occiderentur. Meminit Arionis ſic Propertius: H

Qualis & Adraſti fuerit vocalis Arion
Triſtis ad Archemori funera victor equus.

Equi Neptuni. Ipſi verò Neptuno quatuor tribuunt equos, Enceladum, Eriolem, Glaucum, & Stenon. Σθένον quidem propter eius & maris potentiam, ἐγκέλαδον verò à ſonitu maris: γλαῦκον, ab eiuſdem colore: ἐριώλην deniq; propter humidos ventos, ex quibus etiam vehemens oritur & impetuoſa ἐριώλη eſt, id eſt ventus impetuoſus & præceps ſeu turbo. Etymolugus deducit ab ἐρι, intenſiua particula & verbo ἄω id eſt ſpiro. *Equi Martis.* Martis equos biiuges dicit Latinus poeta in Georgicis. Valerius Flaccus eos vocat Terrorem & Pauorem, ex Homero ſcilicet, qui Iliados quinto & *Lib. 3. Argon.* alibi eoſdem Δεῖμον & φόβον appellat. Heſiodus verò Pauorem & Terrorem Martis aurigas facit in Scuto Herculis: ab illiſq; Martem ab Hercule vulneratum, currui impoſitum è manibus vulnerantis eripiunt.

Τῷ δὲ φόβος καὶ Δεῖμος ἐΰτροχον ἅρμα καὶ ἵππους

Ἤλασαν

A *Ἤλασαν αἶψ' ἐγγὺς, καὶ ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης*
Ἐς δίφρον πολυδαίδαλον, αἶψα δ' ἔπειτα
Ἵππους μάστιξαν, ἵκοντο δὲ μακρὸν Ὄλυμπον.
At illi Pauor & Metus agilem currum & equos
Adagerunt celeriter propius & à terra habente latas vias:
In currum poſuerunt variegatum atque inde celeriter
Equos flagellis impulerunt, veneruntq́; in altum Olympum.

Solis equi dicuntur (inquit Lactantius) Xanthus, & Aethon, quorum meminit Martialis:
Quid cupiaum Titana tenes? iam Xanthus, & Aethon
Frena volunt.

Ouidius verò nulla facta Xanthi mentione, quatuor Solis equos ſuo quemq; nomine meminit. *Equi Solis.*
Interea volucris Pyreis, Eous & Aethon
Solis equi, quartusq; Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusq́; repagula pulſant.

Athenæus reddens rationem cur Theophraſtus in libro de temulentia dixerit, reuera Bacchi nu- *Lib. 11. ca.*
B trices fuiſſe nymphas, inquit id factum, ideo quod putata vite manet humor plurimus, & natura *13.*
vitis lachrymetur, eaq; propter Euripidem vnum ex equis Solis Aethopa Bacchicũ vocare, flori- *Aethops e-*
bus propitium, autumno vinetorum conſitorum ordines maturantem, ideoque mortales vinum *quus.*
αἴθοπα nominaſſe, quaſi ardens παρὰ τὸ αἴθειν, quod eſt vrere. Ex quo loco apud Ouidium pro
Aethon Aethops legẽdum eſſe monet Iacobus Dalechampius in ſcholijs ſuis marginalibus. Dici *Equi diei*
equi apud Homerum Lampus & Phaeton: recentiores verò, vt & Lycophron, vt teſtantur eius *& noctis.*
ſcholia, diem à Pegaſo equo vehi aiunt. Lampus ſiue Lampon à ſplendore dictus, Nocti enim *Equi Plu-*
nigros, Diei albos aſcribi equos ſuprà diximus. Plutonis equorum nomina ſunt apud Claudia- *tonis.*
num de raptu Proſerpinæ, Alaſtor, Aethon, Nyctæus & Orneus. Aethon, Lampus, Podargus & *Hectoris.*
Xanthus, equi ſunt Hectoris, vt recitat Homerus Iliados octauo. Celebratur & Aethon Pallan- *Pallantis.*
tis à Virgilio: Xanthus verò etiam nomen eſt equi Achillis apud eundem Homerum, item Balius *Achillis.*
& Pedaſus: de quibus ſic Nicol. Erythræus, Achilles (inquit) biga vt plurimum vtebantur, iun-
ctis ſcilicet Balio & Xantho equis immortalibus. Hos Podarge mater equarum rapidiſſima, dum
per florea prata paſcerẽtur, ad Oceanũ ex Zephyro genuit, vt Homerus canit: quanquam in deci-
mo ſexto Iliados, Automedon Achillis auriga ijs quoq; tertium Pedaſum nomine, loro tamen ex-
C tremo iungat, & mortalem quidem equum immortalium equorum comitem. Varinus verò ait,
Xanthus & Balius (alias βαλίας habet, & varium etiam ſignificare ſcribit) equi Achillis, οἱ ἅμα
πνοιῇσι πετέσθην, id eſt, qui æquali cum ventis velocitate volabant, ex Harpyia Podarge nati ſunt.
Neptunus hos equos Peleo donaſſe dicitur, nuptias cum Thetide celebranti. Meminit horum
Achillis equorum Homerus 16. Iliados: & rurſus lib. 19. vbi Xanthus vocalis à Iunone redditus
domino reſpondet: & lib. 17. ipſi immortales à Ioue facti etiam lachrymas emittunt. Aetha, no-
men equæ Agamemnonis celebratur plurimum ab eodem poeta in funere Patrocli. Pſyllam & *Agamem-*
Harpinnam, equos fuiſſe Oenomai, eorumque aurigam Myrtilum annotauit Varinus. Ab hoc *nonis.*
Oenomao Marmacem primum ex Hippodamiæ procis occiſum aiunt, (inquit Pauſanias ſecundo *Oenomai.*
Eliacorum) cuius equarum nomina fuerint Parthenia & Eripha, & has quoque ſupra dominum *Marmacis.*
ſuum ab illo mactatas eſſe, ac ſepulturæ permiſſas: & fluuium Partheniam ab altero equo nomina-
tum. Rhæbus equus Mezentij apud Virgilium in decimo Nic. Erythræus dictum putat παρὰ *Mezentij.*
τὸ ῥαίβω quod eſt (inquit) emico. Atqui hoc verbum in lexico vulgari Græcolatino tantùm,
quod multis modis corruptum eſt, inuenias, idq; ſine authore. Sunt qui per æ diphthongum Rhæ-
bus ſcribunt, quod multis eruditis placere video. Phœnix vnus ex equis Cleoſthenis Epidamnij,
D de quibus apud Pauſaniam hæc legimus in ſecundo Eliacorum: Poſt Pantarcis ſtatuam, Cleo-
ſthenis Epidamnij currus eſt, Ageladę opus. Is vicit Olympiade ſexageſima ſexta: & ſuam equo-
rumq; & aurigæ imaginem illic fieri curauit, adſcriptis etiam equorum nominibus, quæ ſunt Phœ-
nix & Corax: & vtrimque ad iugum, dextro latere Cnacias, ſiniſtro Samus. Hic quidem Cleo-
ſthenes primus Græcorum, qui equis nutriendis ſtuduerunt, imaginem in Olympia poſuit: Quan-
quam & Miltiades Athenienſis & Euagoras Lacon currum ſolum abſque ſua imagine: De Bory-
ſthene equo venationi aptiſſimo, cui Adrianus Imp. ſepulchrum erexit, ſuo loco diximus: necnon
de Volucri Veri, qui (vt inquit Iulius Capitolinus) Praſinis contra Venetianos turpiſſimè faue-
bat. Nam & Volucri equo Praſino aureum ſimulacrum fecerat, quod ſecum portabat &c. In cu-
ius equi gratiam primùm cœperunt equi aurei vel brauia poſtulari: In tanto autem equus ille ho-
nore fuit, vt ei à populo Praſinorum ſæpe modius aureorum poſtularetur. Sunt modò & alij
equi minus celebres celebrati a poetis, maximè à Statio & Silio Italico: à Statio Aethion, The-
baid. 6. Aſchetos, ibidem: Calydon & Cygnus, ibidem. Iris, ibidem. Pholoe, ibidem. Po-
darces,

darces, ibidem, dictus nimirum quòd valeat pedibus: Strymon, ibidem: Thoes, ibidem. Verſus E
eius ſunt.

Nominibusq́; cient, Pholoen Admetus & Irin
Funalemq́; Thoen: rapidum Danacius augur
Aſcheton increpitat, meritumq́; vocabula Cygnum.
Audit & Herculeum Strymon, Chromin, Euneon audit
Igneus Aethi on; tardum Calydona laceſsit
Hippodamus, variumq́; Thoas rogat ire Podarcen.

A Silio nominantur, Camphaſus lib. 16. Garganus lib. 4. Harpe libro præcitato, quàm equam Pelorum equum ex Zephyro vento concepiſſe canit. Ilerda verò apud eum non equi, vt Textor putauit, nomen eſt, ſed vrbis Hiſpaniæ. Lampon ibidem. Lamus ibidem. Melampus ibidem. Panchates, ibidem. Theron, ibidem. Iam verò poetas veteres vernacula poetarum Muſa audaciùs æmulata eſt: quippe quę heroum ſuorum generoſiſſimos equos proprijs nominibus fabuloſiùs etiam decantauit, vt Rholandi Brigliadorum & Vegiantinum, Baiardum Rinaldi, Rubicanſi Argaliſæ, Hippogryphum Rugerij, Frontinum & Fratalatum Sacripantis, Rondellum Oliuerij, & aliorum alijs nominibus alios. F

VSVS IN VANIS ETHNICORVM ſacrificijs.

OCTOBER equus (inquit Feſtus) appellatur, (apud Romanos,) qui in campo Martio menſe Octobri immolatur quotannis Marti, bigarum victricum dexterior: de cuius capite non leuis contentio ſolet eſſe inter Suburranenſes & Sacrauienſes: vt ij in regiæ pariete, illi ad turrim Mamiliam affigerent: eiuſdemq; cauda tanta celeritate perſertur in regiam, vt ex ea ſanguis diſtillet in focum, participandæ rei diuinæ gratia: quas hoſtias hic quidã Marti bellico ſacrari dicunt, non (vt vulgus putat) quia velut ſupplicium de eo (equo) ſumatur, quòd Romani Ilio ſunt oriundi, & Troiani ita effigie equi ſunt capti. Hæc ille, qui tamen aliàs hanc vulgi opinionem ſecutus, ſic ſcribit: Equus Marti immolatur, quòd per eius effigiem Troiani capti ſint, G vel quòd eo genere animalis Mars delectari putaretur. Alicubi alias cauſas aſſignat, inquiens: Panibus redimebant caput equi immolati idibus Octobris in campo Martio: & id ſacrificium fiebat ob frugum euentum, & equus potiùs quàm bos immolabatur, quòd hic bello, bos frugibus pariendis eſt aptus. Plutarchus apud quē quædam corrupta leguntur eaſdem ferè rationes quoque adfert in quæſtionibus Romanis, his ferè verbis: Cur idibus Decembris (Octobris potiùs, vt ex Feſto diximus, & Gyraldus quoque aſſerit in libro de annis & menſibus, notumque vulgò eſt Octobrem vniuerſum Marti ſacrum eſſe;) in curſu equorum victor dexter ſacer Marti immolatur, & caudam ſtatim deciſam ad Rheginam (regiam, Feſtus) qui dicitur locus, deportat aliquis, & arã cruore ſpargit, de capite verò inter ſe decertant, alij de ſacra via deſcendentes, alij de Suburra aduerſus eos impetum facientes? An quòd Troiam equo captam putant, idcirco equum ſupplicio afficiunt, quòd è Troianis oriundi;

Marti Romæ equus immolatus.

Mixtaq; Troiugenum ſint pignora clara Latinis?

An quòd iracundum ferox, & bellicoſum animal eſt equus? Dijs autem grata & accommodata in primis immolant. Victor autem idcirco immolatur, quòd victoriæ Mars author eſt: Vel potiùs, H quoniam Marti conuenit ſtare loco, & qui locum ſuum in acie tuentur, vincunt eos qui non manent ſed fugiunt, vt celeritas (per equum inſinuata) tanquam fugæ & timiditatis occaſio per hoc ſacrificij genus puniatur, & tanquam ſub ænigmatis inuolucro fugam minimè ſalutarem eſſe intelligatur, Hucuſque Plutarchus, Iſtiuſmodi hoſtiæ Cauiares dicebantur teſte Feſto, quòd cauiar pars hoſtiæ cauda tenus dicebatur. Manifeſtum enim eſt in equo Octobri, de quo hic agitur (inquit Ioſephus Scaliger) partem ſecundum caudam dictam cauiar, vt in boue palaſcam, in ſue oſſam penitã. Fiebat autem hoc ſacrificium quinto quoquo anno, vt ibidem ſequitur & Propertius refert. *Qualis nunc curto luſtra nouantur equo.* Emeritos item equos Marti conſecrari ſolere, diſcimus ex Suetonio in vita Iulij Cæſaris; *Equorum greges* (inquit) *quos in trajcíendo, Rubicone Marts* (in quibuſdam codicibus legitur, flumine) *conſecrauerat, ac ſine cuſtodibus vagos dimiſerat, comperit pabulo pertinaciſsimè abſtinere, vbertimq; flere.* Apollinem hoc eſt, Solem Perſæ equo placabant, vt meminit Ouidius inquiens.

Faſtor. 3.

Soli cur equus immolatus.

Placat equo Perſis radijs Hyperiona cinctum,

Ne de-

A *Ne detur celeri victima tarda deo.*

Cælius tradit exercitu Perſarum progrediente, ignem quem ipſi ſacrum æternumque vocabant, argenteis præferri ſolere altaribus: Hunc mox inſecutos fuiſſe Magos, hos iuuenes 365. puniceis velatos amiculis, quot in anno dies ſunt. Mox Iouis ſacrum currum, quem albi traherẽt equi: poſt hos inſigni magnitudine equum Solis. Apud Aethiopes teſte Heliodoro quadrigæ de albis equis Soli ad ſacrificium adornantur, Lunæ verò bigæ boum ſiue taurorum. Maſſagetæ verò, vt Herodotus in fine libri primi docet, equum etiam vt pecorum perniciſſimum, Soli vt deorum perniciſſimo immolant. Meminit huius ſacrificij etiam Strabo. Herodotus idem à Scythis fieri tradit Philoſtratus in Heroicis refert Palamedem Grecis precepiſſe, vt orienti Soli candidum equum mactarent. Taygeti vertex ſupra Bryſeas Taletum ſuſtinet. Id ſacrum Soli appellant, vt ſcribit Pauſanias in Laconicis, ibiq; præter alias hoſtias, etiam equos Soli cædunt. Sallentini apud quos Menzanæ Ioui dicatus, viuus equus teſte Feſto conijcitur in ignem. Rhodios verò ſcribit idem Feſtus quotannis quadrigas Soli conſecraras in mare iacere, quòd is tali curriculo fertur circumuehi mundum. Paſtores pullum à quo pullium vel hippomanes abſtulerint, Soli immolare ſuprà ex Aeliano diximus. Cæterùm Sextus Philoſophus equo tradit litari Neptuno, Apollini verò

Lib. 11. Geogr.

B Didymæo præcipuè hoc animal inuiſum eſſe. De Neptuno ſcribit Pauſanias in Arcadicis, quòd olim Argiui ei equos proijciebant in Dynen frænatos & ad ſpeciem phaleris exornatos. Eſt Dyne ad Genethlium (in Argolica terra hoc nomine vicus dicitur) dulcis aquæ è mari per ſubterraneos meatus erumpentis lacus. Fabulantur etiam aliqui, vt Athenæus refert, de Methymneis, oraculo iuſſos virginem Neptuno in mare demiſiſſe: & Enallùm ducem quendam eius amore captum, vt eam ſeruaret, enataſſe & tum quidem vtroſq; mari obrectos eſſe: poſt tempus verò aliquod Enallum redijſſe, & narraſſe quod virgo quidem inter Nereides eſſet, ſe verò cùm equos Neptuni aliquandiu pauiſſet, magno ſuperueniente fluctu natando euaſiſſe: Sed hoc hic non pertinet. Ventis autem equum immolaſſe Lacedæmonios in monte Taygeto, ibidemque adoleuiſſe, vt eorum flatu cinis eius per finitimos quàm latiſſimè deferretur, legimus apud Feſtum. Suſpicari licet in cauſa fuiſſe ventorum celeritatem; qua nimirum ratione etiam Soli equum immolabant. Nec aliam puto ob rationem fluminibus quidã equos mactabant: quanquã aliàs tauri potiùs fluminibus eſſent conſecrati; vt notat his verbis Varinus in Ταῦροι: *Tauros veteres fluuijs conſecrabant, aliqui etiam equos viuos in eorum vortices inijciebant, vt Troiani in Xanthum.* Habemus &

Lib. 3. Pyrrhon. Hypotyroſeon. Neptuno equi immolati. Lib. 11. Enalli fabula. Ventis equus immolatus.

C apud Philoſtratum, regem Indorum dici ad flumen accedere cùm augeri dies incipiũt, & illi equos nigroſq; tauros flumini tanquam deo ſacrificare. Fuére etiam qui equos omnibus ſuis quos colebant, dijs ſacrificarunt. Idem enim Philoſtratus Apollonium tradit adeuntem Babyloniorum regem, iuſſum ab eo vt Græco ſermone vnà ſecum dijs ſacrificaret: Erat autem candidum (inquit) equum mactaturus ex Niſçis de meliora nota, ſic inſtructum tanquam in pompam profecturus eſſet. Myſi niſi immolato prius equo & litato, extiſq; depaſtis, nullo modo vota concipiebant, vt notauit Alexander ab Alexandro libro ſecundo cap. 22. Vnum ex ducibus Mœſorum qui per M. Craſſum victi ſunt, ſcribit Auentinus lib. 1. Annal. Boiorum, ante aciem poſtulato ſilentio, interrogaſſe; Qui vos eſtis? cumque reſponderent, Romani rerum domini, dixiſſe, Ita fiet ſi nos viceritis, & ſtatim ante aciem immolato equo, concepiſſe omnes vota, vt cæſorum ducum extis & litarent & veſcerentur. Rex Tartarorum (inquit Paulus Venetus) habet armenta magna equorum alborum vtriuſq; ſexus, qui putantur excedere numerum decem millium. In feſtiuitate autem quæ celebratur vigeſimo octauo Auguſti, Gothos, vt teſtatur Olaus Magnus lib. 1. cap. 24. præparatur lac equinum (equarum albarum) in vaſis decentibus & rex ipſe manibus ſuis diffundit hinc inde lac illud pro honore deorum ſuorum, arbitrans, & à magis ſuis edoctus, quòd dij

Li. 1. c. 63. Tartarorũ in lacte equino ceremonia.

D lac bibant effuſum & ſoliciti ſint conſeruatores omniũ eorum quæ poſſidet. Poſt ſacrificium illud nefandum, bibit rex de lacte equarum albarum, nec vlli alteri licet illa die bibere de lacte illo, niſi fuerit de progenie regis, præter populum quandam regionis illius Horiach vocatum: qui hoc etiã fruitur priuilegio, propter victoriam quandam magnam, quam pro magno Cham Chinchis obtinuit. Hinc fit, vt equi albi atque equæ in magno à populo illo habeantur honore. Hæc ille. Olim etiam Sauromatę, qui cum Tartaris ijdem, vel ſaltem finitimi ſunt, plurimos alebant equos, vtpote Nomades, quibus non tantùm ad bellum vtebantur, & in cibo, ſed dijs etiam ſuis immolabant, vt Pauſanias refert in Atticis. Apud veteres moris erat circa finem Decembris, dum lacus omnes glacie conſtringuntur, optimos quoſq; equos, in ſingulis prouincijs ad edenda ſpectacula colligere, vt quem celeriore curſu reliquos omnes ſuperare viderent, hunc ſacrificium numinum velut munus pretioſum, ad aram mactandum comburendumue offerrent: opinantes eo dono cunctis hoſtibus ſeſe ſuperiores fore, ſimul etiam vt regi velociſſimos equos offerrent, quibus contra hoſtiles motus exploratores vterentur: De eiſdem Gothis ſcribit Ioan. Magnus lib. 1. cap. 13. olim proceſſuros in prælium, ſolere equos ad aras immolare, eorumque abſciſſa capita contis excepta,

ſubiectis ſtipitibus diſtentos faucium rictus ante aciem præferre. Inuenio autem equos quoque E hominibus fuiſſe immolatos. Cyro Perſarum regi quotidie ouem: quoquo verò menſe equum mactatum tradit Arrianus. De Diomede ſcriptum reliquerunt Strabo & Euſtathius: in Venetis inſignes ei extitiſſe honores, candidumq; ei immolatum fuiſſe equum. Et apud Plutarchum le- *In Pelopida & in Amatorys ca. 3.* go: cùm Thebani aduerſus Lacedæmonios bellum gererent, Pelopidæ vni ex ducibus Thebanis Scedaſum in ſomnis viſum dixiſſe: aduentare Leuctra Lacedæmonios, ſed ſibi ac filiabus pœnas daturos: vnoq; prius die quàm cum Lacedæmonijs confligerent, pullum equi candidum inſtructum ad ſepulchrum virginum mactari iuſſiſſe. In rogo Patrocli comburebantur etiam equi, apud *Equus ad ſepulchrũ mactatus.* Homerum Iliad. Ψ. Et Germanos teſtatur Tacitus ſua quemcumq; arma in pyram inijcere, ſæpè verò etiam equos. Regulus item, vt narrat Plinius Cæcilius in epiſtolis, in funere filij cariſſima quæque, mannos, canes, aues, & huiuſmodi coniecit in pyram. Cæterùm non ſolum cariora in eam conijciebantur, ſed & vxores apud Orientales, quod Tullius & Propertius enarrant:

Felix (inquit hic) *Eois lex funeris vna maritis*
Quas aurora ſuis nigra colorat equis.

Flaccus de funere Cizici. F

Interea innumeras nudatis montibus vrgent
Certatim, decorantq; pyras & tempora mœſti
Summa locant, vadit ſonipes ceruice remiſſa
Venatrix nec turba canum pecudumq; morantur.

E contrario Pali paſtorum deæ nulla cædebatur hoſtia, vt Plutarchus, & Solinus ſcribunt, vt dies vrbi Romanæ conſacratus, purus eſſet à ſanguine, ſed ſuffimentum fiebat, quo populus februari *Palilia.* hoc eſt purgari Palilibus dicebatur, ex equi ſanguine; ſtipulis fabarum & cineribus vitulorum vſtorum in fordicidijs à Veſtali virgine, vt oſtendit Ouidius quarto Faſtorum:

Nox abijt, oriturq; aurora, Palilia poſco,
Nam poſcor fruſtra: ſi fauet alma Pales.
Alma Pales faueas paſtorum ſacra canenti
Proſequor officio ſi tua facta meo.
Certè ego de vitulo cinerem, ſtipulamq; fabalem
Sæpe tuli plena Februa toſta manu.
Certè ego tranſilij poſitas ter in ordine flammas G
Virgaq; rorales Laurea miſit equas.
Mota Dea eſt, operiq; fauet, naualibus exit
Puppis, habent ventos iam mea vela ſuos.
I pete virginea populus ſuffimen ab ara,
Veſta dabit, Veſta murmure purus eris.
Sanguis equi ſuffimen, erit vituliq; fauilla
Tertia res duræ culmen inane fabæ.

Erant autem Palilia annua paſtorum conuiuia luſus in vrbe, in quibus pagana mandebant fercula. Dicebantur & Parilia teſte Feſto à partu pecoris. Celebrantur xj. Cal. Maias, quo die Ro- *Lib. 4.* mæ fuiſſe initium volunt. Meminit eorum Propertius:

Annuaq; accenſo celebrare Palilia fœno
Qualia nunc curto luſtra nouantur equo.

METAMORPHOSES. H

Neptunus in equum. NEPTVNVM aiunt (inquit Pauſanias in Arcadicis) Cereri, dum illa errans filiam quæreret, eius amore captum, vitium offerre conatum: ſed cùm in equam ſe dea vertiſſet & ad Oncium armentis permiſta paſceret, Neptunum non fefellit, nam & ipſe in equum mutatus, eam compreſſit: quod illa primùm iracundè tulit, verò poſtea placabilior facta, lauiſſe ſe dicitur in Ladone. Cognomina itaque Deæ attributa; Erinnys, à verbo Ἐρινύειν, quod furere *Cerere cognomina.* Arcadibus eſt: Luſia verò quòd ſe in flumine abluiſſet. Cererem quidem ipſam Neptuno filiam peperiſſe tradunt, cuius nomen ne ad prophanos ederetur, religione ſanxerunt, equum præterea, cui nomen Arion fuit. Hæc ille: & mox rurſus: Elaius mons alter abeſt à Phigalia ſtadia propè triginta. Eſt in eo loco antrum Cereris cognomento nigræ: cum ijs certè quæ de Cereris cum Neptuno concubitu Thelpuſij prodiderunt, ea conueniunt, quæ Phigalenſes ſacris peragendis celebrant: peperiſſe verò Cererem non equum memorant, ſed eam quæ ab Arcadibus

Hera

A Hera cognominatur: ac nigram quidem illam veſtem, tùm ira in Neptunum, tum luctu de Proſerpinæ raptu commotam, ſumpſiſſe: in hunc certè ſpecum cùm ſe abdidiſſet, diu lucem vitaſſe &c. In rei memoriam ſe Phigalenſes dicunt antrum illud cum ligneo ſimulacro deæ dedicaſſe: ſimulacrum ita fabricaſſe, vt ſaxo inſideret muliebri figura, præter caput, quod equinum atque adeò cum iuba eſſet, draconibus & alijs feris ad caput alludentibus, reliquo corpore ad imos pedes tunica velato, altera manu delphinum, columbam altera præferente &c. Sed enim quamuis huiuſmodi ſimulachrum Cereris nonnulli fuiſſe dicant, ego tamen (inquit Pierius Valerianus) Veneris potiùs crediderim: niſi dicamus pabulum & opulentiam, quæ per Cererem ſignificatur, incitamentum eſſe ad illecebras & petulantiam. Equinum enim caput non eſſe à laſciuia alienum, ex ijs quæ paulò antè diximus, manifeſtum eſt. Draconem ſpiras amatorios nodos voluptariaſque implicationes ſignificare de ſerpente ſuper indicat commentarium. Delphinum amoris ſimulacrum eſſe, tam ex hiſtoria, quàm ex tot Veneris ſignis, quibus id genus piſcis admouetur, alibi comprobauimus. Columbam denique referre Venerem, ſuo capite diſputatum eſt. Acquieſcendum tamen Pauſaniæ, Cererem eam eſſe dicenti. Sed enim, vt in ſue diſſeruimus, eandem eſſe Cererem & Venerem Ptolomæi Aſſertoris tempore declaratum eſt. Cæterùm po- *Laſciuiæ typus.* *Naturæ typus.*
B teſt huiuſmodi picturæ ſpecies ipſius etiam rerum naturæ hieroglyphicum eſſe; Equinum enim caput ob inſitam animali pernicitatem innuere velociſſimos cæleſtium orbium motus: columbam tractus aerios, vt ſuo loco dictum. Mare delphinum, vt in nummis paſſim: anguium inuolucra ſinuoſos omnium toto terrarum orbe lapſus, de quibus apud Platonem Socrates, vt in ſerpente teſtatum fecimus. Feræ reliquæ vitas animantium omnium oſtendere videntur. Saxum terræ firmem & ſtabilem ſedem, ſua ſe ſolidirare continentem. Antrum denique ac nigra palla ea plurima, quæ de rerum cauſis & originibus minus adhuc comperta deliteſcunt, vt in ſimulacris Iſidis caput pedeſque ex nigro lapide, de qua dictum alibi. Hæc omnia ille, ſed vt ad metamorphoſin reuertatur oratio, eius ſic meminit Ouidius: *Metam. 6.*

Et te flaua comas frugum mitiſſima mater
Senſit equum.

Vbi etiam fabulæ meminit de Saturno in equum immutato: *Saturnus in equum.*

Vt Saturnus equo geminum Chirona crearit.

Hic cum Phylira Oceani filia concumbens, veritus ne Opis vxoris aduentu deprehenderetur, in equum ſe commutauit, ſic Centaurum genuit Chironem. Hinc etiam Virgilius in Georgicis,
C cum equum bellatorem deſcripſiſſet, canit:

Talis & ipſe iubam ceruice effudit equina,
Coniugis aduentu pernix Saturnus: & altum
Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.

Hoc figmentum quidam ex Aſtronomis ad aſtri velocitatem referunt, cùm ampliſſima cæli ſpatia diurno motu velociſſimè tranſcurrat, ſi quanto diſtet interuallo, quamq; magno circuitu ſupra planetas ſit reliquos conſiderauerimus. De Hippe Centauri filia in equam mutata, ſuprà in equo ſidere dixi ex Hygino. Ouidius verò Ocyroen Chironis filiam in equam mutatam fabulatur, a Ioue quòd infanti ſuo Aeſculapio prædixiſſet, quòd medicina mortuos ad ſuperos educturus eſſet, quam metamorphoſin his verbis pulcherrime delineat: *Metam. 2. Ocyroen in equam.*

Iam mihi ſubduci facies humana videtur,
Iam cibus herba placet: iam latis currere campis
Impetus eſt: in equam cognataq; pectora vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis;
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ
D *Intellecta parum, confuſaq; verba fuerunt*
Mox nec verba quidem: nec equæ ſonus ille videtur
Sed ſimulantis equam; paruoq; in tempore certos
Edidit hinnitus; & brachia mouit in herbas.
Tum digiti coeunt, & quinos alligat vngues
Perpetuo cornu leuis vngula: creſcit & oris
Et colli ſpatium. Longè pars maxima pallæ
Cauda fit, vtq; vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas: pariterq; nouata eſt,
Et vox & facies.

FABVLOSA.

Pegaſus. AETHIOPIA, vt ſcribit Plinius, Lyncas & Sphingas generat, multaq; alia monſtro ſimilia: pennatos equos & cornibus armatos, quos Pegaſos vocant. Ad cuius imitationẽ Albertus Magnus, Pegaſus (inquit) animal eſt compoſitum, quòd in Aethiopia generatur, permagnum & horrendum, equi formam præferens anterius: alas habet vt aquila, ſed multo maiores: caput cornutum & adeo monſtroſum, vt multa animalia ſolo aſpectu terreantur. Alis nõ volat in ſublime elatus, ſed aerẽ tantùm ferit, & curſus ſui velocitatem ſic promouet, animantibus cunctis infeſtus, maximè verò homini. Alij eiuſdem farinæ ſcriptores, adijciunt, graui corpore eſſe, fuga mirabili: alarum remigio adiutum currere potiùs, quàm peruolare: & colliſo aere vi pennarum inſtar turbinis impellere ventos, voracem eſſe & in quiete moueri. Cæterũ Plinius, quem, vt dixi, ſecuti ſunt, aliàs: *Pegaſos* (inquit) *equino capite volucres & Gryphas auritos aduncitate roſtri fabuloſo reor: illos in Scythia, hos in Aethiopia.* Solinus verò Pegaſum Aethiopici cæli alitem eſſe F
Pegaſi ortus. ſcribit, ſed hanc alitem præter aures nihil equinum habere. Poetæ veteres Pegaſum alatum equum natum ex Neptuno & Meduſa aiunt, multi quoq; è ſanguine Meduſæ, cùm eius caput à
Metam. 4. Perſeo cæderetur, quos ſectatur Ouidius inquiens: *Dumq; grauis ſomnus colubros, ipſamq; tenebat*

Eripuiſſe caput collo, pennisq; fugacem Pegaſon, & fratres matris de ſanguine natos.

Bellerophõtis fabula. Huius alati equi auxilio Bellerophontem ſeruatum eſſe ijdem Poetæ fabulantur. A Stenobæa enim Prœti vxore, quæ nullis blãditijs cum ad adulteriũ pellicere poterat, tentatæ pudicitiæ apud maritum accuſatus, à Iobate Prœti genero, vt Chimæram & Solymos & Amazonas occideret miſſus, Pegaſum alatum equum à Neptuno accepit, primùmq; Chimæram occidit, deinde Solymos & Amazonas debellauit. Alij dicunt Mineruam Chalinitidem ſiue frenatricem cognomento maximo omnium deorum opem innocentiæ Bellerophontis tuliſſe, quippe quæ prius domitum & fræno aſſuetum illi tradiderit. Iam verò cùm Bellerophon quale eſt ingenium pleriſque mortalium, tantarum rerum geſtarum felicitate nimium elatus in cælum quoq; aſcendere ſuper equo Pegaſo vellet, Iuppiter omnis temeritatis grauiſſimus vindex, tantam arrogantiam deprimendam eſſe ratus, oeſtrum illi equo immiſit; quare Bellerophon in terram deturbatur. Dictus eſt autem campus Aleius in Cilicia ἀπὸ τῆς ἄλης, vt ait Euſtathius, in quo & equo & mente deiectus cecidit, & eo vſq; oberrauit, quamdiu vixit, cùm in tota illa planitie neq; domum neq; hominem reperiret. Fabulam hanc nonnulli ad hiſtoriam, alij ad Phyſicam, alij ad Ethicam explicationem traduxerunt. Quæ ad hiſtoriam ſpectant, ea per ſe patent, niſi quòd Pegaſus nauis fuerit G
Fabula Bellerophontis varia explicatio. ita dicta ἀπὸ τοῦ πήγνυσθαι, à compingendo ſcilicet. Fuerunt qui Bellerophontẽ nihil aliud eſſe putauerint, quàm humorem motu Solis eleuatum: quoniam agro vi Solis agitato pars grauior ſublata paulò poſt rurſus deorſum demittitur atq; cogitur, quæ cùm feratur deorſum & coageletur, Pegaſus dicta fuit. Cùm verò pars ſubtilior ad regionem ignis feratur, ſic illa pars craſſior dicta fuit à Ioue deorſum detruſa fuiſſe: atq; cum Pegaſo ex aqua ob motum cæli diurnum ſublato Aurora oriatur, dies dictus eſt, vt ſenſui magis patet, at non Bellerophon à Pegaſo equo portari. Alij generationem elementorum, cùm alia ſurſum, alia deorſum ferantur, vt leuia ſunt, aut grauia, per hæc ſignificari maluerunt. Alij vitæ humanæ rationem propè omnẽ ſub hac fabula contineri maluerunt: nam neq; aduerſis rebus nimis triſtari neq; proſperis neq, felicibus nimis gloriari aut extolli conuenit, quoniam horum omnium deniq; moderatorem Deum eſſe experimur. Is enim pro ſua ſingulari clementia, calamitatibus iniquè circumuentos adiuuat, quòd accidit, dum calamitoſus eſſet, Bellerophonti, & nimis elatos animos deprimit, quare præceps idem poſtea dicitur de H cælo detruſus. Alij malunt Chimæram fuiſſe Lyciorum ducem rei bellicæ peritiſſimum, ſed immani crudelitate, qui cùm piraticam exerceret, veheretur q; in naui, cuius prora leonẽ, puppis draconem haberet, in medio capra eſſet depictam, quem inſecutus Bellerophon cùm citiſſima atq; expeditiſſima naui longa Pegaſo vocata interemit, quare datus eſt locus fabulæ, vt ait Plutarchus in claris mulieribus: at Lucianus in aſtrologia ſenſit animum Bellerophontis ad ſublimium rerũ ſpeculationem elatum, equum fuiſſe creditum alatũ, atq; ita rem fabulis inuolutam. Alij ad aſtronomicas rationes hæc ipſa, quæ de phyſicis dicta ſunt, tranſtulerunt, eaq; fieri inquiunt pro viribus aſtrorum, quas cùm prior Bellerophon deprehẽdiſſet, dictus eſt in cælum aſcendiſſe. Alij dixerunt Bellerophontem a Pegaſo alato vectum Chimæram interemiſſe, quia is celerem prior inuenit & frænum, vt ait Pindari interpres: Dictus eſt is equus alatus, vt voluerunt quidam nauigiũ, cùm ille prior omnium inuenerit nauigare claſſe atq; ordinem claſſis inſtruendæ, cùm remi & vela alæ ſint nauigiorum. Hic igitur nauali prælio Solymis populis bellicoſis ſuperatis, quos Leonibus ſimiles

dixerunt

A ſimiles dixerunt poetæ, Amazonibus arma intulit, quas per loca difficilia & montoſa peragrantes capras vocarunt. Pegaſi equi effigies Gabalis in templo quodam viſebatur, vt ait Pauſanias in Corynthiacis. Ab hoc equo Muſæ Pegaſides dictæ ſunt, nimirum à fonte, quem ictu vngulæ fingitur aperuiſſe, ob quam cauſam & Græcè appellatæ ſunt Hippocrenæ, vt tradit Feſtus. Hinc & Ouidius: *Metam. 5.*

Fama noui fontis noſtras peruenit ad aures,
Dura Meduſæi quem præpetis vngula rupit.

Quæ pars fabulæ inde orta eſt, quòd maximum ſit equo in pedibus robur, Arioſtus de Baiardo:

Che ne'calci tal poſſa hauea il Cauallo,
C'hauria ſpezzato vn monte di metallo;

Sed ne à fontis apertione recedamus. Refert Theſſalus filius Hippocratis Coi in oratione ſua ad Athenienſes, equum Eurylochij Amphyctionum ducis canalem, per quem aqua in vrbem ferebatur, cùm in puluere volutari voluiſſet, vngula ita percuſſiſſe, vt eum omnibus conſpicuum redderet. Quia verò Muſis dicatus eſt Pegaſus equus, hinc pro animum ſtudijs applicare dixit Propertius lib. 2. ad Muſam:

B *Iam tempus luſtrare alijs Helicona choreis,*
Et campum Hæmonio iam dare tempus equo.

Fabulas de Diomede Thracum rege & Glauco Siſyphi & Metropes filio, qui equos ſuos humana carne paſcebant, & myſticum earum ſenſum nec non de equis ex ventis conceptis, alijs aptioribus locis diximus. Dicemus de Oenomao: Oenomaus rex Elidis ac Piſæ, cùm percepiſſet ex oraculo, fore vt à genero interficeretur, omnibus artibus conatus eſt homines à filiæ Hippodamiæ eximiæ pulchritudinis deterrere coniugio: atq; curule certamen propoſuit illius procis, ea lege, vt qui victus fuiſſet, trucidaretur, qui verò victor extitiſſet, Hippodamiæ matrimonium obtineret. Cùm autem multos procos ita viciſſet atq; occidiſſet, tandem à Pelope ope Myrtili ſuperatus eſt. Myrtilus enim clauos modiolis rotarum non immiſit; alij immiſiſſe quidem dicunt, ſed cereos, quorũ etiam meminit Sidonius in Panegyrico ad Antemium Auguſtum: *Oenomai regis fabula.*

Gracia ni pudor eſt, reparatis Piſa quadrigis
Suſcitet Oenomaum nata quem fraude cadentem
Cerea deſtituit reſolutis axibus obex.

Concedebat enim Oenomaus procis, vt Hippodamiam in ſuis curribus haberent; ipſe autẽ à tergo eum haſta currens in curru ſequebatur, qui ab equis velociſſimis Pſilla & Arpinna trahebatur. Sic igitur comprehenſos procos ipſe à tergo haſta transfigebat.
C

CENTAVRI SIVE HIPPOCENTAVRI an omnino fabuloſi.

DE ortu Centaurorum alij aliter tradunt. Diodorus Siculus in quinto à nonnullis dici ait, eos in Peleo monte à Nymphis nutritos, poſtea equos ſubagitaſſe, exque eis Hippocentauros natos: creditumq; quod primi equitare auſi ſint, ex eoque natam fabulam, veluti equi eſſent, hominiſq; naturæ. Hæc ille: quamobrẽ Homerus Centauros φῆρας nuncupauit quæ vox latinis etiam in vſu eſt & feras ſignificat, quòd ſemiferi & ſemihomines eſſent. Seruius in ſextum Aeneidos Centauros Ixionis Nubiſq; filios eſſe ſcribit, cùm ille amatam Iunonem de ſtu- *Centaurorum ortus.*
D pro interpellaret: quæ ex Iouis (vt ipſius Seruij vtar verbis) voluntate, nubem in ſuam formam conuerſam amanti obtulerit: vnde feruntur nati eſſe Centauri. Aliàs verò in tertium Georgicorum, explicans hoc Virgilianum. *Frena Pelethronij Lapithæ, gyroſq; dedere.*

Pelethronium (inquit) oppidum eſt Theſſaliæ, vbi primùm domandorum equorum repertus eſt vſus; Nam cùm quidam Theſſalus rex bobus oeſtro agitatis ſatellites ſuos ad eos reuocandos ire iuſſiſſet; illique curſu non ſufficerent, aſcenderunt equos & eorum velocitate boues ſecuti, eos ſtimulis ad tecta reuocauerunt. Sed hi vſi, aut cùm irent velociter, aut cùm eorum equi circa flumen Peneon potarent capitibus inclinatis, locum fabulæ dederunt, vt Centauri eſſe crederentur: qui dicti ſunt Centauri; ἀπὸ τοῦ κεντεῖν τοὺς ταύρους. At Palæfatus refert; Cùm tauri præferoces Lariſſam, & eam Theſſaliæ regionem vaſtarent: Ixion rex præmium propoſuit ijs qui tauros arcerent. Iuuenes è Nephele pago, cùm equos manſuefactos & edoctos conſcendiſſent (nam prius curribus vtebantur) tauros abegerunt: Accepta ob hoc pecunia, inſolentiores facti, iniurijs affecerunt & ipſum Ixiona & Lariſſæos, qui tum Lapithæ dicebantur, ita *Equi vbi primùm domiti.*

vt inuitati ad nuptias Pirithoi, mulieres eorum raperent. Quæ res præbuit occaſionem E
fabulæ, quòd Centauri dicantur, quòd ſemi equi, quod filij Ixionis (quia ab ipſo miſſi &
Metam.12 donati) quòd ex nubibus. Lapitharum & Centaurorum prælium deſcribitur ab Ouidio. De
Ex equo qui primò pugnarint. eiјſdem & Ixione multa habet Euſtathius in primum Iliad. Plinius verò etiam pugnare ex equo Theſſalorum iuuentū dici tradit, qui (inquit) Centauri appellati ſunt, habitantes ſecundum Pelium montem. Et apud Plutarchum Hippocentaurus ſumi videtur pro equitatore præſtantiſſimo atq; inſuperabili. Pindarus Centaurum quidem ex Ixione & nube genitum narrat, ſed hunc Centaurum hominem fuiſſe indicat, éque re ſic nominatum, quod commiſcuiſſet ſe cum equabus Magneſijs ſub monte Pelio: editam enim tum fuiſſe ſobolem, vtriq; parenti ſimilem, ſuprà quidem patri, infrà matri: *ἐκ δ' ἐγένοντο* (inquit) *στρατὸς θαυμαστὸς ἀμφοτέροις ὁμοῖοι τοκεῦσι. τὰ ματρόθεν μὲν κάτω, τὰ δ' ὕπερθε πατρός.* Huc pertinet obſcœnus iſte Græcus verſus citatus à Varino alijſque: *Ἵππος ἐρεύγεται ἄνδρα, βροτὸς δ' ἀποπέρδεται ἵππον.* Hanc autem ſpecie præbebant intuentibus à tergo, quæ poſtea fingi, & effingi cæpta, dimidiati ad vmbelicum hominis & parte poſteriore equi. Cùm enim locorum in Theſſalia montanorum atq; inacceſſorum fiducia in vicinorum agros excurrerent, & ceu latrones prædas agerent, armentaq; & greges abigerent, extimulantes ſcilicet quò celecius pergerent, ij quibus ſua eripiebantur, exclamantes & vicinorum opem implorantes, ab Hippocentauris ſe deprędari vociferabantur. Eodem alij referunt & procreationis horſi fabulam & Ixionis parentis rotam, quibus in aere, hoc eſt ſub Dio agitandi, F & celeritas & gyri atq; orbes deſignentur: itaq; nonnulli *ἱπποκενταύρους* dictos volunt quaſi *κέντορας τινας τῶν ἵππων ταχυτῆτι τοῖς ἀνέμοις ὁμοίους*, iuxtà hoc, *θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι*: à velocitate
Centauri an omnino fabuloſi. videlicet qua ventis æquiparantur. Nunquid modò omnino Centauri ſiue Hippocentauri fabuloſi ſint, an reuera in rerum natura extiterint, diſputat Franciſcus Floridus Sabinus, ex quo quę deinceps dicentur, ferè ſum mutuatus. Lucretius poeta eos vti rem fabuloſam, nec vnquam fuiſ-
Li.2.Lect. Succeſsiuar cap.16. ſe, nec eſſe, pro certo aſſerit, dum canit:

Nam certè ex viuo Centauri non fit imago,
Nulla fuit quoniam talis natura animai.

Libro 5.de rer.nat. Idem aliàs diffuſiùs de eadem re agit, rationemque quare ij eſſe nequeant, in medium profert, inquiens.

Sed neq; Centauri fuerant, nec tempore in vllo
Eſſe queunt duplici natura & corpore bino,
Ex alienigenis membris compacta poteſtas G
Hinc illinc paruis, vt non par eſſe potis ſit.
Id licet hinc quamuis hebeti cognoſcere corde,
Principio circum tribus actis impiger annis
Floret equus, puer haudquoquam: quin ſæpè etiam nunc
Vbera mammarum in ſomnis lactantia quærit.
Poſt vbi equum validæ vires ætate ſenecta
Membraq; deficiunt fugienti languida vita
Tum demum puerili æuo florente, iuuentus
Occipit & molli veſtit lanugine malas:
Ne fortè ex homine & veterino ſemine equorum
Confieri credas Centauros poſſe, neq; eſſe:
Aut rapidis canibus ſuccinctas ſemimarinis
Corporibus Scyllas, & cætera de genere horum
Inter ſe, quorum diſcordia membra videmus;
Quæ neq; floreſcunt pariter, nec robora ſumunt H
Corporibus, neq; proficiunt ætate ſenecta
Nec ſimili Venere ardeſcunt, nec moribus vnis
Conueniunt, neq; ſunt eadem iucunda per artus.

Hæc ille, non modò de Centauris, ſed de omnibus monſtris. Et eius quidem ratio ſatis videtur probanda, ſi animalia ea ex diuerſis generibus procreata, diu viuere non poſſe exiſtimat. Sin autem neque naſci quidem illa arbitratur, egregiè (inquit Floridus) fallitur: niſi C. Plinius; qui ſeruatum ſe in melle Hippocentaurum vidiſſe ſcribit, mentiri fortè voluit; aut Claudius Cæſar eiuſmodi monſtrum in Theſſalia eodem die quo natum erat, interijſſe, ſcire non valuit. C. Plinij ex ſeptimo naturalis hiſtoriæ verba ita ſe habent: *Claudius Cæſar ſcribit, Hippocentaurum in Theſſalia natum, eodem die interijſſe: Et nos principatu eius allatum illi ex Aegypto in melle vidimus.* Propterea; Lucretium de eorum vita ſenſiſſe exiſtimo, cùm nec fuiſſe vnquam, nec eſſe poſſe id monſtri genus aſſeueraret, quod etiam ſi Seruio credimus, Virgilio placuiſſe putandum eſt,

Hippocentaurus D. Antonio viſus.

A cùm Centauros in foribus inferorum ſtabulare cecinit, quòd quæ contra naturam creari poſſunt, ſtatim pereant. D. quidem Hieronymus in Pauli Eremitæ vita, cùm Hippocentaurum Antonio apparuiſſe teſtetur, non ſatis ſcit, fueritnè ille verè Hippocentaurus, qualem poetæ eſſe perhibent: an potiùs Cacodæmon, ea forma Antonium ludificare voluerit. Nec plura his, ait, conſpicit hominem equo mixtum, cui opinio poetarum Hippocentauro vocabulum indidit: quo viſo, ſalutaris impreſſione ſigni armat frontem: & heus tu, inquit, qua nam in parte hic ſeruus Dei habitat? At ille barbarum neſcio quid infrendens & frangens potius verba quàm proloquens, inter horrentia ora ſenis blandum quæſiuit alloquium, & dextræ protenſione manus cupitum indicat iter: & ſic patentes campos, volucri tranſmittens fuga, ex oculis mirantis euanuit. Verùm hæc vtrum Diabolus ad terrendum eum ſimulauerit, an (vt ſolet) eremus monſtroſorum animalium ferax, iſtam quoque gignat beſtiam, incertum habemus. Hactenus ille.

Infans ex equa natus

Plutarchus in conuiuio ſapientum, in domum Periandri illatum ſcribit à paſtore infantem ex equa natum, cuius caput, collum & manus hominis eſſent, cætera equi: eiulatus infantium. Quo inſpecto Thales Periandro dixit ſibi quidem non videri rem prodigioſam & ceu portentum à dijs immiſſam, quo ſeditiones & diſſidia ſignificarentur, vt Diocles iudicabat, ſed rem eſſe na-B turalem, ideoque conſulere ſe, vt vel equiſones non habeat, vel vxores eis tradat. Sed vt iſta de Centauris ita eſſe Lucretio concedamus, quomodo Satyros olim fuiſſe idem negabit? Et tamen non magis ab hominum natura capræ, quàm equi abſunt. Neque magis me mouet, vt Satyros fuiſſe credam, Plinij ex libro 7. teſtimonium, cùm ait: *Sunt & Satyri ſubſolanis Indorum montibus (Cartadulonum dicitur regio) perniciſsimum animal, tum quadrupes, tum rectè currens, humana effigie, propter velocitatem niſi ſenes aut ægri, nõn capiuntur*, cùm potuerit hoc animalium ſic fortè homini ſimile eſſe, vti ſimias videmus, quàm quod Plutarchus in vita L. Syllæ, ad redeuntem eum in Italiam, Satyrum ijs ſimillimum, quos fictos ſcriptoſuè ab antiquis videmus, hoc eſt, partem humani corporis, partem caprini habentes, qui in Nymphæo ſomno preſſus captus fuerat, perductum fuiſſe tradit, cumque is per interpretes, quiſnam eſſet, interrogatus eſſet, nihil quàm incompoſitum quiddam ac beſtia dignum vociferatus eſt, quaſi hirci balatum cum equi hinnitu permiſceas, quem tamen Sylla datis comitibus demiſit.

Satyros dari.

Hieronymus etiam eiuſdem generis Satyrum repertum, humana voce locutum ait, eodem quem paulò antè citauimus loco, nempe in Pauli vita. *Nec mora* (inquit) *inter ſaxoſam conuallem haud grandem homunculum videt aduncis naribus, fronte cornibus aſperata, cuius extrema pars corporis* C *in caprarum pedes deſinebat. Infractuſque & hoc Antonius ſpectaculo, ſcutum fidei, & loricam ſpei, vt bonus prœliator arripuit: nihilominus memoratum animal palmarum fructus eidem ad viaticum quaſi pacis obſides adferebat: Quo cognito gradum preſſit Antonius, & quis nam eſſet interrogans, hoc ab eo reſponſum accepit. Mortalis ego ſum & vnus ex accolis eremi, quos vario deluſa errore gentilitas Faunos, Satyroſque & Incubos vocans colit: Legatione fungor gregis mei. Precamur, vt pro nobis communem Deum depreceris, quem pro ſalute mundi veniſſe cognouimus*. Et paulò poſt: *Necdum verba compleuerat, & quaſi pennigero volatu petulcum animal aufugit*. Hoc necuiquam ob incredulitatem ſcrupulum moueat, ſub rege Conſtantino, vniuerſo mundo teſte defenditur. Nam Alexandriam huiuſmodi homo viuus perductus magnum populo ſpectaculum præbuit, & poſtea cadauer exanime ne calore æſtatis diſſiparetur, ſale infuſo, Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum eſt. Quæ ſi vera ſunt, haud vera fuit vſquequaque Lucretij ratio, cùm tantorum ſcriptorum, qui aliud ſentiunt, authoritas magis quàm eius commentum probetur: Pauſaniaſque ab Euphemo quodam probatæ fidei viro ſe audiuiſſe ſcribat, illum cùm in Hiſpaniam nauigaret, tempeſtatiſque vi ad deſertas quaſdam inſulas appulſus eſſet, magnum ſylueſtrium hominum numerum vidiſſe, qui cùm hirta corpora, ſubrufoſque pilos, cau-D daſque equinis fermè non minores, inſeque ac ſuos incurrerent, vix verberibus abigi potuerint: quibus cùm barbatam mulierem in littus expoſuiſſet, omnem ab ijs contumeliam ei à libidinoſo ſatyrorum genere quacunque corporis parte illatam. Meliùs ergo de Scyllis, & Chimera, quàm de omnibus quæ diuerſis animalium partibus procreantur, id ſcripſit Lucretius. His denique addo ex Conrado Lycoſthene in libro de oſtentis & prodigijs hanc iconem, quam hippocentauri eſſe credebam, ipſe verò (neſcio ex quo) Apothami (ego de hac voce nihil obſeruàui) vocat, Apothami (inquit) in aqua morantes, qui vna parte hominem, aliâ verò caballum ſiue equum referunt. Sic etiam memoriæ tradiderunt mulieres eſſe capite plano ſine crinibus, promiſſas autem barbas habentes. Atqui ea deſcriptio planè ad Onocentauros pertinere videtur, quos Aelianus & Philes ſic ferè delineant. Onocentaurum quiſquis vidit, non incredibile ducet, quod fama peruagatum eſt, Centauros fuiſſe, neque fictores atque pictores in eorum deſcriptione erraſſe. Verum ſiue reuera fuerint, ſiue omni cera flexibilior, & ad fingendum habilior fama illos finxerit, prætereo. Quæ verò de Onocentauro fama accepi, hæc ſunt.

Satyri forma.

Apothami.

Onocētauri

E

F

G

Onocentauri figura. Eum homini ore & promiſſa barba ſimilem eſſe, ſimul & collum, & pectus, humanam ſpeciem-
gerere: mammas diſtantes tanquam mulieris ex pectore pendere: humeros, brachia, digitos,
humanam figuram habere: dorſum, ventrem, latera, poſteriores pedes, aſino perſimiles, &
quemadmodum aſinum ſic cinereo colore eſſe: imum ventrem leuiter exalbeſcere: duplicem-
vſum ei manus præſtare: nam celeritate vbi ſit opus eæ manus præcurrunt ante poſteriores pe-
des: ex quo ſit, vt non cæterorum quadrupedum curſu ſuperetur: Ac vbi rurſus habet neceſſe-,
vel cibum capere, vel aliud quippiam tollere, qui antè pedes erant manus efficiuntur, tuncqu-
non graditur, ſed in ſeſſione quieſcit: Animal eſt graui animi acerbitate; nam ſi capiatur, non
ferens ſeruitutem, libertatis deſiderio ab omni cibo abhorret, & fame ſibi mortem conſciſcit,
licet pullus adhuc fuerit. Hæc de Onocentauro Pythagoram narrare teſtatur Crates, ex Myſio
Pergamo profectus. Raphael Volaterranus ſcribit, antiquam corporis partem ſimilem huma-
næ habere, poſticam aſininæ, coloreque eſſe albo, idque ex Aeliano ſe tranſtuliſſe; ex quo ta-
men iam interprete P. Gyllio cinereum colorem ei tribuimus, immo ventri tantummodò albi-
cantem. Ignobiles verò quidam authores Onocentaurum aiunt monſtroſum animal eſſe, quòd
non cum cæteris ab initio creatum, ſed poſtea temerè ex adulterina commixtione prognatum ſit: H
vocem articulatam aliquatenus ſonare; non tamen humanam: in perſecutores ligna & lapides
reijcere: ſed nihil horum authoritate muniunt. In ſacris literis Onocentauri quidam dæmones
videntur, vt oſtendimus in aſini hiſtoria. Depingit idem Lycoſthenes etiam aliud genus Cen-
taurorum, quos ait in regionibus magni quondam Tamberlani reperiri. A medio ſuprà (inquit)
humanum gerunt corpus & faciem, niſi quòd brachiorum loco duo habent breuia brachia bufo-
nis inſtar: in capite ſunt caninæ aures, cum tribus in vultu barbis, in ilijs ſunt brachia humana-
cum manibus ac digitis; reliqua ſunt equi; celeriter currunt, ſolis veſcuntur Elephantis. Amici
ſunt hominem & mulierum, quia illis nullam inferunt moleſtiam. Si quem amplectuntur, tam-
arctè ſtringunt vt rumpi cogatur.

APOLOGI.

EQVI & teſtudinis apologus ex Theone Sophiſta. Equus ſuperbiebat velocitatis gloria, & obtundebat aliàs animantes nimijs laudibus ſuis, in primiſque teſtudinem, cui moleſtus erat exprobatione tarditatis. Illa verò cùm iniquè ferret conuitia, prouocat in certamen curſus equum. Hoc ſanè tum ridiculum equo viſum, neq; velle certamen ingredi: ſed & alijs animantibus riſus obortus conſiderantibus abhorrentiam naturæ illius. Quæ tamen cum prouocationem vrgeret & affirmaret ſe victricem futuram eſſe, cogunt aliæ animantes equum ſuſcipere conditionem. Itaque ſpatium præfinitur, dieſque curſui. At equus interea apud præſepe delicias facere; teſtudo verò perpetuo exercebatur, ne noctis quidem tempus remittens. Iam dies aderat deſtinata, plenuſque erat campus camelis, aſinis, auibus atque ijs quibus homines vti ſolent, quin etiam ceruos fama acciuerat; deridebantque ſpectatores quaſi delirantem teſtudinem.
B Verùm ſigno curſus dato, veluti compeditus equus, vt dudum in otio & ſaturitate perſeuerabat, at teſtudini meditatio cum celeritate victoriam largita fuit. Etiam tu ô puer, noli fretus ingenio dormire, ſed hoc tibi perſuadeto, etiam adhibito labore opus eſſe. Quod niſi feceris, facile præuertet te ille alter minus ingenioſus. Apud Horatium alium habemus apologum de ceruo & equo, qui talis eſt: *Teſtudo cũ equo certat de velocitate.*

Li. 1. Epiſt. Equus & ceruus.

Ceruus equum pugna melior, communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Implorauit opes hominis, frenumque recepit:
Sed poſtquam victor violens diſceſsit ab hoſte
Non equitem dorſo, non frenum depulit ore:
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehit improbus, atq;
Seruiet æternum, qui paruo neſciet vti.

Oſtendit itaque poeta hoc apologo libertatem incultam præferendam ſeruituti phaleratæ. Similis eſt (inquit Petrus Gregorius Tholoſanus) populus qui vult regis vel principis ſui legitimi imperium & obedientiam inuertere, intercipere, transferre accitis extraneis auxilijs, equo qui fertur olim habuiſſe litem & ſimultates cum ceruo, quem cum non poſſet propter naturæ ſuæ ſuperbiam ferre, vt de ipſo ſe vindicaret, in auxilium euocauit hominem, qui & opem promptiſſimè pollicitus eſt, ſed ea lege, vt pateretur ſibi frenum imponi, quo regeretur, cùm contra ceruum in pugnam perueniretur. Quod paſſus eſt primùm equus & eius ope ſuperauit ceruum, verùm cum victoria obtenta gratias agendo auxiliatori putaret ſe liberum relinquendum, cognouit ſe propter vindictam alterius, ſibi ipſi libertatem primam ſponte eripuiſſe. Nunquam enim poſtmodum ab hominis auxiliaris ſeruitio ſe redimere potuit. Facilis eſt deiectio ædificij maximè annoſi, & breui tempore fit ruina & caſus vi ventorum impetu irruentium: at quod vna hora, vel momento corruit, non niſi ſummis ſumptibus & longo tempore reſtaurari aut reædificari poteſt. Hæc ille. *L. 3. de rep. ca. 19. n. 3.* (C)

PROVERBIA.

D

Ἀφ᾽ ἵππων ἐπ᾽ ὄνους, *ab equis ad aſinos*, conuenit, vbi quis à ſtudijs honeſtioribus ab minus honeſta deflectit: vel è conditione lautiore ad abiectiora deuenerit. Sumptum eſt adagium ex quadam epiſtola Procopij Sophiſtæ. Ἐκ βραδυσκελῶν ὄνων ἵππος ὄρουσεν. *Et tardigradis aſinis equus emerſit.* Cùm clarus euadit quiſpiam obſcuro genere natus: aut quoties ab indocto præceptore proficiſcitur diſcipulus eruditus. Poteſt & per ironiam proferri & per negationem, vt nunquam ex aſinis naſcitur equus: Et, *En tibi ex aſinis equum*, id eſt, ex infimis parentibus arrogantem & ferocem. Meminit etiam Apoſtolius & interpretatur ἐπὶ τῶν ἐξ εὐτελῶν ἐπὶ τὰ μείζω χωρόντων, vt non ſolùm ad parentes & præceptores reſpiciendum ſit, ſed in vno etiam homine locum habeat prouerbium, qui pridem obſcurus nobilior euadit. Ἵππειον θράσος, equina ferocia vel audacia. Meminerunt Suidas & Varinus ἐπὶ τῶν δίκην ἵππων θρασυνομένων. Ferociores autem ac inſolentiores redduntur copioſo pabulo: vnde extat Sophoclis dictum in tumidum quempiam ac præferocem; Tu (inquit) ferues quaſi pullus pabuli copia. Ἵππος τὶν ἐπιβάτην, *Ab equis ab aſinos.* *Ex aſino equus.*

Equus ſeſſorem. βάτλω, *equus ſeſſorem ſubaudi* ἀφαρπάζει, id eſt *abripit*. Prouerbiali figura dicitur, cùm orationis impetu abducimur, & in aliam diuertimus materiam. Gregorius presbyter προϊὼν ὁ λόγος συναρπάσας τὸν λέγοντα, καθάπερ ἵππος τὸν ἐπιβάτην εἰς τοὺς ἐπαίνους κατέστησε Βασιλείου τοῦ μακαρίου, id eſt, Orationi curſus dicentem veluti ſeſſorem equus, in laudes B. Baſilij abduxit. Horatius etiam orationem equo aſſimilat: & Græci ἔποχον velut equeſtrem vocant orationem numeris adſtrictam, quòd quaſi equo inuecta ſublime ſpiret. E

Procul à pedibus equinis. Ἐκ τῶν ποδῶν ἵππείων: *Procul à pedibus equinis.* Etiam hodiè vulgò dicitur, (inquit author adagiorum) cum ſignificant fugiendum eſſe periculum. Hac voce monere conſueuerunt, vt quiſque ſibi caueret in certaminibus equeſtribus. Id deinde vulgus prouerbij vice vſurpauit.

Equum in planitiem. Εἰς πεδίον τὸν ἵππον, *in planitiem equum.* Quoties quis ad id prouocatur, in quo plurimum valet, quoque vel maximè gaudet. Equus enim in campo, tanquam in ſua eſt arena. Apud Lucianum in Captiuo, cùm ipſe iudices poſtularet, Plato reſpondet, τοῦτο ἐκεῖνο εἰς πεδίον τὸν ἵππον, hominem rethoricum ſignificans, & in agendis cauſis exercitatum. Plato in Theæteto, Ἱππέας (aliàs ἵππον) εἰς πεδίον προκαλεῖς, Σωκράτην εἰς λόγους: id eſt, *Equites vel equum in planitiè prouocas: Socratem ad diſputandum.* Sineſius in epiſtola quadam: ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο παρακαλῶ, ἵππον εἰς πεδίον, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου προτρέπειν ἡγούμενος, id eſt, Ad hoc ipſum certè prouoca equum in planitiem, iuxtà id quod dicitur: adhortari me putans. Meminit & Suidas bis. Tranſlatum videtur à militia. Nam quoties res eſt pediti cum equite, pedes fugit campeſtria ſectaturque loca impeditiora. F

Equus in quadrigis. Ὑφ' ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφίς &c. id eſt: *Equus in quadrigis, in aratro bos: nauem ocyſſimè præuertitur delphinus.* Adagij author eſt Pindarus, vt citat Plutarchus. Citatur ab adagiorum authore in prouerbio, *Quam quiſque norit artem, in ea ſe exerceat.*

Equis & quadrigis. Apud Ciceronem ad Q. Fratrem, *Equis & quadrigis*, eſt omni conatu. Similem conatum ſignificat *velis equiſque* ad fugiendum aut aſſequendum magis quàm ad efficiendum.

Velis equiſque. Idem Cicero ad eundem in ſecundo: *Sic ego qui in iſto homine colendo tam indormiui diu, te me hercule ſæpe excitante, curſu corrigam tarditatem, tum equis, tum velis.* Quo quidem loco, in vulgatis exemplaribus, pro velis, viris ſcriptum habetur. Idem Officiorum tertio: *Quibus obſoletis floret Epicurus eiuſdem ferè author adiutorque ſententiæ. Cum his equi veliſque vt dicitur, ſi honeſtum tueri ac retinere ſententia eſt, decertandum eſt.* In quibus exemplis vſus eſt eadem metaphora paulò diuerſiùs, vt qui illic reſpexerit ad celeritatem, hic ad vtrumque pugnæ genus equeſtre ac nauale.

Equis albis præcurrere. *Equis albis præcurrere* dixit Horatius primo Sermonum, vel quod equi albi meliores habebantur; vel fortunatiores & auſpicatiores eſſe credebantur; vel quòd illis in triumpho victores portabantur. Hunc qui longo interuallo alicuius rei præcedit, albis equis præcedere vel vincere dicitur. Græci ſimpliciter dicunt παριππεύειν pro longè antecellere, quòd equeſtris curſus ſit expeditior. G

Equitandi peritus ne cantet. Ἱππεύειν δεδαὼς μὴ ᾄδῃ. *Equitandi peritus ne cantet.* Sumptum à poeta quopiam, in eum qui profeſſus res ſerias, verſatur in nugis. Equitatio militaris eſt, & ad bellum pertinet: Muſici ſunt imbelles ac voluptatum inſectatores. Gregorius theologus ad Eudoxum rhetorem: ἱππεύειν δεδαὼς μὴ ᾄδειν ἐθέλει ποιήσεις, μήτι γένηται, μὴ καὶ τῆς ἱπποσύνης διαμάρτῃς καὶ τῆς ᾠδῆς, id eſt *eum qui didicit artem equitandi non vult canere poeſis, ne quæ eueniat, vt ſimul & in equitando aberres & in cantando.* Nondum liquet (inquit author prouerbiorum) è quo poeta ſumptum ſit: ſed dictum videtur in Thebanos, qui duas artes præcipuè diſcebant, equitandi & canendi tibijs, cùm altera parum alteri congruat.

Incita equum iuxtà nyſſam. Κέντα τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, id eſt: *Stimula equum iuxtà lineam ſiue metam.* Dicebatur vbi ſermo loquentis aberraret ab eo quod eſſet inſtitutum. Natum videtur ex Iliados Homericæ ψ. vbi Neſtor multis verbis docet filium Antilochum, quomodo debeat equos regere, addit & hoc:

Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω, id eſt,

Cæterùm equum læuum, conſtringat linea meta. H

Sumptum ab equeſtri curſu, qui inter præſcriptas metas ac lineas agebatur, quas tranſilire nefas erat. Ad quod haud dubiè Fabius alluſit, in vndecimo Inſtitutionum oratoriarum libro, referens Craſſum Seuerum lineam poſcere ſolitum, aduerſus eos, qui in aliena tranſilirent ſubſellia, veluti qui præſcriptum limitem egrederentur. Finitimum illi, ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν, id eſt, *extra oleas.*

Extra oleas. Item illi: ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Vſurpauit prouerbij titulo Gregorius Nazianzenus in oratione de ſancto paſcha: ἀλλὰ τί τοῦτο ἡμῖν τάχα ἂν εἴποι τις τῶν φιλεόρτων καὶ θερμοτέρων, κέντει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, τὰ τῆς ἑορτῆς φιλοσόφει. id eſt: *Sed hæc fortaſſis aliquis nobis dixerit, ex his qui amant dies feſtos ac calidiores ſunt: incita equum iuxta nyſſam, ac de feſto diſſere.* Vtitur eodem prouerbio in oratione de natali Ieſu Chriſti. Idem variauit nonnihil in oratione contra Eunomianos: μηδὲ καθάπερ ἵπποι θερμοὶ καὶ δυσκάθεκτοι τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀπορρίψαντες, καὶ τὴν καλῶς ἐγχούσαν εὐλάβειαν ἀποπτύσαντες πόῤῥω τῆς νύσσης θέωμεν. id eſt: *Ne velut equi feruidi & intractabiles, poſteaquam rationem ceu ſeſſorem excuſſerimus, & religioſam*

A *cautionem pulchrè nos ſeptis cohibentem, procul à meta curramus.* Huc pertinet etiam Ἴθορος, vox nimirum Suida teſte prouerbialis in eum qui velut inſtigator hortatorque foret alijs. Apparet translatum eſſe à nautis, quos remigantes naucleri vox animat ad gnauiter laborandum, ſiue ab equorum curſu. *Teſtudinem equus inſequitur.* Ex Plutarcho in libello aduerſus Stoicos, vbi ait: Multo verò illud indignius & à cogitationibus ſeiunctius, nihil à quopiam comprehendi, nec ſi teſtudinem, id quod prouerbio dicitur, à tergo inſequatur Adraſti celer equus. Conueniet vti, cùm rem præpoſtere & abſurdè geri ſignificamus. Nam ſi ſolo (vt ait ille) iugero teſtudo equum antecedat, qui hoc in infinita ſecant, ambo autem animalia ratione prioris & poſterioris mouent, nunquam celerrimum ad tardiſſimum ducent: ſemper tardiore aliquid addente ſuo progreſſui interuallo, cùm ſpatia ſint in infinitũ diuiſa. Τὸν ἵππον ὁ Σκύθης, id eſt, *Equum Scytha*, ſubaudi ἀδιαλύεσει ἢ μυσάττει, id eſt auerſatur aut faſtidit. Citatur à Suida prouerbium, De eo qui in propatulo rem quampiam reijcit, & auerſatur, clam appetit. Id genus hominum neutiquam rarum eſt, qui munerum publicorum adminiſtrationem verbo deſpuunt, & ceu onus quauis Ætna grauius execrantur, cùm re ipſa nihil affectent magis, ambitionis pleniſſimi. Videtur etiam dici poſſe de eo, qui duplex vna & eadem ex re commodum captant. Nam Scytha e-

Teſtudinē equus inſequitur. *Equum Scytha.*

B quo & ad itineris expeditionem & ad paſtum vtitur, vt indicat D. Clemens in Pædagogo: nam conſcenſo equo auehitur, quo velit cunque & argente fame epoto è ſecta vena ſanguine famem ſitimque placat. Hæc prior prouerbij ratio clarior fit ex altero prouerbio eiuſdem ſententię apud eundem in voce Scythes, quod huiuſmodi eſt Σκύθης τὸν ὄνον, id eſt, *Scytha aſinum:* Nam cùm quidam aſinum mortuum vidiſſet, dixit: *En tibi cœnam ò Scytha*: ille verò primùm deteſtatus, paulò pòſt curioſiùs de eo perquiſiuit, & circa eum parandum elaborauit. Ἵππος με φέρει, βασιλεὺς με τρέφει, *Equus me portat, alit rex:* Refertur inter Græcorum adagia, atque addunt hinc natum. Iuuenis quidam ſub rege Philippo ſtipendia faciebat. Is cùm admoneretur, vt miſſionem peteret, ſeſeque à militia abdicaret, negauit ſe facturum, his quidem verbis: ἵππος με φέρει, βασιλεὺς με τρέφει, id eſt, *Equus me portat, rex me alit*: ſignificans ſe commodiſſimè viuere, vt qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia paſceretur. Huc alluſit Horatius, cùm in Epiſtolis ſub Ariſtippi perſona ſic ait:

Scytha aſinum. *Equus me portat, alit rex.*

—— Rectius hoc, &
Splendidius multo eſt, equus vt me portet, alat rex.

Quo quidem in loco Acro huius admonet prouerbij, cuius etiam meminit Diogenianus. Apparet C è tragœdia quadam aſcitum. Eſt enim carmen anapæſticum dimetrum. Ἐπικρινεῖται ἵππος Θεσσαλική *Decernetur equa Theſſalica:* De ſummo præmio dicebatur, propterea quòd antiquitùs prima laus fuerit equarum Theſſaliæ, vt ſuo loco indicauimus. Idem valet Ἀκαρνικοὶ ἵπποι, *Acarnici equi*, maximi ſcilicet. Γλαῦκος ἄλλος ἱππόβρωτος, *Glaucus alter ab equis deuoratus.* Quadrabit in hominem alendis equis exhaurientem facultates ſuas. Μορμώ, δάκνει ἵππος, *Larua foris eſt, mordet equus.* Verba ſunt Praxinoes apud Theocritum in Syracuſis, ituræ ad feſtum Adonidis filiolo domi relicto. Quadrabit cùm aliquem ab eo cuius maximè cupidus eſt, inhibere ſtudemus: Oppidò quàm eleganter Horatius hoc carmine:

Decernetur Equa Theſſalica. *Glaucus alter ab equis deuoratus.* *Larua foris eſt, mordet equus.*

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Vitium illud ſignificat humanis ingenijs inſitum, vt ſemper alienam ſortem magis mirentur, ſuam contemnant ac faſtidiant, optent inexperta, experta damnent. Veteres bubus arabant, non equis. Videtur eſſe ſumpta allegoria ex apologo quopiam. Citra metaphoram dixit Terentius: *Noſtri noſmet pœnitet: Equo Sophocleo ſimilis*, adagium in eos eſt, qui ætate feſſi & imbecillo corpore, animi tamen vigorem ſeruant etiamnum. Philoſtratus in Damiano Sophiſta, καὶ εἶδον ἄνδρα παραπλήσιον τῷ Σοφοκλείῳ ἵππῳ. νωθρὸς γὰρ ὑφ' ἡλικίας δοκῶν, νεάζουσαν ὁρμὴν ἐν ταῖς σπουδαῖς ἀνεκ-

Optat arare caballus. *Equos Sophocleo ſimilis.*

D τᾶτο. Nam Sophocles iam ſenex & pro deliro à filijs accuſatus, tragœdias tamen optimè & grauiſſimè componebat, vt pluribus probat Cælius. In equo autem (inquit) arbitror alluſum ad Tragidi cothurni maieſtatem, quæ ſit velut equeſtris, Comicæ humilitatis ratione, vnde in arte poetica Horatius: *L.21.c.20*

Et Tragicus plerumque dolet ſermone pedeſtri &c.

Et rurſus: Coloni ſic dicti loci duo fuere, alter appellatus hippos id eſt equus, in quem confugit Oedipus. Ad quem fortè prouerbium ſpectat quod de equo Sophocleo pretexuimus, eò quidem procliuius, ſi in inibi quoque habitauit Sophocles, quod in quinto de finibus Cicero ſignificat. Eundem ferè ſenſum cùm Sophoclis equo habet Ἰβύκειος ἵππος, id eſt, *Ibyci equus*: cuius dicti originem refert Plato in Parmenide. Ibyco poetæ equus erat iam annoſus athleta, multis certaminibus attritus. Is cùm ad certamen currui iungeretur, extimuit, videlicet expertus eiuſmodi ludorum aleam. Ridente populo, Ibycus ſurgens, Equus (inquit) domini ſimilis eſt: nam & ipſe iam ſenex ad amandum compellor. Huc alluſiſſe videtur Horatius in epiſtolis:

Cap.21. *Ibyci equus*

Non

Non eadem eſt ætas, non mens &c. E
Solue ſeneſcentem maturè ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat.

Dictum in iocum prouerbialem abiſſe videtur, de ijs qui nolentes præter ætatem & vires ad periculoſum vel difficile negocium adigerentur. Ἵππου γῆρας, *Equi ſenecta*. Prouerbium in eos dici ſolitum, qui præclaris rebus geſtis in iuuenta, poſteaquam conſenuerint, ad ſordidas curas ſemet abijciunt. Allegoria ſumpta à generoſis equis, qui ſenio facti ſegnes, in piſtrinum aut carrum, aut id genus opus detruduntur, olim in pretio habiti, dum viribus integri eſſent. Plutarchus in libello, cui titulus, An ſeni ſit adminiſtranda reſpub. An non planè videbitur equi ſenectam, quemadmodum vulgò vocant, accreſcere nemine compellente? Cùm hoc conuenit Ennianum illud, quod refertur à Cicerone in Catone Maiore:

Equi ſenecta.

Sicut fortis equus ſpatio qui fortè ſupremo
Vicit Olympia, nunc ſenio confectus quieſcit.

Notatur autem iſte Cato maior inhumanitatis à Plutarcho in eius vita, quòd mancipia ita vt ſi iumenta eſſent, expelleret & venderet ætate iam confecta; quando beneficia & gratiæ nonnunquam etiam brutis dentur, humanitatiſque ſit equos confectos laboribus alere, itemque canum non catulos modò, ſed & ipſos ſenio graues. Author adagiorum in adagio, *equi generoſi ſenectus:* Sophocles (inquit) declarat generóſi equi ſenectutem his verſibus: F

Equi generoſi ſenectus.

Ὥσπερ γὰρ ἵππος εὐγενὴς κἂν ᾖ γέρων
Ἐν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν
Ἀλλ' ὀρθὸν οὖς ἵστησιν· ὡσαύτως δὲ σὺ
Ἡμᾶς τ' ὀτρύνεις, καὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπει, id eſt,
Generoſus vt equus, conſenuerit iam licet
Animum tamen nunquam in periclis abijcit,
Sed auribus rectis ſtat: itidem tu quoque
Et incitas me, & ipſe cum primis ades.

Verba ſunt Oreſtis ad pædagogum ſenem, cuius conſilio & auxilio occidit Clytæmneſtram & Aegyſthum. Γραῦς ὥς τις ἵππος τὸν χαραδραῖον τάφον ἕξεις: id eſt, *Anus velut equus profundam habebis foßam*. De ijs qui penitus abijciuntur tanquam prorſus inutiles: Equi enim poſteaquam conſenuerint (mortui ſint potiùs, vt ex præcedentibus liquet;) in altos terrarum ſpecus (εἰς χαράδρας, Suidas) aliquò præcipitantur: Ita mulier olim amata, ſimul atque defloruit forma, faſtiditur ab omnibus. Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κύκλα ἐπίβαλλε, id eſt: *Equo ſeneſcenti minora cicela ſiue onera admoue*. Admonet adagium, vbi vires per ætatem fatiſcunt, reſpirationem ac refocillationem quandam à laboribus dandam & decreſcente robore minuendos labores, augendam remiſſionem. Ductum aiunt ab equis militaribus, quibus ſeneſcentibus, leuius τρισίππιον admouebant. Eſt autem τρισίππιον ceu rotula quædam, publica nota, quæ igni candefacta, malis equorum imprimi ſolebat. Zenodotus oſtendit prouerbium exitiſſe apud Cratetem Comicum in Samijs. Videtur carmen heroicum, ſi tantùm legas κύκλ' ἐπίβαλλε. Nam κείκελα nondum reperimus, præterquam apud Zenodotum. Triſippij meminit Heſychius. Videtur autem κείκελον aliquid eſſe, non diſſimile triſippio. Apud Suidam legitur κύκλ' ἐπίβαλλε, atque de ijs dici, qui ob ætatem remiſſione & quiete indigent. *Canterium in foſſa*: ruſticum prouerbium (inquit adagiorum author) quo licebit vti, quoties quis ad id negocij trahitur, in quo nequaquam valeat, aut vbi res vehementer erit impedita periculoſaue. Nam vt equus plurimùm (vt modò dicebatur) valet in planitie, ita minimè in foſſa. Iubellius Taurea & Cl. Aſellius ſingulari certamine iuxta Capuam pugnabant; & cùm diutius vterque alterum libero campo eluiſſet, Taurea in cauam viam deſcendere iuſſit, alioqui equorum, non equitum fore certamen. Eò cùm Aſellius extemplo deſcendiſſet, ruſum eluſit Taurea ſermone, qui poſtea in ruſticum verſus eſt prouerbium: Minimè ſcis, inquiens, canterium in foſſa. Hæc Liuius libro tertio decadis tertiæ. *Canterius in porta*, adagium quod refertur à Feſto in dictione Ridiculus. Indicat autem conuenire, cùm quis in principio rei vix inchoatæ deficit animo, natum à Sulpitio Galba, cui in prouinciam ituro canterius in porta cecidit, vt aliàs recitauimus. *Certè hæc mulier cantherino ritu aſtans ſomniat*, inquit Plautus in Mænechmo. Adagium hoc reconditum (inquit Cælius) in mulierem concinnatum eſt, quæ etiamſi aſtare, vigilare, rectéq; ſenſibus vti videbatur: tamen quia nænias quaſdam Siculis gerris vaniores effutiebat, ſomniare ac dormitare eam dicit equino ritu. Notiſſimum quippe dormire equos ſtantes: Hæc Cælius, recta ratione Apuleij enarratorem reprehendens, qui cantherino ritu legit, tanquam à cantharo vaſe vinario. Probi Imp. equus in paræmiæ formam (inquit Cælius) deduci poteſt. Is erat nec decorus quidem, nec ſtaturoſus: verùm celeritate tanta, vt diurnis ſpatijs centum curreret miliaria, vel in decimum diem labo-

Anus vt equus profundam habebis foſſā. G
Equo ſeneſcenti minora onera admoue.
Canterius in foſſa. H
Cãterius in porta.
Cãterino ritu aſtans ſõniat.
Lib. 8. c. 4.
Probi Imp. equus.

A labore haud interpellato. Eum tamen fugaci magis quàm forti ac ſtrenuo congruere militi pronunciauit Probus idem. *Equum habet Seianum*, olim prouerbio dicebatur in calamitoſum, & ad extremam inopiam redactum. Allegoria ſumpta eſt ab equo quodam fatali, cui à Cn. Seio domino nomen inditum eſt Seiano. Is ex Diomedis equis prognatus fuiſſe creditus eſt. Fuit inſigni quidem ſpecie, verùm eiuſmodi quodam fato, vt quiſquis eius equi poſſeſſor eſſet, is cum omni domo ad interneccionem vſque deperiret: vti antè ex Aulo Gellio dictum eſt. *Equus Troianus* vel *dureus*, ἵππος δούρειος, vt ſcribit adagiorum author, de clandeſtinis inſidijs dicebatur, aut vbi repente complures apparerent, qui latebant antea. Sumptum ab equo Homerico, in quo Græcorum proceres abditi, repente proſilientes Troiam ceperunt. Hunc Homerus durateum appellat, vt Odyſſeæ octauo, quod trabibus eſſet contextus:

Equus Seianus.

Equus Troianus.

Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι, ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ᾽ εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες.

Fatale enim erat perire, poſtquam vrbs intra ſe recepit ligneum ingentem equum, vbi ſedebant omnes optimates Græcorum, Troianis ſedem & mortem afferentes. M. Tullius actione in
B C. Verrem ſexta Troianum hunc equum accipit pro extrema calamitate: *Quem concurſum factum in oppido putatis? quem clamorem? quem porrò fletum mulierum, qui viderent equum Troianum introductum, vrbem captam eſſe dicerent, &c.* Idem pro Muræna dicit, *equum Troianum intus eſſe*, cùm ſentit reip. periculum eſſe à ciuili diſcordia (à Catilina,) *Intus* (inquit) *intus eſt inquam equus Troianus, à quo nunquam me conſule dormientes opprimemini.* Idem pro M. Cælio, *An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros mulicbre bellum gerentes tulerit ac texerit?* Plutarchus in vita Themiſtoclis narrat illum aliquando dono rogaſſe equum à Phyllide nutritore equorum: cum is vbi negaſſet, comminatum fuiſſe ſe breui ex illius domo facturum equum δουράτεον: ſignificans ſe crimina ipſius ac domeſticorum prolaturum in lucem. Nec inſcitum fuerit (inquit author adagiorum) ſi quis ludum alicuius eruditi, Durateum equum appellet, quòd ex eo breui tempore ſummi viri prodierint. De laudatis viris qui ſubito aliunde emerſerunt, apud eruditos frequens eſt, vt ex illius domo, velut ex equo Troiano prodijſſe dicantur. M. Tullius Philippica ſecunda ad egregij facinoris ſocietatem retulit: *In huius me conſilij ſocietatem tanquam in equum Troianum includi cum principibus non recuſo.* Cælius quoque equum Troianum prouerbio vſurpari poſſe ait pro ſocietate non in perniciem modò cuiuſpiam inita, verùm & ad bonam frugem aliquam. Ci-
C cero (inquit ille) alicubi ſcribit ex Iſocratis ludo, veluti ex equo Troiano, innumeros principes exiuiſſe. Nam Græcorum principes ei incluſos fuiſſe nemo non nouit, & ex hoc Virgilij potiſſimùm clarum eſt:

Ex equo Troiano qui profici ſci dicātur.

2. de Oratore.

Huc delecta virùm ſortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri.

Ariſtophanes in Auibus prouerbium detorquet in emphaſim roboris ac magnitudinis: καὶ Θεαγένους ἐναντίω δύ᾽ ἅρματε, ἵππων ὑπόντων μέγεθος ὅσον ὁ δούρειος. Interpres admonet alluſum ad equum æreū inſigni magnitudine, qui in Acropoli ſtabat Palladi dicatus à Charidemo, quod ipſa teſtabatur inſcriptio. Verùm is ad imitationem equi Troiani compoſitus erat. Δουρείου τινὸς ἵππου εἰκόνα σώζει. *Durij cuiuſdam equi imaginem ſeruat.* Dici poteſt de homine multifarijs & diuerſis inter ſe vitijs obnoxio. Clemens de Baſilide loquens, ſtatuente paſſiones animi ſpiritus quoſdam rationali animæ annexos, id ſolum (inquit) nunc obſeruandum, ὡς δουρείου τινὸς ἵππου κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον εἰκόνα σώζει, id eſt, *quod Durij equi ſpeciem quandam obtinet, iuxta poetarum fabulam*, homo vno in corpore tot diuerſorum ſpirituum exercitum in aluo incluſam habens. Huius equi magnitudinem oſtendit Menelaus apud Homerum cùm Græcos in eo ſediſſe
D dicit, & Virgilius *Demiſsi lapſi per funem:* & dum dicit: *Inſtar montis equum.* De hoc ligneo equo, quem propterea Propertius quarto elegiarum abiegnum cognominauit, quædam collegit Nic. Erytræus in indice Virgiliano, quæ quòd ad explicationem eorum quæ dicta ſunt, faciunt, prætereunda mihi minimè duxi: Troianum equum (inquit in voce Simulacrum) cum Minerua fabricauit Epeus, vt Demodocus apud Homerum canit Odyſſeæ octauo. Hunc Virgilius *inſtar montis equum* appellat, modò *equi molem*, aliàs *equi immanis molem*, interdum *ferum*, nunc *madolum*, quandoque *machinam*, *monſtrum infelix*, *clauſtra pinea*, & denique *lignum*, (quin & *fatalem machinam* vocat, inquiens: *Scandit fatalis machina muros.*) nam *trabibus contextus acernis*, vt idem poëta canit: *Sectaque intextus abiete coſtas:* vnde durateus, id eſt ligneus Homero dictus, ἵππου κόσμον ἄεισον δουρατέου, & quæ eodem citato libro ſequuntur: quem imitatus Lucretius:

Durei equi imaginem ſeruat.

Lib. 2. Stromat.

Equi Troiani ſynonima.

Nec cum Durateus Troiadis Pergama partu
Inflammaſſet equus nocturno Graiugenarum.

Apud

Argonaut. Apud Flaccum: ----- *Manet immotis nox Duria caſtris.* E

Alij codices habent *durica*, eodem ſenſu: quidam ſimpliciùs legunt *Dorica* pro Græca, vt & Dorica caſtra. Equo autem ligneo incluſis Danais expugnatum fuiſſe Ilium fabuloſè poetę commenti ſunt: ſed rei veritas ita habet. Equum ligneum ſimulato pro reditu Mineruæ voto, Græci ea magnitudine conſtruxerunt, vt intra mœnia Troiana recipi non poſſet, niſi portæ murique vrbis deponerentur. Eum Sinon transfugam ſimulans, perſuaſit Troianis, ſi in vrbem inducerent, futurum, vt nunquam Græci aduerſum eos amplius arma mouere poſſent. Quamobrem deiectis portis & murorum parte, equum introducunt. Capientibus mox ipſis cibum ſecurè, ac nihil tale verentibus Troianis, Danaum ductores ex loco, vbi in inſidijs ſubſiderant, vnde adhuc illi Argiuorum inſidiæ nomen eſt, prodeuntes apertam vrbem inuadunt, atque hoc pacto capiunt; Hæc ex Palæfati apiſtis. Alij ſentiunt poetas equi commentum de quodam arripuiſſe, cui equo nomen eſſet, qui Troiæ immineret, per quem etiam facilè capta ſit, ad quod & Virgilius alluſerit hîc:

De equo Troiano myſtica explicatio.

> *Inſtar montis equum diuina Palladis arte*
> *Aedificant.*

Lib. 5.

Hactenus Erythræus. Sed Dictys Cretenſis ait, Græcos diſſeſſum ſimulantes ad Sigæum receſſiſſe, ibi noctem operientes, qua veniente datoque ſigno à Sinone, ad eam rem clam poſito, eos ad Troiam nauigaſſe multo ſilentio, barbaroſque propter ſecuritatem pacis vino & ſomno feſſos oppreſſiſſe, diuiſis inter ſe ciuitatis locis: antea tamen admiſſum in vrbem equum illum ſcribit. Sed ſacerdos ille Aegyptius apud Dionem hoc quidem munus à Græcis oblatum dicit, ſed Troiam captam vllo modo negat. Ait ergò feſſos longo bello Græcos, pacem à Troianis petijſſe, quam Priamus illis conceſſerit, petens tamen & ipſe, vt Græci mulctam præſtarent aliquam, quòd nulla læſi iniuria bellum intuliſſent. Quam Vlyſſes Græcorum legatus concedens dixit ſe relicturos pulcherrimum & maximum Mineruæ donum & inſcripturos, Propitiatorium hoc donum dederunt Achiui Mineruæ Ilienſi: hoc illis magno futurum honori, & aduerſus ſe teſtimonium quòd eſſent victi. Facta ergò eſſe fœdera inter Troianos & Achiuos: tandem equum perfectum eſſe ab Achiuis, magnum opus, Troianoſque ſurſum eum traxiſſe ad ciuitatem, quem cùm portæ ſuſcipere non poſſent, partem mœniorum diruiſſe. Vnde ridiculum dictum eſt (inquit) quòd ciuitas ab equo capta ſit. Hinc receſſiſſe exercitum, hunc in modum fœderi illigatum. Hæc ille. Ab Apollonio *lignea turris* nominatur, ab Horatio *equus Mineruæ*, vbi de Achille loquens ſic ait: F G

Lib. 2. Argonaut.
Car. 4. Od. 6.

> *Ille non incluſus equo Mineruæ,*
> *Sacra mentito, malè feriatos*
> *Troas, & lætam Priami chorais*
> *Falleret aulam.*

Pauſanias li. 1. in Athenienſium arce Durium equum ex ære poſitum dicit, quem machinam fuiſſe bellicam inquit, ab Epeo factam ad muros deijciendos, fateatur neceſſe eſt, qui Troianos nolit ſtuporis & ſtultitiæ condemnare. Verùm quoniam traditum eſt Græcorum fortiſſimum quemq; in equum illum ſe abdidiſſe, conuenit equi æneі forma cum ijs quæ de Troiano memoriæ prodita ſunt. Meneſtheus enim Teucer, Theſei etiam filij ex equo erumpunt. Plinius itidem equum, qui ſuo tempore Aries appellabatur in muralibus machinis, Epeum ad Troiam inueniſſe tradi ſcribit. Vitruuius verò & Tertullianus in libello de pallio Arietem a Carthaginenſibus excogitatum memorant. Higinius etiam Troianum equum machinam oppugnatoriam fuiſſe ſcribit. Cæterùm equos Troiæ quodammodo fatales fuiſſe, nos aliàs triplici exemplo oſtendimus, idque docet Plutarchus ab initio vitæ Sertorij: Petrarcha in epiſtola ad Fredericum Aretinum de quibuſdam fictionibus Virgilij, hanc quoque de equo Troiano allegoricè declarat his breuiter verbis. H

Equus Troianus machina bellica.
Artes à quibus inuentus (?)
Equi Troiæ fatales.

Noctu fieri æquum erat propter errorum tenebras humanorum, infinitamque caliginem vrbe ſomno vinoque ſepulta; id eſt obliuione & ebrietate preſſis animis: in quam vrbem fractis mœnibus, & omnis prouidentiæ dirupto neglectoque munimine: qui vnus animarum atque vrbium murus eſt, armatis plenus hoſtibus, ingens equus ab initio ſæuæ noctis irrepſerat, idem impetus ac ciuilis diſcordia armatis grauida ſemper affectibus atque odijs latentibus & malorum cauſis. Infauſtam verò hanc machinam, quam in excidium ephebus ſeu epheborum atque adoleſcentium inſcitia fabricata eſt: vnus vrbibus euertendis aries. Lachon ſacer ſenex in vrbem inuehi prohibens, ſerpentum ſpiris & venenatis inuidorum nodis ac flexibus circumuentus opprimitur. Quo amoto vulgus inſanum in perniciem ſuam præceps magno conſenſu properat & monſtrum infelix ſacrata ſiſtit arce, dum rationis locum occupat appetitus, quo nihil propius eſt ruinæ. Itaque tum demum fatalis equus panditur, & quæ latebant mala erumpunt &c. Sed iſthæc de equo Troiano dicta ſufficiant. Iam verò ſunt quædam (inquit author adagiorum) & hodiè vulgò

A vulgo iactata, non indigna quæ veteribus adagijs adnumerentur: Quod genus eſt illud: *Non oportere equi dentes inſpicere donati:* cùm ſignificamus æqui bonique conſulendum, qualecumque eſt quod non emitur, ſed gratis donatur. Siquidem equum empturus dentes inſpicit, in quibus ætatis indicia certiſſima ſunt, ne circonueniatur. At inciuile ſit idem facere in equo donatitio. Vſus eſt tamen hoc prouerbio D. Hieronymus in præſatione commentariorum in epiſtolam Pauli ad Epheſios. *Parum* (inquit) *eloquens ſum. Quid ad te? Diſertiorem lege. Non dignè Græca in Latinum transfero: Aut Græcos lege ſi eius linguæ habes ſcientiam: aut ſi tantùm Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & vt vulgare prouerbium eſt, equi dentes inſpicere donati.* Frequentiſſimus huius adagij apud nos vſus eſt in eodem ſenſu: A Cauallo donato non ſi guarda in bocca. A Polydoro Virgilio tanquam prouerbium citatur hoc ſacræ ſcripturæ, *Fallax equus ad ſalutem.* Equus (inquit) animal bellicoſum eſt & velox, quo homo tum pugnando, tum fugiendo maximè fidit. Hunc equum Dauid vocat non inconcinnè corpus humanum, quia iumentum ſit animæ, & ob id fallax, quòd ſuis ſe viribus diu ſuſtentare non poſſit, ad nihil modis omnibus caſurum: ſed neque rex, neque gigas ſua eſt virtute ſeruandus, niſi per gratiam Dei. At per hanc prouerbialem figuram, docetur plenum audaciæ eſſe ac temeritatis, humanis tantùm confidere viribus. Ex D.

Equi donati dentes inſpicere.

Equus fallax ad ſalutem.

Cap. 121. Pſal. 31.

B Bernardo ſortè, qui in tractatu de gradibus humilitatis: ſicut (ait) dicitur, *fallax equus ad ſalutem,* non quòd equus aliquem fallat, ſed quia is ſeipſum fallit, qui in fortitudine eius confidit. Sic omnis homo dicitur mendax, id eſt fragilis, mutabilis, à quo non poſſit vel ſua vel aliena ſperare, quin potius maledictionem incurrat, qui ſpem ſuam in homine ponit. Πόλλοι κινοῦνται ἔτι τροχὸν ἅρματος ἵπποι: *Per multis voluetur adhuc rota mota caballis.* Multum adhuc temporis reſtat, multæque incidunt mutationes. Hoc quoque Theognidis:

Rotæ multis adhuc equis voluetur.

> Ἵππος ἐγὼ καλὴ καὶ ἀεθλίη, ἀλλὰ κάκιστον
> Ἄνδρα φέρω, καί μοι τοῦτ' ἀνιηρότατον, id eſt,
> *Equa ego pulchra ſum & certatrix, ſed peſſimum*
> *Virum fero: & mihi hoc moleſtiſſimum.*

Conueniet quoties alicuius coram magnatibus ſententia licet ſaluberrima, non auditur. Prouerbialiter dixit Cicero *Equitabit in his equuleis:* quod eſt, oſtentabit: quia in ſignificatione verbo equitandi, niſi me fallit memoria, vtitur Arnobius. Et hoc quoque eiuſdem prouerbij quodammodo vicem obtinet, quod de clamoſis oratoribus dicebat, vt refert Plutarchus in apophthegmatibus, eos videlicet ob imperitiam dicendi ad vociferationem, ſicut claudos ad equos con-

Orat. 6. in Verr.

C fugere: ſed & Ouidij hoc pentrametrum prouerbialem habet ſenſum:

> *Nil nocet admiſſis addere calcar equis.*

Prodeſſe ſæpenumerò innuit, ſi diligentiſſimus aliàs ad diligentiam adhortetur. Idem de re impoſſibili dicebat:

Lib. 2. de Pōto. Eleg. 6

> *In caput alta ſuum labentur ab æquore retrò Flumina, conuerſis ſolque recurret equis.*

Lib. 1. de Triſt. Eleg. 7. Lib. 5.

De caballo Mariano dicetur in prouerbio, Mulus Marianus. Parmeno Byzantius apud Athenæum prouerbialiter inquit:

> Ἀνὴρ γὰρ ἕλκων οἶνον ὡς ὕδωρ ἵππος
> Σκυθιστὶ φωνεῖ οὐδὲ κόππα γιγνώσκων. Dalechampius κάππα legit & vertit:
> *Qui vt equus aquam, homo vinum haurit,*
> *Scythicè loquitur, & ne cappa quidem agnoſcit.*

Sed legendum κόππα: ac ſi dicat, ſi homo ſemel, tantum vini haurit, quantum aquæ ſolet equus vno potu conſumere, minus iam ſapit equo: equus enim ſaltem nomen ſuum ſemper agnoſcit, vt coppatias dictus a coppa numero. Eſt enim coppa numeri figura compacta ex cappa & ſigma. Signat autem nonaginta. Ab hoc ſigno equus dicebatur coppatias, vt meminit Varinus his verbis:

Equus coppatias.

D Morem inurendi literas in equis agnoſcere videtur Ariſtophanes, qui in Nebulis coppatiam inde equum nominat, cui inuſtum eſſet cappa, ſicuti ſamphoras ſiue ſapphoras, quibus ſigma. *Vinum equus poeta.* Citatur à Zenodoto Demetrij Halicarnaſſei huiuſmodi diſtichon, etiamſi in epigrammatis referatur titulo Nicerati:

Vinū equus poeta.

> Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ
> Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκῃς

Idem poeta & hoc quoque nobili epigrammate (vt Cælius annotat) vinum eſſe poetis, equi magni vice canit:

L. 28. c. 35

> Οἶνός τοι χαρίεντι μέγας πέλει ἵππος ἀοιδῷ,
> Ὕδωρ δὲ πίνων καλὸν οὐ τίκτεις ἔπος, id eſt,
> *Vinum eleganti magnus extitit equus poetæ,*
> *Aquam bibens, non ferè bonum produceas carmen;* Huc ſpectat illud Horatij:
> *Nulla; placere diu nec vinere carmina poſſunt*

Quæ ſcribuntur aquæ poteribus. E
Conſulendus author adagiorum in prouerbio, *Aquam libens nihil boni partas.*

VSVS IN CIBIS.

Equorum eſus. NEMO equidem vel equina vel aſinina nunc carne veſcatur, niſi vrgente fame, vt fit in obſeſſis vrbibus, cùm videlicet alia etiam fœdiora ſæpius animalia attingimus, & ne à corio pellibuſque abſtinemus: quin tum equinæ non ſemel in honore fuere, ſicuti patrum noſtrorum memoria factum, obſeſſa à Venetis & Gallis Verona anno Sal. 1516. defendente eam M. Antonio Columna, Cæſaris Maximiliani nomine. Ad id enim penuriæ ventum erat referente Iouio, vt cùm lentem & fabam paniceaque pultaria in quotidiano vſu haberent, equinas atque aſellorum carnes magno in honore ducerent, & tùm præſertim opiparè apud ducem epularentur, cùm aliqui Gallorum equi vt erant præpingues ac ſuis ſtrigoſioribus & fame penè erectis minimè comparandi, in excurſionibus occiderentur. Nam conſpectis ſtatim equorum cadaueribus, portis F frequentes euolabant, conciſoſque in fruſta, humeris in vrbem cum plauſu referebant. Idem Iouius teſtatur Ludouicum Aurelianum Gallorum ducem, cum Nouariæ à Veneto & Sfortiano exercitu obſideretur, quòd videret milites recentium carnium deſiderio teneri, eoſque incommodè ſalitis veſci, præſertim quòd in medijs æſtatis feruoribus vino penitus carerent, minus generoſos equos occidiſſe & diſſectos per centurias æqua diuiſione militibus largitum fuiſſe. *Cur ab equorũ eſu abſtineamus.* Cur verò liberi ab iſtiuſmodi quadrupedum carne abſtineamus, in cauſa eſt praua eius qualitas, de qua ſic Galenus: *Aſinorum domeſticorum carnes peſsimi ſucci, concoctu difficillima ac inter edendum inſuaues ſunt, ſtomachumque lædunt, quemadmodum equorum & camelorum carnes.* (equinas aſininis leuiores eſſe ait Hippocrates.) *Lib. 3. Aliment.* Eſſe tamen ait qui eas edunt, quos animo & corpore aſininos & camelinos nuncupat. *Li. 7. Geor.* Strabo Theodoſiam Tauricæ Cherſoneſi vrbem accolentes peculiariter (inquit) nominabãt agricolas, quia qui ſuper eos aſſiſtunt, Nomades id eſt paſtores cum alius generis carnibus quidem, tum equinis aluntur & equarum caſeo & lacte & oxygalacte, quod illi arte quadam condientes eximium habent obſonium. Quam ob cauſam poeta omnes eius tractus *Galactophagi.* incolas galactophagos appellabat. Idem eodem libro de Myſis loquens, quorum Homerus meminit his verſibus: G

—— Αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινὼ,
Iliad. N. Νόσφιν ἐφ' ἱπποπόλων Θρηκῶν καθορώμενος αἶαν,
Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων, καὶ ἀγαυῶν Ἱππημολγῶν,
Γλακτοφάγων, Ἀβίων τε.
—— *Ipſi autem retrò vertit oculos ſplendidos*
Seorſim ad equitum Thracum deſpiciens terram
Myſorumque cominus pugnantium & illuſtrium Hippemolgorum
Lacte veſcentium, Abiorum &c.

Myſos Europæos potiùs quàm Aſiaticos intelligendos ſcribit. Cui ſententiæ (inquit) etiam poetæ teſtimonium accedit, quoniam Hippemolgos, Galactophagos & Abios eis adiungit, qui quidem in plauſtris viuentes Scythæ & Sarmatæ ſunt. Hæ enim nationes Thracibus hac tempeſtate promiſcuæ ſunt. Ad cuius loci explicationem Varinus: Hippomolgos (inquit) vocant paſtores equorum quòd lacte equino viuant: eoſdem galactoporas & galactophagos nominant. Fertur autem in hiſtorijs huiuſmodi gentem in Scythia eſſe, quam & Abios vocant, &c. Eoſdem populos puto intelligit Dionyſius Afer his verbis: Ἔνθα (ſupra Tauricam Cherſoneſum iuxta H *Lib. 4.* Alanos) μελάγχλαινοι καὶ ἀνέρες ἱππημολγοι. Herodotus hos Scythas Nomades ſeruos ſuos *Seruos cur Scythæ excæcant.* omnes ſcribit excæcare lactis gratia: quòd (inquit) ita parant: Sufflatoria oſſea fiſtulis ſimillima ſumuntur, eaque genitalis equarum impoſita, ore inflantur interea dum alij equas emulgent. Hoc ideo ſe facere aiunt, quòd venæ equarum ſufflatæ implentur & mammæ deſcendunt. Poſteaquam emulxere lac, in concaua vaſa lignea diffundunt. His circumpoſiti cæci ſerui lac agitant: cuius quod ſummum eſt, delibatur, pretioſiuſque habetur, vilius autem quod ſubſidet. Huius rei gratia Scythæ quemcumque capiunt, viſu orbant. Meminit eorumdem populorum Antiphanes antiquiſſimus Comicus inuectus in obſoniorum (piſcium) venditores qui tanti piſces vendunt, Scythas rectiùs ſapere inquiens ijs qui tanti emunt piſces, quòd liberis ſtatim atque nati ſunt, equarum atque vaccarum lac porrigunt, quaſi dicat ex tam vili nutrimento plus roboris haberi, quàm ex piſcibus quos tanti vendebant: id quod Metabo Virgiliano non erat ignotum qui filiã ſuam Camillam equino lacte educauit, vt poeta canit: *Hic natam in dumis, interq; horrentes*

A *horrentia luſtra Armentalis equa mammis & lacta fereno Nutribat, teneris immulgens vbera labris.*
Hi, ni fallor Sarmatæ ſunt, ſiue Sauromatæ; nam præterquam quòd Plinius tradit, Sarmatarum
gentes è milio maximè pulte & cruda etiã farina equino lacte vel ſanguine è cruris venis admix- *Georg. 3.*
to viuere, Pauſanias in Atticis, ab ijs teſtatur plurimos ali equos, vtpote Nomades, quibus non
tantùm ad bellum vtantur, ſed dijs etiam ſuis immolent & cibo adhibeant. Virgilius Biſaltas &
Gelonos nominant, dum de febri ouium ſcribens, ſic canit:

Profuit inceenſos æſtus auertere, & inter
Ima ferire pedis ſalientem ſanguine venam
Biſaltæ quo more ſolent, acerque Gelonus
Cùm fugit in Rhodopen, atque in deſerta Getarum,
Et lac concretum cum ſanguine potat equino.

Nos nunc Tartaros vocamus, quos veterum hunc morem etiamnum ſeruare Mattias à Michou, *Tartari e-*
Paulus Venetus & Sigiſmundus Baro alijque atteſtantur: vulnerare videlicet, incidereq́; equos, *quino ſan*
cruoremque & per ſe & cum milio deuorare: carnibus eorumdem veſci, etiam ſemicrudis: ca- *guine alun*
ballos pridiè tum ſponte tum morbo abſumptos exciſo loco apoſtemato perlibenter comederei *tur.*
B equitantibus porrò ſi tames inualetit, ſitiſque moleſta fuerit, venas aperire hauſtoque eorum
ſanguine famem pellere ſitimque, iumentiſq; hoc prodeſſe putare. Lacte equino in primis dele-
ctari; quòd eo homines & fortes & pingues fieri credant. Eorũ reges ſi quando ſuis commeatum
diſtribuunt, quadraginta hominibus equum vnum aut vaccam dare ſolere: ijs autem mactatis, in-
teſtina præſtantiores tantùm ſumere ac inter ſe diuidere: ad ignem eatenus calefacta, vt adhæ-
rentia ſtercora decuti poſſint abſtergiq́, vorare: non ſolùm autem digitos pinguedine vnctos ſed
etiam cultrum lignumue quo ſtercus deterſum fuerat, ſuauiter lingere ſugereque. Capita equo-
rum, vt apud nos aprorum in delicijs haberi, præſtantioribuſq; tantùm apponi. Cromerus author
eſt lib. 29. Moſchos olim Tartarorum ſeruos, potum lactis equini illis tributum petentibus per
ducem ſuum in itinere offerre conſueuiſſe. Inuenio autem & apud Perſas morem fuiſſe, vt in di-
uitum conuiuijs die cuiuſque natalis, equi toti aſſi apponerentur, ſed & à Germanis caballos tum
agreſtes, tũ domeſticos comedi, Gregorius tertius ad Bonifaciũ reprehendit, & abrogare iubet,
vt refert Nauclerus generatione vigeſimaquinta, ſed Sigebertus alijq; Zachariam tradunt pri-
mum recens conuerſis Germanis eſum crudi lardi, equorum & ſimilium aliorum. quòd hæc Scy-
thicam barbariem ſaperent, interdixiſſe. Iam & apud Vartomannum legere eſt, equinam & ca-
C melinam in Damaſco edi. Et Io. Bruyerinus lib. 13. de re cib. cap. 40. audiſſe ſe tradit à quibuſ-
dam alpinis populis pullos edi Iudæis iſtiuſmodi carnes erant interdictæ. Hinc Antiochus Magn.
victo Prolomæo Epipbane ac Hieroſolymis occupatis, inter alia edicta in honorẽ regni, vt nar-
rat Ioſephus, per totum ſuum regnum etiam propoſuit tale: Nemo intra vrbem carnes equinas
aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri, ſiue domeſtici, nec pantheræ aut vulpis aut leporis aut cu-
iuſuis huiuſmodi omnino ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum eſt attingere, ac neque pelles
eorum inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere, ſed tantùm ſolitas more maiorum mactare
victimas, quibus deus litari ſibi vult. Qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium
drachmarum argenti multam luat ſacerdotibus. Sanguine equino Concanos gaudere habemus
apud Horatium. *3. Car. Od.*

Viſam Britannos hoſpitibus feros, *4.*
Et latum equino ſanguine Concanum.

Quo lo o in margine ſcriptum erat, Scythiæ populos eſſe, qui Biſaltæ Virgilio dicuntur. Acron
& Porphyrius dicunt Hiſpaniæ gentem eſſe, vel vt quidam volunt (inquit) Thraciæ: ſed ſunt *Lib. 3.*
Hiſpaniæ procul dubio, inquit Abrahamus Ortelius ex Silij verſu: *Lactis po-*
D *Cornipedis fuſa ſatiaris Concane vena.* *tandi præ-*
Sed vt ad Tartaros reuertamur: hi vt Paulus Tenetus ſcribit lac equarum quod bibunt, ita præ- *paratio.*
parant, vt videatur eſſe vinum album, aitque non inſipidum potum eſſe: vocari autem ab ipſis
chuinis: modum præparandi docet Albertus: Barbari quidam (inquit) emulſum equarum lac
Soli exponunt, donec pars craſſior ſubſidat, poſtea in vaſe ſeruetaciunt, vt ſiceram (cereuiſiam *Hippace.*
intelligit) & quod eliquatum eſt, bibunt, & hoc potu vtuntur Tartari, Comani, Ruteni & fini-
timi eis barbari. Plurimum autem inde pingueſcunt, illi maxime qui non ſunt in aſſiduo motu &
exercitio. Ex equino lacte fit quoque caſeus, virus redolens, vt Dioſcorides teſtatur, ſed ma-
gnoperè alens, bubuloque proportione reſpondens hippacen (*ἱππάκην*) vocant, quanquam
non deſint (inquit) qui hippacen equinum coagulum appellarint: id quod meminit quoque Pli-
nius libro 28. capitulo octauo his verbis: *Equi coagulum quod aliqui hippacem vocant.* Hippocr. *Lib. 2. de*
pro ſolo caſeo accipit, vt manifeſtè indicat his verbis loquens de gente Scythica: bibunt lac e- *Var. rer. ca.*
quinum & hippace veſcuntur, hoc eſt, caſeo equino. Fallitur aut Mercurialis, dũ ſcribit Hippocr. *26.*

Li.4.de morb. lac equinum hippacen vocare: Græcè enim ſic habet, *πίνουσι γάλα ἵππου, καὶ ἱππάκην τρώγουσι. τοῦτο δ' ἐστὶ τυρὸς ἵππου*. Et aliàs quo modo ex equorum lacte caſeus iſte hippace dictus fiat, clariſſimè docet: Scythæ (inquit) lac equinum in caua vaſa lignea infuſum concutiunt. Illud autem dum turbatur, ſpumeſcit, ac ſecernitur, & pingue quidem, quod butyrum vocant, cùm leue ſit, in ſuperficie conſiſtit: graue verò ac craſſum, deorſum ſidit, quod etiam ſecretum ſiccãt. *Li.28.c.9.* Vbi verò concretum ac ſiccatum fuerit, hippacen ipſum vocant. At ſerum lactis medium locum tenet. Sic etiam Plinius: *De generibus caſeorum diximus, cùm de vberibus ſingulisq́ animalium mem-* *Li.25.c.8.* *bris diceremus Sextius eoſdem effectus equino, quos bubulo tradit. Hunc vocat hippacen*. Cæterùm alicubi *Plinij error.* idem Plinius dum ait: *Inuenere herbas & vniuerſa gentes. Scythia primum eam, quæ Scythice vocatur, circa Bœotiam naſcens, prædulcis. Aliam vtiliſſimam ad eam quæ ſpaſmata vocant. Magna & ea commendatio, quod in ore eam habentes, famem ſitimq́ non ſentiunt. Idem præſtat apud eoſdem hippice dicta, quod in* *Li.9.c.13.* *equis quoque eundem effectum habeat. Traduntq́ his duabus herbis Scythas etiam in duodenos dies durare in* *Hiſt.plant.* *fame ſitiq́*, haud rectè Theophraſtum tranſtulit, alijſq; errandi occaſionem præbuit. Hic enim de Scythica radice ſiue glycirrhiza loquens, ſic habet: *δύναται δὲ καὶ δίψαν παύειν ἐάν τις ἐν τῷ στόματι ἔχῃ. διὸ ταύτῃ τε καὶ τῇ ἱππάκῃ διάγειν φασὶ, τοὺς Σκύθας ἡμέρας ἕνδεκα καὶ δώδεκα*, id eſt, *ſitim extinguit ſi teneatur in ore: Qua de cauſa tum ea, tum hippace vndecim & duodecim dies viſam tolerare affir-* F *mant*. Sed Theodorus Gaza pro hippace Plinium ſecutus hippice vertit, & verbo ad verbum reddito Latinè equeſtrem reddidit & in eo etiam turpiter lapſus eſt, quòd ſimpliciter ſitim tole- *Hippice.* rare vertit, cùm Græcè legatur *διάγειν*, id eſt vitam agere, turpiſſimè verò cùm radicem eſſe arbitratus eſt. Fallitur item Hermolaus, qui hippicen ab hippace differre ſomniat. Mercurialis tamen Hermaleo potiùs quàm Turnebo ſubſcribit, (qui in annotationibus in librum Theophraſti de odoribus, eiuſdem cum nobis ſententiæ eſt,) propterea quòd Theopraſtus aliquid miri de Scythis dicere voluiſſe videatur; duodecim autem dies ea radice & caſeo equino viuere, nullam admirationem habeat: quando (inquit) ferunt, Zoroaſtrem interdum ſolo lacte ſex menſes tranſegiſſe, quod de quodam aliò narrat Athenæus: immo ipſemet Hippocrates atque Herodotus videntur innuiſſe, plurimam temporis partem ſolo caſeo equino Scythas victitaſſe. *Plinius correctus.* Atqui non negauerit Mercurialis, quin illud in Zoroaſtre tanquam quid admiratione dignum celebretur: Iam verò hippacen, non hippicen legendum eſſe apud Plinium, maniſeſtiſſimè conſtat *L.11.c.vl.* ex hoc eiuſdem loco: *Quædam rurſus exiguo guſtu famem ac ſitim ſedant, conſeruantq́ vires, vt butyrum, hippace, glycirrhizon*. Non placet etiam Geſneri ſententia, qui Theophraſtum ita intelligendum eſſe arbitratur, vt Hippacen loco cibi, glycirrhizam verò ſitis remedium eſſe innuere G voluerit, cùm maniſeſtè vtrique attribuat vtramque facultatem: nam etſi hippace, vt oſtendimus, caſeus ſit equinus, quo famem potius quàm ſitim ſedaſſe Scythas veriſimile eſt, ideoque ab Euſtathio, vbi de Galactophagis & Galactopotis loquitur, ſecundum Aelium Dionyſium *βρῶμα Σκυθικὸν διὰ γάλακτος ἵππου σκευαζόμενον* nuncupatur, tamen Theopompus hippacen etiam vocari ſcribit libro tertio ipſiſſimum lac; *Ἱππάκην* (inquit) *Scythicum edulium ex lacte equino: aliqui oxygala equinum eſſe dicunt Scythis in vſu: idq́ bibi & concretum edi*. Sunt denique qui teſtibus Varino & Heſychio hippacen equile interpretentur. Ariſtoteles Phrygij caſei meminit, ad quem conficiendum, (inquit) equinum & aſininum miſcent. Equinum caſeum haud ingrãtum palato eſſe audio.

VSVS IN MEDICINA.

Lactis vis. NON pauca remedia medicis præbet equus, quin vix in eo quicquam reperitur, cui non H ſua ſit ad effectum aliquem facultas. Lactis potus teſte Plinio, ventrem ſoluit, id quod Dioſcorides etiam tradit, ſed ventrem turbare addit, magiſq; purgare quã ouillum. Varro etiã, *maximè* (inquit) *perpurgat lac equinum, tũ aſininum, deinde bubulum, tum caprinum*: ita & Serenus:

Vel cum lacte capræ ſalſum mulſumq́ capeſſes:
Crede tamen potum meliorem lactis equini.
Dicitur hic validos aſinæ peruincere ſuccos.

Camelorũ lac quale. Plinius ſcribit tenuiſſimum lac eſſe camelis, mox equabus, craſſiſſimum aſinæ, vt coaguli vice vtantur, ſed quam benè, neſcio: etenim Galenus, equinum (inquit) lac ocyus deſcendit, ſimilique modo aſininum, quod & pauciſſimæ pinguedinis particeps eſt, propterea rarò in alicuius vẽ- *Seri vis.* triculo tranſit in caſeum. Marcellus ſerum iſtiuſmodi lactis potui datũ, facilè & ſine periculo ventrem molliter purgare dicit: ſed cùm duplex omne ſit ſerum, vnum quod ex caſeo exprimitur, alterum quod per decoctionem ex lacte ſeparatur, Ætius hoc nouiſſimum prẽſtare aſſerit. Hic au-

A tem de ſuppuratis renibus tractans: Lac (inquit) cum melle poſt puris eruptionem eis præben-
dum: & primum quidem equinum aut aſininum: ad vlcera enim repurganda conducit: poſtea
verò cùm repurgatione amplius opus non habent, etiam bubulum, &c. Author eſt Rhaſis, mulie-
rem quæ non concipit, ſi lac equinum ignorans biberit, & mox cum viro coierit, concepturam.
Inuenio & apud Plinium vulnas collutas iuuari eodem lacte. Idem ait comitialibus dari lactis
equini potum. Et aliàs: *In comitiali* (inquit) *morbo testes aprinos bibiſſe ex lacte equino, aut ex aqua* *Sanguinis*
prodeſt. Et rurſus: *Comitialibus datur lactis equini potus.* Aliàs etiam eodem lacte venena leporis *facultas.*
marini & toxica expurgari ſcribit. De ſanguine equino Dioſcorides interprete Ruellio ait: San-
guis equarum quæ admiſſuram expertæ ſunt, in medicamenta additur quæ erodunt, ſeptica vo-
cant: vbi Græcè legitur: τὸ δὲ τῶν ὀχευθεισῶν ἵππων αἷμα σηπτικοῖς μίγνυται. Marcellus Virgilius eun-
dem quidem quem Ruellius ſed alijs verbis ſenſum affert; ea ſunt: Miſcetur medicamentis quæ
exedendo ſunt, matricum equarum & quæ admiſſuræ inſeruiunt, ſanguis. Hermolaus Barbarus
verò, ἵππων ὀχευτῶν, de equis maribus, iiſq; admiſſarijs expoſuit, Plinium fortè ſecutus, qui ſan- *Li. 28. c. 9.*
guinem equorum ſepticam vim habere ſcribit: & mox ſanguinem equi præcipuè admiſſarij contra *Cap. 10.*
panos & apoſtemata facere ſcribit, Aliàs etiam equarum præterquam virginum ſanguinem erode-
B re, emarginare vlcera aſſerit. Ex quibus Plinij verbis apparere videtur, ſenſiſſe eum equorum v-
triuſq; ſexus ſanguinem ſepticam vim habere: nam erodere & emarginare vlcera, idem quod ſe-
pticum eſſe ſignificat: Hinc & Hermolaus in corollario ex hoc nimirum loco, Equæ (inquit) ſan-
guini vim ineſſe negant, quæ maribus fœminiſque non virginibus. Quòd ad Dioſcoridis verba,
ὀχευτῶν de equis maribus videtur intelligendum. Nunquid verò verùm ſit, equorum ſanguinem *Lib. 10. de*
hanc vim obtinere, Galenus nunquam ſe experiri voluiſſe tradit, quod non deeſſet ſibi talium me- *ſim. fac. 6.*
dicamentorum copia. Aetius etiam equini ſanguinis mentionem omiſit. Habet autem ſuas etiam
facultates vſuſque idem ſanguis: Plinius enim regio morbo prodeſſe dici ſcribit: & hippiatri hoc
eodem ſanguine ad diuerſos equorum morbos vtuntur, tum illito aut intricato foris, tum intra
corpus: Vegetius enim languentibus in equo membris illitum mederi ait: prodeſſeq; equis, ſi ſan- *Lib. 3.*
guine ſuo detracto ea ex parte, quæ pro ratione morbi conuenit, cum aceto mixto, animal prefri- *Li. 1. c. 17.*
cetur. Idem aliàs. Phragmaticum equum ſic cura: ſanguinem detrahes de matrice, & cum oleo vi- *Li. 3. c. 29.*
noq; tepefacies totumq; iumentum contra pilos confricabis: Theomneſtus ſanguinem equi alijs
medicamentis miſceri ait & illini fractis aut luxatis armis. Fel equinum etiam maleficæ naturę eſt,
ſi Plinio credimus, qui tantum inter venena damnari tradit, vt ideo flamini ſacro equum tange- *Fellis vis.*
C re non liceret. Contrà carnis & fimi equi in agro paſti vſus ad ſerpentes commendatur, eodem te-
ſte: Ait item hanc carnem ſuum morbis mederi ſe reperiſſe. Auxungia equi ſuffumigata partum *Axungiæ*
mortuum, ſi Sexto credimus, foras eijcit & ſecunda ſequitur. Quomodo autem adeps equi cure- *vis.*
tur, docet Dioſcorides in adipis taurini præparationis mentione, quanquam eius interpretes hu-
ius animalis & aliorum inſuper nomina prætereant. Inuenio medullam equinam à quibuſdam re-
centioribus miſceri vnguentis ad ſpaſmum. Coagulum equi, & ſanguis caprinus, vel medulla, vel
iecur, aluum ſoluit, (inquit Plinius) cæterùm hæc bonnia ſiſtunt potius, ſiccantq; aluum. Dioſco- *Coaguli*
rides enim priuatim cœliacis dyſentericiſq; conuenire tradit, vti & Galenus, necnon & Auicenna *vis.*
& Haly, quorum interpres pro cœliaca affectione diuturnum ventris fluxum verterunt: ſed & ip-
ſemet Plinius, *equi* (inquit alicubi) *coagulum, inter auxilia cœliacorum & dyſentericorum tradunt,* *Dentium*
etiamſi ſanguinem detrahant. Idem ait farinam dentium equinorum iiſdem ſalutarem eſſe, priua- *vis & vſus*
timq; ſubluuiem ſanare, & inſperſam veiendorum cæteris vitijs (de formicationibus verruciſq;
prius dixerat) mederi: quod poſtremum etiam annotauit Marcellus. Aliàs etiam Plinius dentes
qui equis primum cadunt, facilem dentitionem præſtare aſſerit, infantibus adalligatos: idq; effica-
ciùs, ſi terram non attigere: ſuperſtitioſius Sextus: Dentes (inquit) qui equis primi nati fuerint,
D ſi dentem qui dolet, tetigerint, remedio erunt. Nam & infans ſi equi roſtrum baſiauerit, dentium
dolorem non ſentit, & nec equus mordebit infantem. Plinio ſubſcribit Serenus:

Collo igitur molli dentes nectentur equini, Qui primi fuerint pullo creſcente caduci.

Cæcilius Bion referente eodem Plinio tradidit ſe didiciſſe ex barbatis, equi linguam inueteratam *Linguæ vis*
ex vino, dari ad lienem ſedandum præſentaneo remedio. Marcellus verò arefactam & ad leuita-
tem tritam, atque ex vino potui datam, ſcribit protinus vtilitatem ſuam ſedato lienis dolore mani-
feſtare. Idem Plinius, in corde equorum os inueniri affirmat, dentibus caninis maximè ſimile: hoc *Oſsis de*
ſcarificari dolorem, aut exempto dente emortui equi maxillis ad numerum eius qui doleat, de- *corde vis.*
monſtrari. De iecore equi legimus in libro de facilè parabilibus Galeno aſcripto: Equi iecur the- *Iecoris.*
ca cedrina reponito; deinde Chio vino & aqua dilutum exhibeto: quibus enim iecur vlceratum *Li. 2. c. 38.*
eſt, ne amplius exedatur, efficitur. Si mortuus partus ſentiatur, lien ex aqua dulci potus teſte Plinio *Lienis.*
eijcit. Idem teſticulos equinos aridos, vt potioni inſeri poſſint, ait coitus ſtimulare. Lichenes ſunt in *Teſticulo-*
equorum genibus & ſuper vngulas in flexu harum partiũ indurati calli, qui triti & in aceto comi- *rum.*

tialibus mederi creduntúr, vt Dioſcorides & Galenus ſcribunt, item Plinius, apud quem etiam E
lego, dentes labantes dici confirmari lichêne equi cum oleo infuſo per aurem: & alicubi ſcribit
Fellis vis. calculos expellere lichênes iſtiuſmodi ex vino aut mulſo potos quadraginta diebus. De felle le-
gimus apud eundem tantum inter venena damnari, vt ideo flamini diali equum tangere non li-
Pilorum. ceat: aliás felle carere equum aſſerit, vt & alij: Ex pilis equi quoque remedia memorat: *Inguina*
(inquit) *& vlcerum cauſa intumeſcunt: remedio ſunt equi ſeta tres, totidem nodis alligata intra vlcus.*
Alicubi ait pilorum aſini cinerem illitum ſiſtere ſanguinem: efficaciorem vim eſſe è maribus ace-
to admixto, & in lana ad omne profluuium impoſito: ſimiliter ex equino capite (puta pilorum
cinerem) & femine. Albertus ſcribit pilum equinum ad oſtium domus alligatum, prohibere
ne culices aut caiphes per oſtium inuolent: idem & apud Raſim legitur, in cuius tameo codici-
Vngularũ vis. bus pullus pro p:lus legitur. Cur verò equino pilo circumligata verrucæ tollantur ratio, eui-
dens eſt, quoniam propter aſtri ctionem alimento priuatæ areſcunt. Vngulæ equinæ multos ha-
bent in medicina vſus. Cinis earum cum oleo & aqua illitus panos & apoſtemata in quacumque
parte diſcutit teſte Plinio, & ſi vrina calefacta admiſceatur, etiam ſtrumas: quanquam Marcel-
lus per ſe ex oleo illitum id ea præſtare ſcribat. Vterque præterea tradit eundem cinerem ex vino
aut aqua potum, aduerſus calculos prodeſſe. Poſtremò Plinius vngulas iſtiuſmodi ſuffitu ſuo par- F
tum mortuum eijcere ait. Sunt & ipſi equo ſæpè remedio: legimus enim in hippiatricis Græcis
equo ileoſo remediũ commendari huiuſmodi. Ramenta ex vngulis anteriorum pedum, trita cum
vini cotylis tribus per nares infunduntur. In ijſdem Hippocrates equo ſtrophoſo infundi iubet
Corij. ramenta vngularũ anteriorũ trita in quatuor cotylis aquæ. Ramenta ex vngulis equi ex vino per
nares equo infuſa Hierocles vrinã eiuſdem promouere ſcribit. Auicenna de corio equi ait: Adu-
Sudoris. ſtum illitumq; ex aqua puſtulis, quas bothor vocant, refrigerat eas. Sunt qui tineas & ſerpen-
tes è ventre hominis exigi promittunt, ſi equi ſudorem cum vrina in balneo biberit. Idem ſudor
miſtus cum vino, potus à grauida, facit abortum, vt Raſis ſcribit & Albertus: qui hoc quoque ad-
mirandum de eodem ſudore memoriæ prodidit: Si cultelli vel gladij calefacti ſudorem equi im-
biberint, inficiuntur adeò vt locus ab eis vulneratus ſanguine ante mortem animantis manare
non deſinat. In dolore vel grauitate aurium Plinius tradit commendari ſpumam, vel equini fimi
Spuma. recentis cinerem cum roſaceo: apparet autem roſaceum vtrique addendum, nam & Marcellus ſic
ſcribit: Spuma equi recens detracta & cum oleo roſeo infuſa, auricularum quamuis vehementes
dolores reſoluit. Idem Marcellus, ſi ab equitando vexata fuerint inguina aut interrigenes dole-
bunt, ſpuma equi fricari iubet tanquam præſentaneo remedio Sed Plinius ad hoc non ſimpliciter G
ſpumam ab ore (id eſt ſalinam, quæ alterius facultatis, quàm reliqui corporis ſpuma ſudori per-
miſta videtur, inguinibuſq; collectam illini probat, his verbis: *Femina atteri, adurique equitatu no-
tum eſt: Vtiliſsimum ad omnes inde cauſas ſpumam equi ex ore inguinibuſque illinere.* Idem ait eandem
ſpumam rubori cum prurigine illini, alij malunt ad hoc vitium oris ſaliuam potiùs quam aliundè
collectam ſpumam & ſalledine ſua mordicantem adhibere. Tradit Geſnerus inueniſſe, in feruido
Saliua vis. faucium malo quod æſtate nonnunquam graſſatur peſtilenti lue in milites præſertim, cõmendari
hoc remedium; Saliua equi auenam aut hordeum paſti, os ægroti diligenter colluitur: deinde ex
cancris viuis contuſis humorem exprimes eodemque rurſus lauabis. Quod ſi viuos habere non
potes, pollinem de cancris aridis in clibano toſtis inſperge: poſtquam equi ſaliua ablueris. Mirum
quod de hac equi ſaliua tradit Plinius, nimirum tuſſim ſanari ea triduo pota, equum mori: quo
loco codices excuſi aliam & obſcuram lectionem habent. Noſtra verò lectio confirmatur ex Sex-
to & Marcello: *Equi ſaliua* (inquit Sextus) *ſi biberint phthiſici & qui malè tuſſiunt, ſani efficiuntur.
Expertiſsimum ſanè, equus moritur.* Marcellus ait: *Ad phthiſicos remedium & præſens maximum:
nam etiam vitæ dubios ſanat, & quibus ſpes ſupereſſe nulla videatur: equi ſaliuam vel ſpumam cum
aqua calida bibendam per triduum dabis: etiam quem tuſsi intoleranda & diutina laborare videris, hoc* H
remedio liberabis: ægrum quidem ſine cunctatione, ſanabis, ſed equum mors ſubita conſequitur. Iam
Vrina & ſtercoris vis. verò ex ſpurcioribus, magiſque abominandis equi excrementis, lotio videlicet & fimo intus
aſſumenda veteres excogitarunt, poſteriſque reliquerunt. Quidam (inquit Plinius) vrinam
equi aquæ ferrariæ ex officinis miſcent contra comitialem morbum, eademque potione & lym-
phaticis medentur. Dioſcorides ait armentarij (equi vel aſini, nam & Auicenna fimi aſinini eun-
dem cum equino effectum eſſe ait,) qui herba paſcitur, ſiccum fimum liquatum in vino mox po-
tum, contra ſcorpionum ictus magnoperè auxiliari. Plinius etiam ad ſerpentes vſurpari ſcribit
carnem & fimum equi in agro paſti, coagulo leporis ex aceto, contraq; ſcorpionem & murem ara-
neum. Idem ait regio morbo fimum aſinini pulli, quod primùm edidit à partu, datum fabæ ma-
gnitudine intra diem tertium mederi: eandemq; & ex equino pullo vim eſſe. Ad colicam certum
aiunt eſſe remedium, ita etiam vt morbus non repetat: Fimi de equo qui auena aut hordeo paſca-
tur, non gramine, manipulum in dimidia menſura vini (vncias circiter octodecim videtur intelli-
gere,)

A gere,) decoques, donec pars dimidia conſumatur: hoc paulatim bibendum eſſe, donec exhaurietur: fore autẽ eò vtilius quò exhaurietur citiùs. Cinis iſtius fimi in aqua potus, ſiſtit aluũ, vt ait Plinius. Ad ventrem fluẽtem ex Sexto; Equi ſtercus ex aqua liquefactum & pericolatum, ſi bibatur, facit regreſſum. Marcellus quoque fimum caballinum comburi iubet, & cinerem iſtum cum vino vetere miſceri & conteri, ſicq; dari dyſenterico bibendum ſine aqua, ſi non febricitabit. Dyſentericis autem & cæliacis cinerem equini fimi ſalutarem dici quoq; in Plinio legimus. Si partus mortuus ſentitur, non ſolùm lien, vt ex eodem diximus, ex aqua dulci potus, ſed & fimum aridum equi eijcit. Extrinſecus verò applicatum hoc ſtercus vim etiam habet aſtringendi, vti & aſininum, ſiue crudum ſiue crematum. Dioſcorides eo ſanguinis eruptiones ſiſtit, etiam aceto addito. Albertus & Raſis addunt, ſanguinem reprimere, ſi recens naribus admoueatur. Si ſanguis ex vulnere immodicè fluat, fimi caballini (inquit Plinius) cum putaminibus ouorum cremati cinis impoſitus mirè ſiſtit. Marcellus promittit, ſi ex vulnere immodicus fluat ſanguis per nares, hunc eundem fimum qui modò egeritur, appoſitum ſtatim ſubuenire: idem aliàs etiam ait exprimi fimum, dum recens eſt, eiuſque ſuccum naribus trahi ab eo cui importuniùs fluunt. Sed ad fluxum ſanguinis ſiſtendum, ſexcentis experimentis comprobatum: Stercus equinum recens
B cum creta & aceto acerrimo mixtum agitatumque. Serenus ad ſanguinem è vulnere nimis fluentem:

Siue fimus manni cum teſtis vritur oui,
Et reprimit fluidos miro medicamine curſus.

Columella & Vegetius, ne venæ equi ſectæ plus iuſto exinaniantur, ſtercus ipſius iumenti fluentibus venis admotum faſcijs obligari iubent. Prodeſſe item venenatis animantium morſibus impoſitum rabidi canis exemplo indicat Plinius, dum inquit: *Tanta vis eſt in veneno rabioſi canis, vt vrina quoque calcata noceat, maxime vlcus habentibus: Remedium eſt fimum caballinum aſperſum aceto, & calfactum fico oppoſitum.* Inuenio denique anhelitum equorum hominem præſeruare à peſte. *Anhelitus vis.*

VSVS IN BELLO.

C EQVVS corpore animoq; aptiſſimum bello animal recepto freno facilè à domino ſuo regitur, habeniſq; paret, & ſimul tergum aptè illi accommodat, moxque ſublimem fert & concitatiſſimo curſu, quocunq; ille peruenire cupit, properat: iſq; inſidens abſque labore admodum quietus, alieno corpore, pedibuſque alienis curſum conficit: Iam verò hoſtium impreſſionem, vt Ariſtoteles tradit, non ſolùm non pertimeſcit, ſed eodem etiam animo in hoſtem fertur, gaudetq; bellico tubæ ſonitu, vt ait Ouidius: *Equi ad bellũ aptitudo.*

Vt fremit acer equus, cùm bellicus ore canoro *Metam. 6.*
Signa dedit tubicen, pugnæq; aſſumit amorem.

Orum tradit Plutarchus poſt obitum apparuiſſe Oſiridi, huncq; multarum rerum vſum edocuiſſe, præcipuè autem quod animal bello vtilius eſſet, ſciſſitanti, equum ei negocio maximè commodum reſpondiſſe: Cumq; Oſiris Leonem præſtare arbitraretur, reſpondiſſe Orum: poſſe quidem Leonem auxilio eſſe; verùm vbi ſemel fugam arripuiſſet irreuocabilem abire; cum alioqui bellatori neceſſe eſſet, nonnunquam cedere, nonnunquam ex acie iam rurſum hoſtes aggredi, proque loco & tempore fortunæ ſeſe imperijs accommodare; atq; idcirco equum his officijs magis accõmodum eſſe: vnde Xenophon tertio de Græcorum reditu: vna (ait) re præſtant, quod in fuga cer-
D tius eſt illis ſubſidium. Rectè itaq; & appoſitè Horatius equum pro ipſo terreſtri, nauem pro nauali prælio dixit: *L.1.Carm. Od.6.*

Quam rem cumq; ferox nauibus aut equis
Miles te duce geſſerit.

Hinc & Homero πολεμιστής, Xenophonti πολεμιστήριος, quaſi bello aptiſſimus & vtiliſſimus, Virgilio bellator, Lucano in bella ferox, alijs bellicoſus, militaris, equitis amãs, beneuolus eidem, ad tubam exiliens, hoſtes agnoſcens, ordinis obſeruans, ſtudioſus aſcendendi accliuia & decurrendi prona, murumq; ſuperare, foſſam ſuperſilire, torrentẽ tranſilire, flumium tranare, de tumulo decurrere, in tumulũ aſcendere, & de tumulo deſilire dicitur. Monet nihilominus Vegetius, ſi equitatu decernendum eſt, campos eligamus, ſi pedeſtribus copijs, loca anguſta, foſſis, paludibus vel arboribus impedita, atq; aliquoties montuoſa: In quem locum hæc Steuchius: Factum etiã quandoque, vtque equitatu ſatis vtrimq; inſtructi eſſent, in prælio tamẽ vti nequirent; quòd loca aſpera eſſent, impedita, nimis anguſta. Qua de re exemplum in Pauſaniæ Phocicis, in prælio circa *Equi epitheta ad bellũ aptitudinem indicantia.*

Thermo-

Thermopylas commiſſo. Iam & frenos ſæpe detrahere coacti equi es, quo fidem facerent peditibus, non deſerturos: itidem in pedes, eoſdem deſilijſſe, hiſtoriæ teſtes ſunt, & pugnam pedeſtrem pariter cum cæteris capeſſiuiſſe. Virgilius Arcadum exemplo equites pedeſtri certamine parum valere oſtendit, etſi loci natura patitur, fugere: E

Aeneid. 10

Arcades inſuetos acies inferre pedeſtres
Vt vidit Pallas Latio dare terga ſequaci,
Aſpera queis natura loci dimittere quando
Suaſit equos.

Seruius enim vocem illam quando, exponit ſiquidem. Commoditas igitur iſta ad fugiendum maior, propter loca ſaxis & arbuſtis & truncis iam impedita. Sed tamen natura loci non ad fugam eos, ſed dimiſſis equis ad pedeſtre certamen hortabatur. Etſi verò etiam equi plerique animoſi ſint & inſigni animorum præ cæteris animantibus præditi magnitudine, quidam tamen hac ipſa excellunt & corporis inſuper viribus pollent, atq; hi ſoli bellis idoneis ſunt. Camerarius equos bellatores cataphractis arduos ait & robuſtos, Semicataphractis ſiue ſagittarijs aut ſane baliſtrarijs (liceat enim noſtrorum (inquit) temporum ἱπποτοξότας ita appellare) mediocres requiri. Equites enim catapbracti, vt ait Seruius in hunc Virgilj locum. F

Equites cataphracti.

Spumantemq́; agitabat equum, quem pellis ahenis
In plumam ſquamis, auro conſerta tegebat:

Aeneid. 11

& ipſi muniti ferro ſunt, & equos ſimiliter munitos habent; de quibus Saluſtius: *Equis paria operimenta erant, quæ lintea ferreis laminis in modum plumæ adnexerant*: quod etiam probat illud eiuſdem Saluſtij apud Non. Marcellum de genere armorum: *Qui prægrediebantur eques cataphracti ferrea omni ſpecie.* Erat iſtiuſmodi munimentum contra omne telum inſuperabile. Parthi equitis thorax, vt Suidas annotauit, erat huiuſmodi. Anteriorem eius partem pectus & femora & ſummas manus & crura ferrum tegebat: poſteriora idem, tergum & ceruicem & caput totum: lateribus fibulæ erant additæ, quibus vtraq; pars coagmentata faciebat, vt eques totus ferreus eſſe videretur. Nihil autem ferrum impediebat neq; extenſione membrorum, neq; contractionem: adeò aptè ad membrorum naturam arma apta erant. Eodem etiam modo equum armabant ferro totum vſq; ad vngulas, quod nullam ſuorum armorum vtilitatem caperent equo ante ipſos interfecto. Pro iſtiuſmodi cataphractis militibus equi maximè commendantur Myſi, Pannonij, & Sarmatici, ex Germanis ſoli ferè Menapij, quos Cæſar Gallicos vocaſſe exiſtimatur, & Rugi. Sunt & Heluetij in pretio & præcipuè Algoici, qui durare diutiſſimè putantur. Olaus Magnus author eſt inter veteres Gothorum principes contrarias fuiſſe opiniones de equeſtri diſciplina: Quoſdam videlicet iuuenibus iuuenes & feroces equos conuenire dixiſſe: ſed euentum eos redarguiſſe, quando nimia celeritate vtentes, in præcipitia ruerent & ruinam: Alios verò veteranis militibus, iuuenes equos tribuiſſe, hoſq; ſæpè victorias reportaſſe. Virtute enim ſeſſoris moderabatur (inquit) ferocitas equi, vt non tam præcipitanter quàm prudenter hoſtem attentaret. Itaq; apud pleroſq; principes diu hanc rationem eſſe ſeruatam, vt iuniores equis ſenibus, ſeneſq; iuuenibus in prælijs vterentur. G

Parthorum equitũ thorax.

Equi q bello magis apti.

Lib. 8. *c.* 11

Equi celeres an bello aptiſsimi.

Cæterùm nunquid equi celeritate præſtantes omnino in bello præferendi ſint, alios aliter opinatos eſſe reperio, Diomedes pro celerrimis Aeneæ equis apud Homerus anceps prælium ſuſcipit, & Agamemnon à Sycionio i lo Aethan perniciſſimam equam mercedis loco accipit, vt eum immunem militiæ faceret, timido homini talem anteponens. Fuêreq; ſæpenumero veloces equi ſummæ vtilitati, multoſq; ex medijs hoſtibus eripuerunt, vt bucephali exemplo didicimus. Contra Probus Imperator, cùm necdum in imperium eſſet euectus, perniciſſimum equum fugaciſſimum decere militem dicebat, referente Sabellico, & cum Alanico bello equus ex hoſte captus eſſet admirandæ pernicitatis, qui captiuorum indicio ferebatur centum miliaria paſſuum ſingulis diebus perpetuo curſu conficere; inq; ea celeritate octonos dies perſeuerate eum extra ſortem ab omnibus ei deſtinatum recuſauit: Flauius verò Vopiſcus militi cui ſors ex vrna contigerat, dari iuſſiſſe ſcribit. Omnis vero bellator equus ſiue ad bellum inſtitutus, motu celerior eſt, quam qui in vrbe tantùm deliciarũ gratia alitur: quam celeritatem ſuo verſu etiam expreſſit poeta. H

Probi de celeri equo dictum.

Libro 7.

Enn. 7.

Olli per dumos qua proxima meta viarum
Armati tendunt. it clamor, & agmine facto
Quadrupedante putrem ſonitu quatit vngula campum.

Equi qui & quando velociores.

Sunt autem, velociores inani ventre: id quod non latuit Valdemarum Saxonum regem, qui, vt Saxo ſcribit, nocte quam belli inſecutus eſt dies, quo Suenonem III. Danorum regem & vita & regno exuit, frenatos ſtare equos, paſtuq; penitus arcere præcepit, ne ſatietate graues, curſu hebetes forent. At Sueno ex ipſa agrorum ſegete abundè equos refici iuſſit, ignarus ſtomachi ſarcinam curſui impedimento futuram: & hoc ipſum magni ad victoriam momenti fuit. Inuenio &

ſexus

A ſexus rationem diligenter in bello olim obſeruarã fuiſſe: Scythę equabus vti maluerunt, quòd vrinã curſu non impedito reddant. Alij equos potiùs probarunt, ſed alij exectos, alij integros, Albertus caſtrandos eſſe negat, ne timidiores fiant. Magnũ tamen vſum in bello habere equos caſtratos Iulius Ferretrius author eſt, propterea quod cùm minus hinniant, ſe minus hoſtibus produnt, ſed ſi noctu quid mouendum ſit, animoſos vult, ne ad quiduis obuium expaueſcant. Teſtatur Capitolinus, Quados populos equis vti ſolere caſtratis, ne aut fœminarum viſu exagitati cunctentur, aut in ſubſidijs ferocientes prodant hinnitu denſiore vectores. Turcorum equites hodieq; non niſi caſtratis eaſdem ob rationes vtuntur. Equites autem bellatores non vno modo equis olim in bello vtebantur. Veteribus (inquit Camerarius) non fuit in frequenti vſu agi ſingulos equos, vel equitem inſidentem equo vehi. Non incognita tamen (ait) res. Itaque & Homerus deſcribens Vlyſsis reſidentis diuaricatis cruribus ſuper vna fracta nauis trabe in mari iactationem, vſus eſt ſimilitudine equitis agitantis equum ſolum, quem κέλητα vocat. Apparet autem non fuiſſe talis equitationis in bello vſum, ſed in pace tantùm, & oſtentatione agilitatis deſultoriæ, cùm plures equos vnus aleret, & inter illorum curſus, vel vt Homerus ait, volatus ex vna in alium inſiliret. Sed nunc ſola hæc agitatio nota & conſueta eſt, illa autem curulis deſita & ignota. Vocatur hæc

Sexus equorũ bellicorum obſeruatus.
Li. de militia illuſtranda.
Equis caſtratis qui vtantur.
Equi ſingularis in bello vſum non fuiſſe.

B agitatio μονίππος, inuentum Bellerophontis, cui pater Neptunus velociſſimum equum Pegaſum dedit alis præditum. Hæc ille: cæterùm quamuis non dubitem, quin μονίππος ſit agitatio vnius equi, id quod vox ipſa docet, tamen latiùs prǽterea extendi hoc vocabulum reor, pro eo qui ſingulari equo inſidens procurrit, ſiue id ſit pompæ gratia, ſiue aliam quamcunq; ob cauſam, neq; differre puto monipuum à celete. Μόνιπποι (inquiunt Varinus & Suidas) qui equo ſingulari inſidentes curſu certant. Præter agilitatem deſultoriam non exiſtimo laudari in celete equo, ſed cum equitans binos trahens equos, ex laſſo ſumma agilitate & celeritate tranſibat in alterum: eratq; celes equus plerumq; ephippiatus, deſultorij contrà carebant ephippio. Vtroſq; ni fallor, Varro intelligit his verbis: *Non eodem modo parantur equi ad ephippium, vt ad prædam.* Hinc deſultores, id eſt, equis deſultorijs vtentes Græcè ἀμφίππους & ἁμίππους dici Cælius oſtendit: Heſychius ἁμίππους συνεζευγμένους id eſt iunctos vocat, id quod multis fuit fraudi, qui hamippos iugales eſſe contenderunt, & eoſdem cum ſynoride & biga. Heſychio lucem dat Euſtathius his verbis: ἅμιπποι κέλητες ἵπποι ὁμοῦ συνεζευγμένοι ἄνευ δίφρου, id eſt, hamippi ſunt equi celetes ſimul iuncti ſine curru. Hoc genus equitum ætate Homeri, atque adeò heroum in vſu fuit, vt innoteſcit ex his verſibus:

Equo ſingulari in bello vti, cuius ſit inuentum.
Monippos qui.
Celes vt à deſultorio differat.
Hamippi quid.
Iliad. o.

C
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἵπποισι κελητίζειν εὖ εἰδὼς
Ὅς τ' ἐπεὶ ἐκ πολέων πίσυρας συναγείρεται ἵππους
Σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα προτὶ ἄστυ διώκει
Λαοφόρον καθ' ὁδὸν, πολέες τέ ἑ θηήσαντο
Ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες. ὁ δ' ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεὶ
Θρώσκων, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἀμείβεται, οἱ δὲ πέτονται
Vt autem cùm vir equis deſultorijs vti bene ſciens,
Qui poſtquam ex multis quatuor congregauit equos
Impellens ex campo magnam ad ciuitatem agitat
Publicam per viam, multiq; eum admirando ſpectarunt
Viri & mulieres: hic autem firmiter ſecurè ſemper
Saliens; aliquando in alium alternat: illi autem volant,

Deſultores equos (inquit Cælius) video dici à deſiliendo, nam vt Sextus Pompeius ſcribit, paribus equis, id eſt, duobus Romani vtebantur in prælio, vt ſudante altero tranſirent in ſiccũ. Nam & pararium dicebatur æs, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur. Eum verò Scytharum
D pleriſq; morem fuiſſe Ammianus prodit Marcellinus, binos trahendi equos, vt iumentorum vires foueat permutatio, vigorq; otio integratur alterno. Ego Romanos binos in bello equos traxiſſe non lego: imo verò Liuius de Numidis velut admirabundus id ſcribit, non admiraturus, ſi mos idem fuiſſet in Romana militia. *Numidis* (inquit) *deſultorum in modum binos trahentibus equos, inter acerrimam ſæpe pugnam in recentem equum ex feſſo armatis inſultare mos erat.* Et Sabellicus Ennead. 5. dec. 7. in reliquo Antiochi aduerſus Romanos equitatu fuiſſe ſcribit equites Tarentinos qui duos deſultorios equos ductabant in prælium. Fuiſſe tamen apud Romanos, deſultores certũ eſt, qui equos deſultorios alebant, docebantque, ſed iſtiuſmodi equis Circenſium miniſtri, vt ex Caſſiodoro conſtat, miſſus exituros denunciabant: Et Varro manifeſtò equos bellicos a deſultorijs diſtinguit, dum ait: *Itaque peritus belli alios* (equos) *eligit ac docet: aliter quadrigarius ac deſultor, neque tamen qui vectorios facere volet.* Huiuſcemodi deſultoris meminit, ni fallor, Vlpianus, Digeſt. de præſcriptis verbis; *Tuque deſultor in his encurreris & viceris.* Cicero pro Murena ait: *Quis neſcio quo pacto mihi videtur prætorius candidatus in conſularem, quaſi deſultorius in*

Deſultores equi qui.

quadri-

Πόρυε δ' ἔχοντας χρὴ μένειν τυρρηνικῆς E
Σάλπιγγος αὐδὴν, id eſt,
Ite, & ſocios armari citra moram
Iubete, equoſq́; iungite curribus;
Nam accinctos laboribus oportet expectare Tyrrhena
Tubæ ſignum.

Currus fal- De falcatis curribus, quos Macrobius currus cum falcibus nũcupat, ſæpe mentio eſt, in bellis quæ
cati. cum Armenijs, Parthis, alijſq́; contiguis populis geſta ſunt. Monipporum equitum ex armaturæ
Monipporũ genere diuerſa ſunt nomina. Siquidem alij ſunt cataphracti, alij acataphracti. Cataphracti vo-
equitũ di- cantur, qui non ſolùm ſua corpora, ſed etiam equos lorica vndiq; muniunt. Hi, vt ſcribit Vege-
uerſitas. tius, à vulneribus quidem tuti ſunt, ſed propter armorum impedimenta & pondus capiũtur ſum-
Li.3.c.23. ma facilitate. Ammianus Marcellinus ait etiam clibanarios nuncupari. Idem inter equeſtres co-
Clibanarij. pias cataphractarios recenſet ſagittarios, formidabile genus armorum. Lampridius in Alexan-
dri Cæſaris oratione de Perſis perdomitis innuere videtur planè, cataphractarios ab illis cliba-
Loricati e- narios vocari. Loricatos equites dici cataphractos Liuius tradit. Acataphracti alij haſtati vel
quites qui. contati dicuntur, alij ferentarij. Haſtati manus conſerunt, & cominus haſta decertant, quorum F
alij ſcuta gerunt, & inde ſcutati dicuntur: alij ſine ſcuto haſta impugnant, qui nomine ſpeciali (id
eſt ſimpliciter, vel generali vocabulo) haſtati vocantur & contati. Ferentarij equites ij dicun-
tur, qui eminus ſolent dimicare: quorum alij iacolis, alij arcu vtuntur. Iaculantur quos Tarenti-
nos vocamus: arcu vtuntur, qui equites ſagittarij (ἱπποτόξοται) & à nonnullis Scitæ etiam vocan-
Tarentini. tur. Tarentinorum duo ſunt genera, nam alij longiùs iaculantur, & ob eam rem equites iacula-
tores (ἱππακοντισταί) dicuntur, & Tarentini ſpeciali vocabulo (Suidæ etiam ἀκροβολισταί) alijcum
ſemel aut bis iaculum miſerunt, manus de cætero cum aduerſario conſerunt, & cominus pugna-
re incipiunt, non ſecus quam quos haſtatos vocari retulimus: leues hos nominare ſolitum eſt.
Agminale, equos Budæus in Pandectis intelligit ταγματικούς, qui agmen exercitus ſequuntur ad
Lib.7. conuehenda impedimenta. Ab hiſce omnibus equitibus differebant Sagartiorum equites, de
quibus Herodotus Perſicum equitatum deſcribens. Sunt quidam (inquit) Nomades homines
qui Sagartij appellantur, cultu inter Perſicum & Pactycum, qui attulere equitum octo millia, ar-
maturam neq; aheneam neq; ferream aſſueti ferre, præter pugiones, vtentes reſte è loris conſer-
ta, qua freti in prælium eunt. Has cum hoſte congreſſi injiciunt in ſummum, laqueos habentes,
qui laqueus cùm aut equum aut hominem adeptus eſt, eum ad ſe trahunt: ita illi illaqueati confi- G
ciuntur. Nunc de equorum armis dicamus. Quæ à fronte propendent, prometopidia; quæ ab
Equorum auribus, parotia; pareia quæ maxillas præfulciunt, appellari debent (inquit Cælius) proſternidia
arma. verò quæ pectus; parapleuridia quæ lateribus obiacent: parameridia, quæ femoribus, ſolet ea vul-
L.21.c.31. gus coxalia appellare: paracnemidia, tibijs apponi conſueuerunt. Tranſtulit iſthæc ex Polluce.
Li.1 c.11. Quomodo autem muniri & armari debeat equus bellator, docet Xenophon circa finem libri de
Equi ficti- re equeſtri, vnde ferè Pollux ſua mutuatus eſt vocabula. Inuenio & fictitiorum equorum aliquan-
tij. do in bello vſum fuiſſe. Saxo enim in hiſtoria Daniæ Regnorum eius regionis regem, cùm im-
Lib.19. menſum animaduerteret exercitum Diani & Daxonis, diffidentia copiarum habita, equos æneos
ductilibus rotulis ſuperpoſitos ac verſatilibus curriculis circunductos, in confertiſſimos hoſtes
maxima vi exagitare præcepiſſe aſſeuerat: eamq; rem tantum ad laxandam aduerſariorum aciem
valuiſſe, vt vincendi ſpes magis in machinamento quàm milite repoſita videretur: namq; intole-
Faſcinatio. rabilem molem quicquid impulit, obruiſſe. Indi, referente Alberto Veſputio faſcinant equos,
Thorax certò ſibi perſuadentes, ita tutiores in bello fore: faſcinant autem hoc modo: Ignem parant ex
militaris ramis cuiuſdam herbæ, quo equum immergunt, verba quædam interea murmurantes, mox equum
ex vngulis totum inungunt vnguento quodam tenui, eoque modo quindecim aut viginti diebus equum pe- H
equi. neſe cuſtodiunt, nec ab vllo alio videri volunt. Habuere & partes quædam equi vſum in bello,
nerui, corium, pili & vngulæ. Sauromatæ (referente Pauſania in Atticis) qui plurimos equos
alunt, vt dictum eſt, & non ad bellum tantùm vtuntur, ſed etiam dijs immolant, & cibo adhibent;
vngulas colligunt, purgant & diuidunt ad ſimilitudinem ſquamarum in draconibus, aut inciſio-
num in viridi fructu piceæ; deinde perforant, & neruis equorum boumq; conſuunt ad vſum tho-
racum (ad hanc plane ſimilitudinem ferrei hodie fiunt thoraces, ex ferreis annullis compacti,
zacchos vocamus) qui quidem Græcanicis nec inelegantiores, neq; infirmiores ſunt: facilè enim
Neruorum ictus tum cominus inflictos, tum telorum eminus ſuſtinent. Neruorum verò equinorum non is
vſus. tantùm quem diximus vſus fuit, ſed etiam in arcubus, quod diſcimus ex hoc Philoctetis vete-
De Ponto ris Tragici:
lib. 1. Ele- *Tendimus neruo Tela reciproca, Concita equino.*
gia 2. Meminit eiuſdem quoq; vſus Ouidius, inquiens:

At ſemel

A *At ſemel intenſus neruo leuis arcus equino*
Vincula ſemper habens irreſoluta manet,

Meminit & Accius apud Varronem: *Reciproca tendens neruo equino concita tela.* Contexuntur inde etiam funes. De corio frontis & iubæ pilis ſic ſcribit Herodotus: *Aethiopes qui ſunt in Aſia, pleraque arma quæ Indi geſtabant, pelleſque frontium equinarum, cum auribus atque iubis in capitibus, vt ipſæ iubæ pro criſtis eſſent, & hirtæ aures equinæ rigerent.* Priſci verò Græci ex caudæ equinæ pilis, confectis criſtis ſuperbiebant, cuiuſmodi & Achilli, alijſque heroibus Homerus imponit, implicitas aureolis cincinnis. Hinc ἱπποκορυστής, & ἵππουρις, qui tales galeas habet, vt antea dictum eſt. Meminit huius vſus quoque Theocritus de Syracuſis loquens, —— ἱππείαι δὲ κόρυν σκιάουσιν ἔθειραι, id eſt, & equinæ iubæ galeam inumbrant: Mos ni fallor ad Italos peruenit. Nam & Virgilius inquit: *Aere caput fulgens, criſtaq; hirſutus equina.* Et Claudianus in Gigantomachia de galea Martis: Lib. 7. Criſtæ ex pilis. Aeneid. 10

———Splendidior igni
Aureus ardeſcit clypeus, galeamque nitentes
Arrexere iubæ.

B Eædem equorum ſetæ tum de cauda, tum de iubis ad baliſtas vtiles aſſeruntur, licet arcus vel baliſtæ cæteraque tormenta, ni funibus neruilibus intenta, nihil prodeſſe dicantur, vt ait Vegetius. Turcarum vexilla non indigent renouatione; quandoquidem ſignorum militarium vicem ſupplent referente Petro Bellonio equinæ caudæ pili varijs coloribus infecti, extremę haſtæ affixi. Ne verò ſetę iſtæ è manibus elabantur, lubet hoc loco alios quoſdam earum vſus recenſere. Tradit idem Bellonius, mulieres in Turcia vulgatiores velum ſibi hinc contexere, quo faciem tegunt. Et alias inquit lyras Aegyptiorum ex ſingularibus iſtiuſmodi pilis non cōtortis fides habere, eſſe autem vel ſingulas, vel ad ſummum binas. Ex eiſdem ſetis tendiculæ fiunt ſiue laquei ad capiēdas aues, necnon funiculi ſiue lineæ ad capiendos piſces, ὁρμιὰς Græci vocant. Multi hoſce Homeri verſus de iride: Li. 4. de re milit. L. 3. Obſer. c. 25. Alij vſus pilorum. Lib. 2. Obſ.

Ἡ δὲ μολυβδαίνῃ ἰκέλη ἐς βυσσὸν ὄρουσεν
Ἥ τε κατ' ἀγραύλοιο βοὸς κέρας ἐμβεβαυῖα,
Ἔρχεται ὠμηστῇσιν ἐπ' ἰχθύσι κῆρα φέρουσα, id eſt,
Ipſa autem glandulæ plumbeæ ſimilis in profundum dilapſa eſt
Quæ in agreſtis bouis cornu poſita
C *Deſcendit crudiuoris piſcibus mortem ferens.*

Ita accipiunt, vt putent veteres boum crinibus ad hamorum funiculos conficiendos fuiſſe vſos, ſed errant hi, inquit Plutarchus, nam ſetis equinis vtebantur maſculis, cùm equarum caudæ vrina madefactæ ſetas habeant inualidas. Meminit eiuſdem rei decimoſeptimo problemate de cauſis naturalibus. Fiunt & hodie ex ſetis iſtis cribra, quod Gallorum inuentum eſſe Plinius aſſerit. *Criborum* (inquit) *genera Galli è ſetis equorum inuenere.* Tota verò nunc ferè Germania caudis equorum pectines barbę & capillorum ſordidos detergit, vt ſcribit Iacobus Dalechampius in ſcholijs ſuis ad ca. 45. li. 9. Plinij: Noſtri verò penicilli abſterſorij ex ſuillis ſetis conſtare videntur; longè enim & craſſioribus & durioribus pilis cōſtāt, quàm vt equinas ſetas eſſe liceat ſuſpicari. Mirum omnino, & penè fidem non habet, quod de equinis ſetis narrat Gaſpar Balbus in itinerario ſuo in Indiam Orientalem. Eſt autem hoc: Naue, vt fit, à procelloſis fluctibus quaſſata, vel ad ſcopulos alliſa, vt aquam per rimas admittat, vnus ex peritioribus nautis, in mari ſe ſubmergens, baculum quendam, cui affixę ſunt iſtiuſmodi ſetæ, eouſque nauis fundo affricat, donec occulta quadam vi illæ à rima abſorbeantur. Li. de ſolertia animal. Cribra ſetacea.

D

VSVS IN VENATIONE.

EQVOS venationi aptos κυνηγετικοὺς Græci vocāt. Oppianus author eſt mares ad venationis vſum pręſtare fœminis duplicem ob cauſam, videlicet quòd hæ minus celeres ſint ad longos per nemora curſus, & quòd equi eis adhinnientes, feris ſe prodant. ſed vtraque ratio friget; nam equa celeritate, curſuq; longiore equos nonnunquam vincit, quemadmodum de Scythis dictum eſt, & non hinnient equi, niſi equabus permiſceantur, quod temerarium foret. Budæus ait in venationibus habere oportere equos Pegaſidas (id eſt celerrimos) ad deſultoriam viciſſitudinem è feſſo in recentem aſſiliendi. Ob eandem celeritatem vtebantur olim veredis, nam & hi curſu ſunt pernices. Teſtis huius vſus eſt Martialis: Qui ad venationem præſtent. Veredi celeres equi.

Stragula ſuccincti venator ſume veredi, *Nam ſolet à nudo ſurgere ficus equo.*

Et aliàs rurſus:

Parcius vtaris moneo rapiente veredo *Priſce, nec in lepores tam violentus eas.*

T *Sæpe*

Sæpe ſatisfecit præda venator, & acri E
Decidit excuſſus nec rediturus equo.
Inſidias & campus habet; nec foſſa, nec agger,
Nec ſint ſaxa licet, fallere plana ſolent.
Non deerunt qui tanta tibi ſpectacula præſtent
Inuidia fati ſed leuiore cadunt,
Si te delectant animoſa pericula, Thuſcis
Tutior eſt virtus, inſidiemur apris.
Quid te frena iuuant temeraria? ſæpius illis
Prijce datum eſt equitem rumpere quàm leporem.

VSVS IN ITINERE FACIENDO.

Equi hodœporici. HODOEPORICOS equos vocat Pollux, quibus communiter in itinere faciendo vtimur: nos itinerarios, vt Cælio placet, dicere poſſumus. Ab his puto differunt, quos δρομικοὺς vocabant, quaſi curſores, cùm tamen curſores potius non dicamus qui ijs vehuntur, quos Latinis veredarios à veredis nuncupari ſcribit Cælius ex Procopij interprete. Veredos (inquit) ſi non aberret interpres, aliàs æris non multi, apud Procopium Perſici belli ſecundo libro, equos *Veredarij qui.* vocat publicos. At Grocopius veredarios intelligere videtur eos qui celeriter equis inuecti regũ literas prouehunt. Alij à caballis caballarios dicunt. Fuiſſe autẽ iſtiuſmodi equos publicos in hoc vſu, docemur ex Ammiani Marcellini his verbis. *Tranſeo quod quidam per ampla vrbis ſpatia ſubuerſoſq; ſilices ſine periculi metu properanter equos velut publicos, ſignatis (quod dicitur) calceis agitant, familiarium agmina tanquam prædatorios globos trahentes à tergo: ne Sannione quidem vt ait Comicus, domi relicto.* Tota penè Europa poſtas vocat quaſi poſitos collocatoſq; certis in locis & ſemper in procinctu excubantes: vt recentes ſubinde habeant. Lege autem cautum eſt, ne quis ijs præter armillatos curſores niſi iuſſu præfectorum aut magiſtratuum vtatur. Cælius hanc impetratam facultatem, tractatoriã vocari ſcribit. In Gallia teſte Budæo chartulam accipiunt publico chirographo ſub- *Poſta.* ſcriptam. Contrà rotulatores ibi vocantur publici curſus præfecti, nobis magiſtri poſtarum, Fir- *Curioſi qui.* mico curioſi, quamuis curſores legendum eſſe velint. Nihil autem mutandũ eſſe cõſtat ex rubrica de ijs in codice Iuſtiniani, & in vita Chryſoſtomi legimus. ἑλκόμενος ὑπὸ τῶ κυρίου τῆς πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει. Inuenio & apud Varinum ἀγχιωλῶν, exponi, ταχεῖς ἵππους ἔχοντας. Curſores iſtos publicos intelligit Manilius, cùm canit: G

Quamuis extremo citius reuolauerit orbe Nuncius, extremum vel bis penetrauerit orbem.

Sunt qui Pegaſarios curſores dicunt, & equos item Pegaſidas à Pegaſo alato equo, quod perniciſſimo curſu breuiſſimi temporis ſpatio longhiſſimum iter ſubinde per ſtationes mutatis equis cõ- *Equi pegaſides.* ficiant ac quodammodo volare videantur. Commendantur ad hoc Turcorum caballi, teſticulis ve plurimùm ademptis, canthetios, vt diximus, vocãt, perniciſſimi, nec non & placidi, quales in vijs, hoc eſt itineribus probari Varro quoq; prodidit, ideoq; diſcrimen maximè inſtitutum, vt equi caſtrarentur. In Italia & Gallia multiſq; alijs regionibus decimo quoque miliari iſtiuſmodi dromici *Lib.2.c.23.* equi ſunt diſpoſiti. Scribit verò Paulus Venerus Magni Cham regis Tartarorũ emiſſarios & nuncios ſuas manſiones habere diſpoſitas per viginti quinq. miliaria vſq; ad extremos imperij limites, ita vt in locis etiam vaſtis alioquin & deſertis huiuſmodi diuerſoria triginta aut quadraginta miliaria diſtantia reperiantur. Conficere autem ſic diſpoſitos equites vno die ducenta aut trecenta millaria, relictis ſubinde equis feſſis & recentibus ſubſtitutis, Budæus in pandectis tradit antiquos non equis expeditis, vt hodiè ſed vehiculis vſos fuiſſe: vnde (inquit) curſus vehicularis qui H publicus dicitur li. 12. Cod. idq; planum fieri ex Plutarcho in Galba, his verbis: *Nymphidius verò* *Curſus vehicularis.* *non mediocri indignatione affectus eſt, cùm conſules ſeruos publicos deſtinaſſent, quibus ferenda ad Imperatorem ſenatus conſulta præberent, quibus ſcilicet ipſis ea quæ diplomata appellantur, ideo dari ſolent, vt ijs ſtatim agnitis ciuitatis magiſtratus tabellariorum curſum accelerent, in commutatione vehiculorum datis deductoribus.* Iulianus Imp. in epiſtolis: ἔξεστι σοι δημοσίῳ δρόμῳ ὀχήματι χρησάμενον ἑνὶ καὶ παρίππῳ. Idem alibi, χρῆσθαι δὲ ὀχήματι δημοσίῳ μέχρι στρατοπέδου τοῦ ἐμοῦ, καὶ ἑνὶ παρίππῳ. Du- *Parippus quid.* cere te autem currus publicus, vno vtentem vehiculo, & parippo vno. Quid ſit autem parippus, videbis in lege quarta de curſu publico & angarijs & parangarijs lib. 12. Codicis: vbi parphiphus pro parhippus legitur ab interpretibus poſt Accurſium. Ibidem parauredus pro eodem *Parauercdus.* dicitur, hoc eſt qui veredo vno ſuper numerum vtitur diplomate comprehenſum, vel ſuper numerum ſolitum, vt in ſuperioribus exemplis Iuliani principis. Hucuſque Budæus. Cæterùm publicum

A bl'cum hunc equorum curſum antiquum & è fiſco fuiſſe diſertè oſtendit Vuolfgangus Lazius me- *Lib. 2. com-*
dicus & Romanorum regis hiſtoricus. Pertinebat ad fiſcum principis (inquit) & curſus publicus *ment. reip.*
Et mox paucis de maſſa auri & argẽti interpoſitis: Curſus fiſcalis à fiſco quemadmodum denomi *Rom.*
natus erat, ita ſub fiſco eiuſq́; quæſtore fuit, cuius curſus veſtigia in Cameris Auſtriæ principũ vi- *Curſus fiſca*
demus, in veredarijs illis quos vulgò Camerpotten, id eſt fiſci tabelliones vocamus, qui & ipſi ac- *lis.*
celeratis itineribus in prouincias ablegantur, & mutatis ad feſtinationem iumentis curſum perfi-
ciunt, quemadmodum qui Poſtam, vt nos loquimur, equitant: qui curſus publicus olim & claui- *Curſus cla-*
cularis appellabatur. Meminit verò curſus fiſcalis Aelius Spartianus in hiſtoria Hadriani: *Statim* *uicularis.*
curſum fiſcalem inſtituit, ne magiſtratus hoc onere grauaretur. Ad colligendam autem gratiam nihil
prætermittens, infinitam pecuniam quæ fiſco debebatur, priuatis debitoribus, in vrbe atque Italia, in pro-
uincijs verò etiam ingentes ſummas remiſit. Porrò meminere curſus publici ſubinde inclinatis im-
perij authores, cùm de equis diſpoſitis & mutatis ad feſtinationem iumentis loquuntur. Capi-
tolinus de Pertinace: *Deinde præfectus cohortis à M. Aurelio Imp. & præſide Syriæ, quod ſine diplomati-*
bus curſum vſurpauerat, ab Antiochia ad legatum ſuum ire coactus eſt. Ammianus Marcellinus li. 20.
Cuius poſt abitum bene Iulianus cogitans, & prudenter, ſciriq́ volens quòd præſenti pepercisſet, charita-
tes eius cum re familiari intacta, publico curſus vſu permiſſo ad Orientem redire tutius imperauit. Et
B iterum li. 21. *Quo rumore perculſus præfectus prætorio Taurus, vt hoſtem vitans externum, maturè diſ-*
ceſſit, vectusq́ mutatione celeri curſus publici, tranſitis alpibus Iulijs, eodem ictu Florentium ibidem præ-
fectum ſecum adduxit. Idem li. 20. clauicularem hunc curſum appellat: *Quo textu ad Comitatũ per-*
lato lectoq́ Iulianus contemplans rationales querelas, cum familijs eos ad Orientem proficiſci præcepit,
clauicularis curſus facultate permiſſa. Meminit huius curſus & Sidonius Apollinaris li. 1. epiſt. ad
Heronium: *Egreſſo mihi Rhodanuſiæ noſtræ manibus, publicus curſus vſui fuit, vtpote ſacris apicibus*
accito, & quidem per domicilia ſodalium propinquorumq́;. Recenſet & Codex præfecturarũ Scoti cu-
rioſum vnum curſus publici. Caſſiodor. li. 5. Variarũ in epiſt. Theodorici regis ad Mannilam Sa-
ionem, curſum publicũ & equos curſuales magiſterio officiorum ſubijcit, & huic in formula ma-
giſterij ſcribit lib. 6. *Veredorum quinetiam opportunam velocitatem quorum ſtatus ſemper in curſu eſt,*
diligentia ſua diſtrictione cuſtodit, vt ſolicitudines noſtras quas conſilio iuuat, beneficio celeritatis ex-
pediat. Sunt verò qui initia huius curſus, alij quidem à Cyro, alij à Xerxe, regibus Perſarum, alij *Curſus pu-*
deniq́; ab Auguſto petant, veluti Tranquillus. Xenophon quidem li. 8. videtur Cyro aſcribere; *blici initiũ.*
quem refert videlicet, vt celeriùs ſentiret ea quæ maximis locorum interuallis diſtabant, ſtabula
C equorum tantum ſeparata feciſſe, quantum itineris die vno equus facere poſſet. Quibus locis non
ſolùm equos conſtituerat velociſſimos quoſq́;, verumetiam equorum cuſtodes, quibus & virum
addiderat, qui eſſet aptus ad literas accipiẽdas, quæ ferebantur, eaſq́; tradendas: quiq́; reciperet
equos defatigatos atq́; homines, & alios recentes ſubſtitueret. Atqui Herodotus, antiquus & ipſe
author, in Vrania, initia huius per equorum mutationem feſtinantiæ, à Xerxe Perſarum rege de-
ducit, in illa memorabili fuga Perſarum, cùm victi à Leonida & Themiſtocle in Græcia, non ſine
dedecore fugam domum maturaſſent. Trepidum quippe & omnia timentem Xerxem, equites per
interualla ſic diſpoſuiſſe, diei itinere ab inuicẽ remotos, vt ſicubi Græci Perſas inſequi cogitarẽt,
primus indicare ſecundo, ſecundus tertio poſſet & ita in infinitũ. Quòd verò Auguſtus quoq́; Cæ-
ſar hunc curſum inſtituerit, vel ſaltem renouauerit intermiſſum, aut in ordinem deniq́; redegerit
(quod noſtra memoria Maximilianum conſtat Cæſarem feciſſe) teſtatur Sueton. in Auguſto, ita
ſcribens: *Et quò celerius ac ſub manum adnunciari cognoſciq́; poſſet, quid in prouincia quaq́; gereretur,*
iuuenes primùm modicis interuallis per militares vias, deinde vehicula diſpoſuit. Commodius id viſum
eſt, vt qui à loco ijdem perferunt literas, interrogari quoq́;, ſi quid res exigat, poſſent. Hęc Tranquillus:
à quo videtur T. Liuius diſſentire, qui multò ante Auguſti tempora, huiuſmodi mutationis iumẽ-
D torum, accelerationis gratia, atq́; equorum diſpoſitorum apertè meminit: Siquidem li. 6. dec. 3. ita
ſcribit: *Romanis Tragillanus nunciat, diem noctemq́ itinere continuato, ingentem attulit terrorem, tu-*
multuoſiùs quàm allatum erat, curſus hominum affingentium vana. Et rurſus li. 7. quartæ dec. *T. Sem-*
pronius Gracchus longè tunc acerrimus iuuenum ad id delectus, per diſpoſitos equos propè incredibili ce-
leritate ab Amphiſſa (inde enim eſt dimiſſus) die tertio Pellam peruenit. Idem lib. 2. quintæ decadis.
Legati qui repentè aliquò mitterentur, ſingula iumenta per oppida, iter qua faciendum erat, impera-
bant. Ex quibus luce clarius apparet, longè ante tempora Auguſti Cæſaris curſum publicum Ro-
manis fuiſſe vſurpatum. Qui quanto ſemper vſu huic populo extiterit, hi declarabunt authores,
qui eius res geſtas annotarunt: quos inter nominatiſſimus Cor. Tacit. in vita Iulij Agricolę ita ſcri-
bit: *Supremo quidem die momenta deficientis per diſpoſitos curſores nunciata conſtabat, nullo credente*
ſic accelerari, quæ triſtis audiret. Herodianus lib. 2. hiſtoriæ Auguſtæ, de Macrino fugente lo-
cutus: *Famam quoque* (ait) *ſua fortuna præuenitur: quippe ingenti ſtudio commilitones vehicula vrge-*
bant, quaſi Macrino adhuc rerum potiente magnis de rebus mitterentur. Sic Ammianus Marcelli-

nus lib. 14. ſcribit. *Pandente itaq; viam fatorum ſorte triſtiſsima, qua præſtitutum erat cum vita & im-* E
perio ſpoliari, itineribus interiectis per mutationem iumentorum emenſis, venit Pætouionem oppidum
Noricorum, vbi reſeratæ ſunt inſidiarum latebræ omnes: Et ſubdit: *Inde alijs ſuper alia vrgentibus li-*
teris, extre & decem vehiculis publicis, vt præceptum erat, vſus, relicto palatio omni præter paucos tho-
ri miniſtros & menſæ quos aduexerat ſecum, ſqualore concretus celerare gradum compellebatur. Idem
li. 15. ſequenti: *Nondum apud Noricum exuto penitus Gallo, Apodemius quoad vixerat, igneus turba-*
rum incenſor, raptos eius calceos vehens, equorum permutatione veloci, vt nimietate cogendi quoſdam
extingueret, præcurſorius index Mediolanum aduenit: Et iterum ſub finem li. 21. de concilijs epiſco-
porum tractans, quæ ſub Conſtantio Cæſare multa celebrata ſunt: *Chriſtianam religionem abſo-*
lutam & ſimplicem anili ſuperſtitione confundebat, in qua ſcrutanda perplexius, quàm componenda
grauius, excitauit diſsidia plurima, quæ progreſſa fuſiùs aluit concertatione verborum, vt cateruis an-
tiſtitum iumentis publicis vltro citroq; diſcurrentibus per Synodos quas appellant. Huius hiſtoriæ cur-
ſuſque publici meminit & Euſebius in vita Conſtantini. *Hoc vnuſquiſque dum emititur, occupat*
alios Imperatoris libello. Hic Hieroſolymam eundum eſſe properè dixit: ita Phœnicia profecti, opera publi-
ca ad curſum vſi ſunt. Cæterùm non ſolùm Conſtantini ſæculo curſum publicum fuiſſe in vſu, ve-
rum etiã ſub Zenone & Anaſtaſio per Sueuiam quoq; parochos fuiſſe, colligi poteſt ex his verbis F
Caſſiodori li. 5. Variarum, in epiſt. Theod. regis ad Seuerianum V. S. Sueuiæ præpoſitum: *Iudices*
quoque prouinciæ, vel curiales atq; defenſores tam de curſu quàm de alijs rebus illicita dicuntur poſſeſ-
ſoribus irrogare diſpendia. Veredi qui à curſu Græcis dromanarij, latinè curſuales proprio nomi-
ne appellabantur: de quibus Caſſiodorus li. 14. ſacræ hiſt. *Inuenit Theodoſius* (inquit) *quendam*
virum animo habituq; corporis fortiſsimum, qui tanta velocitate veredos agebat, vt tribus diebus ad ter-
minos Romanorum, & Perſarum, & rurſus totidem remearet ad Conſtantinopolim. Porrò huic Palla-
Palladij dius erat nomen: vnde nimirum Palladij equi dicti ſunt Iureconſultis & parauredi, parangariati.
equi qui. Meminit veredorum idem Caſſiodorus li. 2. Variarum cognitionum, in epiſtola Teodorici regis
ad Dromanarios. *Et ideo comitis ſacrarum largitionum noſtra præcepit authoritas, vt in Hoſtilienſi lo-*
co conſtitutis debeatis, quatenus fiſcali humanitate recreati, excurſus cum veredarijs per alueum Padi more
ſolito faciatis: vt diuiſo labore equis publicis debeat ſubueniri: quando curſus veſter non atteritur, qui
per vias liquidas expeditur. Et iterum lib. 4 eiuſdem: *Illuſtris & magnifici viri Comitis patrimonij*
ſuggeſtione comperimus, Dromanarios viginti & vnum de conſtituto numero mortis incommodo fuiſſe
ſubtractos. Idem li. eodem in epiſt. ad Godiſcalcum Saionem: *legatorum itaque veſtrorum ſuggeſtione*
comperimus, curſuales equos frequenti vſurpatione fatigari. Et quos nos publicis neceſsitatibus cupimus G
cuſtodiri, in vſum cognouimus priuatæ voluntatis aſſumi. Et iterum lib. 5. *Excedentium improbam*
præſumptionem tali te præcipimus diſtrictione reſecare, vt ſiue Gothus ſit aut Romanus qui ſine noſtra aut eorum
quorum intereſt euectione veredum præſumit attingere, per vnum equum centum ſtatim ſolidos à te cogatur
exoluere. Et de illis quoque pari ſecuritati cenſemus qui ſupra euectionum numerum, curſuales equos vſur-
pare præſumunt. Caballatio, à caballis videlicet quo nomine curſus publicus apud Francos no-
Caballatio. minabatur, vt appareat, non minus & hunc morem diſpoſitorum equorum in curſu publico à
Romanis ad Francos perueniſſe. Iureconſulti lib. 12 Cod. tit. de annona militari, Caballatio-
nis verbo vtuntur pro munere publicos equos alendi ad curſum publicum, quod modò Puſtæ
magiſterium vocatur. Luidbrandus Ticinenſis, quem ſub Othonibus floruiſſe conſtat, caballi-
catarum literarum meminit, nimirũ alludens ad eas literas quas curſores publici in caballis per
Caballica- itinera mutatis perferebãt. Sed placet authoris huius verba inſerere, quæ libro hiſtoriæ eius ter-
ta litera. tio extant, c. 14. *Arnoldus Boiariorum & Charentanorum dux, cùm non multum ab Italia longè diſtaret,*
collectis copijs, quatenus Hugoni regnum auferret, aduenit. Qui Tridentinam ea ex parte primam Italiæ
Marchiam pertranſiens, Veronam vſq; peruenit. In qua à Milone comite atq; Rhaterio epiſcopo libenter ſuſci-
pitur. Quod rex Hugo vt audiuit, collecto exercitu, ei obuiam iuit: cumq; eodem perueniſſet, & caballicatus, H
vt vulgò aiunt, circumcirca dirigeret &c. Cæterùm parangaria Perſica voce curſus publicus voca-
batur, & parauerēdi propriè dicebantur, qui vltra ordinariam curſus publici functionem nego-
Parãgaria. tiatoribus & alijs inſeruiebant, qui abſque diplomate hunc vſurpabant. Equidem extant nobis
Parauere- Auſtrijs omnes illæ quatuor curſus accelerari rationes. Primò namq; fiſcus habet ſuos curſores
dus. & veredos, quos appellamus fiſci tabelliones: deinde & equites mutatis iumentis literas in aula
& ex aula Regis in Italiam & Belgas vſque celerrimo itinere perferunt. Manet & tertium genus
potiſſimum in Hungaria & Auſtria inferiori, quod per vehicula velocia vſurpabatur. Sunt & pa-
rauerēdi, de quibus locus Caſſiodori lib. 5. Variarum eſt accipiendus: *Paraueredorum ſubuectiones*
exigere eos, qui habent veredos adſcriptos, prouincialium querela comperimus, quia nullum planè ſinatis præ-
ſumere? quando per turpiſsimos quaſtus & poſſeſſor atteritur, & commeantium celeritas impeditur. Præterea
quemadmodum ratio curſus publici quandam ſub fiſco eiuſq; præfecto quæſtore candidato fue-
rat (quem vel Cancellario noſtri temporis, vel Cameræ ſuperintendenti cõparauimus) ita in hãc
vſque

A vſq; diem poſtam hi dirigunt; ſoletq; illius magiſter ſiue præfectus cùm Cameræ Imperialis iudi-
cis in Germania, tùm cancellarij cameræq; ſuperindentis dicto audire: & literas in curſu publico
allatas his ipſis, quod diximus, viris & non alijs, reddit. Deniq; ſunt in curſu noſtro publico, veluti
& olim erant, Saiones. ſiue curioſi, parochi, portitores, tabellarij, tractatores, hippocomi & pa-
rippi. Curioſi qui poſterius Saiones à Theodorico rege Gothorum regnante in Italia cognomina-
ti ſunt, hodiè magiſtri poſtarum, quorum ſubinde meminit Caſſiodorus in libro variarum cogni- *Saiones.*
tionum Codex præfecturatum vnum generalem curioſum curſus publici enumerat, & per ſingu- *Curioſi.*
las prouincias ſingulos. Erant autem non multum inferiores his, quos tempore Valentiniani pri-
mi, Gratiani, Theodoſij & Honorij, agentes in rebus vocabant Romani. Præerant autem curſui
publico & negocia principis per curſum publicum expediebant, & res omnes ad præfectus præto-
rio, curiamq; principis referebant: vnde & nomenclatura illis acceſſit: quales hodiè Turcarum ty-
ranno vocantur Zauſij: & ſi volumus ad noſtram transferre rẽpublicam, quales penè ſunt apud nos
qui vocantur nuncij cameræ. Caſſiodorus lib. 4. in epiſt. Theodorici regis ad Godiſcalcum Saio-
nem ita ſcribit: *legatorum atque noſtrorum ſuggeſtione comperimus, curſuales equos frequenti vſurpa-
tione fatigari.* Et ſubdit: *Nullum præterea Saionum diſcurſus facere vagaris, ſed ad cauſam, ad quem
B directus fuerit, vno tantùm itinere permittatur accedere, vel redire: quibus in ſuperiorem mulctam
cadat interdicta frequentia parripporum. Quin etiam onera centum librarum nullus excedat. Expedi-
tos enim properare mittendarios volumus, non migrare cenſemus.* Parochi tametſi noſtro ſeculo, qui
olim Chorepiſcopi erant, nominantur, erant tamen Romanis in publico curſu manſionum præfe- *Parochi.*
cti, qui & equos diſpoſitos & cibum currentibus præbebant, quales hodiè ſunt, qui inferiores po-
ſtæ magiſtri dicuntur. Meminit M. Tull. Cic. li. 13. Epi. *Ariarathes Ariobarzanis filius Romam venit:
vult opinor regnum aliquod à Cæſare emere: nam quomodo nunc eſt, pedem vbi ponat in ſuo, non habet. Omnino
eum Seſtius noſter parochus publicus occupauit. Quod quidem facilè patior. Verumtamen quod mihi ſummo bene-
ficio meo magna cum fratribus illius neceſſitudo eſt, inuito eum per literas, vt apud me diuerſetur.* Huc alludit
& Horatius primo ſermonum.

Proxima Campano ponti quæ villula, tectum Præbuit: & parochi quæ debent ligna ſalemq;.

Et iterum. —— *Vertere pallor, Tum parochi faciem.* Vbi Porphyrio in commentarijs, parochos
diſpoſitos in via, ligna & ſalem ijs præbere ſolitos ſcribit, qui reip. cauſa peregrinabantur, aliàs
Copiarij dicti. Atq; inde factum eſt, vt metaphoricè omnes qui publicos cibos miniſtrabant, non *Copiarij.*
quidem veredarijs, ſed in ciuitatibus paſſim, parochi ſint appellati. Hinc eſt illud Pomponij Læti
C in Conſtantino. *Qui comitibus & ducibus pro augmento imperij conſenuerant, dabantur agri villaque vt
neceſſaria ſuppeterent, quoad viuerent, parochias vocabant.* Meminere in hoc ſignificatu parocho-
rum & iureconſulti in Authenticis Iuſtiniani, his verbis: *Colonarum ius eſt* (inquiunt) *veluti ſi do-
mum valentem centum ſolidos & præſtantem penſionem ſolidorum decem, aliquis acceperit ab Eccleſia,
vel pro ea ſolidos tres ſingulis annis ſe daturum penſionis nomine, vbi eam redemerit fortè minori pre-
tio, ſpondeat. Iſte autem appellatur parochos.* Fuerunt & parochi alia voce Græcis dicti paranymphi, *Paranym-*
qui ſponſam ducebant, vt Suidas ſcribit. Vnde ſcribit Pauſanias, cùm noua nupta ad ædes mariti *phi.*
deduceretur, in currum aſcendere ipſam ſolitam, & in eius medio collocatam, ab vna parte mari-
tum, ab alia parochum, qui ſibi affinitate proximus eſſet. Cæterùm quod vox iſta poſtea Chore-
piſcopis ſit tributa, arbitror ex eo factum, quòd publicum cibum, hoc eſt, ſacram Euchariſtiam
adminiſtrarent ijs, qui illis in cura animarum ſubiecti eſſent. Vnde legitur in Canonico iure, decẽ
homines facere parochiam. Tabellarij ſerui curſus publici appellabãtur, qui in veredis ſiue equis
diſpoſitis currebant, à tabellis duplicatis, hoc eſt, diplomate dicti, quo erant inſigniti, cuiuſq; au- *Tabellarij.*
thoritate & inſpectione curſum vſurpabant. Meminit Herodianus lib. 3. hiſt. *Quare tabellarios ali-
quos ex his qui literas imperatorias perferunt, fidiſſimos ſibi homines, cum literis mandatiſque ad eum
D miſit.* Et iterum li. 4. *Has igitur literas, vt mos eſt, cum reliquis obſignatas dat ignaris qui ferrent ta-
bellarijs. Illi confecta vſi itineris celeritate, ad Antoninum perueniunt; quo ille potiſſimum tempore ad
aurigandum ſe parabat, ac iam currum conſcenderat: ita ei reddunt integrum epiſtolarum faſciculum,
in quibus erant & literæ quæ ad Macrinum pertinebant.* Huc pertinet & locus Iulij Capitolini in Mar-
co philoſopho & alter Marcellini li. 22. qui ſic habet: *Addiditq; feſtinando itinere noctibus, prouincia-
rum militiaque rectoribus inſinuare noui principis ſcripta, omnibuſque ſententijs occultius ſciſcitatis remeare
velociter cum reſponſis, vt comperto quid in longinquis agatur, principatus roborandi matura conſilia
quærantur & cauta. Hæc tabellarios fama præueniens, index triſtium ſæpiùm velociſſimè prouincias vo-
litabat.* Tractatores qui habebant tractatoriam licentiam adducẽdi equos in curſu publico: de qui- *Tractatores*
bus iureconſulti duodecimo Codicis titulo de tractatorijs & ſtatiuis. Hippocomi qui equos diſ- *Hippocomi.*
poſitos in manſionibus curabant, ἀπὸ τοῦ κομεῖν, id eſt, nutriendo, recenſentur iure conſul- *Parippi.*
tis in l. non patimur, libr. 12. Codicis. Parippi qui præter numerum in tractatoria comprehen-
ſum, vehicula & equos agebant: quod noſtro tempore, qui aliquo loco ſunt, & aliquo accele-

rant, in vſu habent. Meminuerunt Iureconſulti eodem duodecimo Codicis in l.parhippum, licet E
falsò parphippum legatur. Meminit & Suidas in dictione παριππευσαῖς. Fit mentio quoque parhipporum hoc ſignificatu à Caſſiodoro lib. 5. Variarum. *Et de illis quoque pari ſecuritate cenſemus, qui ſupra euectionum numerum curſuales equos vſurpare præſumunt: parhippis quin etiam non vltra centum libras iubemus imponi.* Atque hæc cùm de curſu publico, tùm de fiſco, ſub quo is curſus & equi diſpoſiti fuerunt: Pertinent ad curſum publicum & Stratores: hi erant, quos Princeps mittebat ad ciuitates, neceſſitate aliqua, quibus in curſu publico parochi cogebantur mutare equos. Hæc itaq; omnia Lazius, ex quibus luce clarius eſt, veteres non ſolis vehiculis vſos in publico curſu, ſed etiam equis, imo etiam ſæpius equis quàm vehiculis, quibus, vt ego conijcio, vtebantur cum curſuri numero equos ſuperarent.

Stratores.

VSVS IN TRIVMPHIS.

QVANTA exiſtimatione & vſu Romanis triumphus fuerit, ijs manifeſtum eſt, qui Liuij decades legerint, & Taciti Auguſtam hiſtoriam, cum alijs claſſicis Romanæ Reipublicæ authoribus, quiq; tam diuerſos antiquiſſimos numos examinauerint, in quibus victores de ſuis victorijs triumphantes ſe poſteritati depinxerunt, triumphali curru inſidentes. Quàm difficulter etiam ad triumphos admittebantur, quin tametſi res maximas pro emolumento Romani populi geſſiſſent, niſi publico Senatus decreto, & omnium calculis, vt oſtendit Liuius libro primo quartæ decadis. Triumphorum autem quinq; diſcrimina fuiſſe inuenio, videlicet, per currum quadriiugorum equorum, per vnum equum ſolum, cui triumphans inſidebat, per quadriiugos elephantos (de quo ſuo loco) caſtrenſem, & imaginarium: qui nouiſſimi, eo triumphi nomine vix digni: & qui cum elephantis fiebat, erat rariſſimus. Priores duo, triumphi nomine præcipuè intelliguntur; ſed qui curru fiebat quadriiugorum equorũ, magnus cognominabatur, & propriè triũphus dicebatur: alter qui vno fiebat equo, dicebatur paruus, & ouatio. Ouationem autem dicebant, non ceu ouationem, id eſt clamorem Parthicum, ſicuti multi putauere, tametſi ouantes illam canenteſq; tranſmittant, vt Plutarchus inquit, ſed quia cùm in magno triumpho & plena victoria bos, in ouatione immolari ouis conſueuerit: Qui ouationem merebatur, vno equo vtebatur, & à plebeis vel equitibus Romanis deducebatur ad Capitolium, & de ouibus ſacrificabat, quamuis Sabinus Maſſurius pedibus ingredi ouantem dicit, non ſequentibus eum militibus, ſed vniuerſo Senatu. Qui autem triumphabat, equis albis vtebatur quatuor & Senatu præeunte in Capitolium de tauris in eo ſacrificabat. A principio vrbis, non curru triumphali, nec equo vehi triumphantes, ſed pedibus incedere aſſueuiſſe: poſtea equo vectos, demum curru quadriiugo triũphaſſe ſcribit Alexander ab Alexandro: Sabellicus tamen ex Dionyſio tradit Romulum Acrone Ceninenſium rege vita & armis ſpoliato, purpura indutum, caputq; laurea præcinctum, quadriiugo curru vrbi inuectũ, expreſſamq; tum primùm legitimi triũphi formam, miraturq; à Liuio id prætermiſſum: & propterea forſan (inquit) Plutarchus in Poplicola, Valerium Conſulem tradit victis Hetruſcis Tarquinium reducere tentantibus, triumphantem inde primum Conſulum quadriga vrbem inijſſe, eamq; rem auguſtam ſpeciem, & magnificam, non odioſam præbuiſſe. Contrà Robertus Valturius Romulũ non rectè à Dionyſio dici ſcribit, curru eſſe vſum, & ex eo quòd Romuli ſtatuæ ſpolia ferentes, pedeſtres fuerint, pedeſtres quoq; eius triumphos arguit; poſtmodum verò Tarquiniũ Priſcum huiuſmodi currus & equorũ quatuor formam & magnificentiam triumpho ſtatuiſſe memorari, ab Hetruſcis tamen prius ſumptam & in vſu habitam; affirment licet (inquit) alij Poplicolam primum in curru tali pompa triumphaſſe, quàm & ipſam vt maiorũ legibus plurimis, & maximis ducibus conceſſam, ſic nonnullis ademptam denegatamq; non ſine maximis rationibus inuenio, ſic Valturius. Ego autem haud falsò id a Dionyſio ſcriptum exiſtimo. Romulum enim quatuor albis equis triumphaſſe, etiam Propertius aſſerit, dum canit:

Hinc Taciens, Ramneſq; viri, Luceresq; coloni, Quatuor hinc albos Rumulus egit equos.

Quod verò albis potius, quàm alterius coloris equis triumpharent, non ſine aliquo myſterio factũ fuiſſe videtur. Liuius ad Solis & Iouis imitationem feciſſe Romanos non obſcurè indicat, Camillum ſcribens captis Veijs, ita triumphantem ingreſſum vrbem, ciues alienæ inſuetos inſolentiæ offendiſſe quòd Solis ac Iouis currum æquiparaſſe moliretur. Legimus autẽ apud Herodotum, Iouis currũ, qui in exercitu Xerxis, Xerxen ipſum præcedebat ab octo equis albis tractum. Valturius precitato loco Coſſũ & Marcellũ opima ſpolia ab hoſtibus ferẽtes, quadriiugo curru inuectos eſſe tradit Erichthonij exẽplo, qui victor quadrigam & equos quatuor primus iunxit in Græcia. Porrò erant ipſi equi triũphantem vehentes ſuis ornamentis cõdecorati, id eſt phalerati, atq; inſuper coronati,

F G H

Triumphorũ genera. *Triũphus magnus.* *Ouatio.* *Triũphandi modus.* *Li.1.c.22.* *Li.3.En.2.* *Romuli triumphus.* *Lib.11. de re militari ca. 2. & 3.* *Lib.4.* *Cur albis equis triũphatum.* *L.5.dec.1.* *Lib.7.* *Iouis currus.*

A ronati, coronatumq; vehebant triumphantẽ De equis coronatis extat teſtimoniũ Ouidij in Faſtis: *Lib. 5.*

Illa datos faſces commendat, eburque curule,
Illa coronatis alta triumphat equis.

Idem alibi etiam inquit ad Auguſtum: *Lib. 2. de Triſt. Eleg. 1.*

Hic tibi ſic redeat ſuperato victor ab hoſte
Inque coronatis fulgeat altus equis.

Et ruſus de Germanico. *Lib. 2. de Põto Eleg. 1.*

Te quoque victorem Tarpeias ſcandere in arces
Læta coronatis Roma videbit equis.

Seruius in ſecundo Georgicorum currum triumphãtis ſcribit fuiſſe inauratum, ipſum verò triumphan tem equis albis, capite lauro coronato Capitolium aſcendiſſe. De laurea corona meminit idem poeta Ouidius in elegia ad eundem Germanicum: *Triũphantis currus.* *Lib. 4. de Triſt. Eleg. 2.*

Tempora Phœbaa lauro cingentur, Ioq;
Miles Io magna voce triumphe canat.

Et Tibullus lib. 1. Eleg. 7.

B *At te victrices lauros Meſſalla gerentem*
Portabat niueis currus eburnus equis.

Sæpe & aurea induebantur chlamyde, vt teſtatur idemmet poeta in primo de arte:

Ergò erit illa dies qua tu pulcherrime rerum
Quatuor in niueis aureus ibis equis.

Huc pertinet & hoc Tibulli. *L. 1. Eleg. 2*

Ille licet Cilicum victas agitante cateruas
Ponat, & in capto Martia caſtra ſolo:
Totus & argento contextus, totus & auro
Inſideat celeri conſpiciendus equo.

Quo loco equus meo iudicio ſumitur pro ipſo curru triumphali. Pretioſiora quæ ab hoſtibus in bello parta eſſent, triumphantes præ ſe agebant, vt ex mille hiſtorijs notum eſt, Ouidius: *L. 2. de Põto Eleg. 8.*

Sic fera quàm primà pauido Germania vultu
Ante triumphantis terua feratur equos.

Poſtmodum verò vt ornatior adhuc eſſet triumphus, arcus præterea erigebatur, per quem trium-
C phans ingrediebatur, vt inter alios meminit Claudianus in ſexto Honorij conſulatu: *Arcus triũphalis.* *Lib. 8.*

Aſt ego fremebam geminos quibus alter ires
Electis candoris equos & nominis arcum
Iam molita tui per quem radiante decorus
Ingredereре toga, pugnæ monumenta dicabam
Defenſam titulo Lybiam teſtata perenni.

Idem Claudianus triumphum pulcherrimè deſcribit his verſibus: *Lib. 6. Panag.*

——Talis ab Iſtro
Vel Scythico victor veniens Gradiuus ab axe
Depoſito mitis clypeo, candentibus vrbem
Ingreditur trabeatus equis, ſpatioſa Quirinus
Frena regit, currumque patris Bellona cruentat
Diuitibus exuuijs, tendentem ad ſydera quercum
Præcedit, lictorque, metus cum fratre pauore
D *Barbara ferratis innectunt terga cathenis*
Velati galeas lauro, propriuſque iugales
Formidoingentem vibrat ſuccincta ſecurim.

Filij triumphantium, vt legimus in oratione Ciceronis pro Murena, præſertim prætextati, in equis ſedere conſueuerunt. Quod ſi verò hoſtis ab vtroque conſule ſuperatus eſſet, ille tantùm quadriga triumphabat, in cuius prouincia res eſſet geſta, vt Liuij & Neronis exemplo oſtendit T. Liu. his verbis: *Inter ipſos, ne cùm bellum communi animo geſſiſſent, triumphum ſepararet, ita conuenit, quoniam in prouincia M. Liuij res geſta eſſet, & eo die quo pugnatum eſſet, eius forte auſpicium fuiſſet, exercitus Liuianus deductus Romam veniſſet, Neronis de prouincia deduci non potuiſſet; vt M. Liuium quadrigis vrbem ingredientem, milites ſequerentur, C. Claudius equo ſine militibus inueheretur. Ita conſociatus triumphus, cùm vtrique tum magis ei, qui quantum merito anteibat, tantum honore collega ceſſerat, gloriam auxit.* *Filij triũphantium.* *Lib. 8. Decad. 3.*

Tanto itaque glorioſius ac honoratius erat quadrigis triumphare quàm ſolo equo ouare: vnde dicebat Ouidius, ſcribens ad Ruffinum: *L. 3. de Põto Eleg. 12.*

Credo, breuique fides aderit, geminabit honorem

Filius,

Filius, & iunctis, vt prius, ibit equis. E

Poſtremò ex hoc Propertij pentametro, *Li.4. Eleg. 12.*

Cuius honoratis oſſa vehantur equis:

Sepultura triūphalis. diſcimus oſſa mortuorum, qui in vita ſeſe honeſtiſſimè geſſiſſent, triumphali ſepultura ſolere efferri; vbi tamen veteres libri habent, *vehantur aquis* hoc ſenſu; ſim digna quæ ob vitæ merita per honoratas aquas in Elyſium transferar: cæterùm ſi in primo ſenſu legatur, eam intelligemus elatam triumphali ſepultura ob vitam integrè caſtèque actam. Sic & idem poeta ſcribit,

Lib.3. *——— Et à me*

Nata coronatis Muſa triumphat equis.

VSVS IN INSIGNIBVS.

Scutum Achillis & haſta. *Act.2.* SCVTVM Achillis inter alia inſculptum habebat ſolem cum ſuis equis: lancea verò equos ſolos. Meminit Euripides in Electra: Ἐν δὲ δορὶ φονίῳ τετραβάμονες ἵπποι ἔπαλλον, κελαινὰ δ᾽ ἀμφὶ νῶθ᾽ ἵετο κόνις, id eſt: *Poſtremò in haſta lethifera quadriiuges equi vibrabantur, quibus niger à tergo excitabatur puluis.* Fuit verò etiam equus ex ſignis militaribus apud Romanos, vt inter alios teſtatur Plinius, vbi de aquila tractat: *Romanis eam legionibus* (inquit) *Marius in ſecundo cōſulatu ſuo propriè dicauit. Erat & antea prima, cum quatuor alijs, lupis, minotauris, equis, apris, quæ ſingulos ordines anteibant. Paucis antè annis ſola in acie portari cœperat, reliqua in caſtris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo notatum, non ferè apud legiones vnquam hybernatum eſſe in caſtris, vbi aquilarum non ſit iugum.* Hæc ille. De hoc equorum ſigno (inquit Robertus Valturius) nihil præclarum, nihil exploratum ſatis habeo, niſi quòd per huius animantis fortè ſpeciem cùm bellis interſit, plurimumque valeat, Martis commoditatem deſignare voluerint, tum quia præſagit hoc animal pugnam, & gloriæ & victoriæ cupidum eſt, tum quia armatos vehit, tum quia ſit velox, nonnunquam vt Martem decet, & impetu ac furore maximo plenum. Pierius Valerianus in poſterioribus etiam ſeculis militares quoſdam ordines, qui ſub equitum magiſtro militabant, dimidios rutili coloris equos duos in alba parma ſeſe quodammodo laceſſentes, orbe viridi, cuius luteus erat vmbilicus, interpoſito, prætuliſſe ſcribit, eoſque Mauros feroces appellatos eſſe: equos item duos dimidiatos coloris lutei, in cæruleo clypeo, quem ruber circulus ambibat, auerſos proſilientes à centro, quod luteum in medio rubræ peltæ pro vmbilico appoſitū erat, ita vt ab ipſa pelta trames coloris eiuſdem ad rubrum vſque ambitum protenderetur, eius ordinis fuiſſe inſigne, qui ſagittarij ſeniores Orientales appellabantur. Militabant ij ſub magiſtro militum Præſentiali nuncupato. Fuiſſe & luteum equum in imo parmæ ferrugineæ coloratioris, cuius vmbilicus albus rubro continebatur circulo, quem alter coloris lutei circuibat: ſecūdorum Theodoſianorum hunc fuiſſe clypeum, qui ſub eodem militum magiſtro ſtipendia faciebant. Hi nimirum Theodoſij principatu in militiam adlecti. Fuiſſe denique & aliam legionem, quæ rutilum equum in cærulea parma geſtabat; in medio viridis orbis cōſtitutus, cui quadrupes toto inniti pectore videbatur: eam Conſtantiam nuncupatam, & ſub magiſtro peditum meruiſſe, Conſtantio quippe principe inſtitutam. Antonius Auguſtinus tradit dialogo ſecūdo de numis, reges Neapolitanorum in omnibus ſuis numis auerſo latere inſculptum habere equum, cum adiunctis his literis ÆQVITAS, extareque etiamnum quem equulum (Cauallotto) dicunt. Additque ſe ex alijs intellexiſſe equum fuiſſe regum iſtorum inſigne, ſed qui vili & detrito ſtratus ephippio, id calcitrando excutere conaretur, quaſi nouum & recens expoſtulans: ephippijq; typo regem indicari. Tiberianum oppidum Italiæ, vulgò Bagnacauallo equum etiam habet pro inſigni, velut in balneo ſe reficientem: (hoc enim vocabulum bagnacauallo ſignificat:) cum lemmate: *Ingredior Rhæbus, Cyllarus egredior.* Gens eſt belli armorumque ſtudioſiſſima. Saxonum principes pro inſigni armorum in militaribus ſignis pullum equinum habuere, vt inter alios ſcribit Cranzius in hiſtoria Saxonum, atrum ante baptiſmum, poſt verò candidum: inde Oſtphalos, qui vltra, ac VVeſtphalos qui citra Viſurgum ſiue Veſarum habitant dicto. Nam equinū pullū (inquit) Saxones ſua lingua dixere Valem (Falem.) Hoc autem nomen in Orientalibus (Oſtphalis) euanuit, & permanſit appellatio generalis Saxoniæ, quod terra illa nouis principibus ſæpè paruit. Nam à temporibus Henrici Leonis ducatus eſt ortus Brunſuicenſis, poſtea & ille ſciſſus in aliquot principatus. In occidua verò prouincia manſit appellatio VVeſtphalorum qui equinum pullum prætulerunt. Quæ gens iam ſe Saxonicam appellari non patitur: probro ducens, ſi quis VVeſtphalum hominem appellet Saxonicum. Hæc ille, qui rurſus mox Vedekindum (alij Vitekindum vocant) Saxonum ducem ad fidem

Lib. 10. c. 4. *Equus inſigne Romanorum.* *Lib. 11. de re militari.* *Lib. 4. Hierogl.* *Mauri feroces.* F G

Sagittarij ſeniores Orientales. *Theodoſiani ſecundi.* *Conſtantia dicta legio.* *Neapolitanorum numus cū inſculpto equo.* *Bagnacauallenſiū inſigni.* *Saxonum inſigni.* *Lib. 2. c. 2.* *Cap. 4.* H

A dem Chriſti conuerſum, cùm armorum eius inſignia, quæ militaribus ſignis præferebat, pullum equinum haberent atrum, poſtquam victus à Carolo Magno de tenebris gentilium errorum perueniſſet in lucem veritatis, iuſſu Caroli Magni in album commutauiſſe. Ioan. Goropius Saxones ait nigrum ſibi pro inſigni pullum ſumpſiſſe, quàm longiſſimè ab albo remotum, vt docerent ſe animoſiſſimos & bellatores fortiſſimos eſſe & difficillimè frena & iugum admittere. Videmus enim nigros (inquit) equos, ſi nulla alba nota inſigniantur, ferè indomitos manere. Spadices & glaucos quia nigredinem albedini ſic habent admixtã, vt nigredo ſuperet, à Virgilio laudantur, illi quidem ad vſum, quia faciliùs domari queant: ſed ad generoſum animum & freni impatientem ſignificandum, commodiorem teſſeram fuiſſe, pullum nigrum in clypeo geſtare. Hac igitur ratione nigrum equum Saxonibus inſignium loco acceptum credit: cumque, poſtquam à Carolo domiti eſſent, ac iugo Chriſtiano ſubiecti, in album commutaſſe quo ſignificarent, ſe ſuperbiam pertinacem & effrenem licentiam, qua perpetuò recalcitrabant, nec rectorem ferebant, moderari velle ſic tamen, vt generoſum animum & eius ſymbolum retinerent, ſed mutato colore, temperatiores ac faciliores ad regendum ſe fore pollicerentur. *Lib 6 Saxonicorum.* *Equi nigri generoſitas.*

B VSVS IN ELECTIONE PRINCIPIS Charinthiæ.

AENEAS Pius in capite de Charinthia libelli eius quem Chronicis Beneuenuſti tanquã ſupplementum adiecit, de ridicula electione principis eius prouinciæ hæc ſcripta reliquit: Imperium Charinthiæ Auſtrales obtinent & Archiducem appellant, cui ea regio paret. Quoties nouus princeps reipub. gubernationem init, ſolemnitatem nunquam alibi auditam obſeruant. Non longè ab oppido S. Viti, in valle ſpatioſa vetuſtæ ciuitatis reliquiæ viſuntur, cuius nomen temporis aboleuit antiquitas. Iuxta in pratis latè patentibus, marmoreus lapis erectus eſt. Hunc ruſticus aſcendit, cui per ſucceſſionem ſtirpis id officium hæreditatis iure debetur: à dextra bos macer nigri coloris aſtat, à ſiniſtra pari macie deformis equa. Frequens circa eum populus & omnis ruſtica turma. Tum princeps ex aduerſa pratorum parte procedit, purpurati eius proceres ambiunt. Vexillum ante ipſum & inſignia principatus comes Goritiæ, qui palatij curam gerit, inter duodecim minora vexilla præcurrit: reliqui magiſtratus ſequuntur. Nemo in eo comitatu C non dignus honore videtur, niſi princeps, per ſe ipſe ruſtici ſpeciem gerens. Agreſtis ei veſtis, agreſtis pileus, calceuſque & baculus in manu geſtatus paſtorem oſtendit. Quem poſtquam ruſticus ex lapide venientem conſpicatus eſt, ſermone Slauico (ſunt enim ipſi Charinthiani Slaui.) Quis hic eſt, inclamat, cuius tam ſuperbum inceſſum video? Reſpondent circunſtantes, Principem terræ aduenire. Tum ille, iuſtuſne iudex eſt? ſalutem patriæ quærens, liberæ conditionis, dignus honore? Eſtne Chriſtianæ cultor fidei & defenſor? Reſpondent omnes, eſt & erit. Rurſus ille, quo me iure ab hac ſede dimouebit? At Goritiæ comes; Sexaginta denarijs abs te (inquit) locus emitur: Iumenta hæc tua erunt, bouem & equã oſtendens: veſtimenta quoque principis, quæ paulò antè exuit, accipies: eritque domus tua libera & abſque tributo. Quibus dictis, ruſticus leui alapa principi data, bonum iudicem eſſe iubet; & ſurgens, iumentaque ſecum abducens loco cedit: princeps verò conſcenſo lapide, nudum gladium manu vibrans, ad omnem ſe partem conuertit, æquum iudicium populo promittens. Ferunt & aquam frigidam ruſtico allatam pileo, bibere tanquam vini vſum damnet. Deinde ad Eccleſiam Solienſem pergit, quæ in propinquo tumulo ſita eſt, vbi peractis ſacrificijs, princeps ruſtica indumenta deponit, paludamentumque induit; conuiuatuſque ſplendidè cum proceribus, in prata reuertitur, ibique pro tribunali ſedens, ius petentibus D dicit, & feuda confert. Hactenus ille. *Vt Carinthiæ princeps eligatur.*

E

PICTVRÆ. STATVÆ.

Lib. 6. c. 9. *Apellis equus.*

APELLES (inquit Sabellicus) æmulantium ambitione ſæpè vulgi iudicio ſuperatus eſt: prouocauit inde ad naturæ tribunal, eſtque ab ea victor iudicatus in equi figuratione. Huius rei mentionem habemus apud Plinium his verbis; *Eſt & equus eius* (Apellis) *ſiue fuit, pictus in certamine quod iudicium ad mutas quadrupedes prouocauit ab hominibus: namque ambitu æmulos præualere ſentiens ſingulorum picturas inductis equis oſtendit. Apellis tantum equo adhinniuere: idque poſtea ſemper illius experimentum artis oſtentatur.* Cælius quoque ex libro ſecundo Variarum

L. 13. c. 39.

Aeliani non procul ab initio, ſcribit, cùm apud Epheſum Macedo Alexander ſuam ipſius intuitus imaginem, pro virili ab eodem Apelle factam, non ſatis pro picturæ dignitate laudaret; fortè verò interim equus induceretur, qui ad pictum equum mirè adhinniret, tanquam verum planè ac ſpirantem, reſpondiſſe Apellem; O rex, equus quàm tu expreſſior multò eſt, ac veritati proximior: ſed Græcè legitur, ὁ μὲν ἵππος ἔοικε σοῦ γραφικώτερος κατὰ πολύ: cæterùm ſi γραφικώτερος exponatur, meliore in diſcernendis picturis iudicio præditus, argutior fuerit reſ- F
ponſio, & vocabuli γράφω vim exactiùs exprimet. Pinxit eodem Plinio teſte Clytum equo ad bellum feſtinantem & galeam poſcenti armigerum porrigentem. Fecit & Neoptolemum ex equo aduerſus Perſas, Antigonum thoracatum cum equo incedentem. Nos quoque ſupra ex Aeliano notauimus Apelli Epheſio reprehenſionem attuliſſe, quòd in palpebra inferiori equi pilos appinxiſſet: alios autem, non hoc Apelli accidiſſe, ſed Niconi dicere, cùm tamen ſcientiſſimè cæteras

Chilia. 12. c. 423.

partes pinxiſſet. Meminit huius picturæ etiam Tzetzes, qui item Niconen, vel ſecundùm aliquos Polygnoſtum pictorem in Pœcile porticu equum cum pinxiſſet, pilos tradit addidiſſe inferioribus palpebris per ignorantiam, cùm cætera egregiè pinxiſſet. Inter nobiles Euphranoris Iſthmij tabulas, Epheſi fuit teſte Plinio, Vlyſſes ſimulata veſania, bouem cum equo iungens: &

Lib. 35. c. 11. *Vlyſsis ſtultitiam ſimulantis icon.* *Canis mira pictura, & equi.*

Athenion Maronites Glaucionis Corynthij diſcipulus pinxit in vna tabula, quaque maximè inclaruit, agaſonem cum equo. Protogenis Rhodij tabularum palmam habet Ialyſus. Eſt in ea canis mirè factus, vt quem pariter caſus & ars pinxerit. Non iudicabat ſe exprimere in eo ſpumam anhelantis poſſe, &c. abſterſerat ſæpiùs mutaueratque penicillum, nullo modo ſibi approbans. Poſtremò iratus arti quod intelligeretur, ſpongiam impegit inuiſo loco tabulæ, & illa repoſuit ablatos colores, qualiter cura aptauerat, fecitque in pictura fortuna naturam. Hoc exemplo ſimi- G
lis & Nealcem ſucceſſus in ſpuma equi ſimiliter, ſpongia impacta ſecutus dicitur, cùm pingeret poppyzonta retinentem equum. Pauſon verò pictor, vt ſcribit Plutarchus in Pythiæ oraculis, iuſſus depingere equum qui ſeſe volutaret, pinxit currentem, & locatore iniquè id ferente, ridens tabulam inuertit, vt inferis ſurſum elatis partibus, iam non currens, ſed volutans ſeſe videretur.

Bionis dictum.

Hoc ait Bio (inquit) quibuſdam orationibus accidere, quando inuertuntur. Pauſanias qui in Olympicis certaminibus vicere equis, quorum etiam imagines aut ſtatuæ poſitæ fuere, recenſet toto ferè Eliacorum libro; nos eos recenſebimus quorum ſtatuæ ferè fuere equeſtres. Proximè

Statuæ equeſtres eorum qui in Olympicis vicerũt *Cleoſthenes.*

ad Timoſthenis ſtatuam, in Alti Timon poſitus eſt & cum eo Aeſypus filius tener adhuc, equo inſidens, qua ſcilicet ætate equo iniuge vicit. Timon quidem de curuli certamine victor iudicatus eſt. Eius & filij effigiem fecit Dædalus Sicyonius. Poſt Iccum & Pancratem Eleum, qui in lucta pueros vicit, Cleoſthenis viri Epidaurij erat currus, Ageladæ opus. Vicit Olympiade ſexageſima ſexta. Neque verò ſuam vnius ſed equorum etiam & aurigæ ſimulacra poſuit. Inſcripta ſunt etiam equorum nomina, Phœnix & Corax, & qui eodem ſunt iuncti iugo, ad dexteram Cracias, ad læuam Samus. Elegi ad currum adſcripti ſunt. H

Κλεοσθένης μ' ἀνέθηκεν ὁ Πόντιος ἐξ Ἐπιδάμνου
Νικήσας ἵπποις καλὸν ἀγῶνα Διός, id eſt,
Cleoſthenes poſuit me Pontius ex Epidamno,
Victor equis, palma clarus Olympiaca.

Et omnium quidem Græcorum qui equorum alendi ſtudio clari fuere, primus hic Cleoſthenes ſtatuam Olympiæ poſuit: Teageni ſtatua in Alti poſita: proximè eſt æreus currus, in quem vir aſcendit: vtrimque veredi ſinguli, pueris inſidentibus. Sunt autem monumenta de Olympicis victorijs Hieronis Dinomenis filij qui fratri Geloni in Syracuſanorum tyrannide ſucceſſit. At dona iſta non ſunt ad Hieronem miſſa, ſed votum Deo perſoluit Dinomenes Hieronis filius: currus

Calamidis equi. *Li. 34. c. 8.*

Onatæ Aeginetæ: Calamidis, qui vtrinque ſtant equi & inſidentes illis pueri, opera ſunt. Huius, ni fallor, currus Plinius meminit his verbis: *Praxitelis ſimulacrum habet & benignitas. Calamidis enim quadrigæ aurigam ſuum impoſuit, ne melior in equorum effigie, defeciſſe in homine crederetur.*

Ipſe

A *Ipſe Calamis & alias quadrigas & bigas fecit, equis ſemper ſine æmulo expreſsis.* Plinij verborum (inquit Hermolaus) ſenſus talis eſt: Praxitelis haberi ſimulachrum benignitatis cognomine, quoniam benigni eius ingenij teſtis eſſet, vtpote qui alieno id eſt Calamidis quadrigæ, aurigam de ſuo imponere dedignatus non eſſet. Hic Calais. non Calamis dicitur Ouidio:

Vendicat vt Calais laudem quos fecit equorum.

Niſi fortè Calamis legendum eſt in eo verſu. Hæc Hermolaus. Hieronis ſtatuas, equeſtrem vnam, alteram verò pedeſtrem, Olympiæ dedicarunt Hieronis ipſius filij: opera fuere Miconis Syracuſani Nicoeratis filij. *Hieronis ſtatua.* Poſt Hieronis, Arei, Acrotati filij, Lacedæmoniorum regis, & Arati Cliniæ filij erectæ ſunt ſtatuæ, & Areum quidem in equum aſcendentis habitu dedicarunt Elei, Aratum Corynthij. Timoni Ægypti filio, homini Eleo, à quo ad Olympicum ludum equi miſſi ſunt, poſitus eſt æneus currus: in eum Victoriæ (quantum conijcio) robut aſcendit. Phidolæ Corynthij equa prætereunda non eſt cui Auræ nomen fuiſſe memorant Corynthij. *Phidolæ equa.* Hæc ab ipſis ſtatim carceribus ſeſſore ſuo collapſo, & curſum priſtinum æquè ac ſi rectorem haberet, retinuit: & circa metam ſe conuertit: audito verò tubæ ſonitu ad curſum concitata eſt vehementiùs: cumque ad ludorum præfectos anteuertiſſet, iam victoriæ ſe quaſi compotem intelligens conſtitit. E-

B lei Phidola victore renunciato, ei vt & equæ ſimulacrum dedicaret, conceſſerunt. Contigit & Lyco Phidolæ filio & eius filijs de veredis victoria. Inſiſtit pilæ victor equus cum inſcriptione:

Ὠκυδρόμας Λύκος Ἴσθμι᾽ ἅπαξ, δύο δ᾽ ἐνθάδε νίκαις
Φειδώλα παίδων ἐστεφάνωσε δόμους, id eſt,

Acer equus Lycus hic ſemel Iſthmia vicit: & idem
Phidola Eleo cinxit honore domum.

Prope Hylli ſtatuam, equum ex ære non vtique magnum poſuit Crocon Eretrienſis, accepta de equo deſultorio corona. *Croconis equus.* Equo proximus eſt Teleſtas Meſſenius Anochus Adamatæ filius Tarentinus qui de ſtadio & repetito curriculo victor exiuit, Agladæ Argiui opus fuit. Puerum equo inſidentem aſſiſtente viro, teſtatur inſcriptio Xenonbrotum eſſe ex Coo Meropis terræ, equeſtris victoriæ præconio nobilem. Eam ſtatuam finxit Philotimus Aegineta. Spectatur & Athenienſis viri Glauconis Eteoclis filij currus, renunciatus victor eſt de curuli certamine integra ætate equorum. Spectatur & Cratiſthenis Cyrenæi currus æreus, in quem aſcendit Victoria, tum ipſe etiam Cratiſthenes, ex quo facilè conijcias, equis illum viciſſe. Phormis quidam (vt idem Pauſanias ſcribit in primo Eliacorum libro) ex Mænalo Arcadiæ in Siciliam migrauit ad Gelonem Dinome-

C nis filium, apud quem & Hieronem poſtea eius fratrem, cùm multa præclara in bellis geſſiſſet, *Hieronis equi.* tantas ſibi opes parauit, vt & Apollini Delphis donaria quædam conſecrarit, & Olympiæ duos equos æneos, vtrumque cum ſuo auriga: priorem equum cum viro Dionyſius Argiuus perfecit: alterum Simon Aegineta. Prior equus is eſt, cui (vt Elienſes ferunt) inſertum eſt Hippomanes: & ſanè videtur magi alicuius arte in Phormidis honorem factum fuiſſe, quod circa equum contigit. Nam cùm & magnitudine & forma inferior ſit multis alijs equis qui intra ſacrum illic locum ſpectantur, & cauda inſuper mutilata deformis, mirificè tamen ab equis maribus appetitur, qui nõ verno ſolùm ſed quouis alio tempore, amore eius accenſi, vel vinculis ruptis, vel aliter ad eum accurrunt. Habemus & apud eundem Pauſaniam in ima arca, in qua Cypſelus eſt qui Corynthi poſtmodum tyrannidem eſt adeptus, Oenomaum fuiſſe expreſſum qui Pelopem cum Hippodamia fugientem vrget. *Pelopis equi.* Bigis vtrumque inuehi ſed pinnatos eſſe Pelopis equos. Poſtremò meminit & arcæ cui imago centauri pedibus poſterioribus equinis, prioribus humanis eſſet inſculpta, *Centauri imago.* præterea bigæ equorum & in illis inſiſtentes fœminæ. Equis autem aureas eſſe alas & earum fœminarum vni virum quendam arma tradere. Hæc ad Patrocli cædem pertinere non obſcuram eſſe coniecturam; & eas quæ bigis vehuntur, Nereidas eſſe: Thetin ex eis à Vulcano arma accipe-

D re: nam & virum illum non ſatis firmis apparere pedibus, & famulum eum forcipem tenentem ſequi: quin & Centaurum illum Chironem eſſe dictitare, qui iam vitæ muneribus perfunctus ac in deorum numerum receptus præſtò Achilli eſt, eius luctum leuaturus. *Cyniſcæ equi.* In Iouis Olympij templo, ænei equi quos Cyniſca dicauit, Olympicæ victoriæ monumentum, veris quidem equis magnitudine inferiores, locati erant in primo templi aditu ingredientibus ad dexteram. Herodes Athenienſis ætate Pauſaniæ in templo Neptuni Corinthij dedicauit equos quatuor inauratos, *Simonis equus.* præter vngulas tamen quæ erant ex ebore. Hactenus ferè ex Pauſania. Iam verò & apud Xenophontem legimus, fuiſſe extaſſeque olim Simonis de re equeſtri ſcripta, & ab eodem æneum equum Athenis in Eleuſinio poſitum eſſe, & in baſi cælata opera & facta ipſius: quapropter apud Aelianum in nono Variarum vbi in vulgatis codicibus legitur: Cimonis equi ænei Athenis poſiti ſunt, veris ipſius equis quam ſimillimi, lego pro Cimonis, Simonis. Meminit eorundem Hierocles in hippiatricis cap. 1. his verbis: *Audiuiſti de priſco illo Simone qui equitationis ſuæ modos & figuras in Eleuſinio apud Athenienſes ſculpi curauit.* *Equus à Gyge inuentus.* Tzetzes tradit, Gygem dum paſceret armen-

tum,

Bucephalus. tum, inueniſſe alicubi æreum equum conflatilem, in quo intus mortuus quidam reclinatus verſatilem circa digitum annulum geſtabat. Statuas Alexandri Macedonis Bucephali opus Phidiæ & Praxitelis è Græcia Romæ in Quirinali monte collocatas, cùm & temporis & belli iniurijs penè interijſſent, Sixtus Quintus reſtaurauit. Sub equo Phidiæ, nunc ibi hæc legitur inſcriptio: E

PHIDIAS NOBILIS SCVLPTOR AD
ARTIFICII PRÆSTANTIAM
DECLARANDAM, ALEXANDRI
BVCEPHALVM DOMANTIS EFFIGIEM
E MARMORE EXPRESSIT.

In eodem verò baſi ad latus legitur ſubſequens inſcriptio, qua & tempus, & author reſtaurationis indicatur.

SIXTVS V. PONT. MAX.
SIGNA ALEXANDRI MAGNI, CELEBRISQVE
EIVS BVCEPHALI, EX ANTIQVITATIS
TESTIMONIO, PHIDIÆ ET PRAXITELIS F
ÆMVLATIONE, HOC MARMORE AD VIVAM
EFFIGIEM EXPRESSA, A FL. CONSTAN-
TINO MAXIMO E GRÆCIA ADVECTA
SVISQVE IN THERMIS IN HOC QVIRINALI
MONTE COLLOCATA, TEMPORIS
VI DEFORMATA, LACERAQVE
AD EIVSDEM IMPERATORIS MEMORIAM
VRBISQVE DECOREM, IN
PRISTINAM FORMAM RESTITVTA, HIC
REPONI IVSSIT
AN. M. D. LXXXIX. PONT. IIII.

Sub Praxitelis equo ſcriptum eſt: G

PRAXITELES SCVLPTOR AD PHIDIÆ
ÆMVLATIONEM SVI MONVMENTA
INGENII POSTERIS RELINQVERE
CVPIENS, EIVSDEM ALEXANDRI,
BVCEPHALIQ. SIGNA FELICI
CONTENTIONE PERFECIT.

Erat primò vterque equus ante ædes, quæ fuerè olim Cardinalis Vercelli, cum hiſce inſcriptionibus.

OPVS PHIDIÆ. OPVS PRAXITELIS.

Equi ſunt marmorei, cum viris ſeminudis lora tenentibus, miro artificio inſignes. Sipontinus à Tyridate Armeniorum rege Romam delatos clarum eſſe ait, alij verò Conſtantino id tribuunt. Nunc monti inde nomen inditum: Caballinum namque vulgus Romanum dicit. Habemus autem & Philippi Macedonis epigramma in equi, bucephali fortè effigiem ex ære, libro quarto, ſectione ſeptima, quod tale eſt: H

Ἴσθ᾽ ὡς ὁ πῶλος χαλκοδαιδάλῳ τέχνῃ
Κορωνιῶν ἕστηκε. δριμὺ γὰρ βλέπων
Ὑψαυχενίζει, καὶ διηνεμωμένας
Κορυφῆς ἐθείρας κρίνεται ἐς δρόμον
Δοκῶ, χαλινοὺς εἴ τις ἡνιοστρόφος
Ἐναρμόσει γένυσι, κἀκπίκει τρίβων,
Ὅσος πόνος Λυσίππου, καὶ παρ᾽ ἐλπίδας
Τάχ᾽ ἐκδραμεῖται. τῇ τέχνῃ γὰρ ἐμπνεῖ.

Porticus Metelli. Velleius Paterculus Metellum Macedonicum ſcribit feciſſe porticus duabus circundatas ædibus ſine inſcriptione poſitis, quæ ſuo tempore Octauiæ porticibus ambiebantur, equeſtriumque ſtatuarum turmam, quæ frontem ædium ſpectabant, maximum tunc etiam eius loci ornamentum,

cx Ma-

A ex Macedonia detuliſſe: eius autem turmę hanc cauſam referri. Magnum Alexandrum impe-
traſſe à Lyſippo talium authore operum, vt eorum equitum qui ex ipſius turma apud Granicum
flumen ceciderant, expreſſa ſimilitudine figurarum, faceret ſtatuas, & ſui ipſius quoque
ijs interponeret. Scholia in Aues Ariſtophanis referunt Athænis in Acropoli ſtetiſſe equum *Equus Dureus.*
Durium cum inſcriptione, *Charedemus Euangeli filius Cæle natus dicauit*: erat autem is æneus
factus ad ſimilitudinem Iliaci. Ariſtodemus teſte Plinio bigas cum auriga fecit, & Piſicrates bi-
gæ Pitho mulierem impoſuit: Menogenes ſtatuarius quadrigis ſpectatus eſt: Prælium eque-
ſtre ad Trophonij oraculum Eutychrates Lyſippi filius optimè expreſſit: item quadrigas Medeæ
complures, equum cum fiſcinis. *Equeſtres vtique ſtatuæ* (inquit idem Plinius) *Romanam cele-* *Lib. 34.*
brationem habent, orto ſine dubio à Græcis exemplo. Sed illi celetas tantùm dicabant, in ſacris victo- *Equeſtres*
res. Poſtea verò qui & bigis vel quadrigis viciſſent. Vnde & noſtris currus in his qui triumphauiſſent. *ſtatuæ Ro-*
Serum hoc, & in his non niſi à diuo Auguſto ſeiuges ſicut & Elephanti. Non vetus & bigarum cele- *manæ.*
bratio in his qui prætura functi curru vecti eſſent per circum. Aliàs quoque equeſtrium ſtatuarum
originem perquam veterem eſſe ait, cùm fœminis etiam honore communicato. *Clœliæ n. ſtatua*
eſt equeſtris, inquit, *ceu parum eſſet togā eam cingi; cum nec Lucretiæ, nec Bruto, qui expulerant* *Clœlia ſta-*
B *reges, propter quos Clœlia inter obſides fuerat, decernerentur.* Hanc primam & Horatij Coclitis *tua.*
publicè dicatam credit: antè enim ſibi ac Sibyllæ Tarquinium & reges ipſos poſuiſſe, veriſimile
eſſe: niſi Clœliæ Piſo traderet ab his poſitam, qui vna obſides fuerant, redditis à Porſenna in
honorem eius. E diuerſo Annium Fœcialem, equeſtrem, quæ fuerit contra Iouis Statoris ædem
in veſtibulo Superbi domus, Valeriæ fuiſſe Publicolæ Conſulis filiæ, eamque ſolam refugiſſe,
Tiberimque tranauiſſe, cæteris obſidibus, quæ Porſennæ mittebantur, interemptis Tarquinij
inſidijs, tradidiſſe. Hermolaus ſcribit, ſtatuas mulierum equeſtres hippiades appellatas fuiſſe,
cuiuſmodi (inquit) fuiſſe videntur Amazonum, quas mortalium primas equum ſcandere auſas *Hippiades*
Lyſiæ oratori creditur. Grapaldus eſſe ait qui hippiades huiuſmodi ſtatuas per imperitiam pro *ſtatuæ quæ.*
hippiades nominant. Meminit & hippiadum Plinius his verbis: *Pollio Aſinius vt fuit acris ve-*
hementiæ, ſic quoque ſpectari monumenta ſua voluit: in ijs ſunt hippiades Stephani. Quo loco Ia-
cobus Dalechampius hoc adiecit ſcholium: Rhodiginus legit, hippiades: quidam Heſperides:
alij Hippe: Chironis ea filia fuit. Aqueus Appiades, illaſque interpretatur, Venerem, Palla-
dem, Veſtam, Concordiam, Pacem, quarum ſimulacra ornandis Appiæ aquæ ductibus & forni-
cibus poſita fuerunt. Ouidius: *Li. 1. de Arte.*

C *Has Venus templis multo radiantibus auro*
Lata videt lites, Appiadeſque deæ.

Probabile tamen non eſt, Græcum ſculptorem & in Italiam fortaſſis nunquam tranſgreſſum,
illas feciſſe: niſi fortè ſtatuas illas Appiadum dearum, Eutochi opera Romam aduectas ad Ap-
piæ aquæ ornamenta exiſtimet. Hactenus Dalechampius. C. Iulius Cæſar equi ſui quem ha- *Cæſaris e-*
bebat pedibus propè humanis, inſtar (id eſt ſignum) pro æde Veneris genitricis dedicauit, vt *quus.*
tradit Suetonius. Fuit & Traiani equus celeberrimus, de quo Ammianus Marcellinus hunc in *Traiani.*
modum ſcribit: *Conſtantinus cum vrbem luſtrans ad Traiani forum veniſſet, ſingularem ſub om-* *Lib. 16.*
ni cælo ſtructuram, hærebat attonitus per giganteos contextus circumferens mentem. Omni itaque
ſpe huiuſmodi quicquam conandi (ædificandi) *depulſa, Traiani equum ſolum locatum in atrij medio,*
qui ipſum principem vehit, imitari ſe velle dicebat & poſſe. Cui propè aſtans regalis Hormiſda à Per-
ſide reſponáis geſtu gentili: Antè (inquit) *imperator ſtabulum tale condi iubeto, ſi vales: equus quem*
fabricare diſponis ita latè ſuccedat, vt iſte quem videmus. Aemilius Cenſorinus (referente
Plutarcho in Parallelis minoribus) Aegeſtæ vrbis Siciliæ tyrannus, multis muneribus eos proſe-
quebatur, qui inauditum aliquod tormenti genus excogitaſſent. Spe igitur lucri commotus qui- *Equus tormẽ. i genus*
D dam Aruntius Paterculus, equum ex ære fabricatum ei dono dedit: ille autem muneris authorem
primum ibidem concluſit & emori fecit. Idem tauri ſimilis inuentori Perillo Phalaris Agrigen-
tinus tyrannus fecit. Conradus Imper. occupata Neapoli, anno ſalutis milleſimo ducenteſimo
quinquageſimo tertio, mœnia deijci, propugnacula ſolo adæquari voluit. In cathedrali templo
æneus equus abſque freno antiquitatis monumentum ſpectabatur, ei frenum addi & hos verſus
inſcribi iuſſit:

Hactenus effrenis, domini nunc pares habenis
Rex domat hunc æquus Parthenopenſis equum.

In Circo Conſtantinopolitano Iulianus præfectus prætorio Orientis Iuſtiniani poſuit ſtatuam
equeſtrem, & aliam eidem poſuit vrbis Conſtantinop. præfectus, vt legitur in quarto Græcorum *Circenſes*
epigrāmatum. In eiuſdem circi fornicum vertice quatuor fuiſſe æreos equos auro inductos legi- *ſtatuæ.*
mus apud Nicetam. Iſmenius ex Chio aſportatos fuiſſe ait. Equi illi ænei quatuor, qui cō. piciūtur
Venetijs ſupra oſtiū D. Marci dicūtur fuiſſe in aurea domo Neronis. Ipſi verò Veneti Bartholom.

Bartholomæi ſtatua. Coglionio Bergomati equeſtrem poſuere ſtatuam ante ædes DD. Ioãnis & Pauli. Argenteorum E
Equuli argentei. equulorũ meminit Cicero oratione in Verrem ſexta. *Equulos* (inquit) *argenteos, qui Q. Maximi fuerunt, aufert.* De aureo Volucris equi ſimulacro in operis exordio aliquid dictum eſt. Equum pro equeſtri ſtatua dixit Martialis.

Li.9.Epig.

Tam graue percuſsis in cudibus æra reſultant,
Cauſidicum medio cum faber aptat equo.

De fictilibus quadrigis ex Plutarcho inter auguria diximus: Eas faſtigio Iouis templi impoſitas his verbis Feſtus Pompeius teſtatur. *Ratumena* (inquit) *porta à nomine eius appellata eſt, qui ludicro certamine quadrigis victor Hetruſci generis iuuenis à Veijs, conſternatis equis excuſſus, Romæ perijt; qui feruntur non antè conſtitiſſe, quàm peruenirent in Capitolium, conſpectumq́; fictilium quadrigarũ, quæ erant in faſtigio Iouis templi, quas faciendas locauerant Romani Veienti cuidam artis figlinæ prudenti: quæ in bello ſunt recuperatæ, quia in fornace adeò creuerant, vt eximi nequirent: idq; prodigium portendere videbatur, in qua ciuitate ea fuiſſent, eam futuram potentiſsimam.*

NVMISMATA. F

VIX putem quid aliud frequentius equo in nummis antiquorum expreſſum conſpici. Eos primò recenſebo quos Hubertus Goltzius cùm ex Sicilia, tum ex magna Græcia ſumma diligentia, laudeq; collegit. Syracuſanorum aliquot nummos exprimit, qui ab vna parte caput oſtendunt Arethuſæ nymphæ, poſtea in fontem ſui nominis conuerſæ, vrbis videlicet Syracuſanæ Symbolum: ab altera quadrigã, vel bigã, Olympici vel alterius ſacri certaminis victoriæ typũ: id quod ipſius etiam Victoriæ imago coronã victori porrigentis indicat. Aerea ſunt iſtiuſmodi numiſmata. Primum eorum à dextra parte Arethuſæ caput habet, corona decoratũ ſpicea (quæ Cereris etiam eſſe creditur,) & quatuor circundatum piſcibus, quos Delphinos eſſe Goltzius iudicat, non ineptè; maritimam enim vrbem eſſe indicant, & piſcibus abundantem, ſicut ſpicea corona ſoli vbertatem: à ſiniſtra vir eſt quadrigæ inſiſtens, equos ad curſum impellens, ſiniſtra nempe habenas tenens, dextra flagellum quatiens: ſupra equos volitat, vel in aere ſuſpenſa hæret Victoria coronam herbaceam (lauream fortè) vtraque manu porrigens, aut capiti victoris imponere ſatagens: Sub equis ſcriptum eſt ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Sub his verò literis thorax militaris, & G è dextro eius latere quadrangulum quid, cuius interpretationem non inuenio, niſi fortè idem indicet quod pentagonum in numo quodam Poſeidoniæ, de quo ſuo mox loco: à ſiniſtro latere icon conſpicitur auis, anſeris fortè aut potius cygni, quę in ſecundo numo felicius expreſſa eſt, qui cum præcedenti idem eſſet: niſi Arethuſæ caput nullis exornatum eſſet ſpicis, præterea ſupra id caput eædem literæ ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ, quæ in præcedenti ſub equis erant ſcriptæ, hic legerentur: Piſcis item qui ſub collo eſt, inſcriptum habet ΚΙΜΩΝ. Tertius numus caput Arethuſæ oſtendit velata fronte; retrò verò capillis inuolutum eſt quid rotundum pilæ ſpecie, vnio fortaſſis maximus. Sub ipſis equis ſpica eſt triticea admodum feliciter expreſſa. Supra capitis verticem ſcriptum eſt ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Ita & in quarto, ſed in hoc caput galea indutum eſt aperta, nam in medio manifeſti ſunt capilli. In anteriori galeæ parte picta eſt ſtella ſex radiorum. Sub capite ſcriptum eſt, ΕΥΜΕΡΟΣ. Ab altera numi parte ſub ipſis equis, icon conſpicitur vel Tritonis vel Neptuni, infernis partibus ab vmbilico in piſcem definentis, ſiniſtra manu per humerum ſiniſtrum tridentem ferentis: dextra verò haſce indicantis literas ΕΥΘ. Quarum quod equidem ſciam nemo hactenus explicationem attulit: cæterùm quid ſi interpretemur ΕΥΘΥΣ id eſt rectus, vt recta via equos quibus Neptunus præeſt, currere & aperta inſinuet. Equos in hoc numo ad curſum impellit vir H alatus, qui haud dubio ipſius victoriæ typus eſt; cùm tamen hæc etiam volitans virum ipſum coronare ſatagat. In quinto numo capilli Arethuſæ magis quàm in cæteris ſunt diſperſi: & in hoc biga eſt, non quadriga vt in cæteris: Retrò virum equos impellentem ſcriptum eſt ΣΥΡΑΚΟ, ſub ipſis verò equis ΣΙΩΝ. Sextus ac poſtremus primæ tabulæ numus caput oſtendit, in quo collecti & reuincti ſunt capilli. Caput cingit ambitq; inſcriptio ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Sub quadriga quæ eſt ab altera numi parte, Neptuni vel Tritonis picta eſt icon, partibus inferioribus ab vmbilico non in vnum, vt in quarto numo, ſed in duos piſces deſinentis: dextra per dextrum latus humeri tridentem fert, ſiniſtra per ſiniſtrum humerum lanceam vel ſimile quid, cui affixus piſcis eſt. Ante Neptunũ depictus eſt aſtacus vel gãmarus, leguntorq; hæ literæ, ΕΥΘ. In nono ſecundæ tabulæ numo ab vno latere eiuſdem, ni fallor, Arethuſæ caput eſt, collectis capillis & ab vtraq; capitis parte delphinus, & infra ſcriptũ eſt ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Ab altero latere biga eſt, cũ Victoria ſcutũ victori porrigẽte & infra bigã duo alij delphini. Decimus ac poſtremus huius tabulæ numus caput demon-

Syracuſæ ſymbolum. (margin)

A demonſtrat Arethuſæ vel potiùs Cereris ſpicis decoratum, cum eiſdem literis ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. ab alia parte victoria bigæ inſiſtens equos agitat: ſupra quos fulmen pictum eſt, infra tritici ſpica, mox etiam legitur ΕΠΗΚΕΤΑ. Tertiæ tabulæ numo quarto caput eſt Iouis Eleutherij ſiue Liberatoris, vt titulus ipſe indicat, qui caput ambit, ΖΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ. ab alio latere equus anterioribus pedibus erectis, retrò quem ſcriptum eſt ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. In quinto eiuſdem tabulæ caput eſt bifrons. Goltzius conijcit Alphei & Arethuſæ fontium eſſe. Ante vnam frontem ſcriptum eſt ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. ante alteram duo delphini picti ſunt: ab altera numi parte currentis equi icon eſt, ſupraque ipſum conſpicua eſt ſpica, & infrà ſub eius ventre hæc litera N. Sextus in hoc ordine numus eandem quidem habet capitis iconem, eandemque inſcriptionem, ſed vnicum tantummodo piſcem: & in hoc equus anterioribus pedibus erigitur, habetque ſimiliter ſuprà ſpicam, ſed litera caret. In ſecundo quartæ tabulæ numo Victoria flagello equos biiuges ad curſum incitat, ſub quorum anterioribus pedibus ſcriptum eſt ΜΙΔ. ſub poſterioribus atque ipſa biga ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Quartus dimidium inſculptum habet Pegaſum, & ab alio latere Arethuſæ caput compactis capillis, quatuor circundatum delphinis cum eadem inſcriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Septimus verò & octauus pegaſum integrum, & galeatæ Pal-

B ladis caput, ſed in ſeptimo Palladis galea criſtata eſt, in octauo criſta caret, ſed ſupra caput appictus eſt delphin, retrò verò gallus gallinaceus, & anteriori in parte eſt inſcriptio ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. quæ in ſeptimo eſt ſuprà pegaſum & infrà eum tria femora ſiue crura, quæ ſunt Siciliæ typus; tria nimirum indicant promontoria, Lilybæum, Pachynum & Pelorum, vnde Sicilia Trinacria dicta eſt. Nonus huius ordinis, necnon & decimus Palladis & Pegaſi quoque imagines habent expreſſas, ſed Pegaſus poſteriori in parte deſinit velut in aſperum aut aculeatum ſerpentem, & in nono galeam Palladis oleaginea ambit corolla, qua decimus numus caret, ſed in hoc antè & retrò pictus eſt delphin, & ſuprà ſcriptum ΣΥΡΑ. & ſub huius numi pegaſo tria illa etiam picta ſunt genua: quæ in nono non ſunt. In Leontinorum quodam æreo numo, qui ſeptimus eſt ordine in quinta tabula, in quo ab vna parte rictus Leonis eſt & circum eum quatuor frumenti grana fertilitatis argumento, & inter hæc ſparſæ leguntur hæ literæ, ΛΕΟΝΤΙ. ab altera parte eques equo inſidens ſine ephippio, & ſine ſtapedibus: ſub quo ſcriptum eſt, ΩΔΥΠ. forſan Ὠδύνας. Catanenſes duos quoque habuere numos, in quibus ab vna parte Apollinis laureati caput eſt, ab altera quadriga cum volante Victoria certantiſque curſu ceu iam victoris coronam capiti impoſitura, In hoc tamen inuicem differunt, quòd in vno erecta conſpiciatur

Siciliæ typus.

Leõtinorũ numus.

Catanenſiũ numi.

C columna, vel meta fortaſſis, qua alter caret. In vtroque ſub ipſis equis ſcriptum eſt ΚΑΤΑΝΙΩΝ. & ſub his literis piſcis conſpicitur, qui in priori delphin eſt, in altero longè diuerſus & quantum ex pictura iudicare licet, fluuiatilis. Termitani duos quoque numos excudere ſimiles planè cum primo & tertio Syracuſanorum, nam ab vna parte Arethuſæ caput habent & quatuor delphines id ambientes, & ab altera parte quadrigam cum Victoria ſertum victori porrigentem: Vtrique inſcriptum eſt ΘΕΡΜΙΤΑΝ. in priori ſupra caput Arethuſæ: in ſecundo ſub ipſis equis. Selinontinorum tres ſunt numi, quibus biga inſculpta eſt, cui Diana & Apollo inſiſtunt, ſed alter eorum arcum tendit ceu iaculaturus, alter flagello equos ad curſum impellit: ab altera parte Hercules Aeſculapio ſacrificans, dextra patellam, ſiniſtra ramulum, (oleagineum aut myrteum eſſe iudicat Goltzius, mihi potius lauri videtur,) tenens. A dextro Herculis latere ara eſt Aeſculapij cum gallo gallinaceo, quæ in primo & tertio ignem oſtendit accenſum, quod in ſecundo non fit. A ſiniſtro taurus ſacrificandus aræ alteri inſiſtit, quæ in primo & tertio rudis eſt, ſed in tertio ramulis eiuſdem arbuſti exornata: in ſecundo quatuor innititur columnis: ab eodem latere ſelini id eſt apij expreſſum eſt folium, quod vrbi, fluuioque eam præter fluenti dedit nomen. In tertio verò numo ab eodem latere eſt tetragonum, ſalutis fortaſſis ſignum, pro eo enim aliàs

Termitanorum numi.

Selenuntinorum.

D pentagonum pingitur. In prima titulus ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΩΝ ſcriptus eſt iuxta Herculem; in ſecundo iuxta equos, in tertio vtrobique. In ſecundo ante Herculem ſcriptum eſt ΣΑΨΤΗ. Himerenſium bina ſunt numiſmata: in quibus ab vna parte Minerua Herculi ſacra operatur, ipſe verò Hercules in fonte ſiue in thermis Himerenſium ſeſe abluit: ab altera parte inſidenti bigæ Victoria coronam porigit, quem Ergotelem eſſe Goltzius annotauit. Vtrique ſubſcriptum eſt ΙΜΕΡΑΙΩΝ. ſed in priori ſub ipſa Pallade, in ſecundo ſub equis. Gelæ vrbis ab eiuſdem nominis fluuio denominatæ aliquot dantur numi equorum imagine inſignes & bouis humana facie, Minotauri videlicet, cuius typo originem ſuam ad Cretenſes referre feruntur. Primus ab vno latere Minotaurum habet & ſubſcribitur ΓΕΛΑΣ. ab altero equitem equo anterioribus pedibus elatis inſidentem, qui ſiniſtra frenum regit, dextra iaculum vibrat: ſubſcriptum eſt ΙΕΡΩΝΟΣ. Alter ſimiliter Minotaurum habet, & inſcriptionem ΓΕΛΑΣ. Ab altera parte etiam equitem equo inſidentem currenti & ad velociorem curſum flagello impellentem. Tertius, quartus, & ſextus trigam habent inſculptam:

Himerenſium numi

Gelæ vrbis numi.

ſed in tertio columna conſpicitur altitudinis eximiæ, quam metam eſſe iudicio: ſubſcriptum eſt E ΙΕΡΩΝΟΣ. Quartus ſupra Minotaurum præter inſcriptionem, ΓΕΛΑΣ, frumenti granum habet: ab altera parte inſcriptio eſt ΙΕΡΩΝΟΣ. & Victoria equos agitar, & à Victoria volante corona ei portigitur. Sub ipſa triga pectinis auriti icon eſt: ſupra inſcriptum eſt ΙΕΡΩΝΟΣ.

Emporitarum numi. In vtroque Emporitarum numo Pegaſi icon eſt: in primo integer cum ſubſcriptione ΕΜΠΟΡΙΤΩΝ: in altero dimidius tantùm pingitur, cui idem titulus circumſcriptus eſt: ſed in priori caput expreſſum eſt Cereris ſeu potius Arethuſæ tribus circundatum delphinis: in altero duo trianguli, in quorum ſupremo trium femorum (quorum modò meminimus) icon eſt, in altero bini delphini expreſſi ſunt. His numis addit Goltzius tres alios, incertorum populorum, quorum bini priores eiuſdem Arethuſæ caput habent, tertium Palladis, galeatæ & criſtatæ: omnes verò equi caput collo tenus feliciſſimè expreſſum. Priores duo ab equi latere expreſſam habent palmam cum literis Punicis: ſed in primo retro caput Arethuſæ trium femorum icon eſt: in ſecundo à piſcibus circundatum eſt. In tertio vbi Palladis icon eſt, ſcriptum eſt ΚΟΡΑΣ.

Gelonis numi. Pingit deinceps etiam Gelonis, Hieronis & Dionyſij aliquot numinos equorum imaginibus decoratos. Gelonis duo ſunt, totidem Dionyſij, Hieronis tres. Prior Gelonis numus ab vna parte impreſſum habet Gelonis effigiem, ab altera bigam, cui Victoria inſiſtens equos impellit: & ſuprà ſcribitur ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ: infrà ΓΕΛΩΝΟΣ. F Alter numus eandem Gelonis habet iconem ſed laureati: & ab altera parte bigæ inſiſtit auriga, fortaſſis idem Gelo & equos flagro agitat: præter eoſdem titulos ſub ipſis equis trium femorum imago eſt. Huic planè ſimilis eſt ſecundus Hieronis numus altero loco expreſſus, ſed tria illa femora hic deſiderantur:

Hieronis numi. primus Hieronis quidem etiam habet imaginem, ſed à latere ſiniſtro præterea appicta eſt corona cum adnexa ei faſcia & ab altera parte eques equo ſingulari decurrens lanceamque dextra ferens. Vtrique ſubſcriptum eſt ΙΕΡΩΝΟΣ. Tertius eandem quoque habet bigam & eandem inſcriptionem, ſed præterea ſtellam radiorum ſex & à tergo illius qui equos agitat hanc literam H. ab altero latere caput Cereris vel Arethuſæ ſpicis exornatum frumentaceis & retrò id papaueris fructum.

Dionyſij. In priori Dionyſij numo ab vna parte palma picta eſt cum ſuis adhærentibus fructibus, & cum literis quibuſdam Punicis: ab altera parte equus anteriori tantum parte expreſſus, quem Victoria in aere ſuſpenſa coronare ſatagit. Ante equum frumenti granum eſt: retrò ſcriptum eſt ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ. Alter ab vna parte habet Martis caput galeatum & criſtatum. ab altera equi frenati caput tantummodo cum collo, cui ſubſcriptum etiam eſt ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ. & retrò collum frumenti ſpica eſt. Vterque præterea tria illa femora habet & hanc inſuper literam Σ. G

Sinueſſanorũ numus. In Sinueſſanorum quodam numo ab vna parte barbati viri caput eſt, Iouis fortè: ab altera Neptunus trigæ inſiſtit, ſiniſtra tridentem ferens, dextra equos regens: ſub quibus ſcriptum eſt ΣΙΝΥΕΣΣΑΝΩ. Goltzius conijcit Sinueſſanos victoria aliqua nauali potitos iſtiuſmodi numum, in quo Neptunus tridenti ſuo inſignis triumphali curru fertur, cudiſſe: aut certè eundem ipſis pro deo tutelari cultum fuiſſe.

Axuritanorum. Axuritanorum numus quidam ab vno latere caput oſtendit Iouis imberbis laureati, & ſub eo fulmen, ante verò faciem tres literæ OOO. ab altero Iouem in quadriga laureatum, dextra fulmen ferentem, ſiniſtra equos impellentem: ſub quibus delphinus eſt, & ſub hoc rurſus ſcriptum ΑΧΥΡ.

Sueſſanorũ. Eiuſdem, ni fallor, imberbis laureatique Iouis caput, & retro id tria femora expreſſerunt in quodam numo Sueſſani, ſed ab altera eius parte equitem deſultorem palmam dextra ferentem, argumento victoriæ deſultorijs equis in Olympicis aut alijs ſacris certaminibus obtentæ.

Calenorũ. Calenorum vtrumque numiſma galeatæ ac criſtatæ Palladis iconem habet, ſed in vno appictus eſt ramulus oliuæ, in altero poculum auritum; & triangulum. Hic Victoria inſiſtit bigæ & ſubſcribitur CALENO. illic trigæ & ſubſcriptum eſt ΚΑΛΕΝΙΤΩΝ.

Nucerinorum. Equi caput hinnientis in primo Nucerinorum numo pulcherrimè expreſſus cernitur: Inſcriptio eſt ΝΟΥΚΕΡΙΝΩΝ. Alter equum habet integrum cum eodem titulo: inter equi pedes H pentagonum eſt, ſiue ſalutis ſignum quinquangulum. Vterque caput habet Apollinis.

Poſidoniatæ vrbis. Poſidoniatæ vrbis ſuæ originem ad Ποσειδῶνα, id eſt Neptunum referentes, inter alios numos, vnum etiam aureum fecerunt cum equi imagine, qui ei deo ſacer habebatur. Equus eſt dimidius, & ſupra eum ſcriptum eſt ΠΟΣΕΙ. Ab alio latere tetragonum duplex, & inter vtrumq; ſcriptum ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑΤΑΝ. in minori folium conſpicitur vitis, vini vbertatis vel bonitatis ſymbolum.

Hyelenſiũ numi. In Hyelenſium ſiue Velienſium numis ab vno latere Palladis galeatæ caput, ipſaque galea varijs ornata ſymbolis, pegaſo, grypho, ſphinge: ab altera Leoceruum conficiens, cum inſcriptione ΥΕΛΗΤΩΝ.

Brutiorum. Bini Brutiorum numi impreſſam habent Olympicam bigam. Prioris equi impelluntur ab alata victoria, & ſub eis ſcriptum eſt ΒΡΕΤΤΙΩΝ. alterius à Ioue dextra fulmina, ſiniſtra ſceptrum habenaſq; tenente: ſub equis aquila eſt alis paſſis, & ſub hac ſimiliter ſcriptum eſt Βρεττίων Prior numus ab altera parte caput habet Apollinis laureati: alter Victoriæ.

Acherontinorum. Acherontinorũ elegãtiſſimus numus ab vna parte Niciã equitem oſtẽdit poſtratũ pugilem vel hoſtẽ prementẽ vel

haſta

A haſta conficientem, forſan in equeſtris alicuius victoriæ ſymbolum; cum ſubſcriptione ΝΙΚΙΑΣ.
ab aduerſa Iupiter expreſſus cernitur, & circumſcriptum eſt ΑΧΕΡΩΝΤΙΝΑΝ. Mamerti- *Mamertinorum.*
norum quidam numus in aduerſa parte Martis laureati caput habet, in auerſa militem dextra
equum ferocientem demulcentem, ſiniſtra gerentem haſtam cum inſcriptione, ΜΑΜΕΡΤΙ-
ΝΩΝ. Salentinorum numus aureus caput habet Palladis cono & criſta inſignis, in cuius galeæ *Salentinorum.*
vertice Pegaſus elegantiſſimè eſt expreſſus: item quatuor delphini caput ipſum ambiunt: ab al-
tero numi latere ſtatua equeſtris, quæ cuius ſit, Golzius incertum eſſe ait, niſi (inquit) Meſſapij
aut Ieucetij qui Oenotrio fratri haſce regiones olim tenuit, eam eſſe opinari liceat: aut tutelaris
alicuius numinis nobis incogniti. Inter equi pedes ſcriptum ΤΕΑ. ante eum ΣΑΛΑΝΤΙΝΩΝ.
Tarentini quòd à Tarante Neptuni filio originem vrbis ſuæ trahi crederent, eum in omnibus fe- *Tarentinorum.*
rè ſuis numis depinxerunt, & prætereа equitem ſingulari equo decurrentem, qui Phalantus eſ-
ſe creditur, coloniæ conditor, necnon & delphinum, quòd fama eſſet eum naufragum apud
Criſſæum ſinum in litus à delphino euectum. Prior itaque numus Tarantem oſtendit delphino
vectum & galeam vtraque manu tenentem criſtatam. A tergo ſcriptum eſt ΤΑΡΑΣ. Sub del-
phino ΚΛΑ. Ab altera parte eques haſtatus ſingulari conſpicitur equo decurrere & ſub equo ſcri-
B ptum eſt ΚΛΑΝ. forte κλάνος. Secundo in numo Taras delphino inſidens, dextra vuam, vini
Tarentini præſtantiæ ſymbolum, ſiniſtra clauam tenet, propterea quòd Phalanthus octauus ab
Hercule numeraretur. A tergo appictus eſt ſerpens Aeſculapij. Infra ſcriptum eſt ΤΑΡΑΣ. In
auerſa parte Phalanthus eques cum ſcuto procurrens, in quo delphinus depictus eſt. Partim à
tergo Phalanti, partim ſub equo leguntur hæ literæ ΖΩΛΩΡ. Tertius eorundem numus ab
vno latere Phalantum oſtendit cum ſpiculo deorſum vibrato decurrentem equo, cum his ſub eo
literis ΑΓΑ. ab altero Tarantem inſidentem delphino, vtraque manu galeam tenentem, cum
duabus hinc inde ſtellis octo radiorum, & inſcriptione ΤΑΡΑΣ. In quatto ab vna parte Phalan-
thus eques cum clypeo & ſpiculo virum nudum & proſtratum equo proculcat, Opim puto Peu-
cetiorum regem, qui à Tarentinis, cùm in eos arma vertiſſet, occiſus eſt. Ab altera Taras dextram
extendit, ſiniſtra clypeum gerit, genu verò dextro delphini tergo incumbit. Præter titulum
ΤΑΡΑΣ. etiam ſcriptum eſt ΣΟΠ. forſan Ζώπυρος. In quinto numiſmate Taranti victoria co-
rollam porrigit dextra, ipſe ſiniſtra clypeum cum duobus ferens ſpiculis delphino inſidet in ma-
ri natanti. In ipſo clypeo leguntur duæ hæ literæ ΙΩ. forſan Ἰώφων. Ab altera parte Phalanthus
cum claua in ſiniſtra, & alius cum ſpiculo equites decurrunt. Inſcriptum eſt numo huic ΖΗΝΩ-
C ΦΙΛΑ. Sextus numus Tarantem delphino inſidentem habet, per humerum dextra ferentem
tridentem, ſiniſtra clypeum, in quo pegaſus pictus eſt. Sub delphino aſtacus eſt vel gammarus,
à tergo ſcriptum ΤΑΡΑΣ. à fronte ΝΕ. forſan Νίλεος. Ab aduerſo latere Phalanthus equo pro-
currens dextra clauam, ſiniſtra bina vibrat ſpicula. Infraſcriptum eſt ΣΑ. fortaſſis Σαμαγόρας.
Septimo Phalanthus exprimitur ſtans, ſiniſtra haſtam & clypeum, dextra equum tenet. Ante
equum litera hæc conſpicitur Τ. fortè Τύφωνος. Ab altero latere Taras delphino in mari natanti
inſidens dextra tridentem, ſiniſtra ſcutum oſtendit, præter ΤΑΡΑΣ; legitur etiam litera Α. for-
ſitan Ἀπολλόφανις, ſic Ἀπολλόφανις Τύφωνος. In octauo numo oſtenditur idem Phalanthus
equo decurrens cum ſpiculo, cui victoria ſuperuolitans lauream capiti imponit. A tergo literæ
ſunt Punicæ, inſcriptum eſt ΚΛΑ. Ab alia numi parte Taras inſidet delphino, dextra delphi-
num, ſiniſtra tridentem gerens. A tergo appictus eſt cancer, & ſub eo ſcriptum ΝΕ. & ſub del-
phino ΤΑΡΑΣ. Nono Taras delphinum equitans dextra tridentem vibrat, ſiniſtram faſcia
habet obuolutam. A tergo expreſſa eſt noctua: Infraſcriptum ΤΑΡΑΣ. A tergo ſcriptum ΣΥ.
fortè Σύνδος: infra ΛΥΚΩΝΟΣ. Eadem equeſtris Phalanti ſtatua ſimiliter lauream equi ca-
piti impoſitura exprimitur decimo numiſmate, ſed ſub equo ſcriptum eſt: ΕΥΚΛΕΔΗΣ.
D Et Taras ab altera latere delphino inequitans, dextra fert capricornum, ſiniſtra tridentem; à ſi-
niſtris quippiam alæ auium ſimilitudine expreſſum eſt: & inſcriptum ΤΑΡΑΣ. Vndecimum
numiſma Tarantem oſtendit inſidentem delphino natanti, dextra cochleam, ſiniſtra habentem
tridentem, à tergo eſt Herma quadratus cum capite humano, inſcriptum ΤΑΡΑΣ. Ab altera
parte victoria volitans ſiue in aere ſuſpenſa Phalantum equitantem laurea condecorat, & ipſe
etiam lauri ramulum dextra extendens porrigit. Infra ſcriptum: ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗΣ. Duode-
cimo Phalantus ipſe lauream equi cui inſidet, capiti impoſiturus conſpicitur: & inſcriptio eſt:
ΖΩΝΕΥΜΗ. Taras verò ab alia parte delphinum equitans, buccinam dextra tenet. Ab vtroque
eius latere ſtella eſt, telæ araneorum ſpecie. A tergo ſcriptum eſt ΠΟΛ. fortè Πωλύμνδων. infrà
Ταρας. Decimotertio Taras delphino inſidens dextra gerit tripodem: & à tergo ſcriptum eſt
Ταρας. ſub delphino Τα:. Altera numi pars cum præcedenti eadem, ſed à tergo equitis ſcriptum
eſt Σα. ſub equo Αριθας. Eſt & eadem planè decimiquarti pars aduerſa, ſed à tergo equitis ſcri-
ptum ΖΩ. ſub equo Σώθεις. & Taras ab altera parte delphino inſideus dextra buccinam, ſiniſtra

A-panorũ numi. cornucopiam tenens, & à tergo appicta eſt lacerta; infraq; ſcriptum ΤΑΡΑΣ. Arpanorum tria E
numiſmata equus exornat. Duo priora ab vna parte caput Cereris ſpicea corona coronatum cum
inſcriptione: ΑΡΠΑΝΩΝ. ab altera equum currentem habent, & ſub vtroque equo ſcriptum
eſt ΔΑΞΟΤ. cæterum in vno appicta eſt criſtata galea, qua alterum caret. Vtrumque ſtellam
habet ordo radiorum, (Heſperum puto,) ſub qua in vno Lunæ creſcentis expreſſa ſunt cornua.
Tertium equum tantum oſtendit curſu incitatum, cum inſcriptione ΑΡΠΑΝΩΝ. ab altera
parte taurum cornupetam, ſub quo ſcriptum eſt, ΔΑΞΟΤ. In quodam Piſaurenſium numo
Piſaurẽſiũ. ab vna parte equus conſpicitur Neptuni alatus, ſed poſteriori parte in piſcem degenerans cum
inſcriptione ΠΙΣΑΤΡΙΩΝ. ab altera Neptunus delphino inſidens, vibrat tridentem: à ter-
go eius ſcriptum eſt: ΧΑΗΔ. ſub delphino appictus eſt pecten marinus. In Romanorum numis
quibuſdam equus quoque expreſſus conſpicitur, quos non multum antiquos arbitratur Pierius
Romanorũ numi. Valerianus, eſſe verò velut monumentum quoddam rei bene geſtæ; quandoquidem bello Puni-
co, quod cum Hannibale geſtum eſt, cœperint aliquando Romani etiam equis ſuperiores eſſe,
Equis quã-do cæperint Romani vĩcere. cùm priùs robur eorum omne in legionibus conſiſteret. Sanè Virgilius rem tãtam haud quaquam
reliquit indictam, cùm de Marcelli laudibus ita cecinit:

Hic rem Romanam magno trepidante tumultu F
Siſtet, equis ſternet Pœnos.

Goltzius tres iſtiuſmodi numos depinxit: quorum priores bini equi caput oſtendunt ab vna par-
te cum inſcriptione ROMANO. ab altera caput Palladis galeatæ & criſtatæ. Tertio equus ex-
preſſus eſt integerperniciter procurrens, & ſupra ipſum ſtella plurimorum radiorum: & ab alio
numi latere caput laureatum, cum eadem inſcriptione. Longè ab his diuerſum numum Roma-
num pinxit Gabriel Symeonius Florentinus in illuſtrationibus ſuis antiquorum epitaphiorum: qui
videlicet ab vna parte galeatæ mulieris (Victoriæ forte alata enim eſt galea, ipſe Romæ typum
exiſtimat,) caput eſt, & retro eam vas auritum, antè vero ſignum crucis: ab altera parte auriga
flagro equos quadrigæ inſiſtens ad curſum impellit: ſubſcriptum eſt ROMA. Iſtiuſmodi numos
quàm plurimos eoſdemque Romanos pinxit Fuluius Vrſinus: quorum duo ſunt Aburiæ familiæ,
Aburia familia numi. in quibus ab vna parte idem expreſſum caput eſt, ſed inſcriptas habent has literas GEM. forte
Geminus aut Gemellus: ab altera parte quadriga eſt: ſed in priore miles galeatus dextra lanceam
geſtat, ſiniſtra equos impellit, ſub quibus ſcriptum eſt, C. ABVRI. & ſub his literis ROMA.
In altero ſcriptum eſt M. ABVRI. ROMA. & Apollo (radiatum enim caput eſt) quadri-
Acilia. gæ inſiſtens equos flagello vrget ad curſum: Acilia familia duos cuſit numos, qui ab vna parte G
quadrigam habent, ab altera caput ſimiliter galeatum atque alatum: ſed in priori ſcriptum eſt
retrò caput BALBVS; caputque corona laurea (Fuluius myrteam eſſe ait, quod mihi ob fo-
liorum magnitudinem non videtur,) cingitur. Quadrigæ ab altera huius numi parte inſiſtunt vi-
ri duo, quorum alter equos flagello concitat, alter ſpiculum manu detinet: Inſcriptum eſt M.
ACILI. In ſecundo circum caput ſcriptum eſt M. ACILIVS. M. F. equos verò vrget miles
ſcutatus, & ſub equis ſcribitur, ROMA. Aeliæ familiæ numi ſunt duo cum eodem capite ab v-
Aelia. no latere, ab altero equites haſtati duo ſimul directis procurrentes lanceis: priori ſubſcriptum eſt
P. PAETVS, & ſubtus ROMA. alteri C. AL. ROMA. In Aemiliæ familiæ numis qui
Aemilia. ſunt quinque, equorum pictura eſt. Prior eorum cuſus eſt à M Aemilio Scauro in eius ædilitate;
ab aduerſa parte habet camelum & à latere eius mulierem ſedentem ſiniſtra habenas, dextra lau-
ri ramulum tenentem. Supra ſcriptum eſt: M. SCAVR. AED. CVR. in medio, Ex S.
C. infra RES ARETAS. Ab hoc autem rege, Arabiſque obſeſſam Hieroſolymam acce-
ptis ab Ariſtobulo quadringentis talentis liberauit. In auerſa parte retro aurigam quadrigam mo-
derantem & equos impellentem ſcriptum eſt CAPVT. ſuprà P. HVPSAEVS. AED.
CVR. infrà C. HVPSAE. COS. PRAEIVER. Intra equorum pedes appictus eſt ſcor- H
pius. Secundus numus ab aduerſo latere mulieris laureatæ, (Romæ typum puto) iconem habet:
Margarita ex aure pendet, & collum margaritis exornatam. Ante eam ſcriptum ROM. Ab a-
lia parte numi ſtatua equeſtri ponti ſuperimpoſita, cum inſcriptione, M AEMILIO. Fuit
quidem M. Aemilius Lepidus conſul cum L. Volcatio Tullo anno DCXVII. ſed incertum
(inquit Fuluius) denarij inſcriptio ad huncne pertineat, an ad alium huius familiæ eodem affe-
ctum prænomine: illud certè conſtat Lepidi pontem qui antea Sublitius dictus eſt, à Lepido quę-
ſtore, cuius meminit in Numa Plutarchus, lapideum factum, hoc in denario impreſſum eſſe, ſta-
tuamque equeſtrem illi hac de cauſa, vel Lepido alicui ob rem bene geſtam à Senatu decretam,
impoſitam eſſe. Nec enim crediderim equeſtrem ſtatuam indicari, quę cum trophæo in duobus,
qui ſequuntur, denarijs impreſſa eſt. Eam enim ad M. Lepidum qui Pontifex Maximus fuit, ac
bis conſul, referendam arbitror: cuius meminit Valerius Maximus lib. 3. cap. 1. ijſdem ferè ver-
bis, quibus denarij inſcripeo exarata eſt, niſi quòd pro interemit, habet denarius literam, O,

A quàm interpretor, occidit. Hæc ille. Tertius itaque numus ab vno latere ſtatuam oſtendit equeſtrem, quæ dextra gerit bidentem: inſcriptio M. LEPIDVS. ab altero caput galeatum, & ante id cratera. Quartus idem quidem oſtendit caput, ſed retro id corona conſpicitur laurea: ab altero etiam latere eadem eſt ſtatua, & ſubſcriptum ſimiliter, M. LEPIDVS. Sed circumſcriptum eſt, AN. XV. PR. H. O. C. S. id eſt, Anno ætatis ſuæ decimoquinto prouocatus, vel prouocatum, hoſtem occidit, ciuem ſeruauit. Quintus ac poſtremus huius patriciæ familiæ numus (de ijs loquor, in quibus equi pictura cernitur, nam aliàs ſunt quàm plurimi) ad eundem M. Lepidum Pont. Max. triumuirum reip. conſtituendæ pertinet, necnon ad ædilitatē eiuſdem: nam ab vna parte Lepidi oſtendit caput pontificali habitu velatum, necnon ampullam ac lituum, auguratus ipſius indicia: ab altera parte eques deſultorius equos flagello vrget; à tergo picta eſt corona laurea ſiue trophæum inſcriptum P. SEPVLLIVS MACER. Quin deſultorius iſte eques ad Lepidi ædilitatem ſpectet, dubitari (inquit Vrſinus,) non poteſt, in qua ludos in Circo exhibuerit. Poteſt etiam ad vrbanam eius præturam pertinere, in qua ludos Apollinares in Circo fecerit. A Spurio Afranio cuſus numus ab vna parte caput oſtendit galeatum alatumque ab altera bigam cui victoria inſiſtens equos impellit: Inſcriptum S. AFRA. ROMA. Alter *Afrania familia numus.*

B L. Afranij eſt, illius qui in Hiſpania Pompeij legatus fuit, id quod multis argumentis colligit Vrſinus, primùm quod Græcè Afranij in eo nomen quatuor literis, ΑΦΡΑ. expreſſum eſt, Hiſpaniamque prouinciam in qua cuſus denarius fuit, à Græcis habitatam olim fuiſſe ex Plinij lib. 4. cap. 20. conſtat: deinde, quòd nummus is, Romani argentei denarij pondus habet, & in eo Hiſpanæ monetæ ſymbolum eques ſignatus eſt, cuiuſmodi cùm in alijs multis, tùm in vno æreo in quo equiti huiuſmodi, HISPANORVM, titulus ſubiectus eſt, notatum (inquit) animaduertimus: poſtremò quòd Varronis quoque denarium, qui & ipſe Pompeij legatus in Hiſpania fuit, iiſdem ferè literis inſcriptum vidimus, quibus notati nonnulli circumferuntur, qui cùm Petreij, vel Afranij ſint, falsò Hannibali, & Magnoni, aliiſuè Carthaginenſium ducibus ab imperitis tribuuntur. Eadem autem in eis equeſtris ſtatua & Hiſpani dei imago expreſſa eſt. Sub hac Afranij ſtatua equeſtri literæ leguntur peregrinæ; Punicæ ni fallor. Anniæ familiæ denarius prior ab vna parte bigam habet cum inſcriptione, C. TARQVITI. P. F. ab altera parte C. Annij caput: cui circumſcriptum eſt, C. ANNI. T. F. T. N. PROCOS. Ex S. C. Altero idem caput ſed galeatum expreſſum eſt & ſimiliter circumſcriptum: ſed retrò eſt caduceus, antè lances ad pacem, & iuſtitiam ſignificandam: ab altera parte victoria trigam moderatur: Inſcri-

Moneta Hiſpana ſymbolum.

Annia familia numiſma.

C ptum eſt, L. FABI L. F. HISP. Tertius numus cum præcedente planè idem eſſet, niſi inſcriptio variaret: nam ſupra equos ſcriptum eſt, HISP. Q. ſub eiſdem L. FABI. L. F. Trium qui extant Ateſtiæ familiæ denariorum prior ab vna parte quadrigam habet, & qui equos concitat, altera manu neſcio quid ſcepteri figura geſtat: ſub equis ſcribitur: L. ATES. & mox, ROMA. ab altera parte Galeatæ alatæque fæminæ (Victoriæ) caput eſt, & retrò ſcriptum GRAC. Secundus equites binos oſtendit, ſpiculum haſtamve ferentes. Appictus eſt canis: ſupra vtriuſque equitis caput exigua expreſſa conſpicitur ſtella, Caſtorem, & Pollucem arbitror. Infrà ſcriptum, ROMA. ab aduerſo latere caput Victoriæ, & retrò ſcriptum, C. ATESTI. Tertio idem etiam expreſſa Victoria eſt, & retrò eam canis: ab altero latere ijdem equites, ſub quibus ſcriptum, C. ATESTI. & mox, ROMA. Inter numiſmata Aquiliæ gentis, duo ſunt, in quibus M. Aquilij triumuiri caput triumuirali ornamento condecoratum expreſſum eſt; quorum alterum ab altera parte bigam habet, & ſupra equos creſcentis lunæ icon conſpicitur, atque inſuper aliquot ſtellarum. Sub equis eſt ſcriptum, M. AQVIL. & mox, ROMA. Alterum verò oſtendit trigam ſed loco aurigæ thenſam ferentem: Inſcriptum eſt, CAESAR. AVGVSTVS. Sub equis, S. C. Pertinere videtur, ad Augusti triumphum aliquem, vel ad

Ateſtia familia.

Aquilia familia numi

Atilia.

D Armeniacam eius victoriam. Atiliæ familiæ nummi ab vna parte inſculptum habent caput alatum galeatumque Romæ typum, ſed primum equites lanceatos binos, cum inſcriptione, M. ATIL. & mox, ROMAE. ſecundus victoriam biiuges moderantem, cui ſubſcribitur, C. ATIL. & mox, ROMA. Ita & in tertio Victoria equos concitat, ſed ſubſcriptum eſt, SAR. Biga quoque in Aureliæ familiæ duobus numis depicta eſt, ſed in priori trahitur à Centauris, qui dextra vibrant gladium, ſiniſtra ferunt lauri ramum. Sub equis ſcriptum eſt, M. AVRELI. & mox, ROMA. ab aduerſa parte caput habet Victoriæ, mulieris ſcilicet galeatæ & alatæ, cum inſcriptione COTAE. In altero retrò caput ſcriptum eſt ROMA. antè, M. AVREL. Auerſa parte bigam moderans dextra ſpiculum, ſiniſtra ſcutum habet: ſub equis ſcriptum eſt, SCAVRI. & mox. L. LIC. CN. DOM. M. Bæbius Tampilus denarium illuſtrauit quadriga, in qua equo impellens auriga ſiniſtra ſagittas, dextra arcum & habenas equorum tenet. Sub equis ſcriptum eſt, ROMA. & mox; M. BAEBI Q. F. ab alio latere Victoria, cum inſcriptione: TAMPIL. Hic proconſul de Liguribus triumphauit, qui fortaſſe triumphus hic expreſſus eſt.

Aurelia.

Babia.

Cæcilia

L. Metelli

L. Metelli numus, in quo ab vna parte Victoria expreſſa eſt, altera bigam habet, & ſub ea elephanti promuſcidem. Hic enim primus elephantos in triumpho duxiſſe dicitur, vt ſcribit Plin. lib.8.cap.43. Infrà ſcriptum eſt, ROMA. Eſt & in eadem Cæcilia familia numus Q. Metelli, qui in vna parte Victoriam ſimiliter expreſſit, altera quadrigam, cui inſidens dextra ramum, ſiniſtra tridentem fert; Inſcriptio: R O M A. Eſt & aliud eiuſdem familiæ numiſma, quod ſimiliter Victoriam impreſſam habet, & inſcriptionem, R O M A. ab altera parte Victoria dextra trophæum oſtentans equos biiuges impellit. Inſcriptum eſt, CNEOV. & mox inferius, M. CAE. Q. ME. E

Calpurnia. Piſonum ex Calpurnia gente numiſmata perniciſſimè currentem equum oſtendunt: quorum primo L. Piſo expreſſus eſt laureatus, ab altera parte eques dextra tridentem tenens. Eſtque & alius tridens ſupra equitantis caput. Inferius ſcriptum eſt, L. P I S O. L. F. F R V G I. Altero eques palmam geſtat, & inſcriptum eſt L. P I S O F R V G I. Tertio eques equum impellit flagello, & infrà legitur, C. P I S O. L. F. FRVGI. ab altera numi parte retro caput C. Piſonis lauri ramus eſt. In quarto ac poſtremo ab vtraque parte ſcriptum L. Piſo. Equus verò ſine rectore procurrit: & ſub eo ſcriptum, F R V G I. Eſt & alius eiuſdem gentis denarius, qui ab vna parte Victoriam habet, ab altera equites galeatos & haſtatos binos: Caſtorem puto & Pollucem, ſub quibus ſcriptum eſt C N. C AE. & mox inferius, R O M A.

Cariſia gẽtis numus. Titus Cariſius re bene geſta aduerſus Cantabros & Aſtures, duos cuſit nummos, in quorũ primo ab vna parte biga eſt, cum ſubſcriptione T. CARISI. ab altera victoriæ imago: in altero victor quadrigam agitat, inſcriptum huic eſt VER. & mox, T. CAR. OCV. ab altero latere laureatum caput, victoriæ typus. F

Caſsia. Caſſiæ quoque familiæ numo quodam quadriga expreſſa eſt, & inſcriptum C. CASSI. ROMA: cuius icon altera parte alato & galeato capite muliebri facie indicatur.

Cipia. Cipiorũ vnicum depictum eſt numiſma, in quo ab vno latere biga eſt cum ſubſcriptione, R O M A. ab altero Victoria & inſcriptum eſt. M. CIPI. M. F.

Claudia familia numus. M. Marcelli ex Claudiorum plebeiorũ familia numus quidã ab vna parte bigam habet, cuius equos victoria concitat: Inter ſubſcriptionem M. MARC. ROMA. binæ appictæ ſunt triticeæ ſpicæ: quo videlicet ſymbolo Siculi ad indicandam inſulæ fertilitatem (quam plebis Romanæ nutricem & reipub. cellam penariam appellat Cato,) in ſuis numiſmatibus vtuntur: Ab aduerſo latere picta eſt Victoria. Ipſe autem de Syracuſanis Procos. in monte Albano ſecundum ac tertium triumphum egit. Eſt & alius eiuſdem gentis numus cum biga, quæ à victoria gubernatur, ſed in hoc victoria dextra lauream, ſiniſtra palmæ ramum geſtat: Sub equis numerus LXXIIII. legitur, & mox ſcriptum prætèrea: TI. CLAVD. TI. F. AR. N. Alius item numus huius gentis, cui ſubſcriptum eſt: AP. CL. T. M. AP. trigam habet quam eadem victoria agitat: ab altera parte habet Victoriam. Eſt denique cum biga alius cum inſcriptione C. P V L-CHER. G

Clouliæ. Iam vero & bigam regit victoria in numo Clouliæ ſiue Clœliæ gentis, cui ſubſcriptum eſt, T. CLOVLI. Sub equis tritici culmus eſt duplicem ferens ſpicam: quamobrem T. Clœlius iſte Siculi cognomentum haberet, Vrſinus ex hac ſpicæ pictura conijcit, vel origine Siculam fuiſſe hanc familiam, vel aliquod eius contra Siculos extitiſſe factum; id quod ex altera numi parte quoque conijci queat, in qua Victoria expreſſa cernitur, necnon & laurea corona, victoriæ alicuius ſymbola.

Cœlia. Vrget item equos biiuges victoria in duobus Cœliorum numis, quorum primo ſub equis inſcriptum eſt: C. COIL. CALD. ſupra equos conſpicitur litera vna. H. alteri ſubſcriptum eſt, CALD. M. Vterque ab altera parte Victoriam habet: ſicuti etiam alius eiuſdem gentis numus, in cuius latere altero equites oſtenduntur bini cum directis procurrentes lanceis. Sub equis ſcriptum eſt, L. COIL. ROMA.

Cõſidia gẽtis numus. C. Conſidij duo ſunt numi, in quibus victoria vna manu lauream, altera palmam geſtans quadriiuges concitat, & vtrique ſubſcriptum eſt, C. CONSIDI. ſed in vno ab altera parte caput eſt galeatum & criſtatum ſine inſcriptione: altero caput expreſſum cernitur laureatum & retro id ſcriptum eſt, PAETI.

Cornelia. Corneliæ gentis numi aliquot bigas oſtendunt, quarum binæ à victoria dextra manu trophæum geſtante reguntur: vni ſubſcriptum eſt, CN. LENTVL. & in aduerſa parte viri barbati & galeam induti caput habet. Alteri ſubſcriptum eſt P. SVLA. ROMA. & ab alia parte imaginem habet Victoriæ. Quadriga in quodam alio eiuſdem familiæ numo triumphans vehitur Scipio Aſiaticus, vt conijcio ex inſcriptione quæ talis eſt: L. SCIP. ASIA. G. Ab altero huius numi latere viri caput expreſſum laureatum & barbatum, ipſius forte Scipionis. Adiecta eſt litera, M. poſt ipſum caput. Eſt & aliud numiſma, in quo L. Sullæ quadriga triumphanti victoria in aere ſuſpenſa trophæum imponit. Sub equis ſcriptum eſt, L. SVLLA. IMP. Aduerſo latere picta eſt Victoria cum titulo, PRO. Q. L. MANLI. Eiuſdem Sullæ caput oſtendit aliud numiſma cum inſcriptione, F E L I X. quod ab alia parte bigam habet, cuius equi ſine habenis freniſque procurrunt: ſupra eos binæ Stellæ ſunt & totidem infrà, vbi ſcriptum FAVSTVS. In Cn. Cornelij Siſennæ ex eadem gente numo, is in quadriga triumphat: Vir quidam ſub equis proſtratus iacet, & ſupra eoſdem caput cernitur regali coronatum diademate. Inſcriptum eſt: CN. CORNELI. L. F. Ab altera numi latere Victoria eſt, H

cum

A cum inſcriptione ab vna parte, ROMA. ab altera, SISENA. Equeſtris deniq; ſtatua, quæ in alio quodam eiuſdem familiæ numo expreſſa eſt, cum inſcriptione COSSVS CN. F. LENTVLVS. pertinet ad Auguſtum, cuius auſpicijs victoriam de Iſaureis adeptus fuit, id quod aduerſa numi pars indicat, in qua circa laureatum caput, ſiue id Lentuli ſit, ſiue Auguſti, ſcriptum eſt: DIVI F. AVGVSTVS. Vnicum extat Coſconiæ familiæ numiſma, in quo biga *Coſconiæ* eſt, cum inſcriptione: L. LIC. CAV. DOM. ab altera parte Victoria, & inſcriptio: L. COSCO. *gentis nu-* M. F. C. Coſſutij numus Meduſæ & Bellerophontis equo inſidentis inſignitus, quo pertineat, dif- *mus.* ficulter iudicari poteſt, niſi fortè ad Corynthum coloniam à Cæſare deductam, referri queat. Subſcriptum in numo eſt C. COSSVTI. C. F. Parte numi altera caput eius conſpicitur alatum, cum *Coſſitiæ.* titulo SABVLA. Crepereiæ familiæ duo ſunt numi, qui ab vna parte Neptunum ſuos moderantem equos poſteriore parte in piſcem deſinentes oſtendunt, cum inſcriptione: Q. CREPE- *Crepereiæ.* REI ROCVS, quem inde, vel aliquem ex eius familia rem mari proſperè aliquando geſſiſſe, conijcere poſſumus. Equeſtris ſtatua cum inſcriptione: P. CREPVS in numo Crepuſiæ gentis, *Crepuſiæ.* (qui ab alio latere Iouis imberbis iconem habet cum ſceptro & fulmine,) indicio eſt, aliquem Crepuſiorum ea fuiſſe donatum. Eſt & alius huius familiæ numus cum biga, & inſcriptione: C.

B LIMETA. P. CREPVSI. qui ab altera parte caput habet, poſtica parte velatum, antica galeatum: & inſcriptum eſt: C. CENSORIN. Argenteum numum cum duobus lanceatis equitibus, ſtellam ſupra caput habentibus Caſtore nempe & Polluce, cum ſubſcriptione: L. CVP. L. Cupienij eſſe iudicat Vrſinus: Additur etiam ROMA. Victoriæ icon cum cornucopia conſpicua eſt altero numi latere. Curiatæ gentis fuere Trigemini; quorum C. Curiatus argenteum cuſit de- *Curiatæ fa-* narium cum quadriga, cuius moderatorem victoria laurea cohoneſtat. Inſcriptum numo: C. *miliæ numi* CVR. F. ROMA. ab altera numi parte expreſſa eſt Victoria, & retro eam ſcriptum eſt: TRIGE. Similiter Victoriæ icon cum inſcriptione: Q. CVRT. in alio numo, in quo ab altera parte quadriga eſt, eadem conſpicitur, inſcriptum eſt: M. SIA. ROMA. Cn. Domitij numus cum inſcriptione: *Domitiæ.* ROMA. CN. DOM. bigam oſtendit, cuius equi impelluntur à victoria: ſub equis vir pugnat cum Leone. Ab altera parte Victoriæ imago eſt, retro quam appicta eſt ſpica. Pertinere hunc numum ad Cn. Domitium Ahenobardum, putat Vrſinus, de quo his verbis meminit Plinius: *M.* *Li. 8. c. 36.* *Piſone. M. Maſſala Coſ. Domitium Ahenobardum Aedilem Curulem vrſos Numidicos centum, & toti-* *Vrſi Numi-* *dem Aethiopas venatores in circo dediſſe: Miror adiectum Numidicos fuiſſe: cùm in Africa non gigni* *dici.* *vrſos conſtet.* Ex hoc autem argenteo denario, in cuius altera parte vir cum leone pugnans im-

C preſſus eſt, intelligere poſſumus, (inquit Vrſinus) non vrſos, ſed leones in circo dediſſe, annaleſque non ſatis emendatos Plinium habuiſſe, in quibus contra hiſtoriæ fidem, leones pro vrſis ſcri- *Plinij lap-* ptum fuiſſet. Hæc ille. Ego Plinium annalibus vſum puto emendatis, ſed non aduertiſſe Numi- *ſus.* dicos vrſos cum leonibus eoſdem eſſe, quemadmodum probè oſtendit Lipſius in Electis, vt ſuo loco oſtendemus. In eodem denario, ad indicandum ædilitatis honorem, ſpica adiecta eſt: quia ſcilicet ædiles annonam curarent. Altero eiuſdem familiæ numo quadriga triumphalis expreſſa eſt: cui ſubſcriptum: CN. DOM. Ab altera parte Victoria eſt, cum inſcriptione: ROMA. fortè autem hoc denario eiuſdem Domitij Ahenobarbi triumphus indicatur, quem egit Procos. ex Hiſpania anno DCCXXI. quamuis ad eum quoque Cn. Domitium referri poſſit, qui anno DCXXXV. Procos. de Gallis Aruerneis triumphauit. Cuſit hæc eadem familia bigam quoque, cui ſubſcriptum eſt, L. LICI. CN. DOM. Ab alio latere Victoria eſt, cum inſcriptione L. COS. DOM. F. M. Durmij triumuiri numus, in quo ipſe ab vna parte pictus inſcriptionem habet: M. DVRMIVS IIIVIR HONORI. ab altera oſtendit quadrigam cum thenſa: inſcriptum eſt: *Durmiæ gẽ-* CAESAR AVGVSTVS. C. Egnatij Maxſumi numus argenteus bigam habet, cuius rector à *tis numus.* victoria ſuperuolante laurea coronatur. Inſcriptum eſt. C. EGNATIVS. CN. F. CN. N. Alte- *Egnatiæ.*

D ra parte Egnatij caput eſt, antica parte galeatum; Inſcriptum MAXSVMVS. In gentis Fabiæ *Fabiæ.* numo quodam argenteo quadriga eſt triũphalis, ſub equis proram nauis habet appictam, vt indicetur Q. Fabium, ad quem hic numus pertinet, cùm prætor eſſet anno DLXIIII. ex Creta inſula naualem triumphum egiſſe: ſubſcriptum eſt: Q. FABI. Ab altera parte Victoriæ eſt imago & inſcriptio: LABEO. Alius Fabiorum quidam denarius bigam habet, cuius equos Victoria concitat: Infrà ſcriptum eſt, C. FABI. C. F. Appicta etiam eſt auis, quam buteonem eſſe iudicat Vrſinus, eandemque fortaſſis ſignificat, B. litera ibidem adiecta: ſed quam ob cauſam buteonem auem in hoc denario ſignarit is C. Fabius, qui ex Pictorum familia fuit, non ſatis clarum eſt, cùm ab hac aue Buteonum alia Fabiæ gentis familia cognomen duxerit. Altera denarij parte flaminis icon eſt cum inſcriptione: EX. A. PV. hoc eſt, ex argento publico. Eo enim anno quo C. Fabius Pictor conſulatum geſſit, populus Rom. ex S. C. argento ſignato vti cœpit. Alius eiuſdem gentis argenteus numus quadrigam habet cum victoria equos moderante & altera manu lauream geſtante. Subſcriptum eſt ROMA. mox ſub hoc titulo: C. F. L. R. Q. M. hoc eſt C. Fabius,

bius, L. Rubrius, Q. Marcius. Hi enim triumuiri ſimul cudendæ monetæ præfuerunt. Eſt item E
quadriga in alio Fabiorum numiſmate cum victoria expreſſa, ſed quæ palmæ ramum manu tenet:
Subſcriptum, L. FABI. F. HISP. Ab altera parte caput anterius galeatum, cum inſcriptione. C.
ANNIVS T. F. T. N. PROCOS. EX S. C. Erat hic Fabius Sertorianarum partium con-
tra quem à Sulla C. Annius miſſus eſt, vt ſcribit Plutarchus. Habet & Fauniæ gentis numus qua-
drigam cum victoria, dextra lauream ferente, cum inſcriptione M. FAV. C. F. ab altera parte
Victoriam. Bina ſunt Flaminiorum numiſmata, cum biga. Vtrique inſcriptum L. FLAMIN.
CILO: ſed alterum ab altera parte habet Victoriam, alterum iconem C. Conſidij Nonani. Bi-
Fonteiorũ. gam etiam oſtendit Flauiorum numus cum inſcriptione FLAVS. ROMA. & ab altera parte Vi-
ctoria expreſſa eſt. Fonteiorum numus, qui ab vna parte caput oſtendit galeatum, cum inſcriptio-
ne: P. FONTEIVS. P. P. CAPITO. IIIVIR. ab altera habet equitem, dextra vibrantem gla-
dium, ſub quo viri, quorum alter ſcutum geſtat, genua flectunt, ceu veniam petentes. Denotant
quidem iſthæc egregium aliquod factum, cæterùm quale illud ſit, hactenus ignoratur. Cn. Ful-
uij M. Calidij, & Q. Metelli III Virorum denarius argenteus ab vna parte Romam, ab altera
Fondaniorum numiſmata. bigam habet, in qua victoria lauream dextra geſtans equos impellit. C. Fondanij numus cum in-
ſcriptione C. FVNDAN. quadrigam habet, cuius equos nulla habentes frena, nullaſque habe- F
nas muliebri habitu ſtatua voce vrget ad curſum, equoque dextro puer inſidet, manibus poſt
Fariorum. terga reiectis, ſummam fortaſſis equitandi peritiam indicaturus. L. Furij Purpureonis, qui præ-
tor de Gallæis triumphauit, numus ab vna parte bigam habet, cum ſcorpione: inſcriptum PVR.
ROMA. ab altera Victoriam. In Gelliæ familiæ numo cum inſcriptione: GN. GEL. ROMA.
Gelliorum. quadrigæ cum liberis equis inſiſtunt viri duo, galeati, ſcutaque ferentes. Ab alio numi latere
Horatiorũ. imago eſt Victoriæ laureatæ. Horatij Coclitis numiſma binos oſtendit equites haſtatos, & ab
altera parte imaginem Victoriæ, cum inſcriptione: COCHLES. Hunc denarium poſtmodum
Traianus Imp. reſtituit, vt conſtat ex inſcriptione quæ nunc in aduerſo numi latere legitur, quæ
talis eſt: IMP CÆSAR. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. Hoſtiliæ gentis qui-
Hoſtiliorũ. dam numus vno latere bigam cum duobus habet rectoribus & inſcriptum eſt: L. HOSTILIVS
SASERN. altero caput viri paſſis capillis, hiſpidaque barba. Amicus quidam Vrſini Pauoris
vel Palloris imaginem eſſe arbitrabatur, atque ita Hoſtilium Saſernam progenitoris monumen-
ta voluiſſe illuſtrare. Tullus enim Hoſtilius rex Pauori Pallorique fanum vouit, vt ex Liuio no-
Itiæ familiæ numus. tum eſt. Itiæ gentis vnius tantùm denarius reperitur. Ab vna parte equites habet binos lanceam
vibrantes, quales in multis alijs numis conſpiciuntur; Supra vtriuſque caput ſtella eſt: infrà ſcri- G
ptum: L. ITI. ROMA. ab altera numi parte imago eſt Victoriæ. Iidem equites Pollux nempè
& Caſtor, & ſtellæ picti ſunt in primo Iuliæ familiæ denario, in qua parte ſubſcriptum: L. IVLI.
Iulia. ROMA. ab altera parte ſiniſter picta eſt Victoria, expreſſuſque numerus. XVI. propterea quod
eo anno quo numus iſte ſignatus eſt, preſſus ære alieno populus Romanus, fecerat ipſe, vt dena-
rius ſexdecim aſſibus permutaretur. Altero eiuſdem L. Iulij denario bigam promouet Victoria:
Inſcriptum ſimiliter: L. IVLI. Altera numi pars Victoriam oſtendit, ac præterea ſpicam tritici,
ædilitatis eiuſdem ſymbolum. Vrſinus Cupidinis currum eſſe iudicat, eumque hoc numo im-
preſſum, ad indicandam Iuliæ gentis originem, quæ à Iulo Æneæ, qui Venere genitus eſt, filio
principium habuiſſe dicitur. Eſt quidem in tertio numo Veneris currus, ſed eum Cupidines, non
equi trahunt; vt fit in quarto numo, vbi biiuges moderatur Venus dextra lauream, vel potius
myrteam protendens: à tergo aſtat Cupido, Venerique idem ſertum imponit: Inſcriptum eſt:
SEX. IVLI. CÆSAR. Eſt & in alio numo huius gentis biga expreſſa, in quo equos mode-
rans dextra vibrat ſpiculum, ſiniſtra geſtat inſigne, in cuius medio litera conſpicitur I. Subſcri-
ptum eſt. M. METTIVS: ab altera parte Cæſaris caput eſt laureatum, cum inſcriptione: CÆ-
SAR. DICT. QVART. Currus ſiue quadriga triumphalis, (nam victoria lauream oſtentans H
equos concitat) cum titulo: L. IVLI. BVRSIO. huius victoriam, quæ tamen ignoratur, ex-
preſſiſſe videtur. Altera numi pars caput oſtendit alatum (Mercurij fortè) & à tergo ſceptrum
tridens, item animal quadrupes, canis ſpecie. Eſt & alius denarius, qui ab vna parte templum
oſtendit, cum inſcriptione: CLEMENTIÆ CÆSARIS. ab altera parte equos binos deſulto-
rios, cum laurea & inſcriptione: P. SEPVLIVS MACER. Iuniæ familiæ numi duo ab vna
Iuniæ familiæ numi. parte Victoriæ imaginem, ab altera binos exhibent equites lanceam vel ſpiculum dirigentes: al-
teri ſubſcriptum: M. IVNI. ROMA: alteri. C. IVNI. C. F. ROMA. D. Silani in eadem
gente numi quoque ſunt duo, in quibus biga exhibetur: ſed in priori Victoria dextra lauream,
ſiniſtra palmam & habenas tenens, equos agitat: Subſcriptum huic: D. SILANVS. L. & ab al-
tera parte caput oſtendit hiſpida barba, capillis paſſis, lune in fronte connexo. Laqueo autem ip-
ſe vitam finiuiſſe dicitur, condemnatus à patre, quòd prouinciam expilaſſet. Altero numo equo-
rum rector, ſiniſtra lauri ramum geſtat: ſub equis appictam habet locuſtam ſubſcriptum: D. SI-
LANVS:

A LANVS: altera verò numi parte caput exprimitur antrorſum galeatum: ſubſcriptum: SALVS F. fortè filij, vt hic ſit T. Manlius Torquatus Silani ſuperioris pater, nam & torques, quo exornatus eſt in numo, id indicat. Torquatus autem dictus fuit, quod ex Iunia gente in Manliam Torquatorum familiam adoptatus eſſet. Sigonius D. illum Silanum de Luſitanis triumphaſſe exiſtimat ad quem triumphum numus ipſe ſpectauerit: ſicuti & alius eiuſdem numus, qui ab vna parte imaginem expreſſit Victoriæ cum litera A. ab altera bigam cum victoria equos incitante, & inſcriptione D. SILANVS. L. F. ROMA. ſupra equos numerus expreſſus cernitur, XIII. Q. Labieni Parthici, T. Labieni qui prius partium Cæſaris, deinde Pompeianarum fuit, numus ab vna parte ipſius caput habet cum inſcriptione: Q. LABIENVS PARTHICVS IMP. ab altera equum ephippiatum & phaleratum. Liciniæ gentis aliquot extant numi, equorum imagine condecorati. Primus in hoc ordine biiuges habet, quorum proriga vna manu ſcutum geſtat: ſubſcriptum eſt. L. LIC. CN. DOM. ab altera parte imago eſt Victoriæ, cui circumſcriptum eſt: C. MALLE. C. F. Fuit autem L. Licinius cum Cn. Domitio &c. Malleolo, cudendæ monetæ triumuir. Secundus oſtendit ab vna parte P. Craſſi caput laureatum & antrorſum galeatum, retro quod ſcriptum eſt. S. C. ab altera parte idem Publius equum ſiniſtra manu ducit, dextra lanceam geſtat. Circumſcriptio legitur: P. CRASSVS. M. F. Tertio eques exprimitur, nudus velociſſimè currens, palmam humero ferens: cum ſubſcriptione: A. LICINI. ab altera parte caput depictum eſt, cum inſcriptione: NERVA. Quarto eques ornatus virum quendam flexis genibus ſupplicem capillis prehenſum detinet. Inſcriptum eſt huic numi parti: NERVA IIIVIR. altera parte laureato expreſſo capiti circumſcribitur. A. LICINIVS. FIDES. Caput præcedentis numi nimirum tertij, Apollinis eſſe iudicat Vrſinus, idque & deſultorium equitem, Apollinares ludos ab aliquo ex Licinia gente, cùm prætor eſſet, in Circo factos ſine dubio deſignare. Quintus numus ab vno latere oſtendit equitem dextra lauream ferentem: Inſcriptum eſt: AVGVSTVS DIVI F. ab altero ancylia Saliorum, cum inſcriptione: P. STOLO IIIVIR. Equeſtris iſthæc ſtatua ad Auguſti victoriam aliquam, ob quam ei ſtatua huiuſmodi decreta fuerit, haud dubiò pertinet. Sextus ac poſtremus ab vna parte Veiouis ſimulachrum, ab altera quadrigam habet: cuius moderator dextra ſpiculum vibrat, ſiniſtra vmbonem geſtat. In Luciliæ gentis numo Victoriæ icon eſt laureatæ, cum litteris: PV. id eſt publico, nimirum argento, ab altera parte, eadem biiuges propellit, cum inſcriptione: M. LICILI. R V F. Cn. Lucretij Trionis numus cum inſcriptione ab vna parte: CN. LVCR. ROMA. binos oſtendit equites erecta lancea, & ab altera parte Victoriam, cum inſcriptione: TRIO. Currus triumphalis Maianiæ gentis à Victoria rectus cum inſcriptione: C. MINI. ROMA. & ab altera parte Victoriam etiam exhibens, ad C. Maianium P. F. P. N. pertinere videtur, qui Cos. de Antiatibus, Lauinieis, & Veliternis triumphauit. Eſt & biga in numo Mamiliorum, in quo & numerus expreſſus cernitur XXVIIII. Infraque ſcriptum C. LIMETA. P. CREPVSI. ab altera numi parte velatum caput eſt: & antrorſum galeatum, cum inſcriptione: L. CENSORIN. Apparet autem triumuiros hos fuiſſe. Manliorum numis tribus triumphalis currus pingitur, in priori ab vtroque equorum latere appicta eſt ſtella, eorum verò moderator galeam indutus eſt criſtatam: infraſcriptum: A. MANLI. Q. F. Altera numi parte Victoriæ icon eſt galeam indutæ criſtatam: & inſcriptum eſt SER. ROMA. Fuit is procos. contra Sertorium miſsus. Altera victoria equis præeſt: in hoc numo ſubſcriptum eſt: T. MAN. AP. CL. Q. VR. nam cum Ap. Claudio quæſtor vrbanu fuit. In tertio victoria in aere ſuſpenſa triumphanti trophæum imponit. Subſcriptum in hoc: L. SVLLA. IMP. Ab altera parte Victoriæ imago conſpicitur, cum inſcriptione: L. MANLI. PROQ. Quarto eques expreſſus eſt, lanceam & ſcutum geſtans, ſed equum ſine freno & habenis regens, cum inſcriptione: L. TORQVA. Q. EX D S. C. Altera numi pars victoriam oſtendit & inſcriptum ei. ROMA. Philipporum ex Marcia familia tres ſunt denarij equeſtribus ſtatuis inſignes: quarum prima lapideo impoſita eſt ponti quinque foraminum, quibus inſcriptum eſt: AQVA MAR. ab equi verò tergo: PHILIPPVS. Altera numi parte caput exhibitum Anci Romanorum regis cum lituo & inſcriptione: ANCVS. Qua numi parte L. Philippus, qui hunc denarium cudit, indicare voluit, ab Anco Marcio originem ſe duxiſſe: cui autem lituus appictus, quod religiones neglectas aut prauè cultas, vt erant à Numa inſtitutæ, Pontificem Max. proponere in publicum iuſſiſſet; quam ob cauſam ſacrificus vocatur ab Ouidio, de Marciæ gentis origine loquente:

Marcia ſacrifico deductum nomen ab Anco.

De aqua autem Marcia, quod ab Anco Marcio, qui eam deduxit, nomen acceperit, fatentur veteres omnes. Statua equeſtri, quæ aquæductui impoſita eſt, opinatur Vrſinus, deſignari eam, quam ſcribit Liuius lib. 9. Marcio Tremulo ante ædem Caſtorum poſitam à Senatu, populoque Rom. fuiſſe, quòd Samnites bis viciſſet & Anagnia capta populum ſtipendio liberaſſet. Alij ad ſtatuam

Labiena. *Licinia.* *Luciliæ familia numus.* *Lucretia.* *Maiania.* *Mamilia.* *Manlia.* *Marciæ familiæ numi.*

ſtatuam equeſtrem referunt, quam Phillippus Auguſto decreuit, cuius meminit Cicero in epiſt. E
ad Brutum: quorum opinio Vrſino improbatur. Alter Philippi eiuſdem numus, ab vna parte L.
Martij imaginem habet, cui in Hiſpania concionanti è capite flamma eluxit: ab altera parte ſtatuã
equeſtrem, lauri ramum dextra geſtantem, cum inſcriptione: L. PHILIPPVS. Vrſinus eandem
ſtatuam putat cum præcedenti, quæ Q. Martio decreta fuit. Eſt & alia equeſtris ſtatua tertio
numo expreſſa, cum viro armato, & ſpiculum vel haſtam vibrante, cui inſcriptum eſt: Q. PHILIPPVS.
ROMA. ab altera parte picta eſt Victoria. Equitem illum Caſtorem eſſe iudicat
Caſtoris ſtatua. Vrſinus, quòd vt cecinit Horatius: *Caſtor gaudet equis:* Ἱππόδαμος inde ab Homero appellatus.
Ab equotũ autẽ ſtudio videtur Philippus is (inquit) dictus eſſe, qui primus ex hac familia cognomen
inuenit, ad quem reſpexiſſe eum qui denarium cudit, dubitandum non eſt. Ab equi tergo
adpictus eſt ſcorpius. Eſt item numus eiuſdem gentis, in quo deſultores equi depicti ſunt, cum
luna noua & caduceo, & cum inſcriptione: C. CENSORIN. & altera parte duo capita Numæ
ſcilicet & Anci Roman. regum, à quibus Marcij originem ducunt. Eſtq; adhuc alius, in quo
equus eſt ſingularis ſine agitatore procurrens, cum eadem inſcriptioue: adiecti ſunt duo apices,
& ſupra vtroſque binæ ſtellæ. Hic numus ab altera parte vuum rantummodo caput habet, quod
fortè Anci fuerit. Biga deniq; alio numo exhibetur, cum inſcriptione: C. LIMET. P. CREPVSI.
CXXIIII. & ab altera parte caput velatum, cum inſcriptione: L. CENSORIN. F
Hiſce poſterioribus numis Marcij alicuius de ludicris Circenſibus, equo ſingulari deſultoribus &
bigis partas victorias deſignari conijciunt, quas C. Cenſorinus triumuir ſub Auguſto, vt progenitoris
ſui monumenta illuſtraret, in his numinis ſignauerit. Memmiorum numus ab vna parte bi-
Memmiorũ numus. nos oſtendit equos, inuicem obuerſos, ſimiliterq; totidem viros, altera manu haſtam ferentes,
cum inſeriptione L. MEMMI. ab altera parte caput laureatum. In altero verò eiuſdem gentis
numo biiugum moderatori victoria aere ſuſpenſa laurea porrigit: Ante eorum pedes litera
expreſſa eſt, N. Infra ſcriptum: L. MEMM. GAL. ROMA. Altera parte viri caput, & à ceruice
ſerra, aut quid ſerræ ſpecie, cum inſcriptione: ROMA. Similis huic per omnia numus alius
ſed ſub equis ſcriptum eſt: L. C. MEMIES GAL. & ab altera parte, K. EX. S. C. Celebris
eſt huius gentis quidam Memmius ædilis plebeius, qui Cerealia hoc eſt, Cereris ludos, quibus
Lib. 47. equorum curſus in Circo exhibebantur, primus feciſſe dicitur: itaque Dio memoriæ prodidit,
ante deuictum Brutum eueniſſe, vt ædiles plebeij gladiatorum certamina pro equorum curſibus
Mettiorum exhibuerint. Mettiæ familiæ numus cum inſcriptione, M. METTIVS. bigam oſtendit, cuius
equos auriga nullis vtens habenis aut frenis, voce ad curſum impellit, dextra ſpiculum vibrans, G
ſiniſtra inſigne ſcutiforme ferens: altera parte Cæſar laurea exornatus exprimitur, cum lituo &
inſcriptione: CÆSAR DICT. QVART. Sub eo enim quartum dictatore cudenda monetæ
præfuit. Equites pileati & lanceati duo, cum totidem ſupra caput ſtellis in numo conſpiciuntur
Minutiorũ numus. Minutiorum cum inſcriptione. Q. MINV. ROMA. ab altera parte imaginem habet victoriæ, &
inſcriptionem: RVF. Eadem imago picta eſt alio eorumdem numo, qui ab altera parte quadrigã
habet, cuius equi ſine frenis & habenis ſunt: Inſcriptum ROMA. L. MINVCI. Biga verò gẽtis
Muſsidiorum. Muſtidiæ expreſſa cũ inſcriptione L. MVSSIDIVS LONGVS: altera parte victoriam oſtentans,
ad Cęſaris dictatoris victorias (inquit Fuluius) ſpectat, quarũ cauſa ſpectacula in Circo edita fuiſſe
Cap. 39. tradit Suetonius: *Circenſibus (inquit) ſpacio Circi ab vtraq; parte producto, & in gyrum euripo addito,
quadrigas bigasq; & equos deſultorios agitauerunt nobiliſsimi iuuenes:* atque ob ſimiles aliorũ victorias
ſæpè (ni fallor) in aliorum numis, bigæ quadrigæq; & deſultorij conſpiciuntur: nec aliò ſpe-
Nauiorum. ctare puto trigam, quæ in Næuiorum denario expreſſa eſt cum inſcriptione: C. NAE. BALB.
qui ab altera galeatum caput habet, cuiq; inſcriptum eſt S. C. Teſtatur Fuluius in veteri quadam
inſcriptione, quæ proximis annis in foro Romano reperta, in Capitolium translata fuit: in cuius
altera parte equeſtris ſtatua Curtij eius expreſſa eſt, a quo Lacus Curtius dictus fuit: mentionem H
Ogulniorũ. fieri L. NAEVII L. F. Spurini prætoris &c. Ogulniorum numus ab vna parte laureatum ca-
Opeimiorũ. put; ab altera quadrigam oſtendit cum inſcriptione: VER. CAR. OGVL. Opeimiæ gentis
numi duo ſunt, qui ab vno latere victoriæ imagine illuſtrati ſunt: ſed in altero ea dextra lauream
geſtans equos quadriiuges agitat: altero bigam moderans vna manu arcum tendit: priori ſubſcriptum
L. OPEIMI. ROMA. altero M. OPEIMI. ROMA. Hic L. Opimius homo fuit
clarus & in Senatu potens, quia conſul C. Graccho & M. Fuluio interſectis, acerrimè victoriam
Papiriæ gẽtis numus. nobilitatis in plebem exercuit. Eam itaque priori numo indicauerit. Carbonum Papiriæ gentis
numi duo ab vna parte impreſſam habent imaginem victoriæ: ab altera quadrigam à Ioue vna
manu fulmen, altera ſceptrum geſtante moderatam. Vni inſcriptum eſt M. CARBO. ROMA.
Petroniæ. alteri: CARB. ROMA. P. Petronij Turpiliani numus ab vna parte oſtendit Pegaſum,
ab altera imaginem Auguſti, ſub quo triumuiratum geſſit. Alluſio eſt, ni fallor, ad L. Petronium,
qui cum humili loco natus eſſet, P. Cœlij beneficio ad equeſterem ordinem & ſplendida militiæ

ſtipendia

A ſtipendia peruenit, vt ſcribit Valerius Maximus. L. Nattæ ex familia Pinariorum duo ſunt numi, cum impreſſa biga: & vterque ab altera parte impreſſam habet imaginem Victoriæ. Vtriq; inſcriptum NATTA. ROMA. ſed alterius equi ſoluti procurrunt: altero victoria habenas moderatur. In tribus Plautorium numis quadriga picta eſt, quorum prior, cuius inſcriptio eſt: L. HYPSAEVS AED. CVR. ſubſcriptio: C. HYPSAE. COS. PREIVER. CAPTV. & in quo ſub equis appictus eſt Scorpio: ab altera parte exhibet camelum ſarcina onuſtum, à cuius lateribus quidam flexo genu lauream oſtentat. Inſcriptum M. SCAVR. AED. CVR. EX S. C. Infrà ſcriptum eſt: REX ARETAS. Alteri ab vno latere ſcriptum eſt: C. YPSÆ. COS. CEPIT. ab altero, in quo imberbis viri caput pictum eſt, cum piſce P. YPSÆ. S. C. Tertius eaſdem habet vtrobiq; inſcriptiones: ſed in hoc viri caput barbatum eſt, & à ceruice expreſſus eſt tridens. Ex quibus inſcriptionibus colligitur, tres iſtos numos in C. Plautij Hupſæi memoriam cuſos eſſe qui Decianus in Faſtis cognominatus eſt, quiq; Priuerno capto, de Priuernatibus triumphauit. Camelus autem ludorum, quos in ædilitate fecerit, index eſſe poteſt: magis tamen placet Vrſino, ſi camelus ad Arabiæ regulum Bacchium Iudæum referatur, quem à Plautio Cn. Pompeij, vt opinatur, in Aſia legato, vel proquæſtore ſuperatum fuiſſe credibile eſt, eo bello, in quo Aretas

Pinaria. *Lib. 4. c. 7.* *Plautia.* *Camelus quid in numis indic.*

B quoque rex ab Aemilio Scauro, Pompei item proquæſtore victus eſt. Eſt & aliud Plautorium numiſma, quod Solis imaginem ab vna parte cũ inſcriptione L. PLAVTIVS, ab altera parte victoriæ imaginem oſtendit in medio quatuor equorum, quorum vni inſideri videtur. Inſcriptum eſt: PLANCVS. Eſt denique aliud quo duo equites lancea directa procurrentes depinguntur, cum inſcriptione: C. PLVTI ROMA. altera parte exhibetur Victoria. Victoria item exhibetur altera parte numorum Porciæ familiæ, quorum bini oſtendunt bigam: ſed in priori, cui ſubſcriptum eſt: L. LIC. CN. DOM. & altera parte L. PORCI. LICI. equos agitans dextra vibrat ſpiculum, ſiniſtra geſtat ſcutum. Altero numo Victoria ſertum oſtentat, & bigam ipſam moderatur: Inſcriptio: C. CATO. ROMA. Eſt & alius Porciorum numus, in quo quadriiuges auriga flagelli loco, tetriculo vtitur, campanæ ſpecie: Subſcriptum eſt: M. PORC. ROMA. ab altera parte: LAECA. Inter Poſtumiorum numos vnus eſt, quo ab vna parte tres exhibentur equites dextra lanceam, ſiniſtra ſcutum ferentes, quibus pedes præcurrit gladio accinctus, cum inſcriptione: A. ALBINVS: ab altera parte, ROMA. ſub capite Dianæ. Hoc numo Albinus maiorum ſuorum monumenta celebrat, pugnam illam exprimens, in qua A. Poſtumius dictator, ad lacum Regillum cum Latinis dimicans, Sex. Tarquinium Superbi regis filium interfecit. Alter etiam

Porciæ familiæ numi. *Poſtumia.*

C eiuſdem gentis numus ſubſcriptus ſimiliter: A. ALBINVS: ab vna parte equos oſtendens binos è fonte bibentes, totidemq; haſtatos viros; quorum capiti imminet ſtella, & appicta etiam eſt luna: ab altera parte caput laureatum cum ſtella maxima & inſcriptione: ROMA. pertinet ad eundem A. Poſtumium: cui ſcilicet contra Latinos ad lacum Regillum, vt dictum eſt, pugnanti, Caſtor cum Polluce fratre auxilio veniſſe dicitur & poſt pugnam ad lacum Iuturnæ ſuum equorumq; ſudorem abluiſſe, in quo eis loco ædes conſtructa fuit. Eſt & quadriga inſignis alius huius gentis numus, equis ſolutis tracta: cum victoriæ ſigno ab alia parte, cui appictus eſt flaminis apex, ad L. Poſtumium Albinum flaminem Martialem alludens. In quodam Prociliæ gentis denario ab vna parte Iunonis Soſpitæ pellem capitis caprini indutæ imago eſt cum inſcriptione S. C. ab altera parte biiuges eadem dea, dextra ſpiculum, ſiniſtra ſcutulum geſtans moderatur. Subſcriptum eſt. L. PROCIL. L. F. Hic autem L. Procilius, qui hunc denarium cudit hac deæ imagine ſignificat, ſe è Lanuuio municipio oriundum fuiſſe. Ibi enim ea dea colebatur tali ſimulacro, vti ex hiſce Ciceronis verbis clarum eſt: *Tam Herclè* (inquit) *quam tibi illam noſtram hoſpitam, quam tu nunquam ne in ſomnis quidem vides, niſi cum pelle caprina, cum haſta, cum ſcutulo, cum calceolis repandis.* In Quinctiorum numo equeſtres ſtatuæ duæ ab vna parte cum inſcriptione: T. Q. ROMA.

Procilia. *Iuno caprini capitis pelle induta vbi colebatur.*

D conſpiciuntur, & ab altera parte victoria & retrò eam flaminis apex. L. Rubrij numi duo ſunt argentei, cum thenſa quadriga vecta. Vtriq; ſubſcriptum: L. RVBRI. ſed alterius numi thenſæ inſculpta eſt auis (aquilæ fortan) imago, & Victoria volitans aut aëre ſuſpenſa equis lauream imponere ſatagit: præterea alter caput oſtendit nudum, laureatum, & barbatum, & à tergo tridentem, cum inſcriptione: DOSSEN. alter caput habet imberbe ſimiliter coronatum & à tergo ſceptrum, & inſcriptionem: DOS. Pertinet autem thenſa hæc, quantum conijcere licet, ad ipſius Rubrij ſacerdotium aliquod, vel maiorum ſuorum alicuius. Erant enim thenſæ pontificum, vt ex his Cicer. verbis in oratione de aruſpicum reſponſis intelligere poſſumus. *Te appello Lentule, cuius ſacerdoty ſunt thenſa, curricula, præcenſio, ludi, libationes &c.* Erant & ædilium, vt ex eodem colligi poteſt. *Omnes* (inquit) *Dij, qui vehiculis thenſarum ſolemnes cætus ludorum initis &c.* His accedit Feſti quoque auctoritas, qui, *thenſam* (inquit) *vocari Sinnius Capito ait, vehiculum quo exuuiæ deorum ludicris Circenſibus in Circum ad puluinar vehuntur.* Aut igitur ædilitatem à ſe geſtam, vel maiorum ſuorum aliquo, ſignificare Rubrius voluit, aut pontificatum aut ſacerdotium quod thenſis vteretur.

Quinctiorũ numus Rubriorũ. *Thẽſa quid indicent.* *Lib. 7. in Ver.*

retur; vel certè (quod magis placet Vrſino) ad thenſam Cæſari dictatori decretam. Rutiliæ gen- E
Rutiliæ familiæ numus. tis numus ab vna parte bigam habet, cuius equos victoria lauream prætendens agitat, cum inſcriptione: L. RVTILI. altera parte Victoriæ imago eſt, cum inſcriptione FLAC. Similis per omnia
Sauſeia. Sauſeiæ gentis denarius, cum inſcriptione: L. SAVF. ROMA.
Scribonia. Scriboniorum quoque numus quidam ab vna parte Victoriam exhibet; altera binos equites illos quibus ſtella ſupra caput appingitur, Caſtorem nempe & Pollucem, cum inſcriptione: C. SCR. ROMA. Idem
Semproniana. etiam numus inter Sempronianos extat, cum inſcriptione ab vna parte: L. SEMP. ROMA. Ab altera PITIO. Eſt verò & alius eiuſdem gentis denarius, in quo ab vna parte equi Neptuni in piſces poſteriori parte deſinentes conſpiciuntur, cum duabus ſtatuis & inſcriptione: L. ATRATINVS. Ab altera capita duo cum inſcriptione: M. ANT. IMPER. TER. COS.
Sentia. L. Sentius Saturninus triumuir argento publicè ſignando, duos cudit denarios cum quadrigis ab vna parte, ab altera Victoria. Priori ſub equis inſcriptum: L. SENTI. C. F. D. Ab altera parte: ARG. PVB. alteri: L. SATVRN. F.
Sepulia. Sepuliæ gentis numus elegantiſſimus ab vna parte equitem deſultorem cum laurea à tergo eius appicta oſtendit, cum inſcriptione: P. SEPVLLIVS MACER. Ab altera parte imaginem Pontificis Maximi (Cæſaris dicatoris) cum lituo & phiala.
Sergia. Eleganriſſimus item Sergiæ gentis numus ab vna parte equeſtrem haber ſtatuam, quæ altera manu caput oſtentat, cum inſcriptione. Q. M. SERGI SILVS. altera parte Victoriam cum in- F
ſcriptione: ROMA. EX. S. C. Numus eſt in M. Sergij honorem ſine dubio ſignatus, qui egregia bellicæ laudis monumenta reliquit, inter quæ tamen, cuiuſnam Carthaginenſium ducis caput ab eo ſit ampntatum, quod (vt diximus) in altera denarij parte Sergius ipſe equo inſidens manu geſtat, non recenſetur. Ipſe autem de factis ſuis orationem ſcripſit, ex qua Solinus:
M. Sergij fortitudo. *Poſt hunc* (inquit) *M. Sergius duobus ſtipendijs, primo, aduerſo corpore ter & vicies vulneratus: ſecundo ſtipendio in prælio dexteram perdidit: qua ac cauſa ferream ſibi manum fecit: & cùm neutra penè idonea ad præliandum valeret, vna die quater pugnauit, & vicit ſiniſtra duobus equis eo inſidente confoſſis, &c.*
Seruiliorū numi. Seruiliorum prior (eorum in quibus equorum pictura eſt) ab vno latere duos exhiber equos ſolutos, inuicem obuerſos, totidemque milites inuicem pugnantes, cum inſcriptione: M. SERVILI. C. F. N. Altero victoriam, cum inſcriptione vnius literæ: M. Eadem altero numo exprimitur cum laurea, quæ à tergo conſpicitur; Inſcriptio eſt ROMA. Hic numus aduerſa parte binos oſtendir equites inuicem obuerſos, ſimul (vt videtur) colloquentes cum inſcriptione: C. SERVILI. M. F. Tertio ab vna parte duorum equitum exprimitur pugna, eorumque alter gladio ſe defendere ſtudens, lancea confoditur alterius: ab altera parte laurea cinctum caput exhibetur, cum lituo & inſcriptione: B. ROMA. Idem certamen quarto quoque G
denario expreſſum eſt, ſed hic miles ille qui alterum in ſuperiori lancea transfigebat, lancea caret, audacter tamen aduerſarium inuadit. Equus enim anterioribus pedibus alterius equum perſundat. Scuto huius equitis, vt & ſuperioris inſcripta eſt litera M. Altera huius numi parte exhibetur Victoria cum lituo & inſcriptione: ROMA. Eſt & alius eiuſdem gentis numus, qui vna parte caput criſtata galea exornatum exhibet cum inſcriptione: RVLLI. Altera bigam cum Victoria equos agitante & lauri ramum ferente; & inſcriptione: P. SERVILI M. F. Priorem denarium vulgò referunt ad M. Seruilium C. F. qui Magiſter equitum fuit, P. Sulpitio Dictatore anno DL. & conſul anno inſequenti, eiuſque pugnam aliquam equeſtrem ſignificari equitum ſignis exiſtimant, quæ in eo denario exhibentur, eandemque etiam indicare voluiſſe, qui alterum denarium cudit. Mihi autem magis placeret (inquit Fulnius) ſi equites qui ſunt in quatuor denarijs expreſſi, alter ad Sp. Melium equeſtris ordinis virum, alter ad C. Seruilium Ahalam magiſtrum equitum referretur, à quo Sp. Melius regnum affectans, interfectus eſt: denarioſque huiuſmodi crediderim à M. & C. Seruilijs Ahalis in progenitoris memoriam ſignatos eſſe, cum & ipſe quoq; occiſi Cæſaris, liberatæq; patriæ laudem aliquam vindicarent. Author enim eſt Cicero præter P. & C. Seruilios Caſcas fratres, duos etiam Ahalas cum alijs coniuratis Cæſarem in- H
L. 2. Philip. terfeciſſe.
Spurilia gentis numiſma. Spuriliæ gentis numus altera parte victoriam, altera bigam habet cum inſcriptione: A. SPVRI ROMA. Idem cum hoc numo eſſet, numus Seruiliorum, niſi aurigam laurea in hoc Victoria cohoneſtaret. Inſcriptum huic P. GALB. ROMA. Eſt & alius eorundem numus qui ab vna parte equeſtrem habet ſtatuam cum titulo: SER. GALBA IMP. ab altera Hiſpaniæ imaginem cum duabus lanceis, ſpicis, & ſcuto:
Hiſpania typus. Lanceæ & ſcutum Hiſpanorum in re militari præſtantiā: ſpicæ prouinciæ fertilitatem indicant. Statua verò equeſtris, poteſt ad Galbæ equeſtrem aliquam ſtatuā pertinere, quæ ab Hiſpanis ei decreta fuerit.
Tarquitia gentis numus. Tarquitiæ familiæ numus a C. Tarquitio P. F. vt ex inſcriptione apparet, cuius ab vna parte bigam habet ab altera C Annij caput cum inſcript. C. ANNI. T. F. T. N. COS. EX S. C. Fuit enim hic Annius Syllæ legatus contra Sertorium & Tarquitium miſſus.
Terentia. C. Terentij numus qui auerſa parte victoriam oſtēdit duplicem, aduerſa binos haber equites quos Caſtoris & Pollucis ſymbola eſſe ſæpè indicauimus: cur verò hunc cuderit nu-

mum,

A mum, necdum obſeruaui. Titiniæ gentis denarius, in quo Victoria bigam moderatur, & inſcriptũ eſt: C. TITINI. altera parte impreſſam habet victoriam cum hoc numero: xvi. ex quo colligitur denariorũ flandorum curatorem fuiſſe, cùm Hannibale vrgẽte aſſes vnciales facti ſunt, placuitq; denarium ſexdecim denarijs permutari, quinarium octonis, ſeſtertium quaternis. Titiorum numi tres altera parte Pegaſum habent impreſſum cum inſcriptione: Q. TITI. Altera prior virum barbatum, alter imberbem, tertius victoriam. Pegaſus autem adduxit quoſdam, vt ad Titium poëtam, de quo meminit Horatius ad Iulium Florum, referendos hos denarios putarint. Eius verſus ſunt hi: *Titinia.* *Titia.* *L. 1. Epi. 3.*

Quid Titius Romana breui venturus in ora
Pindarici fontis qui non expalluit hauſtus?

Vt igitur Titio huic denarios huiuſmodi quidam referrent, imago Pegaſi etiam impulit, quæ in duobus denarijs, quadrato Hermæ impoſito eſt: Clarorum enim & inſignium aliqua virtute virorum Capita Hermis imponi ſolent. Victoriæ quoque ſimulachrum in vno denariorum impreſſum ad Titij in poëticis certaminibus victoriam aliquam referri poteſt, cuiuſmodi multæ Comicorum & Tragicorum poëtarum inter ſe certantium à Græcis, Latiniſque ſcriptoribus celebrantur. Vrſino verò magis placet, ſi Pegaſi ſignum, Corintho coloniæ à Cæſare Dictatore deductæ & ab Auguſto poſtea inſtauratæ tribueretur: ad hanc enim fortaſſe reſpexiſſe Q. Titium, qui frater vel conſanguineus eſſe potuit L. Titij, qui Tr. Mil. legionis Vernaculæ ſub Cæſare ab Hirtio dicitur. Bigæ, quæ in Titiuriorum quodam numo expreſſa eſt, Victoria dextra lauream oſtentans, equos agitat, ſub quibus appicta eſt galea, cum inſcriptione: L. TITVRI. Altera numi parte eius ſimulacrum cum inſcriptione eſt: SABIN. Fuit hic L. Titurius Sabinus argento publicè feriundo præfectus, frater forſan Q. Titurij Sabini, qui Cæſaris legatus in Gallia contra Vnellos præclara multa præſtitit. Quæ fuerit Træbauia familia, non conſtat; eius extat denarius argenteus ab vna parte victoriæ imagine, altera quadriga inſignis cum inſcriptione: L. TREBAVI. ROMA. Eſt & quadriga in Tulliorum denario, ſed equi eam trahunt ſoluti, & inſiſtit victoria ſiniſtra manu ramum lauri geſtans, appictaque laurea eſt, cum inſcriptione: M. TVLLI. Ab altera numi parte etiam pictum eſt victoriæ ſimulacrum, cum inſcriptione: ROMA. Creditur ſpectare numus ad triumphum M. Tullio Ciceroni ob res in Cicilia benè geſtas decretum, de quo ipſe ſcribit in epiſtola ad Catonem, & ad Atticum. Valeriæ gentis numi duo ſunt bigam oſtendentes: alteri inſcriptum; C. VAL. C. F. ROMA. Huic ab altera B *L. 4. de bello Alex.* *Titiuriorũ numi.* *Trebauiorum.* *Tulliorum.* *Lib. 15.* *Lib. 5.*

C parte Victoriæ ſimulacrum eſt: alteri inſcriptum: L. VALER. Ab altera parte mulier coronata conſpicitur, & à tergo malleus cum inſcriptione: ACISCVLVS. Varganteiæ verò gentis numus ab vna parte imaginem habet victoriæ cum inſcriptione: M. VARG. Ab altera quadrigam cum inſcriptione: ROMA. Vettia verò bigam, & retro eam ſpicam tritici, cum titulo; L. VETTIVS IVDEX. Ab altera parte T. TATII. Sabini imaginem cum inſcriptione: TA. SABINVS. S. C. C. Vibius Panſa Coſ. cum Hirtio contra M. Antonium hoſtem à Senatu iudicatum miſſus ſignis ad Mutinam collatis, prælio Antonium ſuperauit. Ad quam victoriam indicandam duos potiſſimum numos cudit: quorum altero ipſius ſimulacrum cum inſcriptione: PANSA. S. ab vna parte, ab altera quadriga triumphalis: altero eadem quadriga ab vtraque parte expreſſa eſt, cum inſcriptione: C. VIBIVS C. F. PANSA. Vinitiorum numi duo ſunt in Auguſti honorem cuſi: In priori equeſtris eſt ſtatua baſi inſiſtens, in qua ſub ipſo equo inſcriptum eſt: S. P. Q. R. IMP. CÆS. ab vna parte: ab altera baſi ſine ſtatua, inſcriptum eſt: S. P. Q. R. IMP. CÆ. QVOD V. M. S. EX A. P. Q. I. S. AD A. D. Circumcirca verò ſcriptum: L: VINITIVS. L. F. IIIVIR. Alter ab vno latere ſimulacrum habet Auguſti: ab altero baſim ſupra pontem, cum duabus equi ſtatuis. Baſi inſcriptum S. P. Q. R. *Valeriorũ.* *Vargunteiorum.* *Vettiorum.* *Vibiorum.* *Vinitiorũ.*

D IMP. CÆS. Ab vtraque baſis parte ſtatua eſt humana. Sub ponte ſcriptum: L. VINITIVS. Pertinent (inquit) hi numi ad declarandos Auguſti honores, qui ei ob vias munitas decreti ſunt: Hi verò vt teſtatur Dio, & antiquitatis monumenta confirmant, fuerunt ſtatuæ equeſtres, & arcus ſuperimpoſitis ſtatuis. Baſis autem, ſiue columnæ inſcriptio, cui in priori numo ſuperimpoſita eſt equeſtris ſtatua, ex Liuio interpretari poteſt: S. P. Q. R. Imp. Cæſari, quòd viæ munitæ ſunt ex ea pecunia, quam is ad ærarium detulit. Huic numo ſimillimum alium pingit Sebaſtianus Eritius, ſed in hoc arcus ſunt duo, & vterq; ſuperimpoſitam habet ſtatuam equeſtrem, item equitem dextra lanceas, ſiniſtra ſcutum oſtentantem: Inter vtrumq; arcum, ſcriptum eſt: QVOD VIÆ MVN. SVNT. Altera numi parte Auguſtus ipſe imberbis pictus eſt cum inſcriptione: S. P. Q. R. CÆSARI AVGVSTO. Eadem imago cum eadem inſcriptione in alio quoq; denario exhibetur, qui ab altero latere arcum oſtẽdit duplicem, alterum ſcilicet alteri ſuperimpoſitum, in cuius vertice currus cõſpicitur triumphalis, cuius moderatorem victoria à tergo aſtans laurea donat. Inſcriptum ſimiliter numo: QVOD. VIÆ MVN. SVNT. Triumphalis autem currus

non aliam ob cauſam numo exhibetur, quàm vt indicaretur Auguſtum vijs muniendis viros triumpho dignos, vel qui aliàs triumphaſſent, præfeciſſe. Cum verò in Auguſti equeſtres ſtatuas inciderimus, non incongruum fuerit, aliarum quoque in eiuſdem Imperatoris honorem erectarum ex numorum antiquorum authoritate, mentionem facere, ac deinceps aliorum Imperatorum, qui ſimiliter Auguſti vocari voluerunt, qua in re opera vtemur Sebaſtiani Erizij, & ſi opus fuerit, etiam aliorum. Pingit itaque is aureum numum, in quo arcus conſpicitur triumphalis cum quatuor ſuperimpoſitis equis, & tribus viris, quorum vnus à tergo equorum eſt, duo à lateribus, qui inſignia ferunt militaria. Inſcriptum eſt numo ab hac parte: CIVIB. ET SIGN. MILIT. A. PART. RECVP. Hoc eſt: Ciuibus & ſignis militaribus à Parthis recuperatis: Dio author eſt, non ſolùm gratiſſimum Auguſto fuiſſe, quòd ciues & militaria ſigna, quæ Craſſo & Antonio eſſent erepta, citra vllum certamen recuperaſſet, verùm etiam templum Martis vltoris in Capitolio ad imitationem Iouis Feretrij, qua ſigna ea militaria ſuſpenderentur, decreuiſſe, eumque ouantem in vrbem inuectum, ac fornice trophæum geſtante honoratum fuiſſe. Ab altera numi parte Auguſti imago eſt, cum inſcriptione: IMP. CÆSARI AVG. COS. XI. TRI. POT. VI. S. P. Q. R. E

Lib.54.

Eſt & alius eiuſdem Auguſti numus argenteus cum inſcriptione: C. CÆSAR . . . . qui altera parte eum ephippiato equo inſidentem oſtendit, perniciſſimeque equitantem, cum inſcriptione: POPVL. IVSSV. Cuius enim fuit, cùm iuſſu populi equeſtris illi erigeretur ſtatua, cuius mentio apud Paterculum, his verbis: Mox cum Antonius occurriſſet exercitui, quem ex tranſmarinis prouincijs Brunduſium venire iuſſerat, Legio Martia & quarta, cognita & Senatus voluntate & tanti iuuenis indole, ſublatis ſignis ad Cæſarem ſe contulerunt. Eum Senatus honoratum equeſtri ſtatua, quæ hodieque in roſtris poſita ætatem eius ſcriptura indicat, (qui honor non alij per CCC. annos, quàm L. Syllæ, & Cn. Pompeio, & C. Cæſari contigerat) pro P. R. vnà cum conſulibus deſignatis, Hirtio & Panſa bellum cum Antonio gerere iuſſit. Eſt & argenteus numus cum inſcriptione ab vna parte: AVGVSTVS DIVI F. Ab altera ſtatuam oſtendens equeſtrem, cum tribus militaribus inſignibus, ſcriptum eſt. C. CÆSAR. AVGVSTI. F. Erizius in honorem Auguſti cuſum putat; Æneas Vicus in honorem Cai, quod mihi quoque videtur: cùm certum ſit tunc cuſum eſſe, cùm Caium Auguſtus in prouinciam, quæ fuit Armenia mitteret. Numiſma Tib. Claudij cum eius effigie laureata & inſcriptione: TIB. CLAVDIVS CÆSAR. AVGVST. P. M. TR. P. IMPERAT. F

Caius numus.

Tib. Claudij numus.

Ab altera parte equeſtrem oſtendit ſtatuam in medio duorum trophæorum, ſpolijs hoſtium onuſtorum, pulcherrimo ſuperimpoſitam arcui. Inſcriptum huic parti: NERO CLAVDIVS DRVSVS GERMAN. IMP. S. C. Excuſum fuit hoc numiſma in Claudij honorem ob ſubactam Britanniam, de qua magnificè triumphauit. Niſi dicamus arcum illum eſſe, quem Neroni Druſo Claudij patri Senatus dicauerat, cum triumphans ex Germania Vrbem iniret. Neronis verò numus, ſimiliter inſcriptus ab vna parte: NERO CLAVDIVS CÆS. AVGVST. GERM. P. M. TR. P. IMPER. P. P. Arcum quidem etiam habet triumphalem, ſed quatuor ei ſuperimpoſiti ſunt equi, cum ſtatuis hinc inde humanis & victoriæ cum inſcriptione: S. C. De Neronis triumpho de Parthis, quem numus exprimit, meminit his verbis Corn. Tacitus: *Ob hæc conſalutatus Imperator Nero, & Senatuſconſulto ſupplicationes habitæ, ſtatuæque & arcus & continui Conſulatus principi, &c.* Eſt & alius numus in eiuſdem Neronis honorem excuſus, qui ab vna parte eius effigiem, palmamque exhibet, cum inſcriptione: IMP. NERO CÆSAR AVG. P. MAX. Altera parte eundem Neronem equo inſidentem & duos proſtratos viros lancea tranſfigentem. Alio item quadrigam agitans, ſiniſtra palmam geſtat. Inſcriptum numo EVTHYMIVS. G

Neronis numus.

Quantoperè autem Nero ludis Circenſibus, quibus quadrigæ certabant, delectaretur, meminit Tranquillus, cùm inquit: *Equorum ſtudio vel præcipue ab ineunte ætate flagrauit, plurimuſque illi ſermo, de Circenſibus erat, & quondam tractum praſinum agitatorem inter condiſcipulos querens obiurgante pædagogo, de Hectore ſe loqui ementitus eſt. Sed cùm inter initia imperij eburneis quadrigis quotidiè in abaco luderet, ad omnes etiam minimos Circenſes ſeceſſu commeabat &c.* Vt verò Neronis in hoc certamine eximia indicaretur peritia, addita eſt inſcriptio, EVTHYMIVS. Hic enim quadrigarius in Olympiæ ludis fuit celeberrimus: Meminit eius Plin. his verbis: *Conſecratus eſt viuus, ſentienſque oraculi eiuſdem iuſſu, & Iouis Deorum ſummi aſtipulatu, Euthymus Pycta, ſemper Olympiæ victor & ſemel victus &c.* Eſt denique alius adhuc numus in eiuſdem Neronis honorem cuſus; in cuius parte vna eius conſpicitur effigies, cum palma & inſcriptione: IMP. NERO CÆSAR AVG. P. MAX. Altera Circus & in eo quadrigæ circum metas currentes, & curſu certantes. Eadem huius numi, quæ prioris ratio eſt. Titi quidam numus cum eius effigie ab vna parte, & inſcriptione: IMP. T. CAES. VEESPAS. AVG. P. M. TR. P. H

Nero Circenſium ſtudioſus.

Euthymius quadrigarius.

Lib.3.c.47.

Titi numus.

A P. P. Ab altera parte eiuſdem Imperatoris habet ſtatuam equeſtrem, quæ virum quendam ſub
equo proſtratum conculcat: Subſcriptum eſt: S. C. Alius eſt eiuſdem Titi Veſpaſiani nu-
mus cum eadem effigie & inſcriptione eadem, altera parte ipſa Titus curru vehitur triumpha-
li, ſceptrum dextra oſtentans. Appicta currui ipſa victoria eſt, & lauri item ramus: cum inſcri-
ptione: S. C. Triumphus eo Titi exprimitur de Iudæis. Eſt & alius numus, cui ab vna parte in-
ſcriptum eſt: IMP. T. CAES. VESP. AVG. P.M. TR. P. P. P. COS. VIII. & altero la-
tere S. C. in quo vir quidam pedes, indutus galeam, orbem equiti præbet, Roma nimirum, aut *Domitiani*
fortè Mars aut Bellona Tito: quaſi monarcham creatura. Extat & Domitiani equeſtris ſtatua *ſtatua.*
in quodam numo æreo cum inſcriptione: PRINCIP. IVVENT. S. C. in cuius ſimiliter alte-
ra parte Domitiani etiamnum adoleſcentis ſimulacrum expreſſum eſt, & inſcriptum. CAE-
SAR AVG. F. DOMITIAN. COS. II. Simillimus per omnia datur eiuſdem Domitiani nu-
mus quidam argenteus, ſed ab ea parte, in qua ipſe equo vehitur, nulla eſt inſcriptio. Vterque
cuſus fuiſſe creditur, cùm in Galliam, & vtramque Germaniam ipſe cogitaret. Eſt & argenteus
eiuſdem effigie nobilis cùm inſcriptione: CAES. AVG. F. DOMITIANVS. in quo ab alte-
ra parte Pegaſus expreſſus eſt, cum inſcriptione: COS. IIII. Huius numi duplex redditur ra- *Famæ ſym-*
B tio: ſunt qui famæ illius quæ de eo vbique terrarum diſperſa erat, typum eſſe volunt. Pegaſus *bolum.*
enim famæ ſymbolum eſt: alij verò ab ipſomet Domitiano cuſum hunc numum conijciunt, vt ſe
poëtices ſtudioſum indicaret: talem enim ſe eſſe ſimulabat, vt teſtatur Suetonius. Elegantiſſimum
quoque æreum numiſma à Græcis excuſum reperitur cum inſcriptione: ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ. al-
tera parte impreſſum habens arcum triumphalem, tribus portis inſignem, cui ſuperimpoſitæ cer-
nuntur quadrigæ binæ, quarum vna ipſe vehitur, & ab vtroque earum latere vir quidam genu
flexo, & manibus poſt terga reuinctis, ſupplex aſtat, cum inſcriptione: IΔ. Iſtiuſmodi arcuum
mentio eſt apud Suetonium his verbis: *Statuas ſibi in Capitolio non niſi aureas & argenteas poni
permiſit, ac ponderis certi. Ianos arcuſque cum quadrigis & inſignibus triumphorum per regiones vrbis
tantos aut tot extruxit, vt cuidam Græcè inſcriptum arcui ſit, Ἀρκεῖ.* Fuit & alius ei
cuſus numus honoris ergò ob deuictam Germaniam, in quo ab vna parte ipſe eques peditem ſcu-
to ſe defendentem, proſtratum proculcat, cum inſcriptione: S. C. Ab altera parte inſcriptum
eſt: IMP. CAES. DOMIT. AVG. GER. COS. XI. CENS. PER. P. P. Simillimus quo- *Traiani &*
que numus in honorem Traiani & Neruæ principis excuſus extat, ſed in eo tantùm à præceden- *Neruæ nu-*
ti differt, quòd proſtratus ſcuto careat: Inſcriptum huic numo S. P. Q. R. OPTIMO PRIN- *mus.*
C CIPI. S. C. Altera pars imaginem eius exhibet laureatam, cum inſcriptione tamen Neruæ e-
tiam communi: IMP. CAES. NERVAE. TRAIANO AVGG. GER. DAC. P. M. TR.
P. COS. V. P. P. Eiuſdem Traiani numus quidam alius à quadam Græciæ vrbe excuſus, ab vna
parte Victoriam vtraque manu lauri ramum ferentem exhibet, biga vectam, ſymbolum videli-
cet victoriarum, quas contra diuerſos populos obtinuit. Eſt & alius numus cui ab vna parte ef-
figies Traiani expreſſa eſt, cum inſcriptione: D. NERVAE. TRAIANO. AVG. Altera
eques Leonem lancea transfixurus, eam rumpit, ruptaque mordicus à leone arripitur. Alluſio
eſt ad ſpectacula quæ C. & xx. diebus Traianus populo Rom. exhibuit, vt teſtatur Dio in eius
vita. Qui verò eiuſdem numus altera parte expreſſum habet Circum & in eo certantes curſu
equos celeres & quadrigas bigaſque, cuius eſt in memoriam reparati ab eo Circi, de quo meminit
idem Dio his verbis: *Natura magnificus & gloriæ appetens erat: Circum collapſum ampliorem, at-
que etiam elegantiorem reſtituit: quod ideo ſe feciſſe conſcripſit, vt populum Romanum capere poſſet.*
Reperitur denique pulcherrimum eiuſdem numiſma æreum, quod altero latere Vlpiam exhibet
baſilicam ab eo exædificatam, varijſque exornatam ſtatuis, inter quas ſupremæ equeſtres ſunt, *Adriani*
cum inſcriptione; S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. S. C. In quodam Adriani numo, *numus.*
D ipſe triumphali vehitur curru: manum extendens, velut aliquid ab aſtante muliere (Victoria
fortè) accepturus. Alio quidem decurſio equitum & peditum militaris exprimitur. Duos enim
equites, & peditem, ſcutatos, haſtatoſque oſtendit, cum inſcriptione: DECVRSIO. S. C.
De hac decurſione dicam pòſt ſuo loco. Ipſe verò Adrianus equo vectus quodam alio numo e- *Monſtrat*
xercitum arte militari inſtruit, cuius loco pedites tres militaria ferentes inſignia eodem latere nu- *exercitus expu-*
mi exprimuntur, cum inſcriptione: EXERCITVS RAETICVS. S. C. Adrianus enim teſte *gnandi.*
Aelio Spartiano, quamuis pacis magis quàm belli eſſet cupidus, militem quaſi bellum immine- *Antinoi nu-*
ret, exercebat, tolerantiæ documento eos imbuens, ipſe quoq; inter manipulares vitam militarem *me.*
magiſtrans &c. In eiuſdem honorem numus alius cum inſcriptione: MAVRETANIA. S. C.
cuius peditem cum repræſentat, ſiniſtra duo geſtantem ſpicula, dextra ferocientem equum
ducentem, aut potius cohibentem. Mauritanorum enim motus compeſcuit, qui niſi ex equis
ferè dimicant, teſte Strabone, dum inquit: Pugnant frequentiùs ab equo haſtati equis nudis
vtentes & iunceis frenis, &c. Antinoi formoſiſſimi adoleſcentis effigies thorace tenus eiuſdem

Adriani puto iuſſu, (erat enim ipſi cariſſimus, & in delicijs) excuſus in quodam numo oſtenditur E cum inſcriptione: ΑΝΤΙΝΟΟΥ ΗΡΩΟC. & ab altera parte equo inſidens, dextraque caduceum geſtans. Tanto autem amore Antonoi exarſit Adrianus, vt mortuo vbique terrarum diuinos exhiberi honores, inque deorum numerum referri voluerit, ſacerdoteſque conſtituerit, quorum vnus numum in eius honorem percuſſit, qui ab vna parte eius vultum oſtendit, cum inſcriptione: ΟCΤΙΛΙΟC. ΜΑΡΚΕΛΛΟC. Ο. ΙΕΡΕΥC. ΤΟΥ. ΑΝΤΙΝΟΟΥ. Hoc eſt Hoſtilius Marcellus Sacerdos Antinoi: ab altera Pegaſum erectis anterioribus pedibus, & volandi cupidiſſimum, ſed à Mercurio freno cohibitum, cum inſcriptione: ΤΟΙC. ΑΧΑΙΟΙC. ΑΝΕΘΗΚΕ. hoc eſt, Achiuis dedicauit.

Antonini Pij numi. Antonini Pij Imp. numi ſunt duo, vnus cum inſcriptione Græca, alter Latina: ANTONINVS AVG. PIVS, P. P. TR. P. altera parte curru ipſe vehitur triumphali, cuius exterior equus ephippiatus eſt. Eſt & ſimilis numus alius, in quo Victoria equos quadriiuges moderatur. Inſcriptum: VICTORIA AVG. S. C. Extat & alter numus in eiuſdem honorem factus, in quo ab vna parte eius effigies ſenili ætate expreſſa cernitur, cum inſcriptione: DIVVS ANTONINVS: ab altera ædificium pulcherrimum varijs exornatum ſtatuis, & quadriga quæ verticem eius occupat: Inſcriptio eſt: CONSECRATIO. S. C. Numo huic lucem dat Iulius F Capitolinus his verbis: *Diuus eſt appellatus, cunctis certatim adnitentibus, cum omnes eius pietatem, clementiam, ingenium, ſanctimoniam laudarent. Decreti ſunt etiam omnes honores, qui optimis Principibus delati ſunt. Meruit & flaminem & Circenſes & templum &c.* Elegans etiam extat numus M. Antonini, in quo ab vno latere ipſe equo vectus lanceam dextra geſtat, præit armatus vnus, duo verò ſubſequuntur, cum inſcriptione: PROFECTIO AVG. S. C. Quamuis verò is ſolus ad bellum proficiſci videatur, ſocium tamen profectionis habuit L. Verum ſuum fratrem. Meminit idem Capitolinus; *Profecti tamen ſunt paludati ambo Imperatores, Parthis & Marcomannis cuncta turbantibus: nec parum profuit iſta profectio, cum Aquileiam vſque veniſſent.* Eſt & equeſtris ſtatua elegantiſſima alio quodam numo expreſſa cum inſcriptione: IMP. VIII. COS. IIII. P. P. ab altera parte ipſe pectore tenus expreſſus eſt cum inſcriptione: M. ANTONINVS AVG. GERM. SARM. TR. P. XXXI. Alludit numus ad pulcherrimam illam Antonini ſtatuam equeſtrem, quæ hodieque opera Pauli tertij in Capitolio cernitur, cum prius forum D. Ioann. Lateranenſis occuparet. Equi iuba & procomio procerioribus præditi viri ceruicem dextra palpās, ſiniſtra longum geſtans baculum in alio Antonini numo conſpicitur: cui ſupra caput appicta eſt ſtella, cum inſcriptione: TR. POT. VIIII. COS. II. Altera pars G effigiem habet ipſius Imperatoris, ætate expreſſam iuuenili, cum inſcriptione: AVRELIVS. CAESAR. AVG. Virum cum Parthicæ prouinciæ, ſtellam Orientis ſymbolum eſſe volunt, equum equeſtris pugnæ, qua maximè gaudent. Parthici autem belli ſub hoc Imp. Capitolinus

Parthorum pugna. Lib. 40. meminit: quo profligato ipſe & frater Parthicus appellatus eſt. Ex equis verò eos bellare meminit Dio: *Armatura (inquit) eorum, vniuſque armorum talis eſt: Scuto nihil tribuunt, ſed ſagittis iaculiſque ipſi equites vtuntur, armatiſque maiori ex parte: Pedites inter eos pauci ſunt, ijque infirmiores, ſed & ipſi ſagittarij, ad quod à pueritia exercentur, cœlo ipſis ſuo ac regione ab vtrunque conducente. Regio enim plana, vt primùm eſt, & tùm ad alendos equos tum ad equitandum aptiſſima. Itaque armenta tota equorum in bellis ducunt, vt ſubinde mutatis equis, ſubitò ex longinquo adequitare, rurſuſque repente procul referre pedem poſsint.*

Veri numus. L. Veri Imp. numus altera ſui parte oſtendit rogum funebrem, cuius vertici ſuperimpoſita eſt quadriga, cum inſcriptione: CONSECRATIO. S. C. Inter Ciuos enim is quoque conſecratus eſt. Eiuſdem imagine illuſtris numus alius, ab altera parte Perſeum oſtendit Pegaſo volante vectum, & feræ pugnantem bicipiti, alias leonis ſpecie: cum inſcriptione: CLICOR.

Virtus vitiorum domitrix. Virtutis is vitiorum domitricis ſymbolum eſt. Explicatque hunc numum H dilucidiſſimè emblema hoc Alciati:

Bellerophon vt fortis eques ſuperare Chimæram,
Et Lycij potuit ſternere monſtra ſoli,
Sic tu Pegaſeis vectus petis æthera pennis,
Conſilioq; animi monſtra ſuperba domas.

Commodi numus. Latinus Hercules. Aliter verò interpretantur Commodi Imp. numum, in quo ipſe equo inſidens occurrentem iaculo leonem conijcere minatur. Aiunt enim Lampridij teſtimonio ferarum diuerſarum ſua manu multa millia occidiſſe, ideoq; & Latinum Herculem nominatum fuiſſe. Inſcriptum huic numi lateri: VIRT. AVGVSTI COS. S. C. alteri in quo eius effigies: ANTONINVS. COMMODVS. ANTONINVS. PIVS. FELIX. AVG. BRIT. alteri, in quo ipſe triumphali curru vectus triumphat. P. M. TR P. XI. IMP. VII. COS. V. P. P. Britannicus autem dictus ab adulatoribus, quod de Britannis per legatos domitis triumphum duxiſſet. Eſt & alius numus ſimiliter eius imaginem ſed armato pectore oſtendens, cum inſcriptione:

L. AV-

A L. AVREL. COMMODVS. AVG. TR. P. IIII. altera verò parte ipſe equo inſidens
lanceam dextra gerit, & præeuntem militem armatum inſequitur; alijque armati ſequuntur eum.
Inſcriptum huic lateri: PROFECTIO AVG. Cuſus fuit hic numus, cùm vnà cum patre
ad bellum proficiſceretur Germanicum: cuius profectionis mentio eſt in Lampridio. Econtra-
rio Septimio Seuero poſt multa confecta feliciter bella in Vrbem reduci cuſus fuit numus, in- *Sept. Seuer*
quo ipſe equo inſidens, præeuntem militem armatum & inſigne militare ferentem inſequitur, *numus.*
cum inſcriptione: ADVENTVI AVG. FELICISSIMO. In eiuſdem honorem fa-
ctus numus alius altera parte nauem habet onuſtam militibus, item quadrigas, diuerſaque ani-
malia quadrupeda, cum inſcriptione: LAETITIA TEMPORVM. Oſtendit numus eximiam
Seueri munificentiam atque liberalitatem in exhibendis populo ſpectaculis. Antonini Caracal- *Caracalla*
læ equo vecti, dextra militare quoddam inſigne geſtantis numus, præeuntem etiam, alterumque *numus.*
ſubſequentem militem, armatum vtrumque & ſimiliter militare inſigne ferentem oſtendit, cum
inſcriptione: S. C. cæterùm euntemne ad bellum, aut à confecto eo reducem exprimere volue-
rint, non ſatis conſtat. Ad Parthos ſuperandos profectum, de ijſque triumphaſſe certum eſt: id
quod alter quidam numus à Græciæ quadam vrbe factus teſtatur, in quo ipſe Caracalla curru
B triumphali vehitur, dextra militare ſignum Aquilam ferens: cum inſcriptione: ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ
ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Eſt & aliud numiſma eidem Caracallæ in Græcia dicatum, ſed fratri Getæ com-
mune, in quo ab vna parte vtriuſque effigies expreſſa eſt, cum inſcriptione: ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙ.
Μ. ΑΥΡΗ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ, ΛΟΥ. ϹΕΠΤΙΜΙΟϹ ΓΕΤΑϹ. ΚΑΙϹΑΡ. altera ſtatua
equeſtris, cui vir quidam ſubſtratus eſt: appictumque inſuper trophæum cum inſcriptione, ΕΠΙ,
ϹΤΡΑΤΗΓΟ. ΥΛΠΙΡΡΙΟΥ. . . ΕΛΑΙΤΩΝ. Alludit numus ad victoriam quam contra Pe-
ſcennium Nigrum Seuerus eorum parens obtinuit. Elegantiſſimus verò eiuſdem Getæ numus *Getæ nu-*
æreus cum eius effigie ab vna parte & inſcriptione. GETA. CAESAR PONTIFEX, altera- *mus.*
parte equites oſtendit tres, quorum vnus præcurrens ſubſequentes alloquitur: Inſcriptum-
hic PRINC. IVVENT. Exprimi hoc numo Troiæ luſum exiſtimant periti, de quo ſuo loco.
Macrini effigies lauro coronata cum inſcriptione: IMP. CAES. M. OPEL. SEV. MA- *Macrini*
CRINVS. AVG. æneo numo exhibetur; in cuius parte altera ipſe Macrinus curru trium- *numus.*
phali vectus à Victoria coronatur, cum inſcriptione: S. C. PONTIF. MAX. TR. P. II.
COS. II. P. P. Antonini Eliogabali numo currus ſcutum vehens, in quo Aquila Romanorum *Eliogabali.*
inſigne militare depingitur, à quinque trahitur equis, cum inſcriptione populi qui eum honoris
C cauſa excudit, ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΕΦΕϹΙΩΝ. Delectabatur autem Eliogabalus equorum
quadrigarumq; curſu, vt teſtatum reliquit his verbis Lampridius: *Dedit quadrigas, equos ſtratos,*
mulos, baſternas, & rhedas, Et aliàs: *Quadrigas Circenſium in triclinijs & in porticibus ſibi ſemper exhibuit.* *Seueri nu-*
Alexander verò Seuerus à Parthico bello victor reuerſus, de Parthis pulcherrimum egit trium- *mus.*
phum, qui quoque numo aliquo expreſſus cernitur, in quo ille triumphali curru vehitur, cum in-
ſcriptione P. M. TR. P. VIII. COS. III. P. P. Eiuſdem etiam honoris cauſa factus, alius
numus, in quo equo proficiſcentem præcedit victoria, & inſcriptio eſt: PROFECTIO AV-
GVSTI. S. C. Profectio autem fuit in Perſas; quibus bello ſuperatis alium cudit numum, in
quo ipſe capite leonina pelle obtecto expreſſus cernitur, cum inſcriptione: ALEXANDER,
altera parte in Circo maximo, cum ſuis metis & obeliſco medium locum occupante, bigarum-,
quadrigarumq; & celetum equorum certamen editur. Ludos ipſe vocat apud Lampridium, Per-
ſicos: *Quirites* (inquit) *vicimus Perſas, milites diuites reduximus, vobis congiarium pollicemur, cras lu-* *Ludi Perſi-*
dos Circenſes Perſicos dabimus. Maximini numus, in quo ipſe vna parte depictus eſt, cum inſcriptio- *ci Maximi-*
ne IMP. MAXIMINVS PIVS AVG. ab alia parte quadrigam habet, qua ipſe trium- *ni numus.*
phans, manuq; altera lauri ramum geſtans vehitur, & ab aſtante Victoria coronatur, triumphum
D. ſuum expreſſit, quem ob debellatos egit Germanos Inſcriptum eſt huic lateri: TR. P. II. COS. S.
C. Iam verò ipſo debellato Maximino, à Gordiano, Pupieno & Balbino, Romani triumphum hiſce *Gordiani*
decreuerunt, idque excuſa in numo quodam quadriga, qua Gordianus vehitur, diuulgarunt: *numus.*
equeſtreſque ſtatuas quoque poſuerunt, quales etiam alio numo exprimuntur cum eadem pla-
nè inſcriptione: P. M. TR. P. III. COS. P. P. Currum triumphalium iſtorum, ſtatua-
rumq; meminit Capitolinus his verbis: *Eraſo nomine Maximinorum, appellatiſque diuis Gordianis*
victoriæ cauſa Principibus noſtris, Maximo, Balbino, & Gordiano ſtatuas cum elephantis decernimus,
ſtatuas equeſtres decernimus, trophæa decernimus. Philippi quoque numus cum inſcriptione: IMP. *Philippi*
M. IVL. PHILIPPVS AVG. ab altera parte habet ſtatuam equeſtrem laureatam, & ſini- *numus.*
ſtra ſpiculum ferentem, cum inſcriptione: ADVENTVS AVGG. S. C. Is enim cum filio com-
poſitis in Perſia feliciter rebus victor reuerſus hoc honore à populo Rom. affectus eſt. Eadem-
inſcriptio quoque ſed ſine S. C. in alio quoque numo eſt, in quo verò equeſtres ſtatuæ ſunt duæ,
quas Victoria præit, & armatus miles ſubſequitur. Altero numi latere vtriuſque Philippi imago

eſt,

eſt, cum inſcriptione: CONCORDIA AVGVSTORVM. Eſt & alius numus, qui vna parte E
præter vtrumque Philippum, Marciam Otacilam, quæ ſenioris erat vxor, exhibet, altera currum triumphalem, quo vterque Imperator vectus à Victoria coronatur: Elegans etiam numus vtriuſq;
Galli Treboniani numus. Galli Treboniani patris & Voluſiani filij imagine illuſtris altera parte equeſtres habet ſtatuas duas, quarum vna ſignum gerit militare: ſubſequuntur milites armati duo, præcedit equitantes Victoria: Inſcriptum numo: ADVENTVS AVGG. Magno verò illi Conſtantino poſt multis prælijs deuictos Sarmatas & Gothos Thraciam diripientes cuſus fuit numus, in quo ab vna par-
Conſtãtini. te ipſe feliciſſimè depingitur, cum inſcriptione: VICT. CONSTANTINVS AVG. Ab altera ipſe equo inſidens proſtratum hominem transfigit, cum inſcriptione: DEBELLATORI. GENT. BARBARAR.

VSVS IN VECTIONE.

EQVVM vehendi cauſa, arandi bouem, venandi & cuſtodiendi canem, natum eſſe perhi- F
Li.2.de na. deorum. bet Cicero. Vectio autem quæ fit per equum, potiſſimum duplex eſt. Nam vel ipſo aliquid dorſo ſuo vehit, vel currui iunctus id trahendo promouet, vnde & currus ipſos etiam
Vectio duplex. vehicula dicimus. Vtroque modo vel ipſos nos vehit homines, vel ſarcinas: de qua poſteriori vectione hac ferè rubrica agemus, quandoquidem hæc meo iudicio propriè de iumenti vectione
Equorum vectariorũ genera. intelligitur: in hoc enim ſenſu Varro videtur dixiſſe: *Equi alij ſunt idonei ad rem militarem, alij ad vecturam: itaque peritus belli alios e igit atque alit, ac docet; aliter quadrigarius ac deſultor: Neque idem qui vectarios facere vult.* Budæus eleganter iſtiuſmodi equos diuidit in ſarcinarios, & iugales: ſed
Lib.5.de aſſe. iugalium duplex eſt genus, nobile vnum, cuius in equeſtribus certaminibus vſus eſt, de quo mox ſuo loco, alterum ignobile de quo hic intelligimus. Sarcinariorum ſiue dorſuariorum
Sarcinarij. etiam duo ſunt genera: alij enim ſarcinas non ferunt, niſi priùs clitellati ſint, vnde & clitellarij
Clitellati. nuncupantur. Sunt autem clitellæ, quibus ſarcinæ colligatæ iumentis portantur: alij nudo fe-
Sagmarij. runt dorſo, vt qui per vrbes farinam gerunt. Clitellati etiam vocantur ſagmarij à ſagmate, quod ſtratum ſignificat, cui onera aptantur. Sagma (inquit Iſidorus) quod corruptè vulgo ſelma dicitur, ſtratum ſagorum vocatur, vnde caballus ſagmarius, mula ſagmaria. Suidas: σαγμάρια τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον τυλδοντα βαστάζοντα τῶν ἀποσκευῶν τῶν ἐπιτηδείων. Apud Lampri- G
Li.30.16. dium equi ſaginarij aliquoties mentio eſt. Turnebus legit ſagmarij. Seneca Græco vocabulo hippoperas vocat ſarcinas, quæ à tergo equi geſtantur, quaſi dicas peras & manticas equeſtres. Volaterranus canterios, equos videlicet caſtratos vecturæ optimos eſſe aſſerit. Noſtroque tempore Tartari, vt refert Sigiſmundus Baro, caſtratos tantum equos habent, quòd tales arbitrentur plus laboris inediæque ferre poſſe. Iſtiuſmodi vectarijs equis robur eſſe oportet: quamuis ad vecturas plerumque dentur effœti annis, aut læſi, qui illis operis reliquas vires conficiunt. Neq; eſt tanta noſtri temporis humanitas, vt ocioſus alatur equus: poſtquam conſenuerit & vires amiſerit, vtque non turpi ſenectæ illius, quod Maro fieri oportere cenſuit, ignoſcatur abdito domi. Eadem & apud antiquos equorum conditio fuit, vt in prouerbio, ἵππου γῆρας, id eſt equi ſene-
Curules. cta, diximus. Qui ad currum iunguntur curules nominantur ab ipſo curru, quem trahunt, à quo & ſellam curulem vocari legimus: Nam Senatores qui curulem magiſtratum hoc eſt, maiorem honorem gerebant, honoris gratia in curiam vehi ſoliti ſunt curru, in quo ſella erat eburnea, ſupra quam conſidebant, vt ſcribit A. Gellius. Legimus verò apud Vegetium iumenta curulia.
Li.3.c.18. Albertus inuſitato vocabulo equos ad fugã & inſecutionem aptos curriles vocat. Curules equos Feſtus exponit quadrigales. Sunt tamen currus aliquot ſpecies, quæ nomen immutant. A biga H
Curriles. enim biiuges & bigarij, à carruca carrucarij, à carpento carpentarij, à rheda rhedarij, à ciſio ciſiarij, appellantur. Hoc interim certum eſt, currum, etſi generale ſit nomen, per excellentiam
Currus quid propriè. pro quadrigis poni, vt & ἅρμα apud Græcos. Plinius tradit Erichthonium primum quadrigis vſum fuiſſe. Scholiaſtes Pindari ἅρμα id eſt currum ab eo inuentum ait. Eſt autem quadriga quatuor equis iunctus currus: hinc Virgilius de eodem Erichthonio.
Quadriga.

Primus Erichthonius currus & quatuor auſus
Iungere equos, rapidiſq; rotis inſiſtere victor.

Li.19.c.8. Scribit itaque Gellius, Cæſarem quadrigas, etiamſi currus vnus, equorum quatuor iunctorum agmen vnum ſit, pluratiuo numero ſemper dicendas putare. Dicimus tamen etiam quadrigam, vt conſtat ex hoc Iulij Capitolini: *Quadrigæ elephantorum Gordiano decretæ ſunt, vtpotè qui Perſas viciſſet, vt triumpho Perſico triumpharet: Miſitheo autem quadriga equorum & triumphalis currus.* Aliquando quadrigarum nomine intelliguntur ipſi equi, qui quadrigas agunt. Plautus:

Nam

A *Nam ſibi huic occaſioni tempus ſe ſubduxerit:* *In Aſinaria*

Nunquam pol indipiſcet quadrigis albis poſtea. *Quadrigæ*

Vbi quadrigas albas vocat equos Veneris, qui erant albi & citi: vt ſit ſenſus: etiamſi currum Veneris ab alitibus vectum, & per hoc ſummæ celeritatis, conſcenderet, & ſequi vellet iam amiſſam occaſionem, nunquam eam conſequeretur. In eodem ſenſu Virgilius: *pro equo.*

Haud procul inde cita Metium in diuerſa quadrigæ *Aeneid. 8.*

Diſtulerant. *7. Paneg.*

Item Claudianus:

Velut ordine rupto

Cùm procul inſanæ veherent Phaetonta quadrigæ.

Accipiuntur autem equi pro ipſis quadrigis, quòd his iuncti celeriori curſu ferãtur, illi videlicet, qui in ſacris certaminibus currunt: Mentio eſt apud Columellam: *Vnde ſacrorum certaminum* (inquit) *ſtudioſi pernicißimarum quadrigarum ſemina diligenti obſeruatione cuſtodiunt, & ſpem futurarum victoriarum concipiunt propagata ſobole generoſi armenti.* Hinc nauibus atq; quadrigis dixit Horatius, alij *citis quadrigis*, alij *Iouis quadrigis* pro ſummo ſtudio, ſummaque feſtinatione: ſed de his *Equi pro quadrigis.* *Lib. 3. c. 9.*

B quadrigis equiſque poſtea. Quod verò ad inuentionem quadrigæ ſpectat, Cicero Mineruam ſcribit quadrigarum inuentricem ferri. Ait itaque Euſebius libro temporum Erichthonium primum quadrigas iunxiſſe, ſed in Græcia tantùm: nam apud gentes alias iam tum fuiſſe, certiſſimus probari argumentis poſſe tradit Rhodiginus; & apud Iſidorum legimus, Citternem Sicyonum equos quadrigarum medios, eoſque ſingulos ex vtraq; parte ſimplici vinculo primum applicuiſſe. Quia verò quadriga quatuor iunctorum equorum eſt, eleganter à Græcis τέθριππον appellatur, & τεθριπποβάται qui ea vehuntur, & τέτρωρον ſiue τέτρωρον ἅρμα, ſiue τέτρωρος ὄχος, quaſi quadriiugus currus, id eſt, in quo quatuor equi iuncti ſunt, ab ἀείρω ſignificante συζευγνύειν, vt ait Euſtathius: quamuis Varinus dictum velit παρὰ τὸ ἀρηρέναι καὶ ἡρμόσθαι τοὺς ἵππους αὐτῷ. Ita & quadriiugum currum vocauit Virgilius: Equos verò ſimiliter τετραόρους ducant. τετράοροι, inquiunt Varinus & Heſychius, τέσσαρες ἵπποι τῷ τετρώρῳ ὑποζευγνύμενοι: Latini quadriiugos ſiue quadriiuges: Ouidius: *Lib. 3. de nat. deor.* *Quadrigarũ inuentrix.* *Lib. 3. c. 7.*

——Tritumque relinquunt *Metam. 2.*

Quadriiuges ſpatium, nec quo prius, ordine currunt. *Equorum*

Virgilius: *à curribus*

C *Quadriiuges in equos, aduerſaque pectora tendit.* *nomina.*

Sic & ſeiuges dicimus, triiuges, & biiuges, à triga & biga, Seiuges verò propriè dictum currum non habent. Biiuges ſiue biiugos bigarios, etiam dicunt. Liuius etiam bigatos, Homerus διζύγας. Hos in Hetruria dextrarios vocari Hermolaus teſtatur. Τρίπωλον ἅρμα currus eſt à tribus equis tractus, ἑξάπωλοι equi qui currum ſex equorum ducunt. Zygios dicimus, qui iugum ſubeunt, pareoros qui latera ſtipant: ὑποζύγια quæcumque iumenta: nam Ζεῦγος id eſt iugum vocari poteſt teſte Polluce, quicquid iunctum eſt, etiamſi ex tribus aut quatuor iumentis fuerit. Latini poetæ tamen iugales abſolutè de equis dicunt. Callimachus ζευγηΐδας ἵππους. Plinius ſubiuges carpento equas. Quatuor equos Scholia Homeri duas bigas & quadrigam interpretantur: ſed quadriga currus vocatur plenus & perfectus, biga non plenus. Bigam Græci συνωρίδα vocant, vt conſtat ex hoc Heſychij: Συνωρὶς, ἅρμα δίπωλον, ἐκ δύο ἵππων, ἡ συζυγία, δυάς. Synoris inquit interpres Ariſtophanis in Nebulis, citante Cælio, eſt currus non plenus, ſed ex duobus iunctis equis, quem nunc δίφρον vocamus, quanquam eo propriè dicitur nomine in curru pars, vbi cum parabate verſatur auriga, vnde etiam inclinatur quaſi διφόρος, id eſt duos ferens, vt author eſt Euſtathius. Idem Cælius ſynorida fuiſſe ait bigam è duobus equis non pullis ſed adultis, *Biga quid.*

D quanquam poſt è pullis quoque (inquit) iuncta eſt. Atque inueniſſe ſe apud Ariſtotelem in libro de mundo, etiam in bello vſos ſynoride. Scribitur aliter per ξ. ξυνωρὶς & dicitur etiam de alijs animantibus, ſiquidem apud Heliodorum legimus, ταύρων ξυνωρὶς, & alibi βοῶν, pro dyade ſimpliciter, & Varinus ξυνωρίδα, inquit, ζεύγη, κυρίως ἐπὶ τῶν ἡμιόνων, ἢ ἐκ δύο ἵππων λέγεται. Heſychius addit, ὀρεὺς γὰρ ἡμίονος, quaſi etymologiam vel compoſitionis rationem afferens: cæterùm ξυνωρὶς à mulis dici nequaquam videtur. Rheda vocabulum Gallicum, genus erat leuiculi currus: Erat & petoritum Gallicum, vt docemur à Quintiliano: *Plurima* (inquit) *Gallica valuerunt, vt rheda & petoritum.* Et rurſus: *Cum ſit epi præpoſitio Græca, rheda Gallicum, nec Græcus tamen, nec Gallus vtitur compoſito: Romani ſuum ex vtroque fecerunt.* Cum Rhedis noſtros cocchios ſiue carocclas ſimilitudinem habere inquiunt. Hoc tamen intereſſe volunt, quòd noſtro tempore equis vehimur, cùm veterum rhedæ à mulis ferè traherentur, vt apud Græcos ἀπήνη: nam rhedarium equum (vt Grapaldus vocat) apud veteres non inuenias, vt mulum rhedarium. Varro: *Cœterùm voluntate Hortenſij ex equili educere rhedarios, vt tibi haberes mulos, quàm è piſcina* *Synoris.* *Rheda.* *Petoritum.* *Lib. 1.*

Epiſt. 6. ad Attic. è piſcina barbatum mulum. Fuiſſe tamen in eiſdem equorum vſum manifeſtè docet M. Tullius, inquiens: *Hic Vedius venit mihi obuiam cum duobus eſſedis, & rheda equis iuncta.* Suetonius de Cæſare Longiſſimas vias incredibili celeritate confecit, expeditus meritoria rheda centena paſſuum millia in ſingulos dies: Quod equorum, non mulorum fuerit. Et eporhedicæ teſte Plinio Gallica etiam vox, bonos equorum domitores ſignificat. Falluntur autem, dum cum noſtris carocijs eandem arbitrantur, nam rheda binis tantùm conſtabat rotis. A rheda nihil ferè, vel ſaltem parum differre puto Ciſium, genus nimirum vehiculi biroti vt inquit Nonius, & ad celeritatem ſimiliter comparatum, vt ex Cicerone conſtat: *Ciſio* (inquit) *celeriter ad vrbem vectus:* & alibi: *Decem horis nocturnis, ſex & quinquaginta millia paſſuum ciſijs peruolauit.* Cum hoc eandem eſſe aiunt carrucam. Nec multum puto differre carpentum, nam & hoc à celeritate volucre vocatur à Iuuenale: *Volucri Carpento rapitur pinguis Damaſippus.* Eratque eius quoque vſus in bello, vt apud Liuium legimus. Eiuſdem præterea generis fuiſſe quoque conijcio pilentum, quamquam hoc priuatium ad matronas pertinere non dubitem: nam id clarè docet Feſtus: *Pilentum,* (inquit) *vehiculi genus, quo matronæ ferebantur:* Sunt qui pilentum cum petorito, item cum eſſedo idem exiſtimant: Horatius verò diſtinguit:

Ciſium. Carpētum. Pilentum. Sat. 8. Lib. 1. Pilentum.

E

Eſſeda feſtinant, pilenta, petorita, naues. F

Sed fieri poteſt, vt in eo conueniant, quòd quatuor conſtent rotis, operimenti verò materia varient. Pilenta mulorum fuiſſe manifeſtò teſtatur poeta Auſonius, dum ait:

Inuenies præſto ſubiuncta petorita mulis. Et aliàs.
Cornipedes rapiant impoſita petorita mulæ,
Vel Ciſio triiugi ſi placet, inſilias. Et rurſus.
Canteri moneo, malè nota petorita vites
Nec celeres mulas ipſe Metiſcus agas.

Et mulam carrucariam dixit Vlpianus ff. de edilitio edicto, quaſi & carrucis mulæ iungerentur. Sunt autem Gallica nomina Gallicorum vehiculorum vt partim ex Quintiliano, partim ex M. Varrone conſtat. *Plurima Gallica* (inquit ille) *valuerunt, vt rheda & petoritum quoque.* Hic petoritum Gallicum vocabulū genus vehiculi, apud Belgas Galliæ ciuitatem repertum ſcribit, & ſua ætate in conſuetudinem primùm veniſſe. Quod ſi quis pilentum vulgò interpretaretur carocciam è cingulis pendentem, is meo iudicio non erraret: mollia enim pilenta vocauit Poeta:

Aeneid. 8.

—— Caſtæ ducebant ſacra per vrbem
Pilentis matres in mollibus. G

Id eſt, vt vertunt doctiores interpretes, penſilibus: quales nimirum à nobilioribus matronis hodieque expetuntur, vti & olim: Claudianus de nuptijs Honorij:

Ante foras iam pompa ſonat, pilentaque ſacra
Præradiant ductura nurum.

Liuius pilenta matronis à Senatu ob munificentiam conceſſa tradit his verbis: *Honoremq́ ob eam munificentiam ferunt matronis habitum, vt pilento* (codices impreſſi habent plauſtrò, vetus exemplar pilento,) *ad ſacra ludoſq́ carpentis feſto, profeſtoq́ vterentur.* Iſtiuſmodi vehicula vndique tecta & munita arcendæ aeris iniuriæ camerata dici poſſunt, ſicut & geſtatorium Suetonio dictum, Iuuenali lectica. Erat & aliud Gallicum vehiculi genus Benna nuncupatum, à quo combennones dictos eſse legimus apud Feſtum ſocios (compagnos) in eadem benna ſedentes. Tales puto eſſe carros Polonorum & Brabantinorum, ſine operimēto ex viminibus ferè. Viliſſimum plauſtrum, vel ploſtrum vt Columella loquitur, quo videlicet fimus conuehi ſolet. Oſcorum lingua teſte Feſto vehia dicebatur. Vehes verò vel vehis eſt quantum fœni vel fimi vna vectura in plauſtris vel alijs inſtrumentis ferre poſſumus. Vtuntur hac voce Plinius & Columella. Differt ab omnibus traha vel trahea, Caret enim rotis. Erant & ſacra vehicula, quæ thenſæ dicebantur, quarum etiam icones aliquot inter numiſmata recenſuimus: quam à mulis tractam fuiſſe Nonius indicat his verbis: *Vnde thenſam atque mulos ſine eam pedibus graſſari.* Ad omnia iſthæc vehicula conducenda trahendaue equorum vſus eſt, vel ſaltem eſſe poteſt. De rhedis id oſtenſum antea: quibus adde ex Iuuenale: *Tritoq; trahunt epirhedia collo Segnipedes.* De eſſedis Virgilius: *Gallica vel molli melius feret eſſeda collo.* In his tamen mulorum quoque vſus fuit, vt conſtat ex Claudiano: vbi de Gallicis mulabus loquitur: vti & in carpentis; Liuiæ enim Auguſtæ carpento muli iuncti conſpiciuntur in antiquo eius numiſmate. Nero verò teſte Plinio oſtētabat hermophroditas ſubiuges carpento ſuo equas. Fortaſſis equos viri, matronæ mulos iungebant. Sipontinus carpentarium equum interpretatur qui carpenta ducit, & fabrum qui facit. Ab hiſce rurſus rhedis & carpentis differunt illa de quibus loquitur his verbis Pauſanias: *Ad carpentum iungebantur equæ doſſuariæ, è quibus extremo curriculo deſilientes seſſores prehenſis manu frenis ad metam curſitabant, qui mos ætate mea ſeruatur ab ijs qui Anabatæ vocantur. Inter Rhedarum & carpentorum au-*

Lib. 5. H

Equus carpentarius.

A *rigas tantum intereſt, quod his alia ſunt inſigna, maſculos equos agitabant. Rhedam trahebant muli iugales bini, inuento neque priſco neque eleganti, & alioqui antiquitus inter portenta Eleis muli fuerunt, atque adeò vt animal id intra fines ali religio eſſet.* Hæc ille, vehiculorum quædam genera intelligent, quibus in Olympijs certabatur. Cæterùm cùm ſimpliciter carpentum in Romana hiſtoria nominatur, tunc puto, illud intelligendum, quo matronæ per vrbem vehebantur. Dictum eſt enim carpentum quaſi carmentum à Carmenta Euaudri matre, vt notum ex primo Factorum, vbi Ouidius ait: *Manni.*

Nam prius Auſonias matres carpenta vehebant, *Am.2.16.*
Hæc quoq; ab Euandri dicta parente reor.

Manni autem etiam potiſſimum ad hæc nobiliora vehicula eligebantur, vt licet conijcere ex hoc Ouidij:

Paruaq; quam primum rapientibus eſſeda mannis
Ipſe per admiſſas concute lora iubas.

Huc ſpectat hoc Lucretij:

Exit ſæpe foras magnis ex ædibus ille *Li.3. de re*
B *Eſſe domi quem pertaſum eſt, ſubitoq; reuertit* *nat.*
Quippe foris nihilo melius qui ſentiat eſſe,
Curris agens mannos ad villam hic præcipitanter.

Necnon hoc Horatij in Menam inuecti, qui olim ſeruus, nunc dominus nobili vectus vehiculo principium virorum more ad villam proficiſcitur:

Sectus flagellis hic triumuir alibus
Præconis ad faſtidium.
Arat Falerni mille fundi iugera
Et Appiam mannis terit. *Lib.3.Car.*

Idem aliàs inquit: *Od.28.*

Rumpat & ſerpens ites inſtitutum
Si per obliquum ſimilis ſagittæ
Terruit mannos.

Et rurſus alibi: *L.1.Epiſt*

—— Etiam certus conuiua iubetur
C *Rura ſuburbana indoctis comes ire Latinis*
Impoſitus mannis.

Erant autem manni ad hunc vſum detonſi, quòd diſcimus ex hoc Propertij: *Lib.4.*

Hunc mea de tonſis auecta eſt Cynthia mannis.

Cæterùm ne quis penes Romanos tantùm equorum in vehiculis vſum fuiſſe arbitretur, is & ex Euripide diſcat, idem etiam à Græcis priſcis factum, vbi matrona exitura è vehiculo, famulas *In Ephigenia.* monet, vt aliæ deſcenſum iuuent, aliæ ex aduerſo equis ſe opponant, vt ſi timore alioquo affecti, fugam minantes cohibeant:

Καί μοι χέρος (inquit) *τις ἐνδότω στηρίγματα*
Τᾶχυ ἀπήνης ὡς ἂν ἐκλίπω καλῶς. *Equis vehi*
Αἱ δ' εἰς τὸ πρόσθεν στῆτε πωλικῶν ζύγων. *periculoſũ.*
Φορβερὸν γὰρ ἀπαράμυθον ὄμμα πωλικὸν, id eſt
Et mihi aliqua manum ſubijciat fulcimina
Vt ſedem currus relinquam commodè.
Aliæ autem equis ſtate aduerſæ iugis
D *Terrifica enim res eſt oculus equi ferox.*

Eleganter etiam Seneca Tragœdus Hippolyti exemplo docet, quam periculoſum ſit equis vehi vehiculo iunctis:

Inobſequentes protinus frenis equi
Rapuere currum, iamque de errantes via
Quacumque pauidos rapidus euexit furor,
Hac ire pergunt, ſeque per ſcopulos agunt:
At ille qualis turbido rector mari
Ratem retentat, ne det obliquum latus
Et arte fluctus fallit; haud aliter citos
Currus gubernat: ora nunc preſſis trahit
Conſtricta frenis, terga nunc torto frequens
Verbere coercet: Sequitur aſsiduus comes.

Nunc

Nunc aqua carpens ſpatia, nunc contra obuius E
Oberrat, omni parte terrorem mouens.
Non licuit vltra fugere: nam torno obuius
Incurrit ore corniger ponti horridus,
Tum verò pauida ſonipedes mente exciti
Imperia ſoluunt, ſeque luctantur iugo
Eripere, rectique in pedes iactant onus
In ora præceps gnatus implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus: & quanto magis
Pugnat, ſequaces, hoc magis nodo ligat.
Senſere pecudes facinus, & curru leui
Dominante nullo, qua timor tollit, ruunt.
Talis per auras non ſuum agnoſcens onus
Solique falsò creditum indignans diem
Phaetonta currus deuia excuſſit polo.

Metam. 2. Ouidius item Phaetontis exemplo furentium curſum difficillimè cohiberi poſſe indicat: F

Parce puer ſtimulis, & fortiùs vtere loris,
Sponte ſua properant, labor eſt inhibere volantes.

Equi iugales quales eſſe debent. Sed hae de re aliàs etiam egimus. Vt verò ad vſum horum iumentorum ad vehicula reuertamur: Noſtro tempore nobiles ſummoperè ſtudent, vt equi vehicularij non ſolùm eiuſdem ſint coloris, verùm & magnitudine & proceritate & ſi fieri licet, ætate pares, regios antiquorum mores imitantes. *Iliad. β.* Nam Homerus de equis Eumeli ſcribens σταφύλῃ ἐπὶ νῶτον ἐΐσας, magnitudine & proceritate inter ſe omnino pares fuiſſe, & quaſi ad regulam vel perpendiculum æquales docet: ſicut & à coloris ſimilitudine ὄτριχας dixerat, & à pari ætate οἰέτεας. ſed verſus eius ob elegantiam recitabo:

Ἵπποι μὲν μέγ' ἄρισται ἔσαν φηρητιάδαο,
Τὰς Εὔμηλος ἔλαυνε, ποδώκεας ὄρνιθας ὥς.
Ὄτριχας, οἰέτεας, σταφύλῃ ἐπὶ νῶτον ἐΐσας, id eſt.
Equa quidem multò præſtantiſsima Pheretiada,
Quas Eumelus agitabat pedibus veloces vt ſunt aues,
Simili pilo, coæuas, velut ad perpendiculum tergo æquales. G

EMBLEMATA.

Emblema Alciati in adulari neſcientem:

Scire cupis dominos toties cur Theſſalis ora
Mutet, & vt varios quæras habere duces?
Neſcit adulari, cuiquamve obtrudere palpum,
Regia quem morem principis omnis habet.
Sed veluti ingenuus ſonipes, dorſo excutit omnem,
Qui moderari ipſum neſciat hippocomum.
Nec lauire tamen domino fas, vltio ſola eſt
Dura ſerum vt ſubeat ferre lupata magis.

Carneadis dictum. Sumptum eſt emblema ex Plutarcho de diſcrimine adulatoris. Pulchrè igitur (inquit) Carneades, qui diuitum & regum filios nihil rectiùs diſcere, quàm equitare affirmabat. Præceptor enim illis inter litterarum exercitationes palpatur: illis in palæſtra ſe ſubmittunt antagoniſtæ vincique ſinunt. Attamen equus qui ſit ne princeps an priuatus, diues an pauper ſeſſor ignorat, dorſo excutit indoctum moderatorem. Aliud eiuſdem inſcriptum, temeritas. H

In temeritatem.
In præceps rapitur, fruſtra quoq; tendit habenas
Auriga: effreni quem regit oris equus:
Hunc fac ne huic credas, ratio quem nulla gubernat,
Et temere proprio ducitur arbitrio.

Lib. 1. de vita Moſis. Apparet Philoni Iudæo acceptum referendum eſſe, qui nimirum ſimiliter ſcribit: In vniuerſum dabat operam, vt ad primos impetus animi reſiſteret, quaſi contumacem equum obſeruans: nimirum, ne inuito auriga ratione curſum plus ſatis accelerantes confunderent, perturbarentque omnia. Hæ ſunt enim bonorum & malorum origines: bonorum, ſi ratio teneat imperium: contrarium, ſi affectus dediſcant obedientiam. Aliud in temerarios:

In temerarios.
Aſpicis aurigam currus Phaetonta paterni,

Igniuòmos

A *Igniuomos auſum flectere Solis equos.*
Maxima qui poſtquam terris incendia ſparſit
Et temerè inceſſo lapſus ab axe miſer.
Sic pleriq́; rotis fortuna ad ſidera reges
Euecti, ambitio quos iuuenilis agit,
Poſt magnam humani generis cladem q́; ſuamque,
Cunctarum pœnas denique dant ſcelerum.

Aliud Achillis Bocchij inſcriptum: Confectus ſenio Enni equus quieſcit: indicans, ferendam egeſtatem & ſenectam humaniter. *Ennij equus ſenio cōfectus.*

Ennius ille olim paupertatem atq́; ſenectam,
Quæ duo longè maxima vulgò onera eſſe putantur,
Dicitur vſque adeò fortis victor q́; tuliſſe,
Vt viſus ſit eis penè oblectarier vltrò.
Quod certè ſapienter fecit, vt omnia dixit,
Namque petenda à ſe ipſo conſtituit bona primum
B *Vera; quibus facile bene viuitur, atq́; beatè,*
Inde malum huic poterat non vllum iure videri,
Quod Natura parens, vel ſors aduerſa tuliſſet.
Non igitur ſenium, non pannis obſita egeſtas
Non externa alia, & mores culpentur iniqui.

Aliud eiuſdem cum lemmate: Felicitas prudentiæ & diligentiæ vltima eſt: in quo curſor pingitur publicus. *Prudentia & diligentia vltima felicitas.*

Mutare equos ad celeritatem haud eſt ſatis
Huic, quem vides, ni diligentia vtier
In exequendo itinere ſtet ſententia, &
Segnis ſine intermiſſione ſtrenuè
Noctes dieſq́; pergere, vſque dum ſemel
Curſum liceat olim inſtitutum conficì.
Nam inchoando, tum remittendo, omnium
Rerum in dies profertur euentus, licet
C *Paruarum, & abit amiſſa procul occaſio,*
Bene inchoare, diligenter progredi
A carcere ad metam, vltima eſt felicitas
Conceſſa paucis, o expetenda & omnibus.

Aliud, cuius titulus; ſemper libidini imperat prudētia, Pinguntur in eo equi indomiti & effrænes: *Prudentia libidini imperans.*

Nil violentum, quod cito idem non ſit ruiturum
Quandoquidem proprium eſt rationis
Humana interea nunquam requieſcere, donec
Ipſa ſuum ad rectum redeat, quin
Abruptis, vt equi indomiti, duro ore lupatis
Stare loco nequeunt, furibunda
Diſcurſant rapti vſque licentia, & impete vaſto,
Dum captos, preſſoſq; capiſtris
Ad palum innodent, aut ad præſepe magiſtri,
Dædala ſic miſera ambitionis
D *Atque libidinis inſana prudentia ſemper*
Et correptrix, & moderatrix.

EPITAPHIVM.

Equos aliquot generoſiores ſepulturam meruiſſe, eiſdemque epitaphia erecta fuiſſe non ſemel meminimus, quæ tamen epitaphia temporis inuidia interciderunt. Habes hic vnum, quod M. Carolus Capellus Venetorum apud Florentinos Legatus equo ſuo erexit: *Equi M. Caroli Capelli epithaphium.*

OSSA EQVI CAROLI CAPELLI, LEGATI VENETI, OBSESSA VRBE.

Legitur in marginibus Arni, vt ſcribit Thomas Procacchius in opere ſuo de funeribus antiquis.

VSVS IN AGRIS.

QVEMADMODVM ad plauſtra, quibus ad impinguandos agros, fimus vehitur, in multis regionibus, boues iunguntur, ita etiam eorundem ad arandum iiſdem in locis vſus eſt, atque ita olim quoque in Italia factum fuiſſe, vel ipſa hæc Horatij prouerbialis parœmia admonet:

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Et Plutarchus in libro de tranquillitate animi indicaturus, quemlibet ſuo ipſius ingenio debere vti ad ea, ad quæ natura factus eſt, neq; id ad aliùs vitæ ſtudium trahendo, huic vim debere fieri, citat hos verſiculos:

Equus eſt ad currum idoneus:
Ad aratra bos, &c.

Equi vbi arant.
Et tale quid proxima rubrica ex Cicerone diximus. Non deſunt tamen regiones, in quibus equi arant. Toto Belgio niſi equos arare videas: boum arationes planè ignorant. Celerrima eſt equorum aratio, arantque vno die, quod vix triduo præſtare queant boues: Neque etiam res eſt noua, ſed & priſcis Græcis cognita, vt ex Sophocle docemur, induſtriam hominis cæteris admirandis præferente: *Tellurem* (inquit) *incorruptam & indefeſſam obliquis ſcindit aratris, annoſq; exercet per ſingulos, equiſque validis verſat.* Vandalicum verò aratrum perficitur duobus bobus & totidem equis, vt ſcribit Cranzius: meminique me aliquando in ciſalpina Gallia equos, muloſq; bobus permixtos ad aratrum conſpexiſſe, id quod nulla ratione improbari debet, cùm ſic tarditatem boum, celeritate equorum emendari ſit rationi conſonum, vti contra equorum debilitatem robore boum. Eſt & mulorum aratio non infrequens, & ab Homero in Iliade cæteris prælata. Sed & hanc Arietha Hiſpanus ſingulari opuſculo ex profeſſo reprehendit, bubulam cunctis præferens. F

In Antigone.
Lib. 4. Vandal. c. 36.

Vſus ad terendam ſegetem.
Alunt item noſtro tempore diuites equarum armenta, cùm ad alia, tum ad terendam & ab acere excutiendam ſegetem: quod & ipſum quoque ab antiquis ad nos dimanauit. Meminit enim huiuſce equorum vſus Plinius: *Meſſis ipſa* (inquit) *alibi tribulis in area, alibi equarum greſſibus exteritur, alibi perticis flagellatur.* Iam verò quantum vtilitatis domino equus rependat ſuo

Fimi vſus.
Chil. 1. 2.
fimo, vel ſolus nos docere potuit Veſpaſianus Cæſar, qui id vendebat, vt in Chiliadis annotauit Tzetzes, cumq; id ægrè ferret & reprehenderet Titus filius, aurum quod inde collegerat, odorandum præbuit. Attamen authore Varrone in ſegetibus minimè vtile eſt, ſed optimum in pratis, vt cæterorum veterinorum, quæ hordeo veſcuntur. Apud Tartaros ligni loco vtuntur. Hermolaus propriè Græcis [illegible] vocari ſcribit: Varinus verò σίλον, σίλιθον, ἀπασίλια. G

VSVS IN LVDIS.

Scaliger li. 1. poetices cap. 22.
BINA priſcis fuere exercitia, ſimplex vnum, alterum compoſitum: Illius ſpecies potiſſimùm quinque, curſus, ſaltus, lucta, pugillatus, iactus: huius pancratium & pentathleum. Opibus deinde creſcentibus obtinuit luxus, vt etiam equos alerent curſores, generoſos ſcilicet & curſu validos. Hos quod publicis certaminibus & ſpectaculis curſu certarent, propoſitis præmijs,

Equorum curſorum nomina.
Græci ἀθλητάς, ἀγωνιςὰς, & ἁμιλλητήρια appellare ſolent, vt apud Pollucē & Vaunum legimus, id eſt certatores, ad certamina exercitatos: & ſi vincerent, ἀθλοφόρους, aut νικηφόρους, quaſi ex certamine victoriam reportantes: ipſum verò certamē ἱπποδρόμιον, cùm ſit ἐφίππιον ipſa ſella. Ἀγωνοθέται, H

Certaminū equeſtrium origo.
Lib. 8.
qui certamina ipſa ponerent. Huius rei origo in Olympo apud Piſam & Elidem, Arcadiç oppida, vbi vel ſinguli curſu certabant, vel bigis aut quadrigis iuncti, rhedæ item & carpento. Quo verò tempore inceptum, non ſatis conſtat. Strabo poſt Troiana tempora inchoaſſe arbitratur: cuius rei illud facit argumentum, quòd nullam de Olympicis mentionē fecit Homerus, cùm meminerit tantùm de nonnullis certaminibus funebribus. Alij multò antiquiora faciunt hæc certamina, de tempore tamen diſcrepant, argumento quod diuerſæ ibi fierent certaminum ſpecies, vt ex recitandis apertum fiet. Bigarum certamen ad Pelopem vulgò refertur. Is namque Hippodamiæ

Bigis qui primus certauit. Pelops.
Oenomai filiæ fama & amore captus, in Elide apud patrem auſus eſt proci nomen profiteri. Oraculo monitus ille exitium ſuum pendere ex filiæ nuptijs, quibus artibus interitum effugere quærit, ſibi molitus eſt. Virginem petentibus propoſuit in bigarum certamine victori filiæ nuptias, victo mortem. Qua lege tredecim iuuenes interfecit, quemadmodum canit Pindarus

cuius

A cuius interpretes etiam eorum nomina recenſuere. Pelops à Neptuno impetratis equis victum Oenomaum in mare præcipitauit: Hippodamiam vxorem duxit: certamen victoriæ monumentum inſtituit. Hæc ita geſta ſunt ad Piſam Elidis, quæ à cognomine Endymionis filia ſic fuit nominata. Victor cotino, quæ eſt agreſtis olea, coronabatur. Hercules intermiſſum in Olympij *Hercules.* Iouis honorem victo Augea Elidis principe de præda atque manubijs inſtaurauit. Is enim ſterquilinia immania cùm haberet, neque haberet quo pacto iniret purgandi rationem, cum Hercule de certa mercede egit, eiuſmodi commodum pollicente. At poſtea mira ſapientia fluminis appulſu fimum facilè deductum vbi vidiſſet, pretiumque maius opera illa ratus negaſſet, exutus eſt vita ſimul cum imperio. Hæc ſanè vulgatiora. Pauſanias autem multò diligentiùs. Nam & duos tradit Herculis appellatione & altiùs repetit, & poſt Pelopem recenſet alios. Saturno aurei ſeculi mortales deorum tum principi erexiſſe fanum. Editum Iouem ab Rhea, alendum datum viris, quos è Creta accito Idæos dactylos, alij Curetas nominarunt. Eorum nomina, Hercules, Pæonæus, Epimedes, Iaſius, Idas, Herculem natu maximum commiſiſſe fratres ad curſus certamen, victoremque oleaſtro coronaſſe, cuius ibi ſylua frequens adeò, vt & virentes frontes ſubſternerent ad ſomnum capiendum. Ramum ex Hyperboreis allatum ab eodem Hercule ad eam *Pauſaniæ*
B magnitudinem, multitudinemque adoleuiſſe. Adeo more ſuo malæ fidei author eſt Græculus. *error.* Nam quo tempore Hercules Idæus ad Hyperboreos ſeſe contulit, qui è Creta tum primùm nauigauit? Aut vbi gentium inuenias oleaſtri arborem Hyperborei gelu patientem? Primùm igitur hunc Idæum Herculem Olympia poſuiſſe, quinto quoque anno celebranda; quot ipſi fratres extitiſſent. Quin Iouem tum adoleſcentem lucta certaſſe cum Saturno de imperio & viciſſe: curſu ab Apolline victum Mercurium, Martem verò pugillatu. Quinquageſimo poſt Deucalionis diluuium anno, Clymenum Cardis filium, vnum ex Herculis Idæi nepotibus, è Creta veniſſe, atque Olympicum certamen quaſi familiæ ſuæ prærogatiua inſtauraſſe: aramque tum Curetibus, tum ſuæ gentis authori Herculi ſtatuiſſe, quem παραςάτην cognominari iuſſit. Hunc poſtea Clymenum Aethlio ſatus Endymion exactum regno priuauit, liberiſque ſuis in curſus certamine regnum propoſuit victori. Altero ab hoc ſeculo Pelopem quàm magnificentiſſimo apparatu eos ludos illuſtraſſe. Pelopis filius ex Elide per vniuerſam diſperſis Peleponeſum, Amythaon Cretheo genitus, nepos Endymionis, Olympia indixit. Poſt eum Pelias & Neleus communi tum gloria tum authoritate. Poſtea Hercules Amphitryonis capta Elide. Iolaus curru vicit: Iaſius Arcas κέλητι, id eſt, equo ſolo: Caſtor curſu: Pollux pugnis, Hercules lucta & pancratio. Se-
C cundum hoſce Oxylus qui in Elide regnum obtinuit, renouauit. Intermiſſum deinde vſque ad Iphiti tempora. Sub quo certaminum inita ratione, multa omiſſa fuiſſe propter inſcitiam atque obliuionem. Cuius rei argumentum afferunt, quòd cum primùm ſolius curſus præmia poſita fuerint: aiuntque victorem Eliacum Corœbum. Aliquot annis pòſt in mentem veniſſe δίαυλον: ita- *Diaulus.* que additum priſtino curſui, quem vicit Hypenus Piſæus, ſequenti Olympiade Acanthus. Anno inde quintodecimo Pentathli ac luctæ memoriam renouatam. Illo Lampidem, hac Eurybatum victores declaratos. Quinta poſt eam Olympiade, quæ tertia & viceſima numerabatur, pugilatus redditus, quo vicit Onomaſtus Smyrnæus. Quinta & vigeſima equorum curſus additus. Pagondas Thebanus curru cæteros anteiuit. Octaua ab hinc Olympiade, excitatum deinde pancratium, & equus ſingularis. Hoc polluit Crauxidas Cranonius, illo Syracuſanus Lygdamis, cuius corporis magnitudinem Herculeæ parem memoriæ prodidere, quare & celebratum eſt eius ſepulchrum ad Latomias. Neque verò ſolùm viris, ſed pueris quoque certamina indicta ſunt: curſus quidem ac luctæ ſeptima ac triceſima Olympiade: lucta vicit Hippoſthenes Lacedæmonius: Polynices Elæus curſu. Pugilatum prima & quadrageſima, Superauit Philetas Sybaritanus. Quinta & ſexageſima curſus in armis cœptus ſimul cum ſcutis. Excelluit Demara-
D tus Herenſis. Tertia & nonageſima bigis, quibus Elæus Euagoras victor fuit, idque equis *Quales e-* perfectis: nam etiam pullos introducebant, quemadmodum vnde centeſima Olympiade, qui- *qui in cer-* bus coronam tulit Sybariades Lacedæmonius, atque ibi quidem vnicus pullus currum trahebat. *tamine.* Poſtea verò etiam iuncti bini. Item ductus vnus ſine curru, κέλης. Bigis palmam tulit mulier è Macedonia Beliſtiche nomine: ſingulari equo Lycius Tlepolemus. Centeſima quadrageſima quinta pueris conſtituto pancratio, victor fuit Phædimus Aeolenſis ex vrbe Troade. Quinetiam quibuſdā aliquando inſtitutis alio tempore abſtinuere. Triceſima enim octaua pueris pentathlum propoſitum, poſtea deſitum eſt. Qua tempeſtate Eutelidas Lacedæmonius pretium operæ tulit. Quemadmodum ἀπήνης & κάλπης curſum illum ſeptuageſima hunc ſequenti Olympiade inſtitu- *Apene.* tos abrogarunt quintodecimo pòſt anno. Victor ἀπήνῃ Therſius Theſſalus fuit, κάλπῃ Achæus *Calpe.* Dymenſis. Erat autem ἀπήνη, iunctis mulabus. Equa verò Calpe fuit, de qua ſeſſor ſub ipſas metas deſiliens apprehēſis frenis ſimul cum illa decurrebat: quemadmodum qui ἀναβάται dicebantur à Græcis, qui a Calpe hoc differebant, quod equo maſculo, non fœmina vtebantur; alio more

quàm deſultores noſtri, qui equo inſidentes alterum ad manum habent, in quem è priore inſiliant. E
Interpres ἀπήνην reddidit rhedam, κάλπην carpentum. Ἀπήνης inuentum neque priſcum ne-
Lib. 7. que elegans & alioqui antiquitus inter portenta Eleis fuere muliuſque adeo, vt id animal intra
Pollucis error. fines ali religio eſſet. Κάλπης quoque Plutarchus meminit, ſimul cum gladiatorio antiquatum
ſcribens. Ἀπήνην Pollux vocat ἀμάξιον. τὸ τῶν ποιῶν ἡμιόνων ἀγώνισμα ἐκαλεῖτο κάλπην, τὸ δὲ τῶν
Calpe quales. ζυγίων, ἀπήνην. id eſt: *Certamen per mulos deſſuetos, Calpe nominabatur, apene per Zygios, id eſt biiuges.* Falli autem Pollucem iam dicta fatentur. Geſnerus Calpen non abſimilem eſſe arbitratur
equitationem ab ea, quam ⸗ἵδῶ appellari oſtendimus Xenophonti, qua vtraque bucca ad
conuerſionem aſſueſcit: nam καλπάζειν (inquit) Suidas & Varinus exponunt τὸ ἄκροις τοῖς
ἀβροῖς βαδίζειν, hoc eſt, ſummis pedibus & molliter incedere, vt ſolent ſcilicet Aſturcones ſiue
gradarij equi quorum greſſum eundem conijcit cum Græcorum ⸗ἵδῶ. Equidem κάλπις Heſy-
chio & Varino exponitur ἵππος βαδιστὴς id eſt gradarius, καὶ εἶδος δρόμου: & καλπᾶν aut καλπάζειν
Græci dicunt equum ad ingreſſum exultantem vrgere, noſtri (inquit Budæus) hoc callopare
vocant; & callopum quod illi κάλπην dicunt. Apud Plutarchum vbi Alexander, eùm equum
præhenſum contra Solem obuertiſset, atq; ita parumper παρακαλπάσας, & manu equum demul-
cens quod intelligeret de ſpiritu animoſitatem equi maximam eſſe, idem Budæus παρακαλπά- F
σας, reddit incitans ad curſum, cùm ipſi potius vertendum fuiſset, procurrere incipientem leni
curſu comitatus, vt verbum illud non actiuæ, ſed neutræ ſignificationis ſit, vt ſimplex etiam
καλπάζειν: παρὰ autem præpoſitio, ipſum iuxta & ad latus equi molliter procurriſse inſinuat:
Indices certaminũ Olympiacorum. alludit namque author ad Olympicam calpen. Vt autem ad certamina Olympia, vnde digreſſa
eſt, reuertatur, oratio: Primum quidem vnus erat author Hercules, Iphitus, Oxylus. Verùm
quinquageſima Olympiade duobus ex Elide ciuibus datus ſortitò is fuit magiſtratus. Iudices au-
tem electi nouem Olympiade quinta & viceſima, quos ἑλλανοδίκας nominarunt. Tres equorum
curabant curſum: totidem curæ erat pentarhlum. Reliquis certaminibus præerant reliqui. Alte-
Circẽſium origo. ra deinde Olympiade additus & decimus. Quum autem eſſent Eleenſibus tribus duodecim, cen-
teſima tertia ſingulis tribubus ſinguli iudices electi ſunt. Ab hiſce Olympicis ludis ſiue certami-
Li. 14. Annal. nibus Circenſes ſiue Romanos dimanaſse Acron teſtatur, in hoc Horatij: *Metaque feruidis Euitata rotis. Circenſes (inquit) agones in honorem Iouis Olympij inuenti ſunt apud Elidem; inde factiones*
Lib. 1. *quadrigarum in Circo.* Tacitus verò equorum certamina à Thurijs Romanos petijſse tradit. Liuius
autem equos à Thuſcis deriuat, inquiens: *Ludicrum fuit, equi pugileſque ex Hetruria maximè acciti.* Et cùm equorum certamina (inquit Lipſius in ſuo commento) antiquiſſima Romæ ſint, vix G
videntur ea petiſſe tam longinquè. Magna Græcia certè & ora illa in qua Thurij, non tam per-
nota tum Romanis. Quæ tamen frons mea à Tacito diſſentientis? Thurij vicini Tarentinis, ab ijſq;
Troia ludi antiquitas. creſi, vt Strabo narrat: quorum olim Sybaris oppidum, celebre delicijs. Ab Auguſto colonia
illuc deducta, Copiæ. Cæterùm cùm apud Romanos, plures fuerint equi celebrati ludi, quàm
in Olympo dictum eſt, fieri poteſt, quod à diuerſis etiam nationibus, eos mutuauerint, nam &
Lib. 10. cõment. reip. Rom. c. 14. Troiæ luſus abuſq; Troiæ excidijs Aeneam attuliſſe extra omnem controuerſiam eſt. Ludos qui
equis apud Romanos fiebant, quinq; generum reperiſſe ſe ait Volfgangus Lazius, hoc eſt, in-
quit, prodromum, cùm equi ad metam è carceribus emiſſi, contentione inſidentium currebant:
curſum vehicularium, curſum decurſorium circa rogum, ludos ſeuirales, ludos Neptunales, &
Ludi ſeuirales. equeſtres. Sed ab eo oſtendendum erat, quomodo ſeuirales differrent à caſtrenſibus, & vehicu-
lariuſne curſus eſſet, an celetum aut deſultorum. De ſeuiralibus ludis recitat hæc Capitolini ver-
ba in Marci hiſtoria: *His ita geſtis, adhuc quæſtorem & conſulem ſecum Pius Marcum deſignauit, & Cæſaris appellatione donauit: & ſeuirum turmis equitum Romanorum, iam conſulem deſignatum, creauit: & edenti, cum collegis ludos ſeuirales aſſedit, & in Tiberianam domum tranſgredi iuſsit.* Quales autem iſti
ludi eſſent & nunquid equorum in ijs peragerentur, certamina, hinc non colligas. Ego ludos H
qui equis peragebantur apud Romanos præter celetum, deſultorum, & vehiculariorum, non
reperio alios: Celetes voco, cum ſinguli equi à ſingulis inſidentibus impelluntur, idque vel ad
Dec. 3. li. 3. metam, vel aliter, vt in Troiæ luſu, deſultorios cum ſinguli equites binos trahentes equos &
Curſus equorũ deſultorum. abſque ephippijs agitantes, ex altero in alterum ſubinde mira pernicitate deſiliebant, quam-
uis in antiquis nummis Romanorum hunc curſum expreſſum non reperiam. Fuiſse tamen diſci-
mus ex Liuij hiſce verbis quæ & aliàs recitauimus: *Quibus deſultorum in modum binos trahentibus equos, inter acerrimam ſæpe pugnam in recentem equum ex feſſo, armatis tranſilire mos erat.* Me-
In Iulio ca. 39. minit & Suetonius: *Quadrigas (inquit) bigaſque & equos deſultores agitauerunt nobiliſsimi iuuenes.* Iſtiuſmodi ludos D. Chryſoſtomus in libro de Circo vocat, ni fallor, τὰ πρῶτα ἀκροβολήματα, cùm inquit: μὴ περιπατεῖν τὰ πρῶτα ἀκροβολήματα, ἵνα μὴ καλὰ δόξῃ σε τὰ πρὸ ἀγῶνος ἀποδειχθῆναι, ἀλλὰ ἀκροβολισμῶν καὶ διαγωνίσαις, id eſt, *ne te proluſio paribus in equis delectet, ne ante induinam legitimamque certamen in diſcrimen venias, ſi paribus equis curreretis.*

A *revis*. Inuenio & Latinis Vertumnum nominari, ex Propertio, dum canit: *Vertumnus*

Eſt etiam aurigæ ſpecies Vertumnus, & eius
Traijcit alterno qui leue pondus equo.

Aiuntque Caſtoribus fuiſſe ſacros hos ludos, quòd alternis è cœlo per inferos euntes ac redeuntes Caſtores ſedemque per vices commutantes oſtenderent. Pollux (inquit Hyginus) ſtellam quam *Fabula.* à Ioue acceperat, cum fratre communicauit, ideoque dicitur Caſtro alterna morte redemptus. *Caſtoris &* Vnde etiam Romani ſeruant inſtitutum, cum deſultorem mittunt, vnus duos equos habet, pi- *Pollucis fa* leum in capite, ex equo in equum tranſilit, quòd ille ſua & fratris vice fungatur. Huc pertinet *bula.* & hoc Manilij:

Necnon alterno deſultor ſidere tergo
Quadrupedum.

Caſſiodorus deſultorios equos eſſe ſcribit, per quos Circenſium miniſtri miſſus denunciant exi- *Epi 34. 5.* turos (vt Luciferi quadam in aſtris ſimilitudine præcurſorias velocitates imitari videātur, vt Hermolaus citat in gloſſematis in Plinium,) deſultorem verò eum, qui equos deſultorios alit, docetque. Cæterùm eum quoque qui certat, rectè deſultorem dixerimus, nam & apud Vlpianum le-
B gimus Digeſtis de præſcriptis verbis: *tuque deſultor in his encurreris & viceris.* Fuiſſe item deſul- *Deſultor* tores appellatos qui præludia ludorum faciebant & qui miſſus equorum denunciabant exituros, *qui.* vt hodieque in haſtiludijs fieri aſſueuit, ex eodem diſcimus Caſſiodoro. E contrario deſultorios equos multi, ac Onophrius in primis Panuinius in libro de ſpectaculis Romanis, ſingulares fuiſſe *Lib. 3. Epi.* contendunt, qui præmio currerent, cùm id clarè (inquit hic) ex Dionyſio, & tabulis antiquis in- *Cap. 9.* telligatur: alios verò equos, qui nullo victoriæ præmio currentes, bigas tantùm & quadrigas, tanquam miniſtros & adhortatores comitatos. Nam in vetuſtis tabulis aurigarum currus, equus ſingularis antecepit: equos verò deſultorios cum premio currere, quemadmodum & bigas & *Li. 34. c. 5.* quadrigas. Hæc ille. Et Plinius quidem ſolos celetes & vehicularios videtur agnoſcere: *Equeſtres vtique ſtatuæ* (inquit) *Romanam celebrationem habent, orto ſine dubio à Græcis exemplo. Sed illi celetas tantùm dicabant in ſacris victores. Poſtea verò & qui bigis vel quadrigis viciſſent. Vnde & noſtris currus in his qui triumphauiſſent.* Eoſdem celetas interdum idem Plinius vocat celetizontas participio Græco. Varro quoque nulla celetum facta mentione deſultorium pro celete accepiſſe videtur, dum inquit: *alij (equi) ſunt ad rem militarem idonei, alij ad vecturam, alij ad admiſſuram, Li. 2. de re alij ad curſuram, alij ad prædam: non itidem ſunt ſpectandi atque habendi. Itaq; peritus belli alios eligit Ruſt.*
C *atque alit ac docet; aliter quadrigarius ac deſultor.* Sed quod ad Varronis locum attinet, ex eo nihil inferri poteſt probabile, cum celetes & deſultores eiuſdem celeritatis equis vſos fuiſſe ratio ipſa ſuadet, Plinius verò deſultoriorum non meminit, quia de ijs curſibus loquitur quos Romani à Græcis mutuo acceperunt; adhæc curſum deſultoriarum infrequentem fuiſſe mihi facile perſuadent hæc Ciceronis verba, quibus ea propter damnare eum videtur: *Reſpondeo igitur Poſthumio primum, qui neſcio quo pacto mihi videtur prætorius candidatus in conſularem, quaſi deſultorius in* *In Ora. pro quadrigarum curriculum currere.* Qui celetibus currebant ſingulatores dictos fuiſſe docet Seneca. *L. Murana.* Hunc curſum cæteris antiquiorem tradit Scaliger, creſcentibus opibus creuiſſe etiam luxum in- *Singulato-* quiens: ergò non contentos equorum curſu ſolo, iunctos etiam binos ad currum, & biiugos di- *res.* ctos; quaternos quadrigæ: à Græcis illos διώρυς, hos τετράωρυς & τεθρίππους. Celetum certa- *Li. 2 de be-* men aliquot habet differētias. Erat enim decurſio funebris ad rogum, erat decurſio ludicra, ideo- *nef. ca. 23.* que feſtis voluptarijs, ludiſq; publicis & in Circo celebrata, erat decurſio militaris & militiæ quā- *Li. 1. poetc.* dam imaginem præ ſe ferens, hinc inde concurrente milite & equitandi peritiam oſtendente co- *22.* ram ſuis imperatoribus. In iſtiuſmodi decurſionibus equites habitu armiſq; induti militaribus ad *Celetū cer-* præfixam currebant metam, ſed in funere ad rogum adigebantur equi. Sed prēter hanc equeſtrem, *taminis va*
D erat quoque pedeſtris, vt meminit Suetonius in Domitiani hiſtoria: *Spectacula magnifica aſſiduè rietas. & ſumptuoſa edidit, non ſolum in anphiteatro, verum & in Circo: vbi præter ſolemnes bigarum qua-* *Decurſio drigarumq; curſus, prælium duplex, etiam equeſtre & pedeſtre commiſit.* Certamen ludicre equeſtre *militaris.* Troia, ſiue ludus Troianus vocabatur: ſed his pòſt. Maior autem Romanis ex vehiculari curſu *Lib. 3.* quàm ex celetibus erat voluptas, vt vel vnius Neronis principis terrarum exemplo innoteſcit, *Lib. 16.* qui ipſe ſæpenumero aurigam egit: & ratio fortaſſis fuerit quod vehiculo iūcti equi perniciùs cur- *Voluptas ex* runt, quam ſeorſum acti, non quia maiori vi admiſſi aera impellant verùm quod inflammet mu- *quo certa-* tua hæc contentio & concertatio feruorem animi addat, vt ex Plutarcho ſuo loco dictum eſt. Hi- *mine maior* ſce ludis ita autem delectabatur Pop. Rom. & Græci, vt nihil illis maiori curæ videretur. De Grę- *& cur.* cis mentio apud Demoſthenem in Erotico: πολλῶν (inquit) θρυλλούντων, ὡς ἐν τοῖς ἱππικοῖς ἀγῶσιν ἡδίστην θέαν παρέχονται τὰ ναυαγοῦντα, id eſt, *multis dicentibus quod in curulibus certaminibus pulcherrimum ſpectaculum præbent currus fracti & naufragi.* De Romanorum voluptate Iuuenalis in *In Pelopida Sat. 11.* primis dicebat:

Ille dolor ſolus patriam fugientibus, illa. E

Sat. 3. Et antea dixerat:

Si potes auelli Circenſibus.

Elegantiſſimè rurſus alicubi:

-- Iam pridem ex quo ſuffragia &c.
Vidimus, effugit curas: nam qui dabat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Popul. Rom *Continet, atque duas tantùm res anxius optat*
ſpectaculis *Panem & Circenſes.*

delectatum. Hinc & apud Symmachum vrbis ſub Archadio, Valentiniano ſecundo, & Theodoſio præfectum legimus in epiſtolis: *Orat igitur clementiam veſtram, vt etiam curules & ſcenicas voluptates, Circo & Pompeianæ caueæ ſuggeratis. His enim gaudet vrbana lætitia, cuius deſiderium pollicitatione nouitis.* Feliciſſimè autem atque diſertiſſimè hanc populi voluptatem expreſſit Silius, dum canit:

Fluctuat æquoreo fremitu rabieq; furentum
Carceribus nondum reſeratis mobile vulgus,
Ante fores oculis & limina ſeruat equorum: F
Iamque vbi prolato ſonuere repagula ſigno,
Tollitur in ſignum furiali turbine clamor.

Hinc etiam author libri de cauſis corruptæ eloquentiæ inquit: *Iam verò propria & peculiaria huic vrbi vitia. Penè in vtero matris concipi mihi videtur hiſtrionalis fauor, & gladiatorum, equorumque*
In Nigrino *ſtudia.* De eadem Circenſium inſania Lucianus: *Quod ſi inde digreſſus aliorum hominum meminiſſet turbas, quæ in vrbe commemorabant & tumultus ac impulſus & theatra & Circum & aurigarum imagines & equorum nomina & ſermones de ijs apud angiportus.* Chryſoſtomus quoque in libro de ſpectaculis hanc eandem exaggerat inſaniam his verbis: *Quàm vana ſunt iſtæ certamina, lites in coloribus, contentiones in curribus, gaudere quòd equus velocior fuerit, mærere quod pigrior.* Ita & Plinius in epiſtola ad Caluiſium, *Omne* (inquit) *hoc tempus inter pugillares ac libellos iucundiſſima*
Lib. 8. Epi. *quiete tranſmiſi. Quemadmodum* (inquit) *in vrbe potuiſti? Circenſes erant, quo genere certaminum ne leuiſſimè quidem teneor. Nihil nouum, nihil varium, nihil quod non ſemel ſpectaſſe ſufficiat: quo magis miror tot millia virorum pueriliter identidem cupere currentes equos inſiſtentes curribus homines videre. Si tamen aut velocitate equorum aut hominum arte traherentur, eſſet ratio nonnulla: nunc fauent panno, pannum amant, &c. Cognoſce* (inquit Tertullianus) *dementiam de vanitate: Miſit,* G *dicunt & nunciant inuicem quod ſimul omnibus viſum eſt. Teneo teſtimonium cæcitatis: non vident miſſum quid ſit, & mappam putant: ſed eſt diaboli ab alto præcipitati figura.* Ageſilaus rex iſtiuſmodi certamina nullius eſſe veræ virtutis, nihilque aliud habere quam opum & impendiorum oſtentationem, eoque fœminis quam viris digniora, Græcis oſtendere cupiens, ſorori Cyniſcæ perſuaſit, vt conſcenſo curru certaret in Olympijs, quod narrat Plutarchus in Apophtheg. Laconicis & Alex. ab Alex. ſcribit apud Siginnos qui Perſicè viuunt, quadrigas agitare fuiſſe puellare ſtudium: nondumque adultam virginem quadrigas flectere & circumagere magna facilitate calluiſſe. Hos ſimiliter ludos intelligit M. Tullius in oratione pro Archia poeta, cùm ait: *Quis tandem me reprehendat, aut quis mihi iure ſuccenſeat? ſi quantum cæteris ad ſuas res obeundas, quantum ad feſtos dies ludorum celebrandos, quantum ad alias voluptates; & ad ipſam requiem animi & corporis conceditur temporum; quantum alij tribuunt tempeſtiuis conuiuijs; quantum denique alea, quantum pila, tantum mihi egomet ad hæc ſtudia recolenda ſumpſero.* Populus autem, quin & equites tanta voluptate ſpectatores ſe exhibebant, vt media ſæpe de nocte in Circo loca occuparent, vt teſtatur Suetonius: *Inquietatus* (Caligula) *fremitu in Circo loca de media nocte occupantium, om-*
In Caligula *nes fuſtibus abegit.* Nemo verò ſignificantius hanc populi voluptatem expreſſit Ammiano Mar- H
Lib. 28. cellino Valentiniani res geſtas recenſente: *Inter quos* (inquit) *hi qui ad ſatietatem vixerunt, potiores authoritate longæua, per Ianos & fora clamitant ſæpe, rempub. ſtare non poſſe, ſi futura concertatione quem quiſque vendicat, carceribus non exiluerit princeps & circum flexerit metam. Exoptata die equeſtrium ludorum interlucente, nondum ſolis puro iubare, ſuſus omnes feſtinant præcipites, vt*
Spectatores qui. *velocitate currus ipſos anteeant certaturos.* Ne quis verò viros iuueneſque tantummodò ad hæc ſpe-
Lib. 3. Amorum. Eleg. 2. ctacula pronos fuiſſe putet, docet nos Ouidius nuptas inſuper & innuptas ſpectitaſſe illa.

Non ego nobilium (inquit) *venio ſpectator equorum*
Cui tamen ipſa faues, vincat vt ille, precor.
Vt loquerer tecum, veni, tecumque ſederem
Ne tibi non notus quem facis, eſſet amor.
Tu curſum ſpectes, ego te, ſpectemus vterque
Quod iuuat atque oculos paſcat vterque ſuos.

Tanta

A Tanta autem erat ſpectantium multitudo, vt Iuuenalis dixerit: *Totam hodiè Romam Circus capit.* Circum aliàs M. Varro Romæ locum patentem & celebrem fuiſſe ſcribit, vndique circum ædificijs comprehenſum, atque inde nominatum, quòd ibi equi circum metas currerent. Nec aliam ob cauſam certamina Græci ἀγῶνας nominarunt, quam ab hominum frequentia qua celebrabantur: Siquidem & omnem cœtum atque conuentum agona dicunt. Similiter in noſtrorum equiriorum feſtiuitatibus, etſi cum Romanis illis neutiquam ſint comparanda, tota confluit Bononia, vt ad poëtæ imitationem loquar. Nobiliores iuuenes per eam viam phaleratis equis obequitant, matronæ partim pilentis feruntur, partim ex feneſtris ſpectant, vt & ipſæ ſpectentur; tunc quàm aliàs ſpecioſiores; cætera loca populus complet. Equi plerumque puellos habent rectores, quidam etiam quandoque ſine ſeſſore currunt, dependentibus è tergore ad latera metallicis pilis, quibus non aliter ac calcaribus ad curſum incitantur. Vidi non ſemel qui ſimias haberent rectrices iucundiſſimo ſpectaculo. Quanta autem Circi eſſet magnitudo oſtendit Plinius his verbis: *Nunc vt Circum maximum à Cæſare dictatore extructum, longitudine trium ſtadiorum, latitudine vnius, ſed cum ædificijs iugerum quaternum, ad ſedem ducentorum & ſexaginta millium inter magna opera dicamus.* Huic maximi cognomento Circo Tarquinius Priſ-

Multitudo ſpectantiū.
Circus qui.
Lib. 36.
Lib. 1.

B cus, vt refert Liuius, Romæ primus locum deſignauit, & ludos in eo longè inſtructiùs opulentiuſque fecit, quàm priores reges. Maximus autem appellatus eſt, quòd amplitudine multo maior eſſet, quàm vel Circus Flamminius, vel Circus intimus. Hunc Circum maximum collapſum Traianus iterum ampliorem atque etiam elegantiorem reſtituit, quòd ideo ſe feciſſe inſcripſit, vt populum Rom. capere poſſet, vt apud Dionem legimus: de cuius beneficij memoria extat numus apud Sebaſtianum Eritium, cum impreſſo Circo & equirijs, vt ſuo loco indicauimus. Iam verò non in hoc ſolummodo Circo ſed & in Flamminio celebrata fuiſſe equiria author eſt M. Varro, dum ait: *Circus Flaminius dictus eſt, quòd ædificatus eſt circum Flaminium campum, & quod ibi quoque ludis Taureis equi circum metas currunt.* Item in Vaticano; author eſt Tacitus: *Clauſumq; valle Vaticani ſpatium, in quo equos regeret, haud promiſcuo ſpectaculo.* Idem tradit Lampridius: *Quadrigas in Vaticano agitauit, dirutis ſepulchris quæ obſiſtebant.* Plinius quoque Vaticanum vocat Circum Caij & Neronis principum, quòd in eo ludos curules peculiariter exercebant. Et Suetonius de Claudio ait: *Circenſes frequenter etiam in Vaticano commiſit.* Quin & in Capitolio quadrigarum certamen datum Plinius aſſerit Latinarum ferijs. *De abſynthij vſu* (inquit) *conuenit dicere, herba facillima, præterea ſacris Romanis celebrata peculiariter. Siqui-*

Circus Flaminius.
Lib. 4. de ling. Lat.
Vaticanū.
Lib. 3.
In Heliogabalo.
Lib. 36.

C *dem Latinarum ferijs quadrigæ certant in Capitolio, victorq; abſynthium bibit: Credo ſanitatem præmio dari honorificè arbitratis maioribus.* Fuere autem Circenſium duo genera. Fuere enim ludi Circenſes publici, fuere item priuati. Illos conijcio in Circo maximo, hos alicubi celebratos: nam & iiſdem ludis equorum & in hortis & in porticibus vſum fuiſſe reperio. Apparetque coniecturæ noſtræ fauere Ciceronem his verbis in ſecundo de legibus: *Iam ludi publici, quoniam ſunt cauea, Circoq; diuiſi, ſicut corporum certationes curſu, pugillationes luctatione, curriculiſq; equorum.* Iam verò non Romæ tantùm, ſed & in prouincijs Romani ludos exhibebant; Scipionem tradit Silius funebres patri & patruo in Hiſpania, cui tum præerat, exhibuiſſe. Idem ex his pariter Tranquilli verbis in hiſtoria Auguſti animaduertitur: *Nulliq; Græco certamini interfuit, quo non pro merito quemq; certantium honorauerit, &c.* Vbi Beroaldus in commentarijs addit: Quod autem Auguſtus non ſolùm Romæ, ſed etiam in Græcia ludos ſpectauerit, hinc colligimus, quòd omnes penè prouincias ipſe perluſtrauerit. In qua perluſtratione potuit, ſicut Flaminius Romanus Senator, ſicut Nero, intereſſe certaminibus Græcorum. Lazius ludos qui præcipuè in prouincijs celebrabantur, fuiſſe tradit, Latinos ludos, Troiæ ludicrum, ludos magnos, Circenſes, ludos Apollinares, populares, natalitios, nuptiales, quinquennales, gladiatorios, Actiacos, ſcenicos,

Capitoliū.
Circenſium ludorum genera.
L. 10. cōm. Ro. reip. ca. 10.

D augurales &c. Hucque pertinere illud Dionis Craſſij in hiſtoria Traiani, cùm de Antiochia ſcribit: *Hyemabat in ea fortè Traianus, atq; illuc milites frequentes & priuati quamplures conuenerant: alij præterea vt iura acciperent: quoſdam legationis officium, merces & priuata compendia traxerant: quamplurimi viſendi Imperatoris & ſpectandorum ludorum gratia confluxerant.* Hinc illud in iure ciuili de Lyciarchis & Syriarchis, hoc eſt deſignatoribus ludorum in Lycia, & Syria, qui Græcis βραδευταὶ nominabantur. Cæterùm nec illud ſilentio inuoluendum eſt, ludos paſſim in templis & theatris dari ſolitos. De templis meminit Dio in Adriano, cùm de architecto quodam Apollodoro loqueretur: de theatro quod ad formam hemicycli erat conſtructum, ad omnis generis ludos & ſpectacula ſpectanda, meminit Martialis hoc diſticho:

Bradeuta.

Quicquid in Orphæi Rhodope ſpectaſſe theatro
Dicitur, exhibuit Cæſar arena tibi.

Li. 1. Epig.

Fuiſſe enim & in alijs vrbibus Circos certum eſt. Refert Adrichomius in theatro terræ ſanctæ, fuiſſe etiam Hieroſolymis, in quo Herodes in Auguſti Cæſaris honorem quinquennale certa-

men

men inſtituit. De Alexandrino ſic Philoſtratus: *Cum omnis Alexandria equorum ſtudijs vehementer incumberet, atq; in Circo ad hoc ſpectaculum ciuitas vniuerſa conueniret, tantaq; plerumque oriretur contentio decertantium, vt ſe ſe mutuo etiam pertimerent, hunc morem grauiter redarguit Apollonius.* Et Echelidon Varino, locus eſt Athenis ſtadiorum octo, in quo equi certabant, ab Echelo quodam dictus, Lego item apud Platonem. *Equorum quoque Circi extra vrbem triſariam deſignandi ſunt, capacibus & amplis locis, vbi quoque ad ſagittarum omniumque telorum oportunus pateat locus iuuenibus qui eas artes & diſcere & commodè excolere poſsint.* Etſi autem alijs quoque locis Circiſque celebrarentur equeſtria certamina, Romana tamen erant præcipua, vt oſtendit Auſonius: E

Lib. 7. de rep.

Nunc etiam veteres celebrantur equiria ludi,
Prima hac Romanus nomina Circus habet.

Græcè vtrobique legitur ἱππόδρομος. Budæus autem hippodromum interpretatur locum ad equorum curſum deſtinatum, qui ſtatim intrantium oculis totus ſimul offertur, hinc atque hinc platanos, aut buxos aut cupreſſos, aut alias arbores perpetuo virentes habens. In eo (inquit) de pernicitate equorum certatur, citra ſimulacrum pugnæ, & à curſu equorum appellatur. Pro Circo etiam à quibuſdam vſurpatur καθάδρομος. Periti tamen catadromum, & hippodromum diſtingunt, quòd in hoc de equorum pernicitate certabatur, ſiue puris equis, ſiue bigis trigiſue aut quadrigis circum metas diſcurrerent, in catadromo verò diuiſas bifariam duas acies concurrere ad ſimulacrum pugnæ mos eſſet, ſublatiſque metis, quò laxiùs dimicarent, bina ex aduerſo caſtra collocarentur. Ab vtroque differt peridromus, quod facilè ex Herodiano intelligitur, qui videlicet tradit pleno amphiteatro peridromum ſupernè in circuitu Commodo exædificatum, ne cominus cum beſtijs pugnans periclitaretur, ſed ſupernè ac de tuto loco tela iaciendo iaculandi potius ſcientiam quam fortitudinem oſtentaret. Gradus habent illa quaquauerſum, vti amphitheatrum, vnde ſedentes ſpectare poſſent commodiſſimè. Alij hippodromum interpretantur ſimpliciter equorum curriculum, ſiue ſpatium decurſionis equeſtris: Latinè non ſatis ſignificanter ſtadium dixerimus, cum ſit hoc Latinè curriculum ſiue locus, in quo non ſolùm equi, ſed & homines currunt & certant aththetæ, dictum ἀπὸ τῆς στάσεως, hoc eſt, ſtatione quòd Hercules eo ſpatio vno ſpiritu confecto conſtitiſſet. Siculi ſimiliter hippodromum campum vocant, vt Heſychius ſcribit & Varinus in κάμπος, voce Latina: qua & Virgilius vtitur eadem ſignificatione: F

Catadromus.

Peridromus.
Lib. 1.
Stadium.
Campus.

Hic vel ad Elei metas & maxima campi
Sudabit ſpatia.

Et quoniam in campo, id eſt planitie equi & exultant & curſu valent, trahitur hoc vocabulum ad rem quamlibet, in qua quis copioſiùs ſtudium ſuum declarare & vires explicare poteſt. Et apud Pauſaniam lego in Arcadicis: *Tegeam contendentibus ad læuam militaris via ante ipſos Mantineæ muros campus eſt, vbi equorum curriculum.* Pro hac etiam eadem planitie hippodromi voce vſum eſſe apparet Homerum in metæ indicatione: λεῖος δ' ἱππόδρομος ἀμφίς, id eſt, *planus autem hippodromus circùm.* Heſychius denique hippodromum aſſerit fuiſſe certamen Athenis in honorem Theſei: atque inde pro loco ipſo in quo curſu certatur, vſurpari docent vulgaria lexica, hoc eſt, pro circo. Ipſam autem circi planitiem ſiue ſtadium ἱππικὸν etiam vocari, ab eodem Heſychio docemur. Horatius Latinè curriculum videtur dixiſſe: *Sunt quos curriculo puluerem Olympicum Collegiſſe iuuat*, niſi quis curriculum à curru diminutiuum accipiat, vt Curtius lib. 8. *Aliorum turbati equi non in voragines modo, lacunaſq; ſed etiam in amnem præcipitauere curricula.* Hippodromia eſt certamen equorum currentium. Inuenio & hippodromion pro hippodromo. Hippodromum Plutarchus ἱππικὸν θέατρον, Baſilius, necnon Zonaras θέατρον ἱππηλασίας, id eſt theatrum vbi agitantur equi, dicit, Cedrenus etiam κερχίοις. Hippodromios verò dicebatur menſis, in quo equorum curſu certabatur, apud Bœotos; apud Athenienſes hecatombæon, vt teſtatur Plutarchus. Ex hiſce itaque omnibus Circi figuram in forma oblongi ſpatij fuiſſe vel quilibet intelligat, cùm aliàs Nonius Circum dici tradit, omnem ambitum vel gyrum, indeque diminutiuum circulum promanaſſe. Eſſe enim Circum aiunt omne illud ſpacium quod circuire equi ſolent. Vnde etiam Romani Circum dictum putant eò quòd ibi circum metas equi currant. Græci verò à Circe filia Solis quæ patri ſuo hoc genus certaminis inſtituit, aſſerunt nuncupatum. Nunc promiſcuéne ſpectarent ſpectatores & plebſne à magiſtratu, equitibuſque loco diſtingueretur, videamus. Proditum eſt ab hiſtoricis ante Scipionem ad quingenteſimum annum ab V. C. in promiſcuum fuiſſe ſpectatum: Senatumque à populo ſecretum primùm ſpectauiſſe ludos Romanos quos Atilius Seranus, L. Scribonius Libo ædiles curules primi fecerunt. Ferunt autem Africanum quod eius rei author fuiſſet, pœnituiſſe. Cæterùm in ludis quidem theatralibus loca propria volunt Senatoribus fuiſſe aſſignata: contrà in Circo fuiſſe promiſcua. Populatia enim G H

In Camillo.
Circi figura.

A in theatro dicta loca populi vel plebis ad equeſtrium diſcrimen, id eſt quatuordecim ordinum, diſci aiunt ex hoc Tertulliani: *Vias enim vocant cardines balteorum per ambitum & diſcrimen popularium per proclinum*: ita & equeſtria dici loca equitum; docere hoc Senecam, dum ait, *equeſtria omnium equitum Romanorum eſſe*. Dicebatur & orcheſtra locus in theatris, in quo Senatorum erant deſignatæ ſeſſiones. Fauet illis Suetonius duobus in locis, ſemel in Domitiano: *quia* (inquit) *pars maior inter popularia deciderat*: ſemel in Caligula, vbi manifeſtè videtur indicare plebem in circo equitibus permixtam ſediſſe: *Inquietatus fremitu in Circo loca de media nocte occupantium, omnes fuſtibus abegit, eliſique per eum tumultum viginti amplius equites Romani, totidem matronæ, ſuper innumeram turbam cæteram. Scenicis ludis inter plebem & equitem cauſam diſcordiarum ferens, decimas maturius dabat vt equeſtria ab infimo quoque occuparentur*. Scenici autem ludi erant theatrales. Sed ex iiſdem Suetonij verbis præterea diſcimus, neque matronis à viris ſeiunctum fuiſſe locum: id quod ex Ouidio quoque diſcimus, dum canit: *Lib. 7. de beneſ. c. 12.* *Orcheſtra.* *Ludi Scenici.* *Li. 3. Amor Eleg. 2.*

Quid fruſtra refugis? cogit nos linea iungi,
Hæc ex lege loci commoda Circus habet.
Tu tamen à dextra quicunque es, parce puellæ,
B *Contactu lateris cogitur illa tui,*
Tuque quoque qui ſpectas poſt nos, tua contrahe crura
Si pudor eſt, rigido ne preme terga genu.

Fuiſſe tamen & in Circo ſeparatum à magiſtratu populum diſertiſſimis verbis aſſerit Liuius: *Tum primùm Circo qui nunc maximus dicitur, deſignatus eſt locus, diuiſa loca patribus, equitibuſque vrbis, vt ſpectacula ſibi quiſque faceret*. Et alibi inquit: *Quadrigis miſſis, conſul currum conſcendit, & cum per Circum veheretur ad foros publicos, laureatas tabellas populo oſtendit*. Vbi per foros intelligenda ſubſellia & loca, quibus patres diſtincti à populo tales ludos ſpectabant. Vnde forulos Feſtus per diminutionem dici exiſtimat, quaſi minores foros, hoc eſt, minora ſpectacula: ſic Circenſes ludos forulos Tranquillus in Auguſto appellat; *ſupra duo millia*, inquit, *contracta vndique cremauit, ac ſolos retinuit Sybillinos, hos quoque delectu habito, condiditque duobus forulis auratis ſub Palatini Apollinis baſi*: Et ſic intelligitur hoc Satyrici, —— *Hic libros dabat & forulos*: Iam verò Liuio manifeſtiſſimè refragatur Suetonius, qui Claudium ſcribit in Circo propria Senatoribus loca conſtituiſſe, promiſcuè ſpectare ſolitis niſi dicamus, à Claudio Senatoribus pro ætatis dignitatiſue qualitate loca aſſignata fuiſſe Quorum locorum meminit etiam Sidonius *Tum* *Li. 5. dec. 5*

C *qua eſt ianua conſulumque ſedes, Ambit quam paries vtrumque ſenis Cryptis, carceribuſque fornicatus, vno eſt quatuor axe forte lecto, &c*. Atque hæc ſunt, quæ de ſpectatorum loco inueni. Dicamus modo de loco equorum, qui ſpectatores eliciebant. Is pro certaminis genere variabat, alium enim occupabant; qui militare certamen aliquod edituri erant, puta ludum Troiæ, & haſtiludium, ſiue vt vulgus vocat, torneamentum, tunc enim è regione inuicem opponuntur in propatulo; alium qui vel bigis, quadrigis iuncti, vel celetes etiam ad metas erant certaturi: de quo vt exactè certamen ipſum equorum qui in Circo certabant, intelligatur, paulò fuſiùs dicendum eſt. Latini locum, vnde emittuntur, eleganter carceres vocarunt quoniam eouſque ibi à curſu arcerentur, donec laxis repagulis, ab aphete ſiue emiſſore, ſimul omnes emitterentur. Iſidorus carceres ab ea re dici ait, qua & ille carcer eſt, qui eſt in ciuitate, quòd vt ibi homines damnati ita hic equi coercentur, ne exeant, antequam ſignum emittant. Seruius carceres tantùm pluraliter in hac ſignificatione vſurpari affirmat: atque carcerem eſſe, vndecumque prohibemur exire: dictum autem quaſi arcerem ab arcendo, teſte Varrone. Idem & apud Caprum legimus. Soluta quidem oratione ſcribentes hoc ferè obſeruant: non ſemper tamen. Cicero de claris Oratoribus: *In 1. Aeneid.*

D *Nec enim in quadrigis eum ſecundum numerauerim aut tertium, qui vix è carceribus exierit, quum palmam iam primus acceperit: Nec in orationibus qui tantum abſit a primo, vix vt in eodem curriculo eſſe videatur*. Ad Herennium verò ait: *Impudenteſque illos dicit eſſe qui currere cœperint, ipſe intra carcerem ſtet*. Poetæ, modò ſingulariter, modò pluraliter proferunt, vt ex ijs quæ mox recitabuntur, clariſſimum fiet. Carceres à Græco vocabulo κάρκαρος factam non immerito quis arbitretur Bulingeri iudicio; quod horribilem ſonat: quanquam (inquit) Varro à coercendo ſumit: alij cancro vel carcere, quæ vox cancellum ſignificat. Pro carceribus paſſim legimus repagula, clauſtra, ſepta, cryptas item & lineam albam, vt ſubinde patebit. Apud Græcos etiam pro ipſis carceribus multa vocabula reperimus, inter quæ ab ipſis equis formata ἱππαφέσεις quaſi equorũ miſſio, quod inde emittantur, vnde & ſimpliciter ἀφετηρίαν dicant, & quia hinc curſus fit initium, eadem voce principium ineundæ viæ, intelligunt & profectionis, & generaliter cuiuſcunque rei exordium. Βαλβὶς à Polluce exponitur locus, vnde ij qui curſu certant, emittuntur. Ait tamen curſus etiam terminum a quibuſdam βαλβῖδα vocari. Ariſtophani interpres ſeu Scholiaſtes ait dictum hoc vocabulum, vel διὰ τὸ ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς ὑπὸ ὀπλίτην βεβηκέναι τοὺς δρομέας, *Lib. 4.* *Balbis.*

δρομίας, vel ἀπὸ τῦ εἰσβαλλέσθαι βάδην (quia primùm lento gradu incederent, antequam currerent,) vel ab ἅλλομαι, quaſi ἁλβὶς & facto ὑπερβιβασμῷ βαλβὶς. Euſtathius quoque à βάλλομαι deducit, quamuis nominis rationem non addat. Heſychio βαλβὶς eſt ἡ ἀρχὴ τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου, καὶ ἡ ἄφεσις τῶν ἵππων, καὶ ἡ θύρα τοῦ ἱππικοῦ. id eſt principium ingreſſus & egreſſus, & emiſſio equorum & oſtium equitatus: additque quibuſdam etiam eſſe καμπτῆρα, id eſt flexum. Suidas certè etiam καμπτὸν dici tradit; Alicuius etiam apud Suidam legimus; νύσσα, καμπτὴρ, τέρμα, βαθμίς: vbi pro βαθμὶς legendum puto βαλβίς. Sed de nyſſa, quam Grammatici ferè metam reddunt, poſtea, vbi & de termate. Κολοκάνας Heſychius & Varinus exponunt τὰς βαλβῖδας τινάς. Ὕσπληγξ vel vt alij ſcribunt ὕσπληξ idem etiam quod βαλβὶς ſiue ἀφετηρία, alias flagellum eſt ſic dictum quòd fiat ἀπὸ τῶν τριχῶν τοῦ ὑὸς, id eſt, ex ſetis ſuillis, vnde & βούκεντρον vertitur. Carceres autem hoc nomine dici videntur, vt Varinus arbitratur, ἐκ τοῦ ἐκεῖ πλήττεσθαι τῇ μάστιγι τοὺς ἵππους, quòd flagello illic feriantur equi. Vnde etiam ὕσπληξ Heſychio & Suidæ non ſolùm βαλβὶς eſt, hoc eſt locus, vnde equi emittuntur in ſpectaculis, ſed ipſe etiam μυῶν ὁ πλησσὼν τὰς βοᾶς, καὶ παγὶς λύκων. Cælius Latinè ſcribit hyſplax, aitque interpreti Theocriti eſſe ſpeciem laquei, propriè verò ſic curſorum carceres vocari. Quid autem carceres eſſent, quibus equi arcebantur, examinandum. Interpres Ariſtophanis ad hunc locum in eius Veſpis: Καὶ μὴν εὐθὺς γ' ἀπὸ βαλβίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀποδείξω, metaphoram à ſtadijs ſumptam indicat, in quibus carceres (inquit) erant repagula quædam, linea videlicet, cui inſiſtebant curſuri. Vnde & ipſa linea (γραμμὴ) exponitur ſimiliter initium: æquè enim dicimus ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι, id eſt à linea incipere, ac ἀπὸ τῶν βαλβίδων, id eſt à carceribus. A linea incipere ij dicuntur (inquit adagiorum author) qui ab ipſo rei exordio ſumunt initium. *Agedum igitur ad lineas rurſus & ad gradum*, Tertullianus dixit aduerſus Marcionem, pro eo, quod eſt, ab integro. Et alibi in prouerbio, *Extrema linea*, Quoniam olim (inquit) initium vnde curſus incipiebatur, ducta linea notabatur, rurſus extremum linea ſignabatur, idcirco à linea incipere, ſiue ad lineam redire dicebantur, qui rem ab initio repetebant. Et quod in quaque re poſtremum eſt, extremam lineam appellabant. Ita Terentianus Phædria: *Poſtremo extrema linea amare nonnihil eſt:* Et Tertullianus libro quem aduerſus Hermogenem ſcripſit, vocat eum *ignorantium extremam lineam*, quod vltimus eſſet hæreticorum. Quod autem ad Terentij locum attinet, Petrus Nannius Alcmarianus, lineam, a qua Comicus metaphoram deſumpſit, eam ait eſſe theatri partem, vbi ſpectatores ſedent, primùm diuiſam in cuncos, poſtea in lineas quaſi in quædam interſepta, ne compreſſio alicui orta in totum theatrū inundet, & vniuerſos ſpectatores affligat. Vnde illud quoque Ouidij ad puellam vitabundam alterius conſeſſus:

Hyſplinx. | Quid carceres. | A linea incipere. | Lib. 1. | Lib. 1. | Linea quid Terentio.

E F G

------ Cogit nos linea iungi,

Atque ita factum arbitratur, quòd vltima linea pro vltimo ordine dici cœperit, atque ex eodem fonte emanaſſe illud:

------ Mors vltima linea rerum.

Linea alba. Iam verò carcerum lineam albam fuiſſe, diſcimus ex D. Chryſoſtomi oratione de Circo, vbi legimus; οὐκ ἀπὸ λευκῆς ἐπὶ σφενδόνα μιλιοδρομεῖ, id eſt, non à linea alba (decurens) in miliario ad ſphendonem & metam. Seruius Aeneidos quinto, vbi in ludorum celebratione Virgilius ait:

Limē quid Virgilio. *Signoque repente, Corripiunt ſpatia audito, limenq; relinquunt,*

Li.5.c.14. Regulam interpretatur, quod dixit poeta limen, aut ſignum de creta factum. Ex cuius verbis facilè percipi licet (inquit Cælius) cur in ludis ab eruditis perſæpe linea nuncupetur alba: quam ſignificaſſe Marcialis videri poſſit his verſibus:

Omnis habet ſua dona dies, nec linea diues
Ceſſat & in populum multa rapina cadit. H

Sed & Ouidius in primo de arte; Circenſia attingens ſpectacula currentium equorum:

Et bene te cogit, ſi nolit, linea iungi,
Quæ tibi tangenda eſt lege puella loci.

Etiamſi modò longum ſedendi ordinem nonnulli interpretentur: ſicut & illud in Amoribus:

Lib. 11. *Quid fruſtrà refugis? cogit nos linea iungi.*

Longurium. (Ego quin in nouiſſimo ſenſu Ouidij loca ſint accipienda nihilum dubito.) Quintilianus ita ſcribit: *Tranſire in diuerſa ſubſellia, parum verecundum eſt: nam & Caſſius Seuerus vrbanè aduerſus hoc facientes lineam popoſcit.* Hic ego (inquit ibidem Cælius) lineam longurium accipio: ſic enim longiores perticas, ac robuſtiora ligna, quæ in ſtabulo equis interponuntur, ne conſurgant in pugnam, aut ſe mutuò feriant, appellari obſeruauimus. Poteſt tamen æquè ſignificanter de theatrali linea accipi, ſi modò ſpectantes, differentes haberent foros, vt ſupra indicauimus. Scholiaſtes quidem idem Ariſtophanis βαλβῖδα aliàs dicit eſſe τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ δρόμου κείμενον ἐγκάρσιον ξύλον,

A ξύλον, id eſt, lignum in principio curſus vociferanter poſitum. Sed ex hoc fortaſſis linea pepende-
rit, vel vt nunc fit, affixa hæſerit, id eſt funis, quo olim vſos fuiſſe Lycophronis in primis autho-
ritate diſcimus hac: ἐγὼ δ᾽ ἄκραν βαλβῖδα μηρίνθου σχάσας, id eſt, Ego verò ſummos carceres
funiculi aperiens, ſiue laxans. Noſtri carcerum præfecti binas erigunt perticas, (ab vtroque viæ
videlicet latere vnam) ex quibus funis alligatus equos detinet, donec æqualiter ſint ad curſuram *Linea pro*
diſpoſiti: tunc enim ad tubæ ſonum fune laxato vnà omnes proruunt. Lineam autem pro filo ſi- *fune.*
ue fune accipi certum eſt, ſic enim lineam piſcatoriam quoque dicimus, funiculum nempe ex
quo hamus dependet: & lineam quoque margaritarum quæ funiculo traijciuntur. Apud Roma-
nos laxatis repagulis vel puncto temporis fores carcerum aperiebantur, Foribus enim retineban- *Li. 5. Triſt.*
tur equi: teſtis eſt Ouidius: *Fores.*

Vtque fores nondum reſerati carceris acer, *Lib. 1.*
Nunc pede nunc ipſa fronte laceſſit equus.

Item Lucanus:

Eleus ſonipes quamuis iam carcere clauſo
Immineat foribus, pronuſque repagula laxet.

B Repagula autem erant tabulata oſtijs oppoſita, ſeris & ære deuincta, quibus equi Circo exclude-
bantur: quæ vbi laxabantur, curſum protinus arripiebant equi, vt oſtendit Virgilius, dum canit: *Repagula.*

Vt cùm carceribus ſeſe effudere quadrigæ
Addunt ſe in ſpatia & fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

Linea alba ſiue funis erat ſub ipſis repagulis, ſuper quam curſores gradiebantur in ſtadium erum-
pentes. Curſu enim patente ſuper eam egreſſi ferebantur, cùm ad terram apertione carcerum
demiſſa eſſet. Hanc puto reuera βαλβῖδα dici, repagulum verò ὕσπληγγα. Carceres à Næ-
uiò inquit Varro, vocantur oppidum, quod à muri parte pinnis turribuſque muniti ſint, quare *Carceres qui Næuio.*
oppidum pro ipſis carceribus accipitur. Ita & Feſtus, *Oppidum* (inquit) *locus concluſus ſiue in* *Oppidum.*
ſpeciem oppidi, ob muros & pinnas turritas, vnde equi emittebantur. Ita & Siſanius cryptas vocans
ipſos carceres, totum puto intelligit oppidum, nam quemadmodum feræ cryptis in amphythea- *Crypta.*
tro, ita & equi carceribus in Circo & claudebantur & emittebantur. Carceres ipſos fornicatos
fuiſſe, & vna tantùm tranſenna, non multis finibus ſimul apertos colligit Bulingerus, primò ex *Carcerum*
Dionyſio, qui carceres dicit eſſe arcuatos, & per vnam tranſennam ſimul aperiri: ſecundò ex Caſ- *fabrica.*
C ſiodoro, qui omnia oſtia ſimul vna machinatione aperiri dixit. Ex topho vel ex ligno fuiſſe habe- *Lib. 3.*
mus apud Liuium. Claudius in Circo maximo pòſt marmoreos fecit. Erant & olim picti, quam- *Lib. 3. Var.*
obrem Ennius pictas fauces eos nuncupauit: *Lib. 7.*

—— Spectant ad carceris oras
Quà mox emittat pictis è faucibus currus.

Cur verò piceos cognominet Silius hoc carmine:

Sic vbi proſiluit piceo de carcere præceps *Carceres*
Ante ſuos it victor equus. *cur picei*

haud ſatis percipio. Potuere enim ſic à nigrò ſiue piceo colore vocari, Alba autem linea ſuper- *dicti.*
inducta ſic magis elucere potuit: vel quòd picis inſtar currus detinerent aut equos, quo nempe
ſenſu picatas manus dicimus, quibus omnia quæ contingunt, adhæreſcunt. Habeo autem ego
exemplar impreſſum Venetijs anno ſaluriferæ incarnationis nonageſimo tertio ſupra milleſimum
ac quadringenteſimum cum commentarijs Petri Marſi, in quo longè diuerſo ſenſu legitur: *hic*
vbi proſiluit Piſæo carcere &c. Aitque Marſus celeritatem Scipionis comparari equo currenti ludis
Piſæis & Olympicis, quam lectionem probo. Currus in ipſis carceribus quilibet ſuos habebant *Curriculũ*
D cancellos, ex quibus fune relaxato erumpebant, vt ex Calliſthene necdum edito docet Bulinge- *locus in car*
rus, qui tales tribuit Olympiæ. *Exierunt* (inquit ab eo Latinus factus) *tabulata equorum aperta-* *ceribus.*
que ſunt lora cancellos carcerum laxantia, exilierunt omnes celeri curſu vſi. Dicebantur tamen *Cancelli.*
etiam cancelli ſepta quædam ex lignis tranſuerſim iunctis obliquatiſque ad repellendam turbam,
preſſim agminatimque prouenientem. Varro eos graphicè depinxit: *Præterea* (inquit) *è perticis in-*
clinatis ex humo ad parietem, & ex eis tranſuerſis gradatim modicis interuallis perticis annexis ad *Li. 3. de re*
ſpeciem cancellorum ſcenicorum ac theatri. In Olympia carceres ita exſtructi erant, vt proram na- *ruſt.*
uis exprimerent, cuius roſtrum ad aquas in curriculo ſulcandas obuerſum eſt. Vtrumque latus *Carceres*
carcerum ſupra quadringentos pedes longum erat. In ijs ædificia quædam, in quæ ſortium caſu *Olympici.*
ingrederentur, qui curriculum confecturi erant. Ante quadrigas pro repagulis funiculus proten-
debatur. Ad proram carcerum ara luſtro quoque fit, in qua machina quædam eſt, quam mouet
is qui curſui præeſt, qua nota ſignum curſui datur. Diligentiùs eos deſcribit Pauſanias in Elia-
cis his verbis: *Supra eam itaq; parietem in qua ludis præfecti conſident, deſtinatus eſt equarijs cam-*

pus,

pus, & ibi ſui ſunt equorum carceres. Formam illi eandem prope præſeferunt quam nauis prora, verſo in curriculum roſtro. Qua parte autem cum porticu, cui nomen Agnampto, (quod eſt, quaſi flexu carentem dicas,) prora ipſa iungitur, ibi vtrimque dilatatur. In regula ſumma roſtri, delphinus æneus prominet. A roſtro hinc à dextra, illinc à læua, excurrit pedum quadringenum ſpatium; In eo pari magnitudine cellulæ: eas inter ſe ſortiuntur, qui vel equos priuos vel currus in certamen producunt. Intenditur verò à fronte funis pro repagulis. Ara ad mediam ferè proræ partem è crudo laterculo erecta eſt: hanc tectorio recenti ſingulis oblinunt ludorum conuentibus. Super ara, aquila latè paſsis alis extat. Ea cùm machinulam quandam is commouerit, cui id negotij datum eſt, ſtatim ſe in ſpectatorum conſpectum quaſi ſubuolatura attollit: at delphinus ad imam ſoli aream alia machina dimittitur. Prima omnium ea ſubmittuntur repagula, quæ vtrinque iuxta Agnampti porticum intenta fuerant: tum qui ea in parte ſuſtinebantur equi ſtatim ſe in pedes dant: ij cum ad alterum equorum ordinem acceſſerint eodem modo & illis ſua remittuntur repagula: Idem fit omni ex carcerum parte, vſquedum ad ipſum proræ roſtrum exæquata fuerit curſus conditio. Ibi equis in liberiorem ſe iam campum effundentibus, & aurigarum ſe oſtentat ſolertia & quadrupedum pernicitas. Primus qui eam excogitauit carcerum formam, Cletas fuit, cui tanta eſt huius operis cauſa laus tributa, vt hi fuerint verſus ad eius quæ Athenis eſt ſtatuam adſcripti. F

Carcere ab Eleo docuit qui mittere currus,
Mi author Cletas natus Ariſtoclee.

Poſt Cleteam, Ariſtidem memorant, aliud machinæ genus excogitaſſe. Alterum curriculi latus aliquanto longiùs excurrit. In eo, ad ipſum aggeris exitum, ara eſt figura rotunda. Ad eam Deus colitur quem Taraxippum nuncupant. (De hoc ſuprà dictum eſt.) *Altera Hippodromi pars non agger ſed collis eſt minimè arduus: ad cuius extremum finem ædes condita eſt Cereri cognomento Chamina.* Atque hæc de carceribus, nunc cætera proſequamur. Iulius Pollux quæ ad curſus explicationem nomina at-
Nomina ad curſum pertinentia. tinent, ſic breuiter comprehendit: Ὅθεν μὲν ἀφίενται, ἄφεσις, καὶ ὕσπληγξ, καὶ γραμμὴ, καὶ βαλβίς. περὶ δὲ κάμπτουσι νύσσα καὶ καμπτὴρ: ἵνα δὲ παύονται, τέλος καὶ τέρμα, καὶ βατὴρ, ἔνιοι δὲ καὶ βαλβίς. hoc eſt, vt vertit Rodulphus Gualtherus Tigurinus: vnde verò emittuntur, emiſſio, carcer, linea, repagulum: ſed circa quod flectuntur, inclinatio & flexus dicitur: vbi autem ceſſant, finis, meta, terminus, nonnulli & βαλβῖν appellant. In Circo verò erat & mappa vſitatum vocabulum, necnon & miſſus. Βαλβὶς itaque & initium curſus, vt ex ſuperioribus quoque conſtat, eſt, eſtque & finis eiuſdem, hoc eſt, locus quo deſinit. Cælius calcem vocari
Lib. 8. c. 7. innuit. Confici miſſum vnum (inquit) intellige, vbi à calce ab meta circumflexa calcem repetebant. Sic verò dicitur, vnde equi emittuntur. Geſnerus recitatis ſuprà Pollucis verbis fultus authorem adagiorum erroris inſimulat, quò in hoc Græcorum aduerbio, Κέντει τὸν πῶλον πε- G
Nyſſa quid. ρὶ τὴν νύσσαν, id eſt, *Stimula equum circa nyſſam*, pro nyſſa reddiderit metam. In fine enim (inquit) demum ſtimulare equum, ſerum eſt. Spatiorum in quibus certabant tres ſunt differentiæ, carceres, meta & flexus ſiue καμπτὴρ. Grammatici quidem Lexicorum authores pro omnibus iſtis ſpatijs nyſſam exponunt, ſed vt pro carceribus accipi poſſit, quoniam illic quoque pungun-tur equi ad curſum: pro fine certè vel meta improprijſſimè accipietur: propriè verò pro flexu in medio, vt ex Polluce conſtat, & ex Theocrito in Heracliſco:

Ἵππους δ' ἐξαλάσασθαι ὑφ' ἅρμασι, καὶ περὶ νύσσαν
Ἀσφαλέως κάμπτοντα τροχῶν σύριγγα φυλάξαι, id eſt,
Equos verò ad currum iunctos educere, & circa metam
Tutò flectendo in rotis modiolos (axium ne frangatur) *tueri.*

Eidyll. 25. Suidas quidem in νύσσα, καμπτὴρ, τέρμα, βατὴρ (lego βαλβίς) confusè nominans, Pollucis verba tranſcripſiſſe videtur, non interpretando, ſed enumerando diuerſa ſpatia; quod & alibi à Grammaticis illis parum prudenter fieri obſeruaui. Redeo ad prouerbium: id vſurpatum ſcribit author adagiorum, vbi ſermo loquentis aberreret ab inſtituto, atque natum videri ex Iliados Homericæ ψ. vbi Neſtor multis verbis docet filium Antilochum, quo modo debeat equos regere; addit & hoc: H

Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. id eſt:
Ad metam autem tibi equus ſiniſter appropinquet.

Atqui quòd νύσσα in hoc Homerico verſu non metam & finem curſus ſignificet, (quamuis eodem in loco τέρμα ab Homero dicatur, ſimpliciter ſcilicet pro ſigno, non pro termino,) manifeſtum fit ex carminibus, quæ ſtatim ſubijciuntur, hoc ſenſu: nam ſi ſemel nyſſam (Scholiaſtes nihil aliud quàm καμπτῆρα exponit,) ſuperaris, nullus te amplius inſequentium aſſequi aut præuertere poterit: atqui hoc in meta iam conſtituto metuendum non erat. Hinc termino vicinum fuiſſe hoc ſignum conijcio, quanquam ſupra in medio fuiſſe, ſimpliciter dixerim, hoc eſt, quocumq; inter carceres & metam loco. Cæterùm non nego certamina quædam talia fuiſſe, in quibus cùm

ad me-

A ad metam peruenerant equi, circa illam reflectebantur, & ad carceres redibant, ſiue ſemel ſiuè quotieſcumque viſum fuiſſet, in his quidem metam & nyſſam ſiue campterem pro eodem termino accipere nihil vetat: in ſimplici autem curſu, vbi carceres non repetebant, (vt nunc fit in noſtris equirijs) diuerſi fuerunt, vt ex Pollucis teſtimonio apparet. Hactenus Geſnerus. Ego verò etiam nyſſam interpretor metam & τέρμα terminum, putoque res eaſdem, ſed loco diſtinctas, Videmus enim in ipſo Circo, prout in antiquiſſimis numis exprimitur, ab vtraque parte erectas metas. Idem diſcimus ex Suetonio, apud quem Cæſar dimicaturos in Circo cùm partiretur in duas acies, quò laxiùs dimicarentur, metas aufert, inque earum locum bina ex aduerſa caſtra conſtituit. Bulingerus Circi maximi tres partes fuiſſe ait, Circum primum, vbi (inquit) primæ metæ: medium vbi medianæ, infimum vbi metæ Murſiæ, quanquam probatiſſimis authoribus duæ tantùm (inquit) ponuntur, primæ & vltimæ, quòd eæ præcipuè ac palmares eſſent. Ego de medijs nihil inuenio. Cedrenus duas tantùm in Circo à Romulo extructo fuiſſe tradit, vnaq; ortum, altera occaſum indicari. In Circo autem Conſtantinopolitano duo erant obeliſci (vt & in Circo maximo Romæ,) quorum alter in medio hippodromo pro meta erat: quos fortè Murſinas metas vocat ille. Vtraſq; itaq; metas interpretor nyſſas; τέρμα verò ſiue terminum quæ iam vltimùm
B (quod ſeptima fiebat, vt patebit, circumitione,) ſuperantur. Conijcioq; eas quæ proximiores erant carceribus, fuiſſe & primas & vltimas, alteram enim ad carceres, alteram ad Circi calcem fuiſſe aiunt. Primas fuiſſe eaſdem cum vltimis, manifeſtè oſtendit Pollux, cùm finem & terma à quibuſdam βαλβίδα vocari ſcribit. Balbis enim, vt ſatis ſuperq; oſtendimus, pro ipſo curſus initio ſumitur. Nyſſa autem vtraq; rectè dicitur, quoniam ab vtramq; ſuperandam, ſtimulantur equi, νύσσειν enim ſtimulare eſt aut concitare. Quare Pollux cum nyſſa rectè καμπτῆρα coniunxit, quoniam & κάμπτον idem eſt, quod νύσσα. Sed quod cum fine & termino coniungatur ab eodem βατὴρ, haud ſatis probo, nam ſi vocabuli huius originem ſpectes, fuerit potiùs curſus initium, vt erat in ποθ᾽ ἀπλῷ ἀπολιτικῷ. & ipſe alicubi exponit limen, vnde progreſſionis exordium eſt. Latini præter metæ vocabulum nullum aptius habent. Eam autem propriè metam dicemus, ad quam certamen finitur, vnde etiam pro fine & termino paſſim vſurpatur. Virgilius: *Meta.*

Hic labor extremus, longarum hac meta viarum. Silius: *Tormentes finem metamq́ laboribus ornat.*

Eleganter Horatius in eadem metaphora:

Qui cupit optatam curſu contingere metam, *Multa tulit, &c.*

C D. Chryſoſtomus in oratione de Circo metam vocat σφενδόνα. Bulingerus legendum cenſet σφενδόνην, niſi (ait) vulgarem ac plebeiam id temporis vocem fuiſſe σφενδόνα putes. Accipitur verò etiam meta pro ipſis carceribus ab Apollinare, dum canit:

Si cùm frenatos aſtringis meta iugales, *Ordineq́ emiſſos iuſſit decurrere prætor,* *Lib. 2. Ex-*
Ire volunt omnes primi, &c. *cid. Hiero-*

Nunc videndum quid eſſent ipſę metæ, & ex qua materia conſtarent. Apud Homer. nyſſa ſiue meta eſt lignũ erectum o gyæ, id eſt, vlnæ menſura, quam Neſtor Antilocho filio indicaturus, inquit: *ſol.* *Meta quid.*

Σῆμα δέ τοι ἐρέω μάλ᾽ ἀριφραδὲς, οὐδέ σε λήσει.
Ἕστηκε ξύλον αὖον ὅσον τ᾽ ὄργυι᾽ ὑπὲρ αἴης
Ἢ δρυὸς, ἢ πεύκης, τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.
Λᾶε δὲ τοῦ ἑκάτερθεν ἐρηρέδαται δύο λευκὼ,
Ἐν ξυνοχῇσιν ὁδοῦ. λεῖος δ᾽ ἱππόδρομος ἀμφίς.
Ἤ τευ σῆμα βροτοῖο πάλαι κατατεθνειῶτος,
Ἢ τό γε νύσσα τέτυκτο ἐπὶ προτέρων ἀνθρώπων,
Καὶ νῦν τέρματ᾽ ἔθηκε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς, id eſt.

D *Metam autem indicabo tibi valdè manifeſtam, neq́ te latebit:*
Stat lignum aridum quantum vlna ſupra terram,
Vel quercus vel picea: quod quidem non putreſcit imbre:
Lapides autem eius ex vtraque parte appoſiti ſunt duo albi
In anguſtijs viæ: planus autem hippodromus circum:
Aut cuiuſdam monumentum hominis iam primùm defuncti,
Aut meta fuit tempore priſcorum hominum,
Et nunc metam poſuit pedibus valens diuus Achilles.

Similiter Aeneas apud Virgilium nautis certantibus,

viridem frondenti ex ilice metam
Conſtituit, ſignum nautis pater, vnde reuerti
Scirent, & longos vbi circumflectere curſus.

Seruius verò in hoc eiuſdem poetæ:

Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus:

Z vbi

Gladij pro metis. vbi nunc metæ (inquit) ſunt, ibi olim gladij ponebantur: Cur autem gladij pro metis eſſent, rationem reddit, vt cum maiori induſtria ac diligentia curſus fieret. *Olim (inquit) in litore fluminis Circenſes agitabantur, in alterutro latere poſitis gladijs, vt ab vtraque parte eſſet ignauia præſens periculum.* Iſidorus autem inde Circenſes ludos nomen inueniſſe tradit his verbis: *Circenſes ludi ideo dicti vel à circumeundo, vel vbi nunc metæ ſunt, olim gladij ponebantur, quos quadrigæ circuibant, & inde dicti Circenſes ab enſibus, circa quos currebant. Siquidem in litore circa ripas fluminum, curſum agitantes, gladios in ordine in ripa litore ponebant, & erat artis, equum circa pericula torquere. Inde & Circenſes dicti putantur, quaſi circum enſes.* Sic ille. Metæ verò Circi, quæ in antiquis numis exprimuntur, ſunt figuræ pyramidalis, à lato incipientes, in acutum faſtigiatæ. Erant primo ex topho vel ex ligno, Claudius auratas reddidit, vt legimus apud Suetonium. *Circo verò maximo* (inquit) *marmoreis carceribus, auratiſque metis, quæ vtraque & tophina & lignea antea fuerant, exculto: propria Senatoribus conſtituit loca, promiſcuè ſpectare ſolitis.* Erant modò apud Romanos bina alia vſitata Circo vocabula, miſſus & mappa. Hanc quidam volunt veteri inſtituto à prætore, qui (vt patebit) ludis præerat, victori aurigæ mitti ſolitam: ſicque intelligendum hoc Martialis: E

Lib. 18. cap. 24.

Metarum figura.

Mappa quid.

Cretatam prætor cùm vellet mittere mappam, F
Prætori mappam ſurripit Hermogenes.

Prætoris in Circo officium. Cæterùm fuiſſe potiùs ſignum credendum eſt Caſſiodoro, quod à prætore oſtenderetur, & non ſine maximo aurigarũ, populiq́; ſpectaturi deſiderio (vt ſupra etiam ex Tertull. diximus,) ludorum celebrationem futuram indicaret. Docet enim Liuius prætores ſolitos quadrigis mittendis ſignũ dare. Vnde cùm olim L. Plantius prætor graui morbo eſſet implicitus, dictatorem creauerunt, qui ludis Romanis ſignum daret quadrigis emittendis, qui eo miniſterio functus, dictatura ſe abdicauit: Quin clariſſimè Varro: *In Circo primo vnde mittuntur equi, nunc dicuntur carceres à coercendo, ne inde exeant, antequam magiſtratus* (ſignum) *miſit*. Hinc illud Ennij.

Lib. 8.

Lib. 4. de ling. Lat.

Expectant veluti prætor cum mittere ſignum Vult, omnes auidè ſpectant ad carceris oras.

Illudque Manilij: *Mittunt in tempore ſignum.*

Cùm itaque officium id eſſet prætoris, vt ſignum daret equis ad curſum emittendis, voluit Nero id ab aliquo ſuorum libertorum dari, vt Suetonius meminit; *Muneriorum ſpeculis in Circo maximo præbuit, aliquo liberto mittente mappam.* Signum autem illud dari per mappam tali caſu teſte Caſſiodoro, fluxit in morem. Cùm idem Nero prandium protenderet, & celeritatem vt aſſolet, auidus ſpectandi populus flagitaret, ille mappam qua tergendis manibus vtebatur, iuſſit abijci per feneſtram. Hincque tractum eſt, vt oſtenſa mappa, certa eſſe videretur promiſſio Circenſium futurorum. Hinc etiam Quintilianus dixit Mappam Circo vſitatum eſſe nomen, quod in Circenſibus ſpectaculis pro ſigno mittebatur à magiſtratu, idq́; Pœnos etiam ſibi vendicaſſe. D. Chryſoſtomus vocat mapparium: *ὡς μὲν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ... τὸ μαππάριον ... τὸ συμμετρον ... ἐν τῇ βουλῇ, ... τὸ ...* id eſt; *vt enim in Circo omnium oculi in mappam ſigno fixo rectà feruntur* (accipientium in eius iactu carcerum apertionem) *cùm ij qui ſunt in conſilio editoris, poteſtatem eius ſigni aperiendi & promendi acceperint.* G

Mapparium.

Sat. 11. Fuiſſe autem prætoris, mittere mappam, etiam oſtendit Iuuenalis:

Interea Megaliaca ſpectacula mappa
Idæum ſolemne colunt, ſimilíſque triumpho
Prædo caballorum prætor ſedet.

Iouis tunica. Hunc habitum prætoris triumphanti ſimilem, quo miſſurus mappam induebatur, alicubi Iouis tunicam vocat, vbi ait:

Quod ſi vidiſſet prætorem in curribus altis
Extantem & medio ſublimem in puluere Circi H
Et tunica Iouis.

Eiuſdem prætoris officij meminit ſic Ouidius:

Maxima iam vacuo prætor ſpectacula Circo
Quadriiuges æquo carcere miſit equos.

L. 5. dec. 5. Inuenio tamen id & à conſule præſtitum. Liuius, *Quod poſtquam veris nuncijs Fabij Lentulique & Metelli aduentu firmatum eſt, cum victoria ipſa, tum augurio animorum ſuorum lætabantur. Et aliter traditur Circenſis turba non minus ſimilis veri lætitia. Ad X. Cal. Octobris Ludorum Romanorum ſecundo die C. Licinio Conſuli ad quadrigas mittendas aſcendenti, tabellarius qui ſe ex Macedonia venire dicebat, laureatas literas attuliſſe dicitur: quadrigis miſſis conſul currum conſcendit & cum per Circum veheretur ad foros publicos, laureatas tabellas populo oſtendit.* Accedo modò ad miſſus: hos alij interpretantur emiſſiones equorum è carceribus prorumpentium: Berualdus circuitiones, dum à carceribus ad metas recurrunt. Conſici autem miſſum vnum intelligi ait Cælius,

Miſſus.

A vbi à calce ad calcem procurrentes equi rurſum ab meta circumflexa calcem repetebant. Vigintiquinque ſolitos olim exhibere diſcimus ex Seruio, eorumque vltimum appellatum fuiſſe ærarium, eò quòd de collatione populi exhiberetur. Caſſiodorus verò viginti quatuor ferè fuiſſe ſcribit; eiſque additum alium, ærarium dictum. Cur autem vigintiquatuor eſſent, rationem reddit præcitato loco Cælius. pro horarum numero; quando (inquit) cæleſti ratione Circum diſtingui ſolitum, accepimus. Etenim duodecim viſebantur oſtia, pro numero domiciliorum cæli, ſicuti planetarum imagine metæ ſeptem. Suetonius tamen in Domitiano centum miſſus fuiſſe indicat: & ad hos alluſiſſe volunt poetam hoc verſu:

Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus.

Cæterùm centum miſſus ibi Seruius centum currus interpretatur. Suetonij verba ſunt: *Circenſium die, quò facilius centum miſſus peragerentur, ſingulos à ſeptenis ſpatijs ad quina corripuit*, id eſt, non ſepties ſed quinquies circum metam flectere iuſſit. Ad quod alluſiſſe apparet Martialem, dum canit: *Cap. 4.* *L. 8. Epi. 8.*

Dum te longa ſacro venerantur gaudia Circo Nemo quater miſſos carcere ſenſit equos.

B Commodus verò etiam poſt meridiem duarum horarum ſpatio, triginta equorum certamina dedit, vt Xiphilinus ſcribit. Ante Claudij tempora nihil referebat, nunquid diuerſis miſſibus equi ijdem aut noui currerent. Hunc enim Dio ſcribit legem tuliſſe, vt vnum tantùm diem equi ſecundùm currerent. Miſſus ipſi ſorte mittebantur, & prætor qui ludis præerat, ex vrna educebat quadrigarum miſſus: quod manifeſtiſſimè docet Tertullianus his verbis: *Tardus eſt illi prætor; ſemper oculi in vrna eius, cum ſortibus voluntantur.* Aliquando poſt aliquot miſſus equorum, alia etiam ſpectacula edebant, vt magis ſpectatores oblectarentur, qui aliqua nouitate, vt inquit Horatius, morandi ſunt & retinendi. Suetonius de Claudio ait: *Circenſes frequenter etiam in Vaticano commiſit, nonnunquam interiecta per quinos miſſus venatione.* Et rurſus: *Ac ſupra quadrigarum certamina Troiæ luſum exhibuit & Africanos.* Nunc de ipſa dicemus decurſione: Circum itaque quas memorauimus metas equi ſingulares & deſultorij, item omni curruum generi iuncti, à Circi carceribus dato ſigno emiſſi, & ex vno latere decurrentes ad vltimam metam in fine ſpinæ poſitam, verſus eam Circi partem quæ in ſemicyclum deſinebat, curſitabant, ad quam peruenientes circum ipſam flectebantur, reuerſique ex alia Circi parte verſus biſſenorum oſtiorum ſitum reuocabantur: ſicque in orbem circum eaſdem metas decurrentes, ſpina in circi medio poſita, ne ex vna in alteram curriculi partem tranſilirēt, prohibebantur. Aurigis autem tota ars & ſumma induſtria *Decurſio qualis.*
C requirebantur, in equis & curribus ad metas flectendis, ne poſterior dexteritate flectendi quadrigas, priorem anteuerteret, quod ſæpè accidebat. Quòd ſi nimis currus agitando aurigamentis adhæſiſſet, ſummum vitæ periculum incurrebat, ne rotis metam offenderet, & illiderentur, confractoque curru auriga concideret. Sin verò nimio ſpatio metam euitaſſet, qui tum ſequebatur auriga, inter metam & priorem breuiori ſpatio delatus, ex ſecundo primus efficiebatur, quod eripere vocabant. Metam euitaturi dextrorſum impellebant, vt eleganter oſtendit Ouidius, dum canit: *Aurigandi ars in quo conſiſteret.* *L. 3. Amor. Eleg. 2.*

Et modò lora dabo, modò verbere terga notabo:
Nunc ſtringam metam interiore rota. Et mox rurſus:
Me miſerum: metam ſpatioſo circuit orbe:
Quid facis? admoto proximus axe ſubit.
Quid facis infelix? perdis bona vota puellæ;
Tende precor valida lora ſiniſtra manu.

Eleganter & Sidonius Apollinaris; niſi auriga promptè, ſcienter & tutò ſiniſteriore gyro metas
D circumageret, duplex periculum imminere oſtendit, ne ſcilicet alliſæ ad illas rotæ effringantur, ſi propiùs in ſiniſtrum flectant, vel ſi dexterius longiùs ab eiſdem recedat, præuertatur: *In Narbone.*

Hic compendia flexuoſa metæ Vnus dum premit inuitatus à te,
Elatos ſemel impetu quadrigas Iuncto non valuit placare gyro,
Quem tu quòd ſine lege præteriret Tranſiſti remanens, ab arte reſtans.

id eſt, ille cùm inhibere curſum non poſſet quadrigarum, longiùs abductus eſt & ſine lege prætcrijt metas. Tu artis ſcientia manens & conſiſtens metas circuiſti. Deinde ſubijcit alterius peccatum alterum: *Alter dum popularitate gaudet; Dexter ſub cuneis nimis cucurrit.*

Rectè itaque Neſtor ἱππηλάτα propterea dictus, Antilochum filium, etſi aliàs à Ioue & Neptuno ceu præſtantiſſimis peritiſſimiſque magiſtris equitandi præcepta & artes edoctus eſſet, docet hoc certaminis artificium; hocque in ſola ferè at cauta circum metam flexione conſiſtere potiùs quàm in equorum pernicitate oſtendit:

Ἀντίλοχ' ἤτοι σε μὲν σε νέον πέρ ἐόντ' ἐφίλησαν
Ζεύς τε Ποσειδάων τε, καὶ ἱπποσύνας ἐδίδαξαν

Παντοίας· τῷ καί σε διδασκέμεν οὔτι μάλα χρεώ·
Οἶσθα γὰρ εὖ περὶ τέρματ' ἑλισσέμεν· ἀλλά τοι ἵπποι
Βάρδιστοι θείειν, τῷ τ' οἴω λοίγι' ἔσεσθαι.
Τῶν δ' ἵπποι μὲν ἔασιν ἀφάρτεροι, οὐδὲ μὲν αὐτοὶ
Πλείονα ἴσασιν σέθεν αὐτοῦ μητίσασθαι.
Ἀλλ' ἄγε δὴ σὺ φίλος μῆτιν ἐμβάλλεο θυμῷ
Παντοίην, ἵνα μή σε παρεκπροφύγῃσιν ἄεθλα.
Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων, ἠὲ βίηφι,
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι.
Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίγνεται ἡνιόχοιο.
Ἀλλ' ὃς μέν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασιν οἷσι πεποιθὼς
Ἀφραδέως ἐπὶ πολλὸν ἑλίσσεται ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἵπποι δὲ πλανόωνται ἀνὰ δρόμον, οὐδὲ κατίσχει.
Ὃς δέ κε κέρδεα εἰδῇ ἐλαύνων ἥσσονας ἵππους,
Αἰεὶ τέρμ' ὁρόων, στρέφει ἐγγύθεν, οὐδέ ἑ λήθει
Ὅππως τὸ πρῶτον τανύσῃ βοέοισιν ἱμᾶσιν, id eſt.
Antiloche certè te iuuenem exiſtentem quamuis dilexerunt
Iupiterq́; Neptunuſq; & equitandi artificia docuerunt
Omnigena: ideo te docere non multum opus eſt:
Noli enim rectè circa metas circumflectere, ſed tibi equi
Tardiſsimi in currendo: ideo puto perniticioſa fore.
Horum autem equi ſunt quidem celeriores, neq; quidem ipſi
Plura ſciunt te ipſo conſiderare.
Sed age iam tu amice conſilium impone animo
Omnigenum, vt non te effugiant præmia
Arteque carpentarius multò præſtantior quàm viribus
Arteque rurſus gubernator in nigro ponto
Nauem celerem dirigit iactatam ventis:
Arteque auriga ſuperat aurigam:
Sed qui tamen equis & curribus ſuis fidens
Ineptè multum vagatur huc & illuc
Equi autem vagantur in ſtadio, neque detinet,
Qui autem & vtilia nouit agitans deteriores equos,
Semper metam inſpiciens flectit propè, neque eum latet
Quo pacto primum extendat bouinis loris,
Sed continet diligenter & præcedentem obſeruat.

Hæc ille, & mox oſtenſa filio meta, iterum inquit.

Τῷ σὺ μάλ' ἐγχρίμψας, ἐλάαν σχεδὸν ἅρμα καὶ ἵππους·
Αὐτὸς δὲ κλινθῆναι ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ·
Ἦκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν· ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
Κένσαι ὁμοκλήσας, εἶξαί τε οἱ ἡνία χερσίν.
Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω,
Ὡς ἄν τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἱκέσθαι
Κύκλου ποιητοῖο. λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν.
Μήπως ἵππους τε τρώσῃς, κατὰ θ' ἅρματα ἄξῃς.
Χάρμα δὲ τοῖς ἄλλοισιν, ἐλεγχείη δὲ σοὶ αὐτῷ
Ἔσσεται· ἀλλὰ φίλος φρονέων πεφυλαγμένος εἶναι.
Εἰ γάρ κ' ἐν νύσσῃ γε παρεξελάσῃσθα διώκων,
Οὐκ ἔσθ' ὅς κέ σ' ἕλῃσι μετάλμενος, οὐδὲ παρέλθῃ·
Οὐδ' εἴ κεν μετόπισθεν Ἀρείονα δῖον ἐλαύνοι
Ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν,
Ἢ τοὺς Λαομέδοντος, οἳ ἐνθάδε τετράφεν ἐσθλοί.
Huic tu valdè appropinquans impelle propè currum & equos
Ipſe verò incumbe bene facto in curru
Paululum in ſiniſtram horum: at dextrum equum
Punge vociferans, laxaque ei habenas manibus.
Ad metam autem tibi equus ſiniſter appropinquet,

Vt tibi

A *Vt tibi modiolus videatur ſummum attigiſſe*
Rotæ benefactæ: in lapidem verò vites impingere,
Ne quomodo equosq́; vulneres, & currus confringas.
Gaudium autem alijs, probrum verò tibi ipſi
Erit: proinde dilecte prudens cautus eſto.
Si etenim ad metam præteruehari perſequens,
Non erit qui te aſſequatur tranſiliens: neque prætereat,
Non ſi tergo Arionem diuinum impelleres,
Adraſti velocem equum, qui ex diuino genere ſatus eſt,
Aut illos Laomedontis, qui hic nutriti ſunt eximij.

Huius poetæ exemplo ſcribit etiam Theocritus Herculem ab Amphytrione fuiſſe edoctum, circa metam tutò rotas flectere. Eius verſus, quos paulò antè Græcè recitauimus, Eobanus Heſſus ſic Latinè reddidit:

Sed coniungere equum curru vertente rotarum
Ad metam radios, & campi tuta tenente
B *Amphytrion puerum, &c.*
Ipſemet edocuit.

Lucanus nautæ fugientem ex Emathio Pompeium vehentis peritiam in vitandis ſcopulis deſcribens, elegantiſſimam hinc ſimilitudinem accipiens, ſic canit: *Sic fatur, at ille* *Lib.8. Nauigandi peritia.*

Iuſto vela modo pendentia cornibus equis
Torſit, & in læuum puppim dedit, vtque ſecaret
Quas Aſinæ cautes & quas Chios aſperat vndas,
Hos dedit in proram, tenet hos in puppe rudentes.
Aequora ſenſerunt motus, aliterque ſecante
Iam pelagus roſtro, nec idem ſpectante carina,
Mutauere ſonum: non ſic moderator equorum
Dexteriore rota læuum cùm circuit axem,
Cogit inoffenſæ currus accedere metæ.

Ex quo Lucani loco rotam dexteriorem metæ proximiorem fuiſſe indicari poſſe videtur. Equidem Adrianus Turnebus, ad metam (inquit) flectebant in dextrum curſum, vnde & dextratio C appellata eſt. Ita dexter qui erat, interiore flectebat gyro, & læuus exteriore, ſed & equus ſiniſterior ampliorem luſtrabat orbem, quàm dexterior: itidem & rota. Ouid. ait: *Li.14.Aduerſ.ca.24.*

Nunc ſtringam metas interiore rota.

Mihi profectò Turnebus omnino hallucinari videtur, vt non ſolùm ex præcitatis veterum locis manifeſtè conſtat, & contrario planè ſenſu Ouidij pentametrum intelligendum eſſe ex hoc Nonni quoque diſcimus:

Δοχμώσας ὅλον ἵππον ἀριστερὸν ἐγγύθι νύσσης
Δεξιτερὸν κάμψειε παρειμένοιο χαλινοῦ, id eſt,
Incuruans totum equum ſiniſteriorem prope metam
Flecteret dexteriorem laxatis habenis.

Ita & Siluius: *Lib.16.*

Læuior interior ſtringebat tramite metam.

Virgilius: *Li.11.Aeneid.*

------ Magnumque agitata per orbem
Eludit gyro interior. *Acad.2.*

D Clariſſimè & Cicero:

Nam curſu interiore breui conuertitur orbe.

Vides interiorem, ſiniſteriorem ac breuem in idem incidere. Non enim cùm è carceribus erumpebant, ita currebant, vt metam quæ ſub finem Circi erat, medio in loco & pari interuallo ad vtrumq; podium haberent ad dextram, ſed ad ſiniſtram; Id enim non ſolùm manifeſtiſſimè oſtẽdunt Ouidius & Sidonius verſibus illis quos ex eis recitaui: ſed idem etiam Sidonius dexteriores a meta abiuiſſe & ad podium declinaſſe rurſus diſertiſſimis his verſiculis manifeſtat: *In Narbone.*

Curæ eſt id medijs, vt ille primus
Preſſus dexteriore concitatu,
Partem ſi patefecerit ſiniſtram,
Totas ad podium ferens habenas
Curru prætereatur intus acto.

Sic & Statius:

Sperauit flexæ circum compendia metæ
Interius auctis Phœbeius augur habenis E
Anticipaſſe viam, necnon & Theſſalus heros
Spe propiore calet, dum non cohibente magiſtro
Spargitur in gyros, dexterque exerrat Arion.

In flexione igitur metæ ſiniſteriorem equum fuiſſe interiorem certo certius eſt, huncque breuiore gyro metam circumegiſſe, contrà dexteriorem laxioribus habenis ſpatioque remotiori prorupiſſe. Lucanum autem cùm inquit:

Lucanus explicatus.

Dexteriore rota læuum cum circuit axem,

Sulpitius & Omnibonus Vicentinus, qui poetam ſcholijs illuſtrarunt, etiam ad noſtram opinionem accedentes, exponunt, cùm à dextra in ſiniſtram currum conuertit; vt breuiore gyro metam intactam circumeat: quo enim propius metam currus acceſſerit, eò citius peruenit. Dextrationem verò Solino hanc aurigationem dici, nos quoque ſuprà ex Hermolao annotauimus, & Turbeno, viro nimirum lectionis plurimæ credendum eſt; ſed interpretabor, à dextra in ſiniſtram conuerſionem: aliàs dextrare eſt equos bigarios iungere. Valla verò alicubi videtur accepiſſe pro eo quod dicimus, equum à dextris ducere. Triumphaſſe (inquit) putat Cæſarem, quoties prodibat, vt nunc ſolet Papa præcedentibus equis albis, quos ſtratos famuli dextrant. Sed redeo ad metam, ad quam ſiniſterior equus erat, vt diximus, vicinior, & omnino ſe approximare ſatagebat, vt citiùs curſum ſuum abſolueret. Maius enim ſpatium eſt in circumferentia, quàm circa centrum: quamobrem Statius ſignificanter admodum hoc viæ compendium expreſſit, inquiens: F

Flectere ſi poſſet circum compendia metæ.

Cùm itaque tota aurigandi ars ferè eſſet in euitandis metis, dicam & ego cum Propert. *Has meus ad metas ſudet oportet equus.* D. Gregor. Nazianzenus in Oratione de natali Ieſu Chriſti contra Eunomianos elegantem hinc deſumpſit ſimilitudinem: Μηδὲ καθάπερ (inquit) ἵπποι θέρμοι καὶ δυσκάθεκτοι τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀποσείσαντες πόρρω τῆς νύσσης θέωμεν, id eſt, *Ne velut equi feruidi & intractabiles, poſteaquam rationem ceu ſeſſorem excuſſerimus, religioſam cautionem pulchrè nos ſeptis cohibentem procul à meta curramus.* Vt itaque artis erat ſiniſtrorſum equos ad metam impellere, ita maior adhuc peritia oſtendebatur, cùm ad metam non impingerent, quamobrem qui optimè eam euitare callebant, in maxima erant exiſtimatione, ſicuti inter alios docet Horatius ſubinde ab operis ſui exordio: G

Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
Collegiſſe iuuat, metaque feruidis
Euitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos euehit ad deos.

Currus naufragi qui.
In Erotico.

Si enim in metas impingerent, in maximum & currus & vitæ periculum incurrebant, vt antea etiam monui, ſicut etiam in ipſo curſu, in ipſa nempe Circi ſpina, cùm currus currui allidebatur, vt vel alterutrum, vel vtrumque frangi neceſſe eſſet. Demoſthenes τὰ ναυαγῆθα vocat, quaſi naufragos, aut naufragium paſſos iſtiuſmodi currus. De priore naufragio elegans locus eſt in Oreſte Sophoclis: Ἔπειτα λύων ἡνίαν ἀριστεράν. Καμφθέντος ἵππου λανθάνει στήλην ἄκραν Παίσας. Ἔθραυσε δ' ἄξονος μέσας χνόας, κἀξ ἀντύγων ὤλισθε: id eſt: *Oreſtes poſtea ſoluens habenas ſiniſteriores flectente ſe equo imprudens ferit ſummam columnam: rupit autem axis mediam fiſtulam quæ ſubit in modiolum, & ex orbe cecidit.* Huc ſpectat illud Nonni: Ἄλλα λίθον πεφύλαξο, μὴ ἄξονι νύσσαν ἀράξας Εἰν ἑνὶ δηλήσαιο καὶ ἅρματα καὶ σέθεν ἵππους: id eſt. *Sed caue tibi à lapide, ne axe metam conſtringens vno ictu lædas currus & equos tuos.* Sic Eumeli namque equæ apud Homerum fracto iugo incerta vagantur via, ipſi verò curru excuſſo totiuſq; corporis partibus lacero & vox ipſa eripitur. De incurſu equorum in equos rem pulchram ex Calliſthene de Alexandri in aurigatione artificio recitat Bulingerus: *Illi quidem tardiores defecerunt, cùm eorum eques ſpiritus deficerent, & ij qui priore loco currebant, in ſe mutuo incurrentes cecidiſſent: Alexander paſſus eſt Nicolaum anteuertere: Nicolaus autem primus agitabat: poſt duo ſpatia conſecta offendit dexterior equus Nicolai ad currum, & cùm prior equus cecidiſſet, alijq; cum eo, cecidit & Nicolaus. Coronatur Alexander, &c.* Studebant autem aduerſæ factionis aurigæ, imo artis etiam erat, currus aliorum confringere, in quo ſenſu Silius: H

Lib. 16.

Donec confiſus primæuæ flore iuuentæ
Durius obliquum conuerſus pronus habenis
Oppoſuit currum atq; euerſum propulit axem
Athlantis ſenio inualidi.

Subiungit: ---- *Perfracto voluitur axe*

Cernuus,

A *Cernuus, ac pariter fuſi miſerabile campo*
Diſcordes ſternuntur equi. Meminit & Sidonius.
Hic te incautiùs aſſecutus hoſtis, Tranſuerſum venit impudens in axim.
Incuruantur equi, proterua crurum
Intrat turba rotas quaterque ternis *In Narbone*
Arctantur radij, repleta donec Interualla crepent, volubilisque
Frangat margo pedes: ibi ipſe quintus Curru præcipitatus obruente,
Montem multiplici facit ruina, Turpans prociduam cruore frontem.

Erantque in ipſo curſu certantes inuicem ceu hoſtes acerrimi. Statius:

Rurſus præcipites in recta ac deuia campi
Obliquant, tenduntque vias: iterum axibus axes
Infracti, radijsque rota, pax nulla fideſque
Bella geri ferro leuius: bella horrida credas:
His furor in laude eſt: trepidant, mortemque minantur.

Præcipuè verò aduerſæ factionis currus euertere conabantur eo loco, vnde ſedens ſpectaret Im-
B perator, vt clarè docet D. Chryſoſtomus ſermone de humanitate: *Auriga* (inquit) *prætercur-ſo totius populi theatro, contendunt eo loci aduerſariorum currus ſubuertere, vbi regem viderint ſedentem, & vnum oculum tot vultibus digniorem putant.* Iſtiuſmodi naufragijs apprimè gaudebat populus, vt oſtendit Arnobius his verbis: *Sed equos tamen gaudere tranſire, tranſire pronos & cernuos meta, cum curribus reſupinos verti, trahi alios cruribus & claudicare præfractis & ineptias rugis & crudeli actibus mixtas ſummis in voluptatibus habuiſſe.* Hieronymus in Serapione: *Hoc ſiquidem in Romanis vrbibus iam inde ſeruatur, vt propter felicem Sabinarum raptum Conſo quaſi conſiliorum Deo, quadrigæ ſepteno currant circuitu & equos partis aduerſæ fregiſſe victoriæ ſit.* Fractis diruti ſque curribus alij clamore populi depoſcebantur. Teſtatur hoc Plutarchus in Sylla. *Cum euertiſſent* (inquit) *currus Romani cum riſu, alios petebant, vt ſolent curulibus ſpectaculis, quod vſu veniebat aurigis qui bonitate equorum freti ad tota ad quatuor præmia aſpirabant: alios enim currus quibus compararentur, depoſcebant.* Artis itaque erat, eodem ſemper currere tramite, qua arte celebratur ab Aeliano Anniceris Cyrenæus, hic enim curru multos curſus circum equitabat: adeò exactè ſeruans verſum curſus, vt non diſcederet ab orbitis, ſed ſemper eodem tenore iret. Hoc *Lib.7.* *Lib.2.Var. hiſt.*

C autem in primis erat obſeruandum, alioqui ab inſequentibus præuertebatur, fiebatque non ſemel vt qui priùs eſſet vltimus, ante certaminis finem primus euaderet & victor. Agitabat vltimus Oreſtes (inquit Sophocles) poſtremos habens equos, ſpem ſuam in fine curſus ponens. Is erat apud Græcos poſt decurſa duodecim ſpatia, vt ex Pindari docemur hymno ſecundo, vbi ait: Ἄνθεα τεθρίππων δυωδεκαδρόμων ἄγαγον: id eſt, *per quadrigas quæ duodecies rotabantur, adduxerunt flores*: hoc eſt, ait Scholiaſtes, Demetrius Triclinius, vt creditur, τὰς νίκας τῶν δωδεκάδρομα δρόμων τῶν ἁρμάτων. Δωδεκάκις δὲ περιεχόμενον δρόμον τὰ τέλεια ἅρματα: id eſt, *victorias duodecim curſuum qui fiunt per currus. Duodecies enim iterant curſum, antequam finis eſt.* Et in Ode tertia ait: τῶν νιν γλυκὺς ἵμερος ἔσχε δωδεκαγνάμπτου περὶ τέρμα δρόμου ἵππων φυτεῦσαι: id eſt, *quarum* (arborum) *dulce deſiderium cepit, vt circa duodecim flexus habentem metam curſus equorum ſeuerit.* Apud Romanos verò finis erat ſepteno ſpatio, quo feliciter emenſo brauium ſiue præmium victor accipiebat. Ouidius: *Prauerſio vnde.*

Seu ſeptem ſpatijs Circi meruere coronam. Et alicubi rurſus.
Iamque patent iterum reſerato carcere poſtes,
Et volat admiſſis diſcolor agmen equis. *In Halieut.*
D *Nunc ſaltem ſupera, ſpatiique inſurge patentis*
Nunc mea fac domina, ſint rata vota mea.

Huc ſpectat & hoc eiuſdem:

Occidet ad Circi ſi quis certamina ſemper,
Non intermiſſis curſibus ibit equus.

Item & hoc Martialis:

Nemo quater miſſos currere ſenſit equos.

Lactantius ſeptimo inſtitutionum: *Quoniam decurſis propoſiti operis ſeptem ſpatijs ad metam prouecti ſumus.* Seneca in Epiſtolis: *Agitatorum lætitia, cum ſeptimo ſpatio palma appropinquant.* Propertius clariſſimè ad Cynthiam.

Aut prius infecto depoſit præmia curſu,
Septima quàm metam triuerat antè rota.

Auſonius de admirabili equo Auguſti:

Præſpbere clamoſi ſpatioſa per æquora Circi.

Septenas

Septenas ſolitus victor obire vias; E
Improperanter agens primos à carcere curſus
Fortis prægreſsis vt poteteris equis.
Promptum & veloces erat anticipare quadrigas,
Victores etiam vincere laus potior.

Septies quidem metas ab aurigantibus fuiſſe circumagendas inoffenſo curru, vt victores renunciarentur, nulli dubium eſſe debet, cæterùm dubitari tamen poſſit, eademnè meta ſepties eſſet luſtranda, an circa ſeptem metas ſepties flectendum; cùm dicat Caſſiodorus, qui præ cæteris de hoc ſpectaculo exactiſſimè ſcripſit, ſeptem metis omne certamen peragi in ſimilitudinem hebdomadis reciprocæ: Et Calliſthenes in Alexandro ait, πρῶτον καμπτῆρα, δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ τέταρτον περιέκαμπτον, id eſt, *primam metam, ſecundam, tertiam & quartam circumflectebant.* Apud Caſſiodorum ſeptem metas interpretor ſeptem luſtrationes, ſeptemuè circum-
L.7.contra gentes. flexus; ideoque Calliſthenes καμπτῆρα potius dixit, quàm nyſſam, quia καμπτὴρ propriè flexus, nec aliam ob cauſam Tzetzes ipſam metam vocat καμπτήριον, quàm à flexione equorum ſepties iterata. Arnobius itaque ſeptem gyros vocabat: *Iupiter* (inquit) *ſpectatum profectus è cælo eſt canterios de velocitate certantes, replicantes gyros ſeptem.* Ita vocat & Sidonius: F

Tu cona mine duplicatus ipſo
Stringis quadriiugos & arte ſumma
In gyrum bene ſeptimum reſeruas.

Et reuera periti agitatores per initia ſtadij moderabantur equis ſuis, vt in ſeptimum gyrum vires
Acad.4. eorum integras reſeruarent, ſuſtinebantque equos, cùm ad finem venirent. Hinc illud Ciceronis: *Ego enim vt agitator callidus, priuſquam ad finem veniam, equos ſuſtinebo.* Eodem refe-
Lib.16. rendum hoc Lucilij: *Suſtineat curſum, vt boni ſæpe agitores, equoſque.* Scribitque Silius quibuſdam peritioribus inutile videri equos à principio certaminis clamoribus incitare:

At queis interior cura & prudentia Cires
Aliter effuſas primo certamine voces
Damnare & caſsis longè increpitare querelis
Indiſpenſato laſſantem corpora niſu.

Atque hinc fortaſſis eſt, quod Symmachus dixit, eum qui ſorte extremus emitteret equos, priore potiorem eſſe, quia cæteros præ oculis habens, videret quod iter commodius eſſet, vim equorum & impetum quo modo diſpenſaret, ne in periculum frangendi currus veniret: quare identi- G
In Menaechmo. dem reſpectabant poſt tergum ne imprudentes a ſequentibus opprimerentur. In quo ſenſu accipiendum hoc Plautinum:

Ne tu eſſes agitator probus, ne te vxor ſequatur, reſpectas identidem.

Retrò ſpectaſſe aurigas. Falluntur itaque qui agitatores nunquam retrò reſpexiſſe volunt, ne interim præuenirentur ab aduerſaris. Vidi ego ſequentes equos, ipſoſque ſeſſores à præcedentibus flagello peti, ne curſu præuerterentur, atque ita ſequentibus palmam eriperent. Sed redeo ad ſeptimum gyrum ſiue circuitum. Hoc confecto victor ſtabat ad metam, quam ſepties obierat, vbi victor renunciabatur, vt docere videtur Solinus: *Ingenia equorum* (inquit) *& Claudij Cæſaris Circenſes probarunt, cum*
Cap.57. Victoria equorũ ſine auriga. *effuſo rectore non minus aſtu quàm velocitate præuerterent, & poſt decurſa legitima ſpatia, ad locum palmæ ſponte conſiſterent velut victoriæ præmia poſtularent.* Plinius hoc ipſum narrans, *peracto* (inquit) *legitimo curſu ad metam ſtetere.* Niſi autem ſeptimum certaſſent, irritum erat certamen, vt conijcio ex hoc Dionis: *Circenſibus ludis, equis ſeptimo loco certantibus magna puerorum multi-*
Lib.8.14. In Comodo. *tudo in Circum accurrit.* Inuenio tamen a populo aliquando euoluto ad metam ſexto ſpatio palmam victori flagitatam, Id inquam tradit Sidonius:

Quinto circite non volens ſequentis H
Pondus ferre prior, retorquet axem,
Quod velocibus imperans quadrigis
Exhauſtos ſibi ſenſerat iugales,
Iam ſexto reditu per explicato,
Iamque & præmia flagitante vulgo.

Nero verò teſte Suetonio, Circenſium, quò faciliùs centum miſſus peragerentur, ſingulos à ſeptenis ſpatijs ad quina corripuit. Qua modò alacritate, quoue ſtudio, animique feruore ad victoriam aſpirarent, ideoque inuicem præuertere ſtuderent aurigæ, oſtendit elegantiſſima ab aurea deſumpta ſimilitudine Horatius in ſermonibus.

L.1.Sat.1. *Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat:*
Vt cum carceribus miſſos rapit vngula currus:
Inſtat equis auriga ſuos vincentibus, illum

Præter-

A *Præteritum temnens extremos inter euntem.*

Comparatio eſt auari cum aurigante in hoc curuli certamine, conſiſtitque, vt opinatur Aſcenſius, quod cùm auriga qui primus primum circuitum perfecit, redit ad faciendum ſecundum, offendit iam in via ſua ante ſe eos quos habuit poſt ſe, vnde vult extremum quem primum ante ſe inuenit, iterum præcedere, etſi quàm diu in curſu circulari eſt, ſemper aliquem ante ſe inuenit, quem præcedere conatur: Eo modo auarus quamuis ſit ditiſſimus, tamen ſemper inuenit aliquem ante ſe, id eſt, aliquid quod ipſe non habet, & quod vellet habere: quapropter qui vellet omnes in diuitijs ſuperare, nunquam eſſet contentus aut quietus quacunque re habita. *Auari natura.* Acron legit equis ſuis, & exponit per ſuos equos, & vincentibus exponit, alijs qui vicerunt. Philologus cum Porphyrio legit ſuos, dicitque in exemplari vetuſto ſe ita inueniſſe, vt auriga innitatur, vt anteuertat ſuos equis vincentibus. Verum ſequentia (inquit Aſcenſius) plus arrident communi lectioni, & noſtræ (vt opinor) interpretationi, præſertim cùm exprimat inſatiabilitatem animi non contenti ſemel viciſſe, cùm inſtet equis ſuis vincentibus, vt iterum vincant: quaſi dicat, inſtat & vrget eos, vt vltimum primi curſus iterum vincat, & bis curſum ſuum perficiat, priuſquam ille ſemel, & hoc eſt quod dicit, temnens, id eſt parui æſtimans & faciliter ſuperare ſperans illum

B præteritum, id eſt, quem ſemel præterijt euntem inter extremos: quaſi dicat ſi vellet omnes ſuperare quos ante ſe offendit, nunquam haberet finem, quia quem ſemel præterijt redeundo circulariter, iterum ante ſe inuenit. Tanta autem victoriæ erat cupiditas, vt non ſolùm aurigandi peritia, ſed & alijs artibus, doliſque certaminis ſocios ſuperare ſtuderent, id quod Pelopis in primis exemplo nulli non innoteſcit. *Victoriæ cupiditas.* Hic enim cùm dubitaret, ne ab Oenomao vt alijs quicum eo certauerunt, euenerat, aurigandi ſcientia ſuperaretur, eum dolo aggreſſus ſuperauit, Myrtilum Oenomai aurigã pecunia corruptũ, vt axes fragiles currui illius ſubiungeret: quo facto Oenomaus aurigæ ſui perfidia fracto curru collapſus, membriſque omnibus ex ruina colliſis Pelopi victoriam ceſſit. *Oenomaus vt victus.* Pierius Valerianus verò hanc Pelopis fraudem aliter narrat. Tradit nimirum Amphionem Thebanum Pelopi quædam dediſſe maleficia, quæ in ſtadij ſolo defoderet, quibus Oenomai equi conſternati, dominum occiderint: poſtmodum cunctos equos illa tranſeuntes conſternari ſolitos, indeque loco ταραξίππου appellationem factam. Ne verò futilis hæc videatur Pierij ſententia, ſimilem ex D. Hyeronimo authore grauiſſimo hiſtoriam recitabo. *Taraxippus.* Hic in vita Hilarionis memoriæ prodidit, Italicum quendam municipem Gazam nomine, Chriſtianum cùm aleret equos Circenſes, habuiſſe maleficum quendam æmulum qui dæmoniacis quibuſdam im-

C precationibus impediebat huius equos & ſuos incitabat ad curſum, cumque petijſſe auxilium dei ab Hilarione: hunc porrò ſcyphum quo bibebat, fictilem iuſſiſſe aqua impleri, eique tradi, quem cum accepiſſet Italicus eques & aurigas ſuos, rhedamque & carcerum repagula reſperſiſſe cum mira vulgi ſpectatione & riſu: veruntamen concurſu tandem præpeditos fuiſſe equos magi, Italicum autem viciſſe. Huc ſpectat Leſci cuiuſdam Poloni aſtus in eo certamine, quò de totius Poloniæ regno, equis certatum eſt, vt Martinus Cronerus ſcribit in hæc verba. Præmiſſo ſiue Leſco vita defuncto, exoritur noua de principatu contentio, cumq; nullus appareret, neque modus, neque finis multis ambientibus, neque quoquam eorum alium ſibi præferri patiente; placuit rem fortunæ committere; indicto ad certam diem maculoſorum equorum curſu, qui primus ad metam perueniſſet, eius dominus vt princeps eſſet cunctæ Poloniæ. *Lib. 2 de reb. Polon.* Figitur meta apud Pramdnicum amnem, in aperta planitie ad ſeptentrionalem plagam Cracouiæ. *Certamen de Poloniæ regno.* Status curriculo dies adeſt: effunditur ad ſpectaculum ingens hominum multitudo: varia ſtudia, ſolicita omnium quæ det euentum fortuna, expectatio. Conſident delecti iudices & munerarij dant ſignum certaminis. Ibi Leſcus quiſpiam procerum & competitorum vnus, cum ſtadium vaſto conſilio ſtratis clam

D in ſabulo ferreis hexagonis ſiue ſtylis cæcis, quibus currentium equorum pedes læderentur, impediuiſſet, ipſe obliquo & minimè impedito tramite primus, cæterorum equis in curſu offendentibus ac ceſpitantibus ad metam peruenit. Munierat is etiam equi ſui calces ferreis ſoleis, ne offenderetur à ſtylis, ſi fortè eum impetu currens, in eos incidiſſet, cùm omnes omnium aliorum equi de more illius temporis ſoleas nullas haberent. Rei prorſus ignaris & miraculo attonitis omnibus & iam victorem atque principem diuinitùs ſibi oblatum Leſcum conclamantibus, techna deprehenditur: protrahitur in medium, conuincitur, damnatur, concerpitur. Notarunt commentum impediti curriculi, duo quidam iuuenes tenues & obſcuri. Cùm enim nemine etiamnum præſente, in ſtadio illo pedeſtri curſu fortè certarent, ioco principatum inter ſe pacti, offendunt in ſtylos; ſubſiſtunt, inueſtigant rem curioſiùs: notant tramitem ſtylis vacuum. Eorum alter equitibus à carceribus procurrentibus procurrit, & ipſe pedeſter primus poſt doli fabricatorem ad metam peruenit. Eum igitur, Leſco interfecto, principem populus omnis ſalutat, & ne quid ad authoritatem ac maieſtatem ipſi deſit, Leſcus commutato nomine appellatur. Huculque Cronerus. *Tubarum ſonitus.* Tubæ ſonitus non modò ante certamen, vt equi ſolliciti e carceribus, pertinebat,

verùm etiam tota decurſione, vt animi equis vireſque accenderentur. Pauſanias id docet, dum ait: Equa Phedolæ ſeſſore lapſo περὶ τὴν νύσσαν ἐπιστρέφειν, καὶ ἐπεὶ τῆς σάλπιγγος ἤκουσεν, ἐπιταχύνειν τὸν δρόμον, id eſt, circa metam ſe circumagebat, & vt audiuit tubam, curſum accelerauit. Cæterùm hoc de celete & deſultorio equo præcipuè accipiendum, quamuis & vehiculario curſu certantes ad tubæ ſonum excurrerent, vt oſtendit Sidonius præcitato loco: E

Tandē murmure buccinæ ſtrepentis, Suſpenſas tubicen vocans quadrigas, Effudit celeres in arma currus.

In Menæchmo. Ipſi autem ſtimulabant equos aurigæ. Plautus.

Multa mihi imperas Apollo, nunc equos iunctos iubes
Capere me indomitos, feroces, atq; currum inſcendere,
Vt ego hunc proteram Leonem Getulum, olentem, edentulum.
Iam aſcendo in currum, iam lora teneo, iam ſtimulus in manu eſt
Agite equi, facitote ſonitus vngularum appareant
Curſu celeri, facili inflexu ſit pedum pernicitas.

Stimulus. Quamuis autem ſtimulus propriè ſit fuſtis acutæ cuſpidis, ego tamen non dubito, quin hic flagellum ſit intelligendum, hoc enim & clamore inſuper incitaſſe ad curſum equos ſuos agitatores docet Homerus, canens; F

Οἱ δ' ἅμα πάντες ἐφ' ἵπποιιν μάστιγας ἄειραν,
Πέπληγόν θ' ἱμᾶσιν, ὁμόκλησάν τ' ἐπέεσσιν
Ἐσσυμένως. id eſt.
Hi autem ſimul omnes ſuper equos flagella ſuſtulerunt,
Percuſſeruntque flagellis, hortatiq; ſunt verbis Studioſè.

Maſtix. Maſtix enim ſcutica illa etiam eſt ſiue flagrum, ſiue lora quibus cædebantur mancipia: ſcribitque Budæus μαστιγοφόρους vocari ſeruos, qui ægonethas in ſacris certaminibus comitabantur, virgas præferentes, ad ſubmouendam turbam & cohibendas ſeditiones. Ἱμὰς etiam idem eſt, nimirum loreus funis, ſiue corrigia, ſiue vt Euſtathius exponit στρεπτὸς τις βοεύς, id eſt funiculus ex loris bubulis tortus, quo & aliàs vapulabant equi, etiam ad præſepia, vt idem Homerus indicat hoc verſu:

Ἵππους μὲν κατέδησαν ἐϋτμήτοισιν ἱμᾶσι
Φάτνῃ ἐφ' ἱππείῃ.

D. Chryſoſtomus verò flagella iſthæc ait in ſua de Circo oratione fuiſſe ex σχοίνου, Bulingerus vertit è ſparto, σχοῖνος tamen iuncus eſt; flexilis quidem vt ſpartum ſed fractu minus contumax. Noſtri agitatores qui ſemper celetes ſunt, funiculis vtuntur bouillis, calcaribus neutiquam, vt tamen olim factum eſſe ex hiſce Varini verbis licet conijcere. Νύσσα (inquit) ἡ ἀφετηρία, τῶν ἱππικῶν ἀγώνων. Τοὺς μὲν ἵππους κεντοῦσιν οἱ παρεστῶτες σιδηροῖς κέντροις, ὡς ἂν ὀξυτέρως ἐκπηδήσωσι τῇ πληγῇ. κέντρα enim σιδηρᾶ interpretor calcaria. Magnum equidem artis ſpecimen & ſtudium agitatorum apparebat in ipſo curriculo, cùm videlicet ſe attollerent, deprimerent, inflecterent, voce & flagello equos accenderent, quod expreſſit appoſitè Virgilius: G

Georg. 3.

Nonne vides? cùm præcipitis certamine campum
Corripuere, ruuntq; effuſi carcere currus,
Cùm ſpes arrectæ iuuenum, exultantiaq; haurit
Corda pauor pulſans, illi inſtant verbere torto,
Et proni dant lora: volat vi feruidus axis.
Iamque humiles, iamque elati ſublime feruntur,
Aëraque per medium ferri atque aſſurgere in auras
Nec mora nec requies: vt fuluæ nimbis arenæ
Tollitur, humeſcunt ſpumis, flatuque ſequentum.
Tantus amor laudum, tantæ eſt victoria curæ. H

Idem habemus apud Homerum, quem à Virgilio apparet imitatum eſſe:

Ἅρματα δ' ἄλλοτε μὲν χθονὶ πίλνατο πουλυβοτείρῃ,
Ἄλλοτε δ' ἀΐξασκε μετήορα. τοὶ δ' ἐλατῆρες
Ἕστασαν ἐν δίφροισι. πάτασσε δὲ θυμὸς ἑκάστου
Νίκης ἱεμένων. κέκλοντο δὲ θυμὸς ἕκαστος
Ἵπποις. id eſt:
Currus verò interdum quidem terræ appropinquabant almæ;
Interdum autem attollebantur ſublimes: at aurigæ
Stabant in ſellis: palpitabat autem animus vnius cuiuſque
Victoriæ cupidorum; imperitabat autem ſuis vnuſquiſque

Aeneid. 5. *Equis, &c.*

Aliàs

A Aliàs quoque idem Virgilius indicaturus, quanta vincendi cupiditate, pernicitate naues impellerent remiges, nauium è carceribus exeuntium celeritatem apposita atque eleganti hac comparatione illuſtrat: *Naturam celeritas.*

Non tam præcipites biiugo certamine campum
Corripuere, ruuntque effuſi carcere currus,
Nec ſic immiſsis auriga vndantia lora
Concuſſere iugis, pronique in verbera pendent.

Qua quidem comparatione etſi Homerum quoque imitetur, vbi Diomedem equos ſuos in hoc curuli certamine impellentem delineat: longo tamen interuallo eum multi ſuperare volunt: quare & eius verſus apponam, vt res æquiùs meliuſque perpendi poſſit.

Μάστιγι δ' αἰὲν ἔλαυνε κατωμαδόν. αἱ δέ οἱ ἵπποι
Ὑψόσ' ἀειρέσθην ῥίμφα πρήσσοντε κέλευθον.
Αἰεὶ δ' ἡνίοχον κονίης ῥαθάμιγγες ἔβαλλον.
Ἅρματα δὲ χρυσῷ πεπυκασμένα κασσιτέρῳ τε
Ἵπποις ὠκυπόδεσσιν ἐπέτρεχον. οὐδέ τι πολλὴ
B Γίγνετ' ἐπισσώτρων ἁρματροχιὴ κατόπισθεν
Ἐν λεπτῇ κονίῃ. τὼ δὲ σπεύδοντε πετέσθην. id eſt.
Flagello autem ſemper agitabat per humeros: ipſiq; equi
In altum tollebantur leuiter percurrentes viam.
Semper autem aurigam pulueris gutta percutiebant:
Currus autem auro ſtannoque ornati
Equos veloces ſequebantur, neque profunda
Fiebat canthorum orbita retro
In tenui puluere: hi autem properantes volabant.

Principio igitur rationem gubernandi à Marone meliùs, quàm ab Homero cognitam fuiſſe, ingenuè fatendum eſt, (inquit Naſcimbænus.) Nam equi non continuò ſunt verberandi, quod tamen Diomedes apud Homerum facit, qui μάστιγι δ' αἰὲν ἔλαυνε κατωμαδόν, id eſt, *aſſiduè flagello humeros verberabat*: ſed frequentibus interuallis ſunt potiùs ſtimulandi, quod noſter facit, cùm ait: *vndantia lora concuſſere iugis*. Nam ſi frequenter verberibus equi agitentur, erigunt ſeſe, & curſum qui extentus celerque eſſe debet, interpellant: quod vel Homerus ipſe con- *Equi vt & quãdo verberandi.*
C tra conſilij ſui rationem indicat, cùm ait: ὑψόσ' ἀειρέσθην, id eſt, *in altum erigebantur*. Multò igitur Maro ſe huius rei peritiorem oſtendit, eamque expreſſiùs Homero delineat: qui non flagellis, ſed lororum vndantium concuſſione ac ſtrepitu (vt periti aurigæ facere ſolent,) equos ad curſum excitat. Verùm quia non ſatis eſt interdum lororum concuſſio, verberibus etiam moderatis, non frequentibus aut continuis (vt Homericus Diomedes,) vtendum eſt, illud ſupra omne poetarum ingenium addidit: *pronique in verbera pendent*. Quæ verba eos qui aut legunt aut audiunt, perinde delectant, vt res ipſa non dici, ſed ob oculos eorum fieri videatur. Nam quis eſt qui verbis aurigas de curru pendentes, equoſque verberantes ſe videre non putet? Quid verò huiuſmodi moderatio perficiat, ipſe poeta declarat, cùm & præcipites & corripuere campum, id præterito tempore, & ruunt dicat, quaſi per deuexa loca currant, adeo ſunt celeres & feſtini. Hactenus ille. Mihi Homericus Diomedes recta ratione continuo flagellare videtur, iam ſcilicet victoriæ proximus, ne ab alijs qui vel dolo, vel equorum pernicitate à tergo proximè ferebantur, præuerteretur. Idemque ſuos etiam facturos aurigas Maro indicat, ſi opus aliquando fuiſſet, cùm ait: *pronique in verbera pendent*. Sed & Statius in ſuo certamine continuò equos verberari ait, quamuis ſponte currerent:

D *Fit ſonus, immaniſq; pedum, tenuiſque rotarum,*
Nulla manus requies, denſiſq; inſibilat aer
Verberibus, gelida non crebrior exilit arcto
Grando, nec Olenijs manant tot cornibus imbres.

Iam verò Sidonius etiam aurigas, vt curſum equorum adiuuent, modò pronos & anhelantes in ipſa iuga pendere, modò ruſus in axes ipſos referri innuit his carminibus:

Inſtant verberibus ſimul regentes, Iamque & pectora prona de couino
Extenſi rapiuntur & iugales Trans armos feriunt vocante tergo,
Nec cernas citò cornuos magiſtros, Temones mage ſuſſerant an axes.

Idem rurſus Statius aurigas agitationi tantoperè fuiſſe intentos ait, vt pectore iugum aut genu contingerent.

------ Nunc auidi prono iuga pectore tangunt,
Nunc pugnante genu preſsis duplicantur habenis.

In ſum-

In ſumma boni agitatoris erat non effuſo impetu temerè per Circum ferri, ſed vim equorum diſpenſare, vbi flagello & incitatione opus erat, incitare, vbi moderandum, moderatione vti, ad metam flectere, non offendere, naufragium ab aduerſarijs euitare. Non minor quoque erat ipſorum equorum quàm aurigarum victoriæ cupiditas, quod licet fuſiùs ſuprà demonſtrauerimus, cùm de eorum natura agebamus: iuuat tamen hic binas ternaſué authoritates repetere, ac in primis Statij, qui præ cæteris in deſcribendo certamine facundiſſimus eſt: E

Boni agitatoris officiũ.

Equorum currendi prõptitudo.

Terrarum (inquit) *decora ampla viri, decora ampla iugales*
Diuum vtrumque genus, ſtant vno margine clauſi
Speſque audaxque metus, vnà & fiducia pellens,
Nil fixum cordi, pugnant exire, pauentque,
Concurrit ſummos animoſum frigus in artus:
Qui dominis, idem ardor equis: face lumina ſurgunt,
Ora ſonant morſu, ſpumiſque & ſanguine ferrum
Vritur: impulſi nequeunt obſiſtere poſtes,
Clauſtraque compreſſa transfumat anhelitus ira.
Stare adeò miſerum eſt: pereunt veſtigia mille F
Ante fugam, abſentemque ferit grauis vngula campum.
Circumſtant fidei, nexuſque & torta iubarum
Expediunt, firmantq́ animos & plurima monſtrant.

Breuiter Lucretius:

Nonne vides etiam patefactis tempore puncto
Carceribus, non poſſe tamen prorumpere equorum
Vim cupidam, tam de ſubitò, quàm mens auet ipſa.

Addo & hoc Sidonij quo & ipſe Circorum adhuc carceribus clauſos equos vix retineri poſſe monet, quin ante apertionem conentur erumpere. *Illi* (inquit) *ad clauſtra fremunt, repaguliſque*

Incumbunt ſimul & per obſeratas
Campus flatibus occupatur abſens.
Nec greſſum cohibent, ſed inquieto
Transfumant tabulas, & ante curſum
Ardeſcunt, ſaliunt, timent, timentur,
Duratum pede ſtipitem flagellant.

Nemo verò currendi voluntatem & promptitudinem, quam apertis equi carceribus oſtendunt, feliciùs expreſſit Virgilio, dum canit:

Vt cùm carceribus ſeſe effudere quadrigæ, G
Addunt ſe in ſpatia, & fruſtrà retinacula tendens,
Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Polydamantis robur.
Exhortatio ad curſum.

Vt ſuper omnem habendum ſit admirationem, quomodo equos impellente auriga Polydamas altera tantùm manu retractos à tergo currus ſiſtere potuerit, quod tamen ab eo præſtitum aſſerit Pauſanias in Eliacis. Quamuis tamen ſuaptè natura proni ſunt ad curſum; multum facit exhortatio rectoris: vnde elegantiſſima ſimilitudine ab iſtiuſmodi equo in ſtadio certaturo deſumpta Cæſarem belli alias auidiſſimum Curionis oratione magis adhuc accendi Lucanus ait:

------ *Sic poſtquam fatus, & ipſi*
In bellum prono, tantum tamen addidit iræ,
Accenditque ducem: quantum clamore iuuatur
Eleus ſonipes, quamuis iam carcere clauſo
Immineat foribus, pronuſque repagula laxet.

Equi ad certamina electi.

Alebantur autem ad hæc certamina equi electi & præſtantiſſimi, & perniciſſimi. Virgilius nobilem indicaturus & generoſum equum, dicebat:

Hic vel ad Elei metas & maxima campi H
Sudabit ſpatia & ſpumas aget ore cruento.

In Georg.

Celerrimos autem debere eſſe iſtiuſmodi equos, eleganter docet Homericus Neſtor, cùm Antilochum, quod tardos ſegneſue haberet, docet, quomodo tarditatem eorum dolo alijſque ingenij artibus compenſare debeat, vt victoriæ compos fiat. Impigros itaque tales equos vocat Horatius:

Illum non labor Iſthmius
Clarabit pugilem: non equus impiger
Curru ducet Achaico.

Ouidius celeres:

Protinus illa valet, & ad ſua præmia tendunt,
Vt celer Elæo carcere miſſus equus.

Iuncti celeriùs currũt

Quia verò quadrigis iuncti, perninciori curſu feruntur, quàm ſi ſoli agitentur, vt aliàs oſtendimus, congruè

A congruè cùm poëtæ, tùm ſoluta oratione ſcribentes, quadrigas pro perniciſſimis equis dicunt Virgilius de Metio Suffetio: *Aeneid. 8.*

Haud procul inde cita Metium in diuerſa quadrigæ
Diſtulerant.

Claudianus de Phaëtonte: *Paneg. 7.*

—— velut ordine rupto
Quum procul inſana traherent Phaetonta quadrigæ.

Eleganter etiam Plautus *citis quadrigis & Iouis quadrigis* fugere dixit, pro eo quod eſt perniciſſimè. Columella ſacrorum certaminum ſtudioſos perniciſſimarum quadrigatum ſemina ſcribit diligenti obſeruatione cuſtodire & ſpem futurarum victoriarum concipere ſobole generoſi armenti: indicans referre, vt quibus nati, & vbi nati ſint, qui ad certamina aluntur, pulli. *Lib. 3. c. 9.* Vnde & alicubi inquit: *Equinum pecus tripartito diuiditur: Eſt enim generoſa materies, qua Circo, ſacriſq; certaminibus equos præbent.* *Lib. 6.* *Li. 5. Sylu.* Elegantiſſimè, vt ſolet Papinianus:

——— Quales per iugera Circi
Cum pulcher viſu titulis generoſus auitis
B *Expectatur equus, cuius de ſtemmate longo*
Felix demeritos habet admiſſura parentes:
Illum omnes acuunt plauſus, illum ipſe volantem
Puluis, & incurua gaudent agnoſcere metæ.

Habebatur verò etiam patriæ, in qua nati eſſent, maxima ratio. Horatius:

Siue quos Elea domum reducit *Palma celeſtes pugilemue equumue.*

Iuuenalis: *—— Nempe volucrem* *Sat. 8.*

Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
Feruet, & exultat rauco victoria Circo.
Nobilis hic quocumq; venit de gramine, cuius
Clara fuga ante alios & primus in æquore puluis.

Gratius de equo Theſſalico, vel Mycęnis nato:

——— Quis Eleas potior luſtrauit arenas?

Simili planè ſenſu de equabus Epiri Maro: *Eliadum palmas Epirus equarum.* *Georg. 3.* Alexander ab Alex. in Eleis certaminibus Agrigentinos atq; Aetnæos ſemper præceleres habitos eſſe tradit: & Capi- *Equi ad*
C tolinus Gordianum refert equos Siculos centum, Cappadoces ducentos permittentibus impe- *certamina*
ratoribus, factionibus (de quibus mox) diuiſiſſe, & propter hæc populo ſatis carum fuiſſe, qui ſem- *electi.*
per voluptatibus commouetur. Et quidam apud Ammianum Marcellinum præbiturum ſe pollicetur equos curules Hiſpanos. *Lib. 5. c. 8.* Nos iſtiuſmodi equos generoſiores & ad curſum præſertim paratos, Barbaricos dicimus, licet plerique ſint noſtrates, *In Gordiano ſeniore.* Græcorum quoque equorum vſum præ cęteris commendatum fuiſſe vel inde veriſimile eſt, quandoquidem hi, ſi contingeret cadere, minus quam alij noxæ perſentiebant, vt meminit D. Ambroſius in apologia Dauid. *Lib. 20.* *Plerią; (inquit) equorum cum ceciderint, ſe iactare conſueuerunt, & quos caſus non læſerit, iactando ſe debilitant & frangunt. Alij qualis Græcorum equorum fertur natura, cùm in certamine curuli eliſi fuerint, vel fortuitò ceciderint, nequaquam ſe mouere conſuerunt, & quandam tenent quietis & patientia diſciplinam. His ſi caſus non nocuit, quies prodeſt. Certè non acerbatur offenſio.* *Cap. 9.* Obſeruabatur item ætas equorum & ſexus. De ætate ſic Plinius; *Diuerſa Circo ratio quæritur: itaque cum bimi in alio ſubiugantur imperio, non ante quinquennium ibi certamen accipiunt.* *Li. 8. c. 42.* Erant autem ſenes contempti, vt facetè admodum oſtendit Horatius, dum ait: *Lib. 1. Epi.*

D *Solue ſeneſcentem maturè ſanus equum, ne*
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat.

Crebris ſcilicet anhelationibus defatigatus. Equarum autem etiam in curulibus ſacriſque certaminibus vſum fuiſſe non ſolùm paullò antè citata Virgilij de Epiri equabus comprobatur authoritate; ſed & Plinij qui viciſſe Olympia (inquit) prægnantem equam Echecratidis Theſſali inuenimus. Et Horatij: *Tibi tollit hinnitum apta quadrigis equa.* *Equas quoque certaſſe.*
Herodotus verò etiam de Miltiadis equabus ſic ſcribit: *Miltiades vnus ex decem ducibus Atheniensium in Marathone, patrem habuit Cimonem Steſagoræ, qui Piſiſtratum Hippocratis ex Athenis fugauit: & dum obtineret Olympiadem quadriiugo certamine, victoriam muneris gratia tranſtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaque Olympiade eiſdem equabus aliam Olympiadem cum viciſſet, à filijs Piſiſtrati interfectus eſt, mortuo iam Piſiſtrato: ſepultuſque ante vrbem trans viam quæ vocatur Diacœlo: & e regione ſepultæ ſunt equæ illæ, quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem quod illa, cum alia equa fecerunt, quæ fuerunt Euagoræ Laconis (quæ etiam in ludis Eleis victrices fuere,) alia præterea nulla.* *Lib. 6.* Huc vſq; ille. Aetha Agamẽnonis vtitur Menelaus Hom. & equabus vtitur Eumelus.

An canterÿ certarẽt Marium itaque frequentior quàm fœminarum vſus, ſed nunquid etiam execti, ſiue canterij certarent, addubito. Probè tamen noui Arnobio vbique cantcrios dici, qui in Circo certant: integros certaſſe certum eſt, ex hoc Plinij: *Generat mas ad annos triginta tres, vtpote cùm à Circo poſt vicesimum annum mittantur ad ſobolem reparandam.* E
Equorum diligens educatio. Iam verò in huiuſmodi generoſorum equorum educatione nullum prorſus diligentiæ genus prætermittebatur, quin tanta eorum cura erat penes dominos, vt ne ab odorandis excrementis, valetudinem exploraturi abſtinerent, quod meminit Ga-
L.7.Meth. lenus, de lactis bonitate & diæta aſinæ ſic ſcribens. *Curandum vt quam optimè animal concoquat, concipimus, videlicet ÿs, qui ſi aſinorum quoque victus rationi conſulemus, ridebunt. Si enim qui Veneti vel Praſini* (qua de re mox) *ſtudio tenentur veterinary, equorum ſtercora, quò intelligant, quemadmodum alimenta concoxerint, odorant, tanquam ex eo omnem eorum bonitatem cogituri, multò profectò magis noſtrum fuerit pro hominis ſalute nihil tale non proſpicere. Quare veteres medici etiam ſudorem in balneis ſtrigili exceptum degustare non erubuerunt.*
Equorum pretia. Quantum autem in emendis iſtiuſmodi equis impenderent emptores, eleganter oſtendit Plutarchus in libro de cupiditate diuitiarum his verbis: *Nemo vnquam fœnore argentum ſumpſit homo, vt emeret caſeum, panem, oliuas: ſed alium ſumptuoſa domus debitorem fecit: alium oliuetum finitimum, alium granaria, vinea, alium mala Galatica, alios iugales equi pulſantes vanos currus (vt ait Homerus) præcipitauerunt in voraginem contractuum, fœnorum pignorum.* F
Iliad.O. Quamobrem Iſocrates hoſce equos, qui ad equeſtria certamina enutriuntur, ἀδηφαγοῦντας vocat, id eſt plurima deuorantes, & currum ipſorum ἀδηφάγον ἅρμα, quòd in eos magni erogentur ſumptus, vnde & vetus adagium, *Currus edax.* Non reclamauerim
Currus edax. itaque ei qui hanc ob cauſam prouidendorum Circenſium equorum curam Cenſoribus permiſſam fuiſſe exiſtimarit. Fuiſſe autem eis permiſſam diſcimus ex hoc Liuij loco: *Quum Cenſores M.*
Lib.24. *Attilius Regulus, P. Furius Philus ob inopiam ærarÿ ſe iam locationibus abſtinerent, ædium ſacrarum tuendarum, curuliumque equorum præbendorum, ac ſimilium his rerum: conuenere ad eos frequentes, qui haſtæ huius generis aſſueuerant.* Animaduerto etiam equos fuiſſe apud Romanos publicos,
Publicos fuiſſe equos curules. nam Cod. lib. 11. tit. 40. l. 1. 2. legimus: *Qui equos Circenſes in vſus ſuos conuerterit, vnius libræ auri multam ferat.* Ad hæc fuere quædam prouinciæ, quæ vectigales equos ac quadrigas pop. Rom. penderent, quod vectigal non redimebant modò equites, ſed & ſenatores. Hinc illud D. Hieronymi: *Circenſes equos nutrire functio publica, ad quam cogitur, qui nutrit.* Certè ſingulis factioni-
In Hilar. bus ſui erant equi, licet de publico. De editoribus ludorum dubium non eſt, maximè cum illi non equos modò, ſed interdum vrſos, camelos & alias feras darent. Dio: *In Circo cameli ſemel & vrſi treceenti, & leones ex Lybia.* Imo hæ maximè partes editorum erant, vt equos conquirerent, quam G
L.4 Epi.6. in rem euectiones à principe petebant, quibus poſſent tuto ac liberè ex Italia, Hiſpania, Cap-
Ep.60.61. padocia cæteriſque regionibus præſtantes equos conuehere. Symmachus: *Euectionem impetraui,*
L.7.Epiſt. *amicos in Hiſpaniam miſi ob curulium equorum coemptionem.* Et rurſus. *Ab Hiſpania equos quadri-*
64.& 105 *garios quæſtores & prætores acceſſiſſe comperits.* Sed & lauditianos equos Conſtantinopoli fuiſ-
Lib. 1. ſe publicos volunt ab Imperatore ad eam rem attributos. In Olympijs, vt tradit Pauſanias in Eliacis, antiquitùs in more fuit, vt aliena iumenta ad certamen mutuarentur: Hercules Amphytrionis filius, ait, Iolao coronam primùm detulit, qui equas ab Hercule mutuatus in curſu cæteros anteierat. Et ſanè antiquitùs traditum fuit alienas equas ad certamen mutuari: ſiquidem Homerus in funebribus Patrocli ludis Menelaum facit Agamemnonis Aetha vſum, altero verò ſui ip-
In Alcibiade. ſius. Permutabant item quandoque vt oſtendit Plutarchus: *Auriga præſtantes ne bonitati equorum victoria tribueretur, ſæpè cum aduerſa factione permutabant equos.* Legimus & in Epigrammatibus:
Cur permutarentur. ἠμείψε μὲν ἵππους ἀντιπάλοις, id eſt mutauit eqnos cum ſuis aduerſarijs: & rurſus,
Lib. 5.

Ὅς καὶ ἐπ' ... ὁμόφρονος ἡνιόχιος
Ἐξ ἑτέρων ἑτέρους αἰὲν ἀμειβόμενος. id eſt,

Qui equos ſuos & auriga ſecum facies.tis H
Ex alÿs alios ſemper commutabat.

Accidit que aliquando, vt quis vtriſque vinceret, ſuis, inquam, quos dabat, & alienis quos accipiebat, vt diſcimus ex hoc diſticho, quod ibidem legitur:

Ἀμφοτέραις γὰρ ἀμειβόμενος ἐπὶ πώλοις
Κυδιάει νίκαις οἷς πόρεν, οἷς ἔλαβεν. id eſt:

In ſuis & aduerſæ partis equis currens
Honoratus eſt victoria, equorum ope quos dedit & quos accepit. Idem docet & hoc:

Πολλάκι δ' ἐνικήσας ἐὺ πόρεν ὠκέας ἵππους
Αὐτὸς δ' ἀντιπάλων καὶ πάλιν ἐστέφετο. id eſt.

Sæpe victor ſuos equos celeres dedit & accepit equos aduerſariorum, & rurſum coronabatur. De
Decurſionis forma. forma modò decurſionis ſic differit Dionyſius: In decurſione ſtadij varij locis ac temporibus varia ratio ſeruata eſt: Certamen primum quadrigarum fuit (cui pompa viam ſemper præibat)
& biga-

A & bigarum & ſingulatorum (bigas vocat συνωρίδας, ſingulatos equos ἀζεύκτους ἵππους, quaſi in iuges aut aiuges, id eſt, ſine iugo) quod & Olympiæ factitatum eſt. Duo Romæ ab antiquitate infima petita, diu multumque obtinuerunt: alterum de trigis heroici temporis, quod genus apud Græcos exoleuit. Duos enim equos iunctos, quomodo bigæ iunguntur, tertius funarius loro deuinctus conſequitur, quem παρήωρον veteres dixere, id eſt, ſuſpenſum, (ἀπὸ τοῦ παρηωρῆσθαι καὶ ζυγιζέσθαι, quia fune tertius equus funalis ad duos alios recto temone adiungeretur, & quaſi ſuſpenderetur,) alterum in Græcia cùm dijs priſco more ſacra faciunt, noſtro ſæculo tenet, vt aliqui ſe inijciant & interſerant in currus, vt cõfecto equeſtri certamine, pedibus ipſi currãt. Cum enim curule certamen finitum eſt, deſilientes è curribus ij qui vehuntur prope aurigas, ſtadium corripiunt, curſuq; pedibus contendunt. Cùm enim curſus equitum finem ceperit, in circum curſores pedites & athletæ inducuntur. Verùm præter biiuges, triiuges quadriiugeſq; erant & ſeiuges etiam & decemiuges, qui itidem quandoque curſu certabant. Plinius ſcribit Neronem trigario ſolitum ſe approbare, qui ſi curru euerſus tractuſq; ab equis fuiſſet, recreabatur (inquit) epoto cinere caprini fimi ex aqua. Suetonius verò aurigaſſe eum ait pluriſariam: Olympijs verò etiam decemiugem, quamuis id in rege Mithridate, carmine quodam ſuo reprehendiſſet, id eſt *Neronis aurigandi peritia.*

B quòd currus decemiuges Mithridates agitaſſet: legimus tamen de ſeiugo curru tantùm. Vbi eſſet inquirendum, quomodo tot equi vni iungebantur currui. Biiuges, triiuges, quadriiuges, quin & ſeiuges à lateribus omnes iuncti ſimul erant, vt ex tot numiſmatibus, quæ ſuo loco enumeraui clariſſimè conſtat: inter quæ vnum eſt Heliogabali, in quo ſic ſeiuges iuncti ſunt, quamuis ſextus equus non appareat. Quid de decemiugibus dicam non habeo: puto tamen ſimiliter fuiſſe iunctos: vnde noſtri temporis aurigarum innoteſcit imperitia, qui ſoli ſeiuges regere ignorant, & in quadriiugo curru duo equi præcurrunt, duo ſubſequuntur iugo temoniuè alligati: atque ita quoq; fit in ſeiugo, ſed hic rectores equis inſident, illic currui. In quadrigis duo equi dicebantur iugales, illi ſcilicet qui ad iugum currus iuncti erant, eos Græci vt ſuprà etiam ſcripſimus, ζυγίους vocabant: qui verò iſtiuſmodi equorum paria ad certamina alebant ζευγοτρόφους, duo funarij ſiue funales extra iugum, extremi, vnus ſiniſterior, alter dexterior, ἀκρωτῆρες dicti eiſdem: D. Chryſoſtomus in oratione de Circo: ζυγαῖοι μὲν φῶς καὶ ἀθανασία, ἀκρωτῆρες, δικαιοσύνη καὶ ἀλήθεια id eſt. *Iugales quidem lumen & immortalitas: extremi iuſtitia & veritas.* Priores mox etiam ὑποζυγίους vocat, id eſt, ſubiuges. Funales etiam σειραῖοι & σειραφόροι dicuntur, quaſi extra iugum ferentes catenam ſiue habenam: item παράσειροι: Funalem verò etiam equum illum vocari paulò *Vt curribus iuncti.*

C ante ex Dionyſio dicebam, qui tertius eſt in ipſa triga: id quod & Statius docet, dum ait in deſcriptione certaminis curulis: *Theb.6.*

> ---- *Voce*
> *Nominibuſque ciet Ploen Admetus & Irim*
> *Funalemque Thoen.* Et rurſus: *Flauus Arion*
> *Stat, ſociumq; iugi comiteſque vtrimque laboris*
> *Secum altè ſuſpendit equos.*

Inuenio autem & habenalem nuncupari. In quadrigis verò vtrumq; exteriorem equum, funalem dictum fuiſſe manifeſtè indicat Suetonius his verbis: *Dehinc pubeſcens Actiaco triumpho, currum Auguſti comitatus eſt, ſiniſteriore funali equo, cùm Marcellus Octauiæ filius dexteriore veheretur.* Suidas itaque iugales & παρασείρους equos inuicem opponit. ζύγιοι (inquit) ὑποβαλλόμενοι τῷ τοῦ ἅρματος ζυγῷ, τουτέστιν ὁ μέσος ἀριστερὸς, καὶ μέσος δεξιὸς, καὶ ἁπλῶς ὁ μὴ παράσειρος οὕτως λέγεται; id eſt: *Iugales ſunt qui iugo ſubijciuntur, id eſt, medius dexterior & medius ſiniſterior, & omnino qui non ſit funarius, dicitur iugalis:* ex quibus verbis facilè liquet, in ſeiuge curru duos tantum iugales, quatuor funales nuncupari debere. Inuentio ab Iſidoro aſcribitur Cyriſtheni Sicyonio. *Iugo* (inquit) *prius Cyriſthenes Sicyonius equos iugauit: eiſque ſingulos ex vtraque parte ſimplici vinculo applicauit, quos Græce ſcirophoros, Latini funales vocant à genere vinculi quo prius alligabantur.* *In Tyberio.*

D Quare ſatis mirari non poſſum Philippum Beroaldum, qui in explicatione verborum Suetonij iam citatorum, ait videri ſibi funalem equum in triumphi comitatu videri, qui proximus triumphalem currum antecedit. Quam opinionem ſic probat. Nam ſicut (inquit) in ſaltationibus reſtem ducere dicebantur manibus inter ſe conſertis, ita equi funales dicti qui fune hoc eſt reſte facta, ſimul connexi præcedunt, vt ita fiat triumphus ſpecioſior, & à dextra ſiniſtraque triumphantis erant ductores quaſi equeſtris choreæ: Non enim præcedebant, ſed à lateribus currebant equi funales. Neque etiam ex prædicto loco argui poteſt, aurigarum locum fuiſſe in equorum dorſo, nam retrò equos in ipſo curru ſtetiſſe eos ex plurimis antiquiſſimis numis certum eſt, & ex Homero præcipuè innoteſcit, dum inquit: οἱ δ' ἐλατῆρες ἐστασαν ἐν δίφροισι: id eſt, *Aurigæ verò ſtabant in ſellis.* Eſt autem Euſtathio δίφρος ὁ ἐπὶ τοῦ ἅρματος κορυφαῖος τόπος; & ſæpè etiam pro toto curru accipitur. Marcellus autem & Tiberius non agitatores agunt, aut agitatorem agentis Auguſti, ſed triumphali currui inſidentis equos honorandi cauſa equitant, idque & ab alijs quoque *Aurigarũ locus.*

 factitatum

factitatum conijcio conſanguineis Imperatorum, vel qui cæteros nobilitate, dignitate aut virtute E ſuperarent, nam & in Antonini, Macrini, Maximini, Gordiani numis equi triumphantium funales inſtrati ſunt. Quare etiam non placet Alexandri ab Alex. coniectura, quòd in his inſiderent qui funalia præferebant & faces: nam quamuis peruulgatũ ferè ſit, faces & lumina tã in apparatu triumphi, quàm iuxta triumphantem deferri ſolere, non propterea id factum fuiſſe dicendũ ab ijs qui funalibus equis inſiderent, cùm plurima fuiſſe lumina prælata, ratio ipſa ſuadeat, quod à paucis, ne dicam duobus fieri non poteſt. Cęſarem ad lumina quadringenta in Capitolium triumphantem aſcendiſſe ex hiſtoria notum, ſed elephanti lychnos dextra ſiniſtraque geſtabant. Scribit Bulingerus fuiſſe currus, in quibus ſub iugum equi duo venirent, ponè currum equi duo ſequerentur, quomodo hodieq; fit (inquit) in lectis ac baſternis fœmineis, quæ antè & retrò ab equis ſuſtentantur. Qui quidem mos non nuperus aut nouitius, ſed Homeri ætate frequens, ait enim.

Πρόσθε μὲν ἡμίονοι ἕλκον τετράκυκλον ἀπήνην,
Iliad. Ω. Τὰς Ἰδαῖος ἔλαυνε δαΐφρων· αὐτὰρ ὄπισθεν
Ἵπποι, τοὺς ὁ γέρων ἐφέπων μάστιγι κέλευε
Καρπαλίμως κατ' ἄστυ. id eſt.
Ante quidem muli trahebant quatuor rotarum currum, F
Quas Idæus agebat peritus: ſed ponè
Equi, quos ſenex regens flagello vrgebat
Statim per vrbem.

Temones quot ĩ curru. Vnde conijcit duos fuiſſe temones, quibus equi iugarentur, duas ſedes duobus agitatoribus, quatuorque in curru rotas. Idem Bulingerus omnium quadrigarum currus olim duplici temone fuiſſe aſſerit, perpetuoque & qui omnibus equis inijcerentur iugo; poſtea funarios adhibitos, qui fune per foramina iugi tranſmiſſo in fronte cum duobus iugalibus vincirentur. Cæterùm duplicis temonis vſus fuerit aſſignandus: Mihi vnus fuiſſe videtur: duobus enim equis temoni alligatis, dexterior & ſiniſterior fune aſſociebantur, vt dictum eſt. Currus verò ille Homericus, in quo mulos à tergo ſequi videntur equi, à vulgaribus quadrigis, meo iudicio non parum differt, *Currus quo Priamus ferebatur quales.* non quo ad ipſum currum, ſed quo ad locum ipſorũ animantium. Mulos enim qui regebat Idæus ipſi, vt conijcio, inſiſtebat temoni, Priamus verò, vtpote ſenex & rex è curru impellebat equos poſt terga mulorum temoni alligatos: niſi dicamus vtrumque inſtitiſſe currui, Priamumq; medios rexiſſe equos, Idæum funales mulos. Certè mox Priamum & equos & mulos regentem ſic alloquitur Mercurius: G

Πῆ πάτερ ὧδ' ἵππους τε καὶ ἡμιόνους ἰθύνεις, id eſt,
Quo pater ſic equos & mulos dirigis?

Quæ poſterior expoſitio magis placet, quamuis certò ſciam aurigas aliquando in timone ſtetiſſe: nam & Claudianus non parui ponderis author ait:

Iungit amor, lætamq; vehens per nubila matrem
Gemmato temone ſedet.

Idem deniq; Bulingerus, in veteribus ſcriptoribus tria iuga vocari ait, tres equos tribus intro iugis, id eſt (inquit) equis tribus ſubiugalibus, nullo funario. Citat autem hoc Auſonij de Proſphoro equo Auguſti:

Pegaſus hinc dexter currat tibi, læuus Arion:
Funis eat, quartum det tibi Caſtor equum.

id eſt ſi funali currere lubet, addat Caſtor tibi Cyllarum funalem, quia erant tres ſubiugales, & ita potius trigæ currunt, quàm quadrigæ. Sic enim apud Auſonium legendum putat, cum in vulgatis hactenus codicibus legatur,

Auſonij locus examinandus. *Funis & ad quartum det tibi Caſtor equum.* H

Quæ mihi lectio magis probatur: ſic enim Proſphorus à dextris habebit Pegaſum, funalis ſiſterior erit Arion, dexterior Cyllarus. Erat autem quadrigarum certamen præcipuum, vt ex Dionyſio dictum eſt; mox bigarum & ſingulatorum, quare trigarum rarum fuiſſe arbitror, & fortaſſis in *Trigarum certamen.* Græcia, quam Romæ frequentius. Eo enim Michaëlem Imp. ſummoperè delectatum fuiſſe teſtatum reliquit Cedrenus, adeo vt quodã tempore cùm in curru conſediſſet, iamq; equi eſſent è carceribus emittendi, nuncius autem allatus fuiſſet, ab Ameno Saraceno præfecto, Melitenæ imminere magnum periculum, huncq; illi protonotarius mæſtus indicaſſet, toruo vultu reſponderit. Quomodo auſus es ſceleſte, me tam neceſſario certamine occupato, iſtis rebus interturbare? cum *Quadrigæ bigis honeſtiores.* in hoc vnum incumberem, vt eum (equum) qui medium tenet in læuam partem auertam, de quo mihi totum hoc certamen eſt. Romæ bigas quadrigis inferiores fuiſſe non obſcurè innuit Suetonius: *Natalem ſuum plebeijs incurrentem Circenſibus, vix vnius bigæ adiectione honorari eſt paſſus,* *In Tiberio.* quaſi dicat, tantum abeſt, vt quadrigarum numerum augeri vellet. Adhæc omne

A omne curule certamen inſtitutum eſſe videtur, vt iuuenes periti eſſent aurigandi: Etenim priſcis temporibus ſummi bellatores non in equis ſed in curribus bellabant, vt de Hectore, Achille, alijſque fortibus viris in bello Troiano, ex Homero, alijque authoribus conſtat. Nobiliores quoque pueri apud Romanos ſimiliter certantes exercebantur. Virgil. Aeneid. 7.

Ante vrbem pueri & primæuo flore iuuentus, Exercentur equis, domitantque in puluere currus.

Atqui quadrigis maximè pugnaſſe ex eodem conſtat, quamuis triga vteretur Achilles. Curſus autem in certaminibus non erat rectus aut ſimplex, ſed flexuoſus: ideoque Circum ipſum Siculis κάμπτον dictum fuiſſe ſcribit Heſychius his verbis: κάμπος ἱππόδρομος Σικελοῖς. κάμπτει δρόμοι οὐκ εὐθεῖς καὶ ἁπλοῖ, ἄλλα κάμπας ἔχοντες. Idem, innuit illud Chryſoſtomi in oratione de Circo: οὐκ εὐρίπους, καὶ κάμπας κύκλῳ τρέχων, id eſt, *non Euripos & flexuum orbes decurrens,* videlicet vt in Circo fieri ſolet. Iam verò vel in ipſo curſu, vel antequam è carceribus emittebantur equi, ſponſiones fieri ſolebant à ſpectatoribus, cùm vnus agitatorem illum depoſito pignore victorem fore diceret, alius eius aduerſarium contenderet. Tertullianus: *Aſpice populum ad ſpectaculum iam cum furore venientem, iam tumultuoſum, iam cæcum, iam de ſponſionibus concitatum.* Martialis.

Curſus flexuoſus.

Sponſiones in ipſis certaminibus.

B *Iam cùm ſponſio fabulæque laſſæ De Scorpo fuerint & Incitato.*

Quo loco Calderini expoſitio placet, qui Scorpum & Incitatum aurigarum nomina putat: improbatur aliorum qui Scorpum quidem concedunt aurigam fuiſſe: contrà Incitatum inquiunt eſſe equum Caligulæ. Non fiebant autem ſolummodò ſponſiones à ſpectante populo, ſed erant & factiones, nõ tam ipſorum agitatorum qui propterea colore inuicem diſtinguebantur, ſed & populi his aut illis fauentis & bene aut male precantis. Erant autem factiones quatuor, & totidem currus ſingulis miſſibus emittebantur. Factiones colore veſtium diſtinctæ, Veneta ſiue cærulea, alba ſiue albata, roſea ſiue ruſſata, ſiue rubra, vel rubens, & praſina, quæ & viridis & virens. Domitianus ad has quatuor, alias addidit teſte Suetonio, aurati purpureique panni: alij verò non purpurei, ſed argentei ſcripſere. De quatuor hiſce coloribus Sidonius:

Scorpus.
Incitatus.
Factiones & in eas ſtudia.

----- Micant colores, Albus & Venetus virens rubenſq;
Veſtra inſignia continent, miniſtri Ora & lora manu, iubaſque totas
Cogunt flexilibus latere nodis,
Hortaturque obiter iuuatque blandis, Vultus plauſibus & voluptuoſum
Dictant quadrupedantibus furorem,
C *Impellunt, trepidant, trahunt, repugnant,*
Ardeſcunt, ſaltunt, timent, timentur.

Ab harum factionum coloribus non aurigæ modò ſed equi quoque, populus, proceres, ac ipſi denique Cæſares, prout quiſque ſtudio ſuo factioni alicui affectus erat, aut in Circenſibus applaudebat, nomen quoque Veneti vel praſini vel aliorum obtinebat. Nam harum factionum ſtudio Cæſares quidam Domitianus, Nero, Vitellius, Antonius Verus atque ipſe etiam Caligula ad amentiam vſque inſanierunt. Caligula & Nero, vt ex Suetonio notum eſt, praſinæ factioni ita addicti fuere, vt ille continuò cænaret in ſtabulo, maneretque, & vicies ſeſtertiûm agitatori Cythico cõtulerit: hic inter diſcipulos adhuc puer cùm quereretur tractum Praſinum agitatorem & cùm à magiſtro obiurgaretur, de Hectore tracto ſe loqui ementitus ſit, de quo Praſino ait Martialis.

Sæpius ad palmam Praſinus poſt fata Neronis
Peruenit, & victor præmia plura refert.
I nunc liuor edax: dic te ceſsiſſe Neroni:
Vicit nimirum non Nero, ſed Praſinus.

D De huius eiuſdem aurigæ præſtantiſſimis equis idem alibi poeta:

Proficies nihil hoc, cædas licet vſque flagello,
Si tibi purpureo de grege currit equus.

Vocabatur enim Purpurio. Venetæ verò factioni adeò fauit Vitellius, vt quoſdam de plebe, quia palam ei maledixiſſent, interemerit. Sic & Caracalla, referente Herodiano cùm Circenſes ſpectante eo populus in aurigam cui ſtudebat, neſcio quid cauillatus eſſet, ratus ſibi contumeliam illatam, repentè omnem exercitum facere impetum iuſſit in populum ac raptare & occidere, qui in aurigam quid dixiſſent. Verus autem, vt teſtatur Capitolinus, Circenſium tantam curam habuit, vt frequenter prouincialibus literas cauſa eorum & miſerit & acceperit: adhæc præſens & cum Marco ſedens, multas à Venetianis paſſus eſt iniurias, quòd turpiſſimè contra eos fauerit. Nam & Volucri equo praſino aureum ſimulacrum fecerat, quod ſecum portabat. Plinius Cæcilius in quadam ad Caluiſium epiſtola tanto ſtudio factionibus Romanos diuerſis diuerſos fauiſſe indicat iam recitandis verbis, vt non tam ipſos homines, quàm ipſos colores adamarent,

Lib. 4.
Lib. 9. Epi.
Coloribus fauiſſe Romanos.

adeo vt ſi colorum mutatio eſſet facta in ipſis agitatoribus, & ab vna factione ad alteram tranſlata, itidem & fauorem ſpectatorum tranſiiſſe, vt planè oſtendat non perſonis ſed coloribus fauiſſe. *Quò magis* (inquit) *miror tot millia virorum tam pueriliter identidem cupere currentes equos, inſiſtentes curribus homines videre. Si tamen aut velocitate equorum aut hominum arte traherentur, eſſet ratio nonnulla: nunc fauent panno, pannum amant, & ſi in curſu medioque certamine hic color illuc, hic huc transferatur, ſtudium fauorque tranſibit & repentè agitatores illos, equos illos quos procul noſcitant; quorum clamitant nomina, relinquet. Tanta authoritas, tanta gratia in vna viliſſima tunica.* Quæ populi Rom. inſania vnà cum imperio reliquis etiam communicata eſt gentibus. Eaſdem planè factiones fuiſſe etiam Conſtantinopoli diſcimus ex Iſmenio ſic ſcribente: ἡ στήλη πρὸς τῷ Ζευξίππῳ Ἰουστινιανοῦ ἐστὶν, ἡ καθιδρύθη κραζόντων τῶν πρασίνων μέρους, Ἰουστινιανὲ καὶ Κωνσταντῖνε νέοι ἀπόστολοι, id eſt: *Statua ad Zeuſippum eſt Iuſtiniani, quæ poſita eſt clamante factione Praſina, Iuſtinianus & Conſtantinus noui apoſtoli.* Apparet autem fautores eiſdem quoque coloribus indutos fuiſſe, quo agitatores, quibus fauebant. Sic enim interpretor hoc Martialis de lacernis coccineis.

Fautorum color.

Si Veneto, praſinoue faues, qui coccina ſumis,
Ne fias iſta transfuga ſorte, vide.

Dependebant enim factiones ab ipſis dominis: vt conſtat ex Sidonio, dum canit:

Curuas ingrederis frequens colores,
Pars aduerſa facit: micant colores,
Veſtra inſignia continent miniſtri,
Cogunt flexilibus latere nodis,
Vltro plauſibus, & voluptuoſum
Id collega tuus, ſimulq́; vobis
Albus vel Venetus, virens rubenſq́;.
Ora & lora manu iubaſq́; totas
Hortaturque obiter, iuuantq́; blandis
Dictant quadrupedantibus furorem.

Conditores factionum. Erant verò etiam conditores dicti factionum, qui tanquam bene meriti authores & patroni factionis habebantur, vt coniectura eſt ex hac inſcriptione: C. POMPEIO FVSSENO CONDITORI FACTIONIS RVSSATAE. Vetus liber eos interpretatur ἀλείπτας ἵππων. Fauor non ſolùm virorum, ſed & mulierum, vnde legimus apud Ouidium:

Quid facis infelix: perdis bona vota puella,
Tende precor valida lora ſiniſtra manu.
Fauimus ignauo, ſed eum reuocate Quirites,
Et date iactatis vndique ſigna togis,
En reuocant, at ne turbet toga mota capillos
In noſtras abdi te licet vſque ſinus.
Non ego nobilium venio ſpectator equorum,
Cui tamen ipſa faues, vincat vt ille, precor.
O cuicunque faues, felix agitator equorum,
Ergo illi cura contigit eſſe tua:
Hoc mihi contingat, ſacro de carcere miſſis
Inſiſtam forti mente vehenans equis.

Clamor factionum. Prodiens in certamen aliqua factionum, clamore ſpectatorum excipiebatur. Hinc illud Iuuenalis:

Totam hodie Romam Circus capit, & fragor aurem
Percutit, euentum viridis quo colligo panni.

Victoria nobilitas. In Olympicis ludis victoria huiuſce curulis certaminis erat omnium nobiliſſima, vt Herodoti locis plurimis, necnon ex Pindaro & primo Tuſculanarum M. Tullij intelligi poteſt. Quamobrem ex omni terrarum angulo ad eos celebrandos confluebant nobiliſſimi quique cùm genere, tùm virtute, vt notiſſimum eſt ex tot antiquiſſimis numiſmatibus, quæ ſuo antè loco retulimus; vnde etiam nobilem iſtiuſmodi victoriam vocat Horatius in operis ſui exordio, dum ait:

Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
Collegiſſe iuuat, &c. Palmaq; nobilis
Terrarum dominos euehit ad deos.

Oleaſter Olympicus. Victoriæ autem præmium fuiſſe oleaſtrũ ſuprà ex Pauſaniæ diximus Eliacis. Hunc Olympicum oleaſtrum tanti feciſſe Elæos ſiue Piſatas teſtatur Themiſtius grauiſſimus author, vt præter ingenuos, quique parentes legitimos docere poſſent, & τὴν ῥίζαν τῆς βλάστης ἀνέκαθεν (vt ipſius verbis vtar,) ad munus exercendi curſus nullum admitterent, immo tales ſeu profanos & reiiculos à ſacris illis veteribus quàm longiſſimè arcerent. Habebantur enim victores in ſumma apud omnes honore, adeò vt non modò in conuentu ſtantes cum palma & corona ferrent laudes, poëtarumque carminibus cantarentur, ſed etiam cùm in ſuas reuerterentur ciuitates, triumphantes quadrigis inueherentur, eque repub. perpetua vita inſtitutis vectigalibus fruerentur. Statuas mortuis quoque fuiſſe erectas, alias etiam oſtenſum eſt. Nero autem referente Suetonio, ne cuius

Quinam certamina admitterẽtur, & qui non.

alterius

A alterius hieronicarum memoria aut veſtigium extaret vſquam, ſubuerti & vnco trahi, abijcique in latrinas omnium ſtatuas & imagines imperauit. Si contingeret ter aliquem victoria potiri, is duplici exornabatur corona, quod de Alcibiade tradit Plutarchus in eius vita his verbis *Equorũ nutritione magnam ſibi famam parauit, multitudineque curruum: nemo enim præter ipſum neque rex neque priuatus in Olympicos ludos ſeptem currus introduxit. Vicit etiam, vt teſtatur Thucidides, & ſecundus etiam, & quartus fuit. Euripides autem tertio loco viciſſe dicens, omnem in hoc genere ſplendorem ac gloriam ab eo ſuperatam oſtendit.* Carmen Euripidis à Gul. Xylandro Auguſtano Latinè redditum ita habet: *Duplex corona.* *Alcibiadis victoria.*

Te tua dignum celebrabo laude — *Clinia fili fidibuſque gratis*
Curruum curſu rapido ſequentes — *Vincere pulchrum eſt.*
Tu rotis metam tetigiſſe primis, — *Tu rotis gaudes iterum ſecundis*
Tertios gaudes tetigiſſe curſus, — *Solus Achiuum.*
Hinc tibi plauſus datus eſt ouanti, — *Et Iouis feſtis Oleaſter aptus,*
Duplici multum merito corona — *Tempora cinxit.*

Hunc ſplendorem auxerunt honores illi certatim à Græcis Aſianis habiti. Tabernaculum enim ei
B pulcherrimè exornatum Ephesij ſtatuerunt: pabulum equis & victimarum copiam ſuppeditauere Chij: vinum & alium conuiuiorum apparatum Lesbij largiti ſunt, quanquam magnificè multis epulum præbenti: Coronabantur ſimiliter & alijs in locis. Ammianus de Corace auriga: *Ingreſſus Conſtantinopolim* (Conſtantius) *tanquam in rebus proſperis & ſecundis, editis equeſtribus ludis, capiti Coracis auriga impoſuit coronam vt victoris.* Quin & ſtatuæ eiſdem etiam Romæ erigebantur. Martialis de Scorpo: *Lib. 14.* *Statuta victorum.* *Lib. 5.*

Quam non ſenſuro dare quadringenta caballo
Aureus vt Scorpi naſus vbique micet.

Inuenio aurigis etiam equos curſu præſtantiſſimos poſt alia præmia donatos fuiſſe. Achilles verò apud Homerum in funebri certamine victori proponit: *Præmia ab Achille poſita.*

Ἵππους θ' ἡμιόνους τε, βοῶν τ' ἴφθιμα κάρηνα
Equoſque muloſque, boumque fortia capita.

Et rurſus, illi qui primum victoriæ locum obtinuiſſet, egregiam mulierem, & ingentem tripodem auritum, ſecundo [illegible]

Ἑξέτε' ἀδμήτην βρέφος ἡμίονον κυέουσαν, id eſt,
C *Equam ſexennem, indomitam, fœtum mulum vtero geſtantem.*

A Scipione patri patruoque parentanti, victor, vt Silius canit:

Primus equum volucrem Maſſylis munera regis
Haud ſpernenda tulit.

Apud Romanos diuerſi cùm eſſent equeſtres ludi, diuerſa puto etiam erant præmia: nam ferijs Latinis victor bibebat abſynthium pro victoriæ præmio, teſtis eſt Plinius: *De vſu abſynthij Pontici conuenit dicere herba facillima atque inter paucas vtiliſſima, præterea ſacris populi Romani celebrata peculiariter: ſiquidem Latinarum ferijs quadriga certant in Capitolio, victorque abſynthium bibit: credo ſanitatem præmio dari honorificè arbitratis maioribus.* Liuius dum tradit Romanos translato è Græcia more, victoribus ludorum palmas dare ſolitos, palmarum nomine intelligit, puto quodlibet præmium; ſicque interpretor & hoc Ouidij: *Præmia apud Romanos.* *Lib. 37. 7.* *Palma.*

Primaque ventoſis palma petitur equis.

Et aliorum qui hac voce vtuntur. Nam & Horatius ſuprà citato loco palmam in Olympicis nominat, vbi tamen oleaſtrum datum fuiſſe ex relatis notum eſt. Iam verò præfecti ludorum non ſemel victores equos præmio defraudabant, idque alijs non rectè & iniuſtè iudicantes tradebant, *Victores præmio defraudati.*
D quod inter alios quoque innuit facetiſſimus Comicus Latinus: *Siue qui ambiſſent palmam hiſtrionibus, ſiue adeo & ædiles perfidioſè cui dent.* Suetonius: *Ex Antonia maiore patrem Neronis procreauit, perfidia verò tantæ, vt non modò argentarias pretijs rerum coemptarum, ſed & in pretura mercede palmarum aurigauerit;* vnde prædonem caballorum Iuuenalis prætorem ipſum vocauit, dum ait: *In Amphy.* *In Nerone.* *Prædo caballorum.*

— Similiſque triumpho — *Præda caballorum prætor ſedet.*

Declarabatur autem victor ab eo, cum is qui metæ aſſiſtebat, victorem indicaſſet, id quod colligo ex Homero, qui præfectum certaminis ibi iudicem poſitum, tum declaraſſe victorem ait, vbi ab aſſiſtente metæ de veritate victoriæ eſſet edoctus. Canit autem: *Victor vt declaretur.*

— Σήμηνε δὲ τέρματ' Ἀχιλλεὺς
Τηλόθεν ἐν λείῳ πεδίῳ. παρὰ δὲ σκοπὸν εἷσεν
Ἀντίθεον Φοίνικα ὀπάονα πατρὸς ἑοῖο,
Ὡς μεμνέῳτο δρόμου, καὶ ἀληθείην ἀποείποι. id eſt,

Signa-

——Signauitque metas Achilles E
Procul in plano campo, iuxtaq; ſpeculatorem collocauit
Diuum Phœnicem, aſſectatorem patris ſui,
Vt conſideraret curſum & veritatem referret.

Præmia depoſita. Præmia verò deponebantur in ipſo Circo, quod diſcimus ex eodē poëta, Sic enim idē ibi Achilles:
Τὰ δ' ἆθλα διδυμένα κεῖτ' ἐν ἀγῶνι, id eſt.
Hæc præmia expectata iacent in Circo.

In noſtris equeſtrijs, in quibus celetes certāt, præmia ſunt pallia holoſerica modò coccinei, modò violacei, modò candidi coloris, quæ victoribus non ſine ceremonijs & pompa præeunte tubicine, tympaniſque bellicis domum deferuntur. Eademque præmia in alijs quoque nobilioribus *Certaminū diuerſitas.* Italiæ vrbibus proponuntur. Nunc quibus anni temporibus equi certarent, & cur certamina eorum eſſent inſtituta, quibuſque dijs eſſent ſacra, & quibus hominibus; rationem reddere conabimur. Erant itaque alia ſolemnia, quæ niſi certis anni celebrabantur temporibus: contrà alia quouis fiebant tempore, quales ludos non ſemel ab imperatoribus Romanis, quando laborabat reſpub. votos fuiſſe ex Romana hiſtoria notum eſt: quales itidem in funeribus heroum Cęſarumque & natalitijs & in nonis imperijs celebratos fuiſſe legimus. Ludi ſolemnes ferè dijs conſecrati, F *Ludi ſolemnes.* vt Olympici Ioui Olympico, niſi quinto anno, quod temporis ſpatium inde Olympias nuncupatum eſt: Tales apud Romanos ludi Apollinares, Martiales, Megaleſij, Cereales, Conſualia, omnes à dijs quibus ſacri erant dicti. Erant tamen & alij ſolemnes, vt natalitij, ſeculares, alij. De Olympicis eorumq; origine ſuprà dictum eſt nunc de Romanorum ludis aliquid dicendum, ne quid, quod ad equi hiſtoriam pertinet, intactum relinquatur. Hos inuenio κατ' ἐξοχὴν vocari Circenſes, quamuis Circenſes propriè dicti ijdem ſint cum ludis magnis, qui Virgilio etiam magni Circenſes:

Nec procul hinc Romam & captas ſine more Sabinas
Conſeſſu caueæ, magnis Circenſibus actis.

Ouidio maxima ſpectacula:

Maxima iam vacuo prætor ſpectacula Circo
Quadriiuges æquo carcere miſit equos.

Magni Ludi cur dicti. Alijs etiam ludi Iouis dicuntur. Cur autem magni dicantur docet Aſconius, duplicem reddens rationem his verbis: *Ludi Romani ſub regibus inſtituti ſunt, magnique appellati quòd magnis impenſis dati ſunt: tunc enim primùm ludis impenſa ſunt ducenta millia nummum: alij verò ideo magnos ludos dictos putant, quòd Conſo conſiliorum ſecretorum Deo, id eſt Neptuno Larium regi & rerum* G *conditarum, & dijs magnis, id eſt Laribus vrbis Romæ dati ſunt, quibus ludis aiunt Sabinas raptas eſ-* *Magni à Cōſualibus vt differunt.* *ſe.* Cæterùm cùm Conſualia, decimooctauo aut vigeſimo Auguſti, magni ludi nonis Septembris celebrarentur: vt ex calendario Romano diſcimus: multi differre inuicem volunt. Seruius dubius fortaſſis an ijdem eſſent, priorem nominis rationem tantùm aſſignat: *Circenſes magni (inquit) dicuntur, quantum ad paupertatem priſtinam; nam ob equorum inopiam diuerſis tum vſi ſunt animalibus.* Bulingerus diſtinguit, putatque ſic dictos quòd magnis dijs, iiſque & maiorum gentium, necnon & Laribus, qui & ipſi magni dij, ac potiſſimum Ioui Opt. Max. conſecrati eſſent. Sed cùm Conſus ſiue Neptunus, vt ex Aſconio diximus, rex ſit Larium ſiue magnorum deorum, ego diſtingui non putem, fierique poteſt, quod cùm decimooctauo Auguſti celebrabantur, tunc potiſſimum Conſo ſacrarentur, cùm nonis Septembris Ioui. Si autem differrent, magnos ludos Conſualibus antiquiores fuiſſe etiam concedendum erit, cùm è contrario ex recitatis Virgilij verſibus magnis Circenſibus raptas Sabinas fuiſſe conſtet, quod in ipſis Conſualibus factum certum eſt. Alexander ab Alexandro, Romulum (inquit) vrbis conditorem, pace cum finitimis parta, Neptuno equeſtri ſolemnes feciſſe ludos, Conſualiaque appellaſſe, in quibus Sabinas rapuit, au- H *Lib. 5. c. 24* thores memorant. Conijcio itaque Conſualia fuiſſe ſolemnia, magnos verò ludos modò ſolemnes, vt cùm nonis Septembris edebantur, modò votiuos, & tunc pro arbitratu factos, illaque *Ludi magni votiui.* ſemper Conſo ſiue Neptuno ſacra, hos magnis dijs, & potiſſimum Ioui. Author eſt Liuius à Camillo primùm omnium ludos tales eſſe votos in obſidione Veienti: Verba Liuij hæc ſunt: *Latini Hernicique operam ſuam pollicentes, ad id bellum venere: quibus cùm gratias in Senatu egiſſet dictator, ſatis iam omnibus ad id bellum paratis, ludos magnos ex Senatus conſulto vouit, Veijs captis ſe facturum;* Et iterum: *Creati conſules L. Valerius Potitus, M. Manlius, cui Capitolino poſtea cognomen fuit: hi conſules magnos ludos fecerunt, quos M. Furius dictator vouerat Veienti bello.* Idem ſcribit, *in Punico bello, quemadmodum Ioui ludos magnos vouendos eſſe retulerint decemuiri ad Senatum, ſi bellatum eſſet proſperè aduerſus Hannibalem, & reſpub. in quo erat antea ſtatu permanſiſſet:* Traditur & Sci- *In Auguſto* pio Carthaginenſis victor precatus eſſe Deos, vt in eo ſtatu rempub. conſeruarent, in quo tunc eſſet: quo loco Deos intelligo magnos atq; lares, quibus ludi magni erant ſacri, Suetonius cum magnitudinem

A gnitudinem Varianæ cladis exaggerat: *Vouit* (inquit) *& magnos ludos Ioui Opt. Max. ſi rempub.*
in meliorem ſtatum vertiſſet: quod factum Cymbrico Marſicoque bello erat. Incerta itaque horum
tempora: certa Conſualium, quæ omnium apud Romanos ludorum antiquiſſima, cùm ſit con- *Conſualiū*
feſſum apud omnes ipſis vrbis initijs Romulum Conſo certamen equorum inſtituiſſe, eorumque *antiquitas.*
originem ab Euandri comitibus profectam. *Deſignarunt* (inquit Dionyſius) *fanum Neptuno eque-*
ſtri & feſtum Hippocratea dictum Arcadibus (quaſi victoria equeſtris ſiue quæ equis acquiritur,). *Lib.1.*
Conſualia Romanis inſtituerunt, in quo Romæ de more feriantur equi ab opere & iumenta, & coronan-
tur capita floribus: id quod teſtatur etiam Plutarchus, inquiens ipſis Conſualibus equos & aſi-
nos fuiſſe coronatos & feriari eos ſuiſſe Romanos. Scribit præcitato loco Alexander ab Alexan-
dro Conſualia ludum fuiſſe, quo equi & muli iuncti & ſoluti in Circo maximo magno certantium
ſtudio currerent. Aliter tamen nos docet Dionyſius his verbis: *Celebritatem à Romulo eâ temporis*
conſecratam vſque huc Romani peragunt & Conſualia vocant, in qua ſubterranea ara in maximo Cir- *Lib.2.*
co foſſa humo ſacrificijs & libamentis ad ignem adhibitis colitur, & curſus equis ſubiugis perficitur.
(Varro hunc equorum curſum, vocat ſimpliciter decurſionem equeſtrem.) Quamobrem in nu-
mis illis in quibus Circi icon & quadrigarum & celerum equorum curſus conſpicitur, præcipuè ad
B Conſualia exprimenda pertinere conijcio; quanquam ipſo Circo ſint antiquiora: ſcituq; dignum
eſt Virgilium in præcitatis verſibus ad ſua tempora reſpexiſſe, cùm eos ludos Circenſes appella-
uit: nam ante Tarquinij Priſci regnum, à quo Circus ijs edendi extructus fuit, iam inde à Ro-
muli tempore Conſuales dicebantur. Hoſce ludos, certamen nimirum equeſtre & curule Tar-
quinius Priſcus opulentius inſtructiuſque, vt refert Liuius, quàm priores reges fecit. A Romulo *Circenſiū*
enim ruraliter (vt Caſſiodori verbo vtar) & tenuiter primò inſtitutum, incomptum & confuſum *origo.*
ordinauit & diſtinxit, additiſque aliquot ludicris ſpecioſius reddidit. Currus enim in bigas, trigas *Lib. 1.*
& quadrigas ab equorum numero vocatas, primus diſtribuit: curſus equos in ſingulares & deſul-
torios diuiſit, addiditque Græcorum more certamen gymnicum. Idque innuit Liuius, inquiens:
Ludicrum fuit, equi pugileſq; ex Hetruria maximè acciti. Inuenio & in vetuſtis monumentis inter
cætera ludicra Conſualibus paſtores inuerſo ac vibrato corpore cernuos ſalire ſolitos. Quamuis
autem hiſce Conſualibus, alijſque inſuper ludis, vt oſtendetur, equorum eſſet curſus; qui tamen *Martiales*
Marti erant dicati, peculiariter equiria nuncupabantur. Sic enim legendum putem potius quàm *ludi equi-*
equitia, vt Alexander prænominatus habet. Præter ludos (inquit) Conſuales Marti quoque in *ria dicti.*
Martio campo idem Romulus ludos inſtituit, quos ab equorum curſu equitia nuncupauit. M.
C Varro, *equiria* (inquit) *vocant, ab equorum curſu. Eo enim die currunt equi in campo Martio*. De
eiſdem Feſtus ita ſcribit: *Equiria ludi quos Romulus Marti inſtituit per equorum curſum qui in campo* *Equiria vn*
Martio exercebantur. Et aliàs rurſus: *Martialis campus in Cælio monte dicitur, quòd in eo equiria ſoleant* *de dicta.*
fieri, ſi quando aqua Tyberis campum Martium occupaſſet. Cuius loci permutationis meminit quoque *Lib.5.*
Ouidius in Faſtis, vt mox recitabimus: Hos ludos ter quotannis celebratos fuiſſe, idem teſta- *Lib.11.*
tur poëta, priores vigeſimaſexta Februarij, qui eſt III. Calend. Martij; alteros pridie Iduum *Lib.3.Faſt.*
Martij, qui eſt dies eiuſdem menſis decimus quartus. Ait enim: *Equiria*

Iamq; duæ reſtant noctes de menſe ſecundo, *quando ce-*
Marſq; citos iunctis curribus vrget equos. *lebrata.*
Ex vero poſitum permanſit equiria nomen
Quæ deus in campo proſpicit ipſe ſuo.
Sex vbi ſuſtuleris, totidem quoq; deferet ortus,
Purpureum rapido qui vehit axe diem.
Altera gramineo ſpectabis equiria campo
Quem Tyberis curuis in latus vrget aquis.
D *Qui tamen eiecta ſi fortè tenebitur vnda*
Cælius accipiet puluerulentus equos.

Et mox in quarto eorundem Faſtorum ait XII. Cal. Maias fuiſſe edita equiria.

Feria poſt Hyadas cùm lux erit orta remotas,
Carcere partitos Circus habebit equos.

id eſt diuerſos & ordine diſpoſitos. A magnis etiam ludis differunt Megalenſes ſiue Megaliaci,
ſiue Megaliaca: nam quemadmodum magni à magnis dijs, ita hi ludi ἀπὸ τῆς μεγάλης μητρὸς, id
eſt à magna matre, nimirum deorum dicti ſunt, quòd in eius honorem celebrarentur. Ex Phrygia *Megalenſes*
enim quo tempore Hannibal Italiam vaſtabat, adducta eſt, libris Sibyllinis docentibus hoſtem *vnde dicti.*
alienigenam qui Italiæ bellum intuliſſet, pelli inde vincique poſſe, ſi matris Idææ Peſſinunte nu-
men Romam aductum foret. Iunius Brutus dedicauit. Quidam pridie non. Septembris, alij Apri-
lis factos fuiſſe hos ludos aiunt. Tradit Scaliger, in ludis quos edebant ædiles, non licuiſſe vti vel *Lib.1.poet.*
tuba vel fiſtula vel cantu, ſed tibia tantùm viderique ſibi funebres ab ipſis ſolis eoſ ſolitos, ſicut & *cap.28.*

Circenſes

Circenſes & Apollinares. Megalenſes verò edidiſſe quidem etiam, ſed non ſolos. Præerant enim E
(inquit) prætores prætextati: vnde purpura Megalenſis. Prætor candidam mappam mittebat in eum qui aurigaret. Huius mappæ meminit Iuuenalis Satyra vndecima:

Interea Megalesiacæ ſpectacula mappæ
Idæum ſolemne canunt.

Duos autem magiſtratus, ædiles nempe & prætores ludos dediſſe certo certius quidem exiſtit. De ædilibus Cicero ſeptima in Verrem ita ſcribit. *Nunc ſum deſignatus ædilis: ſcio mihi ludos ſanctiſſimos maxima cum cæremonia Cereri, Libero, Liberæque faciundos: mihi Floram matrem populo plebique Rom. ludorum celebritate placandam: mihi ludos antiquiſſimos, qui primi Romani ſunt nominati, maxima cum dignitate Ioui, Iunoni, Mineruæque eſſe faciendos, &c.* De prætore ſupra in mappæ mentione dictum eſt, quibus hoc ex Aelio Spartiano in hiſtoria Hadriani addito: *Prætor factus eſt ſub Surabis, Serniano iterum Cos. cùm ſeſtertium vicies ad ludos edendos à Traiano accepit.* Addito & hoc Marcellini, inclinantis imperij ſcriptoris: *Hic cùm magnificos prætor ederet ludos & vberrimè largiretur, plebis ſequiens tolerare tumultum, indigna multis donaret &c.* Non puto tamen in ſolis Megaliacis à prætore mappam miſſã, ſed & in alijs vehicularijs certaminibus: diuerſaq; in editione ludorum ædilium, & prætorum fuiſſe munera, illos quæ ad ludos edendos eſſent neceſſaria procuraſſe; hos ipſis præfuiſſe, equos emiſiſſe, victoreſque denunciatos præmio affeciſſe: ſed ne futilis omnino videatur hæc noſtra coniectura, placet veterum eam authoritate breuiter roborare. Scribit itaque Plutarchus, Cæſarem in ædilitate ſua vſum fuiſſe munificentia ſumptuoſa circa ſpectacula atque conuiuia, atque ex eo factum fuiſſe apud plebem ſauorabilem. Suetonius verò de ea liberalitate loquens ſcribit Cæſarem ædilem exornaſſe comitium, Capitolium & baſilicas: nam & hoc erat officij ędiliũ, vt in ludorum propoſitione forum & comitium ſignis ac tabulis pictis exornarent, vt Plinius & Aſconius Pedianus tradunt. Erat autem comitium locus in foro Romano, in quo etiam ludi edebantur. Cereris modò in honorem erecti ludi, ideoque Cereales dicti quamuis in Circo fierent, Circenſibus tamen ijdem non erant, hi enim Neptuno erant dicati. Mentio fit horum à Tacito: *Tandem* (inquit) *ſtatuere Circenſium ludorum diem, qui Cereri celebrantur, quia Cæſar* (loquitur de Nerone) *rarus egreſſu domoque aut hortis clauſus ad ludicra Circi ventitabat:* Et paulò pòſt: *Vtq; Circenſium Cerealium ludicrum pluribus equitum curſibus celebretur.* Celebrabantur vt eſt in veteri calendario pridiè idus Aprilis per dies octo, vt meminit Ouidius:

Qui ludos ederent.
Mappa in quibus ludis miſſa.
Aediliũ & prætorũ in ludis officiũ
Comitium.
Cereales ludi.
Lib.16.
Faſt.4.

Circus erit pompa celeber numeroq; deorum
Primaque ventoſis palma petetur equis.
Hic Cereris ludi non eſt opus indice cauſa
Sponte dea munus præmeritumq; patet. G

Producebatur enim in his ludis pompa cum deorum ſignis & ouo & thenſa, quæ cum procedebat, ſi auriga equi lorum læua manu appræhendiſſet, pro pollutis cæremoniæ habebantur. Apollinares in honorem Apollinis celebrabantur ante diem prid. non. Iul. & ſeptem diebus ſequentibus, vt in Calendario Romano annotatum eſt, cui ſuffragatur Liuius, & is qui Apollinis caput & celetem equum in denarijs ſuis cuſit L. Piſo: Liuij verba ſunt hæc: *Alterum ſenatus conſultum factum eſt, vt Xuiri ſacra Græcorum ritu facerent ijſque hoſtijs, Apollini boue aurato & capris duabus albis auratis; Latonæ, boue fœmina aurata. Ludis prætor in Circo maximo cum facturus eſſet, edixit, vt populus per eos ludos ſtipem Apollini, quantum commodum eſſet, conferret. Hæc eſt origo ludorum Apollinarium, victoriæ, non valetudinis ergo (vt plerique rentur) votorum.* Ex hiſce autem Liuij verbis, vti & ex his ſequentibus, (*Ludi Apollinares & priore anno fuerant, & eo anno vt fierent, referente Calpurnio prætore, Senatus decreuit, vt in perpetuum vouerentur.*) colligere poſſumus, Apollinares ludos cùm votiui primùm & incerti anno DXLI. inſtituti fuiſſent, annuos ſolemneſque & in perpetuum C. Calpurnio Piſone prætore vrbano, ſtatos eſſe: ad cuius rei illuſtrandum monumentum denarios, in quibus ab vna parte Apollinis effigies, ab altera equus celes cum inſcriptione M. PISO FRVGI, à L. & C. Piſonibus in familiæ honorem percuſſos fuiſſe credendum eſt. Græci hos ludos vocabant ἀπολλώνια, vt conſtat ex hoc Ariſtidis: ... id eſt, *aliquis mihi denunciat Apolloniа eſſe, quæ ait Romani equorum curſum præbent.* In his, vti in veris Circenſibus aurigæ certantes ſuis coloribus erant diſtincti, quod docemur ex Corippi hiſce verſibus, quibus myſticum huius certaminis ſenſum, manifeſto declarat: H

Apollinares & eorũ origo.
Lib.15.
Lib.26.
Apollonia.
Lib.1.
Certaminũ ſenſus myſticus.

Solis honore noui, grati ſpectacula Circi
Antiqui iunxere patres, qui quattuor eſſe
Solis equos quadam rerum ratione putarunt,
Tempora continui ſignantes quattuor anni,
In quorum ſpecie, ſignis, numeriſq; modiſq;

Aurigas

A *Aurigas totidem, totidemque poſuere colores.*

Annuum enim ſolis curſum, quadripartitamque temporum varietatem hoc ſpectaculo deſignari volunt, colore viridi ver, rubro æſtatem veneto autumnum, hyemem albo. Sed & Circus imaginem quandam & anni & cæli præ ſe ferebat, & Solem ducem & moderatorem cæleſtium orbium exiſtimabant: ſuper qua re carmen eſt veteris poëtæ à Bulingero reſtitutum:

Circus imago poli formam cui docta vetuſtas
Condidit & numeros limitis ætherij,
Namque duodenos oſtendunt oſtia menſes
Quaque meat curſim aureus aſtra iubar.

Septem ſpatia quæ quadrigæ currebant, referebant (inquit Iſidorus) ad curſum ſeptem ſtellarum, quibus mundum regi dicunt, ſiue ad curſum ſeptem dierum potentium, quibus peractis terminus conſummatur, quorum finis eſt creta, id eſt iudicium. Vetus autem poëta, haud ſcio an idem cum iam citato, duobus hiſce verſiculis & colorum & equorum & ipſam aurigæ ſignificationem expreſſit: *Lib. 18. ca. 31.*

Tempora cornipedes referant, elementa colores
B *Auriga vt Phœbus quattuor aptat equos.*

Diuerſum verò omnino ſenſum myſticum hinc deprompſit D. Chryſoſtomus, myſticum nempe certantium quadrigarum ſpectaculum, in quo ciuium cæleſtium populus adeſt, iudex ſpiritualis ſedet; rex ſpectat, victoriæ præmium cæleſte poſitum eſt, & flagella tremendi iudicij proſtant. *Vult* (inquit) *deus ſe per ſeipſum certare, ideo tibi dedit euangeliorum currum quatuor animalibus tractum, ad quem equi candidi adiugati ſunt ſecundum Zachariam: Iugales quidem lumen & immortalitas, extremi duo, iuſtitia & veritas, qui eunt poſt currum per gentem in terram Aquilonis de quo Sapientia dicit, Ventus horridus Boreas. Aſper quippe & horribilis ventus eſt diabolus, in cuius curru atri equi, ſubiuges ſunt Orcus & mors, extremi autem & funales caligo & pernicies, quos oportet cum curru Chriſti componere, contraque aurigare; quia ſicut ille ait: Currus dei decem millibus multiplex, millia lætantium in ipſo, & quidem nos oportet in huius vitæ procellis, vt in mari contra vim hoſtium rectis habenis tendere. Deduxerunt enim &c.* Porrò & equorum ſingularium curſus, necnon & deſultorius ſua habebant myſteria. Deſultorius enim geminorum fratrum Caſtoris & Pollucis, curſum deſignabat: equites verò ſingulares ideo currere dicebant, quia, vt ait Iſidorus, ſingulariter vnuſquiſque curſum vitæ huius peragit atque tranſit, alio tempore ſequens alium, per vnam *Cap. 6.* *Pſal. 66.* *Equorum ſingularium curſus myſterium.*

C tamen viam mortalitatis videlicet ad propriam metam mortis. Sed redeo ad ludos. Fuere & alij in quibus equi certabant, vt qui vocabantur Latini aut feriæ Latinæ, aut feriæ Latinarum, vt Plinius loquitur, à Latinis, è quibus ſcilicet ad Romanos peruenerunt: vbi Conſul Ioui Latiali ſolemne ſacrum facturus, tales in monte Capitolino & vouebat & faciebat ante quintum diem Cal. Maias, vt oſtendit Liuius his verbis: *Romæ Conſules prætoresque vſque ante quintum diem Cal. Maias Latinæ tenuerunt. Eo die perpetuato, Sacro in monte, in ſuas quiſque prouincias proficiſcuntur.* Ante enim horum ludorum celebrationem in prouinciam ire non licebat. Celebrantur autem vt irritæ fierent prodigiorum minæ. Teſtis eſt idem Liuius: *Precibuſque ab dijs petitum, vt exitium ab vrbis tectis templiſque ac Romanis mœnibus arcerent: Veioſque eum auerterent terrorem, ſi ſacra renouata ritè, ſi procurata prodigia eſſent. Iam ludi Latinaque feriæ inſtaurata erant.* Originem verò huius vel ſacri vel ſpectaculi refert Maro, cùm oratores ab Aenæa ad regem Latinum deſcribit: *Li. 37. c. 7.* *Ludi Latini.* *L. 5. dec. 5.* *L. 5. dec. 1.* *Aeneid. 7.*

Iamque iter emenſi, turres ac tecta Latinorum
Ardua cernebant iuuenes, muroſque ſubibant:
Ante vrbem pueri, & primæuo flore iuuentus
D *Exercentur equis, domitantque in puluere currus,*
Aut acreis tendunt arcus aut lenta lacertis
Spicula contorquent, curſuq́; ictuque laceſſunt.

Quadrigarum autem hiſce ferijs certamen fuiſſe diſertiſſimis verbis oſtendit Plinius præcitato loco: *De vſu eius* (abſynthij Pontici) *conuenit dicere herbæ facillimæ atque inter paucas vtiliſſimæ, præterea ſacris populi Romani celebratæ peculiariter. Siquidem Latinarum ferijs quadrigæ certant in Capitolio, victorque abſynthium bibit, credo ſanitatem præmio dari honorificè arbitratis maioribus.* Vuolfgangus Lazius in ſuis de Roman. repub. commentarijs, Belgis ſimiles quoſdam ludos eodem Maio menſe extare ſcribit in ſingulis propè ciuitatibus: ad quamque (inquit) aliæ conueniunt pariter, & gigantes equis circumducunt: non quidem de tauro immolato carnem petunt, ſed fiſtulis certatur inter ciuitates, adeò vt iudicibus cõſtitutis, cuius ciuitatis tibicinibus palma tribuitur, ea anno illo prærogatiuam habeat, ac primas in conuentu ſedes. Hæc ille, ſed quid ſimilitudinis habeant cum ferijs Latinis, non video. Scaliger Taurios ludos dijs inferis conſecratos ſub *Li. 10. c. 3.* *Li. 1. poet. ca. 33.*

Tarquinio

Tarquinio Supeibo haud multò ante Megalenſes fuiſſe tradit:cognominis cauſam referri ad tau- E
rinæ carnis elum; quo grauidas morbis affectas ac ludis factis liberaras (inquit) aiunt. In his ni-
hilo ſecius atque in Circenſibus obijiſſe curſu metas. Qui ludi ijdemnè cum Latinis, an diuerſi eſ-
ſent, nihil certi ſtatuo: Templum Ioui Latiali in Albano monte primus dicitur Tarquinius ille
condidiſſe & primus etiam nundinas Latinas inſtituiſſe illic celebrari: ad quos populi Latini qui
fuerunt numero ſeptem & quadraginta, conueniebant, alij agnos, alij carnes, alij lac & ſimilia
eſculenta ruſtica adferentes. Poſtremò immolato tauro, quęlibet ciuitas portione carnis accepta,
Ludi ſecu- diſcedere ſolebat: Ludi verò ſeculares, ſi originem ſpectes, dijs inferis debebantur. Valeſius enim
lares. Diti patri Proſerpinæque eos ludos fecit, vt Valerius Maximus ſcribit, tribus continuis nocti-
bus, quia totidem eius filij periculo liberati eſſent, cùm aquam calidam ex eorum ara acceptam
potaſſet. Nomen eis à ſæculo, hoc eſt centum annorum tempore, quo elapſo magno ambitu in vr-
Quinquen- be celebrabantur: quo euentu & quinquennalia & decennalia huic reip. appellati ludi fuere. Alij
nales. verò, vt & Scaliger pro incolumitate populi Romani à P. Valerio Publicola primùm conſtitutos
Decennales. fuiſſe volunt. Lazius etiam Herculeos ait fuiſſe vocatos ab Hercule, quoniam ei eſſent dicati.
Herculei. Vtcumque eſt, in hiſce quoque ludis quadrigæ certabant: quod ex hiſce Plinij verbis manifeſtum
eſt. *Claudij Cæſaris ſæcularium ludorum Circenſibus, excuſſo in carceribus auriga, albati equi palmam occu-* F
pauere, primatum obtinuere, oppoſita effundentes omnia, quæ contra æmulos debuiſſent peritiſſimo auriga
inſiſtente, facientes. Tauricorum ludorum mentio eſt apud Varronem, vbi loquitur de Circo
Li. 4 de Flaminio: *Circus Flaminius* (inquit) *dictus eſt quòd ædificatus eſt circum Flaminiũ campum, & quod ibi quo-*
l. g. Lat. *que ludis Tauricis equi circum metas currunt.* Falluntur quoque qui Romanos vocatos ludos cum ple-
beijs eoſdem faciunt, & à Conſualibus ſiue magnis ludis diſtinguunt. Romanos enim cum
Ludi Ro- Conſualibus eoſdem eſſe, non obſcurè docet Cicero, cùm ludos antiquiſſimos, (vt modò reci-
mani. tabamus) qui fuere Conſualia, primos Romanos nuncupari ſolitos ſcribit. Fuiſſe verò diuer-
Plebei qui ſos à plebeis clariſſimè Liuius docet, dum ait: *Ludi Romani ter; plebeij ſepties inſtaurati. Curules*
& à quibus *erant ædiles Cneus & Lucius Cornelij Lentuli: T. Claudius Aſellus & M. Iunius Pennus, plebeij ædiles fue-*
editi. *runt.* Lazius arbitratur plebeios ſiue populares ludos fuiſſe, quos omnibus ciuibus erat licitum
facere, inſtitutos pro libertate plebis, poſt ſeceſſionem eius in montem Auentinum, atque
ita plebem patribus reconciliatam eſſe. Cæterùm an omnibus eos edere liceret, dubito: ab ædili-
bus plebis editos fuiſſe certum eſt, cùm Romani à curulibus ederentur: Liuius: *Ludi Romani, & ple-*
beii eo anno (quo Tarentinorum legati pacem peterent) *in ſingulos dies inſtaurati ſunt. Aediles cu-*
rules fuere L. Cornelius Caudinus & Seruius Sulpitius Galba: plebeij C. Seruilius & Q. Cæcilius Metel- G
Plebeij toti. *lus.* Fuere autem hi ludi duorum generum, vel enim ſimpliciter dicebantur plebeij, vt iam oſten-
L. 8. dec. 4. dimus, vel plebeij cognomento toti. Meminit horum quoque idem Liuius: *Et ædilis plebis Q.*
Fuluius Flaccus duo ſigna aurata vno reo damnato (nam ſeparatim accuſauerant) poſuit. Collega eius A.
Cecilius, neminem condemnauit. Ludi Romani ter, plebeij quinquies toti inſtaurati ſunt. Romanos ta-
Romani men ſimiliter etiam totos dicebant. Author eſt idem Liuius: *Ludi Romani ter toti inſtaurati*
toti. *ab ædilibus curulibus, Cn. Seruilio Capione, Ser. Cornelio Lentulo. Item ludi plebeij inſtaurati ſemel toti*
ab ædilibus plebis, M. Pomponio Mathone, & Q. Manlio Thurino. Cur verò toti dicerentur, apud nemi-
nem reperio. Si quis ita dici diceret, quòd tunc in ijs non ſolùm equorum eſſet certamen, ſed
& alia etiam ludicra fierent, ego ei minimè reclamauerim, vt ſcilicet ijdem ſint cum ludis mi-
ſcellaneis dictis, quos Gellius & Suetonius miſcellas, Apuleius miſcellaneas nuncuparunt. Hos
eoſdem ludos plebeios, etiam curules dictos fuiſſe Lazius putat, propterea quòd ab ædilibus
Ludi Cu- plebis ederentur hucque pertinere illud Herodiani: *Fecit & in ſuburbano templum maximum ac*
rules. *magnificentiſſimum* (loquitur de Antonino Heliogabalo) *in quo anno vertente deum ſuum adulta iam*
Li. 10. c. 4. *æſtate deducebat: ludiſque curulibus & ſcenicis, epuliſque & peruigilijs populum à ſe oblectari arbitrabatur.*
Li. 5. Hiſt. Mihi verò ludi plebei non ab ædilibus plebis dicti videntur, ſed quòd in ijs currus ſiue quadri- H
Aug. gæ certarent. Certaſſe autem teſtis eſt Plinius de mirabili equorum ingenio agens. *Maius augu-*
rium (inquit) *apud priſcos, plebeijs Circenſibus excuſſo auriga, ita vt ſi ſtaret in Capitolium cucurriſſe equos,*
ſedemque ter luſtraſſe. Atque hinc etiam clarum eſt in Circo celebratos, id quod & Liuius docet:
Lib. 9. *Ludis Romanis eo anno, quos P. Cornelius Cethegus, A. Poſthumius Albinus faciebant, malus in Cir-*
co inſtabilis, in ſignum Pollentiæ procidit, atque id deiecit. Ea religione moti patres, & diem vnum
adijciendum ludorum celebritati decreuerunt, & ſigna duo pro vno reponenda & nouum auratum fa-
ciendum, & plebeij ludi ab ædilibus C. Sempronio Blæſo & M. Furio Luſco diem vnum. Ex qui-
bus etiam omnibus hoſce plebeios ludos incertis anni temporibus editos fuiſſe conſtat. Qui ve-
Solemnes rò ipſis Calendis Ianuarijs fiebant, ſolemnes fuiſſe puto: de quibus ſic cecinit Sidonius Apolli-
ludi. naris;

Iani forte ſuas biſrons Kalendas / *Anni te opera circinante Phœbo*
Sumendas referebat ad curules: / *Mos eſt Cæſaribus die bis vno*

Priuatos

A *Priuatos vocitant, parare ludos* | *Tunc cœtus iuuenum ſed aulicorum*
Elei ſimulacra torua campi | *Exercent ſpatiantibus quadrigis.*

Celebrabantur prætereа Circẽſes iſtiuſmodi ludi cùm in natalitijs, tum in funeribus ipſorum Cæ- *Natalitij*
ſarum. Suetonius de Tiberio: *Natalem ſuum plebeijs incurrentem Circenſibus, vix vnius bigæ adie-* *ludi.*
ctione honorari eſt paſſus. Scribit & Iulius Capitolinus de Pertinacis filio: *Patris flamen eſt factus:*
Martiani ſodales, qui Diui Marci ſacra curabant, Heluiani ſunt dicti, propter Heluium Pertinacem: Cir-
cenſes & imperij natalis additi, qui à Seuero poſtea editi ſunt. Reperio & in adoptione tales eque-
ſtres ludos à Cæſaribus editos. Vnde Spartianus in Adriano. *Adoptauit ergo Ceionium Commodum*
Verum, inuitis omnibus, eumque Aelium Verum Cæſarem appellauit. Ob cuius adoptationem ludos Circen-
ſes edit, & donatiuum populo ac militibus expendit, quem pratura honorauit, &c. Sunt etiam tales
ludi aliquando dati in conſulatu: vnde illud eſt Vopiſci in Aureliano. *Cui conſultum* (inquit) *ob-*
tulimus ob paupertatem, qua ille magnus eſt, cæteris maior. Dabis ad editionem Circenſium aureos An-
tonianos trecentos, argenteos Philippeos minutulos tria millia, in ære H. S. quinquagies. Sic quoque
in publicis victorijs & triumphis Circenſes celebrabantur, idque non ſolùm Syllæ temporibus,
ſed pòſt etiam in declinante imperio. *Cùm Sylla* (inquit Aſconius in Oratione Ciceronis in C.
B Antonium,) *poſt victoriam Circenſes faceret, ita vt honeſti homines quadrigas agitarent, fuit inter eos C.*
Antonius. Et paulò poſt: *In Syllæ ludis, quos hic propter victoriam fecerat: quadrigas C. Antonium*
& alios quoſdam nobiles homines agitaſſe. Præterea Antonius redemptas habebat ab ærario vectigales
quadrigas, quam redemptionem ſenatori habere licet per legem: fuit autem notiſsimus in Circo agitator
Boculus. Vopiſcus ſimiliter Aureliani triumphum de Zenobia deſcribens: *ſequentibus* (inquit) *die-*
bus datæ ſunt populo voluptates ludorum ſcenicorum, ludorum Circenſium, venationum, gladiatorum,
naumachiæ. Huc item pertinet, quod Trebellius Pollio ſcribit de Gallieno: *Sed Gallienus cognito,*
quod Macrianus cum ſuis liberis eſſet occiſus, quaſi ſecurus rerum, libidini & voluptati ſe dedidit. Lu-
dos Circenſes, ludoſque ſcenicos, ludos gymnicos, ludicram etiam venationem, & ludos gladiatorios de-
dit, populumque quaſi victorialibus diebus ad feſtiuitatem ac plauſum vocauit. Memorat verò etiam
Iulius Capitolinus in Maximo & Balbino, hos equeſtres ludos ſiue Circenſes fuiſſe editos ab
imperatoribus & ducibus proficiſcentibus ad bellum ita enim ſcribit: *His geſtis celebratiſque ſa-*
cris, datis ludis ſcenicis, ludiſque Circenſibus, gladiatorio etiam munere, Maximus ſuſceptis votis in
Capitolio, ad bellum contra Maximinum miſſus eſt, &c. Inuenio olim etiam, vt nunc ferè fiunt, ob
C amorem factos & inſtitutos in gratiam puellarum ſpectantium. Docet (inquam) hoc Romæ in-
uenta inſcriptio hæc: *Quiſquis lecturus accedis, caue ſi amas, at ſi non amas, perſicula. Miſer qui ſi-*
ne amore viuit, dulce exit nihil. Aſt egò tam dulce anhelans me incautè perdidi, & amor fuit, equo dum
aſpectui formoſiſsimæ Durmioniæ puellæ virgunculæ ſumma puluoris placere cuperem, caſu deſiliens pes
hæſit ſtapiæ, tractus interij. Poſtremò in funerum atque exequiarum celebritate equeſtres ludi
editi ſunt non à Romanis tantùm, verùm etiam à Græcis. Fuereq; iſtiuſmodi ludi duorum gene-
rum, vel enim equis iunctis ſiue vehiculis, vel celetibus, quæ decurſio vocabatur funebris. Ho-
rum funebrium ludorum origo longè antiquiſſima, quippe Aeneas ad Pallantis, Achilles ante *Lib. 44.*
cum ad Patrocli rogum mactat inferias cum ludis. Deſcribit & Q. Calaber Homeri ſimia aliud *Lib. 6.*
certamen in funere Achillis: Statius Papinianus in Archemori Euridices & Lycurgi filioli dile- *Theb.*
ctiſſimi. Silius Italicus in funere Scipionũ, qui in Hiſpania perierunt. Cæterùm funebres iſti ludi *Lib. 16.*
ferè ſunt vehicularij, quos quidem ſingulatim hic deſcribere poſſim, ſed ne plus nimio euadã pro-
lixus, beneuolos lectores, ad poëtas eos relegabo, maximè ad Statium, qui nulli in deſcriptione
horum ludorum cedit. Erat verò etiam vtriſq; populis celetum equorum in funeribus certamen.
Apud Romanos funebris vocabatur decurſio, vt ſuprà meminimus: apud Græcos quod huic no- *Decurſio*
D mini reſpondeat, nullum reperio: meminit tamen Homerus, perniciſſimum Achillis inſequen- *funebris.*
tis, fugientiſq; Hectoris curſum graphicè depingens his verſibus: —— φεῦγον, ὁ δ' ὄπισθε διώκων *Iliad. χ.*

Καρπαλίμως. ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον, οὐδὲ βοείην | Ἀρνύσθην, ἅτε ποσσὶν ἀέθλια γίνεται ἀνδρῶν,
Ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο, | Ὡς δ' ὅτ' ἀεθλοφόροι περὶ τέρματα μώνυχες ἵπποι
Ῥίμφα μάλα τρωχῶσι, ὃ δὲ μέγα κεῖται ἄεθλον, | Ἢ τρίπος, ἠὲ γυνὴ, ἀνδρὸς κατατεθνειῶτος. id eſt.

—— *Altera fugiens, alterque à tergo proſequens; Anteq; fortis fugiebat: proſequebatur verò ipſum multò fortior*
Celeriter: quoniam non victimam, neque tergus bouis
Captabant; qualia præmia pedibus ſunt virorum,
Sed pro anima currebant Hectoris equorum domitoris,
Velut autem quando certatores ad metas vnunguli equi
Leuiter valdè currunt, & magnum propoſitum eſt, præmium
Vel tripos, vel mulier, viri in honorem defuncti.

In funebri verò Romanorum decurſione, non ad metam, ſed ad rogum equi adigebãtur, vt ſuprà *Decurſio*
etiam meminimus. Hanc decurſionem funebrem eleganter deſcribit Herodianus, de conſecra- *funebris.*

tione Seueri Imp. agens: *Vbi verò ingens aromatum aceruus aggeſtus eſt, ac locus omnis expletus, tum circa ædificium illud adequitant, vniuerſi equeſtris ordinis certo quodam lege, ac recurſu motuque Pyrrhico numeroque in orbem decurrentibus.* Huc pertinet illud Appiani, cùm Syllæ mortem deſcribit: *Lecticam ſubiere potentiores ex Senatu omni, ijdemque campo Martio intulere, quo in loco reges duntaxat humari* E
Aenei. 11. *conſueuerant: Equites vniuerſuſque exercitus circa pyram cucurrit:* Quomodo autem circa rogum concurrerent, oſtendit Maro, dum canit:

Iam pater Aeneas, iam curuo in litore Tarchon
Conſtituere pyras: huc corpora quiſque ſuorum
More tulere patrum, ſubiectiſque ignibus atris,
Conditur in tenebras altum caligine cælum.
Ter circum accenſos, cincti fulgentibus armis
Decurrere rogos; ter mæſtum funeris ignem
Luſtrauere in equis, vlulatuſque ore dedere.
Spargitur & tellus lachrymis, ſparguntur & arma:
It cælo clamorque virum, clangorque tubarum.

Inuenio verò nonnunquam iſtiuſmodi decurſiones ſtatas ſiue ſolemnes fuiſſe. Sic enim Suetonius F
Decurſio ſolemnis. vbi mortem Druſi deſcribit, qui in Germania obierat: *Corpus eius per municipiorum & coloniarum primores, ſuſcipientibus obuijs ſcribarum decurijs, ad vrbem deuectum, ſepultumque eſt in campo Martio.*
In Claudio *Cæterum exercitus honorarium ei tumulum excitauit, circa quem deinceps ſtato die quotannis milites decurrerent.* Ne verò decurſio è manibus eſſebatur, erat, vt ſuprà indicauimus, etiam decurſio militaris, eademq; duplex, vna militiæ quandam imaginem exhibens, cùm equites hinc inde armati concurrerent, equitandiq; peritiam coram ducibus ſuis oſtentarent, altera ludicra, ideoque
Decurſio militaris. ferè in Circo Circenſibus immixta, quam à Troianis acceptam in Italiam prius intulit Aeneas, indeque Troia & Troianus ludus dicta. Celebrabatur in Circo à pueris maioribus & minoribus tur-
Troia ſiue Troianus ludus. matim congredientibus; quibus qui præſidebat, princeps iuuentutis dicebatur, atque ex numero filiorum primi nominis Senatorum Auguſtorumve eligebantur, quemadmodum legitur apud Tacitum, Tiberium Cæſarem viuente Auguſto patre principem iuuentutis extitiſſe. Meminit huius ludicri Suetonius, & in Circo factum fuiſſe indicat, *Troiam luſit turma duplex maiorum*
In Cæſare. *minorumque puerorum, Venationes edita per dies quinque, ac nouiſſimè pugna diuiſi in duas acies, quingenis peditibus, elephantis vicenis, tricenis equitibus hinc inde commiſsis. Nam quo laxius dimicaretur, ſublata meta, inque earum locum bina caſtra ex aduerſo conſtituta erant.* Idem de Auguſti ſpe- G
In Auguſto ctaculis: *Sed & Troiæ ludum edidit frequentiſſimè maiorum minorumque puerorum delectu, priſci decorique moris exiſtimans claræ ſtirpis indolem ſic innoteſcere.* Et rurſus de Tiberio: *Præſedit & Actiacis ludis & Troianis Circenſibus ductor turmæ puerorum maiorum.* Iterum de Claudio: *Ac ſupra quadrigarum certamen, Troiæ luſum exhibuit:* Hanc & Cor. Tacitus hiſtoriam repetit: *Sedente Claudio Cir-*
Lib. 11. *cenſibus ludis, cum pueri nobiles equis ludicrum Troiæ inirent, interque eos Britannicus imperatore genitus, L. Domitius adoptione mox imperium cognomentumque Neronis adeptus, fauor plebis acrior in Domitium loco præſagij acceptus eſt.* Huc ſpectat & hoc Suetonij de eodem Nerone: *Tener adhuc,*
Lib. 48. *necdum matura pueritia, Circenſibus ludis Troiam conſtantiſſimè, fauorabiliterque luſit.* Dio de Agrippa. *Quo re cognita Pompeius, obſeruato eo tempore, quo Apollinaribus ludis exhibendis Agrippa occupatus erat (Præturam enim tum gerens, ac præcipuus amicus Cæſaris ſplendidè omnia agebat, & Troiam vocatum ludum per nobiles pueros magnificè exercebat,) in Italiam tranſmiſit.* Idem de Auguſto.
Lib. 54. *Poſt hæc theatrum Marcelli Auguſtus dedicauit, ludiſque eius rei gratia factis, Troiam inter alios patritios pueros nepos Auguſti Caius luſit, feræ Africanæ DC. occiſæ.* Et rurſus agens de Caio dedicante templum Auguſti: *Vrſæ (inquit) tum quoque CCCC. ac totidem aliæ feræ Africanæ ſunt interfectæ*
Lib. 58. *Patritij pueri Troiam luſerunt: ſex iugis tractus eſt currus triumphalis, quo Caius vehebatur, nunquam ante viſitatum.* De origine & ceremonijs horum ludorum extat elegans Maronis carmen, quod H
Aeneid. 5. minimè prætereundum eſt.

At pater Aeneas nondum certamine miſſo
Cuſtodem ad ſeſe, comitemq; impubis Iuli
Epitidem vocat, & fidam ſic fatur ad aurem:
Vade age, & Aſcanio, ſi iam puerile paratum
Agmen habet ſecum, curſuſq; inſtruxit equorum,
Ducat auo turmas, & ſeſe oſtendat in armis.
Sic ait: ipſe omnem longo decedere Circo
Infuſum populum & campos iubet eſſe patentes,
Incedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Frenatis lucent in equis, quos omnis euntes

Trinacriæ

A *Trinacria mirata fremit, Troiaque iuuentus*
Omnibus in morem tonſa coma preſſa corona:
Cornea bina ferunt præfixo haſtilia ferro.
Pars leues humero pharetras, & pectore ſummo
Flexilis obtorti per collum & circulus auri.
Tres equitum numero turmæ, terniq́; vagantur
Ductores: pueri bis ſeni quemque ſecuti,
Agmine partito fulgent, paribuſque magiſtris
Vna acies iuuenum, ducit quam, paruus ouantem.

Et ſubdit, cùm nomina authorum præſtantium recenſet.

Poſtquam omnem læti conſeſſum, oculoſque ſuorum
Luſtrauere in equis, ſignum clamore paratis
Epitides longè dedit, inſonuitque flagello.
Olli diſcurrere pares; atque agmine terni
Diductis ſoluere choris: rurſuſque vocati
B *Conuertere vias, infeſtaque tela tulere.*
Inde alios ineunt curſus, alioſque recurſus
Aduerſis ſpatijs alternoſque orbibus orbes
Impediunt, pugnæque cient ſimulacra ſub armis:
Et nunc terga fuga nudant, nunc ſpicula vertunt.

Et ſubijciens ad Romanos apoſtrophen:

Hunc morem curſus, atque hæc certamina primus
Aſcanius, longam muris cum cingeret Albam,
Rettulit, & priſcos docuit celebrare Latinos,
Quo puer ipſe modo, ſecum quo Troia pubes,
Albani docuere ſuos: hinc maxima porrò
Accepit Roma, & patrium ſeruauit honorem,
Troiaque nunc pueri, Troianum dicitur agmen.

Apparet autem non ſine magno ludentium ſumptu fuiſſe celebratum hoc ludicrum. Agrippa enim vt munificum ſeſe vrbi præberet, pueros pretio ad ludendum conduxit, vt Dio teſtatur his *Lib. 48.*
C verbis: *Agrippa anno ſequenti vltrò ædilis factus eſt, omniaque ædificia publica, omnes vias priuatis impendijs refecit, cloacas expurgauit, & per eas in Tyberim ſubuectus eſt. In Circo cum videret errare homines propter multitudinem metarum, delphinos & ouata opera poſuit, quibus curſuum circuitiones & conuerſiones oſtenderentur, &c. Ludos autem quos multos & omnis generis exhibuit, tanta vſus eſt munificentia, vt pueros etiam qui Troiam equeſtri certamine luderent, pretio conduxerit, ne quis ſumptum haberet faciendum.* *Agrippæ munificentia.* Ex hoc eodem Dione diſcimus fuiſſe hunc luſum vel ſaltem ſimillimum etiam in funeribus, non in Circo, ſed iuxta rogum editum: Sic enim ſcribit: *Druſillæ maritus fuit* *Lib. 58.* *M. Lepidus, cum quo mutui ſtupri conſuetudo erat Caio: ſed rem quoque frater cum ea habebat: tunc mortuam maritus laudauit: publicam ſepulturam frater tribuit, ac prætoriani milites cum ſuo tribuno, ac ſeorſim equeſter ordo, ſeorſim patritij pueri Troiæ decurſione circum tumulum eius obequitarunt.* Apparet etiam non caruiſſe periculo hoc ludicrum. Author enim eſt Suetonius C. Nonium Aſprenatum in eo quod ab Auguſto editum eſt, lapſu debilitatum, ideoq; aureo torque donatum, eiq; inſuper & poſteris Torquati cognomen ferre conceſſum, mox tamen finem feciſſe talia edendi, Aſinio Pollione oratore grauiter inuidioſeq; in curia queſto Eſermini nepotis ſui caſum, qui *Lib. 6.* & ipſe crus effregerat. Alex. ab Alex. hunc ludum cum Iuuenalibus eundem facit, quò loco de *Ludi iuuenales.*
D ludis antiquis agit: In iuuenalibus (inquit) licet iuuenum cauſa inſtituti forent, in hiſq; adoleſcentes per luſus & laſciuiam admitterentur, plerumq; tamen anus & grandæuas natu matres, ſeneſq; ingraueſcente ætate ludis admiſſos comperimus. Luſus erat, quem ludebant turmæ puerorum primo ætatis flore, & iuuenes generoſi ſpiritus, vt equis inſtratis, hinc inde diſpoſito agmine, in iuſtæ modum pugnæ curſitarent, ſpeciemq; prælij, modò in occurſum eundo, nunc à tergo & in gyrum occurſando præberent; & campeſtrem incurſionem facerent, ſpeciemq́; magnæ indolis & commẽdationem ineuntis adoleſcentiæ præ ſe ferrent. In his quoq; Pyrrhicam ſaltari accipimus, quæ integris vrbis moribus magno fauentium ſtudio fiebat, quæ primùm inuenta fertur in Creta, nõnulli a Laconibus, ad res bellicas facilè obeundas, vt armati leui flexu & ſaltu, nunc ſe cõtrahendo, nunc in altũ exiliẽdo, nunc declinando, tela ac plagas vitarent, diſciplinãq́, ediſcerẽt, quę enoplia ſaltatio dicta eſt, quã Tranquillus Troiam nuncupauit, idq; à Romulo inſtitutũ ferunt, vt cùm armis ſaltarẽt milites, ſaltatione, quam bellicrepam dixit. Hęc ille, quibus quidem Troianũ ludũ pulchrè delineat, ſed aliquot diuerſos ſpecie ludos inuicẽ implicat, decurſionẽ funebrẽ videlicet *Saltatio enoplia.* *Bellicrepa.*

quæ fiebat ad rogũ motu pyrrhico, vt ex Herodiano dictum eſt, Ludum Troianum, qui quidem E aliquando fiebat etiam ad rogum, ſed ſine eo motu, vel ſi is quoq; motus aderat, differebãt tamen ludi, quòd in hoc pueri, in decurſione funebri milites luderent: & ludos iuuenales, in quibus equorũ vſũ fuiſſe non exiſtimo, id quod anus admiſſæ in primis perſuadẽt. Scaliger votiuos hos facit, & ſic quàm breuiſsimè de ijs ſcribit: *Neque ſolùm huiuſmodi votis amiſſa valetudinis habita ratio: verùm etiam præuenta morborum cauſa. Quippe iuuenes caſtè pudiceque ſub moderatorum cuſtodia cùm haberentur; datùm eſt eis petentibus, vt per luſum ac iocum liceret animum recreare. Poſtea natu grandiores admiſsi, etiam vtriuſque ſexus. Manſit tamen nomen à priorum ætate, Iuuenales. Neque enim verum eſt, quod aiunt, eoſdem hoſce fuiſſe cum ijs, quos Troiam ſuperius appellabamus.* Hactenus ille. Fuiſſe autem hoſce Iuuenales ludos pyrrhicæ ſaltationis ſpeciem conijcio: ſed ſaltatio pyrrhica duplex eſt: vna armatorum, enoplia dicta, (& hæc rurſus duplex, vna equitum, peditum altera:) inermium altera, quam conijcio eandem cum ludis Iuuenalibus, in illa enim virgines implicando ſe & conuoluendo ſaltabant: quam ſaltationem Apuleius ita affabrè delineat his verbis: *Nam puelli puellæque florentis virentes ætatula, forma conſpicui, veſte nitidi, inceſſu geſtuoſi, Græcanicam ſaltantes Pyrrhicam, diſpoſitis ordinationibus, decoros ambitus inerrabant, nunc in orbem rotarum flexuoſi, nunc in obliquam ſeriem connexi; & in quadratum patorem cuneati, & in catervæ diſſidium ſeparati.* Supra F quem locum Apuleij, extant hæc Beroldi verba: Eleganter exprimitur forma Pyrrhicæ ſaltationis, quæ modò orbiculata rotunditate circumagitur, modò obliqua ſerie per manus connectitur, modo ad effigiem cunei figuratur. Delineat verò ſaltationem bellicam Plato: *Motus Pyrrhicus* (inquit) *imitatur flexus corporum, quibus tela plagæque vitantur declinando, concedendo, exiliendo in altum, humique ſe contrahendo: contrarios item geſtus imitatus, quibus ſcilicet contra alios quicquam infertur, ſagittando, iaculando, feriendo.* Hanc pyrrhicam ſaltationem, Aelius Spartianus, pyrrhicam militarem vocat: *Militares Pyrrhicas* (inquit) *populo frequenter exhibuit.* Fiebat ſaltatio ad fiſtulæ ſonum, vt diſcimus ex hoc Ammiani: *Cùm exercere præludia diſciplinæ caſtrenſis philoſophus cogeretur, vt princeps artemq; modulatus incedendi per Pyrrhicam, concinentibus diſceret fiſtulis.* Solinus hanc equeſtrem ſiue militarem ſaltationem antiquiſſimam facit, indeq; ex equis pugnare inuentum eſſe ait: Verba eius hæc ſunt: *Pyrrhico repertore equeſtres turmas, certa primùm docuit laſciuas vertigines implicare, ex qua diſciplina bellicæ rei vſus datus.* Lazius verò etiam conijcit à Troianis originem accepiſſe, & in Troianam ſobolem diffuſum ab equo illo fatali, qui publica lætitia, puellorumque & puellarum modulatione in vrbem acceptus eſt, vt canit diuinus poëta:

Lib. 1. de re. .. | Lib. 3. Aſini | In Adriano | Lib. 16.

------ Scandit fatalis machina muros G
Fœta armis: circum pueri, innuptæq; puellæ Sacra canunt, funemq; manu contingere gaudent.

Atque hoc fortaſſis Alexandro impoſuit, vt eundem hunc ludum cum Troiano faceret: eoq; magis, cùm & Seruius Pyrrhicam vulgo dictam eundem ludum cum Troia eſſe dicat. Idem Lazius, quemadmodum Maro ab Aſcanio & Albanis hunc Troianum ludum (vt ſuprà oſtenſum eſt) ad Romanos veniſſe teſtatur: ita vel à Romanis, vel antiquiori origine à Troianis ad Germanos defluxiſſe tradit: quos (inquit) Troianorum non minus ſobolem eſſe quam Romanos, in Decadibus noſtris, gentium migrationum docuimus abundè. Sic & hodiè apud ſuos, eundemq; in morem certarij in haſtiludijs, quos (inquit) torniamenta corrupta voce, hoc eſt, Troiamenta dicimus. Quippe & hodie ductores ſuos in his agmina habent, vſurpanturq; communi lætitia, vt victoria, nuptijs, aduentuq; principium. In hoc tamen hæc ſuorum torniamenta, à veteri Troiano ludicro differre, quòd non ſolùm pueri, ſed viri in ludo certent, neque aperto capite coronatoq; ſed caſſide tecto pugnam ineãt. Franciſcus Modius in pandectis ſuis triumphalibus hos equeſtres ludos in Germania ab Henrico primo Imp. inſtitutos fuiſſe aſſerit, vt ea ratione generoſa iuuentus, ad bella præparetur, vt in chronico (inquit) Saxoniæ legitur. Alijs placet torneamenti nomenclaturam à torme vel tormos Græcis vocibus deducere, quibus & ego libentiſſime ſubſcriberem, ſi certum eſſet, quòd τέρμα, vt Varrinus & Heſychius exponunt, Græcis eſſet, εὐθὺς δρόμος id eſt, curſus rectus, qualis nimirum eſt torneamentum: cæterùm cùm ab eiſdem & τικὸν τόρμον exponatur ὁ καμπτήρ, & Suidæ quoque τόρμη ſit νύσσα & καμπτήρ, nihil cum illis auſim definire, eoq; magis cùm torma etiam ſit plemma rotæ, vnde potius conijcio ad vehicularium curſum hoc nomen pertinere, in quo ad nyſſam ſiue metam curritur: Pauſanias eruditè verbum inde concinnauit, ἐκτορμεῖν, quo ſignificatur (inquit Cælius) excurſus præter id quod deceat, quod Varinus dixit, τὸ ἐκ τοῦ καθήκοντος δρόμου πόῤῥω ἐκβαίνειν, id eſt conſtitutum curſum egredi, extrà metas excurrere. Haud vetat tamen, quo minus & nos qui noſtris haſtiludijs præſunt, campi magiſtros vulgò dictos etiam tormarches cum Cretenſibus dicamus. Eruditam quoque etymologiam torneamenti adducit Geſnerus, quæ profectò non diſplicet παρὰ τὸ ταραντινίζειν, quo vocabulo equitationem armatam & pugnæ ſimilem exercere ſignificatur, vt Euſtathius annotauit in Dionyſium, vbi de Tarentinis loquitur, quibus aliquando familiaris fuit equitatio in armis,

Torneamenta vnde dicta. | H

armis,

A armis, ἡ ἱππασία ἐν ὅπλοισι. Sed quid ſi à nobis Italis profectum eam vocem dicamus? Tornare enim ſeu ritornare dicimus, quod Latini redire: pugna autem hæc iteratis fit vicibus, vbi enim decurrere, mox rurſus decurrunt, vociferante populo, tornano, id eſt, iterant, redeunt ad pugnam: quæ tamen nobis gioſtra nuncupatur, quam vocem in Græcia corruperunt, & cintzuſtram nuncuparunt, vt docemur à Gregora hiſtorico, qui de Andronico Imp. ſic ſcribit: *Andronicus Imp. nato filio Ioanne, duo certamina celebrauit, Olympicorum imitatione, quorum alterum duelli ſpeciem præ ſe ferens Cintzuſtra dicitur. Diuiduntur ſecundum tribus, municipia, curias: deinde vtraque pars armatur, ſinguli contra ſingulos qui volunt, & ab omni parte armis teguntur. Mox vtrique haſtis veruto præfixo acceptis, impetu concurrunt, & alij alios fortiter vrgent: qui equo alium deiecerit, corolla ornatur. Alterum certamen Torne appellatum ſic ſe habet: Diuiduntur & hic ſecundum tribus, municipia & curias & ſimul omnes armantur: deinde duobus principibus ſortè delectis, inter ſe concurrunt. Poſt certaminis huius finem vtraque pars ducem ſuum ſecuta, atque inter cæteros eorum imperator etiam ſubditi ordinem non deſerens, cum honorifica pompa & ordine in ſuum diuerſorium deducunt: vbi ille cuique vini craterem propinans & dexteram porrigens, domum redire iubet.* Hactenus ille. Noſtrorum equeſtrium ludorum, ſiue haſtiludiorum duplex eſt genus, vnum

B quod ſimpliciter gioſtram vocant, alterum cognomento à campo aperto: differentia quòd in hoc equites certantes nullo repagulo, vt fit in gioſtra ſimpliciter dicta, ſeparentur. In hoc equi, niſi peritè regantur, inuicem poſſunt offendere, in illo minimè: quare & frequentior eius vſus eſt. *Haſtiludia Bononienſium.* Equites in vtroque ludo non capite tantùm, ſed integro inſuper aduerſo corpore armantur, & equus quoque armatam habet frontem, vt & ipſe tutus ab iniuria eſſe queat; nam licet lanceæ, quibus concurritur, obtuſam habeant aciem, & ex fragili parentur materie, nihilominus nonnulli ita ludentes infeliciter cecidere, quod negligenter obturaſſent caſſidem. Celebrantur quotannis, in ipſis potiſſimùm Bacchanalibus, ſæpenumerò animi gratia, inuitantibus ſe inuicem adoleſcentibus patritijs; ſemel autem propoſito præmio, quod ferè pretioſus ſolet eſſe gladius, nunc aureus torquis, à generoſo ac magnanimo viro D. Iulio Franchino, olim equitum prætorianorum Gregorij XIII. præfecto, legato relictus. Haſtæ à præfecto magiſtratus obſignantur, ne vel longitudo vel materies fraudi ſit aduerſario. Habemus & ludum alium, qui & ipſe in Bacchanalibus luditur, in quo equites ſingulatim certant, in ligneam quandam ſtatuam, tanquam in aduerſarium equitem, ſimiliter haſtam impellentes. Victori in hoc ludo lances argentei duo cedunt. Victor autem in vtroque hoc haſtiludio fit, qui plura vulneris ſigna intulit. Qui vulnerat frontem, ter

C vulneraſſe dicitur, qui infra oculos, bis, qui paullò adhuc inferius, ſemel. Concurritur autem aliquando ter, aliquando quater. Fruſtra vulnerat, cuius non rumpitur telum. Qui excidit equo, ſi iuditio præſidum certaminis, penes equitem culpa eſt, ceu imperitus, victoriæque incompos reijcitur; ſi verò equus fortuitò eum excuſſerit, mox rurſus ad certamen admittitur. Qui equum aduerſarij ſui vulnerat, binas imperitiæ ſuæ notas luit, ſi vulnus fuerit leue, ſin graue, tenetur ad ſolutionem. Quod modò apud nos certamen ab equitibus præbetur aperto campo, id procul omni dubio à iuuentute Romana, cùm in campo Martio ſeſe ad bellum exercerent, defluxit. Inuenio autem Romanis nominari arma campeſtria. Etenim Plutarchus ſcribit Marium iam ſenem, vt adhuc bello Perſico idoneus videretur, cum ipſis iuuenibus in armis campeſtribus ſe exercuiſſe præter decorem, & irriſum fuiſſe. Meminit & Horatius, dum canit: *Arma campeſtria.*

Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis.

Dicebantur autem arma campeſtria, propter campi Martij pulchritudinem & ſitum, quod in eo quàm in alijs locis commodiùs ſeſe armati iuuenes exercere poſſint, vt oſtendit his verbis Strabo: *Maximam partem ornamentorum vrbis habet campus Martius propter locorum natiuam amœnitatem, artis & ſolertiæ exornationes admittens: campi enim admirabilis magnitudo & curules pariter curſus & alia*

D *equeſtria certamina expedita ſuppeditat, nec minus tam multis pilam, circulum, palæſtram exercitatione tractantibus.* Non ergò in hoc Martio campo equi agebantur tantummodo in gyrum, vt ferè fit tùm ab equiſonibus, tùm ab equitate diſcentibus, ſed etiam bellandi ex equis ratio inſtituebatur. Præter omnia quæ recenſuimus ludicra, aliud inuenit Caligula, ante ſua tempora nunquam excogitatum, de quo ſic Suetonius: *Nouum præterea atque inauditum genus ſpectaculi excogitauit, Nam Baiarum medium interuallum & Puteolana moles trium millium & ſexcentorum ferè paſſuum ponte coniunxit, contractis vndique onerarijs nauibus, & ordine duplici ad anchoras collocatis, ſuperinductoque aggere terreno ac directo in Appia via formam. Per hunc pontem vltro citroque commeauit biduo continenti. Primo die phalerato equo, inſignisque quercea corona & ſecuri & cetra & gladio, aureaque chlamyde. Poſtridie quadrigario habitu, curriculoque biiugi famoſorum equorum præ ſe ferens Darium puerum ex Parthorum obſidibus, comitante prætorianorum agmine, & in eſſedis cohorte amicorum.* *Ludicrum à Caligula inuentum.* Omnium pulcherrima Gothorum equiria, quæ ſupra glaciem celebrat Olaus Magnus his verbis teſtatur: Olim apud veteres Gothos mos erat brumali tempore ad finem *Li.1.c.11.* *Equiria ſupra glaciē.*

 mentis

menſis Decembris (dum niuibus & frigore lacus, ſtagna, atq; terræ omnes validiſſima glacie con- E ſtringerentur) optimos quoſque equos, forma elegantiores, in ſingulis prouincijs ad edenda publica ſpectacula colligere: quantum verò ad voluptuoſa ſpectacula attinet: die vigeſima ſexta Decemb. ſupra ſtagna ac flumina congelata, inſtar ſpeculi micantia, infiniti terrarum incolæ in qualibet prouincia (diſtinctis licet communitatibus) pro brauio ac gloria in agilioribus equis certaturi congrediuntur. Terminus verò ſeu meta curſus huiuſmodi, longitudinem quatuor aut ſex milliarium continet Italicorum. Brauium autem aliquot menſuræ ſeu modij annonæ ſeminandæ, & noua veſtimenta apponuntur, & denique vt equus metam non attingens, victori cedat. Verùm hæc ſpectacula nulli frequentiùs in toto Septentrione ſuper glaciem, quàm apud Oſtrogothos & Veſtrogothos committuntur. Abundat enim terra eorum vberrimis paſcuis pro equitijs ad multa millia in electiſſimis herbis naturaliter cõuenientibus equis enutriendis licet valdè ſpatioſis & diſperſis campis, & non in vno prato. Hactenus Olaus. Iam verò Romæ non ſemel equorum certaminibus alia etiã ſpectacula immiſcebantur, & peregrina in primis animantia aliquando populo ibi ſpectanda exhibebantur, vt rhinoceros, quem primus ſpectandum præbuit Pompeius, tigres, leones, leopardi, hyænæ, alces, camelopardales, hippopotami, onagri, equi feri. Fiebat etiam vt iſtiuſmodi inſolitorum animantium venationes in Circo ederent, & occidẽda F darent, ad quod genus ſpectaculorum referendum hoc Claudiani:

Animalia peregrina ſpectanda data Romæ.

Paneg.4.

Nec ſolis his curſus equis aſſueta quadrigis,
Cingunt arua tigres, ſubitaq; aſpectus arena
Diffundit Libycos aliena valle cruores.

Beſtiarij qui.

Ludi oſtenſionales.

Scribit Suetonius in Auguſto capite de ſpectaculis: *In Circo aurigas curſoreſque & confectores ferarum & nonnunquam ex nobiliſsima iuuentute produxit.* Appellabantur autem confectores à beſtijs, quas cogebantur conficere, beſtiarij. Sed obiter notandum, quod quemadmodum in Circenſibus dabantur feræ, ita etiam ſeorſim ludi erant oſtentionales dicti, qui niſi matutino tempore edebantur, cùm Circenſes meridie darentur. Ad quòd alluſit Suetonius de Claudio: *beſtiarijs, meridianiſque adeo delectabatur, vt à prima luce ad ſpectaculum deſcenderet*: & ſic intelligitur hoc Martialis:

Matutinarum non vltima præda ferarum.

Huiuſmodi porrò productionum beſtiarum in ſpectaculum, ſubinde meminere procedentis imperij authores. Capitolinus de Gordiano: *Feras Libycas vno die centum exhibuit, vrſos vno die mille. Extat ſylua eius memorabilis, quæ picta eſt in domo roſtrata Cn. Pompeij, quæ ipſius & patris eius &* G *proaui fuit, quam Philippi temporibus veſter fiſcus inuaſit. In qua pictura etiam nunc continentur cerui palmati ducenti mixtis Brittannis, equi feri triginta, oues feræ centum, alces decem, tauri Cypriaci centum, ſtruthiones Mauri miniati trecenti, onagri triginta, apri centum quinquaginta, ibices ducenti, damæ totidem. Hæc omnia populo rapienda conceſsit die muneris, quod ſextum edebat.* *Fuerunt* (inquit idem Capitolinus) *ſub Gordiano Romæ elephanti triginta & duo; quorum ipſe duodecim miſerat, Alexander decem, alces decem, tigres decem, Leones manſueti ſexaginta, leopardi manſueti triginta, belbi, id eſt, hyenæ decem, hippopotamus, & rhinoceros vnus, archoleontes decem, cameloparḋali decem, onagri viginti, equi feri quadraginta, & cætera huiuſmodi animalia innumera, quæ omnia Philippus ludis ſecularibus vel dedit vel occidit.* Huc pertinet & ille Fl. Vopiſci locus, qui in Probi hiſtoria legitur: *Venationem in Circo ampliſsimam dedit, ita vt populus cuncta diriperet. Genus autem ſpectaculi fuit tale: Arbores validæ per milites radicibus vulſæ connexis latè longeque trabibus affixæ ſunt, terra deinde ſuperiecta, totuſque Circus ad ſyluæ compoſitus ſpeciem, gratia noui viroris effronduit. Immiſsi deinde per omnes aditus ſtruthiones mille, mille cerui, mille apri, mille damæ, ibices, oues feræ, & cætera herbatica animalia, quanta vel ali potuerunt, vel inueniri. Immiſsi deinde populares, rapuit quiſque quod voluit. Addidit alia die in amphitheatro vna miſsione centum iubatos Leones, qui rugitibus ſuis tonitrua excitabant: qui omnes contificijs* H *interempti ſunt, non magnum præbentes ſpectaculum cum occidebantur: neque enim beſtiarum impetus ille, qui eſſe ab eis egredientibus ſolet. Occiſi ſunt præterea multi, qui diripere volebant, ſagittis. Editi deinde centum leopardi Libyci, centum deinde Syriaci, centum Leænæ, & vrſi ſimul ducenti, quarum omnium ferarum magnum magis conſtat fuiſſe ſpectaculum quàm gratum.* Atque hæc de ludis.

DE

A

DE ASINO. Cap. II.

INVIS͡VM nobis vel ſolo nomine animal eſt aſinus, vtiliſſimum aliàs, & penè dixerim, non minus equo neceſſarium. Hic quidem pulchrior, robuſtior, velocior, ingenij acumine, magnanimitate, alijſque laudatiſſimis animi dotibus celeberrimus: hic contrà aſpectu turpis, viribus corporis multo inferior, animi infamis, tardus, piger, ſtupidus, ſtolidus, puſillanimis ab omnibus depingitur, depingeturque à nobis, qui tamen de vtilitate eiuſdem dicemus plurima, plurima de laboris, famis, verberumque patientia, de ingenio ac docilitate admirabilia, & à nemine memoriæ prodita, vt non defuerint Hen. Cornelio Agrippæ argumenta encomium aſini conſcribendi, id quod præſtitit in poſtrema parte libri de vanitate ſcientiarum: minuſque miremur prælatos fuiſſe aliquando hominibus aſinos: conſtat enim aſinum aliquando venditum tanti quanti quadringenti homines venditi fuere. Aſinum emptum quadringentis nummis à Q. Axio
B ſenatore memorat M. Varro, cùm tamen in excidio Hieroſolymitano & ſub Mauritio Imperatore homines ſinguli ad ſingulos nummos ſubhaſtati perhibeantur, & certè ſub Redagaſio Goti ſingulis aureis publicati ſunt: vt Oroſius memorat. Meminit huius emptionis etiam Plinius ex eodem Varrone, & *haud ſcio* (inquit) *an omnium pretio animalium victo: opera ſine dubio geruli mirifica, arando quoque, ſed mularum maximè progeneratione*. Iamque illud in primis miraculum auget, penè ſterile hoc animal cùm ſit, modicæque ſaltem fœcunditatis, incredibili tamen lucro dominis fuiſſe memoratur. Compertam enim tradunt eſſe aſinam quæ omnium prædiorum fertilitatem ſuperarit: quandoquidem in Celtiberia viſum eſt ſingulas aſinas quadringentis millibus nummorum fuiſſe enixas, vt apud eundem Plinium legimus: quamobrem vitio neutiquam vertemus Heliogabalo, perditiſſimo alioqui imperatori, quòd aſinos tanquam magnifica dona populo Romano diſtribueret.

Aſinus cum equo comparatus. *Aſini encomium.* *Pretium.* *Li. 7. c. 37.* *Li. 8. c. 34.* *Lucrum ex aſino.*

ÆQVIVOCA. SYNONIMA.

C

Etymologia.

PVLCHERRIMAM aſini etymologiam commentus eſt Bartholomæus cognomento Anglicus, ab à quod eſt ſine, & ſinos quod (inquit) eſt ſenſus, quaſi animal ſine ſenſu. Iſidorus verò aſinum & aſellum dictum profitetur à ſedendo quaſi aſſedum, hocque nomen quod equis magis conueniebat, ideo hoc animal ſumpſiſſe, quia priuſquam equos caperent, huic præſidere cœperint. Græci ὄνον dicunt παρὰ τὴν ὄνησιν, quòd noſtra opera iuuet, quaſi iumentum, niſi dicamus à liuido colore ſic vocari, à quo ὄνος & ὀνίσκος: ijdem quoque vocant & aſellos Latini, multipedas illas, quas ſub vaſis & in aquoſis humidiſque locis ſtabulantes, à totius corporis ſpecie porculos noſtra ætas & gens nuncupat. Sed & aſello piſci ab eodem colore nomen eſſe arbitrantur. Cur verò Hippocrati inſtrumentum quoddam Chirurgicum, luxatorum curationi accommodum, ὀνίσκος dicatur, & ὄνος, alia puto ratio eſt, Aelius Dionyſius ὀνεῖν verbum apud Thucididem exponit mouere & circumagere, & apud eundem Hippocratem ὀνεύεσθαι eſt τὸ ἐξ ὄνων ἐπιστροφῆς σείειν. Sunt enim ὄνοι funes ductarij ex cannabe, ſtuppa aut
D lino; nimirum ad machinas vel ergatas idonei, vel alioqui ad trahendum aliquid. Galenus ὄνους illic vocari ſcribit τοὺς ἄξονας & ὀνίσκους τοὺς μικροὺς ἄξονας forma diminutiua. Alicubi etiam apud eundem Hippocratem ὄνου περιαγωγὴ, axis verſatio in firmiſſimo machinamento ponitur: vbi etiam ὄνους & ὀνίσκους exponit Galenus, ſicuti & hic, ὥστε ἀπὸ τροχιλίης τὰ χαλαίματα εἶναι ὅπλα, ἢ ἀπὸ ὄνου, ſi à trochlea vel ab axe funes laxentur. Eſt itaque ei ὄνος axis, ex quo funis demittitur ad concuſſionem. Exponitur & ab Erotiano apud eundem ὄνος ὁ ἄξων, axis, ἴσως διὰ τὸ κυκλικὸν τῆς κινήσεως, fortè ob commotionem in orbem. Ἐπίνητρον Græcis eſt id, ſupra quod fila è colo deducta glomerantur, ſiue id ſit fuſus, ſiue girgillus, ſic voco fuſum illum, cui ceu axi fila in rotula (molinellam dicimus) colliguntur, Pollux quoque ὄνον vocari ſcribit: ſed & alia tractorij generis machina, quam Latini ſuculam dicunt, ſimiliter vocari poteſt: conſtat ex tereti ligno duobus aut pluribus vectibus traiecto, vtrimque æquè extantibus longitudine, quæ dum verſantur, funis ductarius circa eas obuoluitur. Galli teſte Budæo turnum vocant. Iſtiuſmodi machina victores, id eſt cuparij vina ex hypogæis ſubuehunt, vel in ea demittunt. Geſnerus interpretatur

Li. 18. c. 7. *Etymologia.* *Lib. 12.* *Ὄνος.* *Inſtrumentũ chirurgicum.* *Epinetrũ.* *Lib. 7.* *Sucula.*

pretatur Germanicè ein haſpel, quo nomine Belgæ intelligunt diuerſiſſimum quidem muliebre E
inſtrumẽtum, ſed quo tamen fila ſua ex fuſo recolligunt. A Germanica ea voce detorta eſt naſpa
noſtris vſitatum mulierculis inſtrumentum ſuculæ non abſimile. Eſt & ergata machina tractoria,
Arganus. ſed hoc à ſucula differens, quòd axis eſt rectus. Vectibus etiam vt ſucula verſatur, non id quidem
brachiorum ductu, ſed obnitentibus & ambientibus vectiarijs. Gulielmus Philander Italis arga-
num vocari ſcribit. Eſt præterea ὄνος eodem Polluce teſte vnitas in cubis, vel teſſeris (vt canit
Midas. in talis) quæ etiam cubus dicebatur eodem nomine quo integra ipſa teſſera: & eo ſenſu creditur
accipi in prouerbio, ἢ τρεῖς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, hoc eſt, *vel maxima, vel minima ſumma*. Miretur
autem non immeritò aliquis per iocum in iiſdem Midam, cui auriculæ aſininæ, feliciſſimum fuiſ-
ſe iactum, cùm ὄνος ſiue aſinus ipſe fuerit infeliciſſimus. Eſt & vaſis genus ὄνος Ariſtotelicis inter
Mola inferior. exempla homonymiæ. Quærendum an ſic à figura dictum, vt orcham volunt à bella marina. Ad-
hæc ὀνίσκος Varino, ſerra eſt fabrilis. Apud Pollucem inter alia ſignificata ὄνου, etiam legimus in-
Lib. 1. de expe. Cyri. feriorem dici molam à tarditate ceſſationeve, quæ aſino propria eſt, appellatam. In qua ſignifica-
tione vſurpauit quoque alicubi Xenophon, populos quoſdam memorans, qui non alia victitant
induſtria vel arte quàm fodiendis τοῖς ὄνοις, hoc eſt lapidibus iis, qui ad ὄνους fabricandos idonei
ſunt. Et in ſacris noſtrorum literis, vbi vulgata interpretatio habet, opus eſſe, vt mola aſinaria F
Cap. 22. ſuſpendatur à collo, ὄνον tantùm apud Græcos legi Pierius Valerianus ait. Apud Matthæum ta-
men, vbi dicitur: *Qui offenderit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, præſtiterit ei ſuſpendi mo-
lam aſinariam à collo eius, ac demergi in profundum maris:* Græcè eſt μύλος ὀνικός, id eſt mola
aſinaria, ſed idem eſt, & Latini aſinum eundem lapidem dicunt, vt ex Catullo diſcimus, cùm
ſuper Aemilio quodam impuriſſimo dicit,

Et non piſtrino traditu, atque aſino?

vbi quidam erudituli legunt atque aſinus, qui & ipſe molam piſtrinumque circumagit. Reperitur
Axilla aſinadicta. verò etiam aſella pro parte corporis, ala ſcilicet aut axilla, vnde illud in ſacris: Abſcondit piger
manum ſub aſella: ſic à qualo quaſillum dicimus. Sunt denique aſini (ὄνοι) dictæ duæ ſtellæ in
Prouer. 19. & 26. ſigno cancri paruæ, vnde Plinius aſellos vocat. Nubecula inter eas exiguum ſpatium obtinet,
quod præſepe vocatur. De iis plura in fabuloſis. Nunc ſi quæ ſunt alia ſynonima, proſequemur.
Lib. 18. Stellæ aſini Vt ab aſina aſella, ab aſino aſellus diminutiua ſunt apud Latinos, ita ab ὄνος, ὀνάριον, ὀνίδιον &
ὀνίσκος apud Græcos. Cyrenenſes aſinum βρικὸν vocitant, vt Heſychius teſtatur, & alias barba-
Βρικος. rum etiam exponit: apparet autem ab improbitate ſic vocari. Sunt enim eidem βρικοὶ quoque
πονηροὶ, id eſt, mali aut improbi, vt hinc fortaſſis nos vulgò bricones dicamus ſummæ improbi- G
tatis homines, qui vſum vxorum ſuarum ſpontè, voluntariè; aliis concedunt, quamuis capros,
quorum illud proprium eſſe fertur, briccos ſiue bricones vulgò nuncupemus. Βύπαλον Suidas
interpretatur ὄνον, in hoc loco Ariſtophanis: εἶτ' ἐν Διὰ τις τὰς γνάθους τύπτων δὶς ἢ τρὶς ἔκοψεν ὥσπερ
Βυπαλος. βύπαλον, φωνὴν ἂν οὐκ ἴσχον. Cui loco ſubiungit & hunc Hipponactis, λάβετέ μου θοἰμάτιον,
κόψω βυπάλου τὸν ὀφθαλμὸν. Poſſis bouis modo ſtupidum etiam interpretari, vt βάρβαρον:
alias βύπαλος ſignificare videtur magnum luctatorem; quamuis Heſychius βύπαλον generaliùs
exponat μέγα, id eſt, magnum. Βραμήεις id eſt ruditor pro aſino quidem ſimpliciter vſurpatur
à Nicandro, ſed epitheton potius, quàm ſynonimum eſt: ſicut & μεγάμυκος à nimia vocis ab-
ſurditate, quaſi grande rudens. Qui equas ſuxerint, hippothelas vocari in equi hiſtoria dictum
eſt. Γραθώνη eidem Heſychio eſt σαπρὰ γραῦς, vetula emarcida: ſed addit à quibuſdam expo-
ni παλαιὰν ὄνον, id eſt, vetulam aſinam. Κανθὶς Heſychio eſt ὀνίσκη id eſt, aſella, & ὄνος. Κάνθων
verò Suidæ & Euſtathio aſinus: ſic Anthologiæ epigram. Νῦν λιβυκὰς κάνθωνας ὀχεύμενος, εἰ τ'
Canthos. ἀπολίσθοι; Et rurſus: Ἦν ἄρα καὶ κάνθωσι τύχη χαλεπή τε καὶ ἐσθλή. vbi tamen per κάνθω-
νας videntur generaliter ſignificari iumenta, vt dicat iumenta non minus obnoxia eſſe fortunæ
ſecundæ & aduerſæ quàm homines. Hinc cantharo ſcarabæo nomen, qui ex aſini fimo ſobolem H
ſibi parat: Hermolaus Canthones vocari ait à clitellis, quas (inquit) canthelia vocant: ſed &
κανθήλιοι ὄνοι, & κανθήλιοι ſine adiectione aſinum prægrandem exponunt, & ſimpliciter aſinum.
Suidas poſtquam dixiſſet κανθήλιον eſſe ὄνον μέγαν, id eſt aſinum magnum, adducit hunc locum
7. de expe. Xenophontis vbi de Phœnicibus loquitur, οἱ δὲ πιεζόμενοι ἀπὸ βάρους ἄνω κυρτώσεις, ὥσπερ
ὄνοι κανθήλιοι. Male autem & à Scholiaſte Ariſtophanis affertur in Veſpis, exponendo κανθη-
λίοις à nominatiuo κανθήλια, quæ ſunt clitellæ, qui etiam error in vulgatis lexicis retinetur, in
quibus tamen annotatur, κανθήλια etiam eſſe onera aſinorum. Locus Ariſtophanis eſt: Μὰ τὸν
Δί' οὐ δῆτ' ἀλλ' ἀποδόσθαι βούλομαι Τὸν ὄνον ἄγων αὐτοῖσι τοῖς κανθηλίοις. Dici verò κανθήλιοι
ſine additione aſinum manifeſto liquet ex hoc Luciani: οὐδὲ δεῖ τινος ἀποδύσαντες τὴν λεοντῆν,
ὡς φανερὸς γένοιο κανθήλιος ὤν. Κίλλα aſina eſt, & talus quoque; Κίλλος teſte Heſychio ὄνος &
Cilla. τέττιξ πρώϊνος à Cypriis dicitur, id eſt cicada matura. Sed & κιλλὸς eidem eſt εἶδος τριχώματος
φαιοῦ, & Pollux ait κίλλον ἱππικὸν χρῶμα eſſe: Doribuſque κίλλον vocari τὸν ὄνον, indicans κιλ-

λιον

A λεω χρῶμα dici τὸ φαιὸν, fuſcum ab aſini colore, qui talis eſt. Κλητῆρες vocantur miniſtri publici, quorum munus eſt, homines vocare ad iudicia, item teſtes qui citantur: Ariſtophanes verò alicubi In Veſpis his verbis: Ὡς ἤν γ' ἐκδαλλῃς ὁ μαίσπαξ κλητῆρας ἔσω παλίω, κλητῆρας dixit παρ' ὑπόνοιαν ἀντὶ τοῦ ὄνους ἀμείνω. Et alibi in eadem comœdia: Εἶναι δ' ἀργοῦ ... κλητῆρ' ὡς ἀγοράζεις τοῦ δραχμοῖν, κλητῆρι dixit pro aſino. Eſt autem ſcomma in ſenem φιλοδικαστήν. Κανθήλιος Varinus, vt citat Geſnerus, aſinos interpretatur: ita & Heſychius: quæ vox ad κανθήλιος videtur accedere. Λέπαργος ab interprete Nicandri exponitur ὄνος παρὰ τὸ τὰς λαγόνας ἔχειν λευκάς. Euſtathio verò λέπαργος eſt bos λαπάρας habens λευκάς. ſiue albas. Vtrunque puto ilia intelligit, ſiue lateris cauitatem laxiorem, quæ in hiſce animantibus albicant. Μέμνων ab Heſychio exponitur ὄνος, & μεμνόνεια τὰ ὄνεια κρέα, aſininæ carnes, qua ſignificatione etiam legimus μεμνόνεια. Alioqui μέμνονες ſunt aues apud Aelianum & Oppianum, quæ Plinio ſunt Memnonides. Varinus haud ſcio quàm rectè ſcribit μέμνων. Μονιὸς ſiue μόνιος idem quod μονιαστικός, & μονήρης, ſolitarius, ſolitagus, ſolitudines captans: peculiariter accipitur pro porco agreſti qui ſolitarius paſcitur. Suidæ enim μονιὸς eſt ἄγριος ὁ μεμονωμένος, & Heſychio ὗς ἄγριος ὁ μὴ τοῖς ἄλλοις συναγελαζόμενος. Sic accipitur in fabulis Aeſopi, μόνιος ἄγριος ἐπί τινος ἑστὼς δένδρῳ, τοὺς ὀδόντας ἔθηγεν. Aliàs etiam Suidas Lupum ſolitarium interpretatur. Cyrillus in expoſitione Oſeæ prophetæ (vt annotat Heſychius) μόνιον dicit vocari ὄνον, id eſt aſinum, ὄναγρον forſitan intelligens. Μυχλὸν Heſychius exponit hominem ocioſum: item libidinoſum, ſalacem, incontinentem. Phocenſes ita quoq; vocant aſinum, non tamen quemlibet, ſed τὸν ἐπὶ ὀχείαν πεμπόμενον, quem Latinè admiſſarium dicimus, qui item κήλων vocatur. Ὀκρίβας nonnullis eſt ἄγριος κριὸς, aries ſylueſtris, forſan inquit author theſauri linguæ Græcæ, παρὰ τὸ τοὺς ὄκριας βαίνειν: alijs κλίμαξ, id eſt, ſcala, qua videlicet vtimur ad conſcendenda loca prærupta & edita. Suidas & agreſtem interpretatur arietem, & aſinum: ſed propriè eſt pulpitum ſiue ſuggeſtum, è quo aliquid recitatur. Ὀγκηστὴς appellatur à ruditu in epigrammatibus quaſi ruditor. Πελίας ab Etymologo effertur pro aſino ſubnigro ſeu fuſco, qui color πελιὸς. ſiue πέλιος appellatur, aliàs πελιάς nomen eſt proprium. Heſychius quoſdam τέρυνας ἵππους exponere ait τοὺς ἀσθενεῖς, imbecilles, vt qui laboribus aut morbis exhauſti ſunt: itidemque τερύνη. eidem eſt ὁ τετριμμένος ὄνος; vel etiam ὁ τετριμμένος καὶ δυσκατάλυτος γέρων. Rurſùm τέρυνας ἵππους vocari ſcribit, ὅσοι ὀξεῖς φάγοι εἰσὶν, qui voraces ſunt. τερὺ autem non ſolùm exponit ἀσθενὲς, inualidum, imbecille, verùm etiam λεπτὸν, tenue, ſubtile. Φορωνεὺς Varino aſinus exponitur regius. Hebræis aſinus Chamor vocatur, interpres Græcus ferè ὑποζύγιον reddidit: quæ Hebræorum dictio ſi inuertatur, fit, inquiunt periti, rechem mutatis punctis, vt mos eſt eorum, & tunc ſignificat pietatem & clementiam. Atonot verò in multitudinis numero poſitum ſignificat aſinas, quamuis Septuaginta ἡμιόνους, id eſt, mulos vertant, & Hieronymus aſinos maſculino genere. A poſterioribus Iudæis pro aſino ponuntur tria hæc vocabula, gaiedor, taitak & caar, quod nouiſſimum nomen accedit ad Perſarum care. Eſt & ait Hebræis aſini pullus ſiue aſellus, Geneſios cap. 3 . vbi traductio Chaldaica habet illi, Perſica borach ha, Arabica atan: ſeptuagiata ſimpliciter πῶλος vertunt: & Iudicum 10. quidam etiam pullos equorum exponũt. Apud nos nomen Latinum retinuit, Hiſpani aſno, Galli aſne, Germani cùm ſuperiores, tum inferiores eſel dicunt, Illyrij oſel, Angli an aſſe.

Cleteres. Cobilus. Lepargus. Memnon. Monios. Mychlos. Celos. Ocribas. Oncistis. Pelias. Pheroneus. Chamor. Atonot. Care. Atr.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio. Electio.

ASINVS tenuioris fortunæ hominibus magis & agricolis quàm opulentioribus ſeruiens, ideoq; nulli non notum animal ijs in locis quæ propter aeris clementiam, (nam frigoris admodum eſt impatiens, vt modò patebit) incolit, nulla deſcriptione indiget. Ab albo iliorum colore λέπαργον vocari dixi, ſed & albas ius vocant auriculas. Perſius:

Nec minus auriculas imitata eſt mobilis albas. *Auricula.*

Ita & Ouidius.

—— Nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram.
Sed trahit in ſpatium villiſque albentibus implet
Inſtabileſque illas facit, & dat poſſe moueri,
Cætera ſunt hominis, partem damnatur in vnam,
Induiturque aures lentè gradientis aſelli.

Sunt

Sunt autem aures pro totius portione longiſſimæ, & latæ, cuius rei mox rationem adferemus. E
Labia. Labia etiam habet craſſa, teſte Ariſtotele in Phyſiognomonicis, vbi & caput ei tribuit paruum,
Caput. quod tamen magnum rectiùs fortaſſis dicitur. Tum mas, tum fæmina trigeſimo menſe dentes
Plin. l.11. amittit priores, ſecundos autem ſexto menſe: quòd ſi non prius peperere, quam decidant poſtre-
cap.37. mi, ſterilitas certa: Senectus intelligitur, dentium brochitate, ſuperciliorum canitie, & circa eam
Dentes. lacunis, cum ferè ſexdecim annorum exiſtimantur. In collo & pedibus nigræ quædam ſunt lineæ,
Senectutis quas Heſychius μύκλας ſiue μύκλως vocari tradit, & Etymologus μύκλον ait eſſe rugas & plicas
inditia. in aſinorum collis, quibus nimirum pellis rugatur & veluti duplicatur. In tergoris exordio crucis
Tergus. gerit effigiem, quo loco, vel etiam in tergore difficilius onera quàm iuxta renes ſuſtinet, propter-
Lib.22.tra. ea quòd illic quàm hic oſſa minus robuſta ſint, vt Albertus aſſerit. Pilus corporis duriuſculus &
2.c.1. lanificio ineptus, vnde aduerbium: *ab aſino lanam*: caudæ minus quàm in equo ſetoſus, vnde item
Pili. vulgò *aſini caudam* dici ſolet, *non facere cribrum*. Membri genitalis magnitudine præ cæteris qua-
Penis. drupedibus quàm ſit famoſus, ſuo loco patebit; cur verò id ei natura conceſſerit, aliàs etiam ra-
Coryne. tio reddetur. Nicander id in Alexipharmacis à ſimilitudine κορύνην nuncupauit, quæ propriè eſt
Cor. ῥάβδος κεφαλωτή, dicta παρὰ τὴν κάραν, vt inquit Euſtathius, id eſt, virga capitata ſiue claua.
Sanguis. Cor ei pro portione maximum, vt omnibus timidis, aut propter metũ maleficis, vt ait Plinius: qui F
& ſanguinem craſſiſſimum ei aſcribit, pinguiſſimum puto intelligens, nã & ei tribuit pinguiſſimũ,
Cutis. homini verò tenuiſſimum: alij aſino & tauro inter ea, quæ animal generant, craſſiſſimum & ni-
L.18.c.23 gerrimum eſſe profitentur. Cutis ei duriſſima, vt vix etiam fuſtim ſentiat, ac inſuper ſolidiſſima,
vt in vſu patebit. In Myſia aſinos perrarò reperiri tradit Cælius, quibus recta ſunt ilia, vnde nato
adagio, ὑπὸ σφυῖ κατηγὼς, ἤγουν κατεαγώς, id eſt *ile fractum habens*, dicatur ex Myſia aſellus. Sed
Cap.19. & varij dantur. Aſſyriorum enim rex referente Pontano in libro de magnificentia, inter alia mu-
Aſini varij nera, camelum, pardalim & aſinum ad Ferdinandum Neapolitan. regem miſit, quem ex vlti-
Vbi parui. mis Orientis partibus adduxerat: ad quem ſpectandum remotiſſimis è locis multi venere, quod
eſſet miraculoſo pilo, virgatum corpus oſtendens, diuerſicoloribus ac paribus lineis. In Illyria,
Thracia & Epiro aſini parui ſunt, cùm cæteras quadrupedes Epirotica terra magnas ferat. Et
Cteſias tradit, aſinos & boues Pygmæorum ad arietum noſtrorum magnitudinem accedere;
Vbi magni. equos item & mulos cæteraque veterina arietes magnitudine non ſuperare: Antron contrà Theſ-
ſaliæ vrbs magnos habebat aſinos, de quibus inter prouerbia. Apud Afros paſtorales reperiuntur
To. 1. in aſini qui nunquam bibunt, vt prodidit Herodotus in quarto. Origines author eſt quod nunc
Iob. equi & muli perficiunt, hoc nihilominus aſinos adimpleuiſſe, tales præſertim, quales (inquit) G
Veloces vbi ſunt in regione Arabiæ & Palæſtinorum, qui veloces ſunt, ſimiliter vt equi. Et apud Euphratem
Xenophon de Cyri minoris expeditione inuentos ait aſinos, qui equos curſu facilè ſuperarent.
Nam cùm ad eos equites proximè acceſſiſſent, curſum illi arripiebant, cumq; longius prouecti eſ-
Exer.217. ſent, interim reſtitabant, atque ita ſæpiùs iterata fuga equites fallebant, cæterùm hi feros intelli-
1. gunt. Mirùm verò quod tradit Scaliger, in Aegypto eam eſſe aſinorum tollutariorum patientiam
tum velocitatem, vt quadraginta millia paſſuum diei vnius opera expediant, ſine vlla noxa. De
Li.16.c.9. feris, & cornutis dicam priuatim. Aelianus autem in India cùm dicit equorum ferorum & aſino-
rum ſimiliter greges eſſe, cornutoſne an vulgares aſinos intelligat, dubitari ab aliquibus video.
Aſinus admiſſarius mulorũ procreationi deſtinandus, qualis eſſe debeat, in muli hiſtoria dicemus,
boni tamen & inter alios eligendi notas hic minimè prætermittere. Ab aſpectu non aliter (inquiunt
Geoponici) probari debet, quàm vt ſit ampliſſimi corporis, ceruice valida, robuſtis ac latis coſtis,
pectore muſculoſo & vaſto, feminibus lacertoſis, cruribus compactis, coloris nigri, vel maculoſi,
aut etiam rubei, ſecundum Palladium.

H.

LOCVS. CIBVS. POTVS.

Li.7.Geor. STRABO Nomades ſcribit carere aſinis propter regionis frigus. Eſt enim (inquit) frigo-
ris impatiens beſtia. Quamobrem eoſdem non alunt Britanni, Dani, Sueti, Poloni, Hol-
landi, finitimique Septentrionales populi alij. De Scythis idem etiam referemus poſtea.
Frigidita- Cùm itaque animal ſit natura frigidum, eneruatur, & infœcundum ſit, atque exile, præcipuè quod
tis noxa. hominibus ſeruire cogitur. Cerebrum enim maximè his locis afficitur. Etſi verò aſinus natura
frigidus frigida loca non tolerat, non propterea aſſerendũ eſt, cæteris animantibus id commune
eſſe: nam & in frigidis animalia quædam frigida propter ſimilitudinem atque cognationem col-
locata ſunt à natura: ſicut & calida quædam in calidis: & contrà calida quædam in frigidis, frigi-
da quædam dedit in calidis ob temperationem, id quod de aſino etiam verum eſt. Arcadici in

Græcia

A Græcia nobilitati, in Italia Reatini, vt Varro ſcripſit, vſque eò vt ſua memoria aſinus venierit *Vbi meliores.*
ſeſtertijs millibus ſexaginta. Et aliàs, *optimum* (inquit) *eſt Reatinum ſeminium, vbi tricentis ac quadragenis millibus HS. admiſſarij aliquot venierunt*: Strabo de Megalopoli Arcadiæ loquens, fertilia
illic pecori paſcua eſſe tradit, præſertim equis atque aſinis equarum ſuppoſitoribus. Celebrat
hos aſinos Plautus in Aſinaria: *Meminiſtis* aſinos (inquit) *Arcadicos mercatori Pellæo noſtrum vendere Atrienſem*. Iſidorus aſinos Arcadicos dictos ait, quòd ab Arcadia primùm vecti ſint magni *Li. 9. Geog.* *Aſini Arcadici.*
& alti, id quod & Varro & Plinius teſtantur. Indeque dicit Perſius; *Arcadiæ pecuaria rudere credas.* An & Cappadocia pulchros, magnoſque olim daret aſinos, ex Apuleo quis affirmare poſſet, *Lib. 12.*
qui videlicet in octauo de aſino aureo hæc verba ſcripta reliquit. *Is nimio præſtinandi ſtudio præconem rogat, cuiatis eſſem: at ille Cappadocum me & ſatis forticulum denuntiat*: cæterum Io. Baptiſta
Pius noſter ciuis in ſuis pereruditis annotamentis eam ſententiam referendam eſſe cenſet ad *Equi Cappadoces.*
nobilitatem equorum, quibus Cappadoces abundauerunt, vt in eorum hiſtoria abundè oſtendimus, vt cynædus ille ſemicanus & cincinnatus auctionabundus aſinum hyperbolicè dicat non
ſolùm eſſe bonum aſinum, ſed & generoſitatis equos æquiparantis: refellitque eos, qui referrent
ad vulgare prouerbium, quo cauillantes cùm aliquem doloſum & veteratorem, imo deterrimum
B ſignificare volumus, illum Cappadocium eſſe dicimus, quoniam prouerbium Græcum ſit, τρία κάππα κάκιστα, id eſt, tria C. peſſima, de Cilice, Cappadoce & Cretenſi. Refutat inquam hanc
interpretationem, quoniam ſi per Cappadocem nuncuparet ſe vitioſum & deterrimum, absterreret potiùs emptorem quàm inuitaret: quamobrem iocus (inquit) in hanc ſententiam trahi non
poteſt. Temerarius enim non eſt, ſed furioſus & prorſus extra mentem, qui venui ſubijciens iumentum, id emptori calcitroſum profert & vitioſum, cùm potiùs vendendi cupidus ludat eo ludo, iocetur eo ioco, qui futurus ſit ſibi non diſpendio, ſed vtilitati. Apud Antronios quoq; permagnos & ignauos aſinos naſci ſuprà diximus. In octauo Perſiæ regno Timochiam dicto aſini ſunt *Antronij aſini.*
teſte Paulo Veneto pulcherrimi & optimi, vt etiam vnus vendatur pro triginta auri ponderibus.
Nunc de pabulo dicamus. Perexiguæ in alendo hoc iumento impenſæ fiunt: nam & *eo rure quod* *Cibus.*
paſtuo caret, contineri poteſt, inquit Columella, *exiguo & qualicumq; pabulo contentus. Quippe vel folijs ſpiniſque, vel pertiçis ſaligneis alitur, vel obiecto faſce ſarmentorum. Paleis vero quibus fere omnes regiones abundant, gliſcit*. Varro quoque Q. Hortenſium cùm dixiſſet, maiorem ſibi curam habere ne
eius eſurient mulli in piſcinis, quàm ipſe haberet, ne ſui in Roſea eſurirent aſini, ratione nō
reddit, quòd ipſe vno ſeruo, ordeo, non multa aqua domeſtica ſuos multum mos aleret aſinos:
C & aliàs commodè ali aſinos ſcribit farre & furfuribus hordeaceis. Noſtri quoque aſinarij feſſos,
laboribuſque exanthlatos lautiſſimè eos alturi, triticeos furfures exhibent, alij fere nihilo ferunt, ſed per vias & macerias eos educunt, vt ipſi ſibi pabulum ſumant, ex obuijs & vilioribus
plãtis, vnde apud Germanos extare prouerbium Geinerus aſſerit, carduos aſino acetarij loco eſſe, cui conuenit, ſimiles habent labra lactucas. Acutè itaque ac eleganter Tzetzes maximum vrbis excidium indicaturus, ait vereri ſe, ne aſinus eam depaſcat, qui videlicet ſpinis ferè & ſentibus, ſimilibuſque abiectis veſcitur, quæ in ruderibus, domorumque ruinis copioſè naſci ſolent. *Li. 6. Saxo.*
Quid itaque dicemus de aſinis Chriſtiani Moguntini Archiepiſcopi & Frederici Imp. primi cõtra
Alexandrũ tertiũ pontificẽ ducis, in quos ſcribit Crantzius vulgò dici tantas fuiſſe factas impenſas, quantæ in potentiſſimi imperatoris familiã alendã impendi poſſent? ſtolidum videlicet ſtolidiſſimi viri in ſtolidum & contemptiſſimum ridiculoſiſſimũq; animal factum. Ferulæ eis gratiſſimæ *Ferulis veſcuntur.*
ſunt in pabulo, non ſine inſigni aliqua prærogatiua, cùm ſint cæteris iumentis præſentaneo veneno. Ficus etiam inter cæteros fructus amare videtur: ſuper quarum eſu, & Philemonis poetæ comici interitu admirando lepidam & ſcitu non indignam ex Luciano hiſtoriã & aliorũ commentarijs recitat Petrus Crinitus. Philemon cùm ætate iam edita prouectior eſſet, eique ficus in ci- *Philemonis mors.*
D bum paratæ in conſpectu forent, aſello eas comedente puerum vocauit, vt aſinum abigeret. Sed
is tardiùs cùm ſuperueniſſet, & comeſtas omnes videret, vrbaniſſimè inquit: Et nunc da merum
aſello, quo audito cœpit adeo poeta Philemon riſu & cachino diffluere, vt ex eo ibidem ſtatim
perierit. Laërtius verò id de Chryſippo tradi ait his verbis: *Sunt qui dicant Chryſippum riſu effuſum expiraſſe. Nam cùm aſinus manducaret ficus, aniculæ dixiſſe, vinum aſino ſorbendum daret, nimioque riſu occupatum exhalaſſe animam*. Illud quoque ſilentio nequaquam inuoluam, quod Plutarchus tacitum noluit: aſinos & equos linqui animo qui ficus dorſuarij comportarint: ſed maio- *Ficus.*
re dignum miraculo remedium, quo & ipſis & hominibus quoque ſuccurritur. Exanimata ferè
iumenta, extinctoſque penè deliquio virium homines obiectus panis reuocat, namque ſi pauxillum huius vorauerint, protinus cibo ſeſe recolligẽtes roborantur & priſtinum iter proſequuntur.
Nec ſecus in hominibus eueniſſe idem prodidit Plutarchus. *Brutum* (inquit) *per altas niues in Apolloniam proficiſcentem, cùm animus defeciſſet, panis ab hoſte muros vrbis aſcendente protectus, ex-*

tempore

tempore recreauit. Nonulla etiam de paſtu aſinorum diximus in equo, necnon etiam de potu. E
Aiunt aquæ potu pingueſcere, & ex cibo eò magis proficere, quò plus biberint.

NATVRA. MORES. INGENIVM.
Senſus. Libido.

ASINVM ab aqua ſibi cauere ex eo diſcimus, quòd cùm per ignes ad fœtus tendat, ſi riuus minimus interſit, horret, ita vt pedes omnino caueat tingere vt Plinius ſcribit, additque non niſi aſſuetos potare fontes, qui ſunt in pecuarijs, atque ita vt ſicco tramite ad potum eat: nec pontes tranſire per raritatem eorum tranſlucentibus fluuijs (vbi pro eorũ aliàs legitur plancarum, quam lectionem probat Geſnerus, alioſque improbat, qui placarum legunt, ac Hermolaum quoque, qui phalangarum legere maluit. Plancas vocant Belgæ aſſeres, ex quibus lignei pontes fieri ſolent: & non alios puto Varro intelligere potuit, cùm per lapideos pontes minimè tranſluceant.) Mirumque dictu, ſitiunt; & ſi immutentur aquæ, vt bibant, cogendi exonerandiue ſunt. Abſyrtus author eſt, equos cùm ſuſpicantur vel metuunt aliquid, manifeſtum eſſe; ſic vt inſidens cauere ſibi queat: aſininum verò pecus & bigenerum (vt ſunt muli) rerum conſpectu conſternabile, nouitatiſque verens in diſcrimen adferre. Rictu labeiſque late diductis, dentibuſq́; deformiter denudatis irridere videntur, quare etiam irriſionis ſunt ſymbolum. Mingunt, vbi prius alius minxerit, aut ſuper fimum, quoniam odoris acrimonia eos natura ſegnes extimulare ſolet. F
Lib. 10. de Subtil. Eſt autem vrina aſinabus quàm aſinis tenuior. Purgantur menſibus amplius quidem quàm oues, ſed multò ex proportione minus. Spinoſis ſeſe plantis affricant libentiſſimè, vnde ononidi nomen
Cur bibentes os parũ mergant. inditum. Cùm bibunt, parcè admodum mergunt os, vt in equo diximus, Cardanus cauſam in eundem ab aqua timorem reijcit, inquiens id contingere propter vmbram auriũ, quam prægrandem (inquit) in aqua videntes timent, ne aures madeſcant aqua, & ne vmbra aurium oculos feriat. Eſſe enim animal hoc natura ſiccum, & ob id aquæ non amicum.
Auditus. Largita autem illi eſt nature aurium prolixitatem, vt audiret à longè commodiùs. Auditus autem acrimonia tanta eſt, vt præter ſolos mures cæteris animantibus eo præſtare dicatur: ita enim interpres Ariſtophanis in Pluto, quiſquis is eſt, ſcribit: ἀκούει ὄνος μᾶλλον τῶν ἄλλων ζώων ὀξύτα πλὴν μυός. Hinc Apuleianus aſinus de ſe ait: *Recreabar quod auribus grandiſſimis præditus cuncta longulè etiam diſsita* G
Lib. 18. 6. *ſentiebam*. Hinc & nos (inquit Cœlius Rhodoginus) auditione præcipuè intentum aſini, aures habere dictitamus.
Iudicium. Cæterùm miretur meritò alioquis, cùm natura auriculas lõgiores illis dederit animantibus, quas auditu præcellere oportebat, & ſonos promptiſſimè apprehendere, cur non eẽdẽ ſonos argutiores diſcerneant: ceruus enim diſcernit & afficitur: aſinus non itẽ. An non tã ad cognitionẽ & voluptatem aurita ſunt animalia quædã, quàm ad corporis incolumitatẽ tuendã? pręſertim cùm timida ea omnia ſint: proinde bardum quẽlibet, ſtupidumq; & qui ea quæ audit, non diſcernit, non intelligit, etſi intelligere videatur, aſino aſſimilabant, vt ex Suidæ docemur hac paroemia: πῶς γὰρ ἂν γένοιτο πάντα ἐγνωκέναι καὶ πρὸ τοῦ καλλιθεῖναι αὐτῷ, κἂν ὦτα μεγάλα ἔχῃ καθάπερ ὄνος. Galenus in libro de optimo docendi genere, neminem ait permiſſurũ aſinos iudicare,
Midæ pœna. quia omnino mente carent. Huius iudicij ſtultitiæ, non immemor Ouidius, Midam, quod ſententia ſua ruſticam Panos cantilenam diuinæ Apollinis modelationi præferendam iudicauerat, ea pœna multatum à Deo finxit, vt quæ iuditio peccauerant humanæ aures, in aſini auriculas demutarentur. Plutarchus quoque Scytharum quendam regem propter iniquum de ſono iudicium, aſino aſſimilauit in ſecunda oratione de fortitudine Alexandri. *Scytharum rex* (inquit) *captiuum* H
Rex aſino aſſimilatus. *adeptus Iſmeniam tibicinem, iuſſit inter pocula canere, cumque cantum eius reliqui plauſu atque admiratione proſequerentur, iurauit ſe ſuauiùs audire hinnitum equi, adeo proculis aures ſuas à Muſis abduxerat, animumque in præſepibus habebat, non equos ſed aſinos, qui audiret dignum*, hoc eſt, vt ego interpretor, animantes abſurdiſſimæ vocis omniſque expertes iudicij, & à muſica alieniſſimas. Dicebat enim Pythagoræi, ſolum aſinum de omnibus animalibus ad harmoniam non eſſe factum, proindeque abſurdam beſtiam nullo ſenſu ad Lyræ ſonum affici, vt Aelianus refert. Inde
L. 10 c. 28. autem eſt quod Dion Chryſoſtomus metuere ſe ſcribit, ne etiam ſibi contingat, quod aiunt Ae-
Orat. 32. gyptiorum cuidam valdè antiquorum muſicorum accidiſſe, cui aliquando Genius in ſomnis præ-
In aſini aures canere quid. dixerat, fortè aliquando vt in aſini aures caneret: at ille futurum tempus cùm non attenderet, ſomnium illi curæ non erat, donec tandem tyrannus Syriæ Memphim veniret, cumque cum alijs Aegyptijs admirantibus, accerſeret. Tunc enim omni alacritate ſpecimen artis & accuratius mul-

tò cum

A tò cum exhiberet: ille verò (quia muſices erat ignarus) iuberet eum deſinere, ignominia afficiens;
ſomnij illius recordatus, hoc ergò eſt (inquit) in aſini aures canere. Huc referendum illud Per- *Sat. 1.*
ſij: *Auriculas aſini quis non habet?* Quo loco Ioann. Baptiſt. Plautius hoc adiecit ſcholium: *Perſius ex-*
Romæ qui iudicio recto & incorrupto ſit præditus, inuenies neminem: in Romanos dictum, qui *plicatus.*
non inſpecta ſententiarum grauitate & non medullitùs verborum pondere, in poematibus con-
ſiderato, oratione lenocinanti & ſuauitate quadam fucata aures auditorum demulcenti capti fal-
ſum iudicium & iniuſtum inter poetas diſcrimen afferebant. Ad quod, vt ſic audeam præter
aliorum ſententiam hunc locum interpretari, faciunt verba Fulgentij ex tertio mythologiæ, quæ
ſunt. Mida enim Græcè quaſi μηδὲν εἰδὼς dicitur, quod nos latinè nihil ſciens dicimus. Ideo
etiam aſininis auribus dicetur, quia omnis diſcernendi ignarus nihil differt ab aſino. Notus item
apologus de aſino cuculi inconcinnum ſonum, modulationi atque harmoniæ Luſciniæ præferen-
te, quem apologum modò ex Achille Bocchio recitabimus. De hac aſini ſtultitia & ſtupiditate *Stupiditas.*
plena ſunt omnium monumenta. Diuina in primis ſcriptura, vt tradit D. Chryſoſtomus, Ho-
milia duodecima in caput ſecundum Geneſios, quæ ab irrationalibus & feris agnominationes
his qui ratione inſigniti ſunt, imponit, interdum aſinos vocat ob ſtupiditatem & tarditatem:
B Græci verò Anthronium aſinum qui prægrandi quidem corporis mole ſunt, (quales aſinos An-
thron Theſſaliæ dabat) cæterùm ingenio ſtupido tardoque. In eodem ſenſu Plautius à Iuuenale
hominem, qui ad aſinos proximè accedit, volente indicare, dictum eſſe,

Nil ſalis Arcadico iuueni.

ſcribit in commentis ſuis in Perſium, ſicq; ſe Nicolao & Camillo de Aldrouanda inter patritias
Bononiæ domos vt ipſe ait, nobiliſſima, iuuenibus moribus & doctrina præſtantiſſimis, vt ali- *Arcadici*
quid curioſius inueſtigando non protritũ, nec ab alijs traditum, ex literarum penetralibus erue- *quales.*
ret, interpretatum fuiſſe, Arcadico iuueni, id eſt pingui, obtuſo & ignauo: quoniam Arcades
illi proſelini, hoc eſt, ante lunam procreati cum Phrygibus ſtulti habiti ſunt & rudes: vnde Ari- *Lib. 3.*
ſtophanes in nebulis beccéſelinum appellat antiquiſſimum & per hoc ſtultiſſimum καὶ πῶς ὦ μῶ-
ρε σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. Et quo pacto tu ſtolidè & ſaturnia olẽs & becceſeline. Apol- *Lib. 1. Myt.*
lonius apud Philoſtratum: *Rudes ſunt Arcades & ſuibus ſimillimi, cùm ob alia multa, tum quòd*
arborum fructibus vt plurimum turgent. Hoc noſtrum interpretamentum fulcit & Fulgentius,
qui ſenſus Arcadicos dixit pro pinguibus, rudibus & ſubruſticanis. Hæc ille in hoc Perſij: *Arca-* *Aſini qui*
dia pecuaria rudere credas. Hominem porrò ineptum aſinum vocari, vel vnius Terentij locus *dicantur.*
C fidem fecerit in Eunucho: *Flabellum tenere te aſinum tantum.* Scribit Quintilianus hominem *Lib 6 cap.*
dicaciſſimum Iunium Baſſum aſinum album fuiſſe appellatum, cuius dicti gratia minus pel- *de riſu.*
lucet: ſed claram ei lucem addidit Turnebus his ferè verbis: Ridiculum quidem, vt è Ci- *Li. 28. Ad-*
cerone & Ariſtotele notum eſt, fidem conſtat habere in quadam deformitate & ineptijs, Contrà *uerſ. c. 35.*
quod iucundum, fauſtum, proſperum, lepidum, album dici, de coloris illius iucunditate *Album de*
& pulchritudine, nemini paulò doctiori eſt ignotum. *Hinc alba aues, & ſiunt omnia protinus alba.* *quo dica-*
Qui igitur ridiculus erat, propter ineptiolas ridiculorum, aſinus dicebatur; ſed idem propter iu- *tur.*
cunditatem albus: quod ea diceret, quæ iucunda & grata & probata hominibus eſſent & place-
rent. Haud abſimiliter Diodorus Iaſeus cognomine Cronus, apud Ptolomæum Soterem
cùm argumenta quædam à Stilpone propoſita ex tempore nequiuiſſet ſoluere, à rege per contu-
meliam Cronus, fatuus, vocatus & mox per aphereſim ὄνος aſinus, conuiuio exceſſit, deque ea
propoſitione librum conſcripſit, & vitam mœrore finiuit, vt Diogenes Laertius ſcribit. Idem
aſini nomen in ludis literarijs illi imponi aſſolet, qui in ſtudijs vel moribus deliquerit: is enim
protenſis indice & auriculari digitis aſinum vendere iubetur; hoc eſt, tantiſper hac ignominia
norari, donec in alium propter ſimile peccatum eam transferat. Sunt qui e collo ſtipitem, aſini
D vel nomine tantùm, vel etiam figura onocephalum, eandem ob cauſam pueris appendant. Simi-
liter & alij quandoque deriſuri quempiam, digitis, vt dixi, protenſis vel etiam applicatis expan-
ſarum manuum ad tempora pollicibus, crebro palmarum motu, auriculas aſini imitantur & libel-
lum addunt. Hinc illud Perſij:

O Iane à tergo quem nulla Ciconia pinſit,

Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Atque hoc etiam D. Hieronymi in libro de viuendi forma. *Ne credas laudatoribus tuis, immo ir-*
riſoribus aurem ne libenter accommodes, qui cùm te adulationibus fouerint & quodammodo impotem
mentis effecerint, ſi ſubito reſpexeris aut ciconiarum deprehendes colla curuari, aut manu auriculas *Supra aſini*
agitari aſini, aut æſtuantem canis protendi linguam. Reperio item pueros, vbi quid commiſiſ- *aures iura-*
ſent, id verò inficiarentur, ſupra aſini aures iuraſſe, fictis vel ex veſte, vel ex ſudario aſini au- *re.*
riculis. Apud Græcos frequens erat ludus ſphæræ, qua qui viciſſet, rex dicebatur & imperabat, *Ludus aſi-*
victus verò ad ignominiam aſinus & victoris mandata exequebatur, cui ludo ſphæromachiæ no- *nus dictus.*

Cc men,

men, quo in gymnaſio iuuentus exerceri conſueuit, vt meminit Alexander ab Alexandro. Idem E forte ludus Polluci ἀπόρραξις dicitur, in quo pila ad pauimentum vel ad parietem vi illidebatur, & repercuſſa manu ludentis ſubinde reijciebatur, cui plures continui pilæ ſaltus ſucceſſiſſent, rex appellabatur & imperabat: victus autem aſinus, & imperata quæuis exequebatur. Alius apud eundem Pollucem ludus puerilis oſtracinda deſcribitur, in quo deprehenſus in fuga ſimiliter aſinus dicebatur. Cæterùm iſthæc leuia ſunt & ridicula; ſed non paucos legimus aſinos appellatos per contumeliam. Sic Cliſthenes cùm infeſtiſſimo Sicyonios odio proſequeretur, eorum tribus in ridicula cognomenta commutauit, eas tum ὑάτας tum ὀνεάτας, tum χοιρεάτας appellando, ſuarios quippe, aſininos & porcarios. At apud Aegyptios in primis aſini nomen alicui obiectare, maximum erat in gente probrum, quamobrem cùm Perſarum regem Ochum ſummi dedecoris loco illi aſinum appellarent, in tantum exarſiſſe fertur, vt diceret, Faciam vt hic aſinus veſtrum bouem depaſcatur, qui haud multò pòſt ingenti coacta manu occupata Aegypto, Apim immolauit. Aſinum etiam Aegyptium in prouerbium abijſſe perſpicimus pro eo qui deriſui ſit omnibus, quemque omnes inſectentur, conuellant, lacerent. Eius ratio ex hiſtoria eſt: proditur ſiquidem memoriæ, in Aegypto flaui coloris homines ludibrio eſſe, plurimumque vellicari: aſinos verò plerumque in præceps dare ſicut obuenit apud Copitas. Vtriuſque facti redditur F ea fermè ratio, quòd ruffus foret Typhon hoſtis perpetuus Oſiridis, necnon aſini quoque colorem præferret: ſed additur hebetudinis item ac ruditatis ratio, necnon iniuriarum illatio frequens. Legimus item Buſiritas & Lycopolitas, tanto aſini odio flagraſſe, vt tubis omnino ſuperſederent vti, tanquam ſonum edant aſinino planè ſimilem, prorſumque non purum id animal arbitrabantur, ſed dæmonicum, ex ea quam expoſuimus aſſimilatione. Immò verò in ſacris popana facientes τοῦ τε παϋνὶ καὶ τοῦ φαωφὶ μηνὸς, id eſt, menſibus quos illi vocant payni & phaophi, aſinum effingunt inſignem, vinctum. Adhæc apud Ariſtophanem ὀνοσύναξ ſcomma eſt in craſſi & rudis ingenij hominem, ſumpta metaphora à funibus qui ſucula quam aſinum vocari diximus, verſantur, tracta. Scipio verò etiam hanc mentis tarditatem ita C. Metello apud Numantiam exprobauit, vt diceret, ſi quintum pareret mater eius, aſinum fuiſſe parituram. Vetus etiam Attici Crani dictum vt refert Tzetzes:

Aſini nomẽ cur Aegyptijs exoſum.

Scipionis de Metello dictum.

Φεῦ συμφορᾶς. ἄνθρωπος ἥττων ὢν ὄνου, id eſt,

Heu calamitatem, homo deterior aſino.

Addit autem futurum, vt aſinini indoctique & ſtupidi ſapientibus & probis præferentur. Elegantiſſimè quoque Menander præſtare ait, vt quis aſinus potius fiat, id eſt viliſſimus quiſpiam G & ab omnibus propter inſulſitatem contemptiſſimus, quam deteriores videat ſeipſo illuſtriorem vitam degere:

Οὔτοι γίνεσθαι κρεῖττον, ἢ τοὺς χείρονας,
Ὁρᾶν ἑαυτοῦ ζῶντας ἐπιφανέστερον.

Similiter & Antiſthenes philoſophus referente Laertio, ad hanc aſini ruditatem alludens, Athenienſibus conſulebat, aſinos vt equos diligerent; quod cùm illi à ratione alienum dicerent, at (inquit) apud vos duces erunt, qui nihil didicerunt, ſoluinque deſignati ſunt. Quod verò Ioſephus cor aſini & canis impudentiam obijcit Appioni, hac eadem ſententia in vno ſtoliditatem & imperitiam, in altero maledicentiam inceſſit. Argutum etiam huc referendum dictum Diogenis: dicenti cuidam, quòd à multis irrideretur, & illos (inquit) fortè derident aſini, cumque illi dicerent, non illi aſinos curant, neque illos ego, reſpondit. Iam verò tam ineptæ ad omnia menti coniuncta eſt corporis pigritia, & in inceſſu tarditas, à qua νωθὴς vocatur poetis, piger, ignauus, βραδύπους, lentè gradiens, iners, ſegnis, lentipes, & per antiphraſim πολυσκαρθμὸς, id eſt, multùm agilis in ſaltu. Vnde & in ore omnium eſt aſini ſuccuſſationem parum admodum procedere. Siquidem qui ſunt in Mauritania aſini, etſi citatiſſimo gradu curſum inchoent, paruo tamen H confecto itinere quam citiſſimè deficiunt, adeo vt neceſſe ſit teſte Aeliano, eos ad equos alligatos reſti attrahere: quamobrem Trigæus Ariſtophanicus ſuum illum ſcarabæum aſinum vocabat, monens ſcilicet, ne curſu nimium pernici viam auſpicetur, ſed paulatim aut ſenſim volet, vt labori ſufficere queat. Cùm itaque notiſſima omnibus aſinorum ſit tarditas, Turnebus apud Martialem, vbi in euulgatis codicibus legitur: *Veterno reſinaque pigriores*, legit, *Vetentone aſinoque* (vel aſinàque) *pigriores*: quam lectionem probat Iuſtus Lipſius. Huic tarditati atque ſtupiditati, modò degenerem animum, timiditatemque addunt quæ cum ouibus communia habere tradit Aelianus: Quò reſpexit Ariſtoteles, dum ait recitante Plutarcho, rectè feciſſe eum qui bonam equam viro diuiti ignauo prætulit, quandoquidem neque canem neque aſinum me hercule (inquit) pretio æquat vir timidus & imbellis diuitijs & mollitie diffluens, addunt denique & impudentiam, aiuntque ſua tantùm commoda deſtinatiſſimo quodam animo proſequi & dummodo ſuæ morem gerat voluntati, nihil penſi habere,

Diogenis dictum.

Aſini pigritia.

Scarabæus cur aſinus dictus.

Li. 13. Aduerſ. c. 19.

Li. 3. Epig. 25.

L. 1. Quæſt. epiſt.

Epiſt. 5.

Timiditas.

Impudẽtia.

Li. 7. c. 19.

A habere, caſtigationes contemnere, verbera etiam nihil facere: Quod poſtremum in aſino vitium ita notauit Xenophon, vt de ſe dicat V. de Græcorum reditu: *Eo tempore ſi quem iniuria vllo genere laceßiui, non poſſum non confiteri, vel aſinis me, qui eſſe dicuntur inuerecundiſſimi, inuerecundiorem fuiſſe.* Socrates quoque hanc impudentiam in hoc animante notare mihi videtur, impudentem quendam aſini typo taxans; Cùm enim aliquando à quodam fuiſſet calce percuſſus, iniuriamque non ſolùm non vindicaret, ſed ne verbum quidem emittens, facilè toleraret, admirantibus illius tolerantiam reſpondiſſe ait Laertius: *Quid enim ſi me aſinus impetiſſet, num illi diem dixiſſem?* Atque iſthæc ferè ſunt, quæ de huius bruti ſtupiditate, ignauia, impudentia vulgò circumferuntur, cæterùm vti omnes ſtupiditatem eam deteſtantur, idque iure omni merito, cùm & Gryllus Plutarcheus Vlyſſi concedat, quòd cùm reliqua animalia ratione aliqua vti videantur, ſolus aſinus & ouis ab omni rationis vſu ſemoti reperiantur: ita contrà in quo tam celebrem ſtupiditatem exerceat, diligenter quidem inueſtigaui, ſed nihil ſolidi reperi. An ſtupidum dicimus, quia, vt ait Albertus, hominibus cedere neſcit? ſed hoc & impudentiæ & inuerecundiæ tribuendum eſt. An quia onuſtum ſe non intelligit? nam mox niſi aduertas, ſarcinas excutit, & præ nimia volutationis, qua maximè delectatur, laſciuia, omnia confundit, quod ſcilicet *In quo ſtupiditas conſiſtit.*

B indicat Apuleianus quoque aſinus, cùm horti areolas omnes volutationibus corporis à ſe turbatas ait. An quia plagas vitare ignorat, & acceptis, iam ad alias accipiendas ſe totum accommodat, ei tandem ita callum obducit, vt eas omninò temnat, vt Plautinus ille ait:

Exite, agite, ite ignaui & malè conciliati,
Quorum nunquam quicquam cuiquam venit in mentem, vt rectè faciant *In Pſeudolo.*
Quibus niſi ad hoc exemplum experior, neque poteſt vſurpari vſura
Neque ego homines magis aſinos vnquam vidi, ita plagis coſta callent,
Quos dum ferias, tibi plus noceas: eo enim ingenio ſunt hi flagitriba.

An potiùs quia ſine plagis obedire neſcit, etiamſi paratum quo vapulet, fuſtem videat in manu heri ſui? Ideo me hercule Cicero dixiſſe mihi videtur in Piſonem: *Quid nunc te aſine literas doceam? non opus eſt verbis ſed fuſtibus.* Eſt tamen & hoc aſino natiuum, vt non ſolùm verbera præ cæteris ferè animantibus ob corij ſui duritiem facilè ferat, ſed temnat ſæpe etiam, maximè vbi famelicus eſt, id quod eleganter Aiacis fugientis exemplo nobis indicauit Homerus his verſibus. *Aiax aſino paſcenti aſſimilatus. Iliad. λ.*

C
Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθὴς, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγῃ,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήϊον· οἱ δέ τε παῖδες
Τύπτουσι, ῥοπάλοισι, βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν.
Σπουδῇ τ' ἐξήλασσαν, ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς.
Sicut autem aſinus in aruum profectus vim intulit pueris
Piger, circa quem iam multi fuſtes fracti ſunt,
Depaſcitque ingreſſus altam ſegetem: pueri autem
Verberant baculis: vis autem infirma ipſorum eſt
Vixque expulerunt, poſtquam ſaturatus eſt pabulo.

Quam comparationem poeta aſſumpſit, ad maiorem præcedentis, qua Aiacem Leoni aſſimilauerat, quem à pabulo boum abigunt canes & viri ruſtici, illuſtrationem, id eſt, tardum in fugiendo Aiacis inceſſum ſignificãdum, in quo totus eſſe poeta videtur, vt nimirum illum graphice depingat, ac lectori perſuadeat, non ſolùm cunctanter ſed etiam tardiſſimè Aiacem recedere; itaq; eum aſino quo nullum eſt ſegnius animal, comparat, neque tamen aſino ſimpliciter, ſed fruges

D ac ſegetem in agro depaſcenti, à quo abigi non poſſit, donec planè ſit exaturatus, vt hic etiam ſit *ἀπόδοσις* in Aiace, quòd à Troianis propelli non potuerit, niſi prius cæde illorum ſatur. Iam verò non ipſe tantùm aſinus ob relata apud omnes ceu viliſſimum animal ludibrio habetur, ſed qui eum ducit etiam ac paſcit aſinarius & agaſo, in quod genus hominum diuites iram ſuam pleriq; effundere ſolent, vt oſtendit Plutarchus in volumine de cohibenda ira, vbi cùm dixiſſet nos canibus latrantibus aut aſinis occurrentibus indignari, adducit exemplum de quodam qui cùm agaſonem ferire vellet, is verò exclamaſſet Athenienſem ſe eſſe, ad aſinus conuerſus ac fatus; tu autem Athenienſis non es, multis verberibus beſtiam obruit. Fuit tamen aliquando tam vilis agaſonis conditio honeſtiſſimis viris ſalutifera. In magna enim illa Triumuirorum proſcriptione Reginus etiam proſcriptus atque hoſtis iudicatus fugam hac arte adornauit, vt aſinum frondoſis faſcibus onuſtum ageret: atque ab omnibus contemptus, euaſit, vt Romana hiſtoria teſtis eſt. Sed eſtne aſinus tam rudis, tam ſtupidus, vt nullus diſciplinæ capax eſſe queat? Ita quidem in vulgatiſſima hanc parœmia, aſinum ſub freno currere doces, interpretantur aſinum indocilem ex Horatio, qui ſic canit: *Aſinarij vulgò contempti.* *Reginus aſinarius factus.*

Infelix operam perdas, vt ſi quis aſellum E
In campum doceat parentem currere freno.

Idem & ille credidit, qui cùm à tyranno propoſita etiam pœna cogeretur, vt aſinum inſtitueret, prouinciam eam non recuſare auſus, decem verò annorum ſpatium ad id impetrabat, ſed cùm ab alijs negaretur & eo quoque ſpatio doceri poſſe aſinum, id quidem inquit, probè noui, ſed vel
Doceri poſſe aſinum. aſinus ipſe, vel ego, vel tyrannus interea morietur. Non carere tamen prorſus ingenio, nec omnino indocile animal eſſe ex ijs quæ iam iam recitabo, palam fiet: nam vt prætereamus quòd cõſuetam ſibi ac familiarem vocem nouit, quodque viam nouit quam aliquoties triuit, & quod ho-
Li. 2. Meth. mini ſæpè dux eſt qui aberrauit, quod denique ad foueam vbi ſemel cecidit, ægerrimè adducitur, caſus prioris memori genus, ſpeciem & indiuiduum diſcernit, id quod Galenus author grauiſſimus teſtatur his verbis: *Adeoque eſt euidens* (inquit) *ac omnibus naturæ inſitum tum hominibus tum brutis, vt aliud quid ceu in ſubſtantia ſubiectum, aliud ceu ſpecie vnum intelligant, vt vel aſinorum (qui tamen omnium brutorum ſtupidiſſimi habentur) aliud eſſe ſpecie vnum, aliud numero, notitiam non fugiat. Conſpecto namque camelo, aſinus ſe retrahit & fugit ac timet, ſi nunquam antè camelum conſpexit, ſin autem videre iam aſſueuit, quamuis aliam aliamque illi demonſtres, tamen propter conſuetudinem non amplius timet, ſed veluti vnam ſpeciem intuetur, & illam cui inſueuit & hanc quæ* F *nunc primum apparet. Ad eundem modum nec homines timet propter conſuetudinem, ſed hos quoque velut vnam ſpeciem videt. Verùm ſi curatorem inſpexit, non ſolum vt hominem, ſed etiam vt hunc hominem agnoſcit, & nutat auribus, & caudam quatit, & rudit & laſciuit, cùm eum aſpexit, vtique indicans ſe familiarem agnoſcere. Hunc itaque tum vt hominem, tum vt familiarem noſcit: eum autem quem primum iam videt, vt hominem ſimiliter, vt familiarem non ſimiliter.* Hæc ille, & paulò pòſt rurſus: *Eodem modò viam norunt, non tantum abſolutè vt viam, ſed etiam vt hanc aliquam viam. Nam in ingreſſu via quam non nouit, aſinum ſtatue, attendeque vt illam perperambulet ac totam peragat, in neutram partem declinans, niſi ſicubi in diuerſa ſcinditur, vtique declarans ſe ſpeciem ipſam viæ meminiſſe & clarè agnoſcere. Quippe inambulat eam quæ trita eſt: quatenus autem ignorat fallitur. Neque enim ex recordatione eius quæ in ſectilis vnaque numero eſt, hanc quam non nouit peragere*
Aſini geſticulatores. *poteſt, &c.* Mira Lucianus de ſuo Lucio in aſinum immutato, de eius geſticulationibus, quas ab hero ſuo edoctus erat, memorat, quod nimirum ei alluderet, pedibus anterioribus erectis plau-
Lib. 10. de ſubtil. deret, ad vocem eius annueret & abnueret, vinum biberet, ſaltaret, vocibus humanis obtemperaret, aliaque faceret, quæ in hominibus etiam admiramur. Scribit etiam Cardanus ex Ioann. Leone Africano aſinos ad tibiam ſaltare, & voce in aurem inſuſurrata ſponte ſupinos concidere: G clauſis oculis inflari quaſi venenum bibiſſent, nec minis interim, nec precibus, nec verberibus adduci poſſe, vt ſurgant; cæterùm blanditijs adulationibuſque ac ſpe potiſſimum vehendi formoſas mulieres propoſita, ſubitò exurgere alacres: vbi verò audierint vehendas eſſe anus, demiſſis auribus ſe claudos ſimulare: Interroganti etiam an formoſæ iuuenculæ illis placeant, capite annuere: demum etiam formoſiſſimum in cœtu circumſtantium deligere. Ita parum videri hunc Aegyptium aſinum ab illo Lucianico differre: attamen veram eſſe hiſtoriam, quam nimirum Africanus ille narrat, vidiſſe nempe non ſemel in ſuburbio ciuitatis Cairi, nomine Bebelloch in quo circulatores fermè ſingulis diebus Veneris qui Mahumetanis feſtus eſt, hac arte magnã ſtipẽ (inquit) colligunt. Ne verò quis nugas nugari Africanum ſuſpicetur, addam ego nonnulla quæ ipſiſſimis meis oculis vidi. Circulator quidam Germanus nomine Ioannes a Grua ſuperioribus annis aſinam & capram (de qua ſuo loco) per omnia Italiæ loca ſecum trahebat, & non mediocre inde lucrum faciebat. Aſina hæc ter primùm pro ſoni diuerſitate tripudium immutabat; tripudiabat autem anterioribus pedibus erectis ſumma cum alacritate; mox velut gaudio in maximum conuerſo mœrorem in terram ſe proſternebat, ac velut apoplecticus immobilis iacebat, & H ſi pedibus calcaretur, vt ſe moueret, adduci non poterat: dein iuſſa vt ſpectatores omnes ſalutaret; oculos caputque humano quodammodò more erga omnes conuertebat, flexiſque anterioribus pedibus ſalutabat: & quod maximè mirum erat cum aſtantium omnium ſummo ſtupore ad nutum heri per ligneum circulum traiecto corpore ſaltabat, ad canis imitationem, poſtremum more canis ſagacis proiectum in terram vel ſudarium vel chirotecam ore colligebat ac domino referrebat. Inuenio item annotatum in Libro de aſini nobilitate Italicè exarato aſinum in Attica non edoctum ſed ſuapte Minerua mortuũ ſe ſimulaſſe, ne lapides quibus alias plus equo onerari ſolebat, ferret. Vidi ego rus profectus vini procurandi cauſa, qui peſſulum oſtio obiectum ore reſeraret, à nullo edoctus, vt agricola mihi affirmabat. Cæterùm tantilla iſthæc ſunt, ſi verum eſt quod Suidas refert, quòd Ammonianus Syriano cognatus, poetarum interpretationi, & Græcæ linguæ elegantiæ deditus, aſinum ſapientiæ auditorem poſſideret. Nec adeo res mira videri debet, inquit Cardanus, erudire aſinum, nã pars ſenſibilis omnis vſus eſt capax. Eſt autem aſinus & ipſe anima ſenſitiua præditus. Vide ergo lector beneuole, quàm ingenioſa ſit, aut illa facta ſunt:

Quo

A Quomodo autem inſtituantur iſtiuſmodi bruta primùm in camelo, deinde in cane ex Cardano recitabimus. Hiſce modò addamus & alia quæ in hoc animante laude digna ſunt. Tantus in primis erga fœtus ſuos amor eſt, vt per ignes etiam ad eos accedat, vt ex Plinio obiter diximus, tantus item erga genus ſuum, vt ſi viderint mori aſinum, celerrimè deficiant: obſeruatumque eſt aſinam impendio cauere, ne vel in conſpectu hominum, vel in luce pariat, ideoque deducendam eſſe inquiunt in tenebris, cùm excludendi tempus aduenerit, vt apud eundem legimus; qua in re mulieribus multis ſunt verecundiores. Adhæc blandum animal eſt & nulli noxium, vnde prouerbialiter dicere ſolemus; *litem mouebit, ſi vel aſinus canem momorderit*; patientiſſimus laboris, verberumque, quamobrem Cleanthes, cùm à diſcipulis dicterijs inceſſeretur, tolerabat, & cùm audiret aſinus, non abnuebat, dicens ſolum ſe ferre poſſe Zenonis ſarcinam. vt refert Laertius: & ſimili ferè exemplo iniurioſas fuiſſe pœnas Meſſeniorum declarant Tyrtæi verſus, citati à Pauſania: *Patientia.*

Vt ſub non æquo pondere preſſi aſini,
Crudeles domini quos tergo tollere cogant
Dimidium frugum quas ſua terra parit.

B Ponderis magnitudini imparem eſſe oſtendit aures demittendo, quod meminit Horatius: *Lib. 1. Ser. Sat. 9.*

Nihil habeo quid agam, & non ſum piger, vſque ſequar te:
Demitto auriculas, vt iniquæ mentis aſellus
Cùm grauius dorſo ſubijt onus. *Nimiſonuſtiſigna.*

Cardanus ideo ſtupidos factos à natura exiſtimat, vt laboris patientes eſſent: eſt tamen vel ipſo etiam teſte laboris patiens camelus, hunc tamen ſtupidum eſſe nemo dicit. Stupiditatis cauſam eſſe aiunt, quòd frigidiſſimo ſit ſanguine præditus. Grammatici aſinum odoratus vi præſtare exiſtimantes ῥινολάτην ὄνον interpretantur τὸν καθιχνεύοντα τῇ ὀσμῇ, quod tamen epitheton cani ſagaci aptius eſt.

LIBIDO. COITVS. PARTVS. Educatio.

C

ASINVS (inquit Ariſtoteles) multus eſt in coitu, minus tamen quàm equus coit. Si equã tamen ſuperueniat, citiùs implet quàm ille, etſi frigidius eius ſit ſemen. Equidem immodica petulantium luxuria in ſacris per aſinum indicatur, dicente propheta: *Quorum carnes ſunt, vt carnes aſinorum.* Et Plato dum antiquorum figmenta ſequitur, ne ſacratioris illius doctrinæ (inquit Valerianus) quam apud Aegyptios perceperat, arcana propalaret, hæc nõ incurioſè tractauit, ac de alijs quidẽ animalibus paſſim multa, de aſino verò hoc præcipuè dixit, diſputãte apud Phædonem Socrate: Homines qui fœdis concupiſcentijs manus dediſſent, ventrique dediti per inertiam atque laſciuiam ingloriam inutilemque egiſſent vitam, neque quicquam penſi pudoriſve habuiſſent, in aſinos poſt obitum deijci. D. Hieronymus de Hilarione abbate ſcribens in hanc ſententiam ita ait: *Iratus ſibi & pectus pugnis verberans quaſi cogitationes percuſſione manus poſſet excutere: Ego te (ait) aſelle faciam, vt non calcitres, nec te hordeo alam, ſed paleis, fame te conficiam, & ſiti, graui onerabo pondere, per æſtus agitabo & frigora, vt cibum potius quàm laſciuiam cogites.* Iulius Scaliger aſſerturus conuenire mores, qui cum lacte ſimul hauriuntur, Iouem è ſa- *Luxuria.* *Qui in aſinos mutari dicantur.* *Lib. de plãtis.*

D lacisſima quapiam beſtia, non de guloſæ ſuis (quam pro nutrice habuiſſe in Idæ vallibus Cretenſes crediderunt) mamma ſuxiſſe par eſſe ait. Igitur debuiſſe eſſe vel leporem, cuius fœcunditas verſatur in opinione hominum, vel canem; nihil enim cane fertur amentius in Venerem, quo tamen ipſe equum non minus calere arbitratur, ſemper enim furit mas; fœmina verò ſola ex ijs quæ non ſuperfœtant, prægnans admittit marem. Et quia in quodam Pyrenaico ſpectaculo ternum aliquando ſibi oblatum eſſet aſinorum ſpectaculum, itaque placere magis, Maſticheum (vt ait poeta) numen illud interea dum cauetur, ne ſit cibus patri, habuiſſe tum pro cibo aſininum lac ætate prima: poſtea cum barbara ſimul nõ tam pilum aſini quàm ſpurciſſimos induiſſe mores: ſed & Ambraciotarum æneus aſinus quem Delphis dedicarunt victis nocturna pugna Moloſſis, eandem aſini libidinẽ teſtatur. Nam cùm in illos noctu inſidias diſpoſuiſſent Moloſſi; aſinus qui fortè ex agro in oppidum agebatur, aſellam inſectans cum multa laſciuia, vehementem ruditum ſuſtulit: ipſe etiam agaſo per tenebras obſcura & incondita voce inclamabat. Iniecit ea res Moloſſis tantam trepidationem, vt ſtatim inſidiarum locum deſeruerint: Eos Ambraciotæ detecta fraude noctu inuadentes prælio ſuperarunt, vt author eſt Pauſanias. Quamuis modò *Aſinus æneus.* *Ambraciotarum victoria.* *In Phocicis.*

libidine maximè pruriat, ob verendi tamen enormitatem, qua ſupra modum præditus eſt, ad ge- E
nerãdum admodum ſegnem eſſe compertum eſt, ſicuti & homines qui ſimili genitalis productio-
ne conſpicui ſunt, quod in emiſſione per eam longitudinem ſemen tranſmeans haberetur & frigi-
Lib.10.ca. 28. dius fiat: Teſtaturque Aelianus inter cauſas cur Aegyptij aſinos odere, & hanc quoque accedere
putari, quòd cùm populi prædicti omnes fœcundas animantes colant, aſinus minimè fœcundus
Infœcundam eſſe. nullo in honore ſit. Geminos quidem aſinam ex ſeſe peperiſſe non facilè (inquit) quenquam me-
miniſſe ferunt. Tam mas quàm fœmina trigeſimo menſe coit, vt ait Ariſtoteles: ſed magna ex par-
te nequeunt generare; verùm in bimatu, aut trimatu & ſemiſſe. Sed iam vel anniculam ventrem
geſſiſſe aſellam aiunt, (inquit) ita vt quod pepererat, educari ac perfici potuerit. Hæc ille, quæ
Plinius ſic reddidiſſe videtur: *Partus à trigeſima menſe ocyſsimus, ſed à trimatu legitimus, totidem*
Lib.16.ca. 20. *quot equa & eiſdem menſibus & ſimili modo.* De aſinis ad coitum idoneis legendus eſt Conſtanti-
nus. Niſi à prima dentium mutatione generare incipiat, nunquam pòſt generaturum, ſed ſteri-
lem omnino perduraturum Ariſtoteles aſſerit. Idem de generatione multa prodidit, quæ hic or-
Generatio. ne recitabo. *Superſtitioſe* (inquit) *à quibuſdam proditum eſt, aſinas non concipere tot annis, quot gra-*
na hordei muliebris purgationis ſanguine contacta ederint. Non æquinoctio verno, vt equæ & cætera
pecora, admiſſarijs iunguntur aſinæ; ſed æſtiuo ſolſtitio, propter naturæ frigiditatem, vt tempore calido F
Coeundi tempus. *pulli naſcantur, eodem enim tempore parit, quo coierit.* (Admittuntur ante ſolſtitium, vt eodem tem-
pore alternis annis pariant, duodecimo enim menſe conceptum ſemen reddunt, Varro.) *Mares in*
remiſsione operis deteriores ad generationem ſunt quamobrem ab opere non diſiungunt. Reijcit aſina
ſemen à coitu, niſi interpelletur, quamobrem ſtatim à coitu verberant inſectanturq́. Eadem ferè ha-
Partus. bet Plinius: *Parit* (inquit) *duodecimo menſe, ſingulatim magna ex parte procreat prolem: ea namque*
natura eſt, vt vnum pariat, ſed nonnunquam gemellos etiam edit, rariſsimè tamen. A partu die ſe-
ptimo mari iungitur, eodemque die iuncta maximè recipit initum, ſed poſtmodum etiam patitur. So-
let hæc niſi priuſquam gnomonem amittat, pepererit, nunquam poſtea initum recipere: ſin antea pepe-
rerit, parere tota ſua ætate poteſt. Gignit tota vita quæ ei eſt ad trigeſimum annum. Prægnantes ope-
re leuant: Venter enim labore nationem reddit deteriorem. Marem non diſiungunt ab opere, quod re-
miſsione laboris fit deterior. Admittuntur ante ſolſtitium, vt eodem tempore alternis annis pariant,
duodecimo enim menſe conceptum ſemen reddunt. Anna ſocer Eſau primus aſinos equis copulauit,
vt Iudæi aſſerunt teſte Iſidoro. Quamuis autem aſinus equam ſuperueniens citiùs impleat quàm
equus, equus tamen ſi ſuperueniat aſinam, quam inierit aſinus, non peruertet aſini initum: ſed ſi
aſinus ſuperuenerit equam quam inierit equus, peruertet, teſte Ariſtotele propter ſeminis ſui fri- G
giditatem. Cur autem equam facilè impleat, in cauſa eſſe inquiunt, membri productionem, qua
ad intima vteri equæ penetrat, vt tradit Cardanus in opere de varietate rerum. Idem Ariſt. au-
thor eſt: Cùm vel equus cum aſina, vel aſinus cum equa coierit, multò magis abortum conſe-
qui, quàm cùm vnigenæ inter ſe iunguntur, vt bi gratia equa cum equo, aut aſina cum aſino.
Euenire etiam tẽpus gerendi vteri, vt cùm equus cum aſina coierit, maris norma, id eſt, vt quanto
ſpatio temporis mas perficitur in ſuo genere, tanta etiam fœtus, quem ipſe procreat, abſoluatur.
At magnitudine corporis, ſpecie & viribus, magis fœminæ, quàm mari ſimile euadere, quod na-
ſcitur, ſi frequenter coeant, neque vllo interpoſito tempore ceſſent quæ ita iunguntur, breui fœ-
minam ſterileſcere, eaque de cauſa non frequenter ita coniungere, qui curam huic adhibent rei,
Equa quos aſinos recipiant. ſed tempus aliquod interponere: non aſinum ab equa; vt ab aſina equum recipi, niſi aſinus ſit qui
equam ſuxerit. Admittere de induſtria quos hippothelas vocant, ac ſi equimulgos voces, quæ in
paſcuis modo equorum viribus bouis ſuperantes coeant. Obſeruatione dignum quod tradit Pli-
nius, ad mularum maximè partus, aurium referre in his & palpebrarum pilos dici: quamuis enim
vnicolor toto corpore, totidem tamen colores, quot ibi fuere, reddere. Pullum autem aſininum
à partu recentem ſubijciunt equæ (ait Varro,) quoniam eius lacte ampliores fiunt, quod id lac H
quàm aſininum & alia omnia dicunt eſſe melius. Cæterùm quia equa reſpuit alienum fœtum,
hæc optimè tenebris fallitur; nam obſcuro loco partu eius amoto, aſinus quaſi ex ea natus alitur,
cui deinde cùm decem diebus aſſueuit equa, ſemper poſtea deſtinanti præbet vbera; ſicque am-
plior & ad omnia melior euadet. Dolent eis à fœtu mammæ, ideo ſexto menſe (inquit Plinius,)
arcent partus, cùm equæ anno propè toto præbeant. Lac grauidæ habent menſe decimo, vel vt
idem ait, prægnantes continuo lacteſcuut. Pullis earum vbi pingue pabulum, biduo à partu ma-
Lac quale. ternum lac guſtaſſe lethale eſt. Genus mali vocatur coloſtratio. Craſſiſſimum aſinæ lac eſt, vt quo
coaguli vice vtantur, tenuius equæ, tenuiſſimum cameli.

ÆTAS. VOX. AFFECTVS.

ASINIS vita eſt ad trigeſimum annum, teſte Plinio, vbi aliàs legitur, amplior annis triginta, fæmina viuacior mare eſt. Cæterùm ob nimios quibus vrgetur, labores raró proprium vitæ curſum adimplet, vt inquit Cardanus. Rudere propriè ad aſinos pertinere *Lib. 10. de ſubtil.* Grammatici aiunt, cùm enim vocem emittunt, rudere dici: quibus reclamat Ioſephus Scaliger in annotamentis ſuis in libros Varronis de lingua Latina. Rudere (inquit) Suum & Leonum & aliorum animalium. Ouidius & Perſius aſinis attribuunt. Tamen oncant aſini, non rudunt. Et reuera author Philomelæ ait:

Quirritat verres, tardus rudit, oncat aſillus:

Cæterùm apud nullum probatum authorem id verbum, quod omnino Græcum eſt, inuenias, & ὀγκᾶν ſeu ὀγκᾶσθαι niſi interpreteris rudere, haud dubio non intelligeris: nam & ὀγκηθμὸν ruB ditum reddunt. Eleganter Auſonius in Epigrammatibus in hominem abſonæ vocis.

Latratus catulorum, hinnitus fingis equorum
Caprigenumque pecus lanigeroſque greges
Balatu aſsimilas; aſinos quoque rudere dicas
Cùm vis Arcadicum fingere Marce pecus.

Dicitur & βρωμῶμαι propriè de aſino, qui fame nimia compulſus rudit, quamuis in vulgari Lexico βρωμῶμαι dicatur eſſe fœteo, rudo: & propriè de Leonibus & hircis & ſimilibus malè olentibus dici. Μυκάομαι, id eſt, mugio, quamuis propriè pertineat ad boues, tribuitur tamen etiam camelis & aſinis, necnon alijs etiam tam inanimis quàm animatis, quæ mugitum boatumq; quendam reddunt. Inter epitheta aſini etiam eſt μεγαλόμυκητης id eſt grande mugiens ſiue grande rudens. Hanc autem rudendi vocem (βρωσι) aſinabus negatam eſſe aiunt, vt refert Aelianus. *Lib. 3. c. 7.* Impropriè itaque ab Ouidio dictum: *Li. 5. de arte.*

Et rudit à ſcabra turpis aſella mola.

Soli inter animalia piloſa, non à pediculo tantum, ſed etiam à rediuo immunes eſſe dicuntur. Si aſinum moriẽtem viderint, celerrimè deficiunt: raró alioqui morbis afficiuntur. Vno maximè morC bo laborare dicuntur, quem malida vocant, quod vitium in capite oritur, facitque vt per nares pituita multa, ruffaque effluat, quæ ſi ad pulmonem deſcenderit, moriri feruntur, ſed ſi in capite ſolum eſt, non inferre interitum. Grammatici Græci maliſmon eſſe dicunt catharrum per nares in aſinis. Malie (μαλὶν) eiſdem, affectus eſt iumentorum cùm tuſſiunt: & malis, aphtha id eſt, oris vlcus, inflammatio. Sed de malide ſic ſcribit Abſyrthus de morbis equorum agens: *Maxima* (inquit) *ægritudo eſt, à quo equi non facilè conualeſcunt, quam plerią; malim, alij catarrhum. Romani ſumperium vocant:* eſt autem reuera articularis morbus, deinde eius ſigna & curationem ſubijcit. *Malie. Cap. 2.* Cæterùm præter hunc affectum alios quoque habet cum equo communes, proinde equi hiſtoria conſulenda fuerit. Accedit & bulimus vtriſque, vt ſcribit Plutarchus in ſympoſiacis, maximè ſi caricas aut mala geſtant: Eſſe bulimum non famem ſed exanimationem aſſerit, cùm odore *Li. 6. qu. 8.* eorum fructuum ſic afficiatur, odor autem non indigentiam ſed morſum quendam in ore ventri- *Bulimus.* culi exagitationemque eius efficiat, quæ facilè ſedatur, vel minimo ſcilicet panis fruſtulo. Ad vrinæ aſini difficultatem, quidam ſuperſtitioſi, vt Suidas ſcribit, hæc verba inmurmurabant: *Gallus bibit & non meijt, myxus non bibit & meijt.* Sed myxonum puto, id eſt, bufonem dicere voluit. *Vrinæ difficultas.* D Aelianus author eſt Mauruſios aſinos primùm vt ſe in viam dederunt, incredibiliter incitata celeritate iter conficere, vt euolare, non excurrere videantur. Deinde eos citò feſſos de via, & pedes & ſpiritus deficere, ac pedum tarditate ad currendum conſtrictos inſiſtere, & acerrimas profundere lachrymas, non tantopere meo iudicio (inquit) ob futuram mortem, quàm ob pedum infirmitatem, quare vt captiuos ad equos alligatos trahi. Si claudicent aſini, aqua calida totum pe- *Claudicatio.* dem circum lauabis & ſcalpello expurgabis; quod poſtquam feceris, vrinam veterem calidam, in qua adeps, maximè caprinus elixatus ſit, aut ſi is haberi nequeat, bubulus, circumfundes, atque hoc facies vſquequo ſanitatem adipiſcatur, vt monet Conſtantinus Cæſar ex Abſyrto.

E

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CVM Stygis aqua, cui ex petra profluenti inſignis adeò ineſſe fertur frigiditas, vt vaſa
omnia diſſiliant, aſino in primis videtur eſſe occulta quædam amicitia, cùm ſolius huius
Lib.25.ca.16. animantis, aut mulæ ſicuti alij prodidere, niſi mendoſa (inquit Cælius) ſint Græcorum
exemplaria, vngula nullam patiatur noxam. Certè Plutarchus in libro περὶ πρώτου ψυχροῦ de
aſini vngula intellexit, quod facit in hiſtorijs quoque Iohannes Monachus in Alexandri mentio-
Lib.30. ne. At Plinius mularum vngulis contineri modò Stygis aquam prodit. Facilis lapſus: nam Græ-
cè ὄνος, aſinus eſt, mulus autem vel mula ἡμίονος. Aut vtrumque eſt, aut forſan labitur Plinius.
Nam in Alexandro Plutarchus, ὄνου χηλῇ dixit, quanquam interpres equi vngulam reddiderit.
Hæc ferè Cælius. Aelianus verò, in Scythia (inquit) aſini cornibus præditi naſcuntur, quorum
L.10.c.40. cornua Arcadiæ fluminis aquam continent, quæ tranſmittit vaſa omnia, etiamſi ſint ex ferro. Si-
milem planè cum ventis vel amicitiam vel inimicitiam habere videtur. Legimus enim Empedo- F
clem, vt notauit idem Cælius, quandoque colyſaneman fuiſſe dictum, quòd venti flatum inhi-
Empedocles colyſamenes. buiſſet. Nam cùm Agrigentini vento infeſtarentur vehementiore, illum auertiſſe Empedocles
dicitur, circumpoſitis vrbi pellibus aſinorum innumeris: quam rem ſic narrat Diogenes Laertius:
Eteſijs aliquando vehementer flantibus, adeò vt fruges corrumperet, excoriare aſinos iuſſit, fa-
ctiſque vtribus, eos collibus & montium verticibus admoueri ad compellendos flatus, ceſſanti-
buſque ventis, ab euentu rei κωλυσανέμαν vocatum eſſe Timæus tradid t. Quis autem rationem
Ne rudat. quoque adferat, quòd non amplius rudit aſinus, ſi lapis è cauda ſuſpenſus teneatur? Id tamen
L.9.c.55. vulgò dici Aelianus tradit. Quod verò aſinos dicunt, tot annis ſterileſcere, quot hordei grana
Aſini & Aegithi odium. comederint menſtruo infecta, id paulò antè negabamus. Aſinum & Aegithum inimicitias exer-
cere ex Ariſtotele ſcribit Antigonus in mirabilium narrationum congerie. Prætereuntem enim
ſolui in ſpinas. Eam ob rem, & quòd aſino rudente Aegithi oua excidunt, perterritique pulli:
huius damni memorem ægithum inuolantem, vlcera aſini roſtro ferire. Paulò tamen aliter nunc
apud Ariſtotelem hæc legimus: *Salo* (ſic vertit Gaza) *prælium cum aſino eſt, propterea quòd aſinus*
L.9.hi.c.1. *ſpinetis ſua vlcera ſcabendi cauſa atterat; tum igitur ob eam rem, tum etiam quod ſi vocem rudentis*
audierit, oua abigat per abortum, pulli etiam metu labantur in terram. Itaq; ob eam iniuriam aduolans, G
vlcera eius roſtro excauat. Et ſic quoque habet Plinius: *Aegithus auis minima cum aſino,* (diſſidet.)
L.10.c.74. *Spinetis enim ſe ſcabendi cauſa atterens, nidos eius diſſipat: quod adeò pauet, vt voce omnino rudentis*
Spinus. *audita, oua eyciat, pulli ipſi metu cadant. Igitur aduolans, vlcera eius roſtro excauat.* Similiter aſinus
& ſpinus (ἀκανθὶς) inimici inter ſe ſunt, vt ſcribit eodem loco Ariſtoteles. Victus enim ſpino à
vepribus quas aſinus tenellas adhuc paſcit. Quem locum Plinius ibidem ſic reddidit. *Et acanthis*
in ſpinis viuit; idcirco aſinos & ipſa odit, flores ſpinæ deuorantes. Cur verò coruus aſinos oderit, ad-
Coruus. uolanſq; feriat & eorum oculos laceret, rationem nullam attulit Ariſtoteles. Sunt & lupi eis ini-
mici, vt qui carne alantur, itaque ab illis circumueniuntur. Aiunt Plutarchus & Aelianus aſinos
Lupus. *Lib.8.c.6.* nullo negotio comprehendi & è vita tolli. Ait Ariſtoteles, niſi me fallit, memoria, aſinum cùm
Lib.8. lupum præſentem viderit, caput in latus vertere, ne aſpiciat, & ſic auerſo viſu inuadi. Haud be-
Hiſt.ra. 1. cap.2. ne etiam ei cum mure domeſtico eſt, vt his quibuſcũq; verbis teſtatur Albertus. *Pugnat* (inquit)
rattum quia dormit in eius præſepe, & mordendo nares eius, vetat ipſum comedere, & ipſe cũ alio come-
dit eius pabulum. Cæterùm Ariſtoteles hoc de colore, ideſt Stellione tradit, pro quo ipſe ineptè
rattum reddidit. Si oues vtantur ſtabulo, in quo aſini, mulæ aut equi ſteterunt, facile in ſcabiem
incidere Columella author eſt. Iam verò etſi aſini & equi eiuſdem penè ſint ſpeciei, & in ijſdem H
Equus. regionibus, quæ vtroſque producunt, ijſdem ſtabulis amicè degant, naturaliter tamen equi aſino-
rum ruditus horrent, ferreq; nequeunt, quod conſtat ex Scytharum pugna cum Aegyptijs. Cùm
enim Scytharum equitatus, quo præcipuè valebant, in Aegyptios irrueret, rugitu aſinorum &
mulorum inſolito (quippe apud Scythas nulli ſunt, Aegyptijs verò frequentes) adeo equos Scy-
tharum legimus fuiſſe conſternatos, vt protinus fugam fecerint, Aegyptijſque inſignem victo-
riam dederint. Alij de Perſarum Darijq; regis aſinis id narrant. Teſtatur Philippus Beroaldus
equum gradarium ſibi à ſcholaſtico Bohemo dono datũ, quoties aſinos videbat audiebatq; ru-
dentes, hinniuiſſe, reſiliſſe, perturbatum fuiſſe: tandem aſſueuiſſe, minus ac minus indies fuiſſe
perturbatum. Nam vt inquit ille; *nihil aſſuetudine maius.* Ipſe qui apud Ariſtotelem, Plinium,
Herodotum, cæteros, legerat in Scythia & regionibus frigidis, non gigni aſinos, nihil demira-
batur illam equi agitationem, qui nimirum noua beſtiæ & forma & voce ab initio conſterna-
batur, mox exuta omni per conſuetudinem formidine ſimul manſitabat, ſimul interdum pabu-
labatur.

A labatur. Adeo multa quæ primum inſpectione videbantur formidoloſa, paulatim mox cognita
contemnimus. Iam verò hoc omnem admirationem ſuperat, ſi verum eſt quod ſcribit Gauden-
tius Merula: Si percuſſus à Scorpio ſuper aſino rectus deſideat ad caudam, pro ipſo dolorem ſen-
ſiturum aſinum: eiuſque rei ſignum eſſe quod pedendo moritur: Vel ſi is quem ſcorpio pupuge- *Lib. 3. Mi-*
rit, in aurem dicat aſino, Scorpius ne pupugit, non amplius doleturum, dolore in aſinum tran- *rab. 58.*
ſeunte. Sunt modò & plantæ quibuſcum vel benè vel malè eis conuenit. Abroſo ab aſino viris
palmite, vindemiam inde feraciorem prouenisse obſeruatum eſt: idque cum ſumma ſecuti dili- *Planta.*
gentia mortales lętiorem ſibi prouentum quotannis compararunt. Cuius rei monumentum Nau-
pliæ ſpectabatur, vbi lapideus aſinus grata poſteritatis memoria dedicatus fuerat. Huc illud ad-
dam quod is neque mortuus quidem officium facere deſiſtit, ſiquidem Vadimonius compertum
ait caluariam eius in hortorum medio depoſitam, ad loci fertilitatem facere: Sunt verò aſinis fe- *Ferula.*
rulæ gratiſſimæ in pabulo teſte Plinio cæteris iumentis cùm ſit præſentaneo veneno, & in equi
hiſtoria ex eodem diximus, circa Abderam & limitem qui Diomedis vocatur, equos naſcentibus
illic herbis paſtos, inflammari rabie, circa Botnias verò aſinos. Si in Hetruria depaſcantur cicu-
tam, profundiſſimo ſomno & corpore corripiuntur, vt non tantùm ſtupidi, ſed planè mortui vi- *Cicuta.*
B deantur; Id quod aliquando ruſticos (inquit And. Matthiolus) feſellit, nam cùm aſinis quos
mortuos credebant, pellem detraherent, accidit quod in medio ferè operis ſint experrecti, non
ſine magno excoriantium terrore & ingenti aſtantium riſu. Teſtatur & Scaliger, aſellos ſe vidiſſe *Exer. 152.*
multum oſcitantes ex cicutæ eſu, deinde in amfractuoſos gyros circumactos concidiſſe.

AVGVRIA. PRODIGIA.
Somnia. Præſagia.

CAESARI Auguſto cum Antonio ad Actium dimicaturo, cùm nondum ſublatis planè te-
nebris tentorio digreſſus circum naues ambularet, quidam aſinum agens occurriſſe tra- *Augurium*
ditur: interrogatumque quis eſſet, reſpondiſſe ſibi Eutycho, aſino Niconi nomen eſſe. *Auguſto o-*
Eſt autem Eutychus Latinis fortunatus, Nico vincens. Eius hominis cauſa Cæſar, cùm locum *blatum.*
C iſtum nauibus oneraret, æreum aſinum & hominem ibi poſuit, vt Plutarchus alijq; paſſim memo- *Nicon aſi-*
riæ prodiderunt. C. Marium in Minturnenſium cuſtodia deliteſcentem legimus, cùm aſellum *nus.*
conſideraſſet oblatum ſibi pabulum ſpernere, ad aquam properare, ex hoc ſalutis ſibi pabulum *In Antonio*
ſpernere, & ad aquam properare, ex hoc ſalutis ſibi viam oſtenſam conieciſſe. Saulem dum aſi-
nas amiſſas quæreret, pro ijs regnũ inueniſſe Suidas annotauit. E contrario cum aſinus Leonem *Li. 5. c. 13.*
interfeciſſet, omen magni terroris edidit, necemque Alexandro portendiſſe literis mandatum *Aſinus leo-*
eſſe Alexander ab Alexandro annotauit. Certè Plutarchus in vita Alexandri inter prodigia quæ *nẽ occidens.*
Alexandrum perturbarunt, hoc ſcribit: *Ex his enim quos caucabat, leonem quendam eximia magni-
tudinis ac forma manſuetus aſellus calcibus exanimarat.* Idem accidit Florentiæ anno 1302. Leonem
enim Florentinis à Bonifacio ob magnitudinẽ pulchritudinemq; donatum, in aula præfecti aſel-
lus clitellatus calcibus ira defatigauit, vt tandem interimeret. Alij autem aliter hoc prodigium
interpretabantur, inquit Ioannes Villanus. Erant qui ab Sibillæ referrent oraculum, quo denun-
ciatum eſt olim, tunc eccleſiæ excidium fore, cùm animal manſuetum regem ſuum occidiſſet, ſed
in ipſum Pontificem portentum minabatur; mox enim à Sciarra Colonna Galliarum Regis iuſſu
D captus eſt. In eadẽ Hetruria res alia ſimiliter ridicula nouam animis omnium religionem iniecit.
Piſtorij ſub horam diei tertiam ſpectantibus multis, aſinus excelſum tribunal aſcendit, atq; inde
ruditum vſq; adeo cõpoſitum edidit, vt populum accurrentem alloqui, & quædam dicere velle
videretur. Creditum eſt ſignificaſſe Terentiũ arte piſtorem ex humili genere præfectum futurum *Aſinus tri-*
vrbis, cùm accuſaſſet præfectum furti. Aſinus aut bos, vt alij referunt loquens inter cætera pro- *bunal aſcen-*
digia recenſetur, quæ ciuilem bellum præceſſerunt: ad quod pertinet illud Lucani. *dens.*

Tunc pecudum faciles humana ad murmura linguæ. *Lib. 1.*

Sed & in ſacris literis legimus aſinam domino ſuo locutam fuiſſe. Balach enim filius Sephor cùm *Aſinus lo-*
in terram ſuam Iſrael veniſſe comperiſſet, nuncios miſit, vt Balaam hariolum inuitaret, (inquit *quitur.*
D. Auguſtinus) vt populum Iſrael malediceret. Qui cùm ſedens ſuper aſinam pergeret, & aſina *Lib. 1. de*
angelum in anguſtijs ſtantem euaginato gladio videns timuiſſet, ter cęſa demum domino ſubſti- *mira. ſacræ*
tit. Vnde amplius flagellata, humano more & ſermone quaſi queruloſa ancilla loquitur. Et illa *Scriptura.*
loquente, ſtatim Balaam oculi, vt angelum cerneret, aperiuntur. In hoc admirabili ſigno quam-
uis aſina competentia ſibi verba proferatur, non tamen ſua mente, nec affectu ſuo loquitur, ſed do-

minus,

minus, de quo dicitur, & aperuit os aſinæ, ſicut ad loquendum os aperuit, ita etiam linguam & E
palatum in verba gubernauit. Aſina enim quid & quomodo diceret, & ſi aliquid diceret,
ignorabat, quoniam & homines qui alieno inflati ſpiritu loquuntur, & adhuc cùm loquitur,
neſciunt &c. Iam verò ſi quis aſini ſe aures habere imaginatus fuerit per quietem, ingruere ho-
mini ſeruitutem & ærumnas coniectores autumant. Ita etiam ſi quis aſininum ſe caput habere
ſomniauerit. Contrà ſi quis ægrotet, vidiſſe aſinum qui à lapſu ſe ſuſtulerit, indicat eum
conualiturum in omnibus dicente quopiam Viden'vt aſinus ſe erexerit? decumbentem indicat
ſurrecturum. Si aſelli aut muli, diu multumque & caput & auriculas abſque præſente cauſa mo-
titabunt, pluuiam ad futuram deſignabunt, vt author eſt Theophraſtus: rationem reddit Anto-
nius Mizaldus; Auditum hebetant auſtri (inquit Hippocrates) & caput grauant. Sunt aſellus
& mulus capite enormi, propterea pituitæ & gignendæ & excipiendæ peropportuno. Quæ quia
componente ſeſe in pluuias aere, huiuſmodi animalia exagitare ſolet: idcirco calore de motu con-
ciliato, quicquid id eſt tenuare diſſipareque, imo verò in ambientem aerem deponere in primis
tentant.

Aſini aures habere qd in ſomno portendat.

Cur auriculas motitātes pluuiam præſagiant.

F

COGNOMINATA.

Denominata.

ASINAE cognomentum teſte Macrobio Cornelijs datum eſt, quoniam princeps Corne-
liæ gentis, empto fundo ſeu filia data marito, cùm ſponſores ſolemniter ab eo poſce-
rentur, aſinam cum pecuniæ onere produxit in forum quaſi pro ſponſoribus præſens
pignus. Liuius verò Cornelium aſinam memorat interregem & P. Cornelium aſinam ſiue illum
ſiue alium. Aſconius Pedianus in orat. Cic. contra L. Piſonem & Cn. Cornelium aſinam conſu-
lem cum C. Duilio. Fuerunt autem & Aſinij vetuſtæ familiæ, è quibus Aſinius Pollio celeberri-
mus, & cuius perelegans extat oratio aduerſus Catilinã. Aſinius quoq; Sabinus memoratur à Ta-
cito & Aſinius Capito apud A. Gellium. Fuere & Aſellæ cognominati, Lucretius Aſella apud Flo-
rum & ſcriptorẽ de viris illuſtribus. Fuere deniq; Aſelliones, vt Sempronius Aſellio ſcriptor Ro-
manæ hiſtoriæ apud A. Gellium: Aſinorum familia Florentiæ eſt antiquiſſima, ex quibus Aſinus G
de Aſinis reformauit ſtatua mercatorum, vt legimus in libro Italicè cõſcripto de nobilitate aſini.
Fuit & in hac mea patria gens Aſinellorum olim florentiſſima opulentiſſimaque, à qua turris in
minuſculo foro conſtructa conſpicitur, quam à conditoribus in hodiernum vſq; diem cognomi-
nant Turrim Aſinellorum; quæ altitudine ſtructuraq; æquilibrio eſt Bononiæ ſpectatiſſima. Bro-
cardus monachus in deſcriptione Terræ ſanctæ de eius agẽs incolis circa caſtrũ Arachas poſt Tri-
polim habitare tradit Saracenos, qui Vanni dicuntur; his ſociari Saracenos alios quos Aſininos
vocant, habitantes in montanis vſque ad caſtrum Antheradum, plurimas habentes caſtra & op-
pida, atque fertiliſſimam occupantes terram. Cur verò Aſinini vocati ſint, ſubiicet. An fortè
quia ſeſe Romanæ Eccleſiæ ſubijcere aliquando voluere? Nam & Chriſtiani olim, per ignomi-
niam Aſinarij nominati ſunt. Verba ſunt Corn. Taciti (inquit Petrus Crinitus,) quo loco hiſto-
riam de Iudæorum origine & moribus ſcribit. Aſſenſere Iudæi Moſi duci atque omnium ignari,
fortuitum iter incipiunt: ſed nihil æquè quàm inopia aquæ fatigabat. Iamque haud procul exitio
totis campis procubuerunt; quum grex aſinorum agreſtium è paſtu in rupem nemore opacam
conſcendit. In quibus vulgatiſſimi codices deprauati alicubi comperiuntur, & quidẽ ineptiſſimè, H
vti res ipſa, & Sept. Tertullianus docet, qui Taciti verba mutuatus, ad hũc modum in Apologe-
tico id explicat; Refert (inquit) Tacitus Iudæos Aegypto expeditos, ſiue (vt putauit) extorres
vaſtis Arabiæ aquarum locis egentiſſimos, cùm ſiti macerarentur, onagris qui fortè de paſtu po-
tum petituri exiſtimabantur, indicibus fontium vſos: ob eamque gratiam conſimilis beſtiæ ſuper-
ficiem conſecraſſe. Notum eſt enim quod ipſi quidem Iudæi ab Appione Alexandrino, Molone-
que & alijs notati ſint, quod aureum aſini caput in templi ſacrario ſeruarent, atque adorarent:
quoniam Moſe duce (vt improbè aſſerunt) aſinorum beneficio aquas Iudæi inuenerunt. Quod
eſſe falſum & planè fictitium Ioſephus Iudæorum vernaculus & templi ſacerdos, alijque com-
plures aſſeuerant. Vnde idem Tacitus, vt mendaciorum loquaciſſimus, à noſtris meritò inceſſi-
tur. Romani autem veteres pari cauſa & Chriſtianos æquè ac Iudæos Aſinarios vocarunt, obſtina-
to videlicet in Chriſti nomen odio, quem per ignominiam etiam Chreſtum per e. literam appel-
labant. Sed & figuris picturiſque Chriſtianis illudebant; quando infando etiam picturæ genere
Deum noſtrum ſic depictum ſpectanti populo propoſuerunt, vt is foret auribus aſininis, pede al-
tero

Lib. 1. Saturnal. c. 6.
Cornelij Aſinæ cur dicti.
Dec. 3. li. 3.
Aſinij.
Li. 5. c. 20.
Aſella.
Aſelliones.
Lib. 1. c. 13 & li. 1. c. 18
Aſini.
Aſinelli.
Aſinini.
Aſinarij dicti Chriſtiani.
Lib. 1. c. 9.

A tero inungulatus, librum geſtans, & togatus. Cui flagitio vt ſcelus adderent, tali titulo Chriſti effigiem dedecorarunt: Deus Chriſtianorum ὀνοχοίτης: qua in re vel ipſe quidem Tertullianus ægrè à riſu abſtinuit, quum nomen ipſum & formam conſpiceret. Hæc omnia itaque ille. Porrò ſic quoq; legimus apud Alexandrum ab Alexandro Cliſthenem tribus Doricenſium, ne forent eædem Sicyonijs, quæ Argijs, diuerſis nominibus ad ignominiam compoſitis notaſſe. Nam præter tribum ſuam cui Archæ non erat, reliquas ludibrio habitas, ex brutis appellaſſe: quippe hyatas, id eſt ſuales, aliquibus oneatas, hoc eſt aſinales, reliquis chœreatas, id eſt porcales non ina-indidiſſe, quibus mox aliud nomen dixiſſe, hyleas, Pamphilos, diamantes & Egyleas. Apuleius libidinoſam mulierem & quod in viro exoptabat, in aſino adamantem, eleganter aſinariam Paſiphen nominauit his verbis: *Fuit in illo conuenticulo matrona quadam pollens & opulens, quæ more cæterorum viſum meum mercata: ac dehinc multiformibus ludicris delectata per ammirationem aſſiduam: paulatim in ammirabilem mei cupidinem incidit; nec vllam veſana libidini medelam capiens ad inſtar aſinariæ Paſiphaes, complexus meos ardenter expectabat; grandi denique præmio cum altore meo depacta eſt noctis vnius concubitum &c.* Oppidò quàm decenter (inquit Beroaldus in commento) Paſiphae aſinaria mulier dicta, quæ ita expetebat aſini concubitum, ſicut illa Paſiphae poetica tauro ſuppoſta ferinos coitus adamabat.

Li. 2. c. 17. *Nomina ad ignominiam impoſita.* *Paſiphae aſinaria.*

B Res eſt teſtimonio poetarum notiſſima, & hiſtoricorum monumentis celebrata, quemadmodum Paſiphae Solis filia Minois vxor tauri amore flagrauit, & opificio Dædali intra vaccam ligneam incluſa ſeptam corio iuuencæ concubuit. Ariſtonem autem nobilem iuuenem Epheſium, filium Demoſtrati, mulierum ita exoſum fuiſſe tradunt Ariſtides, Stobæus & Plutarchus, vt cum aſina concumberet, exque ea puellam formoſiſſimam ſuſciperet, Onoſceliam ab euentu, quòd videlicet cruribus eſſet aſininis, dictam: E contrario Mahumetum illum Turciæ ſectæ authorem quidam ſcriptor Germanus, qui terræ ſanctæ itinerarium ritè conſcripſit, & ex perlecto Alcorano multa retulit, Saracenæ cuiuſdam dum per Arabiam iter faceret, amore correptum fuiſſe tradit, à qua cum efflagitatum coitum impetrare non poſſet, mox aſellam qua inuectus erat, ex indomito libidinis ardore compreſſiſſe. Vtrumque itaque non incongruè cum Apuleio aſinarios cognominabimus: ſed fuit ὄνος ſiue aſinus etiam quidam appellatus non ob tam nefarium coitum, ſed propter penem vltra animalium modum prominentem, qua de cauſa Commodo Imperatori tam gratus fuiſſe fertur, vt & ditaret hominem & Herculis ſacerdotio præponeret. Sunt modo & loca ab aſino denominata. Megarenſis ager ſicut & Atticus aſper minimeque ferax partem ampliorem habet refertam montibus inquit Strabo,

Paſiphae poetarum. *Li. 2. Para. Serm. 2.* *In Parall. c. 54.* *Onoſcelia.*

C quos Oneos id eſt aſinarios vocant. Et ad Antronem munitum caſtellum ait eſſe in tranſitu in Eubœam quod Antronis aſinum vocant, Interpres Ariſtophanis in Pluto inter alias rationes, cur Midas dicitur habuiſſe aures aſininas, vnam etiam addit, quòd Phrygiæ pagum incoleret, cui nomen ὄνου ὦτα, id eſt auriculæ aſininæ. Aſinaria feſtum erat Syracuſis, ab Aſinaro fluuio appellatione ducta, apud quem Athenienſium imperatores Nicias & Demoſthenes capti. Malea promontorium Peloponneſ. vocatur a forma ὄνου γνάθος Ptolomæo, id eſt aſini maxilla, γναθμὸς, vt ſcribit Iſaacius in Lycophronem. Pauſanias in Laconicis excurrere tradit in mare procul ab Aſopo ſtadia C.C. Onuphis Aegypti vrbs Stephano & Pſello, quæ Herodoto onuphites vocata eſt. Multa etiam Italiæ loca obſcura alias ab aſino nomen acceperunt, vt in agro noſtro, qua itur Florentiam, Scarica l'aſino, id eſt aſino ſarcinam deiicito, propterea quod aſinus, cùm eo peruenit, præ latitudine quietem poſcit. Mutinæ fontem quendam ab aſino denominarunt, quod aliquando in eum aſinus ferris indutus argenteis, a Bononienſibus excoriatus ludibrij cauſa in vrbem eiaculatus incidiſſet, vt Pompeius Vizanius noſter amicus narrat, in ſua de Bononia hiſtoria. Via aſinaria vna eſt authore Ortelio ex illis quæ ab vrbem ducunt, Feſtus Pompeius vrbis Romæ viam eſſe ait, item liber notitiarum, vt idem Ortelius citat. Aſina bella nomen eſt villæ cu-

L. 9. Georg. *Montes aſinarij.* *Aures aſini.* *Lib. 3.*

D iuſdam in agro Romano qua itur Braccianum. Apud Foroiulienſes via quædam vulgò vocatur, Qui mi caddè l'aſino, hoc eſt, hic meus cadebat aſellus; quæ verba ad perpetuam rei memoriam duriſſimo impreſſa lapidi reſeruari aiunt. In regno ea eſt Sauorignanorum. Aſinorum paradiſus Peruſij nomen eſt plateæ, qua iter eſt ad monaſterium conuentualium D. Franciſci. Aſino longo caſtri nomen in agro Senenſium. Vallis aſinaria non longè abeſt à Tiguro Heluetiorum. Mons aſinellus in Abrutio celebris templo D. Euſtachio quod habet in vertice, ſacro. In Sicilia ſecundo a Catania lapide ingentem aiunt eſſe fluuium, cuius pons ligneus quatuor capax curruũ, à tranſeuntibus aſinis, pons aſinorum nuncupatur. Eſt & eiuſdem nominis pons inter Aquilegiæ vrbis ruinas ab Attila deſtructæ, ab aſina marmorea binos lactente fœtus nomen habens, cuius hodieque reliquiæ extant. Pruna quædam tradit Plinius aſinina olim dicta eſſe à vilitate, ſeriora maioraque, eodem colore quo hordearia. Onocecidas Galenus à ruſticis ait vocari eas gallas, quæ grandeſcunt fungoſæ, quaſi aſininas, quòd ignauæ ſiat & minus efficaces. Plinius inter diuerſas vuarum ſpecies damnari ait viſu cinereaim, & rabuſculam, rauuſculam colore a ſ[illegible]uum inclinante,

Via aſinaria. *Aſinorum paradiſus.* *Pons aſinorum.* *Pruna aſinina li. 15. ca. 13.* *Li. 14. c. 3.*

te) & aſiniſcam, id eſt colore aſini, vt doctiores exponunt, ideoque conijciunt, quod eadem for- E
tè Varino ſit ὀνωγὴ nominata. Heſychio verò etiam ὀνώπη eſt genus vitis nigræ. Ὀνόγυρον, cu-
ius mentio apud Nicandrum in Theriacis, Suidas exponit φυτὸν ἀλεξίκακον, ὅπερ τριβόμενον ὄζει,
additque alijs ἀνάγυρον nuncupari, indeque tranſlatum eſſe dicit, κινεῖς τὸν ἀνάγυρον, de ijs qui
Onogyrus. ipſi ſibi mala accerſunt. Nicandri verò Scholiaſtes, chamæpitym eam ait eſſe herbam quæ &
ὀνόγυρος & σιδηρῖτις dicitur, & οἶνα ἄγρια, quod iudicium multi vt ineptum reijciunt. Eſt etiam
Onopyxus. Onogyrus nomen viri, cuius his verbis meminit Varro. *A bubus Athenis Buzyges nobilitatus, Ar-*
L.6.Hiſt.6 *gis Onogyrus.* Ὀνόπυξος ſpinoſis ſtirpibus accenſetur à Theophraſto. Theodorus buxum aſini-
L.21.c.16 num Latinè reddidit. Plinius Græcam nomenclaturam retinuit. *Onopyxus* (inquit) *folio & caule*
ſpinoſus eſt. Apparet autem inde nomen habere, quòd ſit carduus aſinis in cibo gratiſſimus &
ſummoperè expetitus: quanquam non deſint, qui non per υ, ſed per η, ὀνόπηξον legendum eſſe
exiſtimant, quòd ad eum deuorandum aſinus perpetuò defigatur & hæreat: qua ratione & di-
pſacum ὀνοκάρδιον, nuncupant, quòd ad eum aſinus magna alacritate feratur cum ſenſerit,
quaſi aſini corculum. Cum verò aſinos vbique obſeruauerimus ad quoſdam carduos crebrius ac-
Onocardiũ. currere, ijſque libentius & maiori cum voluptate veſci, & ab ijſdem magis allici, meritò ὀνόπυξος
nominauerimus. Idem Plinius Onopordon memorat his verbis: *Onopordon ſi comederint aſini,* F
L.27.c.12 *crepitus reddere dicuntur.* Quamobrem Dalechampius onopordon id genus cardui eſſe iudica-
Onopordon uit, quod herbarijs communiter corona fratrum appellatur, & carduus tomentoſus, cum Pari-
ſienſes ſeruata nominis Græci ſignificatione Pet d'aſne quaſi aſini crepitum vulgò vocant, aiunt-
que & affirmant aſinos eo guſtato ſubſultare, crebroque pedere. Anonin quidam eodem atte-
ſtante ononida malunt vocare. Grammatici ὀνώνιν exponunt τὴν τοὺς ὄνους ὀφελοῦσαν, quòd aſinos
Ononis. iuuet, videlicet ſeſe terentes ad illam ſcabenteſque, vel quòd in ea ſe volutantes ſpinis eius dor-
ſum libenter affricent & ſcabant. Apud Nicandrum legitur etiam ὄνωσις in Theriacis, Ὕσσωπος
Onoſis. τε καὶ ἡ πολύγωνος ὄνωσις: ſed metuo ne perperam pro ὄνωνις, præſertim cum addat πολύγωνος:
Onoſma. id enim pro πολυάκανθος accipere videtur. Onoſma teſte Dioſcoride etiam ὄνωνις vocatur, qua-
re apud Paulum Aeginetam, vbi ſcribetur ὄνωσμα & ὄνωμις legendum ὄνοσμα & ὄνωνις. Onophyl-
Onophyllũ. lon eadem eſt anchuſæ ſpecies, quæ Arabicæ linguæ authoribus etiam aſini lactuca vocatur: ſed
& ipſam anchuſam quoque Græci onocleam vocant: & alterum eius genus apud Dioſcoridem
Onoclea. onochiles appellatur, pro quo aliqui onochilon, alij onochelim dicunt. Apud Theophraſtum
Onochiles. perperam ſcribitur ὀνοχίχλη, vbi Gaza vertit Turdaria abſque vllo ſenſu. Eſt autem onocichla
Li.7. Hiſt. Plinio, cui flos diuturnior per partes floret. Auriculam aſini Galli quidam vocant ſymphytum G
cap.10. alterum: Sabaudi lotum pratenſem, panem aſini: Inter ſtirpium nomenclaturas Dioſcoridi at-
Onocichla. tributas, onomordon eſt helxine: aſini ſanguis Aegyptijs, Filix: aſinus ichrei Magis ſampſu-
Auricula chum. Onobletum herba linguæ ſimilis Hippocrati contra fœminarum profluuia in vellere appo-
aſini. nitur. Gorræus ſpeciem bliti linguæ ſimilem exponit. Plinius equidem teſtatur Hippocratem
Panis aſini putare bliti cibo ventrem ſiſti, ipſe verò ventrem adeo turbare tradit, vt choleram faciat aliqui-
Onobletum bus. Alterum origani genus Græcis ab aſino onitis cognominatur, ideoque Nicandro ὀνοπέταλον
Origanum. vocatur, quaſi folium aſini, quòd videlicet folium eius aſino in cibo ſit gratiſſimum. Onobry-
Onobrychis chis ab aſini ruditu nomen accepit; cæterùm quod ea deuorata rudere cogatur aſinus, à nemine
Onothera. quod ſciam, proditum eſt. Onothera verò, ſiue onagra, non ab aſino, ſed à vino, cuius odo-
Onoſcheli rem radix exiccata refert, dicta eſt, quamobrem potius ſcribendum eſt οἰνόθηρας, & οἰνάγρον.
dæmones. Ὀνόσκελοι dæmones ſunt, vt annotauit Cælius, inaquoſa & arida corporibus arefcentibus fre-
L.2.cap.6. quentantes, aſininis cruribus. Hi ſeſe mares plurimùm (inquit) exhibent, interdum quoq; leonem
& canem induere videntur. Præter verò omnem veritatem onochelon Chriſtianorum deum in-
telligi ſuprà dictum eſt, & infrà etiam dicetur. Ὀνοκώλη verò ſimiliter ab aſinino pede dicebatur
Empuſa. Empuſa (Laruæ aut terriculamenti genus vno pede incedens, Hecatæ dicatum) de qua Ariſto- H
phanes in Ranis: καὶ σκέλος χαλκοῦν ἔχει. Νὴ τὸν Ποσειδῶ, καὶ βολίτινον θάτερον. vbi Scholiaſtes
exponens quid ſit βολίτινον σκέλος, ait ἔνιοι δ' ὄνου σκέλος λέγουσι, διὸ παρά τισι καλεῖσθαι ὀνόκω-
λον. Quapropter vbi apud Etymologum legimus Empuſam eſſe dictam παρὰ τὸ ἐμποδίζειν, ἢ
ἀπὸ τοῦ ἕτερον πόδα χαλκοῦν ἔχειν, ἢ ὅτι ἀπὸ σκοτεινῶν τόπων ἐφαίνετο τοῖς μυουμένοις. ἐκαλεῖ-
το δὲ αὕτη καὶ ὀνόπολη, pro ἐμποδίζειν ex Suida legendum ἑνὶ ποδίζειν, & pro ὀνόπολη ὀνόκωλη,
vt reſtituit Henricus Stephanus in lexico ſuo veteri, cui multa ait cum Etymologico eſſe commu-
nia; vbi ſic legitur, Ἔμπυσα, φάντασμα δαιμονιῶδες ὑπὸ τῆς Ἑκάτης πεμπόμενον, ὃ δοκεῖ πολ-
λὰς μορφὰς ἀλλάσσειν. Et paulò poſt explicatum nominis etymum: οἱ δὲ φασὶν ὄνου σκέλος ἔχειν
αὐτήν. ὅθεν ἐκεῖνοι ὀνοσκελίδα, ὀνοκώλην, ὀνόκωλον, καὶ ὀνοκώλιαν καλοῦσι. Eſt itaque Empuſa
ſpectrum quoddam quod ab Hecate dicebatur immitti videndum miſeris & calamitoſis. Ariſto-
phanes aiebat in varias eam mutari formas, vt bouis, muli, canis & rurſus formoſæ mulieris. Qui-
dam exiſtimãt meridianis horis apparere Empuſam ſolitam ijs qui parentant manibus. Fit autem
in la-

A in ſacris etiam pſalmis mentio meridiani dæmonij. Sunt qui hanc ipſam Hecaten affirmant eſſe, narrantque vno conſpici pede, ideoque Empuſam (Ἔμπουσαν) dici, ὅτι ἑνὶ ποδί. Sunt & ὀνοκένταυροι dæmonum genus tenebroſum καὶ σκιῶδες apud Aquilam. Meminit eorundem D. Hieronymus. Onocentaura verò Aeliano genus animalis ſiue veri ſiue fictitij: de quo ſic ſcribit: Onocentauram quiſquis vidit, non incredibile ducet, quod fama peruagatum eſt, Centauros fuiſſe, neq; fictores, neq; pictores in eorum deſcriptione mẽdaces fuiſſe, ſed eos quoque à tempore productos, & gemina diuerſæ naturæ corpora in vnum coaluiſſe non negabit. Verùm ſiue reuera fuerint, ſiue omni cera fluxabilior & ad fingendum habilior fama illos finxerit (tanquam dimidiato hominis & altero equi corporibus permixtis & vna conciliatis anima) prætereo. De Onocentaura quidem mihi nũc eſt animus explicare, quę auditione & fama accepi: eam ipſam ſcilicet homini ore ſimilem eſſe, & pilis prolixis faciem eius ambiri: ſimul & collum & pectus humanam ſpeciem ſimilitudinemque gerere: mammas quoque turgidas in pectore: humeros, brachia, cubitos manuſque humanam naturam habere: dorſum, latera, ventrem, poſteriores pedes, aſino perſimiles eſſe: & quemadmodum aſinum, ſic cinereo colore eſſe: imum ventrem (ad latera) leuiter exalbeſcere: duplicem vſum ei manus præſtare: nam celeritate vbi ſit opus, eæ præcurrunt

B ante poſteriores pedes: ex quo fit, vt cęterorum quadrupedum curſu non ſuperetur: ac rurſus vbi habet neceſſe vel cibum capere, vel quicquam tollere, ponere, apprehendere aut conſtringere, qui antea pedes eſſent, manus efficiuntur, tumque non graditur, ſed in ſeſſione quieſcit. Animal eſt graui animi acerbitate. Nam ſi capiatur non ferens ſeruitutem, libertatis deſiderio ab omni cibo abhorret, & fame ſibi mortem conſciſcit. Hęc de Onocentaura Pythagoram narrare teſtatur Crates ex Myſio Pergamo. Hactenus Aelianus. De Onocrotalo aue, cui nomen eſt ab aſinino clamore, conſules lector tomum noſtræ ornithologiæ tertium. Supra inter æquiuoca, tractorij generis machinam, Latinis ſuculam, Græcis ὄνον id eſt aſinum vocari oſtendi: Eadem & ὄνευος dicitur, vt Budæus in Pandectis docet. Scholiaſtæ verò Thucididis ὄνευος eſt μηχανὴ ἐπ' ἄκρων ἀκάτιον πηγνυμένη, ἀφ' ἧς περὶ βάλλουσι βρόχους, τὰς σαυρὰς ῥαδίως ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀνέσπων. Ἔστι δὲ ἡ μηχανὴ ἐπὶ τοσοῦτον βιαιοτάτη, ὥστε τι καὶ σφόδρα βαρεῖαν ὑπὸ δύο ἀνδρῶν ἀποσπᾶσθαι ἑλκεσθαι. Sed & ipſi helciarij qui ſuculam verſant, ὄνευοι appellantur, vt ex eodem Scholiaſte diſcimus: ὄνευος (inquit) μηχανή ἐστι περιαγομένη, ᾗ οἱ χρώμενοι, ὄνευοι λέγονται. Hinc & ὀνεύω id eſt ſuculam verſo. Apud nos teſſarius quidam ludus vulgò ab aſino ſcarica l'aſino nuncupantur, quaſi aſinus ſarcina liberatus, propterea quòd is qui vincit, latrunculos ſimul in eodem loco collectos,

C pro teſſerarũ iactu prius per diuerſas abaci luſorij areas diſponit, & deinceps eximit. Ὀνοβατεῖν authore Polluce propriè dicitur de aſinis, cùm equas inſcẽdũt. Sic enim ſcribit: ὄνοι δὲ ἴδιον τὸ ὀνοβατεῖν ὁπόταν ἵπποις ἐπιβαίνωσι. Xenophonti verò eſt, facere vt aſinus equam ineat; αἱ γὰρ ἀγελαῖαι τῶν ἵππων οὐχ ὑπομένουσι τὰς ὄνους ἐπὶ τῇ ὀχείᾳ ἕως ἂν κομῶσιν. Οὗ ἕνεκα καὶ ἀποκείρουσι πρὸς τὴν ὀχείαν τὰς ἵππους ἄνευ τῆς οἱ ὀνοβατοῦντες. Quæ modò mulier ὀνοβάτις apud Cumæos, & ὀνοβάτις dicta ſit, dicetur ſuo pòſt loco. Ὀνών, ſtabulum aſinorum exponit Varinus. Ὀνηλάτης, ὀνηγήσιος, ὄναγρος (nam ὄναγρος eſt aſinus ferus,) ὀνοφορβὸς ὀνοκινδυνος, vt Varinus habet, vel Doricè ὀνοκινδιος, vt Suidas & Pollux, eſt qui aſinos ducit, vel paſcit, pro quo & κιλλακτὴρ ſimiliter Doricè apud Varinum legitur rectè, nam κίλλος & κίλλας ſuprà aſinum eſſe diximus: minus bene apud Pollucem κυνακτήρ. Sic enim venatorem potius vocamus. Latini aſinarium dicunt: & ſic inſcribitur Plauti comædia, vt ipſe ait in prohœmio.

Nunc quid me dixi velle vobis dicere,
Dicam, huic nomen Gracè eſt onagos fabula.

Sic enim legendum, non autem onagros, quo modò in omnibus libris & ſcriptum eſt & impreſſum; quod vidit Turnebus & aſtruit Dionyſius Lambinus. Dicitur & qui aſinos agit, aſinecta,

D aſinida & aſiniga: quamobrem idem Turnebus, in hoc Virg. in Copa:

Huc alibida veni, feſſus iam ſudat aſellus,

vbi quidam legebant, *Huc ad liba veni*, legendum iudicat vel aſinida, vel multò potius aſiniga, ab aſino agendo, ſicuti & in prologo qui Plauti Bacchidibus prætexitur, non illo quidem à Plauto ſcripto, (apageſis illum à tam elegante Latinoque comico,) ſed à veteri tamen aliquo ſcriptore profecto, in quo Silenus, de quo loquitur Virgilius, pando aſino vehi ſolens, ita de ſe loquitur:

Aſſidam Ionij me vocitant greges
Quod vecturio ſenex vehat aſinario.

Sed nec aſinecta legenti de futurum putat ſuffragatorem, quod tamen non ita vltima compendinatione decernit.

Hecate. Onocentauri. Onocentaura. Li.17.c.9. Onocrotalus. Oneuus machina. Li.5.c.15. Lib. de re equeſt. Oncion. Aſinarius. Aſiniga. Li.13 cap. 22.

Dd HIERO-

 E

HIEROGLYPHICA.

L.30.c.20.
Homo ſemper domi manens.

IN Hori (inquit Cælius) lectum monumentis eſt, Aegyptios hominem indicantes, qui peregrè nunquam ſit profectus, onocephalum expingere, quia nec hiſtorias audiat, nec quæ ἐν τοῖς ξένοις fiant, perſentiſcat. Cum primis autem rerum omnium ignarum per iſtiuſmodi aſellicipitem hominem à ſacerdotibus Aegyptijs eo modo indicari idem Horus alijq; prodidere, eamq; imperitiam in eo præcipuè notari volebant, quæ plurimum ex ſolitaria accidit educatione, quippe cùm quis, vt ait Pierius, tanquam Aglaus alter, intra priuatos parietes ſemper altus & educatus, pedem è domo, vel è patria nunquam tuliſſet foras, oportere ſcilicet hunc parum experientem eſſe & officiorum hoſpitalium inſcium. Iſraël itaq; diu apud Aegyptios educatus & hieroglyphicῶν optimè peritus, cùm Iſacharem filium ſuum aſinum appellaſſet, intra terminos eum moriturum dixit. Non enim longius peregrinari ſolent aſini, vt equi & muli, ſed intra prouinciam, in qua nati ſunt, plurimum contineri. Peregrinatione autem homines ſapientes effici, Vlyſſis diſcimus exemplo, de quo Homerus ait: F

Gen.49.
Iſachares aſinus dictus.

> Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω.

Quique vt ait Horatius:

> *Quid virtus & quid ſapientia poſſet,*

Ex longa & decennali peregrinatione dedicit. Tot autem ac tanta ſunt quę de aſinorum ſtolliditate referuntur, vt ſubinde ſit ad eam redeundum; quam ſi apertius (inquit idem Pierius,) deſeribere Aegyptij voluiſſent, animal omnium maximè docile deligebant, Simiarum quippe gregem, inter quas aſinum vel ſaltare vel tibijs canere; vel etiam diſceptare fingebant, rem quidem tam dictu quàm ſpectatu ridiculam, ſi quæ in ſeceſſu pondus habeat. Aliter frenatum aſinum in huiuſmodi ſignificatum proponebant, quippe quod animal ſit minus idoneum ad diſcendum. Vnde etiam Mathematici eum qui ortu ſuo ſextum decimum Leonis gradum ſortiens ſit, indocilem futurum præſagientes; frenatum aſinum, tunc oriri fingunt, irritam eo modo institutionem futuram indicantes. Nec abſurdum quoq; eſt ſignificatum illud, quod ex vulgi prouerbio deſumptum eſt, cùm præclarè venuſteq; aliquid inchoatum citò deſeritur, currentem aſinum pingere. In ore enim omnium eſt, aſini ſuccuſſationem parum admodum procedere. Iam verò longè diuerſum eſt, quòd apud Hebræos præcipuè Cabaliſticos, aſinus eſt ſapientiæ ſymbolum, cuius quippe ideam conſtituunt Saphiroth, eam afferentes rationem, quòd eum qui ſapientiæ ſit operam daturus, victu admodum tenui, & eo plurimum plebeio contentum eſſe oporteat, cuiuſmodi perſimonia præditum eſſe aſinum ignorat nemo: adhæc penuriam, laborem, plagas & famem patientiſſimè tolerare, neque ad vllam excandeſcere contumeliam, vndecumque illata fuerit: animo eſſe paruum, inopem atque ſimplicem, vt qui nullum inter carduos & lactucam diſcrimen habeat: corde ſit minimè vafro, minimè cupiditatibus contaminato, bile ita careat, vt cum omni animantium genere pacem ſibi perpetuam conſtituerit, nec vllum ſit onus quod detrectet, quod non obſequiosè ſuſcipiat, & ſi ſit opus, pro boue terram proſcindat, plauſtrum trahat, præcipuè verò machinæ maximè omnium neceſſariæ piſtrino æternum ſeruiat, ligna, poma, onera, frugum genus omne comportet, ſit denique totius humanæ commoditatis aſſiduus & infatigabilis miniſter, vt etiam quod aiunt, myſteria portare compellatur. Merito igitur Ammonius Alexandrinus magno Origine & Porphyrio diſcipulis clarus, aſinum his condiſcipulum fertur adhibuiſſe. Neque verecundatus Cleanthes appellatione huiuſmodi, confidentiſſimè reſpondit, aſinus quidem ſum, ſed qui portare poſſum ſarcinam Zenonis. Valebit igitur Ariſtoteles, qui opere de Moribus non quē- H cumque fortem eſſe exiſtimat, qui quacumque toleret vel ignominiam vel calamitatem vel incommodum, virtutemq; vllam negat in patientia ſitam eſſe, homo mollis & delicatus, qui tamen liquidò perſpiciebat, ſi fortitudo partem haberet in patientia, futurum dubio procul vt aſinus animalium fortiſſimus haberetur. Sed reuertor ad hieroglyphica. Receptum & illud eſt, ſeruilem laborem per aſinum clitella inſtratum ſignificare, cuius rei cauſa magis vulgò nota eſt, quàm verbis explicari neceſſe eſt, quippe quòd animal indefeſſi ſit laboris, vnique & perpetuæ onerum vectationi vexationibuſque alijs damnatum eſſe videatur. Sic legitur in Eccleſiaſtico: *Cibus, virga & onus aſino, vt panis & diſciplina & opus ſeruo*. Erat & illud ad bonos mores excogitatum hieroglyphicum, quòd veluti maiores noſtri ſeruos ebrios, lingua pedibuſque titubantes in liberorum conſpectum, ad vitij ludibrium, producebant, quò ipſi diligentiùs cauerent, ne in huiuſmodi turpitudinem inciderent: ita ſacerdotes Aegyptij aſinum inter flores & vnguenta ſtatuebant, quorum nihil ad ſenſum eius pertineret, ex hoc ſcilicet perniciem, quæ potentioribus,

Aſinus inter ſimias.
Aſinus frenatus.
Aſinus currens. G
Sapientiæ typus.
Ariſtoteles taxatus.
Labor ſeruilis.
Aſinus inter flores & vnguenta.

A tioribus, præcipuè aſſentatorum machinis inſidiatur, indicantes, cum inde riſui & ludibrijs om-
nium exponantur, qui enormes adulatorum aſſentationes aucupantur. Plerique enim magni
alioqui viri à Muſis & Gratijs alieniſſimi omnique turpitudinis genere ſpurciſſimi, coram tamen
& dignitatis & eruditionis & temperantiæ non ſolùm commendari patiuntur, verùm etiam
niſi facias, indignantur: Vt verò reliqua proſequamur: Eſt & irriſionis ſignum aſinus, propte-
rea quod rictu labijſque latè diductis, dentibuſque deformiter denudatis irridere videatur. Mu- *Irriſionis ſignum.*
lierem prægnantiam occultantem notare cùm volunt, parientem aſinam pingunt. Hæc enim
impensè cauet, ne vel in conſpectu hominum, quin ne in luce pariat. Sunt item qui mulierem *Mulier prægnantiam occultans.*
conceptum euitantem aut virum admittere nolentem per aſinam & fuſtem inhærentem tergo,
deſignent, propterea quòd ſemen à coitu niſi vapulet, reijciat. Minimè etiam prætereundum
eſt illud quod inſignium pictorum & ſculptorum etiam opere nobilitatum eſt, vt cum virum in *Mulier cõceptum euitans.*
re cumulanda ſolicitum, neque aſſiduos quantumlibet labores declinantem, vxorem verò pro-
digam & ad omnia perdenda diſſipandaq; intentam hieroglyphicè ſignificare vellent, hominem
ſparti funiculum torquentem, illam verò aſelli effigie aſſidentem à tergo & opus quantumcumq; *Vir frugi, vxor prodiga.*
fieret abrodentem effingebant. Hinc prouerbium apud Ionas celebratum eſt, Συνάγει ὄκνος τὴν
B θώμιγγα, *torquet piger funiculum*, vt ſcribit Pauſanias, cuius hæc ſunt verba: *Ex Polygnoti pictu-*
ris hæc etiam eſt. Vir quidam (apud inferos) *ſedet, quem titulus Ocnon eſſe indicat. Factus eſt autem* *Ocni funiculus.*
ad hunc modum, vt ipſe funiculum torqueat, aſtante aſella, quæ quod tortum fuerit, aſsiduè abrodit. Hunc
Ocnum aiunt hominem fuiſſe induſtrium operique intentum, ſed vxorem habuiſſe ſumptuoſam & prodi-
gam, quæ omnia illius labore corraſa mox abſumpſerit. Cognitum autem eſt mihi etiam ab Ionibus di-
ci ſolere, ſi quem conſpexiſſent in re quapiam elaborantem, quæ nihil adferret emolumenti: hic homo
funiculum Ocni contorquet. Picturæ hoc genus Delphis conſecratum fuit. Plinius inter Socratis picto-
ris argumenta, *Et piger* (inquit) *qui vocatur Ocnos, ſpartum torquens quod aſellus arrodit.* Errat
Varro, qui deſidem & ignauum hac pictura ſignificari putauit, cùm laborioſus potius & induſtrius,
ſed cui vxor prodiga, deſignetur, quamobrem aſina, non aſinus in pictura eſt, quod Pauſanias
de induſtria annotauit, authores reliqui neglexerunt. Idem argumentum marmore cælatum, Ro-
mæ duobus viſitari locis, nēpè in Capitolio & in hortis Vaticanis Hermolaus Barbarus teſtis eſt.
Hoc interim admirandum, non ſolùm cur Plinius, vt author adagiorum putat, ſed Pauſanias et-
iam & alij, ipſum hominem Ocnon id eſt pigrum appellauerint potius quàm aſinum, cui conue-
nit tum res ipſa nempe pigritia, tum nomen, cùm onos & ocnos vna tantùm litera differant: &
C Propertius non Ocnon torquere funem, ſed illum ipſum torqueri his verſibus confirmet:

Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno, Aeternuſque tuam paſcat aſelle famem.

Plutarchus in libro de animi tranquillitate: ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοπλόκος, ὄνῳ
τινὶ ποιμένῳ ἐπιβοσκομένῳ καταναλίσκειν τὸ πλεκόμενον. Hoc eſt, quemadmodum apud inferos de-
pictus is qui funem torquet, permittit aſino, vt depaſcens abſumat id quod tortum fuerit: ita
plerique rudes obliuioſi & ſtupidi homines, nulla præteritorum ratione habita, futura ſemper ex-
pectant, & præſentia abolent. Sunt qui in hoc figmento referente Suida prouerbium ὄνου πόκαι
de rebus nullo fine perficiendis interpretētur, vt πόκαι non ipſa aſini vellera ſint ſed funiculi quos
abrodere & quaſi tondere fingitur. Quinetiam prouerbium τὰ ἐν ᾅδου, id eſt, *Quæ apud inferos,*
Ariſtophanis interpres ad eandem fabulam refert; quaſi non in genere ad omnia pertineat, quæ
de inferis poetæ nugantur, vt omnia inania ſomnijſq; ſimilia aptè ſic nominemus. Mihi ſanè qui
primi hæc confinxerunt, Cratinus & Ariſtophanes veterum poetarum & Homeri maximè fabu-
las imitari videntur; qui alias quoque apud inferos pœnas ſimiliter perpetuas & infinitas celebra-
runt, vt cribra Danaidum, Siſyphi ſaxum, & Tithij iecur, & in Caucaſo Promethei: vt hic ipſe
perpetuus in torquendis funibus labor, pœna illius fuerit, qui viuus vel in vxorem luxurioſam, vel
D in meretricem prodigus fuiſſet. Extat verò etiam Alciati emblema hoc titulo. *Ocni effigies*: de his
qui meretricibus donant, quod in bonos vſus verti debeat.

Impiger haud ceſſat funem contexere ſparto
Humidaque artifici iungere fila manu.
Sed quantum multis vix torquet ſtrenuus horis,
Protinus ignaui ventris aſella vorat.
Fæmina iners animal, facili congeſta marito
Lucra rapit, mundum prodigit inque ſuum.

Sed deſino tandem Ocni funem torquere, ſi prius monuero, quod Iones in ſuo adagio θώμιγγα
vocant, id eſt funiculum, (qua voce vſus eſt etiam Propertius) Plinio ſpartum vocari, (quem ſe-
cutus eſt Alciatus,) Plutarcho σχοῖνον id eſt iuncum, qui quidem à ſparto ſpecie differt, eundem
verò funiculorū vſum præbet, vt docet manifeſtè idem Plinius de Sparto agens: *Iunco* (inquit) *Grç-* *Li. 19. c. 2.*
ces ad funes vſos nomine credamus (σχοῖνος & funem ſignificat & iuncum: quomodo & ſpartum nunc

teſtem, nunc plantam, ex qua reſtes fiunt,) *quo herbam appellant, poſtea palmarum folijs philuraque manifeſtum eſt, & inde translatum à Pœnis Sparti vſum perquam ſimile veri eſt.* Sparteos funes Ibericos Horatius vocauit: *Ibericis peruſte funibus latus.* Siquidem Spartum genuinum ſiuè iuncus Ibericus ſiue Hiſpanicus, ad nexus tantùm vtilis eſt, vtpore planè ſine folijs. Eiuſdem ferè ſententiæ erat & aliud Hieroglyphicum, quo pater familias parcus, prodiga autem familia denotabatur. E

Pater frugi familia prodiga. Diodorus enim aſinorum imaginem iſtiuſmodi apud Aegyptios oſtentari tradit, (inquit idem Pierius) aſinum quippe vnum longioris funis nodos complicare, ac alios à tergo clanculũ diſſoluere, vno porro eodemque argumento cum ſuperiori, quod nonnulli Ionicum etiam figmentum putant, cæterùm pictorum & ſculptorum ingenio variatum. Alterum tamen hoc patrem familias frugi, familiam verò prodigam & perditam oſtendit: nimirum enim nodum plicare, ſignificat cõgerere, accumulare, rem facere: diſſoluere verò, diſtruere, diſperdere, atq; prodigere.

EMBLEMATA. SYMBOLA.

Auaritiæ typus. EMBLEMA Alciati de Ocno funem torquente, & aſino eundem derodente, iam recitauimus: & aliud eiuſdem de aſino myſteria portante recitabimus in prouerbijs: Eſt & aliud eiuſdem emblema de aſino in auaros, quod tale eſt: F

Septitius populos inter ditiſsimus omnes,
Arua ſenex nullus quo magis ampla tenet.
Defraudens genium q; ſuum, menſasq; paratas
Nil præter betas duraque rapa vorat.
Cui ſimilem dicam hunc, inopem quem copia reddit?
Anne aſino? ſic eſt, inſtar hic eius habet.
Namq; aſinus dorſo pretioſa obſonia geſtat
Seque rubo aut dura carice pauper alit.

Ex incerto quodam authore deſumptum emblema videtur, cuius hi verſus leguntur in epigrammatis Græcis, titulo εἰς φειδωλόν:

Πολλὰς μυριάδας ψηφίζει Ἀρτεμίδωρος
Καὶ μηδὲν δαπανῶν, ζῇ βίον ἡμιόνου,
Πολλάκις αἳ χρυσοῦ τιμαλφέα φόρτον ἔχουσαι
Πολλὸν ὑποφορτοῦ, χόρτον ἔδουσι μόνον. id eſt, G

Vt vertit Franciſcus Sanctius Brocenſis:

Viuens vt muli ſumptus cum præcauet omnes
Supputat innumeras Artemidorus opes.
Auri ſæpe gerunt ingentia pondera dorſo
Muli, ſed fœnum non niſi gramen edunt.

Elegantiſſimum ſiue ſymbolum ſiue emblema Achillis Bocchij noſtri, in quo aſinario aſino ſuo ſarcinis onuſto hærente in luto, flexis genibus paſſiſque manibus Herculis opem imploranti, Deus reſpondet è nubibus. Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει. hoc eſt: *Tute nunc aliquid agens, poſtea Deos inuoca.* Symboli itaque titulus eſt:

Dii ſuperi præſto facientibus omnibus adſunt.

Deſcriptio autem ſymboli hæc eſt:

Tenaci aſellus quiſpiam infixus luto,
Hærebat, huic ſuccurrere
Agaſo cum deberet, Herculis fidem
Implorat otioſus, &
Aſello inertior ſuo. Tirynthius
Reſpondit, ipſe vt interim
Manum laboranti admoueret, atque ita
Deum adfuturum ſedulo,
Fac ergò quiſquis es, aliquid tute interim,
Deinde inuocato numina.
At optimates Rhintonis exaudiant
Prouerbium id notiſſimum
Alphonſi regis humanitas. Οἱ μὲν παροῦσιν εἶναι, οἷς οὐδὲν μέλει,
Et turpe vitent otium.

Cap. 6. Cæterùm cùm hic de aſino inhærente luto ſit ſermo, obiter Alphonſi potẽtiſſimi Aragonum, Neapolitanorum & Siciliæ regis beneficum in agaſonem facinus recitabo ex Pontani libro de beneficentia.

H

A centia. Is itaque Capuam proficiſcens, cum videret quendam auxilium implorantem, propterea quod aſellus in lutum prolapſus eſſet farina onuſtus, ilico equo deſilijt aſinumque hærentem cœno ſubleuauit: aſinarius verò qui regem prius non nouerat, pertrepidus veniam precabatur. Parui quidem momenti res, ſed quæ nonnullos Campaniæ populos, regi reconciliauerit. Aliud eiuſdem Bocchij emblema de cuculi & Luſciniæ contentione, deſumptum ex apologis Aeſopi, cum titulo: *Index inep-tus.*

Iudex ineptus peſte peior peſſima,
Offenſio aſpera ex inepto iudice:

Author & Muſa colloquuntur.

A. *Dic Muſa quæſo, cur diutius canit*
Coram homine, & accuratius Luſcinia?
M. *Illa & cucullus olim eodem tempore*
Olim canendo, vt aſſolet in maximam
Contentionem fortè quandam venerant,
De ſuauitate cantionis, & quia
B *Lis de ſono erat, aſellus eſt aptiſſimus*
Tum creditus iudex: quod auriculis foret
Præter animantes cæteras maioribus.
Aſellus autem repudiata protinus
Luſcinia, negare enim harmoniam illius
Se intelligere, palmam cucullo adiudicat:
Illa ad hominem appellat, quem vbi videt, ſtatim
Cauſam ſuam agit & diligenter cantat, vt
Ei approbet ſe, ad vindicandam iniuriam
Acceptam ab aſino. Hinc diſcat ergo quilibet
Vitare peius peſte ineptos iudices,
Nec belluinis auribus tam credere,
Prapoſtera vt fiducia, atque offenſio
Naſcatur inde pœnitenda & aſpera.

Huc referri poteſt diſtichon non inuenuſtum de aſino, qui Aeneidem dentibus diſcerpſit:

C *Carminis Iliaci libros conſumpſit aſellus:* *Qualibet res gratia Dei capax.*
Hoc fatum Troiæ eſt, aut equus aut aſinus.

Aſini maxilla aquas effundens cum verbis: Fons inuocantis, apud Cl. Paradinum ſignificat ſimpliciſſimam quamque rem capacem eſſe gratiæ Dei, modò ea diuino eius verbo qui verus viuuſque fons eſt, imploretur. Alluſio eſt ad maxillam qua Samſon inuocato Dei auxilio mille viſos occidit. Vel de aſini mandibula exijſſe aquas, ſignificat Chriſtum dominum noſtrum omnia in pietate fuiſſe facturum, vt ait Franciſcus Georgius in ſuis problematis, nam Samſon (inquit) ad cuius preces egreſſæ ſunt aquæ, ſignificat Chriſtum D. noſtrum Ieſum, mandibula aſini fortitudinem cum pietate, aquæ verò proueniunt a fonte & tribunali pietatis, ſicut ignis prouenit à fonte & tribunali iuſtitiæ ſeueræ. Et aſinus ſignificat pietatem, ſi inuertatur dictio Hebræa Chamor in Recham vt leiunt periti. Vnde & dominus vſus eſt aſina & pullo, dum iret ad fortiter pugnandum pro nobis in Hieruſalem. *To. 1. prob. 423.*

MORALIA. MYSTICA.

D

EXTAT (inquit Philippus Beroaldus noſter) Luciani liber Lucij vel aſini titulo, & L. Apuleij libri vndecim aſini aurei: idem vtriſque argumentum, ſed Apuleius omnia copioſius tractat & multa intermiſcet. Inſtitutum eſt naturam mortalium, & mores humanos obiter deſignare, vt admoneremur ex hominibus aſinos fieri, quando voluptatibus belluinis immerſi aſinali ſtoliditate bruteſcunt, nec vlla rationis virtutiſque ſcintilla in eis eluceſcit. Sic enim homo, vt docet Origines in libris periarchon fit equus & mulus: ſic transmutatur humanum corpus in corpora pecuina: Rurſus ex aſino in hominem reformatio ſignificat calcatis voluptatibus exutiſque corporalibus delicijs rationem recipiſcere & hominem interiorẽ qui verus eſt homo, ex ergaſtulo cœnoſo ad lucidum habitaculum virtutibus & religione ducibus remigraſſe, ita vt dicere poſſimus, iuuenes illicio voluptatum poſſeſſos in aſinos transmutari: mox ſeneſcentes, oculo mentis vigente, cùm virtutes iam matureſcunt, exuta bruti effigie humanam reſumere. Proclus nobilis Platonicus monet multos eſſe in vita lupos, multos porcos, plurimos alia quadam bruti *Intentio librorum Luciani & Apulei de aſino.*

ſpecie circumfuſos. Quod minimè mirari nos oportet, cùm tertenus locus Circes ipſius ſit di- E
uerſorium, in quo animæ aut vnguentis delibutæ, aur pharmacis epotis inebriatæ transfiguren-
tur iu brutas animantes. Pharmaca autem ſunt obliuio, error, inſcitia. Quibus anima conſopi-
ta bruteſcit, donec guſtatis roſis, hoc eſt, ſcientia (quæ mentis illuſtratio eſt, cuiuſque odor ſua-
uiſſimus) auidè hauſta in humanam formam, hoc eſt, rationolem iutelligentiam reuertatur. Hęc
ille. Alij hunc aurenm Apulei aſinum facetiſſimam pulcherrimamque figuram eſſe aiunt irriſio-
nis gentilitiæ religionis, quæque etiam oſtendat nihil eſſe etſi nobis appareat extra omnem cul-
Luxuria indicatur. pam in quo nulla non reprehendenda deliteſcant Immoderatam autem petulantium luxuriam
per aſinum indicari diſcimus in primis ab Ezechiele dicente, *quorum carnes ſunt ſicut aſinorum.* D.
Cap. 23. Gregorius cum dixiſſet Onocentaurorum nomine lubricos figurari & elatos, aſini nomine ait de-
In c. 6 Iob. ſignari luxuriam authoritate prophetę quam reciraui: tauri verò vocabulo ceruicem ſuperbiæ
demonſtrari, quoniam voce dominica de Iudæis ſuperbientibus per Pſalmiſtam dicitur, *Tauri
pingues obſederunt me* Onocentauros ergo eſſe qui ſubiecti luxuriæ vitijs, inde ceruicem erigunt,
vnde hmiliari debuerant. Qui carnis ſuæ voluptatibus ſeruientes, expulſa longè verecundia,
non ſolùm ſe amittere rectitudinem non dolent, ſed adhuc etiam de opere confuſionis gaudent.
Aliàs quia aſinus amorem carnalem indicat, à Propheta ſcriptum ait: *Non arabis in boue & aſino:* F
In cap. 11. Reg. 1. li. 5. Et mox in expoſitione horum verborum; *Aſinus Amelech interficiendus eſt*, docet honeſtatem
thalami debere mundam eſſe ab omni obſcænitate turpitudinis: Quid ergo (inquit) aſinus, niſi
Lib. 6. in c. 15. aperta nequitia fornicationis accipitur? Quoſdam enim diabolus in apertum fornicationis inne-
hit, quibuſdã per fraudes illudit. Aſinus etiam aliena opera portare conſueuit. Doctor verò gen-
Amor carnalis. tium dum virum ſui corporis poteſtatem non habere, ſed mulierem docuit: item nec mulierem
ſui corporis habere poteſtatem, ſed virum: quid aliud quàm aliena opera eos portare iuſſit? Aſi-
Fornicatio. ni ergo nomine, robur coniugalis copulæ deſignatur; quia electi coniuges inuicem onera ſua for-
Coniugalis copula. titer portant, ne per carnis infirmitatem in fornicationis barathrum corruant Aſinus ergò inter-
ficiendus eſt, ſed Amelechita; quia copula coniugis in honeſtate thalami roboranda eſt, ſed à tur-
pitudine interficienda. Debent quidem coiunges debitum ſibi inuicem reddere, ſed turpiter con-
uenire non debent. Aſinus ergò Amelech interficitur, cùm in nobis coniugibus charitas tenetur
honeſtæ copulæ, ſed omnis obſcœnitas vitatur in turpi coniunctione. Omnia igitur Amelech
demoliri iubentur quia qui caſtè proponunt viuere, de blandimento carnis in ſe aliquid retinere
Lib. 3. in 1. Reg. 19. non debent. Et rurſus exponens illud; *Perierant autem aſinæ Cis patris Saul, & dixit Cis ad Saul fi-
lium ſuum: Tolle tecum vnum de pueris & ſurgens vade & quære aſinas &c.* Cis qui durus (inquit) G
dicitur, non ſolùm electos eius, ſed ipſum etiam redemptorem ſignificat. Nemo enim ſibi durior
extitit. Huius namque duritiæ aſperitatem inſinuans, ait: *Verè languores noſtros ipſe tulit, & do-
lores noſtros ipſe portauit.* Mori enim mortalibus non eſt pati paſſibiles damnatæ naturæ. Ille er-
gò ſibi durus vehementer extitit, qui in ſe vnde pateretur non habuit, ſed vt nos patiendo libera-
Aſinæ peccatrices. ret, in quo ſibi durus eſſet, & pati poſſet, dignanter aſſumpſit. Aſinæ Cis ſunt animæ peccatrices.
Quia etiam in fide redemptoris regeneratæ ſunt, duræ eſſe dicuntur: perditæ autem aſinæ quia
per immunditiam ab eius ſunt ſeruitio ſeparatæ. Hinc eſt enim quod ad paſſionem tendens, ab-
ſolutæ aſinæ & pullo inſedit: vt patenter oſtenderet, quia ad hoc pati venerat, vt peccatoribus
ſubueniret. Pereuntes namque aſinas ſe quærere fatebatur, cùm dicebat: *Venit filius hominis
Matth. 21. Luc. 19. quærere & ſaluum facere quod perierat.* Has aſinas & per ſemetipſum quæſiuit & adhuc prædica-
tores ad quærendum mittit. Dicit ergo Cis filio ſuo, vt aſinas quærat, quando electorum cordi-
bus ſpiritali inſpiratione redemptor imperat, vt in prædicationis miniſterium pergant. In prædi-
cationis autem officio pergentes qui ſolum ſpiritalem ſenſum ſecum debent ducere, vnum de
pueris tollere iubetur. Vnum namque puerum tollit, qui dum ad præbendam alijs formam vi-
uendi pergit, in omne quod agit, ſpiritualis eſt, &c. Quærens ergò aſinas vnum de pueris tollit. H
quando is qui nouiter animarũ lucra quærere incipit, quæ agere putat omnia ſpiritualiter agere
diſponit. Inuenire autem aſinas, eſt peccatores in luce ſanctitatis conuerſos aſpicere. Nam velut
perditæ aſinæ non inueniuntur, quando in tenebris reproba corda ſe obruunt. Et quia per quinq;
ſenſus corporis ad eaſdem peccatorum tenebras decidunt, quinque regionibus non inueniendæ
perquiruntur. Vnuſquiſque etenim vbi per peccatum proijcitur, ibi occultatur, & quaſi perdi-
tus vbi ſit neſcitur, quando iuſtitiæ lucem, in qua eum Deus poſuit, derelinquit, &c. Perditur
ergo homo cùm peccat; inuenitur autem, cum peccatum aduerſum ſe iam pœnitendo pronun-
ciat. Saul autem qui aſinas quærens non inuenit, eruditi quidem prædicatoris perſonam deſi-
gnat, ſed nouiter incipientis; quem profectò omnipotens Deus prædicationis fructum afferre
Cap. 1. non patitur, ne vilem conuerſionem æſtimet, dum leuiter conuertere eos ad dominum poteſt.
Dei contemptor. D. Baſilius declarans illud Eſaiæ: *Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui: Iſrael
autem me non cognouit, & populus me non intellexit.* Boui (ait) & aſino comparatur dei contemptor.

Neque

A Neque enim cum in honore eſſet, intellexit, quare comparatur iumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt eis. Equidem tales ſunt, qui non recta ratione ſed pro affectionum impetu ſuam inſtituunt vitam, à vacuitate rationis tranſuerſim abrepti ad pecuniam & brutalem vitam. Ad exprimendam verò ſimilitudinem, ea aſſumpſit animalia quæ nobiſcum educantur & vernacula conſuetudine notiora ſunt, vt vel ſuppudeſcamus iſtis deprehendi inſipientiores, & ad ea collati minus obtinere beneuolentiæ, quam refundamus in poſſeſſorem noſtrum. Bos ſiquidem nobis mancipatus eſt ad agricolationem vt cooperetur, qui & ſui paſtoris vocem intelligit, cumque agnoſcit, qui pro conſuetudine ſibi porrigit pabulum. Aſinus vel non iuſſus rectà contendit ad conſueta ſtabuli ſui loca. Quod ſi his vtique rationis expertibus tanta in eſt familiaritas erga ſuum prouiſorem; quantam dilectionis menſuram erga Deum, par eſt repoſci à rationali creatura? Obſerua autem, quia teſtimonio iſtius ſcripturæ probatur bos præ aſino pleniorem obtinere intelligentiam. Bos enim ſuum nouit poſſeſſorem: aſinus autem præſepe, idque ſolum docente ſcriptura, quo animal ſit ſuffarcinando ventri dentitium, eoque locum agnoſcit & ſolùm ſuæ voluptati deſtinatum. Bos verò nonnullam habet & eam vtilem intelligentiam propriæ honeſtatis ac boni. Hinc factum, vt cum animalia ſint nullam habentia inter ſe familiarem conſuetudinem, vetitum

B ſit in Deuteronomio arare in boue & aſino, in vnum, hoc eſt, eum qui ſit exprompto animo & laborum toleranti connectere, ei qui ſit voluptatum amantior & captiuus tenetur affectibus. Non enim de bobus cura eſt Deo, ſed id noſtri cauſa ſcriptum eſt prorſus. Contrà autem aliquo loco copulantur: Beatus enim qui ſeminat ſuper omnem aquam, vbi bos & aſinus calcant, hoc eſt qui ſermone ad docendum appoſito, exuſcitat vim animæ generoſam ac laborum patientem, nec eius obſequitur voluptatibus. Quemadmodum enim aſinus animal geſtandis oneribus natum: ſic & concupiſcibilis portio animæ onere peccatorum prægrauata peſſum it ac præcipitatur. Equidem bos ſuum nouit poſſeſſorem: Iſrael autem me non nouit ſuum creatorem. Et aſinus præſepe agnouit ſui domini: Iſrael autem me non intellexit. Et præſepia quidem multa ſunt, ac certè aſinus nuſquam aberrat à præſepi ſe poſſidentis. Et paulò pòſt. Peculiari quidem ſimilitudine bouis expreſſus eſt Iſrael: aſini autem ſimulacro ſimplex ac rudis popellus. Quantò enim differt bos ab aſino, tantidem eſt diſcriminis, ſi Iſraël cum vulgo componatur, qui populus appellatur abſolutè. Cur verò aſinæ nomen carni noſtræ conueniat, rationem quodammodo reddit Origenes his verbis: Quid eſt aſcendiſſe ſuper iumentum? Corpus hoc meum iumentum eſt: ad adiumentum enim & ad miniſterium datum eſt: ego autem ſum, id eſt interior homo qui aſcendi ſu-

Aſinæ nomen cur carni noſtræ conueniat.

C per iumentum hoc, cui dicitur, vt benedicam dominum. Si ergò verè aſcendiſti ſupra corpus & ſuperios effectus corporalibus deſiderijs, & metus corporis tui freno mentis & interioris hominis moderamine gubernantur, de te dicitur, quia aſcendiſti ſuper iumentum hoc, cui dicitur, vt benedicas dominum. Quid autem eſt quod ſequitur? *ſuper vehicula ſedentes & ſuper aſinas refulgentes.* Quid ſibi videntur aſinæ refulgentes? Dicit enim ſcriptura, quia oporteat benedicere dominum eos qui ſedent ſuper vehicula & ſuper aſinas refulgentes. Mihi velut in locis ita difficilibus tale aliquid videtur, cùm iumentum hoc, hoc eſt, corpus meum, ſub iugo venerit verbi Dei, tunc vehiculum corporis mei reſplendere incipiet, & aſina hæc id eſt caro mea tunc refulgere dicetur, cùm caſtitatis ac pudicitiæ fuerit ſplẽdore decorata. Et ita rectè dicitur aſina ſedens ſuper aſinam reſplendentem dominum benedicere & in medio lætantium laudare Deum. Ad hanc laſciuiam petulantiamque reſpiciens D. Hieronymus, aſellos bipedes vocabat eos, à quibus reprehendebatur, quòd dixiſſet virgines debere ſæpius cum mulieribus eſſe quàm cum maſculis. Quod verò ſimplices perfectiſſimis adhærentes, eorum intellectu paſcantur, docet D. Gregorius in explicatione horum verborum. *Boues arabant, & aſinæ paſcebantur iuxta eos & irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia & pueros percuſſerunt gladio, & euaſi ego ſolus, vt nunciarem tibi.* Quid in figura (inquit)

Homil. 6. in c. 5. Iudic.

Aſelli bipedes.

Simpliciter viuẽtes deſignati.

L. 2 ca. 18. in Iob. c. 1.

D per boues, quàm benè operantes: quid aliud per aſinas, quàm quoſdam ſimpliciter viuentes accipimus? quæ bene iuxta boues paſci dicuntur, quia mentes ſimplicium etiam cum alta capere non poſſunt, eò magis vicinæ ſunt, quo & fraterna bona ſua per charitatem credunt, cumque inuidere alienis ſenſibus neſciunt, quaſi in paſtu ſe minimè diuidunt. Simul ergo ſe aſinæ cum bobus reficiunt, quia prudentibus coniuncti tardiores eorum intelligentia paſcuntur. Significant item aſinæ eidem ſimplices cogitationes. Cum enim in declaratione horum verborum: *Quinquaginta quoque iuga boum & quingentæ aſinæ*, dixiſſet nos quingentas aſinas poſſidere, cùm laſciuientes motus reſtinguimus, & quicquid in nobis carnale exurgere appetit, ſpiritali cordis dominatu refrenamus: addit, vel certè aſinas poſſidere, eſt cogitationes intra nos ſimplices regere. Quæ dũ in ſubtiliori intellectu currere non valent, quo quaſi pigrius ambulant, & fraterna onera mãſuetius portant. Sunt namque nonnulli, qui dum alta non intelligunt, per exteriora conuerſationis opera ſe humilius premunt. Benè ergo per aſinas (pigrum quidem animal, ſed tamen portandis oneribus deditum) ſimplices cogitationes accipimus; quia dum noſtram plerumque ignorantiam cognoſci-

Benè operãtes.

Simpliciter viuentes.

L. 1. in c. 1. Iob. c. 14.

Cogitationes ſimplices.

cognoſcimus, leuius onera aliena toleramus. Cumque nos quaſi ſingularis ſapientiæ altitudo non eleuat, ad perferendam alieni cordis inertiam mens ſe noſtra æquanimiter inclinat. Rectè autem ſiue iuga boum ſiue quingentæ aſinæ referuntur, quia vel in hoc quod prudenter ſapimus, vel in hoc quod humiliter ignoramus, dum æternæ pacis requiem quærimus, quaſi intra iubulei numerum tenemur. Diuus Hieronymus etiam, aſinum pupillorum abigere, vt eſt apud eundem D. Iobum, ſignificare ait ſimplices in hæreſim trahere qui ſunt in eccleſia, velut portantes onera, cum ſuis laboribus fideles eccleſiæ ſuſtentent. Id faciunt hæretici, cùm gentilem venientem ad fidem, auertunt. Et Eucherius ait per aſellum quem inſedit dominus fidelium ſimplicitatem exprimi, plebem ſcilicet quæ dei notitiam non habebat, quam Chriſtus regendo & præſidendo ad Hieruſalem, hoc eſt, ad pacis conſpectum adducit. Iure verò in primis aſinis ſimiles cenſentur *Homines inertes.* homines inertes, qui vt omnium ignauiſſimi nihil boni agunt, at ſomno tantùm deſidiaque detinentur oppreſſi. Piger aſinus (inquit D. Ambroſius) & expoſitus ad prædam, quid aliud docet, quàm nos viuaciores eſſe debere, nec deſidia corporis animique pigreſcere, confugere ad fidem quæ opera grauia alleuare conſueuit. Sic & Ioannes Arboreus in declaratione huius ſententiæ: *Prouer. 26.* *Flagellum equo & chamus aſino, & virga in dorſo imprudentium:* non minus ait indigere imprudentes & peruerſos flagellis & ſtimulis, quàm equus indomitus & piger aſinus, & licet flagris cæſi non reſipiſcant, nec emendentur, eorum tamen ſupplicia alijs terrorem incutere, quibus a lapſu præcauebunt, & à multis vitijs reuocabuntur. Poſſe item equo & aſino ſignificari ſuperbos & lu- *Superbi & luxurioſi.* xurioſos, qui cùm acriter à domino caſtigantur, nonnunquam reſipiſcentiam agunt, & vitam in melius commutant. Vnde illud (inquit) Pſalmographi; *In chamo & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te.* Superbiam autem per aſinum indicari, etiam Eucherius ſcribit, & in hoc ſenſu interpretatur hunc ſacrum locum: *Facta eſt autem fames magna in Samaria, & tam diu ob- 4. Reg. 22. ſeſſa eſt ciuitas, donec venundaretur caput aſini lxxx. argenteis.* Fame nimirum Samariæ illata inopiam indicari verbi Dei, ſiue egeſtatem fidei, per quam diabolus ante aduentum Saluatoris Dei populum concluſerat: caput aſini lxxx. argenteis venundatum ſignificare ſuperbiam, quæ initium eſt omnis peccati. Per aſinum enim quòd immundum animal eſt, omnia vitia diaboli præfiguraſſe non eſſe dubium aſſerit, quorum, vt dictum eſt, caput eſt ſuperbia. Hanc reprobos omnes neglecto decalogo legis in cibo maluiſſe ſumere quàm panem verbum Dei. Cùm itaque immundum animal ſit aſinus, ipſam etiam indicat immunditiam, vnde eſt quod in Exodo *Immunditia.* *primogenita aſinæ iubetur permutari oue*, hoc eſt, vt exponit venerabilis Beda immunda vitæ primordia ad innocentiæ ſimplicitatem (quæ per ouem indicatur,) conuertere, vt poſtquam omnia illa peccator egit, quæ immunda dominus reſpuit, ea iam agendo proferat, quę de ſacrificio mun- *Lib. 2. de Cain & Abel.* do imponat. Idem & apud Iſidorum legas. Eſtque hæc genuina ad literam declaratio, vti & Ambroſius ait: Cæterùm ſi quis (inquit hic) ſenſum ſpiritalis legis altius proſequatur, conſiderabit quòd aſina laborioſum animal ſit, ouis fructuoſum. Fructu ergo dicit mutandum laborem, vt finis operis ſui ſit fructus. Sic & interpretatur Philo Iudæus in libro de ſacrificio in hæc verba: *Omne aperiens vuluam aſini, permutabis oue:* ac ſi dicat (inquit) omnem laborem permutabis pro- *Labor.* fectu. Laborem enim aſinus ſignificat animal patiens: profectum verò ouis, ſicut vox Græca πρόβατον indicat. Submonemur autem his, ne ſegnes ſimus in ſtudijs artium cæterorumque quæ meditatione diſcimus: ſed accuratiſſimè præparata mente ſubſiſtamus fortiter aduerſus omnem laſſitudinem, denuſque operam, ne labor coniunctus ſit cum negligentia & vt vſque proficiendo ad glorioſam finem perueniamus: Propter profectum enim labor ſuſtinendus eſt. D. Ambroſius etiam hoc modo exponi poſſe ait: Omnem laborem tuum, omnem induſtriam puro & ſimplici commendabis affectu. Errans verò aſinus aut ſub onere iacens, vt eſt Exod. 29. ſignificat laborantes ſub cura maiorum, & per obedientiam laborum onera portantium, vt exponit Clemens *Immunditia.* Alexandrinus. Reuertor modò vnde digreſſus eram, ad immunditiam. Eſt autem aſinus naturaliter immundus propter carnis malitiam, id quod docet inter alios D. Chryſoſtomus, explicans *Cap. 7.* hoc Geneſios, *Ex puris autem ſeptena, ex impuris verò bina, &c.* Aſinum (inquit) immundum cenſemus, quamuis leguminibus tantùm paſcatur; alia autem quadrupedia cibo conuenientia putamus, etiamſi immundo alimento paſcantur; ita ſcientia à Deo nobis ſuppeditata, horum eſt *Lib. 17. in ca. 26. Iob.* doctrix D. Gregorius per hanc aſini immunditiam fidei interpretatur penuriam, namque citatis his ſacris verbis: *ſi quis aperuerit ciſternam & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos vel aſinus in* *Fidei penuria.* *eam, dominus ciſternæ reddet pretium iumentorum:* nihil aliud ait eſſe, aperire ciſternam, niſi intel- lectu valido, ſcripturæ Sacræ arcana penetrare: per bouem verò & aſinum, mundum ſcilicet *Exod. 21.* & immundum animal, niſi fidelem quemque & infidelem accipi. Qui ergò ciſternam fodit, cooperire debere, ne illuc bos vel aſinus ruat, id eſt, (inquit) qui in ſacro eloquio iam alta intelligit, ſublimes ſenſus coram non capientibus per ſilentium tegere, ne per ſcandalum mentis, aut fidelem paruulum aut infidelem qui credere potuiſſet, interimat. Iam verò aſinus cadens in

ciſternam

A ciſternam non ſolùm vt dictum eſt, exprimit infidelem qui forſitan acceſſiſſet ad fidem, niſi imperitia concionatoris obſuiſſet, ſimplicem præterea, perductum in errorem. Cur modò hoc potius quàm alio iumento vehi voluerit Saluator noſter, duplicem teſte D. Chryſoſtomo prophetiam, alteram opere, alteram verbis adimplebat: opere quidem quòd ſuper aſinam ſederit; verbis verò quia ſcriptum eſt à Zacharia quòd in aſina ſicut rex ſedebit. Cum igitur id veluti ſcriptũ eſt, alterius ipſe propheticæ dabat initium, quæ futura erant ipſis factis ſignificando. Immundatum enim vocationem gentium & quod in ipſis requieſcet, & venient & adorabunt eum, res iſta ſignificabat: ita prophetia prophetiæ ſucceſſit. Mihi verò (ait) non idcirco ſolùm in aſina ſediſſe videtur, verumetiam, vt viuendi philoſophia nos erudiret, ita ſimul & prophetias adimplebat: & dogmata veritatis plantabat, & viuendi præcepta exemplis præbebat & affirmabat. Regulas enim nobis præbet, ne maiora quàm neceſſarius vſus exigat, requiramus. Itaque quando etiam naſcebatur, non magnificas ædes, non locupletem matrem ſed pauperrimam & fabro deſponſatam elegit, & in tigurio naſcitur, & in præſepio ponitur, &c. Quibus etiam nunc, quoniam iumentis opus eſſe imbecillioribus non ignorabat, modum exemplo dedit, ne aut equis aut mulis

Chriſtus cur aſina vehi voluerit.

Hom. 97. in Matth. c. 20.

iunctis ſublimes feramur, ſed aſino quando res cogit, inſidere; neque vlterius progredi, ſed vbi-

B que neceſſitate vſum terminare. Sed videamus iam tam verborum quàm rerum prophetiam: quę igitur eſt illa? Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, aſcendens ſuper iugalem, & pullum nouum: non currus vt cæteri reges agens, non vectigalia exigens, non elatus tumore, nec ſatellitibus conſtipatus: ſed magnam vndique monſtrans humilitatem. Interrogetur ergò Iudæus, quis nam regum aſina vectus Hieroſolymam intrauit? neminem profectò præter Chriſtum dicere poſſunt. Hæc faciebat, vt quemadmodum diximus, figuris ventura ſignificaret. Hic enim eccleſia & nouus populus olim immundus per pullum ſignificatur, qui poſtquam in eo Ieſus quieuit, ab omnis ſorde liberatus, mundus effectus eſt. Perpende autem examuſſim imaginem eſſe conſeruatam. Diſcipuli quippe iumẽta ſoluunt, quoniam & nos & illi per Apoſtolos vocati & adducti ad Chriſtũ ſumus, & noſtra fides in zelum illos deduxit: idcirco aſina pullum ſuum ſequi perſpicitur, quoniam poſtquam in gentibus Chriſtus ſedebit, tunc & Iſraëlitæ zelantes venient: quod Paulus ſignificans dicebat: *Quia cæcitas ex parte Iſraeli accidit, quouſque plenitudo gentium intraret & ſic vniuerſus Iſrael ſaluabitur.* Quod enim figura hæc factum prophetiæ figurabat, à dictis manifeſtum eſt. Niſi enim ita eſſet, non tanta cura certè propheta pulli etiam ætatem prædixiſſet. Illud etiam diſcimus, quemadmodum nemo tunc apoſtolos, ne abducerent iumenta, detinuit ſic nul-

Chriſti humilitas.

C lus vetare potuit, ne gentes ab idolatria remouerentur. Non autem in pullo nudo, ſed ſuper Apoſtolorum iniectas veſtes inſedit. Poſteaquam enim pullum adepti eſſent, vniuerſa iam à ſe præbent, ſicut & Paulus dicebat: Ego autem libentiſſimè impendam, & expendar ipſe pro animabus veſtris. Tu verò ſubitam pulli domationem admirare, quomodo dum eſſet indomitus, & fræni omnino expers, non reſilit, nec reluctatus eſt, ſed quiete quaſi aſſuetus ferebatur. Gentium enim obedientia hinc ſignificatur, & repentina in meliorem vitam mutatio: quæ omnia illis verbis facta ſunt: Soluentes adducite mihi: ita inordinata in ordinem, & immunda ad mundiciem redacta ſunt. D. Hieronymus verò per aſinam & pullum eius intelligi ait vtrumque populum, circumciſionis & præputij, quorum prior grauiſſimum legis portauerat iugum, ſicut in actis Apoſtolorum ſcriptum eſt: *Nec nos & patres noſtri potuerunt portare legis graue iugum.* vnde & Paulus ſcribit ad Galatas qui circumcidi volebant: *Stare & nolite iterum iugo ſeruitutis contineri.* Pullus autem nouus, gentilium multitudo frena non habens legis, nec rectus ab aliquo, ſed ſemper in præcipitijs & in voraginibus idolatriæ eliſus atque cõfractus, domini ſeſſione didicit ambulare & rectam viam ingredi. Et rurſus: Alligata (inquit) erat aſina multis vinculis peccatorum. Pullus quoque laſciuus & frenorum impatiens cum matre (ſecundum euangelium Lucæ) multos ha-

1. Corint. 12.

Gentium obedientia.

In commẽt. Ezech. c. 9.

Populus circumciſionis, & præputij.

In commẽt. in cap. 21. Matth.

D bebat dominos, non vni errori & dogmati ſubditos: & tamen multi domini qui ſibi poteſtatem illicitam vendicabant, videntes verum dominum & ſeruos eius veniſſe, qui ad ſoluendum miſſi fuerant, non audent reſiſtere. Diuus verò Auguſtinus pullum aſinæ, in quo nemo ſederat, intelligi ſcribit populum gentium qui legem domini non acceperat: aſinam verò, quia vtrumque iumentum adductum eſt domino, plebem eius quæ veniebat ex populo Iſraël, non indomitam planè, ſed quæ præſepe domini agnouit. Aliàs rurſus feria videlicet quinta poſt quartam dominicam in quadrageſima agens de aſina Balaam, aſinam hanc interpretatur eccleſiam, quæ prius portabat Balaam; nunc autem Chriſtum, ex quo ſoluta eſt à diſcipulis & à quibus innexa erat vinculis relaxata, vt filius Dei ſederet ſuper eam, & cum ipſa ingrederetur ſanctam ciuitatẽ Hieruſalem; ſicut ſcriptum eſt, *Noli timere filia Sion, ecce rex tuus venit tibi mitis & ſedet ſuper ſubiugalem*, id eſt, aſinam: Aſinam, credentes ſine dubio ex Iudæis dicit, & pullum nouellum eos profectò qui ſunt ex gentibus credentes. Et rurſus feria ſexta poſt primam dominicam in quadrageſima de immolatione Iſaac exponens hæc verba Dei: *Dixit ergo dominus ad Abraam: Tolle filium*

Populus gentium.

In Ioã. c. 12

tuum

tuum quem diligis Iſaac, & offeres eum, mihi in holocauſtum ſuper vnum montium quem monſtrauero E
tibi. At ille ſurgens ſtrauit aſinam & tulit ſecum duos pueros & Iſaac filium &c. Abraham ait ty-
pum habuiſſe dei patris, Iſaac verò Saluatoris, duos illos pueros populi Iudæorum, qui pro eo
Synagoga. quod in Chriſto non erant credituri, ideo ad locum vbi immolandus erat, aſcẽdere vel perueni-
Lib. 1. de re non poterat. Aſinam verò illam ſignificare ſynagogam. At verò D. Ambroſius ad ea verba:
Abra. *Sedete hic cum aſina, ego autem, &c.* meritò ait populi typum eſſe in aſina, quia & veritas (inquit)
in pullo aſinæ. In hoc enim animante figurari populum gentilium, antè oneri ſubiectum, nunc
Chriſto ſubditum. Iſaac ergo Chriſti paſſuri typum eſſe. Venire in aſina, vt crediturum natio-
num populum ſignificaret: ideoque dominum cùm ad ſubeundam pro nobis paſſionem veniret,
pullum aſinæ ſoluiſſe, quem ipſe conſcientia mitem ac manſuetum iam Chriſto ſua terga creden-
tem, aſcenderat. Et in commentario ſuper Lucam: Expedit (inquit) ei vt ſuſpendatur mola aſi-
naria in collo eius, & demergatur in profundum maris. In diuinis quidem ſcripturis, non verbo-
rum ſeriem, ſed rerum pondus examinare debemus. Plus enim proficit ad reprimenda peccata,
inauditi generis atque deformis beluina quædam pompa ſupplicij. Tamen ne cui hinc quoq;
ſcandalum generetur infirmo, nonocioſè ſimul poſitam putamus molam aſinariam, collum homi-
nis, profundum maris. Etenim cùm aſini typum populus gentilis acceperit, nonne tibi videtur F
tanquam molam aſinariam voluere, quamdiu imperitiæ ſuæ errore verſatur? Naturæ quidem
vinculis alligatur, vt verbum emolat, deum quærat, ſed opertæ mentis cæcitate ſuffuſus eſt, vt
vultum animi erigere ad deum & oculos cordis aperire non nouerit. Et ideo ſine vlla curſus ala-
critate veſtigijs in ſe ſæpe redeuntibus inultus vſui laborat alieno. Tamen qui molam voluit, con-
ſumandi aliquando finem operis habet, & exuendæ ſpem gerit cæcitatis. Cui verò mola ad col-
lum ſuſpenditur, portat lapidem qui portare iugum domini recuſauit. Aſinus ergò ad molam, cæ-
cus ad lapidem, gentilis ad ſaxum, qui adorat, quem non videt, nec agnoſcit. Deus enim non
in manu factis habitat, nec in ſaxo agnoſcitur ſed in ſpiritu. Vterque populus igitur & gentilis &
Iudæus pompa quædam ſermonis huius exponitur: ſed vehementior in Iudæos pœna decernitur.
Gentilium enim memoria ſeculi huius fluctibus obruitur, & cœno mundi huius abolebitur, qui
interea quæ non ſunt, eſſe voluerunt, & alienati à ſcientia dei tãquam in profundum maris merſi
ſunt, &c. Et rurſus de aſina & pullo adductis Saluatori: In caſtello erat, & ligatus erat pullus
cum aſina, non poterat ſolui niſi iuſſu domini. Soluit eum manus Apoſtolica. Talis actus, talis vi-
ta, talis gratia. Eſto talis, vt tu poſſis ligatos ſoluere. Nunc conſideremus qui fuerunt illi, qui er-
rore, detecto de Paradiſo eiecti, in caſtellum ſunt relegati. Et vides quemadmodum quos mors G
expulerat, vita reuocauerit. Et ideo ſecundum Matthæum & aſinam & pullum legimus, vt quia
in duobus hominibus vterque fuerat ſexus pulſus, in duobus animalibus vterque reuocetur. Er-
go illic in aſina, matrem quaſi Euam figurauit erroris, hic autem in pullo, generalitatem populi
gentilis expreſſit, & ideo pullo ſedet aſinæ. Bene in quo nemo ſedit, quia nullus antequam Chri-
ſtus nationum populos vocauit ad eccleſiam. Denique ſecundum Marcum ſic habes. *Quem ne-*
Cur pullo *mo adhuc ſedit hominum.* Alligatus autem perfidiæ vinculis tenebatur iniquo adductus domino,
ſederit errore famulatus, ſed dominatum vendicare ſibi non poterat, quem reum ſibi fecerat non natura
Chriſtus. ſed culpa &c. Beda item exponens illud, *Non arabis in boue ſimul & aſino*, duos hiſce verbis po-
pulos indicari aſſerit. In bouis etenim nomine populum ſub iugo legis accipi, in aſino autem po-
pulum gentilem vſque ad euangelium. In boue autem ſimul & aſino arare, qui ſic euangelium
recipit, vt Iudaicarum ſuperſtitionum quæ in vmbra & imagine præceſſerunt, ceremonias non re-
Stultorum linquat. Adhæc in boue bene operantium vitam ſignari, in aſino ſtultorum vecordiam. Ergo in-
vecordia. ſimul & aſino non arandum, eſſe factuum ſapienti in prædicatione non ſociandum, quoniam ne-
queat æqualiter enunciare verbum dei. Sic & D. Cyrillus in declaratione huiuſce ſentẽtiæ Iſaiæ.
Beati ſerentes ſuper omnem aquam, vbi bos & aſinus calcant: Aquam ait à ſcriptura diuino ſpiritu H
proditam, diuinum & cæleſtem ſermonem appellari & ſanctorum miſtarum prædicationem.
Aſinum & bouem qui in iſtiuſmodi qua calcant, Iudæorum populum eſſe & gentium. Iuſtificaſſe
enim Deum circumciſionem ex fide & præputium per fidem. Boui autem aſſimilari Iudæorum
gentium: mundum enim animal eſt ſecundum legem, Bos & oblatus eſt in odorem bonæ fragrã-
tiæ Deo: aſinus autem immundus: Et quidem cum primogenia animantium iuſſiſſet offerri Deo:
Sacrificabis enim mihi (inquit) *omne primogenitum aperiens vuluam:* reiecit aſinum ſic dicens: *Om-*
ne aperiens matricem aſini mutabis oue. Verùm enimuero etiamſi impurus fuerit, propterea quòd
errauerit fortè gentium populus, tamen ſanctificatum eſſe per fidem. In Chriſto enim ſanctifica-
tum eſſe & vetera peccata ſacroſancto baptiſmo abluiſſe, & promiſcuè cum Iudæis iugo Seruato-
ris noſtri ſubiectum eſſe. Similiter quoque Iuſtinus Martyr in libro de veritate Chriſtiana inter-
pretatur hoc: *Ligans ad vitem pullum ſuum & ad capreolos pullum aſinæ ſuæ.* His enim verbis ait, cum
operum quæ in priore Seruatoris aduentu facta ſunt tum gentium, quæ in eum crediture erant,

A prænuntiationem fuiſſe. Hæ ſiquidem (inquit) pullus fuere qui neque clitellas geſtauerit, neque iugum ſuper ceruicibus ſuis habuerit, donec Chriſtus iſte cùm veniſſet, diſcipulos ſuos ablegauit, & per ipſos eas in diſciplinam ſuam recepit: atque illæ iugum verbi eius ferentes, tergum ad ſuſtinenda omnia obiecerunt, eorum bonorum quæ ab ipſis expectantur & ab eo ſunt promiſſa, conſequēdorum gratia. Porro quod aſinam ſubiugalem cum pullo ſuo ſpiritus propheticus vnà cum Patriarcha Iacob nominauit, atq; ea ipſe & diſcipuli eius ſunt vſi, vtrumque enim iumentum adducere iuſſit, prædictio fuit eorum qui etiam ex ſynagoga, ſimul cum ijs, qui ex gentibus venere, in eum credituri eſſent. Diuo autem Chryſoſtomo aſina & pullus eius etiam ſunt Iudæi & gentes. Iudæa enim (inquit) eſt mater gentium. Sic enim dicit ad eam Deus per Eſaiam prophetam: *Et conſtituam principes tuos ſicut antea & conſiliarios tuos ſicut ab initio: Et tunc vocaberis ciuitas iuſtitiæ & mater ciuitatum, id eſt eccleſiarum, fidelis Sion.* Propter quaſdam tales ſimilitudines, animalibus his aſſimilati ſunt homines, Deum vel Dei filium non cognoſcentes. Eſt enim animal hoc immundum, & præ cæteris penè iumentis magis irrationabile & ſtultum & infirmum & ignobile & oneriferum magis: ſic fuerunt & homines ante Chriſti aduentum idolatræ, paſſionibus diuerſis immundi & irrationabiles, verbi ratione carentes, quantum ad Deum ſtulti, &c. Et mox

Homil. 37. in cap. 21. Matth.

Aſina & pullus quid ſignificent.

B rurſus: Dominus noſter aſcendens ad mortem Hieroſolymam, magnam gratiam pacis & concordiam mundo vniuerſo quaſi in teſtamento reliquit. In myſterium enim gentium futurarum ſedens ſuper aſinam & pullum eius intrauit in templum & ſic gentes Iudæis coniunxit. D. Auguſtinus per iumentum, cui inſedit Saluator noſter manſuetudinem indicari oſtēdit. Iumenta manſueta (inquit) vult habere dominus. Eſto iumentum domini, id eſt, eſto manſuetus. Sedet ille ſuper te, ipſe regit te, noli timere ne offendas & eas in præceps. Infirmitas quidem tua eſt, ſed attende quis tibi præſideat. Pullus aſini es, ſed Chriſtum portans: nam & ille in pullo aſini venit ad ciuitatem & fuit illud iumentum manſuetum. Nunquid laudabatur iumentum illud? nunquid iumento dicebatur, Oſanna fili Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini. Aſellus portabat, ſed ille qui portabatur, à præcedentibus & conſequentibus laudabatur. Et dicebat fortè iumentum, in domino laudabitur fortè anima mea, audiant manſueti & lætentur. Nunquam illud dixit ille aſinus, ſed dicat illud populus qui imitatur iumentum illud, ſi vult portare dominum ſuum. Iraſcitur populus quia comparatur aſello, in quo ſedit dominus. Et dicent mihi aliqui ſuperbi & elati, Ecce aſinos nos fecit. Sit aſinus domini quiſquis hoc dicit, ne ſit equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Equus enim & mulus erigunt ceruicem aliquando, & ſua ferocitate

C excutiunt à ſe ſeſſorem ſuum. Domantur frænis, chamo, verberibus, donec diſcant ſubijci & portare dominum ſuum. Tu autem antequam tondantur ora tua, eſto manſuetus & porta dominum tuum &c. Sic & Origines exponens illud: *Et fecit Ieſus eis, ſicut præceperat dominus: Equos eorum ſubneruauit, & currus eorum exuſſit igni*: equos ſuperbiæ, aſinos verò gentium typum eſſe oſtendit, non omnium ſed quæ credunt. In numeris (inquit) legimus ſcriptum, quia cum ex præcepto Dei proceſſiſſent pugnare aduerſum Madianitas deuictis hoſtibus aliquot millia aſinorum de præda hoſtium reſeruarunt ſuis vſibus profuturos, nec omnino refertur ibi, quia interfecerint aſinos hoſtibus ſuperatis Nos ergò ſcripturam ſanctam ſibimetipſi conferentes & ſpiritalibus ſpiritalia comparantes, requiramus quid eſt quod de aſinis quidem non eſt ſcriptum quia ſubneruati ſunt, nec Madianitarum ſpolia vel animalia interempta dicātur, ſed profuiſſe Iſraeliticis vſibus: de iſtis autem qui non habebant aſinos ſed equos præcepit ipſe dominus, & dixit, equos eorum ſubneruabitis, quòd & Ieſus, ſicut à domino mandatur, expleuit. Putamus hæc accidiſſe fortuitu, vt equi hoſtiles interimerentur, & aſini ſeruarentur, & in præceptis Dei fortuita aliqua arbitramur incidere? An dignius videtur, vt putemus magis in ijs ſcripturam myſticum aliquid indicare? Denique & filij Iſrael nunquam equis vſi eſſe referuntur, & lex nihil de equis ſed de

Aſinus quarū gentium typus.

D aſinis mandat, vtpote de animalibus quæ ad humanos labores iuuandos & ad onera eorum portanda videntur exiſtere, equi verò magis ad hominum perditionem: hoc enim eſt quod per eos in prælijs geritur. Laſciui motus animal & ſuperbæ ceruicis accipitur. Sunt ergò aſini frequenter à ſcriptura in typo gentium poſiti, ſicut & Saluator oſtenditur ſuper aſinum ſedens, nunquam autem equo ſedens refertur. Sed & cum diſcipulos mittit ad ſoluendam aſinam & pullum aſinæ, dicit eis: Si quis vos interrogauerit, dicite quia dominus eis opus habet. Et ſedens ſuper eum ingreditur Hieruſalem, & nunquam equo ſedens ingreſſus eſſe dicitur. Sed & propheta de ipſo ita pronunciauerat, quod ſedens aſino veniret ad Hieruſalem dicens, *Ecce rex tuus manſuetus ſedens ſuper ſubiugalem & pullum aſinæ nouellum*. Et exterminabit currus Effrem, & equum ex Hieruſalem. Vides ergò quomodo ſecundum prophetæ ſententiam, qui ſuper aſinum ſedet exterminabit currus Effrem, & equum ex Hieruſalem. Et ideo videntur mihi aſini quidem (vt diximus) figuram ſeruare eorum, qui ex gentibus credunt, ſuper quibus ſediſſe dicitur dominus: equi verò qui exterminantur & currus, figuram tenere illorum qui in cæleſtibus poſiti, per laſciuiam & ſuperbiam

perbiam deciderunt, quando vel ad filias hominum cōcupiſcendas ſemetipſos inceſtatores præbuerunt, vel ſecuti ſunt illum qui dixit: *Ponam ſuper nubes ſedem meam, & ero ſimilis altiſſimo.* Inde fortaſſis eſt quod Propheta dicit: *Falſus equus ad ſalutem.* Et iterum dicit de ijs qui in dæmonibus confidebant: *Ii in curribus & ij in equis, non autem in nomine Dei magnificabimur.* Neq; enim currus & equos Deo contuliſſet quantum ad inuocandum ſpectat: ſed vtique hoc oſtendit, quia ſicut nos inuocamus Deum verum, ita illi inuocant currus & equos, id eſt, dæmones quos inuocabant gentes illæ, quæ aduerſus Iſrael bella gerebant. Sed & Aegyptiorum equos commemorat ſcriptura, & iſtos ipſos equos quos nunc interimi iubet. Vnde hoc intelligatur, quod in typo quidem aſinorum gentes quæ ad credulitatem veniunt, meritò referuntur: in typo verò equorum & curruum, dæmones qui humanæ ſaluti aduerſarij ſunt & inimici, meritò perimuntur. Hæc ille. Vis videre (inquit D. Chryſoſtomus) manſuetudinem venientis? Conſidera ſpeciem aduentus eius. Non ſedet in curru aureo, pretioſa purpura fulgens: nec aſcendit ſuper feruidum equum diſcordiæ amatorem & litis qui gloriæ iactantia pectus habet repletũ, quo de longè odorat bellum & gaudet ad vocem tubæ & cum viderit ſanguineam pugnam, dicit in corde ſuo, benè eſt factum: Sed ſedet ſuper aſinam tranquillitatis & pacis amicam, &c. Quomodo autem de aſina & pullo Matthæus cæteris congruat, qui ſolum pullum commemorant, oſtendit D. Auguſtinus his ferè verbis. Sequitur Matthæus & dicit, & cùm appropinquaſſet Hieroſolymis, & veniſſet Betphage ad montem Oliueti, tunc Ieſus miſit duos diſcipulos, dicens eis: *Ite in caſtellum quod contra vos eſt & ſtatim inuenietis aſinam alligatam & pullum cum ea &c.* vſque ad eum locum, *Benedictus qui venit in nomine domini &c.* Hoc etiam Marcus narrat eodem ordine cuſtodito. Lucas autem in Hiericho immoratur, quædam commemorans quæ iſti prætermiſerunt, de Zachæo principe publicanorum & quædam in parabolis dicta. Poſthæc & ipſe occurrit ei ad huius pulli commemorationem, in quo ſedit Ieſus. Nec moueat quod Matthæus aſinam dicit & pullum, cæteri autem de aſina tacent. Imo & recordanda eſt illa regula, quam de quinquagenis & centenis diſcumbentibus, cum quinque panibus turbæ paſcerentur ſuprà inſinuauimus. Qua inſinuata, non deberet iam hoc permouere lectorem, nec ſi Matthæus ita de pullo tacuiſſet, quemadmodum illi de aſina tacuerunt, vt maximè contrarium putaretur, quod vnus aſinam dixit, alij pullum aſinæ, quando minus moueri oportet, quia vnus ita commemorauit aſinam, de qua cæteri tacuerunt, vt tamen pullum non taceret, de quo illi dixerunt. Vbi ergò vtrumque factum poteſt intelligi, nulla repugnantia eſt, nec ſi alius aliud, & aliud alius commemoraret; quanto minus, vbi alius vnum, alius vtrumque. Ioānes cùm taceat quemadmodum dominus diſcipulos ſuos ad hæc animalia ſibi adducenda miſerit: interponit tamen breuiter hoc de pullo cum teſtimonio etiā Prophetæ quod Matthæus adhibet. In quo etiam teſtimonio prophetico aliquantum diuerſa Euāgeliſtarum locutio ab ea quidem ſentētia non recedit. Sed poteſt mouere quod hoc Matthæus ſic adhibet, vt aſinam dicat commemoraſſe prophetam: non autem ita ſe habet, vel quod Ioānes interponit vel codices Eccleſiaſtici interpretationis vſitatæ. Cuius rei cauſa illa mihi videtur, quod Matthæus Hebræa lingua perhibetur euangelium conſcripſiſſe. Manifeſtum eſt autem interpretationem illam quæ dicitur Septuaginta, in nonnullis ſe aliter habere, quàm inueniunt in Hebræo, qui eam linguam nouerunt, & qui interpretati ſunt, ſinguli eoſdem libros Hebræos. Huius item diſtantiæ cauſa ſi quæratur, cur tanta authoritas interpretationis Septuaginta multis in locis diſtet ab ea veritate, quæ in Hebræis codicibus inuenitur: nihil occurrere probabilius exiſtimo, quàm illos ſeptuaginta eo ſpiritu interpretatos, quo & illa quæ interpretabantur, dicta fuerant, quod ex ipſa eorum mirabili quæ prædicatur conſenſione firmatum eſt. Ergo & ipſi nonnulla in eloquio narrando, & ab eadem voluntate Dei cuius illa dicta erant, & cui verba ſeruire debebant, non recedendo, nihil aliud demonſtrare voluerunt, quàm hoc ipſum quod nunc in Euangeliſtarum quatuor cōcordi quadam diuerſitate miramur: qua nobis oſtenditur nō eſſe mendacium, ſi quilpiam ita diuerſo modo aliquid narret, vt ab eius voluntate cui cōſonandum & conſentiendum eſt, non recedat. Quod noſſe & moribus vtile eſt propter cauenda & iudicanda mendacia, & ipſe fidei, vt putemus quaſi conſecratis ſonis, ita muniri veritatem tanquam Deus nobis quemadmodum rem ipſam, ſic verba quæ propter illam ſunt dicenda, commendet: cùm potius ita res quæ diſcēda eſt præferatur ſermonibus per quos diſcenda eſt, vt iſtos omnino quærere non deberemus, ſi eam ſine his noſſe poſſemus, ſicut illam nouit Deus, & in ipſo angeli eius. Cæterùm D. Hieronymo cùm ibi ſcribatur, ſedens ſuper aſinam & pullum eius, locus iſte tantùm videtur attuliſſe ſcrupuli, vt in hæc verba proripuerit. Sedere ſuper vtrumque animal non potuit. Aut enim ſedit aſinæ, & pullus abſque ſeſſore fuit, aut ſi pullo quod magis competit, aſina ducta eſt libera. Ergò cùm hiſtoria vel impoſſibilitatem habeat, vel turpitudinem, ad altiora tranſmittimur, vt aſina iſta quæ ſubiugalis & edomita iugum legis traxerat, Synagoga intelligatur, pullus aſinę laſciuus & liber gentium populus, quibus ſederet Ieſus, miſſis ad

Lib. 2. de conſenſ. Euang.

Euāgeliſta de pullo aſina cōciliati.

Synagoga per aſinam indicata gētes per pullum.

E F G H

cos

A eos ſoluendos duobus diſcipulis, vno in circumciſionem, & altero in gentes, Diuus Chryſoſtomus tangens eandem impoſſibilitatem: Etſi corporaliter (inquit) fieri non poterat, vt ſuper animal vtrunque ſederet, ſpiritualiter poterat, cùm eſſet Deus, vt & in Iudæis ſederet, & in gentibus ſimul. Sedere autem ſuper iumenta; eſt in præcordijs eorum habitare, vt dicat illis Chriſtus: *Tollite onus meum ſuper vos, & videte quia mitis ſum, & humilis corde.* Franciſcus Georgius per aſinam, & pullum eius, quibus ſedit Seruator, ſignificari ait hominem magna quędam aggredientem myſteria, debere non tantùm partem animalem, ſed omnia inſuper ab ea prouenientia ſubiugare. Quid modo per aſinam Balaam maledicturi populum, quæ Angelum videbat, & humano ſermone loquebatur, ſit intelligendum, quidque per ipſum verò Balaam oſtendit Venerabilis Beda, per aſinam exponens brutam gentilitatem, per ipſum verò Balaam vnumquemque idolatram, à quo aſina tanquam brutum animal, & nulla ratione renitens, quò vult, ſeducitur. Quòd verò ea Angelum Dei videret, quem homo ille non videbat, inde moneri nos ait, vt agnoſceremus in poſterum ſub aduentum Angeli magni conſilij, gentilem illam plebem mutata duritiæ naturæ, & ſolutis linguis locuturam, vt quæ erat ſubiecta perfidiæ in vocem fidei, & confeſſionis erumperet. Et in quæſtionibus ſuper eundem locum

To.4. Probl.452.

Geneſ. 49.

Aſinus Balaam.

Num. 22.

Gentilitas bruta.

B quærens quid ſit, quod iſte Balaam, dum peruenire ad propoſitum tenderet (vt malediceret) aſina cui præſidebat, dum videret Angelum, loquitur. Quæ eſt (inquit) iſta aſina, niſi bruta gentilitas, quàm quondam Balaam, ideſt ſeductor idolatriæ quaſi brutum animal, & nulla ratione renitens pœnitentiæ, quo voluit, errore ſubſtrauit, ſed iſta Angelum Dei vidit, quem homo videre non potuit. Et vidit, & detulit, & locuta eſt, vt agnoſceremus poſterioribus temporibus ſub aduentu magni Angeli Dei gentilem eam plebem mutata duritie ſtoliditatis, ſolutis Deo linguis locuturam, ita vt quæ erat ſubiecta perfidiæ in vocem fidei, & confeſſionis erumperet, licet caro noſtra per hoc poſſit intelligi. Plerumque enim caro per moleſtias tacta flagello ſuæ menti Deum indicat, quem mens ipſa carni præſidens non videbat, ita vt anxietate ſpiritus proficere in hoc mundo cupientis, velut iter tendentis impediat, donec & inuiſibilem, qui ſibi obuiat, innoteſcat. Sed in commentario, quod ſcripſit in ſecundam D. Petri epiſtolam ait tum iure dici Balaam ab aſina admoneri, cùm Epiſcopi, ac reliqui ſacerdotes indigere videntur hominum prophanorum monitis, vt qui haud ſecus, atque propheta Balaam cupiditate cæci non vident, quorſum ſit eundem. Origenes verò per hanc aſinam intelligi poſſe ait Eccleſiam allegoricè. Si videas (inquit) contrariam poteſtatem impugnantem populum Dei, intel-

Caro noſtra per aſinam indicata.

Eccleſia.

Homil. 12. in cap. 22. Numer.

C ligis quis ſit qui ſedeat ſuper aſinam. Et ſi conſideres homines quomodo à dæmonibus præcipitantur, intelligis quæ ſit aſina. Sic enim & in Euangelio intelliges Ieſum mittentem diſcipulos ſuos ad aſinam, quæ alligata erat, & ad pullum eius, vt diſcipuli eam ſoluant, & adducant, vt ipſe ſedeat ſuper eam. Et fortè hæc aſina, id eſt, eccleſia, prius portabat Balaam, nunc autem Chriſtum, ex quo ſoluta eſt à diſcipulis, & à quibus, innexa erat vinculis relaxata: vt filius Dei ſederet ſuper eam, & cùm ipſa ingrederetur ſanctam ciuitatem Hieruſalem, & compleretur ſcriptura, quæ dicit: *Lætare filia Sion, prædica filia Hieruſalem. Ecce rex tuus venit tibi mitis, & ſedens ſuper ſubiugale:* ſubiugale ideſt aſinam, credentes ſine dubio ex Iudæis dicit, & pullum nouellum, eos profectò, qui ſunt ex gentibus credentes in Chriſto Ieſu Domino noſtro, &c. Mox verò hinc etiam Deum ſtolidis ſapientes confundere docet: Aſcenſa aſina ſua (inquit) Balaam ibat per viam: occurrit ei Angelus, ille ſine dubio, qui aderat filijs Iſrael. Aperit os aſinæ, vt arguatur per eam Balaam, & muti pecudis vocibus confutetur is, qui diuinus videbatur, & ſapiens. Balaam hic qui interpretatur populus vanus, videtur mihi perſonam habere Phariſæorum, & Scribarum Iudaici populi: Balach verò (qui euocauerat Balaam, vt malediceret Iſrael) qui

D excluſio & deuoratio interpretatur, & ipſe perſonam habere, intelligendus eſt vnius alicuius ſpirituum mundi huius contrariæ poteſtatis, quæ excludere, & deuorare cupiat Iſrael. Non eum, qui ſecundum carnem eſt, ſed eum, qui ſecundum ſpiritum. Volens ergo poteſtas iſta contraria deleri, & penitus extingui ſpirituale Iſrael, non alijs vtitur miniſtris, niſi Pontificibus, & Scribis, ac Phariſæis: ipſos inuitat, ipſis mercedem promittit & præmia. Illi ergò, ſicut iſte Balaam facit, ſimilant ſe cuncta ad Deum referre, & zelo Dei agere. Dicunt enim: *Scrutare Scripturas & vide quia Propheta à Galilæa non ſurgit.* Et iterũ dicunt: *Nos legem habemus & ſecundum legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit.* Per quæ ſingula videntur quidem Phariſæi, & Scribæ zelũ Dei habere, ſed ſimulatum: aſina verò cui ſedebat Balaam, quoniam ſcriptura dicit: *Homines, & iumenta ſaluos facies Domine*: ea pars credentium poteſt intelligi, quæ ſiue pro ſtultitia, ſiue pro innocentia, animalibus comparatur. Si enim & Apoſtolus dicit: *Videte autem vocationem veſtram fratres, quia non multi inter vos ſapientes, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi; elegit Deus, vt confundat ſapientes.* Illi ergo tales, ſicut Euangelica, quæ in parabolis agebantur geſta deſignant, ab iſtis peſſimis dominis Scribis, & Phariſæis ſubiecti quodammodo tenebantur,

Credentes, qui per aſinam indicantur.

1. Cor. 1.

& vincti, ſed à domino ſoluuntur, non quidem per ipſum dominum, ſed per diſcipulos eius. Dicit enim ipſe ad diſcipulos. *Ite in vicum qui eſt contra vos, & inuenietis aſinam alligatam & pullum eius, ſoluentes adducite.* Sicut ergò in euangelio non ipſe dominus, ſed diſcipuli ſoluunt aſinam: ita & hîc non ab eo ipſo, ſed ab angelo aperitur os aſinæ: & ſicut in euangelijs qui non vident, arguunt videntes, ita & hic qui muti erant, arguunt loquentes. Et hoc eſt quod dominus dicebat. *Pater gratias ago tibi, quoniam abſcondiſti hæc ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.* Scribæ autem & Phariſæi erant qui ſedebant ſuper aſinam hanc, & tenebant eam vinctam. Ipſis ergò iraſcitur angelus, & niſi quodam futurorum proſpectu, illos quidem peremiſſet, aſinam autem ſeruaſſet, quæ vidit & reuerita eſt eum, qui venit ad vineam & ſtat inter vineas. Compreſſit tamen pedes ſedentis ſuper in maceriam & ideò non poteſt fortè ambulare ille eius ſeſſor antiquus, nec venire ad eum qui dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis.* Aſina tamen venit, adducta à diſcipulis; & cui tunc ſedebat Balaam mercedis cupidus, nunc ei ſedet Ieſus &c. Aſinus fortis Iſachar, ſignificat, vt Lyranus exponit, religioſos portantes onus religionis & eos qui laborant in ſacris literis. Et D. Ambroſio piger aſinus & ad onus expoſitus, ſenſuque tardior, nihil aliud docet, niſi nos viuaciores eſſe debere, nec deſidia corporis animique pigreſcere, confugere ad fidem quæ onera grauia alleuare conſueuerit. Monet verò etiam nos aſini patientia ſuam cuique prouinciam & quod præſens ac præ manu eſt, fideliter atque diligenter agamus, & vt ſua quiſque fortuna contentus viuat, neque labores, modo honeſti ſint, etſi digna præmia non ſequantur, recuſet: ſicut & in aſino ſuo laborioſo monet Stigelius:

Gen. 49. Aſinus Iſachar. 6. Hexam. Aſinus piger quid nos moneat

Sis aſinus quemcumque aſinum ſors aſperaſecit,
Qui ſortem placidè ferre ſcit, ille ſapit.

Aſinus homine beatior.

Porro aſinus etſi omnium iudicio vilis habeatur & miſerrimus, homine tamen ipſo eſt beatior, quia ipſe ſibi miſeriam non parit, quod homo facit, vt antiquiſſimus Menander ait:

Ἀ'μελδῦτα τῦ ζῆν ὐκ ἔτις' εὐχημονεῖν
Ἀ'παντα τὰ ζῶ' ἐςὶ μακαριώτατα.
Καὶ νῦν ἔχοντα μᾶλλον ἀνθρώπυ πόλυ.
Τὸν ὄνον ὁρᾶν ἔξεςι πρῶτα τυτονί.
Οὗτος κακοδαίμων ἐςὶν ὁμολογυμένως.
Τύτῳ κακὸν δι' αὐτὸν ὐδὲν γίγνεται.
Ἁδ' ἡ φύσις δίδωκεν αὐτῷ, ταῦτ' ἔχει.
Viuendi negligens honeſtè viuere nequit,
Omnia animantia beatiſsima ſunt,
Et longè plus mentis quàm homo habent.
Aſinum cernere licet primum hunc,
Qui miſer eſt ex confeſſo:
Et nihil mali ſua culpa naſcitur
Sed quæ natura deait, ea habet.

Funem torquentis & aſini eum deuorantis pictura.

Quemadmodum verò apud Manes pingitur quidam funem torquens & in id quod contexuit aſino vorandum permittens: ita (inquit idem Plutarchus in libro de animi tranquillitate) multorum ſtupida quædam & ingrata obliuio omnem actionem, omnes res præclarè geſtas, omne iucundum ocium, omnem conuiuiorum & voluptatum fruitionem abolens, non ſinit vitam eſſe continuam, præſentibus ad præterita adiunctis, ſed heſternam cum hodierna, hanc à craſtina diuidens, quicquid euenit, obterens tanquam non factum redigit, &c.

PROBLEMATA.

Lib. 2. Probl. 44. Cur minus ſentiat verbera. Cur bibentes caput nõ mergant.

CVR aſinis & equis pili è cicatrice promere ſeſe poſſunt, hominibus autem non poſſint? docet Ariſtoteles & nos ex eo in equo: item cur minus menſtrua pariant, necnon cur homo plus excrementi humidi egerat, quàm ſicci, equi verò & aſini plus ſicci quã humidi. Hieronymus Garimbertus, quærens, cur eſt quòd aſinus præ cæteris animantibus minus ſentit verbera? rationem petit ex melancholica animantis natura; quamuis (inquit) arguit aurium proceritas, quam cũ alijs animalibus melancholicis cõmunem habet, non aliunde proueniens quam ex materia frigida & ſicca omnis duritie parente: inde cutis illa duritiam, & ſenſus penè deſtitutionem, eſſe verberumque tolerantiam. Prouenire verò etiam ab eodem temperamento quod bibituri aquam extremis tantum labris contingant, cum equi totum penè caput mergant. Frigidum enim temperamentum timiditatis cauſam eſſe; vereri autem animal, ne auribus, quarum

A rum magnitudo in aqua repreſentatur, oculos ſibi eruat. Cur verò exolfacto aſinarum lotio, contractis ſurſum labris, dentes denudet, inde euenire diſſerit, quòd elatos ad olfactus organum vapores, qui moleſtiam ſua pariunt ingratitudine, conetur excutere.

Cur aſſ. ol. alterum lotio dẽtes denudet.

PICTVRÆ. STATVÆ.

IN vrbe Achanta trans Nilum, Libyam verſus procul à Memphi ſtadijs centum quinquaginta, aſini picti fabula monſtratur, vt teſtatur Diodorus Siculus. Nodos enim quos vnus in principio longioris funis complicat, alij poſt ſequentes diſſoluunt. Fabula pertinere videtur ad aſellam Ocni, de qua in hieroglyphicis diximus. Neaꝁes referente Plinio aſellum depinxit in litore bibentem, & crocodilum ei inſidentem. Inuenio ita pictum propterea quod Perſæ ibi vicisſent Aegyptios. Polygnotus verò inter alias picturas, quibus excidium Troianum expreſſit, depinxit puerum aſello inſidentem, cuius præterea dorſo ciſtam & alia impedimenta ſerui imponunt, vt legimus apud Pauſaniam: qui ibidem etiam ſcribit Ambraciotas æneum dedicaſſe aſinũ,

Lib. 3. c. 6.

Li. 35 c. 11

B victis hoc modo nocturna pugna Moloſſis. Cùm enim in illos noctu inſidias poſuiſſent Moloſſi, aſinus, qui fortè ex agro in oppidum agebatur, aſellam inſectans cum multa laſciuia vehementem clamorem ſuſtulit: ipſe etiam agaſo per tenebras, obſcura & incondita voce inclamabat. Iniecit ea res tantam Moloſſis trepidationem, vt ſtatim inſidiarum locum deſeruerint: Eos Ambraciotæ detecta fraude noctu inuadentes prælio ſuperant. Inuenio & Vercellis in cemiterio quodam aſini eſſe ſtatuam, exornatam epitaphio, cuius tamen literæ ita ſint detritæ, vt planè legi nequeant.

In Phocicis

HISTORICA.

ALEXANDRO Macedoni cùm reddita ſors eſſet: eum qui primus occurriſſet, interimeret; vbi quendam præ ſe agentem aſellum vidit, arripi hominem confeſtim ex oraculo imperauiſſe tradunt. At eum iamiam iugulandum intellecta mortis ratione, procla-

C mauiſſe: anteambulonem ſuum, non ſe peti ex reſponſo, quando is obuiam latus eſſet prior. Samſon vir apud Iudæos omnium fortiſſimus, cùm in ipſum inermem Philiſtæi irruerent, maxilla aſini recepta quamuis iam marcida, hoſtes mille proſtrauit: indeque cùm nimia ſiti laboraret, proiecta maxilla preces ad Deum fudit, & aquæ ex dente molari profluentis ſcaturiginem impetrauit, vt tradit liber Iudicum. Sanctus Helenus oneribus feſſus & labore itineris aſinum per campos vagantem cùm ad ſe vocaret, veniſſe mox ad eum, præbuiſſeque humeros viro Dei, vt & inſideret & ſarcinas imponeret, ad reliquum viæ conficiendum tradit author vitarum Sanctorum Patrum. Sanctus verò Germanus Altiſiodorenſis Antiſtes cùm Rauennam ad Valentinianum & Placidiam aſino vectus acceſſiſſet, dum conuiuio aſſiderent, defunctus eſt aſinus, cumque Placidiæ iuſſu pararetur egregius equus ſuſtituendus aſini loco, eum reſpuit B. Germanus accedenſque ad eum locum, vbi aſini cadauer erat expoſitum, ſic illum alloquitur: ſurge, reuertamur ad hoſpitium: ſtatim aſellus rediuiuus ſurrexit, & S. Germanum reuexit, vt tradit Hieronymus Rubeus, recolit Surius in vita S. Petri Chryſologi. Legimus autem & aliam de aſino apud Sophroniũ in prato ſpirituali hiſtoriam, in qua mira eius ſolertia ad mandata ſan-

Aſinus occiſus oraculi monitu.

Samſonis fortitudo.

Aſinus ſancto obedit.

Aſinus reſuſcitatus.

Lib. 2 Hiſt. Rau.

D ctorum explenda eluceſcit. Mons eſt circa mare mortuum, qui Martes vocatur, excelſus valde: in eo monte Anachoretæ commorantur; eſt autem illis & hortus ad radicem montis ſexto fermè lapide ab eis diſtans, circa maris labium. Proinde habent Anachoretæ & illic miniſtrum: quacumque ergò hora volunt ad hortum pro oleribus mittere, ſternunt aſinum, & dicunt ei, Vade in hortum ad miniſtrum & affer nobis olera, qui mox ad hortulanum ſolus vadit, ſtanſque ante ianuam, capite pulſat, ſtatim igitur egreſſus hortulanus, ipſum oleribus onerat, onuſtumque demittit; videreque eſt aſinum quotidiè ſolum aſcendentem & deſcendentem, & miniſtrantem ſenibus tantùm, alij verò nulli obſequentem. Hæc ille. Sunt præterea aſini miniſtri Dei quandoque in rebus, vbi humana ſolertia deficit B. etenim Iſaacius intima eremi penetrans latitabat, nec à fratribus reperiri poſſet, verùm aſini indicio velut Dei miniſtri inuentus eſt, vt legimus in vitis SS. Patrum. Aſina Balaam quid myſticè ſignificet, antè oſtendimus, nunc hiſtoriam recitabimus, quam præ cæteris clariſſimè recitat Flau. Ioſephus his verbis: Balacus Moabitarum Rex habens auitam amicitiam & ſocietatem cum Madianitis, cùm res Iſraelitarum in tantum creſcere videret, cœpit etiam de ſuis rebus eſſe ſolicitus. Neſciebat enim Deum

Aſini miniſtri Dei.

Lib. 4. antiquit. c. 6.

vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vſurpare appeterent: atque ita celeriùs quàm prudentiùs rem aggredi putauit: & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum ſucceſſu non eſt auſus; obſtare tamen volens, ne vlterius procederent, legatos de communibus commodis ad Madianittas mittit. Illi ad Balamum quendam, ab Eufrate vatem illius temporis præſtantiſſimum & ſibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam ex ſuis honoratiſſimum quemque, rogantes, vt veniret ad ſe, & diris imprecationibus Iſraëlitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hoſpitali menſæ adhibitis, conſulit Deum, quæ ſit eius de Manianitarum poſtulatis ſententia, qui cùm vetaret illis obſequi, reuerſus ad eos ait ſibi non de eſſe voluntatem illis gratificandi, ſed obſtare Deum, cuius beneficio debeat gloriam ex veris hactenus prædictionibus comparatam. Nam exercitum illum, quem ipſi execratum velint, eſſe Deo charum; deditque conſilium, vt ob hanc cauſam ad Iſraelitas profecti, pacem cum illis facerent. His dictis legationem dimiſit. At Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente eadem de re denuo legatos mittunt ad Balamum; qui cupiens hominibus obſequi, Deum conſulit. Deus verò offenſus iubet vt legatis nihil contradicat. Is ratus Deum hæc ſeriò iubere, cum legatis proficiſcitur. Inter eundum autem cùm ventum eſſet in viam quandam anguſtam, inter duas macerias ſitam, occurrit ei angelus; & aſinâ qua Balamus vehebatur, occurrentem diuinum ſpiritum animaduertens declinans appreſſit eum ad alterum ſeptum, nihilque mouebatur verberibus ſeſſoris preſſuram moleſtè ferentis, cumque nec angelus de via cederet, nec vates verberandi finem faceret, tandem ſuccubuit aſina, & Deo ſic volente humana voce Balamum incuſat, quòd nunquam ante hac læſus ſæuiret in ſe: non intelligens nunc Deum prohibere quo minus, quibus ille cuperet, ipſa obſequatur. Hoc humano aſinæ ſermone dum ille turbaretur, apparuit ei angelus quoque, obiurgans verberatorem, quòd iumentum non eſſet in culpa, ſed obſtaret iter contra Dei voluntatem facienti. Tum Balamus territus volebat retrò abire: ſed Deus iuſſit eum pergere quò inſtituerat, modò ne quid aliter agat quàm diuinitus admoneretur, &c. Euagrius Scholaſticus inter alia quæ S. Zoſimas fecit miracula, hoc quoque narrat. Iſti Zoſimæ (inquit) iter quodam tempore Cæſaream facienti, ſecumque aſinum, cui res quaſdam ſibi neceſſarias impoſuerat, occurrit leo, & aſino Zoſimæ abrepto, diſcedit. Zoſimas per ſyluam vſque eò inſequitur, quoad leo voratis aſini carnibus ſatur eſſet. In quem hilari vultu & ſubridenti intuitus, dixit: At verò, ò amice, iter iam mihi penitus interruptum eſt: quippe cum annis pluribus onuſtus ſim & ætate admodũ prouectus, nec valeam ea quæ aſino erant impoſita, humeris portare; Quare tu hoc onus cõtra naturæ tuæ conſuetudinem geſtes neceſſe eſt, ſi modò Zoſimam ex hoc loco diſcedere volueris: poſtea autem ad priſtinam feritatem naturamque propriam redibis: Tum Leo furoris prorſus oblitus, ſubblandiri & placidus extemplò ad Zoſimam accurrere, & ipſo corporis habitu obſequij ſignificationem dare cæpit. Cui Zoſimas onus quod aſinus geſtauerat, imponit, eumque ad portas vſque Cæſareæ deduxit, quò declararet tum virtutem & potentiam Dei, tùm quòd omnia tam diù hominibus inſeruiant obtemperentque, quamdiu ſecundum eius voluntatem vitam inſtituimus, & gratiam nobis donatam neutiquam deprauamus. D. Auguſtinus perhibet ſe in Italia exiſtentem adiuiſſe mulieres quaſdam malignis artibus adeo imbutas, vt dato caſeo ſtatim homines conuerterent in iumenta, vt in equo etiam dictum eſt, quæ neceſſaria portarent, & hæc finito opere in homines iterum reducerent. Quod comprobat Apuleius, qui longa ſerie recitat ſe veneficijs cuiuſdam mulieris, dum per magicam auis fieri cuperet, in aſinum conuerſum fuiſſe. Quod & temporibus noſtris multorum teſtimonio contigiſſe cuidam in Cherſo Illyrici inſula ſcribit Franciſcus Georgius, eumque per multos annos viſum eſſe aſinum: tãdem ad ſe reuerſum & veneficia & maleſacta, propter quæ id ſibi contigerat, ſacerdoti & publico concionatori enarrauiſſe. Quod tamen ita intelligendum eſt, quod non verè, per veram hominis, ſiue materialem ſiue formalem mutationem in vera iumenta & belluas factum ſit, ſed ſolum per quandam ipſorũ hominum imaginationem qua ſe iumenta & belluas eſſe imaginabantur & per quædam aliorum hominum præſtigia virtute dæmonum cauſata, per quæ alijs hominibus tamquam iumenta & belluæ exteriùs apparebant.

Aſina loquitur.

Lib. 2. hiſt. Eccl. c. 7.

Leo ſancto obedit.

APOPHTEGMA.

IORDANES patria Saxo ordinis prædicatorum princeps, qui in peregrinatione Hieroſolymitana, anno M. C C. XXXVI. Acone obijt, vitæ ſanctimonia & concionandi dono clarus, cùm à quibuſdam Templarijs rogaretur, vt feſto die ſacram concionem haberet Gallica lingua, cuius ipſe tamen non vſque adeo peritus erat, conſcenſo ſuggeſto argumentum concionis Gallicè quantum potuit enarrauit, interpretationem verò ſermoni ſubtexuit vernaculo. Indignantibus ijs, ergò (inquit) ſi prominentes aſini auriculas poſt maceriam deliteſcentis videatis, *Lib. 1.* totum inſuper aſinum, diruta maceria, in conſpectum produci petetis? ex Leandro Alberto de viris illuſtribus ordinis prædicatorum.

B

APOLOGI.

ASINVS ſylueſtris conſpecto aſino domeſtico in loco quodam aprico, profectus ad ipſum, beatum dicebat corporis habitudine & cibi perceptione. Deinde verò cum vidiſſet eum ferentem onera & agaſonem retrò ſequentem & baculis ipſum percutientem, ait, aſt ego non amplius beatum exiſtimabo. Video enim non ſine magnis malis habere te felici- *Lucra cum* tatem. Fabula ſignificat non eſſe æmulanda lucra, in quibus inſunt pericula & miſeriæ. *periculo &* Aſini olim propterea quod aſſiduè onera ferrent & fatigarentur, legatos miſerunt ad Iouem, ſolutionem *iuncta non* laborum petentes. Hic autem oſtendere ipſis volens, id non poſſe fieri; ait, tunc eos liberatum *imitanda.* iri laboribus, cùm mingendo fluuium fecerint. At illi eum verum dicere exiſtimantes, ex illo & nunc vſque vbi aliorum vrinam viderint aſinorum, illic & ipſi circumſtando mingunt. Fabula ſignificat, vnicuique quod fatale eſt, incurabile eſſe. Homo quidam habebat equum & aſinum, cùm autem iter facerent in via ait aſinus equo; tolle à me oneris partem, ſi vis me eſſe ſaluum. Illo non perſuaſo aſinus cecidit, atque è labore mortuus eſt. Ab hero autem omnibus impoſitis ei

C & ipſa aſini pelle, conquerens equus clamabat: heu mihi miſerrimo: partem oneris nolui accipere, ecce omnia geſto & pellem inſuper. Fabula ſignificat, ſi magni cum paruis iungantur, vtriſq; ſeruari in vita. Aſinus equum beatum putabat, quod abundanter nutriretur & accuratè, cùm ipſe *Fatale in-* neque palearum ſatis haberet, præſertimq; defatigatus. Cùm autem tempus inſtitit belli & mi *curabile.* les armatum aſcendit equum, huc illuc ipſum impellendo, cæterùm & in medios hoſtes inſiluit, & equus vulneratus iacebat. His viſis, aſinus equum mutata ſententia miſerum exiſtimabat. Fabula ſignificat, non oportere principes & diuites imitari, ſed in illos inuidia & periculo conſideratis paupertatem amare. Aſinus indutus pelle Leonis vagabatur reliqua bruta perterrendo. Cæterùm viſa vulpe, tentauit & hanc perterrefacere. Hæc autem (caſu enim vocem eius audierat) ad ipſum ait: ſed bene ſcias, quòd & ego te timuiſſem, niſi rudentem audiuiſſem. Fabula ſignificat nonnullos indoctos, qui ijs qui extra ſunt, aliqui eſſe videntur, ex ſua linguacitate redargui. Si- *Indoctos* milis legitur apologus apud Lucianum. Apud Cumanos (inquit) aſinus quiſpiam pertæſus *voce prodi.* ſeruitutem, abrupto loro in ſyluam auſugerat: Illic fortè repertum Leonis exuuium corpori *In piſcato-* applicabat ſuo. Atque ita pro leone ſe gerebat, homines pariter ac feras voce caudaque terri- *re.* tans. Nam Cumani Leonem ignorant. Ad hunc igitur modum regnabat aliquandiu perſona- *Aſinus Leo*

D tus hic aſinus, pro Leone immani habitus ac formidatus. Donec hoſpes quiſpiam Cumas pro- *nis exuuiũ* fectus, qui ſæpenumero viderat & Leonem & aſinum: atque ob id non erat difficile dignoſcere, *indutus.* aurium prominentium indicio, neque non alijs quibuſdam coniecturis aſinum eſſe deprehendit, ac probè fuſtigatum reduxit, dominoque agnoſcenti reddidit. Interim autem riſum concitabat omnibus Cumanis aſinus iam agnitus, quos dudum creditus leo, metu propemodum examinauerat. Cumanos autem hic appellat, non qui ſunt in Italia, ſed qui ſunt in Aeolide ſupra Leſ- *Cumani* bum. Nam & Lesbij & Cumani notati ſunt ſtoliditatis, vt indicat Stephanus. Ab hoc apologo *ſtolidi.* profectum eſt adagium, ἐνδύσαι με τὴν λεοντῆν, id eſt, *induitis me Leonis exuuium*: in eos dici ſolitum, qui ſuſcipiunt negocium maius facultate, quique ſe magnificentiùs gerunt, quam pro ſua conditione. Quidam ab Hercule ſumptum putant, cuius hic ornatus erat, vt Leonis exuuio tegeretur, deinde altera manu clauam, altera geſtaret arcum, atque hoc ornatu deſcendit ad inferos, Cerberum extracturus. Huc alludens Ariſtophanes, Bacchum fingit, Herculis inſtar, Leonis *In Ranis* exuuio clauaque inſtructum, ad inferos deſcendere parantem, vt Euripidem cum Aeſchylo cer-

tantem audiret. Ridetur autem ab Hercule, quod id geſtaminis neutiquam illum deceret, vt- E pote mollem & effæminatum. Vſurpat hoc adagium Socrates Platonicus in Cratylo, negans oportere deterreri ſe ſe magnitudine diſputationis inſtitutæ, poſteaquàm ſemel Leonis pellem eſſet indutus. Lucianus, Non opus eſt quopiam qui tibi Leonis exuuium detrahat, quo palam fiat te canthelium, niſi quis ſanè ab ipſis Hyperboreis hoſpes modò ad nos peruenerit, aut vſque adeo Cumanus ſit, vt qui videret, non protinus intelligat, te aſinorum omnium aſinum ferociſſimum eſſe, aut expectet, vt te præterea rudentem audiat. Euſebius Cæſarienſis aduerſus Hieroclem: *Abibit nobis quidem philoſophus, cæterum aſinus Leonis intectus pelle.* Aliàs Lucianus demutauit nonnihil de prouerbio, cùm ait: *Tantum temporis non animaduerti eum ſub Leonis exuuio ridiculam quandam ſimiam tectam habere.* Poteſt & ad eundem apologum referri:

In Pſeudologiſta.

In Philopſeude.

Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.

Cum aſino gallus aliquando paſcebatur: Leone autem aſinum aggreſſo, gallus exclamauit, & Leo (aiunt enim hunc galli vocem timere) fugit. At aſinus ratus propter ſe fugere, aggreſſus eſt ſtatim Leonem. Vt verò procul hunc proſecutus eſt, quò non amplius galli perueniebat vox, conuerſus leo deuorauit. Hic verò moriens clamabat, me miſerum & dementem Ex pugnacibus non natus parentibus, cuius gratia in aciem irrui? Fabula monet, pleroſque homines, inimicos, qui F ſe de induſtria humiliarunt, aggredi atque ita ab illis occidi. Aſinus ſeruiens olitori, quoniam parum comedebat, plurimum laborabat, precabatur Iouem, vt ab olitore liberatus, alteri venderetur domino. Cum Iupiter exoratus, iuſſiſſet ipſum figulo vendi, iterum iniquiore animo perferebat quàm priùs, onera & cœnum & tegulas ferre. Rurſus igitur, vt mutaret dominum rogauit, & coriario venundatus eſt. Peiorem itaque prioribus herum nactus, videns quæ ab eo fierent, ſuſpirando ait: hei mihi miſero, melius mihi erat apud priores heros manere, hic enim, vt video & pellem meam operabitur. Fabula indicat tunc maximè priores dominos à famulis expeti, cùm de ſecundis periculum fecerint. Perquam elegantem & facetum apologum de aſino & vario recenſet Aeneas Syluius in primo epiſtolarum, inter rationes quas reddit, cur noſtro tempore minus quàm olim homines amplectantur poeſim. Viam ſolus aſinus ibat, ſuaſque ſecum miſerias querebatur; qui vinum portans, aquam biberet, frumentumque in horreis ponens, fœnum manderet: ſed hæc leuia reputaſſet, niſi quod etiam poſt mortem ex eius corio cribri fierent atque tympana. Quem ſic querulosum audiens varius paruum animal, Tace (inquit) aſine, opus eſt poſt mortem labore. Nam iſti qui dicuntur homines cùm aliquem volunt ſapientem facere, corium meum adhuc piloſum recipiunt, frontemque illius adornant, quem volunt eſſe G ſapientem. Doctores enim creantes meis eos pellibus veſtiunt, meque quod eſt rerum omnium difficillimum, ex magnis beſtijs viros oportet ſapientes efficere. Sic enim corium meum fata diſpoſuerunt, quod eſt mihi grauiſſimum & moleſtiſſimum. Audiuerunt hæc tectores cancellariæ videnteſque in corijs cadauerum magnas eſſe virtutes, non cenſuerunt illa paruo pretio danda, ſed ea atque camiſias cum cera ſicut æquum erat magno pretio cœperunt vendere &c.

Vires ſuas cuique metiendas.

F A B V L O S A.

Aſini ſtellæ & earum fabula.

IN Cancri deformationis parte, vt Hyginus ſcribit, ſunt quidam qui aſini appellantur, à Libero in teſta duabus ſtellis figurati. Liber enim a Iunone furore obiecto dicitur mente captus fugiſſe per Theſprotiam, cogitans ad Iouis Dodonæi templum peruenire, vnde peteret reſponſum, qui faciliùs ad priſtinum ſtatum mentis rediret, ſed cùm veniſſet ad quandam paludem magnam quam tranſire non poſſet, de quibuſdam duobus aſellis obuiam factis dicitur vnum deprehendiſſe eorum, & ita eſſe tranſuectum, vt omnino aquam non tetigerit. Itaque H cùm veniſſet ad templum Iouis Dodonæi, ſtatim dicitur à furore liberatus & aſellis gratiam retuliſſe & inter aſtra eos collocaſſe. Nonnulli etiam dixerunt aſino illi quo fuerat vectus, vocem humanam dediſſe. Itaque poſtea eum cum Priapo de natura contendiſſe & victum ab eo interfectum. Pro quo Liberum eius miſertum, in ſideribus annumeraſſe. Et vt ſciretur id pro deo, non pro homine timido (quia Iunonem fugerit) feciſſe, ſupra cancrum conſtituit, qui deæ beneficio fuerat affixus aſtris. Dicitur etiam alia hiſtoria de aſellis, vt ait Eraſthotenes. Quo tempore Iupiter bello gigantibus indicto, ad eos oppugnandos omnes deos conuocauit, veniſſe Liberũ patrẽ, Vulcanum, ſatyros, Silenos, aſellis vectos, qui cùm non longè ab hoſtibus abeſſent, dicuntur aſelli pertimuiſſe, & ita pro ſe quiſque magnum clamorem & inauditum gigãtibus feciſſe, vt omnes hoſtes eorum clamore in fugam ſe coniecerint & ita ſint ſuperati. Hæc Hyginus. Poſtremam fabulam Varinus etiam in Lexico ſuo in aſini mẽtione affert, & hanc ob cauſam aſinis hũc hono-

rem

A rem habitum inquit,vt in cancri ſydere occaſum verſus collocarentur. Aratus verò hàs ſtellas ex altera parte præſepis conſiſtere canit:

Σκέπτεο καὶ φάτνην· ἡ μέν τ' ὀλίγῃ ἐϊκυῖα
Αχλύϊ βορραίη ὑπὸ καρκίνῳ ἡγηλάζει.
Αμφὶ δέ μιν δύο λεπτὰ φαεινόμενοι φορέονται
Αστέρες οὔτε τι πολλὸν ἀπόοροι, οὔτε μάλ' ἐγγύς.
Αλλ' ὅσσον τε μάλιστα πυγούσιον οἰήσασθαι
Εἷς μὲν βορραῖος, νότῳ δ' ἐπιέρχεται ἄλλος
Καὶ τοὶ μὲν καλέονται ὄνοι, μέσση δέ τε φάτνη,
Ἥ τε καὶ ἐξαπίνης πά ἐνδίος εὐδιάοντος
Γίνετ' ἄφαντος ὅλη τοὶ δ' ἀμφοτέρωθεν ἰόντες
Αστέρες ἀλλήλων αὐτοσχεδὸν ἰνδάλλονται
Οὐκ ὀλίγῳ χειμῶνι τότε κλύζονται ἄρουραι.

Quæ carmina ita ſunt à Rufo Auieno Latinè verſa:

Conuenit hic etiam paruum præſepe notare,
Id nubi nomen, quæ Cancro obuoluitur alto,
B *Græcia docta dedit, quapropter denique aſellos*
Suſcipe, quorum vnus ſeptem vicina Trioni
Aſtra adolet: tepidum procul alter ſpectat in auſtrum,
In medio quod nube quaſi concreſcit adacta,
Id præſepe vocant: porrò hoc præſepe repente
Si ſeſe ex oculis procul auferat, ardeat autem
Congruus aerijs latè rubor ignis aſellis:
Ne quicquam tenues agitabunt ſtagna procellæ.

Alter enim eorum aſellorum eſt aſinus Sileni. At quoniam Anieni carmina parum Arati ſententiam, vel certè ſumma cum difficultate explicare mihi (inquit Natalis de Comitibus) videntur, parumque cum Græca elegantia conuenire,ego an illa Latina facere & clarius exprimere poſſem, experiar.Eſt autem Arati ſententia,quod nubecula quædam in Cancri oſtraco inter ſcapulas exiſtens, habet vtrimque ſtellas quæ aſelli vocantur, quare illa iure dicitur præſepe. Vbi igitur illa nubes pura & aperta videtur, futurum cælum ſerenum ſignificat, quod etiam inquit ita Theo- *Lib. 5. Myth. c. 8.*
C phraſtus in libro de ſignis futuræ ſerenitatis: *καὶ ἡ τῶν ὄνων φάτνη, ὅτ' αἱ καθαρὰ καὶ λαμπρὰ φαίνηται, εὐδιεινόν*, id eſt, & aſini præſepe cùm purum ſplendidumque apparuerit, ſignum eſt futuræ ſerenitatis. At verſus Arati quos Latinos facio, ita ſe habent:

Hinc præſepe nota, nubes id parua videtur
In Boream ſurgens, vbi fulgent ſydera Cancri:
Hæc propter gemina voluuntur lumine ſtellæ
Pertenues, nec longinqua nimis: haud tamen illæ
Coniunctæ; ſpatioque vlnæ dyſtare videntur.
Altera ſit Boreæ propior, deuergit in Auſtrum
Altera: & hæ dicuntur aſelli, ſeparat illas
In medio præſepe polo, idque repente ſereno
Ex oculis hominum vaneſcit: at hæ coeuntes
Fiunt vicinæ ſtellæ & ſimul eſſe videntur,
Imbribus immodicis vt Iupiter arua rigabit.

Vbi igitur illa nubecula euanuerit, quam aſini præſepe vocauit Theophraſtus, quod quidem ac-
D cidit ob condenſatum humorem, cùm illa ſit tenuis ac debilis, illæ duæ ſtellæ videntur fieri propinquæ, atque id futuram tempeſtatem ſignificat. Illud autem fit vt videantur congredi,quia corpus diaphanes vaporum in aquam propè verſorum radios oculorum infringit,neque patitur frequentes ad rem conſpectam peruenire, quare non poteſt deprehendi vera diſtantia. Hactenus Natalis: qui ibidem etiam docet, cur ſenex ille Silenus aſino veheretur. Hunc (inquit) Bacchi comitem, ſenem, ventricoſum, titubantemque dixerunt, quia vinum & ebrietas cùm obeſos faciat & ventricoſos, tum caput plerumque grauat & titubantes facit, & ad ſenectutem citius perducit: hæc enim omnia incommoda & corporis turpitudines idcirco Bacchi comites finxerũt Seneca in Oedipo: *Silenus cur aſino vehi dicatur.*

Te ſenior turpi ſequitur Silenus aſello,
Turgida pampineis redimitus tempora ſertis
Condita laſciui deducunt orgya myſtæ,

Quidam putarunt Silenum ſenem fuiſſe Bacchi alumnum, quia vinorum vetuſtas, omnes etiam prædi-

prædictas turpitudines augeat. Idcirco dicebatur ab aſino vehi ſolitus, quia tardi ſunt plerumque B & inutiles negotijs, qui plus potare ſolent quàm conueniat: nam voluptates omnes parum conferunt humanæ vitæ: quippe cùm non animal ſolùm, ſed & corpus rebus omnibus inutile reddant, ſi plus operæ illis detur, quàm natura ipſa poſtulauerit. Ad huius rei ſempiternam memoriam & cohortationem antiqui eius aſinum inter ſydera collocatum fuiſſe tradiderunt. Hæc itaque de ſtellis quas aſinos dicunt. Porrò quomodo dipſas ſerpens ab aſino remedium aduerſus ſenectam ſimul & ſitim tulerit, hanc fabulam narrat Aelianus. Prometheum ignem à Vulcano furatum aiunt: quamobrem indignatum Iouem furti indicibus dediſſe remedium ſenectuti prohibendæ efficax: hoc illos qui acceperant, aſino impoſuiſſe audio. Et cum ille ſic oneratus æſtiuo tempore incederet, ſiti laborantem ferunt ad fontem veniſſe bibendi gratia, ſed à ſerpente fontis cuſtode repulſum: itaque aſinum ſitis impatientem, id quod geſtabat pharmacum, vt admitteretur, obtuliſſe. Bibit igitur aſinus, & vna cum remedio aduerſus ſenectam quam dipſas deinde exuit, ſitim quoq; ſuam in illam transfudit. Cæterùm huius fabulæ author non ego ſum, ſed ante me Sophocles, & Dinolochus aduerſarius Epicharmi & Ibycus Rheginus, & Ariſteas Apollophanes poetæ comici. Hucuſque Aelianus, Antonius Liberalis ex Bæo cur Cleinis & tota eius familia in aues transformatus ſit ob ſacrificarum Apollini aſinum, hanc narrat fabellam. Apud Babylonem B Meſopotamiæ vrbem habitauit Cleinis, vir dijs charus atque opulentus: boum, aſinorum, ouiumque diues. Hunc mirum in modum dilexerunt Apollo & Diana: ac ſæpe cum iſtis dijs venit ad templum Apollinis, quod eſt apud Hiperboreos, viditque ibi aſinos immolari. Reuerſus Babylonem, intendit ipſe quoque Hyperborico ritu Apollini ſacrificare, aſinorumque magno numero victimas ad aram conſtituit. Superuenit Apollo, mortemque ſe ei illaturum minatus eſt, niſi hoc abſtineret ſacrificio, & pro more capras ſibi, boues, & oues offerret: ita enim ſe aſinorum gaudere immolatione, ſi ea fiat in Hyperboreis. His minis territus Cleinis aſinos ab altari abduxit: liberiſque ſuis auditum ſermonem expoſuit. Erant ei ex Harpa vxore filij tres, Lycius, Ortygius & Harpaſus, ac filia Artemicha. Proinde Lycius & Harpaſus perficere ſacra iſta iubebãt, iiſq; ſe oblectari dicebant; Ortygius & Artemiche, quorum ſententiæ etiam Cleinis adſtipulabatur, obediendum Deo pronunciabant. Sed Harpaſus & Lycius vi ſolutis aſinorum vinculis, eos ad aram compulerunt. Ibi Apollo in rabiem egit aſinos, ita vt Cleinin & liberos famuloſque mordicus perdere aggrederentur. Ij in extremo conſtituti periculo, deorum fidem implorant. Atq; Harpam quidem & Harpaſum Neptunus miſeratus, in aues non mutatis nominibus conuertit. Latona autem & Diana ſtatuerunt ſeruare Cleinin; Artemicham & Ortygium, quod piaculi iſtius G inſontes eſſent. Suis Apollo hanc gratiam dedit, vt hos, antequam morerentur, in aues commutaret. Cleinis factus eſt Hypſiaetos, quod aquilam altiuolantem ſignificat, nomen auis poſt aquilam ſummæ, difficilis internoſci cùm hæc interfectrix hinnulorum ſit fuſco corpore magna ac valida; aquila autem nigrior ac minor. Lycius in coruum album abijt: deinde tamen Apollinis nutu factus eſt, ceruleus, cum primus de Coronide Phlegyæ filia iudicium detuliſſet, eam Alcyoneo eſſe nuptam. Artemiche piphinx facta eſt, auis dijs hominibuſque grata. Ortygius ægithallus, quòd patri perſuaſiſſet pro aſinis capras immolare.

Dipſadis, & aſini fabula.

Lib. 6. c. 51.

Cleinis, & familia eius in aues.

PHYSIOGNOMONICA.

Aſinis ſimiles aſinos referre.

ARISTOTELES in Phyſiognomonicis ex aliqua hominis, & partium eius ad aſinum ſimilitudinem de ingenio pronunciat. Aſinis (inquit) & ſuibus communis eſt intemperantia circa Venerem: Aſinis proprium cura eſt ſolicitudine carere. Qui aſinos referunt, H capite paruo, ferè ſunt ſtupidi: Qui facie carnoſa, timidi, eadem magna, tardi. Qui fronte rotunda, ſtupidi. Qui eminentibus oculis, ſimplices: magnis aſinini. Qui labijs craſſis, & ſuperioribus magis eminentibus, ſtulti: denique voce magna, & graui contumelioſi. Adamantius etiam illos, quorum oculi ſicut aſinis prominent, dementes, & contumelioſos eſſe conijcit. Sed & magnas aures teſtari, ait Ariſtoteles ad Alexandrum, vt refert Porta, magnam fatuitatem, ſed bonæ retentionis, & memoriæ hominem. In ſuis verò Phyſiognomonicis aſininum. Polemon, & Adamantius ſtolidæ naturæ, indicia eſſe. Albertus ex Loxo magnas, & prominentes aures ſtoliditatem, & imprudentiam ſignare dixit, ſed perperam garrulitatem addit ex ſe. Cæterùm de hiſce phyſiognomonicis ſignis conſulendus ipſe Porta, qui eleganter collatas hominis cum aſini partibus icones expreſſit.

Lib. 2. Phiſiogn.

A

PROVERBIA.

Ὄνος παρὰ Κυμαίοις, *Aſinus apud Cumaos.* Competit in eos, qui cùm ſint inepti ridiculique, tamen apud ignotos ipſa nouitate habentur in pretio: aut in eos, quibus honos aliquis præter meritum additus à fortuna, tumorem, & inſolentiam, ita vt ferè fit, conciliat; id quod eleganter notat Demoſthenes Olynthiacarum orationum prima: Felicitas enim & rerum ſucceſſus, quod contigerit immerenti ſtultis veſaniæ cauſam præbere ſolet: cui congruit illud ex Aeſchylo citatum: Ἡ δυσφορου ἀνθρωποις ἐυτυχῶν ἄφρων, id eſt: *Graue pandus amens rebus vtens proſperis.* Tractum eſt prouerbium ab aſino, qui apud Cumanos cum pellem mortui leonis inueniſſet, ſe pro leone geſſit, mox cognitus riſum protulit, vt ſuprà dictum eſt. *Antronias Aſinus* teſte Suida dicitur de magnis, & ignauis, quod apud Antronios per magni eſſent aſini. Aſinus Aegyptius verò etiam dicitur in contemptibiles, deſpicatiſſimosq; homines. Odiſſe enim id animal Aegyptios diximus, non propter imperitiam, & ineptias tantùm, & contumelioſam eius naturam, verùm propter colorem etiam ex albo nigroque confucatum, quem à deorum ſacrificijs alienum abominabantur. Erat ergò apud eos mos, vt aſinum ludibrijs omnibus inceſſerent, luto ceſpitibuſque paſſim impetitum contis etiam ſtimularent, quaque ſi locus offerret oportunus, præcipitem agerent. Ὄνος λύρας ſubaudi ἀκροατής, id eſt *aſinus lyra auſcultator*, Vulgò autem dici ſolet, *Aſinus ad lyram*, in eos, qui propter imperitiam nullo ſunt iudicio, craſſiſque auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro ſatyræ ſuæ cuidam indidit. Eiuſdem apud Gellium extant hæc verba è ſatyra, cui titulus, Teſtamentum: *Si quis mihi filius vnus, pluresue in decem menſibus gignuntur: fierunt ὄνοι λύρας*, id eſt, *aſini ad lyram, ex hæredes ſunto.* Ὄνους λύρας appellat indociles bonarum artium, atque intractabiles. D. Hieronymus ad Marcellam: *Quos ego cum poſſem meo iure contemnere, aſino quippe lyra ſuperfluè canit, tamen ne nos ſuperbia, vt facere ſolent, arguant.* Et idem aduerſus Vigilantium: *Quamquam ſtultè faciam, magiſtro cunctorum magiſtros quærere, & ei modum imponere, qui loqui neſcit, & tacere non poteſt. Verum eſt illud apud Græcos prouerbium*, Ὄνος λύρας. Lucianus de his, qui mercede ſeruiunt. τί γὰρ κοινὸν φασὶ λύρᾳ καὶ ὄνῳ, id eſt, *quid enim commercij, quod dici ſolet, aſino cum lyra?* Idem aduerſus indoctum,

C ὄνος λύρας ἀκούων, κινῶν τὰ ὦτα, id eſt, *ſed aſinus lyram audis, auriculas mouens.* Vnde & hoc pacto effertur adagium: ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, id eſt, *aſinus auriculas mouens.* Rurſum ad hunc modum, ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει, id eſt, *aſino quidem narrabat fabulam, at ille auriculas mouebat*, in eos, qui cum nihil intelligant, tamen perinde quaſi nihil non intelligant, ita nutibus alludunt, & arrident dicentibus. Galenus, lib. 2. de different. pulſ. *Ad hæc ſenex quidam ille; velut aſinus quatiebat auriculas, oſcinamur, quod non aſſentiretur.* Eſt autem aſino naturale, vt diximus, ſubinde mouere auriculas, veluti ſignificans ſe iam intelligere, cùm nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad aſinum non auſcultantem lyram, ſed ipſum canere conantem: Lucianus: ἐπὶ μάλιστα ᾠδικὸς εἶναι καὶ ἁβρὸς δοκῶν, ὄνος αὐτολυρίζων φασί, id eſt, *maximè ſi quando canis, cupisq; feſtiuus, & lepidus videri, aſinus, vt aiunt, ipſe lyra canens.* Idem in Pſeudologiſta: τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ὄνος κιθαρίζων κινούμενος ὁρῶν, id eſt, *iuxta hoc ipſum, quod vulgo dici ſolet; aſinum conſpiciens, cithara canere tentantem.* Citatur & hic verſiculus:

Ὄνος λύρας ἤκουε καὶ σάλπιγγος ὗς, id eſt, *Aſinus lyram auſcultauit, & porcus tubam.*

Rectè torquebitur in eos, qui indecorè tentant artificium, cuius ſunt imperiti, & à quo natura abhorrent. Feſtiuiter inuertit adagium Stratonicus apud Athenæum: Erat Cleon quiſpiam, cui nomen inditum boui: is cùm ſcitè caneret voce, cæterùm lyra non perinde vteretur, Stratonicus vbi canentem audiſſet: Olim (inquit) aſinus ad lyram dictus, nunc verò bos ad lyram. Germanum quoque huic adagio eſt, Ὄνος πρὸς αὐλόν id eſt, *aſinus ad tibiam*, dicendum, ſimiliter, vbi quis ea quæ ſcitè dicuntur, nec animaduertit, nec intelligit, nec laudat. Sunt enim animantia quædam quibus nonnullis muſices ſenſus in eſſe videtur, vt equis, auibus, ſerpentibus. Aſinum verò nihil mouet cantus. Vtrique adagiò non admodum abſimile eſt illud Horatij.

Ἀσινυσ ἀπυδ Κυμαίους margin: *Aſinus apud Cumaos.* *Aſinus Antronius.* *Aſinus Aegyptius.* *Aſinus ad lyram.* *Aſinus auriculas mouens.* *Lib. 8.* *Bos ad lyrã.* *Aſinus ad tibiam.*

D

Scriptores autem narrare putaret aſello

Fabellam ſurdo, ideſt ſtupido, quiq; nullum ex ea re ſẽſum perciperet. Galen. lib. 3. de facult. natur. *Reliquis vero tam inutile fuerit ſcriptũ, quã ſi quis aſino narret fabulam.* Aſinũ ſub freno currere doces, hoc eſt doces indocilẽ: nã equus ad curſũ idoneus, aſinus ad equeſtrẽ curſũ inutilis. Horatius.

Infelix operam perdas, vt ſi quis aſellum

In campum doceat parentem currere freno.

Acron admonet prouerbialiter dictũ de aſino. Eſt autem diuerſum illi, quod in equo retulimus.

Lib. 2. ad Epiſt.

ἐο'ς

τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt *equum in campum.* Prouerbialiter quoque dictum à Luciano in dialogo de Saltatione. Ὄνῳ δ' ἐπ' αὐλοῦ [illegible], *neq; cor aſini, neq; porci cor habebis.* Ὄνος ἐν πιθήκοις, id eſt, *aſinus inter ſimias.* Vbi quis incidit in homines naſutos,&contumelioſos, ipſe ſtolidus, à quibus impurè rideatur. Extat apud A. Gellium, apud quem Menander comicus in fabula, cui titulus, Plotium, maritum, de vxoris iniuria querentem inducit his verbis: Ὄνος ἐν πιθήκοις τὸ λεγόμενον ἐστὶ δὴ τοῦτο, id eſt, *Aſinus inter ſimias, vulgò quod aiunt, ſiue iſtud.* Cõſtat autem ſimiam animal eſſe petulantiſſimum, adeo vt non vereatur etiam leonem per laſciuiã agitare, natibus illius affixa. Quin & hodie vulgò ſimile quiddam dicunt: *Noctua inter cornices*; vbi ſtupidior aliquis in homines petulantes,& dicaces incidit. Nihil autem vetat,quò minus generaliter vſurpetur,vbi quis in negocium incidit vehementer moleſtum, aut in infortunium aliquod, vnde ſe non queat extricare. Conſimilem cũ hoc adagio ſenſum habet, ὄνος ἐν μελίτταις, *aſinus inter apes*, dici ſcilicet ſolitum, vbi quis infeliciter incidit in homines improbos, atq; importunos. Metaphora per ſe liquet: quanquam adagium ab euentu quopiam natum videri poteſt. Meminit Suidas. Ὄνος ὄρνις, id eſt, *aſinus auis.* Eſt apud Ariſtophanem in Auibus. Sumptũ ab homine quodam. Quidam enim conſultus de eo, qui aduerſa laborabat valetudine, forte fortuna conſpexit aſinum ſurgentem à lapſu, ſimulq; alium, quendam audiuit dicentem: [illegible], id eſt. *vide quo pacto aſinus cum ſit, ſurrexit:* Id omnis arripiens ille, protinus reſpondit, fore vt valetudinarius ille reualeſceret. Itaque iocatur Ariſtophanes, quaſi & aſinus auis eſſet, & augurij nonnihil haberet. Nec hoc prouerbium è comœdia natum eſt, ſed a vulgò ad iocum detortum, & à comico vſurpatum. Dicetur non intempeſtiuè, cùm ex inditio quopiam ridiculo, quippiam colligimus *Aſina Balaam admonet.* Aptè quadrabit (inquit Polydorus Virgilius) cum indoctus doctum, ſeruus dominum, mulier virum, puer ſenem coarguit. Ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους, id eſt, *ab equis ad aſinos:* vbi quis à ſtudijs honeſtioribus ad parum honeſta deflectit, veluti ſi quis è philoſopho cantor, è mercatore caupo, ex œconomo coquus, è fabro fieret hiſtrio. Quadrabit item, vbi quis è conditione lautiore ad abiectiora deuenerit. Procopius Sophiſta in Epiſtola quapiã [illegible], id eſt, iuxta prouerbium, ab equis ad aſinos trãſiuimus. Contrarium, *E tardigradis aſinis equus prodijt*, dici ſolitũ, cùm clarus euadit quiſpiam obſcuro genere prognatus, aut quoties ab indocto præceptore proficiſcitur diſcipulus eruditus. Prouerbialiter etiã à Martiale prolatum. *Nulla eſt gloria præter aſellos.* Conueniet cum quis aſinorus ingenij, ſtupidum & ad nulla aptum ſuperat. Mulum de aſino pingere: dici poteſt, quando exemplar, & res efficta non multum inter ſe diſtant: vel cum ineptiæ ineptijs repræſentantur, vel mendacia mendacijs aſtruuntur: magna ſimilitudo inter aſinum, & mulum eſt; author eſt Tertullianus. Hoc quoq; Theognidis: [illegible], id eſt, *Noris vti quantum mulis aſinos ſuperent*, ipſiſſimam prouerbij faciem habet. Dicendum vbi quis longo interuallo præcellit. Refertur apud Athenæum. Sumptum videtur ex Homero:

Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' ἐπὶ οὖρα πέλονται
Ἡμιόνων, αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν
Ἑλκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον id eſt,
Verum vbi tantum aberat, quantum pars vltima ſulci
Mularum: ſiquidem bubulus longe potiores
Ducere perpinguem ſegetem compactile aratrum.

Rurſum alio loco:

Τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ', οἱ δ' ἐλίποντο, id eſt,
Hos curſu ante ibat Clytoneus ſplendidus omnes
Quantum mularum ſulcus præcellit in aruo
Tantum is præcurrens populos, metam attigit, illos
A tergo linquens:

Olim bubus, aſinis,& mulis proſcindebant arua. Aratrum igitur, quod à mulis trahebatur, multò celerius perueniebat ad ſulci finem, cùm arator inuertit aratrũ, quam quod trahebatur a bubus. Heſiodus item mulos [illegible] vocat. Βασιλεὺς ἢ ὄνος, id eſt, Rex, aut aſinus, hoc eſt, aut victor, aut victus. Simile illi: ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, id eſt, aut ter ſex, aut tres tali. Euſtathius Odyſſeæ ſextum enarrans librum, oſtendit metaphoram ductam ab his, qui ludunt ſphæra, quibus qui viciſſet, rex appellabatur, qui victus fuiſſet, huic aſino nomen erat. Plato in Theæteto. *Qui aberrarit is deſidebit, quemadmodum aiunt ij, qui ſphæra ludunt, aſinus, qui vero abſque aberratione vicerit, rex nobis erit.* Iulius Pollux ſphæra ludẽdi, quatuor modos cõmemorat, quorũ primus appellatur ἐπίσκυρος, alter φαινίνδα, ſeu φαινίνδα, tertius ἀπόρραξις, quartus οὐρανία: quorũ poſtremũ, nam is ad prouerbiũ propriè

Lib.2.c.23. Aſinus inter ſimias.
Aſinus inter apes.
Aſinus auis
Ab equis ad aſinos.
E tardigradis aſinis equus prodijt.
Mulum de aſino pingere.
Quã mulis aſinos ſuperent.
Lib.7. Iliad. x.
Odyſ.θ.
Rex, aut aſinus.
Lib. 9.
Vrania ludus.

A propriè facit, deſcribit his verbis: *Vrania verò luſus ſic habet: Aliquis reſupinans ſeſe, ſphæram in cælum mittit. Reliquis autem certamen erat, vt eam prius quam in terram decideret, raperent, id quod in Phæacibus ſignificare videtur Homerus. Sanè verò cum aduerſus parietem ſphæram miſiſſent, numerus ſubſultuum cenſebatur: & qui victus fuiſſet, aſinus appellabatur, & quicquid imperatum eſſet, faciebat, rurſum qui viciſſet, is & rex erat, & imperabat.* Porro locus, quem ex Homero citat, eſt Odyſſeæ θ. ad hunc modum.

Τὸν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς
Βόμβησεν δὲ λίθος κατὰ δ᾽ ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες
Λαὸς ὑπαὶ ῥιπῆς, ὁ δ᾽ ὑπέρπτατο σήματα πάντων, id eſt,
Verſatum hunc valida ſubmiſit in aera dextra
Intonuit lapis: aſt in humum formidine ſidunt,
Phæaces, gens gnara maris, ratibuſque ſuperba
Ob ſaxi iactum, verum id procul omnia ſigna
Tranſuolat.

B Ab hac forma non videtur alienum quod eſt apud Plautum: *Rex ſum, ſi ego illum hodiè hominem ad me illexero.* *In Pænulo.* Licebit vti, cum ſignificabimus, iaciendam aleam quæ vel ſummos reddat, vel infimos. Ὄνος ὄνῳ κάλλιστος, id eſt, *aſinus aſino pulcherrimus*: ſimile ſimili placet. Alcimus apud Diogenem Laertium inter multa quæ colligit ex Platonis philoſophi & Epicharmi comici ſcriptis, quibus perſuadere conatur philoſophum à comicis multa fuiſſe ſuffuratum, & hos recitat ſenarios: *Aſinus aſino pulcherrimus.*

Θαυμαστὸν οὐδέν ἐστι με ταῦθ᾽ οὕτω λέγειν,
Καὶ ἁνδάνειν αὐτοῖσιν αὑτοὺς, καὶ δοκεῖν,
Καλῶς πεφυκέναι, καὶ γὰρ ἡ κύων κυνὶ
Κάλλιστον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ.
Ὄνος τ᾽ ὄνῳ κάλλιστον, ὗς δὲ τῷ συΐ, id eſt,
Res mira non eſt, iſta ſi ſic proloquor
Ipſique nobis ſi placemus inuicem,
Pulchreque nati ſi videmur, nam & canis
C *Pulcherrimus cani videtur, bos boui:*
Aſinus aſello pulcher eſt, & ſus ſui.

Ὄνου θανάτους, id eſt, *aſini mortes,* ſubaudiendum narrat. Dicebatur in eos, qui narrarent abſurda, ridiculaq; dictu, cuiuſmodi fuerit, ſi quis longa narratione perſequatur aſini pericula, quemadmodum Vlyſſis deſcripſit Homerus. Apuleius ſanè in metamorphoſi ſua ὄνου θανάτους commemorat. *Aſini mortes.* Adagium refertur à Suida. Ὄνος ὕεται, id eſt, *aſinus compluitur.* Cephiſodorus apud eundem in Amazonibus: *Aſinus compluitur.*

Σκώπτεις μ᾽ ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι
Rides, at aſini more ego verbis compluor.

Vnde dictum apparet in eos qui maledictis nihil omnino commouentur: quemadmodum aſinus ob cutis duritiem adeo pluuia nihil offenditur, vt vix etiam fuſtem ſentiat. Ὄνος ἐν μύρῳ, *aſinus in vnguento:* cùm deliciæ adhibentur ijs, quos haudquaquam decent, neque qui vel vti norunt illis, vel delectantur. *Aſinus in vnguento.* Nam aſinus culmos ac fœnum mauult, quàm aurum vel vnguentum, quo etiam offenditur. Locus fuerit huic adagio, ſi quando indoctus aliquis in optimos incidat authores, quos ob inſcitiam vel negligat, vel etiam deprauet. Siue cum amuſo cuipiam cum eruditiſ-
D ſimis viris viuere contigerit, quorum tamen conſuetudine neque frui contigerit, neque omnino gaudeat. Refertur à Diogeniano prouerbium. Ὄνος ἄγων μυστήρια, *Aſinus portans myſteria:* In eum dicebatur, qui præter dignitatem in munere quopiam verſabatur. Veluti ſi quis ignarus literarum, bibliothecæ præfectus eſſet. Ariſtophanes in Ranis. *Aſinus portans myſteria.*

Νὴ τὸν Δί᾽ ἐγὼ γ᾽ οὖν ὄνος ἄγων μυστήρια,
Ἀτὰρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον, id eſt,
Ita per Iouem ſum aſinus vehens myſteria
Verum iſta non iam ſuſtinebo diutius.

Interpres affirmat inde natum adagium, quòd olim quibus ad peragenda ſacra Eleuſinia opus erat, aſino impoſita deportabantur. Quadrabit in eos, quorum opera alijs duntaxat eſt vſui, cùm ad ipſos præter moleſtiam nihil interim redeat. Veluti ſi quis cibos alijs geſtet, quibus ipſi non liceat veſci. Quo ſenſu nos quoq; vulgò dicimus: Fà quel dell'aſino, porta il vino, beue l'acqua. Huic alluſiſſe videtur Apuleius, cùm ſe fingit Aſinum Cererem deam circumferentem. Suidas adſcribit dæmonem ad lapidem molarem referre quem Græci ὄνον appellant, propterea quod in

ſacris,

ſacris, molis frumentarijs coronas imponere conſueuerint. Itaque torquebitur elegantes in eos, E
quibus immerentibus honos habetur. Veluti cùm indoctis doctoris titulus, pileus & annulus, aliaque id genus inſignia tribuuntur. Huc pertinet apologus ille, quem Alciatus inter emblemata verſibus illuſtrauit, ſub titulo *Non tibi, ſed religioni.*

Iſidis effigiem tardus geſtabat aſellus
Pando verenda dorſo habens myſteria,
Obuius ergo deam quiſquis reuerentur adorat,
Piaſque genibus concipit flexis preces,
Aſt aſinus tantum præſtari credit honorem
Sibi, & intumeſcit admodum ſuperbiens:
Donec cum flagris compeſcens dixit agaſo,
Non es Deus tu (aſelle) ſed Deum vehis.

Alia Lacon alia Laconis aſinus portat.

Ἄλλα μὲν Λάκων λέγει, ἄλλα δὲ Λακώνος ὄνος φέρει. id eſt: *Alia quidem Lacon dicit, alia verò Laconis aſinus portat.* Effertur apud quoſdam & ad hunc modum parœmia: ἄλλα μὲν Λεύκων, ἄλλα δὲ Λεύκωνος ὄνος φέρει, id eſt, *alia Leucon, alia Leuconis aſinus portat.* In eos dicebatur, quorũ oratio diſſentiret à factis. Natum aiunt ab huiuſmodi quodam euentu. Agricola quiſpiã nomine Leucon, F
ſolitus eſt vtres melle plenos floccis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus vectigalium, quid nam portaret, hordeum ſe portare dicebat, videlicet quò minus pecuniæ perſolueret. Sed cùm euenisſet aliquando, vt lapſus in terra aſinus onus effudiſſet, accurrerunt exactores, in reponendis ſarcinis auxilio futuri. Verùm vbi interim cognouiſſent, mel in vtribus eſſe, non hordeum Leuconem obtorto collo abduxerunt, tanquam qui ſe debito vectigali fraudaſſet. Atque illud ridentes addiderunt, alia Leucon, alia portat aſinus. Nam in nonnullis codicibus, dicit, non additur: atque ita noſtro ſententia dictum feſtiuius redditur. Ea vox poſtea verſa eſt in adagium. Refertur à Zenodoto & à Diogeniano. Κάμηλος καὶ ψωριῶσα, πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία, id eſt: *Camelus etiam ſcabioſa, complurium aſinorum tollit onera:* de ijs qui vſque adeò præcellunt quoſdam, vt etiam ſenes, aut alioquin ægroti, præſtantiores tamen ſint illis integris: aut de his qui rebus parum proſperis, tamen plus valent ob priſtinæ fortunæ reliquias, quam alij rebus integris. Vſus eſt Syneſius.

Camelus etiã ſcabioſa, complurium aſinorum tollit onera.

Agas aſellum. Hoc adagij quoniam mutilum refertur, non ſatis liquet, quid ſibi velit. Refertur autem à Cicerone ad hunc quidem modum: *In hoc genus conijciuntur prouerbia, vt illud Scipionis, cum aſellus omnes prouincias ſtipendia merentem ſe peragraſſe gloriaretur, agas aſellum &c.* Neque verò libet referre, quæ in hunc locum adfert Omnibonus, interpres G
alioqui non omnino malus. Tamen viſum eſt ipſum adagium in medium proponere, quo doctis ſaltem veſtigandi miniſtraremus occaſionem. Fortaſſe legendum agaſo aſellum. Nam veteres elidebant vocales more Græcorum etiam in ſcriptura. Atque ita ſenſus erit, vnumquemq; facere quæ ſe digna ſint. Depotant nepotes, decoquit lurco, digladiatur miles, peierat leno, mentitur aduocatus. Siquidem hoc ipſum agaſonis vocabulum, in contemptus abijt prouerbium, id quod apud Græcos feſtiuius eſt, ob ſermonis ἰδίωμα. Nam Dores aſinum vocant non ὄνον, vt cæteri, ſed κίλλον, & agaſonem non ὀνηλάτην, ſed κιλλικτῆρα, veluti teſtatur Iulius Pollux. Fortaſſe huc pertinet, quod ſcripſit Flaccus ad Lollium:

Agas aſellum.
Lib. 2. de Orat.
Agaſo aſellum.
Lib. 7. Epiſt. 19.

——— Adimum
Traxerit, aut olitoris aget mercede caballum.

Ab aſino delapſus.
Lib. 3. de legibus.

Ἀπ' ὄνου καταπεσών, *ab aſino delapſus.* In eos dicitur, qui inconſultè quippiam agunt, & imperitè: aut in eos, qui a præſentibus commodis, quibus ob inſcitiam vti neſciunt, excidunt. Eſt autem in Græcis verbis faceta alluſio ad finitimam orationem, mutato accentu, ἀπὸ νοῦ id eſt, à mente delapſus, tanquam vecors & mentis impotens. Vtitur hoc adagio Plato: *Mihi ſanè videtur* (inquit) *ſermo velut eques vndiquaque reſtringendus, ne tanquam os habens effrane, impetu abreptus, iuxta prouerbium,* ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν, hoc eſt, vt vertit author adagiorum, *ab aſino tanquam à mente excidat.* Vtitur item Plutarchus in Gryllo. Rurſum Ariſtophanes in Nubibus. H

Κακῶς γάρ ὄντες εἴχεις, ὡς γ' ἐμοὶ δοκεῖς,
Γ... ἐλαύνοντ' ἐξέπεσον νὴ τοὺς θεούς
Τί δῆτα ληρεῖς, ὥσπερ ἀπ' ὄνου ἐκπεσών, id eſt.
Mali, vt videtur, accidit tibi quippiam.
Ita per deos, equos agens, miſer excidit.
Quid hæc ita, vt delapſus aſino blateras?

Primus verſus dicitur à Strepſiade Daniſtam irridente, quod pecuniam filio ſuo mutuo datam repetat. Alter eſt Daniſtæ, iuuenem tacita illuſione notantis, qui ſtudio alendorum equorum pecuniam eum abſumpſerat. Tertius rurſum Strepſiadis, dicentis illum delirare, perinde quaſi non ab equis, ſed ab aſino decidiſſet, hoc eſt, ἀπὸ νοῦ, id eſt, à mente. Quandoquidem & Latinis

mente

A mente delapſi dicuntur, qui mente exciderunt. Suetonius in Auguſto: *Rectorem quoque ſoli-tus apponere, ætate paruis, aut mente lapſis.* Quidem huic quoque prouerbio huiuſmodi aſſingunt fabulam. Duo quidam, cum in deſertis locis aſinum quempiam fortè fortuna nacti eſſent, contendere inter ſeſe cœperunt, vter eum vti ſuum domum abduceret: nam vtrique pariter à fortuna videbatur obiectus. Hæc interim de re illis inuicem altercantibus, aſinus ſeſe ſubduxit, ac neuter eo potitus eſt. Sed magis placet in adagio captatam fuiſſe alluſionem, de qua diximus, maximè quòd videamus grammaticis id ſtudio fuiſſe, vt omnibus adagijs fabulam aliquam aut hiſtoriam vel commentitiam adiungerent. Vt autem Suetonius dixit mente lapſos, ita Vlpianus titulo de magiſtratibus conueniendis, facultatibus lapſos dicit, qui redacti eſſent ad inopiam. Pierius Valerianus, *ab aſino excuti* à Platone de ijs dici ſcribit, qui grauia & magna vel difficilia profeſſi ab incœpto turpiter deſiſtunt. Miratur autem cur Grammaticus quidam adductus ſit, vt Platonis prouerbium ita ſit interpretatus, vt de ijs dictum voluerit, qui relictis voluptatibus & inquinamentis quibuslibet voluptificis & belluinis (hæc enim eius, inquit, verba ſunt) ad meliorem mentem regrediuntur. Sed cùm is & hic & alibi ſæpè cadat ab aſino, in luto hominem hæſitare permittamus, neque tollere rurſum fractum crure planum procuremus. Id verò eò magis indignè ferendum, quod teſtimonium ſibi acceſſit ex Euangelica lectione, vbi Seruator noſter aſinæ pullum obequitat: neque intelligit, longè aliud eſſe, inuectari aſello in vrbem Hieroſolymam, aliud ab aſino excuti, vel mente alienari: nam & iocus ex locutionis enuntiatæ ambiguo reſulat, cùm ἀπ' ὄνου, etiam ἀπὸ νοῦ ſonare videatur. Hæc itaque Pierius. *Malo aſino vehitur*; quibus res ſunt parum ſecundæ, mala aſella vehi dicuntur, ἐπ' ὄνου πονηρᾶς ὀχούμενοι. Suidas ceu prouerbiale refert, in dictione πονηρός. Felices enim eximijs equis inſidere gaudent, quo celerius perueniant eò quò volunt; nec inſcitè iacietur in hominem parum feliciter coniugatum. Prouerbium etiam olet quod ſcribit Horatius in epiſtolis;

Qui malè parentem in rupes protruſit aſellum.

Quadrabit in quoſdam peruerſo natos ingenio, qui cùm ipſi non ſapiant, nolint tamen bene conſulentium monitis obtemperare. Hi ſunt etiam vltrò quò tendunt, impellendi, vt vel malo docti tandem agnoſcant ſtultitiam ſuam. Natum eſt à ruſtico quopiam, qui cum aſinum ſuum per alpes niuibus obtectas duceret, iſque fræno non obediret, iratus in rupes protruſit:

C *Et meritò quis enim inuitum ſeruare laboret?*

Celebratur Græcis hic ſenarius prouerbialis:

Δίκην ὀφλήσει κἂν ὄνος δάκῃ κύνα, id eſt,

Litem mouebit, ſi vel aſinus mordeat canem.

Quadrabit in eos, qui de re quantumuis exigua litem ſuſcitant. Natum videtur ab euentu quopiam. Extat autem apud iureconſultos actio ex lege, ſi quadrupes damnum dederit. Refertur à Zenodoto & Suida, quanquam apud vtrumque ſcriptum eſt μάχροις pro μίκροις: quorum hoc nobis videtur ſenſus expoſcere. Τῶν δ' ὄνων οὔ μοι μέλει, id eſt, *Cæterum aſinos nil moror.* Congruit in eum qui domeſticis contentus opibus non quærit aliena. Nam cui plauſtrum eſt domi, huic non eſt opus aſinis conductitijs. *Aſini faciem circumferre* prouerbialiter dixit Plutarchus in libro aduerſus Stoicos: *Cumque Circe* (inquit) *duo vſurpet venena, quorum vnum ſtultos de prudentibus, alterum prudentes de ſtultis redigit, Vlyſſem bibere ſtultitiæ potius venenum voluiſſe, quam tranſire in beſtiæ formam, præditum ſapientia & nimirum ſimul etiam felicitate. Atque hæc aiunt ipſam dictare & hortari ſapientiam: Miſſum me fac, nec rationem habe pereuntis & in aſini faciem diſcedentis. Nimirum diceret non nemo, aſini eſt qua hoc ſuadet ſapientia, quando ſapere & felicitate frui bonum eſt, aſini circumferre faciem indifferens.* D Ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ, id eſt, *aſinus eſuriens fuſtem negligit.* In eos congruit, qui ventris compendijve gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Ariſtoteles: *nam & iſto pacto aſini cum eſuriunt eſſent fortes, quod licet verberentur, non diſcedunt tamen à pabulo.* Negans fortem eſſe cenſendum, qui quouis pacto toleret incommoda: Alioquin aſinos longè fortiſſimos futuros, qui dum eſuriunt, nullis verberibus à pabulo dimouere queunt. Apparet ex Homero ſumptum, qui ſane quam eleganter deſcribit aſininam patientiam: cuius poetæ verſus Græcos ſuo antè loco recitauimus: nunc verò Latini facti non incongruè repetentur: canit itaque:

Vt cum per ſegetes ignauus tranſit aſellus
Inuitis pueris, cui multus tergore circum
Iam crepuit fuſtis, neque ſegnius ille profundam
Ingreditur ſegetem: pueri ſed fuſtibus illum

Ff *Cædentes*

Marginal notes: *Mente delapſi qui dicantur.* — *Ab aſino excuti.* — *Malo aſino vehitur.* — *Lis de aſino canē mordente.* — *Aſini faciē circūferre.* — *Aſinus eſuriens fuſtem negligit.* — *Lib. 3. Moral.* — *Iliad. λ.*

Cadentes ſtudio, tandem ac puerilibus aruo E
Viribus eyciunt, vbi paſtu expleuerit aluum.

Aſini mandibula. Ὄνου γνάθος, *Aſini mandibula.* Conuenit in edaces alioqui ſtolidos & ignauos, cuiuſmodi pingit Horatius:

Nos numerus ſumus & fruges conſumere nati.

Heſychius citat ex Eupolide, dictumque in homines edaces. Addit & loco nomen eſſe. *Canidas paleas, aſino oſſa.* Κυνὶ διδοὺς ἄχυρα, ὄνῳ τὰ ὀστᾶ, id eſt, *cani das paleas, aſino oſſa*: Cùm res præpoſterè diſtribuuntur, veluti ſi quis indocto munus mittat literarium, erudito floſculos, aut gladium balteumue, militi librum. Si quidem munera hoc ipſo ſunt ingrata, quòd apta non ſunt. Interdum vertuntur in contumeliam. *Delumbatus instar aſini Miſij.* Ὀσφυὼ κλιγώς ὥς Μύσιος ὄνος, id eſt, *delumbatus aſini inſtar Myſij.* Citatur prouerbij nomine ab Euſtathio in nauium catalogo, ſed non explicatur: contentus enim eſt addere, in Myſia rariſſimos eſſe aſinos, quibus rectum ſit dorſum circa lumbos aut ilia, ita enim ὀσφὺ vocatur tertia & inferior ſpinæ pars ad clunes deſcendens. Videtur quadrare in molles & effæminatos, quos elumbes vocamus, Græci κατεαγότας, id eſt fractos. Porrò in Euſtathio Romæ excuſo pro κλιγὼς legendum eſt, ex manuſcripto exemplari, quod Bononiæ videre contigit, inquit Manutius, κατηγώς. Ἀντοίμου τῆς σῆς ἁμάξης, τῶν δ' ὄνων οὐδὲν μέλει, id eſt, *Vtere clauſtris tuis, aſinoſque non curaueris.* Verſus eſt trochaicus tetrameter. Hoc prouerbio monebant, vti ſuarum quiſque rerũ curam ageret, hiſque frueretur, alienarum negligens atque incurius. Hinc ducta metaphora F quod quibus plauſtrum eſt domi, nihil neceſſe habent deportandis oneribus aſinos aliundè conducere. *Si nequeas bouem, aſinum agito.* Εἰ μὴ δύναιο βοῦν, ἔλαυνε ὄνον, id eſt, *Si nequeas bouem, aſinum agito*, id eſt, ſi non potes, vt vis, vtcumque potes, facito. Si fortuna ſplendidos non contingit, eam ſortem quæ contingit, boui cõſulas: ſi quod optas, non licet, id quod proximum eſt, amplectere. Author Suidas. *Ab aſino ad boues trãſcendere* *Ab aſinis ad boues tranſcendere, periculoſem eſſe* prouerbialiter dixit Plautus: Verba ſunt Euclionis ad Megadorum ſenem diuitem, qui filiam eius petebat:

Venit mihi in mentem Megadore, te eſſe hominem diuitem
Factioſum: me item eſſe hominem pauperum pauperrimum
Nunc ſi filiam locaſſem meam tibi, in mentem venit
Te bouem eſſe, & me eſſe aſellum: vbi tecum coniunctus ſiem
Vbi onus nequeam ferre pariter, iaceam tibi aſinus in luto,
Tu me bos magis haud reſpicias, gnatus quaſi nunquam ſiem,
Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat G
Neutribi habeam ſtabile ſtabulum, ſi quid diuortij fuit,
Aſini me mordicus ſcindant, boues incurſent cornibus,
Hoc magnum eſt periculum, ab aſinis ad boues tranſcendere.

hoc eſt, periculoſum eſt à pauperum atque humilium ordine & familia ad ordinem & familiam diuitum ac potentium aſcendere. Periculoſum enim eſt, ne pauperes & humiliores à diuitibus petantur cornibus. Videtur allegoria ex apologo quopiam mutuo ſumpta. *Super aſini vmbra.* Ὑπὲρ ὄνου σκιᾶς, id eſt, *ſuper aſini vmbra*; pro eo quod eſt de re nihili. Sophocles in Cedalione apud Suidam, τὰ πάντα ὄνου σκιὰ, id eſt, cuncta aſini vmbra, id eſt, nugæ, nihilique res. Apud eundem Ariſtophanes in Dædalo, περὶ τοῦ γὰρ ὁ πόλεμος ὢν ὑμῖν ἐστί; περὶ ὄνου σκιᾶς, id eſt, *Qua de re nunc inter vos bellum eſt? nimirum de aſini vmbra.* Citatur ab eodem & Ariſtoteles, ἐν διδασκαλίαις, qui fabulam quandam extare dixerit hoc titulo, ὄνου σκιά, id eſt, *aſini vmbra*, Archippi comœdiam opinor ſentiens, de qua meminit Zenodotus. Lucianus in Sectis. πάντες ὡς ἔπος εἰπεῖν, περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλόσοφοι τις, id eſt, *Omnes vt ita dixerim, de aſini vmbra depugnant philoſophi.* Ariſtophanes in Veſpis, περὶ τοῦ μάχη νῷν, περὶ ὄνου σκιᾶς, *de quo pugna eſt nobis? de aſini vmbra.* Demoſthenes in Philippica quadam, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι, id eſt, *eum omnibus in præſentia de Delphica vmbra digladiari.* Proinde H ſunt qui credunt hoc adagij primum à Demoſthene natum fuiſſe, fabulam eam referentes, *De aſini vmbra fabula.* quam retulimus inter apophtegmata ex Demoſthene: quam tamen fabulam paulò aliter narrat Plutarchus in vita Demoſthenis, his quidem verbis: Cùm in concione dicenti obſtreperent Athenienſes, ait ſe breuiter velle illis narrare quiddam. At ſilentio facto, Adoleſcens (inquit) æſtatis tempore aſinum mercede conduxerat, vt eo ab vrbe Megaram proficiſcens vteretur. Porrò meridie cùm ſol acriter æſtuaret, vterque cupiebat ſub vmbram aſini ſuccedere. Verùm alter alterum arcebat, cum hic diceret aſinum conductum eſſe, non vmbram. Rurſus alter, qui conduxerat, ſe plenum habere ius reſponderet: atque hæc locutus, diſcedere parabat. Retinentibus autem Athenienſibus vtque reliquam partem fabulæ adderet orantibus: Itane, inquit,

A inquit, de aſini vmbra audire cupitis, de rebus ſerijs loquentem auſcultare non vultis? Quidam aiunt aſinum non Megaram, ſed Delphos fuiſſe conductum, quod item apparet ex verbis Demoſthenis, qui Delphicam vmbram nominat in calce orationis de pace: *An non igitur ſtultum* (inquit) *ac vehementer miſerum; ſingulos aduerſus ſingulos ita commiſſos de rebus proprijs, ac maximè neceſſarijs, cum vniuerſis de vmbra Delphica non depugnare?* Apuleius in aſino, iocatur ex ſeſe natum. Vſurpauit hoc adagium Menander in Enchiridio & Plato in Phædro, cùm ait, *Oratores imperitos imprudenter & periculosè facere, quoties apud plebem imperitam & ipſam, non vmbram aſini, rem videlicet leuem ac nullius momenti, ſed turpia pro honeſtis laudant:* Μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς, inquit, ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακῶν, ὡς ἀγαθῶν. Procopius in epiſtola quapiam: *Ipſe etiam, opinor, doctiſsimè de arte pugnantia cùm ſentias, deridendi ſicut videtur gratia, de aſini quod aiunt, vmbra litem moues.* Vſus eſt eodem Origenes in præfatione libri tertij, quem ſcripſit aduerſus Celſum. *Sed iam dudum tempus vt ab aſini vmbra digrediamur, ne quis iure nos rideat* — De aſini
περὶ ὄνου σκιᾶς, *plus ſatis curioſos.* Ὄνου παρακύψεως, id eſt, *de Aſini proſpectu.* Vetus adagium dici ſo- — proſpectu.
litum in eos qui ridendo titulo aliquem calumniantur, aut de friuolis rebus aliquem in ius vocant. Euentus qui fabulæ præbuit occaſionem, variè narratur ab authoribus. Quidam huiuſmo-
B di quædam memorant. Figulus quiſpiam varias auium formas finxerat, eaſque in officina collocatas habebat. At aſinus quidam, inobſeruantius ſequente agaſone, inſerto per officinæ feneſtellam capite, pariter & aues & reliqua vaſa deiecit, omnia inuitque. Is cuius erat officina, agaſonem in ius vocat. Cumque rogaretur ab omnibus, quanam de re litem moueret; de aſini, inquit, proſpectu. Alij aues non fictiles, ſed veras fuiſſe volunt, quæ aſino ſicut dictum eſt, per feneſtram immittente caput, diſturbatæ perticam ruperunt, reliquaque vaſa ſubuerterunt. Reliqua fabulæ vtcumque conueniunt. Lucianus in aſino ſuo parœmiam hanc finxit ex ſe natam, quòd dum aſinus conaretur obliquato capite per feneſtram proſpicere quid ageretur, tum ſeſe, tum dominos ſuos prodidit. Eamque rem magno omnium riſui exceptam, in adagionem abijſſe, ἐξ ὄνου παρακύψεως, id eſt, *ex aſini proſpectu.* Porrò iuxta Luciani ſententiam magis quadrabit in eos, qui ſtoliditate ſua, dum ineptè ſtudent diſſimulare, ridiculè produntur. Hunc Luciani locum æmulans Apuleius in nono metamorphoſeos ſuæ libro, ſcribit ad hunc modum: *Qua contentione & clamoſo ſtrepitu cognito, curioſus alioqui & inquieta procacitate præditus aſinus, dum obliquata ceruice per quandam feneſtrulam, quidnam ſibi vellet tumultus ille, proſpicere geſtio, vnus è commilitonibus, caſu fortuito conlimatis oculis ad vmbram meam cunctos teſtatur in coram. Magnus*
C *denique continuo clamor exortus eſt. Et emerſis protinus ſcalis, iniecta manu quidam me velut captiuum detrahunt, iamque omni ſublata cunctatione ſcrupuloſius contemplantes ſingula, ciſta etiam illa reuelata repertum, productumque & oblatum magiſtratibus miſerum hortulanum, pœnas ſcilicet periurum, in publicum deducunt carcerem, ſummoque riſu de meo proſpectu cauillari non deſinunt. Vnde etiam de proſpectu & vmbra aſini natum eſt frequens prouerbium.* Hactenus Apuleius. In eodem puto ſenſu dictum à Tertulliano: *Aſinus de Aeſopi puteo*, modò venis, & iam exclamas: — Lib. 4. ad-
quanquam ego apud Aeſopum Gabriamque, nihil inuenire potuerim, quod huius prouerbij ſpe- — uerſ. Mar-
ciem gerat. Quare conijcio eas fabulas Aeſopi, quæ feruntur hodiè manibus omnium, non ve- — cionem.
niſſe ad nos integras. Coniecturam adiuuat, quòd apud D. Baſilium, Lucianum & alios legun- — Aſinus de
tur quædam, quæ ſimiliter fruſtra in excuſis Aeſopi fabellis exquiras. Poſſet & hic pro Aeſopi — Aeſopi pu-
puteo, id eſt pro eo qui inſperatus tanquam qui ex ſpecula vel Hercules è proſcenio, reponi de — teo.
aſini proſpectu. Ἀκκιζόμενος Σκύθης τὸν ὄνον. *Scytha recuſans aſinum:* de ijs qui verbo quidem — Scytha re-
aliquid auerſantur, reipſa verò concupiſcunt. Quidam enim aſini cadauer conſpicatus, Scytha — cuſans aſi-
(inquit) ecce paratam tibi cœnam. Is verò in præſentia quidem aſpernatus eſt, poſt verò epu- — num.
latus. Ὄνου πόκας ζητεῖς. *Aſini lanas quæris:* de ijs qui ſtultè quærunt ea quæ nuſquam ſunt. — Aſini lanas
D Effertur adagium etiam ad hunc modum, ὄνου πόκαι, id eſt, aſini lanæ. Ariſtophanes: Τί; ἐς — quæris.
τὸ λήθης πεδίον, τίς εἰς ὄνου πόκας, id eſt: *Quis in lethes ſolum, quis in aſini lanas?* Per aſini lanam, res vanas ſignificans, & quæ nuſquam ſunt. Eundem ſenſum habet, τὸν ὄνον κείρεις, id eſt, *aſinum tondes:* de his qui rem abſurdam atque inutilem aggrediuntur; propterea quod aſi- — Aſinum
num neque pectere poſſis propter villos, neque tondere, cùm lanam nullam habeat. Huius me- — tondes.
minit idem Ariſtophanes in Ranis. Ὄνου κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ, id eſt, *aſini caput ne laues ni-* — Aſini ca-
tro. Ne multum ſumptus operæue impendas in rem vilem ac ſordidam. Finitimum eſt illi, *caput ne la-* — put ne la-
χύτραν ποικίλλειν, id eſt, *ollam variegare.* Similiter & nos vulgò dicimus, Chi laua il capo al- — ues nitro.
l'aſino, perde il ſapone. Ὡς ὁ παρ' ὄνος βαλανεύς, id eſt, *vt aſinus balneatoris.* Dictum etiam eſt — Vt aſinus
in eos qui ex ſuis laboribus ipſi nihil fructus capiunt. Plutarchus in libello περὶ τῆς φιλοπλουτίας: — balneatoris
Nihil inde capiens commodi, velut aſinus balneatoris, qui ligna & ſarmenta defert, ſemper fumo ac fauillis oppletus, nunquam autem particeps balnei, neque teporis, neque munditiei. Loquitur de diuite parco ac ſordido, qui cum ſit onuſtus diuitijs, non fruitur tamen. Ὄνου

ὄνου κέρκος οὐ κόσκινον. id eſt, *aſini cauda non facit cribrum*: vbi quis ad hoc vel illud dicitur inutilis. Cribrum è pilis equinis fieri conſueuit, non è villis aſininæ caudæ. Suſpicatur author adagiorum hoc ex huius ætatis fæce ſumptum ab Apoſtolio. Prouerbialiter quoque in ſacris biblijs dici videtur de Ioachim filio Ioſiæ rege Iudam *Sepultura aſini ſepelietur*: hoc eſt ſepultura carebit, & à feris auibuſque dilacerabitur. Talis enim eſt ſepultura aſini. E

V S V S IN SACRIS.

Sacrificio ineptus. PORPHYRIVS libro ſecundo de abſtinentia à carne aſinos negat & elephantes ab antiquis ſacrificari ſolitos, quòd etſi collaborando adiumento ſint ad fruendum tamen ſint inepti, & Aegyptij quoque hominem cum ſeceſpita poſitis in terram genibus effingebant cum enſe ad mactationem parato, ſed manibus poſt terga religatum, inde aſinum apponebant, vt eum ſacris admoueri minimè debere oſtenderent, euentumque rei irritum fore indicarent.
Exod. 13. Equidem & in ſacris habemus biblijs aſinum & pullum ſacrificio ineptum eſſe, quia immundus eſt. Sic enim ibi ſcriptum eſt. *Omne quòd aperit vuluam aſinæ, mutabis oue.* Immunda enim animalia F
Num. 22. lex à ſacrificio ſeparauit, & pro his ad vicem munda iuſſit offerre. Aſinæ ergò partum, inquit di-
Lib. 2. de Abel & Cain. uus Ambroſius, hoc eſt, immundum iubet mutari oue, quæ munda & apta ſacrificio eſt. Similiter Apollo apud Bæum, vt recitauimus ex Antonino Liberali Cleini mortem minatur, niſi ab aſinorum abſtineret ſacrificio, & pro more captas ſibi, boues & oues offerret: ita enim ſe aſinorum gaudere immolatione, ſi ea fiat in Hyperboreis. Scribit autem & Pindarus apud Hyper-
Aſini vbi immolati. boreos inſtitutas fuiſſe κλειτὰς ὄνων ἑκατόμβας. Et apud Callimachum legere eſt.

Τέρπουσι λιπαραὶ φοῖβον ὀνοσφαγίαι, id eſt,
Exhilarant pingues Phœbum epulæ ex aſino.

Cur Apollini immolatus. Citat Apollodorum etiam Clemens Alexandrinus in Stromatis de huiuſmodi ſacrificio. Sed & de Hyperboreis Pindarus inquit in Pythijs. Παρ' οἷς ποτε Περσεὺς ἐδαίσατο λαγέτας δώματ' ἐσελθὼν κλειτὰς ὄνων ἑκατόμβας, id eſt, Quos penes dux Perſeus olim conuiua in eorum ædibus præſens celebres hecatombas aſinorum facientes reperit. Gaudere verò Apollinem vitæ arbitrum eorũ iugulatione dicunt propter aſſultus, quos inditio viuacitatis in cæde faciunt, difficulterque
Cur Marti. occidi ſoleant, magnis licet ictibus percuſſi. Aſinos à Scythis Marti immolari, Apollodorus & G
Lib. 15. alij prodiderunt, teſte Arnobio. Phornutus ſcribit propter bellicum clamorem vociferationemque aſinos Marti immolatos. Legimus, & apud Strabonem Carmaniæ incolas aſinum Marti im-
Lib. 1. de fal. rel. cap. 21. molare, quem ſolum Perſæ ex omnibus dijs (inquit) colunt. Lactantius Firmianus, ait Lampſacenos Priapo aſinum in vltionem & ludibrium mactare cõſueuiſſe, quòd cùm is Deus Veſtæ dor-
Cur Priapo. mientis pudicitiæ inſidiaretur, illa intempeſtiuo aſelli clamore ſit excitata, & detecta inſidiatoris libido. Ouidius ſexto Faſtorum prolixius hanc fabulam proſequitur, & aſinum in deæ Vacunæ feſto feriati & è pane monilibus floribuſque coronati ſolitum teſtatur in Veſtæ gratiam. Canit itaque poeta.

Præterea referamne tuum rubicunde Priape
Dedecus? Eſt multi fabula plena ioci.
Turrigera frontem Cybele redimita corona
Conuocat æternos ad ſua feſta deos
Conuocat & Satyros & ruſtica numina nymphas,
Silenus quamuis nemo vocarat, adeſt,
Nec licet (& longum eſt) epulas narrare deorum:
In multo nox eſt peruigilata mero.
Dij temere errabant in opaca vallibus Ida
Pars iacet, & molli gramine membra leuant:
Hi ludunt: hos ſomnus habet, pars brachia nectunt,
Pars viridem celeri ter pede pulſat humum,
Veſta iacet, placidamque capit ſecura quietem
Sic vt erat poſitum ceſpite fulta caput:
At ruber hortorum cuſtos nymphaſque deaſque
Captat, & errantes fertque refertque pedes.
Aſpicit & Veſtam, dubium nympham ne putarit
An ſcierit Veſtam, ſciſſe ſed ipſe negat. H

Spem

A *Spem capit obſcœnam, furtimq́; accedere tentat,*
Et fert ſuſpenſis corde micante gradus.
Forte ſenex quo vectus erat, Silenus aſellum
Liquerat ad ripas lene ſonantis aquæ:
Ibat vt inciperet longi Deus Helleſponti,
Intempeſtiuo cum rudit ille ſono,
Territa voce graui ſurgit dea, conuolat omnis
Turba, per infeſtas effugit ille manus.
Lampſacus huic ſoli ſolita eſt mactare Priapo,
Apta aſini flammis indicis exta damus.
Quem tu diua memor de pane monilibus ornas
Ceſſat opus; vacuæ conticuere molæ.

Idem poëta in eiuſdem operis volumine primo ſimillimam de Sileno eiuſque aſello & Lotide nympha fabellam recitat his verſibus:

Cæditur & rigido cuſtodi ruris aſellus
Cauſa pudenda quidem eſt, ſed tamen apta Deo.
B *Feſta corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,*
Tertia quæ ſolito tempore bruma refert:
Dij quoque cultores in idem venere Lyæi
Et quicunq́; loci non alienus erat.
Panes & in Venerem Satyrorum prona iuuentus
Quæque colunt amnes ſolaque rura deæ.
Venerat & ſenior pando Silenus aſello,
Quique rubro pauidas inguine terret aues.
Dulcia qui dignum nemus in conuiuia nacti
Gramine veſtitis accubuere thoris.
Vina dabat Liber: tulerat ſibi quiſq́; coronam.
Miſcendas largè riuus agebat aquas,
Naiades effuſas alia ſine pectinis vſu
Pars aderant poſitis arte manuque comis.
Illa ſuper ſuras tunicam collecta miniſtrat
C *Altera diſſuto pectus aperta ſinu,*
Exerit hæc humerum, veſtes trahit illa per herbas
Impediunt teneros vincula nulla pedes.
Hinc aliæ ſatyris incendia mitia præbent,
Pars tibi qui pinu tempora nexa geris.
Te quoque inextinctæ Silene libidinis vrunt
Nequitia eſt quæ te non ſinit eſſe Deum
At ruber hortorum, Deus & tutela Priapus
Omnibus ex illis Lothide captus erat,
Hanc cupit, hanc optat, ſola ſuſpirat in illa
Signaque dat nutu, ſollicitatque notis:
Faſtus ineſt pulchris, ſequiturq́; ſuperbia formam
Irriſum vultu deſpicit illa ſuo.
Nox erat, & vino ſomnum faciente iacebant
Corpora diuerſis victa ſopore locis,
D *Lothis in herboſa ſub acernis vltima ramis,*
Sicut erat luſu feſſa quieuit humo,
Surgit amans, animamque tenens veſtigia furtim
Suſpenſo digitis fert taciturna gradu.
Vt tetigit niueæ ſecreta cubilia nymphæ,
Ipſe ſibi flatus ne ſonet aura, cauet;
Et iam finitima corpus librabat in herba
Illa tamen multi plena ſoporis erat:
Gaudet, & à pedibus tracto velamine vota
Ad ſua felices cœperat ire vias.
Ecce rudens rauco Sileni vector aſellus
Intempeſtiuos edidit ore ſonos.

Territa conſurgit nymphe, manibuſq́; Priapum E
Deijcit, & fugiens concitat omne nemus.
At Deus obſcœna nimium quoq́; parte paratus,
Omnibus ad luna lumina riſus erat.
Morte dedit pœnas author clamoris, & hac eſt
Helles pontiaco victima ſacra Deo.

Indignatus itaque Priapus aſinum immolat, & poſteri eiuſdem numini aſinos immolarunt. Aſſignatur tamen alia etiam cauſa immolandi illi aſinos: nam alter ex duobus aſinis, quos Liber in cælo collocauit, cùm humana voce cum Priapo de natura rerum certare auſus eſſet, victus & immolatus eſt, vt ſuprà quoque meminimus. Sunt qui aſinum Priapo ſacrum fuiſſe volunt, ob verendi ſcilicet enormitatem, qua ſuprà modum præditi ſunt aſini, quaque cum eo certantem Priapum ſuperauit, vt antea etiam tetigimus, & meminit author Copæ:

Et Tiguri cuſtos armatus falce ſaligna
Sed non & vaſto eſt inguine terribilis:
Huc aſiniga (ſic correximus) *veni, feſſus iam ſudat aſellus*
Parce illi, veſtrum delicium eſt aſinus.

Apud Romanos virgines, vt annotatum eſt, aſinis inſidentes ad templum eiuſdem Dei vectæ ter F id circumibant, & in quem ſors cadebat, Deo mactabatur aſinus, cuius ſanguinem colligentes in faciem eius proijciebant. Aſinus cur Baccho ſit ſacer, indicauit Plinius inquiens: *Ferulæ aſinis gratiſſimæ ſunt in pabulo, cæteris verò iumentis præſentaneo veneno: qua de cauſa id animal Libero patri aſſignatur, cui & ferula.* Aliam rationem ſed veriorem reddit Iuſtinus Martyr in oratione ad Antoninum Pium: quòd videlicet gentes dicta prophetarum audientes, ſenſum eorum non rectè intellexerint, ſed hallucinantium more res Chriſti ſint æmulati: Moſes propheta ſcriptoribus omnibus fuit vetuſtior; Ab hoc ita prophetatum eſt: *Non deficiet ex Iuda, & dux e lumbis eius, donec veniat, cui repoſitum eſt: & ipſe erit expectatio gentium, ligans ad vitem pullum ſuum, lauans ſtolam ſuam in ſanguine vuæ.* His verbis auditis Dæmones Dionyſium Iouis filium eſſe dixerunt inuentoremque viris prodiderunt, & aſinum in myſterijs & arcanis eius ſacris duxerunt, & dilaniatum eum aſcendiſſe (qua de re mox in fabuloſis) in cælum docuerunt. Et quia in Moſæ prophetia expreſſis verbis deſignatum non erat, num aduenturus ille Dei filius eſſet futurus, & vtrum pullo vehens in terris manſurus, an in cælum aſcenſurus: atque pulli nomen, & aſini & equi pullum denotare poterat: neſcientes aſinine an equi pullum ducens, ſymbolum & ſignum aduentus, & præſentiæ ſuæ habiturus, qui prænunciabatur; & vtrum Dei, an hominis futurus eſſet filius. Bellerophontem quoque G ipſum hominem ex homine genitum, in equo Pegaſo in cælum perueniſſe pronunciarunt. Hæc Iuſtinus. Mariç ſtirps vel proſapia (inquit F. Sixtus Senenſis ordinis Prędicatorum volumine ſecundo bibliothecæ ſanctæ,) vt refert Epiphanius, liber eſt apud Gnoſticos celebris, horrendam & pernitioſam doctrinam continens, in quo inter cætera portenta narratur, Zachariam ſacerdotem in penetralibus templi ingreſſum, vt incenſum coram Deo adoleret, vidiſſe formam quandam aſinino capite præditam. Quam viſionem cùm reuelare vellet & populum admonere, ne aſinum adoraret, is qui viſus eſt, vocis & linguæ vſum illi ademit; ſed ademptum paucis poſt diebus reſtituit. Eo recepto, Zacharias viſionem prodidit Iudæis: illi indignati illum obtrumcarunt. Hac de cauſa commotus Hebræorum legislator ſacerdoti præcepit, vt ingrediens ad ſacra peragenda, tintinnabula veſtimento appenſa gerat, quo ſonitu admonitus aſininus ille Deus ſe occultet, ne forma eius intempeſtiuè conſpecta, interitum afferat ſpectatori. Serapion Thmuenus Epiſcopus, in libro aduerſus Manichæos affirmat ex huius libri occaſione Chriſtianos olim accuſatos ab Ethnicis, quòd Iudæis permiſti, aſinum, Iudæorum numen colerent. Tertullianus tamen in Apologetico autumat, Gentiles veniſſe in hanc ſuſpicionem ex ſcriptis Cornelij Taciti, qui in quinto hiſtoriarum libro referens originem Hebraicæ religionis, ait, Iudæos H ex Aegypto pulſos, cum in vaſta Arabiæ ſolitudine ſiti macerarentur, ab aſinis ſyluestribus, qui fortè de paſtu ad potum petebant, aquarum fontes didiciſſe, & beneficij memores, beſtiam diuinis honoribus coluiſſe, eiuſque effigiem poſtea in templo conſecraſſe: atque inde præſumptum à gentibus, Chriſtianos, vt Iudaicæ religioni propinquos, aſinum pro Deo venerari: vnde & quidam iumentorum locator auſus eſt Tertulliani temporibus apud Carthaginem ante ſtabulum iumentorum, velut ſuæ artis inſigne, appendere tabulam, in qua depictus eſſet homo togatus, dextra librum tenens, de cuius capite aſininæ prominerent aures cum hac inſcriptione, Deus Chriſtianorum ononychitis, id eſt, aſiniunguius. Hactenus ille. Vide etiam lector ſuprà inter deriuata, & cognominata, vbi verbis Petri Criniti idem mendacium refutauimus. Tradit verò etiam Suidas Zenonem Alexandrinum Iudæum, publicè genti ſuæ nuncium remiſiſſe, albo aſino per eorum ſynagogam ſabbato, vt apud eos non eſt, traducto. Ego

Alia ratio cur Priapo immolatus.

Lib. 24. c. 1

Aſinus cur Baccho ſacer.

Gen. 49.

Liber falſiſſima continens de Chriſtianorum Deo.

vero

A verò ex Diodoro annotatum reperio in templo Bacchi conſeruari ſolere regnantibus in Sicilia ty- *[Caput aſini in templo Bacchi.]*
rannis, ob hunc finem, vt ſi mulier accuſata adulterij, ſupra illud iuraret, liberaretur.

VSVS IN CIBIS.

GALENVS tradit eſſe, qui aſinorum domeſticorum, etiam cùm ſenuerunt, carnes man- *[Libr. 3. de Alim. facu.]*
dunt; ſed peſſimi eſſe ſucci, & cõcoctu difficillimas, ſtomachumque lædere, & præterea in-
ter edendum eſſe inſuaues; homineſque qui ijs veſcuntur aſininos euadere corpore, ac
animo. Tale quid & in methodo de lactis vſu potuque aſcriptum legitur, vt aſininis lac detur aſi-
ninum, idque non prorſus abſq; medici theorematis alicuius intelligentia accipi debebit: reuera *[Lib. 7.]*
nunquam, non & qui appetunt, & qui veſcuntur, aliquandiu operata virtute, facultateq; ſua ali-
mento, aliquid induent animalis, cuius carnibus veſcuntur, temperamenti, proinde etiam natu-
ræ, etenim temperamentum medicis nobis natura eſt. Si naturæ, & temperamenti ex eo concilia-
bitur aliquid, neceſſario, & morum, & animi nonnihil eiuſdem ſortis, propterea quod animi mores
B temperamentum corporis ſequantur, vt iam antea edocti ſumus ab authore eodem Galeno, dicato *[Aſini vbi comeſi.]*
priuatim rei huic libro. Aſinos autem multis in locis in cibum veniſſe obſeruauimus. Interpres in *[Lib. 4.]*
primis Ariſtophanis in Veſpis id ſcribit de Athenienſibus, ſuper his verbis poetæ: ἵ ταν φάγῃς, ὑπο-
γάστριον γέροντος ἠλιαστικοῦ, ἀντὶ τοῦ ἱκανῶς ὑπογάστριον ὄνου ἢ βοός. Atheneus agens de Perſarum epu-
lis, ſcribi ait hæc ab Herodoto, vbi Græcorum Perſarumque conuiuia inter ſe confert: eum præ-
cipuè diem ſupra reliquos omnes venerari Perſarum legibus ſancitum eſſe, in quo quiſque natus
eſt; in quo etiam plura conuiuia parari dignum eſſe arbitrantur, in quo & qui ſunt diuites, bouem,
aſinum, equum, & camelum totos in fornacibus aſſatos appoſuerunt: at pauperes oues exiguas
apponere ſolent, paucíſque cibis vtuntur, multiſque, at ijs non bonis bellarijs. Traditque ibidem
Athenæus, aſinos regi eorundem ſolere mactari. Mecœnas verò referente Plinio primus inſtituit
pullos aſinarum epulari, multum (inquit) eo tempore prælatos onagris: poſt eum verò interijſſe
autoritatem ſaporis. Scythas autem præ cæteris iſtiuſmodi carnibus inhiare in prouerbijs, eſt
oſtenſum. Noſtro verò tempore omnes ab ijs abſtinent, & niſi coacti eis veſcuntur, vt fit in vrbium
diuturnis obſidionibus, quod Veronæ exemplo Sabellicus oſtendit ex Iouio. Hac enim vrbe anno
ſalutis 1516. obſeſſa ad id penuriæ ventum eſt, vt cùm vix lentem, & fabam paniceaque pultaria
C in quotidiano vſu haberent, equinas atque aſellorum carnes magno in honore ducerent.

VSVS IN MEDICINA.

QVOD nobis plura quam aſinus remedia ſubminiſtrat, animal ferè nullum habemus aliud.
Inter illa autem lac præcipuum ſemper vſum habuit, habet etiamque. Equidem Græcia
non alium illius vſum videtur agnouiſſe, quam in medicina. Nam Philarchus referente
Plutarcho in vita Demoſthenis narrat Pytheam qui Macedonum cauſam Athenis age-
bat, dixiſſe; quemadmodum crederetur domus, in quam lac aſininũ infertur, omnino aliquo malo
laborare, ita vrbẽ neceſſario quoque vitioſam eſſe, in quam Athenienſes legatio adueniret: id ve-
rò à Demoſthene, qui agebat cauſam Græcorum, inuerſum, vt & lac aſininum ſanitatis reſtituendę
cauſa importari ſolere, & Athenienſes propter ſalutem malè habentium venire conſueuiſſe dice-
ret. Optimum erit, ſi aſina ſana ſit, bene nutrita, iuuenis & non longè à partu. Auferri ab ea debet
D pullus quem lactat, ſingulis diebus exerceri parum ſtrigili, & aſperis pãnis, vel ſtramine perfrica-
ri. Nutriri debet optimo fœno, auena, hordeo, herbis, ſed maximè his quæ affectui proſunt. Vbi
mulgenda eſt aſina, fiat in loco vicino cubiculo, ne lac ab aere alteretur, & ne frigeſcat. Mulgea-
tur in vas duplex, hoc eſt, contineatur ſcyphus in alio vaſe pleno aquæ calidæ. Quæritur apud re-
centiores medicos, an ſit omni alio lacte tenuius, quoniam Galenus ſecum etiam in hoc pugnare *[Lac aſini an cæteris tenuius.]*
videtur in ſexto de tuenda ſanitate tenuiſſimum dicens inter omnia lactis genera: tertio autem de
alimentorum facultatibus camelinum, & equinum ei in tenuitate præferens, Ariſtotelem tertio de
animalium hiſtoria ſecutus. Quos locos Ioannes Manardus in epiſtolis ita cõciliat. Sexto de ſani-
tate tuenda (inquit) Galenus aſininum lac leptomereſtaton, id eſt, maximè partium tenuiũm affir-
mat: in tertio verò de alimentis, camelinum aſinino, nõ in tenuitate, ſed in humiditate pręfert, hy-
droſaton enim dicit. Quare niſi fateri voluerimus, Ariſtotelem aliud ſenſiſſe, quàm Galenum, di-
cere oportebit, quòd per tenuiſſimum non intellexerit tenuiſſimarum partium, ſed maximè humi-
daium,

darum. Hæc ille. Geſnetus verò Galeni verba ſic accipit;aſininum lac tenuiſſimum rectè dici,ſi cō- E
paretur animalium lacti,quæ apud nos,& plcraſque gentes mulgeri ſolent, vaccarum nempè,ouiū
& caprarum : ſimpliciter verò, & comparatione ad animalia quorum inuſitatum ferè ad cibum, &
Plinius ex- potum in Europa lac eſt.vt cameli, & equi,non tenuiſſimum,ſed craſſum.Sic etiam Plinius tenuiſ-
plicatus. ſimum lac camelis eſſe ſcribit, mox equabus, craſſiſſimum aſinæ, vt coaguli vice vtantur: Craſſiſſi-
mum dixiſſe pro craſſius, quàm cameli, & equæ. Leptomeres, id eſt, tenuium partium vocatur(in-
...ū dif- quit) quomodo non craſſis, neque viſcoſis partibus conſtat, & citò ac facilè corporum meatus ſu-
ferentia. bit:id quod lacti eo magis conuenit,quo liquidius eſt,minuſque caſeoſæ ſubſtantiæ habet, vt Ga-
lenus ipſe exponit. Bubulum lac (ait) pinguiſſimum eſt, ouinum, & caprinum multo minus, aſina-
rum minimum pingue habet: quamobrem perrarò alicui in ventre coagulatur, ſi recens mulſum,
& calidum adhuc bibatur:quòd ſi ſal, & mel adijciantur, fieri non poterit, vt amplius colatur in
ventre. Eandem ob cauſam aluum magis ſubducit, quod ſerum ei copioſius inſit, minus autem de
caſei natura, cuius ratione lac aluum ſiſtit. Ciere autem aluum præter Dioſcoridem, qui ventri
quidem idoneum eſſe, ſed ipſum turbare aſſerit; etiam teſtatur Varo his verbis. *Maxime perpurgat
lac equinum, tum aſininum, deinde bubulum, tum caprinum*. Sine periculo autem ventrem ſoluet, vt
ait Marcellus, ſi cum melle potui detur. A temperato haud multum putarim recedere. Muliebre
enim temperatiſſimum eſſe aiunt,mox caprillum,hinc aſininum,ouillumque, poſtremò vaccinum. F
Plinius author eſt dulciſſimum ab hominis lacte camelinum, efficaciſſimum ex aſinis. Idem plu-
rima ex hoc lacte remedia recenſet. Suſpirioſis (inquit) ante omnia efficax eſt potus equiferorum
ſanguis: proximè lactis aſinini tepidi cum bulbis decocti,ita vt ſerum ex eo bibatur,addito in tres
heminas cyatho naſturtij albi,perfuſi aqua,deinde melle diluti Noſtri verò medici tabidis ita lac
exhibent aſininum, vt ipſimet id exugant, ne quid à natiuo tepore remittat. Galenus verò melle
mixtum iuueni cuidam,qui ferè contabuerat,à balneo ſtatim exhibuit.Si dolent vbera,lactis eiuſ-
dem potu mulcentur,vt idem Plinius tradit,ſi verò addito melle ſumatur, purgationes mulierum
adiuuat. Stomachum exulceratum per ſe potum reficit Commendatur etiam ad tuſsim, extenua-
tionem,ſputum ſanguinis,hydropem,& duritiem ſplenis. Capiti tamen infirmo,& vertigine labo-
ranti non conuenit.Priuatim prodeſt contra gypſum, & ceruſam, & ſulphur, & argentum viuum:
item duræ aluo in febri. Gargarizatur quoque faucibus exulceratis vtiliſsimè;& bibitur ab imbe-
cillitate vires recolligentibus,quos atrophos vocāt.In febri etiam quæ careat dolore capitis.Pue-
ris ante cibum lactis aſinini heminam dari, aut ſi in exitu cibi roſionem ſentirent; antiqui in arca-
nis habuerunt, ſi hoc non eſſet,habuerunt è caprino.Eiuſdem potus vtilis eſt cæliacis,& dyſente-
ricis,addito melle. Teneſmus tollitur eodem epoto. Sint inter exempla, qui lac aſininum bibendo G
liberati ſunt podagra,chiragraue.Alij verò ſeri aſinini potu eoſdem morbos prorſus euaſere.Hip-
pocrates etiam libro de affect. carnis poſt pharmacum purgans, lac aſininum coctum in hoc affe-
ctu propinat,& mox etiam ſerum aſininum. Eodem lacte percuſſu vexatos dentes confirmari cer-
tum eſt. Non ſolum enim dentibus innoxium eſt, ſed ob tenuitatem etiam abſtergendo conducit.
Dioſcorides ſimpliciter hoc lacte collutos dentes gingiuáq; ait ſtabiliri.Archigenes,& Philogrius
omne lac incommodum eſſe calculoſis pronunciant, præter aſininum, quod ſubſtantia tenuiſſimū
eſt; & facultatis facillimè diſſoluentis Igitur mirabiliter articulorum tumores, & nodos (quos ad
calloſæ duritiei modum ex vitioſi lactis vſu pueri ſuſtinere coguntur)leuigat,& delet:vnde admo-
nendi etiam ſunt ipſi calculoſi, vt aſſiduè heminæ menſura bibant, poſt matutinas deambulatio-
nes,atq; id præſeruandi à lapidis generatione gratia, præ omnibus alijs fiat. Mentionem horum
facit Aetius in curatione lapidis veſicæ. Idē ſcriptor alibi de ſuppuratis renibus tractans, his ver-
bis vtitur:lac itaq;cum melle poſt puris eruptionem eis præbendum:& primum quidem aſininum,
aut equinum, ad vlcera enim repurganda conducit: Cum verò repurgatione amplius opus non
habent, & morſus fiunt obtuſiores, indigetq; æger nutrimento, tunc etiam bubulum lac eis exhi-
bendum duarum,aut trium heminarum menſura. Hoc eodem lacte venena extingui, Plinius tra- H
dit,& multa alia remedia paſſim recitat,quæ ideo ex aſinino lacte propinantur.Peculiariter autem
ſi hyoſcyamum potum ſit, aut viſcum (inquit, ixiam puto dicere volens) aut cicuta, aut lepus ma-
rinus,opocarpathum,aut pharicum, aut dorycnium: & ſi coagulum alicui nocuerit; nam id quoq;
venenum eſt in prima lactis coagulatione.Sed meminiſſe oportet recenti vtendum, aut nō multò
Lib. 15.41 poſtea tepefacto. Nullum enim celerius euaneſcit. Habet denique & coſmeticam vim, nam ſi ex
eo fiant balnea, quo minus cutis obducatur rugis, ſed extenſa permaneat & candida, præſtat, id
quod Poppeæ Neronis principis vxoris exemplo Plinius his verbis oſtendit. *Conferre aliquid &
Vis coſmeti-* *candori in mulierum cute exiſtimatur. Poppæa certè Domitij Neronis coniux quingentas ſecum per omnia
ca.* *trahens fœtas balnearum etiam ſolio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoque cutem credens*. Memi-
nit huius etiam Iuuenalis:

Sat. 6. —— *Atque illo lacte fouetur*

Propter

A *Propter quod ſecum comites educit aſellas*
Exul Hyperboreum ſi dimittetur ad axim.

Sanguine modò aſini fluxum ſanguinis ex cerebri tunica promanantem ſedari, ſunt qui dicunt: *Sanguis.*
eiuſdemque tribus vel quatuor guttis cum vino hauſtis, febres quotidianas ſanari. Sed Plinius
id de ſanguine aurium ſcribit. *Eſt* (inquit) *genus febrium, quod amphemerinum vocant, hoc liberari*
tradunt, ſi quis è vena auris aſini tres guttas ſanguinis in duabus heminis aquæ hauſerit. Idem tra-
dit ſanguinem aſinini pulli ex vino, regio morbo mederi. Adipem tradunt teſte Dioſcoride cica-
trices corpori concolores reddere, vel vt alij tradunt, veſtigia cutis abolere, vel vt Plinius, cica-
trices nigras reducere ad colorem. Rondoletius in capite de exanthematibus, fieri tradit vnguen-
ta, vt minus appareant maculæ, ſed id efficacius præſtare inunctionem ex pinguedine aſini. Pli-
nius præterea ait hunc adipem inueteratum ſanare vuluarum exulcerationes, & in vellere appo-
ſitum duritiem earundem emollire: per ſe verò recentem & inueteratarum ex aqua illitum pſilothri
vim obtinere. Eodem authore ſcabiem hominis aſininæ medullæ maximè abolent. Raſis verò hac
medulla aut etiam ſeuo, eum qui comitialem patitur, loco calido inungi iubet, auxiliumque ma-
gnum pollicetur. Fel traditur per ſeſe aqua infractum maculas in facie tollere, euitatis ſolibus ac
B ventis poſt detractam cutem. Tradit Aelianus Bathylin Cretenſem tabe periclitantem, ab hoc
grauiſſimo malo aſininæ carnis imperato eſu, reſtituiſſe, atque ita quemadmodum Deus collu-
dentibus vocabulis Græcis ei prædixerat, ὄνεια κρέα ὀνήσιμα, id eſt, aſininæ carnes adiumento
ei fuere. Legimus & apud Plinium carnes aſini ex iure ſumptas phthiſicis mederi. Hocque gene-
re maximè in Achaia curari id malum. Simile quid etiam legitur apud Auicennam. Inuenio item
apud Plinium carnẽ aſini per quadraginta dies bibendam dari contra morbum comitialem. Ce-
rebrum aſini ex aqua mulſa, infumatum prius in folijs, ſemuncia per dies potum, ad comitialem
prodeſſe Plinius prodit. Numerus dierum in exemplaribus vulgatis, non eſt expreſſus: ex ſequen- *L.28.c.16*
tibus tamen conſtat non pauciores eſſe, quàm triginta. Sunt qui eodem memorante ex aſino mare
nigroque cor edendum cum pane ſub dio prima aut ſecunda luna iubent contra morbum eun-
dem. Iecur etiam inaſſatum eſu comitialibus prodeſt, ſed ieiunis edẽdum præcipitur. Alij admix-
ta modicè panace, oti inſtillandum docent teſte Plinio, idque diebus quadraginta; ſic à comitia-
libus morbis & alijs infãtes tueri. Idẽ aſſerit iecur iſtiuſmodi aridum tritum cum petroſelini par-
tibus duabus & nucibus iuglandibus tribus purgatis ac melle illitis (aliàs ac melle tritum) in cibo
datum hepatico ieiuno mirabile eſſe. Scribit & ad lienis vitium efficaciſſimè dari inueteratum aſi-
C ni lienem, ita vt triduo ſentiatur vtilitas. Et Marcellus promittit, ſi lienoſus de ſplene aſini areſa- *Lien.*
cto quotidiè ieiunus pauxillum manducet, ita potenter iuuari, vt intrà triduum vtilitas remedij
appareat. Idem viſcus contritum & ex aqua impoſitum, mamillis lac prouocare Sextus ait, at Pli-
nius id de inueterato aſini liene ſcribit, ſi ex aqua illinatur, adhæc vuluas ſuffitu corrigere. Re-
perio autem apud Raſim ſplenis aſinini leuiſſimum puluerem, cum ſeuo vrſino & oleo ad mellis *Renes.*
craſſitiem redactum & illitum ſupercilijs, pilos reſtituere. Renes inueterati, vt annotauit Plinius
tritique & in vino mero dati, veſicæ medentur, & vrinæ incontinentiam cohibent. Eidem areſa-
cti atque exuſti tritique id eſt in tenuiſſimum puluerem redacti, & ex menſura conchulæ vnius *Penis.*
cum vini meri cyathis duobus ſtranguarioſo potui dati efficaciter medentur, vt Marcellus annota-
uit. Cinere genitalis aſini ſpiſſari capillum putant, inquit Plinius, & canitie vindicari ſi raſis illi-
natur, plumboque tritis cum oleo. De teſtibus verò ait; Coitus ſtimulat dexter aſini teſtis, in vi- *Teſtes.*
no potus pro potione, vel adalligatus brachiali; necnon eiuſdem à coitus ſpuma collecta roſeo
panno, & incluſa argento, vt Oſthanes tradit. Salpe genitale (aſini) in oleum feruens mergi iu-
bet ſepties, eoque perungi pertinentes partes: Biaſon bibi ex eodem cinerem. Teſtes ſale aſſer-
uati & aſperſi potioni, in aſinarum maximè lacte, vel ex aqua, ad comitialem proſunt. Teſtes in-
D uenio, penem, & ſi quæ ſunt turpia & ſatyrica ſigna, contra faſcina valere, quod & Turnebus ob-
ſeruauit, notauitque in commento, quo Varronis libros de lingua Latina illuſtrauit. Pellis, vt tra-
dit idem Plinius, iniecta impauidos infantes facit. Membrana partus aſinarum, præcipuè ſi ma-
rem pepererint, olfacta, accedente morbo comitiali, reſiſtit. Oſſa confracta & decocta con- *Vngulæ.*
tra leporis marini venenum dantur. Vngulæ quoque multiplicem vſum habent. Marcellus ad
leucomata oculorum efficaciter diſcutienda, eas ex viuente aſino acceptas limari iubet, earumq́;
ſcobe quàm tenuiſſimo, qui leuitate tua oculos non offendat, cum lacte muliebri mixto, frequen-
ter inungi. Sunt qui aſſerunt, annulum ex iſtiuſmodi animantis vngula, in qua nihil ſit nigri, ab
epileptico geſtatum, prohibere ne concidant: quam facultatem vbique terrarum de annulo pol-
licentur ex vngula alces. Legimus quidem apud Dioſcoridem, Plinium, & Galenum vngularum
aſini cinerem per dies multos (toto menſe Plinius) binis cochlearibus (pondere trium aureo-
rum cum dimidio) potum diei comitiales adiuuare; eaſdemque oleo ſubactas ſtrumas diſcutere:
illitas verò, hoc eſt puluerem ſiccum illitum pernionibus mederi. Tarentinus his vngulis ad mul-

tos

tos piſces capiendos pro eſca vtitur. Marcellus promittit, capillos & barbas naſci etiam glabro, ſi E *Lichen.* lichenem aſini, hoc eſt collectionem duram, quæ eſt circa crura eius, combuſtas & teras, & puluerem illum ex oleo vetere imponas: hoc ita validum eſſe, vt ſi mulieri inde maxillam vnxeris, barbas ei naſci ſcias. Ait item grauedinem capitis ex quacumque cauſa exortam, quæ intempeſtiuum concitet ſomnum, ſine dolore diſcutere, ſi quis impetigines in aſini cruribus naturaliter natas detrahat, eaſque in ſcobem delimatas immixto aceto naribus penitus obſtipet. Et hoc puto eſt quod ait Plinius, ex aceto illitus lethargicos excitat. *Vrina.* De vrina aſini iſthæc diuerſis locis prodidit Plinius: Attritus calceamentorum cum luto ſuo illita ſanat; item ſcabiem hominis & vngues ſcabros: Lepras ac furfures tollit addito nitro circa canis ortum. Eadẽ cum melanthio prodeſt cõtra omnes impetus & ſuppurationes ſiue panos & apoſtemata. Alij vlceribus exedentibus & humidis vtilem prædicant. Sideratis vrina pulli aſinini nardo admixto perunctione prodeſſe dicitur. Eadem capillum denſari putant, admiſcentque nardum faſtidij gratia. Hæc itaque ex Plinio. Marcellus quoque vrinam muli vel mulæ vel aſini cum ſuo luto illitam, & clauos abolere, & callis mederi ſcribit. Michael Sauonarola vtilem eſſe ait in narium fœtore. Scribit verò Dioſcorides vulgò tradi aſini vrinam nephriticis ſiue renum vitijs mederi in potu. *Li. 4. c. 24.* Vt inde etiam diſcamus, ab huius vrinæ potu minimè ſibi temperaſſe antiquos, vt omnino dubitem, num verè Cornelij Celſi locum F *Lib. 3. c. 5. diſp. cõcert.* vbi de articulorum dolore in pedibus manibuſque agit, reſtituerit Baldus Angelus Abbatius. *Quidam* (inquit Celſus) *etiam cùm aſinino lotio epoto ſe eluiſſent, in perpetuum hoc malum euaſerunt.* Reſtituit ille pro lotio lacte: motus duplici ratione, vna quòd cùm non tulerit olim Catullus ex lotione lotij candidos ſibi reddi dentes, nullus non iudicauerit, tam abominandum ingenuis hominibus pharmacum intra corpus aſſumptum; altera quòd nemo alius veterum vrina aſini in podagra ſed lacte omnes ſint vſi. Ego quidem qui vrinam aſini aduerſus morbos articulares bibendam præſcribit, nullum habeo in promptu, ſed qui tamen ea os collui iubet, teſtem habeo Galenum. *Apollonius* (inquit) *ad pendulam columellam inter alia hoc quoque recenſet. Lotium aſini plurimum & calidiſsimum bibendum præbe. Idem etiam in angina.* *Lib. 6. de comp. med. ſec. loc.* Miratur ergò Galenus huiuſmodi auxilia tradentes: *certè enim ſcio* (inquit) *omnes homines paucis omnibus exceptis etiam mori velle quàm vrinam aſini bibere.* Legimus verò etiam apud Dioſcoridem armentarij equi vel aſini qui herba paſcitur, ſiccum fimum, liquatum in vino, mox potum contra ſcorpionum ictus magnoperè auxiliari. Dabant itaque præter lotium aſini, bibendum etiam ſtercus eiuſdem. Nam & Plinius *Stercus.* ait. *Fimum aſinini pulli, quod primum edidit à partu, polean vocant, Syri dant in aceto mulſo contra lienis vitium: Idem caliacis & dyſentericis confert: in ſapa decoctum, colo magnoperè prodeſt: datum* G *faba magnitudine è vino medetur morbo regio intra diem tertium. Eadem & ex equino pullo ſimiliterque vis eſt.* Aliàs etiam tradit aſinini fimi cinerem ex vino cæliacis & dyſentericis conferre, & alio loco ſtercus aſinæ aridum naribus infrictum ſanguinem ſiue intermiſſione fluentem, citò compeſcere: item alicubi, ſi ſtercus recens imponatur, profluuia ſanguinis mirè ſedare dici, necnon cinerem ex eo: huncque vuluæ etiam prodeſſe impoſitum: quare eſt quod genericè dixerit Dioſcorides, tam equorum quam aſinorum fimum ſiue crudum ſiue crematum addito aceto, ſanguinis eruptiones cohibere. Ad ſanguinem itaque vndicumque fluentem adhibetur: ſi è naribus profluat, ſuccus expreſſus inſtillatur ac retinetur. Si obſtruantur eo venarum vel arteriarum aperta oſcula, ſanguis continetur. Calidum præterea teſtante Raſi vino miſcetur, cui intincta vt affatim ſuccum combibant linamenta goſſampina, ad fluxum ſanguinis coercendum locis affectis immittuntur. Emplaſtrum ex eodem fronti impoſitum fluxionem auertit. Ait Plinius fimi huius cinerem illitum cum butyro eruptionibus pituitæ conferre: Ait & alicubi; recentem fimum cum roſaceo in grauitate aurium inſtillari, Marcellus verò ſcribit, vlcera capitis ſubito nata ſanari, ſi aſini ſtercoris ſucco, & ſcillæ contritæ quantum ſatis videbitur, & bubulæ adipis tantundem miſcueris, atque ad capitis vlcera veluti ceroto vſus fueris. Tarentinus aſininum ſtercus in coriandri ſucco made- H factum & cum ſimilagine maſſas inde ineſcatrices factas ad trachuros, melanuroſque capiendos ſummoperè commendat.

A

VSVS IN FERENDIS oneribus.

ASINVM inter iumenta præcipuè numerandum arbitror. Hic enim ad ſubuectanda
onera labores noſtros præ cæteris iuuat. Quamobrem ruſticarum rerum auctores in *Aſinorum*
emendis tuendiſque iumentis præcipuam rationem volunt eſſe: quin & omne rus tanquã *vtilitas.*
maximè neceſſarium inſtrumentum deſiderat aſellum, qui pleraque vtenſilia & vehere in vrbem &
reportare collo vel dorſo commodè poteſt. Ad hanc onera ferẽdi aptitudinẽ reſpiciens Lucianus
in Menippo, decretum recitat apud inferos ex Caluarij dicto, vt diuitum animæ quæ rurſus in
vitam remittendæ eſſent, in aſinos demigrarent, donec in tali rerum ſtatu, ad multa annorum
millia aſini ex huiuſmodi aſinis renati onera ferrent, atque inſuper à pauperibus agitarentur. Cæ-
terùm tanta eſt huius iumenti in ferendis oneribus vtilitas, vt hinc olim numeroſiſſimè à diuitibus
B enutritos legamus in ſacris literis; Rubenitæ enim & Gaditæ debellatis Agarenis aſinorum duo *Paralip.* 5.
millia abigerunt, & à Phinee à Medianitis ſexaginta vna millia abacta. Aſinos & oues paternos *Num.* 3.
paſcebant Saulus & Dauid. Aſinas pro munere miſit fratri Iacobus. M. Varro eleganti vocabulo *Lib. 2. de*
doſſuaria iumenta vocat, quod onus dorſo ferre poſſint. Idem aſellis doſſuarijs comportari refert *re ruſt.*
oleum, vinum, itemque frumentum aut quid aliud. Sæpe etiam vt celeberrimus poëta ait:

------ Tardi coſtas agitator aſelli
Vilibus aut onerat pomis, lapidemque reuertens,
Incuſſum, aut atræ maſſam picis vrbe reportat.

Græci νωτεῖς & νωτοφόρους vocant, nec alios Varinus νωτοφόρους & νωτοφόρους. Inuenio & σκευο-
φόρους, dici, quanquam hi, vt etiam annotauit Cælius, præcipuè intelligantur, qui ad belli vſum *Lib.7.c.17*
ſarcinas geſtant. Xenophonti ὄνοι οἱ κανθήλιοι ijdem ſunt qui clitellarij, Varinus verò canthelios
magnos aſinos interpretatur, & prouerbialiter canthelium pro ſtupido tardique ingenij homine.
Palmæ (inquit Xenophon) in Babylone ad ingeri ſpatium extenduntur, & pondere depreſſæ
ſuperùs curuantur, veluti aſini canthelij. Sed & clitellæ ipſæ κανθήλια vocantur. Poëtis verò
clitellarius ſiue dorſuarius aſinus παλιντρίβης nominatur. Clitellas autem diximus eſſe quibus
C ſarcinæ colligatæ portantur, vulgò in baſto: ſagma etiam Latinis, quibus tamen nominibus in-
ſtratum quoque intelligitur, quo mollior fit ſeſſio, quamuis hoc potius baſtinam dicamus. Vo-
camus item patrio ſermone clitellatos aſinos ſommaros, à ſomma, id eſt onere. Et à clitellatis ſiue *In Moſtell.*
clitellarijs aſinis, clitellarios homines dixit Plautus: *Nam multones mulos clitellarios habent: ego*
homines habeo clitellarios: Magni ſunt oneris, quicquid imponas vehunt. Sed quas homines baiuli
gerunt, clitellæ, muli Mariani potius dicuntur (inquit Geſnerus) furculæ ſcilicet, quibus religa- *Muli Ma-*
tas ſarcinas viatores geſtant: de quibus Frontinus: *C. Marius recidendorum impedimentorum gratia riani.*
quibus maximè exercitus agmen, oneratur, vaſa & cibaria militum in faſciculos apta furcis impoſuit, ſub Lib.4.Stra-
quibus & habile onus & facilis requies eſſet. Græci hæc aut ſimilia inſtrumenta, ἀναφόρα, ἀμάξια, *tag.*
& ἀντικύρτα nuncupant. Aliqui iumentorum clitellas etiam ἐπισάγματα, σαγμάρια, & ἀστράβας.
Varinus ἀστράβην σαγματοφόρον interpretatur, cum dubitatione tamen, an totum potius iumentum,
non ſolæ clitellæ, hoc nomine accipiendum ſit, apud Demoſthenem contra Midiam: cùm alioqui
mulum ſemper ſignificet. Atque iſthæc de aſino clitellato dicta ſuffecerint, ſi prius locum quendã
in Apuleio de eodem ex Ioan. Baptiſta Pio ciue noſtro illuſtrauero. Ille itaque author libro
quinto multa ex ritu Aegyptiorum explicaturus, quæ ad tartara translata ſunt, quoniam Aegy- *Cap.40.*
D ptios aſtrologi dicunt, ſi referantur ad computationem ſphæricæ globoſitatis, antipodas eſſe, ſic *annot.*
infit. *Iamq; confecta bona parte mortifera via continuaueris claudum aſinum lignorum gerulum cum agaſone Apuleius*
ſimili; qui te rogabit ut cadenti ſarcinæ fuſticulos aliquos porrigas ei. Corrigendus eſt codex inuulgatus, *explicatus.*
& legendum, funiculos ex Diodori verbis, hoc eſt breue funem, quem ipſe ad colliganda ligna
nodare volebat. Diodorus huic noſtræ interpretationi ſic aſtipulatur. *Aſini etiam ficti fabula mon-*
ſtratur in quodam celebritate. Nodos enim quos vnus in principio longioris funis complicat, alij poſt ſequentes
diſſoluunt. Quod ſi fuſticulos legere malis, ligneola interpretare; quibus conuolutus funis aſtrin-
gitur, & pondus cohibilius aptatur aſino clitellario.

 E

VSVS AD MOLAM & Aratrum.

Li.2.c.59. HAVD rectè puto ſcriptum à Vegetio, mulorum, equorum, aſinorumque genus ſub ſellis aut ſagmis ſolo tergore præſtare officium: nam vt de equis taceam & mulis, aſinorum quoque vſum ad molam vertendam, & ad terram vomere proſcindendam & nunc eſſe, &
Lib.7. à princ. olim fuiſſe notum eſt. *Principium* (inquit Columella) *tenebit minor Arcadiæ vilis hic vulgariſque aſellus, cuius plerique ruſticarum rerum authores, in emendis tuendiſque iumentis præcipuam rationem volunt eſſe; nec iniuria: nam abſque vllo ferè ſumptu alitur, & imprudentis cuſtodis negligentiam fortiſsimè ſuſtinet. Huius animalis tam exigua tutela plurima & neceſſaria opera ſupra portionem reſpondent, cum &*
Li.17.c.5. *facilem terram, qualis in Betica, totaque Libye ſit, leuibus aratris proſcindat.* Et Plinius ait in Byzatio Africæ illum centena & quinquagena fruge fertilem campum, nullis cùm ſiccus eſt arabilē tauris poſt imbres vili aſello & à parte altera iugi anu vomerem trahente ſcindi, ſe vidiſſe. Huc referendum quoque illud Catonis: Quot iuga boum, mulorum, aſinorum habebis, totidem ploſtra F
Aſini ploſtrarij. eſſe oportet. Alibi quoque aſinos ploſtrarios, & aſinum molarium & iugum aſinarium apud eum nominari reperimus. Molarius autem ſiue molendiuarius, aſinus ſiue qui molit, id eſt qui mo-
Molares. lam machina quadam incluſam voluit & torquet, etiam machinarius vocatur; nam & machinam
Machinarij. illam qua mola includitur, machinam frumentariam vocat Iure conſultus, quo modo & machinalia pondera, piſtrinalia vocat poëta Auſonius:

Qui machinali ſaxa voluit pondere.

Aſini quādo coronati Molarij iſti aſini in ipſis Veſtalibus ab opere ceſſabāt, coronatique floribus & è panè veluti moni-
Lib.6. lia quædam gerentes ad focos ducebantur, atque inſuper molæ ipſæ ſertis & floribus exornabantur: cuius ceremoniæ meminit Ouidius in Faſtis, vbi canit:

Nunc quoque cum fiunt antiqua ſacra Vacunæ
Ante Vacunales ſtantque ſedentque focos.
Venit in hos annos aliquo de more vetuſtas,
Fert miſſos Veſtæ pura patella cibos.
Ecce coronatis panis dependet aſellis
Et velant ſcabras florida ſerta molas. G

Cur verò in Conſualibus feſtis equi & aſini coronarentur & ociari finerentur, alia eſt ratio, vt in equo oſtendimus.

VSVS IN EQVITATIONE.

INEPTVM falſumque videtur eſſe prouerbium, quo diximus nos conſueuiſſe vti ad aſini indocilitatem exprimendam, *Aſinum ſub freno currere doces*: nam in vrbe Memphi, vt Leonius
Aſini equitationis periti. refert parte octaua de rebus Africæ aſini egregiè apti ſunt ad equitandum, perindeque commodo greſſu, atque ipſi gradarij equi: nam & freno reguntur, ſtratique ephippijs, reliquiſque ornamentis in vſu ſunt, tantaque docilitate præditi, vt conductitij vbique exponantur: id quod in
Li.17.c.5 tota via qua Bononia Loretum itur, conſpicere etiam licet. Petrus Bellonius in ſuis obſeruationibus eiuſdem vrbis fæminas tradit aſinis vectas, affines ſuos viſitare, non autem equis, quia commodior, facilior, tutiorque vectio eſt in illis: nunquam enim ceſpitat aſinus. H

A

VSVS IN BELLO.

SARACORI (inquit Ælianus) aſinis non ad ferenda onera vtuntur, neque ad molas, ſed bellatores habent, & quemadmodum in equis Græci ſedentes ſic aſinis hi bellica pericula excipiunt: Quod ſi quis aſinorum apud eos corpulentior eſſe videatur, illum Marti ſacrificant. Idem planè de Carmanis tradit Strabo his verbis: *Carmani propter equorum inopiam aſinis in bello plurimum vtuntur, & aſinum Marti ſacrificant, quem ſolum Perſæ ex omnibus dijs colunt, & bellicoſi ſunt.* Inuenio & Darium Perſarum regem aſinis vſum contra Scythas, non tanquam militum vectoribus, ſed vt hoc ſtratagemate fugam diſſimularet. Aſinos enim & canes fugiens in caſtris reliquit, quos cùm rudentes latranteſque audirent Scythæ, in caſtris adhuc Darium eſſe crediderе: Quod ſtratagema Herodotus narrat his verbis: *Darius timens ſibi à Scythis, hoc modo aufugit; vbi nox adfuit, reliquit in caſtris viros languore præditos & eos quorum amiſſio minimi facienda eſt; necnon omnes aſinos alligatos: aſinos quidem, vt vocem ederent, infirmos autem homines*
B *hoc titulo, vt dum ipſe cum flore copiarum adoriretur hoſtem, iſti interea caſtra tutarentur. Hæc perſuadens ijs qui relinquebantur, Darius accenſis ignibus quam citiſſimè ad Iſtrum contendit: Aſini quod multitudine deſtituti eſſent, eò magis rudere, quos audientes Scythæ credere omnino Perſas in eiſdem permanere caſtris. Verùm vbi illuxit, ij qui relicti erant, cognito ſe proditos eſſe à Dario, manus extendere ad Scythas, & quæ contigerant, referre.*

Li. 12. c. 34
Aſini bellatores.
Lib. 15.
Darij ſtratagema.
In Melpomene.

VSVS IN INSIGNIBVS.

VNDE natum ſit probrum illud quod vulgò dici ſolet, Patauinos ſuſpenſores ac reſpōſores aſini fuiſſe in Lucanicæ feſto, rationem ac originem reddit Bernardinus Scardeonius Canonicus Patauinus his verbis: Legi nuper in quodam antiquo annali Patauino, quod cùm pacis tempore quo omnis ferè Italia ſub Imperatoribus tum Gallis, tum Germanis ſoluto certo cenſu, vnaquæque reſpublica pro arbitrio ſeſe regeret, ſuis finibus congregari ſolere ibique curſus, ſaltus, luctas & ludicra eiuſmodi alia exercere & ordine & apparatu
C ficti certaminis inter ſe hilariter & amicè concurrere. Patauinis tum ſignum militare fuerat draco biceps, Vicentinis verò aſinus. Accidit autem cùm ex vicinis pagis, quique in ſuis finibus congregati eiuſmodi ludos inuicem agerent, vt Vicentini Patauinorum virtute ac numero grauius premerentur, quàm vt vltrà ferre eam vim poſſent: quocirca indignantes cœperunt immaniter furere, & quod prius certamen ludicrum videbatur, in verum prælium conuertere. Sed cùm in ea pugna Patauini ſuperiores euaſiſſent, abſtulerunt eis aſini vexillum, & eos fugauerunt à finibus. Signum autem Patauium in triumphum portarunt. Subinde tam in gloriā victoriæ quàm in probrum Vicentinorum in foro medio viuum aſinum ſuſpenderunt. Quod factum Vicentini grauiter ac permoleſtè tulerunt. Verùm communium amicorum ſuaſu vtrique fœdus inter ſe feriunt, his conditionibus pacis additis; vt Vicentini pro redimendo aſini ſuſpendio epulum Patauinis darent, quod factum eſt; equos namque lucanicis onuſtos miſerunt Patauium, quas in fruſta ſectas læti Patauini inter ſe diſpartiuntur: & ita vtrimque pacatis rebus manſit hoc vtrimque probrum. Vicentinis ſcilicet quòd eorum vexillum aſinus in furca pependerat, Patauinis quòd tam vili lucanicæ fruſto, quod ſinguli acceperant, è furca aſinum depoſuerint. Ceſſarunt
D autem poſthæc ludicra fieri, ſed Patauinis hoc probrum de ſuſpenſione & depoſitione aſini, in hodiernam diem in ore omnium perſeuerat. Quòd autem quidam de Petro Apono hæc fingunt, quoniam eſt prorſus falſum, nolui hic inter vera aut ſaltem veriſimilia commiſcere. Hucuſque Scardeonius. Thomas Garzonius in foro ſuo vniuerſali ſcribit Neapolitanos pro inſignibus ſuis elexiſſe clitellatum aſinum cum alligatis hinc inde ciſtis.

Patauini cur aſinorū ſuſpenſores.
Neapolit. inſigne.

E

VSVS AD OPPROBRIVM.

In probl. Adulterij pœna.

APVD Cumanos, vt author eſt Plutarchus, mulier in adulterio deprehenſa ducebatur in forum, vt illic lapidi inſiſtens, omnibus eſſet conſpicua: deinde impoſitam aſino, atque ita per totam ciuitatem circumductam, reducebant ad lapidem, vt ibi rurſus eſſet omnibus ſpectaculo. His actis habebatur infamis per omnem vitam, & ignominiæ gratia ὀνοβάτις dicebatur, quòd aſinum equitaſſet, Lapis autem nefaſtus ac deteſtabilis habebatur, in quo ſteterat mulier. Atque hinc fortaſſis fluxit, quod hodieque in multis Europæ locis grauioris alicuius peccati rei aſinis inſidentes per fora plateaſque vecti virgis cædantur lictore poſt terga hærente. Vidi etiam qui ad maiorem ignominiam inuerſo inſiderent corpore, caudamque aſini manibus tenere cogebantur, vt in alijs quoque locis fieri ſolet. Andronicum Comuenum Manuelis Imp. conſanguineum legimus, cùm Alexium cuius factus erat tutor, ſuſtuliſſet, imperioque potitus omnem crudelitatem in Alexij conſanguineos exercuiſſet, à Gulielmo Siciliæ rege victum, captumque ac per vrbem aſinæ præpoſtere impoſitum, altero oculo effoſſo, manuque altera detrũcata, circumuectum, vulgi turbæque tumultu vncis & harpagonibus fruſtulatim dilaneatum periſſe. Beatrix Reynaldi Burgundionici principis filia Cæſaris Federici Oenobarbi filia, vt tradit Gulielmus Paradinus in libro de antiquo ſtatu Burgundiæ, cum miro videndi Mediolani flagraret deſiderio, quòd paſſim audiret eſſe pulcherrimam, florentiſſimamque Chriſtiani orbis ciuitatem, Mediolanum exiguo comitatu venit. Ciues verò facinus poſt homines natos exitioſiſſimum flagitioſiſſimumque aggreſſi ſunt. Nam Auguſtam ſtrigoſo aſello præpoſtere impoſitam, ac pro loro cauda vti coactam, denique per compita diu inuectam, probris, cachinnis, ludibrioque nefario perfuſam vrbe tandem turpiſſimo iumento inſidentem mouent, puerorum gregibus cœno abeuntem inceſſantibus. Plurimum quidem voluptatis tulerunt Mediolanenſes, ſed nimio emptum: nam certior tam pudendi ſpectaculi Oenobarbus magnis viribus Mediolanum adortus, vrbemque ſub ſignis acie multiplici ingreſſus, clauſiſque è veſtigio portis, ſic cum ciuibus ſceleſtiſsimis egit, vt qui ſuæ ſaluti conſultum vellent, congererentur ex veteris ferociſque mulæ ano ficos vel nymphion extrahere: qui nouum ſupplicium detrectarent, capitis ſupplicio luerent, at qui os impuriſſimum, virus illud ſugentes admouebant quadrupedis pudendo, cum maximum cerebricoſo animali cruciatum inferrent, calcibus ſubinde iactatis enecabantur. Inuenti tamen ſunt, qui ſecuri caput ſubijcere, quàm mulæ ficos, vt vocant, mordicus euellere maluerint. Eius ludibrij, ſupplicijque nota perpetua ciuium Mediolanenſium nomini inuſta in hanc vſque ætatem noſtram perdurat vſque eò, vt qui velit Mediolanenſi conuitium facere, ficos grauis inſtar probri obijciat. Hactenus Paradinus. Tamyrem ſiue Tamerlanum Tartarorum imperat: cum Baiazates Imp. Turcorum ab eo captus, non deſiſteret ei ignobilitatem obijcere, ferunt offenſum, Baiazatem impoſitum mulo aut aſino per caſtra ignominioſè agi iuſſiſſe, vt militibus eſſet ludibrio. Hypatius nepos Cæſaris Anaſtaſij cum numeroſo exercitu contra Vitalianum Scytham, ab Hunnis auxiliaribus captus, Vitelliano ignominioſè ſimili iumento inſidens venditus fuit, (vt refert Cuſpinianus) antequam aperto Marte ſe hoſtem oſtenderet. Simili opprobrio Hiſpanos & Germanos Brixiæ arctiſſima obſidione preſſos, cum nullam ſpem in Maximiliano Cæſare haberent, ſcribit Sabellicus, morionem aſello impoſitum imperatorijs inſignibus atque aquilis exornatum, lagenas collo ſuſpenſas deferentem per vrbem deduxiſſe, & pro Cæſare, veluti ipſis auxilio ſuperueniſſet, temulentius quam quiſquam crederet, fœdis acclamationibus ſalutaſſe.

Andronicus Comuenus aſino impoſitus. F

Beatrix Augusta aſino impoſita. G H

VSVS IN AGRIS.

Stercus agris aptiſſimum.

QVAM vtilis agricolis ſit hoc iumentũ, nulli non notum eſt: nam præterquam quòd arat, quòd lætamen in agros, quòd venalia omnia ad vrbiũ fora onuſtus defert, ſuo quoq; lætamine agros in primis lætificat: de quo ſic ferè ſcribit Petrus Victorius: Qui de ratione agrorũ colendorũ ſcripſere, multa de hoc præceperunt, quod optimũ ſtercus eſſet. M. Varro tradit etiã, quod primũ & anteponendũ cæteris Caſſius diligens ſcriptor rerũ ruſticarũ putauit, & quod ſecundũ & tertiũ: cuius iuditiũ magna ex parte mihi conuenire videtur ſententię noſtrorũ colonorum:

A rum; niſi quod cùm vno loco ponat & hoc ipſo ordine caprinum, ouillum, aſininum, exiſti-
mant apud nos huius rei periti homines, diſcrimina etiam horum eſſe aliqua, ac præſtare capri-
no ouillum, cuius rei ratio aperta eſt, quia capræ frondes & virgulta carpunt, quæ ſunt arid o-
ra; oues verò herbis pinguioribus paſcuntur. Nam aſininum etiam laudatur: cauſam autem
hanc afferunt bonitatis ipſius, quòd aſellus mandit cibum ſubtiliter, egregieque conficit, quòd *Plin.17.9.*
ore ſumit. Theophraſtus qui & ipſe in ſecundo de hiſtoria eorum quæ oriuntur è terra de hac re *Columell.*
ſedulò nonnulla narrauit, caprinum ſine cauſa videtur anteponere ouillo, ſed magis tamen, vt *Palladius.*
videtur peccat, quod ſecundum gradum bonitatis aſſignat ſuillo, quod tamen viliſſimum habe-
tur, & maiorem vim nocendi, quàm iuuandi poſſidere exiſtimatur: quare non poſſum hoc non
magnoperè mirari. De humano verò ſtercore ſentit Theophraſtus cum Caſſio & putat omnium
optimum eſſe. Poſtremum autem & ipſe locum dat aſinino, nam quod anteponit ipſi bouinum
quod & ipſum à noſtris non magni æſtimatur, non videtur poſſe probari. Inuenio apud Plinium *Lib.19.8.*
aſininum braſſicę maximè conuenire. Ioan. Bapt Porta verò ait in ſuo pomario vrinam aſini ſter-
cori admixtam vermibus malorum Punicorum obuiare. In agro Brixienſi à ruſticis aiunt capita *Aſinorum*
aſinorum palis imponere aduerſus maleficas, quarum ibi aiunt eſſe copiam, more ab antiquis *capita palis*
B recepto, qui aſininum caput foribus hortorum præfigebant contra faſcinationes. Equæ caluaria *impoſita.*
ſed non virginis, inquit Palladius, aliam cauſam referens, intra hortum ponenda eſt, vel etiam
aſinæ. Creduntur enim ſua præſentia fœcundare quæ ſpectant. Sed & Columella inter ruſtico-
rum remedia aduerſus tempeſtates ſic ſcribit:

Hinc caput Arcadici nudum cute fertur aſelli, *Lib.10.*
Tyrrhenus fixiſſe Tages in limite ruris.

VSVS ADMIRANDI.

TIBIÆ ludicræ (inquit Plinius,) nunc è loto, oſſibuſque aſini & argento fiunt. Et aliàs:
Aſinorum oſſa ad tibias canora ſunt. Tibiarum artifices ceruinis oſſibus, quorum olim
vſus erat, aſinina præponunt, tanquam argutiora: & Aeſopus apud Plutarchum in ſa- *Oſſiũ vſus*
pientum conuiuio miratur tam craſſum & à Muſis alienum animal oſſa maximè tenuia & muſica *ad tibias.*
habere. Niloxenus etiam eodem in libro: Buſiritæ (inquit) Naueratitas nos accuſant, quod ex
C aſinis oſſa tibijs adhibere cœpimus, cùm ipſis vel tubam audire nefas ſit, quod aſini vocem aſſi-
milet, qui propter Typhonem eis exoſus eſt. De corio notiſſimum, poſt obitum, ne quid aſini vn- *Ex corio*
quam conquieſcat, foraminibus dilacerari, indeque factis cribris, aſſiduæ inſeruire agitationi: *quæ fiant.*
vnde dicebat Apuleius: cedentes hinc inde miſerum corium, nec cribris iam idoneum relinquũt. *Lib. 3.*
Sed & Albertus pollicetur aſinorum corium non ſolùm vtile eſſe ad ſoleas calceorum faciendas, *Lib.22. de*
ſed etiam quæ ex illa parte fiunt, in qua onera ferunt, non conſumi, etſi ille qui vtitur, eis conti- *anim. trac.*
nuò peregrinando in lapidibus portauerit, & tandem ita indurari, vt pedes ſuſtinere nequeant. *2.cap.1.*
Ex corio item aſinino cretato gypſatoque fiunt palimpſeſti, ſiue tabellæ deletiles, ſeu tabellæ
deletitiæ, quæ literis inductis eradi poſſunt; cuiuſmodi in vſu ſunt calculatoribus & muſicis: illis
in annotandis iugulãdiſque numeris: his in modulorum compoſitione. Ex pilis modò aſinorum
pannos apud Arabes fieri, diſcimus ex Andrea Bellunenſi, qui ſic ſcribit: Mesha Arabicè nomi-
natur pannus contextus ex pilis aſinorum & caprarum, vel caprinis tantùm: vnde Arabes ſolitu-
dinum incolæ tentoria & ſaccos ſibi conficiunt.

D

 E

DE ONAGRO. Cap. III.

Synonima: Æquiuoca.

ASINVS ſyluestris, Græcis ὄναγρος, Latinis onager nuncupatur, Varroni ta-
Cap. 8. men etiam imitatione Græca onagrus. Ὀναγρὸς verò accipitur pro aſinario. He-
bræi Pered dicunt; quo nomine tamen eiſdem mulum vocari periti tradunt.
Apud Ozeam pro pere bored lo, Latini tráſferunt, Onager ſolitarius apud ſe,
Monius. contra naturam animantis, quod gregarium eſt. Varinus tradit Cyrillum in hu-
Laliſio. ius prophetæ interpretatione μόνιον aſinum interpretari; alios verò magnam
belluam, quæ propter ferocitatem ſola paſcatur. Sunt item qui μονιὸν aprum transferunt. Ona-
gri pullus Laliſio dicitur Martiali:

Cum tener eſt onager, ſolaq; Laliſio matre F
Paſcitur: hoc infans, ſed breue nomen habet.

Verbum eſt Punicum, vt ex Plinio diſcimus. Notandum autem falsò quibuſdam onagrum El-
lend vocari cum ſit Ellend inter biſulca, ſicuti & biſontes, quos cum onagris quidam etiam
confundunt, id quod conſtat ex verbis Iacobi Ziegleri in Scondia: *Augermannia ducatus tenet ſeptentrionalia ad confinia Laponiæ: eius tractatus eſt totus ſyluoſus & ibi in præcipuis feris venantur vros & biſontes, quos patria lingua dicunt Elg, id eſt aſinos ſyluestres*. Notandum etiam onagros
instrumenta eſſe, quæ & harpages vocantur, vt Suidas annotauit, quibus iniectis accedentes
Onagri quæ instrumenta. quoſuis arripere & attrahere licebat. Harpagen vocant alioqui (inquit Geſnerus Suidam expli-
caturus) & λύκον & κρεάγρας, instrumentum coquinarium, quod quidam fuſcinam interpre-
Harpax. tantur. Ἅρπαξ vel ἁρπάγη, Latinè harpago instrumentum eſt quo ſitulas & alia è puteis extra-
Harpago. himus: item quod nauibus in bello nauali iniicitur, ſicut coruus & manus ferrea. Licebit & vn-
Li. 4. c. 23. cum à figura nominare. Vegetius lupum instrumentum quoddam deſcribit in modum forficis
Lupus. dentatum, quo contra arietes in oppugnationibus oppidani funibus alligato vtantur. Onagri
nomen, ſicut & creagræ & podagræ pedicæ, ἀπὸ τοῦ ἀγρεύειν inditum apparet, quòd verbum
comprehendere ſignificat. Quamuis ὄνος etiam vectem ſonat, non quemuis tamen, ſed quo ma- G
chinæ verſantur; & fieri poteſt, vt impropriè pertica etiam cui vncus inſeritur, ὄναγρος nuncu-
petur, quaſi ὄνος ἀγρευτὴς id eſt, vectis ad comprehendendum aptus: ſed noſtra hæc coniectura
ſit. Hæc ille, addens apud ſuos huiuſmodi onagros certis locis per ciuitatem publicè diſpoſitos
Li. 4. c. 22. haberi, vt cùm incendiorum calamitas poſtulauerit, omnibus ad manum ſint. Cæterùm eſt &
aliud instrumenti genus eiuſdem nominis, de quo idem Vegetius poſt deſcriptionem baliſtæ,
quæ funibus, neruis, chordiſque tenditur, & quanto maior fuerit, tanto ſpicula longius mittit,
ſic ferè ſcribit: *Onager autem* (inquit) *dirigit lapides: ſed pro neruorum craſſitudine & magnitudine, ſaxorum pondera iaculatur. Nam quanto amplior fuerit, tanto maiora ſaxa fulminis more contorquet. His duobus generibus nulla tormentorum ſpecies vehementior inuenitur. Saxis enim grauioribus per onagrum destinatis, non ſolùm equi eliduntur & homines, ſed etiam hoſtium machinamenta franguntur. Cæterum ſcorpiones dicebantur, quas nunc manubaliſtas vocant, ideo ſic nuncupati, quod paruis ſubtilibuſq; ſpiculis inferant mortem.* Ammianus Marcellinus verò hæc & alia bellica instrumenta
deſcribit: onagrum tamen à Scorpione non diſtinguit. *Idem enim instrumentum, tormentum*
Lib. 23. (inquit) *appellatur, quod ex eo omnis explicatio torquetur: Scorpio autem quoniam aculeum deſuper habet erectum, cui etiam onagri vocabulum indidit ætas nouella, ea re, quod aſini feri cum venatibus agitantur, ita eminus lapides poſt terga calcitrando emittunt, vt perforent pectora ſequentium, aut perfractis oſſibus capita ipſa diſplodant.* Hæc Marcellinus: ex quo qui formam quærit, petere poterit: H
hoc tamen minimè taceri poteſt, ſummitati eius vncos ferreos copulari, è quibus pendet ſtupea
vel ferrea funda: quamobrem cùm vncos, vt ex Suida diximus, aliqui etiam onagros vocent, Geſ-
nero magis placet, inde potiùs quàm à lapidum reiectione nomen instrumento factum eſſe.
Hac bellica machina plurimi aliquando lapides in ſublime proiecti, intra vrbes maxima ruina
domorum recidunt. Fuiſſe item onagrum fabulæ nomen à Demophilo conſcriptæ, eamq; Plau-
to Aſinariæ nomine tranſlatam volunt; quod nos ex Turnebo refutauimus in aſino.

GENVS.

A

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

ONAGRVM ſiue aſinum ſyluestrem, etſi moribus à domeſtico plurimùm differat, ex eodem tamen genere eſſe totius corporis figura indicat. Nicephorus Calliſtus agens de India, niſi me fallit memoria, breuiter eum deſcribit. Hæc (inquit) eadem regio & aſinos feros magnitudine ingentes fert, pelle mirificè præter morem verſicolores, albo ſcilicet & nigro colore admodum inter ſe variatis, & zonæ quædam à ſumma dorſi ſpina ad latera & ventrem dimiſſæ, atque ibi diuiſæ & conuerſionibus quibuſdam inter ſe implicatæ, mirificam & nouam efficiunt plicaturam & varietatem. Apparet autem deſcriptionem hanc ex Oppiano deſumptam eſſe, qui de onagro ſic canit: *Lib.Hiſt. Eccl.*

Ἑξείης ἐνέπωμεν ἀελλόποδ᾽, ἠερόεντα, *Lib. 23.*
Κρατερὸν, ἀελλοπόδην, κραιπνώνυχον, αἰνὸν ὄναγρον
B Ὃς ῥα πέλει φαιδρός, δέμας ἄρτιος, εὐρὺ ἰδέσθαι,
Ἀργύρεος χροιήν, δολιχούατος, ὀξύτατος θεῖν. id eſt,
Deinceps alipedem, variumque canamus onagrum
Splendida forma, colorque argenteus emicat, amplum
Corpus & auricula grandes, curſuſq; volucris
Et teretes artus diſtento robore firmat.

Per argenteum colorem Geſnerus intelligendum putat cinereum ſplendidum, eodemque pertinere ἀερόεντα: niſi quis (inquit) ita accipiat, vt Virgilij æripedem ceruam: quod minus probat, quoniam hoc ſenſu neminem meminerit vſurpaſſe. Admonet verò etiam Grammaticos apud Græcos poetas aereum exponere obſcurum, nigrum, nebuloſum: nebulæ autem colorem, vtpotè cinereum aſino conuenire: viderique eundem aſini & onagri colorem eſſe, idque conijcere ſe ex Polluce; cuius hæc verba ſunt, κίλλοι color eſt veſtium, quem nunc onagrium vocant. Dores enim aſinum cillum (inquit) vocant. Quod autem onager non totus ſit albus, quamuis ἀργύρεος χροιὴν à poeta dictus, apparere ex ſequentibus: *Onagri color.* *Onagrini color.*

Ταινία δ᾽ ἐκ νώτου μέλαινα ῥάχιν ἀμφιβέβηκε
C Χιονέαις ἑκάτερθε περισχομένη στεφάνοισι, id eſt,
Nigraq; per mediam decurrit linea ſpinam
Hinc atq; hinc niueis pulchrè diſtincta corollis:

Nam ſi totum corpus album eſſet dorſo excepto, fruſtra candidæ illæ lineæ memorarentur. Pelles horum aſinorum ὄζαι vocantur teſte Suida. Iulius Scaliger videtur duo nobis memorare onagrorum genera, dum ait: In monte qui Narſingæ regnum diuidit a Malabaris multæ feræ habitant. Ait idem onagros equi facie, colore cinereo, agiles adeo, vt capi haud facilè queant. Africanis quoque ea eſt celeritas, vt curſu illi vni cedant feræ, quam Lant vocant. *Onagri duo genera.*

LOCVS. NATVRA. MORES.

DEGVNT Onagri in ſolitudine. Sunt tamen gregarij. Varro tradit greges eorum in Phrygia & Lycaonia eſſe. Et Plinius author eſt in Phrygia & Lycaonia præcipuos eſſe, ſed pullis tanquam ſapore præſtantibus Africanos gloriari. Ait etiam Aſiam eos
D ferre & Africam. Negant tranſire eos in Lycia montem qui Cappadociam ab ea diuidit. Scribit Strabo in Cappadocia haberi colles iſtiuſmodi aſinis paſcendis aptos. Zeugis (inquit Iſidorus) *vbi Carthago magna: Ipſa eſt & vera Africa inter Bizantium & Numidiam ſita è Septentrione mari Siculo, & à meridie vſq; ad Getulorum regionem porrecta, cuius proxima quæque frugifera ſunt: vlteriora autem beſtijs & ſerpentibus plena atque onagris magnis in deſerto vagantibus*. Inuenio & apud Lucianum Garamantes eos maximè venari: & ex Scaligero dixi in monte qui Narſingæ regnum diuidit, onagros ali. Idem ait onagrorum ſpeciem habere Pſaram Aegæi maris inſulam, nec alio tranſlatos viuere. Suprà diximus aſinos loca amare calida, ideoque apud Scythas non haberi, contrà apud Scythicas Sarmaticaſque gentes Mæotidis paludis accolas onagrorum haberi venationes Strabo aſſerit. Amare aiunt rupes, alioſque locos excelſos: vt legimus in ſacris literis, vbi ſcriptum eſt: *Onagri* (peraim) *ſteterunt in locis excelſis, & attraxerunt auram ſicut dracones, defecerunt oculi eorum, quod non eſſet herba*: Septuaginta vertunt ὄναγροι ἔστησαν ἐπὶ νάπας. Hinc nonnulli obſcuri authores ſumpta occaſione onagrum beneficio ventorum *Lib.1.Geog. Li.14.c.5. Lib.7. Hier.14. Quæ loca ament.*

 abſq;

abſq; aquis viuere ſcribunt, tanquã propheta per naturam id ipſum facere dicat, non potiùs ne- E
ceſſitate & inopia aquæ: hoc enim multis animalibus per ſitim commune eſt, vt ore hiante fri-
gidum captent aërem. Iſidorus & Iofaih quidam, referente Geſnero, necnon & Bartholomæus
Anglicus ex quodam phyſiologo ſcribunt onagrum æquinoctio verno, vel vigeſima quinta die
An æquinoctij ſignum. Martij, per ſingulas noctis & diei horas ſemel rugire, & inde æquinoctium cognoſci: item terram
pedibus terere & fodere, atque inde ad ſitim & fugam prouocari. Cæterùm timendum eſt, ne hæc
partim ad Cynocephalum, partim ad orygem, quocum onager non ſemel implicatur, ſint refe-
renda. Errant & alij recentiores, qui ſcribunt domari non poſſe hoc animal, & hominum conſue-
tudinem ei intolerabilem eſſe. Nam vt M. Varro ſcribit, *onagrus ad ſeminationem idoneus eſt, quòd
è fero fit manſuetus facilè, & è manſueto ferus nunquam*. Illi autem Indicum & vnicornem ona-
grum, cum hoc vulgari, quo de agimus, implicant. Mirum quod ſcribit Scaliger, onagros ho-
mine conſpecto in iiſdem ſtare veſtigijs: mox rudentes, immotis anterioribus pedibus, poſterio-
ribus calcitrare. Vbi tam propè venator acceſſit, vt manu queat contingere, fuga ſe ſubtrahere.
Exer. 205. Timida certe ſunt animalia. Virgilius:

Sæpe etiam curſu timidos agitabis onagros.

Metuunt & fugiunt feras omnes carniuoras, ideoque vt pleraque timida velocitate valent, vt
oſtendemus, de timiditate mentio eſt apud Sirach cap. 15. *Venatio leonis onager in ſolitudine & pa- F
ſcua diuitum pauperes.* Et Oppianus ait fortibus feris ſæpe prædam fieri. Falluntur autem qui ſe-
gnes vocant, cùm ſint agiles & in curſu velociſſimi, adeo vt nec à perniciſſimis equis vinci poſſe,
Xenophon dicat. Cum enim Græci qui ſecuti fuerunt Cyrum minorem, cum reliquis ipſius co-
pijs veniſſent in ea loca, in quibus magna vis foret horum aſinorum (erat autem illa Arabia) co-
natique eſſent impoſiti equis ipſos captare, facilè cognouerũt ſe fruſtra illo modo laborare, quia
celeriores illi in curſu forent. Quare artem adhibuerunt, & plures diſtantibus locis poſiti ipſos
iam defatigatos excipiebant. Atque hinc eſt quod Oppianus eos vocet aellopodes, qui inter
veteres fuſiùs de onagris & priuatim de Zelotypia ſcripſit, quæ ita ferè à Petro Gyllio Latinè
ſunt reddita. Onagri magna fœminarum multitudine gaudent, quoquo maritus ducit, fœminæ
ſequuntur, ſiue is ad paſtiones, ſiue ad fontes proficiſcitur, atque ad veſperam vnà cum ipſo ad
domeſticam ſedem redeunt. Ex æmulatione & riualitate, tantoperè laborat, vt ſui pulli de ma-
tre ſint ei ſuſpecti. Itaque fœminæ parienti proximus aſſidens, partum expectat, ac ſi fœmina edi-
tur, amat partum, & lambens ipſum lingua conformat: Sin autem editum marem videt, tum
ſanè animo incitatur, & ex ægritudine laborare incipit, quod alter mas natus ſit, qui matre ali-
quando potiri poſſit: quamobrem furenti animo & prompto pullorum teſticulos aggreditur ab- G
ſcindere: mater etſi pariendi doloribus debilitata, ſuo tamen infelici filio contra patrem auxilia
molitur: & quemadmodum in bello cum hoſtes filio interfecto matrem retrahunt, quæ gnatum
adhuc cæde palpitantem amplexa magno gemitu plorat, genaſque lacerans infra mamillas ſan-
guinem effundit: Sic illa videns pullum vicinum ad moriendum, miſerabiliter lamentatur, &
lugenti perſimilis eſt. Diceres miſeram ſuum partum circumuentum ſuaui & ſupplici locutione
Matris erga fœtum amor. dicere: Marite cur tuus aſpectus tam truculentus? cur oculi tui qui ante lucidi eſſent, ſanguinei
apparent? An ne Meduſæ faciem vides, quæ homines in ſaxa conuertit? an immanis draconis vi-
rulentum fœtum? an leænæ catulum montiuagæ? Itane filium communi ſuſceptum voto caſtra-
bis? O me miſeram quæ partum edidi infelicem ob ſcelus paternum. O filiùm hoc miſeriorem,
quòd non vnguibus leonum, ſed plus quàm hoſtilibus patris dentibus ob riualem inuidiam ca-
ſtraris. Meminere eiuſdem Zelotypiæ Plinius & Solinus. *In hoc* (inquiunt) *genere ſinguli imperi-
tant gregibus fœminarum. Aemulos libidinis ſuæ metuunt. Inde eſt quod grauidas ſuas ſeruant, vt in
editis maribus, ſi qua facultas fuerit, generandi ſpem morſu detruncent, quod cauentes fœminæ, in
ſeceſſibus partus occulunt, & parere furto cupiunt.* Recentiores tradunt fœminam nimis libidino-
ſam eſſe, eoque nomine mari ſæpe moleſtam: mares libidine accenſos, ſi fœminæ deſint, montes H
ſcandere, ventum naribus haurire, & voce terribili rugire. Quorum tamen quod equidem ſciam,
authorem idoneũ non habent: Plinius quidem fœminas libidinis copia gaudere ſcribit. Nonnul-
li pro mulorum procreatione onagros eligunt manſuefactos prius. Miteſcit enim maximè hoc
animal, admodumq; obſequitur ſecundum omnia non aliter quàm manſueti aſini, nec vnquam
ſicut animalia cætera, vbi ſemel cicuratum eſt, cicuratur, vt Abſyrtus alijque teſtantur. Sitis im-
Sitis impatientia. patiẽtes eſſe onagros diſcimus ex pſalmo centeſimo tertio. *Dominus* (inquit Pſaltes) *fontes immit-
tit fluuijs, vt inter montes prætermeant: bibunt inde animalia cuncta, & ſitim ſuam extinguunt pe-
raim*, id eſt, onagri, vel vt habet editio vulgata, qui emittit fontes in conuallibus inter medium
montium pertranſibunt aquæ. Potabunt omnes beſtiæ agri & expectabunt onagri in ſiti. Per-
ſuadet id quoque ratio ipſa: Nam cùm in regionibus calidis ſiccisque tantum reperiatur, & ob
timiditatẽ ſubinde locum mutet magna cùm celeritate, præſertim cum natura corpore ſicco ſit,

aſinin

A aſinini nempe temperamenti(ſunt enim ſylueſtria non eadem qua vrbana reperie,ſed ſicciora ferè ac calidiora)neceſſe eſt,ſæpe ſitim pati.Quare minimè audiēdi videntur illi,qui ſitis valde patientes eſſe dicunt,potumque non attingere,niſi perquam idoneum offenderint.Haud ſunt aſinino præditi ingenio,dummodo verum eſt quod quidam tradunt,cùm vrgentur à canibus, excrementum alui odoratum reddere, vt illis circa id detentis effugiant.

CIBVS. POTVS.

ONAΓΡΟΒΟΤΑ vocant Græci loca, vbi onagri paſcuntur, vt hippobata, vbi equi. Aluntur (inquit Oppianus) paſtu herbarum, quas abundè fundit terra. Recentiores virentes maximè diligere,diligenterque inueſtigare aiunt, & cùm inuenerit, præ gaudio rudere, nec ab ijs auelli poſſe, etiam ſi vel ab homine, vel à fera peti ſe conſpiciat: vt inde fortaſſis ſegnem dixerit Strozius pater hoc pentametro:

B *Erratin herboſo ſegnis onagrus humo.*

Apparet autem inter alias herbas,oleribus potiſſimum delectari. Legimus enim apud D. Hieronymum in vita S. Hilarionis iſtiuſmodi miraculum: Poſtquam autem ad hortulum venerant: Videtis (inquit Iſaac) hoc pomarium arbuſculis conſitum & oleribus virens? Ante hoc fermè triennium,cùm onagrorum grex vaſtaret, vnum è ductoribus eorum ſtare iuſſit, baculoque tundens latera: quare (inquit) comeditis quod non ſeminaſtis? & exinde acceptis aquis, ad quas potandas ventitabant,nunquam ij nec arbuſculam nec olera contigerunt. Aiunt recentiores puriſſimam tantùm aquam ab onagro bibi, nec facilè aliam. *Quibus maximè herbis delectetur.*

CAPIENDI RATIO.

C CYRVS minor milites onagros captantes equis etſi celeritate præſtantibus aſſequi non potuiſſe dixit, ſed diſtantibus locis exceptos cepiſſe:quamobrem nunquid Aeliano fides ſit præſtanda, dubito, qui citante Volaterrano ſcribit onagros in Mauritania curſu pernices eſſe,citoque deſiſtentes & anhelos à venatoribus capi.Quomodo autem capiantur,his verbis docet Pollux. *Aſini feri gregatim paſcuntur, qui venantur eos, equites perſequuntur, ac defeſſos tandem anheloſque & plurimo puluere excitato impeditos partim iaculis conficiunt, partim viuos capiunt,& catenis vinciunt:partim nimia perſecutione perculſos attonitoſque equis alligant,quos illi præcurrentes ſequuntur.* Facilem eorum eſſe venationem ait Martialis: *Lib. 13. 101.*

Pulcher adeſt onager: mitti venatio debet

Dentis Erythræi: iam remouete ſinus.

Hoc enim diſtichon eſt tanquam è media venatione offerente ſe onagro venationi,dum venator indagaret elephantes. A laborioſa igitur venatione elephantorum reuocat venatorem ad onagrum qui ſe obtulit, vt oſtendat maiorem eiuſmodi venationi voluptatem ineſſe, cùm ſine vllo periculo peragatur.

D VSVS IN CIBIS, & in Medicina.

ONAGRORVM carnem amaram eſſe ſcripſit Aelianus, quod tamen alijs aduerſatur, qui ſimilem eſſe aiunt ceruinæ: Galenus, *ceruina* (inquit) *caro non minus quàm bubula & ouilla, ſuccum vitioſum generat ac concoctu difficilem: his ſylueſtrium aſinorum, bono habitu præditorum ac iuuenum caro eſt propinqua.* Scribit verò etiam Plinius Mæcenatem pullos aſinorum epulari inſtituiſſe, multumque eo tempore fuiſſe onagris prælatos, poſt eum tamen interijſſe authoritatem ſaporis. Ait item Africam gloriari laliſionum,id eſt pullorum iſtiuſmodi ſapore. Annotatu in primis dignum eſt,quod meminit Scaliger: carnem eorum coctam dum calet, fœtere; refrigeratam,neque male olere,neq; bene ſapere. Plinius cùm ex lacte aſinino & oſſibus remedia contra venena recenſuiſſet,eadē omnia onagris efficaciora eſſe aſſerit. Idem author, ad panos *Caro qualis. Lib. 3. de Aliment. facult. Oſſa.*

Calculus. & apoſtemata in quacumque parte præcipuum remedium tradidit in calculo onagri, quem E
(inquit) dicitur, cùm interficitur reddere, vrinam liquidiorem initio, ſed in terra ſpiſſantem ſe.
Hunc alligatum femini, omnes impetigines diſcutere, omniq; ſupputatione liberare. Eſſe au-
Fel. tem rarum inuentu, nec ex omni onagro, ſed celebri remedio. Fel authore Auicenna extirpat
morum, & ſuper abſceſſuum veſtigia vtiliter illinitur: admiſceturque emplaſtris contra ignes ſa-
Adeps. cros, quos (inquit) curare dicitur: priuatim ad elephantiaſim & varices adhibetur: adeps cum
oleo coſtino commendatur ad renum & dorſi dolorem, quem craſſi flatus produxerint: illinitur
Caro dorſi. ad panos quoque vtiliter: Caro dorſi eodem authore cum oleo cataplaſmatis inſtar, articulis do-
lentibus applicatur. Raſis verò ſimpliciter carnem contra dolorem ſpinæ dorſi & coxendicum
Vrina. iuuare ſcribit. Vrina teſte Galeno, ſi verè citat Auicenna, lapidem in veſica frangit. Vngulæ cre-
Vngulæ. matæ cinis, vt annotauit Vincentius Bellunenſis, comitialibus prodeſt: idem oleo admixtus ſtru-
Medulla. mas diſſoluit & alopeciam emendat, ſi cataplaſmatis adhibeatur. Poſtremò medulla, vt teſtatur
Raſis, inuncta podagras curat & dolorem extingnit: Fimum autem vitello oui permixtum fron-
Fimum. ti illinitur, vt ſanguis erumpens ſiſtatur: idem criſpat capillos cum felle bouillo inunctum: ari-
dum cum vino hauſtum contra ſcorpionis ictum maximè commendatur.

MYSTICA. MORALIA. F

Homil. in Pſal. 103. DIVVS Chryſoſtomus in explicatione horum verborum Pſalmiſtæ, de aquarum vtili-
tate: *Potabunt omnes beſtiæ agri, expectabunt onagri in ſiti ſua*, cùm dixiſſet hoc quoque
maximum diuinæ prouidentiæ argumentum eſſe, quod non modò ea quæ hominibus,
Diuina prouidentia. ſed etiam quæ brutis neceſſaria ſunt, præſtet: cumque obiter annotaſſet, Symmachū hæc verba:
Expectabunt onagri in ſiti ſua, ad hunc modum reddidiſſe: *Recuperauit onager in ſiti ſua*: beſtiæ
Dæmonum typus, & peccatorū. ſyluæ (inquit) dæmones appellantur: per beſtias autem agri, hoc eſt mundi, peccatores intelligit,
propterea quod quemadmodum agreſtes beſtiæ feritatem ſuam deponere nequeunt, eodem
modo nec peccatores immutari. Eademque de cauſa propheticis & apoſtolicis aquis irrigantur.
Onagros autem eos qui non iam peccati ſarcinam geſtant, ſed ea liberati ſunt, appellauit, ob id-
que etiam eos ſpiritualium aquarum ſiti laborantes induxit. Hos porrò Deus apud Iob deſigna-
uit, his verbis vtens: *Quis dimiſit onagrum liberum; & vincula eius quis ſoluit?* D. Gregorius etiā
exponens illud Iob: *Alij quaſi onagri in deſerto egrediuntur ad opus ſuum*: Onagris (inquit) compa- G
rantur hæretici, quia in ſuis voluptatibus dimiſſi à vinculis ſunt fidei: Vnde ſcriptum eſt: *Onager*
Hæretici cur onagris ſimiles. *aſſuetus in ſolitudine, in deſiderio animæ ſuæ, attraxit ventum amoris ſui*. Onager quippe in ſolitu-
dine aſſuetus eſt, quia dum terram cordis ſui attrahit, quia ea quæ ex deſiderio ſcientiæ in men-
te concepit, inflare præualent, non ædificare. Idem author ſanctus oſtendens quid in ſacris lite-
ris herba indicet inter cæteras ſignificationes, habet item hanc: Herbam aliquando ſcientiam,
atque doctrinam æternæ viriditatis accipimus, ſicut per Hieremiam dicitur. *Onagri ſteterunt in ru-*
pibus, traxerunt ventos quaſi dracones defecerunt oculi eorum, quia non erat herba. Quo dicto ſuper-
ba ac nequiſſima Iudæorum eſt perſecutio prophetata. Ipſi quippe onagri pro mentis elatione,
Mentis elatio. ipſi dracones pro virulenta cogitatione vocati ſunt: Qui ſteterunt in rupibus, quia non in Deo,
ſed in ſummis poteſtatibus huiuſmodi confiſi ſunt dicentes non habemus regem, niſi Cæſarem.
Traxerunt ventos quaſi dracones, quia ſpiritu elationis inflati, ſuperbia malitioſa tumuerunt.
Defecerunt oculi eorum, quia ſcilicet ſpes eorum ab eo, quod intendebant, corruit. Et ad eiuſdē
Populus Iudaicus. ſancti doctoris puto imitationem Incognitus in pſalmos per onagrum, Iudaicum populum in-
telligi ſcribit, quoniam vt dicit (inquit) magiſter de proprietate, Onagri naſcentibus maribus
inuident, & ne generare poſſint, dentibus teſticulos eis abſcindunt, quòd naturaliter cognoſcē- H
tes mares nati a patribus recedunt, & ad alia loca ſe recipiunt. Sic & Iudæi videntes apoſtolos ex
ſe natos eſſe mares, omni virtutum genere inſignes, habiles ad alios per prædicationem Chriſti
generandos in fide, ipſi inuiderunt, vimque alios generandi fideles, loquelam ſcilicet quàm
multipliciter eis auferre conati ſunt. Vnde Act. 4. vocantes apoſtolos eis præceperunt, ne omnino
loquerentur, nec docerent in nomine Ieſu. Quod videntes apoſtoli, dimiſſis patribus ad gentes
proceſſerunt, & per conſequens ipſos Iudæos hodiè venatur diabolus, qui dicitur leo quærens
quem deuoret: Vnde populo Iudaico ſub nomine onagri dicitur: *Venatio leonum onager in eremo.*
Idem D. Gregorius exponens illud Iob: *Quis dimiſit onagrum liberum in ſolitudinem?* Onager (in-
quit) qui in ſolitudine cōmoratur, non incongruè vitam eorum ſignificat, qui remoti à turbis ſe-
Solitarij typus. cularibus cōuerſantur. Qui aptè etiam liber dicitur, quia magna eſt ſeruitus ſecularium negociorū,
quibus mēs vehementer atteritur, quamuis in eis ſponte deludet. Cuius ſeruitutis cōditione carere
eſt in

A eſt in mundo iam nil concupiſcere &c. Exponens verò alium etiam locum Iob, nempe hunc: *Nunquid rugiet onager, &c.* Qui alij onagri appellatione (inquit) ſignati ſunt, niſi hi qui in campo fidei conſtituti, nullis officij loris ligantur? Alij namq; more bouis intra eccleſiam ſuſcepti officij loris tenentur, alij more onagri, ſacri ordinis ſtabula neſciunt, & in campo proprię volũtatis degunt. Sed quum quis ex vita ſeculari internæ viſionis deſiderio æſtuat, quum refectionis intimæ pabulum cõcupiſcit, quum ieiunium ſe in peregrinationis huius cæcitate conſiderans quibus valet, fletibus reficit, quaſi herbam, id eſt, internam refectionem non inueniens onager, rugit. Altera autem ſuperiorum verborum Iob: *Quis dimiſit onagrum liberum &c.* Habetur apud eundem alio loco his verbis: Nec indignũ quis iudicet per tale animal incarnatum dominum poſſe figurari, dum conſtat omnibus, quia per ſignificationem quandam in ſcriptura ſacra & vermis, & ſcarabeus ponitur &c. Agreſte quippe animal eſt onager. Et quia incarnatus dominus gentilitati magis quàm Iudeæ profuit, animal corpus aſſumens, quaſi non in domũ, ſed potius in agrũ venit, de quo agro gentilitatis per Pſalmiſtam dicitur: *Species agri mecum eſt.* Incarnatus itaque dominus, qui in forma dei æqualis eſt patri in forma ſerui minor eſt patre, qua minor eſt etiam ſeipſo. Dicatur ergo à patre de filio ſecundum formã ſerui: *Quis dimiſit onagrum liberum?* Omnis L. 30. c. 29 *Incarnatio domini.*

B quippe qui peccat ſeruus eſt peccati. Et quia incarnatus dominus particeps factus eſt noſtræ naturę, nõ culpæ, liber dimiſſus dicitur, quia ſub peccati dominio non tenetur: de quo aliàs ſcriptũ: *Inter mortuos liber:* Dimiſſus dicitur, quia naturam noſtrã ſuſcipiens, iniquitatis iugo nullatenus tenetur. Quem quamuis macula culpæ noſtræ non attigit, paſſio tamen noſtræ mortalitatis aſtrinxit. Vnde rectè adiungitur: *Et vincula eius quis ſoluit?* Vincula quippe eius tunc ſoluta ſunt, cùm infirmitates paſſionis illius in reſurrectionis ſunt gloriam commutatæ &c. D. Hieronymus quoque exponens illud Iob. *Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tanquam pullum onagri ſe liberum natum putat:* dicit eum (inquit) pullo onagri ſimilem, effræno ſcilicet animali & vago, eò quòd ità exiſtimet de ſe Iob, qui ad nullum debeat pertinere. Et exponens illud eiuſdem: *Quis dimiſit Onagrum liberum* &c. Onagri nomine nunc arbitramur populum Iudæorum poſſe intelligi, quem deus ob incredulitatem eius dimiſerit, ſicut ait: *Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum.* Quod in multis alijs locis ſcripturarum deus hoc futurum eſſe teſtatur. Cuiuſque vincula præcepta eſſe legalia non abſurdè ſenſimus. Nam eundem contumacem populum & rebellem propheta ita obiurgat & increpat, dicens: *Vacca laſciuiens Iſrael confregiſti iugum, rupiſti vincula.* Hunc *Populus Iudæorum.*

C igitur quaſi onagrum, immundum videlicet animal ac effræne reliquit dominus, vt ab eo iugo imperij ſui, quia ſemper reſtitit obedire, à vinculis præceptorum diaboli ſolueretur, & ſecundum Apoſtolorum ſeruus peccati, liber eſt iuſtitiæ. Sic enim ipſe dominus de Iudæis ait in pſalmo: *Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipſorum:* vbi ipſa trinitas dei hoc dixiſſe videtur &c. Poteſt & populus gentilis per onagrum intelligi: nam & Angelomus monachus ita accipit. Sicut enim eum populum natura extra ſtabula diſciplinæ edidit, ita vagus voluptatum ſuarum campo permanſit. Ita namque beato Iob atteſtante, cognoſcimus expectaſſe redemptoris aduẽtum multos etiam ex gentilibus. Herba ergò onagri eſt hæc ipſa mediatoris incarnatio, per quam gentilitas iam ſatiatur. Quia enim per prophetam dicitur: *Omnis caro fœnum;* vniuerſitatis conditor ex noſtra ſubſtantia carnem ſumens fœnum fieri voluit, ne noſtra in perpetuum caro fœnum remaneret. Tunc ergò herbam onager inuenit, cùm gentilis populus gratiam diuinę incarnationis accepit. Elegans & moralis metaphora apud Ciceronem in ſexto epiſtolarum ad Atticum legitur, de P. Vedio. *Erat* (inquit) *præterea Cynocephalus in edra, nec deerant onagri.* Pius noſter Cynocephalum exponit ipſum Vedium canino capite, onagros ſeruos rudes & agreſtes, qui Vedio ſeruiebant. *Gentiles.* *In lib. 1. reg. 1.* *Cicero explicatus.*

D

PROVERBIA.

CVM placuerit (inquit Polydorus Virgilius) quempiam tectè & ilocaliter appellare ſordidum, ruſticum, ac hominum ſocietatis fugientem, accommodabimus Hieremiæ verbum è capite II. *Onager aſſuetus ſolitudini:* quòd onager ferus aſinus locis ſylueſtribus gaudeat, & homini nihil eo alienius eſſe debeat, cuius natura, vti Cicero in Amicitia ait, ſolitarium non amat quicquam. At propheta ita Hieroſolymorum ciuitatem idolis deditam, ac malis moribus curruptam caſtigat, quòd ritu onagri quærat ſolitudinem, vbi remotis arbitris, turpius peccet, quemadmodum meretrix factitat. Hoc quoque Paulinus in epiſtola ad Auſonium prouerbialiter de rebus diſſonis dicebat: *Si vitulum tauro, vel equum committis onagro.* *Onager aſſuetus ſolitudini.*

DE

 E

DE MVLO. CAP. IV.

Synonyma. Etymum.

Lib.12. Mulus vnde dictus. Cap.26.

MVLI nomen à Græco tractum ſcribit Iſidorus, ex eo ſcilicet, quod iugo piſtorum ſubactus tardas molendo ducat in gyrum molas. Ego hoc nomen apud vnum tantùm reperio Pelagonium in hippiatricis. Ita communiter vocatur animal quod equa ex aſini coitu peperit. Columellæ verò muli nomen communius eſt, ad tria animalia: *Mula* (inquit) *non ſolùm ex equa & aſino, ſed ex aſina & equo, itemq́, onagro & equa generatur.* Sed & Plinius alibi mulam appellat, quæ ex equo & aſina gignitur; ſed effrænis & tarditatis indomitæ. Aliàs tamen Columella equi ex aſina fœtum hinnum cum alijs nuncupat. *Ex equo & aſina* (inquit) *geniti, quamuis à patre nomen traxerint, quod*

Hinnus & mulus vt differant.

hinni vocantur, matri per omnia magis ſimiles ſunt. Differunt tum aliàs tum corporis magnitudine: F Varro: *Hinnus ex equo & aſina procreatus, minor eſt quàm mulus corpore, plerumque rubicundior, auribus vt equi, iubam & caudam ſimilem aſini habet: hos etiam vt equulos educant, & alunt.* Hunc, ſi bene memini, dixi Alberto Burdonem vocari. Ait enim: *Vt mulus ſic & Burdo ſterilis eſt.* Sed quod

Burdo. Hinnulus.

equo quàm aſinę ſimiliorem eſſe dicit, hoc recitatis de hinno Columellę verbis aduerſatur. Plinius hinulos vocat: *Equo & aſina* (inquit) *genitos mares hinulos antiqui vocabant: contraq; mulos quos aſini & equa generent:* Alicubi tamen ex equa & mulo genitum ita vocari aſſerit his verbis: *In plurimum Græcorum eſt monumentis, cum equa muli coitu natum quem vocauerint hinum* (ſic ſcribit) *id eſt paruum mulum:* Similiter Nonius: *Hinnos vel hinnas ſub quo ſenſu accipere debeamus, Varro* (inquit)

Mulus pumilus.

deſignat: ait enim ex equis & mulis qui naſcantur, hinos vocari. Hos puto Martialis pomilios ſiue pumilos mulos vocat, inquiens:

His tibi de mulis non eſt metuenda ruina Altius in terra pænè ſedere ſoles.

Iumar.

Teſtatur Geſnerus, ſe & quartum muli genus inueniſſe, ex aſina & tauro, idque Gratianopoli reperiri & Gallica voce iumar nominari. Quomodo autem ab hinno ginnus differat, in equo dictum eſt, vbi plura quoque de hinno. Quod modò ad mulæ mulique vocabulum attinet, video authores quoſdam mulam pro vtroque ſexu mulari & ſimiliter mulum vſurpare: Plinius in remedijs aliquoties diſtinguit, vt cùm ſcribit, *vngularum muli vel mulæ cinerem ex oleo myrtino alopecias replere.* G

Hemionos.

Græci quod ex aſino & equa originem ducat ἡμίονον vocant, quaſi ſemiaſinum pro quo αἰμίονον Aeoles dicunt, vt Etymologus annotauit. Alio nomine ἀστράβην dicunt: quo item

Aſtrabes.

nomine lignum appellatur in ephippijs quod manu continent ſedentes. Cælius annotauit ex Suida & Heſychio, tametſi illorum nomina more ſuo diſſimulet, eſſe qui aſtraben non ſimpliciter mulum ſed mulum dorſuarium nominant, aut ipſum notophorum, id eſt dorſo ferens ac gerulum iumentum. Pertinet idem hoc nomen etiam ad aſinum: nam Suidas tradit Demoſtheni in oratione contra Midiam ἀστράβην appellare aſinum aut mulum, & apud Pollucem lego: ὄνος, ἡμίονος, ἀστράβη. Apparet autem ita vocari hæc iumenta a robore corporis: ἀστραβὴς enim exponunt robuſtum, firmum, immobile. Accipitur verò etiam pro ipſis clitellis, vt conſtat ex his Suidæ verbis quæ ex innominato quodam authore recitat: Ὁ δὲ τὰς ἡμιόνους ἀπολύσας τὸν φόρτον ἐπὶ τὴν ἀστράβην ἐπέθηκεν, εἰς τὴν μονὴν τοῦ θείου Σάββα ἤρχετο. Budæus in commentarijs linguæ Græcæ aſtraben ſimiliter vertit clitellas; citatque Euſtathium, qui aſtraben σέλλαν & σαγμάριον interpretatur, hoc eſt clitellas & ſellam equeſtrem: vnde (inquit) ἀστραβηλάτης, agaſo & mulio. Alciphon in epiſt. Σὺ δὲ φθάσας πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ τῆς ἀστράβης φέρε. vbi ἀστράβη ἀντὶ τοῦ νωτοφόρου ἡμιόνου H dictum eſt, ſicque ſæpè accipitur. Demoſthenes quodam loco, ἐπ' ἀστράβης δὲ ὀχούμενος ἐκ τῆς Εὐβοίας; Interpres καθέδρας εἶδος eſſe dicit, παρὰ τὸ μὴ στρέφεσθαι λεγόμενον, μηδὲ στρέφεσθαι. Eſt autem ſella præalta, ita vt lumbos tegat. Hæc ille. Eſt & vehiculi genus aſtrabe (quo vtebantur in certaminibus) inquit Geſnerus, ab Oxylo Aetolo inuentum, vt harma, id eſt quadriga ab Erichthonio Athenienſi, ſynoris à Caſtore, celes à Bellerophonte, vt Scholiaſtes in Pythia Pindari ſcribit, vnde colligit per aſtraben eum apenen accipere, hoc eſt, bigas mulis iunctas, quoniam Pauſanias & alij in horum certaminum enumeratione cùm cætera iiſdem nominibus appellent, pro aſtrabe tantùm apenen habet. Ab aſtrabe fit μονοστράβης, id eſt, vt Varinus exponit ὀχὸς (ὀχος fortè vt Heſychius habet,) ἡμίονος. Heſychij verba

Agonomochthos.

ſunt: Ὄχος Λακῶνες ἢ οἱ Σικελιῶται ἡμιόνους. Ἀγονομοχθὸς Heſychio mulus eſt vel mula, fortè à ſterilitate, cui hoc animal obnoxium eſt, cùm ſit ἄγονος non natus, ſterilis, infœcundus. A phyſicis verò etiam dicitur ἑτερόγονον ζῷον, quod ſit ex diuerſo ſemine prognatum animal, equino

videlicet

A videlicet & aſinino. Idem de Lupo ceruario dici poteſt, qui Græcis Θώς eſt. Θωαὶ Heſychio eſt iugum ſeu par mulorum ζεῦγος ἡμιόνων; θὼς verò ipſe mulus, ſicuti & θρὲς. Ὀλέας Gloſſographo eſt mula: οὖρευς Heſychio mulus mas: Suidæ mulus ſimpliciter, & Varino ὀρεὺς ὁ κάνθαρος (quod nomen nuſquam reperitur) ἢ ὁ ἡμίονος: aitque mulum ſic dici, quòd ἐν ὄρεσιν id eſt in montibus laborare magis poſſit, quàm cætera iumenta. Poetæ propter carmen ypſilon adijciunt, οὐρεύς. Heſychius mulum ſic dictum putat, παρὰ τὸ ὀρᾶν, ὁρμητικόν τινα ὄντα, ἢ διὰ τὸ οὔρειον τὸ ζῶον, οἷον ἄγονον: nam & oua vria Græci dicunt, quæ latini ſubuentranea: ἢ παρὰ τὸ ὑδαρῆ γονὴν ἔχειν, id eſt, vel ab eo quòd genituram aqueam & ſeri inſtar dilutam habeat, vt Etymologus ait: Oua (inquit Cælius) generationi inepta οὔρια dici legimus, quaſi flatuoſa: nam vron dicunt ventum: quo argumento etiamnum ab Homero, mulos dici οὐρῆας coniectant periti, & recenſet Euſtathius, διὰ τὸ ἄγονον, id eſt ob inſitam non gignendi proprietatem, quòd eorum ſemen ſit ἀνεμαῖον, id eſt, ſpiritoſum & proinde fœcunditatis neſcium. Eſt & ὀτρεὺς Varino & Heſychio ἡμίονος ſiue mulus, nec non σίνος & σίρος: ſed σίνον etiam βλάβον interpretantur, σίρον verò etiam πίθον. Σωματηγοῦντα idem Heſychius exponit ὑποζύγια, & σωματηγὰ ſunt iumenta dorſualia: apud Græcos voces ſunt raræ: ſic autem vocantur non ſolum muli & aſini, ſed & equi *Thoia.* *Thos.* *Thret.* *Oleas.* *Oreus.* *Oua vria.* *Otrea.* *Sinos.* *Siros.*

B & cameli, quòd corpore ſuo vehant impoſita onera, non vehiculo. Apud Hebræos pro rekeſch alij equos præſtantes reddunt necdum annoſos, alij mulos, vt in equo monuimus. Iemin Geneſeos 36. D. Hieronymus interpretatur aquas calidas, alij onagros, plerique peradim, id eſt, mulos. Pered pro mulo nomen eſt vſitatiſſimum, vnde fœmininum pirdach, aiuntque ita vocari à ſeparatione, quòd non pariat. Pro hac voce Hebraica Pſal. 32. Chaldæus habet cudana, Arabs beal: at Geneſeos 36. pro iemim (qua voce mulos quoque ſignificari diximus,) Arabs legit Kegal, Septuaginta hemionos. Achaſtranim Eſther 8. quidam interpretantur mulos, quidam camelos, D. Hieronymus veredarios, Septuaginta omittunt. In lexico trilingui pro mula ſcribitur pirdach & peruryah. Cæterùm diuerſa apud Hebræos muli nomina eſſe minus mirum, inquit Geſnerus, cùm præter commune genus muli aliud quoddam peculiare in Syria habeatur, vt ſuo loco patebit. Muli nomine vtitur tota Europa, Illyrijs exceptis qui Mezeck dicunt. *Rekeſch.* *Iemin.* *Pered.* *Cudana.* *Beal.* *Kegal.* *Achaſtranim.*

GENVS. DIFFERENTIÆ.

C Forma. Deſcriptio.

BINA Ariſtoteli, alijſque quibuſdam antiquis mulorum genera fuere nota, vnum ſterile quod ex equa & aſino procreatur, de quo hîc agimus, alterum fœcundum, de quo ſic Ariſtoteles: *Sunt in Syria quos mulos appellant, genus diuerſum ab eo, quod coitu equæ & aſini procreatur, ſed ſimile facie: quomodo aſini ſyluestres ſimilitudine quadam nomen vrbanorum acceperunt. Et quidem vt aſini ipſi feri, ſic muli præſtant celeritate. Procreant eiuſmodi mulæ ſuo in genere; cuius rei argumento illæ ſunt, quæ tempore Pharnacæ patris Pharnabazis in terram Phrygiam venerunt, quæ adhuc extant. tres tamen ex nouem quot numero olim fuiſſe aiunt, ſeruantur hoc tempore.* Hæc ille, & alicubi rurſus: *In terra Syria ſupra Phœnicem mulæ & coëunt & pariunt omnes: ſed id genus diuerſum eſt, quanquam ſimile.* Nec aliud quoq; mulorum genus intelligere poteſt Plinius, etſi Theophraſtum, non Ariſtotelem citet. *Theophraſtus* (inquit) *vulgò parere in Cappadocia tradit* (quod in Ariſtotelis mirabilibus quoq; legitur,) *ſed eſſe id animal ibi ſui generis.* Noſter modò mulus vrbanus, cũ equam habeat matrem, aſinum patrem, partim etiam matri partim patri ſimilis eſt, magis tamen patri, *Muli genus fœcundum.*

D quàm matri, cuius item vocem refert. In hinno omnia contrà ſe habent. Rectè itaq; biformem mulum Codrus vocauit, & elegans etiam extat de mulo ænigma Camerarij:

Diſſimilis patri, matri diuerſa figura,
Confuſi generis, generi non apta propago
Ex alijs naſcor, nec quiſquam naſcitur ex me.

Auriculas aſini inſtar habet longas, crucem in humeris, pedes exiguos, & corpus macilentum: reliqua ſunt equi. Habet & hoc cũ aſino in cõmune, quod procomij loco, vt ait Xenophon ad oculos defendendos aures acceperit, quàm equus prominentiores: item hoc quod etſi ceruix vtrique ſit longa, non eſt tamen vt in equis erecta. Conuenit deniq; dentium numerus. Habet enim vterq; teſte Abſyrto triginta ſex, καὶ τοὺς προσφυεῖς, id eſt, itemq; agnatos, vel annexos, vt Ruellius vertit. Mutari autem eos notum eſt ex Ariſtotele. In quorundam corde os inuentum eſſe tradidit Hierocles. Felle caret, vt ſolipeda omnia. De vulua mularum dicam inter cauſas ſterilitatis. Apud Indos Pſyllos (nam ſunt etiam alteri Atrici) equi ſunt teſte Aeliano, arietibus non minores, item aſini & muli. *Aures.* *Pedes.* *Procomiũ.* *Dentes.* *Os cordis.*

E

ELECTIO.

Vngulæ quales eſſe debeant. IN grege mulorum parando (inquit M. Varro) ſpectanda ætas & forma. Alterum vt vecturis ſufferre labores poſſint, alterum vt oculos aſpectu delectare queant. Hiſce enim binis coniunctis omnia vehicula in ijs dicuntur. Quanti autem vngularum in equo examen fiat, quia niſi ſolidæ ſint ac duræ, plerumque & ex facili negocio claudicare ſolent, in equo fuſiùs oſtendimus, idem omnino in mulis fieri debet, atque ideo ſcire conuenit, quo loco nati ſint; paluſtri ne & vliginoſo, an montano: nam qui in paluſtribus locis atque vliginoſis naſcuntur, vngulas teſte eodem Varrone molles habent. Quibus duræ & validæ ſunt, eos Homerus κρατερώνυχας nuncupat, & aliquoties celebrat. *Ortus.* Non parum quoque refert ad bonitatem ſcire, qua patria, quibuſue ſit ortus parentibus. *Et enim aſinum minorem ſi admiſeris,* (inquit Varro) *& ipſe etiam ſe neſcit, & quæ ex eo concipiuntur, fiunt deteriora. Qui non habent eum aſinum quem ſuppoſuerunt equæ, & aſinum admiſſarium habere volunt, de aſinis quemque ampliſsimum & formoſiſsimum quem* F *habere poſſunt, eligunt, quique ſeminio natus ſit bono Arcadico, vt antiqui dicebant: vt nos experti ſumus, Reatino, vbi triceni ac quadrageni millibus H-S. admiſſarij aliquot venierunt.* *Aſini admiſſarij optimi.* Abſyrtus verò aſinos admiſſarios eos eligi iubet, qui cum equis educati ſunt. Nonnullos verò pulchre facientes ait agreſtes aſinos manſuefacere: quoniam ex his mulorum prognatio ſit optima, quòd liberè paſti illi & non incluſi fuerint. Procreari autem optimos & generoſos mulos ex equa & onagro ſiue aſino ſylueſtri, alij etiam teſtantur; Plinius: *Onagro & aſina genitus mulus omnes antecellit:* Et alibi: *Generantur ex equa & onagris manſuefactis mulæ veloces in curſu, duritia eximia pedum: verum ſtrigoſo corpore, indomito animo, ſed generoſo.* Palladius: *Creantur ex equa & aſino, vel onagro & equo. Sed generoſius nullum eſt huiuſmodi animal, quàm quòd aſino creante naſcetur. Vtiles tamen admiſſarij naſcentur ex onagro & aſino: qui poſt in ſobole ſecuturæ agilitatem, fortitudinemque reſtituant.* Hæc ille, ex Columella videlicet, qui ſimiliter ſcribit: *Mula non ſolum ex equa & aſino, ſed ex aſina & equo* (hinnum iſtiuſmodi partum alij, vt diximus, vocant,) *itemq́; onagro & equa generatur. Neq; tamen vllum eſt in hoc pecore, aut animo aut forma præſtantius, quam quod ſeminabit aſinus: quanquam poſsit huic aliquatenus comparari, quod progenerat onager, niſi & indomitum & ſeruitio contumax ſylueſtri more, ſtrigoſum, patris præferat habitum. Itaq; huiuſmodi admiſſarius* G *nepotibus magis quàm filijs vtilior eſt: nam vbi aſina & onagro natus admittitur equæ, per gradus infracta feritate quicquid ex eo prouenit, paternam formam & modeſtiam fortitudinem, celeritatemque auitam refert. Qui ex equo & aſina concepti generantur, quamuis à patre nomen traxerint, quia hinni vocantur, matri per omnia magis ſimiles ſunt. Itaq; commodiſſimum eſt aſinum deſtinare mularum generi ſeminando, cuius (vt dixi) ſpecies experimento eſt ſpecioſior. Veruntamen ab aſpectu non aliter probari debet, quam vt ſit ampliſsimi corporis, ceruice valida, robuſtis ac latis coſtis, pectore muſculoſo & vaſto, feminibus lacertoſis, cruribus compactis, coloris nigri vel muſculoſi: nam murinus cum ſit in aſino vulgaris, tum etiam non optimè reſpondet in mula: neque nos vniuerſa quadrupedis ſpecies decipiat, ſi qualem probamus, conſpicimus. Nam quemadmodum arietum quæ ſunt in linguis & palatis maculæ, plerumq́; in velleribus agnorum deprehenduntur; ita ſi diſcolores pilos aſinus in palpebris aut auribus gerit, ſobolem quoque frequenter facit diuerſi coloris: qui & ipſe etiam ſi diligentiſſimè in admiſſario exploratus eſt, ſæpè tamen dominum decepit: nam interdum etiam citra prædicta ſigna diſsimiles ſui mulas fingit: quod accidere non aliter reor, quàm vt auitus color primordijs ſeminis mixtus reddatur nepotibus.* Hucuſque ille. Qualis autem aſinus eſſe debeat, qui mulos ſeminaturus ſit, docet etiam Abſyrtus his verbis: *Qui mularum generi ſeminando deſtinabitur aſinus, hac corporis forma ſit, oportet: habitu magno, quadratis membris, vaſto capite, non equino: auribus non paruis, nec flaccidis, nec arrectis, ceruice lata, nec breui: lato & muſculorum toris denſo pectore, &* H *ad ſuſtinendos equarum infeſtarum calcitratus robuſto; grandibus ſcapulis, ac partibus, quæ humeris ſubiacent, aut ſupra genua ſitæ ſunt, craſsis, valentibus, corpulentis & quàm maximè diſtantibus: ſiquidem opus eſt, cum ſuperuenit, vt fœminam facilè complecti poſsit: grandi dorſo, ſpina lata, neq; gibbera neque caua, anguſtam lineam in rectum ferente, humeris non ſubſidentibus ſed eminulis & excelſa armorum compagine & æquabili, ita vt prominentiam lituræ diſtinctam habeat, caudamque latam, plenam, oblongam, nec in arctum ſtrangulatam. Sit etiam pectore latè coſtato, coxendicibus magnis & æqualibus, non ſubſtrictis clunibus, nec in acutum porrectis. Magis placent qui caudæ ſunt breuiore. Feminibus inſuper eſto compactis, breuibus, lacertoſis, neque extrorſus auerſis, cæterum diuaricatis: ſic enim firmior erit: tales etiam robuſtiores ſunt, quàm [illegible], hoc eſt, illi quibus femora penè committuntur. Eſto præterea teſtibus magnis, paribus: genibus magnis & rotundis; tibijs & cruribus*

cruribus

A *cruribus veſcis* (id eſt, non magnis) *oſsis ferè & excarnibus, magiſque neruoſis minimè varis, neque diſcolore taniarum cinctu verticillatis, calcibus* (meſocynijs de quibus in equo dixi) *neq; præter modum altis, neque nimium depreſsis, ſed vt nixus talis ingrediatur, pedibus varijs, non introrſum contortis, nec humilibus, vngula craſſa, ſubter concaua, interiore ſinu paruo, quem chelidona vocant. Porro voce non retuſa, ſed clarè rudat: hoc enim quoque confert, vt ſic deterreatur equa, & faciliùs morigeram admiſſario ſe præbeat. Speciosiores ſunt aſini, quorum color ſplendidus eſt, & in purpuram ſpectans: item quibus ſocrae albæ, non fuſcæ ſunt. Longè omnium pulcherrimi nigri habentur, qui non incanum ventrem, ſed concolorem habent. Cui pullaſtro ore macula ſubeſt, & lingua nigricans, is conſimilis* (nigri) *coloris ſobolem haud dubiè generabit. Qui ex candido colore in cinereum caneſcunt, quos vocant morones* (μωροὺς) *ij ad admiſſuram non accerſentur. Siquidem colores nullo in pretio habiti magna ex parte redduntur ſoboli.* Hæc itaque omnia Abſyrtus: cui conſentit Palladius, ſed breuiter qualis requiratur admiſſarius, indicauit: *Admiſſarius aſinus* (inquit) *ſit huiuſmodi, corpore amplo, ſolido, muſculoſo, ſtrictis & fortibus membris, nigri vel murini maximè coloris, aut rubei: qui tamen ſi diſcolores pilos in palpebris aut auribus gerit, colorem ſobolis plerumque variabit.*

Aſini pulcherrimi.

Aſini qui improbentur.

Qualis modò debeat eſſe equa admiſſarium admiſſura, vt tam electus procreetur mulus, non obſcurè docet Columella, trifariam equarum genera diuidens: *Eſt* (inquit) *generoſa materies quæ Circo*

B *co ſacriſque certaminibus equos præbet: eſt mularis quæ pretio fœtus ſui comparatur generoſo: eſt & vulgaris, quæ mediocres fœminas mareſque progenerat.* Materiem mularum vocat ipſam equam matrem ſiue matricem, ex qua muli generantur, cui alterum dignitatis locum tribuit. *Si quem mulorum genus creare delectat, equam magni corporis* (inquit Palladius) *ſolidis oſsibus & forma egregia debet eligere: in qua non velocitatem ſed robur exquirat. Aetas à quadrimi vſque ad decennem huic admiſſuræ iuſta conuenit.*

Equæ electio.

Mularis materies.

Sed & idem Columella in educando genere mularũ antiquiſſimum eſſe tradit, diligenter exquirere atque explorare parentem futuræ prolis fœminam & marem: quorum ſi alter non eſt idoneus, labat etiam quod ex duobus fingitur. Equam conuenire in annos decem, quouſque ampliſſimæ atq; pulcherrimæ formæ ſit, membris fortibus, patientiſſimam laboris eligere, vt diſcordantem vtero ſuo generis alieni ſtirpem inſitam facile recipiat ac perferat, & ad fœtum non ſolùm corporis bona, ſed & ingenij conferat: nã cùm difficulter iniecta genitalibus locis animentur ſemina, tum etiam concepta diutius in partum adoleſcunt, vt quæ peracto anno menſe tertiodecimo vix (inquit) edantur, natiſque inhæret plus ſocordiæ paternæ, quàm vigoris materni. Veruntamen vt equæ dictos in vſus minore cura reperiuntur, ita maiorem eſſe laborem eligendi maris, quoniam ſæpe iudicium probantis fruſtretur experimentum. Multi admiſſarij (inquit idem

C Columella) ſpecie tenus mirabiliſſimam ſobolem forma vel ſexu progenerant. Nam ſiue parui corporis fœminas fingant, ſiue etiam ſpecioſi plures mares quàm fœminas, reditum patris familiæ minuunt. At quidam contempti ab aſpectu pretioſiſſimorum ſeminum feraces ſunt: nonnunquam aliqui generoſitatem ſuã natis exhibent ſed hebetes voluptate, rariſſimè ſolicitãtur ad Venerem: huiuſmodi mari ſenſim magiſtri ſubadmouere debent generis eiuſdem fœminam, quoniam ſimilia ſimilibus familiariora fecit natura. Ita enim efficitur, vt eius obiecta, cũ mas etiam ſuperiectu eblanditus eſt, velut incenſus & obcæcatus cupidine, ſubtracta quã petierat, faſtiditæ imponatur equæ. Eſt & alterum genus admiſſarij furentis in libidinem, quod niſi aſtu inhibeatur, affert gregi perniciem. Nam & ſæpè vinculis abruptis grauidas inquietat, & cùm admittitur ceruicibus dorſiſque fœminarum imprimit morſus, quod ne faciat, paulisper ad molam vinctus amoris ſæuitiam labore temperat, & ſic veneri modeſtior admittitur. Nec tamen aliter admittendus eſt etiam clementioris libidinis, quoniam multum refert naturaliter ſopitum pecudis ingenium modica exercitatione concuti, atque excitari, vegetioremque factum marem fœminæ iniungi, vt tacita quadam vi ſemina ipſa principijs agilioribus figurentur. Scribit item aſinum non oportere minorem quàm trimum admitti: Atque ipſum ſi concedatur, vere fieri conuenire, cùm & de-

Aſinus equã ſuſtinens vt ſtimulatur.

Aſinus furens vt caſtigetur.

Aſini coitus apti anni.

D ſecto viridi pabulo & largo hordeo firmandus, nonnunquam etiam ſaliuandus erit: Nec tamen teneræ temere, (fortaſsis) fœminæ committendum, nam niſi priùs ea, inquit, maritum cognouit, adſilientem admiſſarium calcibus proturbat, & iniuria depulſum etiam cæteris equis reddit inimicum. Id ne fiat, degener & vulgaris aſellus admouetur, qui ſolicitet obſequia fœminæ: neque is tamen inire ſinitur: ſed ſi iam eſt equa veneris patiens, confeſtim abacto viliore, pretioſo mari iungitur. Locus eſt ad hos vſus extructus (machinam vocat ruſtici,) qui duos parietes aduerſo cliuulo inædificatos habet, & anguſto interuallo ſic inter ſe diſtantes, ne fœmina colluctari, aut admiſſario aſcendenti auertere ſe poſſit. Aditus eſt ex vtraque parte, ſed ab inferiore clatris munitus, ad quæ capiſtrata imo cliuo conſtituitur equa, vt & prona meliùs ineuntis ſemina recipiat, & facilem ſui tergoris aſcenſum ab editiori parte quadrupedi præbeat. Hactenus ille. Debere autem admiſſionem fieri paucis diebus ante ſolſtitium, omnes præcipiunt. Abſyrtus præſtare ait equam ab aſino conſcendi, quàm aſinam ab equo. Aiunt verò referente Plinio aſinum ab

Equo ne aſinum repellat.

Machina quid.

Tempus coitus.

equa,& equum ab aſina arceri, niſi in infantia eius generis quod ineant lacte banſto,ideoq; ſub- E
reptos pullos in tenebris equarum vberi, aſinarumque equuleos admouere. Idem ferè legimus apud Columellam. Igitur qualem (inquit) deſcripſi aſellum, cum eſt à partu ſtatim genitus, oportet mari ſtatim ſubtrahi & ignoranti equæ ſubijci: ea optimè tenebris fallitur. Nam obſcuro loco partu eius amoto, prædictus quaſi ex ea natus alitur. Cui deinde cùm decem diebus inſueuit equa, ſemper poſtea deſtinanti præbet vbera. Sic nutritus admiſſarius equas diligere cõdiſcit. Interdum etiam, quamuis materno lacte ſit educatus, poteſt à tenero conuerſatus equis familiariter earũ conſuetudinem appetere. Equas autem aſinorum coitũm aſpernari, ni detonſa ſit earum coma, in equi hiſtoria dictum eſt. Ferunt tamen Medum aſinum cùm equæ vim intuliſſet, eaque inde grauida facta eſſet, mortales id ſeminij parare docuiſſe. Scbolia verò in Iliadis ſecũdum apud Venetos Paphlagoniæ vrbem mulorum genus primum excogitatum & inuentum eſſe aiunt. Alij verò Anæ id tribuunt ſocero Eſau, quem legimus in Geneſi, dum paſceret aſinos patris ſui in deſerto inueniſſe iemim id eſt mulos, vt pleriq; interpretantur.

Aſinus vt equas diligere condiſcat.

Lib. 5.

Muli vbi primo excogitati.

F

AN OMNINO
Sterilis.

Mulam peperiſſe.

Satyr. 13.

MVLAM omnino ſterilem eſſe, vulgatiſſimum in primis prouerbium indicat, *cum mula peperit.* Indicat & Aegyptiorum hieroglyphicum; mulierem enim ſterilem vt ſignificarent, mulam teſte Oro pingebant. Peperiſſe tamen certum eſt, ſed partus oſtenti loco habitus. *Eſt in annalibus noſtris* (inquit Plinius) *peperiſſe ſæpe, verum prodigij loco habitum.* Iuuenalis prodigioſum eſse oſtenſurus, ſi vir probus inueniretur, canit:

Egregium ſanctumq; virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero & miranti iam ſub aratro
Piſcibus & inuentis fœta comparo mulæ.

Mulum fecundu eſſe.

Li. 2. de gener. ca. vlt.

Ginnus quid.

Li. 6. Hiſt. 24.

Sterilitatis cauſa.

E contrario mulus teſte Ariſtotele infœcundus non eſt. *Mulus mas* (inquit) *ſeptennis duntaxat generat, vt aiunt: fæmina improlis omnino eſt, quia perducere ad finem, quod conceperit, nequeat: ſed mas generare interdum poteſt, quoniam & calidiori natura quàm fœmina, mas eſt, & nihil corporis per coitum confert ad generationem, quod autem facit, ginnus eſt, quod mulus oblaſus & pumilus eſt, vt in porcis metachærum.* Et alibi: *Mulus ſuperuenire coireque incipit miſsis dentibus primis: ſed ſeptennis emplere poteſt, etiam cum equa coniunctus innum* (γίννον) *procreauit: poſt deinde ſuperuenire non ſolet.* Quæ G
modò cauſa ſit ſterilitatis mularum, haud ſatis æquè conuenit inter veteres. Sunt qui id ſeminum diuerſitati; attribuant, vt author de natura rerum, frigidum enim eſsè aſini ſemen, equi calidum. Quam ſeminis frigiditatem Alcmæon apud Plutarchum ſterilitatis cauſam eſſe ſcribit ipſius muli, mulas verò ſteriles eſſe ait propter malam vteri conſtitutionem. Sed Plutarchi verba adſcribam ex libro de placitis philoſophorum. *Alcmæon* (inquit) *mulos mares ſteriles eſſe ſcribit, propter tenuitatem, hoc eſt, ſeminis frigiditatem: fæminas vero quod vteri earum occluſi ſint, neque dehiſcant* (acetabulis ſcilicet vnde ſanguis menſtruus funditur in alijs animalibus non apertis.) Empedocles verò vt ibidem refert Plutarchus, in vterum quidem cauſam quoque reijcit, ſed vterum nimis exiguum eſſe ait, eundemque humilem & anguſtum, & obliquo ſitu ventri adnatum, ita vt ſemen nõn rectà inijci poſſit, & ſi poſſet non tamen contineatur. H
Huic eodem teſte aſſentitur Diocles, ſæpe in diſſectionibus talem ſibi viſum ſcribens mulorum vterum, ac veriſimile eſſe, eandem ſterilitatis cauſam in mulieres quoque cadere. Non diſſentit Orus, qui Aegyptios, vt mulierem ſterilem ſignificent, mulam pingere ait: hanc enim eſſe ſterilem quia matricem habet obliquam. Eademque ferè cauſa viſa eſt Democrito, qui vt Aelianus tradit, interprete Gyllio, mulas parere negabat, quoniam ſimiles alijs animalibus vuluas non habeant, niſi dicamus hoc non rectè ex Ariſtotele ab Aeliano tranſlatum, qui cùm mulos tantùm inter ea quæ ex diuerſæ ſpeciei parentibus gignuntur animalia, (vt ſunt lupi, vulpes, canes: perdices & gallinæ &c. de quibus proximè præcedenti capite dixerat: *coeunt animalia etiam quorum genus diuerſum quidem, ſed natura non multum diſtat, ſi modo par magnitudo ſit, & tempora aquent graviditatis, &c.*) ſteriles omnino eſſe dixiſſet; eius rei cauſam non bene ab Empedocle (recenſet autem aliam ab ea quam ex Plutarcho recitauimus) & Democrito redditam ait, obſcureque ab Empedocle, planius à Democrito, ſed à neutro bene.

Alcmæonis opinio.

Empedoclis.

Vterus cauſa ſterilitatis.

Ori.

Democriti.

Lib. 2. de gen. ca. vlt.

Ante-

A Afferunt enim (inquit) demonſtrationem æquè de omnibus, quæ præter ſuam cognationem coeant. Democritus meatus mulorum corruptos in vteris dicit, quoniam non ex cognatis principium eorum conſiſtit. Sed id cum alijs etiam animalibus accidat, tamen nihilominus poſſunt generare. Atqui ſi id cauſa eſſet ſterilitatis, cætera quoque ſterilia eſſe deberent, quæ ita coeunt. Empedocles miſturam ſeminum cauſatur, quæ denſa ex molli vtraque genitura conſiſtat: caua enim & denſa coaptari viciſſim, fierique ex ijs durum ex mollibus, vt ſi æs ſtanno miſceatur. Sed hæc & inepta & ſupra hominis captum. Nam quemadmodum cauæ vini & aquæ debeant accipi, præter ſenſum omnino eſt. Item cum ita ſit, vt equi ex equis gignantur aſini ex aſinis & mulus ex equo & aſino, alterutro mare aut fæmina, cur ex his tam denſum conſiſtat, vt ſterile ſit, quod prodierit? Ex equo autem fæmina & mare, aut aſino fæmina & mare ſterile non proueniat? Atqui molle & maris & fæminæ equi ſemen eſt. Coit autem equus cum aſino tum mare tum fæmina pro differentia ſui ſexus: ideoque gingni ex ijs ſterile ait, quia vnum ex ambobus ſeminibus mollibus cõficiatur. Ergò & quod ex equo mare & fæmina gignitur, ſterile eſſe debebit. Nam ſi alterum miſceretur ſolum, liceret dicere alterum cauſam eſſe ſterilitatis, vt diſſimile genituræ aſini. Adhæc demonſtratio æquè de ambobus, tam mare quàm fæmina rectè adfertur. Sed intereſt quòd mas ſeptennis duntaxat generat, vt aiunt, fæmina improlis B omnino eſt: idque propterea quia perducere ad finem, quod conceperit, nequeat. Nam concepiſſe quidem iam mulam conſtat. Sed fortaſſe veriſimilior ijs demonſtratio logica illa videbitur. Logicã appello, quia quo vniuerſalior, eo remotior à proprijs principijs eſt. Si ex mare, ac fæmina ſpeciei eiuſdem gigni ſolet, aut mas aut fæmina, vt ex cane mare & fæmina canis aut mas, aut fæmina, ex diuerſis etiam ſpeciebus, diuerſum ſpecie proueniat neceſſe eſt. Verbi gratia, ſi canis diuerſum eſt à leone, ex cane mare & leone fæmina diuerſum proueniet, ex leone mare & cane fæmina diuerſum. Cùm itaque mulus mas & fæmina ſine ſpeciei differentia gignantur, ex equo & aſino, quæ diuerſa ſpecie ſunt, impoſſibile eſt, vt aliquid ex mulis gignatur. Nec enim diuerſum ſpecie prouenire poteſt, quando ex mare & fæmina ſpecies eiuſdem, idem ſpecie gignatur, neq; idem hoc eſt mulus. Gignitur enim mulus ex equa & aſino quæ diuerſa ſpecie ſunt. Ex diuerſis autem ſpecie diuerſum animal gigni poſitum eſt. Rationes enim quæ non ex proprijs ducuntur principijs, inanes ſunt, & rerum eſſe videntur, cùm longè aberrent. Sunt profectò geometricæ rationes, quæ ex principijs geometricis afferuntur. Idemque in cæteris eſt intelligendum. Videntur tamen eiuſmodi rationes quamuis inanes, aliquid eſſe. Nam & inane ſiue vacuum illud aliquid eſſe videtur, cùm tamen nihil omnino ſit. Nec verum eſt quod concluditur. Multa enim C ex ijs quæ non eadem ſpecie progenerantur, fœtifera prodeunt, vt antè expoſui. Hoc igitur modo nec de cæteris rebus, neque de naturalibus indagandum eſt. Sed ex ijs quæ in genere tum equorum tum aſinorum inſunt, conſiderando potius acceperis cauſam. Primum enim vtrumque eorum ſingularem parit inter cognata animalia plura numero, tum fæminæ non ſemper concipere poſſunt. Equidem equi interpoſito tempore admittuntur, quoniam ferre continuo nequeant. Sed equa menſtruoſa non eſt: imo minimum emittere inter quadrupes ſolet. Aſinæ conceptus incontinens eſt: genituram vtique iniectam emingit. Quamobrem verberibus eam ſectantes cogunt, ne id faciat. Ad hæc frigidum animal aſinus eſt: quamobrem locis frigidis gigni non poteſt, vtpote ſua natura impatiens frigoris, velut apud Schythas & eorum finitimos. Nec verò apud Gallos qui ſupra Hiſpaniam colunt, genus id animalis eſt: nam ea quoque prouincia frigida eſt. Hinc admiſſarios etiam non vt equæ ſic aſinæ, æquinoctio admouent: ſed æſtiuo ſolſtitio, vt tempore calido pulli naſcantur; eodem enim tempore parit, quo coierit. Annum vterum fert & aſina & equa. Cùm igitur natura ſit frigidum animal, vt dictum eſt, ſemen quoque genitale eius frigidum eſſe, neceſſe eſt. Cuius rei indicium, quòd ſi equus ſuperuenit aſinam, quem iniecrit aſinus, non peruertet aſini initum: ſed ſi aſinus ſuperuenit equam, quam equus inierit, peruer- D tet, propter ſeminis ſui frigiditatem. Cùm igitur inter ſe ipſa iunguntur, ſeruatur ſemen propter alterius calorem: calidius eſt enim quod ab equo ſecernitur. Nam aſini & materia & genitura frigida eſt, equi calidior eſt. Cùm autem miſtum vel calidum cum frigido, vel frigidum cum calido eſt, euenit vt conceptus ex ijs ſeruetur, eaque viciſſim ex ſeipſa fœcunda ſint. At verò quod ex ijs prodijt, non inſuper, fœcundum, ſed infœcundum ad perfectam fœtificationem eſt. Omnino cùm vtrumque aptum propenſumque ſit ad ſterilitatem, (ſunt enim in aſino tum ea quæ diximus, tum etiam, vt niſi à prima dentium mutatione generare incipiat, nuſquam pòſt generet, ſed ſterilis omnino perduret,) ita in exiguo continetur generandi vis corporis aſinini, facillimeque labitur ad ſterilitatem. Equus etiam ſimili modo idoneus eſt ad ſterilitatem, tantoque deeſt, vt ſterilis ſit, quanto, vt quod ex ipſis prodierit ſemen frigidus reddatur. Quod tunc efficitur, cùm aſini excremento miſcetur. Aſinus quoque parum deeſt, quin ſui generis initu ſterile generet. Itaque cùm acceſſerit, quod præter naturam eſt, ſi

Rationes inanes quæ

Aſini ſemē frigidum eſſe.

Aſinus propenſus a ſterilitatē equu

ſiantè vix vnum partu naturæ legitimum poterat generare, iam quod peregrinum ex ijs prodijt E
ſterilius, nihil deerit, vt ſterile ſit, ſed neceſſario ſterile erit. Euenit etiam vt corpora mulorum magna efficiantur, quoniam menſtruorum deceſſus ad corporis incrementum vertatur. Cumque partus eorum annuus ſit, non modò concipiat, ſed etiam enutriat mula opus eſt; quod fieri non poteſt ſine menſtruis. Malis autem menſtrua deſunt: ſed quantum inutile eſt, cum excremento veſicæ abigitur. Vnde fit, ne muli genitale fœminarum, ſed ipſum excrementum olfaciant. Reliquum in corporis incrementum & magnitudinem vertitur. Itaque concipere quidem aliquando mula poteſt, (quod iam dictum eſt) ſed enutrire, atque in finem perducere non poteſt. Mas generare interdum poteſt, quoniam & calidioris naturæ quàm fœmina mas eſt, & nihil corporis per coitum confert ad generationem vt ſuprà dictum eſt ex eodem Ariſtotele. Hæc itaque omnia de cauſa ſterilitatis mulorum ille: cuius ſententiam Alexander Aphrodiſienſis vel non animaduertit, vel tacitè exploſit. Hic enim eandem, quam Ariſtoteles refellit, opinionem adducit, problematum ſuorum libro primo, his ferè verbis: *Mulæ ſteriles videntur, quoniam ex animalibus conſtant ſpecie diuerſis: miſtio enim ſeminum, quæ tam habitu, quàm natura inter ſe diſcrepant, aliud quippiam præter vires ſuorum ſimplicium conficit, & naturam eorum penitus abolet: quemadmodum albi & nigri miſtio, abolitis extremis coloribus alium parit colorem fuſcum nominatum, qui neuter extremorum eſt: igitur habitus genitalis aboletur; & ſpecierum habilitas omnis deſtruitur, quæ creatrix certi indiuidui eſt.* Sic Alexander, cuius F
ſententia contra Ariſtotelem defendi poſſe viris doctis videtur: nam cætera animalia quæ ex diuerſis ſpecie parentibus naſcuntur, vt canes è cane & lupo aut vulpe: & accipitres ex accipitribus ſpecie diuerſis, & gallinæ & perdices, ideo non ſterilia fortè fuerint, quòd parentes eorum quamuis ſpecie diuerſi, natura tamen non admodum differant, quantum equus & aſinus, eorumque ſemina; de quibus etiam Ariſtoteles ipſe teſtatur, hoc frigidum, illud calidum eſſe: Adde quod ipſe etiam Ariſtoteles mulum generare poſſe ait, mulam contrà omnino ſterilem, quoniam calidioris ille, frigidioris illa naturæ eſt. Quæ quoque ratio Albertum induxit, vt ſcriberet, parere aliquando mulas in terris valdè calidis, in quibus exterior (inquit) calor frigiditatem aſini temperat interiorem. Parere autem quibuſdam in locis teſtatur Columellæ fide digniſſimorum authorum teſtimonio. *Quidam non diſſimulandi authores* (inquit) *vt M. Varro, & ante eum Dionyſius & Mago prodiderunt, mularum fœtus regionibus Africæ adeo non prodigioſos haberi, vt tam familiares ſint incolis partus earum, quàm ſint nobis equarum.* Varronis verba ſunt hæc. *Romæ aliquoties dicitur peperiſſe mulam. Mago ſanè & Dionyſius ſcribunt, mulam & equam cum conceperint, duodecimo menſe parere. Quare non ſi hic in Italia cum peperit mula, ſit portentum, adſentiri omnes terras. Neq; enim hirundines & ciconiæ quæ in Italia pariunt, in omnibus terris pariunt. Non ſcitis palmas, cariotas in Syria parere, inuectos in Italiam non poſſe?* Sic Varro. Cæterùm iſtiuſmodi Africanæ mulæ fortaſſis fuerint ſui generis, quales & in G
Syria etiam parere dixi ex Ariſtotele. Quamobrem mihi neutræ rationes placent, tum quæ à ſeminum diuerſitate; tum quæ à praua vteri conſtitutione deſumuntur: nam licet non inficier frigidius aſini ſemen eſſe ſemine equæ, anne propterea quod ex hac ſeminum contrarietate gignitur, erit ſterile? Accipitres, aquilæque ex ſpurio coitu, non propterea ſeminis eorum temperamentũ tantum qualitate differre putem, vt ſterilitatis cauſam eſſe exiſtimem: quin omnino mihi perſuadeo mulã ex contrarijs temperamẽto ſeminibus enatam, nec frigidam nec calidam, ſed temperatã debere eſſe, ideoque vel equi vel aſini ſemen faciliùs edomare poſſe, multoq; faciliùs muli vtpotè ex eiſdem ſeminibus procreati, quem non infœcundum eſſe dictum eſt. Neque etiam mala vteri conſtitutio ſterilitatis cauſa erit: nam ſic nulla mula conciperet: mulam tamen grauidam factam eſſe teſtatur ipſe Ariſtoteles, ſed non quoad perficeret, atque ederet prolem: cuius rei fortè ratio fuerit, quia mulæ eodem teſte carent menſtruis, ſed earum vrina craſſior eſt quàm marium. Secretum itaq; naturæ eſſe putem, cur non pariat mula, quod & Plinium ſenſiſſe apparet; Inquit enim: *Obſeruatum è duobus diuerſis generibus, tertij generis fieri, & neutri parentum eſſe ſimilia: eaque ipſa quæ ita nata ſunt, in omni animalium genere non gignere, idcirco mulas non parere.* Non videtur tamen contem- H
nenda opinio Cardani in decimo ſe ſubtilitate rerum, quod ideo videlicet ſteriles ſint mulæ, quia ſemen aſini & muli multum diſſideant, adeo vt ſint in terminis extremis (inquit) eorum quæ ſimul ad generandum conuenire poſſunt.

Mulus cur non olfaciat genitale.

Opinio Alexandri.

Mulæ aliquãdo vbi pariant.

LO-

A

LOCVS.

MVLOS aiunt locis lædi calidis & obſcuris & quodammodo amentes fieri: gaudere verò ſtabulari ſub dio, tectique vel tantillum eis ſufficere, ſi caput ſolummodo operiatur: cætera ab aëre non offendi. Quibuſdam regionibus numeroſi ſunt, quibuſdam pauci, quibuſdam nulli. Abundat eis Themiſira teſte Strabone: qui etiam Cappadoces tradit duo millia mulorum Perſis quotannis ſoluiſſe, ſed & Perſiam ipſam, necnon Meſopotamiam & Babylonem mulis abundaſſe inde licet colligere, quia Alexander Magnus captis Suſis mulos & camelos ad tria millia abduci curauit, qui & doſſuales & iugales eſſent: quorum opera pecuniam quam deuicto Dario ceperat, quo vellet, deportaret. Ioannes Goropius vt Henetos ſiue Venetos equorum ſtudioſos fuiſſe oſtendat, optimoſq; habuiſſe, inter alia Homeri vtitur teſtimonio, qui de his loquens populis, quamuis equarum apertè non meminerit, doctiſſimè tamen eas (inquit) indi-
B cauit, dum Henetas mulas celebrauit: Quis eſt enim qui neſciat, generoſiſſimum mularum genus ex equabus generoſiſſimis procreari? His locis cùm Paphlagonia vicina ſit, Venetique in Cappadociæ quoque parte habitarint, non mirum eſt, præcipuam ibi mularum laudem fuiſſe, cùm & equas excellentiſſimas & non ſolùm permagnos aſinos, ſed eximios etiam onagros admiſſarios haberent. Quamobrem ſi Homerus ex Henetia Leucoſyriæ & Paphlagoniæ optimas mulas proficiſci dixerit neceſſario conſequitur optimas etiam equas ibidem procreari ſolere. Cum autem ἀγροτεράων dixit, haud dubiè ad onagros Leucoſyriæ reſpexit, è quibus quæ mulæ generantur, non tantum velociores ſunt, ſed agreſtiores etiam & magis indomitę, multoque cæteris generoſiores, propterea quod ſoboles neceſſario parentum naturam ſequatur, quò fit vt ſint quoq; ſtrigoſiores. Videmus itaque poetam duo ſimul feciſſe, & equarum antiquum apud Henetos decus ex illatione occulta demonſtraſſe, & vnà addidiſſe, non illam tantùm earum vtilitatem eſſe, quę ex velocitate comparatur, ſed alteram etiam multò maiorem, quòd ex ijs præſtantiſſimæ mulæ generentur. Iam verò Arabia felix omnis aliàs generis pecoris abundans equis, mulis & porcis caret, vt legimus apud Strabonem. In Scythia (vt inquit Herodotus,) ingentem & diuturnam vim hyemis equi perferunt, muli aſinique neque incipientem quidem ferunt: cùm tamen alibi
C ſtantes in gelido equi labeſiant, aſini verò ac muli durent. Aliàs verò neque aſinum neque mulum in ea terra gigni ait, & ne vllum quidē videri propter frigora. De illatis itaque intelligit Dionyſius Afer, dum ait, equos, mulos & oues in Scythia ſæpe per ſummum frigus mori. Eadem ratione mulis aſiniſque caret Polonia, finitimæque regiones ſeptentrionales omnes, Anglia item, Scothia, Hollandia, Zelandia & Friſia. Miratur itaque idem Herodotus, cur in Eleo agro muli nequeant gigni, cùm neque locus ſit frigidus, neque vlla alia cauſa appareat. *Aiunt* (inquit) *Eleenſes ipſi ex imprecatione quadam id ſibi contigiſſe, cumque tempus aduentat conceptus equarum, ſe in loca finitima illas educere: ibi poſtquam admiſerint aſinos, dumque conceperint, tunc rurſus eas reducere.* Carebant & Orientales Indi mulis, vt refert Franciſcus Lopez. Inſula verò Balearidum teſte Diodoro Siculo, mulos quidem nutrit, ſed qui magna ſunt & ſonora voce.

Quæ loca ament. — *Lib. 12.* — *Lib. 11.* — *Lib. 9. Orig. Antuerp.* — *Mulæ Henetæ.* — *Mulis quæ regiones carent.* — *Lib. 16.* — *Lib. 4.* — *Lib. 4.* — *Cur Elei mulis careant.* — *Lib. 6.*

MORES. NATVRA.
Ingenium.

D

MVLVS (inquit Ariſtoteles) ſemper cicur eſt. Fæminæ in hoc genere maiores & viuaciores ſunt, quàm mares, vt idem Ariſtoteles annotauit: eædemque ſerius ſeneſcunt, quàm mares. Ait etiam mulam profluuio vrinæ purgari dici, marem olfactu vrinæ prius ſeneſcere. Equorum aſinorumque more volutationi indulgent, vt à laſſitudine recreentur. A patre verò potiſſimum laboris patientiam obtinuit, quam ob rem ταλαεργὺς cognominant Homerus & Heſiodus. A matre contrà celeritatem accepiſſe non eſt diſſonum rationi. Celeritatis mulorum meminit idem Homerus, loquens de mulis Nauſicaæ, quæ naufragum excepit Vlyſſem:

Laboris patientia. — *Celeritas.* — *Odyſſ. z.*

Ὥς ἄρα φωνήσασ', ἵμασιν μάστιγι φαεινῇ
Ἡμιόνους. αἱ δ' ὦκα λίπον ποταμοῖο ῥέεθρα.
Αἱ δ' εὖ μὲν τρώχων, εὖ δὲ πλίσσοντο πόδεσσιν.

Sic locuta flagellauit flagello lucidô E
Mulos, hi verò celeriter reliquerant fluuij fluenta:
Illi citò quidem currebant: & pulchrè penetrabant pedibus.

Quo tamen loco alij πλίωσιν interpretantur gradario, & leniori inceſſu progredi, non curſu. *Audacia.* A matre itidem mutuatus eſt audaciam, imbellis enim, timidusque famoſus eſt aſinus. Haud exiguam autem mulorum audaciam eſſe, vel inde conſtare poteſt, quod non ſolùm non pertimeſcant Lupi præſentiam, ſed audacter eum etiam inuadant, vt teſtatur Varro his verbis: *Scio mulorum gregem dum paſceretur, eoque veniſſet lupus, vltro mulos circumfluxiſſe, & vngulis caedendo occidiſſe.* *Timor.* Expaueſcunt tamen rerum etiam inſolitarum viſu; eſtque timor iſte dominis exitialis nonnunquam, quem cum aſino communem habent, vt teſtatur Abſyrtus: *Equi* (inquit) *cùm ſuſpicantur, vel metuunt aliquid, manifeſtum eſt, ſic vt inſidens cauere ſibi queat: aſininum vero pecus & bigenerum (& muli, & hinni) rerum conſpectu conſternabile nouitatiſq. vereus in diſcrimen adfert.* Quod modò ad indolem ingeniumque attinet, *Ingenium.* videtur id quidem nobis multò illiberalius, minuſq; benignum quam equi. Calcitrat equus, necnon & aſinus, ſed contumaciſſimè muli. Idque propter inſitam quandam proteruiam ac malitiam. Vidi qui vno excepto domino cæteros non admitteret, ſed calcibus creberrimis repelleret. *Pertinacia* Vulgò etiam apud nos malè audiunt propter pertinaciam. Indicaturi enim F hominem qui nullis etſi apparentibus rationibus à ſententia ſua dimoueri ſe patitur, eum mulis aſſimilamus (egli è oſtinato come vna mula) de qua tamen pertinacia, aut etiam peruicacia apud antiquos nihil reperio. Tribuitur & vafricies aſtuſque vulgò, ac potiſſimum Hiſpanis: vnde mulas Hiſpanicas dicimus homines aſtutos, quique vt ait poeta: *Aſtus.*

Aſtutam vapido ſeruant ſub pectore vulpem.

Hunc vulgò celebratum mulorum aſtum vnus olim præ cæteris oſtendit, eorum de numero, quibus aduehendi ſalis negocium dabatur. Is enim (vt narrat Plutarchus in libro, vtra animaliū &c.) traijciens flumen lapſus eſt non ſponte: ſale verò liquefacto, exhauſtoq; ſurgens expeditior iam, ſenſit notauitque cauſam: poſtea quoties flumen tranſiret, ex induſtria ſubmiſit, merſitq; vaſa, *Thales mulę aſtū vlciſcitur.* deſidens leniter, ac vtrumque in latus, quantum id fieri poſſet, nutans. Hæc vbi Thales accepit, pro ſale, lana ſpongiſque compleri vaſa, elitellas imponi & agi mulum ſurſus iuſſit: ille cùm de more ſe mergens, onus aqua ſubeunte vehementer grauaſſet, parum commodum ſibi hunc dolum ratus, ita deinceps cautè ſcienterque traijcere ſolitus eſt, vt nec inuito quidem contingerent onus aquæ. Hæc Plutarchus. *Beneficij memoria.* Apparet autem & gratitudinem quandam ineſſe erga beneficos ſui, id quod oſtendit mulus ille octuagenarius, qui vt tradit Ariſtoteles, cùm Athenis G templum (Mineruæ à Pericle in Acropoli) ædificaretur, quamuis dimiſſus iam munere per ſenectam, beneficij memor tamen, commeans ac obiens cætera iumenta adhortabatur ad opus, ideoque decreto à nemine eum arceri à frumentorum aceruis ſancitum eſt. Recitat hanc quoque hiſtoriam Aelianus: *Athenienſis mulus vetulus, quamuis immunitate vecturarum donatus eſſet, non laborum tamen, qui per affectam ætatem obiri queunt, ſtudio exolutus eſſe voluit. Nam cum Mineruæ templum Athenienſes ædificarent, is nulla re onuſtus, nullius imperio, ſed ſua ſponte cum adoleſcentibus mulis, tanquam ad iter faciendum ſocius & hortator ibat. Et quemadmodum quiſpiam ſenex artifex per exactam ætatem quidem iam opere dimiſſus, veruntamen experientia, & ſenili doctrina iuuenes ad laborem exacuens: ſic is vltrò citroq; commeans ad opus iumenta incitabat. Quod quidem ipſum vt Athenienſis populus intellexit, per præconem declarari iuſſit, vt ne à frumento aut horreo prohiberetur: ſed & expleri & ſatiari permitteretur, & pretium ex ærario peterent, tanquam in Prytaneo ſportula illi decreta ſicut athletæ iam ætate confecto.* Meminit & Plinius, qui rectiùs quam Theodorus Ariſtotelis mentem expreſſit: Vbi enim hic verit, commeans & obiens, Græcè legitur, συναμπρεύων καὶ παραπορευόμενος; Plinius tranſtulit comitatu niſuque. *Mulam* (inquit) *octuaginta annis vixiſſe, Athenienſium monumentis apparet: eo gauiſi cum templum in arce facerent, quod derelictus ſenecta, euntia iumenta comitatu niſuq; exhortaretur, decretum fecere, ne* H *caueretur, ne frumentarij negociatores ab incerniculis eum arcerent.* Frumentum enim vt annotat Hermolaus, in cribis aceruiſque vendendi gratia proponitur.

CALCI-

A

CALCITRATIO CORRECTA.

MVLAS *non calcitrare* (inquit Plinius) *cum vinum biberint, quidam ſcripſerunt*. Aliàs verò nullius interpoſita authoritate ait: *Mulæ calcitratus inhibetur vini crebriore potu.* Cælius Calcagninus rationem attulit his verbis: Vt ſimiæ quadrupedeſque aſſuetæ vinum bibere, vnguibus careant, accidere quidam putant, quoniam in vino ſit vis diſcuſſoria & ad emolliendum efficax. Hinc euenit, vt qui nimis vino ingurgitauerint, reſolutis neruis in paralyſin facilè delabantur. Sint igitur vngues vel neruorum clauſulæ, vt dixit Plinius: vel caro concreta, & quaſi in callum obdurata, vt alij putauere: vino accedente emolliri reſoluique fit veriſimile. Alijs humoris ſanguinis, qui plurimus vino fieri ſolet, exundatione calloſiorem contumacioremq; ac retorridam illam partem quaſi macerari videtur, & emolleſcere, vt aqua fruges & legumina incoctilia percoquuntur: aceto plumbum in ceruſſam reſoluitur, & ouum ita tenereſcit, vt vel *Li. 2. quæſt. epiſtolicar.* *Cur nõ calcitret poſt vini potum*

B per annulum toto calice integro pertranſeat. Ex hoc item facilè colligi poteſt, cur veteres exiſtimauerint vini potu effici, vt mulæ calcitroſæ eſſe deſinant. Miteſcente enim vngula & pede quodammodo exarmato, feritas illa tollitur, extunditurque, præſertim ſi quando euenerit, vt calcibus impetendo ſolido illidant, pluſque inde damni accipiant, quàm afferant: quare conſciæ imbecillitatis ſuæ ferocire deſiſtunt. Cornua autem vini aſperſione emolliri, docet Columella, qui nimirum in boum domitura, ferocientium adhuc taurorum tergora mero reſpergi iubet, quò familiariores bubulco fiant.

EDVCATIO.

CVM peperit equa mulam (inquit Varro) nutricantes educamus. Ipſam tamen equam quem peperit, educare mulum, notum eſt; & Ariſtoteles ſcribit, lactare equam mulum ſemeſtre temporis ſpatium dici, mox ſugi non pati, vi namq; humorem trahi, & cum dolore.

C Columella verò & Palladius anniculum rectè à matre repelli tradunt, & amotam montibus aut feris locis paſci, vt vngulas duret, fitque poſtea longis itineribus habilis.

ÆTAS.

ARISTOTELES mulis vitam eſſe ſcribit ad multos annos: quendam etiam octuageſimum annum egiſſe, cum templum exædificaretur Athenis, vt paulò antè dictum eſt. Huius tam diuturnæ vitæ Cælius quodammodo reddens rationem; animalia (inquit) quæ frequenter coëunt, breuioris ſunt vitæ, vnde fit vt muli equos exuperent viuendi diuturnitate. Viget equus & mulus Ariſtotele teſte à dentium ortu: cumque prodierint omnes, non facilè ætatem dignoueris: quatenus tamen dignoſci queat, in mentione equorum explicatur.

D

CIBVS. POTVS.

EQVI, muli & aſini (inquit Ariſtoteles) fruge herbaque veſcuntur, ſed maximè potu pingueſcunt. Vbi herbæ nomine fœnum & paleæ quoque intelliguntur, de quibus ſic Heſiodus:

Χόρτον δ' ἐσκομίσαι καὶ συρφετὸν, ὄφρα τοι ἦν
Βουσὶ καὶ ἡμιόνοισιν ἐπηετανόν, id eſt,
Fœnum autem importato & paleas, vt tibi ſit
Bobus & mulis annuum pabulum.

Cæterùm Columella author eſt ad maciem mularum nullam rem tantum quantum medicam prodeſſe. Ex frequentiori autem hordei eſu hinnire mulos diſcimus ex hoc Martialis: *Ad maciẽ.*

Multo quod non det taciturus accipe mulis,
Hac ego caupone, non tibi dona dedi.

Quo

Hordeum. Quo loco Domitius: Hordeum (inquit) olim panem dedit, qui damnatus eſt, poſteà deſtinatum fuit reficiendis iumentis: demum excogitatum facere priſanam ex eo, quæ validiſſima erat & ſaluberrima, vt Hippocrates vno volumine teſtatus eſt. Monet igitur amicum ſe mittere hordeum, quod non dandum ſit quadrupedibus, cùm nuper inuentum ſit facere ex eo priſanam. E

ODORATVS. AFFECTVS.

Odoratus. ODORANDI ſenſu mulos præcellere aiunt (inquit Cælius) atq; eius beneficio derelictos alicubi vel odore ſolo redire in ſemitam: hinc etiam fieri, vt faciliùs tabidam vim aeris concipiant, & peſte inficiantur, vt canes quoque eodem ſenſu præſtantes: quamobrem Homerus hæc animalia primùm peſtem ſentiſſe ingruẽtem in Iliade ſcribit. Scholiaſtes verò Homeri canes quidem primum perijſſe ſcribit, quòd capitibus ſubinde ad terram inclinatis odorem trahant & inueſtigent: halitum autem corruptum qui peſtis cauſa fuit, ex terra oriri: Mulos verò qui ex diuerſis ſpecie parentibus prognati ſint: bigenera enim omnia faciliùs interire. F Quæ ratio doctis improbatur, quoniam muli præ cæteris iumentis ferè ſint viuaciſſimi. Afficiuntur & alijs morbis, de quibus, eorumque remedijs ſic ſcripſit Columella: Medicinas huius pecoris (inquit) plerumque iam in alijs generibus (bubus & equis) edocui: propria tamen quædam vitia mularum non omittam, quorum remedia ſubſcripſi. Febrienti mulæ cruda braſſica datur. Suſpirioſæ ſanguis detrahitur, & cum ſextario vini, atque olei thuris ſemuncia, marrubij ſuccus inſtar heminæ miſtus infunditur. Suffraginoſæ (cuius ſuffragines vitiatæ ſunt) hordeacea farina imponitur, mox ſuppuratio ferro recluſa linimentis curatur: vel gari optimi ſextarius cum libra olei per narem ſiniſtram demittitur. Admiſceturque huic medicamini trium vel quatuor ouorum albus liquor ſeparatis vitellis. Femina ſecari & interdum inuri ſolent. Sanguis demiſſus in pedes, ita vt in equis emittitur: vel ſi eſt herba quam veratrum vocant ruſtici, pro pabulo cedit. Eſt ὐ-κυαμος cuius ſemen detritum & cum vino datum prædicto vitio medetur. Macies & languor ſubmouetur ſæpius data potione, quæ recipit ſemunciam triti ſulphuris, ouumque crudum, & tritæ myrrhæ pondus denarij. Hæc tria vino admiſcentur, atque ita faucibus intruduntur. Sed & tuſſi, (ad mulorum tuſſim remedium etiam deſcribitur in Hippiatricis Græcis cap. 22) dolorique ventris eadem iſta æquè medentur. Laſſæ & æſtuanti mulæ adeps in fauces demittitur, merumque in os ſuffunditur. Hæc Columella. G Mulum, aſinum & equum in ipſo ſtatim itinere refici, ſi onere depoſito in ſtabulo, vel in via loco commodo, pro arbitrio ſe volutare permittantur, diximus ex Ruſio in equo. Ne mulorum ceruices rumpantur, aut collidantur, Pelagonius in hippiatricis cap. 26. medicamentum parari iubet ex adipis ſuillæ dupondio cum aceti duobus ſextarijs; hoc ad tertias decoctum colatumque illini. Mulus teſte Abſyrto tantum μαρμαρώδης fit (marmaron tuberculum eſt iuxta coronam, id eſt vngulæ exortum) aſinus raro, equus non, ſed podagricus. Laborant muli etiam arthritide, aiuntque hanc vehementiorem eſſe quàm equi, de qua curanda conſulendus idem Abſyrtus & Hierocles in hippiatricis cap. 2. Ad ficoſos tumores & myrmecias equorum & mulorum in quauis corporis parte, maximè verò in cruribus & pedibus, remedia ibidem præſcribit Abſyrtus cap. 82. Cætera exequemur in mulis (inquit Columella) ſicut in bubus & equis, vt in ipſorum remedijs tradidimus. Muſcarum faſtidium etſi reuera affectus corporis non ſit, plurimùm tamen incommodi mulis, alijſque iumentis affert. Aduerſus quas remedium præſcripſit Cardanus: Succo foliorum cucurbitæ ſi quis mularum aut equorum pilos intinxerit æſtate media, non paruo rei miraculo muſcarum moleſtia carent. Ita mihi hoc perſæpe (inquit) vtile fuit. Ipſius verò iumenti, morſus neſcio quid homini habet maleficum. In parte enim quam H mula momordit, (inquit Cardinalis Ponzettus) naſcuntur aliquando puſtulæ plenæ humore rubente vel pallido: Hunc morſum aliqui venenatum eſſe putarunt, & ſanè ſequuntur eum accidentia ſæpe noxia, eaque deteriora ex morſu fœminæ, quæ ſaliuam habet obnoxiam putredini, quam amplius etiam per iram animalis inflammata, non mirum ſi hominis morſi humores & ſanguis alteretur. Mulus verò etſi maiori impetu mordere poſſit, minorem tamen periculo morſum infligit, quod non æqua putredini aptum in ſe humorem habeat. Accidit autem aliquando, vt morſi vrina retineatur, cùm aquoſus humor videlicet omnis ferè in ſudorem agitur. Aliquando & viſcerum contortio ſequitur. Curandi ſunt ſimiliter vt à cato morſi, & vlcus decocto nepetæ circumquaque fouendum.

Marginalia: *Lib. 1.* — *Cur peſtem facile ſentiant.* — *Febris.* — *Suſpiria.* — *Macies.* — *Tuſsis.* — *Laſsitudo.* — *Ne ceruix lædatur.* — *In Hippiat. ca. 53.* — *Marmaron quid.* — *Arthritis.* — *Ne à muſcis offedātur.* — *Mulæ morſus, eiuſq; cura.*

A

AVGVRIA. PRODIGIA.

Præſagia.

EST *in annalibus noſtris* (inquit Plinius) *peperiſſe ſæpe mulam, verùm prodigij loco habitum.* Cæterùm bonumue an malum portenderint iſtiuſmodi portentoſi partus, in ambiguo eſſe facit euentorum varietatis. Siquidem C. Valerio & M. Herennio Coſſ. cùm mula in Apulia peperiſſet, totum annum domi foriſq; tranquillum fuiſſe comperimus, ſiniſtra tamen quædam obnunciata. Sed quod omnium pernitioſiſſimum Romanæ reipub. fuit, inter Cæſarem & Pompeium exorta bella mulæ partu edito, L. Paulo, M. Marcello Coſſ. multi prodiderunt. Cumque alia Romæ ad XII. portas peperiſſet, M. Lepido, Munatio Planco Coſſ. ſubſecutæ ſunt nonnullæ ſociorum direptiones, dum bella per Brutum & Caſſium in prouincijs gererentur. At nihil quicB quam tale euenit L. Scipione, C. Lælio Coſſ. cùm identidem mula Reate peperiſſet. Quibuſdam verò magna rerum molimina, mularum partus oſtendere, in ijs præſertim rebus, quæ præter ſpem & expectationem omnium accidere: vt Dario Babylonem eluſa toties opera oppugnanti, quam tunc demum cepit, cùm ex peruulgato per hoſtes ipſos omine, mula Zopyri, cuius conſilio, opera, ingenio & fide vſus eſt in eo negocio peragendo, fœtum edidiſſet, vt legimus apud Herodotum. Cùm Darius enim obſideret Babylonem, Babylonij nihili pendere obſidionem: nam conſcenſis propugnaculis tripudiare, probraque ingerere Dario atque exercitui: quorum quidam ita inquit: Quid iſtic deſidetis Perſæ, quin potius abſceditis, tunc expugnaturi nos, cùm pepererint mulæ. Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac ſeptem menſibus obſidione conſumptis iam Darium atque vniuerſum exercitum tædere, quòd Babylonios expugnare non poſſet; etſi aduerſus illos omnia machinamenta atque omnes inſidias expertus, &c. cùm Zopyro Magabyzi filio hoc contigit portentum, vt quædam mularum eius quæ frumentum ſubuectabant, pareret: quo oſtento commotus ille, cùm recordaretur eorum, quæ Babylonius ille dixerat, vt ipſe tanti facinoris author fieret, tanquam omnino fatalis, naſo & auriculis ſeipſum mutilans, Darium conſilijs inſtituit de capienda Babylone ipſe transfugam ſe ſimuC lans, & à Dario mutilatum quod ſuaſiſſet ei à Babylone tanquam inexpugnabili recedere, cùm poſt aliquot præclara eius aduerſus Perſas facinora, dux exercitus & murorum cuſtos creatus eſſet, vrbem Dario prodidit, vt pluribus ibi recenſetur: Simile & illud fuit, quod Galbam ad res nouas animoſiùs tentandas cõfirmauit. Aui enim lui omen exceperat qui aruſpicibus rerum ſummam puero promittentibus reſponderat, cùm mula pepererit: hæc autem apud eum poſtmodum pepererat. Eleo Elidis regnum obtinente Dorienſes cum Ariſtomachi filijs comparata claſſe moliti ſunt reditum in Peloponneſum. Claſſis imperatoribus oraculo denunciatum eſt (inquit Pauſanias) remigationis ducem trioculum vt facerent. Quare addubitantibus, quidnam reſponſum illud vellet, vir fortè qui mulum altero captum oculo agebat, occurrit. Tua nimirum acutè coniecit Creſphontes, oraculi vocem ad hunc hominem pertinere. Eum itaque Dorienſes ducem ſibi elegerunt. Xerxe verò expeditionem in Græciam parante equa leporem enixa eſt, & mula incertæ naturæ partum (ancipitia genitalia habentem, maris & fæminæ, ſed maris ſuperiora,) edidit, cruenta bella strageſque, & memorandum illud excidium, quæ poſtea præcipitantibus fatis ſecuta ſunt, præmonſtrarunt, vt tradit Alexander ab Alexandro, ex eodem Herodoto. Aliàs etiam mulam ait, ſi gemellos pepererit, oſtentum dirum peſtemque denunciare: Ariſtoteles quiD dem mulam aliquando gemellos peperiſſe aſſerit, idque oſtenti loco habendum eſſe, quid autem portendat, ſubticet. Nobis autem quid ſperandum, quidue timendum (inquit Pierius Valerianus) qui mulæ fœtum nuper domi inſpeximus? Anno enim hoc ſalutis noſtræ duodeuigeſimo ſupra milleſimum & quingenteſimum, Leonis X. ſexto, quarto Non. Aprilis, qui dies de Aſſertoris noſtri nece publico luctu nefaſtus fuit, apud ampliſſimum dominum meum Iulius Card. Medicem, hora lucis tertia, mulæ partus editus. Quod ſi quis vt Galbæ portendi huic aliquando ſummam rerum amplitudinem dixerit, vt eueniat, non erit præter expectationem & ſpem hominum qui vulgò illi talia ominantur, qui de hominis prudentia, de morum integritate, rerumque perita, omnia ſibi pollicentur, &c. Illud interim non omittendum, mulas non ſui generis tantùm animalia parere aliquando viſas, verùm etiam equos, vt anno circiter M. CCCC. LXII. in Arenate Brutiorum agro mula equum peperit pilo flauo, crinibus rutilis, oculis rufis: quem poſt Loiſius Arenas apud Brutios longè princeps, ad Ferdinandum Neapolitanorum regem miſit. Traduntque

Mula partus quid præſagiat.

Darij ex mula partu felix augurium.

Lib. 4.

Galba vnde audacior factus.

Primo Eliacor.

Xerxi mula partus infauſtus.

Li. 2. c. 21.

Mula gemellos pariens.

Mula equum peperit.

Mula locu ta eſt. L.1.Chron. Pluuiæ præſagium. duntque etiam mulum in Meſopotamia humana voce locutum anno DCCXLVIII. vt annotauit Sanzouinus. Eſt & inter prodigia referendum quod mulus aliquando tripes, necnon & quinquepes ſit natus. Quod modo ad præſagia attinet, mulos & aſinos aiunt, ſi ſine cauſa fricent continuè aures, pluuiam portendere. E

ORACVLVM.

Lib.1. CRÆSO Delphis quærenti, nunquid diuturnum foret imperium ſibi, Pythia in hæc verba reſpondit, vt refert Herodotus:

Regis apud Medos mulo iam ſede potito,
Tunc ad ſcrupoſum fugere Hermum ſtrenue Lyde,
Nec perſtare; nec ignauum nunc te eſſe pudendum.

His ex verſibus Cræſus accepit, cum allati eſſent, multo magis quàm ex cæteris voluptatẽ, ſperans fore, vt nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret. Quis ſit iſte mulus, mox ſubinde dicetur. F

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Mulæ anates amant. OCCVLTAM quandam videtur eſſe amicitiam nantium auium, ſiue eæ anſeres ſint, ſiue anates cum iſtiuſmodi quadrupedibus. Author enim eſt Columella ventris & inteſtinorũ dolorem in bubus ſedari viſu nantium (anſerum natãtiũ Vegetius 3.3.) & maximè anatis, quam ſi conſpexerit (inquit) cui inteſtinum dolet, celeriter tormento liberatur. Eandem anatem maiore profectò mulos & equinum genus conſpectu ſuo ſanare. Contrà Rhododaphnæ flores & folia homini ſaluberrima, mulis, aſinis & quadrupedibus plurimis venena ſunt. Ipſorum verò *Rhododaphne mulis inimica.* mulorum neſcio quid ineſt, quod muribus inter alia animalia exitiale eſt. Si enim muli vngula (ſiniſtra, Belberus in libro de ſenſibus) domus ſuffiatur, Raſis & ex eo Albertus, mures fugari aſſerunt. De vngulæ mulæ antipathia cum aqua ſtygis aliàs dictum eſt, ſed hic Plinij tantum verba referam: *Vngulas tantum mularum* (inquit) *repertas, neq; aliam vllam materiam quæ non perroderetur à veneno Stygis aqua, cum id dandum Alexandro Magno Antipater mitteret, memor id dignum eſt, magna Ariſtotelis infamia.* G

COGNOMINATA.

Denominata.

NOTHOS ſpurioſve, quive ex adulterino coitu procreati ſunt, non tam ſæculi noſtri mos eſt, quàm remotioris etiam ætatis mulos nuncupare. Cyrus tamen legitimo quamuis matrimonio generatus, mulus eſt dictus propterea quod generoſiore matre natus eſſet, Aſtyagis quippe regis filia, cùm pater Medorũ imperio ſubiectus eſſet, de quo verſus illi feruntur ab oraculo editi, quibus fuga Lydis indicitur, ſimulac mulus Medorum inuaſerit regnum. Verſus *Ariſtoteles cur mulus dictus.* paulò antè ex Herodoto recitaui. Cur verò Ariſtotelem Plato mulum vocaret, alia ratio eſt, vt conſtat ex his Diogenis Laertij verbis: *Ariſtoteles in nos recalcitrauit, veluti muli ſtatim genitã matrem.* H Quod idem quoque Aelianus narrat ſic ſcribens, Plato nominare ſolet Ariſtotelem mulum. Quid *Lib.4.* autem hoc ſibi nomen voluerit, ex eo liquet, quòd mulus cum ſaturatus eſt lacte materno, calcibus petit matrem. Significabat igitur Plato inuoluto quodam ſermone, ingratitudinem Ariſtotelis. Etenim is cum maxima philoſophiæ ſemina & acceſſiones à Platone accepiſſet, ſuffartus optimis quibuſque, ſcholam contra Platonem aperuit, & in Peripateto cum ſuis familiaribus & diſcipulis aduerſus eum pugnauit, & Platonis aduerſarius eſſe cupiebat. Hæc ille. Fuit itaque Ariſtoteles contrarius Cteſiphonti cuidã pancratiaſtæ, qui calcitranti mulæ per iracundiam recalcitra*Nodia herba quæ.* uit, vt meminit Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀοργησίας. *Nodia herba certarorum efficitur nota, ea mularis dicitur*, inquit Plinius, *aliíſque nominibus, nomas curat, efficaciſsimamque aduerſus ſcorpiones eſſe ſotam in vino aut poſca reperio.* Hæc ille, nec alibi vſquam vel ipſe vel alius quiſquam hoc nomine vllius herbæ meminit. Geſnerus conijcit eam eſſe quæ centinodia à multis vocatur,

Græcis

A Græcis polygonum: cùm & nomen (inquit) à nodis, quibus referta eſt, impoſitum & remedia *Polygonū.*
conueniant: nam polygonum Dioſcoride teſte, ad vlcera maligna facit, nempe genitalium &
herpetes ac eryſipelata, vt nodia ad nomas, id eſt, vlcera depaſcentia. Bibitur etiam polygonum
ad venenatorum morſus, cum vino, Dioſcoridi: & Plinio proſerpinaca (quam polygono eandem
eſſe eruditi conſentiunt,) eximij aduerſus ſcorpiones remedij eſt. Nec refert, quod Plinius eo-
dem capite proſerpinacam & polygonum quaſi diuerſas herbas demonſtrat, & nodiam quoque
priuatim commemorat: multa enim huiuſmodi apud illum, quæ nominibus tantùm differunt, ceu
re ipſa diuerſa recenſentur: Cæterum cur nodia mularis cognominetur, non facile conijci poſſe
putat, niſi fortè eius paſtu muli delectantur. Coriarijs quidem in vſu fuiſſe etiam polygonum *Hemioniū.*
poteſt propter vim aſtringendi coria, vt & rhus byrſodepſicos &c. Hemionion Heſychio & Vari-
no genus herbæ eſt, quæ autem ea ſit, non declarant. Inter aſpleni ſiue ſcolopendrij nomencla-
turas eadem vox legitur cùm apud Plinium, tum apud Dioſcoridem: Theophraſtus verò he- *Mula her-*
mionon vocauit, interpres Gaza mulam. Non .n. hemionos Theophraſti differt ab hemionio, vt *ba.*
quiſpiam ſibi perſuadere poſſet ex corrupto eius textu, in quo hemionos ſcolopendrio ſimilis eſ-
ſe legitur, cum ſit legendum σκολοπένδρᾳ ex Dioſcoride, id eſt ſcolopendræ, animali videlicet,
B cui herbæ folia ſunt ſimilia. Theophraſtus herbæ nomen inde factum eſſe ſcribit, quod muli ea *Lib.9.Hiſ.*
libenter veſcantur. Conijciunt tamen recentiores à mulis denominatam propter ſterilitatem, *19.*
cùm ſimiliter caule, flore & ſemine careat, ipſaque præterea ſterilitatem mulieribus facere cum
muti liene alligata à Dioſcoride ſcribatur. Nec aliam ob cauſam alia quędam ſimiliter ſterilis, he-
mionitis quaſi mularia nuncupatur, quam Plinius hemionion vocauit, & cum teucrio implicauit,
niſi legamus, ſicut nonnulli ex peruetuſtis exemplaribus legunt: *Inuenit & Teucer eadem ætate* *Hemionitis*
teucrion, & quam quidam hemionion vocant, &c. Lectione facili & perquam commoda. Mandra- *Li.25.c.5.*
goram item à Magis hemionion vocari inter ſynonima Dioſcoridi aſcripta legitur, quæ & ipſa *Mandrago-*
ſua frigiditate ſterilitatis cauſa eſſe poteſt. Eſt & ἡμίονος auis quædam Heſychio & Varino. Ἡμιο- *ra.*
νίτιδες ἵπποι Straboni ſunt equæ, ex quibus aſini admiſſarij mulos procreant, quales Columella *Lib.5.*
mulares nuncupauit. Hemionidas vocatas fuiſſe ab artificibus virgines in iumentis ſiue mulis ſe-
dentes tradit Hermolaus, idque ortum eſſe ex antiqua pictura. Scribit enim Pauſanias hoc genus
operis monſtrari Olympiæ, duas virgines mulis (interpres vertit ciſio, Græcè legitur ἐπὶ ἡμιόνων) *Equæ mula-*
inſidentes, quarum altera habenas tenet, altera velato capite ſedet: Nauſicaam Alcinoi filiam *res.*
(inquit) eſſe putant, cum ancilla ad lauacra contendentem. Sed & Plinius Protogenem Rho- *Hemioni-*
C dium ſcribit Athenis pinxiſſe Paralum & Hemionida, quam quibuſdam Nauſicaam vocari aſſerit. *des virg.*
Cæterùm cum paralus fuerit nauis apud Athenienſes, qua theori Delphos mittebantur, & in pu-
blicos conuentus legati: Iacobus Dalechampius pro hemionida legit hermionida, quæ fuit trire-
mis, ita dicta ab Hermione ciuitate Laconiæ, vt meminit Thucidides, citante Cælio. De mulis
Marianis Frontini verba recitaui in Aſino, furculis nimirū illis quibus religatas ſarcinas viatores *Lib.8.c.9.*
geſtant. Mariani autem dicti ſunt teſte Feſto à C. Marij inſtituto, cuius milites in furca (inquit) *Muli Ma-*
interpoſita tabella varicoſiùs onera ſua portare aſſueuerant. Author adagiorum ſic legit: Muli *riani.*
Mariani dicti ſunt varicoſi milites, qui in furca ſua onera portare conſueuerunt. Et alibi: Ærumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas ſarcinas viatores gerebant: quarum vſum quia C.
Marius retulit, muli Mariani poſtea appellabantur: Itaque ærumnæ labores oneroſos ſignificant,
ſiue à Græco ſermone deducuntur, nam αἴρειν Græcè, tollere Latinè dicitur. Vide mox inter pro-
uerbia. Mulio quidem eſt mulorum ductor, (vt equiſo equorum) qui mulos clitellarios vel ad ve- *Mulio.*
hiculum iunctos ducit, mulatierum vulgus vocat. Quartarios authore Feſto appellabant antiqui *Quarta-*
muliones mercenarios, quòd quartam partem quæſtus capiebant. Eſt & perpetuarij mulionis *rius.*
mentio apud Senecam in ludo de morte Claudij Cæſaris: *Tu qui plural ea* (inquit) *calcaſti, quam* *Mulio per-*
nullus mulio perpetuarius: Rhenanus in ſcholijs ſuſpicatur perpetuarium dici, vel μισθωτὸς ad *petuarius.*
D quartarium, vel illum qui in ſolidum aut ſemper ſit vector, aut (quod magis arridet, inquit) qui
perpetua nec interrupta vectatione ſuos vectores aliquo perducat. Ad vehicula mulis vſi ſunt an-
tiqui, non equis, vnde muliones vehicularij, quique mulis quæſtum faciebant. Pro mulione ma- *Mulius.*
lius legitur apud Calepinum ex Horatio: *Li.2.Serm.*

Audit, cum magno blateras clamore, furiſque,
Mulius.

Quo tamen loco Miluius legit Acron, quem paraſitum fuiſſe ait. Sunt & muliones è culicum ge- *Muliones*
nere, quos non amplius vno die viuere ex Plinio diximus in opere de inſectis. Mulotribæ Plauto *culices.*
ſunt qui mulas fricant. Græci mulionem ἀστραβηλάτην vocant, mulotribam verò vel curatorem *Mulotriba.*
mulorum, ὀρεωκόμον, teſte Polluce, vnde, inquit, verbum ὀρεωκομεῖν. Ὁ ὀρεωκόμος verò apud He-
ſychium & Varinum exponitur, ὁ τὰς ἡμιόνους θεραπεύων, id eſt, is qui mulis medetur, Latini mu- *Mulomedi-*
lomedicum dicunt, vt artem ipſam mulomedicinam, quæ tamen nomina æquè de equis aliiſ- *cus.*
que

que iumentis accipiuntur. Curator verò mulorum etiam [illegible] dici ut annotante Gloſſographo, qui mulicurium exponit. E

HIEROGLYPHICA.

Mulier ſterilis.
Homo alienus ab amore.

AEGYPTII vt mulierem ſterilem ſignificent (inquit Orus Apollo) mulam pingunt. Hæc enim ideo ſterilis, quia matricem habet obliquam. Eſſe etiam Valerianus ſcribit qui hominem alienum ab amore mulæ ſimulacro notari velint, propterea quòd ea tantæ ſit contra amorem efficaciæ, vt puluerem, in quo illa volutauerit, corpori inſperſum, mitigare ardorem amoris tradant Magi. Inuenit è contrario idem Valerianus apud quoſdam matronarum notam in partubus, ex mulæ parientis prodigio ſignificari, quod earum pilenta mulis iunctis trahi ſolita ſint, vt nummis aliquot ſpectare licet. Sterilitatis itidem ergò, qui laſciuum hominem, Venerem quippe non ad prolem ſed ad voluptatem tantùm atque ſpurcitiem vtentem qui ſignificaſſent, vel mulum qui equam ſaliret, vel mulam ſurrecta cauda pruriente m pingere conſuerunt. Huic.n. generi quamuis ad progenerandum inepto, genitalia tamen ad voluptatem natura conceſſit. F

Homo laſciuus generare nolens.

HISTORICA.

To. 6. 11. Augusti.
Muli Dei miniſtri.

METAPHRASTES apud Lipomanum mulos, etſi ſua natura doloſi ſint & pertinaces, aliquando Dei miniſtros factos eſſe & in rebus planè diuinis humano ſermone locutos ait. Cum.n. ex Hieroſolymis Chalcedonem reliquiæ S. Stephani protomartyris veherentur, aſtante clero ac populo, Epiſcopoque eius tum vrbis Metrophane, Conſtantinopolim vſque iam delatæ fuerant, ſubſtiterunt mulæ, currumq; trahere vlterius detrectarunt, neque vllis flagris loco moueri potuerunt. Tandem vna in hæc verba prorupit, omnibus audientibus. Quouſq; ô homines laboratis, oportet hic ſanctum deponi. Ibi itaque perſtitere reliquiæ. Quin Conſtantinus Magnus, qui tum imperabat: eo ipſo loco templum exædificauit. Quandoque etiam magis rationis pietatiſque veſtigia præ ſe fert mulus, quàm hæreticus homo. Cum enim inter hæreticum Sacramentarium ac diuum Antonium Vlyſponenſem de veritate ſacroſanctæ Euchariſtiæ diſceptaretur, hæreticus, vt ſuam impietatem tueretur, coram populo dixit: Si iumentum meum (mulus is erat,) oblatam ſibi hoſtiam conſecratam abhorruerit, tum fatebor, quod Catholici aſſerunt. G Antonius diuina ope confiſus, aſſenſus eſt. Obtulit igitur diuinum ſacrificium Antonius, hoſtiam vnam in id experimentum ſeruans, adductus eſt famelicus mulus: iuſſit Antonius, vt ſuo creatori in hoſtia exiſtenti ita exhiberet reuerentiam, quam pro ſua irrationabilitate poſſet. Mulus mox accedens genua in terram demittit, reuerenter capite demiſſo in terram. Obſtupeſcens hæreticus Catholicam fidem amplectitur. Author huius hiſtoriæ eſt Surius in vita S. Antonij Vlyſponenſis.

Mulus ſacramentum veneratur.
To. 3. 6. 19.
To. 28 Apr.

Idem Surius de mulo S. Hugonis volare quodammodo viſo hanc breuiter hiſtoriam narrat. Sanctus Hugo Cluniacenſis Abbas, qui aliquando Romam peregrè proficiſcens arctiſſimam à prominentis rupis latere viam ingreſſus, cuius ab alio latere mira profunditas ſolo viſu terribilis erat. Hac cùm Hugo mulo ſuo inſidens tranſiret, diuina contemplatione occupatus locum non animaduertit. Mulus quadam occaſione perterrefactus reſilit, reſilienſque totus in huiuſmodi profundiſſimum præcipitium delabitur, velut aere volans in ipſum vſque imum, Hugone ſemper æquanimi, rectoque corpore inſidente, ſtabilitas quoque ingenij in mulo viſa eſt. Cùm enim in ipſum profundum rectis tibijs perueniſſet, caſu, non lapſu, ex tanta præcipitij altitudine è diametro decidens mirum accidit, vt neuter vlla corporis parte læderetur, velut vterque Pegaſei equi more volaſſet: reducti vterque in viam priſtinam reliquum itineris cum reliquis comitibus confecerunt. H Tranſcripſit Surius hiſtoriam ex Hugone monacho Cluniacenſi, qui ſancti Hugonis tempore vixit. Mirum etiam eſt quod tradit Vincentius accidiſſe in Meſopotamia, nimirum cùm ibi ingenti terræmotu ingens factus eſſet hiatus, qui ad mille paſſus pateret, inde prodijſſe mulum ex omni parte incolumem.

Mulus euolans.
Lib. 10. ca. 156.
Mulus ex hiatu prodiens.

A

MYSTICA.

MYSTICA muli ſignificatio apud Theologos modò in bonam, modò in malam partem accipitur. Priori modo temperantiam ſignificat, vt oſtendit Hugo de S. Foilletto, explicans hæc ſacræ paginæ verba: *Et impoſuerunt eum ſuper mulam regis:* Mulus (inquit) ex equa & aſino naſcitur: vnde hoc animal ex velocitate equi & aſini tarditate naturaliter temperatur, & ideo per mulam intelligimus temperantiam. Super mulam ſedens Salamon in Gun ducitur, quia neceſſe eſt, vt qui ad luctam regiminis trahitur, per temperantiam moderetur. Cum verò accipitur mulus in malam partem, typus fermè eſt luxuriæ. Incognitus in Pſalmos ad hæc diuini prophetæ verba: *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus:* notandum eſſe admonet duo potiſſimùm eſſe peccata, quæ hominem à pœnitentia, peccatorumque ſuorum examine ſeducunt, ſuperbiam & luxuriam. Superbia enim non vult corrigi, luxuria corporis quærit oblectamenta. Illa per equum, hæc per mulum figuratur. Superbos autem per equum indicari ſuo loco à nobis oſtenſum eſt, potiſſimum ex D. Gregorio, cuius breuiſſimam ſententiam repetere non erit præter noſtrum inſtitutum. *Equi nomine* (inquit) *ſuperbia dignitatis temporalis accipitur, Salamone atteſtante, qui ait. Vidi ſeruos in equis, & principes ambulantes quaſi ſeruos ſuper terram* &c. Cur verò luxurioſi per mulum figurentur, ratio eſt, quòd cùm mulus ex aſino & equa ortum habeat, in eo tamen libido ad alienam quoque ſpeciem intendit. Sic enim luxurioſos per mulum denotabat Angelus dicens Tobiæ: *In eos qui coniugia ita ſuſcipiunt, vt deum à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus, ſuper eos habet dæmonium poteſtatem.* Dicens ergò Pſaltes, *nolite fieri ſicut equus & mulus*, idem eſt, quod, nolite fieri ſuperbi & luxurioſi, quandoquidem hæc duo peccata maximè intellectum noſtrum excæcant, vt nos ipſos non cognoſcentes, ad pœnitentiam nunquam perducamur. D. Hieronymus etiam in explicatione Zahariæ prophetæ, vbi ait: *Et ſic erit ruina equi & muli & cameli & aſini & omnium iumentorum quæ fuerint in caſtris illis, ſicut ruina hæc*: hoc pacto ſcribit: Qui priùs equus fuerat hinniens ad vxorem proximi ſui & impatiẽs ad libidinem ferebatur & iacebat in turpitudine voluptatum, quum ſequi cœperit caſtitatem, dicetur ad eum: *Surge qui dormis & exurge à mortuis & illuminabit te Chriſtus.* Iuxta hunc ſenſum mulos accipiamus, qui ſteriles ſunt & non procreant liberos, ſed voluptate laſciuiunt, de quibus Pſalmiſta commemorant. *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus.* Sicut ergò qui proni ſunt ad libidinem, equi appellantur, ſic mulos iuſtè vocabimus, qui virgines ſunt carne, & non ſpiritu, qui eunuchizantur non propter regna cælorum, ſed propter hominum voluptatem. Quum igitur iſti muli & iſti eunuchi verſi fuerint in progeniem & ſpirituales filios procrearint, audient per Eſaiam: *Hæc enim dixit dominus eunuchis qui cuſtodierint ſabbata mea* &c. Alias eidem Hieronymo mulus eſt Iudaicus populus. Exponens enim quæ ſubnectuntur, Pſalmiſtæ verba: *In camo & fræno maxillas eorum conſtringe.* Fræno (inquit) & camo moderationis ſuæ deus coartat impiorum ſuperuacuas blaſphemias: Hoc rogat Eccleſia Deum patrem, vt per frænum id eſt prædicationem populum gentilem, quos equos nominauit, de lata via & ſpatioſa ſæculi huius, faciat ad ſe appropinquare & populum Iudaicum, quos mulos nominauit, qui piger eſt ad Deum credendum, per camum, id eſt, per contritionem cordis faciat eum ad ſe venire. Et Caſſiodorus. *In fræno & camo maxillas eorum conſtringe*: Hic iam generaliter humanum genus commonet, ne vagis ſubdatur erroribus. Sed perſcrutemur, quare iſtæ comparationes ſunt poſitæ. Equus ſine diſcretione, ſeſſoris ſeruit arbitrio, & à quocunque fuerit aſcenſus, excurrit. Mulus autem patiẽter accipit ſarcinas quibus fuerit oneratus, & pro hoc vterq; intellectum non habet, quia nec ille eligit, cui obediat, nec iſte, quibus oneribus grauetur, intelligit. Prohibet ergò huiuſmodi homines diabolicis fraudibus inſidere, & vitiorum oneribus prægrauari, ne malè obediendo, ſuperbiæ magis partibus addicantur. Verùm iſtis talibus, quid dicit eſſe faciendum? Scilicet quod animalibus imprudentibus. His enim comparationibus homines ſtultos veritati ſubdidit inuitos. Nam quod ait, in fræno, ad equum pertinet. Frænum enim à fero, id eſt caballo retinendo dictum eſt: In chamo verò ad mulum reſpicit. Ergo hæc duo animalia ſupradicta cohibent iſta retinacula, vt ad arbitrium iubentis incedant, ne ſuis voluptatibus efferantur. Maxillæ verò adminicula ſunt animalium quibus eſca manditur, vt corporis vita procuretur. Ipſas ergò maxillas per figuram allegoricam dicit inobedientibus debere conſtringi, id eſt copias victuales parciùs dari, vt ieiuniorum neceſſitate concluſi, creatoris ſubdantur imperio. Et D. Hieronymus exponens rurſus illud Zachariæ. *In die illa erit quod ſuper frænum equi eſt, ſanctum domino.* Sin autem (inquit) voluerimus,

Temperantia per mulum indicata.

Luxuriæ typus.

Pſal. 31.

B *Superbia per equum indicata.*

Lib. 31. Moral. 181.

Cap. 14.

C

Populus Iudaicus per mulũ indicatus.

D

(vt lxx.tranſtulerunt)frænum accipere ſermonem Dei,intelligamus in fræno,qui equos inſanientes libidine & mulos ſteriles & laſciuos refrænata vitijs & coërcet & non patitur ire per præceps. E

PROVERBIA.

Cum mula peperit. ΕΠΕΑ'Ν ἡμίονοι τέκωσιν, cùm mulæ pepererint, dicitur (inquit adagiorum author) quoties ſignificamus aliquid nunquam futurum, atque adeò rarò ſolere accidere, vt improbum ac ſtultum videatur ſperare. Ortum videri poteſt, cùm ex Darij Babylonem capientis, vel etiam Galbæ res nouas molientis augurio, de quibus ſupradictum eſt. *Mutuum muli ſcabunt.* Vbi improbi atque illaudati ſe viciſſim mirantur ac prædicant. Translatum multis qui ſicuti reliqua iumenta, ſeſe inuicem dentibus ſcabere ſolent. Citatur hic titulus, *Muli mutuum ſcabunt:* à Nonio Marcello inter reliquos Menippearum titulos M. Varronis, mirum ni prouerbialis. Auſonius in altera præfatione monoſyllabarum: *Sed, vt, quod per adagionem cœpimus, prouerbio finiamus: mutuo muli ſcabunt.* Meminit huius & Varro libro de lingua Latina tertio. Symmachus in epiſtola quadam; *Mutuum* (inquit) *ſcabere mulos, cui prouerbio ne videar eſſe confinis, præconium virtutum tuarum, preſſo dente reſtringo.* Non videtur autem adagium rectè accipi poſſe, niſi malam in partem: veluti ſi indoctum indoctus, deformem deformis, improbum improbus viciſſim laudaret. Cuiuſmodi fabulam memorat Horatius de duobus fratribus, qui ſe mutuum ſcabebant, ac mutuo officio alterum alter viciſſim efferebant laudibus: F

Mutuum muli ſcabūt

Frater (inquit) *erat Romæ, conſulti rhetor, vt alter*
A tertius ſermone meros audiret honores
Gracchus, vt hic foret illi, ſicut Mutius illi.

Idem poetas indoctos notans, qui tamen inuicem recitantes audiebant, ac laudabant,

Diſcedo Alcæus puncto illius, ille meo quis
Quis? niſi? Callimachus.

Adrianus Turnebus in annotamentis ſuis in Varronis libros de lingua Latina huc pertinere putat antiquiſſimum atque adeo pulcherrimum argutiſſimumque epigramma in Caſcam adoleſcentem recitatum ibi ab illo authore:

Lib. 6.

Ridiculum eſt, cum te Caſcam tua dicit amica G
Caſca, Philoptonis ipſa ſenex puerum.
Dic tu illam puſam, ſic fiet mutua muli,
Nam verè puſus tu, tua amica ſenexſt.

Ipſe autem Turnebus ſecundum verſum legit ſic:

Fils Petrous ſexſquiſenex puerum,

ſexquiſenex pro ſexquianus: & mox emendat alterum verſum & legit:

Dicis puſum puſ i puella, hic mutua muli.

Fricantem refrica. Vide mox, vbi de vſu ad aratra dicemus. Eidem prouerbio confine eſt illud à Diogeniano relatum: τὸν ξύοντα ἀντιξύειν, id eſt, *fricantem refrica.* vel *ſcalpentem viciſſim ſcalpe.* Suidas ab aſinis metaphoram translatam exiſtimat inuicem morſicantibus, & in vtramq; partem dici poſſe, qui ſe mutuis officijs adiuuant, atque qui ſe mutuis contumelijs afficiunt. Ariſtides in communi defenſione quatuor oratorum: τὸν ξύοντα δ' ἀντιξύειν καὶ τοῖς ὄνοις ἡ παροιμία δὴ που δίδωσι. Περικλέα δὲ νῦν τοῖς λέουσι μᾶλλον ἢ τοῖς ὄνοις εἰκάζειν φαῖεν ἂν Ὁμηρίδαι. id eſt, *Scalpentem inuicem ſcalpere etiam aſinis videlicet tribuit prouerbium. Porrò Periclem cum Leonibus magnis, quàm cum aſinis eſſe conferendum dixerint Homerici.* Eiuſdem ſententiæ eſt Terentianum illud ex Phormione: *Tradunt operas mutuas,* H de adoleſcentibus qui ſe viciſſim in peccatis defenderent. Et verſus Epicharmi: Ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει (niſi malis κνίζει,) δός τι καὶ λάβε τι, hoc eſt: *Abluit* (vel *fricat*) *manum manus, da aliquid & accipe aliquid.* Item illud: *Senes mutuum fricant,* natum ex lepida quadam hiſtoria, quam Aelius Spartianus in Adriani Imperatoris vita recenſet: Adrianus in balneo veteranum quempiam ſerui penuria, ſeſe marmoribus affricantem conſpicatus, eũ & ſeruulis aliquot & ſumptibus donauit. Quod reliqui veterani feliciter ceſſiſſe videntes, cœperunt & ipſi complures ſub oculis Imperatoris ſeſe marmoribus affricare, vt hoc modo principis elicerent benignitatem: At ille euocatis ſenibus, iuſſit vt alium alius viciſſim defricaret, atque ita pueris nihil opus fore. Is iocus poſtea in vulgi fabulam ceſſit. Celebratur & Scipionis Aemiliani apophthegma: *Iumenta quod manibus carent, alieno egere frictu.* Quo ſignificatum eſt eos qui res egregias gerere non poſſunt, egere præcone, quo famam ſibi comparent.

Senes mutuum fricant.

Quanto aſinis præſtantiores muli.

Dicen-

A Dicendum, vbi quis longo interuallo præcedit. Refertur apud Athenæũ. Theognis id ſic expreſſit: *Lib. 7.*

Σοί τ' εἴη καὶ ἐμοὶ σοφίης πέρι δηριάασθαι,
Γνοίης χ' ὅσσον ὄνων κρέσσονες ἡμίονοι. id eſt,
Tibiq; ſi eſſet & mihi de ſapientia contendentibus,
Cognoſceres quantum aſinis præſtantiores ſint muli.

Sumptum videtur ex Homero, cuius hæc ſunt verba:

Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' ἐπὶ οὖρα πέλονται
Ἡμιόνων. hoc eſt:
Verum vbi tantum aberat, quantum pars vltima ſulci,
Mularum.

Mulum de aſino pingere, dici poteſt, quando exemplar & res effićta non multum inter ſe diſtant, vel quando ineptiæ ineptijs repreſentantur, vel mendacia mendacijs aſtruuntur. Magna ſimilitudo inter aſinum & mulum eſt: refertur à Tertulliano. *Saluete equarum filiæ.* Apparet ioco vulgari (inquit adagiorum author) fuiſſe iactatum in eos, qui, emolumenti gratia blandiuntur: refert Ariſtoteles libro tertio Rhetoricorum, in certamine mulorum, cùm is qui vicerat, dixiſſet exile pretium B pro carmine, Simonides recuſauit, indignans mulos celebrare ſue poemate, verùm vbi victor dediſſet ſatis magnum præmium, carmen tale fecit: *χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων.* Siluit enim quod eſſent ex aſinis quoque nati, & quod honeſtius erat, expreſſit, equarum filias appellans. Nouo genere prouerbij (inquit Alexander ab Alexandro) in vſu venit, vt qui tam ad imperandum, quàm parendum iuxta paratus foret, quique non ſegniter mandata exequitur, mulus Marianus diceretur. Namque Marius quæcunque militibus mandauit onera, ipſe inter infimos obiuit in primis; quamuis furculas, quibus ſarcinas viatores gerunt, quas Marius primus commentus fuit, mulos marianos aliqui dictos velint. Author verò adagiorum mulos Marianos, vt ſupra diximus, ob eãdem rationem, caſtrenſi prouerbio dictos eſſe ait, varicoſos milites, qui nempe ex Marij inſtituto in furca tabella interpoſita ſua onera portare conſueuerunt: Feſtiuius tamen adagium fore ait, ſi detorqueatur in hominem immenſo ſtudio aut perpetuis negocijs vehementer diſtrictum. Plutarchus in vita Marij originem adagij bifariam refert: Cùm Marius Imperator milites curſu, varijſque ac longis itineribus, geſtandiſque oneribus exerceret, atque illi iam aſſueti non grauatim taciteque ea ferrent, caſtrenſi ioco *ἡμίονοι Μαριανοί*, id eſt, muli Mariani dicti ſunt. Hinc tranſlatum eſt in quoſuis, qui facilè pararent imperatis. Sunt qui diuerſam adagij originem C referant. Quum enim Scipio Numantiam obſidens ſtatuiſſet inſpicere non arma modò militum, verum etiam equos, mulos & currus, Marium produxiſſe equum pulcherrimè ab ipſo nutritum, præter ea mulum habitudine corporis, manſuetudine ac robore longè cæteris antecellẽtem. Itaq; cùm Imperator Marij iumentis delectaretur, ac ſubinde faceret mentionem, tandem factum eſt, vt iocoſa laude, qui in officio ſe præſtaret aſſiduum, patientem ac induſtrium, mulus Marianus diceretur.

Mulum de aſino pingere. *Saluete equarũ filiæ.* *Mulus Marianus.*

VSVS IN SACRIS.

MVLVS (inquit Feſtus) *vehiculo Lunæ adhibetur, quòd tam ea ſterilis ſit quàm mulus; vel quòd vt mulus non ſuo genere, ſed equis creetur: ſic ea Solis non ſuo fulgore luceat.* Quod & Catullus noſter (inquit Pierius) agnoſcit, vbi, *Siue notho & lumine Luna*, dicit. Quod verò factum hoc ob ſterilitatis ſimilitudinem dicunt, quod ſcilicet perinde ſterilis ſit atque mulus, dicere non D auſim, qui acceperim à Cabaliſticis, planetarum, ſtellarum atque adeò cæli totius vires, rerum omnium formas in vnum Lunare corpus, tanquam in matricem infundere, eamque poſtmodum parturientium in morem vi ſua ſpecies nouatuſque omnes conformare, factaſque & adultas omnium oculis oſtentare: quod ſi ita ſe res habet, ea ſit ne ſterilis appellanda, viderint alij. Hæc ille. Vtcumque eſt: In baſi Iouis Olympij tum aliæ deorum imagines expreſſæ ſunt, tum Luna teſte Pauſania equo vt ipſi videtur, inuecta; quæ reuera ſterilis non eſt: addit quidem Pauſanias, mulo eam, non equo inuehi ab alijs dici, & ridiculam ab eis de mulo fabulam addi. Iam verò fortuitone an myſticè Aeſculapius draconis induta ſpecie Epidauro mulorum bigis ad Sicyonios perferretur, hactenus non obſeruaui. Factum autem id eſſe opera Nicagoræ Sicyoniæ mulieris idem Pauſanias alicubi tradidit. Alexander ab Alexandro Romanos ſcribit in Conſualibus mulum immolaſſe, additque rationem quòd id genus quadrupedum primum quadrigis iunctum fuiſſe diceretur. Cæterùm huius aſſertionis authorem idoneum non habet. Apparet tamen ex Feſto id tranſtuliſſe: ſed is Ludos Conſuales in Circo maximo mulis celebrari

Muli cur Lunæ ſacri. *Eliacor. 1.* *In Corynthiacis.* *Lib. 5. c. Alexandri ab Alexandro.*

 dicit,

dicit, quia id genus quadrupedum primum putatur cœptum curru vehiculoque adiungi: de immolatione nihil habet. Falſum autem eſſe quod immolarentur, ex eo potiſſimum innoteſcit, quod & muli vnà cum equis & aſinis eo die feriarentur, redimiti floribus capita, vt Dionyſius Halicarnaſſæus teſtatur, necnon Plutarchus & alij, vt in equo oſtendimus. E

STRATAGEMATA.

Mulos cur Bias ſaginarit. FERTVR Biantem, (referente Diogene Laertio) cùm ab Alyatte rege, Priene ipſius patria obſideretur, ex induſtria duos ſaginaſſe mulos, eoſque in caſtra impuliſſe: eis autem conſpectis obſtupuiſſe regem, quòd bruta quoque animalia tam nitida haberent, ac de ſoluenda obſidione cogitantem, explorandi gratia nuncium in vrbem miſiſſe. Biantem conſilio regis explorato, magnos arenæ aceruos tritico operuiſſe, hominique oſtendiſſe. Eo agnito regem cum Prienenſibus pacem percuſſiſſe, moxque Bianti, vt ad ſe veniret, mandaſſe, dixiſſeque: equidem Alyatten cepas edare ac flere iubeo. *Piſiſtrati aſtus.* Aliud ſtratagema per mulas excogitauit Piſiſtratus Hippocratis filius tyrannidem Athenis affectans, quod refertur ab Herodoto. *Lib. 1.* Is enim ſeipſum ac mulas cùm vulneraſſet, bigam in forum agitauit, tanquam elapſus ex hoſtibus, quem rus proficiſcentem illi prorſus interimere voluiſſent. Itaque populum orauit, vt aliquid cuſtodiæ circa ſe habere permitteret. F

EPITAPHIA.

Elegantiſſimum, venuſtiſſimumque atque argutiſſimum mulæ ſuæ epitaphium poſuit gratitudinis ergò P. Craſſus, quod tale eſt:

DIS PEDIB. SAXVM.
CIVCIAE DORSIFERAE ET CLVNIFERAE
VT INSVLTARE ET DESVLTARE
COMMODETVR PVBL. CRASSVS MVLAE
SVAE CRASSAE BENEFERENTI
SVPPEDANEVM HOC CVM RISV POS. G
VIXIT ANN. XI.

Inſcriptum erat ſuppedaneo cuidam in agro Tiburtino, vbi Thomas Porcachius ſeſe reperiſſe tradit in libro de funeribus antiquorum. Legitur hodieque & aliud mulæ epitaphium Florentiæ in aula Pittorum, quæ nunc eſt magnorum ducum, ſed ſine vllo lepore.

Lecticam, lapides, & marmora, ligna, columnas,
Vexit, conduxit, traxit, & illa tulit.

APOLOGVS.

MVLVS quidam Lydus (inquit Aeſopus apud Plutarchum in conuiuio ſeptem ſapientũ) cùm imaginem ſuam in fluuio conſpexiſſet, formam & magnitudinem corporis ſui admiratus, ceruice recta equi inſtar in curſum ſe dedit: deinde aſini filium ſe recordatus, mox curſum ſiſtit, & hinnitum, animoſque deponit. Apologus ſimili quidem ſenſu ſed paulo aliter nunc inter apologos legitur qui Aeſopi nomine circumferuntur, nempe hoc modo: Mulus hordeo ſaginatus, laſciuiebat, clamans ac dicens; pater meus eſt equus curſor, & ego ei totus ſum ſimilis: at cùm aliquando neceſſe fuit ei currere, vt à curſu ceſſauit, patris aſini ſtatim recordatus eſt. Apologus admonet, vt ſi quis ad gloriam aut dignitatem promoueatur, prioris ſuæ fortunæ non obliuiſcatur, quoniam inconſtans ſit hæc vita. H

A

NVMISMATA.

HVBERTVS Golezius binos pingit Syracuſanorum numos æneos, cum mulis ad bigas *Syracuſano-*
iunctis: quorum prior ab vna parte effigiem oſtendit viri velato capite (Hieronis puto *rum numi.*
qui videlicet apenen, id eſt mulorũ bigas primus ad certamen iunxit teſte Pauſania, iiſq;
primus viciſſe dicitur,) cum quatuor delphinis & inſcriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ: ab altera apenen,
cuius mulos flagro impellit idẽ, ni fallor, Hiero, Superuolat victoria ceu mulos coronatura. Alter
aduerſo latere Arethuſæ nymphæ effigiem habet cum eiſdem cetis & literis; auerſo autem latere
eſt ſuperiori ſimilis, ſed ſub ipſis mulorum pedibus expreſſus eſt ſerpẽs quiſpiam, niſi potius ſcolo-
pendram marinam dicamus: Hiſpidum enim animal eſt. Anaxilas ſimiliter Meſſeniorum dux, poſt
quam in Olympijs mulabus viciſſet, epulo ob victoriam Græcis exhibito, Meſſanam reuerſus, nu- *Meſſeniorũ*
mos cum binis iunctis mulabus ſignari iuſſit, quorum altera pars leporem continet: is autem ad- *numi.*
ditus eſt, propterea quod cùm Sicilia prius lepores non gigneret, Anaxilas eos primus à ſe impor-
B tatos nutrierit. Depingũtur ad eodẽ Goltzio. In priore Anaxilæ numo mularũ curſũ flagello mo-
lienti victoria in aëre ſuſpenſa ſertum impoſitura conſpicitur ab vno latere; ab altero lepus ad cur-
ſum incitatus, & ſub eo equus Neptuni in piſcem cetumúe finiens, cum inſcriptione ΜΕΣΣΑ-
ΝΙΩΝ. Eademq; inſcriptio legitur ab vtraque parte alterius numi, ſed differt etiam quia victo-
riæ icon deeſt: & ſub mulis ſunt duo delphini, & ab vtraque parte depicta eſt apis mellis ſymbolũ.
Pingit denique & alium numum, in quo vna tantummodò mula bigam trahit, ſub qua Iouis con-
ſpicitur fulmen: & ab altera parte ſub lepore pecten cum literis ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ. Depingit
Aeneas Vicus in opere de matronis Auguſti, Liuiæ ſiue Iuliæ (fuit enim in Iuliorum familiam *Liuiæ nu-*
ab Auguſto adoptata) numum in quo carpentum expreſſum eſt cum inſcriptione: S P. Q R. IV- *mus cum*
LIÆ AVGVST. Senatus conſulto enim Liuiæ conceſſum, vt carpento veheretur, quod poſtmo- *carpento.*
dum alijs Auguſtis matronis, Meſſalinæ, Agrippinæ, Domitillæ filiæ Veſpaſiani, Iuliæ Titi, Fauſti-
næ alijſque fuit conceſſum, vt ex omnium earum matronarum excuſis numis clarum eſt. Seba- *Neruæ nu-*
ſtianus Fritius æneum oſtendit numum Neruæ principis, in quo ab vna parte muli conſpiciuntur *mus cũ mu-*
ſoluti, libereq; paſcentes, cum faſciculo haſtarum aliorumue telorum, atq; ni fallor ſcutorum, cum *lis ſolutis*
literis, VEHICVLATIONE ITALIÆ REMISSA. S.C ab altera, laureata imperatoris ef- *eiuſq; expli-*
C figies, cum inſcriptione, IMP. NERVA CAESAR AVG. P. M. COS. III. P. P. Con- *catio.*
ſtãtinus Landus in opere de veterum numiſmatum miſcellanea explicatione ſcribit ſeſe hunc nu-
mum conſpexiſſe apud Tiberium Decianum I. C. clariſſimum Foroiulienſem, cùm eſſet Patauij,
vbi ille ius ciuile tum profitebatur: ſe verò apud Dionem qui eius Imperatoris vitam ſcripſit, ni-
hil de hac re legiſſe, niſi quòd equorum ſuſtulerit curſus, quod tamen ad hanc (inquit) rem nihil
facit. Curſus enim illi equorum potuerunt eſſe ludi vel aliud quid ſimile. Hoc autem de vehicu- *Equorum*
latione (quod tributum quoddam fuiſſe ſuſpicari licet, quod principi pẽdebatur, vt eſt rhedarium, *curſus ſub-*
vt eſt in iure, & iugum,) id puto illud eſſe, quod Iulius Capitolinus in Antonino Pio dicit inter cę- *latus.*
tera beneficia, quæ reip Rom. contulit, illud fuiſſe, quod vehiculariũ curſum ſumma beneuolẽtia
ſubleuauit Aelius Spartianus in Adriano ait, Adrianũ curſum fiſcalẽ inhibuiſſe. Sed an hoc huc fa-
ciat, non ſatis mihi liquet. Hinc etiam temonarium inductum fuiſſe crediderim quod tributi genus *Temonariũ*
quoddam eſt, quod à Iuſtiniano in codice refertur L. Senatorum Subſtan. de dignitatibus lib 12. *quid.*
c. & l. iubemus. de proximis ſacrorũ ſcri. & l. de cubiculis. de priuil. eorum qui in ſacr. pal. mil. C. lib.
12. etſi aliqui telonarium legant, quod non renuo. Ego tamen de temonario aliàs in meis iuris ci-
uilis exercitationibus plenius diſſerui cum Accurſio ſentiens, etſi de telonijs vectigalibus in lib 2.
D feudorum ſcio ficu mentionem, vbi de regalijs agitur, vbi hęc ſunt verba, vectigalia quæ vulgò di-
cuntur telonia. quod aut ſuprà de iugo dixi, idem puto eſſe, quod temonarium onus, nempe tribu-
tum quod ab Amniano Marcellino traditur, & à diuo Maioriano in lib. nouellarum legum, titulo
primo refertur, vbi exigi omnem canonem per rectores prouinciarum, binos per iugum vel mille- *Carrucariũ*
nos ſolidos & ſemiſſem ſolidi per ſingula iuga præcepit. Carrucarium etiam vectigal memini me *vectigal.*
legere aliquãdo in iure, ſed nunc non ſubit memoriæ locus. Voluit igitur intelligere Nerua per il-
las mulas liberè paſcẽtes, quòd onera illa quæ per vehicula ſolui ſolebãt, ſuſtuliſſet ac rempub. li-
beraſſet, ab illo canone. Nec video cur aliqui malint ibi in illo numo Neruæ fuiſſe equas, cũ mulas
fuiſſe conſtans ſit opinio, à quibus tamẽ non diſſentio. Aeneam tamen Vicum Parmenſem ſummũ
antiquariũ habeo mecũ ſentientẽ hac in re, in elegãti numiſmatũ veterũ libello quẽ ſuperiore an-
no edidit materno ſermone Italicaq; lingua ſcriptũ ad Coſmũ Medicẽ Florentinorũ Ducem Hęc
itaq; Lãdus Pierius Valerianus, qui imprudẽter equos eſse credit, de tributo numũ illũ accipiẽdũ
eſse indicat, quod Italia omnis in vehiculationes exoluebat, vt & Magiſtratũ ſarcinæ & exercituũ

& alia huiuſmodi publica tranſportarentur, quod tributi genus (inquit) Nerua oneroſum nimis Italiæ remiſerit vniuerſæ: Idem tradit Eritius, qui opinionem hanc eodem quodammodo numo corroborat, faſciculum illum armorum, qui præterea in eo expreſſus eſt, typum eſſe inquiens eorum quæ belli temporibus muli conducere ſolent. E

VSVS IN VECTIONE.

De nat. deo. LONGVM eſt (inquit Cicero) mulorum proſequi vtilitates & aſinorum: vnde fortè ab Achille ponitur victoris præmium. Eſt enim, vt vtar verbis Plinij, animal viribus in labores
Iliad. P. eximium. Homerus equidem præ cæteris mulorum robur declarat Græcorum exemplo, qui inuitis Troianis, Patrocli cadauer eripiunt: eos enim mulis aſſimilat tanquam robuſtiſſimis animantibus:

Οἱ δ' ὥς ἡμίονοι κρατερὸν μένος ἀμφιβαλόντες
Ἕλκωσ' ἐξ ὄρεος κατὰ παιπαλόεσσαν ἀταρπὸν, F
Ἢ δοκὸν, ἠὲ δόρυ μέγα νήϊον ἐν δέ τε θυμὸς
Τείρεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἱδρῷ σπευδόντεσσιν.
Hi autem tanquam muli validas vires aſſumentes
Trahunt ex monte per aſperam viam
Vel trabem vel lignum ingens nauale; intus verò animus
Affligitur, ſimulq́; & labore & ſudore feſtinantibus.

Feſtus author eſt id genus quadrupedum primum putari cœptum curru vehiculoque adiungi. Et Blondus aſſerit ſe vbique inueniſſe, mulis, non equis vſos fuiſſe priſcos ad vehicula: idque ex parte ſic indicare Senecam tertia de nonageſima epiſtola his verbis: *Vehiculum, in quo poſitus ſum, ruſticum eſt: mulæ ſe viuere ambulando teſtantur; mulio excalceatus non propter æſtatem. Quid, mulæ omnes ſaginatæ, omnes vnius coloris.* Et Aelium Lampridium de Commodo Imp. *Dedit & vaſa aurea; & cum vnguentis alabaſtra: dedit & vehicula cum mulabus & mulionibus & iuncturis argenteis, vt ita à conuiuio re-*
Mularum robur. *dirent.* Idem & Heliogabalum tradit pro apophoretis mulos dediſſe, baſtarnas & rhedas. Verùm iunguntur item plauſtris & aratris, piſtriniſque, vt mox patebit. De vehiculorum & curruum generibus fuſiùs dixi in equi hiſtoria, vbi quæ à mulis, quæ ab equis traherentur, oſtenſum eſt, ſimul que G
Lib. 3. dictum, mulas matronarum, equos virorum potius fuiſſe. Apud Homerum in Odyſſea Nauſiacæ
Nauſiacæ vehiculum. vehiculũ à binis trahitur mulis: In Iliade Priami currus ab equis & mulis, ab equis, quia vir erat, à mulis, quia iam ſenex, & effœtus viribus. Viros tamen etiam mulis vſos fuiſſe conſtat. Vſus eis eſt
Lib. 24. Claudius Cæſar, qui vt Suetonius ſcribit, nunquam carrucis minus mille feciſſe iter traditur, ſoleis
Priami currus. mularum argenteis, canuſinatis mulionibus. Similiter & Nero mulis argenteis ſoleis cum Poppæa vxore proficiſcebatur. Eiſdem vehebantur, ituri rus, Martialis:

Viros mulis vſos fuiſſe. *Li. 8. Epi. 6*
Sed ſub vrbe rus habemus æſtiuum,
Vehimurque mulis non vt antè conductis,
Quid imprecabor ò Seuere, liuenti?
Hoc opto, mulas habeat, & ſuburbanum.

Lib. 11. 80 Et rurſus:

Ad primum decima lapidem quòd venimus hora,
Arguimur lentæ crimine pigritiæ.
Non eſt iſta quidem, non eſt mea, ſed tua culpa,
Miſiſti mulas qui mihi Pæte malas.

Hinc mulos legimus meritorios, quibus itinera conficiebantur conductis. Ferebat & lecticas mulæ H
Lecticæ à mulis vectæ qui mos hodieque durat, cæterum Romani proceres cælo ſereno ducebãtur per compita pluuioſo verò ſub porticibus, vt docet Iuuenalis his verſibus:

Saty. 7.
Balnea ſexcentis & pluris porticus in qua
Geſtetur dominus, quoties pluit, anne ſerenum
Expectes? ſpargatque luto iumenta recenti?
Hic potius: namque hic mundæ nitet vngula mulæ.

Aliàs enim veſtes, atque ipſam lecticam facilè conſpurcat, quod Martialis quoque hoc verſu tetigit:

Vt lutulenta linat Tyrias mihi mula lacernas.

Ad clitellas aptitudo. Eſt autem mulus aſino equoque clitellis aptior. Hi Græcis *νωτεῖς*, *νωτοφόροι*, *νωτηγοὶ* Arriano vocantur, & *σωματηγοὶ* apud Varinum & Heſychium: *νωτίσασθαι* enim teſte eodem Heſychio dicitur,

qui

A qui dorſo baiulat, non ſub iugo vehit, homo, equus, aſinus. De mulo clitellato Horatius ait:

Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.

Plautus in Muſtellaria: *Muliones mulos clitellarios, magni ſunt oneris. quicquid imponas, vehunt.*

VSVS IN AGRIS & Vrbibus.

OLIM, ſicuti & nunc aliquot locis, bobus, aſinis & mulis proſcindebant arua. Hinc illa lex Moſaica, quæ vetat arandi gratia bouem & aſinum ſub idem iugum mittere. Quod autem à mulis trahitur aratrum, multò celerius peruenit ad ſulci finem, vbi arator inuertit aratrum, quàm quod trahitur à bobus, vt teſtatur Homerus, cùm ait: *Deut. 22. Mulorum aratio qualis. Iliad. K.*

Ἀλλ᾽ ὅτε δή ῥ᾽ ἀπέην ὅσσον τ᾽ ἐπὶ οὖρα πέλονται

Ἡμιόνων, αἳ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν

B Ἑλκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον id eſt.

Sed cum iam aberat, quantum interualla ſunt ſcilicet longè

Mularum. hæ enim bobus præſtantiores ſunt

Ad trahendum in nouali profundo compactum aratrum.

Quem poetæ locum Ariſtarchus referente Didymo ita interpretatus eſt: Quantum emiſſo ſimul ab aliquo tum mulorum, tum boum iugo anteuertuntur à mulis boues, tantum ſpatium ſinentes iſti heroes Dolonem progredi in via, conuerſi perſecuti ſunt. Præuertunt autem muli boues arando, non quòd robuſtiores ſint, ſed quòd celeriores, ſi pariter emittantur, vt teſtatur etiam Columella: Vterque ſexus (mulus & mula) & viam rectè graditur & terram commodè proſcindit: niſi pretium quadrupedis rationem ruſtici oneret, aut campus graui gleba robora boum depoſcat. Cùm itaque idem poeta in Odyſſea deſcribit curſum pedeſtrem, & Clytoneum ait tantum præcurriſſe, quantum muli ſolent in aruo arando, ſubaudiendi ſunt boues. Eius verba ſunt: *Odyſſ. Θ.*

Τῶν δὲ θέειν ὄχ᾽ ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων

Ὅσσον τ᾽ ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,

Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ᾽, οἱ δ᾽ ἐλίποντο.

C *Horum currendo longè optimus erat Clytoneus inculpatus*

Quantum in nouali terminus ſolet eſſe mularum

Tantum præcurrens ad populum venit: alij verò relinquebantur.

Celebrat & Theognis arationem mulorum:

Οὐδέ μοι ἡμίονοι κύφων᾽ ἕλκουσιν ἄροτρα

Τῆς ἄλλης μνηστῆς εἵνεκα ναυτιλίης.

Hei mihi muli collare trahunt aratri

Alterius promiſſa cauſa nauigationis.

Præbent & alias operas in agris muli, nam & plauſtra trahunt, vnde dicebat Cato, *Quot iuga boum, mulorum, aſinorum habebis, tot ploſtra eſſe oportet.* Qui vſus apud agricolas deſijt, & vrbanus quodammodo factus, quamuis tamen vel bobus, vel equis ſæpius vtantur, Martialis, dum ait: *Alij vſus in agris. Lib. 5.*

Vixque datur longas mulorum vincere mandras,

Quaque trahi multo marmora fune vides,

ſignificare videtur, Romæ quoque mulos plauſtra traxiſſe: non enim hic mandra ſtabulum, ſed ingens vehiculum ſignificat, quo trabes portantur, quod Probus Græcè etiam μάνδρον vocari ait. *Mandra quid.*

D Græci autem indifferenter boues vel mulos plauſtris adhibebant, vti colligo ex Homero, apud quem Neſtor Græcorum cadauera ad caſtra vehi curat bobus & mulis. Dantur & in piſtrina muli aſiniſque & bobus præferuntur, more etiam antiquo. Suetonius de Cæſare: *Deinde poſt ſolis occaſum, mulis è proximo piſtrino ad vehiculum iunctis, occultiſſimum iter modico comitatu ingreſſus eſt.* *Iliad. H.*

E

VSVS IN EQVITATIONE.

Mulos equitare regium eſſe.
Reg. 3.
Atlas nanus dictus.
Muli meritorij.
Mula curta quid Horatio.

EQVITATIO quamuis propriè dicatur de equis, ideoque proceres generoſiores magnique pretij equos alant ad pompam, habet tamen, habuitque ſemper regium neſcio quid ipſe mulus. Hos potius quam equos equitant principes Eccleſiaſtici, Epiſcopi, Cardinales, atque ipſe quoque ſummus Pontifex Romanus, quemadmodum & olim reges ipſi, regumque liberi, vt in ſacris literis legimus, vbi Dauid inquit: *Ponite filium meum Salomonem in mulam meam.* Cardinales, vt aiunt, nunc mulos ferè quærunt cinericei coloris, eoſdemque magnos & caudatos. Olim verò parui erant in pretio, vt ſcribit Politianus in miſcellaneis, in hoc verſu Martialis:

Non aliter riactur Atlas cum compare gibbo,

legens pro gibbo mulo, tum quòd in vetuſtis quibuſdam codicibus ſic inuenerit tum quod Atlantem de Iuuenalis verbis, nanum quendam pumilumue fuiſſe temporibus illis haud ignoratum, collegerit, per antiphraſim ſcilicet: ſic enim (inquit) nanum cuiuſdam Atlanta vocamus. Sed & muli pumili tum in pretio ſunt, inque delicijs habiti. Erat autem proculdubio ridiculum hominem nanum, mulo ſimiliter nano & compare ſibi vehi. Iam verò & itinera mulis peraguntur meritorijs, locis potiſſimum montanis aſperiſque, in quibus equis longè præferuntur, non ſolùm quòd minus ceſpitent, ſed etiam quod per anguſtias viarum earumque præcipitia tutius ſeſſores deducant. Nec recens meritoriorum vſus eſt, ſed & Horatio notus: inquit enim:

—— Nunc mihi curat
Ire licet mula, vel ſi libet vſq. Tarentum.

curta, id eſt, vt Petrus Nannius Alcmarianus interpretatur in ſuis miſcellaneis, nimio onere attrita, non autem vt multi volunt, cui aliqua pars adempta eſt.

F

VSVS IN BELLO.

Mulus centuriatus.
Muli ſchenophori.
Angarus.
Muli clitellarij.

MVLORVM vſum in bello fuiſſe vel vnum illud quod declarauimus, Neruæ numiſma teſtatur, ex quo etiam diſcimus arma peculiariter vexiſſe, (quòd alijs nunc regionibus equi præſtant, in Italia boues,) indeque non exiguum reipub. ceſſiſſe tributum, quod vbi bonus ille Imperat. ſuſtulit, mulos iſtos poſt modum publicos fuiſſe conijcio. Inuenio enim apud Vopiſcum, mulum nuncupari centuriatum, Mulum (inquit) centuriatum comiter curet. Hinc enim mulos apparet centurijs attributos fuiſſe, qui publici eſſent non priuati: vt videlicet mulum dicat centuriatum eo modo quo centuriatum militem dicimus, qui centuriæ attributus aſſignatuſque eſt. Σχοινοφόροι vocãtur muli iſti qui res ad iter bellumque neceſſarias ferunt. Notauit verò Cælius, eſſe ex Græcis qui angarum non pro operario tantùm accipiant ac miniſtro, ſed pro achthophoro item ſiue baiulo: indeque & mulos angaros dici compertum ſibi eſſe. Erat & clitellariorum mulorum in bello vſus, vt notum eſt ex hiſtoria Rom. Liuius: *Mulos detractis clitellis cum cohortibus alaribus &c.*

G

VSVS IN MEDICINA.

H

Veneni cura 10.
Lib. 3. c. 8. method. co. gn. ſimpl.
Ad ardores amoris.
Mulieres vt ſteriles reddantur.
Cerdis vires.
Teſticuli.

PONZETTVS Cardinalis veneno infectum ſi neceſſitas vrget, muli aut cameli recenter occiſi ventri indi iubet: ita enim horum animantium calore venenum reſolui, & membra & ſpiritus roborari. Bartholomæus Maranta tam diu includi debere putat, quoad calor animantis omnino euanuerit, tumque in alium eodem modo homini eſſe ingrediendum, rurſuſque in alium atque alium ac quo pluribus vſus fuerit mulis, eo tutius euaſurum, fuiſſeque ait principes, quos triginta vel etiam quadraginta mulorum impendio certiſſimum mortis diſcrimen euaſiſſe hiſtoriæ narrent. Puluerem in quo ſe mula volutauerit, corpori inſperſum mitigare adores amoris à quibuſdam ſcriptum eſſe teſtatur Plinius. Partes verò mularum pleraſque ſteriles reddere mulieres authores tradunt, inde ſumpta occaſione, quoniam ſterile, vt dictum eſt, hoc animal eſt. Cor ſiccum & vino aſperſum, datur (inquit Sextus) bibere poſt purgationem triceſariam, vt non concipiat mulier. Si duo teſticuli muli (inquit Albertus) in pelle eiuſdem

A corij conſtringantur, & ſuper mulierem ſuſpendantur, non concipiet, quàm diu ei adalligati fuerint. Teſticulum muli combuſtum brachio mulieris pro atocio iubet Sextus apud Aggregatorem alligari: & ſi virgo ex eo biberit poſt primam purgationem, nunquam concipere ait. *Renum.* Dioſcorides ait: *Cum muli rene ſi bibatur populi albæ cortex, conceptionem impedire, vel ſterilitatem inducere tradunt*: ſic enim vertenda ſunt illa verba: ἱϛορεῖται δὲ καὶ ἀτόκιος εἶναι, &c. Non abortiuum fieri tradunt, vt Ruellius tranſtulit. Matrix mulæ ſi decoquatur cum carne aſinina aut alia, & inde comederit mulier ignorans, nunquam, vt Raſis pollicetur, concipiet. *Carnis.* Si dentur occultè mulieri edendæ carnes, quibus incoctum fuerit aliquid de matrice mulæ, vel de ipſa matrice cocta, concepturam vnquam negat Kiranides, apud quem lego, Lampyridem vermiculum in matrice mulæ alligatum mulieri, etiam ſterilitatem facere. Sordes aurium mulæ alligatas in pelle ceruina & brachio ſuſpenſas poſt purgationem mulieris, Sextus efficere tradit, vt non concipiat: eſſe autem quæ lana alba alligant, eſſe item quæ ex aqua eas bibunt. *Sordiũ auris vires.* Raſis ait, ſi corio mulæ ſordes aurium incluſeris & appenderis mulieri, nunquam concipiet: idem præſtare Kiranides ſcribit, ſi occultè propinaueris, in cibo nimirum vel potu: item ſi caſtoreum cum eiſdem ſordibus ſumatur. Idem iubet vt ſemen pæoniæ operiatur illis, atque ita mulieri circumligetur. *Vrinæ.* Si bibat mulier aſſam fœtidam magnitudine fabæ in vrina mulę, non concipiet authore Raſe: planè verò ſterileſcet ſi mulæ

B ſudorem lana xylina exceptum pro peſſo ſubdat. *Sudoris.* Hanc eandem ſterilitatem faciendi vim Burdoni ſiue hinno ineſſe volunt, quia hic ſcilicet ſimiliter bigener eſt & ſterilis. *Burdo ſteriles facit.* Burdonis teſticulum ſupra ſterilem arborem combuſtum & extinctum de lorio ſpadonis Sextus alligatum pelli mulæ & poſt menſtrua brachio ſuſpenſum conceptum impedire aſſerit: quem tamen locum aliter citat Aggregator his verbis: Tamariſci (quæ arbor ſterilis eſt) carbones extincti in vrina cameli, in pellicula mulę brachio alligentur mulieris, ne concipiat. Sed priori lectioni aſtipulantur barbari quidam recentiores, vt ait Geſnerus, Aeſculapij (huic enim ferè pro Sexto citant) hæc verba adferentes, *Auricula mulæ & burdonis teſticuli ſi geſtentur à muliere, non concipiet.* *Vt mulier conciptat etiã inuita.* Eſt tamen in mulis quod ad conceptum facit, imo ad conceptum violentum. *Cogunt* (inquit Plinius) *concipere inuitas ſetæ ex cauda mulæ, ſi iunctis eleuantur inter ſe colligatæ in coitu.* Nunc cæteras facultates recenſeamus. *Cineris corij vis.* Aiunt mulorum pellis & ſimilium cinerem locis igne aduſtis opponi. & vlcera calefacere, cum non ſint apoſtemata: vtilem etiam eſſe attritis calceorum iniuria pedibus & coxis, itemque fiſtulis vt quidam ex Auicenna citant. *Vngularũ.* Vngularum muli vel mulæ cinis teſte Plinio, ex oleo myrtino alopecias replet. Marcellus verò iſtiuſmodi cinerem & oleum myrtinum, cum

C aceto & cum pice liquida mixta & impoſita, etiam fluentes capillos continere ſcribit. *Iecoris burdonis vis.* Sextus pro vngulis muli aut mulæ ad idem remedium, ponit iecur Burdonis: Burdonis iecur (inquit) combuſtum cum oleo myrtino mixtum & illitum capiti, capillos fluẽtes continet & facit creſcere, maximè ſi conorum cupreſſi cinis admiſceatur, vt Matthiolus addit. Marcellus ait mulinæ vngulæ exuſtæ cinerem ſalubriter inſpergi vitijs veretrorum, atqui Plinius formicariones & verrucas excipit, arietis pulmonis inaſſati ſanie curandas. *Stercoris vis.* Stercus mulinum cum oxymelle lienoſis potui datum, dolores efficaciter tollit, vt Marcellus ſcribit. Hippocrates verò ſtercus hoc combuſtum, tuſumque ac cribratum, vino dilutum bibere iubet, ſi muliere fluxus ex vtero oboriatur. *Lib. 2. de nat. mul.* Medicamentum ex vrina muli podagris vtile, deſcribitur apud Aeginetam his verbis: *Vrinæ muli ſextarij quatuor, argenti ſpumæ libræ duæ, olei veteris myſtrum, trita diu omnia, vt ſtrigmenti ſpiſsitudo fiat, incoquito donec digitos non inquinent.* *Vrinæ.* Plinius vrinam cum ſuo loto illitam, clauos pedum ſanare tradit: *Lib. 7.* & aliàs ait: *Lichenem mulæ potum in oxymelite cyathis tribus, comitialibus morbis vtilem tradunt.* Marcellus verò, cùm dixiſſet, muli impetigines in vtroque crure ſuper genua naſci, & veluti cutis aridæ modo inhærere: *Lichenis vis.* iubet eas incendi, & ſtrangurioſum diuaricatum deſuper poni, ita vt deſumigationem illam expanſis veſtibus tegat, ne qua odor & fumus emanet, itaque efficaciſſimè incom-

D modi eius vitio cariturum pollicetur. Ad ſuſpirioſos remedium ſalutare ex eodem: *Spumam de ore mulæ collige, & in calicem mitte, atque ex aqua calida ſiue viro ſiue fœminæ quæ hanc moleſtiam patitur, continuò da bibendam: homo ſtatim ſanabitur, ſed mula morietur.* *Spuma oui*

DE

E

DE ASINIS CORNVTIS.

Cap. V.

TRIBVS in locis cornutos aſinos celebrari reperio, in India, Scythia, & Africa: cæterùm denturne, & ſidentur, ſpeciene differant, non babeo, quod dicam. Africanorum meminit Herodotus, *Apud Afros* (inquit) *qui Aratores cognominantur, aſini cornuti reperiuntur*. De Scythicis verò ſic Ælianus: *In Scythia aſini cornibus præditi naſcuntur, quorum cornua Arcadiæ fluminis Stygis aquam continent, quæ transmittit vaſa omnia, etiamſi ſint ex ferro. Hæc cornua à Sopatro apportata fuiſſe aiunt Alexandro Macedoni, & illum admiratum miſiſſe Delphos, vt dedicarentur Pythio, additis carminibus:*

Lib 4. Aſini cornuti Africani. Scythici. Lib. 10. ca. 40.

Hoc tibi Alexander Macedo mirabile cornu
Dedi. at à Pæan ex aſino Scythico.

F

Li. 4. c. 52. Aſini Indici cornuti.

Idem & Indicos deſcribit his verbis: *Syluestres aſinos equis magnitudine non inferiores apud Indos naſci accepi, eoſque reliquo corpore albos, capite verò purpureo, oculisq; nigris* (cæruleis vertit Volaterranus) *eſſe, cornuq; in fronte gerere vnicum* (Volaterranus addit ſeſquicubitale) *cuius ſuperius puniceum, inferius autem album, medium verò nigrum ſit: atq; non omnes quidem Indos, ſed potentiores, cum tanquam armillis quibuſdam brachia, ſic cornua auro, certis ſpatijs ornarunt, ex his ipſis bibere ſolere. Ex hoc cornu bibentem ab inſanabilibus morbis tutum fieri, neq; eum ipſum conuulſionibus corripi, neq; ſacro morbo tentari, neq; venenis vllis ſecuri. Quinetiam ſi quid prius peſtilens biberit, tum id euomere, tumq; ad ſanitatem redire. Cum autem cæteri aſini, quibuſcumq; in terris ſint, tam domeſtici, quàm ſyluestres, tum ſolipedes animalia, talos non habeant, aſinos Indicos cornigeros Cteſias inquit, talos primum, iſq; nigris præditos eſſe. Deinde ſi quis eos confregerit, interiora quoq; nigra deprehenſurum eſſe: neque modo corporis velocitate longè multumq; cæteros aſinos ſuperare, ſed velocitate eadem equis & elephantis præſtare. Cum autem in viam ſe dederunt, tardius primò ingrediuntur, deinde paulatim tantum confirmantur ad contendendum iter, eos quidem vt ſequi operoſum ſit, eorum verò curſum tranſcurrere nulli concedatur. Poſtea autem quàm fœminæ pepererunt, patres circum pullos à partu recentes ſumma cuſtodia verſantur, eorumque commorationes locis Indiæ deſertiſsimis ſunt.*

Cornu aſini Indici facultates.

G

Amor erga fœtus.

Cum a venatoribus Indis inuaduntur, pullos ſuos adhuc ætate infirmos à tergo ſuo paſcentes habent, atq; pro eis propugnant: contra equites audent venire, eoſq; ferire. Tanto ſanè hi robore exiſtunt, vt nihil eis obſiſtere queat, quin illatum & concidat, & perdatur, equorumq; in curſu latera diſcerpunt, ac lacerant, ac viſcera abrumpunt, ex quo fit, vt ad eos equi appropinquare valdè metuant, appropinquatio enim capitalem vtrinque multam miſerabiliter infert. Ex eo namq; conflictu, non equi modo, ſed & aſini pereunt: pergeantiter calcibus pugnant: eorum morſus cæteris acerbiores ſunt, vt quicquid comprehenderint, funditus diripiant: ex his verò qui ſunt confirmata ætate incomprehenſibiles ſunt. Carnes eorum quod amariſsimæ ſint, haudquaquam eſculenta.

Fortitudo.

L. 15. c. 15

Hæc itaque Aelianus, qui & aliàs regis Indorum certamina recenſens, inter alia hos quoque cornutos aſinos inuicem pugnare tradit: quæ omnia, breuius tamen repetit Philes, atque Indorũ regem ex cratere de huius animalis cornu confecto bibere, ſplendidum eum vocans, & cubitalem eſſe dicens, potionem autem eam contra morbum ſacrum, id eſt comitialem conferre. Adhæc feram ipſam inter ſolipedes ſolam & talum & bilis veſicam habere, vt perperam Volaterranus tranſtulerit, hanc feram carere felle, & potionem ex hoc poculo ad ignem ſacrum conferre. Habes hic candide lector feram corpore auribuſque aſininis, binis armatam cornibus, quorum alterum, vt pictura ipſa oſtendit, è narium, alterum e regione oculorum exit. Communicauit iconem doctiſſimus, pariter atq; excellentiſſimus reipub. Norimbergenſis archiater Ioachinus Camerarius ſyluestris aſini nomine. Cum verò ſolipes non ſit, ſed pedes in digitos findantur, aſinus ſyluestris Indicus eſſe non poteſt: quamobrem quærendam Scythicuſne fuerit, vel Africanus. Adhæc Indicus vnicornis eſt, non bicornis, vt teſtatur ipſe Ariſtoteles his verbis: *Aſinus Indicus licet ſolipes, corniger tamen eſt, ſed ſingulare cornu gerit, & ſolus in ſolipedum genere talum poſsidet*. Idem teſtatur Plinius: *Cornigera* (inquit) *ferè biſulca: ſolida vngula & bicorne nullum: vnicorne aſinus tantum Indicus, vnicorne biſulcum oryx. Talos aſinus Indicus vnus ſolipedum habet*. Et rurſus. *Cornua ſolipedum nulli excepto aſino Indico, qui vno armatus eſt cornu*. Recentiores quidam obſcuri, onagrum ſiue aſinum ſyluestrem Indicum, magnam & crudelem feram eſſe ſcribunt, cornu vnico, duro, acuto & longo: robur ei eſſe tantum, vt ingentia de rupibus ſaxa euellat, idq; tantùm vim ſuam experiundi

Aſini cornuti figura fera.

H

Li. 3. par. 2

gratia,

gratia. Philoſtratus autem eadem ferè etiam quæ Aelianus & Philes ſcribit in vita Apollonij: ſed quod de viribus dicitur, Apollonium refellere. *Aſinos ſylueſtres* (inquit) *in vicinis Hyphaſidi Indiæ fluuio paludibus multos capi dicunt: eſſe autem huiuſmodi feris in fronte cornu, quo taurorum more generoſe pugnant: & Indos ex illis cornibus pocula conficere: aſſeruntque nullis morbis illo die affici, qui ex huiuſmodi poculo potarint: neque ſi vulnerati ſint dolere, & per ignem etiam incolumes tranſire, neque vllis venenis lædi quacumque nocendi gratia in potu dantur. Iccirco regum eſſe eadem pocula, nec alij quàm regi eiuſmodi feræ venationem permitti. Apollonium itaque feram aſpexiſſe, eiuſq; naturam cum admiratione conſideraſſe ferunt.* Lib. 3.

A ardoribus familiare eſt, cùm ſitibundi ad fontes aut riuulos potui indulgent, tum liquor frigidus ventriculo neruoſo, totique corpori æſtuanti occurrens, è veſtigio humorem per carnes & cutis meatus extrorſum protrudit, vt nihil beneficij à monocerotis cornu aquę collatũ meritò dici poſſit.

Venetorum cornu.

Solemnibus Venetorum ferijs Sanmarciano delubro quæ publicè ſpectanda proponuntur, & magnitudine & figura his tam diſſimilia, vt nihil cognationis habere prorſus dixeris.

Cornu Roman. Pont.

Eboris inſtar ſplendens, læue, in gazis Pontificum ſummorum Romæ ſolus vidi & contrectaui, pur purea crumena obductum, cuius (vix duûm palmûm erat) exilitatẽ ad riſum fermè miratus, reſponſum accepi, crebro vſu ita imminutum, neque de ſcabritie aliorum quæ videram, referri quid potuit. Kereczenio Baroni ad Nicleſpurgũ brachij mei craſſitie ingentis molis erat os è Pannonum (quẽadmodum is referebat) regis Matthiæ glorioſiſſimi theſauris aſſeruatũ, quod comparatione cum ſuperioribus facta, auſus fuit, & ipſo vehementer indignãte, balænarum potiùs eſſe os quàm monocerotis cornu, dicere.

Oſſa balænarum pro cornibus Monocerotis ſupponuntur.

Fucus fit facilè, cùm in littora eiecti cetacei piſces, ſalo arenas propelliẽte, ſæpe obruantur, poſt multa demum ſæcula, curioſa, ſeu teredine eroſa, rurſus ex imis terrę viſceribus, cornu falſa ſimulachra referentia, eruantur perſuaſis ſpectatoribus credulis, diluuio ſubmerſa animalia oſſibus ſuperſtitibus, nulla viribus derogata facultate, in medicum vſum trahi poſſe.

Ebur foſſile.

B Fidem facit & ebur foſſile, & mumia vulgaris. Addam & hoc. Venetijs commilitones mei Iudæum negociatorem apud fabrum argentarium fortè conuenerunt. Hic oſtenſo monocerotis cornu hoc experimento verum comprobauit.

Experimẽtũ de vera virtute monocerotis.

In menſa cornu circulum delineauit, ſcorpium prius, poſtmodum araneum iniecit, qui nunquam tranſilire potuerunt ambitum cornu circumſcriptum: deinde palmi altitudine quouis reptantes beſtias, vmbra ne aut vi emanante, intra quadrantis horæ ſpatium ambas necauit. Aberam tum ipſe, ſpectaculi viſu gratiſſimi ignarus, neque ſæpius quæſitum reperire licuit recutitum Apellam, popularis tamen meus à meo diſceſſu iconem à pictore præſtantiſſimo depingi curauit, Albertoq; Laskio Satrapæ Polono ablegauit, vt regi Sarmatarum Sigiſmundo II. ex imagine innoteſceret, ſi fortè eius ſibi comparandi, quod permagno æſtimabatur, deſiderium infligeret.

Probatio vulgaris cornu monocerotis.

Sunt qui genuinum ab adulterino diſcernãt, ſola in liquorem quemcumq; iniectione, videlicet, ſi is humor ſtatim ferueſcens, quaſi bullas produxerit, quod omnibus in calcem aut cinerem, redactis corporibus ob ἐμπύρωμα propriũ eſſe conſueuit. Alij gallo arſenicum exhibent, cani vel columbæ, à cuius oblatione ſtatim propinant monocerotis puluerem, quo exanima reſtitui aſſeuerant. Figuram itaque tã animalis quàm cornu, huius magnitudinem, ſubſtantiam, læuorem vel ſcabritiem cum põdere ſi ſpectes, dubius animi eris & ſuſpenſus:

C exploratio ſi virium inſtituatur & ea quàm fallax & coniecturalis? Quæ me eò deducunt, vt vel parum vel nihil de eo animali ſentiã tanta præſertim impoſturarum fertilitate.

Rondeletij ſententia.

Subſcribo ſententiæ præceptoris Rondeletij, qui libro de doſibus medicamentorum inquit. Raſura vnicornis, quia carius emitur, minore pondere datur, vt alia medicamenta pretioſa, quanquam eius vis, neq; maior, neq; certior ſit, ea quę eſt eboris, aut cornu cerui. Diuitibus quibus nihil pretioſum eſſe poteſt pręſcribebat, inopibus ſubſtituendo non ſemper cerui cornua, verùm etiam oſſa equina aut canũ, ſæpe etiam myrabolanorum oſſa. Liberum eſt tamen per me cuiq; quod velit ſancire.

Vſus cornu monocerotis.

Equidem in variolis & morbillis infantium cum ab Imp. Maximiliano multi ſcobẽ vnicornis intempeſtiue, & importunè ſępe flagitarent, ſcio exhibitam raſuram cornu ceruini, eodem & certiore fortaſſis ſucceſſu, de cuius viribus inferius, plura afferentur. Vſus eſt per ſe drachmæ, aut ſemiſſis pondere in vino aut aqua cordiali, rarò eam excedimus doſin, vel ob pretium, aut quia vix tãtum ei fidere iubemur, vt cęteris aſpernatis huic ſoli miraculoſam vim tribuamus.

Pondus quo exhibetur.

Alexicacis permixtũ granorum pondere quoq; metimur, præſertim ſi vna vice velimus propinare, vt ſuperius poſitis exẽplis propoſitũ fuit. Hucuſq; Iordanus.

Fallopij ſententia.

Fallopius quoq; non rectè cõſtare tradit, quid reuera ſit vnicornu,

D quãuis Ludouicus Romanus ipſum deſcripſerit: ſe quidem genuina vidiſſe cornua in theſauro S. Marci, prætereaque cùm eſſet in Gallia aliud in Eccleſia D. Dionyſij, ſed quod vel dentis, vel oſſis quam cornu naturam referret. Vidiſſe & tertiũ apud D. de Briſach, qui id maximi faciebat. An verò faciat ad venena ſe ignorare.

De comp. med. c. 51.

Iuberti opinio.

Laur. Ioubertus in lib. de peſte antiquioribus medicis celebratum huius cornu facultatem fuiſſe negat; recentiores verò maximè cardiacon eſſe teſtari, & quibuſcũq; venenis reſiſtere, cæterùm eius vice pauperiorẽ frui poſſe cornu ceruino, quia ei viribus parũ cedit.

Cap. 18.

Antonij Ludouici.

Sed & Antonius Ludouicus medicus Vlyſſoponãſis in libro de Empyricis & miſcellaneis quibuſdam à principio, quod à nullo antiquorum (quibus ſolis reuerentiam deferendam retur,) vis illa aduerſus venena ſit relata, quamuis à multis affirmetur, ſub dubio relinquit.

Lib. 9. de Venetic. & Hyperbor.

Goropij opinio

Ioannes Goropius Becanus reginæ Vngariæ archiater, cum dixiſſet de gryphis, temerariumque eſſe iudicare in rerum natura non eſſe, quod ætas noſtra non vidit: Monoceros (inquit) veterum ſcriptis iactatur, & cornu quod eius eſſe fertur, pretio venditur ingenti, quale nunc Anteuerpiæ vltra ſeptem pedes longum, venale proſtat tam integrum vt ne illa quidem pars deſit, qua fronti fuit infixa, citra tamen ſpongioſam coronam, quæ ad duos palmos & eo amplius cinctum fuiſſe videtur: dubitatur

tamen, an fera iſtiuſmodi inueniatur, qualem pictores nobis oſtendũt. Illud equidem ex hoc, cuius mẽtionem facio, cornu didici, perperam ab eis cornu fronti adfigi. Nam cuiuſcumq; animalis cornu eſt, hoc ſaltem cerno, ſic capiti fuiſſe infixum, vt radix inferius, ſummitas in altũ ſpectaret, ſecundum frontem dorſum verſus nonnihil tota longitudine declinante: ita vt ſi currẽdum eſſet, capite arrecto dorſo incumberet, vti in ceruis videmus: contrà ſi pugnandũ, caput ad pedes priores eſſet inclinandum, perinde vt in omnibus ferè cornupetis natura comparauit. De hoc ſententiã à mercatoribus rogatus, reſpõdi tale eſſe, quale pro monocerotis cornu apud principes habetur; verùm diſplicere, quod Aelianus nigrum colorem tribuerit, cùm huius ſubalbibus eſſet, atq; illud prçterea quod Cteſias Artaxerxis medicus aſinos ſuos feros ita deſcripſerit, vt cornu dederit cubitale duntaxat, & illud supernè puniceum & valde rubrum, cæteroqui in medio nigrũ, quç notæ huic noſtro minimè quadrãt. Suſpicatus aliquando ſum cornu hoc piſcis alicuius eſſe, quod in eo genere admiranda plurima reperiãtur; & hoc cornu quod Antuerpiæ eſt, ex Islandia ſit allatum. Verùm rurſus in mentẽ venit, hanc inſulam non longè abeſſe ab illis locis, quæ ad Hyperboreos ſpectant, in quibus ferarũ plurimum eſſe ob hominum ſolitudinẽ, nõ eſt abſurdum ſuſpicari. Eſt enim Islandia inſula Iſſedonũ nomen habens ab Is id eſt, glacie, & Lant quod ſignificat regionẽ. Ex hac tria mea ætate, allata memini, quorũ maximum modò indicaui. Incertum tamen eſt, an poſt glaciale hoc mare, ad quod inſula hæc iacet, cõtinens ſit ad Polum vſq; ac deinde ad Aquilonẽ, an verò Gronlandia, id eſt, viridis regio butyri copia maioribus noſtris nobilis, mari ab Arimaſpis ſecludatur. Io. Aemilianus Ferrarienſis in naturali de ruminantibus hiſtoria, enumeratis & deſcriptis vnicornibus, quotquot apud authores exſtat mentio: Cum ergò (inquit) tot tantaq; ſint vnicornium genera, quodnam ſit illud tam celebre alexipharmacũ, tam ſalutare alexiterium, ac mirabile antidotũ, nondum ſatis inter ſcriptores conſtat. Siquidẽ nonnulli ſuſpicantur eſſe monocerotis cornu ab Aeliano, Solino, Plinioq; deſcripti: non defuerunt, qui illud eſſe aſini Indici, de quo meminerunt Ariſtoteles, Aelianus & plures alij: fuerunt & qui Indiæ equi ab eodẽ Aeliano commemorati, id eſſe exiſtimauerint: quibuſdam etiam in mẽtem venit, illud eſſe rhinocerotis cornu. Hiſtorici medicis altercandi anſam præbuerunt, ſcilicet quodnã ſit animal Græcis antonomaſticè *μονόκερως* dictũ, Latinis verò vnicorniũ ſiue vnicorne, & Italis alicornũ vel lioncornũ: quæ quidem ſingulæ nomenclationes tum animali, tum eius cornu inditæ ſunt. Ambigunt inquam medici quodnam ſit illud mirabile cornu, quod omnes pernitioſos morbos fugat, quod ſæuas profligat ægritudines, quod imminentem veneni prçcauet inclementiã, quod veneni coinquinamento peſtilenti labefactatos, languidos, exanimatos, & propemodũ mortis caligine obtenebratos, integræ valetudini ocyſſimè reſtituit incolumes: & deniq; quodnã ſit illud cornu adeò veneno infeſtum, vt illius præſentiam non admittat, non ferat, non patiatur, eamq; longè lateq; pandat, vel ſudore, vel aquæ feruore ac ſtridore, ſi in eã immergatur, mordicus litigant, & acerrimè inter ſe conflictantur medicorum ſectæ. Quocirca cùm tanta ſit inter ſcriptores de vnicornio diſcordia, accidit, vt in principium theſauris varia ac longè diuerſa vnicornum cornua quàm diligentiſſime reſeruẽtur. Apollonius philoſophus & plures alij eiuſmodi de vnicornio opinionem vanam prorſus eſſe, futilemq; ſuſpicati ſunt, quos ſecutus eſt inter neotericos Andræas Marinus Medicus: hic enim eam inanem eſſe pluribus rationibus conatus eſt oſtendere, tum aduerſariorum argumenta infirmando, tum demonſtrationes aduerſus illam adducendo, quæ ſuadere videntur, vanam illorum eſſe ſententiam, qui tot tantaq; de eiuſmodi celeberrimo cornu prædicarunt. Etenim eiuſmodi cornu, quod tanti æſtimatur, paruipenderent omnes, niſi Aeliani atque Philoſtrati authoritates illius æſtimationi ſuffragatæ fuiſſent: quæ tamen ſi accuratius perpendãtur, infirmæ admodũ titubanteſq; apparebunt. Siquidem ipſi quæ ab alijs audierant, ſcriptis reddiderunt & quæ paſſim rumore quodam circumferebantur, adnotarunt; vt ex eorum verbis facilè cuiq; compertum erit. Quapropter vnicornis cornu nequaquam maiori medicinæ faciendæ vſui eſſe, quàm cerui cornu conſtanter inquit Marinus, cuius ſententia vero conſonet, diſſonetue, ipſa iudex ſit experiẽtia. Andreæ Marini tractatum de falſa de vnicorni opinione Italicè conſcriptum Latio à me ex tempore donatum in gratiam eorum qui eam linguam non intelligunt, huic loco inſerere placuit. Veritas (inquit) in rebus ipſis naturalibus tam altis ſæpenumero immerſa eſt tenebris, vt ab humano intellectu niſi raro & cum ſumma difficultate detegi queat. Cùm enim in inueſtigãdi ea noſtris vtamur ſenſibus, qui ſuaptè natura imbecilli ſunt, & non ſemel de rerũ ſubſtantijs ex accidentibus earũ, quç & ipſa quàm ſint fallacia omnibus notũ eſt, diiudicent, neceſſe omnino erit, incertos eſſe veritatis iudices: vnde etiam factum eſt, quod de vna eademque re non diuerſi duntaxat authores, ſed priuati etiã nonnulli, diuerſas, quin & contrarias ſibi imbiberint opiniones. Nihil autem hucuſque vel dictum, vel ſcriptum eſt, de quo dubitari iure nequeat: indeque eſt, cur multi crediderint, omnia depẽdere ex opinionibus; nihilque eſſe, de quo dubitari non poſſit, aut cui nequeat aliquid opponi, poſteaquam in electione mediorum quilibet propter imbe-

Monocerotem male à pictoribus pingi. — *De vnicornu Antuerpienſi opinio Goropij.* — *Iſlãdia qualis inſula.* — *Ioãnis Aemiliani opinio.* — *Andreæ Marini Libellus de vnicorni Latinè à me redditus.* — *Senſus incertos eſſe veritatis iudices.*

E F G H

A imbecillitatem vel intellectus vel ſenſuum exteriorum titubet, hæreat atq; vacillet. Hinc diuerſarum in qualibet arte ſectarum origo, quæ propter ambitionem ſeu potiùs falſam ſcientię perſuaſionem quorundam (qui in ea quam ſemel ceu veram ſententiã amplexi ſunt, nõ ſolùm ſine vlla veritatis indagatione pertinaciter perſeuerant, verùm etiam pro viribus, alijs ceu veram & genuinam obtrudere conantur,) in quibuſcumq; ſemper ſcientijs, & in rerum publicarum priuatarũq; gubernationibus pernitioſa ſẽper fuit, medicinę verò in primis pernitioſiſſima, in qua vel ab illius incunabulis ad hæc vſq; noſtra tempora diuerſæ ſectæ fuere, illæq; cæteris præualuere, quę profuſioribus pollicitationibus ſequaces ineſcare calluere: indeq; eſt cur Arabum ſchola prę cęteris frequentata, prælataq; alijs fuit. Hæc enim vt fundamenta quæ iecerat, admodum debilia, ſtabiliret, paulatim vbi ſeſe offerebat occaſio, vt auram captaret popularẽ, ſua vulgi opinionibus corroborabat, pauciſq; annis totã artẽ diuerſis adimpleuit vanitatibus; & quò maior ei haberetur fides, non ſolùm vulgi erroribus aſſenſit, ſed & philoſophis illis, qui eodem tẽpore emerſere, inter quorum promiſſa illud ferinè erat minimum, quòd ſenibus iuuentutem, ægris iã deploratis haud dubiam ſanitatem pollicebatur. Hæc eſt illa ſchola, quę auri vſum medicinę intulit, quę gemmas, & quæ iſtiuſmodi rerum occultis facultatibus nullũ non morbi genus ſanare polliceri non veretur.

Sectarum diuerſitas vnde.

Schola Arabum.

B Veruntamen cùm & aurum gemmæque paſſim proſtarent venales, ne promiſſis æger fruſtaretur, atq; ita fraus detegeretur, rurſus vſum introduxit aliorum orbium medicamentorum, inter quæ lapidi Paxar ſiue vt ipſi vocant, Bezard & cornu monocerotis primas partes aſſignauit, ſiquidem hæc vulgus aduerſus omnia venena antidota indubitata, aduerſuſq; omnes deploratos morbos præſentanea remedia eſſe prædicabat, etiamſi non conſtaret quid eſſent, vbi prouenirent, & quãdo, & à quo tam inſignium, quas prędicabant, facultatum factum eſſet experimentũ: eſtq; adhuc opinio illa altiſſimè in animis non ſolùm vulgi, ſed & principũ inſita, qui parui nunc faciũt gazas ſuas, niſi & monocerotis cornu poſſideant: quod cùm aduerterent negociatores, varia ac diuerſa cornua lucro allecti pro illo eis obtruſerunt, cariſſimeq; vendiderunt. Aſſerunt autem iſtiuſmodi cornu omnes corporis noſtri ſanare affectus, pręſeruareq; ab omni veneno, & ſi aſſumptũ fuerit, ſubinde expelli. Addũt & hoc miraculum quòd pręſente veneno per ſe ſudet, & in aquam iniectum bullas emittendo illud prodat. Prætteribo interim cæteros abuſus, ne in magnũ aliquod volumen abeat oratio noſtra, in hoc elaboraturus tantummodò, vt oſtendam, quàm ſit remotum, nõ dicam à vero, ſed ab omni veriſimilitudine omne id quod ad hæc vſq; noſtra tempora de cornu monocerotis, vulgò fertur, non gloriolæ cuiuſpiam motus ambitione, nec vlla quoq; impulſus

Promiſſa de vnicornu.

C indignatione, ſed vno duntaxat deſiderio, vt proſim rebuſpub. taciteq; veritatem detegam eis qui in emendis iſtiuſmodi cornibus tam magnas inutiliter impẽſas faciunt, fruſtraq; ſpem ſuam collocant in re nullius penè facultatis, & fortaſſis remedia genuina ac natiua, quorum facultates ſexcẽtis experimentis comprobatæ ſunt, negligunt. Animus itaq; in primis eſt demonſtrare, incertã omnino ac lubricam eſſe quæ de monocerote habetur, notitiam: deinde, quòd ſi reuera haberetur, nõ poſſe eius cornu ijs præditum eſſe facultatibus, quæ vulgò ei attribuũtur. Monocerotis autẽ cornu nomine vulgus intelligit cornu cuiuſdam feræ exoticæ, vnico armatæ in fronte cornu, de qua diuerſæ ſunt doctorum ſententiæ. Alij enim monocerotem eſſe volunt deſcriptum à Plinio, Aeliano, & Solino, alij aſinum ſyluestrem vnicornem memoratum ab Ariſtotele, & ab eodem Aeliano alijſque: alij equum Indicum eiuſdem Aeliani: nec defuere qui rhinocerotem eſſe crederent. Quæ opinionum varietas non aliũde dimanauit quàm quòd nemo eorum oculatus eſſet teſtis, ſed auriti omnes. Intereſt autem noſſe, vocabulum hoc (monoceros ſiue vnicornis) commune eſſe omnibus animantibus, quibus vnicum cornu eſſet: quorum duo præcipuè ſunt genera, vnum cui id in fronte eſt, alterum cui in narium extremitate, quare rhinoceros Gręcis nominatur, cùm illud monoceros dicatur eiſdẽ, & vnicornis Latinis. Rhinocerotum inter quadrupeda vnica duntaxat ſpecies datur, cuius cornu in nulla prorſus habetur æſtimatione, etſi nonnulli loco vnicornu vtãtur, cum monocerote rhinocerotem cõfundentes. Monocerotum verò ſiue vnicornium diuerſę ab hiſtoricis ſpecies deſcribuntur. Pręterquã enim quod Albertus Magnus ferę meminit marinę, quam ab vnico in frõte cornu monocerotẽ vocat, ſunt & aues & terreſtria alia nõ pauca vnicornia Plinius aſſerit authoritate Cteſię in Iudia boues reperiri integris & indiuiſis vngulis, vnicornes. Idẽ referunt Aelianus & Oppianus de quibuſdam tauris Aonię. Teſtatur Ludouicus Barthema ſe vidiſſe Zeilę, quę vrbs eſt Aethiopię vaccarum genus vnico cornu in fronte armatum, eoq; palmum longo, dorſum verſus inflexo: & apud Cæſarem legimus in Hercinia ſylua boues reperiri vnicornes: Eſt denique & oryx vnicornis. Cæterùm quemadmodum de hiſce vnicornibus animãtibus nulla mouetur dubitatio, ita contrà, quæ ſit terreſtris illa fera quam κατ' ἐξοχὴν Græci monocerota (Latini vnicornem) dicunt, haud benè inter ſcriptores conuenit. Plinius feram ait eſſe *aſperrimam, reliquo corpore equo ſimilem, capite ceruo, pedibus elephanto, cauda apro, vno cornu nigro mediafronte cubitorum duum eminente*. Aelianus eandem feram deſcribit, illud tantùm præterea ad-

Authoris intentio.

Cornu monocerotis quid.

Monoceros quid ſignificet.

Monocerotũ ſpecies.

Monoceros propriè dictus qui.

dens, quòd iuba piliſque ſit fulua, & quòd cornu eius non ſit læue, ſed verſuras quaſdam naturales habens & in acutiſſimum mucronem deſinens. Similiter depingitur & à Solino, præterquam quod admirabilem cornu dicat ineſſe ſplendorem. Scribit Ariſtoteles aſinũ eſſe ſyluestrẽ (Indicum) inſtar equi ſolipedem, ſolumq; inter ſolipedes vnico in media fronte cornu armari: & Ælianus ait, ſe intellexiſſe, hunc equi eſſe magnitudine, reliquo corpore albo, capite verò purpureo, oculis nigris: cornu habere ſuperius puniceum, inferius album, medium nigrum. Ex quibus verbis facilè innoteſcit, hoc genus aſini à monocerote Plinij diuerſum eſſe, eoq; magis eam de vtro; ſeparatis locis Aelianus (& Plinius) agat. Aliter omnino monocerotem delineauit M. Paulus Venetus ex oculata fide. In regno Baſman (inquit) permulti reperiuntur vnicornes, paulo elephantis minores, pilis bubali, pedibus elephanti, caput habent, vt aper, & more porcorũ in cœno morari gaudent, & alijs immundis locis. In medio frontis geſtant cornu vnum craſſum & nigrũ: Linguã habẽt ſpinoſã, eaq; lædunt homines & animalia. Hæ feræ meo iudicio, à nemine hactenus deſcriptæ fuerũt. Binos rurſus vnicornes Mechæ vidit Ludouicus Barthema, ſeptis aſſeruatos, quorum alter magnitudine erat pulli equini triginta mẽſes nati, alter magnitudine pulli vnius anni: quorum color equi erat muſtelini, caput cerui, collum non oblongũ, rariſſimæ quæ ab altera tantùm parte dependentes; tibiæ tenues, eæque graciles admodum hinnuli modo, cæterùm plurimis pilis veſtitæ, vngulę caprę: cornu prominebat in fronte vnicum ſed adultiori lõgitudine trium cubitorum, minori quatuor dodrãtum. Multas habet hoc animal notas cum Plinij monocerote cõmunes, differre tamen indicat vngularum diuiſura & lõgitudo ipſius cornu. Iã verò inter tot memoratos vnicornes ſiue monocerotes, aſini tantùm & equi Indicorum vnicornium ab Æliano ex auditu deſcriptorum cornu in medicina commendatur, cæterorum tanquam inutilia ſilentio inuoluta ſunt. Fuerit itaq; verum vnicornu, quod apud vulgus in tanta habetur ęſtimatione, ſiquidẽ de nullo alio tam admirandæ vires ab vllo idoneo authore conſcriptæ. Atqui noſtris hiſce temporibus, qui non ſolùm eas perluſtrarunt orbis partes quę antiquis erant cognitę, ſed & illas pręterea quæ diligenti nauigantiũ induſtria innotuere, nullibi iſtiuſmodi aſinos obſeruarunt, etſi in eadem India alios viderint inuſitatæ magnitudinis, perniciſſimoſq; ac pulcherrimos, excornes: & ſi obſeruauerint vnicornem quendã equo non abſimilem, incertũ tamen adhuc eſt, nunquid is ſit qui ab Æliano recenſetur, quãdoquidem & animal ipſum & cornu ipſius inde ſcriptũ nobis propoſuit, ea videlicet tantùm de eo referens, quę de viribus eius ab alijs acceperat, eoq; magis dubitandum eſt, quoniam & incolis ignotus eſt: quapropter facilè mihi perſuaſerim, omnes qui de ęo ſcripſere auritos teſtes eſſe, oculatum verò neminem, id quod ipſimet non diffitentur, dum inquiũt ſe ita ex alijs intellexiſſe; licebitq; dicere vnicornem illum aſinum Ariſtotelis & Aeliani nõ aliter reperiri in India, quàm reperitur phœnix in Arabia, vel dicendũ fuerit tam raros eos eſſe animãtes, vt iam per centenos quin millenos aliquot annos nõ ſint amplius viſi. Adauget dubitationem tanta cornuum varietas, ac differentiæ, tam eorum quæ ab authoribus diuerſimodè deſcribũtur, quàm eorum quæ in principum theſauris faniſq; multarum vrbium aſſeruantur. Euidentiſſimum enim ſignum eſt, nõ vnius eiuſdemq; animantis diuerſorũ eſſe cornua. Pliniani monocerotis cornu longũ eſt binos cubitos, colore nigro: Solini quatuor pedes & admirandi ſplẽdoris, quo ab illo potiſſimùm differt, etſi eandem interim ferã vterq; delineet. Cornu aſini Indici ſylueſtris ſecũdum Aelianum triplici colore variat, & tantę eſt craſſitudinis, vt ex eo crateres fieri poſſent, quod & Philoſtratus meminit: monocerotis verò eiuſdem Aeliani cornu nigrũ eſt, qui color & à Plinio monoceroti ſuo attribuitur, ſed addit Aelianus ſuũ naturaliter anfractuoſum eſſe & ſpiris cõuolutum, cuius rei Plinius non meminit: quale verò ſit cornu equi vnicornis, nemo indicauit, ideoq; de eo nulla coniectura datur, ſicut nec de monocerote marino. Rarũ illud ac pretioſum quod in fano D. Dionyſij iuxta Pariſios conſpicitur, cum nullo prędictorum cornuum vllã habet ſimilitudinem: non enim nigrum eſt ſed eiuſdem ferè cum ceruino coloris: longũ prope ſex cubitos, tam contra exile, vt fabricãdis poculis prorſus ſit inidoneum, cùm craſſiorem eius partem binis anterioribus digitulis liceat circundare: adhæc quinq; illæ verſuræ, quibus mirabiliter diſtinguitur ab imo ad ſummum vſque, multos viros doctos iudicioq; præſtantes impulere, vt crederent non naturale cornu eſſe, ſed arte effictum à periſtiſſimo aliquo mangone & ex apta quadã mixtura ad deſcriptionem Aeliani efformatum, excepto colore, cuius nimirum vel nõ meminerit, vel temporis iniuria immutauerit. Huic ſimillimũ eſſe audio, quod Argentorati, itẽ quod Metis aſſeruatur: quę verò in gaza oſtenduntur D. Marci, iã dictis prorſus differunt: Longiora enim ſunt ijs quæ ab antiquis deſcribuntur: verſuriſq; quas ſuo monoceroti Aelianus tribuit, carẽt, ſuntq; exilia, & cyathi ex ijs cõfici nequeunt. Vidi ego ſuperiori anno vnũ ſeptẽ dodrantũ lõgitudine apud mercatores quoſdam Germanos ſimile omnino cum ijs quę Venetijs oſtendi dictũ eſt, colore tãtùm excepto, qui erat fermè buxeus. Aiunt & illa quæ penes Poloniæ regem ſunt, omni ex parte his ſimilia eſſe præter craſſitiem, eſſe enim aliquanto maiora. Quod deſcribitur ab Alberto magno à cęteris omnibus

Monoceros verus qui.

De vnicornu Lutetiano iudiciũ.

A nibus prorſus variat. Maximum (inquit) eſt & ſolidum inſtar ceruini, longum decem pedes, iuxta radicem craſſum ſeſquidodrantem, quam longitudinem craſſitudinemq; nemo alius vel ex viſu, vel auditu memorat. Habent & Heluetij quoddam cornu, quod ſimiliter monocerotis eſſe ſibi perſuadent, repertum aliquando in ripa Arulæ fluuij iuxta Brugam oppidum, album ſed in ſuperficie ſubflauum, duos cubitos longũ, nullis tamen ſpirarum verſuris, odoratũ tum aliàs, tum accenſum inſtar moſchi ferè, eſtque celebre propter odorem. Ex hac itaq; etiam cornuum varietate vel quilibet videat, incerta eſſe omnia quæ de vnicornu, cuius vbique terrarum tantum nomen eſt, & fama, prædicantur; eſtque veriſimile nullum ex omnibus commemoratis, etſi mille miracula eis affingantur, verum ac genuinum eſſe, quandoquidem nullum eorum cum Indico illo Aeliani aſino ſimilitudinem habet: in nullo enim tres illos diſtinctos colores reperias, album, nigrum & purpureum, qui verum ſunt atque vnicum veritatis ſignum, inualidum aliàs atque incertum ad integram notitiam, cùm præterea nihil authores addiderint. Neque etiam affirmari poteſt, illorum aliquod equi Indici monocerotis eſſe ab eodem Aeliano celebrati iiſdem viribus quibus Indicus ille aſinus: cùm ne ex auditu quidem habeatur, qualis ille ſit: ſin aliquod autem eorum ſimile ſit cornu monocerotis eiuſdem authoris, quale eſt Gallicum, Argentoratenſe &
B Meticum, non cogimur propterea fateri verum eſſe vnicornu, quandoquidem vires eas ei non aſcribit, aſcripturus procul dubio ſi ijs præditum eius cornu fuiſſet. Augent porrò dubitationem nunquid fera illa, cuius miraculoſæ facultates in ore ſunt omnium, fuerit vnquam alicui nota: cũ Romani, qui tam longè lateque imperij ſui pomeria extenderunt, & ex India alijſq; remotiſſimis prouincijs elephantes, rhinocerotes, ſimileſque exoticas feràs alias Romam deferri curarunt, populoque in ſuis ludicris ſpectandas exhibuerunt, huiuſce animantis, quæ præ cæteris omnibus celebrabatur, nullam vnquam notitiã acceperint. Haud poſſum itidem mihi perſuadere, principes qui iſtiuſmodi cornua poſſident, fidem adhibere quæ de viribus eorum vulgò prædicantur: Regũ enim Indiarum exemplo pocula ſibi inde conficerent, vt ab quocũq; morborum genere ſeſe præſeruarent, cùm tamen ceu inutilia, oſtentationis ſolummodo cauſa ea inter cæteram gazam reſeruent. In opulentioribus nobilioribuſq; Angliæ eccleſijs, cùm id regnum S Romanæ Eccleſiæ adhuc obtemperabat, multa iſtiuſmodi cornua oſtẽdebãtur, quæ ſi ex me quæratur, ad quod genus animantiũ pertineant, non erubeſcam dicere, diuerſorum, quia ſibi inuicem differunt, animãtium eſſe, cæterùm tantæ feritatis, vt nunquam videnda ſe offerant, cornua verò in locis ſyluiſq; de-
C ſertiſſimis exuant, quod & ceruos facere videmus, quæ poſtmodum reperientibus fiunt admirationi: Fieri item poteſt à mari, quod non pauca terreſtrium ſimilitudine animalia procreat, nonnulla eiuſmodi cornua eijci, quale in primis eſſe arbitror, quod tã enormi longitudine ab Alberto deſcribitur, cuius videlicet vaſtiſſimum elephantis caput minimè foret capax: quin rationi neutiquam fuerit diſſonũ, ſi arguamus omnia illa Angulorum cornua marinorũ animantiũ eſſe (cùm in tota illa inſula tales reperiri feras terreſtres nulla vnquam teſtata ſit hiſtoria) diuerſiſq; tẽporibus in littora ab Oceano eiecta, id quod indicat etiam ſoliditas, colorq; & forma ipſa cornuũ, quibus à cæteris enumeratis differunt. Cæterùm vt vnde digreſſa eſt, reuertatur oratio: dicamus itaq; ſi ipſa fera ignota nobis eſt, quomodo dabitur & cognoſcetur ipſũ cornu? Dicet autẽ aliquis, nihil planè referre, etſi ignota ſit ipſa fera, quãdo à doctis notę ſint pręſcriptę, quibus vnicornu inter cętera animãtiũ cornua dignoſci queat. Cui reſpõſũ eſſe volo, fallaces omnino eſſe iſtiuſmodi notas, quandoquidẽ in paucis conuolutiones illæ conſpiciuntur, & ſi quæ eas habent, artificiales eſſe ſuſpicari licet. Adhęc tribuuntur ab Aeliano monoceroti, non autẽ equo & aſino, ad quas, nõ ad monocerotẽ vires eas miraculoſas refert. Duritiés quoq; multis alijs cornibus cõmunis eſt; item & pondus ipſum. Experimentum autem quod fit per binas columbas venenatas, prorſus puerile
D eſt: etſi enim illa cui vnicornu præbetur, tardiùs moriatur, in viuis tamen ſeruari nõ poteſt, & arſenicum ſiue auripigmentũ per quod fit experimentum, non eſt ſimpliciter loquendo venenum, ſed medicamentum erodens, corroſiuũ barbari dicunt, cui nullum reſiſtit antidotũ, ſed medicamenta potius emplaſtica & pinguia. Verum autem & genuinum experimentũ quod fit per viperam, quæ ſua natura venenum morſu infligit & occidit, fucum fraudemq; nõ ſemel detegit: & licet columba, cui poſt oblatum arſenicũ datum eſt vnicornu, tardiùs moriatur ea cui nihil oblatũ eſt, id fit ratione aſtrictionis & exiccationis, quę non ſinunt arſenicum tã citò reſolui, vt fit in altera: Idem .n. præſtant & cornu ceruinũ & bolus Armenus, ſimiliaq; ſimiliter exiccantia & aſtringentia, vt non ſemel ſum expertus. Color buxeus in nullo vnicornu cùm ab antiquis tũ à recẽtioribus deſcribitur, imo verò legitimorũ alterum tribus coloribus variat, alterius color ignoratur. Rectitudo etiam communis eſt cum alijs vnicornibus. Ebullitio illa fucus eſt agyrtarum atq; circumforaneorum: nam & oſſa omnia exuſta, & flaccida, multaque alia ſua natura arida, vt terra ſigillata, bolus Armenus, calx & mille alia ſimiliter bullas excitãt Quæ cùm ita ſint, videor mihi poſſe affirmare, nõ haberi, nec poſſe haberi certam notitiã tam cornu iſtius, quàm animãtis, cuius

Monoceros Romæ nũquã viſus.

Vnicornua Angliaca qualia.

An vnicornu cognoſci queat.

Arſenicum quale venenum.

Vires vnicornu aſcriptas fabuloſas eſſe.

id eſſe dicitur; nec etiam dubito, quin & notas illas quas hactenus recenſuimus, ei affinxerint. E
Cæterùm concedamus vulgo notiſſimum eſſe vnicornu, facillimè tamen & manifeſtiſſimis rationibus refellere poterimus omne id quod hucuſq; dictum ſcriptumue de eo eſt, & quod ignarum vulgus iactitat, nugas aniles ſapere, cùm ne famæ eius extet manifeſta origo; quæ verò hiſtorici prodiderunt, adeo etiam à vero aliena, vt vel ipſos etiam pudeat affirmare: aiunt enim ſic vulgò dici, ita percrebuiſſe famam: imò verò qui inter illos rectiùs ſapiunt, vulgi eam opinionem ludibrio habere videntur. Aelianus ſcribens de equo illo vnicorni ait: *Terram Indiam equos & aſinos vno cornu præditos procreare ferunt. Horum è cornibus pocula conficiuntur, in qua venenum mortiferum coniectum ſi quis biberit, nihil graue perpetietur, quòd cornu vtriuſq; horum vi veneno aduerſa polleat.* Sed de aſino etiam eodem aliàs ait, *Indos potentiores, cùm tanquam armillis quibuſdam brachia, ſic cornua auro certis ſpatijs ornarunt, ex his bibere ſolere. Ex hoc cornu bibens in ab inſanabilibus morbis tutum fieri, neque enim ipſum conuulſionibus corripi, neq; ſacro morbo tentari, neq; venenis vllis ferri, quin etiam ſi quid peſtilens prius biberit, tum id euomere, ſumq; ad ſanitatem redire.*
Loquitur vt vides Ælianus alieno ore, ore inquam gentium exoticarum, nihilque de ſuo addit: & cùm de forma agit ipſius feræ clariſſimè oſtēdit, eam ſibi prorſus eſſe incognitam; inquit enim *ita ab alijs ſe intellexiſſe*: nihilominus bonus iſte vir inter cæteros qui ſuper hac re ſcripſere, majorem fidem mereri videtur. Philoſtratus quidem maius adhuc miraculum de hoc cornu recitat F
in vita Apollonij, ſed quàm parum fidei adhibeat, oſtendit, inquiens: *Aſinos ſylueſtres in vicinis Hyphaſidi fluuij paludibus multos capi dicunt: eſſe autem huiuſmodi feris in fronte cornu, quo taurorum more generosè pugnant, &c. Indos ex illis cornibus pocula conficere, aſſeruntq; nullis morbis illo die affici, qui ex huiuſmodi poculo potarint, neq; ſi vulnerati fuerint, dolere, & per ignem etiam incolumes tranſire, neque vllis venenis lædi, quæcunque nocendi gratia in potu dantur: ideirco regum eſſe eiuſmodi pocula, nec alij quàm regi eiuſmodi feræ venationem permitti. Apollonium itaq; feram aſpexiſſe, eiuſq; naturam cum admiratione conſideraſſe ferunt: interroganti autem Damidi, an ſermoni qui de poculo iam dicto ferebatur, fidem adhiberet; adhibeo (ait) ſi huius regionis immortalem regem eſſe intellexero, & quæ ſequuntur.* Ridet itaque prudentiſſimus ille philoſophus falſum illum vulgi errorem, quod aliorum verbis ac ſpecioſis ſæpe etiam mendacijs fidem adhibet priuſquam rerum cernat euentum, aut cauſam perſpectam ſibi habeat. Hæc itaque ſunt, quæ ab antiquis de vnicornu tradita ſunt memoriæ, ſed tam à vero aliena, vt refelli non egeant. Sæpenumerò ſerio ſeduloque mecum perpendi, num vlla ratione cornu iſtud, ſi fortè daretur in rerum natura, ea quæ de eo referuntur, præſtare poſſet, cæterùm ſi me Deus amet, nullam hucuſque inuenire potui, ideoque omnino aſſeuero, nec facultatibus ea poſſe præſtari manifeſtis, nec etiam proprieta- G
tibus occultis abſque caloris naturalis opera, qui neque calfacit, neq; concoquit, niſi prius, quod

Caloris naturalis opera.

concoquendum eſt, amplectatur, ac aliquantiſper remoretur, quod profectè labris tantùm admotum præſtare non poterit, propter temporis paucitatem quo poculum ei admouetur; & venenum ſimiliter poculi aduerſam qualitatem imbibere nequit, niſi & calor idem interueniat: quod cùm Arabes aduerterent, decreuerunt, vt cornu ipſum vel in cibo vel in potu propinaretur, vt

Pæonia vis.

domitum à calore noſtro vim ſuam exerat more aliorum medicamentorum. Quod ſi verò obtruſerint mihi pæoniæ vſum, quæ à collo ſuſpenſa morbum ſacrum curat, etiamſi à calore vis eius non eliciatur, eodemque modo & vnicornu vires illas ſuas exercere poſſe, iam dicam me verè victum, dummodo concedant, vni tantùm id veneno remedio eſſe, non autem omni, vt paſſim

Medicamēta ſingularia omnib. venenis nō prodeſſe.

blaterant. Qui enim id admittemus, cùm ſit notiſſima omnibus diuerſa multorum venenorum contrariaq; natura & forma? Extant paſſim diuerſa remedia aduerſus varia venena, quæ nos manifeſtis interimūt qualitatibus, nec deſunt alia aduerſus ea venena, quæ occulta lædunt proprietate: differunt enim inuicem venena diuerſitate naturæ: nunquam autem admittet philoſophus ab vno eodemque ſubiecto contrarios edi effectus, verbi cauſa, repugnare cicutæ & ſcamoneæ, H
quod etſi impoſſibile ſit, faciliùs tamen tolerari queat, quam quæ de vnicornu nugantur. Quid verò etiam dicemus de vomitu accepti iam veneni? qua vi id coget euomi? falſum item quod ſequitur, quod bibendo ex hoc cyatho bibens ab omni incurabili affectu reddatur immunis. Hoc enim ſi verum eſſet, reges illi, qui eo vtebantur, etiamnum eſſent ſuperſtites, vt appoſitè argutèque Damidi reſpondebat Apollonius. Porro quod dixi de venenis, idem dico de corporis affe-

Conuulſio vnde.

ctibus, nam & hi variant, inuicemque contrarij ſunt. Conuulſio fit nonnunquam à repletione, nonnunquam contrà ab inanitione: cui quæſo earum opitulabitur vnicornu? vtrique nemo dixerit; contraria enim vtriuſque cauſa eſt: anne vni ſoli? cui obſecro? Iam & illud quod aiunt incolumes ire per ignē qui ex iſtiuſmodi poculo biberint, adeo omni caret fide, vt refutatione nō egeat: & omni denique vanitate vanius eſt dicere, vulnerari poſſe aliquem, qui nullo afficiatur dolore, quia ex eo poculo potauit. Quibus veterum ſuperſtitionibus ſic breuiter refutatis, accedo ad neotericos. Hi autem tot tantaque promittere non fuere auſi: verebantur .n. ne ad tribunal experiē-

A tiæ dies ipſis diceretur: commenti tamen etiam nonnulla ſunt, vt potentiorum ſibi captarent au-
ram, & cornu ſimul etiam authoritatem eandem conciliarent, ſed & horum fraudem fraude, fu-
cum fuco detegam. Aiunt illato vel quocumque veneno ſudorem vnicornu edere, vel aquæ im-
miſſum bullas excitare. Vtramque autem hanc poſitionem falſam eſſe, experientia redarguit,
multiſque inſuper rationibus refutare poſſumus. Fit enim ſudor à facultate vegetatiua, quæ vel
operatur, vt ſeipſam exoneret, vel cùm à facultate ſenſitiua ſtimulatur: priori modo ſudamus in
fine febrium, altero cùm inſigni aliquo dolore torquemur: neutro autem modo vnicornu ſudorem
poteſt emittere: vtraque enim facultate illa caret: falſum igitur, quod de ſudore iactitant. Nec
mouere nos debet, quod nonnulla animalia venenum præſentiũt ac præcognoſcunt, manifeſtent-
que, vt Perdix, aquilæ, pauo, pſittaccus, alia. Etenim actio hæc (dummodo quod ſupponimus,
verum eſt: ego enim id non obſeruaui,) corporis eſt vitam habentis, cuius anima fortaſſis occul-
tam aliquam habuerit cum noſtra natura ſympathiam, qua moueatur, vt nobis opituletur, quod
de vnicornu dici non poteſt, quod iam ab ipſo cuius erat, animante ſeparatum, vita animaque
caret: & ſi mihi obiecerint, marmora, aliaque læuia cornua, imo & ferrum nonnunquam ſudare:
dicam id non eſſe ſudorem, nec originem habere ab interna corporum eorum natura ſed à vapo-
B ribus calidis & humidis, qui in corporibus denſis & læuibus cõdenſantur, & in guttas conuertun-
tur; ſed & hoc argumento, ſuo ſe veluti gladio necant, fucumque detegunt: nam niſi calidis ci-
bar ijs cornu affigentes, ſudorem eliciunt; ſin inde auferatur, neutiquam id amplius præſtare poſ-
ſunt. Cur modò in aqua bullas excitet, antea oſtendi, atque ita vtramque fraudem detegi. De-
inceps itaq; ſermo erit de medicis, qui hoc cornu ad grauiſſimos periculoſiſſimoſq; morbos tãquã
arcanum quoddam metaphyſicum vſurpant, affirmantque in potu exhibitum ab omni veneno li-
berare, à febre item peſtilenti, à morſu canis rabidi, ab ictu ſcorpionum, aliorumque animantium
venenatorum, necnon à morbo comitiali, à fluxu ventris & lumbricis: cæterùm quod fluxus co-
hibeat, vermes eijciat, febribus peſtilentibus proſit, id quidem cum cornu ceruino commune ha-
bere, reliquas autem enumeratas facultates vnicornu eſſe proprias inquiunt. Haud verè modo
aſcribi iſtiuſmodi vires, hoc ſolo arguam argumento, quod nullus detur idoneus & fide dignus
author, qui vel expertus eas fuerit, vel expertum ſe eſſe ſcripſerit. Sola itaque illa, quæ ſemper
fuit æſtimatio, perſuaſit ignatis non ſolùm aduerſus prædictos affectus, ſed & cæteros omnes re-
medio eſſe poſſe, poſſeque hominem reuocare ab Orco. Fieri autem poteſt quoddam vnicornu
curare morſum canis rabidi, quod & cancrum fluuiatilem præſtare aiunt, etſi & huius quoque rei
C incerta ſint teſtimonia: cùm verò cornuum, quæ vulgo vnicornia nominantur, tanta ſit varietas,
quid diuinauerit, quale ex ijs ſit vel morſus canis rabidi, vel ictus ſcorpionis antidotum? Quis iti-
dem certos non reddet; experimentum ita factum, vt oportuit? Omnibus autem venenis non
poſſe vnicornu aduerſari, ex eorum varietate, iam oſtendimus. Deteguntur adhæc mendacia,
ex tam enormibus promiſſis. Morbo comitiali aliquando adiumento fuiſſe non negauerim, cùm
videlicet à lumbricis oritur, vt in puerulis non ſemel contingit: aliàs fruſtra eo multoties vſus ſum.
Quod verò proſit peſtilentiæ, fluxionibus, & lumbricis, id quidem nullam habet admirationem,
cùm & alia cornua idem præſtent, vti in ceruino quotidiè experimur: reſiſtunt enim putredini, fri-
gida ſcilicet & ſicca: putredo verò generat vermes, & peſtilentiam. eademque qualitate fluxus
ſiſtunt, vlceraque inteſtinorum ſanant ſicuti multorum præclariſſimorum virorum experimento
conſtat. Vnicornu itaque non tam admirandis præditum eſt facultatibus, vt vulgus ſibi perſua-
det. Atqui dixerit quiſpiam, antiquiſſimam eſſe eam famam, atque adeo fulcro nixam ſolidiſſi-
mo, vt ad noſtra vſque tempora perdurauerit: nec defuerint fortaſſis etiam, qui dicent, haud te-
merè ex vnicornu pocula ſibi reges illos factitaſſe. Quibus omnibus diuerſimodè poſſim reſpõde-
D re, ſed hoc duntaxat reſpondiſſe ſufficerit, ex tantilla etiam cauſa ſummam & diutiſſimam alicui
rei poſſe conciliari famam, cùm à principio cauſa ipſius vanitatis à magnæ aliquo authoritatis vi-
ro non detegitur: fuiſſe autem vanitatem indicabat Apollonius, cùm Damidi reſponderet, etſi
vulgus mendacijs potius, neſcio cuius quàm veritati, tantique philoſophi authoritati fidem ad-
hibere malit. Vnde enim ea fama orta ſit, hactenus non conſtat, conijci tamen poteſt inde ortam
eſſe, quod cùm naſutus quiſpiam videret regum pocula ex eo eſſe facta, ſibi perſuaderet, & mox
cum alijs ſententiam ſuam communicaret, præcauendi ſibi à veneno cauſa ex ijs bibere, cui nimi-
rum expoſiti ſunt principes, maximè qui tyrannidem exercent: fierique poteſt, principibus gra-
tiſſimum fuiſſe, vt vulgus ea crederet, quoniam hoc modo ſpem omnem venenandi eripiebant, id
quod hodieque principes etiam facere ſolent. Videas enim in eorum menſis iſtiuſmodi cornua,
vel etiam linguam ſerpentinam vulgo dictam, finguntque, vel partim etiam ſibi perſuadent, ſi in-
ferretur aliquod venenum, ſudore ſuo illud prodíturum, etſi tamen id nunquam ſint experti. Iam-
que euanuiſſet rumor iſte, niſi ab Aeliano & Philoſtrato foueretur, cùm tamen & ipſi vulgi nar-
rent fabulas. Mirum autem eſſe non debebat, quod ex eo ſibi pocula fabricarent reges, eximij
enim

Recentiorũ de vnicornu figmẽta.

Sudor vnde fiat.

Vnicornu non ſudare illato veneno.

Cur bullas in aqua excitet.

Vires veræ & fictitiæ.

Fama vnde ſæpe oriatur.

Cur ex vni cornu pocula à regibus facta.

enim ſplendoris erat, vt Solinus teſtatur,& rarò admodum ipſa fera capiebatur, adeò vt ſolis regibus venatio relinqueretur: ſolentque ſimiliter noſtri temporis venatores, ſi feram aliquam, quæ rarius capi ſolet, ceperint, vel voluptatis, vel oſtentationis cauſa partem aliquam ſibi reſeruare: videaſque nonnullos domi ſuæ oſtendere pedes vrſorum, nonnullos dentes, alios aprorum roſtra. In mentem etiam mihi venit, me aliquando legiſſe, incolas inſularum Occidentalium, quæ noſtro æuo detectæ ſunt, pocula ſibi conficere ex cranio humano. Tranſalpini verò populi galeas ſuas ferarum, quas ceperunt, exornant exuuijs, more antiquorum illorum heroum qui ad Troiam bellarunt. Mirum igitur minimè eſt, ſi ex tam inſolentis feræ cornu pocula ſibi reges illi conficerent. Ego verò miror ſummoperè, quomodo ex tam exili cornu, quale deſcribitur & oſtenditur nunc vulgò pro cornu aſini vel equi Indici, ea confici poſſent, ideoque non ſemel dubitaui, num fierent ex cornu rhinocerotis, quod nimirum ad ea paranda non inidoneū eſt, vel forſan alterius feræ nobis hucuſque incognitæ. Ex hiſce itaque omnibus quæ hactenus dicta ſunt, liquidò conſtat, vſum vnicornu, abuſum eſſe, manifeſtumque dolum, cum nullum habeamus ſcriptorem claſſicum, idoneumque ac fide dignum, qui feram ipſam viderit, eumque & inter eos, qui ſe ex vulgi opinione de ea ſcribere non diffitentur, non bene conueniat; cùm denique incertæ ſint ipſæ per quas dignoſcas, notæ, ſi fortè fortuna ipſa iam ad nos perferretur fera. Quod ſi verò iam concedamus, vulgò notiſſimam eſſe, notiſſimumque ipſum cornu, nihilominus vana adhuc erunt, quæ de eo iactantur miracula cùm ab antiquis, tum à modernis: nec plus poterit, quàm ceruinum. Relinquatur ergo poſthac agyrtis ac circulatoribus pretioſiſſima hęc ſe dijs placet, gēma, reſtituāturque tutiora cum aduerſus venena, tum aduerſus corporis affectus remedia, quorum paſſim plena ſunt claſſicorum authorum volumina. Hæc itaque omnia Marinus: à quo non diſſentit Ambro-

Ambroſij Parei opinio.
L.20.c.39

ſius Pareus Regis primatius & Pariſienſis Chirurgus in libro quem edidit de venenis, qui operis ſui eſt vigeſimus. Permulti (inquit) hodiè ſunt, qui egregiè ſe aduerſum venena, veneficiaque omnia putant munitos, ſi cornu monocerotis puluiſculum, vel certè infuſum paratum & ad manum habeant. Itaque me operæ pretium facturum putaui, ſi quantum veritatis inueterata hæc, & penitus animis hominum inſidens opinio haberet, examinatem diligentius. Id quò fiat melius, tres mihi ſcopos ipſe proponam, in quos omnes rationes conſeram. Primus erit de ſignificatione vocabuli vnicornis: Secundus, an aliquid ſit huic nomini ſubiectum, quod reuera exiſtat, an potius imaginarium ſit, & tanquam Chymera aut Tragelaphus. Tertius, ſi id quod animalis huiuſmodi dicitur eſſe cornu, aliquid virium aut facultatis habeat contra venena. Quod ad primum attinet, de dictione vnicornis obſcuritas paulò maior eſt, quid ſignificet apud Gallos quam apud

Quid ſignificetur nomine vnicornis.

Latinos aut Græcos. Receſſit enim Gallica dictio longiùs à voce & ſignificato: at apud Latinos quod dictione vnicornis, animal ſignificetur vnico cornu inſtructum, tam clarum & perſpicuum eſt, quàm vulgò notum idem illud portendi apud Græcos, dictione monoceros. Quod verò ad

Quod vnicornis qualis dicitur fera non exiſtat.

ſecundum ſcopum ſpectat, arbitror id animal quod vnicornis dicitur vulgò intelligitur, imaginarium potius quid eſſe, quam in rerum natura exiſtens. In quam ſententiam his coniecturis potiſſimùm ducor: quòd ex his qui terrarum orbem peragrarunt, nullus hodie ſit, qui profiteatur, viſum ſibi eiuſmodi animal. Profectò Romani domito orbe, omnia quæ rara adeoque pulchra eſſent inquiſitores diligentiſſimi, ſi vſpiam aliquo orbis in angulo talis latuiſſet fera, eius ſibi copiam feciſſent, & nummis ſuis aut armis inſculpſiſſent: quemadmodum crocodilos, elephantes, aquilas, pantheras, leones, tigres, & alia his regionibus ignota animantia inculpſerunt. Quod ad eos qui de vnicornu ſiue audita ſeu tradita, ſeu animo ad voluptatem & arbitrium concepta ſcripſerunt, vix duos reperias qui ſibi conſentiant, ſeu in corporis, ſeu in morum & conditionum eius deſcriptione. Plinius ſcribit vnicornes reliquo corpore equo ſimiles eſſe, id eſt, vt interpre-

Lib. 8. 21.

tatur Cardanus, equina magnitudine, capite ceruo, pedibus elephanto, cauda apro, vno cornu

Munſteri de vnicornibus opinio.

nigro media fronte, cubitorum duûm. Munſterus qui (vt ludit Matthiolus) vnicornes nunquam nisi pictas viderat, has contra non equina magnitudine eſſe prædicat, ſed trimeſtris hinnuli, non pedibus elephantinis, ſed fiſſis caprinorum in modum, cornu non duûm modo, & trium ſæpe cubitorum altitudinis, colore muſtelino, ceruice non admodum procera nec valdè crinita, rarioribus nempe & breuioribus pilis inſtructa, ex altero tantùm latere pendentibus, cruribus macilentis & tenuibus, natibus quidem arduis, ſed valde piloſis. Cardanus ab vtroque diſſentiens ſcribit cornu illi in media fronte tres tantùm digitos longum prominere. Andreas Theuetus meminit

To.2.lib.5. c.5. Coſm.

vnicornis, viſi nobili cuidam Turcæ Sangeaco, quæ magnitudine ſemeſtrem aut quinquemeſtrem taurum æquaret, vnico verò cornu, non in media fronte, ſed in ſummo capitis vertice geſtaret, at cruribus & pedibus aſininis eſſet, pilo tamen longiore, & auribus rangifero animali ſuppolaribus noto haud abſimilibus: Tanta eſt de huius feræ effigie varietas. Sed non minor de moribus & ingenio. Plinius enim aſperrimam eſſe feram monocerotem, mugituque graui ſcribit, itaque viuam nunquam capi. Aſperitatis eius rationem reddit Cardanus, quòd ſcilicet indigena ſit &

incola

A incola deſertorum Aethiopiæ regionis, ſquallidæ, fædæ, buffonibuſque & virulentis huiuſmodi
feris obſitæ. Alij contra ingenio illam mitiſſimo, omninoque amabili, & omnium facillimo prædicant, modò ne quis ipſam data opera offendat & inclementiùs tractet. Nam cum ex terra capite

Vnicornis vt pabulū petat.

demiſſo paſtum non petat, quia cornu inde arcetur longitudine, neceſſe eſt, vt ex arboribus pendentes fructus decerpat, ex raſtris, è manu deniq; humana, è qua profectò fructuum oblata omnia genera, herbas, ſpicarum faſciculos, poma, pyra, arantia, legumina intrepidè & innoxiè legit. Eo verò vſque res proceſſit, vt fingant eam virginum amore capi, ipſarum pulchritudine delinita, adeò vt in earum contemplatione defixa, & blandimentis allecta, hoc ſæpe compendio à

Vartomani de vnicornium ingenio ſententia.

venatoribus capiatur. In hac ſententia eſt Ludouicus Vartomanus, negans feroces eſſe vnicornes: duas enim ait vidiſſe ſe ex Aethiopia miſſas ad Sultanum, qui eas in Mecha fęlicis Arabiæ vrbe, Mahumetis ſepulcro nobili, cratibus concluſas continebat & alebat. Theuetus eouſque peregrinando iactat, diligentiſſimè ab incolis perquiſiuiſſe, quid ſentirent de eiuſmodi fera, nunquam tamen de ea reſcire quicquam potuiſſe. Ex quo videre facile eſt haud viſas fuiſſe noſtris, nec Vartomani temporibus eiuſmodi feras. Opinionum profectò tam diſſentientium tāta contrarietas facilè adducit me, vt credam vnicornis haud eſſe proprium animalis exiſtentis in rerum natura no-
B men, remque planè commentitiam eſſe à pictoribus & rerum naturalium ſcriptoribus ad legentium aut ſpectantium voluptatem pro arbitrio effictam. Vt enim via recta vna eſt, flexus verò multi: ſic veritatis vna eſt, ſibi perpetuò ſimilis & ſimplex oratio, mendacij multiplex, & quæ ſe

Cuiuſmodi ſint vnicornium quæ iactantur cornua.

opinionum repugnantia & diſſimilitudine, omnibus etiam tacentibus, facilè refellat. Quid igitur, dicet aliquis, cuiuſmodi animantium ſunt cornua, quæ toto genere à reliquis differre cernimus, ſi vnicornium non ſunt? Theuetus cenſet ea nihil eſſe aliud, quàm elephantorum oſſa, eò quòd cernimus artificio circinata & donata: ſic enim in Orientalibus regionibus ardeliones iſti & circumforanei homines, rohardi piſcis mari rubro & Aethiopico noti dentes, circumagunt, excauant, ſequaceſq; arte redditos arbitria voluntate producūt, & pro cornu vnicornis exponunt, venduntq;. Certè id quod dicitur cornu vnicornis vſtum, ſimilem ebori odorē ſpirat. Aſſerit verò Cardanus elephantis dentes ſeu oſſa arte mollia reddita, quò & quantū voluerimus ſequi & extēdi bubulorū cornuū inſtar. Quid enim eſt in omni rerū natura, quod nō auri ſacra fames in huius aut illius effigiē ſimulata expreſſaque imagine adulteret? Sed tempus eſt, vt ad tertiū ſcopū veniamus. Demus

Lucri efficacia.

vnicornes eſſe, an propterea efficitur eorum cornua tantę aduerſum venena & veneficia eſſe efficacia? Si experientia & rerum euentis agendum eſt, ſanctè hoc affirmare poſſum, pluries me ten-
C taſſe, nunquam tamen quicquā ex cornu iſto quod pro vnicornis cornu iactatur, aduerſum venena fęliciter ægris mihi cōmiſſis ſucceſſiſſe. Si teſtibus & authoritatibus pugnandum, magna pars melioris notæ medicorum iampridem hoc cornu valere iuſſit, & diuinas illi, admirandaſq; vires propter quas antea tantoperè expetebatur, detraxit, multis quidem iuſtis, ſed duabus potiſſimùm rationibus. Prima eſt Rondoletij, qui hoc in genere aſtruit, cornua nullo neque ſapore neq; odo-

Lib. de ponderib. c. 19.

re eſſe prædita: itaque nihil virium in medicina poſſidere, niſi fortè ad deſiccandum. Nec me latet (inquit) plures facultates illarum prædicari ab ijs qui lucrum quæſtumque de eis faciunt, vt & naturę vnicornis quam auro pendunt, propterea quòd veneno & vermibus vt plurimum aduerſetur: quod non minus præſtare cornu cerui, raſuramque eboris exiſtimo: quod cauſæ eſt quod ad

Cornua oſſa quæ nullas niſi adſiccā-di vires habent.

eundem morbum pauperibus elephanti dentem, diuitibus autem cornu vnicornis, quod viuum præ cæteris expetunt, pari ſucceſſu præſcribam. Hæc Rondoletij ſententia eſt, qui ſine diſcrimine pro vnicornis cornu ſolebat ſubſtituere non modò cornu cerui aut dentē elephantis, ſed etiam oſſa equina, canina, & myrabolanorum. Altera ratio eſt, quòd quicquid venenis reſiſtit, eſt cardiacum, id eſt, cordi, quod venena præſertim appetunt & oppugnant, roborando natum: at nihil
D roborandi cordis vim habet, niſi propter laudabilē ſanguinem & aërem, quia duo illa ſolùm cordi ſunt familiaria, vtpote ſanguinis arterioſi & ſpirituum vitalium officinæ. Conſeruantur enim omnia ſimilibus, vt deſtruuntur à contrarijs: ſingula verò quæ gignunt, gignunt ſibi ſimile: At cor-

Vnicornu non eſſe cardiacum.

nu vnicornis, vt nullum odorem, ſic nec vllum in ſe aerem continet, totum terreſtre & aridum. Nec verò facultatis concoquentis vi in ſanguinem verti poteſt, quia vt exuccum, ſic & excarne eſt. Quare vt nec in chylum, ſic nec in chymum ſanguinemue ſaceſſere aptum eſt. Nulla igitur ſimilitudine aut familiaritate cordi iungitur. Iam verò apud Hippocratem & Galenum de cornu vnicornis ne verbum quidem vnum, qui tamen tot ſæpius locis cornu ceruinum commendarunt. Itaque Capellanus primarius Caroli noni regis medicus, crebrò dicere ſolebat, ſe perlubenter eum

Superſtitioſum remedium.

morem ſublaturum, de cornu vnicornis fruſto in pateram regiam demergendo, ni noſſet eam opinionem tam altè in hominum animis infixam eſſe, vt vereretur, ne non ratione expugnari poſſet. Adde quod (dicebat) ſi ſuperſtitioſum huiuſmodi remedium non prodeſt, certè nec admodum obeſt: niſi fortè eorum fortunis qui id auro rediment, vel etiam ex euentu, quod principes dum decantatis huius cornu viribus plus ęquo confidunt, negligunt ſibi alijs conuenientioribus aduer-

ſum

ſum venena remedijs cauere, Ita ſæpe incautos mors inopina rapit. Cùm aliquando ex Ludouico E

Ludouici Dureti opinio.

Dureto Regis Medico, & Profeſſore, propter excellentem, quam iure de eius doctrina docti omnes animo conceptam habent opinionem, quæſiuiſſem quid de eiuſmodi cornu ſentiret: reſpondit ille, nihil ſe ei virium attribuere. In cuius rei confirmationem rationem multis ante verbis expoſitam, pluribus ille & diſertiùs enarrauit: nec vereri ſe in auditorio ſuo, doctorum hominum vndique ad ipſum audiendum concurrentium theatro, id alta voce & explanata oratione prædicare.

Quibus cordis paſſionibus cornu vnicornis vtile.

Quod ſi quando temporum & conſuetudinis vitio victus id cornu præſcriberet, non alio ſe id conſilio facere, quàm vt mederetur animi deliquijs, quæ contingunt ex feroſorum humorum in ventriculi orificio natantium copia, quæ incompoſitos homines facit, quod huic cum alijs pari facultate præditis mixto, vis inſit terreſtri ſua ſiccitate aquoſũ humorẽ abſorbendi. At dicet aliquis, nullus neque Lemniæ, neque Armenæ terræ ſuccus in eſt, nullus item odor, aut ſpiritus aerius? certè quidem. Sed nec alia verè, ac propriè cardiaca dicuntur: at tantum ex euentu & accidente, quà ſcilicet aſtringendi vi qua pollent, obſeratis vaſorum ductibus, veneno ad cor aditum intercludunt. Hæc mea eſt de cornu vnicornis ſententia, quam ſi quis non probauerit, mihi gratiſſimum fecerit, ſi ſuam publicæ vtilitatis gratia candidè oppoſuerit, interim hoc quod nunc facio æqui bonique conſuluerit. Hactenus Parεus, Nunc Pet. Bellonij Cenomani opinionem audiamus.

Bellonij opinio. Li. 1. c. 19.

Hic itaque in ſingularibus ſuis obſeruationibus, cùm dixiſſet breuiter de Cretenſi ariete ſtrepticerote, capta occaſione de vnicornu diſceptationem inſtituit, quod nunc (inquit) in tanta æſtimatione & pretio eſſe conſpicimus, vt valdè mirandum ſit, præſertim cùm apud veteres in vſu medico nullius fuerit authoritatis: nam ſi quam habuiſſet, authores procul dubio eam non reticuiſſent, F

Oryx antiquis cognitũ animal.

Ariſtoteles inter ea animalia quæ biſulcam vngulam habent, cuiuſdam meminit, quod oryx nominatur & vnicorne eſt: at facultatum cornu non meminit. Columellæ etiam fuit oryx cognita, quando ſcribit cum reliquis animalibus muro & viuarijs includi ſolere. Quod ſi Romani res exoticas plurimum æſtimantes, tam inſignes vnicornu (quales nunc illi tribuuntur) facultates intellexiſſent, haud quaquam eas ſilentio preſſiſſent. Non negamus quin vnicornu rarum & pretioſum æſtimarint, ſed non vt in medicamenta reciperetur, vt nunc fit. Eam ob cauſam vt ingenuè quod de eo nobis videtur, dicamus, comperimus vnicornu quod veteribus cognitum fuit, nigrum

Vnicornu noſtrũ dens eſt rohart piſcis.

eſſe debere: id tamen quod apud nos in vſu eſt, candidum eſt. Quiſnam obſecro è veteribus cùm Græcis, tum Latinis fidem facit, rei incognitæ portiunculam, quam tamen plerumque ſcimus eſſe dentis piſcis, quem Galli Rohart, Septentrionalis maris accolæ Morſs appellant, trecentis ducatis æſtimari debere? Etenim data nobis ſunt fragmenta inſpicienda, an agnoſceremus, quæ pro vnicornu trecentis ducatis empta fuerant, cum tamen orbiculi eſſent è dente piſcis rohart. G (Hoc & ex Paræo diximus,) Vnus Aelianus author eſt vnicornu medicum vſum præſtare: attamen illud nigrum facit; cùm verò noſtrum alterius coloris ſit, dicemus ab eo quod veteres deſcripſerunt, diuerſum eſſe: præſertim cùm ipſe Aelianus ſcribat aſinum Indicum, cornu in fronte gerere, cuius inferior pars alba ſit, ſuperior phænicea, media verò planè nigra.

Duo tãtum animalia vnicornia.

Plinius Ariſtotelis verba expreſſit: *Vnicorne* (inquit) *aſinus tantùm Indicus ſolida vngula*: deinde paulò pòſt: *vnicorne biſulcum oryx*. Ex quibus verbis colligitur, duo eſſe animalium genera vnicornia, quorum alterum eſt aſinus Indicus ſolida vngula, alterum oryx biſulca: Cæterùm aſinos feros, qui Latinis (imo Græcis) onagri dicuntur, cornu carere: Neceſſario itaque conſequitur, monocerata alicuius alterius eſſe animalis, cuius deſcriptionem non habemus.

Vnicornu dari.

Sed cùm varijs locis vnicornua conſpiciantur, negari nequit, quin reperiantur: Etenim in noſtra Europa viginti integra inueniri queant, & totidem non integra, ſed confracta. Duo integra oſtenduntur in Diui Marci theſauro apud Venetos, ſeſquicubitalis vtraque longitudinis, craſſiora inferiore parte, quàm ſuperiore, craſſiore tamen parte tres pollices coniunctos non excedente, quæ notæ ſatis reſpondent ijs quas veteres aſini Indici cornu tribuunt; attamen reliquæ notæ non conueniunt. Scimus etiam ea quæ H Angliæ rex habet, ſtriata & in gyrum caniculata eſſe, quemadmodum & illud, quod apud D. Dionyſij phanum eſt, quod omnium maximum exiſtimamus inter ea quę hactenus conſpecta fuerunt. Maius præconium meretur, quàm aliud quoduis cornu, quod in animali procreatum viderimus.

Vnicornu non eſt deciduum.

Naturale etenim eſt, haud artificiale, in quo omnes notæ, quæ alterius animalis cornu conueniũt, reperiuntur, & quoniam concauum eſt, exiſtimandum eſt non eſſe deciduum, vt nec caſellarum Chamoix, boue eſtam cornua, contra quàm damis, ceruis, & hinnulis quibus decidunt.

Vnicornu Pariſienſis deſcriptio.

Nullus eſt proceræ quantumuis ſtaturæ, qui vix ad illius ſummitatẽ pertingere queat: ſeptem enim magnos pedes longũ eſt. Decem & tres dumtaxat libras & vncias quatuor pendet: ſi quis tamen ſubleuet, plus quàm decem & octo libras pendere exiſtimet. Eius figura recta eſt inſtar cerei, inferiore parte craſſa, deinde paulatim vſque ad mucronem graciteſcens: eius etiam craſſitiem manus complecti nequit, cùm quinque digitos in diametro habeat: atque ſi quis funiculo craſſitiem metiatur, palmum & tres digitos inueniet. Inęquale nonnihil eſt ea parte quæ capiti inhæſit, tota deinde reliqua

liqua

A liqua parte læui & polita. Leuibus canaliculis ſtriata eſt cochleæ in morem ab infima parte ad extremum mucronem, à dextera ad ſiniſtram, omnibus ſtrijs in gyrum vergẽtibus, quemadmodum in limacum teſtis, aut fuſte quem periclymenũ ambierit. Eius color non omnino albus eſt; nam temporis iniuria fuſcum nonnihil redditum eſt. Integro pede cauum eſt, aut eo amplius infima parte qua oſſi quod capiti firmiter adhæſit, inſertum fuit. Hinc iudicare licet, minimè deciduum eſſe. Cùm porrò tantum onus animalis capiti incumbat, animal quod illud geſtat, ingẽtis corporis boue non minus eſſe conijciendum eſt. Gabriel Fraſcatus etiam in libris de aquis Returbij verum vnicornu alicubi eſſe ſe non negare ait, ſed quod vbique venit, id non eſſe, certũ ſe eſſe, cùm nec mercatores alicũde illud deferãt, nec apud nos naſcatur, nec hiſtoriographi neoterici Indiarum, Africæ aut noui orbis hoc animal deſcribant, aut compertum fuiſſe referant: cùm alioqui quotannis Inſubria (inquit) ſola libras conſumat & vbique proſtet: Vnde igitur? (Geſnerus quoque nunc apud pharmacopolas ſuos exigua tantùm fragmenta reperiri ſcribit, & ex ijs medullam dici, quæ rotundiora, albiora, mollioraque ſunt: exteriorem verò partem ceu corticem, quæ durior aſperiorque laminarum palmam refert, colore ruffo ex candido. Videri ſane ſibi, tum colorem iſtum, tum ſubſtantiam nimium ſi mandas, friabilem, non lentam vt cornuum, adulteratum

Gabrielis Fraſcati opinio. Lib. 3.

Fragmenta qualia in officinis.

B quippiam indicare, alterius fortaſſis animantis cornu igne vſtum, & odoribus quibuſdam adiunctis adſcititia quadam aromatica ſuauitate imbutum, fortaſſis etiam ignitũ in liquoribus odoratis extinctum. Curandum eſſe vt recens habeatur & odoratum (ſi modò natiuus odor ille ſit) non vel ætate exoletum & frequentibus poculis exhauſtum. Diuites enim fruſtula (inquit) huius cornu poculis ſuis ſæpe inijciunt, vel præueniendi quoſdam morbos vel curandi gratia, quaſi verò multis annis quantumcunque in vino macerati vis eadem perdurare poſſit. Sed quod vinũ imbiberit, fuſcum colorem trahere, candore amiſſo. Pleroſque ad remedia ex eo promiſſa cornu ſimpliciter vti iubere, alios medullam præferre. Nebulones quoſdam neſcio quam miſcellam, quam Venetijs vidit (calcis & ſaponis vt audiebat, aut fortaſſis terræ vel lapidis alicuius, quæ itidem ebullire ſolent) pro cornu monocerotis vendere; ideoque tutius eſſe, vel de integro cornu, ſi fieri poſſet, vel maioribus fruſtis, & quæ cornu ſpeciem probè referant, emere, quam fragmenta minora, vbi dolum minus deprehendas.) Iam verò Andreas Baccius integro de vnicornu Italicè conſcripto volumine, reuera dari hoc animal, veraque eſſe, quæ de viribus eius dicuntur, aſſerit. Feci igitur & hoc Latinum, ſed nonnullas digreſſiones, quæ parum mihi ad hoc argumentum

Andreæ Baccij liber de vnicornu, in quo id dari, & vires approbat.

C pertinere videbantur, reſcidi ac prǽterij, & ipſe per parentheſin quædam inſerui. Si ad trutinam quod aiunt, examinemus (inquit) quot quantiſque difficultatibus obruamur, non tam reſpectũ rerum intelligibiliũ quàm imbecillitatis intellectus noſtri, clarè videbimus veriſſimam eſſe quorundam ſapientiſſimorum virorum ſententiam, quæ de pauciſſimis rebus exactam veramque haberi ſcientiam voluit, bonamque eorum quæ noſcimus, partem ex opinione potiùs dependere, quàm ex vera certaque & indubitata proficiſci ſciẽtia. Omnium enim quę intellectui noſtro ſubiacent, duo ſunt extrema, vnumque medium: quorum alterum eſſentia conſtat cæleſti, quales ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ & immateriales, quarum idea, vt ait Ariſtoteles non aliter percipitur ab intellectu noſtro, quàm Solis ſplendor à noctua: alterum ſubſtantia conſtat terrena, quales ſunt materia, & certa rerum prima elementa, quæ tamen & ipſa propter eſſentiæ ſuæ paucitatem, nullam ferè ſui ideam in intellectu noſtro efformare poſſunt, ideoque & ipſa non cõprehenduntur, intelligũturque à nobis. Medium modò extremorum illorum ſpecies occupant materiales rerum mixtarum, ſenſibuſque noſtris expoſitarum: quæ etſi aliàs velut propria ſunt ſcientiæ noſtræ obiecta, binas tamen ob cauſas, exactè à nobis cognoſci nequeunt: primò, quia in omni re interiores latent differentiæ, nonnullæque proprietates, ad quas imbecillus noſter intellectus penetrare

Cur multa exactè non aſſequamur

D non poteſt, niſi per coniecturas: ſecundò, quia cùm omnis noſtra ſcientia originem habeat à ſenſibus, qui non ſemel propter inſitam imbecillitatẽ decipiuntur, intellectum quoque noſtrum falli ſit neceſſe. Prætereo modò & aliam difficultatem, quæ fortè præcedentibus non eſt minor, fraudem nimirum quorundam nequam hominum, qui in omni re veritatem adumbrantes, legentium animos confundunt. Cùm igitur tot difficultatibus tantiſque obruatur noſter intellectus in rebus quæ ſubiectæ ſunt noſtris ſenſibus, qualem dicemus haberi notitiam earum quæ ſunt extra illos? verbi cauſa, quæ naſcuntur in regionibus remotis, in locis deſertis, aut quæ ſua natura raræ ſunt, aut quæ nunquam viſæ, aut cùm quæ de ijs habemus, habemus ex alijs, ijſque indoctis & barbaris, quique etiam facilè decipere nos potuere, falſaque pro veris obtrudere: id quod in aromatis, multiſque euenit animalibus & alijs rebus admirandis, quæ paſſim dicebantur reperiri in India & apud antipodas, cùm mox tempus ipſum, quo omnis vbique veritas detegitur, maximè noſtra hac ætate, qua tot hominum nauigationibus totus penè innotuit terrarum orbis, multas ita fabuloſas eſſe oſtenderit, vt ſintne reuera in rerum natura, nunc omnino dubitemus: de quibus in lucubrationibus meis de proprietatibus occultis cùm agerem, nonnullas tanquã prorſus fabuloſas

prǽterij,

prǽterij; quandoquidem nihil refert, nunquid reuera dentur, an non, quales ſunt phœnix, ſalamandra, baſiliſcus, ſatyri, centauri ſimileſque aliæ: nonnullas verò, de quibus etiam dubitabatur nonnihil, quales ſunt bona pars aromatum, lapis bezuar, vnicornu, aliæque id generis rariores & pretioſæ, quantum licuit, ſedulo cognoſcere ſategi, & in hac modò Magni Hetruriæ Ducis E
Aula Magni Ducis laus. aula, quam verè dixeris florētiſſimam eſſe omnium virtutum academiam, nonnulla quæ aliàs animum ſemper ſuſpenſum tenuerunt, in vnicornis hiſtoria, vera eſſe reperi: quapropter non vnam ob cauſam digna ea mihi viſa eſt diligenti examine ac conſideratione, eoque magis cùm & vtilis ſit hominibus, & perquàm ſcitu neceſſaria, vulgoque inſuper grata & principibus, apud quos in ſumma ſemper æſtimatione fuit, adeò vt vix ſit medicus, qui non inter cætera naturæ miracula, eximiaque aduerſus venena remedia, vnicornu recēſeat, ceu præſentaneum & perfectiſſimum an-
Vnde ortū quod vnicornu negetur. tidotum: cæterùm id cùm minus ſit vulgatum & ferè in principum duntaxat gazis conſeruetur, multi lucro inuitati diuerſa, & peculiariter quoſdam lapides ignaris hominibus pro illo obtruſerunt: in quibus cum nullæ quæ de vnicornu prædicantur, facultates obſeruarentur, multis & mihi etiam in primis anſam præbuerunt dubitandi, nunquid & vnicornu ſimiliter ſpem noſtram fallerent, qui tam mira hactenus prædicauimus. Quamobrem veram deinceps, niſi fallor, decreui hiſtoriam poſteris tradere, principibus ea in re, ad quos hæc cura potiſſimū pertinet, & vulgo etiā F
gratificaturus, propter communem quam paritura eſt, & ſi quæ ſunt difficultates, eas hoc ordine declarabo: Quæram primò, an reuera detur vnicornu: in qua quæſtione multæ adducentur rationes elegantiſſimæ cùm negatiuæ, tum affirmatiuæ, & tandem oſtendetur, reuera dari: mox indicabitur quale animal ſit ipſe monoceros ſiue vnicornis, vbi audietur, quàm diuerſarum gentiū authores tam antiqui, quàm moderni de eo ſcripſere, & quale cornu pro genuino ſit eligendum:
Prima pars hiſtoriæ. tertiò ac poſtremò tradam, cur ſit, & non quid aduerſus venenum proprietatem habeat, & qua ratione queat affirmari vires ei eſſe miraculo plenas. In omni itaq; re dubia atque incerta, de qua differendum eſt, primùm quæritur, an ſit: quo conceſſo, iam tuto diſputare licet, quid ſit, quo-
Vnicornis qui. modo ſit, & cur ſit. Ad primam igitur quæſtionem quod attinet, vulgus vnicornis nomine feram intelligit exoticam, & in hoc noſtro orbe ignotam, vnico in fronte armatam cornu, cuius ſumma
Nomina. apud principes propter mirificas aduerſus venenum facultates eſt ęſtimatio: Gręci monocerotē, Latini vnicornem dicunt, Itali alicorno & Lioncorno: cæterùm quæ ea fera ſit, haud facilè definiri poteſt: nec deſunt, qui prorſus dubitant, nunquid reuera detur, & nunquid potius figmen-
Rationes contra vnicornu. tū ſit alicuius, qui animi gratia, vt lucubrationes ſuas rebus adornaret admirabilibus, ea quę de illa traduntur, literis mandarit; vel etiam alterius qui lucri auidus rumores eos de viribus ignaro G
vulgo fraudulenter obtruſerit. Quod autem nugis plena ſint, rumorque ille planè plebeius, non vna ratione aſſeri poteſt. Primò etenim nomenclatura ipſa dubitationē quandā præ ſe fert: nam cùm ea feram indicari dicant peregrinam & incognitam, quæ naſcatur in India, vel vt alij volūt, in Aethiopia, vel vt alij, in nouo orbe, aduertendum eſt, exiguam illam quæ de ea hucuſque in tota Europa habita eſt, notitiam, hominibus rudibus ac planè barbaris, acceptam referendā eſſe, qui tamen & ipſi illud duntaxat dictitant, feram eſſe, quæ gignitur in deſerto, ſolitariam, & quę in locis degit aſperrimis, ad quæ acceſſus fiat difficilis, vnde rariſſimè compareat: quare & ipſos apparet, vix affirmare, ſuſpectoſque nos reddūt, nunquid hoc modo Chimærā aliquam delineare tentauerint: ſed & authores, qui primò de ea ſcripſere, haud magnæ ſunt authoritatis: ſiquidem
Lib. 8. c. 21 Cteſias, quantum ex Plinio conſtat, primò de vnicorni ſcripſit: (quem manifeſtè Ariſtoteles fi-
Cteſiæ parua authoritas. de indignum eſſe teſtatur) & mox ex eo alij, atq; ipſe etiam Ariſtoteles & Plinius: ſed & alij quoque qui de hac fera ſcripſere, non omnino merentur fidem, vt Philoſtratus inter poſteriores Gręcos, nugas ſolitus, & mirabilia animi cauſa enarrare, & Aelianus etſi præ cæteris accuratius, vtpote priuatim de animalibus tractans, de ea agere videatur, ipſe quoque hæſitans & incertus, aliorum tantummodo verbis vtitur, id quod manifeſtat, dum ait, ita vulgò fertur, ita fama eſt. H
Nec aliunde euenit, quod & ipſe, alijque qui poſt ipſum vixerunt, & noſtri denique æui ſcriptores diuerſimodè de ea ſcribant. Cùm enim nihil extaret de ea certi, omneſque ex aliorum qui inter ſe non conueniunt, narratione ſcriberent, non potuit fieri, vt inuicem conuenirent, cùm alij alijs, vt dicebam, vſi ſint authoribus. Sed & noſtræ ætatis ſcriptoribus, etſi oculatis teſtibus, fidei parum adhibendum eſſe apparet: nam & inter ipſos non magis benè conuenit, quàm inter antiquos, quorum alij equum eſſe inquiunt, alij aſinum, alij animal non abſimile ceruo, alij elephā-
Deſcriptionis varietas. to: alij ſpeciem eſſe ab illis diuerſam, animalque ſui generis. Rurſus nonnulli vnicornem ſolipedem ſiue vnuinguem faciunt inſtar equi, alij biſulcum inſtar capræ, alij digitatum, ſed elephantis inſtar indiuiſis digitis. Adhęc in deſcribendo cornu diſſentiunt: cùm alij nigrum eſſe dicāt, alij ſuperius puniceum, inferius album, medium nigrum: rurſus alij læue deſcribunt & politum, alij aſperum adinſtar ceruini; alij ſimplex: & vndiquaq; ſibi ſimile, alij ſtriatum verſuriſque cochleatim diſpoſitis decoratum, ac pulcherrimè quaſi elaboratum. Nec eadem quoque ab omnibus

longitudo

A longitudo & craſſitudo aſcribitur. Iam verò & eædem ferè differentiæ in ijs obſeruantur cornibus, quæ vnicornu nomine in principum theſauris oſtenduntur, partimque cum notis ab antiquis attributis conueniunt, partim etiam diſcrepant, quæ res doctos noſtri temporis ſummopere torſit. Adhæc tam enormes qui de viribus eius iactitantur, rumores, cauſam augent, cur vulgi potius figmentum eſſe multi exiſtiment, quàm verum naturæ partum. Non enim (quod ferendum eſſet) ſimpliciter conuulſioni mederi dicunt & epilepſiæ, & veneno aduerſari, ſed omnium venenorum præſentiſſimum inquiunt eſſe antidotum: & vt principibus placeant, addunt inſuper, haud neceſſe eſſe, vt intra corpus aſſumatur, more theriacæ, & vt alia aſſolent antidota, ſed præſente tantùm ipſo cornu venena prodi: importatis enim illis ſudorem emittere, vel ſi aquis immergatur, bullas excitare. Quas tam admirabiles facultates, vt faciliùs perſuadeant vulgo, veterum ſuper eis adducunt authoritates; apud quos nimirum legimus, Indiæ reges ex vnicornu ſibi confeciſſe pocula, & cùm ex his ſolis biberent, ab omni ſeſe deplorato affectu illæſos fore, perſuaſum habuiſſe, & quod amplius eſt, eo quo ex ijs biberent die, nihil ſibi aduerſi euenere poſſe, adeò vt nec enſes nec ignes nocere ſibi poſſe crederent, ſimiliaque ἀδύνατα alia iactitarent; quæ cùm nullam apud eruditos fidem mereantur, etiam effecere, vt cætera quoque, quæ de hoc

Cornuum quæ apud principes ſunt diuerſitas.

Quæ de vnicornu vulgo dicãtur.

B cornu circumferuntur, non paucis ſimiliter fabuloſa eſſe videantur: imo verò haud defuere viri docti, qui non veriti ſunt omnia quæ de fera eiuſque cornu hucuſque tradita ſunt, inficiari, & quæ de viribus dicuntur, principibus qui hactenus parui faciunt ſuos theſauros, niſi & vnicornu poſſideant, à circumforaneis atque huius farinæ nequam hominibus alijs, fuiſſe perſuaſa affirmare. Poſtremò inter tot peregrinas feras, quas ex tam diuerſis inſulis, ex omni penè continentis angulo, latere, meditullio Romani proceres ad ludicrorum ſpectaculorumque ſuorum ornamenta Romam deferri curauerunt, numquam viſus eſt vnicornis. In dedicatione amphiteatri Diocletiani (Domitiani) iſtiuſmodi exoticarum ferarum numerus fuit plurimus, maior tamen tempore Gordiani, qui videlicet de Perſis triumphaturus, ludoſque celebraturus ſeculares, quos mox celebrauit Philippus, adduci curauerat elephantes, alces Leones, Leopardos, hyenas, camelopardalos, onagros, equiferos, multaſque id genus feras rariores alias; ſed monoceros nunquam comparuit, cùm tamen eius ferocia eo tempore in omnium ore eſſet, dignuſq; ipſe præ cæteris haberetur, vt ea adornaret ſpectacula. Non enim rhinoceros eſt, vt quiſpiam nominis vicinitate deceptus ſibi perſuadeat. Hic autem etſi aliàs etiam peregrinus & rarus, Romæ aliquoties in ipſis ſpectaculis viſus eſt. Apparet itaque clariſſimè omnino affirmari poſſe, vnicornem

Vnicornis nõ eſt rhinoceros.

C fabuloſum eſſe. Placuit autem iſtiuſmodi de vnicornu mouere dubitationes: quoniam hæ in omni re viam parare ſolent ad veritatem; ideoque qui ante me de eo ſcripſerunt, omni quantum ego iudicare poſſum, laude digni ſunt, dummodo non peruicacia quadam aduerſus vulgi de eo opinionem huculque vbique locorum celeberrimam ſeſe opponant, ſed ſolo ſciendi, quod omnibus inſitum eſt, deſiderio moti, alijs quoque diſputandi, veritatemque indagandi anſam præbere voluerint, id quod ego deinceps pro virili præſtare ſatagam. Quantum ergo ad primam quæſtionem in primis attinet, an ſcilicet ſit: dubitatur enim. Eſſe autem aliquid, ſapientiſſimorum hominum iudicio, magno argumento eſt vox populi, communis, inquam, & vniuerſalis omnium de eo opinio atque fama, maximè verò ſi & rationibus & claſſicorum authorum authoritate fuerit ſtabilita: ſicuti euenit in hac de vnicorni hiſtoria, quem quidem feram eſſe peregrinam, & in remotiſſimis degere regionibus, eſſe tamen reuera vetuſtiſſima fama eſt, omniumque gentium conſenſu dicitur: fruſtraque quis obiecerit, fuiſſe eam fortè ex ignaro fideque indigno vulgo ortam: quæ enim inde oritur, breui interire ſolet, cùm hæc omni ſemper ætate perdurarit vigueritque, & cum à ſacris, tum à profanis ſcriptoribus ijſdemque præclariſſimis celebrata fuerit, paulatimque maiorem adhuc veritatis certitudinem ſibi acquiſiit. Sicuti

Reſpõdetur præcedentibus rationibus.

An detur.

D autem in omni fama, cùm eorum quæ vel dicuntur, vel ſcribuntur, poſſint vel vera eſſe, vel falſa is qui ſubinde vera eſſe affirmat, parum valet iudicio, ita etiam temeritatis aſcribendum erit, ſi quis ea quæ iam diu admiſſa ſunt tanquam vera à doctis, pro falſis, & ex ſola vulgi opinione dependentibus exploſerit, eoque magis, cùm verum & falſum, vt ex principijs moralis philoſophiæ habemus, cùm de alterutro dubitatur, triplici diſcernatur coniectura, videlicet vel ex re ipſa quæ dicitur, vel ex dicendi modo, vel ex ipſo authore. Quantum ad primam coniecturam, certum eſt, in qualibet re ſua eſſe extrema, ſuumque medium, & in ijs præſertim, quæ dependent ex vulgi opinione, alia ſunt vera, alia velut allegorica, alia ſuperſtitiones vulgi, alia fabulæ, meræque nugæ: quæ omnia qui neſcit diſcernere, facilè impingit in ſcopulus confuſionis, & ex vno genere imprudenter tranſit in aliud, vnde mox ineptiſſimas ponit concluſiones: atq; hoc fortaſſis modo multa de vnicornu dicta ſunt, non magis veriora habita quam quæ de aureo Apulei aſino, Homerique Sirenis & de Minotauro, ſimilibuſq; figmentis alijs memoriæ prodita ſunt, quæ tamen cum ijs quæ de vnicornu dicuntur, nihil commune habent, ſed

Veritas & falſitas vt diſcernantur.

non ſine inuentorum ignominia, (etſi alioqui pulcherrima ſub eorum cortice ſignificata lateant,) E
ceu planè fabuloſa exploduntur; cùm quæ de vnicornu traduntur, ceu hiſtorica & vera ab om-
nibus hucuſque ſint habita, quamuis obſcura ſint, & inſolentia. Nec mouere nos debent al-
latæ rationes, quandoquidem ſint quibuſlibet alijs etiam rebus, de quibus, an ſint, nemo dubitat,
opponi etiam poſſunt, ſicuti deinceps in ſingularum refutatione fiet manifeſtiſſimum: in qua ſi
Reſponſio diffuſiori vſus fuero ſermone, viri docti, rogo, ignoſcent, cùm ferè talem & reſponſiones, &
ad primam maternus noſter ſermo potius quàm breuem requirere videantur. Ex prima ratione qua diceba-
rationem, tur vnicornem feram eſſe prorſus incognitam, non rectè concluditur, propterea non dari. Idem
& oſtendi- enim etiam euenit in multis alijs rebus, quæ etſi in remotiſſimis locis ad nos perferantur, aut in
tur vnicor- locis naſcantur deſertiſſimis & inuijs, aut quæ ſua natura raræ ſunt, eſſe tamen concedimus, &
nem reuera communiter etiam ijs vtimur. Quid quæſo hoc noſtro tempore in frequentiori vſu eſt aromati-
dari, etſi ſit bus? quid rhabarbaro? ligno aloes? ambra? vt cætera iſtiuſmodi pretioſiora prætercam. Ni-
incognitus. hilominus cùm & de his Dioſcorides, Plinius & Galenus, qui ex profeſſo de iſtiuſmodi rebus pere-
Rhabrbarũ. grinis ſcripſere, baud verè ſcripſerint, de hiſce quoque non pauci dubitarunt. Rhabarbari etſi
iam multo tempore inueſtigarint quæ ſit planta, etiamnum tamen ignoratur, & qua in regione
Lignum a- Pontone, an in Oriente proueniat, nemo huc vſque exactè tradidit. De ligno aloes nihil quo- F
loes. que habemus certi, niſi quod in locis deſertis, ad quæ non datur acceſſus, proueniat, ipſa verò ar-
bor omnino ignoratur, & fruſta tantùm fluuiorum inundationibus, quæ quotannis Gangi,
Indo, alijſque Indiæ fluminibus accidunt, ad ripas propelluntur. Ambram (griſeam) in Arabia
Ambra. naſci inquiunt, fluminibuſque marinis littoribus proximis innatare, ſed quid ea ſit, nimirum eſt
hodieque latere. Alij enim naſci ibi fungorum modo inquiunt, alij bituminis volunt eſſe ſpe-
ciem (ſicuti & ego oſtendi in libris de thermis) alij piſcis cetiue eſſe excrementum, qui ex eſu
fructus cuiuſdam herbæ eo in littore naſcentis, certo anni tempore abſceſſum in ventre generet,
idque eo rupto aquis innatari & more electioris ambræ colligi, vel è mortuo & ad littus eiecto
animante eximi. Omnino verò mireris, de ambra illa coronaria, omnium vulgatiſſima, quæ-
Succinum que in noſtris ferè regionibus & in Germanici maris littoribus colligitur, non ſolùm temporibus
ſiue ambra Plinij, ſed & noſtro etiamnum haud ſatis cõſtare, bituminiſne genus ſit, aut alterius ſucci, co-
coronaria. ralli more in mari condenſati ac congelati, aut gummi arboris cuiuſpiam in ſyluis illis Septen-
trionalium & deſertis ſponte per ſe decidens, & quarum vi tandem ad littora marina propulſum.
Sunt verò & alia multa, quorum itidem obſcurus planè ortus eſt, quæ tamen quotidie mani-
bus terimus & eſſe fatemur. Quidni itaque & vnicornem dari fatebimur? Ignotus quidem G
& ipſe nobis eſt, quia ſcilicet fera eſt alpeſtris, ſoliuaga, & vt omnes vnanimiter tradunt, nun-
Authoris quam viuus capitur. (Mihi iſtiuſmodi exempla nihil probare de monocerote videntur; nam etſi
contra Bac- multorum aromatum, rhabarbarique, ligni aloes plantæ ipſæ ignorentur, & obſcura ſit vtriuſque
cium argu- ambræ origo, aromata tamen ipſa ſibi ſemper ſimillima habentur, quia eadem; ſibi ſemper ſimile
mentatio. rhabarbarum, lignum aloes, ambra: quod de vnicornu minimè dici poteſt, nec Baccius quoque
dixerit, cùm vt partim dictum eſt ex Marino, alijſque, partim etiam ex ipſomet Baccio dicetur,
vix duo reperias in tota Europa cornua (quæ vnicornu nomine in ſummo habentur pretio, ſibi ſi-
Ad ſecundã milia.) Eodem dicendi modo cæteris rationibus reſponderi poterit. Haud alter enim hoc ani-
rationem, mal nobis innotuit quàm reliqua alia ſolent. Primò ſiquidem ab authoribus incognitis & nullius
cur vnicor- penè authoritatis nomen eius fuit diuulgatum, mox de natura eius nonnulla confusè conſcri-
nis nõ inte- pta ſunt, tandem adimpleuerunt volumina. Cur verò obſcura confuſaque ſemper fuerit cogni-
gra ſed con tio, binæ ſunt eædemque veriſſimæ cauſæ, cùm quòd fera ſit exotica & nunquam ſub hoc cælo
fuſa habea- viſa, tum quia, etſi reuera detur, rariſſima, rariſſimeque videndam ſe præbeat: degit enim
tur notitia. in locis, vt dictum eſt, deſertis & ſolitarijs: vbi duo præcipuè naturæ arcana conſideranda
Cur obſcu- veniunt: quorum alterum eſt, quòd quædam præ cæteris omnibus præſtantiſſima, rara & H
ra ſit vni- ferè ſingularia eſſe voluit, pauciſſima ſcilicet contenta procreaſſe eius ſpecie indiuidua, reſque
cornis co- per ſe clara eſt, & multis confirmata exemplis, Deum Optimum Maximum, ad maiorem
gnitio. operationum ſuarum gloriam & ſplendorem in omni re infinitæ potentiæ ſuæ ſpecimen ma-
Arcana na- nifeſtare voluiſſe: & vt admirandam huius mundi machinam prætereamus, cælorumque mo-
turæ. tus, ſtellarum curſus, elementorumque mixtiones, quomodo item terra velut in aere ſu-
ſpenſa hæreat, ac quomodo denique maria terminauerit, voluiſſe ipſum eiuſque miniſtram
naturam in quarundam rerum aliarum procreatione admirandos etiam ſe præbere, quales in
primis ſunt lapides, marmora, gemmæ & metalla, quæ nempe in abditiſſimis montium
generauit viſceribus: animalia autem quæ operas noſtras erant iuuatura, numeroſa; quibus
verò minus indigemus, quæque nobis erant futura pernitioſa, vt ea minus nocerent, non
ſolùm pauca numero creauit, ſed vt & nos aliaque manſueta animantia inſtinctu quodam
naturali fugerent, voluit, qualia ſunt Leones, Tigrides, Dracones, Baſiliſci, ſimileſque

feræ

A feræ aliæ, quas ideò locis ablegauit deſertis, & ab humano conſortio remotiſſimis: iam
& nonnullis admirandos prorſus tribuit ortus, vt moſcho, Zibeto & holoſerico, quæ nimi-
rum cùm ſint pretioſa, ex animantium tamen fermè immundorum putredine quadam oriuntur:
quædam item ob corporis molem admiranda fecit, qualia ſunt elephanti & cete marina: nonnul-
la contrà ab paruitatem, qua præ cæteris à Virgilio celebratur culex, animalculum ſcilicet tantæ *Culex.*
paruitatis, vt cùm penè conſpiciatur, ſibi ipſi tamen equus eſt, eques & rubicen, Perſeus &
Pegaſus: In quibuſdam denique admirabilis haberi voluit propter raritatem, inter quæ & phœ-
nix fortaſſis fuerit, quam inter Arabiam nempe & Aegyptum viſam fuiſſe nonnulli ſcribunt, Q. *Phœnix.*
Plautio & S. Papinio Coſſ. Balſamum autem quod nemo dari negauerit, in toto terrarum orbe *Balſamum.*
inter Syriam duntaxat Palæſtinam & Aegyptum, ſed nec vbique illic, ſed quadraginta tantum
ſtadiorum ſpatio prouenit, & fruſtra Imperatorum temporibus alio tranſlatum eſt teſte Plinio,
cùm nihil planè diligentia poſſet humana, nihil aſſiduus hominum cultus, nihil aeris cælique al-
terius clementia. Similiter ſummus ille & admirabilis architectus vnicornem rarum eſſe voluit, *Vnicornis*
& cornu eius, vt & balſamum & gemmas, rarioraque alia, viribus præditum eſſe ineffabilis ad- *raritas.*
mirationis. Raritatis autem ſignum eſt, quod naturali quodam inſtinctu ſoliuagus ſit, & in
B deſerto ſolus oberret, locaque ab alijs frequentata fugiat, vt mirum videatur, ſi aliquando cor-
nu eius reperiatur; fierique poteſt vt quod de ligno aloes diximus, hic quoque locum habeat, &
niſi aquarum ſimiliter vi in proxima flumina & inde ad littora expellatur. Vnde tametſi & ipſe *Reſpõdetur*
apud quos naſcitur, obſcuriſſimè de eo tradiderint, manifeſtè tamen conſtat, reuera id dari, præ- *tertiæ ratio*
ſertim cùm omni ſemper tempore apud principes illos modò hoc, modò illud vnicornu conſpice- *ni, cur qui*
retur. Quemadmodum ergò omnium rerum rariorum notitia paulatim innoteſcere ſolet, ita *de vnicorni*
quoque à vero non eſt alienum, vnicornu apud proximiores primum nationes, moxque ad alias *ſcribunt, in*
penetraſſe famam, & hanc rurſus pedetatim vires ſibi acquiſiuiſſe veritatis, & tandē ab alijs quo- *ter ſe va-*
que fuiſſe receptam, & ab authoribus annotatam memoriæque proditam: appareteque Chal- *rient, & cur*
dæos omnium primos de hoc animali (Romena vocant) ſcripſiſſe, cùm quia omnium primi ſcien- *ipſa etiā cor*
tias poſteris tradiderunt, tùm quia Indiæ erant proximi, & ab his dimanaſſe ad Hebræos) non *nua inuicē*
ſemel enim in ſacris litteris eius fit mentio) quibus ſimili quodammodo voce Remim ſiue *diſſimilia.*
Reem appellatur, vt in altera hiſtoriæ parte fuſiùs declarabitur, & eorum mox exemplo alios cæ- *Qui primi*
teris curioſiores, dum adhuc rudes ferè haberentur rerum ſcientiæ, de eo tanquam memoriæ di- *de vnicorni*
gno ſuis in hiſtorijs meminiſſe. Veriſimileque eſt hoſce quamuis homines rudes, quales ferè ea *meminere.*
C tempora dabant, multa quidem fabuloſa, qualia Cteſiæ etiam imputantur, cæterùm quædam
etiam vera prodidiſſe. Ita enim pedetentim veritas illuxit, vt mox veridici de eo ſcriberent au-
thores, ac inter alios ipſe etiam Ariſtoteles, qui niſi certo crediſſet, reuera dari vnicornem,
nullam eius feciſſet mentionem. Is autem vt de ijs tantùm quæ reuera inueniuntur, ſummo cum *Vnicornis*
iudicio ſcribit, & de alijs prætetea Indicis animalibus notitiam habere potuit, adiutus (vt ait *Ariſtoteli*
Plinius) a Magno Alexandro, ita de Minotauro, Centauris, ſimilibuſque fabuloſis alijs nullam *notus.*
omnino mentionem facit, ſed tanquam commenta hominum nugacium præterit. Quia verò &
eius ætate parum tantùm eſſet notus vnicornis, ſolo duntaxat ipſum nomine celebrauit. (Ariſto-
teli, vt & ipſe etiam Baccius profitetur, monoceros ſiue vnicornis vox eſt adiectiua, & aſinus In-
dicus ipſi tantùm vnicornis eſt.) Plinius verò & qui poſt eum vixere alij, cùm iam notior eſſet fa-
ctus, fuſiùs de eo ſcripſerunt. Tametſi modò in delineatione inter eos non conueniat, non eſt
tamen propterea arguendum, falſum, imo nec incertum eſſe, an reuera detur. Iſtiuſmodi enim *Cur diuer-*
diuerſitas non aliunde dimanauit, quàm quòd diuerſa de eo narrari audirent aut legerent. At- *ſimodè de-*
qui diuerſitas iſta narrationum neceſſaria etiam fuit propter diuerſas vnicornium ſpecies, vt ex *ſcribatur.*
Ariſtotele & Aeliano colligitur; Fieri enim poteſt, vt alius de alio loquatur, immo verò quiſ-
D piam minimè ſibi contradixerit, ſi non eodem ſemper modò de eo agat, nam & ipſe diuerſis lo-
cis de diuerſis vnicornibus agere poteſt. Falli itaque neceſſe eſt illos, qui fabuloſè ideò de eo
ſcribi arguunt, quòd alij aliter de eo ſcribant. Diſtincta enim & è medio ſublata æquiuocatio-
ne neutros fabuloſos eſſe conuincitur: eodemque modo inuicem etiam conciliabuntur neote-
rici, qui etſi ex oculata fide de vnicorni loquuntur, non conueniunt tamen, quia alij alium no-
bis depingunt. Vnum deſcribit Paulus Venetus, viſum à ſe in Tartaria; duos vidit & deſcri-
bit Barthema Hiſpanus, vnum Cadamuſtus obſeruatum in ea noui orbis parte, quæ Indiæ con- *Indiuiduo-*
tigua eſt, vt ſuo pòſt loco diſtinctiùs indicabimus. Adhæc non eſt à ratione alienum indi- *vt inuicem*
uidua eiuſdem ſpeciei inuicem differre; idque vel ratione loci, vel pabuli, vel aeris, vel *differant.*
etiam ætatis, cuius nimirum mutatione mutantur pilus, color, & quadamtenus ipſa inſu-
per forma: poſſuntque magis adhuc differre ratione cornuum, quædam enim citiùs, quæ-
dam tardiùs ea emittunt, & mox non vno omnibus animantibus illa creſcunt modo; vt

LI 2 minus

minus miremur, ſi vnicornua, quæ in principum gazis aſſeruantur, inuicem varient, fierique po- E
Ad quartā rationem, de viribus & enormi momenti premiſsis de vnicornu.
teſt, vt eorum alia ſint naturalia, alia à mangonibus diuerſis modis concinnata: quæ omnia niſi
quis obſeruet atque aduertat, facili negocio decipietur. Sequitur modò quartum argumen-
tum, quod cum cæteris quas diluimus, rationibus coniunctum, non exigui videtur eſſe
momenti, rectè verò intellectum, nullius redditur efficaciæ. Nitebatur id hoc præcipuè ful-
cro: promittuntur de vnicornu, quæ extra omnes poſita ſunt veritatis limites, omnique fide
indigna, idcoque & ipſum videri rem fabuloſam, minimeque naturalem. Quæ profectò indu-
ctio falſa eſt. Sint enim quæ de eo perhibentur, maiora adhuc, magiſque vero diſſona,
nemo tamen negauerit, quin vel tantillum verum eſſe poſſit. Secundum autem logicos non va-
let argumentum, quod refutata aliqua alicuius rei parte, totum propterea refutari, quodque ſu-
blatis accidentibus ſimul & ſubſtantiam auferri arguit, etiamſi reuera quædam ſint tam admiran-
dis prædita facultatibus, vt fruſtrà rationes earum inueſtigemus, qualibus paſſim plena ſunt mul-
torum lucubrationes, & nos quoque quotidiè alias, aliaſque obſeruamus, cur igitur quaſdam
quæ vnicornu aſcribuntur, veras eſſe negabimus? verbi cauſa quòd venenis aduerſetur, quod
præſentibus eis ſudorem emittat, quod in humore bulliat? Cæterùm concedamus iſthæc cætera-
que quæ de viribus referuntur, falſa eſſe, inualida adhuc erit argumentatio, ergò non dari ipſum F
animal: non enim, ablatis accidentibus, vt dicebam, ſimul etiā aufertur ſubſtantia. De iſtiuſmodi

Ad quintā rationē, cur vnicornis Romam nunquam perlatus fuerit.
admirandis operationibus earumq; cauſis fuſiùs dicemus in tertia parte: hæc verò ad argumēti il-
lius ſolutionem ſuffecerint. Si modò nouiſſima argumenta, vt in omni re affirmanda aſſolent, effica-
ciora fuerit, euidētioribuſq; nitantur rationibus demōſtrationibuſq; procul omni dubio affirmari
poterit, reuera dari ipſum vnicornem. Arguebāt itaq; cur, ſi datur, nō vnà cum rhinocerote alijſq;
id genus rarioribus feris in Roman. triumphis ſpectaculiſq; fuerit aliquando oſtenſus. Id autē nō
ſolùm nullam in ſe habet admirationem, ſed triplicem etiam admittit reſponſionem, totidemque
euidentiſſimas rationes: diximus enim animal ipſum vitam viuere ſolitariam, eamque in deſerto,
locisque aſperrimis, & ad quæ vix vlli patet aditus, tantæque mox dicemus eſſe feritatis, vt nun-
quam viuus capi queat: & ſi viuum capi concedamus, nihilominus ſi regionis in qua generatur,
quæ cum Antipodis ferè contigua eſt, diſtantiam ob oculos ponamus, cur numquam allatus fue-
rit, minimè mirabimur, nam vt feritatem prætereamus, tot cælorum, aerum, pabulorumque
varietates, per tam diuerſas regiones, ad nos vſque deferri non permiſiſſent: videmuſque non
pauca animalia, licet è propinquioribus reginnibus huc perferantur, noſtrum tamen cælum fer-
re non poſſe, breuique interire, & ne longius exempla petantur, teſtatur Petrus Gyllius domi- G
num de Armonte Galliarum Regis apud Solimannum Turcarum Imperatorem legatum, ele-
phantem, etiamſi nihil non tentaret, vt viuum Regi ſuo offerret, Syriæ tamen finibus educere

L. 10. c. 17. Elephātus patriæ amātiſsimus.
non potuiſſe: redditque eius rei rationem Aelianus his verbis: *Abſtracti à ſuis elephanti ſedibus patrijs, quamuis vinculis primùm ac fame, deinde varijs ciborum blandimentis manſuefacti ſint, tantà tamen naturalis ſoli illecebra tenentur, vt patriæ memoria eis obſcurari & euaneſcere nequeat. Quare cum horum plerique grauiſſimo mœrore ſuſcepto conficiuntur, tum verò quidam ex his vberri-mè flentes, tantam lachrymarum vim profundunt, vt oculorum ſenſibus capiantur.* Similiter & cæ-
tera animalia & plantæ, ſi ex natiuis locis ad alia transferantur, patiuntur, licet alia minus, alia
magis: aut enim omnino & ſtatim aut mox intereunt, aut manifeſtè degenerant. Eſt & alia ra-
tio, qui nullo pacto reſponderi poteſt, quæque cunctis qui vel à limine tantum hiſtoriographos ſa-
lutarunt, notiſſima eſt, quod videlicet Romanorum imperium non ſolùm numquam eouſque per-
tigerit, ſed & multa adhuc miliariorum millia ſuperanda fuerint: notiſſimumque eſt, Parthos
nunqnam domare potuiſſe, etſi pluries eos vincerent, deque ijs triumpharent, vixque Euphra-

Romani imperij dimēſio.
tem ſuperaſſe, & Parthorum fines vidiſſe, tantum abeſt; vt vltra Gangem & Indum, vbi vni-
cornes habitant, imperium extenderint. (Iuſtus Lipſius longè latius imperium fuiſſe oſtendit H
cùm aliorum, tum potiſſimum Taciti authoritate, cuius hæc verba: *Vetum iam Elephantinen*

Lib. 1. de magnitudine Ro. c. 3.
& Siene, clauſtra olim Romani imperij, quod nunc rubrum ad mare patescit. Ait enim Lipſius in
Taciti & aliorum veterum verbis in hoc nomen venire mare Indicum, vaſtum illud & ma-
gnum, quod ab extremo ſinu Arabico, ſiue ab Africa ea, in auream Ptolomæis Cherſoneſum
ſe protendit. Itaque Pomponium Melam, duos ſinus in mari rubro agnoſcere, Arabicum
& Perſicum. Et Senecam Tragicum, Tigrim in mare rubrum exonerare, atque immittere
Curtium Indum & Gangem, quos certum eſt in magnum illum mare, longè à ſinu Arabico, euo-
lui. Hæc vera & clara eſſe: promotos igitur terminos ad mare Rubrum ſiue Indicum, per Arabas
adiectos. Eandemque mentem eſſe Græci ſcriptoris in Suida: qui terminos imperij ad Orientem
facit Indos & mare Rubrum, & Nili cataractas & lacum Mæotin. Ita & Appianum capiendum,
cùm in præfatione operis ſui, diſtinctè Romanum imperium limitat: *Fendi* (inquit) *ab Occaſu*

& illo

A *& illo Oceano occiduo, ad Caucaſum montem, & flumen Euphratem, & ad Aethiopas ſuperiores, per Aegyptios & Arabas, ad Orientalem Oceanum.* Hunc Oceanum Orientalem, non aliud eſſe, quàm mare Rubrum ſiue Indicum iam dictum. Sed quid ſi affirmemus Romanos ipſos in Indiam nauigaſſe, mercaturamque exercuiſſe? Audi quæſo Bacci Plinium de India loquentem. *Poſtea à Syagro Arabiæ promontorio Patalem Fauonio, quem Hypalum ibi vocant, peti certiſſimum videbatur XIII. XXXII. M. paſſ. æſtimatione. Secuta ætas propriorem curſum, tutioremque indicauit, ſi ab eodem promontorio Zizatum amnem portum Indiæ peteret. Diuque ita nauigatum, donec compendia inuenit mercator, lucroque India admota eſt. Quippe omnibus annis nauigatur. Nec pigebit totum curſum ab Aegypto exponere, nunc primum certa notitia pateſcente. Digna (Indigna, Lipſius) res nullo anno imperij noſtri minus H. S. quingenties exhauriente India, & merces remittente, quæ ad nos centuplicato veneant, &c.* Atqui hinc, dices non conſtat, Romanos eo adnauigaſſe. Non negabis Aegyptum fuiſſe Romanorum prouinciam, atque per Aegyptios negociatores, alioſque ſi rhinocerotis cornua, vt ſuo loco patebit, deferrentur, cur non & vnicornis? Scribit verò etiam Strabo, olim quidem pauculas naues extra ſinum Arabicum ire auſas, at nunc (hoc eſt ſuo tempore, claruit autem tẽporibus Auguſti & Tiberij,) maximas claſſes nauigare in ipſam vſq; Indiã & ad vltima Aethio-

Oceanus Orientalis mare rubrũ eſt.

Li. 7. c. 23.

Lib 17. Geogr.

B pia, &c. & rurſus tradens Ciceronem in oratione quapiam ſcribere, tributa ex Aegypto rediiſſe Ptolomæo illi qui Cleopatræ pater fuit, talẽta annua duodecim millia & quingenta. Si igitur (inquit) rex negligenter & ignauè imperans, tantum redegit; quid nunc cenſendum eſt, cùm omnia tanta diligentia & ordine adminiſtrantur, Itemq; Troglodytica & Indica nauigatione ſic aucta? Niſi itaque ipſi in Indias nauigarent, ſaltem notiſſima erat nauigatio, & ſi datus fuiſſet ibi monoceros haud dubio ad ſua ſpectacula inde petiiſſent Inualidum igitur hoc Baccij de diſtãtia argumentum, inualidum etiam quod de aeris immutatione affert. Elephantes enim, equiferos, Oryges, Camelos, Camelopardalos, Pardos, Leones, Rhinocerotes, Hyænas, multaſque feras peregrinas alias non ſemel Roma vidit.) Apud quos modò reſponſiones noſtræ cariturae ſunt fide, ego eos dixero carere intellectu, pertinaceſque appellauero, qui ipſum non erubeſcunt negare ſenſũ, cùm tot paſſim apud principes vnicornua oſtendantur. Sed inquient, non videri vnius eiuſdemq; animalis, cùm & omnia inuicem differant, & nullum ex omnibu cum notis antiquorum conueniat. Suprà quidem huic quoque obiectioni reſpondimus, facileque reſponderi denuo poteſt, dummodo argutas illas ſuas cauillationes relinquant. Satis eſt enim viris doctis, ſi aliqua ſaltem conueniant, cùm & indiuidua nonnunquam, vt diximus, in quibuſdam non conueniant. Differre

Cõcluditur Vnicornem dari.

C autem inuicem poſſunt, ratione cæli, aeris, educationis, ætatis, &c. Videmus enim ipſa cornua cùm prius pullulant, exilia eſſe & læuia, deinde poſt biennium aut triennium in ramos ſe diffundere, fierique aſpera, pedetentimque magnitudine, craſſitieque & figura variare: quapropter nemo etiam dubitauerit, quin iſtiuſmodi varietates vnicornu quoque accidere poſſint, & præcipuè coloris, verſurarum, aliorumque exteriorum accidentium Taceo interim nonnulla reperiri, quæ etſi naturaliter eadem ſint, ars tamen mangonum differre fecit: minimeque negauerim quædam eorum quæ in principum gazis ſunt, etſi pro genuinis oſtendantur, nequaquam genuina eſſe. Certum enim eſt, & nulli non notum res omnes pretioſiores & genuinas haberi & factitias vel ſaltem mangonizatas: virique periti eſt vtraſque inuicem diſtinguere; non autem quia quædam artificiales ſunt, omnes proprerea tales eſſe iudicare. Sic ergò videor rationes eorum qui vnicornem dari negabãt, ſatis ſuperque refutaſſe: quamobrem hac priore operis parte ad calcem perducta, affirmabimus omnino dari hoc animal, & neutiquam negari poſſe: & vt clarior appareant rei veritas, mox quale illud ſit, euidenter declarabimus.

Cornuum eorundem diuerſitas vnde.

ALTERA PARS

Tametſi diuerſis authoritatibus, manifeſtiſque rationibus aſſeruerimus extra omnem controuerſiam dari vnicornem, obiterque aliquid tetigerimus de eius natura, raritate, loco natali, nec
D non etiam de cornu eiuſdem, quo ſcilicet in honore ſemper fuerit, ideoque videri fortaſſis poſſit, latiſſimum iam nobis eſſe campum demonſtrandi certò dari: nihilominus cum proprium genus atque definitio ipſius animantis accipienda ſit ab authoribus antiquis & neotericis, quos de eo diuerſimode ſcripſiſſe in priori parte diximus, haud ita facile definiri determinarique poteſt. Ideoque opus erit, vt quàm diligenter authoritates illas examinemus, hiſtoriaſque quæ de eodem agunt, vt ex hiſce veritatem eliciamus, teſtimoniiſque quorundã qui noſtro tempore teſtes oculati de eo ſcribunt, corroboremus, ſimulque etiam cum ipſiſſimis quæ apud principes ſunt, cornibus conferamus. Dico igitur omnium antiquiſſimam de vnicorni memoriam eſſe in ſacris biblijs, vbi non ſemel eius ſit mentio, & quamuis ibi non declaretur, clareque demonſtretur, ex quo animantium ſit genere, colligi tamen ex ſenſu verborum illorum poteſt, animal eſſe indomitæ ferociſq; naturæ. In textu Chaldæo legitur Remena, in Hebraico voce quodammodo inde deriuata Reem & Remin, etiamſi D. Hieronymus ſacrarum literarum & rerum etiam naturalium peritiſſimus, non nullis in locis pro Reem transfetat rhinocerotem, vt Deut. 33. *Quaſi cornua rhinocerotis*

Quale animal ſit Vnicornis.

Vnicornis quale ſit animal.

Remena.

Reem.

Remin.

cornua

cornua eius, vbi aliàs impropriè reddidiſſet, monocerotis ſiue vnicornis: etenim non vnum aut ſingulare ſed plura indicabantur. Et Remin apud Pſalmiſtam Pſal. 22. *Libera me domine ab ore Leonis, & à cornibus vnicornium humilitatem meam.* Et Pſal. 29. Reem. *Dilectus quemadmodum filius vnicornium*. Et Pſal. 92. *Et exaltabitur cornu meum ſicut vnicornis*. Citatur eadem vox ſymbolo fortitudinis apud Eſaiam cap. 39. *Deſcendent vnicornes &c. quaſi viri fortes.* Et apud Iob c. 29. Arabibus, vt tradit Andreas Bellunenſis, qui noſtra ætate Auicennam diligẽter admodum interpretatus eſt, ait Alcherchedam animal eſſe, vnico in fronte armatum cornu, cuius vis ſit aduerſus venenum. E

Alcherchedam. Iſtiuſmodi autem authoritates non ob alium recitaui finem, quam vt oſtenderem antiquiſſimam de vnicornu extare memoriam, vulgoque olim creditum fuiſſe, animal eſſe ferociſſimum, & indomabile. Iam verò ſi ex quo ſit genere, indagemus, rurſus ſuſpicari poterimus, an idem ſit cum rhinocerote, primò propter nominis ſimilitudinem, & eiuſdem quodammodo ſignificationis, cùm monoceros ſiue vnicornis animal indicet, cui vnicũ tantùm cornu eſt: rhinoceros, cui id in naribus: ſecundò quia & D. Hieronymus modò rhinocerotem, modò vnicornem vertit: tertiò quia negociatores Luſitani, medicique doctiſſimi, qui in India non exiguo tempore obſeruati ſunt, cùm de genuina multorum aromatum natura eſſentiaque, atque ipſius quoque vnicornu cognoſcendi diligentiſſimè & pro viribus elaborarent, profitentur, ſe ex incolis nihil expiſcari potuiſſe aliud, F quàm quòd conijciant, cornu eſſe rhinocerotis, reperirique priuatim in Bengala, ibique in magna haberi æſtimatione, & antidotum credi contra venenum, ſeſe tamen huius rei incertos eſſe: vt

Cardani error. minus miremur Cardanum, qui nuperrimè vnicornem Rhinoceroti eundem fecit. Quamuis verò

Rhinoceros nõ eſt vnicornis. Rhinoceros ferocitate celebris ſit, à monocerote tamen differt; & Plinius ſeparatis locis de eis tanquam de diuerſis ſpecie animalibus egit, & Pauſanias præ cæteris id quoque indicat, dum bina rhinoceroti cornua tribuit, vnum nimirum iuxta nares, magnum: paruum aliud ſed acutiſſimum in ſummitate humerorum. Aitque Feſtus vulgò credi quibuſdam, eundem eſſe boui Aegyptiaco. Niſi autem ſpecie differrent, omnis iam lis & controuerſia eſſet extincta. Fuit enim non ſemel Romæ viſus & oſtenſus rhinoceros, primùm à Pompeio Magno, mox in ludis aliorum pugnare cum elephanto. Rariſſimum tamen etiam erat animal, ideoque Diocletianus (Domitianus,

Rhinoceros in numo pictus quid ſignificet. vt ex ſequentibus patebit) numum edidit, qui ab vno latere rhinocerotis habebat imaginem, qua multorum peritiſſimorum virorum iudicio magnanimitas fortitudoque regia indicabatur, vel etiam quod ipſe rhinoceroti ſe aſſimilaret, qui tardè lenteque quidem iraſcitur, iratus verò nunquam placatur. Vtrumque ſignificatum Martialis egregiè ſemper ab Imperatore honoratus binis luſit epigrammatibus; quorum nempe altero feritatem roburq; animantis, altero iracundiæ tar- G ditatem oſtendit. Primùm ergò eſt tale:

Præſtitit exhibitus tota tibi Cæſar arena,
Quæ non promiſit prælia rhinoceros.
O quàm terribiles exarſit pronus in iras,
Quantus erat cornu, cui pila taurus erat.

Altero ſic canit:

Sollicitant pauidi dum rhinocerota magiſtri,
Seq; diu magna colligit ira ſua.
Deſperabantur promiſſi prælia Martis
Sed tamen is redijt cognitus antè furor.
Namque grauem gemino cornu ſic extulit vrſum
Iactat vt impoſitas taurus in aſtra pilas.

Viſus poſtremò in Europa eſt rhinoceros noſtris temporibus, anno poſt partũ ſalutiferum 1535. cùm Emanuel rex Luſitaniæ Vlyſſiponi ſpectaculum ederet, in quo elephas ei pugnans ſuccubuit.

Rhinoceros deſcribitur Qui tunc eum videre, eum deſcribunt ſimilem elephanto, eiuſdemque fermè magnitudinis, mi- H noribus verò tibijs, vngulis ſolidis bifidiſque, capite porci, corio per tergus duriſſimo & ſquámoſo, binis cornibus, vt dictum eſt, ne verò vllius mihi relinqueretur dubitandi ſcrupulus vtrumque cornu beneficio ac fauore Magni Hetruriæ principis inuicem contuli, totoq; cælo differre obſeruaui. Eſt enim rhinocerotis cornu nigrum, craſſitie & longitudine bubali, cæterùm neque cauum, ſed ſolidum ponderoſumque; neque contortum, præterquàm in extremo, quod inſigniter acutum eſt, iuxta verò exortum ſetis obueſtitum, nigris & aſperrimis: contrà monocerotis cornu album eſt, maioremque præ ſe fert maieſtatem, aliaſque continet differentias, vt idoneore loco apparebit: quapropter fateri oportet, vtrumque ſui generis eſſe animal. Cur verò D. Hieronymus in interpretatione ſacrarum literarum non diſtinxerit, rationem etiam obiter tetigimus, ſiquidem alicubi erat ſermo de pluribus numero, ineptumque fuiſſet dicere, libera me domine de cornibus vnicornis: & quamuis etiam mercatores illi & medici qui in India vixere, non alium agnoſcant vnicornem quàm ipſum rhinocerotem, nec hoc quoque negocium faceſſere poteſt, cùm vel ipſi,

vt dictum

A vt dictum eſt, opinionis ſuæ incerti ſint. Accedentibus igitur nobis ad naturalem monocerotis hiſtoriam, indicanda primùm erit vocis homonymia, quæ non paucis impoſuit, vt rem ipſam percipere non potuerint. Dupliciter autem ea vſurpatur, vel adiectiuè, vel ſubſtantiuè: priore modo omne ſignificat animal, cui vnicum duntaxat cornu eſt; altero ſpeciem ſpecialiſſimam. Ariſtoteles nunquam eam hoc ſecundo modo vſurpauit, ſed ſemper adiectiuè, quo modo Græcè δίκερως & τρίκερως, Latini bicorne & tricorne animal eſt, cui bina, cui tria ſunt cornua, quemadmodum manifeſtè colligitur ex cap. 3. lib. 2. vbi agit de animalibus cornigeris. *Aſinus Indicus* (inquit) *licet ſolipes, corniger tamen eſt, ſed ſingulare cornu gerit*. Et ſubdit: *Eſt & oryx monoceros ſiue vnicornis: ſed biſulcus*. Mox autem lib. 6. cap. 36. meminit onagri, id eſt aſini ſylueſtris, de quo & M. Varro agit in ſecundo de re ruſtica, ſed neuter cornutum facit, vt vel inde ſit manifeſtum Onagrum ſiue aſinum ſylueſtrem aſino Indico monoceroti differre. Reperio tamen ſolum Philoſtratum, aſinum vnicornem (licet fortè non ſine lapſu) onagrum nuncupare: Inquit enim *in vicinis Hyphaſidi Inæ a flumij paludibus aſinos ſylueſtres degere, cornuque ſuo taurorum more generoſe pugnare*: conſtatque palam ex hiſce authoribus tria ſui generis animalia eſſe, aſinum Indicum, aſinum ſylueſtrem & orygem, quorum tamen nullum verus eſt monoceros ſiue vnicornis quem hic intelligimus. Oryx,

Monoceros ſiue vnicornis quotuplciter accipiatur.

Onager.

Oryx.

B ſecundum nonnullos & Plinium quoque ex capris eſt ſylueſtribus Libyeis, cornu ferrea duritia, colore nigro. Similiter vulgari ſignificatu rhinocerotem nominat Plinius li. 8. 20. & 22. boues Indicos vnicornes & tricornes: additque inſuper ſylueſtres tauros eſſe atrociſſimos & campeſtribus maiores: dari item in India boues ſolipedes & vnicornes: atque ita interpretari debemus Oppianum in libris de venatione & Strabonem, dum aiunt in India reperiri equos & aſinos vnicornes, necnon & Aelianum, cùm ait in Aethopia tauros eſſe & vaccas monocerotes. His authoribus conſentiunt alij, Plinio verò priuatim Solinus in ſuo polyhiſtore: eoſdemque ſequitur Iſidorus, & partim etiam Albertus, qui copioſè admodum de animalibus ſcripſit, inter quæ, multa terreſtria, multa item aquatilia recenſet vnicornia: recenſet & ſerpentes vnicornes, bicornes, tricornes & multicornes. A cornibus nomen accepit ceraſtes, ſerpens perquam maleficus & peſtilens: cornutum etiam dicunt ipſum aſpidem, cenchrim item & ammoditem. Recenſet & volatilia inſecta vnicornia & bicornia, quale eſt illud quod ceruum volantem dicunt, quia cornua ſimiliter vt cerui ramoſa habet, quæ occulta quadam proprietate ſpaſmo mederi ex viris fide digniſſimis accepi, ſi tantùm manu retineatur. Vides igitur vocabulum hoc monoceros ſiue vnicornis commune eſſe multis animantibus, vt equis, bobus, aſinis, capris, belluis marinis, ſerpentibus, alijſque quibus

Tauri ſylueſtres.

Boues vnicornes.

Animalia vnicornia multa.

Ceruus volans.

C ſingulare cornu eſt, ſicut bicornis de bicornibus, tricornis de tricornibus dicitur. Quemadmodum verò in omni re illud quod in ſuo genere præſtantius eſt, generis nomen ſibi vendicat: ita etiam monocerotis ſiue vnicornis nomine propriè & ſigillatim apud authores intelligitur animal (quadrupes, vnico quidem & ſingulari cornu præditum, cæterùm præ cæteris pretioſiſſimo, etſi interim nonnulli authores melioris notæ æquiuocatione nominis decepti, facultates, quas huic monoceroti propriè dicto debebant, modò equo, modò aſino vnicorni, modò etiam rhinoceroti attribuerint. Quæ igitur deinceps dicentur, de vero & propriè dicto monocerote ſiue vnicorni intelligi volo. Poſſit interim hic moueri dubitatio, cur non & aſinus Indicus & equus vnicornis poſſint dici, haberique veri & genuini monocerotes, cùm nō ſolùm Philoſtratus, ſed & Aelianus, qui diligentiſſimum ſe & præ cæteris eximij iudicij ſcriptorem profitetur, illis, non monoceroti propriè dicto vires omnes adſcribant aduerſus venenum, morboſque deploratos & incurabiles, ideoque, Indiarum regulos ex illis ſibi conficere pocula, auroque certis ſpatijs, exornare & ex eis bibere ſolere. Huic quæſito dupliciter reſponderi poteſt: primò etſi hoc vocabulo monocerotis alia etiam indicentur animalia, vt oſtenſum eſt, non eſt propterea neceſſe, vt concedamus, omnia eiuſdem eſſe prærogatiuæ, ſed vnum eorum erit verus monoceros alij ſuppoſititij, quibus tamen ab igna-

Aſino Indico perperā vires cōtra venenum ſcribi.

D ris, aut negociatoribus eædem facultates perperam tribuuntur, id quod in multis etiam medicamentis euenit, & in quibuſdam etiam cornuum fruſtis, quæ pro vnicornu oſtenduntur, & magni admodum fiunt, cùm tamen cum vero & legitimo vnicornu nihil habeant commune, vt ſuo pòſt loco clariùs demonſtrabitur. Secundò reſponderi etiam poterit, non abhorrere à vero, diuerſas illas monocerotis ſpecies, ad vnā tantùm pertinere. Aelianus enim, alienis vtens verbis, facilè decipi potuit, & modò ſimilem equo, modò aſino, modò ceruo eum deſcribere, quod diuerſa animalia eſſe crederet: quemadmodū & nos ſynonima ſæpe fallunt, præſertim ea quę à ſimilitudine rerum imponuntur: verbi cauſa, cùm monoceros nobis Italis dicatur Liocorno vel etiam Lionfante nomine vt apparet à Leone detorto, nō defuere qui Leonis aliquod genus eſſe ſuſpicarentur. Quod autem Aelianus alijque monocerotem modò equi, modò aſini, modò cerui nomine potuerint intelligere, vel inde licet colligere, quòd & Ariſtotelis & aliorum teſtimonio conſtet, animal eſſe rariſſimum, & quod rariſſimè capitur: id quod illi quoque aſſeuerant, qui noſtro tempore Indiam perluſtrarunt. Quod ſi autem diuerſæ veri monocerotis darentur ſpecies, iam plurima

Monocerotes equi, aſini q. ijdem q. veri monocerotes.

ma

ma etiam darentur cornua, & eiſdem pleni eſſent principum theſauri. Vt igitur clarior euadat hæc noſtra oratio nunc illud affirmabimus, etſi vnicornis vna & ſingularis ſit tantum ſpecies, confuſionem facilè euitari poſſe authorum, qui aliàs equo, aliàs aſino, aliàs ceruo aſſimilarunt: cùm notum ſit, omne genus, obſcurum licet ſit, ex proprijs aliquando agnoſci differentijs: quas deinceps ex ſingulis qui de eo ſcripſerunt, colligemus, & ex ijs cæteriſque quæ de vnicorni prodita ſunt, definiemus, quid reuera ſit, vbi reperiatur, quæ denique facultates & prærogatiuæ ei aſcribantur. (Hæc ferè opinio Geſneri eſt, cuius nomen Baccius diſſimulat. Mihi, inquit ille, recitatis E

Geſneri de vnicornibus quadrupedibus opinio.

Plinij & Aeliani de monocerote verbis, omnino Plinius & Aelianus vnam eandemque beſtiam deſcripſiſſe videntur, ſed nec aliam Philes ſimia Aeliani. Quinetiam aſinum ſiue onagrum Indicum, ſi non idem, inter vnicornia tamen animalia iam deſcripto omnium proximum eſſe dixerim. Conueniunt ſanè præter cornu vtrique vnicum in media fronte, locus natalis India, equi magnitudo, vngulæ ſolidæ, celeritas, vita ſolitaria, robur inexpugnabile, & quod confirmata ætate nulli capiuntur. Colore tantùm differre videntur: cùm aſinus Indicus albus ſit reliquo corpore, ſed capite purpureo: monoceros fuluus, qui color etiam rhinoceroti à quibuſdam tribuitur, ſic & cornu color non idem: monoceroti enim ſimpliciter nigrum Plinius tribuit; aſino Indico Aelianus medium tantùm nigrum, inferius album, ſuperius puniceum: ſed forſitan omnes iſti colores in F corpore potiùs quàm in cornibus ſpectantur, caput purpureum, media corporis pars nigra, poſtrema alba. Philes quidem cornu totum nigrum eſſe ſcribit, excepto mucrone. Hæc Geſnerus. Plinius certè etſi ſeparatis locis de aſino Indico & monocerote agit, inuicem tamen meo iudicio vel non diſtinxit, vel ſuo ſe proprio gladio iugulat; nobis enim alicubi author eſt, ſolum aſinum indicum ex ſolipedis vnicornem eſſe, ſed verba eius recitabo: *Cornigero ferè biſulca: Solida vngula & bicorne nullum: Vnicorne aſinus tantùm Indicus; Vnicorne biſulcum, oryx. Talos aſinus Indicus vnus ſolipedum habet:* Et alibi rurſus: *Cornua ſolipedum nulli, excepto aſino Indico, qui vno armatus eſt cornu.*)

Aſinus Indicus ſolus vnicornis.

Tres igitur ex antiquis monocerotem deſcribunt, Philes, Aelianus, & Plinius, Philes plenam nobis dedit deſcriptionē: (quæ talis eſt ex traductione doctiſſimi Ioacchimi Camerari, archiatri Norimbergenſis reipub.)

Monoceros deſcribitur

Eſt vnicornis India fera cognita
Horrenda viſu, calcium quibus ferit
Armis timenda: ſed ore, ſi quem proruens
Momorderit, vix Paonis ſolers manus
Præſens leuarit vulneris periculum.
Hæc inſolenter verticis motans iubam, G
Longumque noxiumque cornu porrigit:
Quod frontis enatum ſub ipſo ſubere
Non eſt cauum, nec more cornuum leue,
Nec compari vndiquaque conſtat germine,
Limaque ferri viſitur mordacius,
Gyris in orbem conuolutum ſugibus.

Hæc itaque breuis ipſius animantis, eiuſdemque cornu eſt deſcriptio, cum qua alij quoque conueniunt, at potiſſimum Aelianus (quid mirum, cùm omnia ſua ex Aeliano Philes tranſcribat, vnde etiam ſimia Aeliani paſſim nuncupatur) qui lib. 16. cap. 20. pulchram de eo hanc tradit hiſtoriam, quam cùm ad noſtrum omnino faciat propoſitum, integram hic recenſere non fuerit incongruum.

Monoceros vbi habitet

Montes (inquit) *eſſe dicunt in intimis regionibus Indiæ aſperrimos & feris refertos; vbi quæ apud eos beſtiæ domeſticæ ſunt, feras eſſe aiunt, vt oues, capras, canes, boues & per ſe & ſua ſponte errare, ab omni cura paſtoritia exolutas. Earum quidem ferarum innumerabilitatem, infinitatemque & hiſtorici & Indorum* H *ſapientes teſtantur: inter quos Brachmanes etiam numerandi, qui hoc idem ſentiunt. In ijs monocerotem, quem vocant Cartazonon numerant, eumq́ magnitudine ad confirmatæ ætatis equum accedere dicunt iubaq́ præditum & pilis fuluis eſſe: pedum bonitate, & totius corporis celeritate excellere, atq́ ſimiliter vt elephantes pedibus inarticulatis eſſe, apri caudam habere, inter ſupercilia cornu vno, eodemq́ nigro, non læui quidem, ſed verſuras quaſdam naturales habente, atque in acutiſſimum mucronem deſinente ornatum exſiſtere, omniumque maximè animalium abſonam vocem & contentam emittere, & ad alias quidem beſtias ad ſe accedentes manſueſcere, cum verò gregalibus ſuis pugnare; neque modò mares inter ſe naturali quadam contentione diſsidere, ſed contra etiam fœminas certare, pugnamque vſque ad mortem victi ingraueſcere: nam & reliqui corporis maximo robore præditus eſt, & cornu imprimis inexpugnabili armatur: deſertiſſimas regiones perſequitur, ſimul & ſolitarius errat. Coitus tempore ad fœminam manſuetè manſueſcit & pariter paſcuntur. Cùm hoc tempus tranſierit, & ventrem ferre fœmina cœperit, rurſus efferatur, & ſolus vagatur. Præſiorum regi illius pullos etiamnum teneros aiunt deportari eoſdemque feſtis & panegyricis diebus ad pugnam*

A *committi, adrebur oſtendendum. Nam integra ætatis & perfectæ nullum vnquam quiſquam meminit captum fuiſſe.* Hæc itaque omnia Aelianus, cui aſtipulatur Plinius, & maiorem adhuc lucem addit lib. 8. cap. 21. Cùm enim de admirandis Indiæ rebus, & de rhinocerote, deque boue alijſque Indicis animalibus vnicornibus & de axe præterea, cuius corium Libero patri erat ſacrum, dixiſſet, ſubiungit: *Orſei Indi venantur aſperrimam feram monocerotem, reliquo corpore equo ſimilem, capite ceruo, pedibus elephanto, cauda apro, mugitu graui, vno cornu nigro media fronte cubitorum duum eminente. Hanc feram viuam negant capi.* Quo loco per Orſeos meo iudicio intelligit Nyſæos, quorum oppidum pleroſque Indiæ aſcribere ait lib. 6. cap. 21. montemque Merum, Libero patri ſacrum, vnde origo fabulæ (inquit) Iouis ſemine editum. Conijcio id autem ex antiquiſſimo quodam numo, quem videre mihi contigit apud Pyrrhum Ligorium antiquitatum ſtudioſiſſimum ſimul ac peritiſſimum, duciſque Ferrarienſis antiquarium, in quo monoceros ſiue vnicornis exprimitur, tali planè qualem iam diximus, figura, cornu cantharo Bacchi inſerens, cum inſcriptione, ΝΥΣΣΕΩΝ. Quo ſymbolo ſignificabant ſe Bacchum colere, gloriatique tam pretioſi rarique animantis venatione: fueritque fortaſſis Alexandri Magni numus: Græca enim inſcriptio eſt, iſque ſolus Indiam ſuperauit. Superato enim Dario Perſarum Rege, toti Orienti fuit

Orſei Indi qui.

Alexander Magnus Indiam vicit.

B terrori, & ad Herculis vſque columnas, quæ vltra Gangem ſunt ad Nyſſam oppidum peruenit, ibique Herculi & Baccho ſolenniter litauit. Cùm verò poſt debellatos populos, victoriarum ſuarum trophæa, arcus, altariaque & pyramides erigeret, qualia apud Ptolomæum legimus in montibus Riphæis fuiſſe, ad mare item Caſpium, & apud Sogdianos, & in India ad ripam Hipaſis, Solinus & noſtri temporis ſcriptores, aras Alexandri nominarunt: ita quoque veriſimile eſt, ad maiorem victoriarum ſuarum laudem famamque, nummum illum, percuſſiſſe. Vtcumque autem eſt, numus ipſe figuram monocerotis ſolumque natale verè & pulcherrimè expreſſit. Cæterùm ne iſthæc iudicia memoriæque deſtituantur teſtimonio, vtque nonnullæ quæ apud authores occurrunt, controuerſiæ decidantur: iam deſcendemus ad magis modernos, & ad eos qui oculati teſtes de monocerote ſcribunt. Aeneas Syluius Piccolominus, qui poſtmodum fuit Pius ſecundus Pontifex Maximus, libro de Aſia cap. 10. tradit authoritate cuiuſdam Nicolai Veneti, in extremis Aſiæ partibus in quadam prouincia nomine Macino inter montes Indiæ, & Cataium, vbi vulgò creditur habitaſſe Sericos reperiri animal capite porci, cauda bouis, ſingulari in fronte cornu, colore magnitudineque elephantis, cum quo naturaliter diſſideat, cornuque ibi haberi in maximo pretio aduerſus venenum. Idem teſtatur M. Paulus Venetus, qui longo tempore Magno

Teſtimonia recentiorum de vnicornu.

C Chami Tartarorum Imperatori inſeruiunt, cùm ſibi iter faciendum eſſet longiſſimum per Indiam anno circiter M. CCC. quamobrem vulgò magni fiunt eius ſcripta, inter cætera memoria digna narrat in regno Baſman, cuius incolæ omnino barbaræ ſunt, reperiri vnicornes, eſſe autem paullò minores elephantis, pilis bubali, pedibus elephanti, capite apri, tanti ponderis, vt id ſemper habeat relinatum, more porcorum in cæno morari gaudere: In media fronte cornu geſtare vnum, craſſum & nigrum linguam habere ſpinoſam, eaque lædere homines & animalia: Vt verò modò dicam quod ſentio, non auſim affirmare, etſi alioqui ſcriptores fide dignos exiſtimem, num hoc animal ab ipſis deſcriptum, reuera ſit verus ac genuinus monoceros: recedunt enim à deſcriptione quam iam ante prò vera accepimus. Nihil enim habet ſimilitudinis vel cum equo vel cum ceruo, ſed eſt potius animal inuſitæ magnitudinis, neque agilis eſt & velox, ſed piger potius & porcorum more volutabro & cœno gaudet: quæ monocerotis naturæ aduerſantur: differt & cornu colore, quod nimirum nigrum eſſe aiunt: quamobrem cùm & aſini ibi dentur, vaccæ item & tauri capræque vnicornes, hanc quoque vnicornem ſui generis eſſe, nec à ratione alienum eſſe exiſtimo, in toto Oriente à monocerote propriè & per excellentiam dicto cæteras eas animantes ſimiliter vnicornes, accepto nomine indigitare, quoslibetque ſuam veram eſſe ſibi perſuadere.

An recentiorum monocerotes ſint veri.

D Quantum verò ad Monocerotem Pauli Veneti, nemo puto vitio mihi verterit, ſi rhinocerotem eſſe iudicauero, non malè enim congruunt, quas ei aſcribit, notæ, magnitudo videlicet ad elephantum accedens, deformitas, pigritia, & caput porci, quibus ferè notis rhinocerotem antea delineauimus. Inter eos verò qui noſtra ætate de monocerote agunt, Aloyſius Cadamuſtus nauigationis ſuæ capite quinquageſimo ſcribit, in quadam noui orbis parte reperiri vnicornes, capique viuos; cæterùm cum de forma eorum nihil addat, nullumque de eis ferat iudicium, deſcriptionem mutuabimur à Ludouico Berthema Hiſpano, qui deſcribens iter ſuum, quod fecit per Aethiopiam, & mare Erythræum, animal hoc exactè deſcribit, omneſq; quas ſuo monocerotí veteres, notas tribuit. Mecha (inquit) quæ ciuitas eſt Arabiæ, portuque per totum Orientem nobilis, ſepta habet ſiue clauſtra regia, in quibus vnicornes gemini aſſeruantur, quos miraculi loco oſtentant populo, nec ab re; res eſt miratu digniſſima. Sunt autem eiuſmodi. Alterum eorum quem conſtat natu maiorem eſſe, pullo equino triginta menſes nato haud abſimilem crediderim. Prominet in fronte cornu vnicum, longitudine trium cubitorum. Longè natu minor eſt alter, vt-

Monoceros Pauli Veneti qui.

Monocerotes à Berthema viſi.

pote

pote aniculus ac equino pullo ſimillimus: eius cornu quaterni palmi (quatuor palmorum, dodrantes intelligo) longitudinem haud excedit. Coloris eſt id animal equi muſtelini, caput cerui inſtar: collo non oblongo, rariſſimæque iubæ, ab altera parte ſolùm dependentis. Tibias habet tenues, eaſdemque graciles admodum, hinnuli modo: Vngulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes fermè referentes. Tibiarum poſteriorum pars exterior villoſa eſt, pilique plurimi. Sanè id animal ferum videtur; verùm ferociam neſcio qua comitate condiuit. Eos vnicornes quiſpiam Sultano Mechæ dono dedit. Aduecti ſunt ex Aethiopia ab Aethiopum rege, vt eo munere neceſſitudinem cum Sultano Mechæ præfecto coniunctiſſimè iniret. Hactenus ille, exactiſſimè quidem animal ipſum deſcribens, eget tamen declaratione; binæ ternæue enim notæ cum Plinio & Aeliano non conueniunt. Præterit in primis colorem ipſius cornu, læueque ne ſit, an aſperum, an item anfractuoſum & ſpiris conuolutum, vel non. Plerumque autem euenire ſolet, vt nonnulla vel propter ſcribentis incuriam, vel propter rerum, quæ deſcribuntur, imperitiam, ferè prætereantur, quæ omnino annotaſſe oportuiſſet. Quod autem ad verſuras illas ſpiraſque attinet, monendus eſt lector, ne ſimul etiam cauitates, vt in columnis quibuſdam videmus, neceſſariò requiri exiſtimet: Sufficit enim vt veſtigia tantùm earum appareant, qualia in genuinis cornibus conſpiciuntur, ab imo ad ſummum vſque cornu ſimul cum ſpiris verſuriſue ambientia. F

Verſuræ ſiue conuolutiones vt in vnicornu intelligendæ.

Minus verò ei condonandum eſt, quòd colorem cornu non expreſſit, præcipuè cum Philes & Plinius id nigrum eſſe dixerint. Atque hic rurſus lectorem moneo, nigrum colorem non intelligi, qualem in cornu rhinocerotis & bubali cernimus, cæterùm reſpectu ipſius ſubſtantiæ, quæ tota candicat, intelligi itaque fuſcum, qualis conſpicitur in cornu cerui, etſi etiam vſu & temporis diuturnitate natiuus ille ſplendor exterior perdatur, & in caſtaneum ferè abeat, vt minus mirari debeat, ſi Solinus, alijque purpureum id eſſe dixerint.

Color niger vnicornu vt intelligendus.

Differt præterea à cæteris in vngularum deſcriptione: nam bifidas eſſe profitetur more caprarum, cum Plinius & Aelianus integras eſſe dicant, ſimileſque elephantinis. Sed & in hoc tueri poteſt, dicendo aſſimilationes dari pro exemplis, non autem quòd totæ tales ſint: quin minor adhuc proportio exiſtit, ſi dixerimus pedes habere omnino elephantinis ſimiles, ſi animal ipſum equum magnitudine non ſuperet. Et licet etiam pedes elephantorum calloſi ſint & rotundi, videntur tamen vngulas habere nonnihil diuiſas, eaque in re à ſolipedis differt, eamque differentiam annotare voluit Barthema cum æquiore proportione, dum caprinis eis aſſimilaret vngulis.

Elephantorũ vngulæ.

Sed cur nos circa has differentias exercemus? Ecquæ datur alicuius rei, ſiue ea ex foſſilibus ſit, aut plantis, aut animalibus, deſcriptio, quæ non apud diuerſos qui eam deſcribunt, variat? Ecquis item ille eſt qui non aliquando decipitur & in ijs maximè, quæ nunquam vidit? G Nunquam autem antiquis viſum fuiſſe vnicornem (qui de eo ſcripſerunt) ſed ex aliorum narratione ſcribere, pro indubitato mihi perſuadeo. Vnde natum eſt, quod quæ de hoc animali prædicantur fabuloſa ferè habeantur, & à nobis propter narrationis diuerſitatem, difficillimè inuicem concilientur, quare ſummo iſthæc cum iudicio à lectore examinanda erunt.

Antiqui vnicornu non viderunt.

Si enim dixerimus ea propter aliquid fabuloſum eſſe, quia diuerſimodè de eo ab authoribus ſcribitur, omnes etiam hiſtorias, etſi verò alioqui veriores, falſas etiam eſſe concedendum foret, quandoquidem & in earum enarratione non ſemel variant hiſtorici. Sufficit enim, vt quæ dicuntur, conueniant in ijs, quæ ſunt maioris momenti, magiſque eſſentialia. (Iulius Scaliger quoque Vartomani incuriam tacitè modeſteque tangit exercitatione CCV. Cardanum exagitans, qui imprudenter rhinocerotem cum monocerote confuderat. Nequeo tibi, Cardane, (inquit) opitulari, qui monocerote ſub rhinocerotis nomine pinxiſti, quum duæ ſint belluæ longè diuerſiſſimæ. Rhinocerotis eius picturam vidimus, cuius cadauer eiectum eſt in Tyrrhenum littus. Capite ſuillo, tergore munitus ſcutulato. Cornu gemino, altero puſillo in fronte, altero in nare robuſtiſſimo, quo audaciſſimè, pugnat, ac vincit elephantum Vt iam deſignat nugari Grammatici de gemino cornu apud Martialem.

Scaligeri de monocerote ſententia.

Monocerotis autem figuram ex Vartomani facetiſſima narratione huc ſcribemus. H Vnicornibus equi magnitudo; Crura, pedes, caput, cerui, pili color balius. Equi iuba, rarior, breuior. Coxæ villoſæ. Cornu vnum integrum Niceæ vidimus: alia alibi: ſubfuluum vnum, vnum ſubluteum, accedens maximè ad buxeum; vnum ſubpuniceum. Etiam habemus fruſtum candidum. Negat Vartomanus ferocem eſſe: contrà quàm ab alijs vulgò acceperamus. Tametſi cæteram quoque hiſtoriam animaduertas à multorum narrationibus diſcrepantem. Sed Vartomano, viro optimo, qui ſeſe duos vidiſſe ſcribit, habenda fides eſt.

Vnicornu color varius.

Quidam recentiorum, qui alienis operis ſuas interpolant merces, orygem atque monocerotem eundem eſſe arbitrati ſunt. Credo quod legerent, ὄρυγα μονοκέρωτα. Cæterùm hoc eius epitheton eſt. At huic noſtro, de quo agimus, nomen proprium. An ſit aſinus Indicus, in Ariſtotelis commentarijs eſt à nobis explicatum. Iidem maiore cum flagitio cum Gazella orygem confudere.) Etſi igitur qui de pretioſiſſimo hocce cornu ſcripſere, non omnino inuicem conſentiant, nihilominus meo iudicio nunquam tanta eius extitit notitia, quam hoc noſtro tempore, quo videlicet diligenti

De genuinis & veris vnicornibus Principum.

multorum

A multorum nauigatione in Indiam multarum etiam aliarum rerum cognitio detecta eſt. Vixque
videas in hac noſtra Italia principem, vt alios taceam, qui non vel integrum, vel truncum ſaluum
poſſideat. Nec dubitandum quoque, quin iam breui & ipſum animal, etſi in locis degat deſertis
& inuijs, ſimus cognoſcituri: ideoque pro vero aſſeremus reuera iſtiuſmodi cornu haberi apud
nos poſſe, ſi conſideremus tot pretioſiſſima cornua, quæ nunc in principium theſauris aſſeruantur;
de quibus tamen ex allatis antea diſtinctionibus ferendum eſt iudicium, præcipuè de fragmentis,
necnon & de integris, quorum naturalis immutata forma eſt. Illud itaque in primis quod in tem-
plo D. Dionyſij Pariſijs oſtenditur, planè genuinum eſt, & omnibus notis, quæ ab Aeliano, Pli- *Vnicornu*
nio & Ludouico Barthema recitantur, adamuſſim reſpondet. Aſperum enim eſt, vergit in nigre- *Pariſienſe*
dinem more ceruini, (alij album eſſe dicunt,) longum eſt quinque aut ſex vlnas, rectum, verſu- *genuinum.*
ris ſpiriſue ad ſummum vſque conuolutum. Similia ei ſunt quæ oſtenduntur Metis & Argentinæ
in Germania, item quod apud Polonorum Regem eſt, craſſitudine inſigni. Argentinenſe qui-
dam Germanus, qui id ſe manibus ſuis contractaſſe aſſerit, hominis tradit eſſe altitudine, craſſitie
quanta manu vna circundari queat, ſolidum, abſque vlla rima, ſi exiguas illas ſtrias excipias, quæ
magnam ei vndique venuſtatem conciliant, tanti ponderis, vt mireris, quomodo ab ipſo animali
B ferri queat, odoris omnis expers, colore eboris, quod vetuſtate iam ad flauum declinauit. Quæ
ſi ita ſe habeant, ne tantillum dubito, quin & hoc ſit genuinum & omni ex parte verum vnicornu,
& ad hoc cætera eſſe cõferenda & examinãda. Illa verò quæ ſunt Venetijs in theſauro diui Marci,
etſi ſuperioribus aliàs non ſint abſimilia, olim tamen læuigara ſunt, detractaque eſt exterior illa,
quæ ab Aeliano alijſque memoratur, cuticula, vt ſi dicam, aſpera cum ſuis ſpiris. Scribunt qui-
dam Germani circa annum ſalutis 1520. in margine Arulæ fluminis Heluetiæ iuxta Brugam op-
pidum, repertum fuiſſe cornu, idque monocerotis eſſe ab illis creditum; quod ſanè mihi minimè *Vnicornu*
videtur; nam vt notas illas taceamus, quas à vero cornu differentes habet, album enim eſſe inquiũt, *in Arula*
ſed in ſuperficie ſubflauum, duos longum cubitos, nulliſque ſpirarum verſuris, odoratum cum *fluuio reper-*
aliàs, tum accenſum inſtar moſchi ferè, cùm natiuum cornu odoris ſaporiſque ſit expers: niſi dica- *tum.*
mus & hoc cornu ita mangonizatum aliquando fuiſſe. Cæterùm imaginari omnino non poſſum,
qui fieri potuerit, vt res tam pretioſa eo in flumine reperiretur, cum Indiam id animal mittere cer-
to certius ſit, à qua plurimis cælis Heluetia diſtat. Si in littore marino id fuiſſet inuentum, iudica-
re non erubeſcerem, marinæ cuiuſdam feræ eſſe. Minus etiam affirmauerim, quod tradit Alber-
tus Magnus, vidiſſe ſe vnicornu craſſitudine ſeſquidodrantis, longitudine verò decem pedum, ſi-
C ne ſpiris, cætera ceruino ſimile. Tantæ enim longitudinis & craſſitiei cornu: caputque quod id
ferre debet, ad animal pertinere videbuntur, quod magnæ molis nauem aliquam adæquet, tan- *Vnicornu*
tum abeſt; vt elephanti aſſimilari poſſit, tantoque minus equo aut ceruo, quorum ferè magnitu- *ab Alberto*
do vero monocerori tribuitur. Crediderim itaque illud cornu monſtri potius cuiuſdam marini *memoratũ*
fuiſſe, qualibus Oceanus ille Germanicus abundare ſolet, qualia etiam nonnunquam in noſtris *non eſſe ge-*
maribus, etſi multò minoribus apparent: authoremque habeo Paulum Diaconum tempore D. *nuinum.*
Gregorij Papæ per Tyberim qui cuncta inundabat, balænam immenſæ molis per totam vrbem *Balæna in*
trepidante populo enataſſe, tandemque extinctam ſpectaculo omnibus fuiſſe, cuius hodieque co- *Tybere Ro-*
ſta in Eccleſia B. Virginis, cui à populo nomen eſt, cuius ſummæ eſt admirationi, longa pedes *mæ viſa.*
decem, craſſa quantum longitudo requirit. Ex iſtiuſmodi itaque oſſibus diuerſa à fraudulentis lu-
crique auidis hominibus confici veriſimile eſt, & nonnunquam etiam quædam ad cornuum ſimili- *Vnicornu*
tudinem, quæ poſtmodum ab ignaro vulgo pro vnicornibus accipiuntur: Poculumque illud quod *ſuppoſiti-*
ſuperioribus diebus Magno Hetruriæ Duci Coſmo donabat D. Aluarius Mendecius Luſitanus, ac- *tium.*
ceptum à Narſingæ rege, non eſt meo iudicio (dictum hoc eſto cum bona illorum venia,) ex cornu
monocerotis, neque is quoque id auſus fuit affirmare, ſed potiùs ex eorum animalium cornu, quæ
D modò ex Paulo Veneto deſcribebamus, & in Baſma & Macino Tartariæ regionibus reperiri dixi-
mus, magnitudine ferè elephantis, nigra & immunda, cornu in media fronte nigro, quo ibi tan-
quam vero ac genuino vnicornu vtuntur (vt aiunt) aduerſus venena. Poculi enim illius diame-
trum erat quantum vix vtraque manus ambire poſſet: color illi liuidus, plumbeuſue & obſcurus:
maculam habebat in fundo atram, erat læue, minuſque quàm alia cornua denſum: ſpurium
autem eſſe didici manifeſtiſſimè, cùm id cum veri & genuini, conferrem trunco, cuius videndi co- *Vnicornu*
piam faciebat idem Sereniſſimus Dux. Cur modò hunc truncum genuini vnicornu eſſe mihi per- *genuini trũ-*
ſuaderem, impellebant notæ, quas omnes habebat cum ijs communes, quæ à Solino & Aeliano *cus vbi.*
enumerantur. Erat enim ſubſtantia denſa & ſolida, vniforme, album, quibuſdam ſpiris conuo-
lutum ab imo ad ſummum, vt videbatur vſque, craſſitudine mali Aurantij, vt ex medio ipſo cor-
nu exemptum eſſe ſit ſuſpicandum, quare & exiguam quoque habet cauitatem, qualem in omni
genuino vnicornu eſſe iudico. Vidi & alium truncum in Vaticano inter alia quæ ibi aſſeruantur,
rariora: nec non & alium apud Eminentiſs. Cardin. Tridentinum. Vterque craſſiuſculus eſt, hu-

bali fermè inſtar, foris rudis, colore pallido, ſtriatur, ſubſtantia denſa & æquali. Sunt enim cornu ipſius exordia. Hiſce denique reſpondet pretioſiſſimum illud poculum Eminentiſs. & Reuerendiſs. Card. Alexandrini donatum à Luſitaniæ rege, quod vel ex ſolo intuitu ingenuitatem præ ſe fert, confectumque apparet ex cornu ſplendidiſſimo & adinſtar eboris læui: colore eſt ex albo palleſcens, largum, quantum bini anteriores digiti vtriuſque manus circumdare poſſunt. E
Audio & alia celebrari partim fruſta, partim & integra, atque præ cæteris illud quod in ditiſſimo Sereniſs. Mantuæ Ducis ſpecu aſſeruatur: (Huius, ſicuti & quod in theſauro Regis Poloniæ conſeruatur, iconem dabo in fine capitis.) Aliumque truncum Florentiæ apud Robertum Ricium, quæ tamen breuitatis cauſa indeſcripta relinquo: & ſuffecerit dixiſſe, omnia quæ reperiuntur genuina ſuperioribus eſſe aſſimillima; licueritq; ex hactenus dictis affirmare, quale animal ſit monoceros & quæ eius ſit natura, eiuſque cornu, & ex diſtinctionibus allatis iudicari poterit, quæ genuina & principibus digna, quæque fictitia ſint habenda. Nunc ergo de viribus & ſingularibus eorum proprietatibus dicetur deinceps in tertia operis parte.

TERTIA PARS.

De facultatibus vnicornis.

Cur quandoq; falſa à bonis authoribus referantur.

Supereſt modò vt dicamus de facultatibus & occultis vnicornu proprietatibus: de quibus multa referuntur, partim vera & principijs innixa naturalibus, partim etiam falſa & fabuloſa, ita tamen ipſi immixta hiſtoriæ, vt etiamſi omnes excedant fidei limites, non ſolùm ceu vera paſſim habeantur, ſed etiam velut maxima quædam arcana, quemadmodum etiam in alijs rebus, quibus in medicina vtimur, euenire non ſemel aſſolet. F
Nam cùm prius diuerſis experimentis colligerentur rerum virtutes ac facultates à vulgo maxima ex parte, veriſque vt fit, vbi minus valet iudicium, falſa affingerentur, coacti fuere viri docti etiam nonnulla ex ijs inuicem permixta memoriæ prodere, lectoriſque iudicio ſubmittere. Quo modo nimirum legimus, helleborum ingenium acuere, amentes ſanare, ſenes ad iuuentutem reducere, lapidem lazuli & Armenum ſenectutem remorari vitamque facere beatam: ſcillam pro foribus ſuſpenſam maleficia arcere, lapidem bezoarticum, dummodo attingatur, omne genus veneni pellere, alijſque pretioſis lapillis nihil non admirandum promitti, ſi a nobis tantùm ferantur, fortunatos ſcilicet nos reddere, benignos, apud alios gratioſos, diuites, victoriarum compotes, & quod adhuc amplius eſt, præſtare ne ab alijs redeamur: ſiue vt vulgus loquitur, inuiſibiles nos efficere: ſimiliaque alia de ijs promittuntur, vt apud Plinium & Solinum non ſemel eſt legere, & aliquoties etiam apud Dioſcoridem: adeo vt Galenus, qui poſt vixit, ſcripturus de ſimplicium medicamentorum facultatibus, coactus fuerit, in multos animaduertere.

Virtutes ſuperſtitioſæ.

Alios enim prolixitatis arguit, alios quod veris falſa permiſcuerint, & inter cæteros in Pamphilum præcipuè fuit inuectus, quod inter facultates plantarum, incantamenta, veneficiaque & ſimiles aniles ſuperſtitiones alias immiſcuiſſet, quibus poſtmodum ignarum, iudicioque carens vulgus fidem præſtat, & tanquam miracula quædam recenſet, vt interim taceam, à quibuſdam in malam partem vſurpari. G
Et quamuis Dioſcoridem laudaret, quòd præ cæteris veriora ſcriberet, in eo tamen quædam quoque cenſura indigere aduertit: nec deſunt etiam noſtro æuo viri iudicio præpollentes, qui in omnibus medicamentis cùm ſimplicibus, tùm compoſitis facultates examine diligenti indigere contendunt: Multa enim vtentes decipiunt, vnde poſtmodum cæteris nulla fides adhibetur.

Galenus quid in Dioſcoridem animaduerterit.

Cùm itaque de omnibus medicamentis ſemper aliquid ſuperſtitioſè ſit ſcriptum dictumque; quid mirum ſi idem noſtro vnicornu euenerit, quod huculque præter vulgus & tempus quo paulatim tenebris inuoluuntur omnia, etiamſi aliàs luce clariora, alium cenſorem non habuit. De hoc autem præ cæteris fabuloſa, figmentaque tradi potuere, quandoquidem rarum ſemper fuit & in ſummo pretio, & ab omnibus expetitum ac deſideratum: iſtiuſmodi enim pretioſis rebus, vt carius vendantur, nonnulla plerumque admiratione digna affingi ſolent. Declaraturi igitur rei ipſius veritatem, omnes ſimul facultates examinabimus, maniſeſtiſſimaſque quaſdam diſtinctiones afferemus, quibus veræ proprietates iſtiuſmodi, quo de agitur cornu aperientur, & quomodò tot eius encomia & prærogatiuæ, H
admirandæque vires ſint interpretandæ, enucleabimus.

Pulcro facultatum in omnibus rebus.

Nulli itaque dubium eſt, quin operationes facultateſque omnium rerum nitantur, orianturque à ſua forma, cuius ſedes, vt ita dicamus, in medio eſt ſiue centro earum, & ab illa etiam differentiæ formales dimanent, illius videlicet miniſtræ quodammodo, etſi interim aliæ alijs ſint interiores, centroque propinquiores, & quædam etiam ad qualitates elementorum, & ad accidentia exteriora vſque ſe extendant, adeò vt omnium operationum, quæ dantur in quacunque re, aliæ vtpote nobiliores & ſecretiores, immediatè dependeant ab ipſa forma tanquam primo agente & regina omnium operationum, aliæ ab eius differentijs, quæ eò ſunt quoque nobiliores, quò principio ſuo ſunt viciniores: aliæ denique dimanant à qualitatibus elementorum, ſuntque manifeſtæ, vt calidum, humidum, frigidum & ſiccum, quas in omnibus miſtis eſt inuenire.

De quibus facultatibus tutò iudicare liceat.

De hiſce autem facultatibus, quæ à qualitatibus elementorum proueniunt immediatè, tutò iudicium ferri poteſt: ingenio enim doctrinaque eas noſtra aſſequi poſſumus, quia ſenſibus noſtris manifeſtæ ſunt. Omne enim calidum aptum eſſe

conſtat

A conſtat calfacere, frigidum refrigerare, ſiccum ſiccare, humidum humectare; & per conſequens, prout quatuor iſtæ qualitates inuicem miſcentur, operari ſecundum diuerſa, quæ inde oriuntur, temperamenta: Sed cum intellectus noſter ſcrutatur eas, quæ dependent à differentijs internis, non paucis obtuitur difficultatibus: quo enim magis recedunt a ſenſibus noſtris, qui velut manu intellectum ducunt ad ſcientias, propiuſque contrà ad principia formarum accedunt, & nobis operationes & cauſæ earum redduntur obſcuriores, adeò vt illæ quæ immediatè ab interna forma dimanant, planè nobis ſint incognitæ, vt inde occultarum facultatum nomenclaturam ſibi vendicarint, nec alia nobis ratione innoteſcant, quàm quatenus nos ad eas ducit experientia. Nullam ſiquidem rationem dari nouimus, verbi gratia, cur magnes trahat ferrum, niſi quia talis ei ineſt natura, facultaſque formalis & intrinſeca. Sicuti modò in manifeſtis qualitatibus, vtpote ſenſibus expoſitis, nemo decipitur, ita contrà ab occultis huiuſmodi proprietatibus omnes ferè dimanant ſuperſtitiones ac figmenta. Cuiuſcumque enim rei facultatem, dummodo non excedant limites ipſorum ſenſuum, vel quilibet experimenti adiumento, cauſam inueſtigare poteſt, videlicet calidane ſit, an frigida, humida, an ſicca, ſed perſcrutando vlterius, iam intellectus ſuo paulatim deſtituitur duce, illiuſque more qui per tenebras tactu viam

Virtutes & proprietates occultæ.

B ſibi parat, neceſſariò cogitur vti coniecturis, vt eas aſſequatur: quibus modò ſi viri vtantur eruditi, iudicioque vigentes, nonnunquam ad intimas vſque rerum notitias penetrant: ſed quia longè maior copia eſt, qui ob iudicij ſui imbecillitatem varij figmentis veritatem obnubilant, fit vt in immenſas confuſiones incidamus, adeò vt etiam docti, magnique iudicij viri, multis fabuloſis ſæpe fidem adhibere cogantur, (quia alijs occultis proprietatibus ita immixta ſunt, vt diſtingui inuicem nequeant,) vel ſimul omnes inficiari: id quod in hoc noſtro euenit vnicornu, de quo nimium variæ ac diuerſæ enumerantur virtutes, partim inter occultas referendæ proprietates, partim planè manifeſtæ, partim item morales, partim denique omnino ſuperſtitioſæ: quas omnes inuicem diſcernere nouiſſe plurimum refert. Oſtendimus itaque primùm, vnde euenerit, cur tot tantaque de huius cornu viribus prædicentur, mox facultates veras rationibus corroborabimus, & tandem alias etiam enarrabimus, quæ veræne ſint an falſæ, nec affirmabimus, nec inueſtigabimus, ſed qualiter ab alijs referuntur, quodammodo repetemus. Proprietates igitur vnicornu ſingulares & præ cæteris excellentes eſſe, inde in primis conſtat, quòd a mundi ipſius penè exordio Chaldæi & mox Hebræi eius mentionem fecerint, vetuſtiſſimas inde allegorias deſumentes: inter quas tria reperio præcipua ſignificata, fortitudinem,

Coniectura virorum doctorum quid poſſit.

Moralia de vnicornu.

C æquitatem & exaltationem. Omnes autem quas ex ſacris literis recitabimus authoritates, fortitudinis & ferocitatis huius animantis ſymbola quædam indicat, nominatim ex Pſalmiſt. 21. Vbi dicitur, *Salua me Domine ab ore Leonis, & à cornibus vnicornium humilitatem meam:* Et Eſaiæ 34. Vbi loquitur de ira Dei aduerſos Idumeos & Aſſyrios populi ſui perſequutores: *Vnicornes cum eis & tauri cum potentibus.* Et Iob 39. indicantis animal eſſe indomitum & ferociens: *Nunquid volet rhinoceros ſeruire tibi, aut morabitur ad gregem tuum, aut alligabis rhinocerota ad arandum?* Aequitatem, & integritatem indicabant Moſes, vigeſimo octauo, Deuteronom. cùm tribu benediceret, iam iam interituro. *Sicut primogenitus tauri pulchritudo eius, & quaſi cornua monocerotis cornua eius.* Exaltatio autem & prærogatiua ſignificatur Pſalmiſt. nonageſimo primo. *Exaltabitur ſicut cornu vnicornis cornu meum:* Et vigeſima octaua. *Dilectus Dominus quemadmodum filius vnicornis.* Et ſeptuageſimo ſeptimo. *Aedificauit ſicut vnicornium ſanctuarium ſuum in terra.* Iuxta huiuſmodi ſignificata intelliguntur etiam nonnulla emblemata ſymbolaque, quæ & ipſa ſingularem aliquam proprietatem vnicornis indicant: inter quæ illud præcipuum ſimul & antiquiſſimum, quo ipſum animal in gremio virginis

Fortitudinis typus.

Aequitatis. Integritatis.

Exaltationis.

Emblemata.

D alicuius depingitur & continentiæ caſtitatiſque typus habetur. Etenim teſte Plinio viuum nequit capi, & vt alij referunt, niſi virginis alicuius auxilio capitur, cui naturæ quodam ductu ſeſe ſubmittens, in gremium eius ſeſe dimittit, moxque ibi quieſcens domitanſque à venatoribus capitur. Author eſt huius hiſtoriæ Albertus Magnus, ex Iſidoro ni fallor, qui libro duodecimo Etymol. cap. vndecimo tradit talem vnicornis naturam eſſe à multis pro iurato affirmari, receptaque haud alio modo capi, domarique dum tenera adhuc eſt ætas. Veruntamen talis omnino iſtiuſmodi de caſtitate eius allegoria eſt, & hiſtoria ipſa à vero abhorret, naturæque ipſiuſmet animantis aduerſatur. Nam vt Aelianus teſtatur, fæmellas ſuas odit, & niſi coitus tempore manſuetè ad eas accedit & gregalis fit; & mox rurſus, cùm venerem illæ ferre cœperint, efferatur, & ſolitarius obuagatur per deſerta, & inuia hominibus loca. Rectiùs itaque & ſignificantius iſtiuſmodi emblema ſignificabitur vis amoris, nam quemadmodum hæc fera ſua natura aſperrima, & à fæminarum conſortio abhorrens ſinit ſe tandem ab illo vinci ac domari, ſic multò minus nos reſiſtere ei poſſe, qui & deorum ſuperbiam depreſſit, & Herculis in primus ferociam leniuit, rigiditatem demulſit Xenocratis,

De caſtitate falſa dicti.

Vis amoris typus.

Numiſma Niſæorum quid indicet. & ſapientiam contaminauit Salomonis : Numiſma etiam Niſæorum , cuius ſuprà quoque E
meminimus, pulcherrimi emblematis ſignificationem babet . In eo vnicornis qualis à Plinio de-
ſcribitur, inclinans caput, cornu in cantharum Liberi patris inſerit : inſcriptum ei NIΣEΩN.
Indicant namque gloriati ſe iſtiuſmodi feram, quæ toto terrarum orbe ob cornu ſui contra vene-
na præſtantiam celebratur , ſolos poſſidere , ſuæque regionis proprium eſſe , & fortaſſis Bacchum
Symbola cũ pictura vnicornis. deum eorum tutelarem vinum eo conſacraſſe. Vt autem ad noſtra tempora deſcendamus, ali-
quot Pontifices nominatim Clemens VII. & Paulus III. vnicornem vſurparunt in ſuis ſymbo-
lis, indicaturi exaltationem , fortitudinem , iuſtitiam , aliaſque virtutes ſuas conſimiles: Si-
militer emblema antiquiſſimæ ac nobiliſſimæ Criuellorum Mediolanenſium familiæ, quam pri-
mò illuſtrauit Celeſtinus Papa III & noſtro tempore Eminentiſſimus Cardinalis Crinellus , ab
huius quoque feræ natura ac virtute acceptum eſt. Eam enim pingebant hoc addito lemma-
te Gallico, quia à Gallorum Rege id acceperant , POVR SAVVER LEAVTE. Eo
Aluiani emblema. namque modo & ingenij ſui vires , & integritatem erga regem ſuum indicabant. Manife-
ſtior verò ſignificatio fuit emblematis Bartholomæi Aluiani , quod à Iouio celebratur inter
emblemata aliorum clarorum virorum. Pingebat hic vnicornem cornu ſuum in riuulum quen-
dam aquarum immergentem , cum verbis, VENENA PELLO. Pinxit denique & Sam- F
bucus hoc animal inter alia emblemata, cum elemmate PRETIOSVM QVOD VTI-
LE. Vbi indicatur , ea quæ vitæ noſtræ præcipuè conducunt , & viros etiam ingenio & doctri-
na præſtanies , maximis cohoneſtandos eſſe præmijs. Tam ex allatis itaque problematibus,
Manifeſta facultates vnicornis. quam ex communi hominum conſenſu licebit affirmare, immenſas eſſe vnicornis facultates,
ſicuti nunc deinceps clariùs etiam demonſtrabimus. Proprietatum eius igitur naturalium,
alias vulgares eſſe & à manifeſtis qualitatibus dimanare , (quales ſunt quæ vim habent ſic-
candi, aſtringendi , ſimileſque alias ,) alias occultas , nemo equidem dubitat. Eſt autem
cornu huius animantis , ſicuti antea ex Phile potiſſimum oſtendi , & ſicuti etiam ex fragmentis,
Vnicornu deſcriptio. poculiſque quæ videre mihi licuit , conijcere potui, ebori & colore & ſubſtantia non abſimile,
foris nimirum palleſcens , coloreque ferè buxeo , ſolidum , denſum , ponderoſum , qualia ferè
etiam ſunt aliorum animalium cornua , quare & horum more limari poteſt , atque radi , odoris
ſaporiſque omnis expers. Vis ei moderatè deſiccans & aſtringens , vnde multa , omnia nempe
Vnicornu olim nõ ſumebatur intra corpus. quæ cornu ceruinum, præſtare poteſt, quæque ebur. Duo tamen circa vſum ſunt annotanda non
parui ponderis , primò quòd nullum ex antiquis ſit reperire , nec claſſicum alium authorem , qui
id vel ſimpliciter, vel vſtum , vel in puluere propinarit , aut propinari dixerit. Sed hoc ideo fa- G
ctum quia genuini ſemper perexigua fuit notitia, & ad manifeſtas illas facultates, ſatis erat ebur,
& cornu ceruinum , quorum vbiuis copia eſt. Cùm verò prærogatiua illa vnicornu depen-
deat à proprietatibus occultis , quæ poſtmodum , vt hiſtoriæ teſtantur , in eo diuerſis homi-
num experimentis , obſeruatæ ſunt , pretiumque eius adauxerunt , non pauci capta inde occaſio-
Vnicornu vitiatur. ne non ſine grandi lucro id adulterare ſtuderunt , fragmenta alterius cornu vſti pro eo ignaris
emptoribus obtrudens , & ne fraus fucuſque detegereretur, multa de facultatibus eius aduer-
ſus vermes & venena affingentes. Subitque mirari , cur multi noſtri ſæculi , qui tamen ſimpli-
cium alias cognitionem non parum illuſtrarunt , hunc fucum non ſolùm non detexerint , ſed &
vſum iſtiuſmodi ſuppoſitorum fragmentorum aduerſus venena febreſque malignas conceſſe-
rint , cùm alioqui , ſi paullò diligentius examinentur , vel quilibet videat fragmenta eſſe ebo-
Maxilla pro vnicornu vendita. ris , aut aliorum etiam oſſium vſtorum , feræ fortaſſis cuiuſdam marinæ, (Vide ſupra quæ ex Bel-
lonio & Paræo , ſcripſimus ,) aut etiam petræ foſſilis. Vidi ego maxillam feræ cuiuſdam gran-
diſſimæ ad viginti ferè vlnas è terra loco glareoſo crutam, quæ fortè per aliquot centenos annos
ibi ſepulta iacuerat , tota namque exceptis dentibus iam erat facta lapidea , quæ poſtmodum ,
vt audio , pro vnicornu vſurpata fuit , priuatim autem contra vermes : erat enim ſapore exic- H
cante & aſtringente , & in aqua ebulliebat. Audio & lapidem quendam ab agyrtis & cir-
cumforaneis pro vnicornu venundari , id quod & Braſauolus , in examine ſuo ſimplicium
Lapis pro vnicornu venditus. aduertit , dum ait , omnes penè pharmacopœos lapidem loco vnicornu vendere : idque &
ergo teſtari poſſum ex fide aliquot almæ huius Vrbis digniſſimis ciuibus , qui affirmant erui
iſtiuſmodi lapides non vno loco , nominatim verò in Calabria , indeque à circumforaneis ad
alia loca deportari , proque vnicornu omnibus obtrudi : emptores autem facilè decipi , quo-
niam lapis ipſe oſſibus vſtis eſt vndiquaque ſimillimus , ſquammatim compactus , ſiccus , a-
quæ immiſſus , bullas excitans , quod euidentiſſimum & infallibile ſynceritatis vnicornu ſi-
gnum eſſe vulgus vbique credit. Et quamuis modo iſtiuſmodi fruſta , ſiue lapidum , ſiue
Occulta proprietates vnicornu. oſſium vſtorum , vſurpari poſſint , vbi opus eſt exſiccatione , aſtrictioneque , vt aduerſus lum-
bricos , more cornu cerui vſti , eboriſque & ſpodij , non propterea vnicornu eſſe dici poſſunt,
quòd hoc non propter manifeſtas , ſed propter occultas tantùm facultates proprietateſue vſur-

A pari aſſolet, idque modò per ſe, modò alijs ſimplicibus immixtum, quæ communiter contra venena, & in febribus mali moris exhibentur, vt bolus Armenus, terra ſigillata, fragmenta lapidum pretioſorum, lapis lazuli, cornu cerui, corallum & id genus alexiteria alia, de quorum facultatibus non alia ratio aſſignari poteſt, quàm quòd tales eſſe experientia vſuſque oſtenderit, niſi & eruditis quibuſdam coniecturis eaſdem aſſequamur. Cùm enim rariſſimè reperiatur iſtiuſmodi fera, & niſi ſummo cum labore, ſingulares imprimis, ſublimeſque eius cornu vires ineſſe conijcimus, quoniam natura in iſtiuſmodi pretioſiſſimis gignendis parciſſima potius, quàm copioſa eſſe ſolet, id quod metallorum præſtantiſſimorum, lapidumque pretioſorum exemplo omnibus notiſſimum exiſtit: nam quemadmodum principes, peritique œconimi theſauros ſuos occultant, reſque ſuas pretioſiores ſeptis clauſtriſque abdunt, aliiſque locis ſecretioribus, ita & illa aurum, argentum, lapideſque pretioſos terræ altiſſimis viſceribus, margaritas in imo maris abſcondidit, nonnulla etiam, vt & monocerotem in locis dedit deſertis, aditque aſperrimis. Iam & ex ſubſtantia de proprietatibus aliquid conijci poteſt: quæ ſi in gemmis margaritiſque examinetur, apparebit in mixtione earum exuperare formam, materiæ contrà ineſſe parum quidem, ſed quantulacumque illa eſt, puram eſſe, & ſplendidam, ſtellarumque naturæ non abſimilem, vt vel ideo cæleſtibus planè viribus præditas eſſe nemo audeat inficiari, immo verò eruditi aſſerunt æquè operari parua quantitate, quàm ſi magna vſurpentur, nonnullas applicatas tantùm, non aliter quàm magnes ferrum aſſolet, venenum & quodcumque aliud naturæ noſtræ inimicum ad ſe allicere. Fitque præterea coniectura virium iſtiuſmodi ex ſignis exterioribus, denſitate, læuore, odore, ſapore, & colore. Denſiſſimum autem eſt hoc cornu, & ſi quod aliud ponderoſum, album, purum, vniforme, & in quolibet vnicorni vnicum. Admiranda inſuper eſt ea vis (vt doctiſsimè diſſerit Auicenna in libello de viribus cordis) quæ calfacit cum ipſa non ſit calida, quæque refrigerat, cùm ipſa non ſit frigida, & quæ ea præſtat, ad quæ naturaliter valet, nullo adiuta artificio, non videlicet vſta, non lota, aut alio modo præparata, vt in cornu cerui fieri ſolet; adeo vt cum Aeliano & Philoſtrato cæteri quoque authores in eo conueniant, antiquos illos Indiarum reges, apud quos primùm hoc cornu innotuit, ex eo pocula ſibi fabricaſſe; exque ijs bibiſſe, quòd aduerſus omne venenum, quoddam velut antidotum præſtantiſsimum eſſe noſſent, præſenſque remedium aduerſus ebrietatem, ſpaſmum, epilepſiam aliosque morbos incurabiles, quales nunc ſunt febres malignæ. (Fieri poteſt reges illos vulgo perſuaſiſſe, quod ob allatas à Baccio rationes ex ijs cornibus biberent, vt ſic minus veneno è medio C tollerentur, cui aliàs quàm maximè ſint expoſiti, non aliam tamen ob cauſam, quàm cur nos ex vitro, bibiſſe arbitror. Ex cornibus enim pocula conficere antitiſsimum eſſe inuenio. Athenæus lib. 11. tradit antiquos ex cornibus bouillis bibere ſolitos fuiſſe, & idcirco Dionyſium (hunc apud Indos cultum fuiſſe ipſe etiam Baccius profitetur in explicatione numiſmatis Nyſeorum) κερατοφυῆ cornutum fingi, & Taurum à pluribus nuncupari, & ταυρόμορφον id eſt, taurina facie conſpici in Cyzico. Eiuſdem moris ex cornibus bibendi, id quoque eſt indicio, quod & vinum aqua miſcere κεράσαι dicatur, & vas ipſum, in quo mixtio huiuſmodi fiebat, κρατὴρ appelletur ἀπὸ τοῦ κέρας, quaſi κρατὴρ ἀπὸ τοῦ εἰς κέρας ἐγχεῖσθαι τὸ πόμα, id eſt quòd potus in cornu infundatur. Hinc Ambroſius quoque, *cornu*, inquit, *in medio vini plenum*. Addit Athenæus ibidem, noſtris quoque temporibus cornuum apparatus cernitur, quæ rhyta nonnulli appellant. Profert etiam exempla Centaurorum, Thracum, Paphlagonum, Perhæborum, Philippi Regis Macedonum, regum Pæoniæ, qui ex cornibus, quorum labra nonnunquam vel auro vel argento operiebant, bibere conſueuerunt. Athenienſes autem argentea cornua facientes ex ijs bibebant. Poetæ præterea multi antiquos inducunt ex cornibus bibentes. Aelianus author eſt Ptolomæo ſecundo cornu bibulum ex India allatum, quod tres amphoras caperet. Quidam au-D tem cornua aurea vſurpabant, alij oſculum poculi aureum vel argenteum faciebant. Pæonios aiunt boues educare, qui cornua geſtent tantæ magnitudinis, vt capere poſsint tres, aut quatuor choas, & idcirco ex ijs facere pocula, quorum labra auro, argentoue circundabant Athenæo teſte. Samogithas vrorum cornibus pro poculis vti, teſtis eſt Sigiſmundus Baro in commento rerum Moſcouitarum. Hieronymus Mercurialis libri primi de gymnaſticis cap. 11. antiquiſſimum triclinium marmoreum depingit, in quo accumbentium vnus ex iſtiuſmodi corneo poculo bibit, indeque vetuſtiſsimum illum lapidem eſſe arguit. Vidit eum Patauij in ædibus Rhamnuſianis, poſt curiam vrbis præfecti, in vico Patriarchæ, ad Diui Petri. Audioque & in inferiori Germania; vbi more Græcorum conuiuia paruis poculis inchoant, magnis verò claudunt, cùm ex potu incaluere, inter alia maiora pocula, bubula quoque cornua vſurpare, quòd cùm pede (vt ſic dicam) careant, bibentes ex eo per ſe exſiccare cogantur. Teſtatur & Ioann. Gulielmus Stuckius libro tertio antiquitatum conuiualium hodiè (apud ſuperiores ſcilicet Germanos) licet rariorem eorum vſum eſſe, ſeſeque vidiſſe huiuſmodi cornu bouinum ingens, cuius labrum

Coniecturæ ductæ de viribus occultis.

Pretioſa natura occultauit.

Gemmarum natura.

Vires quæ præ cæteris admirãda.

Cur reges ex vnicornu biberẽt.

Ex cornu bibere mos antiquiſsimus eſt.

Rhyta quæ.

Boues Pæony.

Triclinium antiquiſsimum.

argento erat obductum: conueniensque profectò eſſe cornupetis illis Bacchi mancipijs, hu- E
iuſmodi poculi genus. Non me latet interim multos viros doctiſſimos, vt Mercurialem lib. 1. Lect.
Var. & Ioan. Langium in epiſtolis medicinalibus epiſt. 39. opinari, veteres corneis poculis vſos,
Inſtrumẽta medicorũ cornea. quòd ea ſalubriora crederent, quàm tamen ſententiam non alio quàm Aeliani & Philoſtrati teſti-
monio aſtruunt: Sed & veterum medicorum inſtrumenta fuerunt cornea. Cornibus enim liquo-
res menſurabant, cornibus in ſcarificatione pro cucurbitulis modò ex aurichalco, vel etiam vitro
conflatis vtebantur; cornibus clyſteria adminiſtrabant, teſte Galeno lib 1 & 2. de compoſit. me-
dicament. & lib 13. (Meth.) Hiſce hiſtorijs accedit medicorum experimentum, qui eo, cùm ſe of-
fert occaſio, feliciter vtuntur. Taceo interim multorum nomina, quia hoc in ſingulis deſidera-
Vnicornu felix ſucceſſus. bam, vt rationem quare vterentur, reddidiſſent. Ferè autem omnes qui de venenis ſcribunt, &
febribus peſtilentibus, vſum eius commendant & approbant, atque inter alios doctiſſimus Mar-
ſilius Ficinus de eo agit primùm in libro de vita cælitus cõparanda, vbi vires ei attribuit planè ab-
ditas & caleſtes, quas poſt rurſus aſtruit ex communi medicorum experimento in libro de anti-
dotis aduerſus peſtem. Approbat id etiam Braſauolus, niſi me memoria fallit, dummodo verum
ac genuinum nanciſci liceat. Et à Matthiolo recenſetur inter antidota aduerſus venena; alij præ-
terea, nominatimque Aloyſius Mundella aduerſus morſum canis rabidi, aliorumque animalium F
maleficorum, & vermes quoque, eorumque ſymptomata: nihil tamen audet aſſerere, quando-
quidem id nunquam viderat. Haud prompto animo eodem vtuntur medici Romani propter ge-
nuini inopiam, & impenſa: vnde etiam fit, quod id ferè nunquam præſcribatur, niſi cùm ægri
Pretium vnicornu. eo non amplius egent, vel ipſum iuuare amplius non poteſt: Tam ingens autem eſt huius cornu
pretium, vt planè regia futura ſit impenſa, ſi quotidiè eo vti velimus. Superioribus annis merca-
tores quidam Germani venale vnum (ex ijs fortaſſis, quorum antea memini) Romam ad princi-
pes quoſdam attulere, pretio nonaginta millium coronatorum. Iulius tertius, vt maximos illos
imitaretur Imperatores, Antoninum, & Seuerum pharmacopæam erexit in Vaticano, pretioſiſ-
ſimis opulentans medicamentis, inter cætera etiam fragmentum mercatus eſt vnicornu duode-
cim millibus aureorum a mercatoribus quibuſdam Epidaurijs; quo non ſemel Auguſtinus Ric-
Vnicornu Pontificiũ. chus Pontificius tunc temporis archiater feliciſſimè vtebatur, modò ſcrupuli, modò decem gra-
norum pondere, ex vino ſi febris non aderat, ſin aderat ex aqua aliqua cordiali, multoſque à gra-
uibus & periculoſis affectibus liberabat, quorum nonnulli hodieque ſunt ſuperſtites. Illuſtriſs. &
Reuerendiſs. Cardinalis Tridentinus truncum poſſidet vnicornu pulcherrime diuerſis exornatum
Vnicornu Cardinalis Tridentini. gemmis & auro, in quo omnes, vt antè quoque indicaui, notæ veri ac genuini vnicornu conſpi- G
ciuntur, eſt enim natiuum ipſius cornu, quo capiti annectitur, principium, brachij humani craſſi-
tudine, foris pallidum, intus album, totum denſum & eboris inſtar ponderoſum: de cuius viri-
bus, etſi iam ſplendidiſſimus ille princeps eas perſpectiſſimas ſibi haberet, multoties enim vſum
eius liberaliſſimè quàm plurimis conceſſerat, placuit mihi periculum facere in duabus columbis,
quibus cùm arſenicum propinaſſem, illa cui mox raſuram cornu illius exhibueram, ſuperuixit,
cùm altera duarum tantùm horarum ſpatio extingueretur. Exhibuitque id poſtea ſæpiſſimè, vbi
metus erat ſuſpitiove de veneno, contra fungos, in exanthematibus, in febribus peſtilentibus,
cum feliciſſimo ferè ſemper ſucceſſu, qualem ab omni genuino vnicornu ſperare poſſumus, dum-
modo apto tempore & loco propinetur, & cum iudicio, recteque aſſociatum cum vomitorijs,
Superſtitiones quæ dicuntur de vnicornu. alijſque euacuantibus, vt periti medici facere aſſolent. Cæterùm tametſi tot veterum recentio-
rumque de pretioſiſſimi iſtius cornu proprietatibus authoritates ſint rationibus experimentiſque
comprobatæ, vt vel quilibet ijs acquieſcere debeat, tanta tamen humani generis eſt imbecilli-
tas corruptelaque, vt & mille præterea de eo vanitates atque nugæ dicantur, & vulgò credan-
tur, & olim etiam dictæ ſint & creditæ apud Indos, cùm enim reges principeſque ſuos cerne-
rent tanti iſtiuſmodi facere cornua, vt ex ijs ſibi crateres facerent & ferè ex his ſolis biberent, H
nouas quotidie ijs vires affinxere (vulgus enim opinionibus ſuis magis quam rationibus duci ſo-
let,) cœpereque etiam credere & alijs prouulgare omnia illa mirabilia quæ tandem à Philoſtrato
memoriæ tradita ſunt, quod nempe ex iſtiuſmodi poculo bibens, illa die nullo affectu præter na-
turam corripi poſſit, & ne ebrius quidem effici, ſique vulnerari contingat, nullo dolore torqueri,
nullis denique venenis, quæ nocendi cauſa inferantur, offendi & quod omnium maximum eſt,
per medios ignes incolumes tranſire. Peruenitque fama iſthæc vulgaris ad noſtra tempora, &
adhuc creditur: non eſſe neceſſe, vt intra corpus aſſumatur, vt alia antidota aſſolent, cæterum
ſatis eſſe, ſi tantummodò portetur, aut præſens habeatur: hoc enim modo duo præſtare, ſum-
ma plana digna admiratione, illato nempe veneno ſudorem emittere, & ſi vel aquæ vel vino
immergatur, bullas excitare. Hæc itaque & ſimilia alia cum de eo blaterent circumforanei,
alijque homines vulgares, maximam illis ſuis fragmentis authoritatem conciliarunt, nam
cùm in aqua aliove humore bullaut, etſi vel oſſa non vita, vel lapides, vt oſtendimus, ig na-

A tamen vulgo, cui id indubitatum bonitatis ſynceritatiſque ſignum eſt, pro vero vnicornu obtrundunt, cariſſimeque venditant. Vt modo inter haſce, quas referunt miraculoſas facultates, ſuum quoque veritati locum aſſignemus, tres opus fuerit, dubitationes diluere, videlicet an verum ſit, cornu hoc omni veneno reſiſtere, ſi illato veneno ſudet aut in aqua aut vino bullas excitet, & quid denique tam enormibus pollicitationibus credi debeat. Quod ad primam dubitationem, equidem haud facile defendi poteſt, vnicornu, aut quoduis aliud medicamentum ſiue antidotum omnibus venenis conferre poſſe: impoſſibile enim id eſſe videtur, & ab omni ratione alienum. Nam aut operabitur qualitatibus ſuis manifeſtis, vel proprietatibus occultis: ſi qualitatibus manifeſtis, verbi cauſa, quia calidum, proderit tantùm venenis frigidis, non autem calidis: ſin proprietate occulta, operabitur vel per antipathiam, vel per ſympathiam, atqui hanc vel illam habebit cum hoc, non cum illo veneno: alioqui namque ſi admittimus vnam eandemque rem aliarum rerum effectibus inuicem contrarijs aduerſari, iam totius naturæ ordo inuertetur. Nihilominus etſi iſtiuſmodi argumenta ſint inuiolabilia, ſi tamen rectè intelligantur, non aduerſabuntur, minimeque obſtabunt, & vt paucis intercidatur controuerſia, aliud fuerit dicere, antidotum naturaliter, & directiuè, vt vulgus loquitur, omni veneno aduerſari, aliud tantoperè cor ipſum roborare, vt venenis omnibus reſiſtere queat. Ad mittetur igitur argumentum, ſi dixerimus, nullum antidotum propria vi reſiſtere omni veneno, calido ſcilicet, frigido, erodenti & calorem noſtrum deſtruenti: contrà ſi dixerimus, antidotum naturaliter roborare cor, actioneque ſecundaria, vt loquuntur medici, efficaciam habere aduerſus quodlibet venenum, id rationi minimè repugnabit. Torſit autem & veteres diu iſtiuſmodi quæſtio, & ab vtraque parte ſuæ afferebantur rationes, Mithridatiumque quod tunc cæteris præferebatur antidotis, parum efficaciæ habere arguebant aduerſus morſus viperarum aliorumque animantium virulentorum, vt vel ideo theriacham excogitarit Andromachus celeberrimus tempore Neronis medicus, quam & olim multi, additis etiam elogijs, & Galenus quoque, & noſtri denique temporis medici, tantam vim habere aſſerunt, roborandi nobiliſſimum iſtud viſcus, vt omne venenum repellere poſſit. Quid ni itaque id de vnicornu dici poſſe concedemus? Quemadmodum enim quiſpiam egregiè vndique armatus, optimè ſe ab oppugnantibus tuetur, ſimiliter ipſum cor hocce antidoto roboratum, à nullo veneno, ſiue id ſit calidum ſiue frigidum oppugnari opprimique ſe ſinit. Hoc ergo ſenſu intelligendum erit, cùm dicitur, vnicornu omni veneno reſiſtere. (Probandum hic erat vnicornu cor roborare. Negat enim id Paręus, vt ſuprà ſcripſimus.) Altera

An omnibus venenis aduerſari poſſit.

Vt vnicornu omni veneno prodeſſe ſit dicendum.

C quæſtio erat, num vnicornu illato veneno ſudorem, vel in humore bullas excitet: ad quam quod attinet, legi apud non paucos ſcriptores, & illos etiam, qui dari reuera id affirmant, à verò prorſus & ratione illud alienum videri, quandoquidem ſudor fit ab intrinſeco, & à potentia ſenſitiua ac vegetatiua, quod de vnicornu dici non poteſt: vel ſi tamen vulgo concedamus illud ſudare, ſudare dicemus per accidens, quo modo alia etiam læuia, vt vitrum, ſpecula, marmora vel tantilla aeris humiditate infecta, ſudorem emittere videntur, id quod manifeſtiùs adhuc euenire videmus in menſis, propter vapores qui à calidis & humidis obſonijs eleuantur. Falluntur tamen qui iſthæc aduerſus cornu noſtrum obijciunt. Cùm enim vis atque efficacia rationum ſuarum in eo conſiſtat, quod ſudorem dicant animæ operationem eſſe, reique vitam habentis, inuerto ego hoc dictum, atque inquio, vnicornu caret vita, ideoque propriè dictum ſudorem non edit, nec à principio mouetur intrinſeco, ſed quia læue eſt & frigidum, foris ab aere & vaporibus exudationem ſibi acquirit, quæ ſudoris ſimilitudinem obtinet, & ſudoris nomenclaturam ſibi vendicauit. Siue ergò ab occulta proprietate, ſiue à principio extrinſeco, ſiue à qualitate veneni, quod aerem inficiens læuitatem ipſius cornu contaminare poteſt, quo modo nimirum à menſtruata muliere inficitur ſpeculum, ſiue ab occulta quauis alia cauſa fiat, parum refert, dummodo verum ſit, quod vulgò de

An illato veneno ſudet aut humore bulliat.

Sudor vnde fiat.

Vnicornu vt ſudare dicatur.

D iſtiuſmodi ſudore fertur. Equidem Petrus de Abano quem Conciliatorem dicunt, in libro de venenis aſſerit, cornua ceraſtis ſimiliter præſente veneno ſudorem emittere, ideoque principes manubria cultrorum ſuorum inde conficere, & in menſa vſurpare. Idem quoque affirmant de iaſpide quodam cineritij coloris, quem linguam ſerpentinam vulgò nuncupant, aut linguam viperinam, quam ſagittæ modo efformatam principes inter alia pretioſiora hanc potiſſimùm ob cauſam aſſeruare obſeruaui. Quamobrem omnino colligo id verè quoque vnicornu conuenire poſſe, cùm non ſit reuera ſudor, ſed ſudoris tantùm ſibi nomen acquiſiuerit. Eodem prorſus modo à ratione non eſt alienum, bullas præſente veneno excitare. Quamuis enim videamus facere omnia vſta ſiue ea ſint cornua ſiue oſſa, ſiue calx, lapides, alia, negatur tamen concluſio, ergo & vnicornu non id facit ſimpliciter: Imò verò non ſolùm id eſt veriſſimum, ſed à multis etiam claſſicis ſcriptoribus ſignum habetur euidentiſſimum præcipuumque veri ac genuini vnicornu, quandoquidem videre eſt apud quoſdam mercatores Pariſienſes præter integrum illud, de quo diximus, quædam fragmenta, quæ etſi non ſint vſta, tamen vino impoſita

Ceraſtis cornuũ vis.

Lingua ſerpentina.

An in humore bulliat illato veneno.

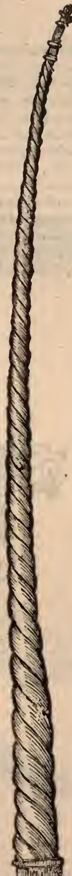
ſita bullas emittunt; Dicemus igitur vnicornu cum oſſibus vſtis commune eſſe, quod in humore E bulliat, ſed ab illis in hoc differre, quod illa niſi vſta, hoc id faciat ſimpliciter & minimè vſtum: quare etiam cognoſcimus manifeſtam ei ineſſe vim exiccandi, qua putredini egregiè reſiſtat, efficaciamque habere aduerſus lumbricos, venena, exanthemata, inſtar boli Armeni, aliorumque alexiteriorum, quibus ob ſimilem deſiccandi facultatem vtimur. Sed ſiue modò ſudet, ſiue non, id tamen, vt & alia quæ vulgò de eo dicuntur, credere non erit inutile, veritatique nullum affert præiudicium, & in primis intereſt rebus publicis, vt nemo mentis compos ea deinceps impugnauerit, ſed tolerauerit potius, & in gratiam principum admiſerit, quos æquum eſt, vt in hac vtili ſentẽtia ſibiipſis placeant; imò verò tenemur eandem diuulgare, vulgoq; perſuadere, vt eo modo multis metum incutiamus, proditos iri, ſi præſente vnicornu veneuare aliquem aggrederentur. Hæc itaque omnia Baccius. (Ferdinandus Ponzettus falſum eſſe ſcribit, quod ſuperueniente veneno ſudet. Sudat fortaſſis (inquit Geſnerus) aliquando, vtpote ſolidum, durum & læue corpus, vt ſaxa etiam & vitra, vapore externo circa ea concreto: ſed hoc nihil ad venenum.) Cùm igitur tantopere inter ſe inuicẽ certent viri docti, & adhuc ſub iudice lis ſit, ego quæ de eo paſſim tradunt theologi, moralia myſticaque, nequaquam recitabo.

I

Vnicornu DVCIS MANTVÆ, nu. I.

Z

Vnicornu SIGISMVNDI REGIS POLONIÆ, nu. 2.

DE ZEBRA INDICA.
Cap. VIII.

Zebræ deſcriptio.

QVI de Congi dicta regione ſcribunt, inter alia quadrupeda, vnum habere teſtantur, quod Zebra vocetur mulo per omnia ſimile, niſi qnod partu fœcundum ſit: fimbriatis autem lineatiſque pilis miro aſpectu videri Etenim à dorſi ſpina ad ventrem vſque pictas habere lineas, triplici colore, nigras nempe, candidas ac fuluas, iuſta proportione diſpoſitis fimbrijs ac tres ferè digitos latis, figura quæ in libro Romæ impreſſo patet. Beluæ huiuſmodi annuæ, vt aiunt, multiplices paſſim ſunt, ſyluestres cunctæ, ac pernici curſu inclytæ, velocitate Zebræ in prouerbium Luſitanorum accepta. Cicurata Zebra in equi locum

Vſus.

ſuccedere poſſet, in bello, vehendo, & trahendo, vt naturæ inde ſolicitudo circa neceſſaria conſiderari poſſit. At cùm terra hæc equis careat, ipſique incolæ circurandæ Zebræ artem ignorent, F

Homines iumẽtorum vice vbi.

boumque adiumentis vti nequeant, licet magna ijs in locis ſint, homines beluarum vicem implent, qui per vicorum angulos diſpoſiti, ſellas variè ſubeunt, aut lecticas geſtant, more qui in Romano libro imaginibus oſtenditur. Iccirco quibus celeritas itineris neceſſaria eſt, ſubinde mancipia commutant, & velut veredis adiuti, quàm citiſſimè iter conficiunt. Fuerit fortaſſis mula fœcunda Ariſtotelis, de qua ſuo loco.

DE ELE-

DE ELEPHANTO. Cap. IX.

Ordinis Ratio.

SOLIPEDIS cur inter quadrupeda primum locum aſſignauerimus, non vna à nobis ſuo loco reddita eſt ratio. Ea ſequatur Elephas & ipſe ſolipes potius, ſi pedes ſpectes, quàm digitatus: etſi enim vngula eius in digitos videatur efformari, hi tamen indiuiſi sũt: ſi magnitudinem, eo nullum aliud vaſtius ac portentoſius rerum natura tulit: ſi animi dotes, ipſum dixeris genus humanum (quod ſanctius animal poetæ canunt,) ab hoc bruto in omni vitæ tenore ſi non ſuperatum, certè laceſſitum videri ac pari conditione decertare. In eo enim excellit elephas, quòd à ſe natura ſuggerente & morum & virtutum documentum præbeat, quod homines niſi doceantur, vix aſſequi poſſe videantur: Sed multa ſunt, quæ ab eo tanquam à morum idea homines deſumère & imitari coacti fuerint. Eſt enim elephas ingenita munificentia nobilis, temperantia inſignis, æquitate ſumma conſpicuus, præcipuus declinator inſaniæ, vaniloquentiæ hoſtis, cultor pietatis, & ea celebris manſuetudine, vt alienam etiam crudelitatem abhorreat, contra minus validas feras pugnare dedignetur, in iram aut nunquam efferatur, niſi acerbitate iniqua, enormiq; aliqua iniuria concitatus, deniq; regalem ipſe animum, ne omnia hic accumulem, in omnibus referre videtur, hominis amantiſſimus item, heroq; fideliſſimus, & acerrimus, vbi neceſſe eſt, protector, & qui hoſtes ab amicis optimè diſtinguit. Si verò corporis robur examines, cæteris iumentis longè præualet; trahendo, arando, onera ferendo; quamobrem ingens vbique terrarum elephantis eſt pretium, etiam apud Indos, vbi tamen copia: authoremq; habeo Vartomannum, in quibuſdam regionibus pretium eius eſſe ducatos (denarios ſiue drachmas põdere nummi aurei) quingentos, in alijs mille, & alibi ad ſummum bis mille interdum: nec aliud ob pretium Indicas matronas, alioqui caſtiſſimas, quàm ob elephantem pudicitiam venalem habere reperio, idemq; Vartomannus tradit, apud quoſdam pro ſummo haberi honore, ſi regem membro elephantino donauerint. Sed & ipſis elephantis diuerſis regibus, principibuſq; ſæpenumerò donatos fuiſſe legimus. Sic Ludouicum Francorum Regem ſcribit Polydorus Virgilius dono miſiſſe anno 1256. Henrico tertio Anglorum Regi Elephantum, animal ſcilicet poſt hominum memoriam rariſſimè in Anglia viſum: & Emanuel Luſitaniæ Rex referente Oroſio anno 1513. Leoni X. P. O. M. miſit Elephantum Indicum miræ magnitudinis, qui non ſolùm Romæ (vbi homines poſt inclinatam Romanæ maieſtatis amplitudinem illud animal nunquam oculis aſpexerant) ſed quacumque gradum inferebat, nemo circumfluentem vndique turbam admiratione obſtupefactam, ſubmouere poterat. Teſtatur etiam Sigonius Iſaacem Iudæum anno D. DCCCI. Regis Perſarum nomine ex Africa elephantem adduxiſſe, immanemque belluam vniuerſa Italia ſpectaculo fuiſſe. F G

Homo ſanctius animal dictus. *Li. 16. hiſt. Angl.* *Lib. 2.* *Li. 4. de regno Italiæ.*

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

Etymum.

ELEPHANTEM (inquit Iſidorus apud Vincentium Bellunenſem) à magnitudine corporis vocatum putant; eò quòd formam montis præferat. Græcè enim mons elephon (fortè ὁ λόφος, id eſt collis) dicitur. Ad quod etymum reſpexiſſe mihi videtur Oppianus, dum canit: H

Unde dictus.

Φαίης κὲν ἰδὼν ἐλέφαντα, κορυφὴν ἐπὶ χέρσου ὁδεύειν

Vt ſi illum videas dum immania corpora verſat

Excelſi montis procera cacumina credas.

De Elephante autem monte hæc reperio apud Ortelium: Elephas mons ad Aualitum ſinum in Aethiopia ſub Aegypto, Ptolomæo authore. Eſt & mons elephas prope Hydaſpidem fluuium, vt tradit Plutarchus in libro de mõtium & fluuiorum nominibus: vbi & Solis montem deſcribit ad Indum fluuiũ, qui & ipſe elephas dictus fuit, quòd in eo elephas, qui Porum regem, ne contra Alexandrum Magnum arma ſumeret, monuerat, interierit. Etymologo autem ἐλέφας dicitur quaſi

Elephas mons.

tur quaſi

A tur quaſi ἐλίβας· παρὰ τὸ ἐν ἕλεσιν ἐπιβαίνειν τῇ θηλείᾳ; id eſt quod in paludibus mas fœminam conſcendere ſoleat: ἢ παρὰ τὸ ἐλεξαίρω τὸ βλάπτω. βλαπτικὸς γάρ, id eſt, vel à noceo, lædo, damno afficio: eſt enim noxius. ἢ παρὰ τὸ ἑλίσσω, οἷον ἐλίφας, ὁ ἑλιγμένην ἔχων ῥῖνα. aut à voluendo aut vertendo, quòd narem habeat verſatilem. ἢ παρὰ τὸ λευκὸς γίνεται λεῦκας, καὶ τροπῇ καὶ πλεονασμῷ ἐλέφας, πάνυ γάρ ἐστι λευκὸν τὸ ὀστοῦν αὐτοῦ: id eſt, aut ab albo colore per pleonaſmum: valde enim album eſt eius os. Geſnerus elephantem ab Hebræorum dephil (de quo mox) deriuari arbitratur, id eſt ab ebore, ſiue dentium candore; quo modo elephas etiam inter belluas marinas dici videtur, dentium nimirum candore, ac præterea magnitudine elephantem referens, (vt notum eſt ex Plinio,) vſumque ad gladiorum manubria, vice eboris præbens. Galli Robart vocant, alij roſmarum, alij morſum. Elephanti verò locuſtarum (aſtacorum potius) generis deſcripti ab eodem Plinio, nigri, pedibus quaternis biſulcis, brachijs præterea duobus (quæ chelæ dicuntur) binis articulis, ſingulisque forficulis denticulatis, à magnitudine ſic mihi appellari videntur, vti & poculum quoddam tricongium, de quo Damoxenus in Autopenthûnte, id eſt, in ipſo lugente apud Athenæum: *Elephas marinus. Lib. 9. c. 5. & lib. 32. cap. vlt.* *Li. 11. c. 5.*

Elephas poculum.

Εἰ δ' οὐχ ἱκανόν σοι, τὸν ἐλέφαντ' οἴσει φέρων

B *Ὁ παῖς. τί δ' ἐστὶ τοῦτο πρὸς θεῶν; ῥυτὸν,*

Δίκρουνον ἡλίκον τρεῖς χοῦς ἴσως χωροῦν,

Ἄλκωνος ἔργον. προὔπιεν δέ μοί ποτε

Ἐν Κυψέλοις Ἀδαῖος. id eſt,

Idoneum niſi tibi elephantem puer

Ferat. Quid eſt hoc per Deos? eſt poculum

Magnum, bicornum quod trium ſit capax:

Alconis eſt opus, mihi quo prabibit

In Cypſelis Adæus.

Meminit eiuſdem poculi in ſuppoſititijs apud eundem Epinicus: *Cap. 16.*

Καὶ τῶν ῥυτῶν τὰ μέγιστα τῶν ὄντων τρία.

Πίνειν δεήσει τήμερον πρὸς κλεψύδραν

Κρουνιζόμενον, ἀμφότερα δ' ἐπιτίζομαι.

Ἔστι δ' ἐλέφας, ἐλέφαντα περιάγει ῥυτὸν

Χωροῦντα δύο χοᾶς, ὃν οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι.

C *Ἐγὼ δὲ τοῦτο πέπωκα (τοῦτό γ' ἐκπέπωκα) πολλάκις.*

Οὐδὲν ἐλέφαντος γὰρ διαφέρεις οὐδὲ σύ. id eſt,

Maiora ſunt ex his triaque præſentibus

Rhytis bibiſſe oportet hodie ad clepſydram

Torrentis inſtar aurigabor vtraque

Eſt autem elephas. Elephantos attrahit rhytum

Quod congios capit duos, elephas neque

Hauriret, ipſe ſæpius ſed ebibi.

Elephante differs in nihil.

Περίσσας Heſychio & Varino eſt elephas. Vt autem θὴρ pro Leone κατ' ἐξοχὴν, ita θηρία interdum de elephantis dici Suidas annotat. Lego in Plutarcho καὶ ὡς τῶν θηρίων τοὺς πύργους ἄνω, καὶ τὰς πορφύρας εἶδον, ὅσπερ ἦν αὐτοῖς κόσμος εἰς μάχην ἀγομένοις, &c. id eſt, *& vbi ferarum id eſt elephantorum turres ſurſum & purpuras viderunt, quod erat eorum ornamentum, cùm ad prælium ducebantur*; item in Polybio; θηρία μεμονωμένα καὶ ψιλὰ τῶν Ἰνδῶν: id eſt, *fera Indorum relicta ſine deſerta & nuda.* Idemque denotatur de Latinorum bellua. Plinius: *Nondum pretio ex* D *cogitato belluarum cadaueri.* In hoc tamen qui ex Terentio adfertur loco: *Eone es ferox quia habes imperium in beluas?* animaduertendum factam iam fuiſſe elephantorum mentionem. Martialis addidit colorem: *In Eumene. Fera. Bellua. Lib. 6. 33.*

Non aliter monſtratur Athlas cum compare mulo (aliàs gibbo)

Quaque vehis ſimilem bellua nigra Libyn.

Et aliàs ſimpliciter belluam dicit.

Nigro bellua nil negat magiſtro.

Plinio etiam pecus vocatur: *Qui cum elephante* (inquit) *congreſſus, gemino ictu pecudem exanimauit.* Martiali pecus Indicum lib 5.

Nec modo politum pecudis Indica dentem,

Nacteſque primas, Lebiumque non tectum.

Veteres, poetæ potiſſimum boues Lucas vocabant: Lucretius: *Boues lucæ.*

Inde boues lucas turrito corpore, tetros

Anguima-

Anguimanos, belli docuerunt vulnera Pœni E
Sufferre.

In Hyppolyto. Auſonius in epiſt. ad Tetrad.

Cur me propinquam Santonorum mœnibus
Declinas, vt lucas boues,
Olim reſumpto præferoceis prælio
Fugit iuuentus Romula?

Seneca :

Amat inſani bellua Ponti Lucæque boues.

Vbi tamen quidam legunt, boues luci, id eſt, in ſylua incæduæ verſari ſoliti: doctiores verò pro elephantis accipiunt; ſenſumque eſſe inquiunt, maximas etiam quaſque belluas, tum in mari, vt cete, tum in terra, vt elephantos amore vinci: Vtitur eodem nomine etiam Silius Italicus in ſexto ſui operis:

Iam prouectus equo moderantem cuſpide Lucas
Maurum in bella boues ſtimulis maioribus ire,
Ac raptare iubet Libycarum armenta ferarum. F

Lib. 6. Cur autem boues Lucæ dicantur, alij alias rationes reddunt. M. Varro in opera de lingua Latina opinionem refellit eorum, qui putant boues Lucas ſiue boues Lucos à Lucanis dictos, ab eo quòd Romani, cùm maximam quadrupedem quam ipſi haberent, vocarent bouem in Lucania Pyrrhi bello primùm elephantos apud hoſtes vidiſſent, & eorum qui à Libycis dictas volunt. Ad extremum autem ait, ſe arbitrari, boues Lucas à luce potiùs dictas eſſe, quòd longè relucebant, propter inauratos regios clypeos, quibus eorum turres erant ornatæ. Plinius tamen prioribus illis aſſentiens ſic ſcribit: *Elephantos Italia primum vidit Pyrrhi regis bello, & boues Lucas appellauit in Lucanis viſos anno Vrbis cccclxxij.* Cuius ſententiæ etiam eſt Ioſephus Scaliger in appendice ad conjecturas ſuas in Varronem: Fortaſſe (inquit) & Scarabæi illi, quos vulgò in Gallia ceruos volantes vocamus, Lucæ dicti ſunt, non Lucani, vt eſt ſcriptum apud Plinium: Nam ait Lucanos vocari à Nigidio: quanquam, vt verum fatear, idem puto eſſe Lucam & Lucanum, quicquid refragatur Varro: nam Lucana armenta maxima & validiſſima olim in Italia fuerunt, teſte etiam Lucillio:

Boues Lucæ cur ſic dicti. *Lib 8.* *L. 11. c. 28*

Quem neque Lucanis oriundi montibu' tauri
Ducere pro ſelo validis ceruicibu' poſſent. G

Quo modo λευκοὶ βοῦς pro magnis apud Græcos, ita & Lucæ apud Romanos. Nam primis temporibus videntur Lucas nō Lucanos populum illum dixiſſe. Quod autem opponit Varro, Vrſos non dici Lucas, ſed Lucanos, fruſtra eſt: nam etiam ſine adiectione vrſus dicitur: at bos, cùm ſignificat elephantem, non ſine adiectione dicitur, nam dicitur bos Luca. Hactenus Scaliger. Author verò adagiorum in adagio, *Laruinum verbum*, tradit Latinos veteres Lucam dixiſſe pro grandi, & in adagio: *Prius Locuſta bouem pariet*, Lucas (inquit) Larini boues appellabant ob magnitudinem; haud ſcio ex quo authore. Iſidorus elephantem apud Indos à voce barrum vocari ſcribit, indeque etiam vocem eius barritum dici: alij verò barrum appellari volunt in lingua Sabina; vnde & ebur appellatum putat Seruius tanquam à barro: & barrire quoque dicuntur elephanti à ſono per onomatopœiam, vt Feſtus author eſt. Punica verò lingua elephas nominatur Cæſar, vnde Cæſares poſtmodum dictos fuiſſe ait Alexander ab Alexandro, quòd auus C. Cæſaris elephantem occidiſſet, cuius ſymboli numiſma ſe habere profitetur Marcus Bonauidius Patauinus in analyſi variarum quæſtionum. An Feſtus, Cæſarem à cæſarie dictum eſſe ait, quia ſcilicet cum cæſarie natus eſt: alij etiam Cæſarum nomen aliunde deriuant. Accipiunt verò nonnunquam poetæ dentes ipſos pro ipſiſmet animalibus, vt notum eſt ex hoc Martialis: H

Barrus. *Li. 12. c. 2.* *Cæſar.* *Lib. 1. c. 9.* *Li. 13 Ep.*

Pulcher adeſt onager, mitti venatio debet
Dentis erythræi, id eſt, elephantis.

Behemah. Iam verò apud Hebræos behemah, quamuis beſtiam propriè, ſiue belluam ſignificet, ſunt tamen qui pecus, ſunt qui iumentum interpretantur. R. Moſes pro behemot (plurali numero) apud Iobum, commune vocabulum omnium iumentorum exponit: R. Abraham eodem in loco mirabile

Cap. 40. aliquod vel monſtroſum animal eſſe putat. Verba Iobi ſunt: *Ecce nunc behemoth, quem ego feci tecum:* Plerique (inquit Pagninus) tam noſtrorum, quàm Hebræorum elephantem eſſe exiſtimant, à mole corporis, qua cæteros quadrupedes ſuperat. Pluraliter efſertur ad ingentem belluam ſignificandam, ſicut & Pſal. 73. 22. Se dicit fuiſſe apud Deum behemoth non beſtiam tantùm ſed inſtar plurium beſtiarum, vel ingentem beſtiam. Animæ facultatem quam αἰσθητικήν, id eſt ſenſitiuam Græci dicunt, Iudæorum ſcriptores nepheſch habehemit dicunt, quaſi animam irrationalem dicas, vt per vocem behemah brutum omne intelligatur, Chaldeus in Deuterono-

A mio pro behema generali vocabulo vertit beira. Arabs behiz, Perſæ behad, Septuaginta κτῆν. Cap. 14.
D. Hieronymus animal. Idem Chaldæus alibi, vbi Hebraicè Schen id eſt ebur, legitur, vocem phil vſurpat, & cum articulo dephil, vnde Græcos elephantis nomen traxiſſe Geſnerus refert. Author dictionarij trilinguis pro elephante quoque phil vſurpat, & pro ebore ſchen dephil. Schen quidem Hebræis aiunt ſimpliciter dentem ſignificare: accipi verò per excellentiam pro ebore, id eſt elephanti dente. Arabicè elephas Cenalſa vocatur, in Decan & Guzarate ati, in Malauar amme, in Canara azete, Aethiopibus yrembo: Italis elephante, leofante, vel (vt alij ſcribunt) liofante: Hiſpanis elephante: Gallis & Belgis elephant, Germanis helfant, Anglis olifant, Illyricè ſlon.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma. Deſcriptio.

B

ELEPHAS ſui generis quadrupes, cum nullo alio ſimilitudinem habere videtur. Triplex eius genus Philoſtratus & Aelianus eſſe tradunt, paluſtre, montanum & campeſtre. Eſſe autem paluſtrium elephantorum dentes liuidos, raros, tractuque difficiles, & in pleriſque partibus eorum foramina: in alijs verò partibus quaſi grandinis grana tumores quoſdam inſurgere, & arti minimè obtemperare: montanorum autem eſſe minores, verùm & ſufficienter albos, & nihil in eis difficile reperiri: optimos verò omnium eſſe dentes campeſtrium elephantorum; maximos enim, albiſſimoſque & ſectu faciles, vt nullo labore in quācumque manus voluerit partem deducantur: rurſus elephantes in paludibus captos dementes leueſque eſſe ab Indis dici; montanos verò peruerſos & inſidioſos, & niſi alicuius rei indigeant, minimè erga homines fidos: Campeſtres autem benignos haberi & manſuetos & imitationis amatores. Scribit & Aloyſius Cadamuſtus in ſuis nauigationibus in regno Senegæ Nigritarum elephantes ſylueſtres quam plurimos, non domari, vt alijs in locis, ideoque gregatim, vt apud nos apros incedere, & vix cicures ibidem reperiri, maximè iuxta Gambram fluuium. Tanta denique in moribus harum
(Dentium varietas. — Cap. 29. & 43.)

C belluarum penes loca differentia eſt, vt Libyci Indorum neque vocem, neque odorem ferre queant; ſicuti oſtendit Polybius agens de Prælio, quo Ptolomæus cum Antigono dimicauit de Syriæ regno: *Verum maxima pars elephantorum* (inquit) *Ptolomæi præ timore formidabat, quod plerumque accidere Libycis elephantis ſolet. Odorem enim & vocem Indorum non patiuntur: præterea magnitudinem & vires, vt mihi videtur, timentes, Indicos ſtatim fugiunt, vbi eo tempore accedunt: ſubito enim in fugam conuerſi & ordines ſuorum perturbantes, maximam in vb. longe Ptolomæi ſtragem fecere.* Teſtatur & Plinius Indicos elephantos a Mauris timeri, nec contueri ſe audere, quoniam maior Indicis ſit magnitudo: quod Solinus ſic repetijt: *Indicos elephantos Mauri timent, & quaſi paruitatis ſuæ conſcij aſpernantur ab his videre.* Quanto autem equo Nyſæo maior eſt Libycus elephas, tanto Libycis elephantis maiores Philoſtratus ait eſſe Indicos. Non ſunt tamen in India omnes eiuſdem magnitudinis: nam Solinus duo Indicorum elephantorum genera eſſe tradit: nobiliores indicari magnitudine, minores nothos dici. Quærendum igitur, num hi Aeliano Taxilæ vocentur: *Indici* (inquit) *elephantes nouem cubitorum altitudine, latitudine vero quinque habentur. Maximi illi qui Praſij appellantur: ſecundi verò ab his exiſtimantur Taxilæ nuncupati.* An itaque Praſij illi ſunt inſulæ Maidegaſcar, quibus Indos cedere ex nauigatoribus ſcribit Scaliger? Sed & Solinus affirmat Taprobanam inſulam
(Li. 5. Hiſt. Rom.)

D Indicam ferre maiores multò elephantos, quàm ferat in continente India. Iam verò Strabo Oneſicriti & aliorum teſtimonio, ſi latinam verſionem ſequamur, elephantos Libycos & maximos & valentiſſimos eſſe ait: Sed Græcè legitur, *μαζοι δὲ τῶν λιβυκῶν ἐχει ἐρρωμενεστέρους*, id eſt, Libycis maiores & robuſtiores, apparetque deeſſe vocem *Ἰνδοὺς*, quæ niſi addatur, ſenſus erit imperfectus. Quamuis autem Libycis Indi ſint maiores, non propterea tamen Cicero priuatim de his intelligi debet, cùm elephanto belluarum nullam vaſtiorem eſſe ſcribit, ſicut nec Plinius, dum ait: *Terreſtrium maximum elephas*, & Oppianus magnitudine eius admiratus:

Horrenda ſed enim membrorum bellua mole
Nititur atque feras longè ſupereminet omnes,
Vt ſi illam videas dum immania corpora verſat
Excelſi montis procera cacumina credas
Aut atrum cogi per flammea ſidera nimbum.

Qui largos imbres tempeſtateſque refuſas E
Inſerat agricolis, prolapſus ab æthere ſummo.

Quamobrem Cardanum, cùm non maiorem faciat elephantem, quàm vt homo erectus expanſis
manibus eum æquet, facetiſſimè perſtringit Scaliger, his verbis: Ergo bellatoris equi Calabri au-
res, inquit, non exuperet: quanquam, vt videas tuam loquendi legem, non expanſis attinget,
ſed elatis manibus. Paſſa enim brachia nihil aliud, quàm paſſum efficiunt, id eſt, pedes quinq;
ſiue palmos octo circiter. Quod ſanè ridiculum eſt. Vidi equidẽ vnum dentẽ me longè procerio-
rem. Itaque Aloyſius Muſtus octonum pedum agnoſcit longitudinem. Eorum quoque molem è
pondere deprehendas. In Indicis hiſtorijs ſcriptum eſt, duos elephanti dentes pependiſſe pondo
trecenta vigintiqninque. At tam paruum animal, quod ſeptenos vix impleret pedes, veriſimile
non eſt, in mandibula inferiore tantum oneris geſtare poſſe: Ex eius item veſtigio cæteri corporis
vaſtitatem conijectare licet. Obſeruatum enim eſt, cuius linea dimetiens eſſet palmorum trium &
pollicis. Quanta latitudo tergi in maximo equo rara eſt, aut nulla. Igitur ſenum denum pedum ex-
cedere proceritatem legimus apud eoſdem nauigatores. Tam vaſti dẽtis igitur ima cuſpis quam
in partem ictum infligeret? Deinde qui fieri poſſet, vt tam latum pectus tam paruæ cederet di-
ſtantiæ, quanta à primore mandibula proficiſcitur? Nam & eorum flexus & colli breuitas effeciſ- F
ſent, vt aut pectori infigerentur, aut inter crura ſubtus ipſum pectus tegerentur. Hæc & alia ille.
At Gillius etiam ad Cardinalem Armaignacum memorat menſum ſe eſſe Conſtantinopoli
elephantis altitudinem quindecim pedum & ſemipedis: ab oculo ad extremum tergum vn-
decim pedes, ab oculo vſque ad extremam promuſcidem octo pedes, quo loco cuiuſlibet
partis præterea menſuras exponit. Variam tamen eorum proceritatem eſſe, nam alios ad duo-
decimum, alios ad decimum tertium dodrantem excelſitate procedere, alios ad decimum
quartum. Idem & Vartomannus ſcribit. Ait item Aloyſius Cadamuſtus ſe elephantum
vidiſſe, qui etſi perquam eſſet mediocris, plus tamen haberet carnis, qu m tauri noſtrates
quinque. Indici nouem cubitorum altitudine ſunt, vt Aelianus refert. In omni genere fæ-
minis mares excelſiores ſunt, vt Auicenna & nauigatores referunt. Cauſa modò tantæ ma-
Lib. 3. de gnitudinis eſt, vitæ protectio, vt tradit Ariſtoteles, vbi docet, cur quadrupedum alia cornibus
part. cap. 2. ſint prædita, alia non, & quæ ad corporis tutelam ſingulis natura conceſſit. *Quibus autem cornua*
(inquit) *natura non dedit, eorum ſaluti præſidijs conſuluit alijs, vt pernicitate corporis equis opitula-
ta eſt, magnitudine camelis; magnitudinis enim exuperantia ſufficit ad necem arcendam, quod ca-
melis contingit, atque etiam melius elephantis.* Etſi verò tantæ molis animal ſit elephas, auem ta- G
men eſſe inquiunt multò maiorem, vtpote quæ eum vnguibus comprehenſum in ſublime abri-
Cap. 65. piat. Ruch vocãt in inſula diui Laurentij ſiue Magaſcat. Quin & populos quoſdam in India adeò
proceros eſſe Solinus aſſerit, vt elephantos velut equos facillima inſultatione tranſiliant. Differũt
præterea à Libycis elephantis Indici, quoniam mares horum ſoli dentati ſunt, cùm vterque Liby-
corum ſexus dentibus ſit præditus, vt Amyntianus tradit in libro de elephantis, (vt citant Scholia
in Pindarum) vbi etiam dicit, hoc Libycis cum Aethiopicis commune eſſe. Iam verò & à quibuſ-
Elephantes dam Aethiopicis differunt colore. ndici enim nigri & murini coloris eſſe dicũtur, in Aethiopiæ
Aethiopici, autem quadam regione ad meridiem, ſiue vt Scaliger ait, ad torridam plagam, omnes albi. Vbi
ve ab Indis (inquit Scaliger) eſt ſubtilitas albedinem conſtare præter aliorum locorum naturam, in æſtuoſa
differant. regione. Quod verò ad colorem attinet, ſunt & Afri ſiue Libyci nigri, & fortaſſis omnes præter il-
los Aethiopicos, vnde poëtis elephantes nigri vocantur; Sidonius: *Vltima nigrantes incedunt præ-
Color. *da elephanti.* Horatius: *Quid tibi vis mulier nigris digniſsima barris?* Sic & de eiſdem prius dictum
In Epo. Od. erat: *It nigrum campis agmen.* Vnde etiam nigcam belluam vocauit Martialis:
12. *Non aliter monſtratur Atlas cum compare mulo,*
Lib. 6. *Quaque vehit ſimilem bellua nigra Libyn.* H

Dentes habent vtrinque quatuor, quibus, vt ait Ariſtoteles, conficiunt cibum, atque in farinæ
Dentes qua- ſpeciem moliunt. Duo eodem philoſopho teſte, præterea prominent grãdes, eoſque mares gran-
les. diores reſimatoſque habent; fæminæ minores, & contrà quàm mares: vergunt enim, inquit, de-
Lib. 2. Hiſt. orſum proni que deuiant. Quod & Plinius ſic breuiter tranſcripſit: *Elephanto dentes intus ad man-
6. *dendum quatuor: præterque eos qui prominent, maſculis reflexi, fæminis recti atque proni.* Addit au-
tem Ariſtoteles, ſtatim cùm natus eſt elephantus, dentes habere, cæterùm grandes illos non illico
perſpicuos obtinere. Iſtiuſmodi duos exertos dentes præter elephantos, etiã aper habet, itẽ Hip-
popotamus, vt Plinius tradit: Sunt tamen in apro ſitu cõtrario, huic enim in ſublime feruntur, ele-
Apri dẽtes. phantis verò deorſum retorquentur. Differunt ætate: Iuuenculis enim candidiores & molliores
vt in omni animalium genere dentes, ſenibus grandiores, duriores, ſicciores, nigriores: optimi ad
opera quæq; in adultis. Quomodo autem dentes paluſtrium elephantorũ, montanorumq; & cam-
peſtriũ differant, antea ex Philoſtrato dictũ eſt. Siti ſunt iſtiuſmodi dẽtes in ſuperiore mãdibula,
vt Varto-

A vt Vartomannus obſeruauit, qui inſuper tradit viſos ſibi in Sumatra inſula duos dẽtes, qui ambo *Dentium*
appenderint libras trecentas & triginta ſex: libram autem quantam accipiat, non exprimit. Vi- *ſitus.*
diſſe ſe & Aloyſius Cadamuſtus ſcribit, aliquando elephantem occiſum perquam mediocrem, cu-
ius dentium amplitudo palmos ternos excedebat, eminebant ad duos palmos, verùm palmus, in-
quit, contectus carne maxillæ immergebatur, vt totus occultaretur, vt ſunt aliorum radices den-
tium; & quoniam eorum ſenecta dentibus cognoſcitur, aiebant argumento dentiũ amplitudinis, *Senecta di-*
feræ deſpicabilis, ipſum haud quaquam annoſum fore, ſi conferretur alijs procerioribus, quorum *gnotio.*
dentes tantæ ſunt magnitudinis, vt vicem poſtium ſuppleant, & pro palis ſæpes muniant teſte Pli- *Dentium*
nio, & vt Nigritæ referebant, nonnullis eo amplitudinis creſcunt dentes, vt duodecim palmorum *magnitu-*
menſuram excedant. Plinij de dentium magnitudine verba ſunt: *Magnitudo dentium videtur quidem* *do.*
in templis præcipua. Sed tamen in extremis Africæ, quà confinis Aethiopiæ eſt, poſtium vicem in domicilijs
præbere, ſæpeſque in ijs & pecorum ſtabulis pro palis elephantorum dentibus fieri Polybius tradit, authore
Guluſſa regulo. Idem & Gillius memorat, ſæpeque ad longitudinem decem pedum augeſcere.
Innominatus quidam, cuius liber de terra ſancta Italicus extat, ſcribit ſe vidiſſe dentem elephãti
à Veneto quodam mercatore ducatis ſex & triginta emptum, longitudine dodrantum ipſius quã-
B tuordecim, et craſſitudine dodrantum quatuor, tanto pondere, vt humo tollere non potuerit. Sed *Eneid. 7.*
& Sabellicum authorem habemus, fuiſſe Firmo, quem in Aegypto rebellantem Aurelianus vi- *lib. 7.*
cit, duos elephantinos dentes tam enormi magnitudine, vt Aurelianus pro miraculo Romam de-
portandos curaret, eo conſilio, vt dicunt, (inquit) vt ſi totidem ea magnitudine reperti eſſent, ex
ijs Ioui ſellam conſtitueret: horum autem longitudinem denum fuiſſe pedum. Iam verò quos nos
dentes hucuſque vocauimus, alij cornua vocant, vt conſtat ex hoc Plinij: *Prædam ipſi in ſe expeten-* *Lib. 8.*
dam ſciunt ſolam eſſe in armis ſuis, quæ Iuba cornua appellat: Herodotus tanto antiquior, & conſuetudo *Dentes, an*
melius dentes. Ipſe verò alicubi, *Elephantos & Arietes* (inquit) *candore tantum cornibus aſſimu-* *cornua.*
lans, in Santonum littore reciprocans deſtituit Oceanus. Ad cuius loci declarationem ſic ſcribit Maſ- *Lib. 9.*
ſarius: Quoniam autem de ambabus belluis, ſcilicet elephantis & arietibus ſimul loquitur, den- *Plinij locus*
tes elephanti marini Plinius hic cornua videtur appellaſſe, ne ſi dentes dixiſſet, arietes, de quo- *declaratus.*
rum cornibus, non dentibus ſermo eſt, ab appellatione cornuum excluſiſſe videretur. Nam ſi
dentes elephantorum dixiſſet, opus fuiſſet, arietum quoque cornua expreſſiſſet: ſed tolerabilius
Plinio viſum vtriſque animantibus ſeruiendo cornua appellare; quod alibi etiam hac de cauſa fe-
ciſſe videtur, dentes elephanti cornua impropriè nuncupando, vt libro decimoctauo, quando ait:
Atque cum in arbores exacuant limentque cornua elephanti, & duro ſaxo rhinocerotes: ne ſi dentes elephanti
C dixiſſet, rhinocerotes quod cornua non dentes exacuunt, ſimiliter excluſiſſet. Sed quando
de ſolis elephantis loquitur, dentes propriè appellat, vt libro octauo (vnde eius verba paulò antè
recitaui.) Dentes quoque Ariſtoteles ſecundo de hiſtoria appellauit, & tertio de partibus anima-
lium elephanto cornua negata dixit, quòd magnitudinis ipſius exuperantia ad necem arcendam
ſufficeret. Hucuſque Maſſarius. Cæterum præter Iubam, quem citat Plinius, fuit & Varronis opi-
nio eadem; inquit enim: *Quos dentes multi dicunt, cornua ſunt*. Idem & Aelianus poſtmodum cre- *Lib. 3. de*
didit, qui & cornuum medullam in elephantis edendo eſſe tradit. Medullam autem habere ſcri- *ling. Lat.*
bunt Monachi in Meſuem. Et Oppianus elephantem inter cornuta animalia deſcribit, & cur cor-
nua, nam dentes dici debeant, edocet his verſibus:

Deinceps immenſos elephantes, Diua, canamus,
Cornibus armatos immanibus antè reflexis,
Namque duo tollunt ingentia ſpicula malis
Ad cælum, exertis omninò dentibus æqua,
Quæ vulgus reſecans dentes exiſtimat eſſe.
Non ſic appellare placet, ſed cornua dici,
D *Cornua cum verſus illis videatur ineſſe:*
Quanquam perpaucis (ni fallor) ſigna probantur.
Nam quæcunque feris tendit propago supernè,
In ſummis adnata genis, id nuncupo cornu.
Sin minus à malis vergat propago deorſum,
Dens appellari, non cornu debuit illa:
His verò gremium cornu radicibus altis
E cerebro deriuatis, primum arboris inſtar
Et fagi, capitis fulcitur vertice vaſto.
Hinc varios trahit anfractus per tempora repens
Sub cute, tum malas ſubit, hinc apparet ab ore
Ardua contorquens apices ad ſidera ſummos.

Pluribus hoc dentis fallacem præbuit anſam, E
Eſt tamen hoc multo quoque clarius argumentum:
Dens omnis rigidus manet intractabilis arte,
Non æſtus, non artificis ſolertia prodeſt.
Nam ſi dilatare velis, parere recuſat,
Si violare pares, in fruſta abrumpitur vltrò:
At validis curui fiunt è cornibus arcus,
Quæque illi dentes vocitant, eborarius illa
Perpolit, exercet, varioſque reflectit in vſus.

Li. 1. Elia. cor. Quæ argumenta Oppianus à Pauſania accepiſſe videtur, quicumque (inquit hic) elephantum oſſa, quod ex ore promineant, dentes potius quàm cornua eſſe putant, conſiderare debent alces mares (fæminæ enim ijs carent) ſua habere cornua in ſupercilijs: *Alcis cornua.* Aethiopicos verò tauros in naſo ſita: vt non valdè mirum ſit eadem elephanto ab ore prominere. *Tauri Aethiopici.* Accedunt & hæc argumenta aſſertioni noſtræ: Cornua annorum circuitu animalibus quibuſdam decidunt, & renaſcuntur, in quo genere, vt ceruos & dorcades eſſe conſtat, ſic nos etiam elephantos ponimus: Dentes certè animalium adultorũ nulli ſolent renaſci. Quomodo igitur renaſcerentur hæc elephanti oſſa, ſi dentes, F non cornua eſſent? Sed igni etiã dentium natura non concedit, at cornua, vt boum, ſic elephantorũ, ex rotundis fieri plana & in alios verti figuras vi ignis poſſunt Hippopotamis & apris dentes exertos inferior maxilla profert: at cornua non videmus ex maxillis naſci. (In Græco, inquit Geſnerus non legitur negatio, ſed videtur deeſſe, quamuis Cælius ſine negatione verterit; Gillius diſſimulanter præterijt.) Sciendum eſt autem cornua elephanti à temporibus ſuperne deſcendere, & ita foras tendere: quod quidem non auritus ſed oculatus teſtis ſcribo. Nam cranium elephantis accuratè conſideraui in Campania in templo Dianæ, quod triginta plurimum ſtadijs diſtat à Capua metropoli Campaniæ. Elephas itaque vt magnitudine & ſpecie corporis à cæteris animalibus permultum differt, ſic diuerſum etiam & peculiarem ſibi cornuum habet exortum. Hæc itaque Pauſanias.

Lib. 2. de vita Apollonij. E contrario modò Philoſtratus interprete Alemano Rhinuccino aduerſus eam ſententiam refutatis Iubæ rationibus, ſic ſcribit: Iuba dentes elephantorum, cornua eſſe arbitratur, eo quòd à temporibus naſcantur; acuere autem ipſa elephantes dicuntur, quod nulli alij ineſt animalium, permanere eadem etiam quæ primitus naſcuntur, nec decidere, ac rurſus naſci: ego autem his rationibus nequaquam aſſentior. Cornua enim etſi non omnium animalium, ceruorum ſaltem decidunt, ac renaſcuntur. (Aelianus quoque in Mauritania vt quotannis ceruis, ſic G decimo quoque anno elephantis excidere dici ait:) *Cornua quibus animalibus.* aliorum quoque animalium nulli contingit, vt dentes cæteris eminentiores quas ſannas vulgo dicimus, aut gemini etiam ſpontè cadant, quod ſi fortè violentia quadam coacti ceciderint, non renaſcuntur; armorum inſtar natura maxillis illos inſeruit. Inſuper cornua lineam quandam veluti torno impreſſam ſingulis annis circa radices obducunt: quod oues etiam, capræ, boueſque teſtantur: dens autem leuis polituſque oritur, & niſi violenter frangatur, talis permanet, materiam enim ſubſtantiamque lapidis Parthici parere videtur. Cornua inſuper ea tantum habent animalia quibus duplex bifidaque eſt vngula: Elephas verò quinque habet vngulas, & plantam multipliciter ſciſſam, ne altius pedes imprimat, ſi quando in humido ſolo fortè cõſtiterit: præterea natura cornutis omnibus animalibus perforata & in medio vacua oſſa ſupponens, ſupra quæ extrinſecus cornu producitur: elephantorum autem plena & per omnes partes ſimilia oſſa ſunt, quod ſi illud extrinſecus quis apertum inſpiciat, in medio tenue foramen inueniet, ſicut in dentibus eſſe videmus.

An mutentur. Nunquid verò iſtiuſmodi ſiue dentes ſiue cornua mutentur, Cardanus incertum eſſe ait, & ſi mutantur, ſemel omnino tantùm mutari neceſſe eſſe. *Lib. 10. de ſubtil.* Idem iſtiuſmodi inter Philoſtratum & Pauſaniam diſputationem pulchram quidem, ſed inutilem eſſe ait, ipſe tamen recitatis vtriuſque rationibus, duas pro Pauſania firmiores adijcit, H *Cardani de dentibus elephanti opinio.* primam quòd elephantorum dentes teretes ſunt, exacteque rotundi, abſque acie, quod omnibus (inquit) proprium eſt, nam dentes omnes mucronati ſunt, vt apri & canum & omnium aliorum. Elephas etiam dentibus, vt dictum eſt, caret in anteriore parte, non ſolùm ſuperiore mandibula, ſed inferiore etiam, quod proprium eſt ſolis cornigeris animantibus. Elephanti igitur cornua illa (inquit) erunt. Mox verò rationem primam dicentium cornua eſſe, adeò ait eſſe abſurdam, vt oppoſita ſuppoſita aſſumant ad idem concludendum. Alter enim, ſcilicet Iuba, vult nunquam mutari elephantorum dentes, Pauſanias vult mutari: nec ſi alterutrum concedatur, quicquam concludere poteſt, cùm tam dentium quàm cornuum quædam mutentur, quædam nunquam, vt in cornibus cerui mutantur, boum non mutantur. Illud verò ſtuporis ingentis argumentum, quod Philoſtratus dicit, dentes elephantorum ob id mereri dentes *Cornua non omnia caua.* appellari, quòd ſolidi ſint, non inanes, vt cornua: primum quod non omnia cornua ſunt inania, imo pleraque ſolidiora, vt caprarum & ceruorum, inania ſunt boum & bubalorum.

Deinde

A Deinde quod maius eſt, quodq; illum arguit in ſcribenda illa fabella negligentem & oſcitantem vt nunquam ne dentem elephantis viderit, cuius ſemper maxima fuit copia, vt audeat dicere, elephantorum dentes, non eſſe intus vacuos, cùm manifeſtiſſimè ſint vacui, at aprorum fulmina tota illa parte, qua tempori inſeruntur. Sed neque dentes omnes ſolidi ſunt, quod ille præſupponit, cùm dentes, vt dixi aprorum, qui prominent tota illa parte, qua mandibulæ iunguntur, ſint inanes & vacui. Itaque pudet iam tactæ ſtupiditatis illorum; tum verò quæſitum illud nullius propemodum vſus, & quod à ſubſtantia rei quærendum erat: nam duobus verbis res abſolui potuit. Conſtat enim eſſe dentes: nam ſubſtantia eſt alba, minimè perſpicua, nec flecti ſponte apta, ſed ſi cogatur, rumpitur. Ecce quod habes quæſiti propriam diſſolutionem, atque perutilem. At igne tamen ducitur, concedo; docebimus & igne oſſa duci, ſed non adeo faciliter, vt cornua. Hactenus Cardanus; cui etſi quidem etiam concedi poteſt, ebur verum, cùm in terram cadit, facilè frangi, non tamen propterea planè dentem vocabimus, cùm id arte depoſita natiua duritie, molleſcat, vt clariſſimè teſtatur Ouidius, de ſtatua loquens eburnea in puellam immutata: *Metam.* 10

Dentes non omnes ſolidi.

Tentatum (inquit) *molleſcit ebur, poſitoque rigore*
Subſedit digitis, ceditque, vt Hymettia Sole
B *Cera remolleſcit.*

Φῦκα vocatur ab Aetio, vt ait Gorræus, potus, in quo ebur aliquandiu maceratum ceræ inſtar emolleſcit, flexileque in opus quodcumque domito rigore tractatur. Quamobrem cùm & ſitu, & natura à cęteris dentibus & cornibus differant, multa tamen vtriſque communia habeant, ſi quid ex vtriſque compoſitum eſſe dixero, nemo puto vitio daturus eſt, dentes tamen aptiùs quam cornua debere vocari. Siquidem ex poëtis antiquis qui cornua vocant, vnicum tantùm in promptu habeo Martialem, de Aegle edentula, ideoque dentibus vtente eburneis:

Sic dentata ſibi videtur Aegle, *Lib.* 13.
Emptis oſſibus, Indicoque cornu.

Cæteri ferè dentes nuncupant. Iuuenalis: *Sat.* 11.

Dentibus ex illis quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obſcurior Indus,
Et quos depoſuit Nabatheo bellua ſaltu
Iam nimios capitique graues. Silius:
Nunc auri ferrem, niuei nunc munera dentis. *Lib.* 16.

C Ouidius:
Dentes æquantur dentibus Indis.

Hoc enim vt Plinij verbis vtar, ſolum ebur eſt. Sed & Virgilius dentes exiſtimaſſe videtur, de eburnea porta, per quam Aeneas ab ipſo emiſſus fingitur, loquens: *Eburnea porta.*

Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur
Cornea, quæ veris facilis datur exitus vmbris:
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falſa ad cælum mittunt inſomnia manes.
His vbi tum natum Anchiſes, vnaque Sybillam
Proſequitur dictis, portaque emittit eburna.

Hunc enim locum exponens Seruius. Vult (inquit) intelligi falſa, quæ dixit. Phyſiologia verò hoc habet: Per portam corneam oculi ſignificantur, quòd & cornei ſint coloris & duriores cæteris membris, nam frigus non ſentiunt, ſicut etiam Cicero dixit in libris de natura deorum. Per eburneã verò portam os ſignificatur à dentibus, & ſcimus quod quæ loquimur, falſa eſſe poſſunt, & quæ videmus, ſine dubio vera ſunt, ideo Aeneas per eburneam emittitur portam. Eſt & alter D ſenſus. Somnum cum cornu nouimus pingi, & qui ſcripſerunt de ſomnijs, dicunt ea quæ ſecundum fortunam & perſonæ poſſibilitatem videntur habere effectum, & hæc vicina ſunt cornu: vnde cornea vera fingitur porta, ea verò quæ ſupra fortunam ſunt, & habent ſummum ornatum, vanamque iactantiam, dicunt falſa eſſe, vnde eburnea quaſi ornatior porta fingitur. De vtilitate modò ac vſu horum ſiue dentium ſiue cornuum, quam præſtant ipſi animanti, ſic diſſerit Cardanus: Vt tutus eſſet à Leonibus, dentes illos effecit, nam cornua (in vertice capitis ſcilicet) inepta fuiſſent propter duas cauſas; tum quia coguntur collum inflectere, tum quia hoſtem non tam bene viderent: At colli flexura longitudinem expoſtulat: vt igitur eſſet robuſtiſſimum, collo breui opus fuit, ac minimè flexili: vnde & Leones ceruicem raró ac parum flectunt. Eſtque id etiam ſignum in hominibus, ſi à natura ſit, roboris & fortitudinis. Dentes igitur illos antè fixit vt eſſent robuſtiſſimi & commodi, non iam mandibulæ inferiori, imo nec ſuperiori, ſed temporibus inſeruit. Nam mandibula ſola inferior edendo mouetur, dentes ſuperiores nunquam; quamuis plurimi hoc nec in ſeipſis aduertant. Si igitur dentes in inferiori mandibula fuiſſent inſiti, robur ob illius

Porta cornea.

Dentium ſiue cornuũ vtilitas.

Mandibula inferior edendo ſolum mouetur, ſuperior ſemper quieſcit.

ob illius paruitatem habere non potuiſſent, & periculum luxationis in magno niſu attuliſſent, & comedendo mirum in modum fatigaſſent & tardaſſent elephantem. At quia materia dentium opus erat ad tam prægrandes dentes fingendos, ſuſtulit dentes omnes anteriores tam ſuperiores quam inferiores, vt ex his illos conficeret. At dentibus illis impediebatur, ne os in terram exporrigere poſſet, ſimul ac breuitate colli, & quia dentibus anterioribus careret, ob id neque cibum ex terra, neque potum è fontibus haurire poterat, his omnibus longa ipſa proboſcide & inani, & ad modum manus comprehendente omnia &c. ſuccurrit. Hæc ergò ille. Iſtiuſmodi proboſcidem Græci ſimiliter προβοσκίδα dicunt, Ariſtoteles verò μυκτῆρα, tum in hiſtorijs, tum in ſecundo de partibus id eſt, naſum, eſt enim elephanti naſus, ſeu potius pars à naſo porrecta demiſſaque in terram verſus: Potuit autem ita vocare aut quia ea naſi in omnibus animantibus appellatio eſt, aut quia inde ſonum edit, vt μυκησμὸν, quocirca tubam quoque noſtrum vulgus nominat. Vocatur autem proboſcis, quòd ea ante ſe extenſa paſcatur, hoc eſt, cibum potumque ori admoueat. E

Promuſcis. In Plinij codicibus recentioribus etiam promuſcis legitur: & Cælius promuſcidem à nobis vocari

Li. 3. c. 30. dicit, ratione qua b. quandoque tranſit in m. Vtitur autem & Vitruuius eo nomine, & Gaza in ſua tranſlatione. Satis autem conſtat à muſcarum ligula dictam eſſe. Philoſtratus alij ue Græci eadem ratione προνομαίαν, eandem partem vocant, quibus videlicet νέμεσθαι idem ſignificat, quod F

Pronomaa. βόσκειν id eſt paſci. Προνομαία (inquit Varinus) ἡ προβοσκὶς ἢ τῷ ἐλέφαντος ῥίς, id eſt, Pronomæa & proboſcis, eſt elephanti naris. Proboſcis tamen in alijs quoque animantibus celebratur;

Proboſcis quibus propria. quin & Athenæus author eſt, proboſcida quidem & pronomæam elephantum eſſe, propriè tamē de muſca & loligine proferri, necnon & de ſepia quoque, vt idem alicubi annotauit. De muſca vſurpaſſe Lucianum conſtat, & Varro vt Nonius citat, ſe ericium inueniſſe eum proboſcide ſcribit. Cardanus examinans proboſcidem elephantis, cum proboſcide culicis, naturam, ait, dum culicem conderet, meditatam fuiſſe elephantem, quamobrem mirè à Scaligero exagitatur his ver-

Exerc. 293. 6. bis: Nemo vnquam melius prouerbium expreſſit vetus. Quanquam haud è muſca, ſed è culice feciſti elephantum. Ais enim: Dum culicem natura conderet, elephantum meditatam. Vbi neſcio, vter ineptior, tunè quem referre non pudeat; an ego quem refellere non pigeat. In piſtrinum tamen quando meum me fatum impulit, molendum eſt. Quin etiam arguemur. Natura cùm elephantum meditaretur; eius formulam, quod & pictores & architecti ſolent, in culice propoſuit, quaſi ichnographiam, vt ectypum faceret. Muſcæ promuſcis propior elephanti manui eſt: quare ſuper ea, non ſuper culice, priſci prouerbium condidere: quin promuſcis à muſca ad elephanti naſum deſignandum tranſlata credi poteſt. Quid elephanto cum beſtiola ſenum crurum, G quæ ſimul & valgia ſunt & vaccia: quorum poſtrema longiſſima, contrà quàm elephanto. Præterea promuſcide pro manu & calice vtitur elephas, non pro ore, ſicut culex. Similior elephanto ſus: quàm ob cauſam, vt opinor, ſtultiſſimus ſimul atque nequiſſimus impoſtorum omnium Mahomet; in arca Noæ, ſuem ortum ex elephanti ſtercore blaterat. Nihil alioquin elephanto infeſtius quàm ſus. Eius enim ſtridore ſolo, quod facere tela nequeunt, in fugam vertitur. Macte culex Cardanice, cuius idea elephantus eſt. Iam te aſſertorem video Platonicorum exemplarium, Ariſtotelicis iſtis nugatoribus, pernitiem minitantem. Muſcæ proboſcidem ἐπιβοσκίδα vocat Philoſophus in quarto de partibus. Aloyſius Cadamuſtus à ſuillo roſtro in hoc differre ait, quod elephanto proboſcis volubilis eſt ad nutum, vt modò vibrare, modò retrahere poſſit. Adde quod, vt Gillius ait, intus concaua eſt, ex Oppiano nimirum, qui ſic canit:

Τῶν δ' ἤτοι (ὀφθαλμῶν) μεσσηγὺς ὑπὲκ προθέει μεγάλη ῥίς,
Λεπταλέη, σκολιή τε, προβοσκίδα ἣν καλέουσι
Κείνο θηρὸς ἔασι παλάμη, χειρὶ ἐθέλουσι
Ρ' ἰδίως ὀρέγειν. id eſt,
Inter quæ (lumina) *porrecta canalis prominet ingens,*
Pertenuis, flexoque anfractu, dicta proboſcis. H
Quòd veluti manus eſt illi, quaſ omnia prenſat.

Lib. 16. de vſu part. c. 1. Habet (inquit Galenus) elephas, quo loco alijs eſt naſus, partem quandam pendentem, anguſtam ac longam, adeò vt ad terram pertingat. Hac pro manu vtitur, & extrema eius parte ſic om-

Proboſcidis deſcriptio, & vſus. nia tractat, atque ita rebus apprehendendis applicat, vt ne minima quidem numiſmata ipſum effugiant, quæ etiam ſublata proboſcide (ſic eam partem vocant) rectori inſidenti tradit. In fine perforata eſt, & animal ipſum per foramina illa velut per nares reſpirat. Poſtquā autem mortuo elephante vſq; ad radicem partis ipſius diſſecans, meatus quia foraminibus ſurſum feruntur, reperi non aliter quam in nobis exitum habere duplicem; vnum quidem qui ad ipſum cerebrum perueniebat, alterum autem in os perforatum, impenſius adhuc naturæ artificium ſum admiratus. Vbi autem etiam didici ipſum animal, cum fluuium aut lacum profundum traijcit, vt totum ipſius corpus demergatur, per ſublatā in altum hanc proboſcidem reſpirare, naturæ prudentiam

intellexi,

A intellexi, non in eo duntaxat, quòd partes omnes ipſius animalis pulchrè conſtruxerit, ſed quod
ipſum etiam eis vti docuerit. Hæc ille, ex Ariſtotele, ni fallor, apud quem ſimiliter legimus:
Habet elephas talem tantamque narem, vt ea manus vice vtatur, quippe qui non niſi ad os illam admouens
& bibat & edat: ſuo etiam rectori eam erigit, atque affert: & arbores quoque eadem proſternit; & quoties
immerſus per aquam ingreditur, ea ipſa edita in ſublime reflat atque reſpirat. Adunciuſcula parte ſua
poſtrema, naris hæc eſt, ſed flecti non poteſt: cartilaginea enim, & proinde rigidiuſcula eſt. Alibi rur-
ſus de eiuſdem partis vſu ait: *Elephantis prolixa, validaque naris augetur, eiuſque vſus idem qui ma-*
nus; ea namque cibos tam ſiccos quam humidos colligunt, capiunt, & ad os admouent ſoli animantium
omnium. Et rurſus: *Elephas prioribus pedibus non vtitur loco manuum ſed nare ſua.* Quamobrem
Caſſiodorus eleganter, & perquam appoſitè hanc partem, naſutam manum appellauit; Plinius
aliquando ſimpliciter manum, vt cùm ait: *Mandunt ore, ſpirant & bibunt, odoranturque haud im-* L.10.Var.
propriè appellata manu; aliquando promanum. Manum autem etiam vocauit Cicero: *Manus e-* Manus na-
tiam (inquit) data elephantis, quia propter magnitudinem corporis difficiles aditus habebant ad paſtum. ſuta.
Præ cæteris verò appoſitiſſimè Lucretius elephantes inde anguimanos vocabat proboſcidem Lib.2.de
enim flectit, reflectit, contrahit, porrigit, lubricat & incuruat. Eſt enim tortilis, flexilis, lu- nat.deor.
B brica, volubilis ſerpentis in morem. Cur verò prominentem habeat iſtiuſmodi promuſcidem, Lib.2.
inter alios rationem etiam reddit D. Ambroſius in Hexamero, quia cùm ſit eminentior cunctis, ſe Lib.6.ca.5.
inclinare ad paſcendum non poteſt: itaque promuſcidis ad colligendum cibum vtitur miniſterio.
Ea immani beſtiæ largi potus infundit humorem, ideoque concaua eſt, quo ad reſtinguendam
tantæ beluæ ſitim plenos lacus hauriat, aut collecto flumine poſſit vndare potantem. Similiter D.
Baſilius quærens, quid ſibi vult proboſcis elephanti? Quoniam (inquit) tantæ molis hoc animal
& omnium terreſtrium maximum ad ſtuporem admirationemque obuijs incutiendam productum
eſt, oportebat carnulentum eſſe, & obeſo corpore diffractum. Huic ſi grande pro rata membro-
rum inferiorum pedumque ratione exæquatum collum adiunctum fuiſſet, inatractabile penitus
eſſet exuperante pondere ſemper ad humum deuergens. Nunc autem caput quidem per colli pau-
cas admodum vertebras ſpina dorſi counitur. Proboſcidem autem habet officium ſubeuntem,
munuſq; colli, qua planè tum pabulum ſumere quam potum etiam adhaurire ſolet, & ad ſe ſuſtol-
lere. At enim pedes ipſi ſunt inarticulati, quo quaſi columna couniti, vaſtam illam corporis mo-
lem ſuffulciunt. Namque ſi artus tanto corpori ſuſtinendo molliores & qui facile flecterentur, eſ- Pedes.
ſent ſubſtrati; crebertima fierent emotiones articulorum, fera in humum modò genua inclinan-
C te, modò ſe attollente ex humo. Neq; enim alleuandæ tantæ moli ſatis eſſent. Nunc verò par-
uus talus pedi ſubijcitur elephanto, nec tamen in teretem figuram, neque in genu commiſſuram
deauriculatus eſt aut diſtinctus. Neque enim ad lapſum prona articulorum lentitudo carnulen-
tam illam tanti animalis molem ferre poſſet, tanta adeò confunditur copia carnium, vt continen-
ter intremiſcat, ruinamque videatur interminare. Quæ cùm ita ſint, opus elephanto fuit porre-
ctiore illo naſo, qui ad pedes vſque demitteretur. Non vides in bellis, quod perinde ac turres
quædam animatæ vniuerſo agmini viam muniunt ac prægrediuntur? At certè veluti colles qui-
dem concretione carnium condenſati, intolerabili facto impetu conſtrictas conſtipataſq; hoſtium
acies diſtringunt & diſſecant? Quod ſi partes infernæ minus decenti proportione reſponderent,
reliquæ moli corporis, nullo animal tempore perſiſteret. Arrianus in expeditione Alexandri tan-
tam elephanto vim in proboſcide eſſe ait, vt homines armatos tanquam flagello, implexos in ſu- Lib.6.
blime attollat. Facilè verò eam amputari, Pyrrhi præliorum experimentis patuiſſe Plinius au- Vis in pro-
thor eſt. Os, vt tradit Cadamuſtus, habent in pectore, atque hoc non proboſcide ſugunt, teſte boſcide.
Aeliano & Ariſtotele, qui & linguam eis eſſe ſcribit perquam exiguam, atque interius poſitam Os.
quàm ſit in cæteris, ita vt vix eam videre poſſis. Cur autem talem natura fecerit, rationem hanc Lingua.
D attulit nobis Cardanus: At cùm lingua (inquit) ſit ob dentes, elephas autem dentibus anterio-
ribus careat, lingua parua & intus recondita opus fuit, quoniam dentibus molaribus inſeruire de-
buit. Simul ſi magna fuiſſet, impedimentum afferret, ne proboſcis cibum vſque ad dentes mola-
res porrigeret. Sed quia opus erat ad vitæ longitudinem optima maſticatione, & quia etiam ci-
bus à dentibus nullis anterioribus diſſecari poterat, molares adeo robuſtos & tam commodè fa-
bricauit, vt quemadmodum teſtatur Ariſtoteles, cibum omnem confeſtim redigat in farinam.
Oculos habet magnos, ſed pro tanti corporis portione exiguos, vt canit Oppianus: Oculi cur exigui.

—— καί ῥ' ὀφθαλμοὶ τελέθουσι
Μείονες, ἢ κατὰ εἶδος ἑοῖο, μεγάλου περ ἐόντος.
—— *Et flammea lumina verſat,*
Magna quidem, verum pro tanto corpore parua.

Caſſiodorus etiam oculos quidem paruos eſſe ait, ſed grauiter ſe mouentes. Fuiſſe autem ele- Li.10.Va-
phanto paruitatem oculorum datam idem Cardanus aſſerit, vt cùm non recondi poſſent, tutiores riar.
forent

forent ab ictibus. Recondi autem non potuiſſe, quia à lateribus poſiti, non vidiſſent ea, quæ antè occurrerent: neceſſariumque fuiſſe, vt eſſent a lateribus, ne ob nixum dentium, & proboſcidis propinquitatem læderentur, atque ita animal ante ſenium cæcum efficeretur, tum maximè quia longiſſimæ vitæ futurum erat. Cumque ob robur ac dentes caput magnum efficere natura cogeretur, informe, vt ita dicam & ſine rotunditate: qualiſcunque enim additio ad ornamentum facta E
Caput cur deforme. capiti, ipſum in immenſum auxiſſet: ob id valdè deforme caput habent elephantes. De capitis elephantis magnitudine & enormitate ſic meminit Oppianus.

Γεθμοσ δὲ κάρηνον, Vertit interpres

Immenſum caput ille gerens, & pondere vaſtum.

Aures. Strabo author eſt, ſpiramentum quoddam habere ſecundum tempora, per quod mas pingue quid emittit tempore coitus, & fæminæ tunc eundem meatum apertum eſſe. Aures quoque pro corporis portione exiguæ eodem Oppiano atteſtante. Qui eas dimenſi ſunt, quaquauerſum gemini palmi magnitudine eſſe inquiunt, nec id vſque minore aut maiore, vt aſſolet, Proceritate, ſed pro magnitudine latas. Quidam obſcurus author tradit, auriculas habere, quales draconum pinguntur, aut veſpertilionum alis ſimiles. Notum ex hiſtoria Romana locum eſſe iuxta aures, quo vulnerato facilè intereunt. *Iuſsit* (inquit Frontinus) *ferociſsimum elephantem ſub aure vulnerari*. Clariſſime Liuius: *Scalpro inter aures ictu mallei adacto interficiuntur*. Ea breuis via reperta F
Cap 43. eſt, ad tantam beluæ molem ſubitò conficiendam. Liuius id Haſdrubalis inuentum eſſe credidit.
L. 6. c. 30. Eſt verò etiam vbi planè auribus carere dicuntur. Scribunt enim Solinus & Plinius apud Sambros
Cutis. Aethiopiæ populos nullam eſſe auritam quadrupedem, nec elephantos quidem. Quod tum ad ſoli diſpoſitionem, tum ad cæli qualitatem referendum cenſent. Cutis in tantam duritiem ſolidatur, vt putes, inquit Caſſiodorus, eſſe oſſeam. Hæc nullo tranſmittitur telo, nulla ferri acumine penetratur. Idcoque Perſarum reges hanc beluam ad bella traxerunt, quæ & nullis ictibus pulſata
Lib. 17. cederet, & aduerſarios ſua mole terreret. Strabo author eſt pellibus pro clypeis vti Mauros,
Lib. 7. de re mil. ca. 7. ſed & Robertus Valturius loquens de Numidis, cum dixiſſet, eos ſcuta elephantorum corio extento ac durato habilia ac tuta geſtare, bello inutilia indicat, eam eſſe eorum naturam tradens, vt
Scuta ex corio elephantis. acceptum imbrem tanquam ſpongia imbibant, & per hoc intractabilia repentino pondere fiant. Cur autem humorem ſibi imbibant, ratio eſt, quia cutis eorum vlceroſis vallibus exaratur, vt loquitur Caſſiodorus, ſiue vt Plinius, cancellata eſt, hoc eſt, quaſi teſſellatim efformata, vt exponit Stephanus Aqueus, ſiue lignorum tranſuerſorum modo efformata contextaque. Ligna enim inter ſe modicis interuallis (inquit) in tranſuerſum retis inſtar inuicem annexa, cancellos vocant: G
Cancellata cutis. hinc cancellata cutis, quo diximus, modo compacta. Sic & Calepinus cãcellatam cutem interpretatur, quibuſdam cancellis diſtinctam, hoc eſt, teſſellatim (inquit) quadratam, & in modum capſularum factam: ſed & ipſe Plinius vſum iſtiuſmodi cutis aſſignant, ſimiliter exponit; vt modò patebit. Ob eandem tamen corij duritiam homines in regno Pegu pellem elephantis, armorum loco ferunt. Hinc autem Lucanus de Sceua fortiſſimo illo Cæſariano loquens, qui vnico ſcuto omnes ſuſtinuit Pompeianos, cum elephantino corio aſſimilauit appoſitiſſimè:

Par pelagi monſtris, Libycæ ſic bellua terræ
Cetulus denſis elephas oppreſſus ab armis
Omne repercuſſum ſqualenti miſsile tergo
Frangit, & hærentes mota cute diſcutit haſtas:
Viſcera tuta latent penitus, citraque cruorem
Confixæ ſtant tela feræ, tot facta ſagittis
Tot iaculis vnam non explent vulnera mortem.

Quamuis autem cutis duritie ſimpliciter commendetur, ea tamen in dorſo, quàm in ventre durior eſt, vt idem Plinius, & ex eo Solinus teſtantur: *Duriſsimum* (inquiunt) *dorſo, tergus, ventres molles*. Piloſaue, ſetoſaue, an nuda ſit ipſa cutis, non ſatis clarè ex authoribus colligas. Cardanus H
Cutis an piloſa. non ſolum nudam ait, ſed etiam cur talis eſſe debuit, ſimul & duriſſima, rationem reddidit his verbis. Sed cum ibi maior copia ſit harum infelicitatum (quæ fuit à muſcis, crabronibus, alijſq; iſtiuſmodi inſectis) quàm vt cauda & proboſcide poſſit omnes excutere, ſimul etiam propter loca quædam, quæ neque cauda neque proboſcis commodè poteſt attingere his incommodis natura duobus modis ſuccurrit, primùm cute cancellata, qua illas comprehenſas collideret; ſecundum vt cutis eſſet duriſſima & craſſiſſima, quod etiam ad arcendas iniurias aeris & ad ſecuritatem tum leonum, tum aliorum grandiorum ferarum fuit non ſolùm vtiliſſimum, ſed etiam neceſſarium. Quo factum eſt, vt tanta & tam dura cute non fuerit commodum edere pilos; nam materia pilorum in cutem tranſlata duriorem illam efficit, & minus etiam erant pili ob id neceſſarij, qui tamen ſi adfuiſſent, magnum incommodum attuliſſent in aquis & paludibus verſanti: vnde ſic ſemel excuſſo tergore, totus nitet, & celerrimè ſicceſcit. Quidam etiam obſcurus elephantum totum

nigrum

A nigrum eſſe ſcribit, & glabra cute, ſine pilis, & Solinus nullas ei ſetarum hirſutias eſſe tradit, ex
Plinio, qui cùm dixiſſet duriſſimum dorſo tergus eſſe, ventres molles, addit, *ſetarum nullum te-*
gumentum, ne in cauda quidem præſidium abigendo tædio muſcarum (nanque id & tanta vaſtitas ſen-
tit,) ſed cancellata cutis & inuitans id genus animalium odore. Ergo cùm ex tentis recepere examina,
arctatis in rugas repente cancellis, comprehenſas enecant. Hoc ijs pro cauda, pro iuba, pro villo eſt.
Alicubi verò cùm reprehendiſſet illos, qui ſubtilitatem animi conſtare non tenuitate ſanguinis L.11.c.39
putant, ſed ea magis bruta eſſe, quibus craſſior cutis eſt, ſubdit; *Elephantorum quoque corpori*
impenetrabiles ſetas habent, cùm tamen omnium quadrupedum ſubtilitas animi perhibeatur illis. Hic vbi
ſetas legitur, vetus lectio (inquit Hermolaus) erat ſcacetias; quæ vox cùm ſit deprauata, & Pli-
nius lib. 8. neget ſetas elephantis vllas eſſe, fieri poteſt, vt ſcribendum ſit, quaſi ſetas; nón enim Plinij locus
ſetæ ibi ſunt, ſed quaſi ſetæ. Nicolaus Leonicenus in opere de erroribus Plinij legit, elephanti cõſideratus
quoque tergora impenetrabilia ſagittis habent Nam ſi elephanti duriſſimum (inquit) tergus ha- Li.3.c.19.
bent, vt ille ſcribit, cur non idem ſit ſagittis impenetrabile, hoc eſt, cum difficultate penetrabile?
Eodem ibidem teſte Plinij patronus multò licentiùs (quam Hermolaus nimirum) ex vno verbo
duo fecit, hoc eſt, loco ſetas, ſcripſit pro ſetis, Ita vt aliud (inquit) verbum ſupplere ſit neceſſa-
B rium, ſi ſenſus debeat eſſe integer, ſic legendum totum: Elephantorum tergora pro ſcutis homi-
nes habent, ſed probandum erit ex hiſtorijs, homines non ſolùm ad geſtanda propugnacula ali-
quando vſos fuiſſe in prælijs elephantis, ſed etiam eorum tergora habuiſſe pro ſcutis; alioquin vt
opinor, nemo tàm violentam admittet emendationem; Hæc Leonicenus, illius quidem Plinij
patronum vocat, correctione non intellecta, nam pro ſcutis dixit, id eſt quaſi ſcutorum loco. Alij
itaque pro ſetas legunt cetras, quod probo. Neque etiam verum eſſe puto, quod item Leonice-
nus ait, Plinium, cùm elephanto nullum ſetarum tegumentum eſſe ait, Ariſtoteli conſentire, nam
etſi Ariſtoteles elephantum in quadrupedum genere minimè hirtum eſſe ſcripſit, tamẽ in quinto Li. 2. Hiſt.
de generatione teſtatur elephantos & boues tenuiore quàm ſues pilo integi. Habet itaque pilos cap. 1.
id quod & Plinius alicubi ceu ſui oblitus manifeſtò profitetur; quem locum miror ab alijs nõ ani- Li.33.c.5.
maduerſum. *Indi* (inquit) *mirè gaudent longitudine eorum* (ſmaragdorum) *ſoloſque gemmarum*
eſſe prædicant, quæ carere auro malint; obid perforatos elephantorum ſetis relegant. Teſtaturque
Cadamuſtus ſeſe pilos ex elephante euulſiſſe, qui (inquit) nigricabant, & quaſi duorum palmo-
rum menſuram excedebant, erantque amplitudinis non contemnendæ Quin Gillius quoque pi- Cap.43.
los eorum ex nouo orbe deportatos vidiſſe ſe profitetur, qui ad duorum palmorum magnitudi-
C nem procederent. Sed nec illud quoque omnino verum eſt, quod paulò antè ex eodem Plinio Cauda.
de cauda dicebamus, nullum in ea præſidium eſſe abigendo tædio muſcarum. Nam pilis ea om-
nino non caret, vt ſcribit Vartomannus his verbis: Caudam habent ſimilem bubalis, trium fortè
dodrãtum longitudine, paucis in extremitate pilis. Inuenio autem in deſcriptione Guineæ, iſtiuſ- Li.4.c.10.
modi caudis muſcas ab idolis arcere mulieres. Malleolos poſterioribus imis cruribus teſte Ari-
ſtotele poſſidet. Sed de crurum flexu alij aliter etiã tradunt; nam non ſolùm authores obſcuri ele- Crura.
phantos crura ſine nodis articuliſq; habere tradunt, & oſſa ſolida & inarticulata, ideoque crura
tibiaſque flectere non poſſe, & ſi cadant, non poſſe ſurgere: hincque eſſe quod dormientes non
recumbant, ſed defeſſi magnis arboribus ſe applicent, verùm etiam claſſici nonnulli, vt Caſſiodo-
rus, ex antiquis Strabo, & Diodorus Siculus, vt in capiendi ratione dicemus. Genua, inquit Cæ-
lius, non flectunt vti Ambroſius prodit; quia rigidiore crurum vſu opus fuit, quo velut columnis Lib.16.
tanta poſſet membrorum moles fulciri. Calcaneum modò leuiter inflectunt, rigent cætera pe- Lib.4.
dum à ſummo ad imum. Aliàs verò ita ſcribit: De communi animalium greſſu prodit Ariſtote- Lib 4.c.12
les, diuturna hominum fama celebratum, elephantos nullo crurum inflexu moueri; quæ tamen L.13.c.18
falsò confirmata ſit, cùm id genus animalium inflexu vel in ſcopulis opertis, vel in clunibus ad-
D ducto ſeſe moueant. Quomodo autem crura flectat, docet Plinius his verbis: *In poſterioribus*
elephanto articulis breues: Idem poplites intus flectit hominis modo, cætera animalia in diuerſum, ex Ari-
ſtotele, qui elephantum, non vt aliqui retulerunt, agere ſcribit, ſed conſidendo, crura inflectere: Vt crura
non poſſe tamen præ nimio põdere, vtrumque in latus æquilibrio quodam vergere; ſed aut læuo flectat.
incubare, aut dextro, aut eo in ipſo habitu requieſcere: flectere hunc certè ſuos poſteriores popli-
tes modo hominis: Et aliàs quoque cæteras quadrupedes, elephanto excepto, contrario modo
quàm homines ſua ait membra inflectere. Vartomannus ait articulos crurum non tam ſublimes
habere, vt aliæ animantes, ſed humiliores terram verſus. Sunt autem crura priora multò poſte-
rioribus longiora, vt idem philoſophus meminit, necnon Plinius & Aelianus, & Oppianus:

—— Ποδῶν γε μὲν οὐκ ἶσα μέτρα:
Τοῖσι δ᾽ ἀπρόσθιοι πολλὸν ὀπίσσω ἀείρονται, Id eſt,
Nec menſura pedum par eſt, ſiquidem altiùs antè
Exuperant multò, breuioraque crura videntur.

Cur

Cur pedes anteriores robuſtiores. *L.2. tract. 1.c.1.* *Pedes.* E

Cur autem anteriores ei pedes maiores validioreſque ſint, rationem reddit Albertus. Pedes eiuſdem cum equinis ſunt rotunditatis, ſed ampliores, vt planta, inquit Gillius, quoquo verſum ad binos dodrantes accedat: Vartomanus rotunditatem eorum, magno orbi menſario aſſimilat; eoſ ex callo conſtare aiunt nigerrimo & ampliſſimo. Ariſtoteles elephantem animal multifidum eſſe aſſerit, digitoſque habere indiuiſos, ac leuiter formatos, nec vngues omnino eſſe, ſingulis pedibus quinque haberi indiuiſos & leuiter diſcretos: quæ omnia ſic Plinius tranſcripſit: *Omnia digitos habent, quæ pedes, excepto elephanto: huic enim informes, numero quidem quinque, ſed indiuiſi, ac leuiter diſcreti, vngulisque non vnguibus ſimiles.* Aelianus hinc factum eſſe ait, vt animal ſit minimè ad natandum habile. Cur verò quinque vngues habeant, & pedem multipliciter ſciſſum, Gillius cauſam eſſe credit, ne ſi quando in humido ſolo conſtiterint, altiùs pedem imprimant. Ariſtoteles *Li.2. Hiſt. 16.* prioribus potiſſimum pedibus corporis pondus ſuſtineri putat, nam cùm dixiſſet, elephantos non biſulcos, non ſolidos habere pedes, ſed digitatos, ſed quoniam (inquit) corporis magnitudo vaſta, pondusque ingens eſt, ideo ſuſtinendi tantummodo gratia pedes habent priores, nec ad *Li. 2. Hiſt. 1.* vllum aliũ vſum vtiles, propter tarditatem flectendi atque ineptiam. Eodem teſtante Ariſtotele mammas duas habet, ſed non in pectore, & paulò citra. *Mammæ.* Aliàs clariùs earum ſitum locumue indicat, inquiens, elephanto mammæ ſunt ſub armis duæ tam mari quàm fæminæ, perquam exi- F *Lib. 4. de part. c. 10.* guæ, nec pro corporis vaſtitate, ita vt eas à latere conſpicere propemodum nequeas. Et rurſus alibi, elephas, inquit, duas tantùm habet mammas, eaſque ſub armis: cauſa cur duas habeat? quòd vniprolis eſt; cur non inter femora? quòd multifidum eſt: nullum enim inter femora habet, cui pedes diſcreti in digitos ſunt: cur ſuprà ſub armis? quod in ijs quæ plures obtinent mammas, & primæ ſunt, & plurimũ hauriant lactis, quæ ea parte continentur. Argumento eſt quod ſcrofæ facere aſſolent: porcis enim editis primis, mammas, præbent primas. Ergo cui vnum eſt, quod primum in lucem prodit, id primas habeat, neceſſe eſt. Primæ autem quæ ſub armis habentur, elephas hac de cauſa duas, eodemque loco mammas habet. Quæ autem multi prola ſunt, hæc toto ventre extuberant, &c. Plinius quoque iſthæc quàm breuiſſimè reddidit, *Elephas*, inquit, *Genitalia.* *tantum mammas ſub armis duas habet; nec in pectore, ſed citrà in alis occultas. Nulla in feminibus digitos habentium.* De partibus generationi deſtinatis idem philoſophus ſic ait: Elephantus genitale equo ſimile habet, ſed paruum, nec pro corporis magnitudine. Plinius genitalia auerſa eſſe ait, auerſoſque coire. Teſtes item non foris conſpicuos, ſed intus circa renes conditos habet, quocirca initum celeriùs agit. Fæmina genitale, vt ceteræ, inter femora habet. Alibi etiam teſtes intus ad aluum necti tradit. Cauſam item aliàs reddit, cur teſtes intus occultarit natura, ob cutis ſuæ nimirum duritiem, cùm ex ea ſcrotum non poſſit fieri. G Albertus tamen aliam rationem huius neceſſitatis adfert, aſſerens teſtes intus habere propter pondus ſui corporis, idque vt ſit velocioris coitus, *Li.2. de generat. c. 2.* addit autem etiã tempore coitus eos emittere, quod mihi veriſimile non ſit. Cteſiam teſtatur philoſophus mentiri, ea quæ de huius animantis ſemine prodidit: id videlicet vſque *Ventres.* adeo indurari ſicceſcens, vt electro, id eſt ſuccino ſimile efficiatur, quod nunquam fieri ipſe exi- *L.11.c.37.* ſtimat. Magis enim alterum altero ſemen eſſe terrenum neceſſe eſt, inquit, & præcipuè tale eo- *Pulmo.* rum eſt quorum in corpore multum materiæ terrenæ habetur: craſſum autem albumque eſt ſpiritus miſtione: Plinius elephanto quatuor ventres eſſe tradit, cætera ſuibus ſimilia: pulmonem quadruplo maiorem bubulo. Cur verò quatuor ventres habeat, rationem nullam adfert. Ariſto- *Lib. 2. de Hiſt. 17.* teles verò quadrupeda, quibus tot ventres ſunt, cornigera eſſe ſcribit, & ruminantia, ſed vel ipſo Plinio teſte, non ruminant, quibus dentes ſunt vtrimque: elephantis autem vtrimque quatuor *L.10.c.37* dentes eſſe, præter duos illos magnos, ex Ariſtotele notum eſt: qui elephanto inteſtinum ita ſi- *Inteſtina.* nuoſum (συμφύσεις ἔχον) vt aluos habere quatuor videatur, ſcribit, inque hoc etiam cibum repe- *L.2. hiſt. 5* riri: nullum enim conceptaculum cibi aliud ſeparatim adeſſe. Galenus inteſtinum eius latiſſimum *L.2. de generat. c.7.* dicit, & equo ſimillimum. Exta quoque eidem ſuillis proxima eſſe ait, ſed maiora. Iecur enim H quadruplo maius eſſe bubulo, & reliqua pari ratione, excepto liene; hunc enim ex proportione *Exta.* eſſe minorem. Plinius verò pulmonem, vt citauimus, non iecur bubulo quadruplo maiorem fa- *Iecur.* cit. De ſitu fellis diſcrepant veteres. Aelianus non ad iecur, ſed ad pectus ſitum habere dici tra- *Fel.* dit. Ariſtoteles verò iecur quidem ſine felle eſſe aſſerit; inciſa tamen parte, qua fel adhærere ſo- *L.2. hiſt. 15.* let, humorem felleum affluere plus minus. E contrario Galenus; quæ, inquit, iecur habent, ijs & lien omnino ineſt, & meatus bilis receptores: etſi veſicam, quæ amaram bilem colligit, haud *L.6. de administ. anatom. c.8.* omnibus ideo conceſſerit natura. Non tamen vera dicunt, qui de omnibus ea carentibus ſcripſere, quemadmodum & Meſitheus de elephanto prodidit: huic ſiquidem & veſica in iecore ineſt, proportionalem toti viſceri magnitudinem obtinens. Docet item Galenus, quomodo ex elephã- *Cor.* ti diſſecti corde magnum os exemerit, & quòd duos tantùm ventriculos cor eius habeat, contra *Lib. 7. de admin. anat. c. 10.* Ariſtotelem, qui magnis animantibus tres attribuit. Clarior, inquit, in magnis cordibus eſt ſpeculatio, quoniam & ipſius os, quod magnis ineſſe animalibus arbitrantur, atq; his non omnibus,

etiam

A etiam alijs omnibus ineſt, haud tamen os vniuerſis, ſed cartilago. Sic enim in totum ſe habet in
cunctis animantibus: & membranæ, quas triſulcas diximus appellari, & arterialium vaſorum ra-
dix ſubſtantiæ duræ omnino appenſa eſt, ſed non in omnibus æquè dura, quoniam in minutis le-
uiter cartilaginoſa eſt, in grandioribus exacta cartilago, in valde grandibus cartilago, oſſea; &
quanto animantis genus corporis mole vaſtius fuerit, tanto plus oſſeæ ſubſtantiæ cartilago ſorti-
ta eſt. Et in maximis, vbi plus oſſeæ ſubſtantiæ gignitur, conuenit ipſam tum appellare os cartila-
gineum, nō cartilaginem oſſeam. Quod enim in his animalibus producitur, nō cartilaginis adhuc
exactæ naturam, ſed corporis ex neruo & cartilagine conflati repręſentat. Nullū verò miraculum *Elephantis*
eſt in minutis ipſū animantibus confectionū rudes penitus ignorare, cum & in grandioribus fre- *anatome.*
quenter ipſos lateat. At quid dico in grandioribus? Nuper elephāto maximo Romę iugulatō, ple-
riq; medici ad ipſius diſſectionē cōuenerāt, diſcēdi gratia duoſne cor haberet ventricēs an vnū; &
vētriculoſne duos, an tres. Ego autē vel ante ipſius confectionē aſſerebam eandē cordis ſtructurā,
cum alijs omnibus animaliū aerem ſpirantiū inuentū iri: quæ etiā ipſo diuiſo apparuerūt. Item
os ipſius ſine negocio reperi, vnà cū familiaribus digitos admolitus: at inexercitati ſperantes id,
quod in alijs animantibus apparet, ita in magno ſe inuenturos, ne elephanti quidē cor os habere
B putabant. Ego autem oſtenſurus ipſis eram, niſi familiares riſiſſent, quod attonitos illos ac ſenſus
expertes propter loci ignorantiam cōſpicerent, & cum adhortarētur, vt indicarem, ſubticui. Cor-
de verò à Cęſaris coquis exempto, miſi aliquem ex familiaribus in huiuſmodi exercitatis rogatū
coquos, vt os ipſius eximi ſinerent, atque ſic factum eſt. Seruatur idem apud nos etiam hodie
eximię adeo magnitudinis, vt ab ijs qui intuentur, nullo modo credi queat tantum os medicos la-
tuiſſe. Ita ſanè & maxima in animantibus particularum inexercitatis ignorantur. Ac miri nihil eſt,
ſi etiam in alijs multis (quod ad anatomen ſpectat) Ariſtoteles errauerit, qui triplicem ſinum cor *Ariſtotelis*
habere in magnis animalibus exiſtimat, &c. Ex qua item elephantini cordis diſſectione etiā in- *error.*
noteſcit, quod de duplici corde nonnulli ſomniarunt, cuius ſic meminit Aelianus: *Duplici tum* *Cor duplex*
corde, tum ſenſu animi elephantus eſſe dicitur, & altero quidem ira incendi, altero mitigari & leniri
Maurorum ſermonibus peruagatum. Atque hactenus de partibus cùm internis, tum externis ele-
phantis. Addo & integram deſcriptionem, eamque ex Cardano, & aliā ex Goropio Becano. Al-
titudo (inquit Cardanus, multa philoſophica in ſua deſcriptione referens, & quæ ad ſuperiorum
declarationem etiam pertinent,) tanta erat, vt homo erectis manibus non attingeret dorſum & *Elephanti*
erat iuuēculus. (Scaliger hinc nunquam Cardano viſum elephantem obijcit.) Craſſities duorum *integra de-*
C boum: ſed adultis & maximis (nam & in his, velut equis, alijſque animalibus non exiguum di- *ſcriptio.*
ſcrimen ſecundum regiones & ſtirpes,) pro xxv. quandoque bobus corporis moles eſt. Altitudo *Magnitudo*
maximis vſque ad decem cubitos, quod facile eſt etiam coniectari ex dentium magnitudine; huic
enim cum tactus eſſet, dentes cubitum cum dimidio non excedebant, cum tamen viderim ego
non ſemel qui fermè ſex cubitos vel incurui æquarent: qui ſi recti fuiſſent, lōgiores planè fuiſſent *Dentium*
ſeptem cubitis. Narrat enim Ludouicus Vartomannus vidiſſe duos, qui pondus ccxxv. librarum *magnitudo*
æquabant. Poteſt vnuſquiſque ſecum reputare, quanta debuerit eſſe animalis illius magnitudo.
Sed ad ordinem reuertor. Longitudo elephantis minimè altitudini reſpondet. Eſt enim multo *Longitudo.*
altior, quàm pro longitudinis ratione. Crura habet teretia, ac ad columnarum modum atque in *Crura.*
his iuncturas. Coxæ rectæ deſcendunt, nec in anteriorem partem, vt bobus exporriguntur: hocq; *Coxa.*
ideo contingit, quòd iuncturæ genuum ſunt æquales, atque adeo æquales, vt niſi flectere crura
videas, iunctura carere credas. Inde natam exiſtimo opinionem, quòd iuncturis careant: quam *Inceſſus.*
ſuſpicionem auxit illius inceſſus; nam diſtentis cruribus, ac ſi iuncturis omnino careat, ambulat.
Sunt autem illius crura anteriora poſterioribus longiora. Porrò inceſſus ille cruribus diſtentis,
maximi roboris argumentum eſt; & cauſa velocioris inceſſus: nam difficiliùs mouetur, quod à lon-
D giore ſpatio, vt in haſtis, quæ difficiliùs mouentur ex imo, quàm ex medio: & ęqualis angulus tātò *Pedes.*
maius ſpacium intercipit, quāto cruris ſuprema pars à genu ipſo longiùs deſtiterit. Pedes rotun-
di in quinq; digitos diuiſi, ſed diuiſio ea obſcura eſt. Sunt autem plani & abſq; munimento vllo,
vnde excogitata ratio ſecandi pedes ſecuribus à Romanis: ſunt enim lati, vt orbes plumbei qui- *Penis.*
bus ad veſcendum vtimur. Maſculus maximum habet membrum genitale, quod fermè vſque ad
terram attingit, licet alij hoc negent. Fæminæ duæ mammæ tantùm, atque adeò paruæ, vt ſub alis *Mammæ.*
latitent. Cauda vt Suis pro ratione, ſed fermè abſque pilis vllis, & prælonga, adeo vt à terra *Cauda.*
imum eius ne palmo diſtet. Cutis quoque, imo corium duriſſimum & ſimiliter abſq; pilis, rariſ- *Cutis.*
ſimus eſt dorſis ſuprema parte; quæ etiā aliqualiter iuxta renes in gibbam aſcendit; & auribus ipſis *Pili.*
quæ prægrandes ſunt, ac quaſi duorum palmorum, abſque forma aurium, ſed quaſi quadratæ *Color.*
ſunt: his in duobus locis frequens pilus eſt, ac vt cæteris animalibus. Color toti corpori vnus, ſci- *Caput.*
licet fuſcus cinereo immixtus, ita vt non alter ab altero diſtingui queat. Collū breue. Caput vix *Collum.*

à collo

à collo diſtinguitur. Oculi valde parui, ſed tamen acutè cernit. E ſuprema parte frōtis naſus exporrigitur, non vt in alijs animalibus iunctus capiti, ſed diſiunctus, qui vſq; ad terram exporrigitur, vt tanta ſit fermè eius longitudo, quanta animalis altitudo: proboſcidem vocant, aliqui etiam promuſcidem, pleriq; manum. Hanc, vt dixi, narium loco eſſe nemo dubitat, poſtquam diuiſa eſt, vt naris, & ea reſpirat elephas, atq; odorat. Imum eius quaſi porci naſus, color, rotunditas, diuiſio. Sed ſubſtantia proboſcidis multū à naſi ſubſtantia differt: vſus verò multiplex. Nam tota neruea eſt & coracea, adeo vt eam colligat atq; remittat, quomodo libet: breuem enim quandoq; adeo facit, vt vix cubitum ſuperet, atq; tunc latiſſima eſt: quandoque verò ita extendit, vt anguſta deſcendat ad terram, non craſſior fermè humano brachio: eſt tamen mollioris ſubſtantiæ, quam reliqua cutis, atque ideo Romani præſcindere eam aggrediebantur. Circumuoluit eam vndique, atque maxima cum celeritate: ſi bibit, ea haurit potum, cibum quoque capit, & in os mittit, nam promuſcide non edit, ſed ore: nec ore edere aut bibere poteſt abſque promuſcide. Os itaque latitat ſub capite, ſimile ori Suis: ſed dentibus omnibus tam ſuperioribus quàm inferioribus caret, nudaſque habet gingiuas, nec vllos habet alios dentes, quàm molares, quibus edit, & duos illos prælongos, qui altrinſecus prominent, è mandibula naſi ſuperiore, & verſu terram deſcēdentes, proboſcidemque in medio habentes. Atque hi ita deſcendunt, vt caua dentis pars anterior ſit: quæ verò animal reſpicit, gibba. Ideoq; acies ipſa ſurſum reſpicit, vt ſi caput eleuet, facilè in ſinu dentium poſſit trabem aut tranſuerſum hominem ſuſtinere. Porrò proboſcidi tantum roboris ineſt, vt arbores quas viginti homines euertere nequeunt, proboſcide circundata vno vel altero ictu proſternant. Hæc & plura Cardanus. Goropius quoque viſum Antuerpiæ elephantum maſculum, ſed octo duntaxat annorum delineat, in quo omnia Ariſtotelis deſcriptioni egregiè conſentire ait; niſi quod virgam genitalem non infra corporis magnitudinem habere videretur, quod Cardano conſentit. Fuiſſe autem corporis longitudinem, per directum à ſincipite ad caudæ exortum acceptam octo pedum, cui altitudo quoque reſponderet, à terra ad ſummum dorſi computata, ita vt par longitudo & altitudo eſſet. Huius menſuræ ab imo ventre ad ſummum dorſi corporis diametrum, inquit, continebat: reliquum pedibus & cruribus tribuebatur: frons quadrata ab oculo ad ſummum ſui duos pedes habebat, vt hinc de cerebro & ingenio liceat arbitrari: ab oculis item ad extremum promuſcidis, quatuor pedes numerabantur, qua tam commodè vtebatur, vt nummos in terram proiectos tolleret, atque ſeſſori ſuo porrigeret: ſcutellam quoque vino plenam ita ab humo eleuaret, vt ei ſine effuſionem ſeſſori daret ebibendam: atque eadem ſibi vna vice plures quàm ſedecim vini libras bibendas infunderet, quod toties iterabat, vt menſuram pectus ab Ariſtotele proditam facilè æquaturus videretur. Coxæ ad mediam vſq; flexionem genuum ad duos pedes tenebant. A genu ad imam flexionem, pes ferè vnus cum triente. Calcis ſiue plantæ imæ diametrus, pedis vnius, & duorum paulò plus minus, digitorum erat. Cauda valde glabra, porcinę ſimilis pendebat, ſub qua pellis inter crura tam laxa erat, vt ſubligaculis nauticis, quibus nunc etiam, Moria ridente, nobiles vtuntur, ſimillima prorſus eſſet. Dentium exertorum longitudo pedum duorum erat & dimidiati. Quæ de ingenio feruntur, omnia veriſſima in eo comperiebantur &c.

Proboſcis. — Os. — In Gigantomachia l. 2. — Longitudo & altitudo. — Frons. — Promuſcis. — Coxa. — Cauda.

LOCVS.

PROPRIVM (inquit Aelianus ex Ariſtotele) elephantorum eſt naturæ, roſcida & paluſtria amare & amnes amplecti, vbi verſari maximè ſtudent, vnde etſi fluuiatiles non ſint, riparios dicere poſſumus. Plinius quoque gaudere amnibus maximè tradit, & circa fluuios vagari, ſed propter magnitudinem nare non poſſe. Ariſtoteles verò non ſimpliciter, non nare poſſe ait, ſed non ſatis poſſe propter pondus ſui corporis. Adhæc non vbique talia loca amant, ſed in calidioribus tantùm regionibus, frigoris enim admodum impatientes ſunt, teſte Ariſtotele, quo fit, vt in India maximè & Africa inueniantur, quæ regiones ſunt calidiſſimæ: Indi autem multo robore & mole corporis antecellunt, quia India aquis abundat: Africa autem aridior eſt. Indiam ſanè plurimos maximoſque elephantes habere robore & magnidudine præſtantes, præter Diodorum Siculum, alij etiam paſſim teſtantur. Cedrenus tam copioſos ibi, ac numeroſos haberi ſcribit, vt armenta tota ſimul paſcantur: quod & Lucretius cecinit:

Nam quod rara vides magis eſſe animalia quædam,
Fœcundamq; minus naturam cernis in illis,
At regione locoque alio, terriſque remotis,
Multa licet genere eſſe in eo, numerumque repleri:
Sicut quadrupedum cum primis eſſe videmus

Qualia loca amet. — Li. 9. Hiſt. c. 46. — Cur in India & Africa ſint. — Lib. 2.

In genere

A *In genere anguimanos elephantes, India quorum*
Millibus è multis vallo munitur eburno,
Vt penitus nequeat penetrari, tanta ferarum
Vis eſt; quorum nos perpauca exempla videmus.

Solinus author eſt Indos omnes, qui regia præditi ſunt poteſtate, non ſiue maximo elephãtorum
numero, militarem agitare diſciplinam. Sed præſtat reges, regioneſq; tum has, tum alias enumera- *Populi & regiones Indorum elephantis abundantes.*
re. Nouiſſima gente Gãgaridum Calingarum regio, Parthalis appellatur (inquit Plinius de Indię
gentibus loquens,) Regi LXX. millia peditum, equites mille, elephanti DCC. in procinctu bello-
rum excubant. Inſula in Gange eſt amplæ magnitudinis, gentem continens vnam, Mogodalicam
nomine. Vltra ſiti ſunt Modubæ, Molindæ, vbere cum oppido eiuſdem nominis magnifico. Gal-
modroeſi, Preti, Caliſſæ, Saſuri, Paſſalæ, Colubæ, Orxulæ, Abali, Taluctæ. Rex horum peditum *Li.6.c.19.*
L. millia, equitum tria millia, elephantos CCCC. in armis habet. Validior deinde gens Andarę
plurimis vicis, triginta oppidis, quæ muris turribuſque muniuntur, regi præbet peditum C. M.
equitum II. M. elephantos mille. Sed omnium in India propè, non modò in hoc tractu, potentiá
claritateque antecedunt Praſij, ampliſſima vrbe ditiſſimaque Palibrota: Vnde quidam ipſa n–
B gentem Palibrotos vocant, imo verò tractum vniuerſum à Gange. Regi eorum peditum ſexcenta
M. equitum XXX. M. elephantorum IX. millia: per omnes dies ſtipendiantur: vnde coniectatio
ingens opum eſt. Hæc itaque Plinius, quæ Solinus ferè omnia repetijt. Vbi & Caucaſus mons eſt, *Cap. 65.*
elephantos eſſe ex hoc Philoſtrati conſtat: Montem tranſgreſſis viri occurrerunt, qui elephantis *Li.6.c.22.*
vehebantur. Hi autem ſunt qui regionem colunt inter Caucaſum montem & fluuium Cophena *Li.6.c.20.*
iacentem, homines planè inculti, & armentorum equites, curatoreſque. Plinius Indi fluuij è iugo
Caucaſi montis orti, accolas recenſens, cùm dixiſſet gentes montanas inter eum & Iomanem Ce-
ſos, Cetribonos ſylueſtres eſſe: deinde, inquit, Megallæ, quorum regi quingenti elephanti, pe-
ditum equitumque numerus incertus: Chryſæi, Paraſingæ, Aſangæ tigri fera ſcatentes. Ar-
mant peditum XXX. mil. elephantos CCC equites DCCC. Et mox: Ab his (qui Capitaliam
montem accolunt,) Oraturæ, quorum regi elephanti quidem decem, ſed amplæ vires peditum:
Varetatæ qui ſub rege elephantos non alunt, fiducia equitum peditumque: Odonboetæ, Salaba-
ſtræ, Horatæ vrbe pulchra, foſſis paluſtribus munita, per quas crocodili, humani corporis auidiſ-
ſimi, aditum niſi ponte non dant. Et aliud apud illos laudatur oppidum Automola, impoſitum
litori quinque amnium in vnum confluente concurſu, emporio nobili. Regi eorum elephanti M.
C CCCCCC. peditum CL. M. equitum quinque M. Pauperior Charmarum rex elephantos LX.
paruaſque reliquas vires habet. Ab ijs gens Pandæ, ſola Indorum regnata fœminis. Vnam Hercu-
li ſexus eius genitam ferunt, ob idque gratiorem perpetuo regno donatam. Ab ea deducẽtes ori-
ginem imperitant CCC. oppidis, peditum CL. M. elephantis quingentis. Idem Plinius in Ta-
probane inſula (quam in India omnium maximam eſſe ferunt) feſta venatione abſumi teſtatur,
gratiſſimam autem eam tigribus elephantiſque cõſtare. Aliàs etiam ex Oneſicrito claſſis Alexan- *Li.6.c.22.*
dri Magni præfecto, elephãtos in Taprobane inſula maiores bellicoſioreſq; quàm in India gigni
ſcribit. Aelianus verò etiam in hac celeberrima inſula permultorum & valdè grandium elephan-
torum paſtiones vigere inquit: hoſque inſulanos elephantos, animi robore & virtuti indole &
corporis magnitudine, eis qui in continenti degunt, præſtantiores exiſtimari, ideoq; magnis na-
uibus in continentem tranſportatos Calingarum regi (de quo ſupra) vendi, vnde etiam eſt, quod *Maximi & optimi vbi*
hæc inſula Alexandro, qui Lychnus cognominatus eſt, πλανθοῦα dicatur ὑρρῆναι ἐλεφάντων. Varto-
mannus eam nunc Sumatram dici conijcit, quoniam hic multi & maximi habeantur elephantes.
Sed & Ioannes Metellus in Zeilana inſula maximos & optimos omnium totius Indiæ, ſummique
ingenij & quibus reliquos obedientes eſſe ferunt, elephantes progenerari ſcribit; quod nomen *Lib.4. rer.*
D cùm apud antiquos etiam non inueniatur, ſuperiori inſulæ fortaſsis conuenire poteſt. Inuenio ve- *Emanuel.*
rò apud Oroſium Indiæ inſulam Zeilandam, quam Ptolomæo Cori dictã conijcit, eſſe admodum
fertilem, & non ſolùm varijs frugibus abundantem, verùm & herbis & plantis odore mirifico
redolentibus egregiè veſtitam, quæ ſine vlla cultura proueniunt; miram elephantorum copiam
nutrire: quæ autem & hęc ſit, non explicat. Idem aliàs etiam refert Siamenſem regẽ in India duo- *Lib.7.*
decim millia elephantorum habere dici, è quibus quatuor millia ſemper ad ſubitos bellorũ caſus
armata ſint. His addam, quę in libris nauigationum in Indiã obſeruaui. Plurimi ſunt in regno Pe-
gù, & in Carangora regione: Quinquaginta millia ſub imperio regis regni Mogor, totidemq; mil-
lia equorum: plena eſt Bornay inſula, vt ait Franc. Lopez. Vartomannus in Monzambrich inſula *Li.3.c.41.*
armenta eorũ ſe offendiſſe ait, & in Bonamotapa Io. de Baros. Lego & apud Paulũ Venetũ con- *Cap.58.*
uenire ad inſulã Zanzibar multos mercatores eboris emendi cauſa, nã plurimos ibi eſſe elephan- *Regis Calecuthenſium magnificentia.*
tes. Chriſtiani qui vrbẽ Calechut incolunt, equitãt elephantes, inquit Cadamuſtus, quoniã ea re-
gio ijs abundat. Rex cùm aliquò tẽdit, trahit ſecũ innumeram peditũ multitudinem, nõnulli verò

elephantis vecti, regem concomitantur: rex verò humeris hominum nobilium fertur. Additque E
Elephãtorũ honor. etiam potiſſima illius regionis animalia eſſe elephãtos: vẽdi tamen ingẽti pretio: alios in exercitu ad bella ducere elephantorum M. DCCC. alios pauciores: Fuiſſe autem Indis etiam olim in maximo pretio elephantos, inter alios Arrianus docet libro rerum Indicarum. Vehuntur, inquit, pleriq; Indi camelis, equis & aſinis. Regium enim apud Indos eſt elephãto vehi: proximus huic honor quaternis equis, tertius camelis, vno equo vehi vile eſt. Mulieres apud eos caſtæ admodum ſunt, neque vlla mercede, quàm elephanti corrumpi ſe patiuntur: Elephantum danti copiã ſui faciunt,
Li. 8. c. 11. neq; hoc turpitudini vertitur, ſi elephanti mercede adducta mulier conſuetudinem cum quoquã
Africa. habeat: quin potius honorificum ſibi ducunt, formæ ſuæ pulchritudinem elephanto dignã haberi.
Lib. 5. c. 4. Atq; hactenus de India. Plinius cùm dixiſſet Indiam elephantes ferre, ſubiungit: item Africa
Cap. 1. vltra Syrticas ſolitudines, & in Mauritania: Aethiopes quoq; & Troglodytæ. Aliàs, pòſt Syrtes
Lib. 6. (inquit) in Africa excipiũt ſaltus repleti ferarum multitudine, & in introrſum elephantorũ ſolitudines. Et ante: Mauritanię oppidum eſt Sala eiuſdem nominis fluuio impoſitum, iam ſolitudinibus vicinum, elephantorumq; gregibus infeſtum. De elephantis Afris & Mauris plenæ ſunt Romanorum hiſtoriæ. Hinc Africam frumento & ebore abundans vocat Claudianus:
Li. 1. c. 25.

Tum ſpicis & dente comas illuſtris eburno Et cali do rubicunda die ſic Africa fatur. F

Sat. 10. Celebratur & Libya. Hermippus apud Athenæum:

Plurimus eſt elephas Libycis demiſſus ab oris

Necnon Getulia, à qua Getulus cognominatur Iuuenali,

O qualis facies & quali digna tabella, Cum Getula ducem portaret bellua luſcum, id eſt Hannibalem.
Lib. 4. Similiter & Marmaricum dicunt, à Marmarica regione Africæ Nilo proxima teſte Ptolomæo, ab
Lib. 5. c. 6. occaſu Cyrenaica prouincia, à Septentrione Aegyptiaco pelago terminata, ab Oriẽte Aegyptum habens, ab Aegypto interioris Libyæ partem, quæ Aegypto contermina eſt. Hodiè Barcha dicitur. Plinius Mareotidem vocat, incolas ipſos Marmaridas. Vtitur eo epitheto Sidonius:

Nam ſiqua arboreas trabes refractis Roſtris Marmarici dedere Barri.

Samnes traditur teſte eodem Plinio, oppidum Libyæ circa Nilum, ad Africæ latus, vnde elephãti incipiant. Qui proximos Athlanti monti Mauritaniæ ſaltus inhabitant, refertos elephantorum ferarumq; & ſerpentium omni genere Canarios appellari Suetonius Paulinus citante eodem tradit, & prope Athon montem incolas elephantis vehi apud Philoſtratum legitur In eadem Mauri-
Li. 2. c. 29. tania oppidum eſt Sala, iam ſolitudinibus vicinum, elephantorumq; gregibus infeſtum: ex eodem Plinio. Symbari populi ſunt feri inter Arabiæ montes & Nilum incolẽtes elephantorumq; vena- G
Li. 6. c. 30. tu victitantes, vt ex Plinio citat Calepinus, ſed Plinius: Inter montes & Nilum, inquit, Symbari ſunt, Phalanges, in ipſis verò montibus Aſachæ multis nationibus. Abeſſe à mari dicũtur dierum quinq; itinere. Viuunt elephantorum venatu. Tingitana prouincia Mauritanię, qua porrigitur ad
Lib. 5. c. 2. internum mare exurgit montibus ſeptem, qui à ſimilitudine fratres appellati freto imminent. Hi
Lib. 9. c. 9. mõtes (verba ſunt Solini) elephantis frequentiſſimi ſunt. Plinius verò Tingitaniam prouinciẽ mõtoſã eſſe ait ab Oriẽte, & ferre elephantos. Leo Baptiſta Albertus In opere ſuo de re ędificatoria
Lib. 16. tradit, ab Appiano Alexandrino ſcriptum eſſe, apud Carthaginem ſtabula fuiſſe elephantorũ tre-
Lib. 3. centa, & equorũ quadringenta. Mons quidam Arabię in mare expoſitus, elephas vocatur, vt Strabo ait, neſcio an ab elephantorum copia, vel figura. Aethiopiam modò ait Herodotus interprete Valla vaſtos ferre elephantos prominentibus vtrimq; dentibus, ſed Græcè legitur tãtùm ἐλέφαντας ὀμεγάλους, id eſt magnos, ſiue conſpicuos. Teſtaturq; ibidem Aethiopes Perſis vſq; ad ſuam memoriam tributi nomine pendiſſe, binos ſemodios auri rudis, ducentos faſces ebeni, quinoſq;
Lib. 12. c. 4 Aethiopes pueros, & vicenos grandes elephãtorum dentes. Quod Plinius ſic repetit de ebeno loquens: *Herodotus eam Aethiopia intelligi maluit, in tributũ vicem regibus Perſidis è materiè eius cẽtenãs phalangas tertio quoq; anno penſitaſſe Aethiopas cum auro & ebore, prodendo. Non omittendum id* H
Lib. 6. c. 29 *quoq;, vicenos dentes elephantorum grandes, quoniam ita ſignificauit, Aethiopas eadem cauſa pendere ſolitos.* In Aethiopia Ophiophagorum, vt idem Plinius prodidit, Ptolomæo Philadelpho Aegyptiorum rege condita eſt venatus elephantorum, od id epitheras cognominata: Et mox: Inſula Daphnidis, oppidum Aduliton. Aegyptiorum hoc ſerui profugi condiderũt. Maximum hic emporium Troglodytarum, etiam Aethiopum. Abeſt a Ptolomaide quinque dierum nauigatione.
Lib. 16. Deferunt plurimum ebur, rhinocerotum cornua, hippopotamorum coria &c. Philothera eſt Heroum vrbs, inquit Strabo, nauigãti iuxta Troglodyticam à ſorore ſecũdi Ptolomæi appellata, Satyri opus, qui ad Troglodyticã & elephantũ venationẽ perſcrutandã miſſus eſt: Et rurſus: Arabij ſinus pars quę Troglodyticam ſpectat, ad dexteram eſt, vbi nauigantibus ab Heroum vrbe vſq; ad elephantũ venationẽ & Ptolomaidem, ſtadiorũ ſunt nouẽ millia ad meridiẽ & paululũ ad Oriẽtẽ. Et alibi eodem etiam libro: Poſt Stratonis inſulã ſequitur portus Saba, & elephantum venatio. Et paulò pòſt: Vlterius eſt vrbs Darabæ, & elephantum venatio, quæ ad puteum [illegible]

El.

A Elephantophagi habitant (à quibus quomodo elephanti capiantur, ſuo loco recitabo.) Sunt & aliæ quædam elephãtum venationes & vrbes ignobiles &c. Alicubi & Licham elephantum venationem eſſe ait. Sunt & Aſachæi Aethiopum populi, qui captos venatibus elephantos deuorant, vt ſcribunt Solinus & Plinius, qui Aſachas quoque alicubi legit pro eiſdem. Iam verò apud Heſperios Aethiopes elephantes naſcuntur, & qui rhizes vocantur, magnitudine & pugnandi viribus elephantos referentes, vt ex Iphicrate Strabo recitat. *Lib.16.*

NATVRA. MORES. INGENIVM.

Docilitas.

ELEPHANTI, inquit Plinius, gregatim ſemper ambulant, minimè ex omnibus ſoliuagi. Quamuis autem amnibus, vt ex eodem & Ariſtotele diximus, gaudeant, & circa fluuios vagentur, ab aquis tamen ſummopere abhorrent, id quòd illorum in primis exemplo docemur, quos Hannibal ſecum in Italiam traxit. Refert enim Frontinus vaferrimum illum, reique militaris peritiſſimum ducem, cùm ad Rhodanum tranſeundum elephantos non poſſet pellere, & nauium aut materierum, quibus rates conſtruerentur, copiam non haberet, iuſſiſſe ferociſſimum elephantum ſub aure vulnerari, & eum qui vulneraſſet, tranſnatato ſtatim flumine procurrere: elephantum itaque exaſperatum ad perſequendum authorem doloris ſui, (ſunt enim vt mox patebit, vindictæ auidiſſimi) tranauiſſe amnem, & reliquis idem audendi dediſſe exemplum. Polybius verò ratibus quidem ab Hannibale traiectos fuiſſe tradit; ab aquis tamen ſibi metuere elephantos etiam innuit. Elephantorum traijciendorum, inquit, conſilium fuit huiuſmodi: Compluribus paratis ratibus, duas inuicem copulatas à terra in amnem porrigebant, latas pedes quinquaginta: his alias duas à parte ripæ adijciebant, quas vt ſecunda aqua deferentur, compluribus retinaculis validis ad arbores parte ripæ ſuperiori eminentes alligabant. Erat earum longitudo ad ducentos pedes: poſthæc alias duas rates, quæ reliquis longè maiores erant, extremis illis leuiter annectebant, qua haud difficulter ſolui poſſent. Ab his pendebant funes aliqui, quibus ab actuarijs nauibus, poſtquàm diſſolutæ à cæteris ratibus eſſent, trahi in vlteriorem ripam valerẽt Poſtremò eas omnes humo tegebant, vt beluæ per eas ſine pauore veluti per ſolum progrederentur. Hoc apparatu facto elephanti, qui Indis vbique præterquam in vndis, parere conſueuerant, per ſtabilẽ ratim tanquam per viam pręgredientibus duabus fęminis agebantur. Qui vbi in extremas rates applicati trãſgreſſi eſſent, extemplo reſolutis, quibus leuiter annexæ erant, vinculis, ab actuarijs nauibus pertrahebantur, nihil ſanè trepidantes, donec continenti agebantur. Vbi verò ſoluta à cæteris rate in altum ſe vehi cernebant, vnd q; capti cedentibus ab aqua extremis, aliquantum turbationis edebant. Quietem tamẽ timor ipſe faciebat, omni ex parte aquam circumſpicientibus feris. Ita primis expoſitis, alij deinde repetiti, traiectique ſunt. Quidam timore ſæuientes, in flumen deciderunt, qui tamen peremptis rectoribus incolumes euaſerunt. ſiquidem & pondere ipſo ſtabiles & magnitudine prominentium extrà narium, quibus emittere, ſi quid ebiberant, ac reſpirare poterant, pedetentim vadis progreſſi, ad vlteriorem ripam recti peruenerunt. Hęc Polybius, cui Liuius ſubſcribere videtur. Cum enim dixiſſet elephantorum traijciendorum varia conſilia fuiſſe ſe credere, quoniã varia eſt rei actæ memoria, quoſdã ait congregatis ad ripam elephantis, tradere ferociſſimum ex ijs irritatum à rectore ſuo, cùm refugiẽtem eum in aquam natantem ſequeretur, traxiſſe gregem, vt quemq; timentem altitudinem deſtituerat vadum, impetu ipſo fluminis in alteram ripam rapiente: magis, inquit, conſtat ratibus traiectos, id vt tutius conſilium ante rem foret, ita acta re ad fidem pronius eſt. Ratem vnam ducentos lõgam pedes, quinquaginta latam, à terra in amnem porrexerunt; quam ne ſecunda aqua deferretur, pluribus retinaculis validis parte ſuperiore ripę religatam, pontis in modum, humo iniecta cõſtrauerunt, vt belluæ audacter, velut per ſolum ingrederentur: altera ratis æquè lata, longa pedes centũ, ad traijciendum flumen apta, huic copulata erat, & cum elephanti per ſtabilem ratem, tanquam viam, prægredientibus fœminis acti, in minore applicata tranſgreſſi ſunt, ea extemplo reſolutis, quibus leuiter annexa erat, vinculis, ab actuarijs aliquot nauibus ad alteram ripã pertrahebatur. ita primis expoſitis, alij deinde repetiti ac traiecti ſunt: nihil ſanè trepidabant, donec continente velut põte agerentur: primis erat pauor, cùm ſoluta ab cæteris rate in altum raperentur: ibi vrgẽtes inter ſe, ſedẽtibus extremis ab aqua trepidationẽ aliquãtulũ edebant, donec quietẽ ipſe timor circũſpicientibus aquã feciſſet: excidêre etiam ſæuientes quidã in flumen: ſed põdere ipſo ſtabiles, deiectis rectoribus, quęrẽdis pedetatim vadis in terrã euaſere. Aelianus tradit, in naues immitti põte vtrimq; ramis frõdeſcẽtibus adũbrato ad fallẽda iſtiuſmodi animalia: hoc.n. ipſum cũ videt̃ ſe

Aquam timere. *Lib.17.* *Hãnibalis aſtus.* *Lib.3.hiſt. Rom.* *Lib.21.*

Euripias cur in ludis Cæſaris factus. *Lib. 2. c. 7.* *Cur aquam timeant.*

per terram,quia eis hæc mare videndi facultatem adimant,etiã nunc iter facere arbitrari. Lego & E apud Plinium elephantos Puteolis aquarum metu auerſis veſtigijs è naui abijſſe. Quamobrẽ Beroaldus noſter Euripium in Circo additũ fuiſſe exiſtimat, id eſt tenuẽ aquarũ fluuium in Euripi ſpeciem deductum, ludis videlicet Cæſaris, in quibus elephanti, vt ſuo mox loco dicetur, viceni pugnarunt. Attamen L. Cælius Metellus iunctis dolijs per Siculum mare eos tranſmiſit, cùm naues deeſſent. Cauſa modò cur aquã timeãt, duplex, ni fallor, ſtatui poteſt, cùm quòd nãdi imperiti corpuſq; ad id ineptũ habeant. (Nare, inquit Plinius ex Ariſtotele, propter magnitudinẽ corporis nõ poſſunt, nõ vt Aelianus ait, quia digiti pedũ indiuiſi ſũt & leuiter diſcreti, quia & equus ſimiliter non nataret,) tum ob viſam in aqua tanquam in ſpeculo imaginem propriam. Hac enim conſpecta ſupra modum perturbari ac perhorreſcere, inde conſtar, quòd niſi turbidam bibũt: atq;

Vt per aquã incedant.

hinc Indorum populi, ſi quos fluuios cum his tranare parant, illunes nubilaſque noctes obſeruare conſueuerunt. Interdiu tamen etiam flumina tranſmittere, quaq; ſolertia in traijciendo vtantur, ſubinde recitabo. Cùm autem incedunt per aquam, eatenus mergi ſcribit Ariſtoteles, quatenus eius promuſcis ſuperat: reſtat enim (inquit) per eam, & ſpiritum accipit & reddit. Hyemis ac frigoris eodem teſte impatiens hoc animal eſſe dicitur, quare nos in calidiſſimis locis reperiri oſtendimus, nunquid autem multis morbis obnoxij ſint, vt Strabo ait, an præter alui inflationem nul- F

Fæmina an mas robuſtior.

lum aliud malũ ſentiant, vt vulgò dici philoſophus annotauit, proprio loco indagabimus. Fæminam mare multò robuſtiorem, alacriorem, magiſq; magnanimam eſſe; fœminaſq; quaſdam in hoc genere planè viriles eſſe Vartomannus teſtatur: & Gillius aſſerit, nõ modò fæminas maribus ferociores, ſed ad onerum vectiones etiam fortiores exiſtimari. Cæterùm vtriq; refragantur Ariſtoteles & Plinius. Differunt, inquit ille, inter ſe elephantes mirum in modum robore atq; animo. Sunt apud Indos in vſu rei bellicæ, non ſolùm mares, ſed etiam fæminæ: veruntamen fæminæ pauciores ſunt, & longè timidiores. Quantùm autem ad vires, nũquam ſe Cato apud Ciceronẽ ait, cùm

Robur.

adoleſcens eſſet, vires tauri aut elephanti deſideraſſe quod dubio procul indicat, inter bruta tauros & elephantos viribus alia omnia antecedere Sane vnus animalium omnium, vt maximus, ita & robuſtiſſimus eſſe videtur. Euertit, vt refert Ariſtoteles, ędificia, dentes admouens magnos: palmas verò ſua fronte impellit, donec declinet, tum pedibus inculcãs poſternit in terrã. Oppianus ſcribit ſylueſtres elephantes, fagos, oleaſtros, & palmas dentibus ſubuertere radicitus: ſed verſus eius Latinè redditos recitabo: *Nonnunquam ingenti perterret robore ſyluas,*

Deijciens altas concuſſo ſtipite fagos, *Excelſaſq́; ſolo palmas radicitus aquans*

Atq; oleaſtros & quercus, alnoſq́; fatigans, *Tales in ſyluis elephas dat corpore ſtrages.* G

Li. 4. c. 10. Vartomãnus vidiſſe ſe teſtatur ab elephanto arboris truncum proſterni, tantæ quidem vaſtitatis, vt ipſi viginti quatuor ſimul mouere illũ nõ poſſent: præterea ternos elephãtos maximam Liburnicam in ſiccum pertrahere. Dum ego, inquit, apud Canonor vrbem agerẽ, nonnulli Mahumetani hunc in modum nauem in ſiccum trahebant, ſeruata Chriſtianorum conſuetudine, verſa naui. Expoſita prora verſus continentem, ſubiectis ternis trabibus, tres elephãti genibus innixi, capiteque in humum connixo nauigiũ in terram trahunt. Strabo Libycos elephantos maximos eſſe ait, & valẽtiſſimos, qui ſolo ictu propugnacula deijciant, & arbores radicitus euellãt, in poſteriores pedes erecti: ſed quantum proboſcide valeant, partim dictum eſt, partim deinceps ſuis locis dice-

Pugna mutua. *Pudor.*

tur: ſicuti etiam de turribus, quas armatis hominibus onuſtas dorſo ferunt Pugnant inter ſe vehemẽter, vt tradit Ariſtoteles, & dẽtibus alter alterum ferit, qui autem victus fuerit, adeò animũ amittit, vt ne vocem quidem victoris toleret. Plinius mirum namq; ait pudorem eſſe, victumq́; vocem fugere victoris, terram ac verbenas porrigere. Herbã autem victori à victo tradi ſolitam, vel ex prouerbio conſtat. Antipater author eſt duos Antiocho regi in bellicis vſibus celebres etiã cognominibus fuiſſe Aiacem & Patroclum. Antiocho vadũ fluminis experienti renuit Aiax, alioqui dux agminis ſemper. Tum pronũciatum eius fore principatum qui tranſiſſet, auſumq́; Patroclum H ob id phaleris argenteis, quo maximè gaudent, & reliquo omni primatu donauit Ille qui notaba-

Ignominia vindicta.

tur, inędia mortem ignominiæ prætulit. Eſt tamen quando pro illata ignominia fortiſsimè pugnã ineunt, vt ex iſtiuſmodi hiſtoria, quæ apud Aelianũ legitur, innoteſcit: Elephantũ quamuis rarò amare ferunt, quoniam libidinum moderatione temperatus ſit: tamẽ ipſe illud admirabile, amore plenum audiui, quod conſequitur: Vir venandi elephantos haud imperitus, ſcribit ſe, cùm ab Imperatore Romano cum poteſtate in Mauritaniam ad venandos elephantos allegatus eſſet, ex elephantino genere, adoleſcentẽ formoſam vidiſſe coeuntẽ cũ elephanto & adoleſcente & pulchro: alterùm verò ſeniorẽ, quia huius ſiue amator ſiue maritus eſſet, vt ſe ſpretũ, ignominiæ loco hoc tuliſſe, quare acriter animo incitatũ impetum feciſſe, vt nihil propius factum fuerit, quam nos, inquit, omnes perderet, ſicq; incurriſſe in illum riualem ſuum, pugnamq; edidiſſe tãquã enim qui de amica ſibi erepta doloribus acerrimis premitur, adeoque infeſtis animis vtrumq; cum altero pugnã commiſiſſe, vt ex impetu cornibus ambo mutilarentur. Neutrũ ideo non viciſſe, quod mul-

ta ver-

A ta verberatione eos venatores diſtraxerint. Poſtea autẽ quàm amiſſis armis in poſterum inutiles ad conferendam quaſi manum inter ſe facti eſſent, riualitatem amantium conquieuiſſe. Hæc ille. Equidem & apud alios quoque elephantos læſos, legimus non ſolùm offenſam meminiſſe, ſed & longo tempore pòſt iniuriã vindicare. Narrat Chriſtophorus Acoſta in lib. de aromatibus Indiæ, cùm miles quidam in vrbe Cochin, cocci ſiue Indicæ nucis putamine domeſticum elephãtum petijſſet, eumque in fronte attigiſſet: elephantum putamen collegiſſe, & cùm eo tempore iniuriam vlciſci minimè poſſet, in os recondiſſe, donec elapſis aliquot diebus militẽ in platea quadã deambulantem conſpiceret, tum demum promuſcide nucis putamen ore exemiſſe, militeq; viciniorem factum, in ipſum conieciſſe, deinde abiſſe, veluti lætum, quòd iniuriam ſibi illatã vltus eſſet. Quomodo verò cauponis fraudẽ vlciſcatur his verbis oſtendit D. Ambroſius: Ferunt promuſcide haurire aquæ plurimum, eoſdem tamen ad ſedandam ſitim moderato potu eſſe contentos: ſed ſi fortè ab aliquo caupone fuerint mercede fraudati, indignantes, replere concauum promuſcidis, non vt bibant, ſed effundant, atq; ita momentarijs inundationibus irrigare eius tabernam. Iam verò non ſolùm illatam ſibi ipſe iniuriam vindicat, ſed & hero ſuo, ſiue magiſtro aut altori, cuius cõpendia, vt vtar verbis Caſſiodori, ſua putat alimẽta, quamobrẽ motu corporis ab diuerſis poſtulat, quod

Li. de Elia & ieiunio c. 17.

Lib. 10. Variar.

B ei porrigat; quodſi autem aliquis præbere, inquit, contempſerit poſtulata, veſicæ collectaculo patefacto, tantam dicitur alluuionem egerere, vt in eius penatibus quidam fluuius videatur intraſſe, contemptũ vindicans de fœtore. Miles quidam in vrbe Cochin referente eodem Acoſta elephanto ſuum rectorem iniuria affeciſſe viſus eſt, quòd ei in via minimè cedere voluiſſet, eã iniuriã vlciſci cupientem rector vetuit. Poſt aliquot dies miniſteria aliquot in litore Mãgate fluminis (quod vrbem Cochin alluit) abſente ſuo rectore obiens, militem cum alijs quibuſdam ſermones conferentem conſpicit promuſcide eum corripit, nec eorum, qui ipſum rogabant, vt militem, dimitteret, voces moratus, aliquoties flumine merſit, ſubinde eum in altum ſubleuans, & aquam qua madebat, defluere ſinens: deinde cùm iniuriam ſuo rectori illatam probè vltus ſibi viſus eſſet, militem quo comprehenderat loco, denuo in pedes ſiſtit. Inſignis equidem & nunquã ſatis prædicanda elephantorum eſt erga rectores gratitudo, beneficiorumque memoria. *Officia* (inquit Seneca) *etiam feræ ſentiunt, nec vllum tam inſuetum animal eſt, quod non cura mitiget, & in amorem ſuũ vertat. Elephantorum feritatem vſq; in ſeruile obſequium demeretur cibus: adeò etiam quæ extra intellectũ atq; æſtimationem beneficij ſunt poſita, aſſiduitas tamen meriti pertinacis euincit.* Strabo author eſt

Amor erga rectorem.

Lib. 1. de benefic. c. 3.

C à quibuſdam elephantis aurigas ſuos, qui in certamine ceciderant, ex prælio excẽptos, alios ab alijs ſeruatos, cùm anterioribus pedibus vtero ſuo ſubiectos ſeruaſſent: quodſi verò quem ex curatoribus per iram interfecerint, adeo illum deſiderare, vt præ mœrore à cibo abſtineant, interdũ etiam ad mortem obdurent. Sed & Arrianus teſtatur à nonnullis rectores ſuos in bello cæſos, ſublatos ad ſepulturam delatos eſſe, ab alijs iacentes propugnatos, aliquos pro ſeſſoribus lapſis ſeſe obieciſſe, quoſdam cùm per iram rectorem ſuum occidiſſent, pœnitẽtia & mœrore ſe confeciſſe. Elegans in primis de elephante rectorẽ ſuum nunquã deſerente, ſed & protegente ac vindicante hiſtoria refertur ab Aeliano: Indorum rex ab Indo quodam ſibi munere mitti elephantẽ popoſcerat, is cùm eum miro amore diligeret, negauit ſe daturum, ac cum elephãte perfugit in deſertiſſimam regionem Rex ferens iſtud ægrè ad eum inſequendum miſit, qui beſtiam Indi auferrent: aggreſſi igitur qui miſſi fuerant, vt cõprehenderent, homo quidẽ lapidibus eos appetebat, elephantus verò, vti inſigni iniuria accepta, impetum illorũ repellebat: occumbente tandem ictibus altore & ductore ſuo, elephantus more hominum armis ſe acerrimè tuẽtium pro ſuo nutritio pugnauit, tùm etiam ex inuadentibus partem occidit: partem in fugam dedit, atq; nutritiũ promuſcide circũplexus, ad ſtabula portauit, ac tanquam amicus permanſit fidelis amico etiã defuncto. Cum

Lib 15.

Lib. 3. c. 44

D Pyrrhus vrbem Argos irrupiſſet, elephantem ait Baptiſta Campofulgoſus inter alios vnũ Victoris cognomento, in vrbis porta, magiſtrum à quo regebatur, mortuum præſenſiſſe, eiuſq; rei dolore percitum, ſine diſcrimine amicos hoſteſq; vrgendo inter hoſtes progreſſum, prius nõ deſtitiſſe, quam magiſtri corpus adinueniſſet: captumq; proboſcide ac dentibus retrò in tutum ab hoſtibus locum intuliſſet. Porum Indorum regem cùm Macedones ſpoliare vellent, tum bellua inquit Sabellicus, iterum ſæuiens, hoſtem procul deſtinebat, leuatumq; humo regẽ, proboſcide ſuo tergo impoſuit. At Plutarchus in libro de ſolertia animalium ait; Poro illo vulneribus confecto, elephantum ſenſim ac leniter multa ſpicula promuſcide retraxiſſe, & ipſum iam malè affectum, non prius tamen procubuiſſe, quam ſentiret regem exanguem delabi, tum demum, ne corrueret, paulatim ſe demiſiſſe, vt rex commodiùs ſe ad ſolum inclinare poſſet. Accidiſſe in Goa, in qua legati regis Luſitaniæ, qui regiam poteſtatem obtinent, degere ſolent, narrat Acoſta, vt vnus ex elephantis, qui illic erat ad regis ſeruitia, furore correptus, vincula & catenas (nam ſolent, inquit, ferreis catenis conſtringi, & loco quodam concludi, donec morbo liberentur) diſrumperet & per vrbem vagaretur, fugientibus verò omnibus, mancipium quoddam in vlnis

L. 5. exẽpl.

Enneid. 4. lib. 6.

Etiam furiens homini amicus.

filiolum geſtans in platea obuium habuit, quod conſpecto elephanto exterritum, ad ſuas ædes celeri curſu confugit, quas vt aperiret, filiolum humi ante ianuam exponit, moxque ædes ingreſſum ianuam occludit, præ metu filioli oblitum; elephas puerum conſpiciens, promuſcide leniter ſubleuans, in proximum humile tectum, quòd è regione iſtarum ædium erat, collocat, atq; aſpicit, an puer iſtic ſine damno conſiſtere queat: deinde furibundus vlterius progreditur. Beneficij memorem, tametſi furens, ſeſe oſtendit hic elephas, qui puerum non necauit, ſed agnouerit filiolũ eſſe eius mulieris, quæ eas ædes inhabitabat, quæq; illi & alijs domeſticis elephantis, quotieſcumque iſtac tranſirent, panem, aut fructus dare ſolita erat: nam huiuſmodi cibos & alia edulia ante ſuas ædes venalia exponebat. Aliud denique gratitudinis exemplum refert idem Acoſta. In eiuſdem vrbis foro, inquit, vagabatur huiuſmodi furijs agitatus elephas: vir quidam æger effugere cupiens, pronus cadit, elephas minimè ei nocens promuſcide comprehẽdit & in ſcamno quodam deponit. Aiebat hic vir eodem loco, illi ipſo elephanto, antequam in morbum incideret, magnum quendam fructum Iaca incolis appellatum ſua manu præbuiſſe. Apparet autem naturaliter elephantes hominibus amicos eſſe, idque veteres etiam credidiſſe, manifeſtiſſimè nos docet Cicero, dum ait: *Atque opinio eiuſmodi eſſe quandam illi belluæ cum genere humano ſocietatem*. Scribit Cadamuſtus hominem, niſi lædatur, non lædere, vbi verò eum lædit, proboſcide ceu manu comprehenſum iacere in ſublime vltra arcus iactũ. Philoſtratus ait, vbi ſemel ad hominem adſueſcit, ab eo omnia pati, ex eoque morum ſimilitudinem in ſe transferre, neque aliter quàm paruos canes ex hominis manu gaudere cibum ſumere, atque ad ſe accedentem promuſcide complecti, eumque caput intra fauces immittere facilè tam diu pati, quoad homini libitum fuerit: hoc enim in eorum paſtoribus nos fieri obſeruare. At dicetis ollaris omnino, & ventris cauſa eſt iſtiuſmodi amicitia, nec aliam eſſe nobis innuit Plutarchus in libro de ſolertia animalium, nam cùm dixiſſet ſolum delphinum hominem amare, vt homo eſt, ſubijcit: terreſtrium animalium alia nullum hominem, manſuetiſſima tantùm vtilitatis gratia eos, à quibus aluntur, vt canis, equus, elephas. Cęterùm tametſi rectores præ cæteris amare facilè admiſerim, cum cæteris tamen occultam quãdam amicitiam eſſe, vel ex eo conſtare poteſt, quod etiam cum furiunt & inſaniunt (quo tempore quęuis vt inimicum accipientes, proterere, proculcare & proſternere Appianus Alexandrinus tradit, & ob hanc cauſam a quibuſdam communes hoſtes eſſe appellatos;) ſeruaſſe nonnullos ſint viſi. Apud vrbem Cochin quidam elephas referente Chriſtophoro Acoſta, furijs huiuſmodi agitatus in lacuna quadam hærebat, ad quam cùm fortè acceſſiſſent nonnulli pueri, elephante conſpecto omnes diffugerunt præter vnum, qui iſtic perſtitit: cum accedit elephas adblandiens quodammodo & promuſcide demulcens, leniter eum corripit, ſuoque dorſo imponit, & per lacunam expatiatur, deinde illum reponit, quo apprehenderat loco, veluti latabundus. Cùm ea quæ ipſi accidiſſent, puer narraret, multi viri eum comitati ſunt, ſed procul à lacuna remanentes, arbores conſcenderunt, vt è tuto ſpectarent, quid ageretur. Puerum propius accedentem elephas velut ante corripit, dorſoque imponit & expatiatur. Id ſæpius à puero eſt repertum, donec blandis verbis (quemadmodum edoctus fuerat) elephantum denuo manſuetum redderet & in vrbem pelliceret. Quantoperè autem puellos amet, docemur ex alia hiſtoria, quam Athæneus ex libro vigeſimo Phylarchi recitat: Cum hoc, inquit, elephante fæmina elephas nutriebatur, quam appellabant Niceam. Huic elephanti cùm miniſtrabat Indi mulier filium ſuum qui tum trigeſimum diem agebat, appoſuit. Poſtea verò mortua muliere miro quodam amore pueri belua capta fuit, neque enim ſeorſum eſſe ab infante patiebatur, ac niſi puerum videret, moleſtè ferebat admodum. Cùm igitur nutrix ipſum infantem lacte ſaturauiſſet, illum inter pedes ferè in ſcapha ponere cõſueuerat, quod niſi feciſſet, elephas pabulum capere nolebat, ac poſtea per totum diem calamis ac pabulis ſibi appoſitis eo præſente veſcebatur. Cum dormiret infans, muſcas abigebat, vbi verò lugeret, ſcapham promuſcide mutabat, puerumque dormire faciebat ſæpius. Sed & Aelianus indicaturus, quàm memoria ſint bona, quamque diligenter præceptum officij aduerſus pręcipientes teneant, quam ſimul eorum qui quippiam eis committunt, vel expectationem vel fidem non fallant, diſertiſſimè eandem hiſtoriam enarrat, cùm Antigonus (inquit) Megarenſem vrbem obſideret, mulier ſimul cum vno de elephantis bellatoribus verſabatur, hæc enim illius qui elephantum aleret vxor, infantem puerum pepererat, quem huic elephanto, lingua vtens Indica, quam elephanti intelligunt, credidit: Vt verò is primum ſibi creditus eſt, illum diligebat, & cuſtodiebat, exque eo proximè adiacente magnam voluptatem capiebat; cùm ploraret, oculos tum auertebat, tùm verò ab eo dormientes muſcas abigebat. Arundines ei pro pabulo obijciebantur, quas & omnem cibum, niſi puer adeſſet, reijciebat. Nutrix igitur neceſſe habebat poſteaquam eum lacte compleuiſſet, elephanto curatori apponere, vel omnino elephantus non parum iracundia incitabatur, ac nonnunquam in verbera erumpebat. Interdum etiam cùm vagiret infans, cunas vbi iaceret, mouebat: ſicque eidem ipſi ex hoc motu oblectamenta & ſolatia ſicut nutrix, afferre ſolebat.

Beneficij memoria.

Amicos eſſe homini.

Lib. 7. Epi. 1. Cap. 29.

Li. de bello Hiſp.

Vt puellos ament.

Memoria.

A ſolebat. Capitur verò etiam amore puellarum. Plutarchus in prænominato libro, cùm dixiſſet, amores multorum animantium exiſtere, alios ſæuos & furioſos; alios habentes non inhumanam elegantiam, neq; inuenuſtam conſuetudinem, talem ait fuiſſe amorem Alexandriæ elephanti, riualem ſe Ariſtophani Grammatico exhibentis. Amabant enim ambo puellam corallas vendentem, & non minus euidenter elephas. Nam per forum pomarium tranſiens ſemper ei poma adferebat, diuque adſtabat, proboſcideque manus inſtar intra veſtem inſerta pectus ſenſim cõtrectabat. Meminit eiuſdem amoris Plinius: *Traditur*, inquit, *vnus amaſſe quandam in Aegypto corollas vendentem: ac ne quis vulgariter electam putet, miretur gratam Ariſtophani celeberrimo in arte Grammatica.* Præter hanc aliam quoque mulierem corollas ſimiliter vendentem in Antiochia Syriæ vrbe cicurem elephantum amaſſe aiunt, de quo ſic narrat Aelianus, qui alicubi etiam mulieris forma non ſolùm capi hoc animal tradit, ſed & hebeſcens ad eius pulchritudinem, remittere furorem animi ſui. Hunc audio, cùm ad paſtiones iret, mulierem corollas vendentem, cùm quàm ſuauiſſimè aſpexiſſe, tùm verò etiam quam libentiſſimè in illius aſpectu acquieuiſſe, atque huius faciem promuſcide terſiſſe, ſuauiterque contrectando illi blanditum fuiſſe: mulierem viciſſim ex ſuo artificio illecebras amatorias, corollas videlicet ad tempus ira contexuiſſe, vt quotidiè illi quidem ſumere operæ pretium, huic verò etiam opus largiri eſſet. Poſtea autem quàm mulier exceſ-

Puellas amat.

B ſit è vita, elephantus nec priſtinæ conſuetudinis compos, nec quam amaret, amplius mulierem videns, tanquam amans qui amaſiam amiſerit, ſic eam deſiderabat, animoque incitabatur, ac qui antè manſuetus fuiſſet, humanitate expulſa feritatem induebat, tanquamque homines ex triſtitia ac mœrore laborantes, de poteſtate animi exeunt, ſic is furens ferebatur. Tradit inſuper Plinius authoritate Iubæ vnguentariam ab elephante dilectam: additq; omnium amoris fuiſſe argumenta, gaudium à conſpectu, blanditiaſque inconditas, ſtipeſque quas populus dediſſet, ſeruatas & in ſinum effuſas: Nec mirum, eſſe amorem, quibus ſit memoria. Ex his itaque quæ hucuſque dicta ſunt, elephantum conſtat hominum conſuetudine vnicè frui exoptare, illique in omnibus, modò blandiùs compellatur, nec acerbiùs inſtes, obſequi, atque ad quęduis paratum eſſe eiſdem ſuis quibuſque locis conſtat. Timent tamen etiam naturaliter hominem, ſi verum eſt, quod ſcribit Plinius: *Mirum*, inquit, *in pleriſq; animalium ſcire, quare petantur ſed & per cuncta quid caueant. Elephas homine obuio fortè in ſolitudine & ſimpliciter oberrante, clemens placiduſq; etiam demonſtrare viam creditur. Idem veſtigio hominis animaduerſo, priuſquam homine, intremiſcere inſidiarum metu, ſubſiſtere ab olfactu circumſpectare, iras proflare, nec calcare, ſed erutum proximo tradere, illum ſequenti, nuncio ſimili vſque ad extremum, & tunc agmen circumagi, & reuerti, aciemque dirigi;*

Vnguentariã amaſſe.

Vt & cur hominem timeant.

C *adcò omnium odori durare virus illud maiore ex parte, ne nudorum quidem pedum.* Amant igitur homines, ſed inſidias eorundem timent, libertatis amore, quem manſuefacti etiam conſeruãt; Noctu enim ſuam ſeruiendi conditionem deplorare dicuntur, (vt ex Philoſtrato Gyllius refert,) non contento barritu, quo ſępe alias vtuntur, ſed luctuoſa vocis ſuppreſſione miſerabiliter immurmurantes. Quodſi quis ita occultè gementi & lamentanti interuenit, verecundia quadam moti, querelis ſuis moderantur & gemitus facere deſiſtunt. Alioqui etiam malè ab hominibus habiti, clementer admodum iniuriam vindicant, cum aliàs vindictæ ſint ſtudioſiſſimi. Plutarchus interprete Pet. Gyllio, affert elephantum Romæ, vnum ex pueris, qui promuſcidem eius ſtilis pupugiſſent, ſublimem corripuiſſe, vt ſtatim in ſublime, quantum maximè poſſet, iacularetur. (Comprehenſum autem vbi laceſſitus eſt ad teli iactum aliàs iaculari, vt ſæpe antequam terram cõtigerit, moriatur, idem Gyllius tradit.) At enim ſublato eorum, qui aderant clamore, ſenſim & moderatè rurſus humi depoſuiſſe, exiſtimantem tanto metu iniecto, ſatis illum pœnarum dediſſe: vbi pro his verbis, vbi ſtatim cum in ſublime iacularetur, Græcè legitur, ἐπίδοξος ἦν ἀπολυμανίσειν: Gynæus verò ſimplicius vertit, arreptum atque ſublatum confecturus videbatur. Celebrat verò inter cæteros elephantorum erga genus humanum clementiàm Seneca his verbis: *Ferarum*

Libertatis amor.

Vt iniurias vindicent.

Lib. vtra animal.

Lib. 1. de clement.

D *clementia nec generoſarum quidem præmordere & vrgere proiectos. Elephantes leoneſque tranſeunt, quem impulerunt.* Oſtendunt eandem quoque clementiam erga imbecilliora animalia, vt apud Solinum legimus: *Ineſt illis* (inquit) *clementiæ bonum, quippe ſi per deſerta vagabundum hominem fortè viderint, ductus ſque ad notas vias præbent: vel ſi confertis pecoribus occurſitent, itinera ſibi blanda & placida manu faciunt, ne quod obuiam animal interimant.* Atque hinc eſt quod clemens paſſim à poetis nuncupetur, & placidus. Fabuloſa itaque ſcribere Gabinium Romanorum ſcriptorem Strabo aſſerit, cùm dicit elephantos cum hominibus certare, & ſpeculatores præmittere, & cùm illos viderint, fugere: cumque vulnera acceperint, ramos vel herbam, vel puluerem ſupplices prætendere, etiamſi de venatoribus iſthæc intelligantur, nam vt teſtatur Philoſtratus, in venationibus ſibi mutuò ferunt auxilium, ita vt ſi quis eorum labore deficiat, alter pro eo ſe opponat. Aelianus ait, cùm à venatoribus, tanquam milites in bello, funduntur & fugantur, non alios ab alijs ſeparatim, ſed omnes ſimul & communiter in fugam ſe dare, ac ſimul inter ſe prementes

Clementia erga homines.

Lib. 17.

Amor mutuus.

Lib. 2. c. 18

ad gregales ſuos adhæreſcere. Horum autem qui iam ſunt firmata ætate & integra, reliquos ſic E
circumcludere, tanquam pugnaciſſimos propugnatores totum agmen circummunire: qui verò
longiùs ſunt ætate prouecti, atque matres ſub ſe quaſque ſuos pullos ita occultare, vt perrarò hi
paruuli videantur ſubtermedium obtinere locum. Hæc ille, ex quo fortè Tzetzes: Amor (inquit)
mutuus intercedit; & cùm fugiunt venatores, robuſti & florentes ætate, extrema tenent, in medio
verò vetulos & matres cum pullis recipiunt. Sed de iſtiuſmodi militaris rei peritia pòſt. Scribit
idem Aelianus nunquam elephantum à reliquorum agmine ſecerni, niſi aut filiorum ſuorum
Amor erga fœtus. aut ægrotantium cauſa: pro his nimirum nihil non molientem, inexpugnabilem manere. Ait item
pullos ſuos adhuc à partu recentes, nunquã deſerere: at ſanè iu illis à periculo tuendis conſtantiſſimè
permanere, priuſque animam amittere, quàm ſuos catulos deſerant. Aliàs rurſus quantus
matrum in hoc genere in ſobolem ſuam ſit amor, multis (inquit) etiam aliundè argumentis conſtat,
hoc verò præcipuè: Cùm in foueam pullum ſuum incidiſſe mater perſpexiſſet, ne minimam
quidam morã interpoſuit, nec eius curſum vlla ad pullum conſequendum ſegnitia tardauit, quin
vehementi dolore affecta, quãto maximo poſſet incitato curſu, in delapſum filium præceps ageretur,
amboque eodem caſu morte occumberent: hic quidem materno pondere preſſus contereretur,
illa verò præcipitata, caput diffringeret. Sed hæc fœminis potiſſimum adſcribendum fuerit: F
nam maribus vix ſobolis curam eſſe aiunt. Ait deniq; Aelianus cùm ſunt in catulorum metu, infeſtiſſimos
eſſe. Cùm videret Apollonius elephantos Indum flumen trãſeuntes (erant autem circiter
triginta, & duce vtebantur eo, qui inter ipſos minimus erat: maiores verò ipſorum ſuper dé-
Lib. 2. c. 7. tium eminentias teſte Philoſtrato, pullos geſtabant, promuſcide tanquam vinculo ipſos complectentes)
hæc inquit, ô Damis nullo iubente ex ipſis naturali quadam prudentia ac ſapientia faciunt.
Vides enim quo facto ſarcinarum vectores imitati ſuos deferant pullos, vinculis (ne fortè
cadant) eos complexi. Video inquit Damis prudenter ſapienterque ipſos operari. Quid igitur ſibi
vult inſana quorundam ſolicitudo inaniter quærentium, naturaliſne ſit an nõ erga filios beneuolentia?
hoc enim etiam elephanti clamant à natura ipſis talem beneuolentiam datam. Neque
enim id ſicut alia quædam ab hominibus didicere. Hi namq; cum hominibus non vixerunt, ſed
natura ducuntur, vt ament quod pepererunt, propterea illis prouident, eoſque nutriunt, &c. Cæ-
Lib. de ſoler. animal. terùm vt ad amorem, quo totum ſuum genus proſequuntur, reuertamur, ſocietatis tuendę ac prudentiæ
etiam exempla Iuba referente Plutarcho ſcribit ab elephantis exhiberi. Venatores enim
foſſas, quas ad ipſos capiendos faciunt, leuibus ſarmentis & terra vili iniecta obtegunt. Cum ergò
elephantorum vnus (nam multi ſimul ambulant) in foſſam incidit, reliqui materiam conge- G
runt, & lapides ingerunt, vt illapſus facilè exire poſſit. Clemens Alexandrinus verò, cùm dixiſſet
Platonem exiſtimaſſe, rationis expertium animantium dialectos eſſe, quæ ſunt eiuſdem generis:
Cùm itaque in cœnum, inquit, eeciderit elephas & clamauerit, præſens aliquis alius id contemplatus
reuertit paulò pòſt, & ſecum ducit gregem elephantum & eum ſeruat, qui ceciderat.
L. 18. c. 44. Ait Aelianus eum qui prius aliquam prædam (cibum videlicet,) repererit, regredi, vt & ſuos gregales
aduocet, & in prædę communionem deducat. Bartholomæus cognomento Anglicus ſcribit
meminiſſe ſe legiſſe de elephante in libro phyſiologi, elephantem eſſe animal, quod magnitudine
inter omnia animalia quadrupedia præcellit, intellectu & memoria multum vigens: nam elephantes
inter alia eorum facta nunquam dormiendo totaliter ſe inclinare, ſed quando feſſi ſunt
arbori & maxim palmę quietis gratia accubare, eorum verò quieti homines inſidiantes occultè
arborem concauare, elephantes autem ſeſe applicantes, fraudis ignari, pondere corporis arborem
dum proſternunt, ipſi ſimul proſternuntur, ac ſuccumbunt, {& cùm caſum ſuum cognoſcant
irreparabilem, barrire ac rugire, moxque eo exaudito iuuentutem elephantorum accurrere,
& paulatim ſeniores pro viribus, vt ſurgant, & à lapſu releuentur, elaborare. Quondam profectò
elephantos dormituros non recumbere, defeſſos verò arboribus magnis ſe applicare, hiſque H
ſuccisis cùm cadunt, ſurgere non poſſe, alij etiam crediderunt, eiuſdemque rei rationem aſſignarunt:
quæ nunquid vera ſit ſuo loco ventilabimus. Iam verò cadauera etiam ſui generis ſepeliunt,
Cadauera ſepeliunt. quod Aelianus & Tzetzes tradunt; quorum ille Aethiopum ait ſermonibus peruagatum eſſe, elephantum,
cùm alterùm perſpexerit mortuum, non præterire, quin humum promuſcide hauſtam,
velut ſanctam & myſticam inijciat, communemque naturam miſeratum, mortuo parentare, ne
quid aliquid impiè committat: nam hoc quidem ipſum non agere, execrabile ducere. Parentes
Parentes venerãtur. iam ſenio confectos iuniores & honorant, & alunt inſuper, iiſdem teſtantibus. Sed verba Aeliani
recitabo: Aetate affectis iuniores de legitimo cibo cedunt, eoſdemq; ſumma etiã obſeruantia colunt,
& à periculis ſeruant. In foſſam delapſos iniectis fruticum faſcibus ſubtrahunt, quibus tanquam
ſcalis ſenectute graues aſcendentes, liberantur. Et rurſus: Iuniores, vel labores vel pericula
ſuſcipiunt, & antecedentibus ætate, de cibo & potione concedunt, propter obſeruantiam per
quam cultu quodam & honore natu maiores dignandos exiſtimant. Nunquam enim neque ex

ſeno-

A ſenectute infirmum, neque eum qui morbo teneatur, ſui gregales deſerunt, ſed & fidiſſimi ei permanent, eiuſq; cùm cæteris in rebus ſtudent incolumitati, tùm verò etiam ſi ipſi inſectatione vrgeantur, pro eo propugnant, & ſaucios & feſſos curant: ac integri à vulneribus haſtas & iacula è corpore ſauciorum, tanquam chirurgi periti extrahunt, vt ne homines quidem ſcientiùs. Quanta *Iuſtitia.* autem cum iuſtitiæ obſeruatione ſe cum ſocijs ſuis gerant, Gyllius ſe ſuis deprehendiſſe oculis aſſerit. Quam iuſtum (inquit) animal ſit elephas, cùm ex alijs illius actis deprehendi, tùm ex eo quod non ſemel vidi. Cùm equi vicini auenam & fœnum edisſet, poſtea ex ſacco, quem fortè in angulo ſtabuli inuenit, promuſcide auenam iterum & ſæpius deportauit, equoque obiecit edendam, ſimiliter fœnum ſibi datum promuſcide comprehendens equo obtulit, lenſimque gradiens, ne equum terreret, equique fœnum oblatum comedentis ſupra dorſum promuſcidem poſuit, ei blandiens. Sed & Antipater diuinationem quandam inſtitiæ elephantis ineſſe tradit, vt Plinius *Diuinatio.* annotauit. Nam cùm Bochus rex triginta elephantis, totidem in quos ſæuire inſtituerat, ſtipitibus alligatos obiecisſet, procurſantibus inter eos qui laceſſerant, non potuiſſe effici, vt crudelitatis alienæ miniſterio ſingerentur. Homines verò Chriſtiani id diuino nutu factum dicerent, nam *Lib. 2. contra Appionem.* & Ioſephus tradidit Ptolomæum Phyſconem, mortuo patre Ptolomæo Philometore, cùm Cleopatram matrem vna cum filijs regis imperij occupandi ergò expellere conaretur, Onias verò Iu-

B dæus Philometoris dux belli pro Cleopatra ſuſciperet, omnes Iudæos in oppidis comprehenſos cum filijs & vxoribus nudos atque vinctos elephātis vino ebrijs conculcandos obieciſſet: elephantos verò diuina vi agitatos, Iudæis illæſis impetu in ſpectatores regis amicos facto, multos ex ipſis interimiſſe. Contra transfugas & delinquentes omnes eum L. Paulus Aemilius Perſa rege deuicto obieciſſet, conculcando obtriuerunt, vt ſcribit Valerius Maximus. Eſtq; certè admirandum, *Lib. 2. c. 2.* vt in elephanto cuius curam ipſe per longiſſima itinera habuerat, Gillius obſeruauit, quod ignotos homines, leues, inſolentes, petulantes, ad ſe accedentes internoſcit a moderatis & grauibus. *Homines malos à bonis dignoſcit.* Inter cæteros autem malos ac improbos, mœchos adulteroſq; adeo odit, vt de eis pœnas ſumat. Quantopere autem aduerſetur adulteria, pulcherrimis aliquot hiſtorijs docet Aelianus: Elephas *Adulteria vt oderit.* quidam (inquit alicubi) cùm vxorem ſui domitoris & altoris ſtuprati manifeſtò deprehendiſſet, ambos & eum qui ſtuprum inferebat, & eam quacum id faciebat, interfecit, & in ſtragulis conſtupratis & lecto adulterato reliquit: Vt verò primùm elephanti rector veniſſet, & manifeſto nefarium facinus, & huius vindicem cognouit. Hoc quidem factum ab India ad nos huc manauit. At Romæ aliud ſimile eueniſſe audio; præterquam quod addunt, ibi elephantum non vtrumque modò occidiſſe, ſed & ſtragula veſte eos texiſſe, & nutritio aduenienti ſtragulam reieciſſe, & re-

C texiſſe, & proxime inter ſe iacentes demonſtraſſe. Ita ille tum facilè iniuriam illatam ſibi fuiſſe intellexit, tum etiam maximè facinus liquebat, vbi cornu quo ipſos confeciſſet, cruentum perſpexit. Et rurſus. Cùm quidam cicuris elephanti moderator, coniugem nō illam quidem amabilem, ſed ſanè diuitem haberet, amoris oculos primùm ad aliam adiecit: deinde eam vxorem ducere ſtudens, alteram priorem ſtrangulauit, ac prope ab elephanti præſepi homo præcipiti cōſilio non defodit modò, ſed alteram quam amaret, in matrimonium duxit. Elephantus autem cùm tanti facinoris conſciētia incitatus, tùm verò ſuapte natura a malis abhorrens, nouam vxorem eo perduxit, vbi humata altera iaceret, cadauerque dentibus refodiens & denudans, quæ dicere nequiret, ex ipſis operibus mulieri hæc oſtendere conabatur, eam edocens, quibus moribus eſſet præditus is, cui ipſa nupſiſſet. Hactenus Aelianus. Videamus modò num elephantes, qui tantopere *Caſtitas.* mœchos mœchaſq; puniunt, ipſi inter ſe caſtitatis ſint ſtudioſi. Equidem Plinius & Solinus adulteria ignorari ab ipſis profitentur, nec vlla propter fœminas inter ipſos prælia eſſe, vt fit in cæteris animalibus, quibus etiam pernicialia ſunt, non quia, inquiunt, deſit illis amoris vis: de qua ſic *Amoris vis.* Aelianus, cùm libidinis furore ardent, incurſu parietes euertunt, & ſimiliter ac aries frontis vi atque impreſsione palmas proſternunt. Ait verò etiam Ariſtoteles ad coitum ira efferari ſolere, vt

D apud Indos ijs haudquaquam permitti initium vulgo dicatur: quoniam libidine agitati caſas proſternant male conditas, pluraque alia incommoda faciant. Ab omni tamen immoderata libidine caſtiſsimos eſſe idem Aelianus affirmat: nunquam enim neque vt conſtupratores, neque vt item valdè laſciuos ſocietatem Veneris cum fœmina facere, ſed tanquam generis ſucceſsione carentes, liberis procreandis dare operam, ſic hos, ſua ſtirps vt non deficiat, complexu venereo iungi: neque id ſanè pluſquam ſemel in vita, & eo duntaxat tempore, cùm ſe iniri fœminæ patiūtur. Idem etiam alicubi tradit, vt quiſque vxorem impleuit, eam non amplius attingere, id quod etiam Ariſtoteles aſſerit. Nicolaus Lyrenſis tùm in Mattheum cap. 19. tùm in priorem D. Pauli epiſtolam ad Corinthios, ſcribit elephantem nunquam inire matrem ſuam, vt citat Tiraquellus de lege connubij 7.47 & cùm id obuelato capite feciſſet, prorigam interimiſſe. Eſtque in ipſo coitu pudor ac verecundia. Coituri enim petunt ſolitudines, inquit Ariſtoteles, ſed præcipuè ſecus flumina & qua paſci conſueuerunt; id quòd Vartomannus etiam profitetur. Apertè ac palam inquit

Aelianus,

Aelianus, in aliorum oculis non coeunt, ſed ſecedentes, aut ſeſe in arbores denſas & frequentes E occultant, aut in concauum locum & profundum, ad occultandos eos facultatem habētem, ſe abdunt. Meminit & Plinius quàm breuiſſimè, inquiens: *Pudore nunquam niſi in abdito coeunt.* Quamuis verò & pudor iſte ſit in coitu, & inſignis in libidine moderatio, tamen ipſe (inquit Aelianus) illud admirabile, amore plenum audiui, quod conſequitur. Vir venandi elephantos haud imperitus ſcribit ſe, cùm ab Imperatore Romano cum poteſtate in Mauritaniā ad venandos elephantos ablegatus eſſet, ex elephantino genere, adoleſcentem formoſam vidiſſe, coeuntem cum elephanto & adoleſcente & pulchro; alterum verò ſeniorem, quia huius ſiue amator, ſiue maritus eſſet, vt ſe ſpretum vidit, ignominiæ loco hoc tuliſſe, quare acriter animo incitatū impetum feciſſe, vt nihil proprius factum fuerit, quàm nos, inquit, omnes perderet, ſicque incurriſſe in illum formoſum riualem ſuum, pugnamque edidiſſe tanquam eum, qui de amica ſibi erepta doloribus acerrimis premitur: adeoque infeſtis armis vtrumque cum altero pugnam commiſiſſe, vt ex impetu ambo cornibus mutilarentur. Neutrum ideo non viciſſe, quod multa verberatione eos venatores diſtraxerint. Poſtea autem quàm amiſſis armis in poſterum inutiles ad conferendam quaſi manum inter ſe facti eſſent, riualitatem amantium conquieuiſſe. Hæc ille, indicans, niſi mutilati cornibus fuiſſent, riuales in perpetua lite pugnaque permanſuros, cùm inſita ſit his feris natiua quædam F gloriæ cupiditas, cuius cauſa interdum mira alia facinora præſtare conſpiciuntur. Refert Chriſtophorus Acoſta in litore vrbi Goa vicino quendam crepuiſſe medium, dum ſolus magnum æneum tormentum bellicum ſubleuare cupit, quoniam ipſius rector grauibus verbis obiurgaſſet & contumelia affeciſſet, oſtendens ei duos elephantos iuniores aduentantes illius ænei tormenti tollendi gratia. Mirum modò etiam eſt, quantoperè patriam ament Aelianus refert, abſtractos à ſuis ſedibus patrijs, quamuis vinculis primùm & fame, deinde varijs ciborum blandimentis manſuefacti ſint, tanta tamen naturalis ſoli illecebra teneri, vt patriæ memoria eis obſcurari & euaneſcere nequeat: quare cum horum pleroſque grauiſſimo mœrore ſuſcepto confici, tùm verò quoſdam ex his vberrimè flentes (vt Tzetzes etiam ſcribit) tantam lachrymarum vim profundere, vt oculorum ſenſibus capiantur. Quin, ſi Plinio credimus, aliena quoque regionis intellectu creduntur maria tranſituri non antè naues conſcendere, quàm inuitati rectoris iureiurando de reditu. Certè id quoque aſſerit Solinus: maria (inquit) tranſmeaturi naues non prius ſubeunt, quàm de reditu illis ſacramentum luatur. Cum quinque dierum ſpatio in theatro Pompeij quingenti Leones conficerentur, elephantique octodecim cum armatis depugnantes, partim in ipſa pugna, partim paulò pòſt morirentur, populus teſte Dione aliquos etiam inuito Pōpeio miſeratus eſt, cùm vul- G nerati a pugna deſtitiſſent, circumeunteſque ad cœlum proboſcidibus lamentarentur, ita vt ſermoni occaſionem præberent, non id ab ipſis temerè aut caſu fieri, ſed iuſiurandum quo perſuaſi ab Africa traducti erant, implorantibus, ſuique vindictam deos poſcentibus. Fertur enim (inquit Dion) haud prius eos in naues ingreſſos eſſe, quàm à ducentibus iuramento ſibi cautum eſſet de omni iniuria. Id verum ſit, necne, non ſcio. Certè hoc quoque memoriæ proditum eſt, præterquam quòd elephanti ſermonem patrium percipiunt, rerum quoque eos cæleſtium intelligentia eſſe præditos. Hinc in nouilunijs, antequam in conſpectum hominibus Luna perueniat, eos ad aquam perennem accedere, eaque ſeſe luſtrare. Sed hæc de re poſtea; Quod verò niſi magnis perſuaſi pollicitationibus naues aſcendant, transfretarique ſeſe ſinant, Pierius Valerianus veriſſimum eſſe oſtendit hac hiſtoria. Minimè hoc loco, inquit, diſſimulandum, quod ſuper eiuſdem Hannonis (ſic elephanto erat nomen) ingenio Michael Syluius regis ſui ad ſummum Pontificem orator, ſummæ, vt noſti, integritatis fideique ſanctiſſimæ, atque alij narrauere, remque multorum teſtimonio comprobauere. Cùm deſtinaſſet Emanuel rex eum Romam Pontifici Maximo donum ire, naui quam inſcenderet, iam inſtructa parataque ad profectionem, nullo vnquam pacto per aliquot dies fieri potuiſſe, vt Hanno vel duci ſe ad nauim, vel ſi quo modo adductus fuiſſet, eam vel- H let inſcendere, vſqueadeo auerſabundus profectionem huiuſmodi reformidabat. Cumque rex ea re ſuper ſolicitus admodum eſſet, magniſque pollicitationibus vnumquemque inuitaret, qui deducendi aſportandique Hannonis negocium ſuſcepiſſent, neque quiſquam nomen profiteretur ſuum, inſuſurratum eſt demum regijs auribus, eius belluæ magiſtri dolo hæc fieri, quippe qui puellæ cuiuſdam amore perditus, ægre ferret, ſe in tam longinquas regiones ablegari, proindeque Hannoni perſuaſiſſet, ne ſe adduci pateretur abeundum: quippe cum in loca ſterilia, inamœna & barbara, vbi ludibrio contumelijſque omnibus, tanquam hoſticæ terræ animal afficeretur, neque victui, neque ornatui eius vel neceſſaria, vel commoda ſuffectura: longum adhæc iter & incommodum, & vaſtum maris æquor arandum, vt ſatius eſſet, in qua tunc erat terra quàm primùm contrucidari, quàm per tot viarum difficultates, ad ærumnoſiſſimam denique vitam peruenire. Rex hac re cognita magiſtrum Hannonis ad ſe quàm primùm accerſiri iubet, ſeque dolos eius comperiſſe dicit, ageret itaq; vt intra triduum Hanno in nauim imponeretur, idque ni pro-

jerc he-

Zelotypia.

Gloriæ cupiditas.

Amor patriæ.

Lib.39.

Lib.2. Hierogl.

A perè fieret, interminatus eſt aſtutùm ſe hominem extremo ſupplicio affecturum, vt alijs exemplo
eſſet, qui mandatis regijs fucum facere auſi eſſent. Hac regis aſperitate territus elephanti magi-
ſter, cùm nullam in cunctatione ſalutem intueretur, diſcipulam belluam aggreditur, docet ſe ma-
leuolorum quorundam fraude ſubornatum, qui & felicitati vtriuſque inuiderent, & regi optimo
malè obtemperantes eſſent; longè autem ſecus ſe rem habere, quàm illi mentiti eſſent. Siquidem
non ad immania & effera loca profecturi erant, ſed ad vrbem orbis terrarum dominam, amœno
loco ſitam, vbi rerum deliciarumque omnium, quotquot vel auidiſſimi cuiuſque cupiditate experi
poſſent, copia fertiliſſima redundaret. Ibi eſſe principem, cui totus penè terrarum orbis aſſurgeret:
apud quem is in delicijs habendus eſſet, & tanquam Luſciniæ pullus, lautitiarum, blanditiarum-
que affluentia nutricandus: proinde bono animo eſſet, ſecumque primo quoque tempore lætus &
alacer nauem inſcenderet, affuturos nauigationi deos, & curſum omnem incredibili felicitate pro-
ſecuturos. Ita Hannonem ab eodem magiſtro in aliam ſententiam deductum, vbi ſigna data ſunt, *Religio.*
vltrò nauem conſcendiſſe, neque vlla vnquam imperia toto itinere detrectaſſe. Quod verò hiſto- *Lib. 13. ca.*
ricus Dion pergere elephantes ad aquam perennem (πρὸς ὕδωρ ἀέναον) ait, Cælius conſideran- *18.*
dum relinquit, an Plinius ἀέναον ex authore aliquo ceu proprium nomen tranſtulerit, qua voce
B deprauata Anulum librarij ſcripſerint. Dignum, inquit, perpenſione, quod ſcribit Plinius, ele-
phantos in Mauritaniæ ſaltibus ad quendam amnem, cui nomen Anulo, miſeſcente Luna no-
ua, deſcendere, ibique ſe purificantes aqua circumſpergi. At hiſtoricus Dion pergere elephantes
ait πρὸς ὕδωρ ἀέναον, id eſt perennem aquam. Verba Plinij hæc ſunt: *Authores ſunt in Maurita-
niæ ſaltibus ad quendam amnem, cui nomen eſt Anulo* (aliàs Amilo) *niteſcente Luna noua greges eo-
rum deſcendere, ibique ſe purificantes ſolemniter aqua conſpergi, atque ita ſalutato ſydere in ſyluas
reuerti, vitulorum fatigatos præ ſe ferentes.* Sanè Solinus, aliàs ſimia Plinij nulla vel Amili vel
Anuli facta mentione, *Luna*, inquit, *gregatim amnes petunt, mox aſperſi liquore, Solis exortum mo-
tibus, quibus poſſunt, ſalutant, deinde in ſaltus reuertuntur.* Hinc illud Sannazarij:

Dimmi qual fera è di sì mente humana,
Che s'inginocchi al raggio de la Luna?
E per purgarſi ſcende à la fontana?

Verebar autem, ne illud pro Solis legendum eſſet Lunæ, ſed vtrumq; ſydus ab elephantis venera-
ri idem Plinius tradit. *Religio illis*, inquit, *ſyderum quoq; Soliſq; ac Lunæ veneratio.* Ex Iuba quoq; *Lib. de ſo-*
referente Plutarcho ſcribit elephantos dijs vota facere, cùm ſe nemine docente mari luſtrent, ſo- *ler. animal.*
C lemque orientem adorent, proboſcide manus loco ſurſum erecta. Itaque etiam hoc animal dijs
eſſe cariſſimum, vt Ptolomæus Philopater teſtatum fecit. Idem & Aelianus ſcribit, qui præterea ab
interlunio recreſcente Luna, elephantos ait ſe intellexiſſe, quadam naturæ recondita notione, ex
ſylua primùm, vbi paſcuntur, ramos decerpere, eoſque deinde ſublimes ferre, tùm verò ipſos ad
Lunam ſuſpicere, ac leuiter mouere, tanquam ſupplicationem quandam Lunæ prætendentes, eis
ipſa vt propitia exiſtere velit. Adhæc Plinius aſſerit viſos eſſe, cùm feſſi ſunt ægritudine, quando
videlicet & illas moles infeſtant morbi, herbas ſupinos in cælum iacere, veluti tellure precibus
allegata (aliàs allegata.) Aelianus autem id eos moribundos facere ſcribit, eum etiam ad ſe ſermo- *Li. 5. c. 49.*
nem permanaſſe inquiens, elephantos cùm ex vulnere ſiue id in bello, ſiue in venatione accepe-
rint, vicini ſunt ad moriendum, aut obuiam herbam, aut fortuitò obiectum puluerem alleuantes,
in cælum ſuſpicere; eumque puluerem herbamue iacere, & ſimul voce ſua propria lamentari, &
miſerabiliter ſupplicare, tanquam Deum ob ea, quæ iniuſtè & indignè ſuſtinent, obteſtantes. At-
tamen idem hoc in ægritudine aliqua facere, veriſimile eſt. Sunt enim teſte Strabone multis mor-
bis obnoxij elephantes, ijſque curatu prorſus difficilibus, & iuxta ſenſum humanum intellectum
habent, memoria pollent, & ſyderum ſeruant religionem & venerationem, vt Plinius ait: mul-
D taque alia quod ad ſolertiam, indolem, docilitatemque cum homine communia habere ex ijs quæ
deinceps dicentur, patebit. Tantam autem huic belluæ cum genere humano ſocietatem, tan-
que propè accedere ad hominis ingenium recentiores aſſerunt, vt Cicero, inquiunt, non vereatur *Societas cũ*
affirmare, non paruam nationem hominum ſenſu ac ingenio eſſe multò inferiorem. Ego quidem *genere hu-*
hoc apud Ciceronem non reperio. Dicit tamen elephanto belluarum nullam prudentiorem eſſe, *mano.*
quamuis figura nulla ſit vaſtior. Et aliàs nos ait elephantorum acutiſſimis ſenſibus ad vtilitatem *Lib. de di-*
noſtram abuti. Teſtatur verò etiam Vartomannus ſe quoſdam vidiſſe elephantos, qui prudentio- *uinat.*
res ſibi videbantur, quàm quibuſdam in locis homines. Multa in primis de miro belluæ ingenio *Lib. 2.*
Plinius: Non ſolùm enim omnium quadrupedum ſubtilitatem animi præcipuã illis perhibere ſcri- *Ingenium.*
bit, ſed aliàs etiam animal eſſe ait proximum humanis ſenſibus: quippe intellectum illis eſſe pa-
trij ſermonis, imperiorum obedientiam, officiorumque quæ didicere memoriam, amoris &
gloriæ voluptatem: imo verò etiam quæ in homine rara, probitatem, prudentiam, æquitatem.
Sed & Ariſtoteles elephantos ſenſu plurimum valere aſſeuerat, & reliqua ſagacitate ingenij ex-
cellere:

cellere: & alicubi ait elephãtum omnium ferarum mitiſſimum & placidiſſimum eſſe, quippe qui E
permulta officia & erudiat & intelligat. Ita & Strabo, elephanti, inquit, ſunt natura mites & man-
ſueti, vt ad rationale animal proximè accedant. Vnde eſt, quòd Plinius eorum opinionem ridet,
L. 11. c. 39. qui ex cutis duritie ingenij arguebant imbecillitatem. *Sunt,* inquit, *qui ſubtilitatem animi conſtare*
Cutis duri- *non tenuitate ſanguinis putent, ſed cute operimentiſq; corporum magis aut minus bruta eſſe, vt oſtrea*
tia quid *& teſtudines, boum tergora, ſetas ſuum obſtare tenuitati immeantis ſpiritus, nec purum liquidumque*
praſtet. *tranſmittis: ſic & in homine, cùm craſſior calloſiorue excludat cutis, ceu verò non crocodilis & duritia*
tergoris tribuatur & ſolertia. Hippopotami corij craſsitudo talis, vt indè torneãtur haſta, & tamen qua-
L. 22. c. 29. *dam ingenio medica diligentia. Elephantorum quoq; tergora impenetrabiles cetras* (alias ſetas) *habent,*
cùm tamen omnium quadrupedum ſubtilitas animi pracipua perhibeatur illis. Alicubi etiam elephan-
tum inter animalia ſapientiſſima cenſuri aſſerit, quia frugibus victitet. Non ſunt tamen omnes æ-
que ingenioſi. Cùm enim tria ſint genera, vt ex Philoſtrato oſtendimus, paluſtres, montani &
campeſtres, nouiſſimi hi præ cæteris ſunt eodem teſte manſueti, lenes & imitationis ſtudioſi. Sed
& in hoc genere vero ſimile eſſe videtur, vt alij alios ingenio ſuperent. Tardi tarditatem ſuam di-
ligentia ſuperare ſtudent: Plinius. n. author eſt, certum eſſe vnum tardioris ingenij in accipiendis
quæ tradebantur, ſæpius caſtigatum verberibus, eadem illa meditantem noctu inuentum. Teſta- F
Lib. de ſo- tur idem quoque Plutarchus his verbis. Alij in elephante hæc admirantur, quæ diſcens & condo-
lert. anim. cefactus in theatris oſtentat: figurarum formas, inquam, & immutationes tanta varietate & ſub-
Diſcendi tilitate, non facilè vt humana meditatione, retentione ac memoria poſſint æquari. Ego autem ma-
prõptitudo. gis ex his, quos à ſua natura & nulla à diſciplina habet hoc animal, motibus cùm animi tum corpo-
ris, tanquam ſynceris & meris intellectum ei ineſſe animaduerto. Romę cùm non ita pridem mul-
ti docerentur inſtitutiones admirabiles, gyroſque facere explicatu difficiles, quidam reliquis om-
nibus minus docilis, ob idque crebrò increpatus & caſtigatus, deprehẽſus eſt noctu ſua ſponte ad
lunam ſe exercens atque diſcens. Cæterùm examinemus modò, in quibus ingenij illorum ſubtili-
Neſciũt cur tatem tantoperè veteres celebrent. Pulchrè in primis nouerunt, cur a venatoribus petantur: vt ex
petantur. hoc Plinij diſcimus: *Pradam ipſi in ſe expetendam ſciunt ſolam eſſe in armis ſuis, quæ Iuba cornua,*
Cornua de- *alij melius dentes appellant: quamobrem decidua caſu aliquo, vel ſenecta, defodiunt,* ſic ille, tanquam
fodiunt. inuidia quadam aut potius vindicta aduerſus hominem ducti id faciant, Indicans. Quod au-
tem abiecta cornua defodiant, & qua arte defoſſa à venatoribus inueniantur, docet Aelianus: In
Mauritania quemadmodum quotannis ceruis, ſic decimo quoque anno cornua elephantis excide-
re ſolere aiunt. Itaque hi cornua incumbentes, vſque adeò ea impellunt & defigunt in terram ex- G
poſitam in planitiem, quoad illa ipſa occultauerint. Nam præ cęteris camporum patentium ęquo-
ra & paluſtria amant. Et alibi: Locum, inquit, in quem abſtruſerunt & repoſuerunt cornuum the-
ſaurum pedibus exæquant & complanant. Terra autem quòd ſit feraciſſima, pòſt paulùm herbam
proferens, abditum cornuum aſpectum viatoribus adumbrat. Eorum veſtigatores, qui ſanè ad
illorum inſidias & aſtus prudetes ſunt, in eum locum, in quem cornua defoſſa ſuſpicantur, vtri-
bus aquam deportant, & verò alium aliò ex vtribus diſpertiunt & diſponunt, atq; ibi commoran-
tur. Alius quidam dormiẽs, alius potans, alius cantiunculã canens ſuos amores meditatur. Quodſi
cornua alicubi prope defoſſa, quadam mirabili illecebra ex vtribus ſic aquam eliciunt, vt vaſa
exiccent, & exinaniant. Ij autem qui cornua exquirunt, ſtatim ſine canibus ſagaciſſimè prædam
odorati, locum illum perfodiunt, & optatum conſequuntur: ſi verò vtres permanſerint pleni, eos
inde transferentes, aliò ſe conferunt. E contrariò quomodo venatorum illi inſidias herba euulſa
Vt venato- per manus tradita ſibi inuicẽ prodant, docet idem Aelianus his verbis: Tum ſagaciſſimè odoran-
rũ inſidias tur, tum acerrimis ſenſibus exiſtunt; tum verò ex his partim aggredientes, partim ſubſequentes,
fallant. ordinatim eunt, atque horum primus narium ſagacitate herbam ante pedes ſuos poſitam ſentiens
humanis veſtigijs (a quibus maximopere ſibi timere dictum eſt;) eſſe tranſitam, eam euellit, & H
ei, qui à tergo proximus eſt, odorandam tradit; is rurſus alteri, qui poſt eum ſtat: ac deinceps per
omnium quaſi manus ſagaciter contractatur; quoad ad illum ipſum qui extremum agmen ducit,
peruentum fuerit; is ſimul ac olfecerit, barritum vaſtum edens, quaſi ſignum ad fugam dat. Hi
tunc in conualles profundas, aut in loca concaua & paluſtria, vel ſi minus id concedatur, in ne-
moroſa campeſtria, ab eo loco iter auertunt, prorſuſque ſe totos auertunt ab his locis, quacumque
frequentes homines iter facere ſolẽt, quod ab hominibus, vt animalibus ſibi infeſtiſſimis, timeant.
De calliditate ipſorum elphantorum, qua vtuntur, cùm premuntur à venatoribus, vel in foueas
ab eis factas inciderunt, ex eodem authore dicemus ſuo loco. Vt verò vnde digreſſa erat, reuerta-
tur, oratio quòd ſcilicet non ignorent, cur petantur à venatoribus, Plinius rurſus alicubi, clariſſi-
Neſciũt cur mè id teſtatur: *Circumuenti, inquit, à venantibus primos conſtituunt, quibus dentes illi exerti ſunt*
petantur. *minimi, ne tanti pralium putetur: poſteaſeſſi impactos arbori frangunt, pradaq; ſe redimunt.* Sic
& Solinus: *Cum venatu premuntur, partier confringunt vtroſq;, vt ebore damnato non requirantur.*

Hanc

A *Hanc enim cauſam periculi præſentium*. Aelianus verò etiam ac ſi aciei inſtruendæ haud eſſent imperiti, elephantos tradit cauſam cur petantur prænoſcentes, ex ſeſe qui dente inutili ſunt ante cæteros in prima acie conſtituere, ad primum hoſtium impetum ſine magna iactura excipiendum; reliquos qui in ſubſidijs manent, dentium robore integri, auxilium feſſis ferre. Eandem peritiam indicat Plinius, inquiens; *vbi equitatu circumueniti ſunt, infirmos aut feſſos in medium recipere; ac velut imperio ac ratione, per vices ſubire*: quem locum puto tranſcribens Solinus infirmos interpretatur vulneratos. *Conflictu mutuo ſi quando*, inquit, *pugnatur, non mediocrem habent curam ſauciorum, nam feſſos vulneratoſque in medium recepiant*. Alicubi etiam idem Aelianus ſcribit hanc feram motus quoſdam bellicos edere, quaſi oſtendat, quod hanc etiam diſciplinam ſeruet. Adhæc ſi quæ ad militarem ſcientiam pertinentia ignoret, ea edocta optimè exercet: adeo enim manſueſcere eam Nearchus tradidit teſte Strabone, vt lapidem ad ſcopum iacere, & armis vti, & optimè natare ediſcat, ideoque maximam poſſeſſionem exiſtimari elephantorum currum. Et Plinius vulgare fuiſſe ait per auras arma iacere nõ auferentibus ventis, atque inter ſe gladiatorios congreſſus edere aut laſciuiente pernicitate colludere. Indorum regem hoſtibus bellum inferentem refert Aelianus, bellatorum elephantorum triginta millia antecedere; tum verò maximorum & fortiſſi- *Belli perítia.*

B morum tria millia ſubſequi, ad hoſtiles muros ipſo in curſu euertendos inſtitutorum: cùm enim rex iuberet, euertere: idque ſe Cteſiam audiuiſſe ſcribere: necnon & vidiſſe ſe Babylone, palmas ab ijs ad moderatoris ſui iuſſum violentiſſimo impetu extirpatas. Iuſſa enim faciunt, vt Plinius ait. *Cuſtodiunt*

Iam verò viginti quatuor elephanti Indorum regi referente eodem Aeliano, permanent cuſtodes, alternis vigilijs alij alijs in ſtationem ſuccedentes tanquam cæteri cuſtodes homines. Sapientia item quadam Indici ad vigiliatum diſciplinam erudiuntur, ne inter cuſtodias ſomnum capiant. Hi igitur ad vigilias agendas præſtantiſſimi excubitores, & à ſomno inuictiſſimi & ſecundum homines illic fidiſſimi ſunt. Diſcunt præterea reges honorare atque adorare. Ariſtoteles enim, cùm dixiſſet elephantum per multa officia & erudire & intelligere, quaſi id parum eſſet ſubiungit, & regem adorare condiſcit; & Plinius quaſi hoc inſigne magnumque ſit docilitatis argumentum: *Quod ad docilitatem*, inquit, *attinet, regem adorant, genua ſubmittunt, coronas porrigunt*. Ioſephus Barbarus in ſuo itinerario in Perſiam, deſcribens quoddã conuiuium Perſarum, cui ipſe interfuit, tradit inter ſpectacula aliorum animalium duos etiã productos fuiſſe elephantes, qui cùm in conſpectu Aſſambei regis Perſarum veniſſent ad certa quædam ductoris verba, rectà ipſum intuebantur & quadam grauitate non indecenti caput inclinabant, reuerentiam illi ex- *reges.* *Reges cognoſcunt.*

C hibere ſimulantes. Cum Pontifex Leo X. è feneſtra ſpectaret Indicum illum elephantum miræ magnitudinis, quem Emanuel rex Luſitaniæ anno 1513. ei dono miſerat ille ter genibus flexis & demiſſo corporis habitu venerabundus ſalutauit, quod non mediocrem admirationem (inquit Oroſius) ſpectantibus incuſſit. Tum proboſcide in dolium ingens aqua refertum immiſſa, aquam hauſit, qua omnes quæ in feneſtris altioribus inſidebant, aſpergebat. In plebem deinde conuerſus, eam aqua, quaſi ludum exhibere vellet, immodicè perfudit. Caſſiodorus aſſerit, quòd omnem intelligentiam quadrupedum ſuperat, non dubitare elephantem primo aſpectu adorare, quem cunctorum intelligit rectorem eſſe, & ſi tyrannus appareat, inflexum permanere, nec imponi ei poſſe, hoc & malis pendere, quod à ſe nouit bonis principibus exhibere. Quamobrem ceu Cæſaris adulator ſic de elephante ipſum adorante Martialis cecinit: *Lib. 9.* *L. 10. Var.*

Quod pius & ſupplex elephas te Cæſar adorat,
Hic modo qui tauro tam metuendus erat;
Non facit hoc iuſſus, nulloque docente magiſtro,
Crede mihi: numen ſentit & ille tuum.

Doceri autem etiam elephantem, vt regem adoret, teſtem habemus Aelianum; Elephantus (in- *Regem adorare docentur.*

D quit) Indorum regem ad forum euntem, primus adorat. Huic præ eſt rector, qui illum huius inſtituti commonefacit, ipſique memoriã diſciplinæ inſtrumenti, quo illum moderatur, pulſu atq; voce Indorum propria renouat, cuius natura quadam admirabili recondita elephantes intelligentes ſunt. Idem Aelianus ait non ſolùm ſua eos nouiſſe nomina, ſed & linguam Indicam intelligere. Atqui Ioannes Metellus teſtatur elephantis Zeilanæ inſulę in India omniũ maximis & optimis ſummique ingenij & quibus reliquos obedientes eſſe ferunt, non modò vernaculam, ſed etiã peregrinas linguas ſi doceantur, intelligere. Adhæc Mutianus ter conſul author eſt, referente Plinio; elephantum quendam & literarum ductus Græcarum didiciſſe, ſolitumq; perſcribere eius linguæ verbis: Ipſe ego hæc ſcripſi & ſpolia Celtica dicaui. Quæ verba ſi Græcè ſcribantur, verſus heroicus, vt Sipontinus citat, conſtituitur hoc modò. Αὐτὸς ἐγὼ τάδ' ἔγραψα λάφυρά τε Κελτ' ἀνέθηκα. Similiter quoque Aelianus teſtatur ſe vidiſſe elephantum, qui rectè & ordine in tabula quadam Latinas literas ſcriberet, cùm tamen docentis manus ſubijceretur ad literarum figuram & linamentum inſtituens ipſum animal: cumque elephantus ſcriberet, animaduertiſſe quòd eius oculi *Linguam patriam intelligunt.* *Legunt & ſcribunt.*

immoti eſſent & deiecti, vt grammaticum quendam diceres, Peruagatum etiam eſſe tradit Oppianus, elephantos inter ſe loqui, E

Φθογγὴν ἐκ ςομάτων μεροπηΐδα τονθρύζοντας:

Funambuli Eorum verò locutionem non omnibus quidem ſed ſolis domitoribus notam eſſe: hodieq; in prouincia Malauar vulgo credi Acoſta affirmat, elephantos mutuo ſeſe intelligere, fuiſſeq; aliquando quendam ex ijs locutum. Admiramur nos paſſim homines funambulos ſeu funerepos, vt Terentius, Meſſala & Apuleius vocant, Græci σχοινοβάτας, dicunt, quales tamen olim apud Romanos fuiſſe elephantos legimus, & non ſolùm per funes inceſſiſſe, ſed quod maximè mirum, & ad-
L.5.c.13. uerſis (Plinij verba ſunt) quidem funibus ſubiere, ſed regredi magis vtique pronis. Quam rem velut incredendam & fabuloſam non ſine riſu (inquit Petrus Crinitus) quidam exceperunt, maioribuſque ſibilis contempſerunt. Quod ego apud ignaros homines, ſordidiſq; & viliſſimis officijs occupatos, pro tempore diſſimulandum exiſtimaui. Sed in tanta rerum, animantiumq; varietate, nihil tam ſummum, aut tam mirum videri debet, quin & eſſe id poſſit, & credi iure optimo oporteat, (vt eſt author Ariſtoteles) pro mirifica & ſingulari naturæ maieſtate, quod in his præſertim accidere par eſt, quæ optimis quidem authoribus ac honeſtis teſtimonijs nituntur. Nam quod elephantes ipſi per funes incedere, atque ambulare diſcant, non alijs quidem verbis à nobis pro- F
bari debet, quàm Aenæi Senecę, qui ad hunc modum in epiſtolis, *Leonibus* (inquit) *manus magiſter inſerit, oſculatur tigrim ſuus cuſtos, elephantem minus Aethiops iubet ſubſidere in genua, & ambulare per funem.* C. verò Plinius & aduerſis funibus eos ſubire teſtatur, & regredi magis pronis. Hæc ille, ſed & alij veteres meminerunt, vt Suetonius in Galba: *Honoribus* (ait) *ante legitimum tempus initiatus mißis, prætor commißione ludorum Floralium nouum ſpectaculi genus elephantes funambulos edidit.* Meminit & Fl. Vopiſcus in vita Carini. *Memorabile maximè & Carini & Numeriani hoc habuit imperium, quod ludos Romanos nouis ornatos ſpectaculis dederunt, quos in palatio circa porticum ſtabuli pictos vidimus, in quo elephantes funambuli introducebantur.* Sed & Dion Caſſius in Nerone, ait hoc principe in honorem matris ludos Romæ faciente, introductũ fuiſſe elephantum in theatrum, eumq; conſcendiſſe in ſummum fornicem, atque inde etiam cùm ſeſſorem rectoremq;
Cõiuẽtur humano more. ſuum humeris ferret, paratum ibi funem, omni ſpectante populo, inambulauiſſe, vti (inquit) fuerat edoctus, non aliter atque inambulent homines, quos funambulos appellamus. Illa verò vel ad ridiculè inſaniendum ſpectatorẽ inducere poſſint, inquit Aelianus, in theatri arena humiles lectos ſpectare, vario ſtragulo textili, & magnificis operibus picto ornatos: lauta itẽ pocula & argẽteas crateras, aureaſque, permulta aqua repletas, menſaſq; magnificas, tãto pene & carnibus extructas, G
vt vel edaciſſimorum animalium ventrem implere potuiſſent: omnibus ita rectè apparatis, conuiuæ intromiſſi ſunt elephantes mares ſex, virili veſte induti, totidemq; fæminæ, ſtola muliebri ornatæ, decore epulis accubuere, ac in mẽſã promuſcides tanquã manus porrexerũt, ſummaq; cum modeſtia epulati ſunt: neq; ex ijs quiſpiã viſus eſt vorax, neq; maioris partis rapax. Cùm eſſet bi-
Agilitas mira. bendum, vnicuiq; cratera exhibebatur, & hi quidẽ promoſcidibus potionẽ haurientes, moderate bibebant: deinde circũſtantes leuiter & feſtiuè, ſine contumelia aſpergebãt. Eſt itaq; in tanta corporis mole admirãda agilitas, ſed quæ longè maior videbitur, ſi ex Plinio dixerimus plenis hominum ticlinijs accubitu, ijſſe per lectos, ita libratis veſtigijs, ne quis potantium attingeretur. Idem tradit lecticis quoque tuliſſe, quaternos ſcilicet ſingulos puerperas imitantes. Ac tandem cùm ſit
Choreas ducunt. beluarum maximos aſpectuque admodũ terrificus, & pedibus inſuper craſſiſſimis, choreas tamen etiam ſaltationeſque egregiè didiciſſe, idque ad numerum legimus. Ad numerum ſaltare (inquit) Aelianus tibiæ auditione demulceri, curſum tardare ad ſoni tarditatẽ, ſeque remittere ad remiſſionem tibiæ: rurſus cùm acutè ſonans impelliт, feſtinare, diſcendo aſſequi perfectè elephãtus ſolitus eſt. Neque verò natura modò illum ſumma ex omnibus animalibus magnitudine ornauit, H
ſed, & diſciplina manſuetum & tractabilem edidit. Elephanto ad morum conſuetudinem & facilitatem erudito, nihil mitius, nihil ad id quod volumus, obtemperantius eſt. Cum Tiberij Cæſaris nepos Germanicus gladiatorum ſpectaculũ edidit, plures iam grandes vtriuſque ſexus elephanti Romæ erant, è quibus alij plerique generati extiterunt, quorũ artus interea dum committebantur, & confirmabantur, & membra infirma conglutinabantur, peritus vir ad pertractandos eorum ſenſus, animoſque, nunc eos diſciplina manſuetiori, nunc terroris & mirificæ verberationis plena excipiens, erudiebat. Primùm enim eos maxima lenitudine & mollitudine, cibos nimirum illecebris & varietate ſuauium inuitamentorũ refertos indulgens, ad diſciplinã informabat, vt ſi quid eſſet agreſte, expelleret, ex feritate ad mãſuetudinẽ, & quaſi ad humanitatẽ quandam tranſformaret: ſicque eis moderabatur, vt feritate expulſa diſciplinis & muſicæ ſtudio operam darent, tympanorum ſono nihil exterrerẽtur, pedum ingruentium ſtrepitum cantumq; miſcellaneum ferrent: eos præterea exercebat ad non formidandam hominum multitudinẽ. Illa verò virilis diſciplina, non ad grauem plagarum ictum excandeſcere coactos membrum aliquod ad ſaltandũ flectere,

A ſtere, non rabioſè (cùm eſſent maximo robore prædi i,) incitari. Cum magiſter elephantorum
ſpectaculum edidit, ij tempore ſuo ſpecimen dederunt, ſe rectè inſtitutos eſſe, illumque in ſeipſis
erudiendis non operam perdidiſſe oſtenderunt: nam duodecim numero theatrum ingreſſi, com-
poſito gradu incedebant, ac toto corpore diffluebant, tāto ornatu, nimirū ſtolis ſaltatorijs induti,
ſolaque magiſtri ſignificatione vocis ordinatim inſtructi, vt ferunt, gradiebantur. Ac verò rurſus,
ſi illis hoc imperaretur, in orbem ſaltabant, eandemque orbem ad imperantis vocem repetebant, *Lib. 1.*
atque nunc flores pauimētum ornabant ſpargentes, nunc modeſtiè pedibus terram pulſantes mu-
ſica moderatam ſaltationem vna conſenſione obibant. Hucuſque Aelianus. Meminit quoque ha-
rum chorearum Martialis, cùm ait:

Et molles dare iuſſa quòd choreas
Nigro bellua nil negat magiſtro.

Iam & ipſi elephanti mimi, magiſtriuè officium exhibent & alijs ſalientibus, choreaſq; ducentibus *Alijs præci-*
præcinunt, dum modò verùm eſt, quod Arrianus ſe vidiſſe teſtatur. Vidi ego (inquit) aliquando *nunt.*
elephantum cymbalum pulſantem, alijs ſaltantibus duobus cymbalis ad anteriora crura appenſis,
alioque ad proboſcidem alligato. Ipſe alternatim proboſcide cymbalum in numerum ad vtrumq;
B crus pulſabat: reliqui in gyrum choreas ducebant, & ſublatis flexiſq; prioribus cruribus in nume-
rum etiam procedebant, prout is qui cymbalum pulſabant, ſono præibat. Sunt autem ſuapte na-
tura muſicæ apprimè ſtudioſi. Certè ex Strabonis doctrina (inquit Gyllius did cimus, elephan- *Muſicam*
tos cantu mulceri & tympanorum ſono: & Porphyrius in tertio eorum librorum, quibus deterruit *amant.*
ab abſtinendo à carnibus, affirmauit & equos elephantos demulceri fiſtulis & tibijs. Tradit au- *Lib. 9. c. 2.*
tem Arrianus elephantos cùm præ dolore & vulnere pabulo abſtinent, & Indis circumſtantibus
tympanorum ac cymbalorum pulſu, cantuq; exhilarari, & demulceri: imo verò Indicos aiunt om-
nium ferociſſimos, adeò vt difficulter cicurari poſſint, ad inſtrumenti muſici pulſationem cātilena-
rumq; modulationes animum intendere, aureſq; ad audiēdum arrigere, atque hinc ita demulceri,
vt nullo alio commento efficacius comprimant ferocitatem. Cæterùm quantopere muſica afficiā- *Medici ſūt.*
tur, in domandi ratione præcipuè apparebit. Iam verò & medicinam, quæ manibus adminiſtratur, *Lib. de ſo-*
exerceri ab hiſce feris tradunt, vt Plutarchus refert. Vulneratis enim adſtantes contos, lanceas & *lert. anim.*
ſagittas facilè & abſque damno aut laniatione euellunt: qualequid de Poro rege etiam recitaui-
mus. In venationibus, ſi quis eorum fuerit vulneratus, cæteri aloes lachrymas vulneribus illinen-
tes, tanquam medici ægrotantibus aſſiſtunt, vt ſcribit Philoſtratus; ſunt verò ſibi ipſi etiam medi-
C ci chamæleonte enim cōcolori fronde deuorato, occurrit recte Plinio, oleaſtro veneno ſuo: quod
remedium homines ab eis accepiſſe innuit his verbis Solinus: Si quis caſu chamæleontem deuo-
rarit, vermem elephantis veneficum, oleaſtro ſumpto peſti medetur. Cum verò à ſole æſtus ad- *Vt calorem*
modum intenditur, vt fit in æſtate, tū ad calorem frangendum inter ſe craſſo aiunt cœno perfun- *vitent.*
di, quo partim vim caloris depellant, partim vel ombroſis ſpeluncis, vel arboribus, quæ ramorum
frequentia eos opacare poſſint, refrigerentur. Aelianus etiam tradit apud Indos tractum eſſe, cui
nomen ſit Phalarus, quaſi latinè caluus, eumq; ita appellari quòd qui herbam in eo naſcentē guſta- *Noxia ſibi*
uerit, & pilos & cornua amittat: itaq; elephantos niſi cogantur, non accedere ad locum illum, imò *noſcunt.*
verò propè cùm acceſſerint, perinde atq; homines prudentiſſimos, ab omni illius loci germine re-
fugientes, pedem referre. Idē ait, cum ab Indis hominibus arborem radicitùs extrahere coguntur,
non prius ad eam extirpandam aggredi, quàm quatefecerint ac tremefecerint arborem: ſic peri- *Vt arbores*
clitantes, certi ne poſſit, an omnino inuictam ab impetu ſe ſit præſtatura. Effodiunt autem arbo- *extirpet.*
res vno dente tantum. Nam ſi eidem Aeliano fidem adhibemus, dentiū alterum acutum ad pro-
pulſandas iniurias ſeruant, altero radices effodiunt, & arbores extirpant. Cùm verò, vt idem Ae-
lianus ait, omnia bene olentia ament, vnguentorumque & florum odore permulceantur, flores eis
D dari alicubi etiam narrat, necnon & in prata ad legendos flores, quia ſuauitatem odorum ample-
xentur, agi: ipſo enim odore flores internoſcentes colligere, atque etiam hos lectos in calathum
inferre, quem eorum rectos ſuſtinet. Poſtquam hunc floribus compleuerint, tanquam vindemia
facta, lauatione ſimiliter atque homines lautos, delectari. Vt verò ea vſi reuerterint eò, vbi qua- *Floribus*
ſillum floribus plenum reliquerint, expetere: quod ſi rector afferre tardauerit, barritum edere, *delectātur.*
neq; prius cibum ſumere, quàm eis quiſpiam quos collegerint flores, attulerit, eos allatos de qua-
ſillo tollentes ſui præſepis labia ornare. Hanc nimirum cibo ſuauitatem ex his benè olētibus com-
parantes, ſtabulum, vbi diuerſantur, floribus permultis ſternere. Celebratur præterea in traſilien- *Vt foſſas*
dis foſſis calliditas. Cum enim trāſeunt profundas & difficiles ſuperatu, is qui inter cæteros robu- *tranſiliant.*
ſtior fuerit, & maior (inquit Tzetzes) ſtās medius tanquā pons, trāſmittit oēs: alij autem ingerentes
deinde ſarmēta multa foſſę, ſeruāt eū, per quem traiecti ſunt. Idē quoq; Aelianus memorat his ver-
bis Cū elephāti foſsā trāſilire nō queūt, de his vnus aliquis in hāc ſeſe demittit, & trāſuerſus foſſe
ſtās, partim vacuitatē occupat, partim pōtis ſe vicariū pſtat. Cęteri ſupra hūc gradiētes trāſmittūt

& euadunt, ſimul & eum, qui pontis loco erat, hoc modo ex foſſa conſeruant. Superiore enim ex E
loco quiſpiam porrigit pedem, quem is, qui infra eſt, promuſcide circumplicat, reliqui autem virgultorum faſces deijciunt, ad quos ille, cùm fortiſſimè, tùm craſſiſſimè pedibus adnitens, celeri

Lib. de ſolert. anim.

aſcenſu ſubtrahitur. Plutarchus hinc mutuum eorum amorem colligens: Societatis & commercij, inquit, vim non abſque intellectus ſenſu elephantos oſtendere, Iuba author eſt: foſſa ducta, eaq; fruticibus paruis & humo leui obtecta, venatores his ſtruunt inſidias. Huc igitur quoties decidit aliquis, cæteri quicumque comitantur, congeſtam vndique ſyluam ſaxaque inijciunt, dum

Vt fluuios tranent.

cauo foſſæ expleto egreſſus captiuo detur. In traijciendis amnibus non minorem quoque ſolertiã oſtendunt, nam vt ibidem Plutarchus ſcribit; Traijcit prior, cæteris hoc ſeſe dans, natu ſimul & mole minimus: cæteri interea ad ripam aſtant, quantumque flumen ille magnitudine ſuperet, ſpeculantur: quæ res exercitui reliquo non dubiam ad traijciendum ſpem facit. Meminit etiam huius ſolertiæ Plinius, ſed clariùs rem enarrat. *Amnem* (inquit) *tranſituri minimos permittunt, ne maiorum ingreſſu atterente alueum, creſcat gurgitis altitudo.* Vt verò ad manſuefactos reuertamur, hi non

Pabuli conſueti quantitatem agnoſcit.

ſolùm conſuetam quantitatem pabuli qualitatemq; & callent & meminerunt, ſed ſi vel diminutum vel vitiatum fuerit à curatore, egregiè, mirabilique aſtu id hero indicare nouerunt; ſuper qua re luculentiſſimas haſce hiſtorias recenſet Plutarchus: In Syria elephantum, inquit, ſcribit Agnon cùm F
in ædibus cuiuſdam aleretur, ac ſeruus, qui additus curator erat, de demenſo quotidiè ſubtraheret, dimidioque belluam fraudaret: ſed enim hero iam aliquando præſente conſideranteque demenſum totum ſolueret, toruè, tuentem, ac promuſcida contrahentem, hordei partem additam repuliſſe, ac quàm exactiſſimè ſeparauiſſe, ſerui iniuriam hoc nimirum pacto ad herum deferentem. Alium verò cùm lapides & terram magiſter ad explendam menſuram pabulo miſcuiſſet, ipſum ex foco correptum cinerem in ollam magiſtri, elixis iam carnibus inieciſſe. Narrat hanc eandem etiam hiſtoriam Aelianus, ſed paulò aliter. Cùm is, inquit, qui hordeum huic admetiendi procurationem habebat, hordei partem ſubtraxiſſet; illiuſq; in locum lapidibus ſuppoſitis ipſi debitam tamen menſuram cumulatè ſeruaſſet, vt dominum vtriuſque, ſi quando vidiſſet, falleret; elephantus videns eum qui ſibi debitum fraudabat, polentam coquere; primùm promuſcide pabulum collegit, deinde in ollam infudit, ſicque ſolerter iniurijs iniurias ſibi illatas vltus eſt. Hęc ille, quæ minus mirabimur, ſi verum eſt, quod ſcribit obſcurus quidam, videlicet farinam minutiſſimo pulueri permixtam optimè ſeparare, ita quod farinã in paſtum colligens nihil admittit de puluere. Idem cùm ipſius rector hora conſtituta illi cibum non præberet, de mora conqueſtus eſt, vt tradit Acoſta; rector verò id accidiſſe aiebat, quod lebes, in quo cibum illi coquere ſo- G
lebat, pertuſus eſſet, proinde eũ ad cacabarium deferret reſarciendum: fert eum elephas: cacabarius eum negligentius reparat; rector elephantum obiurgat, eumque contumelioſis verbis afficit, atque ad cacabarium cum lebete remittit, vt diligentiùs reſarciat: is verò de induſtria lebetem reparare ſimulans, rimam auget, & elephanto reddit, qui lebetem promuſcide ſumens ad flumen defert & aqua implet, quam dum effluere conſpicit, magis pertuſum lebetem eſſe intelligit, & ante cacabarij ædes refert, magno barritu intonans: concurrunt regiorum negociorum præfectus & alij multi: cacabarius blandis verbis veniam ab elephanto petens lebetem probè reparat, eique reſtituit: ille verò minimè ei fidens, in omnium conſpectu ad flumen redit, aquamque haurit quã dum videt non effluere, lebetem oſtendens aſtantibus, quaſi eos rei teſtes eſſe cuperet, ad rectorem ſuum refert. Atque iſthæc ſunt, quæ huc uſque de elephantorum moribus, ingenio, docilitate ac ſolertia ex diuerſis authoribus collegi, quibus modò cum ex diametro opponitur vetuſtiſſimum adagium, ἐλέφαντος διαφέρεις οὐδὲν, id eſt, *ab elephante differs nihil*, quod videlicet dicebatur in magnos & ſtupidos, nihil vel tantillum ſaltem præiudicij facit: nam præterquam quod præcipuam ingenij laudem ita ei attribuant veteres, vt inter bruta, corporis moles & formæ fœditas adagio locum fecit. Ad quod alluſiſſe videtur Paleſtrio Plautinus, qui herum ſuum elephanti co- H

In Pſeudo.
In milite glor.

rio circumtectum ait, non ſuo, nec plus habere ſapientiæ quàm lapidem: & apud eundem Artotrogus paraſitus Pyrgopolicem militem glorioſum vocat elephantum, quaſi magnam beſtiam, & quod ſit ſtolidus & hebes:

Eccum edepol, vel elephanto in India
Quo pacto pugno perfregiſti brachium.

Atque ita quoque Philoſtratus intelligi debet, dum neque elephanto, neque dentibus eius quicquam cum lyra eſſe dixit, neque quidem eum peritis viris, cuius hæc Amphione verba ſunt, quæ quidem ideò græcè ponere libuit, quod impreſſis exemplaribus corrupta legantur: [illegible] ὅτι τοῖς κρίνουσιν [illegible] χρῶνται. Sit & Tertull. elephantum vocat beſtiam inſulſiſſimam.

A

DOMANDI ET CAPIENDI RATIO.

ELEPHAS ſenex teſte Aeliano efferacior eſt iuuene, & haud facilè capitur; & minores quo-
que natu capere operoſum eſt, quandoquidem à maioribus, qui eos tuentur, non facilè re-
linquuntur. Quàm diuerſis tamen modis capiantur, ex ijs quæ ſubinde recitabimus, manife-
ſtum euadet. Nonnulli Aethiopiæ vicini abſq; vllo diſcrimine elephantos arte ſuperant, (inquit
Diodorus Siculus) Cõſueuit hoc animal cùm à paſcuis plenũ redit, dormitum proficiſci, plurimũ *Lib. 4. c. 3.*
natura ab reliquis quadrupedibus diuerſa. Non enim genu corpus flecti ad terram poteſt, ſed ar-
bori hærens dormit. Arborem elephantis adhæſione tum attritam, tum ſorde plenam aduerten-
tes incolæ iuxta humum ſecant, vt tamen niſi impulſa cadat. Deinde ſui acceſſus veſtigia ad ea
loca delent, ſubitò abeuntes priuſquam beſtia ad ſomnum redeat. Elephas veſperi cibo plenus ad *Vt dormiẽ-*
notum cubile profectus, omnique mole ſectæ hærens arbori, ſtatim vnà cum ea ad terram proſter- *tes capian-*
B nitur. Reſupinus tota nocte iacet, cum ſe erigere nequeat. Aethiopes die ad locum accedentes, *tur.*
abſque periculo beſtiam occidunt, tabernaculiſque ibidem erectis moram trahunt, quoad animal
ſit abſumptum. Sic ille. Sic autem capi etiam Strabo meminit: Nonnulli, inquit, arbores notant,
quibus elephanti accumbere ſolent. Accedentes itaque ex altera parte truncum recidunt, cui cùm
beſtia inhæſerit, pariter cum arbore ruit; cumque ſurgere nequeat, propterea quòd crura conti-
nuum & inflexum os habeant, ex arboribus deſilientes illum obtruncant. Sed & D. Ambroſius, *Lib. 6. He-*
cùm dixiſſet ceruicem minorem eſſe, quàm poſcat tanti corporis moles, ne ea quoque oneri ma- *xam. ca. 5.*
gis eſſet, quàm vſui: ideoque (inquit) nec genua flectunt, quia rigidioribus opus fuit cruribus,
quò velut columnis tanta poſſet machina ſuſtineri. Calcaneum leuiter inculcat, rigent cætera pe-
dum à ſummo vſque ad imum. Nec ſicut in anchylas nos ſæpè imponimus, ita ſe etiam beſtia po-
teſt tanta inflectere, meritoque non voluit ſe, neque recubandi vſum cum cæteris animantibus
poteſt habere communem. Fulcitur hinc inde trabibus maximis, vt in ſomnum aliquantulum ſine
periculo reflectatur, quia pedes eius nulla artuum cõiunctione diſtinguuntur. Manſuetis igitur ve-
luti quædam fulcra eorum, quibus hic vſus eſt, parantur ingenio: feris autem & agreſtibus quia
nemo huiuſmodi, quibus ſuſtentari queant, fulcra ſubſternit, hinc venit vſus periculi. Namque
C arbori innixi aut coſtas fricant, aut in ſomnum ſeſe relaxant: hæc nonnunquam victa atque infle-
xa tanto corpore frangitur: ille verò qui ſeſe in eandem refuderat, corruit, nec erigere atque ele-
uare ſe poteſt, ibique iacens interit, aut gemitu ſuo proditus ſternitur, dum ventre cæteriſque
iuxta mollioribus ad vulnus patet. Nam dorſum eius cæteraque exteriora non vlla facilè ſolent
tela penetrare. Sunt autem qui propter ebur has illis inſidias parent, vt arbores eas, quibus ſe ap-
plicare conſueuerint, ex alia parte, qua infrequentior vſus eis ſit, aliquantulum recidant, vt refle-
ctente ſe elephanto pondus membrorum eius ſuſtinere non poſſint, ruinamque eis arceſſant. Sed
ſi quis iſta reprehendit, reprehendat etiam altitudines ædificiorum, quæ citius grauem minantur
ruinã, & difficiliùs rupta reparantur. Similiter Caſſiodorus ſeu potius Theodahadus rex ſcribens
Honorio Romanæ vrbis præfecto, vt æneum elephantum, qui Romæ ruinam minabatur, refice- *Elephas*
ret, alnum quoque, inquit, demiſſam ſubdito pariete, corroboret: ne illa magnitudo mirabilis *æneus.*
ſoluatur turpiter in ruinam. Nam & viuis ipſe caſus aduerſus eſt: qui dum ingenijs cubationis ar-
te hominum ſucciſis arboribus ingentia membra commiſerint, toto pondere ſupinati, nequeunt
proprijs viribus ſurgere, quos ſemel contigerit corruiſſe: ſcilicet quia pedes eorum nullis articulis
inflectuntur, ſed in modum columnarum rigentes, atque incurabiles iugiter perſeuerant. Ibi tan-
D ta mole proſtrati ſunt, vt tunc magis metallicos poſſis credere, cùm ſe viuos aſpicias non mouere.
Iacent ſuperſtites ſimilitudine cadauerum: mortuos putes, quos viuos eſſe non dubites. & mo-
re cadentium fabricarum, neſciunt locum ſponte relinquere, quem ſuis membris potuerint occu-
pare. Magnitudo illa terribilis, nec formicis minutiſſimis par eſt, quando beneficium non habet
naturæ, quod vltima animalia videntur meruiſſe. Sic ille. Quantoperè autẽ muſica delectentur ele- *Muſica ca-*
phanti, iam dictum eſt, & mox etiam dicetur. Hæc eiſdem quandoq; perniciem affert, dũmodo ve- *pi.*
rũ eſt, quod Phyſiologus quidam, vti recitat Bartholomæus Anglicus, ſcribit his verbis: Apud Ae- *L. 18. c. 44*
thiopes in aliquibus regionibus ſic venãtur. Accedunt ad deſerta, vbi duæ virgines omnino nudæ
habitant, & crinibus reſolutæ, quarũ vna fert alueolũ, alia gladiũ: incipiũt autẽ altè cãtare, quarũ
cantũ audiẽs beſtia venit ad eas & lingit earũ mãmas; de dulcedine aũt cantus mox obdormit ele-
phas, & tũc vna perforat gladio guttur, vel latus, altera verò colligit sãguinẽ eius quo tingitur pã-
nus qui purpura appellatur. Alterius verò ac planè diuerſæ venationis ſcitè admodum meminit
Strabo, elephantorũ venatio, inquit, hoc modo fit: locum aliquẽ purgatum quatuor, aut quinq; ſta- *Lib. 14.*

Vt elephantes cicures capiãt feros

diorum, profunda foſſa circumdant, tum ingreſſum ponte anguſtiſſimo iungunt, deinde tres aut quatuor elephantes fœminas ex manſuetis immittunt, ipſi in tigurijs occulti inſidiantur, per diem: ſyluestres non accedunt, per noctem autem ſingulatim introeunt, quibus ingreſſis venatores clam aditum occludunt: poſtea nonnullis ex domeſticis certatoribus fortiſſimos inducentes cum illis pugnant, ſimul etiam eos fame macerant. Quum verò iam defeſſi fuerint, aurigarum audaciſſimi clam deſcendentes, quiſque ſui elephantis vterum ſubeuntes, compedes illis inijciunt, quo facto domeſticos exhortantur, vt victos verberent, quouſque in terram cadãt, poſtquam ceciderint, bouillis loris illorum colla cum domeſticis alligant, & ne aſcenſores excutere poſſint, colla circumcidentes in cæſuris vincula imponunt, vt præ dolore vinculis cedant, & quietem agat. Nam collum circumacturis vulnus fune atteritur. Proinde agnoſcentes infirmitatem ſuam vincti ducuntur à manſuetis. Eorum autem, qui ſunt ætate vel infirma vel exacta, dimittunt, reliquos in ſtabula abducunt, & pedibus inuicem iunctis & collo ad columnam validam, fame domant, deinde aut herba aut viridi arundine paſcunt. Hi moleſtia afflicti, pabula recuſant ſumere: illi verò cantibus eos & tympanis & cymbalis demulcent ac deliniunt. Hæc itaque Strabo, quæ omnia ſimiliter leguntur apud Arrianum Rex Peguanus etiam pulcherrimam habet capiendi elephantos rationem, vt ſcribit Gaſparus Balbus Venetus in itinerario ſuo in Indiam Orientalem. In vrbe Pegù, inquit, ingens eſt ſeptum, elephantis capiendis ſolummodo deſtinatum, ex arborum caudicibus conſtans duris, robuſtiſque, columnarum craſſitudine, inuicem non omnino contiguis, ſed elephantis, vt egreſſum vel ingreſſum prohibeant, homo verò & ingredi & egredi queat. Tertio ab vrbe lapide ſylua eſt ingens, elephantis feris abundans: ad quos capiendos, Rex elephantos fœminas aliquot cicures, & venationis huius peritas, & quæ humanum ſermonem pulchrè intelligunt, mittit, odorifero prius quodam oleo perunctas. Illi enim harum amore capti & illecebris, quo ducuntur, proſequuntur. Hæ itaque præeuntes pedetentim per arborum denſitatem, in qua venatores etiam deliteſcentes, eas quid agendum ſit, docent, vrbem petunt. Interea ciuibus, vt ſeſe domibus abdant, iamque adduci feros elephantos, & ad vrbem appropinquare, ſono aliquo edito ſignum datur. Hærent primò feri, iam ſyluas egreſſi, & tanquam inſidias metuentes ſubſiſtunt; tandem verò dum credunt, propinquam eſſe aliam ſyluam, iter proſequuntur, præeuntibus ſemper fœminis; quæ vbi ad ſeptum peruenere, per portam introeunt, ſequuntur illi, & cùm ingreſſi ſunt, cataracta portæ ab alijs venatoribus in ipſo ſepto occultatis dimittitur. Mox fœminæ captatrices ſtabula huic rei deſtinata, & ea magnitudine, vt ſingulas ſingula capiant, occupant, & dimiſſis cataractis à ſatis ſeparantur: qui vbi eluſos ſe captóſque agnoſcunt, præ dolore inſanientes, duabus terniſue horis continuis, flent, plorant, mugiunt, modoque in hunc, modoque in illum venatorem impetum faciunt, nocere tamen non poſſunt, quando ille per columnarum ſepti ſpatia quæ propter anguſtiam elephantos arcent, vt dictum eſt, effugit, & elephantos fallit; quare in ipſos ſtipites ſæpenumerò tam fortiter irruunt, vt dentes ſuos etiam confringant. Tandem labore delaſſati, ſudoreque madidi, necdum tamen animum deſpondentes, cùm ſe lædere illos non poſſe vident, proboſcide ori indita, tantũ aquæ ex corpore ſuo hauriunt, vt circumſtantes omnes inundent. Ita delaſſatis rurſus fœminas obijciunt, ſinguli à ſingulis in ſtabula pertrahuntur, quæ cùm niſi vnicum elephantem capiant, fœminæ præeuntes intrant, & per aliam portam exeunt, mares demiſſis vtrobique cataractis detinentur, atque vinciuntur. Hactenus ille. Albertus (ex Auicenna, ni fallor) tradit accepiſſe ſe ex ſene quodam fide digno, Indos facere foueas, in quas eſca illiciente (vtor eius verbis,) elephanti aliquando incidant, illapſum venatorum aliquis accedens flagro vehementer afficit: tandem alius ſuperuenit, qui ſe elephanto oſtendens percuſſorem illum tanquam cum increpatione & violentia ab elephanto reijcit, & mox elephante in fouea relicto diſcedit: redit percuſſor, & rurſus flagellans ab altero ſuperueniente repellitur. Hoc ſæpius iteratur, ita vt elephas tandem agnito liberatore ſuo, conſpectu eius gaudeat: quo animaduerſo aperitur ei via fodiendo, qua poſſit egredi de fouea: egreſſus ſequitur liberatorem ſuum, eique paret. Et hoc idem (dicit) narrauit mihi vir fide dignus, qui regionem illam peragrauerat, addens percuſſorem elephanti horribili colore faciem & caput pingere, & habitu vti alieno, ne poſtea ab elephante cicurato agnoſcatur, & in periculo vitæ ſit. Sed & Africa teſte Plinio foueis elephantos capit, in quas deerrante, inquit, aliquo protinus cæteri congerunt ramos, moles deuoluunt, aggeres conſtituunt, omnique vi conantur extrahere: qua de re ſuprà etiam ex Aeliano dictum eſt. Nigritæ autem elephantos venaturi poſt arbores deliteſcunt, ac prætereuntibus elephantis ſagittas & venabula infigunt, ſaliuntque miro modo de loco in locum, vt refert Cadamuſtus, ab vna arbore ad aliam, donec feriant elephantum, qui cum maxima mole prægrauatur, nequit inſidiantis ictus velociſſimos deuitare. Si tamen id tentarent in locis apertis & patentibus, in eis potiſſimum, vbi nullæ ſunt arbores, non euaderent vires, inquit, elephantorum, quandoquidem nullus homo tantæ pernicitatis reperitur, quem mox elephas non comprehendat, etiã non currens, ſed gradatim incedens,

Vt in Pegu capiantur.

Nigritæ vt elephantos capiant.

E F G H

A dens. Qui capiendi modus non omnino diuerſus eſt ab eo, quem his verbis recitat Strabo de elephantophagis. Elephantophagi huiuſmodi venationem exercent: Elephantorum gregem per ſyluam delatum ex arbore aliqua cernentes, cum minimè adoriuntur, ſed ad eos qui ponè gradiuntur, clam accedentes, neruos incidunt, nonnulli eos ſagittis interficiunt, ſerpentum felle tinctis. Sagittatio per homines tres perficitur, quorum duo arcum tenent, & vltra progrediuntur, tertius verò neruum trahit. Eundē vel ſimilem ſaltem capturam memorat Diodorus Siculus loco ſuprà citato. Ab hac, inquit, regione qui occaſum verſus plurimum diſtant Aethiopes, cum elephantis certant. Habitantes enim in ſylueſtribus & arboribus refertis locis, elephantorum ingreſſus atque exitus ex prææltis arboribus obſeruant. Multos vnà incedentes non aggrediuntur, omni ſpe vincendi remota. Singulis inijciunt manus, mirabili audacia freti: Nam cùm incedens beſtia arbori appropinquat, in qua ſpeculator occultus latet, ex ea deſiliens, manibus apprehenſa cauda, pedibuſque ad dextrum femur oppoſitis, ſecuri quę ex humero pendet, leui, vt quæ vnica manu tractari queat, & acie acutiſſima, dextra manu apprehenſa, neruos dextris poplitis crebris ictibus amputat: ſiniſtra manu regens agile corpus, belluæ conatus magna velocitate effugit. In eo namque certamine verſatur vtriuſque ſalus, mortis diſcrimine in alterius vita poſito. Elephas
B neruis abſciſſis, quandoque, quia hoc facilè ſe vertere poteſt, inclinatus in latus ſaucium, in terram capit, Aethiopemque ſecum trahens interficit. Quandoque ad arborem aut ſaxum hominem allidens, ipſo pondere, quoad animam exhalet, comprimit. Quidam elephantes dolore moti, cùm inſidianti obeſſe nequeant, diffugiunt per campos, quoad continuis ſecuris ictibus ab inſidente cæſi decidunt. Tum concurrunt Aethiopū cœtus, & adhuc viuentis beſtiæ poſterioris partis carnes abſciſſas edunt. Deſcribit & Plinius hunc eundem modum belluas iſtiuſmodi capiendi, & Troglodytis eum attribuit, inquiens: Troglodytæ contermini Aethiopiæ, qui hoc ſolo venatu aluntur, arbores propinquas itineri eorum conſcendunt. Inde totius agminis nouiſſimum ſpeculati extremas in clunes deſiliunt. Leua apprehenditur cauda, pedes ſtipantur in ſiniſtro femine. Ita pendens alterum poplitem dextra cædit, ac pręacuta bibenni hoc crure tardato profugiens, alterius poplitis neruos ferit, cuncta præceleri pernicitate peragens. Alij ex Troglodytis Aethiopię conterminis, vt idem Plinius teſtatur, tutiore genere, ſed magis fallaci, intentos ingentes arcus defigunt humi longiùs. Hos præcipui viribus iuuenes continent, alij connixi pari conatu tendunt, ac prętereuntibus ſagittarū venabula infigunt, mox ſanguinis veſtigijs ſequuntur. Quomodo verò etiā venenatis ſagittis interficiātur apud elephātophagos docet Strabo: Nonnulli (ex Elephanto-
C phagis) ſagittis eos interficiunt ſerpētium felle tinctis. Sagittatio per homines tres perficitur, quorum duo arcum tenent & vltra progrediuntur, tertius verò neruum trahit. Legitur porro & alia venandi ratio apud Ariſtotelem, quæ talis eſt: Conſcendunt, inquit, mites aliquos animoſoſque elephantos, qui venantur curſuque inſequuntur feros: quos cùm occuparint, ferire præcipiunt ſuis, dum fatigent, vireſque diſſoluant: tum rector in defatigatum illum inſilit, regitque falce: poſt breui tempore fera miteſcit atque obtemperat. Quàm diu inſidet rector, mitem ſe quiſque exhibet: cum deſcenderit, alij manſuetudinem ſeruant, alij ſuam repetunt feritatem: itaque immitecentium crura priora præpediunt vinculis, vt quieſcant: capiūtur & natu iam grandes & pulli. Repetit & hoc Plinius admodum ſuccinctè. *Capiuntur in India vnum ex domitis agente rectore, qui deprehenſum ſolitarium abactumue à grege, verberat ferum, quo fatigato tranſcendit in eum, nec ſecus ac priorem regit.* Mirum verò viſcum dari, quo elephanti capiantur, de quo nimirum ſic Gillius ex Aeliano. In Caſpio lacu oxyrinchi piſces capiuntur; horum exempta viſcera excoquunt vnde ad permultos vſus accommodatum fit glutinum: nam non modò ad quæcumque applicatum fuerit, adhæreſcit, & ſed & firmiſſimè retinet, vt & decem diebus madefactum nunquam poſtea diſſoluatur; & eo ad elephantos comprehendendos venatores vtuntur, & pulchra facinora edunt. Do-
D cet idem Aelianus, quomodo Elephanti, ne in foueas incidere cogantur, aduerſus venatores tum armis, tum ignibus reſiſtentes pugnent. Inſidiæ, inquit, quas elephantis venatores inſtruxerint, non eos facilè latent. Nam cùm ad foueam, quàm contra eos ſuffodere venatores ſolent, proximi acceſſerunt, ſeu naturali quadam intelligentia, ſeu retruſa & abdita pręſentatione, & ſcientia rerū futurarum, à progrediendo vlterius ſe ſuſtinent: ac quam mox itinere conuerſo, in venatores inuadunt, vique & impreſſione ſeſe in medios inſidiatores incitant, ſimul & eos euertere conantur, fuga, vt ſalutem contra inſidias ſuperiores facti adipiſcantur. Id igitur tēporis cùm atrox pugna tùm verò vel hominum vel elephantorum cædes & occiſio fit multiplex. Huius pugnæ ratio talis eſt. Homines quidem eminus haſtas & iacula intorquentes ac collimantes, ictu directo eos feriūt. Contra elephanti, ex hominibus ſi quem cecidiſſe animaduerterint, ſtatim violenter & corripiunt & ad terram a ſe abiectum proterunt & conculcant; ſimul & cornibus (ſic enim eorum dentes appellantur) tam diu profligant, quoad miſerabili & referta acerrimis doloribus morte, hunc proiectum affecerint. Cùm autem huiuſmodi animalia inuadunt, tanquam vela ex animi incitatione

quam

Lib. 16. Elephantophagi.

Nerui poplitis vulnerantur.

Troglodytæ.

Vt ſagittis interficiātur.

Viſco capi.

Elephantū & venatorum pugna

quàm contentiſſimè aures, quas habent patulas, intendunt & pandunt more magnarum ſtruthionum, qui vel dum fugiunt, vel dum inuadunt, explicatis alis feruntur. Itemque promuſcidibus ſub cornua redactis & contractis, quemadmodum roſtra nauium pleniſſimis velis repulſa, ſic elephanti vehementi impreſſione irruentes, multos mortales funditus euertunt. Tumque perinde vt tuba belli claſſicum ſonans, clamores vaſtiſſimos edunt. Humi porrò proſtratorum & genibus contritorum & oſſibus obtritorum, tantus eſt ſtrepitus, vt vel illinc longiſſimè exaudiatur; necnon ſæpius eliſis oculis, naribus diſtractis, fronte diſrupta, facieique forma amiſſa, non vel à proximis cognatione ſibi noſcuntur. Iam ex ijs nonnulli ad hunc modum inopinatò ſeruantur. Quamuis enim ſanè venatorem beluæ curſus celeritate comprehenderit, præ tamen vehementi impetu, hunc tranſcurrens, genibus in terram præcipitibus actis, cornua aut in radicem, aut in quippiam aliud tale compingit: ex quo retinetur, ac vixdum ſe retraxit, cum venator elapſus iam ſalutem fuga eſt conſecutus. In hac igitur pugna, elephanti ſæpe vincunt, ſæpè item varijs terroribus iniectis vincuntur. Tubarum enim clangor vaſtum clamorem efficit, ipſique homines armis concrepantes, clypeos videlicet haſtis contundentes, & vlulatum tollentes, ſtrepitu vndique omnia circumſonare faciunt: tum verò partim in terra ignem incendentes, partim in ſublime tollentes, ac tanquam funda eum contorquẽtes, partim ignitos torres iaculantes, atque etiam longas faces in ferarum oculos magna vi inferentes & intrudentes, eis hæc omnia ægrè intuentibus, timorem afferunt. Vnde adeo impelluntur, exterrenturque, vt interdum in foueam, quam antè declinabant, detrudantur & compingantur. Hactenus ille, & rurſus, quomodo à venatoribus in fugam acti, incenſis tandem ſyluis, ab ea cohibeantur deſcribit his verbis: Qui venandi elephantes ſcientiam tenent, nobis teſtantur, hos inſectatione venatorum preſſos, cum robore immenſo, tum impetu effrenato atque præcipiti, & quem ſuſtinere poſſit nemo, ſic quidem per maximas arbores, tanquam per ſegetes excurrere, eaſque tanquam ſpicarum calamos, vbi curſum ramorum proceritate retardari vident, perfringere: vbi verò ipſi ex arboribus eminent, & proceriores exiſtunt, tum omni neruorum contentione currere, tum viam inſequentibus præcidere: nec mirum, locorum enim conſuetudinem tenent. Cùm autem ſe ex inſectatorum ſuorum conſpectu eripuerint, eoſque maximis proceſſibus itineris longè & retrò poſitos ſenſerint, tum ex fuga recipiunt animum, ſimul & tanquam periculo libertati, inſiſtunt: ibique tum metus ſollicitudine expulſa, ex immenſo labore requieſcunt: his interea ad cibi cogitationem memoria excitatur, iuncos & hederas per arbores erraticis implicationibus ſerpentes depaſcuntur, atque palmarum tenera cacumina, & aliarum plantarum adoleſcentiores truncos. Quod ſi rurſus inſectatores ad eos propiùs adſint, hi etiam iterum ſeſe in fugam impellunt. Cumque ab his multam viam abſunt, ſeſe ex fuga colligentes, requietem curarum ex itineris labore habent. In ſequentes autem pręcipitante ſole debilitati, ſyluam incendunt, & viam illis obſtruunt: quod ipſum ſentientes elephanti, ſe ſuſtinent à progrediendo. Ignem non minus quàm Leones extimeſcunt. Hęc omnia Aelianus. Iam verò quemadmodum variæ ſunt capiendi rationes, ita etiam diuerſimodè domantur & cicurantur: ſed fame potiſſimum, vinculis, verberibus, & blanditijs, ſiue illecebris, tum muſicis, tum alijs: Dixi ex Ariſtotele elephantos à venatoribus elephantis defatigatos à rectoribus, qui in illos inſiliunt, falce regi, indeque breui tempore miteſcere & obtemperare, & quamdiu inſident rectores, mitem ſe quemlibet eorum exhibere, cumq; deſcenderint, ab alijs manſuetudinem ſeruari, ab alijs ſuam repeti feritatem: itaque immiteſcentium crura priora præpedirl vinculis, vt quieſcant: capi autem & natu maiores & pullos. Tradit & Aelianus Indicum elephantum, ſi robore ætatis confirmatus capiatur, ex feritate ægrè traduci ad manſuetudinem: & quod deſiderio libertatis teneatur, ideo cædes facere; ac ſi vinculis deuinciatur & conſtringatur, magis incitari animo, neque vllam ſeruitutem perpeti: ideoque Indos varijs & multiplicibus cibariorum illecebris cũ delinire ſtudere: illum tamen nihil de acerbitate ſua remittentem, nihilque ab ijs blandicijs miteſcentem, ijs præclarè contemptis, pergere ijſdem infeſtus eſſe. Tum Indos inſtrumento quodam muſico vernaculam cantiunculam ei canere, elephantum animum attendere, auremque ad audiendum erigere, & ſuauitate illius demulceri, animi incitationem comprimi. Tum paulatim in obiectum cibum reſpicere, & tametſi omnibus vinculis exoluitur, tamen cantu deuinctum non amplius ad priſtinos mores à manſuetudine deficere. Aliàs etiam idem Aelianus, quid elephantis, poſtquam capti ſunt, faciant domitores, vt manſueſcant, his verbis refert: Primò in ſyluam non ita longo interuallo ab ea foſſa, vbi comprehenſi ſunt, diſtantem, ſic eos ſtrictè conſtrictos funibus trahunt, vt ne permittant quidem, neue hi præcurrant, neue rurſus retrahantur: deinde certo & dimenſo ſpatio horum quemque ad maximam arborem alligantes, vt neu in anteriorem partem inſilire, neu rurſus admodum in poſteriorem reſilire queant, neue ipſis ex funis laxitate facultas ſit ad inferendum iniuriam, victus tenuitate & fame, horum robur frangunt. Poſtea verò quam eorum domitores duritiam animi tamdiu paulatim molliuerunt, quoad priſtinæ inexpugnabili feritatis

Vt intenſis ſyluis cohibeantur.

Igne terrẽtur.

Vt domẽtur

Vt manſueſcant.

eos cæ-

A eos ceperit obliuio, de manu cibum ſumendum dant. Hi neceſſitate preſſi, cùm non malitioſè iam, tum verò hilarioribus oculis & manſuetioribus, quàm eſſent ſoliti, intuentur. Horum autem qui ſunt ætate robuſti, vinculis ruptis, cùm dentium robore tùm verò promuſcide arbores reuellunt, & frangunt, vixque ſerò admodum partim fame, partim ciborum illecebris, partim verberibus manſuefiunt. Alicubi rurſus inquit: Indi homines licet permulti & magna machinati, non elephantos iam ætate procedente confirmatos facilè comprehendere queunt. Quare ad loca fluminibus proxima (roſcida enim & paluſtria paſcua frequentant) venatores profecti, eorum catulos tantùm capiunt. Hos cùm adhuc ætate infirmos & teneros ceperunt, ciborum blanditijs & aſſentationibus ad parendum informant, ac inſtituunt, blandiloquentiaque manſuefaciunt: Hominum enim indigenarum linguam elephanti intelligunt. Breuiter perinde illos quaſi infantes pueros alunt, partim cibaria eis largientes, partim diſciplinas tradentes; quæ res efficit, vt ipſi ad obediendi facilitatem transferantur, & exuta feritate humanitatem induant. Hæc itaque omnia Aelianus. Strabo verò etiam Indos tradit ex captis elephantis eos, quos nec ſenectus nec iuuentus inutiles facit, in ſtabula ducere, & pedibus inuicem vinctis & collo ad columnam bene compactam, fame domare, deinde herba vel arundine viridi reficere, dehinc obtemperare docere, alios *Lib. 15.*
B oratione, alios cantu aliquo, vel tympani ſonitu delinire. Raros eſſe qui non facile manſueſcant: eſſe enim natura mites & manſuetos, & ad rationale animal proximè accedere. Facilè autem manſueſcere elephantos poſſe etiam Ariſtoteles teſtatur; qui & aliàs inquit mites & manſuetudini eos addictos eſſe. Plinij verba de domandi ratione eruditis ſuſpecta ſunt. *Domantur* (inquit) *rabias fame & verberibus, elephantis alijs admotis, qui tumultuantem catenis coerceant:* Geſnerus quærendum nobis proponit, an rectè hic legatur catenis, ipſe interim mauult plagis, ex Ariſtotele, id eſt, inquit, verberibus, quam vocem Plinius etiam proximè antè poſuit: alij verò viri docti ſcribunt non elephantis, ſed elephantarchis, (vt annotauit Baptiſta Pius noſter in commentarijs ſuis in quintum Lucretij:) ſic vocant magiſtros, admotis: adduntur enim magiſtri domandis elephantis, qui tanquam manſuetarij illos exuere feritatem docent. Ipſe autem Pius re diligentiſſimè perpenſa, nihil immutandum arbitratur, quando Arrianus & Albertus libro de animalibus octauo produnt elephantum ferum aduentu cicuris manſuefieri, quod quo pacto fiat, te (inquit) authores inſtruent. Quòd elephantis alijs, non elephantarchis legendum ſit, Pliniana verba in præcedenti capite te docere poſſunt. *Capiuntur* (inquit Plinius) *in India, vnum ex domitis agente rectore, qui deprehenſum ſolitarium abactumue à grege verberat ferum.* Concinunt Arriani hæc verba: *Natura mites eſſe.* *Plinij locus expenſus.*
C *Vehemens incunt manſueti cum indomitis certamen elephanti. Vincuntur haud agrè, vt par eſt, feri & agreſtes, fame iam ante ac ſiti domiti deficientibus animis. Deſcendunt elephantes venatores, ſummos pedes agreſtium nihil vltra reluctantium colligant, tum manſuetis iubent multis eos plectere verberibus, donec victi & fatigati malis in terram cadant, ſtratorum collis laqueos inanunt, iacenteſq́ conſcendunt.* Apud Plinium illa verba: *tumultuantem catenis coerceant*, ne intelligas, quod elephas coerceat catenis tumultuantem: ſed quòd domeſticus coercet ferum & nuper captum elephantum tumultuantem in catenis, quibus vt tradit Arrianus pedes & colla ſtratorum impediuntur. Dictio namq; catenis verbo illi tumultuantem, annectitur. Hactenus Pius, Arriani verbis, vel malè intellectis, vel nimis præcipitanter citatis, non enim elephantes venatores deſcendere, & ſummos pedes agreſtium nihil vltra reluctantium colligare ſcribit, vt ille citat, ſed venatores homines intelligit, quemadmodum ſuprà etiam ex ipſo diximus: cui etiam Strabo conſentit his verbis: cùm iam defeſſi fuerint, rectorum audaciſſimi clam deſcendentes, quiſque ſui elephantis vterum ſubeunt, atque hinc ſubito ſylueſtrium vterum ſubeuntes, compedes illis inijciunt. Quamobrem ego eorum probo ſententiam, qui elephantarchis legunt. Nam & Geſneri reſtitutio nulla eſt: quid enim attinebat addere domari plagis, cùm iam dixiſſet Plinius, domari fame & verberibus. *Pij error.*

D

CIBVS. POTVS.

ELEPHANTI paluſtribus herbis non parum affici, oſtendit Diodorus Siculus loquens de quibuſdam Aethiopiæ populis, *Accedunt* (inquit) *ad eos ed ſuperiori plaga elephanti allecti (vt quidam tradunt) fertilitate loci, paſtuſque ſuauitate: Paludes enim mirandæ à ripis fluuij manant, in quibus multi varijque vt alga & arundines, naſcuntur cibi, quos cùm deguſtant, libenter in his locis morantur, conſumenteſque vt plurimum nutrimenta hominum compellunt ad alia loca fugere.* Aloyſius Cadamuſtus ait eos arborum folijs viuere, indeq; eſſe, quòd arbores deuaſtent, nam ſi ſtipitem natura illa manu amplexi fuerint, quantumcunque ingentem ab arbore diuellere. Sed & truncos ipſos gratiſſimo in cibo habent, vt Plinius & Solinus aiunt; palmaſq́, excelſiores fronte poſternunt, *Herbæ paluſtres.* *Li. 4. cap. 1* *Arborũ folia.* *Trunci.*

Fructus. nunt, atq; ita iacentium aſſumunt fructum. Amant & aliarum arborum fructus, & poma potiſſi- E
Poma. mùm, quorum tantum deuorabat elephas ille, quem ex Goropio depinximus, vt modij quatuor
Melones. excederentur. Quantoperè autem melonibus delectentur, annotauit Hermolaus Dioſcorid. Lu-
ſitani regis (inquit) Liburnicæ inter alia meridianæ illius nauigationis miracula, melones in
Aethiopia nobiliſſimos haberi prædicant, quorum odorem elephãtes ſagaciſſimi olfactus animal,
de longinquo ſentiant; aduolanteſq; cucumeraria tota depopulẽtur & proterant. Christophorus
Acoſta gratum eis pabulum eſſe ſcribit, radicem muſæ: veſci item radicibus ficus Indicæ, & ramis
Radices. eiuſdem, quapropter veriſimile eſt, non tantummodò cum cætera pabula defecerint, radices ef-
fodere, vt Aelianus aſſerit, ſed alijs etiam temporibus: nam & ipſe ibidem addit, eum qui primus
ex radicibus prædam reperit, regredi, vt & ſuos gregales aduocet & in predæ communionem de-
ducat. Diximuſq; ex eodem elephantos dentium alterum acutum ad propulſandas iniurias ſer-
Hordeum. uare, altero radices effodere, & arbores extirpare. Cicuribus præter alios cibos hordeum datur, vt
ſuprà etiam meminimus. Ariſtoteles eodem paſtu modios Macedonicos eius frumenti nouem
edere poſſe profitetur: tantum dare tamen periculoſum eſſe: ſex autẽ aut ſeptem dediſſe modios, in
Cur plãtis vſu frequenti ſatis eſſe, ſed farinæ non plus quàm quinque. Oportuiſſe autem elephantos, vt plan-
veſcantur. tis, fructibus & herbis veſcerentur, Cardanus aſſerit, nam aliter probum animal eſſe non potuiſſe, F
Lib. 10. de quandoquidem omnia animalia quæ carnibus veſcuntur, ſunt iracunda, fraudulenta, crudelia &
ſubtil. ſuperba. (Plinius quidem ſapientiſſimos eſſe ait, quia frugibus veſcuntur.) Accedere, quod tantæ
moli plurimus fuiſſet neceſſarius cibus, vt vel perpetuo eſurire, vel animalia cuncta deſtruere co-
geretur. Fuiſſe etiam neceſſarium, vt in perpetuo motu ad perſequendas feras eſſet, quod tantæ
moli fuiſſet incommodum. Sed herbas tamen cùm exigui ſint nutrimenti, breuem vitam fuiſſe
effecturas, vt inquit Hippocrates: quamob rem oportuiſſe eum truncis arborum & fructibus ve-
ſci. At his cum terræ plurimum admiſceatur & lapillorum quandoque, ob id neceſſarium fuiſſe,
An lapides vt illius corpus à talium eſu haud offenderetur, alias perpetuò ægrotaturum. Non igitur terra
& terrã im- aut lapidibus deuoratis offendi (Ariſtoteles ægrotare elephantes ſcribit, ſi comedant terram, niſi
punè edãt. ea frequenter vtantur: nam ſi frequenter, (inquit) nihil ſentiunt mali: lapides etiam interdum
deuorant. Sic & Plinius: *& terram edisse iis tabificum eſt, niſi prius mandant: deuorant autem & lapides.*)
At fructus & rami arborum cùm perſæpe altiores ſint, quàm vt animal efficere poſſet tantæ ma-
gnitudinis, quod poſſet illos attingere; duritie igitur capitis proboſcidiſq; & dentibus illum mu-
Proboſcidis niuiſſe naturam ad euertendos arbores. Adiuuare & proboſcidis longitudinem ad decerpendos
vtilitas. fructus & ramos, ne vniuerſas arbores euertere cogeretur, quod illi laborioſũ fuiſſet, atque dam- G
noſum, nec ſolùm ipſi, ſed alis ſublato alimento in poſterum. Aelianus tradit elephantos poſt-
quã cicures enaſcerũt, panibus maximis, hordeo, caricis, vuis, allijs, iunco, palma, hederaceis folijs
Potus. veſci. Quod attinet modò ad potum; idem Aelianus prodidit, claræ & nitidæ aquæ potionem ele-
phanto inimiciſſimam eſſe, nec prius bibere, quàm conturbarit, turbidã enim & ſordidam ei ſua-
Aqua turbi- uiſſimam eſſe: proinde cùm ad flumen, aut lacum acceſſerit, cœnum pedibus perturbare. Huius
da. rei cauſam Simocatum adferre, quòd in aqua pura ſuam ipſe vmbram extimeſcat: ideoque ſolere
Indos, cùm traijcienda eſt aqua, obſcuram & illunem obſeruare noctem. Idem ait elephantum
gregarium aſſuefactum, aquæ vti potione: ei verò qui ad bellum certat, non modò ex viribus con-
fecti, ſed etiam ex oryza factitij vini vſũ indulgeri. & alicubi refert potionem, qua Indi pro vino
vtuntur, ideo ipſis largiri, vt ad prælium audaciores reddantur. Vini autem potu gaudere habe-
Vinum. mus ab Athenæo, qui ex libro Ariſtotelis de ebrietate, elephantes & Simias vini potu inebriari
prodidit. Legimus modò etiã apud Ariſtotelem, bibi ab elephanto vini quinque mares, quæ men-
ſura heminas continet ſex Elephas ille, de quo diximus ex Goropio, vna vice plures quàm ſede-
cim vini libras bibebat, idque toties iterabat, vt mẽſurã potus à philoſopho proditã facilè æqua-
Sitis patiẽ- turus videretur. Sitis ſunt perquam patientes, tradit enim Aelianus ſine potione octo dies ferre. H
tia.

COITVS. PARTVS.

Quãdo in- ELEPHANTVS tam mas quàm fœmina incipit (inquit Ariſtoteles) coire anno ætatis vi-
cipiant coi- geſimo: Et rurſus: Elephãtus fœmina incipit coire anno, aut duodecimo, cùm celerrimè, aut
re. quintodecimo cum lentiſſimè. Mas quinque aut ſex annos natus ſuperuenit ineunte vere.
Quod poſtremum Plinius videtur repetiſſe, *Mas (inquit) coit quinquennis, fœmina decennis.* Solinus
affirmat mares ante quinquennium, fœminas ante decennium, coitum neſcire. Adeo de tem-
pore, quo primò coitum exercent iſtiuſmodi feræ, variant authores. Strabo aſſerit, mari tempus
coẽundi eſſe, cùm domi detentus fuerit, & ſæuierit: tuncq; pingue etiam quiddam emittere per
ſpira-

A ſpiramentum quod ei ſecundum tempora eſt; fœminis verò cùm hic idem meatus apertus fuerit. Arrianus quoque Venerem appetere ait verno tempore, more bouis & equæ cùm fœminis ſpiracula quædam circa tempora adaperta ſpirant. Similiter de coitus modo variare authores reperio. Elephantos etenim, camelos, tigrides, lynces, rhinocerotes, auersè coire teſtatur Solinus ex Plinio, qui, vt ſuo loco annotauimus, auerſa eis genitalia eſſe adijcit. Ad quem coeundi modum alluſiſſe Horatium Porphyrio credidit, cùm de Canida canit: *An auerſi coeant.*

Quid tibi vis mulier nigris digniſsima barris?

Indicare nimirum poëtam tantæ deformitatis, tantique fœtoris libidinoſam illam mulierculam eſſe, vt nullus poſſit cum illa concumbere, niſi auersè, more barrorum, id eſt, elephantorum: *Horatius explicatus.* cui expoſitioni fauet Hermannus Figulus Hirsfeldianus: Digna, inquit, quæ cum elephantis rem habeat, non cum viris. Hoc autem ideo dicere videtur, quod elephanti rarò & auerſi coeant, & propterea deformitatem eius videre nequeant; Addit tamen etiam intelligi poſſe, comparatione facta ad elephāti deformitatem. Iacobus verò Cruquius barros hic dici poſſe putat gerulos aduſtos perpetuo ſole valido & ſucculento corpore, ideoq́, eos vocare nigros, non etiam analogia ab elephantis accepta, vt habet, inquit, commentator, qui vt magno erant animi ſtupore, ita nullo

B nitore corporis, nulla munditia gaudebant, homines plebeij & moribus planè impoliti, vnde & barros amaros illos & inſuauis conuerſationis homines, quorum meminit in ſatyris Horatius, dictos autumat, niſi etiam de ijſdem hic poëtam agere quis malit. Inquit autem ibi Horatius: *Barri qui.*

------ Adeo ſermonis amari *Li.1.Sat.7*

Siſennas, barros vt equis præcurreret albis.

Vbi Porphyrio barros ait fuiſſe maledicentiſſimos, & eſſe poetæ ſenſum. Perſius tantà erat amaritudine orationis, vt de Siſennis & Barris petulantiſſimis & nobiliſſimis conuiciatoribus triumphum ageret. Ita & Adrianus Turnebus Horatium de anu loqui ſcribit deformiſſima & turpiſſima fœdiſſimiſque & nigerrimis digna amatoribus, quales (inquit) erant Romæ Barri, de quibus *Li.14.cap.20.* citat deinceps eundem, quem iam recitauimus, poetæ verſum: & poſtmodum, non perinde, inquit, placet de elephanto, qui & barrus Latinè dicitur, intelligi, quod ſi placet, tot enim interpretum conſenſum vereri decet, cùm elephas animal ſit inconditum, incompoſitum, informis molis, turpiſſimum & deformiſſimum ſpectaculum, dignam tali deformitate amatoris intelligimus. Albertus Magnus elephantum fœminam ait in coitu ſedere, hoc eſt, ſe ſubmittere, marem ſuperuenire, *Coeundi mundus.* ſiue vt ille loquitur, ſuper eam equitare: ideoque fœminam deſcendere in foueam aliquam, vt

C mas commodiùs ſuperueniat: præcipuè verò in aqua iniri deſiderare; indeque tam fœminæ quàm mari maximè commoditatem accedere, quoniam is & coiturus per aquam faciliùs tollitur, & poſt *Locus.* coitum facilius deſcendit: Lego & apud Etymologum: Coeunt non in terra propter corporis grauitatem, ſed in aqua paluſtri, quod leuiores nimirum fiant, aqua attollente corpus maris, conſcenſuri fœminam. Cæterùm habemus ex Ariſtotele, ſubſidere fœminam, clunibuſque ſubmiſſis inſiſtere pedibus ac inniti: marem ſuperuenientem comprimere, atque ita munere venereo fungi. Contingit aliquando, vt ait idem Albertus, ex Auicenna, marem coire cum fœmina in regione, quæ dicitur Virgea de Caureryuyz: quod quidem mirum videbatur, cùm aliàs extra terram natalem ſuam, hoc eſt, Indiam, coire non ſoleant. Tum temporis verò extra Indiam in regionem Coraſcenorum & finitimam educti coibant. Mas fœminam ſaliens culmo (Geſnerus proboſcidem intelligere conijcit, cùm in ſingulari numero proferat: nam alibi dentes eius ſiue cornua barbari culmos appellant) caudam eius remouit. Nugatur quidam phyſiologus ſiue author de natura rerum, elephantos operam proli daturos, Orientem verſus pergere ad proximū Paradiſo locum, ibique inuentam mandragoram primò guſtari à fœmina, deinde perſuaſum ab ea marem, ſicque miſceri & fœminam concipere. Diodorus Siculus interprete Pogio, ait elephantes coire,

D non ſicut quidam putant promiſcuè, ſed velut equi & reliquæ quadrupedes. Quid autem per promiſcuum coitum intelligat, ex Græco textu peti debet, quo ego deſtituor. Tempore coitus teſte Plinio (ex Ariſtotele) maximè efferantur, & ſtabula Indorum dentibus ſternunt, quapropter arceri coitu, fœminarumque pecuària ſeparari. Eſt nihilominus & pudor in coitu, & temperantia: *Furiant tempore coitus.* pudore enim nunquam niſi in abdito coire ſuo loco diximus: & mas coitum triennio interpoſito repetit, vt refert Ariſtoteles, fœminamque quam grauidam reddidit, eandem prætereа nunquam patitur. Fœminam iniri dici tradit Plinius quinis cuiuſque anni diebus, nec amplius, ſexto perfundi amne, non ante reduces ad agmen. Idem etiam legimus apud Solinum: Biennio, inquit, coeunt *Pudor.* *Temperantia.* quinis, nec amplius in anno diebus, non prius ad gregarium numerum reuerſuri, quàm viuis aquis abluantur. Cùm igitur apertè & in aliorum oculis non coeant, ſed ſecedentes, fit, vt quàm diu in vtero gerat, non ſatis conſtet: id quod Ariſtoteles quoque fatetur his verbis: Ferendi vteri tempus alij annum & ſex menſes, alij triennium ſtatuunt: cauſa quamobrem hoc incertum ſit, quòd non pateat coitus. Ipſe autem philoſophus naturæ rerum conſultiſſimus, vterum biennio gerere *Quandiu vterum gerat.*

aſſerit:

aſſerit: Strabo menſibus, vt minimum, ſexdecim, vt plurimum, octodecim, cui Diodorus Sicu- E
lus & Arrianus aſſentiunt. Aelianus dubius, cui debeat ſubſcribere: biennium, inquit, gerere vte-
rum audio; alij ſeſquiannum tantùm grauidas eſſe aiunt. Alij etiã ex veteribus octauo a coitu an-
Lib. 1. no, alij decimo parere crediderunt. Hinc apud Apuleium lego. *Et vt cuncti numerant, octo an-
norum onere miſella illa velut elephantum paritura diſtenditur:* quæ tamen verba etiam de enormi
ventris tumore intelligi poſſunt. De decennali partu Plautus ait: *Auditur hoc ſæpe vulgò dicier,*
In Sticho. *ſolere elephantum grauidam perpetuo eſſe decem annos.* Ait & Plinius, decem annis geſtare vterum
vulgus exiſtimare. Opinio eadem fuit Oneſicriti apud Strabonem, vbi tamen interpres pro κυϊσκονται δεκαετίαν, id eſt, decennio graueſcunt vtero, non bene tranſtulit, concipiunt decimo anno.
Partus, vt Aelianus annotauit, in caput procedit in lucem. Parit autem teſte Ariſtotele, enitens
poſterioribus cruribus, & ſubſidens, cum dolóre. Quot verò vnico partu pariat, alij rurſus aliter
Pariendi modus. tradunt. Plinius animalia quo maiore ſunt corpore, eò minus fœcunda eſſe ait, & ſingulos pare-
re, & inter ea enumerat elephantos, camelos, equos. Sic & Diodorus Siculus, fœtum edere vni-
Quot pariat. cum ſcribit equarum more. Sed & Ariſtoteles ſingulos parere teſtatur, viuiparum namq; animal
eſſe. Quem locum Plinius aliter quàm nunc legitur, repetit. *Decem annis*, inquit, *geſtare in vtero
vulgus exiſtimat. Ariſtoteles biennio, nec amplius quàm ſemel gignere, pluresue quàm ſingulos.* Aduer- F
Non ſemel parere. bium autem illud ſemel apud Ariſtotelem non legitur, quod & Scaliger aduertit: Putabam,
inquit, temere additum a librarijs: adij oraculum, id eſt, Hermolaum: nihil reſpondit: ergò So-
linum conſulimus; eadem ſuo more repoſuerat fidelis plagiarius. Quid igitur tandem? Nam
ſi binis parentibus vna ſuccedit ſoboles, neceſſe eſt ad nihilum tandem. Non ſolùm verò plus ſe-
mel parit, verùm etiam plures ſingulis: Sic Scaliger, qui iam etiam dixerat, & ternos & quater-
nos parere. Ad ſummum verò quaternos vno partu excludere Aloyſius Cadamuſtus atteſtatur.
Cap. 29. Partus magnitudo ſecundum Aelianum eſt inſtar porci integræ ætatis, & iuſtæ magnitudinis, vel
Partus magnitudo. ſecundum Ariſtotelem magnitudine vituli: Idem alibi clariùs, bimeſtris aut trimeſtris vituli ma-
gnitudine eſſe ſcribit. Plinius verò, *Elephanti*, inquit, *vt diximus, pariunt ſingulos, magnitudine vi-
tuli trimeſtris.* Aelianus quodam operis ſui loco anniculum vitulum magnitudine adæquare
ait: quæ tamen magnitudo impar parentibus comparata eidem videtur: ait enim alio loco elephã-
tum in quadrupedum genere ex minimo maximum euadere, vt ex aquatilibus crocodilum, ex vo-
lucribus, magnam Struthionem. Plutarchus in libro Vtra animalium prudentiora &c. Latinè red-
dito tradit, elephantorum fœminas proximè vias, quò carniuoras beſtias minimè accedere ſciunt,
fœtus comprimis edere, ſed falſus eſt interpres, cùm hoc ἐλάφων, vt in melioribus codicibus le- G
gitur, id eſt ceruorum, non elephantorum naturæ conueniat: etſi mirus interim ſit elephantorum
erga fœtus amor, vt ſuo loco indicauimus. Nugaciſſimum etiam eſſe arbitror, quod ſcribit au-
thor de natura rerum, elephantem parturientem aquam ingredi vſque ad vbera, illicque parere
metu draconis, qui extra aquam parienti fœtum deuoret. Marem præterea à pariente non recede-
re, propter ſerpentem, qui inimicus ſit eius, ſicut draco. Fœtus ſtatim vt natus eſt, cernit & am-
bulat, teſte Ariſtotele, & ore ſugit, non promuſcide. Lactant vſque ad annum octauum, vt re-
fert Arrianus in Indicis.

GRESSVS.

Velocitas. GRADATIM ambulat elephas, propter corporis nimirum grauitatem. Neminem
tamen eſſe aiunt tantæ pernicitatis, quem ſuo inceſſu non comprehendat, & aſſequatur.
De elephantorum inceſſu hæc ferè Ariſtoteles prodidit. In libro de communi animalium H
greſſu ait, *Accidit quoque motum præſtari, etiamſi nullus crurum flexus agatur, quemadmodum puſiones
ſerpere videmus. Quinetiam elephanti ita ſe mouere diuturna hominum fama celebratur; quæ tamen fal-
ſa confirmata eſt, cùm id genus animalium inflexu & in ſcoptulis opertis vel in clunibus adducto ſeſe mo-
ueant.* Et alicubi: *Elephas non, vt aliqui retulerunt, agit, ſed conſidendo crura inflectit, nequit tamen
præ nimio pondere vtrumque in latus æquilibrio quodam vergere, ſed aut læuo incubat, aut dextro, atque
eo ipſo habitu requieſcit. Flectit certè hic ſuos poſteriores poplites modo hominis.* Et rurſus: *Flectunt
cætera quadrupedes, elephanto excepto, contrario modo quàm homines ſua membra.* Sic & Plinius: *In
poſterioribus elephanto articuli breues. Idem poplites intus flectit, hominis modo, cætera animalia in di-
uerſum.* Ex Vartomanno autem ètiam ni fallor dictum eſt, articulos crurum non tam ſublimes
habere, vt aliæ animantes, ſed humiliores, terram verſus. Vnde fortaſſis eſt, quod faceſſat inſi-
dentibus eos negocium; nam vt ipſe & Cillius ſcribunt; inſueti inſidendi in eis, non aliter quàm
ij, qui in mari nauigant, in nauſeolam incidunt, neque inſiſtere poſſunt. Quod tamen de proue-
ctio-

A ætiotibus intelligi debet. Siquidem vel iiſdem atteſtantibus ex adoleſcentium molli gradu ſeſſor tantoperè delectatur, vt ſi mula veheretur gradaria. *Differentia greſſus pro ætate.*

VOX.

STRIGMOS quamuis magis propriè homini tribuatur & ſerpentibus, vt conſtat ex hoc Ariſtotelis: ὄνα μὲν ὀγκᾶται ἴσω, ἀφίησι φωνήν, ἀδιαν μέντοι. καὶ τὰ μὲν συριγμόν, ὥσπερ οἱ ὄφεις. τὰ δὲ συριγμὸν μικρόν, ὥσπερ αἱ χελῶναι. Vertit Plinius: *Oua parientibus ſibilus, ſerpentibus longus, teſtudini abruptus:* aliquando tamen de elephante etiam dicitur, vt apud Arrianum in expeditione Alexandri: ὡς δὲ καματηρά τε τὰ θηρία ἦν, καὶ οὐκέτι αὐτοῖς ἐρρωμέναι αἱ ἐκδρομαὶ ἐγίγνοντο, ἀλλὰ συριγμῷ μόνον διαχρώμενα, ὥσπερ αἱ πρύμναν κρουόμεναι νῆες, tantum barrientes & rudentes. Barrire ait Feſtus, atque hinc barrum vocari dictum eſt, vocemque barritum: *Sibilus.* *Barrire.*
qua item clamorem militarem intelligi, quẽ Romani cum hoſtibus congreſſuri edebant, legimus.
B Galli item & Romani, quibus inconſulta ira & furor eſt, quando cum hoſte congredi parant, diſſono & truci cantu, prælia inibant, quem quoq; barritum vocatum fuiſſe Alexander ab Alexandro ſcribit, ex Tacito nimirum, cuius hæc ſunt verba in libro de moribus Germanorum *Sunt illis quoque carmina, quorum relatu quem barritum vocant, accendunt animos, futuramq; pugnam ipſo cantu augurantur.* Meminit huius quoque vocis Vegetius, *Clamor autem* (inquit) *quem quidam barritum vocant, prius non debet attolli, quàm acies vtraq; ſe iunxerit.* Fruſtra itaque nonnulli pro barritus legunt barbaricus, propterea quod Feſtus iſtiuſmodi clamorem vocat barbaricum, quod eo genere barbari vtantur: appareteque nomen inde ortum, quoniam terribilis ſit in pugna elephantorum ſtridor, vt ſuo loco ex Marcellino dicetur. *Lib. 4. ca. 7.* *Li. 3. c. 18.* *Barbaricus clamor.*

AFFECTVS, EORVMQ. CVRA.

C ELEPHANTOS (inquit Ariſtoteles) cæteris malis immunes aiunt; inflatione autem alui infeſtari: Plinius addit alui profluuium: *Frigoris*, inquit, *impatientes ſunt: maximũ hoc malum inflationemque & profluuium alui, nec alia morborum genera ſentiunt.* Atqui non ſolùm inflatione laborant, ſed iis præterea affectibus, qui inde dependent, quod teſtatur idem Ariſtoteles his verbis: *Morbis inflatione contractis laborant, quo fit, ne poſſint excrementum vel veſicæ vel alui reddere.* Profluuij verò etiam meminit philoſophus, quem in eis affectum Niphus colicum eſſe conijcit. Quo cùm vires languerint, curantur potione aquæ calidæ, inquit, & cibo fœni melle imbuti; vtrumque enim id ſiſtit profluuium alui. Iam & ex Aeliano diſcimus, oculorum affectionibus corripi. Ait enim: In oculorum morbis, bubulum lac repetactum infundunt, quo hi remedio oculos aperiunt, & magno cũ voluptatis ſenſu ſicut homines, vim medicinæ agnoſcunt. Idem Aelianus poſt mentionem de vulneribus eorum & oculorum morbis factam, cęteris quibus tentantur, inquit, morbis, vinum nigrum medetur. Quod ſi hac medicina ex morbo non liberantur, inſanabiles ſunt. Quæ omnia ferè etiam apud Ariſtotelem eſt legere, necnon & apud Arrianum. Scribit item Aelianus Indos captis elephantis, eorum vulnera aqua primùm tepida eluere: deinde ſi hæc ipſa luculenter ſunt alta, butyro vngere, poſtea inflammationem lenire, ſuillam carnem recenti ſanguine madentem & calidam admouentes. Hoc & Strabo breuiter ſcripſit: Vl-
D cera ſuillis carnibus fouent. Ariſtoteles etiam ait, cùm humeri dolent, carnibus ſuillis aſſis iuuari. Furor eorum (eo enim tentari aliquando, ac potiſſimùm tempore coitus, antè dictum eſt, ſed & Aelianus ait, ex curſu furijs incitato,) fame & verberibus domatur, elephantis alijs admotis, qui tumultuantem feriant, vt ſcribit Ariſtoteles, vel qui cæteris coerceant, vt Plinius. Quotannis autem in furias agi reperio, tuncque nemini parcere, ſed obuium quemque proterere. Antè verò quàm huiuſmodi ægritudine & amoris furore corripiantur, à ſuis rectoribus in agros deduci, atq; iſtic validis firmiſque catenis ferreis conſtringi ſolere: furoris enim indicium agnoſcere, ex quadam oleoſa materia, quæ ex illorum auribus effluit. Medicari autem huic ægritudini ipſorum rectores, grauiter illos obiurgando, & rationibus demonſtrando, vilis & degeneris eſſe animi ob amorem ita in furias agi: deinde certa quædam medicamenta illic vſitata adhiberi: maximam eorum caſtigationem eſſe, grauibus verbis illos obiurgare: tametſi interdum anteriores pedes ſubleuare eos iubeant, plantaſque cum hamulis feriant, dicentes ſeſe eos vti pueros caſtigare ob ſtultitiam. Hæc ferè Chriſtophorus Acoſta. *Furor.*

 E

ÆTAS.

Quot annos viuant. LONGISSIMÆ vitæ eſſe elephantos vero verius eſſe video, cæterùm quot annis viuant, affirmare non auſim, quando alij plures, alij pauciores (multos tamen omnes) ei tribuunt. *Viuunt plerique* (inquit Plinius) *quantum longæui homines: quidam ad ducenteſimum perueniunt annum. Ariſtoteles viuere ducentis annis & quoſdam trecentis exiſtimat.* Sed apud Ariſt. hæc legimus: *Elephantos alij annos ducentos viuere aiunt, alij trecentos.* (Hoc & Aelianus tradit,) & rurſus: *Viuere elephantos mare: alij annos ducentos, alij centum & viginti aiunt: fœminas ferè totidem.* Arrianus ait, *vt longiſsimum annos circiter ducentos viuit: ſed multi ante hoc tempus morbo pereunt.* Solinus quaſi pro affirmato viuere aſſerit, in annos trecentos. Et Oneſecritus recitāte Strabone dicit eos ad trecenteſimum annum viuere, raros ad quingenteſimū: circiter ducenteſimum
In Hexam. homil. 9. robuſtiſſimos eſſe, Tradit & Baſilius, ſuo quoq; tempore fuiſſe, qui certò ſcirent, viuere elephantū annos trecentos, atq; adeò his tanto plures: cauſam q; aſcribere inarticulatæ membrorum cōpagi; nec vllis diſtinctę articulis. Diſcimus verò etiam ex Philoſtrato de elephantorum ætate, quod lon-
Lib. 2. c. 6. giſſimæ vitæ ſunt, ab alijs pluribus ſcriptum eſſe: veruntamen qui habitant apud vrbem Taxilam, F omnium vrbium Indiæ maximā, elephantem inueniſſe perhibere, quem vittis & myrteis coronis indiginæ ornabant, aſſerentes vnum ex ijs eſſe, qui pro rege Poro aduerſus Alexandrum pugnauerat: quem propterea quòd in pugna promptiſſimè verſatus eſſet, Alexāder Soli dedicauit. Eſſe autem illi torques aureos circa dentes, ſeu potiùs cornua libeat appellare, & in torquibus literas
Elephas Aiax dictus. Græcas inſculptas, hęc verba referētes: *Alexander Iouis filius Aiacem Soli.* Hoc enim Aiacis nomen ipſe elephāto impoſuit, magnum magno nomine exornans. Conijcere autē indigenas annos quinquaginta ſupra trecētos, ab ea quam diximus, pugna ad ea tempora interceſſiſſe, cùm tamen ſcire non poſſint, quot fuerit natus annos, quando pugnæ interfuit. Iubam verò quondam regē Libyæ in ſcriptis retuliſſe, equites Libycos quandoq; elephantis inſidentes inter ſe pugnaſſe, fuiſſeq; alteri elephantorum parti turrim dentibus inſculptam, alteri verò nihil, cumq; nox pugnantes occupaſſet, partem quę turrim in dentibus geſtaſſet, ſuperatam in Athlantem montem confugiſſe, ſe verò poſt id tēpus annos quadringentos ex ijs vnū cepiſſe, qui aufugerat, & inſigne illius dentibus inſculptū inueniſſe, quaſi nuper fabricatū, nullaq; ex parte conſumptum. Hæc Philoſtratus. Iuba etiā rex, vt refert Aelianus, elephantū ſcribit patri ſuo fuiſſe, qui multa ſęcula vixiſſet, nēpe qui emanaſſet, & per manus traditus fuiſſet, vſq; ab huius alta ſtirpe. Et Ptolemæo Philadelpho G Aethiopē elephantem fuiſſe, qui vel multas ætates vixiſſet, vel ex hominū conſuetudine, vel inſtitutione manſuetiſſimum: atq; idem ipſe ait, ſe vidiſſe elephantum Seleuci, cognomine Nicanoris,
Ceruiuinacitas. qui vſq, ad Antiochorū poſtremā expugnationem vixiſſet. Pauſanias autem ceruū elephanto viuaciorem eſſe ait, illius ceruæ exemplo, quam dominam appellabant, deæ ſacræ, quam Leocydes vidit, cum torque, in quo inciſæ erant literæ: *Hinnulus excipior ſoluente Agapenore Troiam.*
Cauſa lōgæ vitæ. Plinius tradit, iuuentā eorum à ſexageſimo incipere: ex Ariſtotele, qui, florere, inquit, circa ſexageſimum narrant. Ex dentiū quantitate ætatem futurā cognoſci referunt: Scribit enim Cadamuſtus, ſeſe vidiſſe aliquando apud Nigritas occiſum perquam mediocrem, cuius dentiū amplitudo palmos ternos excedebat: eminebant, inquit, ad duos palmos, verùm palmus cōtectus carne maxillę, immergebatur, vt totus occultaretur, vt ſunt aliorum radices dentium, aiebant autem argumento dentiū amplitudinis feræ deſpicabilis ipſum haud quaquam annoſum fore, ſi conferretur alijs. Cur modò lōgioris vitæ ſit elephas, rationes audiamus Cardani: ſed quia opus erat ad vitæ longitudinē optima maſticatione, & quia etiam cibus à dentibus nullis anterioribus diſſecari poterat, molares adeo robuſtos & tam commodè fabricauit, vt quemadmodum teſtatur Ariſt. cibum omnem confeſtim rèdigat in farinam. Simul etiam cōſulit, vt diu geſtaretur catulus in vtero, tum H propter vitę longitudinem, tum etiam ipſius vitæ longitudo cauſa fuit, vt quāuis biennio fœmina in vtero ferat, multos tamen poſſit generare. Neq; enim vllum animal, quod parū in ventre matris geſtatur, longæ vitę eſſe poteſt. Dixerat etiā animalia in aqua degentia, ob humidū liquidius, tam diu viuere poſſe; nec aues ob paruitatē: nec quadrupedi alij meliorem temperaturam conceſ-
Exercit. 204 2. ſam eſſe. Cæterùm Scaliger quum duo, inquit, genera excludebas, auium & piſcium? Quin de piſcibus mirum, quum mortui fluitent, nulla eorum cadauera inueniri. Et eſt ratio Non.n. in aqua, ſicut in aere mutationes impreſſionū ſunt. Tamen haud repugno. Eſto ab alijs cadauera deuorentur. At de auibus non aſſentior. Etenim paruitas non eſt cauſa corruptionis. Inter lapillos diutius adamas quàm ſaxum durat. Et viuit vtrūq; in tua ſchola. Adhęc boues canibus maiores minus diu viuunt. Coruis nemo veſcitur. Corui nullum vnquā inuentū eſt cadauer. Neq; fauet ratio. Magna nāq; moles pluribus indiget inſtrumentis. Sed vt redeamus, vi ſtatues hominē? Nā neq; vt piſcis, humidus: neq; paruus, vt auis: neq; magnus, vt elephas. Huic igitur optimo tēperamēto, quare nō

& vita

A & vita longiſſima? Optimo namq; optimũ debetur. Demonſtratio hæc eſt: ſi optimo inter quadru-
pedes temperamento conſtitutus elephas, iccircò viuit diutiſſimè: igitur aut optimum tempera-
mentum ſimpliciter, eſt cauſa longæ vitæ: quare homini non optimum, quia vitæ non longiſſimę.
Aut ſi in quadrupedum ſolo genere optimum temperamentum longæ vitæ cauſa eſt: non erit ſim-
pliciter cauſa, ſed forma ipſa, conſeruans id, quod ſibi comparauit. Hoc autem non eſt optimum
in natura, diutiſſimè viuere, ſed ſapientiſſimè. Hominis enim vita non hæc eſt, ſed via ad vitam,
quæ æterna eſt. Alijs animantibus quod adeſt, ſuum ipſorum. Homini quod adeſt, eſt propter id,
quod abeſt. Abeſt, enim quod ſuum ipſius eſt: Haud eo inficias, temperamentum eſſe, quaſi in-
ſtrumentum formæ ad conſeruationem: ſed nego eſſe per ſe cauſam. Non eſt igitur elephanto op-
timum temperamentum ad viuendum diu: quia eſſet optimum in olea, aut palma, aut vlmo, quæ
diutius viuunt. An verò temperamentum optimum attribuat ſuillo generi Galenus, propterea
quòd humanis ſimillimas carnes illas iudicarit: in commẽtarijs nobilium exercitationum ſatis di-
ſputatum eſt. Neq; magnitudinem, neq; paruitatem agnoſcit Philoſophus vitæ longæ, breuiſue
cauſas, in libro ſuper ea re peculiari. Hæc ille.

B SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

ETSI elephas homine obuio fortè in ſolitudine & ſimpliciter oberrante, clemens placiduſq; *Elephas*
viam etiam demonſtret, vt antè ex Plinio diximus, ab eodem tamen, dum veſtigia homi- *quando ho-*
nis animaduertens priuſquam hominem, intremiſcit inſidiarum metu, ſubſiſtit ab olfactu; *minẽ timet.*
circumſpectat, iras perflat, his & alijs inditijs quæ ibidẽ ſubnecximus ex eodem naturali hiſtorico,
hominem timeri hoc maximè, ſed vnde timeatur, haud facilè à nobis poſſe cõprehẽdi, apparet.
Plin ſanè id non declarat, quãuis inquirat & innuat. Apollonius verò, dũ Pharaotis regis Bactria-
norũ elephantibus duceretur ad Brachmanos, cùm vidiſſet paruulum vnco quodã elephantis cer-
uici infixo, ducere ipſum ingens animal, tẽtauit Damum eius indiuiduũ comitem, vnde eſſet hæc
tam vaſti animalis erga puerũ obedientia, & ignoranti & doceri exoptanti Damo dixit: Id eſt ex
terrore quodã actiuo, homini ab opifice immiſſo, quẽ præſentientes inferiores & animalia omnia
ipſum hominem timent, & reuerentur. Ipſi autẽ elephanti formidantur ab equis. Cardanus cùm *Lib. de ſub-*
C dixiſſet elephantorũ vocẽ ab Ariſtotele vocari ſpirabundã: Palã eſt, inquit, hanc ad affectus expri- *til.*
mendos & maximè ad commiſerationem eſſe accommodatam. ob id nil mirũ equos nõ tam ani- *Equi ele-*
mal quàm vocem vtramq; formidare. Mox verò elephantum illum, quem hic vidit, non adeo for- *phantem ti-*
midari ab equis ait, vt mulę alioqui timidiſſimę ad eum accederent; quamobrem de iratis elephã- *ment.*
tis & in pugna ac de voce ipſa id intelligendum eſſe retur. Quoties equi elephãtorum & aſpectu &
nidore conſternati & in fugam ſint confecti, teſtantur non pauci hiſtorici, idq; etiã mox conſtabit
in vſu in bello. Cyrus cum aduerſus Derbices expeditionem ſuſcepiſſet, quorũ rex erat Amoræus,
Derbices ex inſidijs produxerũt elephantos, equiteſq; Cyri fugarũt & Cyrus ex equo cecidit. Se- *Enneid. 1.*
miramidem refert Sabellicus indigam elephantorum elephantinas effigies bubulis multifariã co- *lib. 1.*
rijs magno numero exſtruxiſſe, eaſq; bellatoribus supernè ſedẽtibus, equitibus velut in acie obie-
ciſſe, inanium belluarum occurſu futurum ratam, vt in vera pugna equi minus ac minus formida-
rent. Inter alios hoſtes præcipuum habet rhinocerotem, quocum atrox ipſi pugna eſt, ſuccumbitq;
non ſemel. *In ludis Põpey Magni viſus eſt rhinoceros. Alter hic genitus hoſtis elephãto*, inquit Plinius, *Rhinoce-*
cornu ad ſaxa limato praeparat ſe pugnæ, in dimicatione aluum maximè petens, quam ſcit eſſe mollio- *ros.*
rem: longitudo ei par, crura multo breuiora. Et alibi. *In arbores exacuunt, limantq; cornua elephanti, &*
D *ſaxo rhinocerotes.* De pugna vtriuſq; ſic ait Aelianus. Rhinoceros licet humilior inferiorq; elephã-
to, cornu tamen (quod in ſumma nare validiſſimum geſtat, adeo vt ne ferro quidem robore con-
cedat,) ſaxis exacuto, elephanti crura ſnorictu ſubiens, diſcerpit & lacerat: iiſq; effuſo ſanguine de-
cumbit. Pugna eorum eſt de paſtionibus, pro ijſq; tuendis multi mori dicuntur, ac ſi aluum non
præoccuparit rhinoceros, ſed in aliam elephanti partem aberrarit, elephantinis dentibus diſtrahi-
tur: ac tametſi eius pellis ea exiſtat firmitate, vt ægrè iaculo penetrari queat, tamen tã violentus
eſt elephanti impetus, vt eam reijciat. Meminit eiuſdem pugnæ Strabo, & Oppianus, ſed paucis: *Lib. 16.*

Sæpe etiam validos elephantes Marte laceſſens,
Semineces tandem diffuſa ſternit arena.

Non bene etiã conuenit inter elephantes & Leones. Author enim eſt idem Aelianus; cùm elephã- *Leones.*
ti in venatione fugantur, ſi eos ſic frequentes coactos Leones perſpiciant, alios aliò in fugã tanquã
hinnulos, ab elephãtis ſibi incredibiliter timentes, conijci. Et Iphicrates ſcribit referẽte Strabone
apud Heſperios Aethiopes Leones elephantorum pullos aggredi, quos cùm vulnerarint, iã matri-
bus ſuccurrẽtibus fugere: illas vero cùm filios ſanguine maculatos viderint, eos interficere: leones

 poſt-

Tigris. poſtmodum reuerſos cadaueribus veſci. Pugnāt & cum tigri Euſtathius neſcio cuius authoritate, E
Tauri ſyl- tigridem ait elephanto eſſe robuſtiorē. Arrianus verò ait inſilire tigridem in caput elephantis, fa-
ueſtres. cileq́; ſuffocare. Syluestribus tauris etiam infeſtum eſſe aiunt elephantem teſte Alberto, noſq; mox in vſu in ſpectaculis pugnam elephantis cum tauris ex Martiale recitabimus. Si verò ipſe elephātus feritate effertur, ſtatim ad arietis conſpectum manſueſcere tradunt, nimirū ex Plutarcho, qui
Aries. ſic ait: Erant qui naturales rerum diſſentiones iactarent, & multa huius generis commemorarent:
Sympoſ. 2. nimirum elephantem furentem conſpecto ariete inſania ſolui. Aelianus ait elephātem arietis ex-
qu. 7. horreſcere cornua: aliàs verò etiam aſſerit, à Romanis (quoniam non cornua modò arietis, ſed etiam ſuilli pecoris grunnitum oderunt) Pyrrhi Epirotarum regis elephantos in fugā dici verſos, victoriamque amplam ex eo bello relatam fuiſſe. Quamobrem Volaterranus, cùm ait Elephantum ex animalibus maxima exhorrere hircum, ceraſtem, porcum, iiſq; machinamentis à Romanis elephantos Pyrrhi regis primum fugatos, perperam pro ariete cornuto, hircum ceraſtem reddiderit.
Porcus. Meminit eiuſdem vel ſympathię vel antipathię Orus Apollo, vt ſuo loco patebit, & ex neotericis Gillius elephantum ait, cùm feritate effertur, ſtatim ad arietis conſpectum manſueſcere. Quod verò de grunnitu porci ait Aelianus, idem & Strabo tradit, & Seneca, necnon & Aelianus rurſus alicubi, cùm ab Antipatro Magarenſes circumſederentur, acerrimeq́; Macedones incumberent, pri- F
mò ſcribit in ſues pice oblitos incendium Megareos excitaſſe, deinde ſic incenſos in hoſtes immiſiſſe: Sues itaque furore inflammatos, cum in elephantorum agmina incurrerent, tum clamantes, quod igni flagrarent, quaſi quibuſdam furijs elephantos incitaſſe, & grauiter perturbaſſe, adeo vt nullum neq; ordinem tenerent, neq; amplius, quãuis à primo ætatis tempore domiti, manſuefacti eſſent: ſiue quòd ſua quadam recondita natura à ſuillo pecore longè abhorreāt, grauiq; in id odio ſint: ſiue etiā quia horum abſonū vocis acumen pertimeſcant: cuius rei non ignaros educatores generis elephantini, vnà cum ſuibus pullos alere, ex conſuetudine eos vt minus horreant. Zoroaſtres quidem huius antipathiæ etiam meminit, ſed à porcelli recens nati voce exhorreſcere elephantum ſcribit. Et apud Suidam lego: porco ſtatim de turre ſuſpenſo, periculum quod ab elephanto imminebat, effugiſſe . . . . quod is grunitum ſuis tetrum moleſtè ferens recedebat. Re-
In κεκραμ- perio item mures adeo odiſſe, vt ſi pabulum ab eis attingi viderit aut ſenſerit elephas, faſtidiat
μοῖς. ac reſpuat. Non magis (inquit D. Baſilius) admiror elephantem ob magnitudinem, quàm mu-
Mures. rem qui horrendus eſt elephanto. Sunt nihilominus qui id falſum eſſe dicunt, erroremq; inde na-
In Hex. tum, quòd pro ὗς id eſt ſus, legerent μῦς id eſt mus: vt ait Conſtantinus Gryphes tradit Aelia-
homil. 9. nus cum alijs animantibus certare eaque vincere, contra Leones autem & elephantos nequa- G
Gryphes. quam ſtare Elephantorum anima referente Plinio ſerpentes extrahit, ceruorum item vrit. Id ta-
Li. 11. cap. men alij ceruis aſcribunt, notumque eſt hoc Lucretij:
53.

Naribus alipedes vt cerui ſæpe putantur Ducere de latebris ſerpentia ſæcla ferarum.

Serpentes. Itaque cerui dicuntur ἔλαφοι παρὰ τὸ ἑλεῖν τοὺς ὄφεις, id eſt, quia capiunt ſerpentes; vel παρὰ τὸ
Dracones. ἐλᾶν τοὺς ὄφεις, id eſt, quia agitant & abigant ſerpentes. Aut itaq; dicendum vtriſque id conuenire,
Lib 4. c. 1. vel Plinium nominis ſimilitudine deceptum. Tradunt verò quidam, vt Diodorus Siculus ait, in deſertis ac efferis locis ſerpentes magnitudine numeroq; admirabiles eſſe, & cum elephantis propter aquas pugnare: aſſurgentes enim complicare corpus, annixoſque viribus, elephantorum crura connectere pluribus ſpiris adeò arctè, ſummaque vi, vt ſpumantes beſtias natura graues ad caſum compellant: tum plurium concurſu facto, beſtiam haud facilè mobilem depaſci: omiſſis ad aſſuetos verti paſtus. Dracones puto intelligit, nam & Aelianus ait Dracones elephas exhorreſcit: & rurſus Aethiopia (inquit) dracones ad longitudinem triginta paſſuum progredientes generat, & nomen proprium non habent, ſed duntaxat elephantorum interfectores ipſos nomināt & proueniunt ad ſummam ſenectutem: item alibi: Apud Indos, ſicut audio, graues inter ſe gerunt inimicitias draco & elephantus. Quare dracones haud inſcij imperitique ex arboribus elephantos ra- H
mós decerpere in paſtus ſuos ſolere: in has ipſas arbores primo ſerpunt, poſtea eā ſui corporis partem dimidiam, quæ ad caudam pertinet, arborum folijs circumtegunt, alteram partē anteriorem funiculi inſtar appenſam demittūt: eò cùm acceſſit elephantus ad arboris cacumina colligēda, draco in huius ipſius oculos inſiliens effodit, & conſtrictum tenens, inuſitato & nouo quodā laqueo ſtrangulat. De eadem pugna Plinius, *India* (inquit) *fert elephantes, bellanteſq́; cum eis perpetua diſcordia dracones, tantæ magnitudinis, vt & ipſos circumflexu facilè ambiant, nexuq́; nodi præſtringant. Commoritur ea dimicatio: victuſq́; corruens complexum elidit pondere. Mira animalium pro ſe cuiq́; præcipua ſolertia eſt, vt ijs* (draconibus) *vna ſcandendi in tantā altitudinem difficultas. Draco itaq́; iter ad pabula ſpeculatus excelſa ſe arbore inijcit. Scit ille imparem ſibi luctatū contra nexus: itaq́; arborum aut ruptum attritum quærit. Cauent hoc dracones, ob idq́; greſſus primū alligant cauda. Reſoluūt illi nodos manu. At hi in ipſa nare caput condunt, pariterq́; ſpiritus præcludunt, & molliſſimas lancinant partes. Iidem obuij deprehenſi, in aduerſos erigunt ſe, oculoſq́; maximè petunt. Ita fit, vt plerumq́; cæci*

ac fame

A *ac fame & mœroris tabe confecti reperiantur. Quam quis aliam tantæ diſcordiæ cauſam attulerit, niſi naturæ ſpectaculum, ſibi paria componentis? Eſt & alia huius dimicationis fama Elephantis frigidiſſimum eſſe ſanguinem, ob id æſtu torrente præcipuè à draconibus expeti. Quamobrem in amnes merſos inſidiari bibentibus: arctatiſque illigata manu in aurem morſum defigere; quoniam is tantùm locus defendi non poſsit manu. Dracones eſſe tantos, vt totum ſanguinem capiant. Itaque elephantos ab iis ebibi, ſiccatoſque concidere & dracones inebriatos opprimi, commoriq;.* Hactenus Plinius: ex quo etiam Solinus eandem diſcordiam repetit: *Inter elephantes & dracones,* inquit, *iugis diſcordia: denique inſidiæ hoc aſtu præparantur. Serpentes propter ſemitas deliteſcunt; per quas elephanti aſſuetis callibus euagantur, atque ita prætermiſsis prioribus poſtremos adoriuntur, ne qui anteceſſerint, valeant vltimis opitulari. Ac primùm pedes nodis alligant, vt laqueatis cruribus impediant gradiendi facultatem,* ſic ille, & reliqua quæ Plinius: & ſubinde. *Itaq; cum ebiberint ſanguinem, dum ruunt belluæ, dracones obruuntur. Sic vtrumque fuſus cruor terram imbuit, fitque pigmentum quicquid ſoli tinxerit: quod cinnabarim vocant.* Sed & hoc à Plinio accepit, qui *milton,* inquit, *vocant Græci minium, quidam cinnabari. Vnde natus error Indico cinnabaris nomine. Sic enim appellant illi ſanguinem draconis eliſi elephantorum morientium pondere, permixto vtriuſq; animalis ſanguine, vt diximus. Neque alius eſt* *Minium.*

B *color, qui in picturis propriè ſanguinem reddit.* Sed de hoc colore ſuo loco. Ioan. Tzetzes neſcio ex quo, pugnam illam paulò aliter refert, his verbis: *Trapobana maxima Indorum inſula elephantos alit, & ſerpentes, qui omnium ſerpentium naturam ſuperant. Hi elephantos aggreſsi, pedes eorum ſuis implicant, ſpiris, & in terram deiectos vorant. Sæpe tamen pondere illorum obruti commoriuntur. In horum draconum capitibus multi pretioſiſsimi lapides reperiuntur, quorum natiua ſigillata ſunt, ita vt vni huius generis currum fuiſſe inſculptum multi ſe vidiſſe affirment, vt Poſidippus alicubi in ſuis carminibus teſtatur.* Lego item apud obſcurum quendam authorem de rerum natura, elephantem fœminam parturientem, aquam ad vbera vſque ingredi, ibique parere metu draconis, qui ſi extra aquam pareret, fœtum deuoraret: marem quodque parturienti adſiſtere, opitulaturum ſcilicet, ſi neceſſe fuerit. Cæterùm Strabo dracones tradit pullos elephantorum aggredi in Libya, & cùm vulnerarint, matribus iam ſuccurrentibus, fugere. Eſt & ſanguiſuga elephantis terrori, ſi enim in *Sanguiſuga.* potu eam hauſerint, in ipſo animæ canali affixa intolerando afficit dolore. Eoſdem ad potum venientes, vt Plinius ex Statio Seboſo affert, in Gange Indiæ, vermes brachiis binis, ſexaginta cu- *Li 9. c. 15.* bitorum, cærulei, qui nomen, inquit, à facie traxerunt, mordicus comprehenſa manu eorum ab- *Quibus co-* ſtrahunt. Viſis item quibuſdam coloribus efferuntur, & ad iracundiam incitantur. Plutarchus *loribus vi-*

C author eſt in oratione, in qua connubilia contexuit præcepta, qui ſe admouent elephantis, veſtem *ſis iraſcan-* claram non geſtare, nec puniceam, quod illa animalia iis coloribus maximè efferantur. Et in libro *tur.* de fortuna Alexandri ait, elephantorum conſpectum vitare, qui candidas veſtes geſtant, quod iis *1. Mach. 6.* coloribus irritentur huiuſmodi beluæ. De rubro colore mentio in ſacris Literis: Oſtenſo vuarum *Cap. 82. ſa-* mororumque ſanguine ad prælium à veteribus accendebantur. Franciſcus Valleſius his verbis cõ- *cræ philoſo-* ſtare ait, Perſas qui elephantis vtebantur in Prælijs conſueuiſſe illos irritare, poſito ob oculos *ph.* ſucco vuarum & mori: atque iiſdem verbis inſinuari, illos ob ſimilitudinem ſanguinis cenſuiſſe, elephantos ſuccis illis irritari quaſi conſpectu ſanguinis ſæuientes. Nam dicitur, *oſtenderunt ſanguinem, vuæ & mori,* hoc eſt, ſuccum vuæ & mori ſanguini effuſo ſimilem. An verò vana eſſet hæc conſuetudo, an ratione naturali fulciatur, dignum eſſe conſideratione: certè multarum gentium opinione conſtare; pugnaces feras intuitu rerum rubrarum irritari, nam & in Hiſpania, qui tauros agitant, rubris tunicis indutos in forum proſilire conſueuiſſe, quaſi illos magis ita irritaturi ſint. Atqui quod multarum gentium conſtat conſenſione, equum eſſe, cenſeri eſſe ita, atque vt *Sanguinis* confirmatum experimento recipere, & cauſam inueſtigare, eam eſſe vulgus cenſere, quòd ſangui- *intuitus qd* nis effuſione prouocentur. Ei verò ea cauſa non placet. Nam ira, inquit, eſt feruor ſanguinis, *præſtet.*

D quem ciet appetitus vindictæ. Quæ autem cauſa eſt, vt ſanguinis effuſi phantaſia, appetitum inferat vindictæ? Hunc enim appetitum nihil niſi imaginatio contemptus, vel acceptæ iniuriæ, in animantibus quibus honoris eſt ſenſus, aut honoris illati, vel prohibitionis rei expetitæ in omnibus inferre poteſt. In obiectu autem ſanguinis nihil horum eſſe videtur, quapropter multò magis placet ratio illa, quę non incipit ab imaginatione, ſed à propria ſanguinis natura. Nimirũ ſanguis intuitu rerum rubrarum commouetur, is commotus, pręſenti pręcipuè irę cauſa, vt in prælijs facilè feruet. Quo furore, accedente eo quem præſens irritatio ciet, veriſimile eſt plurimum iras increſcere. Agitari verò ac commoueri ita ſanguinem, receptiſſimũ eſt à medicis omnibus, qui proinde, ſpuentẽ aut fundẽtem ex naribus ſanguinem, vetant ipſum ſanguinem & res alias omnes rubras intueri, & ad cęrulea aut nigra potius iubẽt oculos cõuertere. Contra exanthematis ſecundũ cutẽ laborãtes, iubẽt rubris indumẽtis operiri, atq; cubiculi, in quo decũbunt, parietes, rubris tapetibus tegi, vt ſcilicet rubra deſpectẽt. In illo quidẽ timẽtes, ne ſanguis amplius agitatus erũpat, in his ſperantes fore, vt ita abũdantius ad cutẽ emergat. Galen. libello de ſubfiguratione empyrica ita inquit:

 Præ-

Coloris rubei vis. Præterea color rubeus ſanguinē expuentes irritat, in reliquis verò paſſionibus & ſymptomatibus, ipſa etiam experiētia atteſtante planè inutilis & ſuperuacaneus eſt. Itaque Galenus eo loco dicit, experimento conſtare irritari ſanguinem conſpecto colore rubro, cauſam verò qua irritetur, non dicit, quia arbitror, illic de Empyrica ſubfiguratione diſſerebat, opus eſt ergò vt à me dicatur. Hāc ego arbitror præcipuè eſſe in ſpiritibus. Nā hi tenues & maximè mobiles cùm ſint, adeò vt ab Hippocrate iccirco vocentur impetum facientia, & in venis & in arterijs cum ipſo ſanguine miſti abundēt, faciantque eam fluxilem eſſe, alioqui concreturum, atque vt Ariſtoteles cenſet, futurum etiam frigidum, ni ſpiritibus caleſceret, conſentaneum eſt, eos allici ſplendore illo ſimili ſplendori ſanguinis, in quo voluntantur naturaliter: ad oculos præcipuè, quæ partium omnium externarum maximè ſpirituoſa eſt, deinde & ad totam cutem accurrere, & per quancumque venæ, aut arteriæ rupturam, aut laxitatem effluere. Cùm præcipuè, vt medicorum opinio fert, ſpiritus vitales ex ſanguine, & animales (duplices enim ſpiritus eſſe autumant, niſi etiam triplices) ex vitalibus generentur. Omnes ergò hæ ſubſtantię, ſanguis dico & duplices ſpiritus, proximam habere naturam eſt neceſſe, atque adeo ſpirituum naturalem fulgorē cum fulgore rubro ſympathiam, ob quam illo alliciantur, ſecumque ſanguinem commoueant. Sunt certe alia quam plurima quæ longè occultiores habent ſympathiæ cauſas, in quibus tamen acquieſcūt philoſophi, alijs euidentioribus deſtituti. Quapropter non videtur mihi eſſe hæc valde longè petita. Vtcumque verò de cauſa ſentias, res certò ipſa multis neque ineuidentibus conſtat experimentis. Noui quendam, qui oculos in rem quampiam cum rubore ſplendentem aliquātiſper attentiùs intendens, non aliter oculis ac toto vultu afficiebatur, ac ſi viſio æſtuaret, aut eryſipelate corripi inciperet. Id verò quoniam non æquè accidit omnibus, conſtat accidere magis, quibus ſint cum ſanguine ſpiritus agiliores (ob hæc ſymptomata dicit vulgus eſſe quibuſdam ſanguinem leuiorem) aliquantiſper verò accidere omnibus, nam & qui faciei eryſipelate laborant, & qui ophthalmia, vel ſuffuſione cruenta, ſplendoris rubei conſpectu plurimum læduntur. Mulieres verò quibus pulchritudinis eſt cura, ſiquidem albulæ ſunt, purpureis vtuntur indumentis & ſpectris, non ſolùm quòd ſpecierum attemperatione apparens quidam rubor exoriatur, ſed etiam quòd hunc apparentē inſequatur verus color incitatis ſpiritibus, ac cum eis ſanguine; quæ eadem eſt cauſa furoris excitandi in belluis, vbi alioqui eſt præſens iræ occaſio. Hæc itaque omnia Valleſius. *Ignis.* *Dec.3.li.6.* Terret denique elephantos ignis, id quod Elephantorum Hannibalis exemplo docuit Liuius, qui per ignem in Capuana obſidione exacti ſunt. *Lib.19.* Quomodo autem à venatoribus in fugam acti incenſis tandem ſyluis ab ea cohibeantur, ſuo loco ex Aeliano recitauimus. Et Marcellinus ait: *Elephantis vi magna propulſis, quos flammis connectis vndique circumnexos, iam corporibus tactis, gradienteſq; retrorſus, retinere magiſtri non poterant.* Vartomannus tradit, cùm contigerit, vt obiecto igne pauore icti fugam arripiant, *Li.4.c.10.* nulla re adduci poſſe, vt gradum reuocent. Indos enim mira arte vbi libuerit, ignes terrendis belluis excitare. Hos enim id animal pauere vt nulla magis alia re terreatur; ob idque viſis ignibus effuſiſſimè diffugere. *Lib.3.c.3.* Et alias etiam ſcribit, cùm in inſula Monzambrich ſibi cum ſocijs ab elephantis timeret, à duce itineris monitos fuiſſe, vt flagrantibus facibus belluis occurrerent, pauentibus ſuapte natura ignes elephantis, nihilominus viſu eueniſſe, vt ternos elephantes nuperrimè pullos enixas, igne minimè perterrefacere potuerint. Imperterritas nimirum perſequentes, donec montem quendam nacti, ſeſe contra earum impetum tutari poſſent. Rectè itaque Strabo Gabinium Romanum ſcriptorem fabuloſa quædam de elephantis ſcribere aſſerit, ac inter cætera, *Lib.17.* dum ait, cæteras feras ignem fugere, elephantes verò ei reſiſtere, ac repugnare, propterea quòd ſyluam conſumat.

AVGVRIA. PORTENTA.

Regnum portendit. AVTHOR eſt Flauius Vopiſcus, elephantum qui Aureliano multò ante eius imperium donatus eſt, in oſtētis regiæ maieſtatis ſignum habitum fuiſſe, quòd tunc ſolus omnium priuatus elephanti dominus eſſet. Sed & Scandrocotto Indo homini humili genere nato, quem Alexander Magnus ob linguæ procacitatem interfici iuſſerat, pernici fuga elapſo, cùm mox latronibus contractis aduerſus Alexandri præfectos bellum molitetur, Indiam ab eorū dominatione liberaturus viſendæ magnitudinis elephantus ferus vltrò ſe obtulit, & velut domita manſuetudine eum integrū ſubſtulit, quod eum regē futurum portento fuit, nec fefellit euentus. *Elephas ex muliere natus.* Siquidem oppreſſis Alexandri præfectis, Indiæ ſibi regnum aſſeruit, eaq; authoritate polluit, vt Seleucus Alexandri ſucceſſor in Perſide, cùm Indiā affectaret, regno illi relicto, cū eo cōponere ſatis habuerit. Plinius tradit Alcippen mulierem elephantum peperiſſe, idque inter oſtenta eſſe. Lyco-

ſthenes

A ſthenes in libro de prodigijs contigiſſe hoc annotauit poſt partum ſalutiferum inter initia belli *In Marcello.*
Marſilici: Et Plutarchus refert Marcello inter alia prodigia nunciatum fuiſſe, quòd infans eſſet
natus & ſuperſtes cum capite elephantis.

MYSTICA.

DICIT Encherius elephantos, quia forma truces ſunt, odôre graues & mole terribiles, *Peccatoris typus.*
ſymbolum eſſe immanis peccatoris. Iacobus de Vitriaco S.R.E. Cardinalis de elephã- *In Vigilia*
te alteri ſuppetias adſerente, iſtiuſmodi deſumpſit allegoriam: Cecidit elephas ma- *Paſchæ.*
gnus primus pater, innixus arbori vetitæ & à nullo releuari potuit, niſi à modico & humillimo
elephante. Dicunt autem qui naturas animalium cognoſcunt, quòd venatores arborem latenter
incidunt, cui cùm innixus fuerit elephas, vt quieſcat, corruit, nec valet ſurgere, quia non habet
in pedibus iuncturas, vt tibias poſſit flectere. Dum autem circa ipſum alij elephantes contriſtan-
tur & lugent, ſed ei ſuccurrere non valent, modicus elephas ſeipſum illi ſupponit, & ita magnus
elephas reſurgit. Ita Deus in filij ſui humilitate, iacentem mundum erexit. Chriſtus enim paruus
B & humilis, vt nos eleuaret, ſeſe exinaniuit, & nobiſcum in foueam huius miſeriæ deſcendit, ſuſci-
piens omnes defectus noſtros, quos & ſuſcipere conueniebat & nobis expediebat. Ipſemodo ele- *Caſtitas.*
phas caſtitatis typus eſt Bedæ explicanti hæc Dauidica verba: *Domus eburnea cor innocentiſſimum* *Pſal. 44.*
& caſtiſſimum: In ebore enim (inquit) eſt candor, & per candorem deſignatur innocentia, quia
vbi candor eſt, nulla macula eſt: ſimiliter vera innocentia, quia à Deo eſt ſine macula, vt nec ſi-
bi, nec alteri noceat. Rurſus animal illud, cuius os ebur eſt: caſtiſſimum eſt, quia nec cognoſcit niſi
vnam vxorem, & illam temperatiſſimè, atque ea mortua nunquam aliam cognoſcit. Rectè ergò
per ebur deſignatur caſtitas & innocentia.

HIEROGLYPHICA.

ÆGYPTII (inquit Pierius Valerianus) hominem, in primis opulentum, ſuis quippe *Homo nihil indigẽs.*
viribus pollentem, aliorum nihil indigum, qui dicere tutò poſſit, *in me ſit omnis ſpes*
C *mihi*, qui ſibi conducentia olfactu quaſi quodam enanciſcantur, per animal hoc, imo
per vnam tantùm eius promuſcidem, hieroglyphicè ſignificabant, in eam ſcilicet admirationem
adducti, quòd talem tantamque habeat, vt ea vna officijs ferè omnibus illi oppidò ſufficiat. Ijdem *Rex.*
& regem per elephanti ſimulachrum intelligebant, non ea tantùm de cauſa, quòd cùm gregatim
ſemper ingrediantur, is qui maximus eſt natu, gregem ducit: quod in regibus eligendis multarum
nationum & gentium mos fuit, vt id muneris ſenioribus demandaretur: verùm propterea quòd
habet hoc animi regij peculiare, vt genua non flectat adeo notabiliter, vt animalia reliqua, calca-
neum verò leuiter incuruet. Nam genua non flectere, dubio procul oſtendit ſupplicabundum:
flectere verò calcaneum, humanitatem, qua maximè præditus eſt, indicat. Nã apud philoſophos *Humanitas.*
morum inſtitutores, pes indicium eſt affectus illius, qui humilioribus applicatur. Penes verò quem
ſit rerum poteſtas, decet quidem eum humanum eſſe, humaniſque rebus commoueri: genua ve-
rò flectere non oportere manifeſtum eſt. Pręterea ſcriptores rerum, aſſiduum cum ſerpentibus cer-
tamen gerere tradunt elephantos, vt diximus, ſerpentes inter alia ſignificata loco ſuo diſpoſita,
terrarum orbem, prouincias & regiones pro vario picturæ geſtu ſignificare ſuo loco apparebit: eas *Serpentes*
verò qui domitari voluerit, viribus in primis eſſe præditum oportet, abundare opibus, vt quę bel- *quid ſignificent.*
D lo neceſſaria ſunt, facile comparet, & cum ipſis prouincijs arma ſemper exercere. Quapropter, vt
mihi (inquit Pierius) videtur, natura ipſa rerum humanarum cognitionem hoc exemplo deſcri-
pſit, quippe quæ elephantum ſuis viribus optimè præmunierit, & quæ regem addeceant, adiece-
rit ornamenta, moreſque & virtutes etiam regias vni illi ante omnia bruta elargita ſit. Eſt autem *Munificentia.*
inter virtutes regias etiam illa, quæ ſolet alias populorum beneuolentiam conciliare, munificen-
tia: hac oſtentanda magni principes elephanto plurimùm vſi ſunt, vt ex numis antiquis, quos ido-
neore loco, referemus, idẽ Pierius oſtendit, & quamuis ea munificentia in nummis tribuatur im-
peratoribus, qui eos excuderunt, nihilominus ſi ad eorum quoque animalium liberalitatem tra-
here volueris, ſanè munificos hos & liberales inuenias, ſiue ij curatoribus ſuis, ſiue etiam puellis,
quarum amore ſe captos oſtendere, munera elargiri ſoliti ſunt: quandam enim admirandam eo-
rum erga homines beneuolentiam, gratumque in educatores animum ex Aeliano oſtendimus.
Iam verò temperantiæ quoque ſignificatum, aut eius qui ſeruare modum in rebus norit, per ele- *Temperantia.*
phantum exprimebant: Aſſuetus enim certæ pabuli menſuræ, ſi quid largius opulentiuſque ap-

po-

poſueris, tantum aſſumit, quantum quotidiè paſcere eſt inſtitutus. Eſt illud verè regium inſanos E & dementes homines euitare: quapropter ijdem Aegyptij hominem tali prudentia præcitum, vt nihil ſibi cum ſtultis & fatuis eſſe vellet, oſtendere cùm ſtuderent, elephantum & caprum hieroglyphicè ponere ſoliti ſunt. Cauſam picturæ huius eſſe inquiunt, quòd elephantus inſpecto capro quàm primùm fugit, tantum eſt inter eos naturæ morumq; diſſidium, vt vitius vitium nullo poſſit pacto tolerare. Cùm verò vaniloquum genus hominum regi cuipiam deſpectui habitum ac ſedulò euitatum oſtendere curaſſent, elephantum & porcum adpingebant. Elephas .n. porci audito grunnitu, in fugam ſe proripit eueſtigio, non ſecus ac generoſiores equi, præſertim Scythici, aſinorum ruditum impotenter admodum exhorreſcunt, quod exemplo Darij oſtendimus. Nihil porrò quicquam tam conueniens regi, quàm dicacitatem vaniloquentiamque ab ædibus ſuis procul ſummouere, eamque inimicam ſibi conſtituere, vt adagio receptum ſit, fidem regiam aſſeruando in ijs, quæ omnino credi volumus atteſtari. Quia verò cornua animalium nulli maiora neque ſpecioſiora quàm elephanto, hac ipſa etiam de cauſa regem oſtendit: cornua enim dignitatis & ſublimium honorum ſignificatum habent. Hominem igitur Aegyptij ampliori aliqua dignitate tituloque honeſtatum, qui tamen nulla vel maieſtatis vel decori ratione habita viliſſima quæque ſectaretur, ſordeſque omnes perſcrutaretur, ſignificare ſi vellent, hieroglyphicum elephanti qui mures venaretur, proponebant, indignus quidem tam vaſtę molis labor. Eſt & illud regnum F ferè omnium proprium, vt ipſi ad ſuam (quod aiunt) vmbram expaueſcant: ita potentiæ comes additus vniuſcuiuſque rei metus. Elephantum autem conſternationis hieroglyphicum eſſe, manifeſtum, ſi præſertim ij ad ſtagna limpidæ aquæ, vnde ſeſe tanquam in ſpeculo contemplari queant, deducti pingantur, quam ſpeciem ſupra modum reformidant, aut certè abhorrent & auerſantur: eaque de cauſa turbidam omnino bibunt. Eſt & illud apud Horum celebre hieroglyphicum ſuper elephanto, vt ſi hominem frugi & de victus ratione ſoliſitum indicare vellent, elephantum pingerent dentes ſuos terra condentem. Eum ſiquidem aiunt ſimul ac caducos dentes ſuos intellexerit, ſponte auellere, & terra infodere. Verùm ego crediderim (inquit Pierius) potius vitæ ſuæ proſpicientem, quàm victui legendum, Philippumque ipſum deceptum aliqua forſitan Aegyptij vocabuli æquiuocatione. Manifeſtum enim eſt ex receptorum authorum probatione, elephantos dentes ſuos nonnunquam in venatu alliſos arboribus excutere, ſcientes ſe eorum cauſa peti, vt ita præda derelicta vitæ ipſi ſuæ proſpiciant: Et ne indicio ſint venatoribus, quotiens præ ſenecta deciderint, eos etiam tum humo condunt.

Inſanos euitans.

Vaniloquẽtia deſpectus.

Rex.

Viliſsima ſequens.

Conſternatio,

Homo frugi.

DE

DENOMINATA.

Elephātia ſerpentes. ELEPHANTIAS ſerpentes ſic appellant, vt quidam ex Solino citant, quòd is quem memorderint, eiuſdem nominis morbo aſſiciatur. Elephantia autem, ſiue quod idem eſt
Elephātia morbus. Aeginetæ Paulo, inquit Hermolaus, elephantiaſis & elephas, vt in Plinio quoq; poſſis defendere, ſicubi elephantis pro elephantijs ſcriptum eſt. Eſt autem id ceu lepræ quoddam genus, elephantorum cuti ſimile, crebris ſumma corporis parte maculis ac tumoribus, rubore paulatim ſe in atrum vertente: ijs non ora modò atq; manus, ſed ſuræ ac pedes inflantur, vt hinc recentiorum pleriq; non alios eſſe putent elephantiacos, quàm quibus crura ſic intumeſcunt, vt pedes elephantorum habere videantur. Origo morbi ex atra bile, non quidem omni, ſed retorrida: morbus inexpugnabilis, atq; vt cancer vn:us partis, ſic elephas totius corporis quaſi cancer exiſtimatur. Caſſiodorus, tutis (inquit) animalis elephā:i vlcerofis vall:bus exaratur, à qua tranſportaneorum nephanda paſſio, nomen accepit. Hæc Hermolaus in gloſſematis Plinianis. Idem in caſtigationibus Plinij lib. 20. cap. 18. reprehendit medicos recentiores, qui elephantiam vocāt morbum, quo F
pedes & crura vehementer intumeſcunt. Aetius elephantiaſim à quibuſdā Leontiaſim vocari ait,
Lib. 13. c. 120. ab alijs ſatyriaſin. Elephantiaſin quidem à magnitudine & diuturnitate affectionis nomen acce-
piſſe, imò & propter cutis aſperitatē, quæ in nonnullis apparet: Leontiaſim autem appellari, cùm
Leontiaſis. frons ægrorum cum quodam tumore laxior redditur, ad ſimilitudinē pellis flexilis ſuperciliorum
Satyriaſis. Leonis. Satyriaſin verò, propterea quod malæ faciei ijſdem cum rubore attolluntur, & muſculis maxillaribus veluti conuulſionem patientibus, mentum ipſum dilatatur, quemadmodum etiam ridentibus euenire ſolet, ſimilitudine quadam ad picturas ſatyrorum: quin & alacritas vehemens ad coitum ipſis adeſt, quemadmodum & de ſatyris fertur. Eſt autem grauis morbus, & propè ex
Lib. 26. c. 1 eorum numero, qui incurabiles exiſtunt. Plinius elephantiaſin ante Pompeij Magni ætatem non accidiſſe in Italia ait, & ipſam à facie ſæpius incipientem, in nare prima veluti lenticulam: mox inualeſcente per totum corpus, maculoſam, varijs coloribus, & inæquali cute, alibi craſſa, alibi tenui, dura, ceu ſcabie aſpera; ad poſtremum verò nigreſcente, & ad oſſa carnes apprimente, intumeſcentibus digitis in pedibus manibuſque. Aegypti peculiare hoc, inquit, malum, & cùm in reges incidiſſet, populis funebre. Quippe iu balineis ſolia temperabantur humano ſanguine ad medicinam eam. Et hic quidem morbus celeriter in Italia reſtinctus eſt. Galenus in definitioni- G
bus & therapenticis ad Glauconem, elephantem tradit affectum eſſe, qui cutem craſſam & inæqualem reddit, liuorem adeſſe tum cuti, tum oculorum albis, exedi partes manuum ac pedum
Li. 3. c. 35. ſummas, exque ijs ſaniem liuidam ac fœtidam emanare: apparere etiam in huiuſmodi partibus affectis venas nigro craſſiq; ſanguine plenas. Qui plura de hoc morbo volet, Celſum conſulat, & Manardum in epiſtolis, & alios recentiores, quorum diuerſæ quidem opiniones ſunt: ſed plures & doctiores ferè in hoc conueniunt, morbū qui in ſacris literis lepra vocatur (alia enim eſt quem Græci medici lepram vocāt, non adeò difficilis curatu) & ſimiliter hodi: vulgò, non alium quàm elephantem eſſe. Quod verò Plinius malum ait eſſe Aegypto peculiare, id & Lucretius ante ipſum dixerat:

Et elephas morbus qui propter f.umina Nili
Gignitur Aegypti in medio neq; præterea vſquam.

Elephātis inſula. De Elephante monte ſuprà diximus. Elephantis verò Nili inſula eſt, intra nouiſſimum cataractē, nauigationis nouiſſimæ finis, &, vt Plinius ait, ibi Aethiopicæ conueniunt naues. Elephantine
Elephātine eidem Thebaidis oppidum, vbi nulli arbori decidunt folia. At Straboni Elephantina eſt inſula H
L. 16. c. 21 ſpatio ſemiſtadij, cum ciuitate qui Cnuphidis templum habet, & Nilometrio. Et rurſus: Nilus
Lib. 17. Aegyptum & ſolus, & totam, & in rectum permeat, à minore cataracte ſupra Syenem & elephātinam incipiens, qui ſunt & Aegypti & Aethiopiæ fines, vſque ad Nili oſtia in mare. Etymologus cùm dixiſſet elephantinam vrbem diſtare à Thebis Aegyptijs viginti & octingētis ſtadijs, de hac (inquit) ſcribit Appion, quòd Onychina dici debuiſſet; quemadmodum enim onyx, id eſt, vnguis reſectus, iterum creſcit, & quod demptum eſt, reſarcit: ſic Nilus pro conſumptis inundatio-
Elephantis mulier. ne per agros aquis, quotannis rurſus paulatim colligitur & rurſus inundat. Celebratur verò etiā elephantis, quæ & elephantine interdum à Græcis nominatur, laſciuiſſima mulier, quòd varia concubituum genera deſcripſerit. Meminit eius Tatianus Aſſyrius in libro aduerſus gentes, & Suidas, Martialis quoque & Plinius. Latini quidam, alioqui literati, falsò marem putarunt. Eum qui elephantis præeſt, ducitque, Ariſtoteles elephantiſten, Plutarchus Elephantarchen teſte Cælio vocat. Sed fortè elephantiſtes is eſt, qui inſidet tantùm elephanto, etiam priuatur: elephan-

tarches

A tarches autem, qui imperat in bello, non ipſis belluis, ſed militibus, qui elephantis inuehuntur. *Elephātarchā.*
Elephantarchas quidam ſedecim elephantis præeſſe ſcribunt, & munus ipſum elephantarchiam vocari Aelianus, ni fallor, auerit: ductor elephanti, elephātagogus teſte Polluce dicitur, & qui eis *Eborarius.*
præficitur, elephantarches. [illegible] apud Horatiũ eborarios interpretatur interpres Andagauenſis, ita vocans fabros eboris, vt appellat Horatius:

Marmoris aut eboris fabros aut æris amauit.

Iſidorus cinnabarim tradit à dracone & barro id eſt, elephanto cognominatam, propterea quod *L.19.c.17*
aiunt draconum eſſe ſanguinem, dum implicant elephantos. Ruunt enim (ait) belluæ & dracones obruuntur, quorum fuſus cruor terram inficit, fitque pigmentum, quicquid ſolum tinxerit. *Cinnabaris*
Eſt autem puluis coloris rubri. Alia verò eſt cinnabaris Galeni & Theophraſti, lapis ſcilicet foſſilis, rubens, non extrema duritie, quamobrem alijs gleba & arenula potius dicitur, ponderoſiſſimus tamen, & non rarò argento viuo ita farctus, vt ſponte extillet, haud aliter quàm arte, & vi ignis elicitur. Hæc planè venenata & exitioſa exiſtit. Alia ruſſus Dioſcoridis, ille ſcilicet ſuccus, quem ſanguinem draconis in lachrimis officinæ nuncupant. Elephantini libri nominantur à Vopiſco in Tacito, qui in Vlpia bibliotheca erant conditi in armarijs & ſenatus conſulta continebāt
B ea quæ ad principes pertinebant, qui vt opinari ſe ait Turnebus, ſic appellati ſunt, quod eburnei forent, vt & alij quidam libri erant lutei. Alij verò teſte Cælio elephantinos libros veteribus nuncupatos eſſe putant ex ratione amplitudinis. De ſalſamento elephantino dicam aliàs: apparet autem ſic dictum ab eburneo colore: quemadmodum etiam vnguentum elephantinum apud Celſum in tertio. *Li.30.Aduerſ.c.20.*

APOPHTHEGMA.

C. L. FABRITIVS Lucinus legatus miſſus ad Pyrrhum regem, cùm ille experiundæ fortitudinis Fabritij cauſa poſt aulæa occultatum elephantum ex improuiſo barritum edere feciſſet, nihil planè territus, id ſolum ſubridens dixit: neque aurum tuum me heri, ô rex, nec hodie elephas tuus perterrefecit, vt refert Plutarchus in apophthegmatibus. *Fabritij fortitudo.*

C

PROBLEMATA.

CVR animantium alia parere plura, alia pauciora conſueuerunt? (inquit Alexander Aphrodiſienſis:) Cenſendum naturam ſic ſtatuiſſe, vt quæ breui tempore viuerent, hæc partu eſſent numeroſiore; videlicet ea de cauſa, vt vitæ breuitas, partus copia compenſaretur. Genera huiuſmodi ſunt ſues, canes, aues complures, piſces omnes. Quæ autem diu viuerent, hæc pauca procrearent: quippe cùm temporis amplitudo poſſet rei quam natura ſpectaret, ſatisfacere. Sunt hæc in genere elephanti, ſerpentes, cornices, cerui. Quærit verò etiam Antonius Ludouicus, cur cum inſita ſit parentibus erga natos naturalis beneuolentia, elephanti pullos ſuos cùm flumina pertranſeunt, præmittunt? An, vt ſi hoſtes, inquit, à tergo irruperint, ſcutum & munimen ſint natis? An verò vt profunditatis aluei coniecturam capiant? Non enim certiores eſſe poſſent, ſi qui ſunt proceriores, facilè ſuperarent, tranarentque flumen, an paruuli tranſmeauerint. Verum ne ſi grandiores præcedant, alueum profundiorem, & foueas lacunaſque pedum craſſitie & ingenti pondere, vaſtaque corporis mole efficiant: quibus natu minores ſubmergi & periclitari contingat. *Li.2.probl. 64.* *Li.1.probl. ſect.5.3.* *Cur pullos in tranſitu fluuiorum præmittāt.*

D

EMBLEMATA.

EMBLEMATA Alciati in illaudata laudantes: *In illaudata laudentes.*

Ingentes Galatum ſemermi milite turmas,
Spem præter trepidus fuderat Antiochus.
Lucarum cum ſaua boum vis, dira proboſcis,
Tum primum hoſtiles corripuiſſet equos:
Ergò trophæa locans elephantis imagine pinxit
Inſuper & ſocijs occideramus ait,
Bellua ſeruaſſet ni nos fœdiſſima barrus,
Vt ſuperaſſe iuuat, ſic ſuperaſſe pudet.

Deſun-

Deſumptum eſt hoc emblema ex Zeuſi ſiue Antiocho Luciani, cuius verba ſuo loco adſeram. E
Aliud eiuſdem in pacem.

In pacem.

Turrigeris humeris, dentis quoque barrus eburni,
Qui ſuperare ferox Martia bella ſolet;
Suppoſuit nunc colla iugo ſtimuliſque ſubactis
Cæſareos currus ad pia templa vehit.
Vel fera cognoſcit concordes vnaique gentes
Proiectiſque armis munia pacis obit.

Habes ſimile carmen libro ſecundo Epigrammatum Græcorum, titulo, εἰς πόλεμον. Epigramma eſt Philippi.

PROVERBIA.

Elephãtem ex muſca facis.

AB Elephantis magnitudine ſumpta aliquot habemus veterum adagia: quale imprimis eſt; *Elephantum ex muſca facis*, id eſt, res exiguas, paruique momenti verbis attollis atque amplificas. Legitur adagium apud Lucianum in Muſcæ encomio: Πολλὰ δ' ἔτι ἔχων εἰπεῖν, καταπαύσω τὸν λόγον, μὴ καὶ δόξω κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖν: id eſt: multa adhuc ſupererant m... i dicenda, cæterùm ſermoni meo finem impono, ne videar iuxta adagium ex muſca facere elephantum. Adagium refertur à Suida; meminit etiam Apoſtolius. F

Li. 12. Epi.

Angelus Politianus ſimili ſenſu, *è culice elephantum* fieri ait in epiſtola ad Bartholomæum Scalam: Non enim ſatis (inquit) mihi digna videntur, in quibus opera diutius ponatur, videlicet ne fiat elephantus è culice.

Culicem elephãto conferre.

Culicem verò *elephanto conferre* dicuntur, qui minima maximis comparant, Libanius ad Caſilum: τὸ δὲ ἐμὸν τοιοῦτον, οἷον κώνωψ ἐλέφαντι παραβάλλουσι: id eſt, Ego verò perinde ſum quaſi culex cum elephante collatus.

Culicem nõ curat elephãtus Indus.

Eſt & aliud de culice & elephanto adagiũ, quod tamen non ad molem corporis belluæ, ſed ad cutis duritiem pertinet: Κώνωπος ἐλέφας Ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει, id eſt, *Culicem haud curat elephantus Indus*. Refertur prouerbium in epiſtolis, quæ Phalaridis nomine circumferuntur. Vſurpari poterit, quoties ſignificabimus excelſis animis leues & vulgares iniurias eſſe negligendas. Dictum eſt ob ſingularem duritiem cutis elephantinæ, quæ fertur etiam iacula excutere, tantum abeſt, vt culicis morſu poſſit offendi. Prouerbialiter G à Luciano quoq; dictum videtur in Domo, μύρμηκα ἐπ' ἐλέφαντος ἢ καμήλου δεικνύοι, id eſt, aut formicam in elephante aut camelo ſpectandum exhibeat.

Elephantos ſub alis abſcondere.

Θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψειας, ἢ ἕνα κίναιδον, id eſt, *Citius quinque elephantos ſub alis abſconderis, quàm vnum cinædum*. Legitur adagium apud Lucianum in libro aduerſus indoctum. Dicitur de ijs, qui diſſimulari nullo pacto poſſunt, quin notis aliquibus prodant animi morbum.

Elephãtum per foramẽ acus.

Elephantum per foramen acus, adagium Hebræorum, vt citat Baronius in annalibus.

Lib. 3. de ling. Lat.

Prius Locuſta elephãtem pariet.

Prius Locuſta elephantum pariet; de re impoſſibili. M. Varro ex Ennio refert hunc verſum:

Atque prius pariet Locuſta Lucam bouem.

Feſtus hunc verſum Næuio tribuit. Ab eodem poeta Ennio prouerbialiter etiam effertur:

Denique vt magna quadrupedes equus atque elephanti
Proiciunt ſe ſe.

Elephas nõ capit murẽ.

Ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει: *Elephas non capit murem*, id eſt, generoſus & excelſus animus negligit prædas viles ac lucella minuta. Vir egregiè doctus non inſectatur minutulos iſtos literatorum ſimios. Homo præpotens non offenditur iniuriolis tenuium. Geſnerus in Apoſtolij collectaneis rectiùs legi putat, Ἐλέφας μυῶν οὐκ ἀλεγίζει, id eſt, Elephantus non curat mures, quod Græci carminis heroici, inquit, hemiſtichium eſt, ἐπισσείων μέγα καὶ φαῦλα ὑπερφρονέων. Obiecerit tamen aliquis, huic prouerbio id quod ſupra docuimus, elephantem odiſſe mures, & pabulum ab eis contactum aſpernari. H

Cutius elephanti pariunt.

Celerius elephanti pariunt: Sunt quibus hoc quoq; (inquit adagiorum author) inter adagia videtur ad numerandum, quod ſcriptum eſt apud Plinium ſecundum in præfatione mundi: *nam de Grammaticis*, inquit, *ſemper expectaui parturiri aduerſus libellos meos, quos de grammatica edidi: & ſubinde abortus faciunt iam decem annis, cum celerius etiam elephanti pariant*. Hactenus Plinius. Itaque cunctationem immodicam & quorundam nimis lenta molimina, his verbis licebit ſignificare. Licebit etiam in hanc vertere formam. Quando tandem pariet obſecro, quod tot iam annis parturis, vt nec elephanti diutius? *Elephanto ſtipem offerre*, rectè dicetur, cùm quis donaturus donandum timet. Dictum Augusti, vt annotauit Suetonius: *Promiſcuis ſalutationibus admittebat & plebem tanta comitate adeuntium deſideria excipiens, vt quendam ioco corripuerit, quòd ſic libellum porrigere dubitaret, quaſi elephanto ſtipem*. Quintilianus in ſexto, in capite

A pite de riſu ſic inquit. *Adhibetur ſimilitudo interim palam, ſerio interim, ſed & parabolæ, cuius generis id Auguſti, qui militi libellum timidè porrigenti, noli, inquit, dubitare, tanquam aſſem elephanto des.* Qui enim aſſem, hoc eſt, nummum elephanto dabat, cum pauore & formidine porrigebat. De hoc eodem Auguſti ioco Macrobius in ſecundo Saturnalium: *Auguſtus cùm quidam libellum trepidus afferret & modò proferret manum, modò traheret: putas, inquit, te aſſem elephanto dare?* Οὐδὲν ἂν ἐλέφας ἐκπίοι, *ne elephas quidem ebiberet.* Dicetur (inquit author adagiorum) in librum inſulſum ac loquacem, quem ne patientiſſimus quidem perlegere ſuſtineat. Equidem magnos ſtupidoſque elephantorum nomine etiam intelligebant, vt oſtendimus, vel hoc etiam Græco ſuffragante adagio: Ἐλέφαντος διαφέρεις οὐδέν, *nihil ab elephante differs*, etiamſi enim prima ingenij laus tribuatur his belluis, tribuitur tamen inter bruta: corporis verò moles & formæ fœditas, adagio locum fecit. Refertur à Diogeniano. Legitur etiam apud Suidam & Apoſtolium: ἐπὶ τῶν μεγάλων καὶ ἀναισθήτων, παρόσον τὸ ζῶον τοιοῦτον. Apud Epinicum in Hypoballomenis, cùm iactaret quidam ſe elephantum poculum tricongium, quod ne elephas quidem ebiberet, ſæpius exſiccaſſe, ſubijcit quidã οὐδὲν ἐλέφαντος γὰρ διαφέρεις οὐδέν. Vt ſuprà ex Athenæo recitaui.

Ne elephas ebiberet.

Nihil elephante differs.

B

VSVS IN CIBIS ET MEDICINA.

ELEPHANTOPHAGI teſte Strabone, à belluis, quas venantur eduntque, dicti, à Nomadibus immundi vocantur. Et proximè ante hæc verba, Sabæ, inquit, ciuitas maxima eſt, quam Eumenis lucus ſequitur: Vlterius eſt vrbs Draba & elephantum venatio, quæ ad puteum nominantur, eam elephantophagi habitant. Plinius quoque Troglodytas conterminos Aethiopiæ, ſolo elephantorum venatu ali tradit, & Aſachas (Aſachæos vocat Solinus) montes habitare (in Africa) viuere elephantorum venatu: item contra Meroen eſſe Magabaros, vel Adiabaras dictos, partemque eorum Nomades eſſe, qui elephantis veſcantur. Horum quoque mentio eſt apud Philoſtratum: Aethiopes, inquit, qui Nomades appellantur, ciuitates in curribus poſitas habent: Proximi autem illis ſunt, qui elephantos venantur, illoſque in fruſta diuiſos vendunt, vnde cognomen adepti, elephantophagi nuncupantur. Caro eorum teſte Raſe ponderoſa eſt, frigida, pinguis & abominabilis. Sed Aelianus ex tanta elephanti mole nihil eſculentum eſſe ait, præter promuſcidem, labra, & cornuum medullam: at tamen Gillius tradit Aethiopes elephantum in venatione captorum poſteriores partes comedere: apparetque renes cæteris omnibus partibus præferri, ſiquidem apud Vartomannum lego, vidiſſe ipſum in quibuſdam regionibus ferculum omnium pretioſiſſimum æſtimari, & regi apponi ſolitum, renes elephanti. Qui guſtat de carne elephanti cum aqua & ſale cocta, cum ſeminibus aſqueſim (id eſt ferulæ, ſi rectè Albertus tranſtulit,) ſanat tuſſim antiquam, vt Raſis ait: decocta & liquefacta cum aceto & ſemine, eiuſdem ferulæ, ſi prægnans guſtauerit decoctionem, proijcit, quicquid habet in vtero. Sepum elephantis eodem teſtante illitum capiti dolenti prodeſt. Legimus verò etiam apud Aelianum elephanti adipem, contra omnium ferarum venena remedio eſſe, eoque inunctum, licet nudus contra efferatiſſimas beſtias procedat, illæſum diſcedere: quærendum an hoc potius ab elaphon, id eſt ceruum pertineat, vt & illud quod author quidam de naturis rerum ſcribit, elephanti oſſa & pellem, vbicumque incenduntur, ſerpentes fugare, nec vllum animal venenoſum accedere: ſed videtur eadem vis vtriuſque animalis partibus iam dictis contra ſerpentes ineſſe. *Adipe ceruino elephantinoq́; perunctos*, inquit Dioſcorides, ſerpentes fugiunt. Certe viuum quoque vtrumque animal ſerpentibus infeſtum eſt: & ea quæ vruntur, omnia ferè, ſi fumi mordacitati odoris grauitas accedit, vt maximè fit in oſſibus, pilis & corijs, ſerpentes fugant. Sic & fumo, qui fit ex vngula & pilis elephantis, animalium quælibet venenata fugantur, vt Iſidorus refert. De proboſcide legimus apud Plinium: *Proboſcidis tactu capitis dolor leuatur, efficacius ſi & ſternuat.* Dextra pars proboſcidis cum Lemnia rubrica adalligata, impetus libidinum ſtimulat. Iecur eodem teſte comitialibus morbis prodeſt. Eiuſdem viſceris extremitas comeſta cum aqua ſumac, & folijs citranguli, hepati dolenti medetur, vt Raſis ſcribit. Fel per nares immiſſum, iuuare aiunt, inquit Albertus, contra morbum caducum, Raſis æquale pondus adijcit: Fel autem ad pondus aurei Albertus infundi ait, ſed alias legitur alkiſat, forte alcirat, id eſt ceratiũ, id eſt, tertia pars oboli. Iidem tradunt, fimo elephantis, ſi illinatur cutis pediculoſa, & in ea reſiccari permittatur, pediculis liberatam iri: item ſi eodem ſuffiatur domus aut alius locus, cniphes (aliàs culices) fugere atque mori. Hali ait, ſi ſuffiatur eo venter febricitantis, prodeſſe; ſi verò ſupponatur (cum lana ſubmittatur) mulieri, conceptionem prohibere. Hoc & Auicenna memorat.

Lib. 16.

Elephantophagi.

Caro qualis.

C

Renes.

Ad tuſſim.

Adeps.

Li. 2. c. 86.

D

Iecur.

Fel.

Fimus.

VSVS IN SPECTACVLIS.

Li.2.c.24. GRATISSIMOS in Romanorum ſpectaculis elephantos fuiſſe, inde colligit Alexander ab Alexandro, quòd non modò ludiones, ſed ipſi etiam elephanti à populo collatione ſtipis & aſſibus donarentur. Sed & ex Horatio diſcimus, cùm poetæ recitarent in ſcena ſua carmina, vel dum ageretur comœdia, populum ad tres vel quatuor horas, conuertiſſe oculos ſuos ad alia ſpectacula, quæ in theatro exhibebãtur, deinde exoraſſe beſtiarum magiſtros, vt adducerent in theatrum aut camelopardalim, aut elephantem album, eoque ſe conuertiſſe itidem nobiliores; quin nonnullos præterea præcepiſſe, vt ceſſaret carminum recitatio, aut comœdia intermitteretur. Is enim ſenſus eſt Horatij, dum canit: *Li. 2. Epi. 1.*

Si foret in terris, rideret Democritus, ſeu
Diuerſum confuſa genus panthera camelo,
Siue elephas albus vulgi conuerteret ora,
Spectaret populum ludis attentiùs ipſis
Vt ſibi præbentem mimo ſpectacula plura. F

Spectacula ex elephantis. Diuerſa autem ſpectacula in theatris, Circoque edidiſſe Romæ legimus, venationes, pugnas, & ludicra, vt choreas & funambulationes. De venationibus mentio apud Ciceronem: *Reliquæ* (inquit) *ſunt venationes binæ per dies quinq́, magnificæ, nemo negat. Sed quæ poteſt eſſe homini polito delectatio, cùm aut homo imbecillus à valentiſsima beſtia laniatur, aut præclara beſtia venabulo transuerberatur: quæ tamen ſi videnda ſunt, ſæpe vidiſti, neq; nos qui hæc ſpectauimus, quicquam noui vidimus. Elephantorum extremus dies fuit, in quo admiratio magna vulgi atque turbæ, delectatio nulla extitit, quin etiam miſericordia quadam conſecuta eſt, atq; opinio eiuſm. de eſſe quandam illi belluæ cum genere humano ſocietatem.* Ad huiuſmodi venationem alluſit puto etiam Martialis dum canit: *L.7.Epi.2.* *Lib.13.*

Pulcher adeſt onager, mitti venatio debet
Dentis Erythræi.

Lib.8.c.7. *Pugna contra milites.* De pugna vero contra milites, & tauros, ſic ſcribit Plinius: Romæ pugnaſſe Feneſtella tradit primum omnium in Circo Claudij Pulchri ædilitate curuli, M. Antonio, A. Poſthumo Coſſ. anno vrbis ſexcenteſimo quinquageſimo quinto. Item poſt annos viginti, Lucullorum ædilitate curuli aduerſus tauros. Pompei quoque altero conſulatu, dedicatione templi Veneris victricis pugnauere in Circo viginti, aut vt quidam tradunt, ſeptemdecim, Getulis ex aduerſo iaculantibus, mirabili vnius dimicatione, qui pedibus confoſſis repſit genibus in cateruas, arrepta ſcuta iaciens in ſublime, quæ decidentia voluptati ſpectantibus erant in orbem circumacta, velut arte, non furore beluæ iacerentur. Magnum & in altero miraculum fuit vno ictu occiſo. Pilum ſub oculo adactũ in vitalia capitis venerat. Vniuerſi eruptionem tentauere non ſine vexatione populi, circumdati clauſtris ferreis. Qua de cauſa Cæſar dictator, poſtea ſimile ſpectaculũ editurus, Euripis arenam circundedit: quos Nero princeps ſuſtulit, equiti loca addens. Sed Pompeiani amiſſa fugæ ſpe, miſericordiam vulgi inenarrabili habitu quærentes ſupplicauere, quadam ſeſe lamentatione cõplorantes, tanto populi dolore, vt oblitus imperatoris, ac munificentiæ honori ſuo exquiſitæ, flens vniuerſus conſurgeret, dirasque Pompeio, quas ille mox luit, pœnas imprecaretur. Pugnauere & Cæſari dictatori tertio conſulatu eius, viginti contra pedites quingentos. iterum totidem turriti cum ſexagenis propugnatoribus, eodem quo priores numero peditum, & pari equitum ex aduerſo dimicante. Poſtea ſinguli, principibus Claudio & Neroni in conſummatione gladiatorum. Hæc Plinius. De Cæſaris verò pugna Suetonius pauló aliter: *dimicatum* (inquit) *pugna diuiſa in duas acies quingenis peditibus, elephantis vicenis, tricenis equitibus hinc & inde commiſsis.* De Pompeio etiam meminit Plutarchus in eius vita: Romæ, inquit, venationes exhibuit, quibus quingenti Leones cæſi, elephantes deinde, horrendum quippe dirumque ſpectaculum. Aſconius Pedianus pugnam eorum in Circo primum omnium dediſſe Pompeium tradit ludis, quibus a ſe factum theatrum dedicauit: atqui Plinius cùm dixiſſet elephantos Italiam primùm vidiſſe, Pyrrhi regis bello, & boues Lucas appellaſſe in Lucanis viſos anno vrbis quadringenteſimo ſeptuageſimo ſecundo: *Romæ autem in triumpho*, inquit, *ſeptem annis ad ſuperiorem numerum additis. Eaſdem plurimos anno quingenteſimo ſecundo victoria L. Metelli pontificis in Sicilia de Pœnis captos. Centum quadraginta duo fuere tranſuecti ratibus, quas doliorum conſertis ordinibus impoſuerat. Verrius eos pugnaſſe in Circo, interfectoſq; iaculis tradit penuria conſilij. Quoniam neq; ali placuiſſet, neq; donari regibus. L. Piſo inductos duntaxat in Circum, atq; vt contemptus eorũ increſceret: ab operarijs haſtas* G D *Quando primum Romæ pugnarint.*

præpilatas

A *præpilatas habentibus, per Circum totum actos: Nec quid deinde ijs factum ſit, authores explicant, qui non putant interfectos.* Apud Indos, ſibi inuicē pugnare cogi annotauit Aelianus: Magnus, inquit, Indorum rex quotannis diem vnum proponit, tum hominum, tum beſtiarum certaminibus: committuntur autem pugnaturæ inter ſe & aliæ beſtiæ & elephanti. Iam verò Romæ cum alijs etiam animalibus pugnare viſus eſt, ac imprimis cum tauro, cuius pugnæ ſic meminit Martialis in libro de ſpectaculis:

Qui modò per totam flammis ſtimulatus arenam,
Suſtulerat raptas taurus in aſtra pilas, *Pugna cum tauris.*
Occubuit tandem cornuto ardore petitus,
Dum facilem tolli ſic elephanta putat,

Et alicubi rurſus:

Grandia taurorum portant qui corpora, quæris *Lib. 14.*
An Libycas poſſint ſuſtinuiſſe trabes?

Pugnare rhinoceroti occulto quodam odio ſuprà oſtendimus. Pugnā hanc hoc ſæculo in Europa viſam meminit Laurentius Surius in commentario ſui temporis anno Domini 1515. Hoc anno (inquit) Luſitaniæ rex Emanuel Vlisbonæ dedit inſigne ſpectaculum elephanti cum rhinocerote *Cū rhinocerote.*
B certantis. Eſt vtrumque animal immani corporis vaſtitate, ſed longiora crura ſunt elephanto. Naturale illis ineſt odium alterius in alterum, idq; propter meliora paſcua, vt quidam ſcribunt, quæ ſibi inuicem præripere nituntur. Rhinoceros teſte Pauſania, duo habet cornua, alterum inſigni magnitudine de naribus extans, alterū quod supernè erumpit, exiguum quidem, ſed validiſſimum: Fuit huiuſmodi beſtia viua allata regi Portugalliæ Emanueli 1513. ex India colore buxeo, ſiue vermiculato, teſtis clypeatis tecta, omniique ex parte armata. Cùm autem certamen initurus eſſet rhinoceros cum elephante, cui genitus eſt hoſtis (vt inquit Plinius) cornu ad ſaxa limato, aluum maximè petit, quam ſcit ſuis ictibus peruiam eſſe. Porro elephantus dentibus maximis & fortiſſimis cutem rhinocerotis, quantumlibet duram, & vix iaculo peruiam, validiſſimo ictu lacerat, dentibuſque dilaniat. In eo certamine, quod hoc anno (vt diximus) Vlisbonæ fuit, elephantus ſuccubuit. Elephantum choreas ducere doceri, antea quoque diximus; Has quoque iubente magiſtro ducebant in theatris; vt conſtat ex epigrammate hoc Martialis inſcripto de ſpectaculis:

Picto quòd iuga delicata collo
C *Pardus ſuſtinet, improbaque tigres* *Choreas ducunt in theatro.*
Indulgent patientiam flagello:
Mordent aurea quòd lupata cerui *Li. 1. Epig. 105.*
Quòd frenis Libyci frenantur vrſi,
Et quantum Calydon tuliſſe fertur,
Paret purpureis aper capiſtris,
Turpes eſſeda quòd trahunt biſontes,
Et molles dare iuſſa quod choreas
Nigra bellua nil negat magiſtro:
Quis ſpectacula non putet deorum?

Longè tamen maius & admirabilius eſt, quod de funambulis elephantis recitauimus. Nero referente Xiphilino ludos magnos & magnificentiſſimos in honorem matris ſuæ fecit: Quo tempore elephas introductus in theatrum, in ſummum eius fornicem conſcendit, atque inde vehens hominem, in fune ambulauit. *Funābuli.*

D

VSVS IN TRIVMPHIS.

DIODORVS Siculus author eſt Dionyſium, primum omnium triumphaſſe elephante Indico euectum, & apud Athenæum legimus Ptolomæum Philadelphum, triumphum *Li. 5. ca. 5.* eum fuiſſe imitatum: At in alio curru, qui Dionyſij peregrinationem continebat, erat Dionyſius duodecim cubitorum, qui veſte purpurea indutus ſuper elephanto conſidebat, coronamq; habebat ex hedera & pampinis aureā &c. Elephas ipſe ornamentum habebat aureum, coronamq; auream hederaceam circa collum. Mentio eſt iſtiuſmodi triumphi apud Claudianum, qui ſic canit:

Talis Erythræis intextus nebrida gemmis *Li. 12. Paneg.*
Liber agit currus, & Caſpia flectit eburnis
Colla iugis.

Lib.7. Romæ quoque non pauci elephantis triumpharunt; at qui primus is fuerit, haud certò conſtare E
L. Metellus. videtur. Sabellicus Lucium Metellum, qui quindecim vir fuit, magiſter equitum, bis conſul, pontifex maximus, elephantos ait primum in triumpho duxiſſe, ex Plinio, ni fallor. quem mirũ eſt (inquit Cælius) libro ſeptimo ſcribere, L. Metellum elephantos primum bello Punico primo duxiſſe in triumpho, cùm tamen libro idem octauo tradat, elephantes Italiam vidiſſe primum Pyrrhi bello, & boues Lucas appellaſſe in Lucanis viſos, anno Vrbis quadringenteſimo ſeptuageſimo ſecundo. Romam autem in triumpho, ſeptem annis ad ſuperiorem numerum additis. Eandem plurimos anno quingenteſimo ſecundo, victoria L. Metelli in Sicilia de Pœnis. Sed in ſeptimo forſan de ijs ſentit, qui modò in Carthaginenſes depugnarunt, ſicuti meminit libro decimo-nono ab vrbe condita Liuius. Certè author eſt Seneca in libro de breuitate vitæ, principem omnium Curium Dentatum elephantes duxiſſe in triumpho. Sed & mox paulò: Idem, inquit, enar-
Curius Dentatus. rabat, Metellum, victis in Sicilia Pœnis, triumphantem vnum omnium Romanorum ante currum centum & viginti captiuos elephantes duxiſſe. Eutropius ait, victo Pyrrho Manium Curium
Lib.18.c.3 Dentatum in conſulatu triumphaſſe, & Romam primum elephantes quatuor duxiſſe. Idem & Cuſpinianus teſtatur. Conciliabimus fortaſſis authores, quod alter currui iunxerit, alter ante currum duxerit. Procedente mox tempore Pompeius Magnus triumpho Africano, vt ait Plinius, & D.
Pompeius. Cæſar Gallico, vt Suetonius, elephantis quoque triumpharunt. De Pompeio ſic Plutarchus: Op- F
Lib.8.c.2. tans Põpeius grauiori cos moleſtia afficere, conatus eſt curru quatuor elephantibus ducto trium-
Cæſar. phum ducere, inter alia quæ ex Africa adduxerat: horum nonnullos captiuos duxerat, anguſtiori tamen porta vrbis prohibitus equis vſus eſt. Cæſarem verò ait Suetonius imitatione Pompeij, vectum fuiſſe elephantis quadraginta, dextra læuaque lychnos geſtantibus. Sed & Gordianus Imp. (ſub quo Romæ elephanti triginta duo, quorum ipſe duodecim miſerat, Alexander decem) ſuo quoque in triumpho elephãtis vectus eſt, vt tradit Iulius Capitolinus. At Alexander Seuerus cùm de Perſis triumpharet, non curru triumphali, ſed pedibus ſequente curru quatuor elephantorum palatium aſcendit, referente Aelio Lampridio in eius vita, his verbis: Poſthæc cum ingenti gloria, comitante Senatu, atq; omni populo circumfuſis vndiq; mulieribus & infantibus, maximè militum coniugibus, pedes palatium conſcendit, cùm retrò currus triũphalis a quatuor elephantis tra-
Gordianus. heretur. Leuebatur manibus omnium Alexãder, vixq; ille per quatuor horas ambulare permiſſus
Alexander. eſt, vndique acclamantibus, Salua Roma, quia ſaluus eſt Alexander. Subactis Sarmatis quoque
Domitianus. Domitianum elephantis triumphaſſe, ſic canit Martialis:

Hic gemini currus numerant elephanta frequenter
Sufficit immenſis aureus ipſe iugis. G

Cornificius. Cornificius verò, quòd aliquando milites ſeruaſſet, tantum ſibi tribuiſſe fertur, vt quoties poſtmodum foris cœnaret, elephanto domum reuehi vellet.

VSVS IN BELLO.

Lib.9. ELEPHANTOS ad bellicum vſum aptos eſſe teſtatur Ariſtoteles. Sunt, (inquit) apud
Bello apti ſunt. Indos in vſu rei bellicæ non ſolùm mares, ſed etiam fœminæ, veruntamen fœminæ pauciores ſunt, & timidiores. Iſtiuſmodi belluas Romanis ſecundo bello Punico ita fuiſſe terrori ait Cuſpinianus (ex Polybio) vt biennio neq; in Africa, neque in Sicilia auſi ſint cum Pœnis æquo
Romani elephantos timuerunt. Marte dimicare, eoq; militum animo animaduerſo, continuo latum eſſe decretum, vt nona claſſis ad bellum inſtrueretur. mox eos aſtu à L. Cecilio Metello victos. Vegetius ait, elephantos contra Romanum exercitum, primum in Lucania (vide etiam ſuprà) Pyrrhum regem eduxiſſe, poſtea H
Lib.3. Hannibalem in Africa: qua de re ſic Plutarchus in eius vita: *Ceſſere Romani ea potiſsimum parte, qua Pyrrhus ipſe hoſtibus repugnabat; maximè autem elephantorum robore & impetu, cum propter eos virtute ſua vti non poſſent. ſed veluti fluctu aut terræmotu ingruente cedendum ſibi intelligerent.* Lucre-
Lib.5. tius verò Pœnis eam laudem tribuit, dum canit:

Inde boues Lucas turrito corpore, tetros,
Anguimanos, belli docuerunt vulnera Pœni
Sufferre, & magnos Martis turbare cateruas.

Vtcumque eſt fuiſſe Romanis longo tempore terrori eſt certiſſimum. Hinc Carthaginenſibus non eripuere tantummodo illos, ſed etiam vſum interdixere. Sic enim in legibus pacis, quam victi petierant, nominatim cautum fuiſſe hiſtoria teſtatur, vt & quos haberent domitos traderent, & alios deinceps non domarent. Appianus author eſt, cùm Antiochus definitum numerum, excederet, legatos fuiſſe miſſos, qui elephantos interficerent: & in nona Ciceronis Philippa legimus,

A 'egimus, eam fuiſſe legationem Octauij, vt nepotem regis Antigoni, eius qui cum Romanis bellum geſſerat, claſſes habere, elephantos alere prohiberet. Iam verò & ipſi elephantis vti cœperunt, & non mediocrem inſuper fiduciam in iiſdem collocarunt, id quod Metellus inter alios imperatores præcipuè nobis ſignificauit: Cùm enim vtramque Hiſpaniam, conſul prius, deinde proconſul penè iam ſubegiſſet, poſtquam cognouit Cn. Pompeium conſulem inimicum ſuum ſucceſſorem ſibi mitti, elephantis conſueta dari cibaria vetuit, vt ſcribit Valerius Maximus. Cæpere verò iis vti in bello Macedonico, ſi Liuio credimus, apparetque ſemper accreuiſſe numerum, nam circa Seueri & Baſſiani tempora trecentos ad bellum inſtructos habuiſſe reperio. Cęterùm belluas iſtas ex Europæ Principibus ante alios Alexãder Poro rege & Indis deuictis in poteſtate habuit, inquit Pauſanias in Atticis: quo mortuo & alij reges, & plurimos Antigonus ſibi comparauit. Pyrrhus verò in pugna, quam cum Demetrio commiſit, aliquot cepit. Ij cùm ad Tarentum in mediam irrupiſſent aciem, non parum Romanos exterruere, pleriſque aliud quàm belluas eſſe exiſtimantibus. Ebur enim hominũ opere & arte priſcis temporibus expoliri ſolitum norãt haud dubio multi, beſtias autem ipſas, priuſquam Macedones in Aſiam traijcerent, præter Indos & Libyas, finitimoſque illis populos, nulli viderant. Quod ipſum ex Homero facile conijcias, qui cùm regum *Romani quando elephantis vſi.* *Li. 9. ca. 3.* *Lib. 31.*

B lectos & opulentiorum inter hoſce domos ebore ornatas dixerit, belluæ tamen nuſpiam mentionem facit, quòd ſi aut elephantem vidiſſet, aut de eo quicquam audiſſet, antiquius opinor duxiſſet, hoc quàm Pygmæorum & gruum pugnam commemorare; Hactenus Pauſanias. Quanta autem elephantorum in bello ſit vtilitas, ex ea maximè victoria innotuit, quam deuictis Galatis Antiochus conſecutus eſt, Narratur à Luciano in Zeuxi ſiue Antiocho, his verbis Cum non ignoraret Antiochus Soter & corporis viribus & audacia Galatas eſſe præditos, inuſitatãque illorum multitudinem videret, tum phalangem fortiter coniunctam: à tergo verò ęneis thoracibus indutos bellantes: præterea in profundum ſemper armatos viginti quatuor ordinatos. In vtrumque autem cornu equitatum, qui viginti millibus equitum conſtabat, diſpartitum eſſe. Porro è medio octoginta currus falcatos erupturos, ac cum illis bigas bis totidem. Hæc, inquam, cum videret, ſpem valdè malam animo concipiebat potiundæ victoriæ, tanquã ſi cum inuictis eſſet agendum. Siquidem ipſe modicè inſtructo exercitu, neque ampliter, neque pro belli dignitate & apparatu, aut magnitudine, ſanè perquam paucis comitatus aduenerat, ac illis quidem vt plurimum ſcutatis & nudis. Sed enim ex his, qui nudi erant, plus quàm dimidia pars exercitus numerabatur. Itaque iam de petendo fœdere, ferendiſque pacis conditionibus & bello conuenientiſſimè com- *Vtilitas in bello.* *Antiochi cum Galatis pugna.*

C ponendo ſecum agebat. Atqui Theodatus Rhodius vir excelſi & generoſi animi, inſtruendæ aciei non imperitus, cùm præſto eſſet, regem perturbato animo eſſe non ſinebat. Et erant Antiocho vndecim in exercitu elephantes. Hos Theodatus iuſſit interea haberi quàm occultiſſimos, ne ex acie apparentes conſpicui fierent hoſtibus: vbi verò tuba ſignum dedit & manus conſerendæ forent, ac hoſtium equitatus impreſſionem faceret, & Galathæ aperta phalange currus immitterent, tunc vnà cùm quatuor elephantis vtrinque equitibus eſſe occurrendum docebat. Octo autem reliquos aurigis & curribus eſſe immittendos. Hoc enim facto, inquit, illorum equi perterrebuntur, ac retro fugientes in ipſos Galatas illapſi impetum facient, nec opinionem eius rei prædictæ euentus feſellit Cum enim antea nullum elephantum vidiſſent cùm ipſi Galatæ, tum equi illorum, adeo nouo & inopinato elephantorũ ſpectaculo animis conſternati ſunt, vt longè adhuc à belluis conſtituti, poſtea quam ſolùm rugientes audiſſent, denteſque candore relucentes vidiſſent, veluti ex toto nigro corpore, tum etiam proboſcides, ad prædam direptionemque faciendam ſublatas, priuſquam ex arcubus tela extorſiſſent, verſis retrò habenis, nulloque ſeruato ordine aufugerunt. Sed enim pedites aliquantiſper alterna cæde ſemet haſtis confodientes conculcabantur ab equitibus in illorum ordinem illapſis. Currus autem ſubuerſi, & illi, deinceps denuo

D in ſuos non citra ſanguinem ferebantur, ac planè iuxta illud Homeri,

Subuerſi currus paſſim iacuere ſupini.

At verò equi poſteaquam ſemel à recta via auerſi declinaſſent, elephantorum impetum non ſuſtinentes, ſeſſores dorſo excutiebant. Currus ſtrepebant proſcindentes acutis falcibus quoſcunque ex amicis comprehendiſſent: Non pauci verò, vt in tali tumultu eiecti proſternebantur. Hos elephanti inſequebantur, pedibus proterentes atque conculcantes, ſimulque in altum proboſcidibus proijcientes, ac dentibus correptos tranſuerberantes. Ad extremum illi ſumma ope nitentes Antiocho victoriam pepererunt. Cæterùm Galatæ alij quidẽ dimicando occiderunt, ingenti clade edita: alij viui capti in victoris poteſtatem peruenerunt. Perpauci fuga in montes ſemet abdiderunt. Porrò autem Macedones quicumque cum Antiocho in prælium deſcenderant, Pæana canebant, ſimulque clamore irruentes, regem coronabant victorem. At ille profuſis, vt fertur, lachrymis; pudore afficimur, inquit, ô milites, quibus ſalus in hiſce vndecim ſtetit belluis: adeo vt niſi ſpectaculi nouitas hoſtium animos perculiſſet, quid nos erga illos fuiſſemus? In trophæum

 nihil

nihil aliud quam elephantum iuſſit ſculpere. Hæc omnia Lucianus. Heliodorus libro nono Ae- E
thiopicorum, in prelij cuiuſdam Aethiopum aduerſus Perſas deſcriptione de elephantis hæc ſcri-
bit: Mediam autem aciem Perſici exercitus, cùm elatam eſſe robore audiſſet, ſe illi & elephantos
turritos, qui circa ipſum erant, oppoſuit Hydaſpes &c. Hic autẽ initio tardius obuiam procedere
iubebat, gradum gradu lentè permutantes, hac ratione & elephantis, ne deſertur à propugnato-
ribus proſpiciens, & ſimul impetum equitum, qui erant in medio ante conflictum conſumens ac
diſſoluens. Cum autem à ſeſe ad teli iactum diſtarent, & cataphractos equos irritare ad inuaden-
dum Blemmyes animaduerterent, ea quæ imperata fuerant ab Hydaſpe, faciebant, & Seribus vt
eſſent præſidio elephantis, relictis: ipſi longè ante ordines proſiliunt, & quanta celeritate pote-
rant, ad cataphractos contendunt, furoris ſpeciem intuentibus præbentes, quòd tam pauci con-
tra plures & ita armatos procurrere auderent. Perſæ autem magis etiam tum quàm prius citatis
equis inuehebantur, in lucro ponentes illorũ audaciã: & eam ſpem conſpicientes, quaſi illos con-
tinuò & primo conflictu eſſent rapturi. Tum Blemmyes, cùm iam ad manus veniſſent, & prope-
modum in haſtis hærerent, ſubito & quaſi ad vnum ſignum ſubſidunt, & equos ſubeunt, genu
quidem altero terræ innixi, caput verò & tergũ equis ſubijcientes ſine vllo detrimento, niſi quod
calcationem ſuſtinere cogebantur. Cæterùm rem incredibilem & præter omnium opinionem fa- F
ciebant, & lædebant equos, ventrem illis in tranſitu ſuffodientes. Quamobrem cadebãt non pau-
ci, equis propter dolorem frenum aſpernantibus & ſeſſores excutientibus. Quos aceruatim iacen-
tes, Blemmyes ſub femoribus diſſecabant. Immobilis eſt enim Perſarum cataphractus, ſi ducto-
re careat. Quicumque autem integris equis euaſerant, ad Seres ferebantur. Illi autem, ſtatim vt
appropinquabant, poſt elephantos ſe recipiebant, ad animal tanquam ad tumulum aut propugna-
culum aliquod confugientes. Ibi magna cædes & propemodum ad internecionem vſque accidit
equitibus. Equi enim ad inuſitatam elephantorum ſpeciem ſubitò nudatam & magnitudinem pe-
regrinam ex conſpectu formidinem incutientem, alij retrorſum fugientes, alij inter ſeſe permix-
ti & coarctati, ordinem phalangis celerrimè turbarunt. Et hi qui erant in elephantis cùm ſex ſingu-
las turres occuparent, & bini ab vnoquoque latere iacularentur, ſola parte ſupra caudam vacante
adeo continuè & directè ad ſcapum è turribus tanquam ex arce tela mittebant, vt denſitas iaculo-
rum nubis ſpeciem Perſis exhiberet &c. De eadem belluarum iſtarum in bello vtilitate ſic ſcribit
Li. 6. Hex. 5. D. Ambroſius: Hæc in elephantis quoque probare debemus, qui magnum rebus bellicis vſum
miniſtrant. Inde gens Perſarum ferox bellis, valida ſagittis, omniumque telorum iactu, quia de
ſuperioribus ad inferiora validiore nixu tela torquentur, acies eorum velut gradientibus turribus G
ſepta procedit. In medijs campis tanquam de muro dimicant, & velut in arce quadam & ſpecula
collocati, ſpectant magis bella quam ſubeunt. Ita alieni à periculo videntur, tuti motibus beſtia-
rum. Quis enim eos adire audeat, cùm deſuper iaculis facilè figatur, inferius elephantorum conte-
retur incurſu? Denique cedunt illis acies & armatorum cunei, & caſtra illa quadrata ſoluuntur. In-
tolerabili namque impetu in hoſtes ruunt, vt nullo agmine bellatorum, nulla conſtipatione mili-
tum, nullo clypeorum retardantur obiectu: velut quidam mobiles montes verſantur in prælijs, &
vt colles alto eminẽt vertice, mugitus fragore omnium perturbant confidentiam. Quid hic faciat
pedes, quamuis lacertis validus & manu promptus, cùm ſibi ſeptus armatorum populis gradienti
murus occurrit? Quid faciat eques, cùm equus eius perterrefactus tantæ beſtiæ immanitate diffu-
giat? Quid faciat ſagittarius, cùm deſuper ferrata virorum corpora iaculi ictũ ſentire non poſſint:
beſtia quoq; nec nuda facilè penetrabilis ferro ſit, & munita loricis obuias ſine ſui periculo acies
ſecet & conterat turmas? Itaq; vti immenſa ædificia, ita elephanti fundamentis validioribus ſuſti-
nentur, alioquin imparibus fulti pedibus intra breuem laberentur ætatem. Et quid miraris ſi veſti-
ti armis tuentur, quandoquidem dentibus ſuis tãquam naturalibus ſpiculis ſemper armati ſunt?
Promuſcide ſua quicquid inuoluerint, frangunt: pede quicquid compreſſerint, velut quodam H
lapſu ruinæ ingentis exanimant. Hactenus Ambroſius. Eſt autem idem elephantorum in bello
vſus noſtro adhuc tempore apud Indos. Nam vt Vartomannus tradit; bella inituri clitellas ele-
Clitella elephantorum. phanto imponunt: ſunt, inquit, clitellæ huiuſmodi, cuiuſmodi in regno Auſoniæ vtuntur muli: cli-
tellas ſubtus aluũ cingunt geminæ ex ferro catenæ: ſupra clitellas hinc & hinc domus, vel ſi mauis
turrim aut caueam ligneam appellare: collo iungunt caueas, aſſamenta neſcio quæ craſſitudine
medij palmi: ſingulas caueas terni homines ingrediuntur: inter vtraſque dorſo belluæ inſidet In-
dus, qui belluam alloquitur. Illis eſt enim patrij ſermonis intellectus officiorumque memoria. Se-
ptem autẽ ſunt homines, qui elephantũ bella inituri conſcendunt loricati, ferentes arcus, lanceas,
enſes & peltas. Promuſcis elephanti, quam manum appellant, loricatur; illi alligatur exertus enſis
longitudine duorum cubitorum, craſſitudine verò ac latitudine palmæ humanæ, ſicque inſtructi
præliantur. Vbi progrediendum aut retrocedendum eſt, monet domitor, cuius vocem callet ele-
phas. Aloyſius Cadamuſtus ijſdem belluis Calecutenſes bella committere tradit, turres quaſdam

imponere

A imponere eis, capaces trium aut quatuor hominum, qui de turribus huiuſmodi præliantur. Et in inſula Zanzibar, licet non habeant equos, tamen cum elephantis & camelis referente M. Paulo Veneto, ad bella procedunt, extruentes caſtella lignea ſuper elephantes, quæ tanta ſunt, vt quindecim vel ſexdecim viri minuti ex vno pugnent portatili caſtro. Porro quando ad bellum procedere volunt, exhibet, inquit, potum elephantis, quem ipſi pro vino bibunt, quò audaciores ſint in bello. De regibus & regionibus Indiarum, vbi elephanti ad belli vſum alebantur antiquitus, iam antea dictum eſt. Quod verò militares elephanti olim quoque turres armatorum plenas ferrent, paſſim veteres atteſtantur. Plinius, *turres armatorum in hoſtes ferunt*. Plutarchus. *Et vbi ferarum, id eſt elephantorum, turres ſurſum & purpureas viderunt, quod erat eorum ornamentum, cum ad prælium ducebantur.* Aelianus: *militaris elephantus dorſo ſuo vel nudo tres bellatores fert, alterum à dextra, alterum ſiniſtra pugnantem, tertio retro verſus bellantem, ac ſimul quantum manibus moderamina tenentem: ſicque illis beluam dirigentem tanquam nauem clauo nauicularum, reique nauticæ peritum.* Philoſtratus: *Pugnant onuſti turribus, quibus decem aut etiam quindecim homines Indici ſuperſiant, qui ex turribus tanquam propugnaculis in hoſtes iaculantur, aut arcu ſagittas torquent.* Hinc & Iuuenalis.

Li.3.c.41.

Turres olim etiam ferebant.

Lib 8.9.

In Eumene.

B *Nec latio haud vſquam noſtro ſub ſidere talis*
Bellua concipitur ſed furua gente petita
Arboribus Rutulis & Turni paſcitur agro
Cæſaris armentum nulli ſeruire paratum
Priuato, ſiquidem Tyrio parere ſolebant
Annibali & noſtris ducibus, regique Moloſſo,
Horum maiores & dorſo ferre cohortes
Partem aliquam belli & euntem in prælia turmam.

Vſus itaque idem nunc qui olim, præterquam quòd viſos noſtra ætate dicant, qui gladium duorum cubitorum ad promuſcidem alligatum geſtantes, atrociſſimas in bello cædes ederent. Sed & Maſſamicos maioris Indiæ populos Iulius Ferretrius in libro de antiqua inſtaurãda & illuſtranda militia, ait inſtruere elephantes ordine facto acierum in cornibus more militiæ, limitatoque numero beſtiarum & hominum ducentum equitantium illas, talem eſſe eorum equitatum. Et ex Polybio quoq; diſcimus ipſas belluas ſibi inuicẽ pugnare, vt in illo prælio quo cum Antigono Ptolomæus conflixit. *Hic igitur bellicum* (inquit) *canentes primum cum elephantis ſe mutuo inuadunt.* Lib.5.

C *Pauci ex ijs quos Ptolomæus habebat, in aduerſos feruntur. Ex quibus ſanè opimam faciebant milites pugnam, iacientes haſtas, & ſe inuicem crebris vulneribus afficientes. Longè tamen melius rem feræ ipſæ faciebant, ingenti impetu ſe inuicem impetentes & faciem facie verberantes. Eſt enim hic elephantorum mos, vt inter ſe congreſſi, & mutuis ſe dentibus impetentes, acerrimè pugnent: ſimulatque verò vulnus aliquod acceperint non ſecus in omnes dentibus ſæuiant, quàm tauri cornibus.* Vt igitur inutilis in certamine redderetur elephantorum vſus, diuerſa à diuerſis imperatoribus ſtratagemata excogitata & adinuenta fuerunt. In eo bellico apparatu, in quem Semiramis triennium abſumpſit, elephantorum indiga, quo affatim præſidio vtuntur Indi, ne virium parte inferior eſſet hoſte, rem commenta eſt memoratu dignam, vt refert Sabellicus, elephantinas effigies bubulis multifariam copijs magno numero aſtruit, habuitque in occulto id conſilium, ne ad hoſtes eorum, quæ pararentur, fama perueniret poſſet. His prius quàm in Indos moueret, camelos incluſit: quos cùm bellatoribus ſupernè ſedentibus repentè equitibus velut in acie obiecit, inanium belluarum occurſum futurum rata, vt in vera pugna elephantos equi minus ac minus formidarent. Nec in hunc vſum ſolùm vana illa belluarum ſpecies quæſita, ſed ad virium, inquit, oſtentationem, vt cùm in hoſtium conſpectum acies in procinctu

Inuicem pugnare.

Vt inutiles reddantur.

Elephanti ficti.

Enneid. 1. lib. 1.

D ſtaret, inane illud ludibrium in ſubſidijs locatum verorum procul elephantorum terribilem præ ſe ferret aſpectum. Verùm nihil poſtea res iſta Aſſyrijs adiumento fuit, non magis quam multis poſt ætatibus Perſeo Macedonum regi, qui eo bello, quod cum populo Romano geſſit, eodem vſus machinamento prælio ſuperatus eſt. Hæc itaque Sabellicus ex Diodoro Siculo, ni fallor, qui rem tamen aliter narrat; cuius hæc ſunt verba: *Semiramis contra Indos ſuſcepta expeditione, inferior elephantorum apparatu, rem excogitauit, qua terreret Indos, cogitantes nequaquam extra Indiam elephanto eſſe. Occiſis trecentis boum millibus, carnes operarijs conciſſit, coria inſui fecit elephantorum inſtar: quæ poſtmodum fæno referta, veri elephanti ſpeciem præ ſe ferebant. Intus hominem camelumq; ſuper quo ſedens formam belluæ duceret, incluſit. Hæc in loco remoto occultoq; acta, ne quæ exterius emanare poſſent, vtq; Indi improuiſa re perculſi veras beluas exiſtimarent. Admirantibus Indis, vnde tanta illi elephantorum copia ſuppeteret, quidam ex Semiramidis exercitu noctu captis rem prodidere. Semiramis ſimulatis elephantis aduerſus equites præmiſſis, inito certamine regios equos fugauit. aſſueti enim veris elephantis, equi noua forma oſfectuq; inſueto turbati ſunt.* Sic Diodorus, Lib.2.c.5.

non

non fuere itaque inutiles ficti elephanti, ſed victoriam Semiramidi pepererunt. De Perſeo autem E
Lib.4. Macedonum rege ſic quoque ſcribit Polyænus: *Romanis elephantos ducentibus partim ex Libra, par-*
Perſei aſtus *tim Indos ab Antiocho Syriæ rege, Perſeus, ne noua ac formidabilis equis bellua primo aſpectu exiſte-*
ret, præcepit opificibus lignea ſimulacra fabricari elephantorum figura atq; colore, & virum cum tuba
per hos horribilem ſonum emittere, vt equi Macedonum elephantorum fremitum & aſpectum ferre di-
Damis. *ſcerent.* Cæſar pugnaturus cum Scipione in Africa, ne militibus terrori eſſent elephantes, hoc inuenit remedium, vt Hirtius refert; Elephantos in Italiam tranſportari iuſſit, quo & miles ſpeciemque & virtutem beſtiæ cognoſceret, & qua parte corporis nuda ſine tegmine relinqueretur, præterea vt iumenta beſtiarum odorem, ſtridorem, ſpeciem, conſuetudine capta, non reformidarent. Quibus ex rebus largiter erat conſecutus, nam & milites beſtias manibus pertractábant, earumque tarditatem cognoſcebant, equiteſque in eos pila præpilata conijciebant, atque in conſuetudine equos patientia beſtiarum adduxerunt. Egregium verò ſtratagema Damidis recenſet Diodorus his verbis: *Polyſperchon Megapolita detectis muris cum elephantis expugnare putabat. Megapolitanorum dux Damis, qui fuerat cum Alexandro & natura vſuſq; elephantorum peritiam habebat, complura magna oſtia denſis clauis confixit, & in humilibus foueis conſtrauit, tectis quæ extabant cuſpidibus, atque ita per ea aditum in vrbe reliquit. Et à fronte quidem nullum militem* F
collocauit, ſed oblique à lateribus multitudinem conſtituit iaculatorum & ſagittariorum & catapultarum, quibus tela iaciuntur. Iam Polyſperchonte totum ruina locum expurgante & vniuerſis belluis per eum locum aditum parante, accidit hoc inopinatum elephantibus. Nemine enim occurrente belluis, Indi in vrbem irrumpere cogebantur. Elephantes verò magna mole incedentes, incidebant in confixa ſtimulis oſtia. Cumq; eorum pedes clauis vulnerarentur & propter corporum grauitatem ſtimulis perforarentur, neq; vlterius progredi, neque reuerti propter mouendi difficultatem poterant. Cumque ſimul omne telorum genus in eos ex obliquo ferretur, Indorum pars moriebatur, alij vulnerabantur, atque ita ad negocium inutiles reddebantur. Beluæ verò partim propter telorum multitudinem, partim propter ictus clauorum cùm dolore cruciarentur, per amicos reuertebantur, eorumq; multos conculcabant. Tandem earum fortiſsima ac terribiliſsima cecidit reliquarum pars prorſus inutilis reddita eſt; pars mul-
Megarẽſes. *tis ſuorum mortem intulit.* Maior fuit aſtus Megarenſium, qui, vt Aelianus refert, cùm Antipater
L.26.c.36. Macedonum rex, illos bello adortus, elephantorum copia facilè ſuperior eſſet, porcos pice oblitos & igne iniecto ardentes in elephantorum agmen immiſerunt; qui partim grunnitu (quo naturaliter, vt dictum eſt, perterrentur vaſtiſſima iſthæc animalia) partim incendio turbati, in fugam verſi, præclaram Megarenſibus peperere victoriam. Obſeruatum igitur deinceps vnà cum ele- G
phantorum pullis porcos alere, vt cõſuetudine naturam vincerent, & grunnitui porcorum aſſueſcerent. Polyænus verò hoc tribuit Antigono. Fuere verò etiam vel ob hoſtium virtutem, vel alias
Suis ſæpe fuiſſe damno. etiam ob cauſas ſuis ſępenumero damno. Appianus de bello Hiſpanienſi ait Fuluiũ Nobiliorem cùm decem elephanti à Maſaniſſa auxilio miſſi eſſent, in pugnam cum hoſtibus progreſſum, elephantes poſt exercitus terga ordine occultauiſſe: pugnaque incepta extemplo viam aperuiſſe elephantis, quos cùm Celtiberi viderent, ipſos & eorum equos territos, intra mœnia confugiſſe, imperatorem itaque elephantes ad mœnia produci iuſſiſſe: cumque ſic vtrimque fortiter dimicaretur, vnus elephantorum graui percuſſus ſaxo de muro caput, currere atq; effrenatè furere cœpit, inque amicos horrendo cum clamore furens ſe coniecit, quemuis obuium trudens ac proterens, amicorum & inimicorum nullo diſcrimine habito: ſimiliter reliqui elephantes illius clamoribus exterriti, idem fecerunt, milites Romanos proterentes, proculcantes ac proſternentes quod qui-
Cur cõmunes hoſtes dicti. dem ſæpenumerò ſolent, inquit, elephantes cùm inſaniunt, quemuis vt inimicum accipientes: ob quam eorum perfidiam à quibuſdam communes hoſtes appellati. Non abſimile quid de Cecilio Romanorum conſule Panormi agente ſcribit Polybius his verbis: *Poſtquam igitur elephantos omnemq; exercitum* (Aſdrubalis) *appropinquantes videt &c. quoſdam ex ijs qui maximè agiles atq; expe-* H
diti erant, pro mœnibus ſupra foſſam conſtituit, iubetq; vt contra elephantos, ſi illi accederent, teliſque verubuſque eminus pugnent: quod ſi iratæ pecudes cum impetu contra ipſos ferantur, in foſſas ſe dimittant, inde rurſus elephantos telis petant, &c. Simul ac igitur pleno impetu pugnare cœptum, magiſtri elephantorum qui cupidine gloriæ ſibi attribui victoriam cupiebant, beluas in expeditos concitant: illi ſicuti eis à conſule iuſſum fuerat, ſtatim terga vertũnt, infeſtiuſque inſequentibus belluis, in foſſas ſe dimittunt. Beluæ cum primum ad aggerem foſſarum peruenere, vno tempore & à multitudine vrbana ex mœnibus & à militibus ex foſsis, ſagittis teliſq; multifariam feriuntur. Cumque vltra progredi non poſſent, neceſſario terga vertentes in ſuos ruunt, agmina perturbant, magnam ſuorum ſtragem faciunt, &c. Illi iam pridem à beſtijs turbati, & tunc tumultuario impetu à Conſule oppreſsi facilè profligantur: pars eorum trucidatur, cæteri fuga ſalutem quærunt. Elephanti cum Indis decem capti: reliquis deſiectis Indis, finito prælio, omnes in poteſtatem conſulis peruenere. Cæſare quoque pugnatu-
Cæſar. ro Scipioni in Africa, præter præcitatum inuentum: à dextro cornu funditores ſagittarijque con-

A cita tela in elephantos frequentes coniecere, vt Hirtius narrat: quo facto beſtiæ ſtridore fundarum lapidumq; perterritæ ſeſe conuertere & poſt ſe frequentes ſtipatoſque proterere & in portas valli ſemifractas ruere contenderunt. Non eſt autem prætermittendum de virtute militis veterani quintæ legionis: nam cùm in ſiniſtro cornu elephantus, vulnere ictus & dolore concitatus, in lixam inermem impetum feciſſet, eumq; ſub pede ſubditum, deinde genu innixus pondere ſuo, proboſcide erecta vibrantique, ſtridore maximo premeret atque enecaret: miles hic non potuit pati, quin ſe armatum beſtiæ offerret, quem poſtquā elephantus ad ſe telo infeſto venire animaduertit, relicto cadauere, militem proboſcide circundat, atque in ſublime attollit armatum. Qui in huiuſmodi periculo cùm conſtanter agendum ſibi videret, gladio proboſcidem, quo erat circũdatus, cedere quantum poterat, non deſtitit: quo dolore adductus elephas, milite abiecto maximo cum ſtridore curſuque conuerſus ad reliquas beſtias ſe recepit. Clara etiam eſt alterius è Romanis dimicatio aduerſus elephantum. Cùm Hannibal captiuos Romanos dimicare inter ſe (inquit Plinius) coegiſſet: namque vnum qui ſuperaret, obiecit elephanto, & ille dimitti pactus ſi interemiſſet, ſolus in arena congreſſus, magno Pœnorum dolore confecit. Hannibal cum famam eius dimicationis contemptum allaturam belluis intelligeret, equites miſit, qui abeuntem interficerent. Sic & Eleazarus Iudæ Machabæi frater in pugna, quam Iudas contra Antiochum Eupato-

Miles vnus elephātum occidens.

B rem commiſit, conſpicatus excellentem elephantum ornatum phaleris regijs & ratus in eo regem inuehi, magno animo in eum fecit impetum & occiſis prius multis, quàm ad eum penetraret, cæteris verò metu cedentibus, ſuccedens ſub eius ventrem, confodit belluam, & ipſe ſimul pondere eius, illabentis oppreſſus eſt, vt narrat Ioſephus ex ſexto Machabæorum. Vt verò vnde ſumus digreſſi reuertamur: cùm Hannibal cum Scipione dimicaturus, octuaginta elephantos, quot nunquam aliàs, in aciem produxiſſet, ad eorum vſum inutilem reddendum ſic militum ordinem Scipio diſtinxit, vt eos primo inter manipulos veliteſque receptos coniectæ vndique haſtæ non tantùm ex Romana acie eiecerint, verùm etiam in Pœnos telis prope confoſſos egerint, quod hoſtibus fugæ initium fuiſſe, maximè eſt perſpicuum. Idem accidit elephantis Aſdrubalis; *Eodem* (inquit Liuius) *verſi elephanti, qui primo impetu turbauerant anteſignanos, etiam ſigna mouerant loco: deinde creſcente certamine & clamore, impotentius iam regi, & inter duas acies verſari, velut incerti quorum eſſent, haud diſſimiliter nauibus ſine gubernaculo vagi:* Et mox. *Elephanti plures ab ipſis rectoribus quàm ab hoſte interfecti: fabrile ſcalprum cum malleo habebant: id vbi ſæuire bellua ac ruere in ſuos cœperant, magiſter inter aures poſitum ipſa in compage, qua iungitur capiti ceruix, quanto*

Eleazari virtus.

L. 12 c. 14

Scipio vt inutiles reddiderit.

C *maximo poterat ictu adigebat. Eac. lerrima via mortis in tanta mole bellua inuenta erat, vbi regendi ſpem viciſſet.* Similiter in Perſarum exercitu aduerſus Iulianum, elephantorum fulgentium formidandam ſpeciem & truculentos hiatus vix mentes pauidæ perferebāt, (inquit Ammianus Marcellinus paulò pòſt initium libri vigeſimi quinti) ad quorum ſtridorem odoremque & inſuetum aſpectum magis equi terrebātur: quibus inſidentes magiſtri, manubriatos cultros dexteris manibus illigatos geſtabant, acceptæ apud Niſibin memores cladis: & ſi ferocius animal vires exuperaſſet regentis, ne reuerſum per ſuos, vt tunc acciderat, colliſam ſterneret plebem, vertebram quæ caput à ceruice diſterminat, ictu maximo terebrabant. Exploratum eſt enim aliquando ab Haſdrubale Annibalis fratre ita citius vitam huiuſmodi adimi belluarum. Eo prælio quo Alfonſus Albuquercius, Indiæ prætor, regem Malacenſem vicit & Malacā vrbem expugnauit, rex e caſtello, quod elephantus ingens tergo geſtabat, cum aliquot è ſuis domeſticis vehebatur. Hunc alij elephanti ſimiliter inſtrati & armati ſequebantur. Tela è caſtellis frequentia (verba ſunt Oſorij) decidebant. Elephanti enſes dentibus alligatos geſtabant, tantaq; ferocia in Luſitanos irruebant, vt anteſignani pellerentur. Fernandus tamen Gomeſius Lemius & Vaſcus Fernandus Contigus, minimè ea reperturbati, reſiſtunt: cùm vterque eorum in oppoſita vitæ latera, qua elephā-

Lib. 7. rer. Emanuel.

D tus gradum violenter inferebat conceſſiſſet, aditum ei liberum reliquerunt. Vtrimque deinde latera illius haſtis perfodiunt. Bellua quamuis in principio certaminis ſit immanis & efferata, eſt tamen doloris impatiens, & facilè in ſuos quouis vulnere ſauciata conuertitur. Itaque cùm elephantus transfixus vtroque latere fuiſſet, rectorem qui illi inſidebat, proboſcide deturbatum conculcat. Exanimare deinde (ſanguis enim illi vtrimque profluebat) mirificè cœpit. Rex eo metu confeſtim deſiluit. Elephantus in ſuos conuerſus reliquorum elephantorum aciem perturbauit. Omnes exterriti in fugam verſi ſunt, neque rurſus vllis rectorum monitis aut minis in prælium compelli potuere. Cùm itaque ſuis ſæpe damno ſint elephanti, id ne fieret, Scipio ptolpicere olim conarus eſt, ſicuti legimus apud Hirtium: *Scipio*, inquit, *interim elephantos hoc modo condocefacere inſtituit: duas inſtruxit acies, vnam funditorum contra elephantos, quæ quaſi aduerſariorum locum obtineret, & contra eorum frontem aduerſam lapillos minutos mitteret: deinde in ordinem elephantos conſtituit; poſt illos autem aciem ſuam inſtruxit; vt cum ab aduerſarijs lapides mitti cœpiſſent,*

Ne ſuis ſint damno.

& e-

& elephanti perterriti ſe ad ſuos conuertiſſent, rurſus à ſua acie lapidibus miſsis eos conuerterent ad- E
Vt incitentur ad pugnam. *uerſus hoſtem: quod ægrè tardeq́ fiebat: audere enim elephanti multorum annorum doctrina vſuque vetuſto vix edocti, tamen communi periculo in aciem producuntur.* Iam verò, vt alacriori animo ad prælia ferrentur, potus humanus eis indulgebatur: quòd Aelianus meminit, inquiens: Elephantis pugnaturis non modò ex vitibus confecti, ſed etiã ex oryza factitij vini vſus indulgetur. Porrò ſi quis eorum fortitudine cùm animi, tùm corporis alios in bello vinceret, is peculiari nomine ab alijs diſtinguebatur. Antipater (inquit Plinius) author eſt duos elephantos Antiocho regi in bellicis vſibus celebres, etiam cognominibus fuiſſe, Aiacem & Patroclũ: etenim nouere ea: (de quibus antè.) Certè Cato, cùm imperatorum nomina annalibus deſcriberet, eum qui fortiſſimè prę-liatus eſſet in Punica acie, Surum tradidit vocatum, altero dente mutilato. De Aiace Alexandri ſuprà dictum eſt. Cæterùm vtilitas eorum in campeſtribus intelligi debet, nam vt Polybius ſcri-
Li. 18. cap. 18. bit, in montibus, vt & equi, inutiles ſunt. E contrario Libycum inſtitutum eſt, referente Cælio, vt quos in venatione vel pugna elephantes attriuerint, magnificè ſepeliant, ac hymnos præterea concinant: quorum id ſit, inquit, argumentum, ἐγχώριον. ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι τοὺς ἀντιστάντας θηρίῳ τοσούτῳ, id eſt, viros eſſe bonos, qui tam atroci belluæ ex aduerſo ſteterint, quòd mors glorioſiùs comparata ἐνδοξότερα ſit τῷ θανάτῳ. Cauſam modò vtilitatis in bello duplicem ſtatuit Caſſiodorus, cutis nimirum duritiem & corporis molem, quòd hac hoſtibus eſſent terrori, illa F
ictum non admitteret. *Cutis (inquit) vlceroſis vallibus exaratur quæ in tantam duritiam ſolidatur, vt putes eſſe oſſeam cutim. Hæc nulla vi tranſmittitur, nullo ferri acumine penetratur: ideoque Perſarum reges hanc belluam ad bella traxerunt, quæ & nullis ictibus pulſata cederet, & aduerſarios ſua*
In Milite glorioſo. *mole terreret.* Ad hanc corporis duritiam alludit quodãmodo Plautus: *Pol ſiquidem conuixiſſes, per corium, per viſcera, perq́ os elephanto brachium tranſmitteres.* In regno Mogor nihilominus
Vſus ad amnes traijciẽdos. frons eorum laminis armatur ferreis, aut corio duriſſimo. Habebat & aliũ vſum in bello elephas, in traijciendis nempe fluminibus, id quod Hannibalis exemplo conſtat. Eo enim in Hetruriam deſcendente, Arnus vehementer excreuerat; quare tantum exercitum ſecum trahens, euitare non potuit, quin ingentem hominum ac iumentorum iacturam faceret: ipſe quoque etſi elephanto, qui vnus ex multis ſupererat, eminens veheretur, plurium dierum ac noctium intemperie vigilijs
Sat. 10. confectus, alterum oculum amitteret. Ad quod alluſit Iuuenalis, dum canit:

> *O qualis facies & quali digna tabella,*
> *Cum Getula ducem portaret bellua luſcum.*

G

VSVS IN SACRIFICIIS.

Li. de ſoler. animal. SCRIBIT (inquit Plutarchus) Iuba elephantos dijs vota facere, cùm ſe nomine docente, mari luſtrent, ſolemque orientem adorent, proboſcide manus loco ſurſum erecta. Itaque etiam hoc animal dijs eſſe cariſſimum, vt Ptolomæus Philopater teſtatum fecit. Cùm enim
Elephanti immolati. victo Antiocho vellet dijs honorem ſplendidè habere, præter alia ob partam prælio victoriam, ſacrificia, quatuor etiam elephantes immolauit: nocturnis autem territus inſomnijs quòd numen ei ob ſacrificium illud inuſitatum comminaretur, cùm multis vſus eſt piaculis, tum quatuor æreos elephantos pro occiſis poſuit.

NVMISMATA. STATVÆ Pictura.

H

Cæſaris nũmus. IN C. Cæſaris nummo videre eſt elephantum ſurrecta promuſcide, aduerſus quem ſerpens quaſi concertaturus inſurgit: in altero videas ſerpentem ipſius elephanti pedibus obtritum, in quo inſcriptio eſt CÆSAR. Potes ex illo (inquit Pierius) laceſſitum bello, ex hoc, confectum intelligere. Neque verò me fugit, elephantum Maurorum lingua Cæſam appellari ſolitum, quod Spartianus in Aelio Vero tradit, primumque Cæſaris cognomine nuncupatum, qui elephantum occiderat. Sed inepta hæc inſcriptionis cauſa mihi videtur: crediderim autem potius ad munificentiam ſpectare, qua Cæſar elephantos exhibuerit. Quem verò elephantum
Marij nummus. in Q. C. Marij nummo compereris, ibidibus adiectis, hieroglyphicum id Africam prouinciam ab eo domitam, ditionemque imperij in Aegyptum vſque propagatam ſignificare crediderim

A derim. Elephanti porrò Pompeij Magni currum ſubiere Africo triumpho; & in nummo argen-
teo admodum pulchro Scipionis Imp. inſcriptio, cuius galea elephantini capitis ſpeciem habet, *Scipionis*
infernè aratrum, antè ſpica poſita eſt: quæ omnia ad Africæ triumphum & annonam inde largi- *numus.*
tèr aduectum, ſpectant. Inſcriptio, Q. METELLVS. Auguſto currum ex quatuor elephantis,
S.P.Q. Romanus in nummis decreuit, quòd, vt puto, ſpolijs Orientis onuſtus imperatorium in- *Auguſti*
de triumphum duxerit. Id honoris T. Cæſar poſt adeptum imperium patri deferendum curauit, *currus in*
quod ipſa teſtatur inſcriptio, quæ ſic habet: TI. CAESAR DIVI AVG F. AVGVST. P. M. *numo.*
TR. PO XXIIX. DIVO AVGVSTO S. P. Q. R. Eundem honorem Claudius auiæ
Liuiæ Circenſi pompa, currum quippe elephantorum Auguſtæo ſimilem decernendum curauit.
Sed & D Auguſto Veſpaſiano currus ex quatuor elephantis in nummo eſt, cuius latus alterum
inſcriptionē habet ad reliquos honores tertij conſulatus: nam qui ſua virtute ad Imperatorij faſti- *Veſpaſiani*
gij culmen euectus erat, re in Oriente bene geſta, paribus cum Auguſto honoribus honeſtandus *numus.*
fuit: ita elephas iunctus, prouinciam patriam ſubiugatam hieroglyphicè ſignificabat. Eſt & Phi-
lippi Imperatoris nummus, in quo elephantus gradiens ſub magiſtro cum inſcriptione AETER- *Philippi.*
NITAS AVG. Vartomannus author eſt in inſula Sumatra ſiue Taprobana numos haberi, qui
B ab vna parte cælatum habent caput cacodæmonis, ab altera carpentum, quod ab elephantis tra-
hitur. Cùm verò veteres ſignis & annulis varias imagines expreſſas præ ſe ferentibus obſignarent
tabellas, inter has à Plauto celebrari reperio elephantem. *C. Quaſo tunc is es Lyco trapezita? L. Ego.* *In Curcul.*
C. Multam me tibi ſalutem iuſſit Therapontigonus dicere. L. Mihine? C. Ita, cape, ſignum noſce, noſtin?
L. Quidni nouerim; Clypeatus elephantum vbi machæra diſſicit. id eſt, diſſecat, vt Puteanus & Lam-
binus exponunt. Fuiſſe porrò etiam Romæ æneam elephanti ſtatuam, ex hiſce verbis Caſſiodori *Li. 10. Var.*
diſcimus, in epiſtola Theodahadi regis ad Honorium Romanæ vrbis præfectum: Relationis ve-
ſtræ tenore comperimus, in via ſacra quam multis ſuperſtitionibus ditauit (aliàs dicauit) antiqui-
tas, elephantes æneos vicina omnimodis ruina titubare; & qui ſolent in carnali ſubſtantia ſupra
millenos annos viuere, occaſum videantur proximum in ſimulacris æneis ſuſtinere. His proui-
dentia veſtra reddi faciat propriam longæuitatem, vncis ferreis hiantia membra ſolidādo. Aluum
quoq; demiſſam ſubdito pariete corroboret, ne illa magnitudo mirabilis ſoluatur turpiter in rui-
nam. Nam & viuis ipſis caſus aduerſus eſt. Et mox poſt enumeratam belluæ magnitudinem.
Quapropter habere eorum vel formas gratiſſimum eſt, vt qui viuam ſubſtantiam non viderunt,
opinatum animal tali imaginatione cognoſcant. Et ideo non patiaris perire; quoniam Romanæ
C dignitatis eſt, artificum ingenijs in illa vrbe recondere, quod per diuerſas mundi partes cogno-
ſcitur diues natura procreaſſe. Sed & apud Pauſaniam lego de elephanti ſculptura: Aedificium è *In Corin-*
candido marmore, quod in medio quaſi foro attollit trophæum (apud Argos) de Pyrrho Epiro- *thiacis.*
tarum rege eſt, vt ipſi prædicant Argiui: quo enim in loco cadauer eius concrematum eſt, ibidem
etiam illi fuiſſe erectum monumentum, in quo cùm alia, quibus in prælijs vtebatur inſculpta,
tùm verò erant elephanti.

DE EBORE. Cap. X.

Synonima. Etymologia.

NON totus elephanti dens propriè ebur vocatur, ſed illa præcipuè pars, quæ ex- *Ebur quid*
tra os eſt, id quod inter cæteros Plinius nos docuit. Loquens enim de dentibus *propriè.*
D exertis, *hoc*, inquit, *ſolum ebur eſt.* Franciſcus Apollo tamen omnia ipſius ani
mantis oſſa ebur vocari aſſerit. Dicebatur aliàs ebor, vnde eboreus. Vtramque *Ebor.*
vocem, quaſi à barro, id eſt, elephanto productam Seruius teſtatur. Græci
ἐλέφαντα vocant antepenultima acuta, per ſynechdochen, vt caput pro homi-
ne. Sunt qui vltimam acuant, & elephantina, id eſt, ex ebore facta interpretentur, vt in hoc
Homeri verſu:

Ὡς δ᾽ ὅτε τίς τ᾽ ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ
Μῃονὶς ἠὲ Κάειρα, παρήϊον ἔμμεναι ἵππων, id eſt, *Iliad. 4.*
Veluti quando aliqua ebur mulier tinxerit
Maonia, vel ex Caira, maxillare vt ſit equorum.

Sed Varinus, Πριστὸς ἐλέφας (ebur ſerra diuiſum) os elephantinum: ſic, inquit, ebur per excellen *Elephas*
tiam vocant Græci: additur autem πριστὸς ad ipſius belluæ differentiam. Similiter Latini etiam *pro ebore.*
elephantum quandoq; pro ebore ſiue dente elephantis ponunt, vt Virg. in Georgicis: *Lib. 3.*

In ſo-

Lib.6. *In foribus pugnam ex auro ſolidoque elephanto:* E

Et in Aeneide.

Altera candenti perfecta nitens elephanto.

Dēs Indus. Non ſemel etiam poetis dentem Indum vocari reperio. Et quia varia ex ebore fierent vtenſilia,

Lib.3 Car. pro his quoque ebur dicebatur, Horatius:

Non ebur neque aureum

Orat.4. *Mea renidet in domo lacunar.*

Cicero in Verrem:

Vt omne ebur ex ædibus ſacris auferret.

Iam verò ob eximium candorem, accipitur pro iſtiuſmodi colore. Martialis:

Lib.12. *Nolueram Polytime tuos violare capillos,*

Ebur pro candore. *Sed iuuat hoc precibus me tribuiſſe tuis:*

Talis erat modò tonſe Pelops, poſitiſq́; nitebas

Crinibus, vt totum ſponſa videret ebur.

Lib.13. Et alicubi:

Dum Tyburtinis albeſcere coll bus audit, F

Antiqui dentis fuſca Lycoris ebur.

Plinius: *Merulis anniculis roſtrum in ebur transfiguratur, duntaxat maribus.* Hinc & eburneus co-

Lib.3.Met. lor idem qui candidus: Ouidius; de Narciſſo:

Et dignos Baccho digitos & Apolline crines,

Impubeſq́; genas & eburnea colla, decuſque

Lib.4. *Oris & niueo mixtum candore ruborem.*

Et rurſus:

——— *Pueri rubor ora notauit,*

Neſcit quid ſit amor, ſed & erubuiſſe decebat;

Hinc color aprica pendentibus arbore pomis,

Aut ebori tincta eſt, aut ſub candore rubenti

Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria Lunæ.

Et rurſus:

Lib.8. ——— *Dentes æquantur dentibus Indis.*

Lib.10. Item de Atalanta: G

Tergaq́; iactantur crines per eburnea.

Idem in epiſtola Acontij ad Cydippen:

Hoc faciunt flaui crines & eburnea ceruix.

Et rurſus in Epiſt. Sapph. ad Phaonem.

Hunc Venus in cælum curru vexiſſet eburno.

Lib.3 Am. Ac denique alibi:

Illa quidem noſtro ſubiecit eburnea collo

Brachia.

Lib.5. Similiter emplaſtrum elephantinum dicitur à Celſo, quaſi percandidum ſiue eburneum.

PRETIVM. NATVRA. VSVS.

Ebur pro tributo. FVIT etiam olim in maximo pretio vbique terrarum ebur. *Herodotus prodit, Aethiopas tributi vice regibus Perſidis vicenos dentes elephantorum grandes,* (inquit Plinius) *tertio quoque anno cum auro & ebeno pendere ſolitos. Tanta eboris authoritas erat vrbis noſtræ trecenteſimo decimo anno; tunc enim author ille hiſtoriam eam condidit Thurijs in Italia.* Et rurſus: *Dentibus ingens pretium, & deorum ſimulacbris laudatiſsima ex ijs materia.* Tradit & Aelianus Libycos homines venari elephantos, non alia magis quàm dentium gratia: & apud Atheneum legitur, An- D

Lib.5.c.4. tiochum qui inſanus cognominatus fuit, in ſua pompa octingentos elephantorum dentes du-

c.6. xiſſe, Ptolomæum verò Philadelphum ſexcentos. Dedicabatur & in templis deorum, id quod Valerius Maximus indicat, dum ſcribit Maſaniſſam Numidarum regem eburneos dentes quos dono acceperat, reſtituiſſe, cum ex templo Iunonis ſurreptos intellexiſſet. Quanti autem

In Gryllo. ebur fieret, eleganter oſtendit Plutarchus his verbis: Ad ſe trahebant me ebur & argentum. Qui horum poſſideret plurimum, mihi fœlix & dijs charus videbatur homo, ſiue Phryx eſſet, ſiue Car, & vel Dolone ignobilior, vel Priamo calamitoſior. Fuit ergò eboris vſus ad luxuriam. *Exquiritur*

(inquit

A (inquit Plinius) *à ſenatoribus, luxuriæ cauſa, quæ vis in his eſt efficacißima.* Eſt item vulgò notum patritios & qui nobilitate præſtabant, quique honeſtè geniti, & liberaliter educati erant, apud Romanos, bullam in pectore, lunulas in pedibus habuiſſe; fuiſſe autem fibulas eburneas corniculantes inſtar lunæ: id quod à Numa inſtitutum ferunt; vt ſenatores, eorumque poſteri, nigris calceis lunulas annecterent. Plutarchus ab Arcadibus deductum eſſe profitetur, vt ſe proſelinos deſignarent, vel vt ampliſſimum nobilitatis teſtimonium ferrent. Quippe in calceis Senatorum lunā adſcripſiſſe, centenum, inquit, numerum deſignauit, quo tunc Senatores conſtituebantur: vnde Lunata pellis Martiali: & apud Satyricum poetam legimus. *Lib. 5. 1. Nobiles Romani vt cognoſcerētur Inqu. Rom. Lunata pellis quid.*

Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ.

Cùm verò apud priſcos moris eſſet, abeuntes hoſpites non tantùm bonis verbis, ſed muneribus etiam proſequi, ebur inter hæc non poſtremum habuiſſe locum diſcimus ex hoc ſcientiſſimi poetæ verſu: *Pro munere datum.*

Dona dehinc auro grauia, ſectoq́ elephanto,
Imperat ad naues ferri.

Sed & dijs offerebatur immortalibus, vt beneuoli redderentur, vti conſtat ex hoc Polemonis: *Dijs oblatū*

B *Si ſacra faciens l'amphile Deo quiſpiam*
Hœdoſque mactans, vel boues quam plurimos,
Chlamydeue quæ ſit purpurea vel aurea,
Ebore vel villo, vel ſmaragdo denique
Sibi reddidiſſe beneuolum numen putat,
Errat, &c.

Q. Calaber ait in pyram Aiacis iniceiſſe Græcos pretioſum ebur & argentum. Et Diodorus Siculus, ſigna ex ebore, auroque alijſque rebus pretioſis ab omnibus ducibus & amicis Alexandri facta, Hephæſtione Babylone mortuo. Fuiſſe autem penes diuites, proceresque tantummodo ebur, facilè etiam Seneca, in pauperis delineatione ſignificat: *Nec fulget*, inquit, *illis ſplendidum tecti ebur*: Nihil non enim ebore reſplendebat in ditiorum ædibus: menſarum in primis pedes. Plinius, *Excogitata ſunt* (per luxuriam) *& ligni bractea, nec ſatis: Cæpere tingi animalium cornua, dentes ſecari, lignumque ebore diſtingui, mox operiri.* Et rurſus: *Venditur ebur pondere: ſunt qui tabellas aut ſegmenta eboris, præſertim in operibus inde factis, vt pectinibus, copulis, alijſque cetaceorum piſcium oſſibus adulterent. Diſtingui audio, quòd è piſcibus leniora ſint, minus per ætatem palleſcant. Ex arbo-* *Lib. 17. Menſa eburnea.*

C *re & ſimulacra numinum fuere, nondum pretio excogitato belluarum cadaueri, antequam, vt à dijs nato iure luxuriæ, eodem ebore numinum ora ſpectarentur, & menſarum pedes.* Huc pertinet illud Iuuenalis:

—— Latos qui ſuſtinet orbes
Grande ebur.

Item illud Martialis:

Tu Libycos Indis ſuſpendis dentibus orbes.

Et aliàs:

Vt Mauri Libycis centum ſtent dentibus orbes
Et crepet in noſtris aurea lamina toris.

Et rurſus:

Inde ſatur menſas & opertos exuit orbes,
Expoſitumque altè pingue popoſcit ebur.
Et teſtitudinem menſus quater hexaclinon,
Ingemuit citro non ſatis eſſe ſuo.

D Et iterum: *Lib. 14.*

Grandia taurorum portant qui corpora, quæris
An Libycas poſſint ſuſtinuiſſe trabes?

Erant & lecti tales: Suetonius de Cæſare: *Lectus eburneus auro & purpura ſtratus, in quo Cæſar mortuus poſitus.* Apuleius: *Frequens ibi numerus epulonum, & vtpote apud primatem fœminam flos ipſe ciuitatis; opipares citro & ebore nitentes lecti, aureis veſtibus intecti.* Clarè admodum Propertius: *Cap. 84. Lib. 2.*

Nec mihi tunc fulcro ſternatur lectus eburno.

Varro in Promotheo: *Eboratus lectus ibi in quinquatribus.* Et rurſus: *Lectos omnes haberemus domi ad vnam formam aut cum fulcro, aut ſine eo &c. Neque potius delectaremur ſupellectile; quæ eſſet ex ebore, alijſque rebus &c.* Horatius: *Li. 2. ſerm.*

Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos.

Alij ſunt, quos Plautus eburatos vocauit. Lambinus exponit enim ebore extrinſecus ornatos, atque non dixiſſe eburneos ſed eburatos ſiue eboratos, quoniam eburneum eſt totum ex ebore con- *In Stich.*

Tripedes eburnei. cretum & conflatum, eboratum verò, ebore extrinſecus ornatum. De tripodibus eburneis ſic meminit Clemens Alexandrinus, vt ſuperfluos eſſe diceret, necnon & lectos argenteos habentes pedes,& ex ebore compactos De rhyto poculo ex ebore ſuprà facta eſt mentio. Fiebant & ex ebore loculi, in quibus res ſeruabantur pretioſiores. Iuuenalis de gemmis: E

Lib. 2. Paedag. 3.

Loculi.

—— Gemmaq; princeps
Sardonycus, loculis quæ cuſtoditur eburnis.

Martialis de moneta aurea:

Hos niſi de flaua loculos implere moneta
Non decet, argentum vilia ligna ferant.

Ouidius de herbis pretioſis:

Gramina continuò loculis depromſit eburnis.

Capuli cultrorũ eburnei. Fieri præter alia etiam ex ebore, cultrorum capulos reperio, eoſdemque à quibuſdam in menſa præſente veneno ſudare credi. Flagra Corcyræa κῶπαι ἐλεφαντίνους, id eſt, ex ebore manubria habebant, vt Heſychius annotauit. Erat & ex ebore manubrium clauis Penelopis Homerus:

Clauis Penelopis.

Εἵλετο δὲ κληῖδ' εὐκαμπέα χειρὶ παχείῃ
Καλὴν, χαλκείην, κώπη δ' ἐλέφαντος ἐπῆεν. id eſt, F
Accepit autem clauem benè flexam manu forti
Pulchram, aream, manubrium autem eboris inerat.

Enſes eborati. Item enſes eburneis ornabatur capulis *Ebore & argento* (inquit Plinius) *ornantur manubria gladiorum*. Enſis Pelopis capulo aurò & ebore elaborato in theſauro Olympiæ ſpectabatur teſte Pauſania, ſecundo Eliacorum. Ouidius de Theſeo:

Metam. 7.

Sumpſerat ignara Theſeus data pocula dextra,
Cùm pater in capulo gladij cognouit eburno,
Signa ſui generis.

Apparet autem, quòd poſtmodum apud Romanos vileſcerent ita elaborati gladij, Plinius enim *L.33.c.12* ad ipſos vſque milites perueniſſe vſum innuit his verbis: *Vidimus & ipſi Arellium Fuſcum motum equeſtri ordine ob inſignem calumniam, cum celebritate aſſectarentur adoleſcentium ſcholæ, ex argento annulos habentem: Et quid hæc attinet colligere, cum capuli militum ex ebore, faſtidiato celentur argento*. Sed & *Vagina eburnea.* gladiorum vaginæ erant eburneæ, Virgilius:

—— Humero ſimul exuit enſem
Aeneid. 8. *Auratum, mira quem fecerat arte Lycaon* G
Aeneid. 11 *Gnoſius, atque habilem vagina aptarat eburna.*

Et rurſus:

—— Clypeumque ex ære ſiniſtra
Subligat, atq; enſem collo ſuſpendit eburnum.

Id eſt, eburnam vaginam, vt Seruius exponit. Huc pertinet illud Diogenis: qui videns, vt refert *Pharetra.* Laertius, adoleſcentem indecorè loquentem, non erubeſcis, inquit, ex eburnea vagina plumbeũ *8. Metam.* emittere gladium? Similiter pharetræ decorabatur: Ouidius:

Ex humero pendens reſonabat eburnea laeua
Telorum cuſtos.

Erantque eburnea ſceptra. Idem de ſceptro Iouis:

Sceptra. *Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,*
1. Metam. *Terrificam capitis concuſsit terque quaterque*
Cæſariem.

Lib. 6. Quamobrem ebur pro ſceptro dixit Claudianus:

Talibus inuitat donis, dextraque regendum H
Diua ſimul porrexit ebur.

Lib. 12. Robertus Valturius eburneum ſcipionem ſiue Iouis Opt. Max. ſceptrum inter triumphantium ſi- *Narthebiũ* gna fuiſſe aſſerit. Fiebant magno pretio, vt Liuius ſcribit: quare in eorum locum ſuccedebat narthecium, quod genus eſt ferulæ leuiſſimæ, vnde ſenum fiebant ſcipiones, cuius rei meminit Martialis in apophoretis:

Artis ebur medica narthecia cernis habere
Munera, quæ cuperet Paccius eſſe ſua.

Li.4.c.18. Scribit Alexander ab Alexandro milites benemeritos à Romanis donatos ſcipione eburneo, nec- *Sella curulis.* non & eburneis curulibus ſellis. Sella autem curulis ob eam cauſam appellatur, quòd curru honoris gratia ſoliti erant in curiam Senatores, qui curulem magiſtratum hoc eſt, maiorem honorem geſſiſſent, vehi ſoliti eſſent, in quo curru ſella erat, ſupra quam conſidebant. Erat autem *Li.1.Epiſt.* ex ebore. Horatius:

Cuilibet

A *Cuilibet hic faſces dabit, eripietque curule*
Cui volet importunus ebur.

Ouidius: *Lib. 1. de Ponto.*

Signa quoque in ſella noſſem formata curuli,
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.

Et aliàs:

Iam noui præeunt faſces, noua purpura fulget,
Et noua conſpicuum pondera ſentit ebur.

Sed & domus regum teſte Plinio ebore ornabantur. Inter Salomonis, vt legimus in ſacris biblijs *Reg. 3. 10.* diuitias, thronus fuit ex ebore grādis veſtitus auro fuluo cui operi vix minus triginta millibus talentorum attribui poteſt, &c. vt Robertus Cenalis computat. Erat & apud alios antiquos mos ſolemnis, operosè & ambitiosè templorum portas ebore exornare: Virgilius id quoque atteſtatur, dum ait: *Thronus Salomonis. Porta eburnea. Georg. 3.*

In foribus pugnam ex auro ſolidoq́ elephanto
Gargaridum faciam.

B Alludit credo ad Phidiæ opus, & commendationem, qui Mineruæ ſtatuam egregiè fabricauit, amplitudine cubitorum viginti ſex, quæ ex ebore & auro conſtabat, in cuius ſcuto Amazonum prælium cælauit, deorumq́, & gigantum pugnam. Homerus de Menelai regia ait:

Aurique electriq́, & argenti, & eboris,
Iouis ſanè talis eſt Olympij intus aula. *Menelai regia.*

Ouidius quoque talem deſcribit aulam Apollinis:

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis
Clara micante auro, flammaſq́, imitante pyropo,
Cuius ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat, *Regia Solis*
Argenti bifores radiabant lumine valuæ.

De eadem Bargeus: *Lib. 2. Syriad.*

Subſtructam Delphis mendacis Apollinis ædem
Aedem auro & gemmis nitidam, ſectoque elephanto
Conſpicuam.

Erant autem valuæ templi Apollinis Palatini ex ebore nitidiſſimo, in quibus exſculpta Dei illius C prælia, atq; victoriæ contra Brennum ducem Gallorum, & contra Nioben Thebanorum reginam. Eaſdem puto & Propertius intelligit:

Auro Solis erant ſupra faſtigia currus
Et valuæ Libyci nobile dentis opus. *L. 1. Theb.*

Statius de Adraſto:

—— Idem ipſe ſuperbis
Fulgebat ſtratis, ſolioque effultus eburno.

Claudianus de Stilicone:

Seu circum trabeis fulgentibus aureus intres
Seu celebres ludos, ſolio ſeu fultus eburno
Cingas iure forum.

Habebant porrò eburneas etiam caueas, vel ſaltem ebore elaboratas. Martialis de paſſere Catulli. *Cauea eburnea. Lib. 14.*

Si tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
Lesbia plorabat, hic habitare potes.

D Nam virgæ argenteæ ebori inſertæ caueam faciebant, qualem deſcribit Papinius:

At tibi quanta domus rutila teſtudine fulgens,
Connexuſque ebori virgarum argenteus ordo.

Idem Martialis etiam eburneorum pugillarum meminit, qui dabantur ſenioribus & lippis, vt apertior his eſſet viſus ad ſcribendum: *Pugillares.*

Languida ne triſtes obſcurent lumina cera.
—— Nigra tibi niueum littera pingat ebur.

Innuit & ab edentulis hinc ſibi dentes concinnaſſe, dum canit: *Dentes ex ebore.*

Sic dentata ſibi videtur Aegle
Emptis oſsibus Indicoque cornu.

Commendabantur præterea inſtrumenta muſica iſtiuſmodi ornamentis condecorata. Hinc Lyra barbithon vocatur quòd ebore ornaretur, quòd à barris dicitur, vt oſtendimus. Ouidius: *Inſtrumēta muſica. Metam. 11*

Diſtinctamque lyram gemmis & dentibus Indis.

Sſ 2 Papinius:

Li.2.de raptu Proſer. Papinius:

— Numeroque comanti E
Facundum ſuſpendis ebur.

Claudianus:

Tum patriæ feſto lætatus tempore vates
Deſueta repetit fila canora lyra,
Et reſides leui modulatus pectine neruos
Pollice feſtiuo nobile duxit ebur.

Lib.15.21 Vtinam (inquit apud Athenæum quidam) pulchra lyra eſſem, elephantis ac me ferrent formoſi pueri in chorum Dionyſiacum. Ita & pectem eburneum dicitur, Virgilio: Pecten eburneum.

Iamq; eadem digitis, iam pectine pulſat eburno.

Quod Ouidius ſic expreſſit:

Siue chelym digitis, & eburno verbere pulſans.

Et ſic Seneca:

Hæc canit aurato pectine eburna chelys.

Tibias eburneas ad prælia memorat Trypho (inquit Scaliger) & Cicero, atque Virgilius De Tryphone locus eſt apud Athenæum: Tibias, inquit, quas elephantinas appellant, primùm à Phæ- F nicibus pertuſas fuiſſe Tryphon tradit. Virginis autem ebur vſurpauit pro eburneis tubis: Tibia. Lib. 1 poet. Lib. 4. 24.

Inflauit cum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras.

Tabulæ eburneæ. Tabulas eburneas decem à Solone Athenienſibus datas fuiſſe fertur, ad imitationem duarum Hebraicarum. In titulo de origine iuris legitur, *in ebore ſcriptæ leges*: quo loco eruditi legere malunt in ære, quoniam in hoc metallo incidi ſolerant leges: ac ne eius rei conquirantur argumenta, Ouidianum carmen idoneum & locuples ad fidem eius rei faciendam, vt rentur, afferunt.

— Nec verba minantia fixo
Aere legebantur.

Ebur enim (inquiunt) vt ornamento ſatis eſſet, diuturnitate tamen non ſufficeret, cùm ætatem æquè ferre non poſſit, temporique cedat: Libri itaque illi elephantini, in quibus Senatus conſulta perſcribebantur, quæ ad principē pertinebant, vt Vopiſcus ſcribit, ex ebore potius ornati fuerint, quàm vt ſenatuſconſulta ebori inſcripta fuiſſe arbitremur: ridiculum eſt autem dicere, a boperis magnitudine eſſe dictos, quaſi elephantorum proceritas nominis anſam illis dederit. Quod autem ex ebore pectines fiant, tam notum eſt, vt referre pigeat: ijs ante prandium pectinari caput vapores viſum impedientes, extrahere, poroſque cutis aperire medici profitentur. Naues au- G ro & ebore diſtinctas fuiſſe Neroni in Achaiam nauigaturo, vt fidicinam artem oſtentaret, Corn. Tacitus dicit, citante Blondo in nono de Roma triumphante: & in Philopatris naui eburnea fuiſſe ornamenta Athenæus teſtatur. Inuehitur in hunc luxum Seneca: *Nauis bona*, inquit, *dicitur, non quæ pretioſis coloribus picta eſt, nec cui argenteum aut aureum roſtrum eſt, nec cuius tutela ebore cælata eſt.* Et apud Pacatum legitur in panegyrico: *Quis annalium ſcriptor, aut carminum, tuas illas Cleopatra claſſes & eburata nauigia & purpurea cum ratibus vela tractauit?* Habebat etiam Nero eburneos currus, vt meminit Suetonius his verbis: *Sed cum inter initia imperij eburneis quadrigis quotidie in abaco luderent.* Exiſtimo tamen hoc referendum eſſe ad luſum puerilem: Mos enim puerorum eſt, vt quadrigas ex aliqua materia conficiant & ludant, atque oblectentur. Neronem autem, vtpote puerum initio principatus cùm ſtudio equorum immodico teneretur, quadrigas habuiſſe eburneas conſtat, quibus ſuper abacum id eſt menſam vaſis eſcarijs potorijſque continendis accommodatam ludebant. Lego & apud Plinium currum ex ebore factum cum quatuor equis, tantæ exilitatis, vt muſca alis operiret. Habuiſſe interim nobiles Romanos ex ebore adornatos currus, certo eſt certius. Ouidius:

In Tacito. Naues eburneæ. Lib.5.6. Epiſt.77. Currus eburnei.

Ad Liuiā.

Regaliq; habitu, curruq; ſuperbus eburno. H

In Aulularia. Clariſsimè Plautus:

Iſtas magnas factiones, animos, dotes, dapſileis
Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpuram
Nihil moror, quæ in ſeruitutem ſumptibus redigunt viros.

Oppida eburnea. Lib.6. Simulacra deorum. In Caſaris verò triumpho eborea oppida tranſlata Quintilianus tradit. Potiſſimùm deorum ſimulacra ex ebore fiebant. Pauſanias liberales propterea ac magnificos, minimeque parcos in pecunijs circa diuinum cultum Græcos extitiſſe ſibi videre ait, quandoquidem ab India vſque & Aethyopia ebur ad concinnanda ſimulacra aduehi ſibi procurarent. Sed & Romæ erant. Virgilius id oſtendit, oſtenta enumerans, quæ mortem Cæſaris præceſſere: Ait enim.

Et mæſtum illachrymat templis ebur, æraq; ſudant.

In Elaicis. Iouis ſimulacrum. Celeberrimum eſt ſimulacrum Iouis à Phidia factum, quem dijs quàm hominibus effingendis, meliorem artificem fuiſſe ferunt, in ebore verò longè citra æmulum, vel ſi nihil, inquit Quintilianus

A lianus præter Mineruam Athenis, aut Olympium Iouem in Elide feciſſet, cuius pulchritudo adieciſſe aliquid etiam receptæ religioni videtur, adeò maieſtas operis Deum æquauit. De hoc Iouis ſimulacro ſic meminit Strabo. *Præcipuum extitit ſolidum ex auro Iouis ſimulachrum à Cypſelo Corynthiorum tyranno donatum. Ingentior his omnibus Iouis ſtatua fuit, quam Phidias Carmeni Athenienſis filius fabrefecit ex ebore, opus magnitudine tanta, vt ædes ſacta ſit ampliſſima. ipſe artifex non ſymmetriam videtur annotaſſe, ſedentem eſſingens, tectum verò verticem pertingentem.* Meminit huius ſtatuæ Propertius: *Lib. 8.*

Phidiacus ſigno ſe Iupiter ornat eburno.

Iuuenalis etiam elegantiam artificiumque eius indicans:

Phidiacum viuebat ebur:

Id eſt, tanto ſucceſſu erat ſculptum, vt viuere videtur. Quare aiunt Iouem, vt gratum ſibi fuiſſe hoc ſimulachrum indicaret, fulmine declaraſſe: ad quod alludit etiam Martialis laudaturus effigiem Domitiani:

Quis Palatinos imitatus imagine vultus,
Phidiacum Latio marmore vicit ebur?
B *Hæc mundi facies, hæc ſunt Iouis ora ſereni,*
Sic tonat ille Deus, cum ſine nube tonat.

De hoc ſimulachro frequens eſt mentio apud Plinium. Damophon quoque referente Pauſania Olympiæ Iouem ſolutis iam eboris compagibus ad vnguē exactiſſimè coagmentauit, quare ei ſunt ab Eleis honores habiti de Pallade ab eodē ex ebore facta, ſic Lucianus in volumine de imaginibus: Ego verò te ô præſtans animi mulier nequaquam deabus comparaui, ſed eximiorum artificum monumentis atque operibus ex lapide aut ebore confectis. Iam ea quæ hominum elaborantur induſtria, hominibus aſſimilare, impium eſſe non arbitror: niſi fortè tu Mineruam eſſe ſuſpicata ſis ſimulachrum illud, cuius author atque opifex extitit Phidias. Meminit & Ouidius: *Palladis ſimulachrū.*

Arcis vt Actææ vel eburna vel ærea cuſtos
Bellica Phidiaca ſtat dea facta manu.

Quo autem in templo ea locata eſſet ſtatua, colliges ex hoc Pauſaniæ: In eadem via (qua Pellenem itur) propius vrbem eſt Mineruæ templum, lapide extructum vernaculo, deæ ſignum ex ebore & auro: artificem Phidiam fuiſſe dicunt: atque hanc quidem Mineruam elaboraſſe illū, antequam vel Athenienſibus eam, quæ in arce collocata eſt, vel ſuam Platæenſibus Mineruam feciſſet. *In Atticis.* *In Arcad.*
C Fuere & aliæ Mineruæ eboreæ, Idem Pauſanias, Mineruæ Aleæ ſignum Romanos poſitum habuiſſe ait, in eius fori aditu, quod eſt ab Auguſto dedicatum. Fuiſſeque ſimulacrum id ex ebore totum. Endium opus feciſſe: Item Mineruæ Panachæidis ſtatuam ex ebore & auro factam. Eiuſdem denique cum Neptuno pugnantis de Attica ſignū ſimiliter ex ebore & auro factum. Ait præterea Argis in templo Caſtoris & Pollucis exigua ex ebore ſimulacra eſſe. De theſauro autem Selenuntinorum loquens: ij, inquit, ante ſuam calamitatem theſaurum ſuum Ioui Olympio dedicarunt, in quo eſt liber pater ore, pedibus & manibus eburneis. At in Metapontinorum theſauro (nam & hi ſuum iuxta Selenuntinorum theſaurum dedicarunt) Endymion eſt. Signi eius præter veſtem ex ebore ſunt. De Iunonis eboreo ſimulacro meminit Statius: *In Athaicis* *In Atticis.* *In Corint.* *Bacchi ſimulachrū.* *L. 10. Thebaid.*

Hoc tunc Argolicæ ſanctum velamine matres
Induerant ebur & lachrymis queſtuque rogabant.

Erat verò Romæ etiam eburneus Apollo, vt meminit Plinius, cùm ait: *Eques Romanus ante Apollinem eburneum, qui eſt in foro Auguſti, mortuus eſt ſubito.* Ouidius Pygmalionem fabulatur ex ebore virginis ſimulacrum feciſſe, eiuſque amore captum à Venere impetraſſe, vt in veram viuamque virginem verteretur. Ptolomæus Philadelphus patri ſuo ac matri ſtatuas ex ebore poſuit, vt canit *Apollo eboreus.* *Metam. 10* *Puella ex ebore.*
D Theocritus. Quamuis modo tam pretioſum eſſet ebur, totque ac tanta ex eo pretioſa fierent, Æliano tamen teſte, fertur cornua fœminæ quàm maris maius pretium in hoc genere habuiſſe. Omne autem ebur temporis vetuſtate nigreſcit: præterquam in agro Tiburtino, vbi etiam poſita nigredine candor reparabatur; hinc iocus Martialis in Lycorim, quæ Tibur migrauerat, vt alba redderetur, ſed nigra, vt erat, reuertebatur. *Eidyll. 17.*

Dum Tiburtinis albeſcere ſolibus audit
Antiqui dentis fuſca Lycoris ebur:
Venit in Herculeos colles, quid Tiburis alti
Aura valet? paruo tempore nigra redit.

Alicubi etiam ebur ibi candorem recuperare meminit hoc verſu:

Lilia tu vincis & adhuc delapſa liguſtra
Et Tiburtino monte quod albet ebur.

Vnde fortaſſis inuentum eſt, tingēdi mos ebur. Tingebatur autē purpureo potiſſimū colore; Hom *Ebur cur tingeretur*

Sſ 3 Ω', δ'όn

Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ
Μῃονὶς, ἠὲ κάειρα, παρήϊον ἔμμεναι ἵππων. id eſt, E
Sicut autem quando aliqua ebur mulier purpura tingit
Meonia, vel Caria, frenum futurum equorum.

Lib. de Ei ad Delphos Plutarchus hunc locum citans, tingere interpretatur contaminare: *Vnum* (inquit) *quod eſt, ſyncerum eſt, & mixtionis purum: alterius quippe cum altero mixtione res contaminantur: quo pacto Homerus inquinari ait puniceo colore ebur tinctum: & infectores colorum mixtos corrumpi dicunt, & mixtionem corruptelam vocant.* Virgilius poëtæ verſus ad verecundiorem ſenſum reddidit, de Lauinia pudore ſuffuſa; & tingere vertit violare:

Accepit vocem lacrymis Lauinia matris
Flagrantes perfuſa genas, cui plurimus ignem
Subiecit rubor & calefacta per ora cucurrit:
Indum ſanguineo veluti violauerit oſtro
Si quis ebur, vel mista rubent vbi lilia multa
Alba roſis, tales virgo dabat ore colores.

Lib. 1. Ouidius tingendi verbum retinens, eundem Homeri locum imitatus eſt, dum canit de Proſerpina: F

Senſit adeſſe deas, Imperfectumq; laborem
Deſerit, & niueos infecit purpura vultus,
Per liquidas ſuccenſa genas, caſtiqúe pudoris
Illuxere faces; non ſic decus ardet eburnum
Lydia Sidonio quod fœmina tinxerit oſtro.

Eandem ad Virgilij ſublimitatem aſſurgere Statius quoque conatus eſt:

Lactea Maſſageta veluti cùm pocula fuſcant
Sanguine puniceo, vel ebur corrumpitur oſtro.

L. 2. Amor. Ad eandem rem faciunt etiam hi Ouidiani verſus, ex quibus præterea habemus tingendi cauſam:

Quale roſa fulgent inter ſua lilia mista,
Aut vbi cantatis Luna laborat equis.
Aut quod (ne longis flaueſcere poſſit ab annis)
Mæonis Aſſyrium fœmina tinxit ebur.

Si modò habere voles ebur vel oſſa rubro ceruleone colore, aut quouis alio intincta, purga ea in primis, inquit Mizaldus, deinde coque in aqua aluminis: tum demum mitte in vrina vel calcis G
Vt tingatur rubro aut cæruleo colore, & viridi. aqua, in qua diſſolutum ſit verzinum vel rubrica, aut cæruleus color, aliuſue, qui tibi arridebit, & vnà iterum coque, pertringeratq; extrahe, & perbelle tincta videbis. Idem ebur, & oſſa quæuis viridi colore tingi ait adhuc modum: Sume aquam fortem, qua tantum æris, quantum fieri poterit, creditur: in ea oſſa quibus formis viſum erit, elaborata, per noctem ſine, & ita veros ſmaragdos colore imitatura promittit. Patitur ebur etiam cariem: id quod Plinius innuit, dum remedium præſcribit: *Patitur cariem.* *Vetus oleum*; inquit, *exiſtimatur eburi vindicando à carie vtile eſſe.* Gaudet autem humido & è contrario ſiccitate offenditur, ſi locus, in quo ſeruatur, nimia ſiccitate laboret, vt oſtendit Pauſanias ſimulacri Iouis Olympij exemplo, circa quod in luco, quē Altin appellant, pauimentum fuiſſe ait ex lapide nigro, proximè verò circa ſtatuam baſin, è Pario lapide, vt oleum ſtatuæ infuſum illic exciperetur: Conducere enim ſtatuæ illi ebur, & ne quid vitij ex vligine loci accidat, efficere: ceterùm Athenis in arce Palladis, quam Parthenon vocant, ſimulachrum eburneum, non oleum ſed aquam iuuare. Nam cùm locus valde æditus, ſiccus, ſqualidusque ſit, aquam & rorem inde naſcentem deſidere. At in Epidauro quærenti ipſi, qui fieret, quòd Aeſculapij ſimulachrum nec aqua, nec oleo rigaretur, reſpondiſſe, ipſum & ſolium cui inſidet, ſuper puteum ſitum eſſe. Aliàs etiam agens de ſimulacro Palladis, quod Phidias fecit: aiunt (inquit) Pellenæi ſub ipſa deæ baſi altè deſcendere aditum, atque ex eo humidum halitum efflare, qui ſit ebori tuendo peridoneus. Sed de hac eboris natura conſule lector Nic. Leonicum in varia hiſtoria. H
Li. 14. Epi. 91. Democritum inueniſſe aiunt, vt refert Seneca, quemadmodum ebur molliretur. Dioſcorides Zythum potionis genus eſſe ait, quod ex hordeo fit, quo madefactum ebur in omne genus tractile redditur: Græcè legitur, *εὐεργῆ δ' ἔχει ὁ ἐλέφας γίνεσθαι βρεχόμενος αὐτῷ*. Hinc apparet Plinium ex Græco aliquo authore ijſdem aut ſimilibus verbis vſo, Zythum reddidiſſe hordei ſuccum, & pro elephante homonyma voce non ebur, vt debuerat, ſed ipſum animal. Plutarchus aliter emolliri poſſe negat in commentariolo, An ad infelicitatem ſatis ſit vitium: *Vt emollia tur.* Cinere & aceto (inquit, interprete Marcello Virgilio,) madens os licio (ſiue acia malis dicere) ſecatur, & ebur Zytho mollitum flectunt & conformant: aliter autem non poſſunt. Certè ipſa vox *εὐεργῆ* apud Dioſcoridem operi facilem & tractabilem materiam ſignificans, neque de animali, neque de ele-

phantiaſi

A phantiaſi morbo (vt ridiculè dubitat Marcellus) verba eius accipi poſſe conuincit. Accedit ratio, ebur ſcilicet macerari, mollirique Zytho, quoniam is acorem & vim aceto ſimilem, quæ ſolidiſſima quæque penetret, in ſe contineat: facile enim aceſcit aqua, in qua hordeum aut aliquæ fruges aliquandiu macerantur. Acetum etiam ex Zytho & ſimilibus, vt cereuiſia, potionibus fieri conſtat. Aceti feruidi vis tanta eſt, vt ſaxa penetret, cum cinere oſſa emolliat, teſte eodem Plutarcho: non igitur mirum, ſi Zythus etiam acorem in ſe continens & facilè aceſcens, eadem facultate eboris ſoliditatem remittit. Zythum Symeon Sethi *ζυθὸν* vocat. Elephantina oſſa (inquit) in Zytho aliquandiu macerata, ceræ inſtar molliuntur: addit & reliqua, quæ Dioſcorides de Zytho: ſed hac quoque de re in elephãtis hiſtoria dictum eſt. Quod ſi quis Plinio patrocinari voluerit, dixerit fortè fieri poſſe, vt pariter vtrumque verum ſit, & ebur Zytho emolliatur, & eiuſdem potu mitigetur elephas animal: nam cùm vino delectetur, vel ad ebrietatem, vt ſuprà diximus Zythum quoque libenter ab eo admitti veriſimile eſt, præſertim cum hordeo gaudeat, ex quo conficitur. Politur, vt ligna, ac potiſſimùm ſquatina, vt idem teſtatur Plinius: nitor verò hebetatur menſibus muliebribus. Habet modo & alios vſus. Ex eo combuſto atramentum ab Apelle adinuentum eſſe aiunt, id elephantinum vocari, idem tradit. Ebur tota ſubſtantia corroborare & conceptum *Acetì vis.* *Vt polìatur.* *Atramentũ ex ebore.*

B iuuare à practicis, inquit Syluius, ſcribitur, frigidum & ſiccum primo gradu. Hoc ſi vratur, vt decet, ſpodium vocatur, pro quo tamen alia quoque animalium oſſa, bouis, arietis, canis obtruduntur. Ebori vis aſtringens, vt Dioſcorides & Serapio tradunt quæ tamen guſtu non percipitur, ſed emplaſtica potiùs, & abſq; morſu ſiccans; quare ſuſpicandum eſt Dioſcoridi vim ſiccandi impoſuiſſe: non enim ſi quid fluxiones ſiccat, ſtatim aſtringit. Huius ſcobe illito, paronychia ſanantur, eodem teſte; idem apud Plinium quoque legere eſt, qui & ramentis eius cum melle Attico, nubeculas in facie tolli, vulgò credi ait; ſed & Sextus aſſerit, ebur cum melle contritum & impoſitum, maculas mirè ſanare. Mulier (inquit idem) ſi quotidiè de puluere eboris faciem ſuam fricauerit, plagas mundabit; per plagas, vt exponit Humelbergius, intelligens, quas priore curatione maculas, Plinius nubeculas vocat. Ebur item & cornu ceruinum quidam miſcent aduerſus lumbricos. Ioannes Agricola ſcribit, medicum quendam ſcobem eboris vino aut liquore alicuius herbæ obſtructiones liberantis chymiſtarum fornace extracto maceratum, ieiunis ictericis propinaſſe non abſque ſucceſſu. Conducit, inquit, hoc remedium obſtructionibus diuturnis egregiè, & remouet inſuper ſtomachi dolores ſupra alia pharmaca, quæ in hunc vſum comparantur. Exhibetur etiam cum multa valde inſigni facultate in comitialibus. Qui poſt ægritudines aliquas, vt le- *Eboris vſus in medicina.* *Spodium quid.* *Li. 28. c. 8.*

C thargum aut peſtilẽtiam in obliuionem deciderint, eos maximè iuuat (inquit Aetius) hiera Ruffi, & caſtoreum cum oleo occipiti illitum. Poſt purgationem hieræ, ſcobem dentis elephantis circiter drachmam vnam è mulſa potam non parum iuuare creditur, & caſtoreum ſimiliter poſt purgationem drachmæ pondere cum melicrato. Ad elephantiaſin ex eodem; Eboris & cornu ceruini ramenta cochlearij menſura ſæpe ad prædictam menſuram (pharmaci ex cedria quod ſic fit; acetum optimum, cedria, & ſuccus braſſicæ ſingula cyami menſura miſcentur, & ieiunis mane præbentur) ammiſcentur. Nam & per ſe ipſum vnumquodque eorum potatum vtiliſſimum exiſtit. Eſt autem ſpodij frequentior quam eboris vis; quamobrem eius præparatio nequaquã præteriri debet. Hæc apud recentiores medicos præſcribitur iſtiuſmodi; Eboris in partes ſecti librã fictili crudo impone, & operculum luto circumquaque obline & agglutina ſic cremari ſinito, donec fictilia percocta ſint; deinde exemptum ebur in tenuiſſimum puluerem terito & cribrato, mox in patina vitrea liquoris ſtillatitij roſacei affundens ſiccato. Vbi verò iam tertio centriueris, admiſcebis liquori roſarum camphoræ ſubtiliſſimæ tritæ drachmas quatuor; & pariter conteres in tabula marmorea duriſſima: fingeſque paſtillos, & in denſo aliquo vaſe, ne expirent, repones. Quod ſi ebur defuerit, cornu ceruinum ſimiliter præparabis, eſt enim hoc quoque efficax medicamentum *Spodij præparatio.*

D ad multa, præſertim contra venena. Alij monent ebur aperto fictili cremandum eſſe, ſic candidum fieri, ſecus nigreſcere. Emplaſtrum elephantinum cur ſic ſit dictum, ſuprà oſtenſum eſt.

MYSTICA.

ANGELOMVS Monachus ad hæc ſacræ paginæ verba, *Fecit autem Salomon thronum de ebore magnum &c.* Solium (inquit) Eccleſia ſancta intelligitur, in qua pacificus noſter regnans, iudicia ſua facere dignoſcitur, quia anima iuſti ſedes eſt ſapiẽtiæ; & bene de ebore illud factum eſſe memoratur, quod non ad ſolas diuitias intelligamus aptatum, ſed quoniã elephas, cuius hęc oſſa ſunt, nimię caſtitatis aſſeritur, qui inter quadrupedia, & ſenſu plurimũ valet, & tẽperãter miſcetur fœminæ ſuæ, & coniuge ſecunda nõ vtitur. Hoc pudicis animabus decẽter aptatum eſt, *3. Reg 10.* *Caſtitas indicata.*

Pſal.44. tum eſt, quia illæ ebur fuiſſe noſcuntur, quæ per caſtitatem Christi domini ſecutæ ſunt. Ita & E
Innocentia Beda in explicatione horum Pſaltis verborum: *Domus eburnea, cor innocentiſsimum & caſtiſsimum;* in ebore, inquit, eſt candor & per candorem deſignatur innocentia, quia vbi candor eſt, nulla macula eſt: ſimiliter vera innocentia à Deo eſt ſine macula, vt nec ſibi nec alteri noceat. Rurſus animal illud, cujus os ebur eſt, caſtiſſimum eſt, quia nec cognoſcit, niſi vnam vxorem, & illam temperatiſſimè, atque ea mortua nunquam aliam cognoſcit. Rectè ergo per ebur deſignatur ca-
Caſtitas. ſtitas & innocentia. Et rurſus alicubi: Ebur non ad ſolas diuitias, intelligamus aptatum, ſed quoniam elephas cuius hæc oſſa ſunt, nimiæ caſtitatis aſſeritur, qui inter quadrupedia & ſenſu plurimo valet, & temperanter miſcetur fæminæ ſuæ, & coniuge ſecundaria non vtitur: hoc pudicis fæ-
3.Reg.10. minis decenter aptatum eſt. Sed & doctores (induit Angelomus adhæc verba; *deferebantur Salamoni dentes elephantorum*) fortes propter nitorem ſapientiæ deſignari poſſint, de quibus, inquit, ſponſæ dicitur; *Collum tuum ſicut turris eburnea.*

PROVERBIA.

Eburnei roſtris ſolum vertere. EBVRNEIS *raſtris ſolum vertere*, dicitur, qui re inſigni & præclara abutitur, vt ſi quis eruditione pollens, in ea rebus vanis, inutilibus & famoſis abutatur. Vtitur hoc aduerbio Prudentius contra Symmachum; F

Lib.2.

Haud aliter quàm cum raſtris quis tentat eburnis
Cænoſum verſare ſolum.

In eburnea vagina plũbeus gladius. Ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ τὸ μολυβδινον ξίφος, id eſt, *In eburnea vagina, plumbeus gladius.* Natũ ex Diogenis Cynici apophthegmate, quod ante recitauimus. Dicetur, vbi res per ſe præclara illi adhibetur, vbi minimè addecet, vt ſi ſtulto contingant opes, fatuæ forma, genus ignauo eloquentia viro improbo, magiſtratus imperito. His enim rebus non modo ornantur, ſed magis ridiculi fiunt. *Ebur*
Ebur atramẽto candefacere. *atramento candefacere*, eſt genuinæ formæ cultum atque ornatum externum inducere, quo decus illud natiuum obſcuretur magis quàm illuſtretur. Proinde læna Plautina puellæ naturali forma præditæ, tamen ceruſſam ad oblinendas malas poſtulanti; *Vna*, inquit, *opera ebur atramento candefacere poſtules.*

FINIS.

A

PARALIPOMENA.
De equis Hiſpaniæ quædam.

AD locum Martialis de Bibili citatum à nobis folio 51. A. Ita omnes habent codices, (inquit Franciſcus Ferdinandius de Cordoua Cordubenſis in ſua multiplici didaſcalia,) & omnes agnoſcunt interpretes, vnico excepto Radero è Societate Ieſu; is enim ex authoritate Hieronymi Zuritæ, *non equis & armis*, ſed potius *aquis & armis nobilem*, legendum dicit. Quæſtio certè non mediocris difficultatis eſt: nam & vetuſtorum codicum longæua authoritas, & Hiſpanorum equorum non inanis, aut recens laus antiquam tuentur lectionem: tum Biblitanarũ Salonis fluuij aquarum celebre nomen, & probati ſ mum Zuritæ ingenium in contrariam nos, vel nolentes traducere poſſint ſententiam. Et quidem Mela de Hiſpania hæc inter alia: *Viris, equis,* B *ferro, plumbo, ære, argento, auroque tam abundas*. Citat deinde alias veterum de equorum Hiſpanorum pernicitate authoritates, quas nos ſuis quaſque locis recitauimus. Ipſe verò non tam ob Zuritæ, quàm etiã Gaſparis Barreyri eruditiſſimi æquè ac iudicioſiſſimi viri authoritate hanc correctionem probat, non leuibus (inquit) adductus coniecturis. Conſtat enim plus ſatis celebrem fuiſſe ac nobilem Salonis fluuij aquis Bilbilim, cùm è contrà Bilbitanos equos à nullo vnquam laudatos certò ſciamus. Imo neq; pernices nimium equos gignere alta & ſcopuloſa loca (qualem ſcimus fuiſſe Bilbilim) deprehenſum eſt, quantumuis labori perferendo aptiſſimi ſint. Hiſpanos tamen equos, vt plurimum, pedum potius velocitate & alacritate animi, ac corporis forma, quàm robore pollere quis non videt? ac ne quid intactum relinquamus, Bilbilim in alto loco ſitam, ac proinde non eam eſſe quæ hodiè Calataiud, vt vulgus credit, apertè oſtendit Martialis ipſe, cùm eam altam vocitet:

Municipes Auguſta mihi, quos Bilbilis acri
Monte creat, rapidis quos Salo cingit aquis,

vt ex Barreyro legit Ortelius, vel (vt alij codices habent) *alto monte*, quamuis perperam in pluribus codicibus, *agri monte* legatur: ſed ego quid ſit agri monte non video. Simile illi indidit co-C gnomen, *alta* nimirum, Sidonius Apollinaris.

Quid celſos Senecas loquar, & illum *Quem dat Bilbilis alta Martialem?*

Item Ferdinandius adductis Varronis aliorumque de Luſitanis equabus, earumque ex vento conceptione, de qua nos agimus fol. 90. & 91. huic ait ſubſcripſiſſe ſententiæ ex recentioribus Florianum de Ocampo non vno in loco, ac Ludouicum Viuem: Reſendium verò hanc opinionem, nimirum an equæ ibi ita concipiant, nec improbare, nec approbare: referre tamen quærentem ſe quodam hoſpite ſuo agri Beneuentani iuxta Tagum, ecquid hac de re ipſe ſciret? hæc ab illo accepiſſe: nunquam ſcilicet hæc ſe aut vidiſſe aut audiuiſſe, habuiſſe tamen pulchram quandam equam, quam vt melius proximis nundinis vendere poſſet, in inſula quæ in medio Tago eſt, ſolam incluſiſſet, vt pabuli abundantia ſaginaretur, eamque poſt duos menſes grauidam reperiſſe, cùm nullus illic acceſſiſſet admiſſarius; Septimo deinde menſe enixam eſſe, non quidem animal, ſed concreti ſanguinis informem materiam, abortumque ſuſpicatum. Maiolus verò id pro certo retulit. Et ſimile quidem ex Solino (vt ait Viues) Diuus Auguſtinus affert de Cappadociæ equis, eas nimirum affirmans vento concipere, ſed non hac de cauſa id verum eſſe dicendum eſt: in ijs enim quæ fidem noſtram non tangunt, ſacris doctoribus (quod pace eorum, D dixerim) ea duntaxat fides adhibenda eſt, quæ ijs, ex quibus illi ſuam deſumpſere narrationem adhiberetur. Aelianus certè id affirmans, equas, ait, vento concipere paſtores teſtantur, quibus aſſentiunt Homerus & Ariſtoteles, qui ipſas dicit Venere ſtimulatas ad Boream aut Notum aufugere. Hanc autem narrationem primus in lucem miſiſſe creditur, à quo accepere cæteri, M. Varro, diligens certè vir, ſed qui in multis etiam (homo quippe) verum non eſt aſſecutus, & id etiam ſuorum temporum æqualis Vergilius, licet non de Hiſpanis (vt Varro) de equis tamen in communi eleganter ſuo more decantauit. Credo tamen alterum aut vtrumque illorum fabellam hanc mutuatum eſſe ab Homero. (Poetarum horum verſus ſuo loco attulimus.) Fabuloſum verò eſſe hoc totum & authoritate & ratione & experientia patet: authoritate quidem ſummi viri Ariſtotelis, qui hominem & equum coitu duntaxat generari ait in problematibus, cuius rei rationem reddit: quæ enim animalia vel coitu, vel ſponte naturæ generantur, cùm tempus ſuæ generationis breuiſſimum habeant, poſſunt à qualibet cauſa generari, quæ diuturnum generationis tempus vt decem vel duodecim menſium, ea certè vel ex coitu, vel nullo pacto (vt ipſe inquit)

Cap. 48.

Locus in Martiale expenſus.

Lib. 4. c. 5.

inquit) procreantur neceſſe eſt; & hoc, quia plurimis & perfectis illis quidem diſpoſitionibus animalia hæc, quæ longo tempore in vtero perficiuntur, vtpote perfecta, indigeant. Perperam autem Aelianus, & alij recentiores authoritate Ariſtotelis ad hanc fabellam aſtruendum vtuntur: ille enim ſolum ait, equas dum equiunt, ni retineantur, currere non in Orientem aut Occidentem verſus, ſed ex aduerſo Aquilonis aut Auſtri; nec appropinquare quenquam pati, donec vel defatigatæ deſiſtant, vel ad marem deueniant. Non ergo illę Zephyrum ore excipientes, ore ingrauidantur ex Ariſtotele, ſed potiùs currentes marem quæritant Cur autem potius contra Auſtrum & Aquilonem, quàm verſus aliam partem currant, nec explicauit Ariſtoteles, nec me aſſecutum eſſe adhuc ingenuè fateor. Hoc duntaxat ex eodem authore certo ſcimus: *Paſtorum doctrina ſtatutum intereſſe ad mares ac fœminæ pecoris fœturam, non ſolùm ſi ita acciait, vt initus Aquilonijs Auſtrinijue flatibus fiat, ſed etiam ſi cùm pecus coit, ſpectat ad Aquilonem aut Auſtrum.* E

Li.4. de generatione anima. ca. 2.

Experientia verò id falſum eſſe ſatis conſtat; non enim vllus vnquam ſe hoc vidiſſe affirmauit: quin & nos qui aliquot ab hinc annis totum illum tractum Olyſſiponenſis vrbis, Hiſpanarum, ne dicam Occiduanarum maximæ & opulentiſſimæ oculis perluſtrauimus, nihil vnquam ſimile ab aliquo homine, quantumuis vrbano, quantumuis ruſtico audiuimus. Quod autem Reſendius narrat (ſi modò illi vera retulit hoſpes) accidere potuit, vel equi alicuius admiſſione, qui parum obſeruatus flumen tranarit, vel ſanguinis ipſius equæ pabuli copia ſaginatæ ſuperabundantia, partum enim illum fuiſſe nec ipſe hoſpes certò aſſeruit. F

Li.4.c.11

Quòd ſi ex authoritate Lactantij grauiſſimi viri, aliqui putent credendum eſſe hoc, falluntur planè, is enim ſic: Quod ſi animalia quædam vento & aura concipere ſolere omnibus notum eſt, cur quiſdam mirum putet, cùm ſpiritus Dei, cui eſt facile quicquid velit, grauatam eſſe Virginem dicimus? Illa enim verba non de equarum conceptu, ſed oſtrearum potius, quæ aperto ore auram excipientes (vt naturales aſſerunt) grauidæ fiunt, intelligenda procul dubio ſunt, neque etiamſi explicitè id affirmaret de equis, aliquid nobis negocij faceret: ſancti enim (vt alibi diximus, cùm de Phœnice ageremus) cummuni vulgi opinione, veluti argumento ad hominem validiſſimo, quod illis ſatis erat, ſæpe contra Gentes vſi ſunt. Iudicioſiſſimus itaque author Trogus Pompeius, ſiue eius abbreuiator Iuſtinus, qui natione creditur Hiſpanus, hanc de Luſitanorum fœcunditate equarum narrationem iure retulit, vt fabuloſam, atque eius non inelegantem reddidit rationem.

Lib.44.

In Luſitanis, inquit, iuxta fluuium Tagum equas vento concipere multi authores prodiderunt: quæ fabulæ ex equarum fœcunditate & gregum multitudine natæ ſunt, qui tanti in Gallatia & Luſitania ac pernices viſuntur, vt non immeritò ipſo vento concipi videntur. Hęc ille: vera quidem narrans de gregum multitudine, quæ quidem fabulæ cauſa, in hoc tamen cum cæteris omnibus lapſus, quod Luſitanos aut Calleicos equos perniciſſimos eſſe Hiſpanorum omnium crediderit, cùm tamen certò certius ſit Bœticos, Cordubenſes præcipuè (dicto abſit inuidia) reliquos omnes & pedum velocitate & corporis pulchritudine longè anteire. G Hucuſque ille.

DE CENTAVRIS QVÆDAM ex eodem, addenda ſententiæ Franciſci Floridi Sabini fol. 197.

Lib.4. Aſini aurei.

CENTAVROS etiam eſſe affirmare videtur Apuleius, licet dubitanter de Hippocentauro grauiſſimus author Hieronymus (eius verba nos ſuo loco citauimus) ſcriptis mandauit; quemadmodum & ex vetuſtiſſimis ſcriptoribus Xenophon malè ab aliquibus pro contraria citatus ſententia; aliquando enim dubitat, aliquando verò potiùs videtur affirmare, eius verba hæc. *Quo fit vt maximè ex omnibus animalibus adamem Hippocentauros, ſi fuerunt; quippe qui tum hominis vterentur ante rem conſultandi prudentia, & manuum artificio, tùm haberent equi & velocitatem & vires.* Et inferius. *Itaque hoc ſanè melius eſt, quàm Hippocentaurum eſſe natum. Hippocentauros enim arbitror multis carere bonis, quæ ab hominibus ſunt inuenta, vt ijs ſcilicet eſt vtendum: multis enim carere voluptatibus equis innatis, quonam pacto ijs frui oportet. At ego ſi equitare didicero, cùm in equo fuero, agam ſcilicet quæ Hippocentauri ſunt; cùm ex equo deſcendero, & cœnabo & induar, & me quieti dabo, quemadmodum alij homines. Quare quid aliud ſim futurus, quàm diuiſus Hippocentaurus, ac rurſum compoſitus? Inſuper his etiam rebus Hippocentaurum anteibo:* H

nam

A *quam ille duobus proſpiciebat oculis, duabuſque auribus audiebat: at ego oculis quatuor coniectabo;
*& quatuor auribus præſentiam: aiunt enim equum manifeſtare hominibus multa, quæ oculis proſpicit;
ac multa ſignificare auribus, quæ ante auditu percepit, &c. Ita Chryſantes apud Xenophantem.
Sed quid per emendicata (vt ita dicam) ſuffragia huius opinionis quæritem authores? ipſamet Cap. 34.
id tenet ſcriptura ſacra apud Eſaiam. *Et orientur in domibus eius ſpinæ & vrticæ, & paliurus in mu-
nitionibus eius; & erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum: & occurrent dæmonia, Onocentau-
rus, & Piloſus clamabit alter ad alterum. Ibi cubauit lamia, & inuenit ſibi requiem, &c.* Vbi ad-
uertendum, (inquit Ferdinandius,) quòd antiquiſſimus quidam meus bibliorum liber ante
centum triginta quatuor annos Venetijs excuſſus, aliter legit, nimirum, *& occurrent dæmonia
Onocentauris:* ad modum ferè verſionis Septuaginta virorum, quæ quidem ſæpius in hoc loco
Onocentaurorum fecit mentionem: nam ab eo, in quo noſtra habet; *& extendetur ſuper eam
menſura;* ita legunt Septuaginta; *Et immittetur ſuper eam funiculus Geometriæ deſerti, & Ono-
centauri habitabunt in ea, principes eius non erunt: reges enim & magnates eius erunt in perditio-
nem, & pullulabunt in ciuitatibus eorum ſpinea ligna, & in munitionibus eius: & erit caula Sire-
num & atrium Struthionum & occurrent dæmonia onocentauris: & clamabunt alter ad alterum: il-
B *lic requieſcent Onocentauri, inuenientes ſibi requiem: ibi nidificauit ericius, & ſaluauit terra filios
eius cum ſecuritate.* Ecce tibi non vno in loco Septuaginta viros Onocentauri facientes mentio-
nem, quamuis verum ſit paraphraſtem Chaldæum pro *Onocentauris, Catis* vertere; quam le-
ctionem Benedictus Arias Montanus ſecutus, animalia dicit Hæbreo ibi nomine ſignificari rapa-
cia & ferocia, veluti ſylueſtres Cattos, ſeu potius feles, nobis (Hiſpanis) Gattos monteſes:
Verumenimuerò vulgatæ noſtræ irretragabilis fides, & Septuaginta virorum maxima authori-
tas plus ſatis huic ſuffragantur opinioni. Qua quidem perpenſa & cum ſuperiori, quæ illi aduer-
ſari videtur, collata, duo procul dubio ſtatuenda iudicat; primum, fabuloſum eſſe, dicere cen-
taurorum populos, qui ex parte homines, ex parte equi eſſent, aut aſini, rationeque & equina
ſimul vterentur natura, vllibi gentium vnquam extitiſſe; idque vel poetarum fuiſſe inuentum,
vel Theſſalorum certè ab effectu cognomen. Plinius de rerum agens inuentoribus. *Pugnare ex
equo Theſſales, qui Centauri appellati ſunt, habitantes ſecundum Pelium montem.* Qua de re om-
nino videndi Seruius & Palephatus. Secundò, tenendum dicit, tam verum eſſe quàm quod
veriſſimum, extitiſſe & exiſtere poſſe hodie in rerum natura Hippocentauros, aut Onocentau- *Hippocen-*
ros, id eſt monſtra quædam, & ferocia animalia rationis expertia, quæ ex equina partim, partim *taures dari*
C ex humana conſtarent forma (Formæ autem nomine figuram, inquit, intelligo) Idque ratione *vt dicendũ.*
conuinci, & exemplo, ratione nullam enim in ſe monſtrum hoc inuoluere contradictionem:
neque vel tantillum vrgere Lucretij & aliorum argumentationes in contrarium à duplicitate na-
turæ, ſeminis diuerſitate, diſparitate membrorum, ætatum & paſtus: Non enim duplicitatem
admitti naturæ, hoc enim impoſſibile futurum, imo verò vnicam naturam & formam Hippocen-
tauri ſcilicet, aut Onocentauri. Neque ſeminis diuerſitatem, aut diſparitatem membrorum
obſtare, ſed neque ætatum, aut paſtus. Centauri enim, ait, cum ex partialibus equi & homi-
nis conſtent formis, temperata ex vtriuſque animalis vita fruentur ætate, non enim tam citò ſe-
neſcet, vt equi, neque tam longo tempore, quanto homines viuent, veſcenturque vel herbis,
vel arborum fructibus, qui paſtus multis mortalium cum belluis communis eſt. Quemadmo-
dum ex equa & aſino, vel è conuerſo, mulus, ex cane & vulpe vulpicanes, ex lupo & cane ly-
ciſcos naſci videmus, ita monſtra hæc Onocentauros, ex hominis & equæ, ſeu aſinæ commix-
tione naſci poſſe credere par eſt, quemadmodum & in India accidere refert Plinius ex Duri.
Duris Indorum quoſdam cum feris coire, mixtoſque & ſemiferos eſſe partus. Vnde benè Plu-
tarchus in Gryllo; *Quando & capris tentauerunt viri & ſcrophis & equis illudere, mulieres quoque
D in beſtiarum mares inſanierunt: ex huiuſmodi enim nuptijs Minotauri vobis & ægipanes, & meo iu-
dicio ſphinges ſuppullulant, & centauri:* Maximè cùm ex Obſequente conſtet, Tiberio Grac-
cho, M. Iuuentio Coſſ. Cere porcum humanis pedibus & manibus natum, mulierem item ſer-
pentem peperiſſe viuum; L. Scipione, C. Norbano Coſſ. cuius & Plinius meminit, ſicut & Al-
cipæ partus, quæ quidem elephantem peperit. Xerxi regi vulpem ex equa natam, Alexandro
ex muliere monſtrum, quod ſuperioris corporis partes hominis, ſed mortuas habuerit inferio-
res diuerſarum beſtiarum, ſed viuentes, ex muliere quoque vitulum natum affirmat Iſidorus.
Sed qui multa alia prodigioſorum partuum velit exempla, Franciſcum de Bouiſtam Launai do-
minum conſulat. Sic ferè ille. Cæterùm ridicula planè ſunt, & à vero aliena quæ de ratione ait,
& exemplis: propterea quod ſemen humanum (vt cætera taceam) maturum eſt menſe nono,
equinum duodecimo; quam rationem maximi facit Ariſtoteles; & exempla pleraque quæ af-
fert, nulla ſunt. Quis enim pixerit Alcipen, quæ elephantem peperit, cum elephante rem ha-

buiſſe? quis equam cum lepore, quia leporem peperit? Quare & ipſe Ferdinandius velit, nolit, ſubiungit. Verùm neceſſe non eſt ex adulterina & nefanda commixtione natos eſſe Hippocentauros aſſeuerare, cùm monſtra hæc vel caſu naſci, vel aliqua talis poſſit ſpecies, quemadmodum & ſatyrorum, vt inferius dicetur, Cynamolgorum in Aethiopia, & India, canina habentium capita, hominum cætera, ex Plinio, Solino, Iſidoro, Hippopodum qui ſeptentrionalium quarumdam inſularum accolæ, de quibus Mela. In his eſſe Oonas qui ouis auium paluſtrium & auenis tantùm alantur. Eſſe equinis pedibus Hippopodas. Quem conceptis verbis ſecuti Plinius, Solinus, Iſidorus noſter, quorum etiam meminit Dionyſij interpres ſeu Priſcianus in Periegeſi. E

Poſt Hippomolgi ſunt, Hippopodeſque potentes.

Vnde concludendum dicit ſanctos patres & I. C. ita conciliari poſſe, vt qui priorem ſecuti ſententiam Hippocentaurum dari negent, de eo intelligendi ſunt loqui, qualem deſcribunt nubis poetæ, nimirum, & ratione, & equi etiam natura prædito: hoc enim quis non videt maximam inuoluere contradictionem? non verò contradicant ſecundæ dari poſſe affirmanti monſtra hæc, quæ formam ſimul equi ex parte, & humanam ex parte (rationem ſemper excipio,) in ſe contineant. Sicut & ſecundæ opinionis authores nullo modo concedere voluiſſe credendum poſſibilem eſſe gentem illam, cùm tamen monſtra hæc conſtanter aſſeuerent. Quod ſenſiſſe, inquit, dixerim Seruium Grammaticum, dum ad illud ſexti Aeneidos, *Centauri in foribus ſtabulant: Bene in foribus*, inquit, *quia ea quæ contra naturam poſſunt creari, ſtatim pereunt. Vbi contra naturam*, id eſt prodigij loco, & præter aſſuetum naturæ ordinem intelligendum. Eſſe namque monſtra hæc ambigendum minimè ex ſupra allatis, ratione nimirum, exemplo (de his quæ dicit, non admiſimus) & authoritate oculatorum teſtium, Plinij & Antonij Magni, cui ne ſpectrum aliquod ſub Centauri forma ſeſe videndum obtuliſſe credamus, ſed verum potius Hippocentaurum, argumento id erit, quod Hippocentaurus ille in vaſtiſſimis Aegypti ſolitudinibus viſus, vnde allatum fuiſſe Claudio Imp. Hippocentaurum, quem ipſe vidit, teſtatus eſt Plinius. F

In vita Pauli. Deſerta enim & inuia loca (ſed præcipuè eremus illa Aegypria, vt & Africana) monſtruoſorum animalium feraciſſima ſunt (vt ait Hieronymus) quemadmodum in ijs Onocentauri reperiuntur, ac Satyri, ex quorum numero alterum in illo itinere Antonius, alterum ſe vidiſſe ipſemet retulit Hieronymus. Atque ita Eſaias propheta loco ſuperiùs adducto, Onocentauros & Piloſos (quo nomine Faunos & Satyros intelligunt interpretes, ego verò (inquit Ferdinandius) pace il orum, ſimias potius aut Cynocephalos crediderim ſignificari,) habitaturos eſſe Hieruſalem prædixit, non ex eo quòd reuera animalia iſthæc illa deberent incolere loca, quemadmodum neque ſtruthiones, ſed quod ad eam redigenda eſſet ciuitas quondam populoſa vaſtitatem ac ſolitudinem, vt deſertum potius, & draconum cubile, ſtruthionum paſcua, onocentaurorum & Piloſorum ſedes, quàm vrbis alicuius veſtigium videri deberet. Atque ita locum illum ex Diui Hieronymi doctrina bene interpretati ſunt Arias Montanus, Ribera, atque alij nonnulli recentiores. Hæc ferè ille cap. 8. ſuæ didaſcaliæ multiplicis. G

In Eſaiam. In Apocal.

Ex eodem de Monocerote quædam.

IDEM Franciſcus Ferdinandius recitatis cùm veterum, tum recentiorum ſuper monocerote teſtimonijs, quæ, tribus exceptis, Pauli Iouij & Ioannis de Heſe presbyteri Traiectenſis, quem alioqui mendacem eſſe profitetur, & Nicolai de Comitibus recitauimus, miratur ſanctiſſimũ æquè atq; eruditiſſimum virum Ambroſium ſcripſiſſe aliquando; *Cornua quomodo poſuit vnicornum, cum ipſe vnicornus inter generationes ferarum (vt perìti aiunt) non inueniatur.* Cùm tamẽ certò certius ſit, non modò animal prædicta forma, peculiari nomine Vnicorne dictum, exiſtere in rerum natura; verùm pleraque etiam alia vnicornua animalia, veluti boues vnicornes Indici, de quibus Plinius: *In India & boues vnicornes ſolidis vngulis vnicornes.* Solinus, *ſunt prætereà boues vnicornes ſolidis vngulis, nec biſidis.* Sicut & in Aonia, quæ montana Bœotiæ pars. Oppianus de tauris agens: H

Lib. 11 de benedictionibus. *Lib. 1. de* [illegible]

Solipedes ſunt Aonij varium genus vnicornes
Et ex media cornu exitioſum attollunt fronte.

Lib. 6. de [illegible] Boues item in Hercinia Germaniæ ſylua, quos ita deſcripſit Cæſar. *Cerui figura, cuius è media fronte inter aures vnum cornu exiſtit celſius magiſque directum his, quæ nobis nota ſunt, cornibus, ab eius ſummo ſicut palmæ ramique latè diffunduntur.* Sunt & aſini Indici vnicornes; ſunt & rhinoce-

A rhinocerotes: non ergo poſſunt vnicornua animalia inter generationes ferarum non inueniri; ſed cur dixerit iſthæc ſanctiſſimus doctor, ſi nos (fortè quia infirmioris ſumus iudicij) adhuc latet, alijs clarioris ingenij ſcriptoribus perſcrutandum relinquere ſatis erit. Sic ille. Nunc quæ de Monocerote Iouius, & Ioannes de Heſe ſcribunt, recitemus. Hic itaque in ſuo itinerario (quod tamen totum, inquit Ferdinandius, innumeris ac portentoſis ſcatet mendacijs fabuliſque) de quodam agens fluuio, qui à Sinai monte quatuor dierum itinere diſtat, iſthæc inuita & craſſa (vt aiunt) Minerua (verba ſunt Ferdinandi) refert. *Et adhuc hodiernis temporibus, vt dicitur, animalia venenoſa intoxicant illam aquam poſt occaſum Solis, ſic quòd bouina de illa bibere non poſſunt. De mane verò poſt ortum Solis venit vnicornus, ponens cornu ſuum ad prædictum fluuium, expellendo venenum ex illo, vt in die cætera animalia ſumant potum, quod idem ipſe vidi.* Nicolaus de Comitibus Venetus, venenatis rebus remedio eſſe Monocerotis cornu affirmat, illudque animal reperiri in Mangi Orientalis Indiæ prouincia. Paulus verò Iouius elegantiſſimus ſcriptor, de regno agens Gogiano, quod ſupra Nili ortum in extrema penè Africa iacet, excelſis montibus, ac denſiſſimis ſyluis immanium omnis generis belluarum plenis abundante; *idem* (inquit) *affirmant de monocerote, quod animal vnicorne à noſtris appellatum, pulli equini forma, colore cinereo, iubata* *Hiſt. li. 18.*
B *ceruice, hircina barba, bicubitali cornu armatam frontem præfert, quod læuore candoreque eburneo, & pallidis diſtinctum ſpiris ad obtundenda, hebetandaque venena mirificam poteſtatem habere dicitur: cornu enim immiſſo, & per lymphas circumducto fontes expiare prohibent, vt ſalubriter viuat, ſi inde viroſæ beſtiæ prępotarint, id viuo animali non detrahi, cum vllis inſidijs intercipi nequeat; cornu tamen ſponte deciſum in deſertis reperiri, vt in ceruis accidere videmus, qui ex ſenectæ vitijs renouante natura, vetus cornu exuunt, venantibuſque relinquunt. Hoc cornu regijs impoſitum menſis, toxica ſi qua ſunt epulis indita emiſſo ſtatim admirabili ſudore conuiuis prodere narrant. Ex his duos vidimus bicubitales brachiali ferè craſſitudine: primum Venetijs, quod poſtea Senatus Solymanno Turcarum Imperatori dono miſit: alterum pari propè magnitudine, ſed præciſa cuſpide argenteæ baſi inſertum, quòd Clemens Pontifex Maſſiliam profectus, pro inſigni munere ad Franciſcum regem detulit. Cæterùm ac vi tantæ dotis in hac animante nihil plus affirmauerim, quàm quòd vulgata fama credentibus ſuadet, cum antiquorum authorum nemo, quod legerim præter vnum Aelianum Græcum, quicquam de hac Monocerotis admiranda poteſtate memoriæ prodiderit.* Hucuſque Iouius. Nicolaus de Comitibus Venetus in ſuo itinerario cuiuſdam meminit portentoſi animalis (fortè illud aſinus Indicus, quale enim ſortitum ſit nomen, non declarat hic author, licet Maiolus Rhinocerotem nominaſſe aliud agens dicat, cum quo tamen aliquam videtur *Dier. Canicul. 1. p. col. 7.*
C habere ſimilitudinem.) Hic igitur ſcriptor, Mangi Orientalis Indiæ deſcribens prouinciam. *Eſt ibi etiam*, ait, *quoddam animal caput habens porcino ſimile, caudam bouinæ, quamuis brachio longius, color illis & proceritas velut elephanti, cum quo illi perpetuum bellum, cornu illud omni dicitur venenatæ rei remedio eſſe, qua de cauſa magno eſt in pretio.* Vulgò certè creditur ab omnibus cornu huic vnicornij dicti talem ineſſe naturalem vim, vt venena à cibo expellat, vel potu, & ideo in magno vbique gentium æſtimatione eſt. Videmus nos Romæ duo, Clementis VIII. P.O.M.B. alterum, alterum verò ipſius nepotis Eminentiſs. Principis Petri Cardinalis Aldobrandini, quæ quidem inter pretioſam vtriuſque ſupellectilem non minimo habebantur in pretio: vtrumque bicubitali longitudine, brachiali craſſitudine. Videramus iam prius aliud Toleti in pharmacopolæ illius taberna, cui regio munere conceſſum, vt theriaca ſolus conficiat; quod tamen multò erat breuius: vix enim palmum cum ſemiſſe implebat, & nigrius alijs, acutæ quidem cuſpidi, ſed adeo craſſum, qua parte erat reſciſſum, vt vix tribus poſſet palmis orbis eius circumſcribi. Hoc verò cornu ingenuè faſſus mihi eſt pharmacopola vnicornij non eſſe; talem ei ineſſe naturalem virtutem experimento ſe comperiſſe affirmauit, vt præſentem contra venena omnia vim haberet; qua de cauſa illud ipſe ſibi ad conficiendum theriaca comparauerat: cuius rei
D fides ſit penes authorem: Et quicquid ſit de medica aſini Indici virtute, (Vnicornij enim propriè dicti cornu haud puto talem ineſſe poteſtatem; non enim tot latuiſſet veritatis & arcanorum naturæ diligentiſſimos indagatores antiquos) cornua certè, quæ ſub hoc nomine circumferuntur, neque monocerotis neque Indici aſini, ſed neque rhinocerotis etiam eſſe puto, ſed vt plurimùm piſcis potius cuiuſdam, qui in Septentrionali plaga reperitur, Monocerotis dicti, eò quòd vnicum in fronte maximum cornu habeat, de quo Olaus Magnus. Monoceros eſt monſtrum marinum, habens in fronte cornu maximum, quo naues obuias penetrare poſſit, ac deſtruere, & hominum multitudinem perdere, ſed in hoc pietas diuini numinis nauigantibus prouidit, cùm ferox ſit hæc bellua, tarditas ſua quam habet maximam, præuiſa timentibus eius acceſſum fugam concedit. Cuius etiam piſcis meminit in monocerote Albertus Magnus, & alij qui de piſcibus copioſè tractarunt. Non itaque nos circulatores cornua venditantes Monocero- *L. 21. c. 10.*

tis

tis circumueniunt, ſi huius venditant piſcis cornua: ab illorum tamen emptione ſenſatus quiſque, E
ni ſuas in caſſum abire pecunias velit, abſtineat, neceſſe eſt. Hactenus Ferdinandius, qui itidem
pulcherrimè examinatis de monocerote & rhinocerote ſcriptorum authoritatibus, num monoce-
ros rhinoceroti idem ſit, diſputat, vt in rhinocerotis hiſtoria Deo concedente apparebit.

APPENDIX ALIA AD HISTORIAM de Elephante.

INTER cætera quæ habeo in muſæo rariora, fragmentum eſt dentis elephantini, ſed longè
durioris ſubſtantiæ, coloriſque non vt cæteri dentes, albi, ſed ferè buxei. Donabat id Vir fi-
de dignus, idemque aliquot editis de re medica operibus eruditiſſimis clariſſimus D. Ioannes
Cecchius, in hoc almo gymnaſio profeſſor publicus, atque archiater pontificius, qui non dentis
partem eſſe affirmabat, ſed catarrhum in tam duram ſubſtantiam conuerſum cùm è capite ele- F
phantis deſtillatione laborantis in dentis concauitatem (qua enim capiti dens inſeritur, cauus eſt)
exciperetur, id quod ſtillæ ipſæ inſtirias ijs non abſimiles, quas brumali tempore ex tectis pẽdere
cernimus, immutatæ, mihi alijſq;, quibus catarrhi diuerſi effectus non ignoti ſunt, facilè perſua-
dent, ipſaq; pictura intuentibus indicat.

CATARRHVS ELEPHANTI lapideſcens.

INDEX RERVM ET VERBORVM, NECNON DIVERSARVM Linguarum locupletiſsimus.

A

ABORTVS cauſa in equis. 92. g. eius typus. 123 d
Abydus equis alendis aptus. 49. a
Acanthis auis inimicitia cum aſino. 308 g
Aceti vis 367.b 487.a
Acherontinorum nummus 233.b
Achillis equi cur ex vento concepti dicantur 79.c. equo comparatus 82 e. eius ſcutum & haſta. 224. g
Acoſte quid 97. e
Adhortatione gaudent equi. 77.d
Admiſſarius equus qui. 87.e
Adriani nummus. 245.c
Adoleſcentia pullo ſimilis. 175.b.
in Adulari neſcientem emblema. 252. g
Adulteros odit elephas. 441.b
Adulterium punitum. 137. b. & d. eius pœna. 350. e
Aegithallus. 332. g.
cum Aegitho aue aſini odium. 308 f
Aemulatio quid præſtet. 77.b. 257.d.
de Aeneidem dentibus decerpente aſino carmen 317. c
Aenippe. 159.b
Aequimentum quid. 87.d
Aequinoctium an per onagrum indicetur. 354. e
Aequitatis typus. 409.c
Aequitas inſcribitur nummis Neapolitanorum. 224 g
Aes pararium quid. 213.a
Aethra equa. 189.c
Aethon equus. 189 d
Aethon equus Hectoris 189.b equus Pallantis. 189.b equus Plutonis. 189.b. equus ſolis. 189.a
Aethops equus. 189 b.
Agitatoris boni officium 276.
Aganippe. 159.b
Africam indicat elephantus 478. 479.
Agaſo aſellum, prouerb. 336.g
Aglaophotis. 163.d
Agon cur certamen dictum. 259.a
Agrigentini vt equas honorarent 8. b
Agrippa. 158.g
Agria quid. 27.d
Agrippas. 159.c
Aiax aſino puſcenti aſſimilatus. 303.c
Aiax elephas dictus. 436.g 458.e
Alaſtor equus Plutonis 189.a
Album de quo dicatur. 301.c
Albedo in aſtuoſa regione 422. g
Alcibiadis peritia equitandi. 4. g. equorum ſtudioſus. 8 f. eius victoria. 283.a
Alcis cornua vbi. 427.a
Alces decem picti in domo Pompeij. 294. g.
Alces decem Romæ ſub Gordiano. 294 g
Alcippe. 159 b
Alcippus. 158.b
Alexandri erga Bucephalum humanitas. 10 g. peritia equitandi 4 b. 112. e. Ab equo ſeruatus. 67. a. eius fortunam equus præſagit. 129 d
Allalanda vrbs. 14 e
Allabandus vnde dictus. 41. e
Alciati emblema. 410. e
Amazonum inuentum. 122. g
Ambra Griſea non ſuis cognita 398. f
Ambraſij Paræi opinio de vnicornu. 39. f
Amorem debere eſſe reciprocum vt Ouidius oſtenderit. 86. g. eius ardoris vt mitigetur. 380. b. ob eum ludi facti 289. c. eius vis in elephantibus. 441. d eius vis typus. 409. d. carnalis typus 318. f ab ea alieni hominis typus. 372. e
Ampyx quid 15.d
Anatum cum mulis ſympathia. 370. f
Anchuſa onoclea dicta. 312. f
Andreæ Baccij de vnicornu liber, in quo id darl, & vires approbat. 395 e
Andreæ Marini, libellus de vnicornu Latinè ab authore redditus. 336.b
Andromache ſtudium in alendis equis. 97. c
Andromache vt equos aleret. 8. f
Anabata qui. 255 d
Angarus quid 380. g
Angelica miniſteria per equos & currus indicata. 167. c.
Angli qui caudati. 136. e
Animæ peccatrice s aſinæ. 318 g
Anima ſancta per quem ſignificata. 166. f
Animalia carnibus veſcentia fraudulenta & crudelia ſunt. 454. f. magna cur raro monſtra pariant. 92. b peregrina Romæ ſpectanda data. 294 f. Sanguineorum differentia à pedibus. 1. c
Anni tempora in Circo expreſſa. 287. a
Anonis. 312. f
Antechriſti aduentus. 175
Antigoni aſinus. 84. g
Antilena. 169 c
Antiochi cum Galatis pugna. 473. b
Antinoi nummus. 245. d
Antonini Pij nummi. 246. e
Antonij Ludouici opinio de vnicornu. 385. d

Tt

Apel-

INDEX.

Apellis Epheſij error. 24.f
Appellis equus. 226.e
Apene quando inſtituta 255.d.& qualis ludus. 256
Apri centum quinquaginta piſti in domo Pompeij. 294 g. mille Romæ ad diripiendum dati. 294.b eorũ dentes quales.422. b dentium poſitura. 424.f
Apium in nummis Selenuntinorum. 231.d
Apocynon. 163.b
Apollonia qui ludi. 286.b
Apoſtoli equi albi dicti. 166.b. 167.b
Apothami qui. 197.d
Apuleius explicatus. 347.d
Aquila altiuolans. 332.g
Aquila in numa Bruttiorum. 232. b
Arabum ſcola cur præ cæteris frequentata. 387.a
Archoleontes decem Romæ ſub Gordiano. 294 g
Arcus triumphalis. 223 c
Arethuſæ icon in Syracuſanorum numis. 230. f. & inde.
Arcadici quales. 301 b
Aratio quæ præferenda. 254.f
Arandi mos apud Vandales. 254.f
Argyrippa. 159 b.
Aries à quo inuentus. 204.g
Ariete conſpecto elephas ab inſania ſoluitur. 460.e
Aries ſyluestris. 297.b
Arion equus qualis. 188.g. eius agilitas. 81.b. color 40 f eius fabula 178.f
Ariſtoteles cur mulus dictus. 370.b
Arma campeſtria 293.e
Arpanorum numi. 234.e
Arſenicum quale venenum. 389.d
Aruncius Paterculus equo æneo quem inuenerat, incluſus. 229.d. Achelos equus. 189 d.
ex Aſina qui filiam ſuſceperit. 311. b. adipis vis. 343.a. admiſſarij optimi. 360.f & inde. 361.d. de Aegyptio, prou. 333. b
Aſinus æneus. 305. d ab Ambraciotis cur factus. 327.a. cur ab Auguſto 309.c
Aſini æquiuoca, ſynonyma, etymologia. 295. c. ætas. 307. a. albus cur Baſſus dictus. 301.c. alia lacon portat, alia lacon dicit. 336 e. eius amicitia vel inimicitia cum ventis. 308. f amicitia cùm aqua Stygis. 308. e animalium fortiſſimus habitus. 414.b an omnino indocilis. 303.d. Antronij laudati. 299.c. Antronius, prouerb. 333.a. de eo apologi, 327.b. de eo apophthegma. 329.a. Arcadici quales 299.a. ab aqua ſibi cauet. 300.e. aſino pulcherrimus prou. 335.b. auditus optimus. 300.g. augurium quale Auguſto. 309.e. ſupra eius aures iurare. 305 d. in aures eius canere quid. 301.a. aures eius in ſomno habere quid ſignificet. 310. e. aures eius habere qui dicantur, 300. g. eius auriculæ albæ. 297.d. auriculas mouent, prouerb. 333. c. auriculas motitantes cur pluuiam præſagiant. 310.e. bellatores vbi. 349.a. bibentes cur os parum mergant. 300.f. ab eo ad bouem tranſcendere quid. 338.f. in eo & boue arare cur vetitum. 319.b. eius caluaria quid præſtet in hortiis. 309.a. de eo canem mordente lis, prouerb. 337.b. capita eius vbi & culpalis impoſita. 351.b. caput habere quid in ſomnis portendat. 310.e. caput nitro non lauandum. 339.d. caput eius in templo Bacchi. 343. a. ei oſſa dare quid. 338.e. carnis qualitas. 206. foſſum vis. 345. d. carnis eius vis & vſum. 345. b. cerebri vis. 345. b. ad eius claudicationem remedium. 307. d. coeundi tempus. 306. f. ad coitum apti ætas. 361.d. eius color. 297.d. compluitur, prouerb. 335.c. cordis vis. 345. b. ex eius corio quæ fiant. 351.c. eius cum Aegitho odium. 308.f. cum equo comparatus. 295.a. cum mure inimicitia. 308.g. de Cumæo prouerb. 333. cur bibens caput non mergat. 64.f. cur quidam dictus. 311. b. cur pili è cicatrice promere non poſſint. 326.e. cur Darius in caſtris reliquerit. 349.a. cur bibentes caput non mergant. 326.b. cur immundus habitus. 320.b. cur olfacto aſinorum lotio dentes denudet. 327.a. cur Apollini immolati 340.f. cur Marti. ibidem. cur Priapo. ibid. g. & 333.e. cur minus ſentiat verbera. 326. b. cur equam facile impleat. 306. g. cur Aegyptijs exoſus. 306.e cur natura ſtupidos fecit. 305. b. cur irriſionis ſymbolum. 300. f. cur Baccho ſacer. 342. f. cur. ad generandum ſegnis. 306. e. cur coruus oderit. 308.g. cur non ſacrificentur. 340. e. currens quid ſignificet. 314. g. ab eo de lapſus, prouerb. 336.g. eius deſcriptio. 297. 298. deceri poſſe. 304.e. de eo emblemata & ſymbola. 316 f. eius encomium. 295.a. equam initurus ut fallatur. 361.c. equitationis periti ubi. 348.g. erga fœtus amor. 305.a. eſuriens fuſtim neglig t. 337.d. frænatus quid ſignificet. 314. f. ab eo excuti quid. 337.a de eo fabuloſa. 330.g. & inde. faciem eius circumferre quid. 337.c. fellis uis. 345. b. eſſe homine beatiorem. 326. f. e quare. ibid. de eius generatione. 306.f geſticulatores. 303.f. & g. de eo hieroglyphica. 314 e ab eo hiſtorica. 327.b. iecoris eius uis. 345.b. de immolatis fabula. 332.f. ampudentia. 301.b. infæcundum eſſe. 306.e. ei inimicus ſtellio. 308.h. inimicitia cum ſpino aue 308.g. ei inſidentis pueri pictura. 327.a. inter apes, prouerb. 334.e. inter flores & unguenta quid ſignificet. 314.315. inter ſimias, prouerb. 334.c. lac eius quale 306.b. de lactis tēpernmento, ui & uſu. 343. d. & inde. lanas eius quærere quid. 329. d. à lapſu ſe erigientem uid re quid portendat. 310.e. Leonis exuuium indutus quid ſignificet. 329.d. Leonem interficiens quid portendat. 309.c.
Aſ. libido. 305.e. de eo librorum Apulei & Luciani intentio. 317.d. Lichenis vis eius. 346.e. lienis uis. 345.e. in litore bibentis & crocodili ei inſidentis pictura. 327.a. ab eo loca denominata. 311.e. loquitur. 309.d. 328.f ex eo lucrum. 295.b. lupi ei inimici. 308.g. ad Lyram prouer. 333 b. machinarij qui. 348. magni ubi. 298. f. malo uehi quid 337. b. mandibula de quibus dicitur. 338. e.

miniſtri

INDEX.

miniſtri Dei facti 327.a. Medullæ vis 345.a. morbi 307.e. mortes eius prouerb. 335. e. de ca minium pingere, prouerb. 375.a. de ea myſteria portante emblema. 316. f. ne equa repellat. 361. d. ne rudat, remedium. 308. f. nimis onuſti ſigna. 305. b. nomen eius cur Aegyptijs exoſum. 302. f. nunquam bibentes vbi. 298. f. occiſus oraculi monitu. 327. c. oſſium vſus ad tibias. 351. e. cum oue permutare quid. 320. g & inde. eius partus. 306. f. parui vbi. 298. f. patientia. 305. a. pacis contentus. 299. c. & inde. à pediculis immunis. 307. c. penis eius vis. 345. e. percuſſi à ſcorpio vt dolorem ſentiat. 309. a. ab eo phyſiognomonica. 332. b. ex eius pilis pannus. 351. d. ploſtrarij. 349. f. populo diſtribuit Eliogabalus. 295. b. portans myſteria, prouerb. 335. d. pretium eius. 195. a. de eo problemata 326 b. propenſus ad ſterilitatem eſt. 363. d. de proſpectu eius prouerb. 339. a. de eo prouerb. 333. a. pulcherrimi qui. 361. a. Pullo cur ſederit Chriſtus. 322. g. de pullo Euangeliſta conciliati. 324. f. qua ætate admittendus. 360 f. quando pane & floribus coronatus. 340. g. quando caire incipiat. 306 a. quando coronati. 348. f. quanto præſtantiores muli. prouerb. 374. b. quarum gentium typos. 323. e. ei qui comparentur. 300 g. qui improbentur. 361. a. ab eo qui cognomen accepere. 310. f. qui impoſiti loco pœna. 350. e. & inde. in eo qui mutari dicantur. 305. e. qui dicantur. 301. e. & inde. 302. & inde. qui Marti à Saracoris immoletur. 349. a. in quibus locis non ſint. 298. b. rectis ilijs vbi. 198. f. renum vis. 345. e. à ſancta reſuſcitatur. 327. d. ſancto viro obedit. 327. e. ſanguinis vis & vſus. 345. a.

Aſi. à ſe occiſi locum leo ſubit. 328. f. ſemen eius frigidum eſſe. 367. d. ſenectutis inditia. 298. e. ſepultura eius ſepeliri quid. 340. e. eis ſimiles aſinos referre. 332. b. ſolus animalium ad harmoniam non factus. 300. b. ſpecies diſcernit. 304. e. ſtercoris eius vis 211. a. & vſus 345. g. ſtercus agris aptiſſimum. 351. b. ſterilitatis eius indicium. 298. e. ſub freno currere docet, prouerbium. 333. d. ſubiugalis quem populum indicet. 171. d. ſtupiditas. 301. a. ſtupiditas in qua conſiſtat. 303. a. teſtium vis. 345. c. ex tardigradis equus prodijt. prouerb. 234 f timiditas eius. 302. b. eum tondere quid. 339. d. tribunal aſcendens quid portenderit. 309. d. varij vbi. 298. f. vbi mingant. 300. f. vbi meliores. 299. a. vbi ephippium & pondera ament 23. a.

Aſ. verbera temnit. 303. b. de eo & Vario apologus. 330 f. veloces vbi. 298. f. vbi immolati. 340. f. vinus Patauij ſuſpenſus. 349. e.

ſuper Aſ. vmbra contendere quid. 338. g. vngulæ eum vis. 345. d. vox. 307. a. ad vrinæ eius difficultatem. 307. d. vrina eius vis. 346. e. vſus eius in inſignibus. 349. b. vſus ad opprobrium. 350. e. vſus admirandi. 351. e. vſus in ægris. 351. b. vſus ad molam & aratrum. 348. e. & inde. vſus in ſacris. 340. e. & inde. vſus in medic. 343. c. vſus in ferendis oneribus. 347. a. vſus in cibis. 343. a. vſus in bello. 349. a. vt equas amare diſcat. 362. e. eos vt equos cur diligi iuberet Antiſthenes. 302. g vt viam norint. 304. f. vt pingueſcant. 300. e. pictoræ & ſtatuæ 327. a. & inde. pigritia. 302. g.

Aſinorum cornutorum hiſtoria. 382. a

Aſini cornuti Africani. 382. e. Scythici. ibid. Indici. ibid.

Aſini cornuti figura fera deſcriptio & icon 382. 383

Aſini Indici cornu facultates 382. f. animalis forma. ibid. amor erga fœtus, robur ibid. g.

Aſino Indico perperam vires contra venena aſcribi. 403. e.

de Aſ. Indici cornu viribus dictum Apollonij. 384. e.

Aſin. Indicus vnicornis eſt 382. b.

Aſinus Indicus ſolus ſolipedum vnicornis. 404. f.

Aſini ſyl. Indici deſcriptio. 333. a.

Aſ. ſylueſtris & domeſtici apologus. 329 b

Aſini ſtella & earum fabula. 330. g

Aſinor. familia. 310 g.

Aſella qui dicti. 310 f

Aſellus & eius aquatica. 295. e

Aſelli bipedes. 319. d

Aſelliones. 310. g

Aſinarius. 313. e

Aſinarij olim Chriſtiani dicti. 310. g

Aſinarij vulgo contempti. 303. d

Aſinelli & eorum tueris 310. g

Aſiniza. 313. d

Aſinij qui 310 f

Aſinini populi qui dicti. 310. g

Aſſem Elephanto dare quid. 468. 469.

Aſtrabe. 358. g

Aſtercones 20. e

Aſtures fuiſſe in pretio. 50. g

Atheas rex equorum ſtudioſus. 8. b.

Atheonus emendatus. 205. b

Athenienſis populi diuiſio. 6. e.

Atlas nanus dictus. 308. f

Atramentum ex ebore. 487. b

de Attila portentum. 133. d

Auari natura. 273. a

Auaritiæ typus. 316. f. ab ea ſimilitudo. 272. b

Auguſti aliquos numi cum equis & arcubus triumphalibus. 243. d. & inde. 244. & inde.

Auis elephante maior. 422. g

Aura equa virtus. 77. e

Aurigarum in curru locus. 279. d. eorum ad victoriam ſtudium. 272. b

Aurigandi ars in quo conſiſteret. 267. e

Aurium proceritas vnde 326. b

Aurora equi. 184. b

Auſonij locus examinatus. 280. g. b

Axilla aſina dicta 296. f

Auſpicia de quibus animalibus dicantur. 127. a

Auxuritanorum numus. 232. g

I N D E X.

B

BAcchus eburneus. 485.e. cur cornutus pingatur. 411.e. cur taurina facie pictus. 411.e.
Bagaacanallenſium inſigne. 224.b
Balbis quid. 261.d.
Balana in Tyberi Romæ viſa. 407.e
Balænarum oſſa pro vnicornu. 385.a
Balia equus. 40.f
Balius equus Achillis. 189.b
Balſamum vbi proueniat. 399.a
Barrire quid. 420.g. 457.b
Barritus quid. 457.b. 420.g.
Barrus. 420.g.
Barri qui. 455.b
Becceſelinus qui. 301.b
Belbi decem Romæ ſub Gordiano. 294.g
Bellerophontis fabula. 194.f. & inde: inuentũ. 122.g eius Pegaſus quid. 80.b
Bellonij de vnicornu opinio. 394.f
Bellua pro elephante. 419.d
Bellua nigra quæ. 422.b
Bellarum cauſa quæ apud priſcos.
Belli omen. 128.e. per equum nigrum indicatum. 169.b
Bellicrepa. 291.d
Beneficij memoria. 366.f
Benna. 250.g.
Bertones equi quales. 108.f
Beſtiarij qui 294.f
Bezaar qui primum introdixere. 387.b
Biga quid. 249.c. cur Lunæ attributa. 182.g. ea qui primus certauit. 254.b
Bionis dictum. 226.g
Biſulca quæ. 1.e
Boryſthenes equus. 179 d
Bonaſi color. 43.b
Bononienſium baſtiludia. 293.b. & eorum leges ibidem.
Boriſthenes equus Hadriani. 9.b.
Bos aquam claram amat. 98.b. arandi cauſa natus. 248.f. ad eum ab aſino traſcendere quid. 338.f. in eius corde an os. 27.a. eu citius arans mult. 379.b. cur facile per montes incedat. 95.b. in eo & aſino arare cur vetitum. 319.b. is & equus inuicem comparantur. 2.b. pacem indicat. 320.b. laboris omen est. 128.f. mactri vſus in electione principis Carinthia. 225.b. in magno triumpho immolatus. 222.g. mares cur Lunæ attributi. 184.f. cum ſi nequeas, aſinum agito, prouerb. 338.f.
Boues Paonij. 411.e.
Boues parui vbi. 298.f.
Boues qui aratro aptiores. 83.d
Bos Aegyptiacus. 402.f
Bos hippas. 164.f
Bos Luca. 419.d. 420.e
Boues luca cur elephanti dicti. 420.f
Bos Lucas. 420.e
Boues vnicornes vbi. 387.d. 403.b. ex Bouillis cornibus antiquos bibiſſe. 411.e
Bouini ſtercoris vtilitas 351.a
Barbiola in equis quæ 22.b
Brunitus. 18.f
Brutiorum numi. 232.b
Buccina in numo Tarentinorum. 233.d
Bucephalus ex qua regione. 60.f. quando alios admitteret. 73.c. vnde dictus, eiuſq; natura. 66.b eius ſtatua. 218.e. cum vt regeret Alexander. 112.b.
Bucephali qui dicti. 63.a. & cur
Bucephala vrbis quæ. 9.a
Bulgæ. 165.a.
Bulimus quid. 307.c
Bulimus aſinis accidit. 307.c
Burdo. 18.e. Burdus. ibid.
Burdonis iecoris vis. 381.c
Burdo quid. 358.f. ſterilis ſteriles facit. 387.b
Burichus 18.e. Buridus ibid.
Buteo in numo Fabiorum. 237.d
Buxus aſinus. 312.e

C

CAballus. 14.a. vnde dictus. 161
Caballarius qui. 165.d
Caballatio quid. 220.g
Cadauera ſuorum ſepeliunt elephanti. 404.b
Cæſaris aſtus. 123.d. equitandi peritus 4.f. eius equus imperium præſagiit. 129.a. eius equus nullum alium admittens. 67.b. vnde dictus. 478.b elephas dictus. 420 g
Caſonij Pæti triſte omen. 127.d
Calcarium vſum fuiſſe in bello. 120.f
Calces equorum quid. 22.e
Calenorum numi. 232 g
Caligulæ amatorium medicamentum datum. 28.b eius numus 244 f. vt equum amarit. 8.f
Callippides. 159.d
Calpe quadrupedo inſtituta. 255.d
Calydon equus 189.d
Camelum aſinus timet. 304.e
Camelus etiam ſcabioſa, cùm plurium aſinorum tollit onera. 336.f. eius lac quale. 208.b. eum odit equus. 123.b. in numo Aemiliæ familiæ pictus. 243.g. quid in numo indicet. 241.a. Sarcina onuſtus in numo Plautiorum. 241.a.
Cameli in lactis tenuitas. 343.d
Cameloparda les decem Romæ. 294.g. gratiſſimæ in ſpectaculis. 430.e
Camillæ agilitas. 81.a. equino lacte educata. 206.b 207.a
Campa quid. 22.a
Campbaſus equus. 190.a
Campus. 260.f
Cancelli. 263.d

I N D E X.

Cancer eques. 13.d
Cancer eques cur ſic dictus. 79. d
Cancer in numo Tarentinorum. 233. d
Candor & albor vt differant. 39.c
Canis ad quid natus. 248. f. in Aceſliorum numo. 235.c. cur dentibus firmis vtantur vſq; ad ſenectutem. 26.g. cur facile peſtem ſentiant. 368.f cur Dorius in caſtris relinqueret. 349. a. ei dare paleas, aſino oſſa quid. 338. e. de eum mordente aſino lis, prouerb. 337.b. qui ſapientiſſimi. 34. f. melancholici quales. 142. b. mira pictura. 226.g mira actio. 68 g. viuacitas. 458.b
Canterius. 17.a. & inde.
Canterij qui. 108 b
Canterius crucians quis.77.b
Canterius in foſſa cur dicatur. 109. a
Canterij an in ſacris certaminibus currentur. 278.e
Canterius Gallicus. 17.b
Canterino ritu ſomniare quid. 202.b
Cantharus vnde dictus. 296.b
Canthelia quæ.296.b
Canthelij qui Varino. 347.b
Canthones vnde dicti.296.b
Caprona quid 24 f
Capuli cultrorum eburnei.482.e
Cappadox qui dicatur.299. b
Capra cerulea. 41.d
Caprini capitis pelli induta Iuno, vbi colebatur. 241.d
Caprino ſtercori cur præſtet ouillum. 351.a
Capuli cultrorum eburnei. 382. d
Carabulis equus.10.f
Caratalla nummus.247.a
Cardani de dentibus Elephanti opinio. 424.b
Cardinales quando equis vehi capere. 7.d
Carinthia princeps vt eligatur.225.b
Carneadis dictum.252.b
Caro noſtra per aſinam indicata. 325. b. cur aſina nomen conueniat.319.b
Caruiuora quæ 7.b
Caroli V. equitandi peritia. 5.b
Carolus Ruinus exacte de equi anatome ſcripſit. 26.b
Carceres qui. 261. c. 262. f. 263. b. eorum fabrica. 263.c. cur pecei dicti.263.c.
Carceres Olympici.263.d.
Carpentum.250.c 251.a
Carpentarius equus.250.b
Carruca quid.250. e
Cartazonon. 404.b
Carthago vt ædificata. 128.f
Carrucaria mula. 250 f
Caſeus equinus.207.d.208. e
Caſtanea equina ſic dicta. 146.g.
Caſtitatis typus.463.b.487.d.488.a
Caſtoris ſtatua.240.e
Caſtoris & Pollucis fabula.257.a
Catodromus.260.f
Catanenſium numi.231.c
Catonum modeſti 7.a.b
Cauea eburnea.483 c
Cauiar quid.190.b
Celeritas per equum indicata.176. f
Celeres qui. 15.c
Celes 15.c.qui equus. ibid.
Celetum certaminis varietas.257.c
Celetium nauigium.15.d
Centauri qui. 122. b. in Aureliorum numis picti. 235.d an omnino fabuloſi. 195.d. & inde. non eſſe equorum prolem. 94. b. quid ſignificent. 176.f
Centinodia quæ 370.b
Centippe.159.c
Ceraſtes vnde dictus. 403.b. eius cornuum vis. 413.d
Cereris cognomina.192.b
Cereales ludi.286.f
Certaminum equeſtrium origo. 254.b. ſacrorum diuerſitas 284.c. eorum ſacrorum myſticus ſenſus.286.b
Cerua cur aripes dicta.353.b
Ceruum conficiens leo in numo Hyelenſium 232.b audiendo diſcernit 300. g. cur ἔλαφος dictus.460.g de eo & equo apologus.199.b.Lunæ aſcripti.184.f mille Romæ ad diripiendum dati.294.b.cornuum velocitas. 81.c. viuacitas.458.g.
Cerui palmati ducenti picti in domo roſtrata Pompey.294 g
Ceruus volans.420.f.403.b
Chalinus quid.118.b.
Chelidon quid in equis.20.b
Chimera.13 a
Choroſcopi qui.121.b
Chriſtus auribus aſininis depictus. 310. 311. cur aſina vehi voluerit. 321. a. mors dictus. 168. e.
Chriſtiani aſinarij dicti.310.g
Chryſippi mors 299.d
Cicada matura.296.b
Cicutam ſi aſini depaſcatur ſomno torpeſcũt. 309.b
Cimon equas ſuas ſepeliuit 8 b
Cingula. 119.c
in Cingulis quid obſeruandum.119.c
Cinnabaris quid. 461. a. vnde dicta. 467. a. & eius æquiuocatio. 161.b
Cixizuſtra.293 a
Circus anni temporum imago. 287. a cur campus dictus. 281. a eius figura. 260. b. eius magnitudo ibid. 259. a. in numa expreſſus. 245. c. partes eius quot 255.a
Circus Flaminius. 259.b
Circenſes ludi cur ſic dicti. 266. c. eorum genera 259.c. origo.256.f. 285.b. quibus temporibus celebrantur. 289. a. & inde.
Cirrus quid in equis.22.g
Ciſium quid.250 e
Clamor barbaricus 457.b

I N D E X.

Claudij Gothici fortitudo.26.f
Clauis Penelopis 482.a
Clauſtrum.261 d
Citellarij qui.347.e
Ciodonci regis votum.135.a
Clalia equo donata.11.a.
Clalia ſtatua.229.b
Clogmos quid.112.b.
Cnacias equus.189.d
Cochlea in numu Tarentinorum.233.d
Corax equus.189.d
Cogitationes ſimplices per aſinum indicatæ.318.d
Cuius vitæ breuitatis cauſa.367.e
Combenno qui.250 g
Commodi numus.246.b
Coniectura virorum doctorum quid poſſit.409.b
Celox nauigij genus.15.d
Colubri ab equis deuorati.133.d
Coniugatu infeliciter prouerb.337.b
Coniugalis copula.318.f
Conſtantini numus.248.e
Conſternationis hieroglyphicum.464.f.
Conſus Deus qui.178 b
Conſualiorum antiquitas.285.a
Conſualia quæ.178 b
Contemptor Dei deſignatus. 318.319.
in Contemptibiles, prouerbium.333.b
Conuulſio vnde.390.b
Copiarij.221.e
in Corde muli os.39.d
Cor induratum per equum deſignatum.172.b
Corneij cur Aſinæ dicti.310.f
Corona in equis quid.21 d
Corona ſpicea quid indicet.230.f
ex Cornibus bibere mos antiquiſſimum.411.e
Cornu ex quo pocula fierent. 392.e
Cornuum eorundem diuerſitas vnde.401. e. non omnia caua. 424. b. nullam præter efficcatoriam vim habere. 393. e. ea quæ animalia habeant. 424 g. quid ſignificent. 464. f. tria facere quid 171.b. vt à dentibus differant.424.g.
Cornu ceruinum eboris ſuccedaneum.487.d
Cornipes.18.f
Corpora è gloria reſurgentia per albos equos indicata. 166.g
Coruus cadauer non intuetur.458.b
Cornus cur aſinum oderit.308.g
Coſſinitis flumij vis 126.f
Cotyle indus quis.164.c
Coxendices quibus valentes.22.b
ex Cranio humano pocula.392.e
Craſſi mortis omen.127.d
Crater vnde dicatur.411.e
Credentes qui per aſinam indicentur.325.d
Cribra ſetacea.217.e
Criſtæ pilis.217.a.
Criſta quid in equo.24.e
Crocodili ingenioſi.444.e
Crocodoli aſello in litore bibenti inſidentis icon. 327.a.
Cronippus.158.b
Crucis effigies in aſino.298.e
Crypta.261.d.263.b
Cuculi cum Luſcinia contentio de cantu.317.a
Culicem non curat elephas Indus, prouerb. 468.f cum elephanto conferre quid.468.f
Culices mulsiones.371.d
Cupido inter equas cur natus dictus. 86.f
Cura diligens quid præſtet.100.f
Curioſi qui.221.a.28.g.
Curriculum quid Horatiu 260.b
Curriculum locus in carceribus.263.e
Currus quid propriè 218.g
Currus edax, prouerb.278.f
Curru qui primi triumparint.222.e
Currus eburnei.484.g
Currus naufragi qui.270.g
Currus Priami qualis.280.f
Currus fiſcalis.219.a
Curſus clauicularis qui 219.a
Curſus publici initium 219.e
Curſus vehicularis.218.e
Cutis duritia ſtupiditatem indicat.444.e
Cutis cancellata quæ.428.g
Cutis humana & equina diſcrimen.24.b.
Cydippe. 159.b
Cynes quid in equis.21.d
Cygnus equus.189.d
Cyllarus equus Caſtoris & Pollucis. 181.b. equi & vnde dictus. 188.e. eius color.39.b
Cyniſca equus aluit, & in Olympia vicit.2.b
Cyperum cur loto coniunxerit Homerus.96.f
Cyrene equeſtris dicta.123.a
Cyriaſtus.123.b.cur mulus dictus.370.g
Cytis.96.e

D

DActilij qui 118.b
Dæmones onoſceli qui.312.g
Damnum typus.365.f
Damæ ducentæ pictæ in domo Pompeij 294.g. mille ad diripiendum datæ.294.g
Darij ex mula partu felix augurium. 369. b. victus vt fugeret. 65. e. vt regno Perſiæ potitus. 127.b vt regnum adeptus.85.a
Datura 27 d
Decennalia.288.e
Decurſio qualis.267.b
Decurſiu funebris.289.e
Decurſio militaris quid.257.d
Decurſio militaris.290.f
Decurſio ſolemnis.290 f
Delphini cur in Syracuſanorum numis. 230.f. in numo auxuritanorum. 232. g. in numo Catanenſium.231.c. in numis Emporitarum. 232.c. in num.

in numo Meſſeniorum. 377. b. in Syracuſan. nu-
mo. 377. a. in Terentinorum numo. 233. a. in nu-
mo Termitanorum. 231. c. ſolus hominem amat.
70 g. vt hominem amet. 438. f
Dentes vt à cornibus differant. 424. g. non omnes ſo-
lidi. 425. a. ex ebore. 483. d
Dens Erythræus, pro elephante. 420. b
Dens Indus. 480. e
Dens leporinus quid in equo. 33. d
Deſidia per aſinum indicata. 32. f. fugendam eſ-
ſe per aſinam docetur. 326. f.
Deſperatio per equum indicata. 176. b
Deſultor qui. 257. a
Deus quando inuocandus. 316. g
Dextrarius. 249. c
Dextratio. 18 g. vnde dicta. quid Solino. 270. e
Diabolus eques dictus. 169. d
Diabolus equus 171. d
Diaboli equi qui. 287. b
Diana euripos dicta. 184. g
Diana Euripe. vnde ſic dicta. 11. d
Diaulus quid. 255. c
Dictator cur non veheretur equo. 3. d
Digitata quæ. 1. c
Diligentiæ & prudentiæ vltima felicitas. 253. b
Diomedis fabula quid indicet. 5. d. eius filiæ cure-
que dictæ 87. a. eius ſtabula equorum vbi. 63. g
Dionyſij numi. 232. f. ei vt omen futuri regni fa-
ctum. 127. a
Dipſacus cur onocardium dictum 322. e
Dipſadis & aſini fabula. 332. e
Diſciplina puerorum equorum domituræ comparata.
109. d
Doctores legum per equos nigros indicati. 167. d
Domi ſemper manentis hieroglyphicum. 314. e
Donum facetum. 10. b
Draconum cum elephantis pugna. 460. g
Dromanarij qui. 220. f
Duratei equi ſtatua vbi 229. a

E

EBrietatem fugiendam eſſe vt indicetur. 314. b
Ebor. Eboreus. 479. d
Eboris æquiuocatio. 480. e
Ebur atramento candefacere quid. 488. f
Ebur cur tingeretur. 485. d. eius dignitas. 480. g. dijs
oblatum. 481. b. ab eo myſtica. 487. d. pro munere
datum. 481. a. pro tributo perſolutum. 480. b. ab
eo prouerbia. 488. f. quid propriè. 419. d. vſus in
medicina 487. b. tempore nigreſcit. 485. d. & vbi
non. ibid. vnde dictum. 420. g. vt emolliatur. 486.
b. vt poliatur. 487. a. vt rubro, aut cæruleo aut vi-
ridi colore tingatur. 486. g
Ebur foſſile 385. b
Eborarius qui. 467. a
Eburneus color. 480. f.
Eburnea porta. 425. e
in Eburnea vagina plumbeus gladius, prouerb. 488. f.
Eburneis raſtris ſolum vertere quid. 488. f.
Eccleſia per aſinam indicata. 325. b
Eccleſia equus albus dicta. 166 b
Echelidon quid. 260. e.
Echinus pars freni. 118. b
Eculeus. 16 b
in Edaces ſtolidos & ignauos prouerbium. 338. e.
Edra quid. 23. a
Elandiæ inſulæ equorum mira docilitas. 68. g
Elephantes aciei inſtruendæ periti ſunt 445. a. adipis
vis & vſus. 469. c. adulteros odit. 441. b. ænea eius
ſtatua. 479. b. æneus vbi. 449. c. Aethiopici vt ab
Indis differant. 422 g. affectus, eorumq́; cura. 457.
c. agilitas mira. 445. g. alijs præcinentes. 447. a.
amicos eſſe homini 438 f amoris eorum vis. 441. d
amor ergo fœtus. 440. e. amor mutuus. 439. d. a-
mor patriæ. 442. f. an auerſè coeant. 455. a. an
lapides & terram impunè edant. 454. f. an mas
fœmina robuſtior. 436. f eius anatome. 431. b.
antipathia cum Leone. 456. d de eo apophthegma.
467. b. aquam timent. 435. a. aquam turbidam
amat. 454 g. ab eo auguria. 462 b. aures eius qua-
les. 428. e. bello apti ſunt. 472 g belli peritia.
445. a. beneficij memoria. 438. e. cadauera ſuo-
rum ſepeliunt 440. b caro eorum qualis. 469. c.
caput cur deforme. 428. e. eorum caſtitas. 441. c
choreas in theatro ducunt. 445. b. eorum cibus.
453. d. 454 e. cicures vt capiant feros. 450. e.
clementia eorum erga homines. 439. d. clitellæ eo-
rum quæ. 474. b. in coitu pudor. 442. e. 445. d. co-
lor. 422 g. conſpecto ariete ab inſania ſoluitur 460.
e. conuiuantur humano more. 446. f. cor eius non
eſſe duplex 431. c. in corde os habet. 430. 431.
cornua defodiunt. 444 f. de crurum flexu opinio-
nes examinatæ. 429. c. ei culicem conferre quid.
468. f. cur aquam timeant. 436. e. cur diu viuat.
458. g cur dentes ſuos ſepeliant. 464. g. cur pul-
los in tranſitu fluuiorum præmittant. 467. c. de
eo cur author hoc opere agat. 418. e. cur domeatur
418. g. cur bello vtiles 478. f. cur communes ho-
ſtes dicti. 476. g. cur anguimani dicti. 427. a. cur
proboſcis prominens. 427. b. cur plantis veſcan-
tur. 454. f. cur fructibus veſci voluit natura. 454.
f. cur in India & Africa. 432. b. cuſtodiunt re-
ges. 445. b. cutis eius an piloſa. 428. b. cutis du-
ritia. 428. f. currus eorum quibus conceſſus. 479.
a. ab eo denominata. 466. e. eius dentes quales.
422. b. dentes, an cornua. 423. b. dentium ma-
gnitudo. 422 f. 423. a. ſitus. 422. 423. vtilitas.
425. d. de eis opinio Cardani. 424. b. exerti an
mutentur. 424. g. differentia eorum penes loca
& mores. 421. c. diſcendi promptitudo 444. f.
& b. diuinatio. 441. a. domandi & capiendi ratio
449. a. ab eo emblemata. 467. d. eius encomium
418. f. erga rectorem gratitudo. 437. c. fellis ſi-
tus. 430. b. vis. 469. d. ficti in bello. 475. d. 476.
e. fimi

*e. ſimi vſus. 469. d. floribus delectantur. 447. d.
frigoris impacientes ſunt. 436. e. funambuli ſunt.
446. c. 471. c. furiunt tempore coitus. 455. d. e-
tiam furiens homini amicus. 437. d. furoris cu-
ratio. 457. d. genera eorum quot, & eorum diffe-
rentiæ. 421. b. genitalia. 430. f. gloriæ cupiditas
442. f. gratiſſimi in ſpectaculis. 470. e. greſſus.
456. e. differentia eius pro ætate. 457. a. ho-
mines malos à bonis dignoſcunt. 441. b. honor
& pretium. 434. e. icon. 465. iecoris vis. 469. d.
ignem timent. 462. f. ignominæ vindicta. 436. b
immolati. 478. g. Indicorum duo genera. 421. e.
Indi vt à Mauris differant. 421. c. Indus non
curat culicem. 468. f. eorum ingenium. 443.
444. eius integra deſcriptio. 431. e. inuicem
pugnant. 475. c. legunt & ſcribunt. 445. d.
libertatis amor. 439. c. iuſtitia. 441. a. lin-
gua exigua. 427. d. & cur linguam patriam
intelligunt. 445. d. lunam & ſolem adorant.
443. e. Lybici Indorum odorem ferre non poſ-
ſunt. 421. e. Lychnos dextra & ſiniſtra ſe ren-
tes. 279. e. oſſa, pro vnicornu. 393. b. ma-
gnitudo. 421. c. d. 422. e. & inde. mandibula
ſuperior ſola mouetur. 425 d. mammæ vbi. 330. e.
& cur duæ. ibid. manus quæ. 427. a. à matris coi-
tu abſtinet. 441. d. maximi & optimi vbi. 433. c.
medici ſunt. 447. b. memoria. 438. b. os vbi. 427
d. mororum ſanguine viſo ad bellum incitantur.
461. e ex muliere natus. 462. b. murem timet.
460. f. cum ex muſca facere quid. 468. f. muſi-
cam amant 447. b. de eo myſtica. 463. a. muſica
capi. 449. d. mutua pugna. 436. g. natura mites
eſſe. 454. b ne ſuis ſint damno. 477. d. non ſe-
mel parere. 456. f. non capit murem. 468 g. no-
ſcunt cur petantur. 444 f. noxia ſibi noſcunt.
447. c. occidit miles vnus. 477. a. eos odit equus.
123. e. olim Europæ incogniti. 483. b. pabulis con-
ſueti quantitatem agnoſcit. 448. f. parentes vene-
rantur. 430. b. pariendi modus. 456. e. partus
magnitudo. 456. f. patriæ amantiſſimus eſt. 400 g.
pedum eius conſtitutio. 418. e. 430. e. pedes ante-
riores cur robuſtiores. 430. e. populi & regiones eis
abundantes. 433. a & inde. porcum timet. 460. e
eius potus. 454 g. pretium. 418. f. cum prius lo-
cuſta pariet. 468. g. de eo problemata. 467. c.
pro ebore accipitur. 479 c. eius promanus quid.
427. a. proboſcidis deſcriptio & vſus. 426. e. pro-
boſcis vt à roſtro ſuis differat. 426. g. proboſcidis
vis. 469. d. vtilitas. 454 g. promuſcis in Caci-
liorum numo. 236. e. pudor. 436 g. puellas amat.
439. a. pugnat tigri. 406 e. pugna cum rhinoce-
rote. 459. d. cum dracone. 460 g. cum militibus.
470. g. & tauris. ibid. cum tauris. 471. a. cum
rhinocerote. ibid. e. quæ. partes eius in cibo gratio-
res. 469. c. quæ loca ament. 432. b. quamdiu v-
terum gerat. 455. d. quando incipiant coire. 454.
b. quando hominem timeat. 459. b. quando pri-
mum Romæ pugnarint, 470. b. quando primum
Romæ viſi. 472. e. quando viſi Romani. 473. a. qui
primus eos in triumpho duxerit. 236. e. 471. d.
quibus coloribus viſis iraſcantur. 461. c. quo loco
coeant. 455. g. quo loco corporis læſo facile occi-
dantur. 428. f. quot annos viuant. 458. e. quot
pariat. 456. e. regnum portendit. 462. b. reges
cognoſcunt. 445. b. regem ad orare docentur. 445.
c. religio. 443. a. eius robur. 436. f. cum Romani
timuerunt. 472. g. ſenectæ dignotio. 423 a. ſitis
patientia. 454. b. ſocietas cum genere humano.
443. d. ei ſtipem offerre, prouerb. 468. b. contra
eos ſtratagemata. 475. 476. eos ſub alis abſcon-
dere quid. 468. g. ſui generis animal eſt. 421. b.
ſuis ſæpe fuiſſe damno. 476. g. tauris ſyl. infeſtus
eſt. 460. e. teſtes cur intus habeat. 430. f. timet
ſanguiſum. 461. b. triginta duo Romæ ſub Gor-
diano. 294. g. cum eis triumphare rariſſimum.
222. f. turres ferunt. 475. a. vbi bello apti & v-
bi non. 478. e. vbi auribus careant. 428. f. velo-
citas. 456. b. cum venatoribus pugna. 451. d.
vinum amant. 454. g. e. vis in proboſcidæ. 427. c.
vnde dictus. 418. b. vox. 457. a. vſus in bello.
472. g. vſus in cibo & medicina. 469. b. vſus in
ſacri ficijs. 478. g. vſus in ſpectaculis. 470. e. v-
ſus ad traijciendos amnes. 478. f. vſus in trium-
phis. 471. d. vt accenſis facibus capiantur. 452.
f. vt arbores extirpet. 447. e. vt arbori hærens ca-
piatur. 449. a. vt per aquam incedant. 436. e.
vt ad bellum inſtruatur. 474. b. vt beſtia inſultiſ-
ſima dictus. 448 b. vt cauponem vitus. 437. a. vt
capiant Nigritæ. 450. b. vt calorem vitent. 447.
c. vt crura flectat. 429. d. vt domentur. 452. g.
vt & cur homines timeat. 439. c. vt foſſas tranſi-
liant. 447. d. vt fluuios tranent. 448 e. vt inciten-
tur ad pugnam. 478. e. vt iniurias vindicent. 439.
c. vt inutiles in bello reddantur. 475. e. vt lebe-
tem reſarciri fecerit. 448. g. vt manſueſcant.
452. b. vt in Pegù capiantur. 450. f. vt puellos
ament. 438. g. vt ſagittis interficiantur. 451. c.
vt ſus inimicæ. 426. g. vt venatorum inſidias fal-
lant. 444. g. vt viſco capiantur. 451. c. vtili-
tas eorum in bello 473. b. Zelotypia. 436. 437.
442. e.*

Elephas Aiax dictus. 458. e

Elephas mons. 418. b

Elephas marinus. 419. a

Elephas poculum. 419. b

Elephantagogus. 467. a

Elephantarches. 466. b

Elephantarchia. 467. a

Elephantiæ ſerpentes qui. 466. e

Elephantia morbus. 466. e

Elephantine. 466 b.

Elephantis mulier. 466. b

Elephantiſtes. 466. b.

Elephantophagi qui. 469. b

Elephantophagi vt elephantes capiant. 451. a

Eliogabali numus. 247. e

Empori-

I N D E X.

Emporitarum numi.232.e
Empuſa onocole dicta, 312.b. vnde dicta. ibid.
Enalli fabula. 191.b
Enceladus equus.188.b.
Eniochus.17.a
Ennij equus ſenio confectus quid ſignificet. 253.a
Enoplia ſaltatio.291.d
Enſes eburnei 482.f
Eons equus ſolis. 189.a
Ephippium quid. 119.c
Epona quæ.87.b
Equæ albæ cur in magno honore apud Tartaros.191.d
Equane an equus celerior. 83. b. an ex vento conci-
piant. 90.g. in certaminibus celebratæ quæ. 83.d.
in ea conceptus ſigna.91. c. cur Scythæ. in bello v-
tantur. 83. d. currendi promptitudo. 276. e. facile
pariunt. 92.b. grauida an coitum patitur. 86.g.
iuba ſuperbiunt. 73. b. leporem peperit. 133. a. li-
bido earum qualis. 86. g. matrices quales eſſe de-
beant. 48. f. optimæ vbi. 365.b.
Equa Phidolæ. 227. a. in prægnantibus quid obſer-
uandum. 92.e. pro virgine mactata. 134. b. quæ
cantum ament. 90.e. quamdiu vtero gerat. 88. b.
quos aſinos recipiant. 306.g. quot vni equo ſuffi-
ciant. 91. c. in ſacris certaminibus vſum fuiſſe.
277. d. ſeipſam amat. 66. e. ſterilis vt concipiat.
89. c. vt aſinos admittant. 66.e.
Equus abhorret à ſeruilib. 74.g. abſolutiſſim.qui.29.b.
Equi Acarnaici.49.a. Achiui. ibid. b. Aegyptij ibid.
Aethiopici ibid. Africani ibid. Alanici ibid. Agri-
gentini. ibid.c. Anglici ibid. c. Apamij ibid. Apu-
li ibid. Arabes ibid d. Arcadici. 50. e. Argolici.
ibid. e. 20. f. Armenij ibid. f. Aſtures ibid. f. At-
tici 16.b. Barbari.16.b Britones. 51. b. Burgun-
diones. ibid. b. Burici. ibid. Callaici . ibid. Calabri
ibid . d. Cappadoces ibid. Celtiberi 52. e. Chalan-
brij ibid. Chaonij ibid. Cilices ibid . Colophonij ibid.
f. Corſici . ibid. Cretenſes ibid. Cyrenaici ibidem.
Daci ibid . b. Dorcades ibid. Elei . ibid . Elandici.
16. e. Epei. 53. a. Epidaurij ibid. Epirotici . ibid.
Erembi. ibid. c. Flandrici ibid. Frigiſci. ibid. Fri-
ſij ibid. d. Gallici ibid. Gelanij. ibid. Geldrici. ibid.
d. Germani ibid. Getici. 54. e. Getuli ibid. f. Græ-
canici ibid. Heluetij ibid. Hetruſci ibid. Hirpini.
ibid. g. Hiſpani ibid. g.20. f. Hollandici ibid. Hun-
niſci. ibid. b. Hungarici ibid. Iberi ibid. c. Indi ibid.
d. Iones ibid. d. Inſubri ibid. Iſtrij 20. f 56. e. Ita-
lici. 56. c. Iulsacus ibid. f. Libyci ibid. Ligures ibid.
g. Lydi ibid. Luſitani ibid. Mantuani ibid. b. Maſſy-
li ibid. Mauri ibid. Mazaces. 57. a Medici. 57. d.
Menapij. ibid. d. Moſci 58. e. Murcibij ibi. Myſi. 16
f. Nabatæi Naſamones, Neapolitani ibid. Nigritæ
ibid. Niſæi. ibid. b. Noruegici. 57. b. Numidici. ib.
d. Odriſij ibid. d. Oebalij ibid. Parthi ibid. Pellæi 60.
e. Perſici. ibid. f. Pharſalici. 60. f. Phaſiani 60. g.
Piſæi 60. g. Poloni. 16. b. Pſylli. ibi. b. Pygmeorum.
ibid Roſeani. ibid. Sacæ. ib. Saphareni. ib. Samarici.
ib. Sardi. ib. Sarmutici. ib. Sceniti ci. 61. c. Scotici.
Scythici. ib. Siculi. ib. Sicani ib. d. Syenes 62. e. Syri.
ib. f. Sueti. ib. Tarentini, Tænarij, Tartari ib. Theſ-
ſalici. ib g. Thraces. 63. b. Toringi. ib. c. Turcici. ib d.
Tyrrheni. ib. Veneti. ib adhortatione gaudent 77. d.
admiſſarius qualis eſſe debeat. 47. d admiſſarij ſemen
quale eſſe debeat. 48 f. admiſſariorum victus. 89. a.
admiſſus quid Ciceroni. 84. e. adornatus ſuperbior.
73. c. ægrotãtis ſigna. 143. d. æreus 16 b. 17. a. ænea
Cyniſcæ 227. d. & aliorum ib. ætatis diuerſitas pro
loci diuerſitate. 94. f. ætas generationi apta. 87. d. æ
tas vt cognoſcatur. 25 c ætatis ſigna 94. f. aëtoge
nes qui. 45. a. affectus externi 149. & inde. agmina-
les qui. 216. f. albis cur oculi cæſij. 39. d. albis cur
triũphatur. 222. b albis percurrere quid. 200. f. ale-
re quorum ſit. 5. d. 6. e. alienos fœtus nutrit. 66. e. ali-
quando eis ociãdum eſſe. 105. d. alphorynchi. 45. b.
amicitia cum gallinis 123. a. cum otide ib. amor er-
ga fœtus. 65. c. amor laſciuus erga dominum 71. d.
an fel habeat. 27. a. an habeant talos. 22. f. an homo
ſalacior. 87 a. anhelitus vis. 211. b. anatome exa-
ctiſſima à quo ſcripta. 26. b. animi fortitudo vt in-
dicetur. 35. d. animoſitas. 74. f. ſenio non perditur.
74. g. ad eius ani procidentiam. 148. f. de eo apologi.
199. a. & inde. appioſus quis 145. c. aquas & bal-
nea amat. 64. f. Aquila cur dictus. 79. e. aſini rud. tũ
horrẽt. 308. h. ab eis ad aſinos, prou. 334. f. eius aſt-
hma, ortopnæa, dolor cordis. 147. d ei aureũ puluí-
nar ſubſtratũ 9. d. auribus ſi dicat quæ audiuit. 67.
c. auxungiæ vis & vſus. 209. c. ad balnea cur duci
debeat. 103 b balſani qui 38. h. eorum ad bellũ ap-
titudo. 211. c bellicoſus eſt. 128 e. bello aptum eſſe.
2. g. & cur h. bellici inſtitutio. 114. g bellico vt vta-
tur pro pompico. 115. b. bellicoſorum ſexus obſer-
uatus. 213. a. bilioſi ſigna. 141. d blandè tractandũ
eſſe. 111 b. & inde. cum boue comparẽtur. 2 e. f. cæ-
leſtes ſiue ſidera. 13. b cæloptbalmi 34 e. cærulei ce-
leres. 42. e. Cæſaris qualis. 229. c calcitroſi qui &
vt corrigantur 113. b. & inde. cãdidi laudati. 39. a.
in eis candor vnde 38. e caneſcit 24. f caput vt ma-
creſcat. 108. f capitis doloris ſigna & cura. 14
caput habere in ſomno quid portendat. 134. e. Cap-
padoces laudati. 299. a. carnis qualitas. 206. f. ca-
ſtrandi ratio & modus 108. b & inde. caſtrati vi-
ctus. 109. a caſtra is qui in bello vtãtur. 213. a. ca-
ſtrationis vtilitas. 108 e cauda vt lata fiat 108 f.
in eo cauterij vtilitas 156. f. & inde celeritas aui-
bus & vento aſſimilata. 80. e. celeritate gaudet. 79.
a. celeritate gaudẽt. 115. d. celes vt à deſultorio dif-
ferat. 213. b. ad certamen qui eligãtur. 270 g. 277.
a. & inde. in certaminib[us] locus. 261 e. & inde in cer-
taminibus fuiſſe commutatos. 278. b. coſpitans quid
indicet. 176 b. eius cibus & potus. 95 c. 96 & inde.
97. 98. 99. quando & quantũ exhibendũ. 101. b. quæ
obſeruanda 96. b. cibus proprius. 97. a. ad eorum in
Circo curſum pertinentia loca. 264 f clitellarii qui.
248. f. eius coaguli vis. 209. c. coitus. 87 d. coeundi
tempus. 88. f. coit poſt caſtrationẽ. 109. colorem pro
arbitrio induci. 108. g. color quoties mutent. 26 f.

cur ephippium iuxta humeros amet.22.b. cur fri-
centur. 102. e. cur cauda quibuſdam præcidatur.
108. e. cur panis & vinum præbeantur. 99. c. cur
cornipes & ſonipes dicatur. 30. g. cur nares diui-
dantur 33. d. cur & quando ſpumeſcant 64. b. cur
fatus ament. 66. e. cur prorigum occiderit. 72. g.
cur bibens caput mergit. 64. f. cur & aſcendẽdo &
deſcẽdendo facile cadãt. 95. b. cur agilis. 88. b. cur
equo velocior, 83. c. cur quidam ex vento concepti
dicuntur. 79. c. cur dicantur ſonipedes. 95. a. cur
ſanctis abominabilis. 7. b. cur eis prohibitus. e. ab
eo cur inceperit author. 1. 2. 3. & inde. cur pri-
mum iumentum ſit dictus. 2. f. & quadrupes eoe
cur non alerent Spartani. 6. e. cur duce careant.
64. e. cur tardius quàm mulier pariat 92. b. cur
quotannis purgandus. 151. b. cur ſoli immolatus.
190. b. cur Neptuno tribuatur 178. 179. a. cur di-
catur eſſe temperatus. 141. c. eos currere nobile
fuiſſe. 8 e. in curatore eius quid requiratur. 102. e.
curriles qui Alberto. 248. b. eorum à curribus no-
mina. 249. b. curſus eorum ſublatus. 377. e. cur-
ſum eorum publicum fuiſſe antiquum. 219. a.
curſus quando Olympijs additus. 255. e. curſorum
nomina. 254. g. curules qui. 248. g. curules fuiſ-
ſe publicos 278. f. curſu victi ab omiae. 84. e. cur-
ſu alios ſuperare ſtudet. 66. b. in curſu perſeue-
rantia. 81. a. cynobatæ qui. 31. a. decurſionis eo-
rum in Circo forma. 278. 279. f. deſluuium pilo-
rum. 149. b. delaſſati volutatio proſit. 105. d.
delphinum cur inſequuntur. 81. d. demulcẽ o quie-
ſiunt. 102. e. dentium pro ætate varietas. 26. e.
dentes cur ſemper firmi vſq; ad ſenectutem. 26.
g. dentes quot & quales. 25. b. & inde; numina.
26. dentium vis & vſus. 209. e. deſcendere eo qui
& quando iubebantur. 6. b. deſultores qui. 213. c.
256. 257. a. deorum miniſtri crediti. 127. b. dijs
& principibus attributorum propria nomina. 188.
189. 190. Didonis cur ſtare dictus. 75. b. diligens
educatio. 278. e. diſcunt choreas ducere. 68. e. do-
loris cordis, & colici ſigna. 145. c. d. erga eos do-
minorum humanitas. 10. f. dominus occiſos vin-
dicant. 70. b. eoſdem flent. 71. a. domitura neceſſi-
tas. 109. d. vt dometur ibidem & deinde. donati
dentes inſpicere quid. 205. a. dorſi ruſio habenda.
106. b. dorſilaſi à ſella curatio. 150. e. dyſgargi-
les qui. 36. e. educationi eius quæ neceſſaria. 95. e
effrenes qui. 113. d. electio eorum vnde petenda.
29. 30. & inde. electio à patria & parentibus. 55
e. in electione patriam inſpiciendam eſſe. 46. b. e-
lectionis ſigna ex colore. 37 a. elephantem timeat.
459. e. de eo emblemata. 252. g. & inde epitaphiũ.
253. 254. epitheta à celeritate. 79 a. epitheta ma-
gnifica. 8. e. equabus permiſtos iantiles eſſe in ve-
nationibus. 85. b. equitationes peritum neſcit. 67. c
erectio vt corrigatur. 113. b. propter ereptum vin-
dicta. 11. d. ab eſu eius cur abſtineamus. 206. f. &
vxores quæ iure ſimiles. 100. e. exophthalmi qui
34. e. exhortatio eorum ad curſum. 270. g. de eis
fabuloſa 194. e. eorũ faſcinatio. 216. g. fauore gau-
dent 78. e. fellis vis & vſus. 209. e. 210. e. feri 40.
Romæ ſub Gordiano. 294. g. ſilitij 216. g. Flamini
cur non liceret tangere. 27. b. fanũ vt exhibendum.
104. g à foribus eccleſiæ auelli nolens 135. b. fortoli
qui 32. e. formidoloſi cur motu doceantur 115. a. in
foſſam prolapſus quid indicet. 176. b. frenis vbi non
egeat. 69. a. frænatus quid indicet. 176. frequen-
tiſſimè in numis expreſſus. 230. & inde. gaudent
palpis. 65. e. genera & differentia. 19. a. & inde. ge-
neroſum non poſſe habere omnia bonitatis ſigna 29. b
funarias qui 279. a. ibid. c gradarius qui 19. d. Græ-
ci cur ad certamina ſacra eligerentur 277. e. Græcos
à barbaris diſtinguũt 67. c. gratitudo. 70. b. greſſus.
95. a. habenalis qs 279. c. habitudo corporis qualis
eſſe debeat 29. d. hamippi qui. 313. b. heteroſceles &
heteropodes qui. 44. f. heterognathi. 31. 33. b. he-
terophthalmi qui. 44. f. hinnitus quid multis præ-
tenderit. 127. b. hinnitus poſt caſtrationem quid in-
dicet. 109. c. hodœporici. 218. f. homines auorunt.
69. a. hominibus immolati. 192. e. ab eo hominem
amari 70. g. ab eo homines puniti 135. d. hordeatio
eius quid 148. e. hoſtes agnoſcãt 69. b. improbi ſigna
36. f. improbi qui. 112. b. in inceſſu ſuperbit 73. e.
incitatus vt retinendus 112. g. inediam magis quã
ſitim ferre 64. g. infenſus homini niſi rectè tracte-
tetur 5. e. ingrata in comitura ſuas remouenda 112
f. inimicitia cum floro aue. 122. b. cum ſtruthioca-
melo. ibi. cum camelo. ibi. cum elephantis ibid. e. ia-
culantem vt adiuuet. 67. d. inimicitia cum Lupo.
123. d. cum vrſo. 124. b. cum leone. 125. a. cum ſue.
125. a. cum ouibus. 125. a. cum aſino. ibid. cum ſer-
pentibus. ibid. cum trachuro piſce. ibid. b. cum phoca
ibid. b. cum plãtis vt pomis & ficubus. ibid. c. cum
hordeo quodam. ibid. d. cum gentiana. ibid. d. cum
Stygis aqua. 126. e. cum atro colore ibid. cum cada-
ueribus ibid. e. inſigne Romano. 224. f. & quare.
eius inſtitutio. 109. d. & inde. inter vrbis munitio-
nes recenſitus. 2. b. irati dentes denudant. 65. e. iuba
quæ probetur. 45. e. indicium ineſſe. 66. g. iugales
quales eſſe debeant. 252. f. iugalium duo genera
248 f. iãcti celerius currũt 82. iacti celerius cur-
runt. 270. e. iuxta nyſſam incitare quid. 200. g. ex
labore non mãſueſieri. 112. b. lactis vis & vſus.
308. b. laſſus vt curandus. 105. d laſciuditis ſigna
106. e de eis leges. 6. g. libertatis amans. 74. e. libido
& ſalacitas. 84. b & inde. libido vt frenetur. 90. f
lieuis eius vis. 209. d. in eis linea candida in fronte
quid notet. 38 g. linguæ vis. 209. d. loca plana amãt.
48. g. loca ab eis celebria. 49. a. & inde. lumbrici
vt abigantur. 148. f. Luna quis. 162. b. ad maciem
eorum prodeſt medica. 56. g. maculati. 43. e. & eo-
rũ nomina. maculati vnde & quales 37. d. magni &
parui vbi. 19. b. magnanimitas & victoriæ cupidi-
tas. 73. a. malacopodes qui. 149. e. mas quot feminis
ſufficiat. 86. e. maſue aa feminadiutius viuit. 93. d.
melãcholici ſigna 142. b. de eius memoria & iudicia
mira hiſtoria 69. d. 70. e. militandi peritia. 66. g.

mas

INDEX.

mas quando impleat. 88.f. monſtroſorum & prodigioſorum icones. 130. 131. 132. de eius morbis & eorum cura. 143. 144. 145. morborum cauſæ. 144.e. morbi toti corpori communes, & particularium diuiſio. 144. e. morbi acutiſſimi qui. 144.e mordax qui, ſternax qui. 114. e. morigeri ſigna. 113. d. mortuo domino ſuperuiuere qui recuſarit. 71. d. mulares quæ. 371. b. mundities. 66. f. munditiam ſeruandam eſſe. 104. e. ne aſinum repellat. 361. d. ne à muſcis infeſtentur. 126 e. ne ſtrepitus armorum timeant. 115. a. Neptolemo immolandi ingentum. 67. b. neruorum rigoris ſigna. 145 d nigrorum probatio. 40. e. nigri generoſitas. 225 a. nigros videre in ſomno quid portendat. 134 a. nomina hominum eis impoſita. 12. e. non omnes generant. 91. b. ex non ſolutis damna. 11. e. nothi cur dicti. 46. g. b. nodotum rariorem fuiſſe vſum. 119. b. october qui dictus. 190. f. nulli colore variant. 44. e. oculorum color qui probetur. 45. a. oculorum virtutes. 44 b. oculorum morbi. 145. 146. omnium perniciſſimus creditus. 81. e. optimus qui. 116. e. oſſis de corde vis. 209. d. oris vitia & cura. 146. e. pabulum vt curare curator debeat. 101. b. Palladij qui. 220. f. palmati. 40. f. Parous. 43. b. partium nomina. 21. 22. 23. 24. parte qua raro purganda. 103. a. partium vſus in bello. 216. e. in eo partes aliorum animalium deſideratæ. 35. a. Parthici quales. 44. f. partus tempus. 88. b pauperibus relictus. 135. e. pedum affectus. 249. b. pedum vitia. 149. e. in eo pedum præcipuam rationem habendam eſſe. 30. e. 100. g. pedes vt contra niuem conſerueatur. 106. g. Pegaſides qui. 218 g. Phidiæ & Praxitelis epitaphium. 229. e & inde. de phlebotomia. 154. e. 155. & inde. picturæ ac ſtatuæ. 226. e. 227. 228. pictas binnens. 136. e. pilorum vis. 210. e. pituitoſi ſigna. 142. b pilorum vtiles. 34 f. in plaoitiem agere quid. 200. e. plethora vnde. 148. e. poſſidereeum quid. 3. a. poſt inuitam matrem ſe occidit. 72. f. eis præcurrere quid. 82. e eorum pretia. 5. e. 178. e. prodonis principum. 10. g. b. protribnt. 11. b pro equite accipitur. 12. g. pro quadrigis dicti. 249. a. probi & improbi epithera. 36. f. g. propenſus ad ſterilitatem. 363. d. pudicitia. 72. e. de eo prouerbia. 119. d. 200. e. & inde. publicus & eius vſus, 3. b. quibus donatus e. vt redderetur. 3. puellæ vbi vim intulit. 87. b. Pulmonis vitia & cura. 146 g. pulueres qui. 35. b purgandi diuerſi modi. 151. d. qua ætate domandi. 110. e. in eo quæ partes lauandæ, & quæ non. 102. b. quæ tympana horreant. 123 d. quæ timere ſoleant. 114. f in eo qua ratio quietis habenda. 104. b. quales in certaminibus olympicis. 255. d. qualem aquam deſiderent. 98 g. 99. a. qualis primo equitare diſcendi eligendus. 113. a. quandiu vterum ferat. 92. g. quam diu generent. 86. e. quam cito creſcant. 94. b. quam ſit docilis. 68. e. quando eis experimur viuere Romani. 234 f. quādo

edentur. 206 e quando & quomodo caſtrari debeāt. 109 a. quando ad bibendum alliciendi. 106. e. quando calcaribus vrgendi. 113. a. quantam intelligentiam Homerus tribuerit. 66. g quanti cum fecerint Romani. 3 a. qui ad venationem præſtent. 217. d. qui gyris faciendis idonei & qui non. 116. f. ab eis qui occiſi. 136. b. & inde. qui & quando velociores 212 b. qui bello aptiores. 212. f. qui cito laſſeſcunt. 1 d. qui calcaribus egeat & qui non. 120. f. qui dociles. 75. a. ex eo qui primo pugnarius. 196. e. qui eos adorit. 9 c. qui à Ieſu dicuntur occidi. 170. g. in quibus morbis cadant. 143. d. quibus vinum proſit. 99. e. quibus aduentur 3 b. à quibus ſepulti. 8. b. quibus iacet 177. 178. 179 & inde. quo ferocior, eo domatu facilior. 78 b. quando aliquid portenderit. 127. a. in eo quorum animantium mores laudeantur. 36. b. quos caſtrare non oporteat 109. e quot modis corrigatur. 112 g quot annis viuant. 93 d. 94. e. repletio & cruditas. 143. e ſaaiiam noxiam eſſe. 36 g. ſagittarij qui 243 f ſalicitas vt augeatur. 89 b. Salina. 210. g. ſanctis optemperat. 135 b ſanguinis miſſus 149. a ſanguinis vis & vſus 209. a ſanguinei ſigna 141. d ſani ſigna. 30 e ſarcinarij qui. 243 f. ſcabies vt curetur. 145. a. & inde ſaſinatus 43 b. Seianus & eius hiſtoria 129 e ad ſepulchrum mactatus 192 e. in eo ſeſſio qualis eſſe debeat. 121. e. in eo ſeſſionis præcepta. 121 d. ſetarum vſus. 216. 217. & inde. ſi cibum faſtidiet quid faciendum. 147 d ſi fuerit ferox aut ignauus quid faciendum. 112. g ſi ſe proſternat quid agendum 113. b ſimi qui. 34. e ſine auriga per ſe uicit certamen. 17 e. ſingularis in bello vſum non fuiſſe. 213 b. ſingulari pugnare antiquum eſſe. 215 a ſingularium cum ſeſe ſas myſtere. 137. e. ad ſobolem reparandam electio 361 b. ſoleæ quales eſſe debeant. 104 b ſolidis ungulis ubi 20 g. ſomniant. 65 b. ſomnia. 70 f Spadices qui 40. f. Spaties ut poeta probaret 40 b. 41 Spumæ uis. 210. f. ſpuma miro modo expreſſa. 226 g. ſtabula ſua noſcunt. 68 b. ſtabulum vbi ædificandum 43. b. ſtercora cur ſicca. 54. e. ſternax. 85. e ſternaces qui 36 ſtrata vt imponenda. 119 d. ſtrigoſus qui 29. d ſubneruare quid. 170. g. ſubrenalis morbus. 148. g. ſucceſſores qui. 19 d. Sudoris uis. 210. f. in eis ſudoris prouocatio. 151 a. ſuillaci iaſtnica 104 g ſummo mane alēdos eſſe. 101. d. ſuſpicaces qui & ut corrigantur. 114. a. ſuſpicaces improbari. 36. e ſylueſtres ubi 19. a. & inde & quales. tātum ex coitu naſci. 91. b tegumeeta duo eſſe debeat. 101. d. ſēper amento nitiare. 141. e. tendax qui 85 e. teſticulorum uis. 209 d. tollonarius qui. 117. a tormenti genus 229. d. tortores qui. 19. d. trabeati & trāſtrabeati qui 38. f trabeati unde 38. b. Traiani ſtatua. 229. d trepidarij qui 117 b ex eo triſtitiæ omen. 127. e. triticū ſine detrimento nō edunt 97. e. triūphantiū ornatus 222 b. 223. a. Troiæ fatales 204. g. Troia fuit exitialis 129. b. trūcatis auribus quales. 108. f tuba ſigno gaudet. 74. b 75. a belli cupidus varia ſignificata 16. e varijs modis alūtur. 98. e varioſi. 32. b. vbi poſt mortē deiſſi

9. e. vbi

I N D E X.

vbi non ſint. 51.*a.* *vbi primum domiti.* 195.*d.* *vbi bello inepti.* 212.*e.* *vbi erant* 254. *f.* *eis vehi periculoſum.* 251.*d.* *vectariorum genera.* 248. *f.* *vecturæ qui idoneiores.* 248.*g.* *ea vehi magnificum eſſe.* 7.*a.* *velatuli equi.* 45.*e.* *de vendendis lex.* 3.*a.* *in ventrem cubant.* 69.*a.* *veneris immolatus.* 191.*b.* *veterum ſoleis carebant.* 105.*a.* *victoria præ cæteris cupidi.* 75.*c.* *victoria corona ſine auriga.* 272.*g.* *vinum bibunt.* 99.*b* *vis.* 16.*e.* *vitia peſſima quæ* 113.*b.* *umbratici qui.* 114.*c.* *vnde dictus.* 15.*d.* 79.*a.* *vngulas mordere quid.* 175.*c.* *vngularum vis.* 210.*c.* *vngulæ vt roborentur.* 103.*a.* *vox* 93.*b.* *vocis mutatio.* 93.*c.* *varietas.* 93 *c* *volutatio ei prodeſt.* 103 *d.* *voracitas* 64 *g.* *vrinæ difficultas.* 143.*b* *vrina & ſtercoris vis.* 210.*b.* *tres vrbani rariæ habenda.* 106. *f.* *vſus in ſacrificijs.* 190.*f* *& inde.* *vſus in triumphis.* 222.223.224. *vſus in venatione.* 217.*d.* *& inde.* *vſus in agris.* 254.*e.* *vſus in vectione* 248.*f.* *& inde.* *vſus in ſignis.* 224.*f.* *vſus in electione principis Carinthiæ.* 225 *b.* *vſus in medicina* 208.*b* 209.210.211. *vſus in bello.* 211. 212.213. 214. 215. *vſus ad terendam ſegetem* 254.*f.* *vſus in ludis* 254 *g.* *vſus in cibis.* 206. 207.208. *vt ad metam flecterentur.* 269 270. *vt decimo menſe cadant.* 88 *f.* *vt adornati.* 10 *e.* *vt mas concipiatur, vt fæmina.* 91.*d* *vt dormiant* 65 *c.* *vt bibant* 64.*f.* *in eos vt conſcendendum militi baſtuto.* 121.*b.* *vt frenum admittat & quid in freno obſeruandum.* 117.*d.* *vt tondendi.* 107 *d.* *vt hordeum præbeandum.* 97.*d* *vt libidinem induceant.* 84.*b.* *vt memoria valeat.* 69.*d* *vt hordeo delectentur.* 97.*b.* *vt nocte tractandus.* 104 *g.* *ad eum vt accedendum* 102. *g.* *vt frigus nocent.* 144.*e.* *vt mordacitatem remittat.* 114.*e.* *vt lodi fienent.* 119.*b.* *vt poſt laborem curandus.* 105. *vt meat ſecretam.* 106. *g.* *vt inſenecatur.* 117.*d.* 118.*e.* *in eos vt inſcenderent antiqui.* 121.*a.* *vt inſcendendus* 111.*d.* *vt ſani & robuſtus conſeruetur.* 98. *g.* *vt à muſcis infeſtetur.* 106.*g.* *vt eu-torem ſuum amet.* 100.*f* *vt conſcendantur.* 120.*g.* *ex ea vt conſcendendum.* 116.*b.* *vt tolutim ingredi diſcant.* 116. *b.* *vt ſe erigat, quid faciendum.* 116. *e.* *vt in gyros flecti diſcat.* 116.*f.* *vt purgentur cyclo.* 153. *b.* *ut foſſas ſalire diſcat* 114. *g.* *vt ditringendus.* 102. *f.* *vt curribus iuncti.* 279.*b.* *vt & quando verberandi,* 275.*c.* *ut multum bibat.* 98. *b.* *ut pulchriores & pinguiores appareant.* 98.*g.* *uteri eius uitia.* 149. *a.* *Zelotypia.* 86.*f*

Equi actogenes. 23.*b*

Equus coppatias 205.*d*

Equi cynopodes. 22.*f*

Equiferus 19.*a*

Equiſeri triginta picti in domo Pompeij. 294.*g*

Equi hermaphroditi. 93.*d*

Equi Lycaſpudes qui & Lycophori. 64. *e.* *eorum natura.* 66 *f*

Equus ſollutoris. 20.*e*

Equites cataphracti qui. 212.*f*

Equites dimachi qui. 214 *f*

Equites clibanarij. 216. *e.* *loricati. ibid. Ferentorij ibid. Tureatini. ibid. f.*

Equites tria cornua habentes qui. 170. *b*

Eques ut ab inſeſſore differat. 174.*e*

Eques pro equo. 12.*b*

Equeſtris ordinis dignitas. 3.*a*

Equarius qui. 99.*d*

Equiculus. 165.*c*

Equula. Equala. 16.*e*

Equile. 48.*b*

Equinæ caudæ pilos uellere qui dicuntur. 24.*e*

Equire qua mulieres dicantur. 86 *b*

Equiria quando celebrata. 285 *e*

Equiria Gothorum pulcherrima ſupra glaciem. 293. 294.

Equiria ludi Martiales. 285.*b*

Equi ſolis. 162.*f*

Equiſetum. 23.*d*

Equiſo. 99.*c*

Equario. 48.*e*

Equitatores boni qui. 120.*e*

Equitantes multum cur ſicco uentre, contra lotium faciunt plurimum. 140.*e*

Equitandi imperitia quibus ſit ignominia. 5.*b*

Equitandi ſcientia in quo conſiſtat. 111.*a*

Equitandi peritia cur regibus utilis. 5.*b*

Equitandi peritus ne cantet 200.*g*

Equitationis commoda & incommoda. 138. *f.* *& inde.*

Equitationis equis correctionibus noxa. 139.*e*

Equitationis initium quale eſſe debeat. 122.*e*

Equitatio noſtri temporis qualis. 122. *f.* *quæ libidinem promoueat & quæ non.* 138.*g.* *qui primi inuenerint.* 122. *g.* *ob ea qui ſibi temperarint.* 7. *a.b.*

Equuleus, Equulus. 15.*d.* 16.*e*

Equules lones. 13. *d*

Equuli argentei. 230.*e*

Equulus monetæ genus. 224.*g*

Equuleus pro tormento. 16.*f*

Ergata. 296.*e*

Erichthonij triumphus. 222.*b*

Eriotes equus. 188.*b*

Eripha equi quæ. 8.*b.* 189.*e*

Eruca ne herbis ſiat noxia. 125.*c*

Eſſedum. 250.*e*

Euentari quid. 91.*a*

Euexippe. 159.*c*

Eumeli equo quales. 94.*e*

Euripe. 159.*e*

Euripus cur in ludis Cæſaris factus. 436.*e*

Exultationis typus 409 *c*

Exercitia antiquorum. 254.*g*

Fabio

INDEX.

F

FAbio Max. dictatori equus conceſſus.4.e
Fabricij fortitudo.467.b
in Faciem cadere quid.175.d
Factiones in certaminibus equorum.283.h
ac Facultatibus quibus tuto indicari poſſit.408.h
Fallopij de vnicornu ſententia.385.d
Falſo quæ aliquando à bonis authoribus referantur. 408.f
Falſa ſe dixiſſe, vt Virgilius intelligi voluerit. 425.e
Falx quid in equis.22.d
Fama & eius ortus vt indicetur. 176. f. vnde ſæpe oriatur. 391.d. eius ſymbolum.245.b
Fames per equum indicata.169.b
Farrago quid.151.d
Fatalo quod ſit, incurabile eſſe.329.b
Felicitas veſaniæ cauſa.333.a
Ferdinandi Aragonij humanitas erga equum.10.f
Ferrum equinum.125.d
Ferulis reficitur aſinus. 299. e. 309. a. earum natura.342.f
Ficos obijcere Mediolanenſibus.358.g
Ficuum mira vis.299 d
Ficus amat aſinus.299.e
Fides penuria per aſini immunditiam indicata. 320.h
Filix, aſini ſanguis dicta.312.g
Fimi equini vſus.254.g
Flagella ex qua materia.274.g
Fons caballinus cur ſic dictus.158.g
Fores.263.a
Formica equites 162.g
Fornicationis typus.318.f
Fortis qui non dicendus 337.d
Fortitudinis typus.409.e
Fortunæ inconſtantiam penſitandam eſſe.376.b
Fori qui.261.b
Foruli ludi qui.261.b
Fremere. Fremitus.93.b
Frenes qui morbus.144.e
Frena cur ſale conſpergantur. 118.f. eorum duo genera. 118. f. g. molle & aſperum vt differat 115. e. partium eius nomina. 118. b. quot & qualia eſſe debeant.115.b
Frigoris noxa.298.b
Frons occipitio prior. 100.f
Frumentum in numis Dionyſij.232.f.g
Frumentum fertilitatis typus.231.b
Fuſcina quid 352.f
Furor & concupiſcentia equi quid indicet.174.d
Futura qui ſemper expectent.315.a

G

GABRIELIS Fraſcati de vnicornu opinio. 395.a
Galactophagi qui.206.f
Galba in equum ſuum ſtomachatus. 127. d. vnde audacior factus.369.e
Galenus quid in Dioſc. animaduerterit.408.g
Galla onocecidæ.311.d
Gallus gallinaceus in nummo Selenuntinorum 231.e in nummo Syracuſanorum.231.b
Galli Treboniani nummus.248.e
Gamba quid.22.e
Gammarus in nummo Syracuſanorum. 230. h. in nummo Tarentinorum.233.e
Garganus equus.190.e
Garrectus quid.22.f
Gela Vrbis numi.231.d
Gelo equitationem cantui prætulit. 4. g. eius numi. 232.e
Gemmarum natura.411.a
Geneti equi cur ſic dicti.54.b
Genſerici impietas.8.b
Gentes per aſinos indicatæ.169.d
Gentium populus indicatus 321.d
Gentium obedientia indicata.321.e
Gentiles per onagrum indicati.357.e
Gentilitas bruta per aſinam explicata.315.a
Gentilitiæ religionis irriſio per aſinum indicata. 318.e
Germanis equa caro interdicta.207.b
Germanorum oculi.43.a
Geſneri de vnicornibus quadrupedibus opinio.404.e
Geſtatio in vehiculis & lectica quid præſtet. 140. f. & inde.
Geſtatorum.250.g
Geta nummus.247.b
Gilnus color qui.39.d
Ginnus quid. 14. b. & inde. a. 362. g. ab eo vt hinnus differt.358.f
Gladij pro meta.266.e
Glauci fabula quid indicet.5.d
Glaucus color qui.41.b
Glaucum deci de oculis.42.f
Glaucippus.159.a
Gloria cupidi ſunt elephantes.442.f
Gordiani nummus.247.d
Goropij opinio de vnicornu.385.d
Gothi equitandi periti.5.a
Græcorum peritia in equitando.4.f
Gramen natiuus equorum cibus.95.e
Gratiæ Dei qualibet res eſt capax.317.e
Gratitudo etiam in animalibus.437.e
Gryps in galea Palladis.232.b
Gryphes timent elephantos.460.g
Gylippus.159.a
Gygenius.18.f

H

HAbenæ & earum neceſſitas.119. e. quæ laudentur.121.e

INDEX.

Hæretici cur Onagris ſimiles. 356. f. Locuſtæ dicti. 167. a. b. eorum principes per equum indicati. 169.c.
Hannibalis aſtus.435.b
Hamippus qui. 214.f
Harpages.352.f
Harpe equa.79 c
Harpe equus. 190.e
Harpinna *equus.189.e*
Haſtiludia Bononienſium.293.b
Hecate quæ.313.a
Hecate tergemina.184.g
Hector cur hippodamus 160.f.
Heluus color qui.39.d
Hermionis triremis.371.c
Hemionos.371.a
Hemium. 118.b
Hemionitis.371.b
Hemionium.371.a
Hercules hippodotes dictus.186.e
Hermaphroditi equi.93.a
Hermippus 159.a
Heurippa.160 f
Hieronis numi.232.f
Hiero equor. ſtudioſus.8.f
Himerenſium numi.231.d
Hinnire. *Hinnitus.93.b*
Hinnitus *frequens quid in equo indicet. 35.c.*
Hinis 15.a
Hinnu.15.b
Hinnus quid.14.b.358.e
Hinnus *& mulus vt differant. 358.f*
Hinnus *vt matri & patri ſimilis.359.e*
ab Hinno *vt ginnus differat.358.f*
Hinnulus *quid. 15.b. quid Plinio.358.f*
Hinus quid Plinio.358.f
Hippa.158.e
Hippace *quid.207.d*
Hippades*.158.e*
Hippago*.164.g*
Hippagogi *milites.164.b*
Hippagrus*.19.a*
Hippagus*.164.b*
Hippalcus*.157 b*
Hippalectryon*.162.e*
Hipparchia *quid.3.a.158.e*
Hipparchus*.157.b*
Hippardium*.162.e*
Hipparenus*.158.e*
Hipparis*.158.f*
Hipparion*.162.g*
Hippaſus*.157.c*
Hippas *ludus.164.f*
Hippe*.13.a*
Hippelaphus*.122.e*
Hippia*.158.e*
Hippiades *ſtatuæ.164.g.229.b.*
Hippias*.157.c*
Hippice 208.f
Hippie.158.b
Hippidion.13.d
Hippiſcus.164.g
Hippo 158.f
Hippobinus.164.b
Hippobotus*.158.f*
Hippocampus*.162.b.181.d*
Hippocentauri *an omnino fabuloſi. 195. d. & inde. cur laudati. 81. d. Antonio viſus. 197. a. quid Plutarcho.122.d*
Hippocharis*.162.b*
Hippodorus*.157.c*
Hippocles*.157.c*
Hippocomi*.221.d*
Hippocomus.99.d
Hippocrates*.157.d*
Hippocrates *& Ariſtoteles conciliati.138.g*
Hippocrene*.13.a.158.f*
Hippocrenides*.160.e*
Hippocroma*.165.a*
Hippodamus*.157.d*
Hippodamia*.160.e*
Hippodromus.157.d.158.g. 260. e
Hippodromia*.260.b*
Hippolapathum*.163.d*
Hippolochus*.157.d*
Hippolytus. 157. d. eius interitus. 136. b. ab equis diſcerptus.125.b
Hippomachus*.157.d*
Hippomanes. 157.d. 163. b. herba quæ. 27. d. quid 27.b c.& inde.
Hippomania *quid.85.b*
Hippomarathrum*.164.e*
Hippomiges *qui.122.b*
Hippomologi *qui.206.g*
Hippon*.157.e*
Hippona dea.187.d
Hipponax*.157.d*
Hipponicus*.157.d*
Hipponus*.157.d*
Hippopera.165.a.248.g
Hippophaes*.163.a*
Hippophaſtum.163.a
Hippophonas *herba. 124. d.125.d.163.d*
Hippopodes *qui.133.a.158.g*
Hippophorbum *quid.90.f*
Hippophorbus*.164.b*
Hippopotamus*. 162. f. eius corium. 444. e. dentes quales. 424. f. Romæ ſub Gordiano viſus. 254.g. vbi dentur.434.b*
Hipporizon*.163.b*
Hippos*.157.c*
Hippos *auis. 13.d. piſcis. ibid.*
Hipposelinum*. 164.e*
Hippoſtratus*.158.e*
Hippothelæ*.306.g*
Hippothelæ *qui.296.g*

Hippo-

INDEX.

Hippotigris.162.f.296.g
Hippotheras.162.e
Hippacus.157 c
Hippuris herba.23.d
Hippuris.163.b
Hippuras.162.f
Hippus.158.f
Hirundo in equis quid.20.b
Homo equus fallax ad salutem dictus.205.a. pulio equino assimilatus. 172. b. cum qua animalia amenti.70 g. sanctius animal dictus. 418. e. vbi sumemorum vice.416 f
Honores saeculares per equum indicati.8 e
Honor praeter meritum datus vt significetur.333.a
Hordeum vt equis praebendum.98.e.vtile vis.25.a
Hordeum cantherinum.17.b
Hostia cur caesares dicta.190.b
Hospites in quadrupedum immatuti.136 f
Humanitas Alphonsi regis.316.e
Hyaena Romae decem sub Gordiano.254.g
Hyelensium nummus.232.b
Hypoglosson 162.163.
Hypaphallum.163.e
Hypsiaetos 332.g
Hyspinx.262.a

I

IBices ducenti picti in domo Pompei. 294.g. mille ad diripiendum data.294 b
Ibyci equus de quo dicatur.201.d
Iamatra per Balaam indicatur.201.d
Ignari hominum typus.314.e
de Ignauis prouerb.333.b
Ignis terret elephantes.462.f
ad Ignominiam imposita nomina.321.a
Ilerda.190.e
Immortalitas & lumen equi qui dicti.279.e
Immunditia typus.320.f
in Imperatis facile parentes prouerb.375.e
Impetus immoderatus & ratione carens per equum indicatur.173.b
Improbi equi vitia.175.d
Imprudentes, & peruersi equi diabolici.172.f
Impudens asini typo notatus. 303.a
Incarnationis dominicae typus. 357.a
propter Incestum equi qui se ipsos occiderint.72.e
Inchoatum quod cito deseritur, per asinum expressum.314.g
ab Incepto turpiter desistentes ab asino excuti dicuntur.337.b
Incitatus equus Caligulae. 8 f
Indoctus vere prodi.329.e
Indiuidua vt inaicem differant.399.d
Indocilitatis futurae typus.314.f
Infans ex equa natus.197.b
Infans cum capite elephantis.463.a
Innocentia indicata, 488. e. per candorem indicatur.463.b
Inaus.14 h.362 g
Infantis cum iactis typus.464.e
Insidias venatorum v. elephantes fallant. 444.g
Instrumenta musica 483 d
Integritatis typus.409.e
Intemperantia & lasciuia per equum indicata. 173.a
Inulus.15.a
Ioan. Aemilianus de vnicornu opinio.386.f
Iracundus equo assimilatus.174.e
Ira definitio.461 d
Iris equus.189.d
Irrisionis signum.315.a
Isacharis asinus dictus.314.e
Iuba quid.24.e
Iuba verticalis. 24.f
Iuberti opinio de vnicornu 385 d.
Iudaeorum populus designatus per asinum. 322. b. 323. a
Iudaicus populus indicatus.356.b. per mulum indicatus 373.e
Iudices inepti typus 317.a
Iudicium ineptum.177.a
Iugales 249.a.279 b
Iumentum quae 2 e
Iumenta dossuaria quae.347.b
Iunonis equi. 181.a.hippia dicta. 186 e
Iunonis currus qui. 222 b.e ius currus antiquitus. 186. f.eius equi. 186 e. & inde motus vt a solis & lunae motibus differat.186.g.tunica quid.266.g
Iurare per equarum ...eam.12 e
Iusta equa dicta vbi.60.f 92.e
Insiti sunt equi albi. 166 f
Iustitia & veritas equi qui dicti.279.e
Iuuentus vt equa assimilata.82.e
Iupiter eburneus.484.485.

L

LAbor fracta permutandus.320.g
Labores in grauidis equis non obesse. 92.f
Laboris seruilis typus 314 b
Laborem significat asinus. 320.g
Lactis differentia.344.e
Lactuca asini.312.f
Lahippus.159 a
Lacisium quid.352.f
Lamina ardens quale tormentum 16.b
Lampon equus.190.e
Lampus equus dict.189.b.equus Hectoris.189.b
Lamus equus .190.e
Lapathum syluestre. 163.d
Lapis asinus dictus qui.296 f
Lasciui generare nolentis typus.372.e
Lasciuiae typus.193 a.
Lasciuia per equum indicata.170.e.173.a
in Laudantes illaudata 467.d
Laurus in numm. Aemiliorum. 234. g. Calpurniorum.

rum.236.c
Lectica. 250.g
Lecti eburnei.481.d
Lecticæ à mulis vectæ.378.c.
Leænæ centum ad necandum datæ.294.b
Leo aſini à ſe occiſi locum ſubit.328.f
Leones centum caſi in ſpectaculis Pompeij. 470. b.
Leo ceruum conficiens in numo Hyeleuſium. 232. b. cicuratur. 446. f. eius clementia erga homines. 439. d. elephantem timet. 459. d. eum interficiens aſinus quid portendat. 309. c. cum eo vir pugnans in numo Domitiorum. 237. c. iubati centum Romæ ad interficiendum dati. 294. b. manſueti. 60. Romæ ſub Gordiano. 294. g. in numo Commodi pictus. 246. b. in numo Neruæ lanceam mordicus prehendens. 245. e. eius rictus in numo Leontinorum. 231. b. eum timent gryphes. 460. g. vrſus Numidicus dictus. 237 c
Leontinorum numus.231.b
Leontiaſis.466.f
Leopardi manſueti. 30. g. Romæ ſub Gordiano. 294. g Libyci centum, & Syriaci centum ad necandum dati. 294. b
Leporem equa peperit. 133. a. ex equa natus loquitur 133. b. in numo Meſſeniorum pictus. 377. b
Leucippus. 159. a
Libido per hinnitum indicata. 169. d. ei prudentia imperans 253. c
Libidinoſi equi dicti. 84. b
Libidinoſa mulier, aſinaria Paſiphae dicta. 311. b
Libertatis amans equus. 74. c
Libertatem incultam ſeruituti præferendam eſſe. 199. b.
Lignum aloes quid ſit incertum. 398. f.
Limen quid Virgilio. 262. b
Libri elephantini. 484. f
Linea alba. 261. d
Linea extrema quid. 262. f
à Linea incipere quid. 262. f. pro fune accipitur. 263. a
Linguæ ſerpentinæ vis. 413. d
Literæ caballicatæ. 220. g
Loculi eburnei. 482. c
Locuſta elephantus dicta. 419. a. prius elephantem pariet. 468. g.
Longurium. 261. b
Lotus 96. f
Lotus pratenſis, panis aſini dicta. 312. g
Luca pro magno. 420. g
Lucana armenta. 420. g
Lucani Lucæ dicti. 420. g
Lucanus explicatus. 270. e
Luciferi & Heſperi equi. 185. a
Lucri efficacia. 393. c
Lucra in quibus ſunt miſeriæ, non eſſe æmulanda 329. b.
Ludouici Dureti de vnicornu opinio. 394. e
Ludouici Gallorum Regis facetum donum. 10. b.
Ludicrum à Caligula inuentum. 293. d
Ludus aſinus dictus 301. d
Ludi Apollinares. 286. g. Cereales. 286. f
Ludos in Circo qui ederent. 286. e. Circenſium genera. 259. c. Circenſes qui. 284. f. curules qui. 288. g. per deſultores equos. 256. e. equeſtrium ſpectatores qui. 258. g. funebres. 289. c. Herculei. 288. f iuuenales. 291. d. 292. e. Latini. 287. c. magni. 284. f. à Conſualibus vt differant. ibid. g. magni. votiui. 284. b. Martiales equiria dicti. 285. e. Megalenſes. 285. d. miſcellanei qui. 288. g. natalitij 289. a. oſtentionalis. 294. f. Perſici qui. 247. d. plebeij & à quibus editi. 288. f. plebeij toti qui. 288. g. celetum. 256. b. Romani qui. 288. f. Romani toti qui. 288. g. qui equis fiebant, genera. 256. g. qui in prouincijs celebrabantur. 259. a. ſcenici. 261. a. ſeculares. 288. e. ſextrales qui. 256. g. ſolemnes qui. 284. f. 288. b. Taurij quibus ſacri. 287. d. 288. e. Troianus. 290. f. & inde, eius origo ibid.
Lunæ cur muli ſacri. 375. d
Lunæ equi & biga. 184. c
Lunata pellis quid. 481. a
Lupi aſinis inimici. 308. e. dentes eorum quales. 124 e. equi terga prementes quid in ſomno portendat. 134. f. ab eis morſi pulli cur euadant generoſi. 124. f. eos vt oderit equus. 123. c
Lupus ceruarius. 359. a
Lupus ſolitarius. 297. b
Lupus inſtrumenti genus. 352 f
Lupus quale frenum. 118. g
Lupata qualia frena. 118. g. 124. e
Luſciniæ & cuculi de voce controuerſia. 317. a. b
Luxuriæ typus. 318. e. 373. a
Luxuria per aſinum indicata. 305. b
Luxurioſi per equum & aſinum indicati. 320. f
Lycophori equi 124 g
Lycoſpades equi qui 124. e
Lyra cur barbiton dicta. 483. d
Lyſippus. 159 a

M

MAcrini numus. 247. c
in Maledictis non ſe commouentes. 335. c
Maledicentia punita. 136. e
Maliacbmos qui morbus. 307. c
Malis affectus qui. 307. c
Malua equina 164 e
Malorum vita lubrica per equum indicata. 169. c
Mamertinorum numus 233. a
Mammarum in quadrupedibus diuerſitas in ſitu & numero 430. f
Mandibula inferior edendo ſolum mouetur, ſuperior ſemper quieſcit 425. d
Mandra quid 379. d
Mannus. 18. e. & inde.
Mannorum vſus ad nobiliora vehicula. 251. a
Manni tolluſanes. 20. e

I N D E X.

Manus naſuta elephantis quid.427.a
Mapoa quid. 264.f. 166. e. in quibus ludis miſſa. 286.e
Mapparium.266.g
Marca.18 g
Marcomannus.18.g
Mare rubrum Oceanus Orientalis.401.a
Maris coloris qualis.43.a
Maris effigies.133 a
Maris inuentum.122.b
Martis equi. 186. e. ci Romæ equus immolatus. 190.g
Martialis emendatus.302.b
Maſaniſſæ modeſtia.7.b
Maſſagetarum prælium.214.e
Maſſylorum equitandi peritia.4.b
Maſtix quid.274.f
Mauritani ex equo pugnant.245.d
Maximini numus.247.d
Medica.96 g
Medicæ vis ad maciem 367.d
Medicamenta ſingularia non prodeſſe omnibus venenis.390.g
Megalenſes ludi vnde dicti.285.d
Melampus equus.190.e
Melanippus.159.a.
Menelai regia 483.b
Mente delapſi qui dicantur. 337.a
Menſa eburnea 481.b
Menippus.159. a
Menſis elatio vt indicata.356.g
Menta equina.164.e
Meretrices equæ dictæ. 187. a
Meſſeniorum numi cum mulis. 377.b
Meta quæ.265.b. quot fuerint. 265.a. cur campteria dicta.272 f. eius figura.266.e
Metacharum quid. 362 g
Michael Archangelus equus rufus.168.f
Micon pictor.24 f
Midæ aures cur in aſininas mutatæ. 300.b. cur aures aſini habere dictus.311 c
Midas in aleis quid.296.e
Miles propter ablatum equum punitus.11.b
Militiæ dux cordatus & prudens. 177.b
Milton quid.461.a
Minerua Hippia. 178.f
Minium.461 a
Minotauri imago in numis Gelæ vrbis.231.d
Miſſus quid.264.f 266.b
Miſſum confectum vt intelligatur. 266.b 267.a
Miſſus ærarius qui.267. a
Mithridates à quibus cuſtodiri voluerit. 70.b. ſeiuges rexit.4.g
Mola inferior aſinus dicta 296.e
Molæ quando coronatæ.348.f
per Molam aſinariam quid indicetur.322.f
in Molles & effæminatos prouerb.338.e
Monoceros quid ſignificet. 387.c.
Monoceros, vide Vnicornis.
Monſtra cur raro in magnis animalibus. 92. b. quando fiant. 93.a
Monychus Centaurus. 20.g
Morones aſini 361.a
Morſus pro ore.26.f
Morſus piſcis.419.a
Moxy vt equos honorent.9.c
Mulieris conceptum euitantis typus. 315.b. cur equa dicta. 86.g. equos timent.2.g
Muliebris faſtus equæ comparatus. 74. f. prægnantiam occultantis hieroglyphicum. 315. a. vt concipiat, etiam inuita. 381. b. vt ſteriles reddantur.380.b
de Mulo ænigma. 359. d. ætas. 367. c. affectus & eorum cura. 368. f. & inde. amicitia cum aqua Stygis. 308. e. an omnino ſterilis. 362. f. & inde. eorum aratio. 254 f. 379 a. cum de aſino pingere quid 334. g. 375 a. eius aſtus. 366. f. audacia. 366. e. auguria. 369. a. & inde. beneficij memor a. 366. calcitratio correcta. 367. a. celeritas vnde. 365. d. centuriatus qui. 380. g. ceu volare viſus.372 g
Muli clitellati. 380. g cibus & potus. 367. d. ad clitellas aptitudo. 378. b. Cordis vis. 380. b. cur victoris præmium poſitus. 378. e. cur carrucaria dicta. 250. f. cur Bias ſaginarit. 375. e. cur Lunæ ſacri. 375. d. cur non olfaciat genitale. 364 cur diutiſſimè viuant. 367. e. cur Elci careant. 365. c. cur peſtem facile ſentiant. 368. f. Dei miniſtri. 372. f. per doſſuarios certamen. 256. e. equum pariens. 369. d. electio. 360. f. & inde. fœcundum eſſe. 361. f. equitare regium eſſe. 380. e. eius epitaphium 376. f. generoſiores vbi & ex quibus parentibus 365. b. genus fœcundum vbi. 359. c. eis Græci comparati 370. e. Heneti quales 365. b. ex hiatu terræmotu facto prodiens. 372. b. ab eo hieroglyphica. 372. e. hiſtorica. 372. f. ex hordei eſu hinniunt. 367. d. ingenium. 366. e inimicitia cum muribus. 370. g. laboris patientia 365. d. locatæ eſt. 370. e. ad eius maciem. 367. d. Mariani qui. 347. c. Mariani vnde dicti. 371. c. morſus eiuſque cura. 368. b. matrix quid. 362. b Matricis vis. 381. a. meritorij. 380. f. meritorij cur dicti 378. b. mutuum ſcabunt, prouerb. 374. e natura & mores. 369. d. ne à muſcis infeſtentur. 368 h. nomen varium. 358. e. odoratus 368. e. partus pro oſtento. 362. f. partus quid præſagiat. 369. a. pellis cineris vis. 381. c. pertinacia. 366. e. ab eo prouerbia. 374. e. pumili ſiue pumilij qui Martiali. 358. f. quæ loca ament. 365. a. quæ regiones careant. 365. b. quanta aſinis præſtantiores. 374. b. qui propriè dicatur. 353. e. 370. g.

eius

eius Renum vis. 381. a robur. 378. e ſacramentum veneratur. 372. g. ſcenophori qui. 380 g. ſetarum caudæ mira vis. 381. b. de ſeipſum in fluuio conſpiciente apologus. 376. b. Sterilitatis eius cauſa. 362. g. de ſterilitate opiniones philoſophorum. 362. g. ſordium auris vis. 381. b. Spumiæ oris vis ibid. d. Sudoris vis. ibid. in ſuo pœmate vt nominarit Simonides. 2. e. ſtercoris vis. 381. per eos ſtratagemata. 376. a. ſynonima. 358. e. ſympathia cum auribus nantibus. 370. f. temperatura. 364. b eius Teſticulorum vis. 381. a. timor 366. e. vbi primum excogitati. 362. e. vbi aliquando pariant. 364. f. vbi ephippium & pondera ament. 23. a. vbi multi, vbi pauci. 365. a vngulæ eius quales eſſe debeant. 360. e. vſus in vectione. 378. e. vſus in bello. 380. f. vſus in ſacris. 375. d. vſus in agris & in vrbibus. 379. a. vſus in equitationi. 380. e. vſus in medicina. 380. b. 381. a. & inde. vſus in eſſedis. 250. b. vt matri & patri ſimilis. 359. c. vt ab hinno differat. 358. f. vt educetur. 367. e. curta quid Horatio. 380. f
Mula herba. 371. a. & eius vis.
Mularia. 371. b
Mulares equæ quæ. 371. b
Mularis herba. 370. b
Mularis materies. 361. b
Muliones vehicularij. 371. d
Mulio perpetuarius. 371. d
Mulus Marianus, prouerb. 375. b
Mulomedicus. 371. d
Mulotriba. 471. d
Munificentiæ typus. 463. d
Munera quæ ingrata. 338. e
Muris inimicitia cum aſino. 308. b. eua non capit elephas. 468. g. timetur ab elephante. 460. f. vt fugentur. 370 f
Muſcis ne muli infeſtentur. 368. b
Muſcæ promiſſis. 426. f
Muſcæ equiſeles. 162. b
Muſcarium quid in equo. 23. c
Muſimon. 18. f
Muſmones oues. 18. f
Myſteria magna aggredientis typus. 225. a
de Myſteria portante aſino emblema. 316. f

N

NAbugodonoſor equus factus. 161. b
Nares cur equis diuidantur. 33. d
Narthetium. 481. g
Natium aduſtio vt curanda. 121. d
Natura noſtra currui ſimilis. 165. eius typus. 193. b
Naues ebore elaboratæ. 484. g
Naues equi maris dictæ. 179. b
Nautarum celeritas. 275. a
Neapolitanorum numi equum habent inſculptum. 224 g. inſigne 349. d
Neſtor cur hippolates dictus. 160. f
Neptuno cur equus tribuatur. 178. 179. cur Hippius dictus. 177. e. in equum mutatus. 192. b. eius equi quales. 181. c. qui. 188. b. lupi dicti. 182. e. ei equi immolati. 191. b. eius munus duplex. 179. c.
Neptunus hippocromius. 180. e
Neptuni Petræi fabula. 178. c
Neptunus taraxippus. 180. g
Neronis aurigandi peritia. 279. a. equitandi. 4. f. equum poſteriore parte, ſpecie ſimiæ vidit. 134. f. eius numus. 244 g.
Neruæ numus. 245. c. numus cum mulis ſolutis, eiuſq; explicatio. 377. c
Neſtor cur hippolates dictus. 4. g
Nicippus. 159. a
Nicon aſinus dictus. 309. c
Ninniæ equus dicta. 171. c
Niſæorum numiſma quid indicet. 410. e
Nobilitatis Roman. ſignum. 481. a
Noctua in numo Tarentinorum. 233. d
Noctua inter cornices, prouerbium. 334.
Nodia herba quæ. 370. b
Noctis equi. 185. b
Nothippus. 159. a
Nucerinorum numi. 232 g
Numidarum equitandi peritia. 4. b.
Numiſmata cum mulis impreſſis. 377. a. & inde.
Numi cum elephantis impreſſis. 478. 479.
Nuncij, cameræ, qui apud Germanos. 221. a
Nyctæus equus Plutonis. 189. b
Nyſſa quid. 264. g.

O

OBedientia gentium indicata. 321. c
Obliuioris ingrata effectus. 226. g
Oeni pictura. 315. b
October qui equus dictus. 190. f
Oculus domini quid præſtet. 99. d
Oceanus Orientalis mare rubrum. 401. a
Ocimum Venerem ſtimulat. 89. c
Ocium equo inimicum. 84. g
Ocyroe in equam. 193. e.
Odonta animal. 131. d
Oenomai regis fabula. 195. b. vt equorum ſtudioſus. 8. f
Offa penita quid. 190. b
Oleaſtro coronabantur victores in Olympijs. 255. a. & inde. victoriæ præmium vbi. 282. b
Oliua in Calenorum numis. 232. g
Onager ab vnicorni differt. 403. a. eius æquinoctia. 352. e. an æquinoctij index. 354. e. aſſuetus ſolitudini de quo dicatur. 357. d capiendi ratio. 355. c. 61.

capiendi ratio. 355.e. cibus & potus. 355.a. deſcriptio 353.a. color ibid b. duo genera. 353.c. ex eo & equa muli optimi. 360.f. in filias crudelitas. 354 g. gregarij ſunt. 353.d instrumentum quale. 352.b. manſueſcit. 354.e. matris erga filios amor. 354.g. ab eo moralia & myſtica 356.f mores & natura. 353.d. oſſium vis. 356.e. Fellis. 356.e. carnis dorſi. 256.e. Adipis. 256.e. Vrinæ. 256.e. Vngularum. 356.e. Medullæ. 356.e. Fimi. 356.e. ab eo prouerbia. 357.d qua loca ameat. 353.d. quibus herbis maximè delectantur. 355.b. quo loco degant. 353.d. eius caro qualis. 355.d. ſitis impatientia. 354 b. eius ſynonyma 352.c. velocitas. 354.f. 20. Romæ ſub Gordiano. 294.g. timidè fune. 354.e. triginta picti in domo Pompei. 294.g. vbi optimi 353.d. vſus in cibis & in medicina. 355.d. in eius venatione voluptas. 355.c. vt canes effugiant. 355.a. Zelotypia. 354.f
Onagros fabula nomen. 313.e
Onagrus. 352.e.
Onagra, & onothera vnde dicta. 312.g
Oncare quid. 307.a
Onobletum. 312.g
Onobrychis vnde dicta. 312.g
Onociebla. 312.f
Onnos machina. 313.b
Onocentaura. 313.a
Onocentauri. 197.d. 313.a. quos indicent. 318.e
Onochiles. 312.f
Onocrotalus. 3.b
Onomordus. 312.g
Onanis. 312.f. vnde dicta 300.f
Onophyllum. 312 f
Onoporuon. 312.f
Onapyxas. 312.e
Onoſcellia. 311.b
Onoſma. 312.f
Oppidum 263.b
Oppida eburnea. 484.b
Opulenti & alterius non indigentis typus. 463.c
Orcheſtra 261.a
Origanum onitis. 212.a
Ornatus incitat admiſſarios ad libidinem. 89.d
Orneus equus Plutonis. 187.b
Oryx. 382.b. 387.d. 403.b. antiquis cognitum animal 394.f
Oſſa Balenarum pro vnicornibus. 385.a
Os in corde equi 27.e
Oſſa igne duci 425. a. nullam præter exiccatoriam vim habere. 396.e
Oſtracinda. 302.e
Otides vt equos ament 123.a
Ouatio qualis triumphus. 222.f
Ouem aſino permutare quid. 320.g. omnis rationis eſt expers. 303.c. in ouationem immolata. 222.g. quot morbis infeſtatur. 143.d
Oues feræ plurimæ ad diripiendum datæ. 294.b. centum pictæ in domo Pompeij. 294 g
Ouillum ſtercus cur caprino ſit melius. 351.a
Oua vtraque. 359.a
Ouum vt aceto teneſcat. 367.b
Oxalis equina. 164 b
ex Oxyrincho piſce glutinum. 451.c

P

PÆonia vis. 390.g
Palaſca quid. 190.b
Palatina quid. 146.e
Palilia quæ. 192 f
Palimpſeſti vnde. 351.c
Pallas eburnea. 485.b
Palladij equi qui 220.f
Palma in Calpurniorum numo. 236.e. in numo Dionyſij. 232.f. in numo Emporitarum. 232.e. in numo Sueſsanorum. 232.g. eius nomine quid apud Liuium intelligatur. 283.c
Panchates equus 290.c
Papaueris fructus in numo Hieronis. 232.f
Parabata qui. 215.b
Paralus nauis. 371.c
Parangaria. 220.b
Parangariati equi qui 220.f
Paranymphi qui. 221.c
Paraueredus. 218.b. 220 b
Parentes ſuos venerantur elephanti 440.b
Parippus qui. 218.b. 221 d
Parippon. 159 e
Parochi qui. 221.a & inde.
Parthenia equa quæ. 8.b. 189.c.
Parthi cur equas heterophthalmos probarent. 44.g. eorum in equos ſtudium. 4.b. ex equis pugnant. 246 g. vt equorum greſsus emolliant.
Partus cur alijs multiplex, alijs non. 467.c
Paſiphae aſinaria 311.b
Paſtomis. 119.a
Paſtores Eccleſiæ equi dicti. 172.g
Patauini cur aſinorum ſuſpenſores dicti 349.b
Patris frugi familia prodiga typus 316 e
vt Patriam ament elephanti 442.f
Patientiæ typus 305.a
Patroclus elephas dictus. 136 b
Patroclus ſeu requeſter dictus. 160.g
ex Paupere diuitem fieri periculoſum eſſe. 338.f
Paupertatem & ſenectutem humaniter ferendam eſſe. 253.a
Pacem cur ominentur equi. 128.f. in eam emblema 460.e.
Peccati natura per equum expreſſa 172.f
Peccatoris magni typus. 463.a. 356.f. equi dicti. 169.d
Pecten eburneum. 484 e
Pecten marinus in numo Piſaurenſium. 234.a
Pedaſus equus Achillis. 189.b
Pediculis caret aſinus. 307.e

Pegaſus

I N D E X.

Pegaſus Bellerophontis quid 80.e
Pegaſus cur alatus dicatur. 80. e. in galea Palladis pictus. 232. b. in caſſide Palladis. 233. a. in nummo Antinoi. 246.e
Pegaſi icon in numo Emporitarum. 232. e. in nummo Syracuſanorum. 231. b. in numo Petronij Turpiliani. 240. b. in nummo Domitiani. 245. b. in Titiorum nummo 243. a. quid indicet. 176. f. in ſerpentem deſinens in nummo Syracuſanorum. 231. b. vbi naſcuntur. 194.e
Pegaſides equi qui. 218.g
Pelops cur plexippus dictus. 160. f. vt Oenomaum vicerit. 293 b
Pelorus equus. 79 e
Peregrinatio homines reddit ſapientes. 314.f
Perſarum exercitus cur improbetur. 113.e. qua filios docerent. 4.f
Peridromus. 260.f
Perſequutores ſanctorum equi dicti. 170.b
Perſius explicatus 301.c
Pertinax equus qui 128.e
Pertinax vt imperium nactus. 128.b
Perturbationes quatuor, quatuor equi dictæ. 171.d
Pedum vſus 1.c
Peſtis per equum nigrum indicata. 169.b
Petoritum quid. 249 d
in Petulantes & dicaces incidens vt indicetur. 334.e
Phanix equus. 189.d
Phaeton equus. 189 b
Pharetra eburnea. 482 g
Phidippides cur dictus. 157.b
Phidotæ Corynthij, equa. 77.e
Philemonis mors. 299.d
Philippeij qui 159.e
Philippicus 159.b
Philippides. 159 b
Philippus 159 a
Philippi nummus 247.d
Phloe equus 189 d
Phormidis equa cum hippomane incluſo. 28.f
Pietatem aſinus ſignificat. 317.e
Piger funiculum torquens. 315.a
Pilentum. 250.e
Piloſella cur eluuorum herba dicta 107.d
Piloſella cur elauorum herba dicta. 151.a
Pili cauda in equo cur in ſumitate albeſcant. 38.b
Pili in equis partes corporis. 34. b. in cicatricibus equis renaſcuntur. 24. g. b. vt cicatribus cancelores oriantur. 25.a
Piphinx auis. 332.g
Pipo auis 13 d. 162.f
Piſaurenſium nummus. 234.e
Pluto cur equus dictus. 73. d. eius modeſtia. 7.b
Plauſtrum. 250.g
Plinius correctus. 68. e. 87. a. 208. f. explicatus. 344. e. eius locus declaratus. 423. a. eius locus conſideratus. 429.a. 453.b
Ploſtrum. 240.g
Plumbum in ceruſſam reſoluitur. 367.b
Plutonis equi 185.c
Pluuiæ imminentis ſignum. 310 e. 370.e
Pocula ex cornibus conficere antiquiſſimum. 411.c
Podarces equus. 189.d
Podarga quæ. 79 d. 199.b
Podargus equus Hectoris. 189.b
Polea. Poleon 29.a
Poleu quid. 165.b
de Polonia regno certamen. 273.c
Polydamantis robur. 276.g
Polygonum. 371.
Pompeij de ſe dictum. 3.d
Pontones. 164 b
Popellus rudis per aſinum indicatus. 319.b
Poplites vnde dicti. 22.f
Poppyſmus quid. 112 b
Populus circumciſionis & præputij. 321.d
Populus diabolo conſentiens, per equum nigrum indicatus 169 b
Populus inſanus equo aſſimilatus. 172.g
Populus ſiniſter & malus, per equum rufum indicatus. 169.a
Porci cur cum elephantis enutriti. 476. g. ab elephante timentur 460 e
Porcus agreſtis. 297.a
Porci poſthumi. 15.a
Porcellio. 162.b
Proculus inſectum 295.c
Porta eburnea. 425.c 483.a
Porticus Metelli equeſtribus ſtatuis exornatus. 228. 229.
Portiteres qui. 221.a
Poſeidippus. 159.b
Poſeidoniatæ vrbis nummus. 232.b
Poſta. 218.f
Poſtarum magiſtri 221.a
Poſtæ magiſterium quid. 220.g
Poſtilena. 119.c
Potniades deæ. 126 f
Poſtomis quid. 26.b
Potamogeton. 163.c
Poteſtas aduerſaria equus dicta. 171.c
Prædicator ſanctus equus. 166.b
Prædo caballorum præter dictus 283.d
Præſepe 48 g
Præſepia qualia eſſe debeant. 101.b. 107.b
Præſepe celeſte. 296.f
Prætoris in Circo officium. 226.f
Pretioſa natura occultauit. 411.a
Principes terræ per equos deſignati. 172.g
Proboſcis vnde dicta 426.e
Probi de equo celeri dictum. 232. g. eius equus deque dicatur. 202.b
Probos raro inueniri. 361.f
Procemium quid. 24.f
Prosfuntypus. 177 a
Promuſcis quid. 426.e. vnde dicta. ibid.

Pro-

Prophetæ equi albi dicti.166.e. per equos pallidos indicati.168.e
Propriarum rerum curam gerendam eſſe. 338.f
Proſedanum vitium quid. 89.c
Proſerpina Leucippos dicta. 185.d
Proſerpinaca.371.a
Proſphori equi epitaphium.9.a
Protocomium.24.f
Prouidentia diuina.356.f
Prudentia libidini imperans. 253.e
Prudentiæ & diligentiæ vltima felicitas. 253.b
Pruna aſinina. 311.d
Pſylla equus. 189.c
Pſellium quid.118.b
Pudicitiam quo pretio vendant, matronæ Indicæ.418 f.434.e
Puella eburnea. 485.d
Puella equino pullo aſſimilata.174.c
Pugillares eburnei.483.d
Pugnacitas per equum indicata.176.c
Pulium.29.a
Pulium quid.27.c.29.a
Pullus. 13.c. 14 c. cur ſe ipſum caſtrarit. 72.g. ei dentes ſcaliones cur extrahantur. 107.d. ab eo deriuata. 165.b. & inde. labra eius vt molliantur. 107.d. à lupis morſi cur generoſi euadant. 124. f. optimi deſcriptio. 29. c. probæ indolis ſigna. 35.b. quam diu lactet. 107. b. ei quemlibet colorem conciliari. 37.b. vt tractandus, 107. a. eius vngulæ vt indureſcant. 107. b. vt ablactetur. 107. b. vt naſcantur generoſiores. 88. g. eius Zelotypia. 72.b
Pulli Veneris qui.14.e
Pupillorum aſinum abigere quid. 320.e
Purpura Megalenſis quid.286.e
Pyrois equus ſolis.189.a
Pyrrhica militaris.292.f
Pyrrhi cum Romanis pugna.123.c

Q

QVadriga quid. 248.b. accipitur pro equo. 249. a. albas cur Plautus dixerit. 39.c. bigis honeſtiores ſunt. 280. b. cur ſoli attributa. 182. g. earum inuentio. 249.b. fictiles. 230.e. & ex iis augurium ibid.
Quadrupes.18.f
Quadrupedum differentiæ. 1. e. eorum partus. 1. d. quæ ingenioſiora. 1. d. eorum tegumenta. 1. d. vt moueantur.1.d
Quartarij qui. 371.d
Quinquennalia.288.e

R

RAna quid in equis.20.b.21.c
Rectorem imperitum negligunt equi.77.d
Regna quatuor per equos indicata.168.g
Religionis onus portantium typus.326.c
Repagulum.261.d.263.a
aut Rex aut aſinus, prouerb.334.b
Rex aſino aſſimilatus.300.b
Regum filij cur equitandi periti eſſe debeant.5.b
Regis typus.463.e.464.e
Rhabarbari planta ignoratur.398.e
Rhabus equus.189.e
Rhaſi equi quales.29.c
Rheda quid.249.d
Rhinocerotis deſcriptio.402. b. eſt vnicornis à Paulo Veneto deſcriptus. 405.d. non eſt vnicornis. 397. b.402.f. in numo pictus quid ſignificet. 402.f. pugna cum elephante. 459. d. pugna cum elephante.471.a
Rhinocerotes vbi.439.b. eius eſt vna tantum ſpecies. 284. d. vnus Romæ ſub Gordiano viſus. 294.g.
Rhododaphne quibus inimica.370.f
Rhyta quæ 411.c
in Ridicula narrantes, prouerb.335.c
Riſus equinus qui.65.e
Robardi piſcis dentes pro vnicornu. 393.b.294.f
Romanorum equitationis peritia.4.e.& inde. eorum imperij terminus. 400. g. familiarum eorum numi cum equi figura. 234. e. vt Aburiæ. 234. f. Aciliæ ibid. Aeliæ g. Aemiliæ f. Aciliæ ib. Aeliæ g. Aemiliæ f. Afraniæ. 235. b. Annia ibid. Ateſliæ c. Aquiliæ c. Aſiliæ d. Aureliæ. ibid. Bæbiæ ibid. Cæciliæ ibid. Calpurniæ. 236. e. Cariſiæ. ibid. Caſſiæ. f. Cipiæ. ibid. Claud. ibid. Clouliæ ibid. Cæliæ. g. Conſidiæ ibid. Corneliæ ibid. Coſconiæ 237. a. Coſſiſiæ ibid. Creperciæ ibid. Crepuſiæ ibid. b. Curiatæ ibid. Domitiæ ibid. Durmiæ d. Egnatiæ ibid. Fabiæ ibid. Fauniorum. 238. e. Flaminiorum ibid. Fonteiorum ibid. Fondaniorum. f. Furiorum ibid. Gelliorum ibid. Horatiorum ibid. Hoſtiliorum ibid. Itiæ familiæ ibid. g. Ialiæ ibid. Iuniæ ibid. b. Labieaa 239. b. Liciniæ ibid. Luciliæ ibid. Lucretiæ ibid. Maianiæ ib. c. Mamiliæ ib. Manliæ ib. Marcelæ ib. d. Memniorum 240. f. Mettiorum ibid. Minutiorum. ib. g. Muſſidiorum ib. Næuiorum ibid. Ogulniorum ib. b. Opeimiorum ib. Papiriæ gentis. ibid. b. Petroniæ ib. Pinariæ. 241. a. Plauſiæ ibid. Porciæ ib. b. Poſtumiæ ib. Proeiliæ ib. c. Rutiliæ 242. d. Sauferæ ib. Semproniana ib. Setiæ ib. Sepuliæ. ib. Sergiæ ib. Seruiliæ. ib. f. Spuriliæ ib. b. Tarquitiæ ib. Terentiæ. 243. a. Titiæ ib. Tituriæ ib. b. Trebaniorum ib. Tulliorum. ib. Valeriorum ib. e. Varguntciorum ib Vibiorum. ib. Vinitiorum. ib. d.
Romuli triumphus. 222.g
Rondelitij de vnicornu ſententia.385.e
Roſmarus 419.a
Rubri coloris vis.462.e
Rudere quid.307.a
Ruelly errores.104.e

I N D E X.

S

SAcramentum à mulo veneratarum.472.g
Sacrificia equeſtria quæ.6.e
Seculum preſens per equam deſignatum.175.b
Sagma quid.248 g
Satones qui. 221.a.
Salamonis thronus.483.a
Salentinorum numus.233.a
Salo auis quę.308.g
Saltatio bellica. 292.f. enodia quæ. 291. d. pyrrhica 192.e.
Salutis ſignum in numo Selenuntinorum.231.d
Samippus. 159 b
Samſonis fortitudo.327.b
Samus equus. 189.d
Sanctorum animæ equi. 166. f. eis cur equus prohibitus.7. c. per myrtem indicati.168.f
Sanguinis intuitus quid præſtet.461.d
Sanguiſugam timent elephanti.461.b
Sapientiæ ſymbolum aſinus.314.g.
Saturnus in equum.193.c
Satyros dari.147.b
Satyri forma.197.e
Satyriaſis.466 f
Saxonum inſigne.224.b
Scaligeri de monocerote ſententia.406.g
Scalpentem viciſſim ſcalpere quis.374.g
Scarabæus cur aſinus dictus.302.b
Scarabæus equus lunæ.162.b
Scarabæi luce qui.420.f
Sceptra eburnea.482.g
Scientia per roſas ab aſino deguſtatas indicatur. 318 e non eſt ſummum bonum. 66.f
Scilla vt libidinem excitet.89.d
Scipio eburneus.482.b
Scipionis de Metello dictum.302.f
Scorpio tormentum.352.b
Scorpius in numo Aemiliorum. 234. b. in Marciorum numo. 240. in numo Pinariorum.241.a
Scuta ex corio Elephantorum.428.g
Scyphius equus qui.177.d
Scytha recuſans aſinum, prouerbium.339.b
Scythæ vt reges ſepeliant.9.b
Semiaſinus.358.g
Sectarum diuerſitas vnde.387.a
Seiani equi color.40.b
Seiuga currus Iouis.182.g
Selenontinorm numi.231.c
Selimi humanitas erga equam.10.f
Sella. 119.e
Sella curulis.482.b
Sellaris equus.15.c
Semiramis vt equum amarit.8.b
Senectutem, & paupertatem humaniter ferendam eſſe.353.a
de Senibus mutuum fricantibus hiſtoria.374.b
Senſus incerti indices veritatis.386.b
Septum.261.d
Sepultura triumphalis.224.e
Serenitatis futuræ ſignum. 331.c
Sergij fortitudo.242.f
Sertorij de cauda equinæ dictum.23.d
Serpens elephantis pedibus contritus: in numo Cæſaris.478.b
Serpentes quid ſignificet.463.d
Serpens Aeſculapij in numo Tarentinorum.233.b
Serpentes Cornuti.403.b
Seueri numus.247.a
Seruos cur excæcent Scythæ.206.g
Seruitutis futuræ indicium.310.e
Seſonchoſis inuentum. 122.g
Seſſio in equis quid præſtet.139.d
Seta de quibus dicatur.22.d
Seueri numus.247.c
Sibilus quibus proprius.457.a
Sibaritæ vt victi.68.e
Siciliæ typus.231.b
Simia quale animal.334.e
Simiæ aſſuetæ vinum bibere vnguibus carent. 367.a
Simile ſimili placet.335.b
Simonides pullus equinus dictus.74.g
Simplices per aſinum indicati.319.d
Simplicitas fidelium per aſinum indicata.320.e
Simulacra deorum eburnea.484.b.
Singulatores qui.257 c
Sinueſſanorum numus. 232.g
Societatem fugientis typus.257.d
Soli cur equus immolatus. 190.b
Solem Iudæi Deum eſſe crediderunt. 183. c. ei & Lunæ cur equi attributi. 182. f. ei equos & currus tribuere vnde natum. 183. d. eius equorum color. 182. b. cibus. 182. e. nomina. 189. a. eius ſimulacrum vt expreſſum.183.c.
Socles ab equo amatus. 71.d
Soleæ nunquam conſumendæ. 351.d
Solinus correctus.94.f
Solipeda quæ.1.e
Solitarij typus 356.b
Somniare quid.65.e
Sonipes. 18.f
Spartum quid.315. 316.
Spartum torquentis Ocni fabula.315.b
in Spectaculis videndis populi Rom. voluptas. 257-258.
Sphæromachia.301.302.
Sphinx in galea Palladis.231.b
Spini cum aſino inimicitia.308.g
Spodium quid.487.b.eius præparatio.ibid.c.
Sponſiones in ipſis certaminibus.281.a
Spuma vnde fiat.65.a.cur ſic alba. ibid.b.
Stabulum quale eſſe debeat.100.f.& inde.
Stadium.260.f
Stapedes. 120.b.eis veteres carebant.20.b
Statuæ Circenſes. 229. d. equeſtres eorum qui in Olympicis vicerunt.226.g

Stella

I N D E X.

Stella aſini dicta. 296 f
Stella Orientis ſymbolum. 246.e
Stellio aſino inimicus. 318.b
Stenon equus. 188.b
Sterilis mulieris typus. 362.f. 372.e
Stipes quale tormentum 16.e
Stoliditatis typus 314.f
Strumonia. 27.d
Strutippus 159 b
Stratores qui. 222 e
Strepſiadę de filio ſuo dictum. 6 f
Struthiones mille Romę diripiendi dati. 294.b
Struthiones Mauri miniati picti in domo Pompeij. 294 g.
Struthiocamelus an equum odit. 123.b
Strymon equus. 190 e
Stultitia ſimulatę icon. 226.g
Stultorum vecordia. 322 b
Stygis aquę frigiditas. 308.e. eius vis. 126.e. venenum vt extinguatur. 370.g
Subſellares. 120.b
Succinum ſiue ambra coronaria. 398.g
Sucula quid. 295 d
Succuſſationis noxę. 139.a
Sudor vnde fiat. 391.a
Sueſſanorum numi. 232.g
Suffrago quid in quadrup 22 f
Sumpertum quid. 307.e
Superbi equi dicti. 172.f
Superbi per equos & aſinos indicati. 320.f
Superbia & magnanimitas equo adſcripta. 73. a. eius typus. 318.e. per equos indicata. 170.f. 173. a. 373.b. domita per equum album indicata. 225.a.
Sus ex elephanto nata credita. 426 g
Suis roſtrum vt ab elephanti proboſcide differat. 426 g vt elephanto inimica. 426 g
Suilla equo inimica. 104 g
Suilli ſtercoris vtilitas. 351.a
Sybaris fluuij vis. 126.f
Synoris quid. 249.d
Symphytum alterum auriculaſini dictum. 312.f
Synagoga per aſinam indicata. 322.e.b
Syracuſę ſymbolum. 230.f
Syracuſanorum numi cum mulis 377.a

T

Tabula deletiles. 351.d. eburnea. 484.f
Tabellarij. 221.e
Talos an habeant equi 22 f
Taraxippus 273.b. Deus qui. 280 g
Tarentinorum numi. 233.a. & inde.
Turturi equino ſanguine aluntur. 207.a. eorum in luctu equino ceremonia. 191.e. prędandi modus. 65.d. prędantes vt equitent. 214.g.h. vt equos alant 98.f
Taurus ura inſiſtens in numo Selenuntinorum. 231. ex eo & aſino natum animal. 358.f. cur a pluribus nominetur Bacchus. 411.c. cornupeta in numo Arpanorum. 234.e. fluminibus conſecrati. 191 e nigri Neptuno immolati. 41. e. eorum pugna cum elephantis. 470 g. 471.a. ſuperbia typus. 318.e
Taurus ſyl. infeſtus eſt elephas. 460.e
Tauri Aethiopici cornua vbi 424.e
Tauri Cypriani centum picti in domo Pompeij. 294.e
Tauri Lucani. 420.g
Tauri vnicornes. 387.d
Tauri ſyl. vnicornes 403.b
Teleſippus 159.b
Temones qua in curru 280.f
in Temerarios 252.b
in Temeritatem. 252.g
Temonarium quid. 377.d
Temperantia per mulum indicata. 373.a. eius typus. 464.e
Templu propter ereptos equos erecta. 11.d
Terma ſiue terminus. 265.a
Termitanorum numi. 231.e
Terror & pauor equi. 138 b
Teſtitudinem equus inſequitur. prouerb. 201.a de eo & equo apologus 299 a
Theatrum hippicum. 260.b
Themiſtoclis peritia in equitando. 4.g
Thenſa quid. 250.b. quid indicet. 241.d
Theopompi regis dictum. 111.b
Theron equus. 190.e
Theſſalorum inuentum. 122.b
Thieldones. 20.e
Thoes equus. 190.e
Thomę Iordani de Vnicorni opinio. 384.f
Thorax militaris ex vngulis equi. 216.b
Thraces vt equos alant. 98.f
Tiberius cur Callippides dictus. 159.d
Tibia eburnea. 484 f
ad Tibias vſus oſſium aſini 351.e
Tigris cicuratur. 446.f. decem Romę ſub Gordiano. 294 g. pugnat elephanti. 460. a. vbi copia. 433. b. &c.
Timiditatis cauſa. 326.b
Tiſame ophanippi. 159.d
Titi numus. 244 b
Tormachus qui 292.b
Torneamentu vnde dicta. 292 g
Totila equitandi peritia. 5.a
Tractatores 221.d
Truba vel trabea 250.b
Traiani numus. 245.e
Trataa quæ eiuſque vtilitatis. 139.b
Triclinium antiquiſſimum. 411.d
Trifolium caballinum 96.f
Trifolium caballinum. 164.a
Triga cur inferis attributa. 182.g
Trigarum certamen. 280.b
Trimarciſia quid. 215.a
Tripodes eburnei. 242.e

Triſippium quid.202 g
Tritonis imago in numis Syracuſanorum.230.b
Triumphandi modus.222.g
Triumphantium currus qualis.223.a
Triumphantium equi qualis.222.b.223.a
Triumphantium filij inſidere equis ſoliti.223.d
Triumphorum apud Romanos genera. 222.f
Triumphus magnus qui.222.f
Troglodytæ vt elephantes capiant. 451.b
Troiæ fatum.317.c
Troiæ ludus, certamen equeſtre.257.d
Troia ſiue Troianus ludus.290.f.& inde.
Troiæ ludi antiquitas.256 g
Troſſuli qui.15.c.
Trotones equi.19.e
Tuellus quid in equis 21.c
Turcarum eunuchi toti caſtrati.109.e
Turcicorum equorum ſoleæ & habenæ.105.a
Turdaria.312 f
Tyndarei iuſiurandum.9.a
Tyddones equi.20.f

V

VAceæ vnicornes.387.d
Vacerra quid.48.b
Vaginæ eburnæ.482.f
Valus equus Beliſarij.40.e
Vaniloquentiæ deſpectus indicatus.464.e
de Vario & Aſino apologus.330.f
Vartomanni de vnicornium ingenio ſententia. 393.a.
Vectationis retroverſæ effectus.140.b
Vaticanum.259.b
Vectigal carrucarium.377.d
Vectio per equum duplex.248.f
Vehia quid.250.g
Veneni curatio.330.b
Venenis omnibus medicamenta non prodeſſe.390.g
in Ventris explendi gratia contumeliam ferientes prouerb.337.d
Veneris equi.185.d.hippodamia dicta. 185.d
Veredarius qui.18.e
Veredarij qui.218 f
Veredus qui & qualis equus dicatur. 17.c.217.d
Veritas & falſitas vt diſcernantur. 397.d
Veritas & iuſtitia qui equi dicti.279.c
Vermes elephantes inuadentes.461.c
Vertumnus qui ludus.257.a
Veri Imp. amor erga equum.8.g
Veſpæ cur ex equo naſcantur.84. g. earum typus. 176.e
Veſtæ equus.187.a
Victor elephas dictus.497.d
Victoriæ equeſtris ſymbolum.233.a
Victores præmio defraudati.283.d
Victorum in ſacris certaminibus ſtatuæ.283.b
Victoria vt ſtudioſi auriga.272.b.273.b
Victor vt declaretur in ſacris certaminibus. 283.d
Victoriæ præmia 283. b. & inde. eius præmium oleaſter. 282. b. in ſacris certaminibus nobilitas.282. b eius in ſacro certamine typus. 230.f
Viliſſimæ ſequentis typus.464.f
Vinum equus poetæ.205 d
Vini potus malis effectus.367.a
Viri frugis, vxoris prodigæ typus.315.b
Viri frugi typus. 464.f.
Virgilius explicatus. 128.b
de Virgine immolanda ſomnium.134.f
Virgines hemionides.371.b
Virtus vitiorum domitrix, in numo expreſſa. 246. b.
Vires quæ præ cæteris admirandæ.411.b 411.b
Vires ſuas cuiq; metiendas eſſe.330.e
Vires ſuperſtitioſæ. 408.f
Viſcum ex oxiryncho piſce.451.c
Vitæ breuitatis cauſa.367. c.
Vitis vini vel vbertatis vel bonitatis ſymbolum in numo Poſidoniatæ vrbis.232.b
Vitis ab aſino deroſa fœlicius prouenit.309.a
Vlyſſis ſtultitiam ſimulantis icon. 226. f.
de Vmbra Delphica pugnare quid. 339. a.
Vngula pro equo.30.g
Vngula caballina.164.e
Vnicornia animalia quæ.387.d
Vnicornia duo tantum animalia 394.g
Vnicornia animalia multa.403.b
Vnicornis an detur. 384. b. 397. c. de eius caſtitate falſa dici. 409. d. de eo cur diuerſimode ſcribatur. 396. b 399. c. cur Romæ nunquam delatus. 400. f. dari 394. g. 401. b. eius deſcriptio ex Barthema. 388. e. ex Cardano. 384. g. ex Berthema. 405. d. ex Paulo Veneto. 388. e. ex Paulo Veneto. 405. c. ex Phile. 404. f. & inde. diluuio vniuerſali perijſſe fabuloſum. 384. b. eius hiſtoria cur obſcura ſemper fuerit. 398. b. magnitudo. 392. b. malè à pictoribus pingi. 386. c. ab eo moralia. 409. c. eius nomine quale animal intelligatur. 396. f. eum non dari. 392. g. 396. g. non dari dicentibus reſpondetur. 397. c. non eſt rhinoceros. 397. b. in numo Nyſſæorum expreſſus. 405. a. de opinionum varietas. 384. f. & inde. cum eius pictura ſymbola. 410. e. propriè dictus qui. 387. d. quale ſit animal. 401. a. cornua qualia. 393. b. quid ſignificet. 387. d. 392. g. quotupliciter accipiatur. 403. a. eius raritas. 399. b. reuera dari etſi ſit incognitus. 398. e. de eo recentiorum teſtimonia. 405. b. recentiorum an ſint veri. 405. c. Romæ nunquam viſus. 389. b. eius ſynonima. 396. f. vbi habitet. 404. g. verus qui. 388. f. vt pabulum petat. 393. a. an omni veneno aduerſari poſſit. 413. a. an illato veneno ſudet aut in humore bulliat illato veneno.
Vnicornu ab antiquis non viſum eſſe. 506. g. eius color niger vt intelligendus. 406. f. color eius varius.

rius. 406. cur negetur, vnde oriũtur. 396. e. cur bullas in aqua excitet. 391. b. ex eo cur pocula à regibus facta. 392. e. eius deſcriptio. 389. a. 410. f. de eo experimenta. 389. c. & d, de eius facultatibus multa. 408. f. de eius facultatibus occultis coniecturæ doctæ. 411. b. eius felix ſucceſſus. 412. e. fragmenta in officinis qualia. 395. a. eorum quæ apud principes ſunt, diuerſitates. 397. a.
Vnicornua Anglica qualia. 389. c
Vnicornu Antuerpiani deſcriptio 385 d
Vnicornu Cardinalis Tridentini deſcriptio. 412 g
Vnicornu ducis Mantuæ icon. 415.
Vnicornu Heluetiorum. 389. a. non eſſe genuinum. 407 b
de Vnicornu Lutetiano iudicium. 388. b. eius deſcriptio 284. b. genuinum eſſe. 407. a. & alia quæ ſimiliter genuina, ibidem, eius deſcriptio. 394 b
Vnicornu Pontificis. 385. a
Vnic. Sigiſmundi Polonor. regis icon. 415.
Vnicornu Venetorum. 385. a. eius deſcriptio. 383. b.
Vnicornu genuini truncus vbi. 407. d. pro eo lapis venditus 410. b. maxilla. 410. g. non eſſe cardiacum. 393. d. non eſſe deciduum. 394. b. non ſudare illato veneno. 391. a. noſtrum, dens eſt robari piſcis. 394. f eius occultæ proprietates. 410. b. olim non ſumebatur intra corpus. 410. f. g pro eo oſſa balænarum. 385. a. eius pretium. 412. f. de eo quæ vulgo dicantur. 397. a. quibus cordis paſſionibus vtile. 394. e. quid ſit. 387. c. quo pondere præſcribendum. 385. c. de eo recentiorum figmenta. 391. a. ſententia Ronaeletij. 385. c. eius vires veræ & fictitiæ. 391. b. vires aſcriptas eſſe falſas. 390. e. de eius viribus experimentum. 385. b. vitiatur 410. g. eius vſum qui primum introduxerint. 387. b. vt ſudare dicatur. 413. c. vt omni veneno prodeſſe ſit dicendum. 413. a. vt verba in eo intelligenda. 406. f
Voluptas aſinæ ſtoliditas dicta 317. d
Volucer equus Veri. 8 g. 9. b. 189. d. vt adornatus. 10. e. eius ſimulachrum aureum. 230. e
in Vocis abſonæ hominem. 307. b
Vraniæ ludus. 334 b
Vrinatores cur nares ſibi diuidant. 33. d
Vrſi ducenti ad necandum dati. 294. b. mille vno die ſpectandi Romæ dati. 294. f
Vrſi Lucani. 420. g
Vrſi Numidici. 273. c
Vrticæ vis in excitanda libidine. 89. e.
Vua vini præſtantiæ ſignum in numo Tarentinorum. 233. b.
Vua aſiniſca. 312. e
Vuallachus. 18. b
Vxores & equi qua in re ſimiles. 100. e
Vxoris prodigæ, viri frugi typus. 315. b
Vxori vt congrediendum. 113. a

X

Xantippus. 159 b
Xanthus equus Achillis. 189. b. equus Hectoris 189. equus ſolis. 189. a
Xerxi mulæ partus infauſtus 369. c

Z

Zauſij qui. 221. a
Zebræ Indicæ hiſtoria. 416. e
Zelotypia equorum. 86. f
Zeuxippus. 159. b

GRÆCA.

A

Ἀγονομόχθος. 358. b
Αἰμίονος. 358. g
Ἄλλα. 14. c
Ἅμαξ quid. 15. d
Ἀμφίππος equus. 15. c
Ἀναβάτης. 87. c
Ἀνάγυρος. 312. e
Ἀποκάμπτειν quid. 116. b
Ἀπόρραξις. 302. e
Ἅρπαξ. Ἀρπάγη. 352. f
Ἀστράβη quid. 347. c. 358. g
Ἀστραβηλάτης. 371. d
Ἀφετηρία. 261. b

B

Βαρβὶς. 261. d
Βατὴρ quid. 265. b
Βατραχίζειν. 21. d
Βῆμα quid. 120. b
Βοῖς λαρινοί. 420. g
Βόρταχος quid. 99. d
Βούβαλος. 296. g
Βράχαλος. 93. c
Βραχίονι. 22. b
Βρικός. 296. g
Βρωμητής. 296. g
Βρωμῶμαι. 307. b

Γ

Γαργαλισμός. 36. e
Γίννος. 14. b
Γνάθος. 26. b
Γρωθώνη. 296. g

Δ

Δάμνος. 14. e
Δίφρος. 249. c

Ἕδρα

I N D E X.

E

Ἕδρα quid 23.a
Ἐλέφας ὡριστός.479.d
Ἐλεφαντότομοι.467.a
Ἐπιβῆσαι.426.g
Ἐπίστροι.295.d
Ἑτερόγονον ζῷον.359.b
Ἐφ[illegible].254.b
Ἐφ[illegible] quid.254.b

H

Ἡμιοκυρος.372.e
Ἡμιόνιον ἄκις.371.b
Ἡμιονίτιδας ἵππους.371.b
Ἡμίονος.358.g

Θ

Θήρ.419.c
Θηρίον.419.d
Θώς.359.a
Θώες.359.a
Θυσίαι ἐπ' ἀδῆς.6.e
Θρε..359.a
Θώς.359.a

I

Ἴακος.14.e
Ἶνος 14.b
Ἴαες quid.12.e
Ἰωάννη.48.g
Ἴωνες, & eius etymum. 12.g. varia significationes.12.b
Ἱππαγρέτας.19.a
Ἱππακίοις.261.d
Ἴωνας.12.g
Ἱπποβάμονα ῥήματα.8.e
Ἱπποβάτης.87.d
Ἱπποβόται qui.6.f
Ἱππεισομα quid.88.d
Ἱπποτροφεῖτε..6.f
Ἵππους ἡμιονίτιδας.371.b
Ἱπποφορβός.20.f
Ἱπποστάσιον.48.g
Ἱππόθορος quid.90.f
Ἱππῶν.48.g

K

Καβάλλος.14.g
Κανάθρα.14.e
Κάλπις.14.e
Κάλπις qualis equus.256.e
Καμπτήρ.262.e
Καμπτός.262.e
Κανθήλιον.296.b
Κανθίς.296.g
Κάνθων.296.g
Κάπρια quid 27.e
Κελήτιον quale nauigium.15.d
Κέλης.15.b
Κέντρον σιδηροῦν quid.274.g
Κέντρον.17.a
Κεράσαι quid 411.e
Κερκίσεις.260.b
Κόλος asinus qui.279.b
Κίλλα 296.b
Κιλλός.296.b
Κιλλακτήρ.313.c
Κλητῆρες 297.a
Κολοκόντη.262.e
Κοπρὸς quid propriè.254.g
Κορύνη 298.e
Κόττος 13.e
Κρεάγρα.52.f
Κρήνη.14.e
Κτήνη.421.a
Κτῆνος quid Græcis.2.e
Κυνόπλας.21.d
Κανθώνος.296.e

Λ

Λέπαργος.21.d
Λύκοι.352.f

Ξ

Ξύλον βασανιστήριον.16.f
Ξυστρίς.249.d

M

Μάρσαι.361.a
Μεγάμυνοι.296.g
Μίμιον.297.a
Μέρωον.14.e
Μεσοκύνιον.21.d
Μετακύνιον quid.22.e
Μιμιγμός.93.c
Μονιός.297.a.352.e
Μονίκκος.15.c
Μονοστράβη..358.b
Μυκάομαι.307.b
Μυκασμός.426.e
Μύκλα quæ.298.e
Μύλος ὀνικός.296.f
Μυκτήρ.426.e
Μυχλός.297.b
Μωρία.14.e

Νάννος

REGISTRVM.

✣ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx.

Omnes ſunt Terni, exceptis ✣ Ss Vu & Xx qui ſunt Duerni.

BONONIÆ M.DC.XLVIII.
Typis Io. Baptiſtæ Ferronij. Superiorum permiſſu.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.

Vita Nova
di M. Sillitti
Latina.
1974